De briefwisseling van Pieter Corneliszoon Hooft

Tweede deel

P.C. Hooft

editie H.W. van Tricht e.a.

bron
H.W. van Tricht e.a. (red.), *De briefwisseling van Pieter Corneliszoon Hooft* (tweede deel). Tjeenk Willink/Noorduijn, Culemborg 1977

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/hoof001hwva03_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

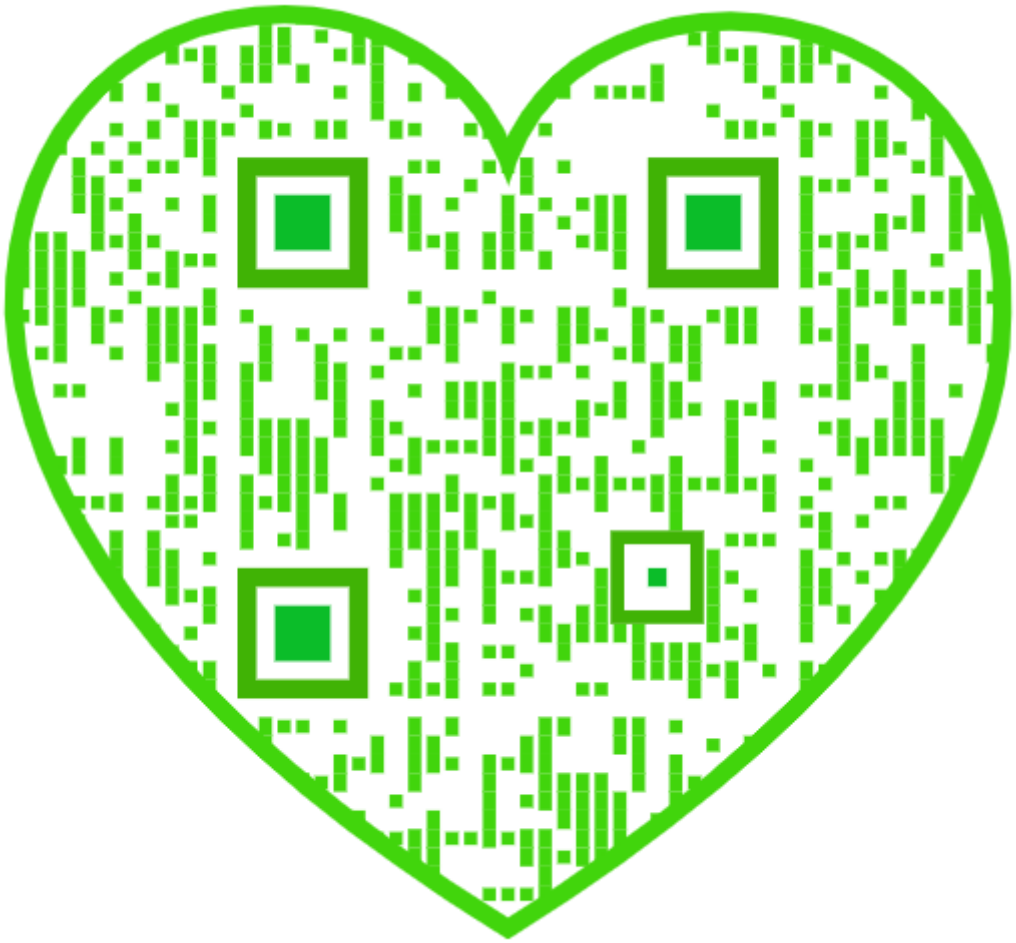

Hooft's interpunctie

Dr. H.W. van Tricht, verzorger van de *Brieven van P.C. Hooft*, verzocht mij iets, hoe beknopt ook, te zeggen over Hooft's interpunctie in zijn Brieven en wel zeer in het bijzonder over de wijze waarop hij *dubbele punt* en *puntkomma* hanteert. Hier liggen ook inderdaad de grootste moeilijkheden. Op zijn advies heb ik bij mij bij dit onderzoekje gebaseerd op een aantal brieven in handschrift, (50), alle autografen, alle aan dezelfde persoon (Joachim van Wickevoort) gericht, geschreven tussen 21 mei 1639 (datum eerste brief) en 25 augustus 1645 (datum laatste brief).

Wanneer men Hoofdstuk IV 'Invloed van Boekdrukkunst en Humanisme op de Interpunctie' van de bekende dissertatie van J. Greidanus, *Beginselen en ontwikkeling van de interpunctie, in 't biezonder in de Nederlanden*, Zeist 1926, nogeens doorleest, wordt men getroffen door noot 1 op blz. 234: 'Er blijft nog te onderzoeken over, op welke wijze onze grote schrijvers de vier opklimmende tekens gebruikten, d.w.z. in hoeverre ze zich hielden aan het syntaktiese beginsel ervan, en in hoeverre ze zich bij het plaatsen dezer tekens door hun ritmegevoel lieten leiden.' Inderdaad, hier ligt het probleem.

Hooft volgde het vierledige systeem van Aldus Manutius, die aan het eerdere drieledige (komma, kolon, punt) de puntkomma toevoegde. (Vraagteken, uitroepteken, parenthese blijven, als niet zinsgeledend, hier buiten beschouwing.) Aldus Manutius (*Orthographiae Ratio*, 1566) geeft vage syntactische criteria voor het gebruik van de vier tekens. Greidanus geeft deze even vaag weer. Ik bepaal mij tot kolon (= dubbele punt) en puntkomma (Greidanus 227 vlgg.).

De puntkomma dient '1. tot scheiding in een langere opsomming als b.v.: publica/privata; sacra/profana; tua/aliena. 2. soms(..) als tussenvorm tussen het voorgaande en het volgende leesteken (bedoeld worden resp. komma en kolon. Z.), in een zin als deze: Ratio docet si adversa fortuna sit nimium dolendum non esse; si secunda moderate laetandum' (227, 228). Een kolon zou hier een te grote scheiding teweegbrengen. De persoonsvorm *docet*, die beide delen van de zin regeert (utramque sententiae partem aeque regit) geeft een te nauwe samenhang aan, dat dat het kolon op zijn plaats zou zijn (228). Het kolon past 'na een op zichzelf staand zinsdeel dat door zijn eigen werkwoord geregeerd wordt.' (228). Aldus Manutius geeft hierbij twee voorbeelden uit Cicero, beide opge-

bouwd uit een bijzin met *etsi*, gevolgd door hoofdzin die met *tamen* begint. Veel wijzer wordt men hiervan niet. Bij nevenschikking van twee (samengestelde) objectszinnen, met samentrekking van de persoonsvorm (*sit*) van de in de objectszinnen geïncorporeerde conditionele bijzinnen, scheiding door puntkomma. Bij hoofdzin na concessieve bijzin scheiding door dubbele punt.

Ook de grammatica's van de 16e en 17e eeuw helpen ons niet veel. Despauterius (1573) spreekt voor het eerst van de puntkomma. Deze is *media inter Comma et Colon* (Gr. 230). Lipsius in een brief over interpunctie zegt dat de puntkomma een wat grotere *respiratio* (rust, pauze) aangeeft dan de komma, enz. De nederlandse grammatici Lambrecht (1550), Jacob van der Schuere (1612), Dafforne (1627, geheel steunend op Van der Schuere) spreken alleen over komma, kolon en punt. De puntkomma noemen zij niet, evenmin als Van Heule (1625, 1636), de door Hooft hooggestelde en aanbevolen grammaticus.

In de schrijfpraktijk is de puntkomma in de 16e eeuw nog zeldzaam; in de 17e eeuw neemt het gebruik ervan toe. Hooft heeft hem al in *Geraert van Velsen* (1613) en *Granida* (1615). ‘In het prozawerk *Hendrik de Grote*, 1626, dat zich door de taal nog meer ertoe leende, is het Aldiniese vierledige sisteem zorgvuldig toegepast.’ (Greidanus).

Maar hoe? Daarmee zijn we terug bij het probleem van noot 1 op p. 234, boven geciteerd. Het volgende is een zover mij bekend eerste poging om enigszins systematisch in een beperkt taalcorpus Hooft's toepassing van het vierledige systeem te bezien.

In de 50 brieven aan Wickevoort over een tijd van ruim 6 jaar, heb ik alle dubbele punten en puntkomma's (er zullen mij wel gevallen ontgaan zijn) onderzocht naar hun syntactische plaats. Het resultaat is:

1. *Hoofdzinnen door en*(*de*) *verbonden*: 19 gevallen van dubbele punt zonder samentrekking, 18 gevallen met samentrekking van O (onderwerp), P (persoonsvorm), soms van O en P; 2 gevallen van puntkomma zonder samentrekking, 7 met samentrekking.

Het aantal dubbele punten (38) overweegt dus verre dat van de puntkomma's (9). Samentrekking blijkt geen (niet veel) invloed te hebben op het gebruik van dubbele punt; bij de puntkomma is het aantal gevallen met samentrekking groter (7 tegen 2). In ieder geval kan Hooft hier niet alleen dubbele punt, maar ook (minder) puntkomma gebruiken. In het laatste geval is er meer samentrekking. Een vaste regel is niet te bekennen. Het enige dat in dit materiaal duidelijk wordt is dat Hooft hier bij voorkeur de dubbele punt hanteert. Maar ook de komma komt bij nevenschikking door *ende* meermalen naast de puntkomma voor. Alles kan dus! Wat overblijft is de behoefte om voor *ende* tussen twee nevengeschikte hoofdzinnen een leesteken aan te brengen, dat primair syntactisch bedoeld is. Twee constructies die als zin kunnen optreden, maar nu als zinslid fungeren, worden van elkaar gescheiden. De ritmische factor, waar Hooft een fijn gevoel voor had, bepaalt verder ws. de keus tussen komma

(lichte scheiding), kolon (zware scheiding) en puntkomma (daartussenin zwevend). Overigens kan Hooft ook een nieuwe zin met *Ende* openen.

2. *Nevenschikking van hoofdzinnen door* maar, doch.

Zonder samentrekking 7 maal dubbele punt, 1 maal puntkomma; met samentrekking 6 maal dubbele punt, 3 maal puntkomma. Derhalve overwegend (al of niet samengetrokken) dubbele punt (13 maal) tegenover 4 maal (al of niet met samentrekking) puntkomma. Het beeld lijkt dus op dat bij de verbinding door *en*(*de*): voorkeur voor het kolon, zonder dat invloed van samentrekking te constateren is. Komma vond ik hier niet (wel bij nevenschikking van zinsdelen of delen van zinsdelen). Voor de volledigheid vermeld ik dat Hooft vaak ook een nieuwe zin opent met *Maar, Doch*, zelfs soms na dubbele punt! (een vb. in brief *1033*, nummering Van Tricht, r. 21).

3. *Nevenschikking van hoofdzinnen door* oft:

Geen geval van kolon; 3 van puntkomma, al of niet met samentrekking. Als mij geen gevallen ontsnapt zijn van kolon (of komma) zou hier dus alleen de puntkomma heersen. Waarom is mij niet duidelijk.

4. *Nevenschikking van bijzinnen door* en, maar, doch, oft; *soms ook intonatief* (secundaire bijzinnen, ook samentrekking heb ik hier buiten beschouwing gelaten): 6 maal kolon, 26 maal puntkomma. Hier dus een duidelijke voorkeur voor de puntkomma. Misschien vond Hooft op dit niveau de scheiding door puntkomma geschikter. Het gaat hier immers niet om constructies met zinswaarde (O P, P O, en imperatiefconstructies), maar om zinsdelen of delen van zinsdelen. Bij nadere beschouwing van de 6 gevallen met kolon blijkt hier het 1e of 2e lid van de nevenschikking grote lengte te hebben. Men zie bijv. brief *1033*: ‘Ik vreeze dat ... brengen: ende dat ...’ (zeer lang 2e lid). Overigens is de komma hier ook meermalen aanwezig. Ik heb, evenals bij 1, omdat ik mij bepaalde tot kolon en puntkomma, deze gevallen niet geteld, maar ze zijn niet zeldzaam. Hooft's interpunctie doet mij hier denken aan die van de moderne scribent, die komma of puntkomma gebruikt zonder precies te weten waarom hij nu het een dan het ander kiest. Zal het zo ook niet met Hooft geweest zijn? De diepe scheiding van het kolon paste hier slechts bij uitzondering; het subtiele verschil tussen komma en puntkomma was in tegenstelling tot dat tussen dubbele punt en komma (nog?) niet aan regels gebonden.

5. *Voor* Ende *gevolgd door inversie*:

We hebben hier niet met nevenschikking van 2 hoofdzinnen te maken, maar met twee zinnen. Na de eerste volgt de voor Hooft zo typische en veelvuldig voorkomende zin, door *Ende* ingeleid, waarna inversie volgt zonder dat enig zinsdeel, ook niet een samengetrokken zinsdeel, voorafgaat. De scheiding is voor Hooft zo groot dat men hier, naast de punt, alleen kolon aantreft. Gevoel voor meer of minder semantische samenhang zal de keus bepaald hebben.

6. *Twee zinnen, slechts semantisch verbonden door een relatiebepalingswoord* (daarenboven, jaa (= zelfs), ook, immers enz.).

Dit geval is direkt te vergelijken met het voorgaande, en ik vond dan ook 5 maal dubbele punt, slechts 1 maal puntkomma. Ik meen dat Hooft ook hier de syntactische gescheidenheid ondanks semantische samenhang aanvoelde en derhalve de voorkeur gaf aan de zwaardere scheiding van het kolon.

7. *Twee zinnen, semantisch samenhangend, zonder relatiebepalingswoord dat dit verband aangeeft* (in een enkel geval kan er intonatieve binding zijn):

11 maal dubbele punt, 2 maal puntkomma. Vergelijk 6.

8. *Voor uitbreidende bijv. bijzin*:

27 maal kolon, 9 maal puntkomma. De zgn. uitbr. bijv. bijzin, die naar de vorm een bijv. bijzin is, maar eigenlijk een nieuwe zin, en sterk verwant is met de geïntercaleerde zin (Mijn vader, die veel rookt: Mijn vader - hij rookt veel -) krijgt terecht een dubbele punt voor zich (wij zetten daar nu vaak een komma) om de scheiding te markeren (voor echte bijv. bijzin zet Hooft in de regel een komma) en tevens de pauze, die hier altijd gerealiseerd kan worden, aan te geven. Toch zet Hooft soms een puntkomma, terwijl ook de komma meermalen optreedt. We zullen dit op rekening van de ritmische factor moeten stellen.

9. *Voor bijstelling*:

3 maal kolon, 5 maal puntkomma. Een regel is niet te bespeuren. In elk geval wordt de syntactische scheiding van de bijstelling (een soort pred. toevoeging, te vergelijken met een geïntercaleerde zin (Mijn vader, een stevige roker: Mijn vader - hij is een stevige roker -) steeds gemarkeerd.

10. *Hoofdzin-bijzin of omgekeerd:*

34 gevallen met dubbele punt, 48 met puntkomma. De laatste overweegt dus. Regels zijn niet te geven. Daarnaast vindt men ook de komma (ook na conditioneel-hypothetische bijzin in de vorm van een vragende zin, waarna hoofdzin zonder inversie volgt (een vb. in *1032*); ook bij het type conditioneel-hypothetische bijzin aanvangend met *Zoo* (= Indien) gevolgd door hoofdzin zonder inversie (een vb. in *1033* ... zoo het tegendeel gebeurt is, 't werk voor Atrecht zal ‘er, mijns bedunkens, nae lujsteren,...). Zoals wij thans voor een bijzin al of niet een komma zetten, zo kon Hooft uit *drie* mogelijkheden kiezen, daarbij vermoedelijk geleid door zijn ritmisch gevoel.

11. *Zinnen met nevenschikkend* oft, *na negatieve ‘voorslag’:*

Ik vond slechts 1 geval met puntkomma. Een voorbeeld van komma in *1075* begin. Voelde Hooft de verbondenheid van de twee leden (terecht) zo sterk, dat hij kolon niet geschikt achtte? Het lijkt mij niet onwaarschijnlijk.

12. *Voor bijw. bep.:*

9 maal puntkomma, 3 maal kolon (waaronder een geval van een nakomende (achteraf toegevoegde) bep., zie *1083:* ‘... dat er niet veel op te bouwen viel: inzonderheit ten aenschouw van enz.’).

Meestal echter treedt hier komma op, als voldoende markering van dit zinsdeel (de komma is hier puur syntactisch, er is geen pauze).

13. Hieronder vat ik *enige bijzondere gevallen* samen:

a. *Achter* Neen *voor O P:* slechts 1 geval, met dubbele punt.

b. *Voor citaat:* 1 geval, met dubbele punt.

c. *Voor een opsomming van zinsdelen:* slechts 2 gevallen, met dubbele punt.

d. *Voor of na een conjuncte part. constr.:* 1 maal kolon, 4 maal puntkomma. Overigens heerst hier de komma.

e. *Bij nevenschikking van zinsdelen:* 1 maal kolon, 3 maal puntkomma. Overigens heerst hier de komma.

f. *Na conditioneel-hypothetische bep. in de vorm van een wensende zin:* geen gevallen van kolon, 6 van puntkomma. Maar ook de komma treedt meermalen op (vbb. in *1022, 1032*).

Het bovenstaande - het zij met nadruk gezegd - is niet meer dan een voorlopige verkenning, die enig nut kan hebben voor de lezer van Hooft's brieven. Hooft maakt een *veel ruimer* gebruik van dubbele punt en puntkomma (en komma) dan wij, ook een *heel ander* gebruik. De lezer moet zich daarvan voortdurend bewust zijn. De puntkomma geeft niet slechts zoals voor ons het eind van een zin aan, die naar zijn inhoud nauw met de volgende zin verbonden is, maar markeert allerlei scheidingen, ook binnen de zin. De dubbele punt kondigt niet slechts een opsomming, een verklaring of een citaat aan, maar duidt allerlei scheidingen aan, die voor Hooft zwaarder zijn dan die bij puntkomma en komma. Aan die overvloed van *primair syntactische*, maar in hun onderlinge verscheidenheid vermoedelijk secundair ritmisch bepaalde komma's, puntkomma's en dubbele punten moeten wij wennen.

Men leze bijv. *1262*, een korte brief met 14 komma's die syntactische functie hebben. De brief bestaat uit één zin, besloten met een punt.

> Mijn' Heere ende Neeve,
>
> Gebrek van stoffe, ende U.Eed.Gestr. begeerte dat ik de schuldighe bedankingen achter laate, verbieden mij, bij deezen ijets meer te zeggen, dan, dat, neevens mijn' Hujsvrouw, ik eerbiedelijk, met toelaating van U.Eed.Gestr. de handen kus aan haare welwaarde helfte, ende in U.Eed. Gestr. beste gunste, gelijk meede in die van den Heere Barlaeus, van heelen heeten harte beveel,
> Mijn' Heere ende Neeve,
> U.Eed.Gestr.
> Onderdaansten, ootmoedighsten dienaar,
> P.C. Hóóft.

De opbouw is:

aanspreking *Mijn' Heere ende Neeve* (komma);

nevengeschikt onderwerp *Gebrek ... laate*, bestaande uit 2 door *ende* verbonden leden:

Gebrek van stoffe (komma) en *U Eed. Gestr. ... laate* (komma);

gezegde *verbieden*, meew. voorw. *mij*;

lijdend voorw. *bij ... P.C. Hóóft* (punt). Voor het l.v. komma om dit af te grenzen;

lijdend voorw. (niet-zinsdeel) bij *zeggen: ijets meer dan dat ... ende* (*dat*) *... Hooft* heeft een ingewikkelde bouw:

de nabepaling bij *ijets meer: dan dat ... Hooft* wordt afgegrensd door komma ervoor;

voegwoord *dan* (komma ter afgrenzing van de bijzin met voegw. *dat*);

voegwoord *dat*, de bijzin openend en in de tweede bijzin samengetrokken;

na het voegw. *dat* komma ter afgrenzing van de bijw. bep. *neevens mijn' Hujsvrouw;*

onderw. van de bijzin *ik*, bijw. bep. *eerbiedelijk;*

bijw. bep. *met ... Gestr.* afgegrensd door komma ervoor (erna had ook best een komma kunnen staan; deze ontbreekt om onduidelijke redenen);

voor *ende* dat het tweede lid van de nevenschikking inleidt ((dat) (ik) *in ... Hooft*) komma.

Binnen dit tweede lid afgrenzing door komma's van de bijw. bep. *gelijk meede in die van den Heere Barlaeus;*

aanspreking *Mijn' Heere ende Neeve* tussen komma's;

object van de tweede bijzin *U ... Hooft* vormt het einde van de zin (punt).

Tenslotte nog een analyse met het oog op de interpunctie van *958:*

> Mijn' Heere ende Neeve,
>
> De vreeze, dat het, met Uwer Ed.gestr. afwezen, weder ujt de gissinge gaen wilde, heeft den wegh gebaent tot zoo veel te grooter genoeghen over Uwer Ed.Gestr. gelukkighe t'hujskoomst. 2. Ende verschijnt deze vreughd niet alleen (naer dat ik ujt schrijven van den Heere Barlaeus verstae) maer verzelschapt met een' andre, naemelijk het aenkoomen van Joffr^{e} onze Nichte, Uwer Ed.Gestr. schoonzuster, tot Amsterdam. 3. Waerover wij darren hoopen, dat ‘er haest, tot een’ derde, op volghen zal de eere van Uwer Ed.Gestr. verzoek alhier. 4. Ende komt de jeghenwoordighe gelaeden met gebeden, dat Uwe Ed.Gestr. zich gewaerdighe, ons, met den allereerste, die gloorij te gunnen, teffens met Uwer Ed.Gestr. gemaelinne, schoonzuster, den Heere Barlaeus, ende voorts alle vrienden, die 't Uwer Ed.Gestr. behaeghen zal mede te lejden; om alhier eenighe daeghen te slijten, met slaeken der wightighe bezigheden, die Uwe Ed.gestr. in 't zorghen voor

Landen en lujden, zoo gestaedelijk bekommert houden. 5. Welke gunst
een' knoop te meer zal zijn aen de gehoudenissen, waer door zich eeuwelijk
t'uwer Ed.gestr. verplicht vindt,
Mijn' Heere ende Neeve,
Uwer Ed.Gestr.
Onderdaenste, Toegedaenste dienaer en Neef,
P C Hóóft.
Van den Hujze t.Mujde, 21^{en} Maj, 1639.

zin 1: subject *De vreeze ... wilde* (komma).

Binnen het subject de nabep. bij *De vreeze: dat ... wilde* tussen komma's (de tweede sluit tevens het subject af).

Binnen de nabep. de bijw. bep. *met Uwer Ed.gestr. afwezen* tussen komma's.

Daarna loopt de zin verder zonder komma's af (eenvoudige opbouw die geen behoefte heeft aan afscheidingen): persoonsvorm *heeft;* meew. voorw. *ons;* lijd. voorw. *den wegh;* partic. *gebaent* (samen met *heeft* gezegde); bijw. bep. *tot ... t'hujskoomst*, door vast voorz. met gezegde en lijd. voorw. verbonden (de weg banen tot). De bijv. bep. bij *genoeghen: over ... t'hujskoomst* behoeft ook geen markering; het is geen bijzin met eigen O en P, zoals die achter *De vreeze*.

zin 2: zinsopenend *Ende* gevolgd door inversie;

gezegde *verschijnt;*

onderw. *deze vreughd;*

predicatieve toevoeging bij onderw. *niet alleen;*

geïntercaleerde bijzin *naer ... verstae* tussen haken;

nevengeschikte pred. toev. *verzelschapt met een' andre* (geen komma voor voegw. *maer*, omdat de haken al voldoende distantie schiepen);

bijstelling bij *een andre: naemelijk ... Amsterdam* afgegrensd door komma ervoor; binnen deze bijstelling de bijstelling *Uwer Ed.Gestr. schoonzuster* tussen komma's.

zin 3. De uitbreidende bijzin grafisch als nieuwe zin behandeld (hoofdletter). Voor het object *dat ... alhier* komma;

binnen dit object de pred. toev. *tot een' derde* tussen komma's.

zin 4. Voor het begin verg. zin 2;

de bijv. bijzin bij *gebeden: dat ... houden* na een komma;

daarbinnen het voorzetselvoorw. *ons ... gunnen* tussen komma's;

binnen dit vzv. de bijw. bep. *met den allereerste* tussen komma's;

de bijw. bep. *teffens ... lejden* geopend met komma;

binnen deze bijw. bep. de leden van de nevenschikking *Uwer ... lejden* door komma's afgegrensd;

de bijv. bep. in het laatste lid *die ... lejden* door komma ervoor afgegrensd;

de finale bep. *om ... houden* afgescheiden door komma ervoor;
binnen deze finale bep. de bijw. bep. *met ... houden* na komma;
binnen de laatste bijw. bep. de bijv. bijzin bij *bezigheden: die ... houden* met komma geopend.
zin 5. Voor het begin vgl. zin 3.
Voor de uitbr. bijzin *waer door ... Hooft* een komma.
Hierbinnen de aanspreking *Mijn' Heere ende Neeve* tussen komma's.

F.L. Zwaan.
Roman Road 6
Beit Hanina
Jerusalem

Brieven

368 *A Monsieur Monsr Joost Baek A Amsterdam.*

*

[1] Monsr et frere,

[2] Het ongeval van UE vertrek op gister avont wert getroost met een[2]
[3] ander ongeval. Want het verwacht gezelschap niet en is[3]
[4] gekoomen. Zulx duchte dat ick beter verstaen oft onthouden heb
[5] als mijne hujsvrouwe, die meende dat zij zich stip aen dien avont
[6] verplicht hadden. Hierinne gaet mijn schrijven aenden H.[6]
[7] Auditeur. UE gelieve hem daer nevens de afschriften van de Req^e,
[8] apostille ende daerop gevolght voorschrijven te behandighen;
[9] mitsgaeders te doen mijne gebiedenis, gelijk hier bij ben doende
[10] aen U E, dien God, met alle de zijne,

[11] Monsr et frere, in schut ende scherm houdende goede rejze
[12] verleenen wille, naer wensch van

[13] U E

[14] Gansdienstw^en Broeder

[15] P C Hóóft.

[16] In haeste, vanden Hujze te

[17] Mujden, den 18^en Julij, 1630.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *ongeval:* tegenspoed; *getroost:* versterkt (WNT *troosten* 3285 1).
3 *ander:* tweede.
6 vgl. *369*.

* Origineel. UBA II C 13.171.*
* Ter verduidelijking: de veel voorkomende signaturen II C II en II C 13 moeten gelezen worden ‘Twee C elf’ en ‘Twee C dertien.’

369 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baek:* Muyden 1630 den laesten Julj beantw. 5 Augustj)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Op gister gins ende weder t' Amsterdam zijnde, sprak t' uwent[2]
[3] aen om UE te bedanken voor de moejte mij te geval inden[3]
[4] Haeghe gehadt, maer mijn geluk was zoo goedt niet, ende dit[4]
[5] papier tot die plicht verschikt. Niettemin gaf ick UE dienaer de[5]
[6] loopmaeren van de laeste ende naestlaeste weke, die met den Haen,
[7] dat is den Franchojs, kraeijen. D' Italiaensche ontfing ick gister, die
[8] d'ellenden van Italien breed ujtmeten, ende aen 't Fransch geluk[8]
[9] mede 't hooft ophouden, meldende van eenen schrik in Milaen, die
[10] alle 't dierbaerst der haeflijke goederen op 't Slot gedreven zoude[10]
[11] hebben. Is dit waer, zoo ziet het daer zujr ujt. De pest woedt daer
[12] allomme raezender wijze: ende dreight ergher alsse noch doet. Ick[12]
[13] vernam bij mijnen swaegher Cloek nae den brief daer d'Heer[13]
[14] Auditeur af zeide, maer is aldaer, sedert dien van de bouw-[14]
[15] betering, van welx ontfang zijne Ed. verwittight is, geen gekomen.[15]
[16] 'T benieuwt mij, die heel ongewoon ben dat de Haeghsche[16]
[17] brieven verloore rejze doen, ende denk hem weder te schrijven, als[17]
[18] UE op nieuw derwaerts gaet: vertrouwende dan immers het af-[18]
[19] schrift vanden Heere van der Mijle verwerven zult. Mij doet wee
[20] dat de boeken vande Rechtsschrift [-] sedert den jaere 1558 tot 61[20]
[21] juist verloren zijn. Een van mijne voorneemste boodschappen was
[22] Griete Proosten te vraeghen, nae den tijdt van 't ombrengen van[22]
[23] Geele Fij, die zeit dat het in 't jaer 1558 geschiedt zoude zijn, ende[23]
[24] zij lange gevangen zat. Waer ujt oordeele dat zij ontrent den tijdt
[25] van 't schrijven des Raedsheeren de Waert, zal aengetast zijn, ende[25]
[26] mits verscheidene ujtvluchten, alle dien tijdt gezeten hebben.[26]

[27] T' Amsterdam leeft een' vrouw die in schout Willem Dirxzoons
[28] hujs gewoont heeft, daer ick ter geleghener tijdt ijets ujt hoop te
[29] scheppen. De dingen van Jacob Reael ende hun aenkleven, gaen mij[29]
[30] aen gelijk het weder, daer ick 't best in wenschen ende niet toe
[31] doen kan. Echter bedwing quaelijk mijn ongedult, in 't verlangen
[32] naer een' ujtkoomst, met Deventerwaegh ende Bartelt. Maer mijn[32]

* Origineel. KA CLXXIa^b 49.
Hs. watervlek.
T. tekstverlies doordat de pen over de rechterkant gegleden is (r. 20).

[33] hoop is te beter om datter UE mede bekommert is, ende hoort

[34] gaeren ijet goeds. Dank hebt voor d'opening vande zaken inden
[35] Haeghe broeijende, zonderling den toeleg op Breda. Alhoewel mij
[36] jammert dat ick 't weet, om dat ick 't alleen niet en weet. Zulke[36]
[37] raedslaeghen moghen tegens de lucht niet. Vallen ze wel ujt, zulx[37]
[38] wij aen die stadt ende Lingen zijnen mantel quijtraekt, ick zal 't[38]
[39] voor een troeteltrek der Fortujne houden, die 't hart aen den Prins[39]
[40] schijnt verhangen te hebben: Lang moet het dujren, tot Heil des[40]
[41] Vaderlants. In Oostlandt woelt het met zulk een' levendigheit, oft[41]
[42] het geen' tijdt had om langer te leven, ende een' groote
[43] moorddaedigheit op handen waer. Het schijnt oft Vrankrijk ende
[44] Sweeden den Caisar hadden laten ten einde zijnen aedem loopen,
[45] om hem dan op 't lijf te vallen. Ist waer dat Peru ende Nieuw[45]
[46] Spanjen goudt ende zilver braken bij tonnen teffens, 't zal hem wel[46]
[47] te passe koomen. D. Coster plaght Amsterdam een modderpraem[47]
[48] te heeten, om dattet rondom in moeren lejdt. Roemer saligher[48]
[49] zeid' er tegens dat de natujr voor zijn' vailigheit gezorght had,[49]
[50] had zij zijn' wellustigheit vergeten. Nu zien wij dattet beter is in[50]
[51] een modderpraem goê sier te maken, als op 't harde in de ge-
[52] nuchlijkh der bosschaedjen verscheurt, vertreden ende gepijnight te
[53] werden, door 't zaeijen van oorlooghe ujt oorlooghe. Ellendighe[53]
[54] gewesten, die alle overrompeling onderworpen, ende nemmer ujt
[55] de paerdevoeten zijn! Een werkelijk jaer wil 't wezen, al doen wij[55]
[56] niet dan toekijken: gelijk men vande Philosophen zeidt. Met wat[56]
[57] verrekijker, ende van wat kijkveer, kanmen 't endt afzien. De[57]
[58] Papisten zullen den Pals ujt de klaeuwen niet slaeken, zoo lang zij[58]
[59] eenen veêr vanden mondt kunnen blaezen. Wij ende ons gelijke
[60] zullen geenen kans verkijken, hoe kleen hij is, om dat hok weder in[60]
[61] te krijghen ende de wieken vanden arent te fnujken. De Franchois[61]
[62] kan den Mantuaen niet in de pekel laten steken, zonder te waenen[62]
[63] dat de schael die dus lang in 't gewight gehangen heeft, over de[63]
[64] Spaensche zijde slaet. De hoop van dat overslaen staet den Span-
[65] jaert, zonder twijfel, ook zoo zoet voor, dat hij een op al zetten
[66] zal, eerze inde assche raekt. De Nieuwenburgher zoude 4 tonnen[66]
[67] schats mede gebraght hebben, ende die aen rijxdalers. Waer toe al[67]
[68] dat geldt, ende hoe heeftmen 't behendelijk konnen voeren?[68]
[69] Vande jonge brujdt verwondert mij niet. Het trouwen is een[69]
[70] koophandel onder meest alle de grooten. Ende de geringen dingen
[71] dikwils nae de eere der zelve grootmoedigheit. UE weet hoe de[71]
[72] voorneemste onzer stadt plaghten bewijft te wezen. Euripides wist
[73] wat anders, als hij zeid, dat de menschen zaligh waeren, die 't wel
[74] troffen met huwen, anders, ongelukkigh van binnen ende van
[75] bujten. Dit is niet bij geval gekalt. Van binnen, om 't oorlogh in 't

[76] gemoedt: van bujten, om dat de huiszaken, dan meenighmael ook
[77] verwilderen, oft, zoo men schoon, goedt aenbaggert, men heefter[77]
[78] luttel wils af. De beloften van Carel van Gelder smaken mij niet[78]
[79] qualijk, dewijl ick daer ook wel heb af te vaeren. Niettemin en[79]
[80] denke nauwlijks, dat hij ons ijet geven zal, oft alle de wereld en
[81] heeft het in Bor. In 't tweede boek van Tacitus heb ick ijets be-[81]
[82] gonnen, mij vindende verknocht UE moejten in 't afschrijven[82]
[83] t' erkennen. Hier bij gaen noch twee smeekschriften aenden Prins[83]
[84] Willem, ho.ged. ende twee brieven, d'eene van Reinout, d'ander
[85] van Henrik van Brederode aen den Schout. Die van Henrik wilde
[86] wat zeggen, in dien tijdt. Het schijnt datmen met vertooninge van
[87] 't groot getal der Liefhebberen in Amsterdam op dat pas, de parthije
[88] der Edelen hebbe 't hart onder den riem willen steken, ende
[89] d'andere verbluffen. Ick verwacht dubbelt van alles t' uwer E eerste
[90] geleghenheit, ende mij gebiedende t' haerwaerts, laete dezelve
[91] met alle de haren

[92] Monsr et frere, Gode bevolen, blijvende

[93] U E

[94] Gansdienstw^{e} broeder

[95] P C Hóóft.

[96] In haeste ujt mijn Toorentjen.

[97] den laesten Julij. 1630.

[98] Wat ick aen Vanden Vondele schrijf, zal UE konnen zien, daer nae[98]
[99] den brief gelieven te sluiten ende te weghe helpen.

Babbeling over binnen- en buitenlands nieuws.

Eindnoten:

2 *gins ende weder:* (op een dag) heen en weer; *sprak* (ick) *t' uwent aen:* ben ik bij u aan de deur geweest.
3 *mij...gehadt:* om mijnentwil in Den Haag gedaan.
4 *mijn geluk...niet:* ik had tegenspoed: je was uit.
5 *verschikt:* bestemd.
8 *aen...ophouden:* (de berichten over) het geluk van Frankrijk ook bevestigen (WNT *ophouden* 861).
10 *alle 't dierbaerst:* al het dierbaarste; *haeflijke:* roerende; *op 't slot...hebben:* haastig op het kasteel (in veiligheid) zou hebben doen brengen.

12 *dreight ergher:* dreigt met ergere dongen (WNT 3277 2); *alsse noch doet:* dan tot nog toe.
13 *vernam:* informeerde; *daer...zeide:* waar mijnheer de Auditeur over sprak.
14 *Auditeur:* Joachim van Mierop; *is* (...) *geen gekomen:* inversie na *maer*.
15 *zijne Ed.:* de Auditeur; *bouwbetering* vgl. *371 e.v.*
16 *'T benieuwt...ben:* Het verbaast mij, daar ik er helemaal niet aan gewend ben.
17 *verloore* (Mem. 3) *rejze doen:* onderweg verloren gaan.
18 *vertrouwende* (dat U E) (Mem. 6 en 7); *immers:* in elk geval; *het afschrift:* C. van der Mijle bezat veel historische stukken maar gaf de originelen niet uit handen, vgl. *344, 350*.
20 *de boeken van de rechtsschriften:* de criminele rol, d.w.z. de notulen van de vierschaar, afdeling criminele zaken.
22 *Griete Proosten:* vgl. *362*.
23 *Geele Fij:* in het tweede boek van de *Nederlandsche Historiën* beschrijft Hooft uitvoerig het lot van deze vrouw en de door haar ten onrechte van ketterij beschuldigde schout Willem Dirckszoon Bardes (1542-1566), vgl. *364*; *die zeit:* dit moet op Griete Proosten slaan, Baek moest deze mededeling van haar blijkbaar verifiëren.
25 Christiaen de Waert, procureur-generaal van de keizer, schreef 31 januari 1555 brieven om de machinaties van Geele Fij te verijdelen; *aengetast:* aangehouden.
26 *mits...ujtvluchten:* door verscheidene listen.
29 *De dingen* enz.: Dr. Jacob Reael, vroedschap enz., ging 19 november 1629 op grote schaal failliet; *gaen mij aen:* raken mij, ik ben erbij betrokken.
32 *Deventerwaegh* is misschien de door Elias (*Vroedschap I* 125) vermelde lakenkoper Dirck Hendricksz. van Cloppenburch gezegd Deventerwaegh, Bartelt was misschien zijn compagnon. Baak had, waarschijnlijk als curator, met de zaak te maken.
36 *alleen niet:* niet alleen, als enige.
37 *moghen...niet:* moeten geheim blijven.
zulx wij aen die stadt (raeken)*...quijtraekt:* zodat wij die stad (Breda) krijgen en Lingen zijn wallen verliest: als het ontmanteld was, miste de vijand dit steunpunt.
38 Breda en Lingen (bij Oldenzaal) werden als begeerde grensvestingen dikwijls in één adem genoemd, verg. *356*; beide behoorden tot het familiebezit van de Oranjes.
39 *een troeteltrek:* een verwennerij.
40 *'t hart verhangen:* het hart verpand; *moet:* moge.
41 *Oostlandt:* Duitsland; *het:* onpersoonlijke constructie die in een persoonlijke overgaat: het is er zo'n herrie alsof Duitsland overal haast mee had, omdat er aanstonds moord op grote schaal zal gepleegd worden.
45 *Nieuw Spanjen:* Mexico.
46 *bij tonnen teffens:* bij vaten tegelijk (in dit zinsverband wschl. nog niet abstract als maat of bedrag).
47 *modderpraem:* modderschuit.
48 *moeren:* moerassen.
49 (Mem. 7); *dat:* toen.
50 *wellustigheit:* schoonheid, schilderachtige ligging.
53 *door...oorlooghe:* doordat de ene oorlog de andere voortbrengt.
55 *wil:* zal; *werkelijk:* druk.
56 *wat* (bep. bij *verre-* en bij *-veer*).
57 *kijkveer:* uitkijkpost (veer: ver).
58 *den Pals:* Beieren had de Palts bezet, vgl. *379*.
60 *dat hok...krijghen:* allusie op de uitdrukking *het hok in hebben:* de baas zijn (WNT *hok* (*I*) 861).
61 *den arent:* de Habsburger adelaar.
62 *waenen:* moeten vrezen.
63 *in 't gewight:* in evenwicht.
66 *eerze:* nl. de hoop; *De Nieuwenburgher:* Wolfgang Wilhelm hertog van Pfalz-Neuburg, 1578-1653 (vgl. *398*), zwager van Maximiliaan keurvorst van Beieren, 1573-1651, die de katholieke vorsten in Duitsland, in verstandhouding met de Keizer, aanvoerde.
67 *ende die:* en nog wel.
68 *behendelijk:* vlug en handig.
69 FV 133.
71 *grootmoedigheit:* het WNT geeft de betekenissen edelaardigheid, dapperheid, en trots met synoniemen. Geen van alle past hier met zekerheid. Doordat onbekend is, op welke opmerking

van Baak Hooft antwoordt, blijft er veel duister. Ook de toepasselijkheid op de in *364* genoemde huwelijken is onduidelijk.

77 *zoo..aenbaggert:* of men al rijker wordt (*goedt* volgens WNT *i.v.* 56 1 subst. en geen adv.).

78 *Carel van Gelder*, geb. Antwerpen, overl. Den Haag 1632, welgesteld notaris en agent van de Deense koning aan de Poten in Den Haag. Hij had blijkbaar historische documenten beloofd.

79 *daer wel af vaeren:* er voordeel van hebben.

81 Pieter Bor, 1559-1635, schreef de beroemde geschiedenis van de eerste helft van de Tachtigjarige oorlog: *Oorspronck, begin ende vervolgh der Nederlantsche oorlogen*. Hij verscheen van 1595 tot 1635 en loopt tot 1600. Veel belangrijke documenten in extenso.

82 *verknocht:* verplicht.

83 stukken van C. van der Mijle die Baak voor Hooft overgeschreven had. Vgl. J.C. Breen, *P.C. Hooft als schrijver der Nederlandsche Historiën*, Amsterdam 1894, o.a. blz. 89.

98 *daer nae* (zal U E).

370 *A Monsieur Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baek:* Muyden 1630 1 Augustj beant*w* 5 ditto -)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Gisteren heb ick geschreven, te lange misschien voor U E, te kort
[3] voor mij. Want vergeten heb te zeggen dat Jan de Bok mij[3]
[4] bescheit ujt Brussel brengt, hoe de wentelende lessenaers daer[4]
[5] gemaekt worden bij eenen schrijnwerker, die vande grootste on-[5]
[6] trent vijftigh guldens neemt. Voor dat geldt kanmen al vrij wat
[7] lessen ujt goede boeken, hier te lande hebben, ick laet lessenaers[7]
[8] staen. Derhalven zal mij groote gunst zijn, dat ick op 't aller-
[9] spoedighst weten moghe, hoe die van Lejden gemaekt is, ende voor
[10] wat prijs men der zoo eenen hebben kan. Want zoo mij die niet en
[11] voldoet, zal echter aende kostelijke Brabandsche moeten: alzoo[11]
[12] mij geene andere daer bij te gelijken dunken. Moght ick met eenen
[13] de tekening oft schetz daer af op papier zien, dat zoude mij
[14] verzekeren, oft het een maxel waere. Want het is quaedt een' kat in[14]
[15] een zak te koopen. Hier heeft UE ijet ujt Tacitus. Weet niet oft het
[16] smaken zal: maer dit wel dat het in mijnen zin beter aerdt hebben[16]
[17] zoude als ick den Latijnschen rok niet alleen ververwen, maar ook[17]
[18] het Duitsche maxel geven moght. Niettemin kan wel bezeffen dat[18]
[19] UE op deze manier d'invallen vanden schrijver juister vatten zal.
[20] Ende dit werk is voor geene anderen, 't en waere ijemanden in 't
[21] heimelijk, ende onder verzekering dat het nojt den dagh zien
[22] zoude; immers niet met mijnen naem in 't aenzicht.[22]

[23] God zij met UE ende alle de zijne, aende welke

[24] Monsr mon frere, zich dienstelijk gebiedt,

[25] U E

[26] Gansdienstw^e^ broeder

[27] P C Hóóft.

[28] Ujt mijn Toorentjen,

* Origineel. UBA II C 13.170.

[29] j Aug. 1630.

Aankoop van een lessenaar. - De moeilijkheid van het vertalen van Tacitus, als

men zich geen vrijheid mag veroorloven. De vertaling is uitsluitend voor Baak bestemd.

Eindnoten:

3 *Jan de Bok:* een zaakwaarnemer die herhaaldelijk naar de Zuidelijke gewesten reisde, vgl. *500, 517*.
4 vVl. tekent hierbij aan, dat de Bibliotheca Thysiana te Leiden er een bezat (1856).
5 *van:* voor.
7 *ick...staen:* gezwegen nog van lessenaars.
11 *echter:* toch; *kostelijk:* duur.
14 *een:* hetzelfde; *maxel:* patroon.
16 *beter aerdt hebben:* een juistere vorm hebben (WNT *aard* Suppl. 237 4).
17 *den Latijnschen...moght:* als ik het Latijn niet alleen (letterlijk) vertalen, maar in Nederlands idioom overbrengen mocht.
18 *Niettemin* enz.: Baak kende weinig Latijn en trachtte uit Hooft's letterlijke vertaling dat idioom en de gedachtengangen van Tacitus te leren kennen.
22 *immers niet:* althans niet; *in 't aenzicht:* op de titel.

371 *A Monsr Monsieur Joost Baek, bij 't oude-mannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] De voorspoedt der Franchoizen op de grenzen van Italien verhief
[3] mij ook het hart tot halfweghe den hemel. Maer komende tot het
[4] overrompelen van Mantua toe, voelde den slagh van die petards op[4]
[5] de borst, ende docht het mij wel een droom te zijn. Noch kan
[6] mij quaelijk inbeelden dattet ernst is. Een stadt daer haer Prins
[7] binnen is, met zoo veel vo<l>ks en voorraeds, daer zijn gloorij,
[8] staet ende leven aen hangt, die belegert is ende gewoon daeghelijx
[9] den vijant onder de vesten te hebben, te bekrujpen, twee petards[9]
[10] aen haer' poorten te klampen, ende dat bij een' zoomersche nacht,
[11] juist d'opening grootgenoegh te maken, geen wolfskujlen te[11]
[12] vinden, daer in te bersten, zonder gekeert te werden, spoedigh[12]
[13] gevolght te werden van noodighe meenighte krijsvolx, dat, naer
[14] allen schijn, daer nae bij, zich niet heeft konnen verborghen hou-
[15] den, willende de reden ende wijze vanden oorlogh daer zoo lange[15]
[16] gedujrt hebbende, dat alle gebouw ende geboomte, een goedt
[17] stuk in 't ronde zij ujtgerooijt, dunkt mij voorwaer een droom;
[18] ende zoo 't vervolght, zeg datter een waeghen met tejrlingen[18]
[19] omgevallen is, alle met ses ooghen boven; ende de fortujn der[19]
[20] oorlooghe zoo wiltwaeijigh, datter geen gissing ter werelt op te
[21] maken is. Veele zouden zeggen datter 't spel mede ujt waer, ende
[22] mij dunkt dat deze sprong het eindt deszelven verre jae tot ujt den
[23] gezichte toe, doet aerzelen.[23]

[24] De loopmaeren met een versch blad ujt Tacitus zijn hiermede[24]
[25] gescheept. Ende is mij lief dat UE het zoo verre gebraght heeft met
[26] afschrijven: verwachtende alle de stukken alsse gereedt zullen zijn.
[27] De onleesbaere woorden moet ick dan zelfs ten besten helpen,[27]
[28] konnende quaelijk overkoomen om de vergelijking te doen.[28]
[29] Evenwel zal daer toe gedrongen zijn, 't en zij Claes de Metselaer[29]
[30] mij bezoekt, om 't werk nader t'overleggen ende te besteden.[30]
[31] 'T welk ick UE bidde hem driftelijk te verzoeken ende mij[31]
[32] antwoort te doen hebben, blijvende ondertussen den almoghenden
[33] bevolen,

* Origineel. UBA CLXXIa^b^. 50.
Hs. watervlek.

[34] Monsr mon frere, ende hartlijk gegroet van

[35] U E

[36] Gansdienstw^{en} broeder

[37] P C Hóóft.

[38] In haeste, ujt mijn Toorentjen,

[39] den 5^{en} Aug. 1630.

Verrassing van Mantua. - Lopende zaken. Vgl. *356, 372, 373, 374, 398, 400, 403, 417*.

Eindnoten:

4 Gallas bestormde Mantua 18 juli 1630; *petards:* mijnen, springbussen.
9 *onder de vesten:* voor de wallen.
11 *wolfskujlen:* toegedekte kuilen, waarin een spitse paal naar boven wijst, de toenmalige landmijnen.
12 *daer in te bersten:* naar binnen te stormen (nadruk op *in*).
15 *reden en wijze:* theorie en praktijk.
18 *vervolght:* doorgaat; *tejrlingen:* dobbelstenen.
19 *ende* (dat) *de fortuin...wiltwaeijigh* (is): dat het krijgsgeluk zo grillig (U.W. IV 368) is.
23 *aerzelen:* achterwaarts gaan, nl. naar de toekomst.
24 *zijn hiermede gescheept:* gaan hierbij, zijn hierbij ingesloten.
27 *zelfs:* zelf; *ten besten helpen:* verbeteren, in orde maken.
28 *vergelijking:* (purisme voor) collatie.
29 *gedrongen:* gedwongen; *Claes de metselaer*, zie *372* e.v.
30 *besteden:* opdragen.
31 *driftelijk:* krachtig, voortvarend (van *drift* WNT 3332 B 2; de vermelding van deze plaats onder *driftig* 3340 Afl. lijkt twijfelachtig).

372 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baek:* Muijden 11 Aug^ti^ 1630 beant*w* 12 ditto -)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] D'uwe van gisteren ende eergisteren, mitsgaeders de koomste van
[3] Claes den Metselaer alhier, hebben mij doen blijken UE vlijt[3]
[4] daer toe aengewent. Ick heb met hem van verscheide bedenkingen
[5] op het werk vallende gehandelt, ende entlijk beslooten in wat wijze[5]
[6] 't zelve dient voltrokken, doch met hem ben niet slotsgewijs[6]
[7] overkoomen, alzoo 't houtwerk hier door den gewoonlijken[7]
[8] timmerman liefst gemaekt had, die nu van mij daer op gehoort is,
[9] zulx wij 't genoeghzaem eens zijn. Ende naerdien ick voor deez'[9]
[10] tijdt niet ujt kan, als elke ujre, volk verwachtende, zal mij ver-[10]
[11] stouten UE de moejte te verghen, van met hem te overkomen ujt
[12] mijnen naeme, om alle 't metsel ende steenwerk te maken in
[13] maniere, als 't bestek hier nevens gaende, medebrengt. Ick zende[13]
[14] UE met eenen zijn briefken vande beraeminge der kosten in 't
[15] geheel. Den vollen eisch van 't welke beloopende gl 650, als men[15]
[16] hem toestonde, ende voor 't timmermans werk, 't welk hij begroot
[17] op 60 oft 70 gl ten hooghsten, tzamt de loode goote gewaerdeert[17]
[18] bij hem op 36 gl, aftooghe gl 106, zoo zoude zijne beraeminge
[19] blijven, op 't ujterste genoomen, gl vijfhondert vierenveertig. Voor[19]
[20] de welke, indien hij 't aenneemen wil, te leveren, naerkomende[20]
[21] mijn voor*s* hier nevensgevoeghde bestek, ben te vreede dat UE dat[21]
[22] ujt mijnen naeme inwillighe, ende hem 't bestek doe ondertekenen.
[23] 'T welck ik daer nae ujtschrijven zal ende hem de getekende[23]
[24] wedergaê onder mijn' handt, toeseinden. Edoch gelieve UE te[24]
[25] dringen zoo veel doenlijk is, om het onder de voor*s* gl 544, te
[26] brengen: ende mij binnen twee oft drie daeghen beschejdt te doen
[27] hebben. Mooght hem ook aenzeggen, dat, indien hij tot redelijken
[28] prijze aenneemt, ick wel van meeninge zoude zijn, de vloer van[28]
[29] blaeuwe steenen te maken, die ick anders met estrikken roodt ende[29]
[30] graeuw onverglaest zoude leggen. De pijne, die UE hiermede heeft
[31] zal mij altijds verplicht houden. Gezien 't geen UE van Mantua[31]
[32] schrijft, houd ick niet alleen op van wangeloof, maar ook van ver-[32]

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 51.

wonderen. Want heeft het daer zoo gestaen, dat de persoon vanden Hartogh, met overleveren van 't Slot, gerujmt had, zoo is de[34] vijandt bujten twijfel in voordeel onder de wallen geweest, ende de stadt wel anders benauwt, als de voorgaende tijdingen mede-[36] braghten. Zulx het veroveren der zelve niet voor een schielijken[37] aenslagh ende verrassinge met den petart kan genomen worden. Ende is zeer vreemt, dat die van binnen ziende hunnen vorst zijne vajligheit aldaer mistrouwen, niet getraght hebben, op voor-waerden, hoe slecht die ook zijn moghten, over te gaen. 'T en zij de[41] belegger verzekert alles in zijner handt te hebben, nae geen ver-[42] dragh altoos, en hebbe willen luisteren. Vondelen schrijft van 20000 zielen, diemen roept daer omgekomen te zijn. Dit is wel te gelooven, ende waere een' fraeije stof voor zijn' penne, om de wreetheit des vijands ten hatelijksten ende ijsselijxten ujt te meeten,[46] tot vernieuwing, vanden ouwden ende flaeuwenden afkeer. Ick en twijfel niet, oft Italiaen ende Franchojs, en zullen daer hunne konst[48] aen te kost leggen, met een geschreij om 't heele Christendoom te doen jammeren. Waer ook niet nieuws, dat alle zich dus lang stil-[50] gehouden hebbende vorsten ende staten, voorneemelijk Paus ende Italiaensche door deze verbittering, anxt ende nijdt gedreven, in ernst te zaemen spanden, ende d'Oostenrijksche meer handen,[53] als ojt, op hun hooft kreghen. Maer dit wort mij, misschien, door de zucht tot onze eighene zaeke, dietsch gemaekt. Op 't geen U E,[55] noopende den aert der twee volken, redeneert, zoude veel te zeggen[56] vallen. In ernst, in gedult, in gestaedigheit, in aen en endthouden,[57] wint het de Spanjart den Fransman af: die hem wederom, in[58] rassigheit, in stoutmoedigheit, in heftigheit, in werklijkheit, ende[59] *aenslaghstichting* te boven gaet. Het Spaensch voetvolk steekt het Fransche de loef af: daer 't meeste deel des oorloghs mede gevoert[61] wort. De Fransche Rujterij daerentegens is de braefste te velde,[62] ende in een werk van waepenen, dat het treflijkste stuk vanden[63] krijshandel is. Van bewaeren weet de Spanjaert, ende bij den dujm[64] te houden de geene die hij met wreetheit en overlast pijnight; van winnen de Franchojs; maer luttel van bewaeren, als te slappelijk[66] gaede slaende, ende zich te weenigh hoedende voor de geene, die hij met hoon ende dertelheit terght. De Fransche Oversten, houd ick, dat doorgaends, in wijsheit en weetenschap de Spaensche over-treffen. Ende schijnen de Spanjaerts dit gebrek, in zich zelve te kennen, gedooghende zoo dikwils hunne ingeboore trotsheit, [71]

[75] leghen in 't behouden van Napels ende Milan, 't zamt het ver-
[76] overen der weerlooze onnozele naekte menschen van Westindien,
[77] met zulk een voordeel van waepenen ende paerden: daer de[77]
[78] Franchojzen ouwlinx veele plaetsen van Grieken, Italien, ende[78]
[79] Asien hebben afgeloopen, ende inden middeltijdt, Turken ende[79]
[80] Saracenen in 't Ujterste Oosten bestookt, Constantinopelen,
[81] Jerusalem, Cypers verovert, ende veele jaeren bezeeten: waer
[82] door hunne naem in die gewesten ten hemel geklommen, ende der
[83] wijze vermaert is, dat aldaer alle volken van Europe voor een aen-[83]
[84] kleef van Vrankrijk gehouden ende Franken geheeten worden.[84]

[85] Maer dit 's van mij d'eene voet in een groote zee gezet, ende[85]
[86] d'ander op landt gehouden, om te rugge te stappen zonder zich te[86]
[87] laten scheepen. Ook wil mijn brief gesloten zijn, met wensche van[87]
[88] alles goeds aen UE ende de zijne, die God in genaede behoede,
[89] hartlijk gegroet,

[90] Monsr et frere, van

[91] U E

[92] Gansdienstw^{en} broeder

[93] P C Hóóft.

[94] Vanden Hujze te Mujden,

[95] den 11^{en} Aug. 1630.

Hooft heeft van de Rekenkamer gedaan gekregen dat er een overdekte galerij op de binnenplaats van het Slot gebouwd mag worden, die toegang geeft tot de grote zaal (eerste verdieping) en langs een buitentrap bereikbaar is. Doel: een wachtkamer te krijgen voor de mensen die hem moeten spreken en tot nog toe in de open lucht moesten wachten. Bij restauratie van het Slot omstreeks 1900 is de Middeleeuwse toestand hersteld en de galerij afgebroken.

Claes de metselaar was o.a. de bouwer van het Pesthuis bij de Overtoom te Amsterdam, vgl. Jaarboek Amstelodamum 1912. Als bij vele zakelijke aangelegenheden steunt Hooft op zijn praktische zwager Baak.

Eindnoten:

3 *metselaer:* een mr. metselaar van Claes' kaliber zou tegenwoordig aannemer of architekt heten.
5 *gehandelt van:* onderhandeld over.
6 *slotsgewijs:* definitief, voor het hele werk.
7 *overkoomen:* overeengekomen (WNT *overkomen* (*II*) 1798 2).

9 *genoeghzaem:* nagenoeg; *voor deez' tijdt:* nu en vooreerst.
10 *als...verwachtende:* daar ik ieder ogenblik bezoek verwacht; *zal mij verstouten* (Mem. 10).
13 *in maniere als* (...) *medebrengt:* zoals aangeeft.
15 *den vollen eisch...toestonde:* (prolepsis) Als men met zijn totale prijsopgave akkoord ging.
17 *gewaerdeerd:* geschat.
19 *op 't ujterste genoomen:* ten hoogste.
20 *Voor de welke...leveren:* (prolepsis) Als hij het hiervoor wil aannemen (leveren); *naerkomende:* volgens.
21 *ben te vreede:* ga ik akkoord ermee.
23 *ujtschrijven:* overschrijven.
24 *wedergaê onder mijn' handt:* afschrift, door mij ondertekend; *Edoch* enz.: afdingen laat Hooft graag aan Baak over.
28 *van meeninge:* van plan.
29 *blaeuwe steen:* Namense natuursteen; *estrik:* gebakken vloertegel.
31 *Gezien*, vgl. *371:* Hooft's aan ongeloof grenzende verbazing over de eerste berichten van de gelukte verrassing van M.
32 *houd...wangeloof:* houd ik niet alleen op, het niet te geloven.
34 *gerujmt* (intr.): er vandoor gegaan.
36 *wel anders benauwt* (geweest): veel erger in 't nauw gedreven geweest.
37 *voor* (...) *genomen kan worden:* opgevat kan worden als.
41 *op voorwaerden overgaen:* een overeenkomst (capitulatie) sluiten.
42 *verzekert* (als hij was).
46 *des vijands:* Habsburg, in dit geval Oostenrijk.
48 *Italiaen ende Franchojs:* Italiaanse en Franse dichters, schrijvers, nieuwsverspreiders.
50 *Waer:* Het zou zijn; *nieuws:* verbazingwekkends.
53 *meer...kreghen:* zich meer vijandschap berokkenden (WNT *hand* 1756).
55 *zucht:* hartstochtelijke liefde.
56 *noopende:* over, wat betreft; *redeneert:* betoogt (WNT *redeneeren* 918 3 a).
57 *endthouden:* aanhouden, hardnekkig op zijn stuk staan (WNT *einde* 4031).
58 *wederom:* daarentegen.
59 *rassigheit:* snelheid; *werklijkheit:* ijver.
61 *daer* (...) *mede:* waarmee, nl. het voetvolk.
62 *braef:* dapper; *te velde:* die ergens ter wereld in 't veld staat.
63 *een werk van waepenen:* een strijdvorm.
64 *krijshandel:* oorlogvoering (assimilatie veelvuldig in dit woord); *bewaeren:* verdedigen (v.e. stad); *bij den dujm houden:* onder d.d.h.
66 *winnen:* veroveren; *als slappelijk gaede slaende:* doordat hij te nonchalant het oog houdt op en te weinig op zijn hoede is voor degenen die hij (tot verzet) tergt met schoffering en losbandigheid (gaede slaende kan ook intrans. gebruikt zijn: op de zaken passen, waakzaam zijn).
71 *gedoogende...trotsheit:* daar hun aangeboren trots zo dikwijls verdraagt (Spinola b.v. was een Italiaan).
77 *voordeel:* overwicht; *daer:* terwijl.
78 *ouwlinx:* in de Oudheid, nl. de Galliërs.
79 *afgelopen:* afgestroopt; *inden middeltijdt:* in de Middeleeuwen, nl. tijdens de Kruistochten.
83 *der wijze:* zodanig, zo.
84 *aenkleef:* aanhangsel.
85 *Maer dit* enz.: ik waag me niet verder met dit betoog.
86 *zich te laten scheepen:* aan boord van een schip te gaan.
87 *wil...zijn:* is eraan toe, gesloten te worden.

373 *A Monsieur Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baek:* beant*w* 14 augustj 1630 -)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Alhoewel ick ducht, het UE te veel te maeken, met overlast van
[3] brieven, kan echter niet ledigh staen, dezelve op 't spoedighste te[3]
[4] verstendighen, dat aen d'overgezonde papieren ontbreken drie
[5] briefkens op een oort van een bladt ijder geschreven bij de handt[5]
[6] vanden Raedsheer Christiaen de Waert, inden Jaere 1555, die van
[7] groot verlank zijn, inde zaek van Geele Fij, ende UE derhalven
[8] gelieve op te zoeken eer zij wijder dwalen, oft mits hunne kleenig-[8]
[9] heit t'zoek raeken. Ick dank UE hooghlijk voor de afschriften van
[10] d'andere stukken, ende reeds genoome moejte om Claes van Delft
[11] te spreken, van wien binnen 2 oft 3 daeghen UE bescheit ver-
[12] wachten zal.

[13] De loopmaeren vertellen ons veel van Mantua, 't een luttel met het
[14] ander over een komende, ende leg ons toe noch eenighe daeghen,[14]
[15] met sprookjens gespijst te werden; welverwondert zijnde, dat
[16] heden geen schrijven van Monsr Bartolot verneem; 't en zij hij nae[16]
[17] 't Bijdelmeer drieghende, gelijk gezeit wort, van daer eens in
[18] persoon denkt over te springen. Moght de loopmaer noopende de
[19] Fransche zaeken geloofwaerdigh zijn, 't moght een hartzalf op het[19]
[20] zeer van Mantua strekken. Ick wil ten besten hoopen ende U E[20]
[21] Monsr et frere den almoghenden bevolen laeten, naer hartlijke
[22] groete ende gebiedenis, van

[23] U E

[24] Gansdienstw^en^ Broeder

[25] P C Hóóft.

[26] Ter vlught, van
[27] den Hujze te Mujden

[28] den 12^en^ Aug. 1630.
* Origineel. UBA II C 13.169.

Lopende zaken.

Eindnoten:

3 *kan* (ick); *dezelve:* UE (Mem. 1).
5 *oort:* kwart.
8 *mits:* door.
14 *leg ons toe:* beloof ons, verwacht.
16 *nae 't Bijdelmeer drieghende:* (elliptisch) van plan zijnde, over te wippen naar de Bijlmermeer (driegen is een variant van dreigen, dat hier zijn oorspronkelijke betekenis van *iets onaangenaams aanzeggen* verloren heeft. Vgl. *385* en *417* ‘wanneer UE naeden Haeghe denkt’).
19 *hartzalf:* balsem voor het hart, troost.
20 *strekken:* dienen als.

374 (*P.C. Hooft aan J. Baek.*)

*

[1] Mons[r] et frere,[1]

[2] Den dekker van dezen slingerd' ick gisteravont af, om de reden daer[2]
[3] aengewezen. De Veerman hier gebleven zijnde door 't harde
[4] weder ende scheuren van zijn zeil, heb tijdt gevonden, om de
[5] bijgaende overzetting ujt Tacitus te voltrekken. Hoope dat zij in 't[5]
[6] midden haer kromtongen wat verleert zal hebben, mits UE mij[6]
[7] ontslaet vanden bandt der woorden, die Hasius grondigh verklaeren[7]
[8] kan. Ook heb ick de nevensgevoeghde stukken tegens Bor[8]
[9] vergeleken, ende eenigh verschil van verlank gespeurt, dat mij[9]
[10] beweeght d'afschrift te verzoeken, om tegens dien pas te bewaeren;[10]
[11] denkende hiermede bujten noodt te zijn van U E, in al een' wijle te[11]
[12] quellen.

[13] Graef Ernst zeggende heden van Harlingen met zijne gemalinne[13]
[14] afgevaeren te zijn, was thans hier, om 't hujs ende plantaedje te[14]
[15] bezightighen, alzoo zijne Gen. tot Ujtrecht ten Duitschen Hujze,[15]
[16] ende in de Baronnij van Liesvelt, doende is, met bouwen en
[17] planten. Dezelve verklaerd' het op Amsterdam gemunt te hebben,[17]
[18] maer dattet inden windt was. Ick zeide van waeghens: daer zijne[18]
[19] Gen. op antwoorde geen' bootschap aldaer te hebben, ende der-[19]
[20] halven zijnen wegh op Ujtrecht te zullen vorderen. In 't wandelen[20]
[21] beklaeghd' ick het verlies van Mantua. Zijn' Genaede zeide dat[21]
[22] noch niet aen te neemen, ende geen' maniere te zijn datmen be-[22]
[23] [+] legherde steden *bij escalade* veroverde, dat ook de brieven van
[24] Venetien daer af noch niet en melden. Waer op ick voeghde, hoe[24]
[25] mij anders bericht was ende 't schrijven van daer dien ramp beves-
[26] tighden, maer d'omstandigheden al anders afmaelden, zulx de[26]
[27] vijandt binnen verstant hebbende aenden wal scheen geweest te[27]
[28] zijn, mits de Hartogh met hem verdongen, ende in veiligheit tot[28]
[29] Verona oft Ferrara gelejdt was. Doen scheen zij 't geloof te geven:[29]
[30] ende is voorts vertrokken.

[+] *bij beladdering*

[31] Hier ontfang ick schrijven van mon frere Bartolot, met d'Ita-[31]
[32] liaensche nieuwmaren, zonder stuxgewijze ende met klaerheit te[32]
[33] spreken van de verovering van Mantua. In tijdingen ismen altijds
[34] een bakken ten achteren: ende nu mijn meeste verlangen nae[34]
[35] 't geene de Franchojzen, Venetianen ende Paus zullen bijder handt

* Origineel. UBA II C 13.168.
Hs. enkel blad, dat op twee verschillende formaten gevouwen en bij *375* ingesloten geweest.

[36] neemen. Doch mondt mij qualijk ujt de voor*s* nieuwmaren te[36]
[37] lezen, dat de Paus, op 't laeste maeken van Cardinaelen aen zich[37]
[38] gehouden hebbende, in tijdt ende wijle, noch eenen tot die waerdig-
[39] heit te noemen, alsnu verklaert heeft Cardinael den Bisschop van

[40] Sivilien. Zulx datter de Spanjart schijnt de vreez in te hebben; ende[40]
[41] jeghenwoordelijk een gelukkigher jaer, als 't voorgaende. Dit 's 't[41]
[42] beloop vande werelt, ende ick

[43] Monsr et frere,

[44] Ter ijl. 13 Aug.

[44] U E

[45] Gansdienstw^{e} Broeder

[46] P C Hóóft.

[47] Heden is mij de brief vanden[47]

[48] H. Auditeur Mierop geworden,

[49] zijnde, zoo 't schijnt bij afwezen

[50] van mijn' swaegher Cloek

[51] verzuimt te bestellen.

Over het vertalen van Tacitus. - Bezoek van Ernst Casimir. - De val van Mantua. - Benoeming van kardinalen.

Eindnoten:

1 *dekker:* briefomslag (WNT *dekker* 2383 2); *daer:* in deze, de brief.
2 *De Veerman...zijnde:* Doordat de veerman (op Amsterdam) hier gebleven is.
5 *zij:* de overzetting.
6 *kromtongen:* krom praten, koeterwalen; *mits...woorden:* daar u mij toestaat vrij te vertalen.
7 *Hasius* (niet gevonden, was blijkbaar classicus).
8 *nevensgevoeghde:* bijgevoegde; *tegens:* met.
9 *verschil van verlank:* belangrijk onderscheid.
10 *verzoeken*, nl. aan Baak; *tegens dien pas:* tegen die tijd (dat ik eraan toe kom).
11 *denkende...quellen:* in de mening dat dit voorlopig het laatste is waarmee ik u lastig hoef te vallen.
13 *zeggende:* die zeide.
14 *thans:* zo pas.
15 *alzoo...Hujze:* omdat zijne Genade te Utrecht bij het Duitsche Huis (vgl. *154, 155*).
17 *het...hebben:* naar Amsterdam te willen reizen.
18 *inden windt:* tegen de wind in.
19 *aldaer:* te Amsterdam.
20 *zijn weg vorderen:* zijn reis voortzetten.
21 *beklaeghd' ick:* bejammerde ik.

22 *geen' maniere te zijn:* dat er geen methode bestond.
24 *niet:* niets.
26 *afmaelden:* afschilderden.
27 *zulx:* nl. dat; *binnen:* in de stad; *verstandt:* verstandhouding; *aenden wal:* aan, voor de stadsmuur.
28 *mits:* daar; *met hem verdongen* (was): een overeenkomst met hem had.
29 *zij:* zijn' Genaede (vr.).
31 *Hier:* Toen ik zo ver was.
32 *stuxgewijze:* in bijzonderheden.
34 *een bakken ten achter:* het brood is dus oud; *ende nu* (is).
36 *Doch...quaelijk:* maar het smaakt, bevalt mij slecht.
37 *op 't maeken...hebbende:* nadat hij zich bij de laatste kardinalenbenoeming voorbehouden had.
40 *Zulx...hebben:* Zodat Spanje zich gevreesd schijnt gemaakt te hebben.
41 *een gelukkigher jaer* (schijnt te hebben).
47 *de brief van den H. Auditeur*, vgl. *369*.

375 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3, tot Amsterdam.*

*

(*Baek:* Muyden 15 aug^ti 1630 beant*w* 17 ditto -)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] UE aengenaeme vanden 13 ende 14^en, heb ick heden ontfangen,
[3] waer op tot Antwoort voeghe belangende m^r Claes den metselaer,[3]
[4] dat ick het werk niet altoos beswaert en heb ujtgezeidt met een[4]
[5] + blaeuwesteenen knoop boven aen den trap te stellen, gelijk onder[5]
[6] getekent was. Want dat ick vande vloer gesproken heb, zoude[6]
[7] bujten betaelt worden. Wel is waer dat ick begeert heb de hein-[7]
[8] mujr vanden trap (die hij getekent had, als de bovenste form hier op
[9] de kant) gemaekt te hebben, gelijk d'onderste form. Maer en kan
[10] niet denken, dat hij dit voor beswaernis rekent. Ende is zijn
[11] overslagh alhier geweest, gelijk 't bijgaende sedelken ujtwijst[11]
[12] gl 570. Waer bij gevoeght gl 36 voor de loodegeute, komt gl 606,
[13] die hem in 't gedacht leggen. Indien hij andere rek^e gemaekt heeft,
[14] moet hij abujs zijn. Niettemin hij is in zijn geheel, zijnde niet ten[14]
[15] vollen overkoomen; ende als 't anders waere, zoude mij noch[15]
[16] leedt zijn hem te bekoopen. Indien hij nu echter te vreede is, voor[16]
[17] de voor*s* gl 570, 't welk 20 gl meer is als zijn eerste beraeminge,
[18] ende voorwaer genoegh voor de beswaernis vanden heinmujr
[19] vande trap, ende 't leggen vande vloer, blijvende de vloersteenen[19]
[20] bujten te bekostighen. Zoo ben ick te vreede, dat de mujr maer[20]
[21] 1 1/2 steen, dik zij, tot op de hooghte van acht voeten, de rest een
[22] steen. Oft hij indien hij de gl 606 vol ujt begeert zoo moest hij
[23] immers de loode geute bekostighen. Entlijk indien UE met hem[23]
[24] kan overkomen tot gl 570 zonder loode goote, oft gl 606 met de[24]
[25] zelve, zal mij aengenaem zijn. Ende gelieve UE in zulken gevalle[25]
[26] mijn ontwerp te veranderen noopende de 1 1/2 steen, ende daer bij[26]
[27] te voeghen 't arbejdsloon van 't vloeren: ende 't zelve voort in 't[27]
[28] net te doen stellen, ende ondertekenen, mij met een verwittighende
[29] wanneer hij overkomen zoude om in 't werk te treden: alzoo de[29]
[30] Timmerman zich daer nae reghelen moet. Zoo m^r Claes hier niet[30]
[31] toe verstaen en kan, zoud het mij, die der Graeflijkheit als mijn'[31]
[32] rijker zijnde, niet garen geven zoude, te hooghe loopen, ende

+

* Origineel. UBA II C 13.167.
N.B. schetsje in margine.

[33] benoodighen nae eenen anderen metselaer te zien, alhoewel met[33]
[34] verdriet om der oude kennisse ende geneghenheit wille.

[35] Ist dat UE der eenen heeft oft weet, daer redelijk mede te handelen
[36] is, zoude mij gunst geschieden, dat UE deszelven gront alsdan eens[36]
[37] peilde, ende mij liet weeten waer voor hij 't werk zoude willen
[38] aenneemen. Doch als 't noch op een pondt vlaemsch of twee aen-[38]
[39] quam, zoud het liefst met m^{r} Claes voleinden.

[40] Mij is lief, dat de brieven vanden Raedsheer de Waert behouden
[41] zijn, en de d'afschriften gedaen, ende zal pooghen UE goede
[42] geneghenheit ende vlijt, naer behooren t' erkennen, in 't geene[42]
[43] verstaen zal haer aengenaem te wezen. Ondertussen naer dank-
[44] zegging ende hartlijke groetenis, dezelve met Joffr^{e} ma Soeur ende
[45] alle die UE lief zijn, Gode bevelende, blijf

[46] Monsr et frere,

[47] U E

[48] Gansdienstwillighe broeder

[49] P C Hóóft.

[50] Zoo UE eenen anderen metselaer spreekt, zoudt hem konnen de

[51] bijgevoeghde tekening toonen, doch het onderscheit van de trap-

[52] heiningmu<j>r aenwijzen.

[53] Vanden Hujze te Mujden,

[54] 15 Aug. 1630.

Verbouwing van het slot.

Eindnoten:

3 *voeghe:* moge passen.
4 *ujtgezeidt:* behalve.
5 *knoop:* knop, rond uitsteeksel (WNT *knoop* 4765); *onder:* onderaan.
6 *dat:* wat.
7 *bujten:* apart, buiten de aanneemsom, vgl. r. 20; *heinmujr:* afscheidingsmuur (WNT *heinen* 481).
11 *overslagh:* raming (WNT *overslag* 2013); *sedelken:* ceeltje, briefje.

14 *hij is in zijn geheel:* hij is nog vrij; *zijnde...overkoomen:* daar hij het niet volledig (met mij) eens is bij de onderhandeling, vgl. r. 25.
15 *ende als...waere:* en als hij wèl gebonden was.
16 *bekoopen:* afzetten; *te vreede is:* akkoord gaat (WNT *tevreden* 1744 2); de met *Indien* beginnende zin is een voorwaardelijke bijzin bij de op r. 20 met *Zoo* beginnende hoofdzin. Ze zijn echter door een punt, gevolgd door een hoofdletter, gescheiden.
19 *blijvende...bekostighen:* daar de vloerstenen buiten de aanneemsom betaald moeten worden.
20 *ben ick te vreede:* ga ik ermee akkoord.
23 *immers:* in elk geval.
24 *tot:* op een bedrag van.
25 *in zulken gevalle:* in dat geval.
26 *noopende:* betreffende.
27 *voort:* meteen.
29 *overkomen:* hier komen.
30 *hier niet toe verstaen:* dit niet goed vinden, hiermee niet akkoord gaan.
31 *die...zoude:* die de Grafelijkheid, die rijker is dan ik, niet graag iets cadeau zou geven (hetgeen gebeuren zou als Claes boven de door de Rekenkamer goed te keuren begroting zou gaan: het verschil zou voor Hooft's rekening komen).
33 *benoodighen:* noodzaken.
36 *deszelven gront peilde:* hem aan de tand voelde (WNT *peilen* 945 2 b γ).
38 een pond Vlaams = zes gulden.
42 *erkennen...wezen:* vergoeden met hetgeen ik vernemen (of begrijpen) zal dat u welkom is.

376 *Mijn Heere Mijn Heer P.C. Hooft Drost van Muijden.*

*

[1] Mijn Heer;

[2] Tot verscheidene reisen meen ick U.E. onderhouden te hebben met[2]
[3] de gedachtenisse van Doctor Donn, tegenwoordigh Deken van[3]
[4] S[t] Pauls tot Londen, ende, door dat rijckelick beroep, volgens[4]
[5] 't Engelsch gebruijck, in hooghen aensien; in veel hoogher, door
[6] den rijckdom van sijn gadeloos vernuft, ende noch onverge-[6]
[7] lijckelicker welsprekenheit op stoel. Eertijds ten dienste vande[7]
[8] groote te hove gevoedt, inde werelt gewortelt, inde studien[8]
[9] geslepen, inde poesie vernaemt, meer als ijemand. Van die groene[9]
[10] tacken hebben veel weeldrige vruchten onder de liefhebbers leggen
[11] meucken, diese nu bijnaer voor verrott van ouderdom uijtdeijlen.[11]
[12] Mij zijnse voorden besten slagh van mispelen terhand geraeckt, by[12]
[13] halve vijf en twintighen, door toedoen van eenighe mijne be-[13]
[14] sondere Heeren ende vrunden van die natie. Onder de onse hebb[14]
[15] ick geene konnen uijtkiesen, diese voor U.E. behoorden mede-[15]
[16] gedeelt te werden, slaende dese dichter ganschelick op U.E.[16]
[17] manieren van invall ende uijtspraeck. In prose docht het mij min[17]
[18] gevoechelick, 'ten ware bij monde, ende meer omspraecks: hoewel[18]
[19] ick bekenn de stoffe soo doorgoed te wesen, datse oock versmolten,[19]
[20] sonder fatsoen behaeghelick blijft. In dicht hebb icker dese twee[20]
[21] stalen af geavontuert. U.E. nemese voor schaduwen van schoone[21]
[22] lichamen, bij (dat ergher is) belemmerden sonneschijn. Want dese[22]
[23] swacke stralen schiet ick noch maer door 't gedrang van soo veel[23]
[24] andere bekommeringen: die flickeren daer voor als 'tlindeloof in
[25] mijn laen; en maken all bevende trecken van stracke voorbeelden.
[26] U.E. goede gissingen alleen staen mij te baet te roepen: ende verr[26]
[27] bedriegh ick mij, oft U.E. sal ijet voordelighs besluijten vanden
[28] leew, uijt dese naghelen. Mij lust'er wat bescheijts af te sien ter[28]
[29] bester stade van U.E. die mij desen inbreuck van sijne beter
[30] gedachten te goede houde. Ick ben

[31] Mijn Heer:

[32] U.E. gansch dienstwill[e]

[33] C Huygens.

[34] In 's Gravenhage, den

* Origineel. UBL. Pap 2.

[35] 17^{en} Aug^{ti} 1630.

Huygens stuurt enige vertalingen van gedichten van John Donne (1572-1631), deken van St. Pauls te Londen. Hij had hem in 1622 ten huize van de familie Killigrew leren kennen. Hij schrijft, waarom hij ze in de eerste plaats aan Hooft zendt en in dichtvorm. Hij vergelijkt zijn vertalingen met ‘schaduwen van schone lichamen bij belemmerde zonneschijn’. Later herdenkt hij Donne in zijn *De vita propria sermones II*, 170-175 (W. VIII, 208):

> Te, maxime Donni,
> Omnibus antefero, divine vir, optime Rhetor,
> Prime Poetarum: O, quoties sermonibus illis
> Aureolis, quos vel privatos inter amicos
> Vel de suggestu, Praeco facunde, serebas,
> Intereram, quo me visus sum nectare pasci!
>
> U, machtige Donne,
> Kies ik voor allen, gij hemelse zangheld, voortreffelijk rhetor,
> Eerste der dichtren bent: hoe dikwijls mocht ik bij die reednen
> Gouden van taal, die gij hieldt of onder vrienden persoonlijk
> Of van het kanselgestoelt, gij, vloeiend prediker, uitspraakt,
> Luisteraar zijn, met godenspijs, docht mij, mocht ik mij sterken.
> (vert. D.K. Fzn.)

Eindnoten:

2 *Tot...reisen:* Verscheidene malen; *U.E. onderhouden te hebben:* u bezig gehouden te hebben (met u gesproken te hebben) (Br. I, 489 n. 2).
3 *gedachtenisse:* de herinnering, mijn herinneringen aan.
4 *rijckelick:* eervol (WNT *rijkelijk* 292).
volgens...gebruijck: naar Engelse traditie.
6 *gadeloos:* weergaloos.
7 *op stoel:* op de kansel; *Eertijds:* tegenover *tegenwoordigh*, r. 3; *ten...gevoedt:* voor de dienst van de aanzienlijken opgevoed aan het hof.
8 *in...gewortelt:* geheel vertrouwd met de wereldse zaken, man van de wereld.
9 *geslepen:* ervaren, bekwaam; *vernaemt:* vermaard; *die groene tacken:* dat jonge talent (van de jonge Donne).
11 *meucken:* murw, zacht worden; *bijnaer voor verrot:* in bijna verrotte toestand.
12 *voorden...mispelen:* als het beste soort mispels (deze worden in bijna rotte toestand gegeten, vgl. *289*; *bij halve vijf en twintighen:* bij plukjes, kleine hoeveelheden (WNT *half* (*I*) 1594: een half vijfentwintig, t.w. vijfentwintigtal) = dertien, een dertiental; WNT *vijfentwintig* 565 geeft o.a. dit citaat. Maar ‘bij dertientallen’ is hier toch wel vreemd. Huygens vertaalde in totaal achttien Donne-gedichten (zie W. II, 214-217, 255-272). De betekenis zal hier wel zijn: bij kleine hoeveelheden.
13 *eenighe...vrunden:* enige Heren met wie ik intiem bevriend ben (besondere WNT *bijzonder* 2682 6); wellicht op te vatten als schertsend meervoud van de boven brieven niet ongewone vocatief ‘Heer en Vriend!’
14 *de onse:* nl. natie.
15 *voor U.E.:* eerder dan (aan) u.
16 *slaende...uijtspraeck:* daar deze dichter geheel overeenkomt met (aansluit bij) uw manieren van denken en uitdrukken (uw soorten invallen, vondsten en uw wijze van uitdrukking).
17 *het:* ze u mee te delen.

18 *gevoechelick:* passend; *'t en...omspraecks:* tenzij mondeling en met meer woorden (WNT *omspraak* 569 omschrijving; cit. uit Huygens).
19 *bekenn:* moet zeggen; *de stoffe:* de stof, met materiaal (zie de beeldspraak *versmolten* enz.); *oock versmolten:* zelfs in gesmolten toestand.
20 *zonder fatsoen:* zonder vaste vorm, nl. dichtvorm; *twee stalen*, nl. *Aende Sonn* (van 8 aug.) en *De verstelling* (van 14 aug.). Zie W. II, 214, 215.
21 *geavontuert:* gewaagd te maken.
22 *dat:* wat.
23 *schiet...voorbeelden:* breng ik nog slechts voort door de menigte van zoveel andere beslommeringen heen; die bewegen daarvoor heen en weer zoals het lindenloof in mijn laan (het Voorhout waar Huygens woonde) en maken niets dan (allemaal) bevende lijnen van strakke voorbeelden (voorbeelden met scherpe contouren). Het beeld is niet eenvoudig en ook niet strak volgehouden. Waar het op aankomt, het tertium comparationis, is: Zoals de zonnestralen belemmerd door de bewegende lindebladen daarvan bevende schaduwen op de grond werpen, zo brengt het zonlicht van mijn geest, belemmerd door vele bekommeringen, geen vaste schaduw voort van de gedichten van Donne (de stracke voorbeelden), maar niets dan bevende lijnen daarvan. Als het beeld consequent was volgehouden, zouden de bekommeringen afgeschaduwd moeten zijn. De sprong zit dus hierin dat plotseling de voorbeelden optreden en door de zon, Huygens, hun inadequate schaduwen krijgen vanwege de belemmerende bekommeringen van zijn geest.
26 *U.E....roepen:* Ik kan alleen uw goede berekeningen (taxatie) (nl. omtrent de stracke voorbeelden, de originele gedichten van Donne) te hulp roepen; *ende...naghelen:* en ik moet me wel heel erg vergissen of gij zult iets goeds concluderen (als gij niet...concluderen) omtrent de leeuw uit deze nagels (vertaling van het Latijnse gezegde *ex ungue leonem*, nl. *pingere:* naar de klauw de leeuw zich scheppen, d.i. uit een lichaamsdeel tot de vorm van het gehele lichaam concluderen; gezegde door Plutarchus, *De defectu oraculorum* 3 (410 C) aan Alcaeus (ong. 610 v.Chr.), door Lucianus, *Hermotimus* 54 aan Phidias (geb. 500 v.Chr.) toegeschreven.)
28 *Mij...sien* enz.: Ik zal er graag iets over horen als de gelegenheid gunstig is voor u, die mij ten goede houde deze storing van uw betere gedachten.

377 *Eerentf^e voors^e seer discrete Heere Joost Baeck, Coopman T' Amsteldam.*

*

Port.

[1] Mijn Heer; Den Heere Hóóft weet ick niet vaster te besticken dan[1]
[2] door U.E. beleeftheit. Deselve bevele ick de dobbele moeijte, van
[3] dit te lesen ende te bestellen. Will U.E. vande helft verlicht wesen,[3]
[4] d'ander is met eenen drop lacks te boeten. U.E. schuijve het pack[4]
[5] ongesien vande hand. Ick blijv'er niettemin voor [5]

[6] U.E. Dienstwill^e vrund

[7] C Huygens.

[8] 'sGravenhage, den

[9] 17^en Aug^ti 1630.

Huygens verzoekt Baak iets (de Donne-gedichten) aan Hooft te doen toekomen.

Eindnoten:

1 *Den...beleeftheit:* Ik weet geen zekerder methode om de Heer Hooft te bereiken (treffen, vinden) dan door uw vriendelijkheid (vriendelijke tussenkomst). WNT *bestikken* 2162 geeft niet de hier vereiste betekenis; vermoedelijk is *bestikken* in bet. identiek met *stikken* in de zin van: vinden, treffen (WNT *stikken* (*IV*) 1674), o.a. citaat uit Huygens' *Dagh-werck* (vs 632, uitg. Worp, *Ged.* III, p. 66).
3 *bestellen:* bezorgen, aan de geadresseerde doen toekomen; *de helft:* van *de dobbele moeijte*, nl. het *lesen*.
4 *d'ander:* de andere helft, nl. het *bestellen*; *is...boeten:* kost u niet meer dan een droppel lak (verzegeling bij verzending).
5 *ongesien:* ongelezen; *er...voor:* met dank ervoor

* Origineel. KA CLXXIa^c 52.

378 *A Monsieur Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Met een mande, Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Gisteravont braght mij UE schrijven de boodschap, van 't vol-[2]
[3] trekken der handelinge met Claes van Delft, die UE eenen arbejdt
[4] gekost heeft, daermen schier een half bestandt tussen ons ende[4]
[5] den Spanjaert meê maeken zoude, als wij hem in zijne graegheit[5]
[6] te gemoete quaemen. Indien UE nu noch de verdraghschriften
[7] volghends mijn schetz, met behoorlijke verandering gelieft in te[7]
[8] stellen, ende getekent over te zenden, met weete wanneer men in 't[8]
[9] werk te treeden hebbe, zoo word ick op nieuw UE schuldigh
[10] eenen dank van meerder geduirigheit, als 't zoomerooft, dat bij[10]
[11] dezen derwaerts gaet. Niettemin vertrouwe, dat de goede
[12] geneghenheit zal boeten, 't geen aende waerdij van zoo gering een'
[13] gifte ontbreekt.

[14] Het zal onnoodigh zijn, op morghen de loopmaeren herwaerts te
[15] zeinden, alzoo mon frere Bartolot mij heden vergastende met zijn'[15]
[16] swaegher Schujl, een' zak met tijdingen over heeft gebracht, daer[16]
[17] tweederleij Neder-Duitsche onder waeren, ende een brief vanden[17]
[18] Geheimschrijver des Ambassadeurs van Vrankrijk, lujdende, vande[18]
[19] overvalling van Mantua, la quelle est si estrange, qu' elle passe au[19]
[20] delá de l'imagination. Het zonderlingste van alle het nieuws, is 't
[21] geen dezelve zeit van Brussel geschreven te worden, que le Prince[21]
[22] Cardinal d'Espagne y est attendu, pour tout le mojs d'Octobre,
[23] afin de s' instruire, soubs l' Infante, au gouvernement des provinces
[24] de dela; et qu' il y a beaucoup a Philosopher sur celá. Zijn gesel-[24]
[25] schap ende 't lezen van zoo veele tijdingen hebben mij te diep inden
[26] avont gevoert, om dezen te verlengen. Waer over UE ende[26]
[27] Joffr^e^ ma Soeur, met alle die UE E lief zijn, Gode bevele, nevens
[28] groete ende gebiedenis,

[29] Monsr et Frere, van

[30] U E

* Origineel. UBA II C 13.166.

[31] Gansdienstw[en] broeder

[32] P C Hóóft.

[33] De Hartogh van Savojen schijnt voor
[34] gewis, overleden. Daer ick luttel[34]
[35] voordeels bij reken.

[36] Ter vlucht, vanden Ht
[37] Mujden. 18 Aug. 1630.

[38] Mijn' hujsvrouwe plukkende de prujmen, terwijl ick dezen ben
[39] schrijvende, komt mij op het slujten zeggen, datze quaelijk
[40] zendbaer zijn, mits de nattigheit. Niettemin, alzoo 't hier
[41] daeghelijx reghent, ende onzeker is, oft het weder zich bekeeren
[42] zal, laten deze voortgaen met bede, dat UE eerstdaeghs gelieve, de[42]
[43] weêrgaên alhier in volle varsheit te komen proeven. Waer aen ons[43]
[44] gunste geschieden zal.

De onderhandelingen over de verbouwing, lopende zaken en nieuws.

Eindnoten:

2 *'t voltrekken der handelinge:* het voltooien van de onderhandelingen.
4 *schier:* bijna, welhaast.
5 *hem:* misschien met nadruk (‘hèm, de Spanj. ook’), omdat Claes en de Spanj. allebei ‘graeg’ zijn; *graegheit:* begerigheid.
7 *behoorlijke:* nodige; *in te stellen:* op te stellen.
8 *met weete:* met kennisgeving (Mnl. Wdb. *wete* 2375 5).
10 *geduirigheit:* houdbaarheid, blijvendheid.
15 *vergasten:* bezoeken.
16 Wijnand Schuijl, koopman, in 1629 getrouwd met Maria Bartolotti, schoonzuster van Leonora Hellemans. Hij was evenals de andere zwagers een verschaffer van nieuws en hielp de kopij voor de *Nederlandsche Historiën* in 't net schrijven.
17 vgl. *305*.
18 *lujdende:* zeggende.
19 *la quelle* etc.: die zo vreemd is, dat ze de verbeeldingskracht te boven gaat.
21 *que le Prince* etc.: dat de Prins-kardinaal van Spanje er verwacht wordt, de hele maand october, om zich onder de Infante (Isabella) in te werken in de regering van die gewesten en dat dat heel wat te denken geeft. Bij de dood van de kinderloze Isabella zouden de Zuidelijke Nederlanden aan Spanje terugvallen (formeel was dit al met de dood van Albertus in 1621 gebeurd; Isabella was van toen af landvoogdes, geen souverein); men veronderstelde (terecht) dat de Prins-kardinaal de toekomstige landvoogd was.
24 *Zijn geselschap:* òf: het met B. gekomen gezelschap, òf: de aanwezigheid van B.
26 *Waer over:* Waarom (ik).
34 *de Hartogh van Savojen:* Karel Emanuel I, vgl. *356*.
42 *laete deze voortgaen:* stuur ik deze toch.
43 *de weêrgaên:* andere pruimen.

379 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden 20 Augustj 1630 beant*w* [-] deselver)

[1] Monsr et frere,

[2] Het mangel, aende verdraghschriften met Claes den metselaer[2]
[3] gemaekt, bevonden, UE groote bezigheit ende den werkelijken
[4] maendagh uitwijzende verplicht my des te meer voor de genome
[5] moejte. Want weete wel dat zonder zulk een' beletsel UE zorgh-
[6] vuldigheit te stipsch ende zinlijk is, om over 't hooft te zien, 't geen[6]
[7] ick in 't afschrift van UE dienaer gebetert heb. Naemelijk, daer, zoo
[8] wel als in mijn ontwerp, is overgeslaeghen de somme van[8]
[9] vijfhondert tzeventigh gl, gelijk UE schrijven van den 17^en is
[10] meldende, dat UE op overkomen was: 't welk 't geen is daer 't[10]
[11] meest op aenkomt. Daerbenevens isser gestelt vande mujren op te[11]
[12] trekken tot 9 voet, boven de booghen, 1 1/2 steen dik, ende voort tot
[13] de hooghte van 8 voet, een steen dik. 'T welk groot misverstandt
[14] maeken kon: gemerkt de voor*s* boghen niet hoogher zullen
[15] stijghen als 8 voeten zulx ujt UE rek^e volghen zoude, dat de heele
[16] mujr maer hoogh en zoude zijn 25 voeten: daer dezelve moet haelen
[17] met de kanteelen daer in begrepen, de hooghte van 29 voeten:
[18] gelijk mijn ontwerp klaerlijk te vooren ujtdrukt. De zaek is wel[18]
[19] niet groot, maer hapering best verhoedt. Derhalven, mitsgaeders[19]
[20] om alles in wat beter orde te brengen, alzoo 't gezien is voor de[20]
[21] HH van de Rek^e te koomen, om mijne kosten te eischen, heb den[21]
[22] rechten zin ujtgedrukt, zoo mij dunkt, op 't papier dat hier inne
[23] gaet. Ende aenvejrdende UE milde ujtbiedenis van 't afschrijven,[23]
[24] bidde 't zelve te doen dubbelen, ende bejde van Claes te onder-[24]
[25] tekenen, dewelke 't mijne reeds getekent zijnde zal moghen
[26] behouden. Ick zeinde mijn eerste ontwerp met UE naeder
[27] verklaringe te rug, op dat Claes zien moghe dat het nieuw met den[27]
[28] zin over eenkomt. UE dienaer had het zijn ook geslooten aldus[28]
[29] *Ondertekent Claes Adriaenszoon &c.* 't welk ongerijmt is ende daer[29]
[30] ujt moet blijven, hebbende Claes met zijn' eighen' handt te tekenen.
[31] Ick hoore nieuw op, vanden voorstel des Ambassadeurs van[31]
[32] Engellant: zonderling noopende den koning van Bohemen. Het[32]
[33] kan wel zijn dat die van Grootbrittanjen, den persoon van dezen, in
[34] den pais begrepen heeft: maer dat de Spanjart Kaisar, oft Vorst van
[35] Bayeren ujt den Palsgraefschappe zouden meenen te scheiden, zal

* Origineel UBA II C 13.165.

[36] ick voor eenen droom houden tot dat men 't ziet gebeuren. Lieve,[36]
[37] zoo UE hier op eenigh vervolgh gewaer wort, laet het herwaerts
[38] over waejen: ende teffens weten oft ter eerste geleghenheit,[38]
[39] wanneer Claes de metselaer zal komen in 't werk treden want daer
[40] zal wat gehajt moeten zijn ende de timmerman, die dat, mitsgaders[40]
[41] 't houtwerk aengenomen heeft, zich daer nae richten. Het zoude[41]
[42] moghen zijn, dat, noopende 't ophaelen vanden mujr, ick ende
[43] Claes elkanderen, over de dikte niet volkomelijk verstaen, waer
[44] door hy swaerigheit moght maeken mijn geschrift hier by gaende
[45] te tekenen. Maer in zulken gevalle kan UE hem met bescheiden-[45]
[46] heit te gemoete koomen, ende stellen 't nae zijnen zin, alzoo 't my
[47] genoegh is, als die maer zijn behoorlijke stevigheit heeft, ende in
[48] alles, 29 voeten, hoogh gemaekt wort: waer nae het houtwerk[48]
[49] reeds aengelejdt is. Tot bewijs, dat UE vlijtig*h* in 't bevorderen
[50] mijner zaken, van my begrepen wort, inder voeghe, als 't behoort,
[51] heb my gespoejt, met weder een stuk ujt Tacitus, af te doen, dat vrij
[52] wat schor ende weerbarstigh in 't overzetten bevonden is.[52]

[53] Wenschte wel, in meerder, dienst te konnen doen aen U E, die met[53]
[54] Joffr^{e} ma soeur ende alle de zijne, den almoghenden, bevolen zy,
[55] nae vruntlijke groetenis,

[56] Monsr et frere, van

[57] U E

[58] Gansdienstw^{en} broeder

[59] P C Hóóft.

[60] Vanden Hujze te Mujden,

[61] 20 Aug. 1630.

Baak heeft zich bij het controleren van Claes' raming vergist, wat Hooft beleefd toeschrijft aan de extra drukte die de maandag altijd voor Baak meebrengt. - Nieuws.

Eindnoten:

2 *Het mangel...uitwijzende:* De fout, gevonden in de geschreven overeenkomst, die met Claes gemaakt is en die toont hoe volhandig u het hebt en dat het de drukke maandag was.
6 *zinlijk:* keurig.
8 *overgeslaeghen:* geraamd.
10 *overgekomen:* overeengekomen.
11 *isser gestelt van:* wordt er gezegd.

18 *klaerlijk te vooren:* duidelijk zichtbaar (WNT *tevoren* 1741 1 b).
19 *hapering* (*is*) *best verhoedt:* strubbelingen kunnen 't best voorkomen worden.
20 *alzoo* (*dat*) *'t gezien is:* zodat het netjes genoeg is.
21 *kosten te eischen:* voorschotten terug te vorderen; *heb...ujtgedrukt:* heb ik de juiste bedoeling omschreven.
23 *ujtbiedenis:* aanbod.
24 *van Claes te ondertekenen:* door Claes te doen ondertekenen.
27 *het nieuw* (ontwerp).
28 *het zijn:* het zijne (dat van Claes).
29 *ongerijmt:* onlogisch.
31 *Ick...op:* Ik verneem met verbazing.
32 *zonderling:* vooral; Keurvorst Frederik van de Palts, calvinist, had zich laten uitroepen tot koning van Bohemen (1619), maar was weldra door de keizerlijke legers uit dat land verjaagd (1620) en ook de Palts was, door Beieren, bezet en gekatholiseerd. Frederik woonde verder met zijn vrouw Elisabeth Stuart in Den Haag. Hij was door de keizer in de rijksban gedaan. Vgl. *384*.
die van Groot-Brittanjen: de koning van Engeland, Karel I.
meenen: bereid zijn; *scheiden:* weggaan.
36 *Lieve:* Beste vriend.
38 *teffens oft ter eerste geleghenheit:* meteen of bij de eerste gelegenheid.
40 *gehajt zijn:* geheid worden.
41 *zich daer nae* (moeten) *richten*.
45 *met bescheidenheit:* met gematigdheid.
48 *waer nae...aengelejdt is:* waarop het timmerwerk al afgepast is.
52 *schor:* stug.
53 *in meerder:* in meer (en grotere) zaken.

380 *(P.C. Hooft aan J. Baak)*

*

[1] Mons[r] et frere,

[2] [+] Nu heeft het verdragh met Claes den metselaer zijn volle beslagh.
[3] Oft hij 't afdak maekt loopende van 't hujs af nae den nieuwen
[4] mujr, oft recht anders, komt hem op een ujt, ende blijft op beide[4]
[5] die wijzen, verhoolen voor 't oogh van de plaets, gelijk UE bij de[5]
[6] tekening, op de kant hier verneemen kan. Ende ick vind bequaemer[6]
[7] tot de waterloozing, ook om de goote schoon te maken, datmen
[8] achter de kantelen heenen konne gaen. Moghen de woorden van[8]
[9] den man niet bij 't gewicht van zijn lijf haelen, zoo zal 't wel te
[10] passe koomen, datter UE een lóótjen op legge, met dikwijls te[10]
[11] zenden. Hij zal ons op maendaeghe aenstaende, niet te vroegh[11]
[12] koomen: alhoewel de Timmerman hem gaeren gesproken had, eer
[13] hij aen 't haijen viel, om dat de mujr op pijlaer staen zal, ende[13]
[14] oorbaer is, te weeten bescheidelijk, waer ijder voet heeft te[14]
[15] neemen, tzamt hoe verre in 't vierkant onder elk gehajt dient:
[16] want alzoomen hier ter plaetse niet diep, nocht anders als met de
[17] handt behoeft te haijen, zoo zal de timmerman, daer met alle zijn[17]
[18] volk aenvallende, wel een eindt af maeken, eer Claes d'oude mujr
[19] afgebroken, ende zijne stoffen gelandt zal konnen hebben. Ick heb[19]
[20] hier in geslooten een briefken aenden lejdekker oft lootgieter om
[21] dat UE brieven doorgaends wel bestelt worden, ende andere, aen[21]
[22] lujden dien ick zoo vaeke niet en schrijf, somtijds daeghen
[23] onbestelt blijv[-] door dien de sloffe schippers quaelijk lezen ende[23]
[24] de hujzen vinden kunnen, ook dikwils dronken zijn, ende de
[25] moejte van 't zoeken ujtstellen. Nu had ick den Leidekker garen op
[26] Sondagh eens hier. De broeder van Claes, biedt aen, blaeuwe
[27] vloersteenen tweederleij, d'eene wat lichter, d'andere, wat
[28] duisterder van verwe, ende derhalven bequaem om te schakeren, te[28]
[29] leveren 't hondert voor 24 oft 25 gl. Waer 't dat UE op Sondagh,
[30] oft morghen den tijdt had, om eens te verneemen oft hij die ook
[31] overlooft, ende ten nausten dezelve te bedingen, ick zoude te[31]
[32] vreede zijn, datter Claes zoo veele af medebraght, als tot de
[33] galerije lang 30, breedt 12 voeten binnen 's werks, van doene zijn:
[34] mits dat hij d'ouwde daer jegenwoordelijk leggende weder aen-
[35] name, tot 2 st. 't stuk, gelijk hij hier verklaerde te willen doen, oft
[36] zoo veel hoogher als 't UE brengen konde.[36]

+

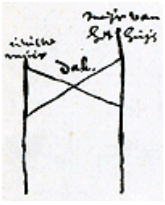

* Origineel. UBA II C 13.164.
Hs. enkel vel, rechts afgesleten, links in de rug gebonden, waardoor gering tekstverlies.
N.B. in de marge bovenaan tekende Hooft een schets van het besproken afdak.

[37] Ick en kan niet wel bevroeden waer ujt UE de vremdigheit schept,
[38] die dezelve vint in den voorstel des Ambassadeurs van Engellant.
[39] Want heeft zijn meester volmaght om te handelen, dat is niet[39]

[40] gezeit om te slujten. Als hij ook van weghe Spanjen met de[40]
[41] HH Staten handelt, zoo en worden de Staten nie[-] onhebbelijk[41]
[42] geoordeelt, tot het beleidt hunner eighe zaken. Ende geschillen
[43] tussen zoo ongelijke parthijen, willen gaerne door middelaers van
[44] aenzien, beslecht zijn. UE moet eenigh bedenken op dit werk[44]
[45] hebben, dat ick ujt haer schrijven niet ontdekken kan. Dies mij lief
[46] zal zijn, bij geleghenheit daer af meerder klaertte te verstaen.[46]

[47] D' overzetsels van den H. Huighens heb ick doorlezen met lust,[47]
[48] maer jeghenwoordigh geenen tijdt om te antwoorden. ende ujt den
[49] brandt gehaelt het vertolkte stuk hiernevens gaende.[49]

[50] Mijn hoope is dat ick vooreerst UE met deze kleene timmeraedje
[51] die zoo veel moejte maekt niet weder en zal behoeven te quellen,
[52] ende UE 't voorgaende dus verre in 't goed[.] neemen. Ende op[52]
[53] dezen toeverlaet, zal UE den almoghenden, met alle die haer lief
[54] zijn,

[55] Monsr et frere, in schut ende scherm bevolen laten, nevens
[56] hartlijke groete ende gebiedenis van

[57] U E

[58] Gansdienstw^{en} Broeder

[59] P C Hóóft.

[60] Zeer haestigh, vanden Hujze

[61] te Mujden. 23 Aug. 1630.

[62] Ons voorneemen is bij deeze eenighe prujmen te zenden, om
[63] d'onschult van d'andere te doen. Maer mits het weder begonnen[63]
[64] heeft sterk te regenen, weete niet oft het volbrengen zullen. Op
[65] Dinxdagh hadden wij redelijk weder, maer zoo veel verzoex,[65]
[66] datter niet rijps waert om zenden overschoot. Konde UE met
[67] Joffr^{e} ma Soeur eens ujtbreken, dat waere ons wel aengenaemst,
[68] ende de meeste eere voor dit ooft.

Einde van de onderhandeling over de verbouwing. - Beschouwing over de bemoeiingen van de Engelse gezant met de Spaans-Nederlandse onderhandelingen over een bestand. - Donne. - De Muider pruimen.

Eindnoten:

4 *recht anders:* andersom.
5 *plaets:* binnenplaats.
6 *verneemen:* zien; *bequaemer:* doelmatiger.
8 (het gewicht van) de woorden.
10 *datter...legge:* dat u aan de woorden wat extra nadruk verlene (WNT *lood* 2704 4).
11 *zenden:* een boodschap sturen (om te informeren) (Mnl. Wdb. *senden* 970); *Hij zal...koomen:* Als hij op maandag a.s. begint, is hij ons welkom, maar de timmerman had willen overleggen.
13 *op pilaer:* het waren er meer dan een, er is dus geen lidwoord weggelaten, misschien een meervoudsuitgang geapocopeerd.
14 *oorbaer:* nuttig; *bescheidelijk:* duidelijk, precies; *waer...nemen:* waar elke pilaar komt te staan.
17 *daer...maeken:* er wel mee klaar komen.
19 *stoffen:* materialen; *gelandt:* uit de schuiten aan wal gebracht.
21 UE (gen.).
23 *lezen* (kunnen).
28 *verwe:* kleur; *bequaem:* geschikt; *schakeren:* schaakbordsgewijze schikken.
31 *overlooft:* te hoog prijst; *ten nausten...bedingen:* er de laagst mogelijke prijs voor bedingen.
36 UE (subj.).
39 *zijn meester:* de leider van de buitenlandse politiek in Engeland.
40 *slujten:* een verbintenis aangaan, in tegenstelling tot onderhandelen.
41 *onhebbelijk:* ongeschikt. De Infante Isabella wilde onderhandelingen over vrede of een nieuw bestand. In juni was Gustaaf Adolf in Pommeren geland, in juli was ons verdrag met Frankrijk vernieuwd, zij zelf (†1633) dacht over aftreden. De koning van Engeland had zich als bemiddelaar opgeworpen en Baak had iets geschreven in de zin van: alsof de Staten-Generaal niet in staat (‘onhebbelijk’) waren om zelf te onderhandelen (WNT *onhebbelijk* 1697 1). Afgezien van politieke overwegingen op korte termijn, lag het bevorderen van vrede tussen Spanje en de Nederlanden in de lijn van Engelands diplomatie door de eeuwen heen, omdat het alternatief hoe langer hoe duidelijker een verdeling van de Zuidelijke Nederlanden tussen Frankrijk en ons werd; Engeland wil de overkant van de Noordzee in handen van kleine of veraf gelegen (Oostenrijk) mogendheden.
44 *UE...hebben:* u hebt er blijkbaar iets tegen.
46 *klaertte:* duidelijkheid.
47 *D' overzetsels:* de vertalingen naar Donne, vgl. *376*.
49 Tacitus.
den brandt: de drukte.
52 *in 't goede* (zal) *neemen:* niet kwalijk zult nemen.
63 *onschult:* verontschuldiging.
65 *verzoex* (gen.): bezoek.

381 *Mijn Heere Mijn Heere P.C. Hooft Drost van Muijden.*

*

[1] Mijn Heer;

[2] Voor weinighe daghen behoort U.E. door een derde vriends handt[2]
[3] eenen lapp of twee van 'tfijne Engelsch laken onf*en* te hebben,[3]
[4] daer noch zedert dese lassen uijtgevallen zijn. Keurlijcke snipper-[4]
[5] lingen in mijn oogh, ende die U.E. een diep achterdencken sullen[5]
[6] geven van dien seldsamen wever. Met dit laeste DelfsEngelsch[6]
[7] scheide ick'er uijt, te vreden met U.E. dus veel saeijens daeraf[7]
[8] toegedroncken te hebben. Hier uijt doet mij de groote haest oock[8]
[9] scheiden, blijvende

[10] Mijn Heer

[11] U.E. dienstwilligste

[12] C Huijgens.

[13] U.E. sal mogelick niet ongeern gewaerschouwt wesen dat sijn Ex:[13]
[14] ter wederkomste van de Reise die wij de naeste weke beghinnen,[14]
[15] voor niet veel uijtblijfs, voor heeft over Naerden ende Muijden te[15]
[16] wandelen.[16]

[17] 's Gravenhage, den 24^{en} Aug^{ti} 1630.

Huygens stuurt twee nieuwe Donne-vertalingen, waarover hij in deze begeleidende brief met grote bescheidenheid spreekt.

Eindnoten:

2 *behoort:* moet; *door...handt:* door een derde, een bevriende hand.
3 *eenen lapp of twee:* Het waren inderdaad twee lappen. Zie de vorige brief aan Hooft (*376*), r. 20. Huygens zond deze twee Donne-vertalingen aan Baak met zijn briefje *377* en schreef op dezelfde datum Hooft erover.
4 *dese lassen:* deze tussenstukken, verbindingsstukken, tussenzetsels? (WNT *lasch* (*I*) 1106) Huygens stuurde met deze brief rechtstreeks aan Hooft de Donnevertalingen: *Aen sijn lief* (van 21 aug.) en *Vertreck* (van dezelfde datum) (W. II, 217-219); *Keurlijcke snipperlingen:* Uitgelezen snippers (stukjes van dat goed, dat *fijne Engelsch laken*, de vertaalde gedichten.
5 *een...geven:* diep zullen doen nadenken over (WNT *achterdenken* 651: nadenken over iets wat gebeurd is.

* Origineel. KA CLXXI a^{c} 53.

6 *Met...uijt:* Huygens, in het lakenbeeld blijvend, noemt zijn vertalingen *delfs Engels* d.i. zeker soort van laken (WNT *Delftsch* 2390), dat hij als van minder soort bedoelt dan het *fijne Engelsch laken* van Donne. Zijn vertalingen zijn immers slechts 'schaduwen van schoone lichamen' (*376* r. 21). Hij impliceert misschien ook: Engels tot delfs (Nederlands) gemaakt. Hij houdt er nu mee op (maar zette later toch zijn Donnevertalingen voort).
7 *dus veel saeijens:* zo veel saaiens; saaien is adj. bij saai: zekere lichte gekeperde wollen stof (WNT *saai* (*I*) 3). Dit schijnt een woordgroep als: zoveel nieuws, d.i. zoveel dat nieuw is; dus zo veel dat van saai (de stof) is. Wederom een depreciërende benaming voor de stof die hij van het fijne Engelse laken gemaakt heeft.
8 *toegedroncken te hebben:* Overspringend op *delfs Engels* in de betekenis van een soort bier, drinkt Huygens nu in een onmogelijk beeld Hooft *dus veel saeijens* van dat *delfs Engels* toe; *Hier...scheiden:* De grote haast (waarin ik verkeer) doet mij ook hiermee (nl. met deze brief) ophouden.
13 *gewaerschouwt:* verwittigd (Kil. o.a. certiorem reddere, vgl. Mnl. Wdb. *waerschuwen* 1584).
14 *ter wederkomste:* op de terugkeer.
15 *voor...uijtblijfs:* voor niet lange afwezigheid (de reis zal niet lang duren) (vgl. Mnl. Wdb. *utebliven:* afwezig blijven enz.).
16 *wandelen:* reizen (Mnl. Wdb. *wandelen* 1654).

382 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Met een mande.

[1] Monsr et frere,

[2] Op eergister avont schreef ick UE laest, 't geen, hoope, wel ter[2]
[3] handt geraekt ende behartight zal zijn. Op morghen zal ick den
[4] metselaer verwachten, oft ten minsten bescheidt wanneer hij voor
[5] zeker hier zal zijn: gemerkt UE laest scheen te twijffelen aen zijn'
[6] woorden. De prujmen waeren d'andre rejze zoo wel te nat als[6]
[7] d'eerste, die ick duchte luttel ooghgezien overgekomen zijn. De[7]
[8] geene die hier bij gaen, zijn heden tussen de droppen door geloopen:[8]
[9] meest al witte, niet zoo goedt als ick die wenschte, om dat de rijpste,
[10] mits den reghen ten deel aenden boom verrot, ten deel, door 't
[11] gezelschap van zuster, zusterskinderen ende eenighe anderen zoo
[12] nu zoo dan, zijn ujtgepikt. Die van Damasco zijn nojt quaelijker[12]
[13] geslaeght. UE gelieve aen 't goedt hart te genoeghen, waer ujt wij[13]
[14] dezelve vruntlijk gegroet, den almoghenden, met alle die UE lief
[15] zijn, bevolen laten, nevens gebiedenis van

[16] Monsr et frere,

[17] U E

[18] Gansdienstw^en^ Broeder

[19] P C Hóóft.

[20] In haest, vanden Ht

[21] Mujden, 25 Aug. 1630.

Lopende zaken.

Eindnoten:

* Origineel. UBA II C 13.163.

2 *laest:* 't laatst; *wel ter handt geraekt en behartight:* goed bij u besteld.
6 *d' andre rejze:* de tweede keer; *zoo wel:* evenzeer.
7 *d' eerste* (pruimen); *ick duchte:* vrees ik; *luttel ooghgezien:* weinig ooglijk (U.W. III 105).
8 *tussen...geloopen:* tussen de buien door gedroogd.
12 *Damasco*, Damascus, een pruimensoort, ook genoemd in *539*; *nojt quaelijker geslaeght:* nooit zo slecht uitgevallen.
13 *aen...genoeghen:* tevreden te zijn met het goede hart; *waer...laten:* uit welk (goede) hart wij u, vriendelijk gegroet zijnde, aan de Almachtige aanbevolen laten (aanbevolen doen blijven).

383 *Aenden Heere Constantin Hujgens, Ridder, heer van Zujlekhom, secretaris des Prinssen van Oranjen.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Het Engelsch ooft, van UEd. in Hollantsch sujker gezult heeft mij[2]
[3] grootelijx verplight, door de maghtighe schaemte, die 't onze[3]
[4] boom oft liever aertvruchten aenjoegh, doende verwelken de[4]
[5] festoenen bij de dochter mijner hujsvrouwe, tot sieraet dezer zale[5]
[6] opgehangen, ende alle andere siere haeren smaek verliezen. Want[6]
[7] mijn swaegher Schujl, dat pas, hier ende een liefhebber zijnde, daer[7]
[8] een' zoetigheit ujt zoogh, die hem dacht bet te bevangen, als[8]
[9] Rijnsch of eenigh ander zap, daer de lekkertanden gewoon zijn[9]
[10] hunne vingers nae te slikken. Nu 't noorden lieflijkheden ujtlevert[10]
[11] van die geur, ende dus nae onzen mondt zoo mach Arabien zelf[11]
[12] ende 't ujterste van oosten den zijnen wel toe houden. De geest[12]
[13] van dien man dunkt mij een tijdtgenoot van den zondtvloet ende
[14] door een van de zoonen der andere werelt beswangert te wezen.[14]
[15] Want zoo hooghvlieghende vonden zijn elders als op den aerd-[15]
[16] bodem geraept ende meer als mannelijk de kraght van adem ende[16]
[17] kloekheit der spieren, waermede hij die ter keel is ujtzettende.[17]
[18] Niettemin komende van onlanx UEd. Wijvenhater ende Ont-[18]
[19] ledinge te bezichtighen, zoud' ick geen' minder moedt hebben, op[19]
[20] de handt van deze ende anderen van UEd. afkoomst, als op
[21] eenighe vande zijne, zoo zij t'zaemen aen 't worstelen waeren. Hier[21]
[22] ontfang jck UEd. laesten met het Verlaet ende Afscheidt, die mij in[22]
[23] noch dieper verwondering dompelen. Blijve doch echter daer bij,
[24] datter U Ed, Ambre blanq, ende Printen niet voor swichten[24]
[25] zouden. Maer indien UEd. in 't geslaght van mijn schrepel en[25]
[26] krepel vernuft eenighen schijn vindt van zoo hoogh eenen tret nae[26]
[27] te kuijeren, daer magh het UEd. heusheit voor danken, die 't gelieft[27]
[28] mij met UEd eighe voeten te meten. Evenwel de schaemschoe[28]
[29] moet uit, ende tot een diepsel van deze uitstekende verwen en[29]
[30] toghen, hier mede gescheept komen een deuntjen, zoo fraej,[30]
[31] (plagh Mr Jan Pietersz. Sweeling te zeggen) als over twee voeten[31]
[32] gaen magh. Want UEd. heeft mij ijets van de stof eerst in 't hooft[32]
[33] gehangen, de welke nu uitgebroejt is van een smijdighe keel, die[33]

* Minuut. UBA II C 11.809. Afschr. KA CLXXI a[b]. 52.
Dat. 'Den 27 van Oogstmaendt 1630' (Br). Op het afschrift: 'De drost spelt altijd *Oestmaendt*. Dit in 't toekomend soo te volgen' (Br).
Hs. dubbel vel, fol. 2 r en v van 799-800 (XLVI) - 809-810 (LVI)

[34] mij t'elkenmael in 't oor quam kittelen, met het slieren van dat
[35] rameine, in deze vaersen,

Qui me le trouve & le rameine
L'Amour, L'Amour?

[38] De rest zal UEd. beter bekent zijn. Ick weet niet hoe 't begint. Op[38]
[39] die wijze had ick het dan gaerne gehadt, alhoewel etlijke woorden[39]
[40] geweighert hebben zich naer den troetelenden toon van die silb,[40]
[41] mei, te vlijen. Ick laete te zeggen dat het swaer valt, de nuchtere[41]
[42] stemmigheit in 't historijschrijven vereischt van den stijl te spoelen,[42]
[43] om den reigher niet te gelijken, die zeide dattet quaed water was,
[44] ende kon niet swemmen. Maer zal mijn onschult zoeken, in de[44]
[45] gunste van UEd. dewelke te verdienen meer gewenscht als gehoopt
[46] wort,

[47] Ed[e] &c. van

[48] Uwer Ed. Gestr.

[49] Dienstwillighsten

[50] P C Hóóft.

[51] Hooghlijk ben ick gehouden in UEd. voor 't verwittighen van de[51]
[52] koomste zijner Vorstl. Doorl. ende zal 't noch bet zijn, zoo 't ons[52]
[53] gebeuren magh drie oft 4 daeghen oft meer te vooren vanden
[54] zekeren tijdt derzelve gewaerschout te werden.[54]

Hooft geeft uiting aan zijn bewondering voor Donne's gedichten (vgl. *376*), maar weet er toch het compliment aan te verbinden, dat bepaalde gedichten van Huygens er niet voor onderdoen. - Tenslotte brengt hij een gedicht ter sprake dat hem uit de pen wil, en waar een door Huygens gezongen of gemaakt Frans liedje de toon voor helpt aangeven. Dit wordt de *Klaghte der Prinsesse van Oranjen, over 't oorloogh voor 's Hartogenbosch*.

Eindnoten:

2 *Het...gezult:* omschrijving voor Huygens' via Baak gezonden Donne-vertalingen. *Gezult* is eig. *gezouten*, maar deze bet. ontwikkelt zich tot: *gedrenkt. doordrongen met*; hier (met suiker) doortrokken, dus zoeter gemaakt.
3 *verplicht:* Hooft acht zich grotelijks aan deze gedichten verplicht omdat ze hem doen beseffen hoe de Hollandse vruchten en verdere versiering en lekkernijen erbij in het niet vallen. Hij bedoelt geen vergelijking met Hollandse poëzie, gezien de context waarin het slechts gaat over reële versiering van de zaal van het Muiderslot; *maghtighe:* geweldige.
4 *boom...aerdvruchten:* boomvruchten of beter gezegd aardvruchten (depreciërend, ze zijn minderwaardig); *doende verwelken:* terwijl ze door hun kleur deden verwelken, verbleken.
5 *de dochter:* Susanna Bartolotti, vgl. *266*.

6 *alle andere siere:* alle overig onthaal, wat tot onthaal dient.
7 *Schujl*, vgl. *378*; *hier:* hier zijnde (zeugma); *een liefhebber* (van de poëzie).
8 *die...bevangen:* die hem docht hem bet te bevangen, die hem, naar hem leek, meer benevelde.
9 *zap:* vocht, drank; *daer...slikken:* waarop de lekkerbekken gewoonlijk verlekkerd zijn (WNT *slikken* (*I*) 1769: (zich) de vingers naar iets (s)likken = zeer verlekkerd zijn op, vgl. *likken* (*I*) 2398).
10 *ujtlevert:* voortbrengt.
11 *dus nae onzen mondt:* zo naar onze smaak; *Arabien zelf:* zelfs Arabië.
12 *'t...oosten:* het Verre Oosten; *den zijnen:* zijn mond (dus zwijgen, zich gewonnen geven).
14 Vgl. Gen. 6:1, 2: En het geschiedde als de menschen op den aerdbodem begonnen te vermenigvuldigen / ende hen dochters geboren werden; Dat Godes sonen de dochteren der menschen aensagen / dat sij schoon waren / en zij namen hen wijven uijt alle / die sij verkoren hadden. Naar oude exegese zijn die Gods zonen (Hooft: zoonen der andere werelt) een soort hemelingen en uit deze vereniging kwamen reuzen voort. De geest van Donne wordt vergeleken met een vrouw uit de tijd van de zondvloed, die bezwangerd wordt door een zoon Gods en iets geweldigs baart.
15 *hooghvliegende vonden:* verheven, diepzinnige vondsten, inventies; *elders als:* ergens anders dan.
16 *zijn...geraept:* zijn van hemelse oorsprong; *meer...mannelijk:* meer dan van een (gewone) man is (samentrekking).
17 *die:* die vonden; *ter keel ujtzettende:* uit de keel stoot, naar buiten brengt (slaat op de krachtige uitdrukking der *vonden*).
18 *komende...bezichtighen:* nadat ik kortgeleden uw *Misogamos* en *Anatomie* (nog eens) heb bekeken (goed gelezen): Huygens' *Misogamos* van 1 october 1620 (W. I, 188) werd door Hooft in rijmlooze Nederlandse verzen vertaald onder de titel *Huwelijxhaeter* (LSt. I, 293). Dit gebeurde vermoedelijk kort na deze herlezing. Huygens' *L'Anatomie. Paradoxes en satyre* (W. II, 136) is van 31 maart 1626.
19 *zoud' ick...waeren:* zou ik niet minder kans geven aan de zijde van deze en andere van u afkomstige gedichten, dan aan enige van de zijne, als ze met elkaar worstelden.
21 *Hier:* Op dit moment, zojuist.
22 *het...Afscheidt:* zie de brief van 24 augustus, *381*. Hooft doelt op *Aen sijn lief* en *Vertreck*, al wijken de door hem genoemde titels af. Hij zal ze wel van het door Huygens toegezonden hs. hebben overgenomen. Vgl. over deze titels W.II, 217 met n. 1 en 2.
24 *Ambre blanq:* zie W. I, 300 *Sur un brasselet d'ambre blanc de Mad.*^{le} *Anne vander Noot*, van 16 mei 1623; *Printen:* Huygens' *Characteres* of *Printen* van 1623/24 (W. II, 1 v. en 89).
25 *'t geslaght:* de kinderen (dichterlijke voortbrengselen); *schrepel:* mager, schraal.
26 *eenighen schijn:* een zweem; *van...kujeren:* van een zo verheven trant (gang) na te treden.
27 *heusheit:* vriendelijkheid, goedheid.
28 *mij...meten:* mij met uw persoonlijke (welwillende) maatstaf te meten; *de...ujt:* het schaamtegevoel moet terzijde gezet worden, vgl. *347*.
29 *tot een diepsel:* als achtergrond, om beter te doen uitkomen (vgl. *215*, r. 6); *verwen en toghen:* kleuren en lijnen.
30 *gescheept:* ingesloten, als lading; *soo fraej...magh:* een alleraardigst liedje, zo mooi als je maar wensen kunt. Ter verklaring kunnen aangehaald worden: ‘het is so vromen man als op voeten gaen kan’ (S. Ampzing, gecit. uit Zwaan, GNS, blz. 147) en het moderne ‘Dat is de grootste gek die op twee benen rondloopt’.
31 Mr J.P. Sweeling, 1553-1621, componist, organist van de Oude Kerk, leermeester van Christina van Erp. Waarom wordt hij aangehaald, als de uitdrukking, zoals uit de citaten blijkt, gangbaar was? Hooft dacht aan de twee voeten die op een orgel een eenvoudige begeleiding onder de melodie speelden, en *over* betekent: *boven*. Bovendien kàn - tweede gissing - bij Hooft de associatie meegespeeld hebben aan de uit twee voeten bestaande zesde en achtste regel van de strofen, die het ritme van zijn gedicht in zo hoge mate bepalen en ook in de aangehaalde Franse regels voorkomen.
32 Huygens heeft geopperd (vgl. *348*) dat Hooft de *Epistola Ameliae* van Barlaeus in het Nederlands zou vertalen. Hiervoor bedankte Hooft, en het ‘deuntje’ dat hij aan 't schrijven is of geschreven heeft (dit blijkt uit de tekst niet duidelijk), nl. *de Klaghte van de Prinsesse van Oranjen, over 't oorlogh voor 's Hartogenbosch*, heeft er niets dan het onderwerp mee gemeen.
33 *de welke...keel:* die nu door een soepele stem ‘uitgebroejt’ is: de stof is klank geworden in de gedaante van een Frans liedje, waarvan enkele regels hem in 't hoofd blijven zitten.

38 *De rest* enz.: deze melodie en de Franse tekst zijn dus van Huygens afkomstig. Had hij die gezongen, begeleid, of gecomponeerd? *Op die wijze:* Op die manier, met die melodieuze val.
39 *etlijke:* een aantal.
40 *troetelende:* vleiende, liefkozende.
41 *vlijen:* voegen; *laete:* laat na.
42 *stemmigheit:* bedaardheid.
44 *onschult:* verontschuldiging.
51 *Hooghlijk ben ick gehouden:* Zeer ben ik aan u verplicht.
52 *bet:* meer.
54 *derzelve:* daarvan (van die aankomst).

384 *Aan Justus Baak.*

*

[1] Mijn Heer en Broeder,

[2] Gisteravondt had ik schrijvens aan U E. in alle yl afgeveirdight op
[3] hoope dat het dezen morghen, met een veerschuit voortgeraakende[3]
[4] den ingeslooten aan den Heer van Zuilichem, over weg zoude[4]
[5] helpen, om wat naader bescheits van 's Prinssen reize en herwaarts-
[6] koomst te moghen krijghen. Heden aan den middagh komt de
[7] Schipper zeggen, dat 'er geen vraght is, en hy derhalven aan landt
[8] blijft. Waar over op d'uwe van gister en eergister bet stuxwijz[8]
[9] zal konnen antwoorden by dezen.

[10] Den lessenaar zijnen wandel naakuijerende met overleg, oordeel[10]
[11] dat de verscheide beweghenis desselven, wel zoude konnen verzint[11]
[12] worden, maar tijdt behooren tot het raamen van de verdeelinge des[12]
[13] eenen ommeganx tegens den anderen. Waar over best zal zijn, den
[14] meester die dezen gemaakt heeft, daar mede te laten gewerden, oft
[15] eenen te zien van 't Dortsche maxel, als men daar toe komen konde.[15]
[16] 'T welk naa allen schijn niet gebeuren zal, tussen dit en maandag
[17] naastkomende. Zulx oorbaar vinde, mits vast gaande, dat de[17]
[18] meester van Leiden alsdan t' U E. huize verschijnen zal, tegens dien
[19] tijdt eens over te komen, om hem te hooren. Want ben wel half
[20] beducht, dat als men dien maakte op de grootte van boeken in 't[20]
[21] blad, te draaghen, dezelve dan quaalijk in mijn toorentjen, jaa door
[22] eenighe deure zoude moghen. Het brengloon en andere kosten hier
[23] op gevallen, gelieve U E. my te rekenen dat ik die voldoe.[23]

[24] Den metselaar heb noch niet vernomen, en ben grootelijx met zijn[24]
[25] werk beladen, vrezende zoo men hem uitstel verght, dat hy daar[25]
[26] uitscheiden moght, en zoo niet, dat wy ter koomste zijner Vorstl.
[27] Doorl. met half gedaan werk zullen zitten, alles overhoop geraken,[27]
[28] in 't midden gestaakt werden, en daar over geschil ontstaan zal.
[29] Wanneer ook de spoedt zoo onbegrijpelijk groot waare, dat het
[30] moght voltoghen zijn, voor de koomste derzelve, zoo kan nocht[30]
[31] vloer nocht plaistering van muiren droogh zijn, en zullen dapper
[32] door 't loopen van zoo veel jaghts te lijden hebben en geschendt[32]
[33] worden. Derhalven wenschte wel dat U E. alsnu alle zijne
[34] behendigheidt aan Klaas te kost leide, om den zelven te doen ver-[34]
[35] staan, dat hem ook best zal zijn, zoo lange te toeven, en zoo veel[35]
[36] te weghe te brengen, dat hy 't gewilligh doe, is 't moghelijk. Zoo

* Geen hs.
Overgenomen uit *Mengelwerken* (1704) blz. 270, no. 55.

[37] hy geen gehoor geeft, kan ik 'er qualijk door zien: gemerkt het[37]
[38] werk besteedt is, en mijn woordt niet en kan verachtert worden.[38]

[39] 'T quaatst is noch dat men niet en weet hoe lange 's Prinssen koomst
[40] al zal aanloopen. Want als men zeker waar, daar in 14 daaghen[40]
[41] over te zijn, wellicht dat de metselaar, voor zoo een' tijdt verdragh[41]
[42] naame. Het ongestaadigh weder, onvermoede voorvallen, kunnen
[43] zijne Vorstl. Doorl. zelfs doen misslaan in zijn' gissinge; en ons[43]
[44] noch bet. Dies dienstighst waare geenen zekeren dagh met Klaas te[44]
[45] stemmen, maar te bearbeiden, dat hy aannaame zoo ras te[45]
[46] koomen, als de Prins vertrokken zoude zijn. Hy heeft het ge-
[47] meenlijk zoo drok, dat hem misschien geen ongerief zijn zal, naar[47]
[48] ons te wachten. Maar U E. zal zelfs zijnen grondt best peilen, en den[48]
[49] oorbaar konnen schaffen, naa geleghenheit van zaaken.[49]

[50] Belangende de vloersteenen, zal wel gedaan zijn, 't geen U E.
[51] noopende den prijs magh gehandelt hebben. Maar de ouwde
[52] steenen te verbouwen, en vind ik niet goedt: alzoo hunne[52]
[53] geslepenheit, meer tot misstal, als sieraadt zoude strekken om der[53]
[54] ongelijkheit wille. Derhalven moest de steenkooper die aanneemen,
[55] ten meesten prijse, des U E. bedingen kan.

[56] Den voorslagh des Ambassadeurs van Grootbrittanjen vind ik met
[57] galossen geschoeit, en 't hard niet onder de zoolen te hebben;[57]
[58] gemerkt hy spreekt van proeve te neemen; die ik leg op een tant-[58]
[59] trekkery, verleiding, oft ophoudenis, en niet dan windt in 't eindt,
[60] uit te koomen. Gelijkmen zich mompen liet, als Wezel laast[60]
[61] verlooren werdt. Want datmen den Koning van Bohemen yets[61]
[62] meent in te ruimen, kan quaalijk in my koomen. Wel is my bekent,[62]
[63] dat als zijne Maj[t] de Prinses van Engelandt ten huwelijk gebeurde,[63]
[64] de vader het oogh had, op d'erffenis van Beyeren: maar twijffel[64]
[65] dat die Vorst sedert eighen erfgenamen gewonnen heeft, oft dat
[66] zijn broeder Keurvorst-van-Keulen, niet zoo verre ten geestelijk-
[67] heidt is ingewijdt, oft hy en zoude by gunst van den Paus, den
[68] mijter moghen verwerpen, om kinderen te teelen. De hoofden der
[69] Roomsche gezintheidt zullen om hoogh nocht laagh, mijns be-
[70] dunkens, niet lijden, dat een onroomsch Vorst het hooft, in[70]
[71] Duitslandt weder, zoo veer opsteek. Dat het verbondt tussen ons en
[72] Engelandt genoemt wort met den naam van bescherming, is een
[73] laffe eerbiedenis, om quansuis Spanjen niet te schijnen te naa te[73]
[74] willen gaan, en daar op genoomen, dat men niet en zoekt als 't[74]
[75] recht van den Palsgrave te verdaadighen, zonder naa de kroon te[75]
[76] talen.

[77] Dewijl 't U E. aangenaam was, zoo en heb ik niet gedekt, het geen[77]
[78] van my aan den Ridder Huighens geschreven wort. U E. zal daar
[79] een groenigheit in vinden van de jeughd, die 't schijnt datter met[79]
[80] my uit moest; en nochtans niet zoo veel berispens verdient, als de

[81] schotschriften, die niet alleen geen goedt maar maghtighe ver-
[82] bittering baaren. Ik kon quaalijk met ledighe handen t'huis[82]
[83] koomen, den geenen, die de mijne zoo wel is vullende. Naa 't lezen
[84] kan U E. den mijnen sluiten, oft onder dexel voorts zenden, 't welk
[85] my om 't effen is, 't en zy zommighe luiden liefst den maaghdoom
[86] van een ding hebben, en minder smaak in 't geen zy weten van
[87] anderen eerst gezien te zijn. Ende alhoewel ick vreez dat mijn brief
[88] zijn Ed. nu inden Haaghe niet beloopen zal, zagh dien echter[88]
[89] gaaren voortsgevaardight, op hoope dat die van daar wel spoedelijk
[90] te recht geraken zal, en my eenighe zekerheit van den tijdt der
[91] Prinsselijke overkoomste gewerden. Papier en tijdt gebieden mijne
[92] gebiedenis te doen, en U E. met alle de zijne, Gode te bevelen, met
[93] hartlijke dankzegging voor alle moeite, en groetenis

[94] Mijn Heer en Broeder, van

[95] U E.

[96] gantsdienstwilligen broeder

[97] P C Hóóft.

[98] Uit mijn Toorentjen den

[99] 28 van Oestmaandt 1630.

[100] Heden heb het 2de boek van Tacitus voltoghen, en zal vervolghen,
[101] mits U E. my gunne het wat zachter op te neemen. De kerklijk-[101]
[102] heden en aaloutheden maken veel sporlings.[102]

Overleg over een lessenaar van bijzonder maaksel. Ongewenstheid de verbouwing te laten beginnen voor het verwachte bezoek van de Prins. - Dertigjarige oorlog. - Hooft sluit de *Klaghte der Prinsesse van Oranjen* in bij een voor Huygens bestemde brief: Baak dient soms als doorzendpost tussen hem en Hooft, vgl. *377, 406, 409*.

Eindnoten:

3 *het:* het schrijvens, de brief.
4 *over weg:* op weg.
8 *waer over:* om welke reden.
10 *wandel:* doen en laten. De lessenaar (vgl. *370*) kan blijkbaar om twee assen wentelen.
11 *verzint:* begrepen.
12 *tijdt* (zoude) *behooren:* dat er tijd nodig zou zijn.
15 *daer toe:* daaraan
17 *mits vast gaende:* mits het zeker is.

20 *op...te draaghen:* zo groot, dat hij boeken in folioformaat (WNT *blad* 2766, dit citaat) kan dragen.
23 *te...voldoe:* in rekening te brengen, opdat ik die voldoe.
24 *vernomen:* gezien; *met...beladen:* in zorg over zijn werk.
25 *dat hij...moght:* dat hij er (d'r, daar) uitscheiden zou.
27 *alles* (wat het metselwerk betreft).
30 *derzelve:* zijner V.D.
32 *jaght:* drukte; *geschendt:* beschadigd.
34 *te kost leide:* besteedde.
35 *hem:* voor hem; *en* (om) (...) *te brengen* (nevengeschikt met om (... verstaen).
37 *kan ik...zien:* zie ik er geen gat in.
38 *verachterd:* gebroken, niet nagekomen (WNT *verachteren* (*I*) 51).
40 *al:* wel.
41 *verdragh:* uitstel.
43 *zelfs:* zelf.
44 *bet:* eerder.
45 *stemmen:* bepalen (WNT *stemmen* 1408 7).
47 *naer:* op.
48 *zelfs...peilen:* zelf zijn bedoelingen het best doorzien.
49 *den oorbaar...zaaken:* kunnen bereiken wat in de gegeven omstandigheden het nuttigst is.
52 *verbouwen:* anders opnieuw te gebruiken.
53 *misstal:* iets lelijks, dat misstaat; *om...wille:* vanwege de ongelijkheid, doordat ze rondom bekapt waren.
57 galoche (Fr.)*:* overschoen, die niet stevig op de grond staat, hier fig. voor onbetrouwbaarheid, vgl. *380* r. 39v.
58 *ik leg* + te + inf.: ik houd het ervoor, dat enz.; *tanttrekkerij:* beuzelarij, met bijsmaak van kwakzalverij.
60 *mompen:* bedotten; *als Wezel* enz.: dit was een onwaar gerucht geweest.
61 *den koning van Bohemen:* Frederik V van de Palts, de ‘Winterkoning’ genoemd om zijn korte effectieve koningschap van Bohemen (1619-1620), vgl. *379*.
62 *in te rujmen:* af te staan.
63 *gebeurde:* den deel viel.
64 *maar* (mij is) *twijfel:* ik vermoed (Mnl. Wdb. *twivelen* 842 4). N.B. Waarschijnlijk was in de 17de eeuw de betekenis *vermoeden* ook in het persoonlijk gebruik doorgedrongen; in dat geval is op de gewone manier het subject *ick* weggelaten.
70 *dat een...opsteek:* dat (afgezien van de in de vorige zin genoemde beletselen) Frederik V hertog van Beieren zou worden.
73 *eerbiedenis:* eerbetoon.
74 *en daar op genoomen:* en als voorwendsel gebruikt (WNT *nemen* 1827 2).
75 *de kroon*, nl. van Beieren.
77 *gedekt:* gesloten.
79 *groenigheit:* dartelheit, nl. de *Klaghte der Prinsesse van Oranjen, over 't oorloogh voor 's Hartogenbosch*; *met mij:* bij mij.
82 *met ledighe...den geenen:* met lege handen aankomen bij degene (enkelv.) - Huygens had juist zijn eerste Donne-vertalingen aan Hooft gestuurd, vgl. *376, 377, 381, 383*.
88 *beloopen:* aantreffen. Huygens is in 't gevolg van Frederik Hendrik onderweg van Wezel naar Den Haag.
101 *kerklijkheden:* priesterlijke gewoonten enz.
102 *sporling:* moeite (WNT *sporreling* 2968 3).

385 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 29 Aug^ti^ 1630 beant*w* 30 ditto)
Franq.

[1] Monsr et frere,

[2] Gisteravont schreef ick U E, in 't breede, 't geen hoope wel ter[2]
[3] handt gekomen zij. Mits nu mijn loopende bode derwaerts gaet,
[4] koom ick UE op nieuw quellen, om bevordert te hebben eenighe
[5] zaken vereischt tot vercieringe van 's Prinssen koomste alhier.[5]
[6] Voor eerst wenschte wel dat Mr Dirk Sweeling moghte beweeght[6]
[7] ende bewillight worden, (want met onwillighe honden quaedt[7]
[8] hazevangen is) om hier te koomen tegens dien tijdt op de Clave-
[9] cimbel speelen, die ick heb doen stellen, zoo dat hij daer weenigh[9]
[10] werx aen vinden zoude. Indien UE zich niet sterk maekt hem te[10]
[11] bepraeten, moght zien, oft de Ridder Reael, aen wien mij[11]
[12] dienstelijk gebiede, met behulp van mijne Neeven Simon de Rijke[12]
[13] ende P.Jansz. Hóóft, zoude konnen goedtvinden de HH.
[14] Burgerm^ren^ eens daer af te spreken, om te zien oft hunne EE
[15] gelieven moght Sweeling daer af een woordt te doen zeggen:
[16] waerop ick achte, hij zich niet zoude t' zoeke maken. Zoo men met[16]
[17] Sweeling niet te rechte raken kan, diende d'Organist vande
[18] nieuwe kerk Mr Willem gesproken, die 't niet weigheren zal. Ick
[19] en weet niet oft de HH Burgerm^ren^ de kosten der stadt, in deze[19]
[20] geleghenheit zouden kunnen verstaen zoo verre te rekken, als tot[20]
[21] het festeren zijner Vorstl. Doorl. op dezen Hujze. Maer in allen
[22] gevalle acht ick hunne EE niet ongeraeden zullen vinden eenighe
[23] Heeren, daer mijn Neef de Rijk wel onder diende te maghtighen,[23]
[24] om zich alsdan hier te vinden, ende 't geene tot sterking dezer
[25] plaetse gedaen is, nevens de geleghen*h* aen te wijzen; alzoo dit de[25]
[26] Stadt, ten hooghsten, om verscheide inzichten, is betreffende. UE
[27] zal ujt den Heere Reael, ende door zijne Ed.gestr. werkende,
[28] lichtlijk speuren wat hier af te verwachten zij, zonder der zake
[29] schijn te geeven, als ofter van mij grootelijx op gedrongen werdt.
[30] De Heeren van Amsterdam, ontfingen 't voorleeden jaer een Plan
[31] oft aftekening van deze plaetse van mij, ende hebben die tot noch[31]
[32] toe behouden, om op te raedslaeghen, ende die bequaemer te doen[32]

* Origineel. UBA II C 13.162.

[33] stellen: gelijk geschiedt is, immers ten meestendeel. Nu zoude mij[33]
[34] quaelijk voeghen zonder aftekening gevonden te werden, ende[34]
[35] derhalven vrundschap geschieden, dat mijn Heer Reael, oft UE
[36] zelf, geliefde van mijnen Neeve de Rijk het ouwde ende nieuwe
[37] ontwerp oft plan, bejde te verwerven, om mij toegeschikt te
[38] werden. Zullen bejde altijds tot stads besten blijven. Wel is waer[38]
[39] dat ick op maendaeghe driegh daer te koomen: maer mijn tijdt zal[39]
[40] 'er kort zijn, ende de Heeren zijn dikwijls vander handt.[40]

[41] Wat ick aen Vondelen schrijf kan UE bij den ingesloten zien,
[42] denzelven daernae slujten, ende hem behandighen, blijvende,
[43] Gode bevolen, naer groete ende gebiedenis,

[44] Monsr et frere, van

[45] U E

[46] Gansdienstw^{en} Broeder

[47] P C Hóóft.

[48] UE gelieve door de voor*s* Heeren te bevorderen, dat hier tegens
[49] dien tijdt de bosschieter van overjaer gezonden werde oft een[49]
[50] ander, maer diend 'er eenen dagh te vooren te zijn. Hij heet
[51] Laurens.

[52] Ter vlught, ujt mijn
[53] Toorentjen, 29 Aug. 1630.

Voorbereidingen voor de ontvangst van de Prins.

Eindnoten:

2 *'t geen* (ick) *hoope* (dat).
5 *vercieringe:* niet alleen ‘mooi maken’ maar ‘tot een siere, een goed onthaal maken’.
6 D. Sweeling, 1591-1652, organist van de Oude Kerk, zoon van Jan Pieterszoon; *beweeght:* overgehaald.
7 *bewillight:* verlof kreeg van zijn superieuren, of, vanwege het erop volgende spreekwoord, ‘beweeght en bewillight’ tautologisch voor: bereid gevonden worden. Blijkens de volgende zinnen was Hooft van die bereidheid niet zeker.
9 *stellen:* stemmen.
10 *zich...bepraten:* geen kans ziet, hem over te halen.
11 *moght zien:* zou u kunnen proberen.
12 Simon de Rijck, vgl. *324*.
16 *zich t' zoeke maken:* zich aan iets onttrekken.

19 *de kosten der stadt:* het bedrag dat Amsterdam placht te besteden aan het slot, als steunpunt van de Vechtlinie.
20 *verstaen:* goedvinden.
23 *wel onder diende:* wel bij zou behoren te zijn.
25 *gelegen*h*:* ligging, situatie.
31 *aftekening:* getekend plan.
32 *bequaemer stellen:* beter opmaken.
33 *immers ten meestendeel:* althans grotendeels.
34 *ende* (mij).
38 *tot stads besten:* ter beschikking van de stad.
39 *driegh*, vgl. *373*.
40 *vander handt:* het tegenovergestelde van: bij de hand. Dus: weg.
49 *bosschieter:* busschieter, kanonnier; *overjaer:* verleden jaar.

386 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Alhoewel, deze achterblijvende, ick hoopen zoude, dat UE geene[2]
[3] rek^e en zoude maeken op mijn' koomste ten eeten, zoo weete
[4] nochtans hoe onlustigh het is, in onzekerheit van zoodanigh een
[5] verwacht gehouden te werden, ende heb daerom goedt gedacht[5]
[6] UE bij dezen te vertoonen, dat het op maendaeghe geen pas geven[6]
[7] en zal, gemerkt mijne hujsvrouwe ende dochter, op Sondagh'
[8] savonts, zoo 't weder ijetwat dient, menen mede te koomen, ende
[9] zullen zoo veel te beloopen hebben, dat de siere doch meest in[9]
[10] 't onderhoudt ende goedt gezelschap bestaende, niet besteedt[10]
[11] zoude zijn, aen lujden, die op heete koolen zouden zitten, ende met
[12] de zinnen, midden in moejte steeken. Waer over UE gelieve U E[12]
[13] zelven voor ditmael te verschoonen, ende ons van gelijken, die ter
[14] geleghener tijdt wel zullen weeten te innen, 't geen wij in 't vat[14]
[15] houden. UE naerstigheit in bevorderen van alles voldoet ende
[16] verplicht mij ten hooghsten. Vondelen heeft mij geantwoort, ende
[17] zal hem zelf dienen te spreken. De Schetz van den lessenaer meen
[18] ick mede te brengen, ende stellende alles aen onze genaekende[18]
[19] mondtgemeenschap, blijve

[20] Monsr et frere,

[21] U E

[22] Gansdienstw^e Broeder

[23] P C Hóóft.

[24] In haest als UE ziet,

[25] vanden Ht Mujden

[26] XXX Aug. 1630.

Lopende zaken.

* Origineel. UBA II C 13.161.

Eindnoten:

2 *deze achterblijvende:* als ik deze brief achterwege liet.
5 *verwacht:* afwachting.
6 *geen pas geven en zal:* niet zal schikken.
9 *beloopen:* zorgen dat men iets krijgt, dus hier: boodschappen doen; *meest:* het meest.
10 *onderhoudt:* gesprek.
12 *zinnen:* gedachten.
14 *innen:* in ontvangst nemen.
18 *stellende aen:* overlatende aan (WNT *stellen* 1287 8).

387 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Hier bij heeft UE *La Pietra del paragone Politico*, waer voor Ick U E[2]
[3] broeder bedanke. Gister naer ons afscheidt, gink ick eens aen
[4] 't stadthujs, om de HH. Burgerm^ren te spreken van 't Plan: maer[4]
[5] waeren wat tijdtlijker afgegaen, als nae gewoonte. Waer over wel[5]
[6] wenschte dat UE mijnen Neef de Rijke, aen wien mij gebiede eens
[7] aenspraeke, ten einde zijne E geliefde 't zelve voor mij te vorderen,[7]
[8] gelijk hij mij gister middagh aenbood, te doen in mijn afwezen.[8]
[9] Zijne E heeft de meeste kennis, zoo ick acht van dit werk, als zijnde[9]
[10] 't voorleden jaer, hier zoo lange, met last van de Ed. Mo. HH
[11] Staten, daer over bezigh geweest. Maer indien hij moght ujt der
[12] stadt zijn, gelijk zijn E meeninge was haest nae de Hoef te gaen, zal[12]
[13] de H. Ridder Reael oft mijn Neef P J Hóófт, hierom gemoejt
[14] dienen, op dat ick het hoe eer hoe beter moghte bekoomen:
[15] gemerkt ick daer op wel wat diene te spieghelen, om de beden-[15]
[16] kingen, die anderen daer op gehadt hebben, te vatten, ende t' over-[16]
[17] leggen oft er ijets meer waere, daer op te letten stonde. De H.
[18] Oetjens zeit mij, dat inde tekening is achtergelaten het ontwerp[18]
[19] vanden Hinderdam, om redene, maer op een ander papier gestelt,[19]
[20] zulx men 't daer bij voeghen kan: 't welk wel oorbaer waere, ende[20]
[21] datze mij bejde gewerden moghten. Ist mooghelijk dat met
[22] behendigheit kan vernomen werden oft daer geneghenheit waere[22]
[23] om Zijne Vorstl.Doorl. hier te festeren, mij zoude lief zijn zulx te[23]
[24] verstaen. Niettemin 't moest voeghlijk geschieden, ende in voeghe[24]
[25] dat het schijnt oorspronkelijk van die HH te komen, denwelken
[26] daer af den vollen dank behooren te hebben. Altijds de Busschieter[26]
[27] ende ten minsten Sweeling, hoop ick niet en zullen geweighert
[28] worden. Wel is waer dat Burgerm^r Oetjens meent, men zal hier
[29] gemaghtighden schikken om den H. Prins te noodighen maar die
[30] zullen niet overkoomen, voor dat zijne Vorstl. Doorl. hier is, ende
[31] de busschieter gelijk ook Sweeling waer van noode, datze gereedt
[32] waeren, tegens mijn ontbieden: te weeten 's daeghs tevooren. Doch

* Origineel. UBA II C 13.160.
Hs. dubbel blad, het adres loopt over f° 1^v en 2^r, 2^v is blanco.

[33] zoo de H Reael goedt vindt deze niet te verzoeken voor dat ick
[34] naerder tijding hebbe, het zij zoo: ende ondertussen UE Gode
[35] bevolen, naer groete ende gebiedenis,

[36] Monsr et frere, van

[37] U E

[38] gansdienstw^{en}

[39] P C Hóóft.

[40] In haest, vanden Ht

[41] Mujden, 4 Sep. 1630.

Over de ontvangst van de Prins en het ontwerp van verdedigingswerken.

Eindnoten:

2 *La pietra del paragone politico*, vgl. *302*; *UE broeder:* Jacob Baak.
4 *'t Plan*, nl. voor de versterking van het noordelijke deel van de Vechtlinie, vgl. *385*.
5 *tijdtlijk:* vroeg; *Waer over wel wenschte:* Daarom zou ik wel willen.
7 *'t zelve:* het plan.
8 *afwezen:* afwezigheid.
9 *als zijnde bezigh geweest:* doordat hij bezig geweest is.
12 *zal hierom gemoejt dienen:* zal hierover lastig gevallen moeten worden.
15 *spieghelen:* denken.
16 *daer...stonde:* waarop gelet zou moeten worden.
18 *achtergelaten:* weggelaten.
19 *om redene:* weloverwogen.
20 *ende* ('t waere wel oorbaer).
22 *daer:* in Amsterdam, nl. bij het stadsbestuur.
23 *om Zijne V.D. hier te festeren*, vgl. *385*.
24 *voeghlijk:* naar den eis.
26 *Altijds:* In elk geval; *de busschieter...waeren:* de kanonnier moest, evenals Sweeling, klaar zijn (de constructie van de zin is vreemd: het subject van *waer* (*ware*) is de zin *dat ze gereedt waeren tegens mijn ontbieden*; het subject van deze bijzin *de busschieter gelijk ook Sweeling* is proleptisch vooropgeplaatst, en wordt in de bijzin door *ze* herhaald. Vgl. F.L. Zwaan, *Hooftiana III*, N, Tg. 68, 456.

388 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Ziet UE hier weder toekomen de loopmaeren, die ick vreeze dat
[3] den mondt zoo zeer tot lieghen gewent hebben, datze in 't
[4] begrooten vande Indische schatten, ons min als de waer*h* zeggen.
[5] Want 9 millioen ende 900 M. Realen van achten, te verre onder
[6] 18 millioenen is, daer UE ujt Antwerpen, af geschreven was. Jae
[7] anderen hebben my, met stijve kaken, van twintigh gezeidt. Zoo[7]
[8] UE yet zekers hier af heeft, zal 't gaerne verneemen.

[9] Die van Mujden niet moghende tegens de kosten van den Prins hier[9]
[10] kostvry te houden, zouden wel gaerne, eenigh bewijs van goeden[10]
[11] wille betoonen: 't welk voeghlijxt geschiedt, door yet zeldzaems,[11]
[12] dat niet zeer te gelde loopt. Hierop is my ingevallen, dat ick met den
[13] H. Wytz (twijfel oft UE daer by was) ten hujze van Mr Moor
[14] Schoonvaeder vanden Ridder Reael, zekeren *Vin Muschat* ge-
[15] dronken heb, die zoo goedt was, dat de H. Wytz zeide, 't was een
[16] wijn niet om te drinken maer om te eeten ende te kauwen: ende dat
[17] zijne Vorstl. Doorl. jaerlijx van die soorte plagh te doen komen ujt
[18] Engelant van 's koninx kelderwaerder, maer nojt zoo goedt. Nu
[19] levert Amsterdam ael ujt, gelijkmen zeidt, ende de lekkerny ende[19]
[20] keurigheit der kooplujden, stookt dikwijls ujt de gaat', 't geen daer[20]
[21] de Prinssen geenen raedt om en weeten. Derhalven zoude my wel
[22] aengenaem zijn, indien UE van dien oft diesgelijken wist op te doen[22]
[23] loopen, daermen eer af hebben moght: al zoude die al vry veel[23]
[24] kosten: gemerkt men 't vat wat te kleender neemen moght.
[25] Zoo de H. Wijtz noch daer is, zal UE yet zekerders konnen ver-
[26] nemen, dan wy, die niet als loopende geruchten en hebben, mel-
[27] dende dat de Prins noch binnen den Bosch is, ende de Prinses, door
[28] verswaeren haerder ziekte, nae den Haeghe gekeert. 'T welk indien[28]
[29] 't zoo is, zal, nae schijn, de koomste zijner Vorstl. Doorl. noch lang
[30] aenloopen. UE zal dit ten minsten konnen weeten, ende zij,

[31] Monsr et frere,

[32] met alle die UE lief zijn Gode bevolen, naer groete ende gebiedenis

* Origineel. UBA II C 13.159.

[33] van

[34] U E

[35] Gansdienstw[en] broeder

[36] P C Hóóft.

[37] Vanden t Mujden,

[38] 10 Sep. 1630.

Over de ontvangst van de Prins.

Eindnoten:

7 *met stijve kaken:* boudweg; *van twintigh gezeidt:* gezegd: 20.
9 *niet...kosten:* niet in staat zijnde, de kosten te dragen.
10 *kostvrij houden:* (nog tegenwoordig 'vrij houden') alles voor iemands onderhoud betalen.
11 *voeghlijxt:* het best, op de meest geschikte manier.
19 *levert ael ujt:* levert heel wat op (ael: woordsp. met '*al*'? WNT *aal* (*VI*) Suppl., zonder vermelding van een mogelijk meeklinken van *aal* (*I*) d.i. *al*); *lekkernij ende keurigheit:* lekkerbekkerij (WNT *lekkernij* 1528 1) en kieskeurigheid (WNT *keurigheid* 2677 1).
20 *stookt ujt de gaat':* schommelt op (WNT *stoken* 1843: door porren en rommelen met een stok uit de gaten te voorschijn doen komen (*gaat*' geapocopeerde oude meervoudsvorm *gate* 341)).
22 *oploopen:* te koop vinden.
23 *al:* wel.
28 *'T welk...is:* En indien dit zo is.

389 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 13 Septemb^r^ 1630 beant*w* 14 ditto -)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] UE wedervaeren met den Lantmeeter had ick te vooren gespelt.
[3] Maer vreemder is dat alzoo mijn oude plan ende 't nieuwe van[3]
[4] mijn' HH. van Amsterdam, bejde 'tzoek blijven: ende dat de geen[4]
[5] dieze laest gehadt heeft niet bedenken kan, waerze belandt zijn.
[6] Mijn' gissing liep, van eersten in, daer op al, dat de Heeren, tot[6]
[7] hun tweede bedenken koomende, niet laten zouden gemaghtigh-
[8] den hier te zenden, om zijn' Vorstl. Doorl. de handen te kussen,
[9] ende te vertoonen, wat vlijt, in den voorleden jaere hier, door [de][9]
[10] die stadt gedaen is, ende vorder tot de sterking vereischt wort.
[11] Indien de Frontignac aldaer te krijghen is, zoo goedt als die van
[12] Monsr Moor was, wij en zullen geen oxhooft laten om 120 jae[12]
[13] tweehondert guldens. Dies bid ick UE gelieve om te hooren bij[13]
[14] alle lekkertanden. Der isser gereeds binnen Amsterdam, ende[14]
[15] moghelijk, wien zoo groot een geldt beter mondde als de wijn.
[16] Zoo men geenen Frontignac vindt, moght UE eens doen ver-
[17] neemen, door Haek oft ijemant anders, ofter Vin Franchojs is
[18] daermen eer af hebben kon. Maer ick ducht wel neen, om dat
[19] dierghelijke te hoof gedronken wort, ende lichtlijk pujk te beko-[19]
[20] men is. Rijnschen wijn, meen ick, dat mijn Heer de Prins niet en
[21] drinkt, oft noode. Niettemin hij moght zoo ujtneemende zijn,
[22] datmen 't in beraedt naeme. Deze goede lujden deeden gaeren ijets,[22]
[23] om te beweeren, dat zij geene van de groote steden, in goedthartig-[23]
[24] heit, wijken. Fruiten in sujker gezult zijn te hoof in goeden
[25] aenzien; maer als 't niet wat heel zeldzaems waere, zouden voor
[26] daeghelijksch broodt, deurgaen. UE helpe mij bedenken: want
[27] nae dat mijn Schout alhier, ujt mon frere Hasselaer aldaer verstaen
[28] heeft, komt zijn' Vorstl. Doorl. eerst heden in Wezel. Men heeft
[29] dan noch 5 oft 6 daeghen tijds, nae mijn' rek^e^ ende zal ick mij
[30] verlaten tot de kundschap van UE handt. 'T geen de H. Wijtz den
[31] HH Burgermeesteren verwittight, komt gemeenlijk gericht aen
[32] mon frere voor*s*, dien UE nevens mijne gebiedenis, gelieve te

* Origineel. UBA II C 13.158.

*1

1 P.C. Hooft

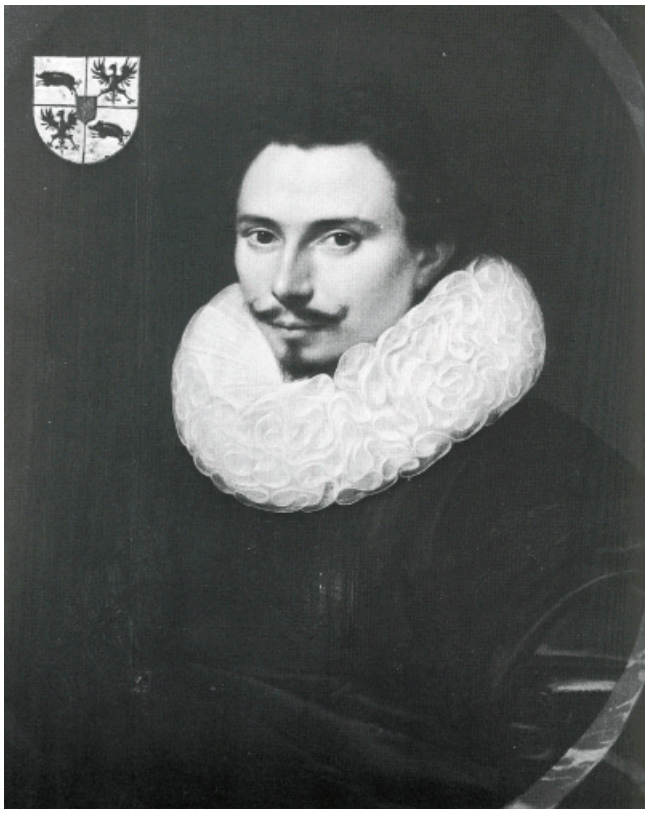

2 Joost Baak

[33] verzoeken deeling aende tijdingen van boven komende, noopende[33]
[34] deze stof. Hierbij gaet wat vervolghs op 't laeste ujt Tacitus. Wij
[35] wenschten de groote vlijt ende moejte daeghelijx bij U E, ons te
[36] gevalle, gedaen, door eenighen wezentlijken dienste te verschul-
[37] dighen. Maer de wil voor 't werk neemen, is God naevolghen,[37]
[38] dewelke U E

[39] Monsr et frere, verleene alle wat zalighst is, nae wensch van

[40] U E

[41] Gansdienstw^{en} Broeder

[42] P C Hóóft.

[43] Vanden Hujze te Mujden,

[44] 13 Sep. 1630.

[45] Ick en heb deze weeke geen schrijven van mijn' Swaegher Bartolot
[46] gehadt. Zal moghelijk van hujs zijn; zoo niet, UE misschien
[47] behulpigh konnen zijn, om Frontignac op te loopen. Monsr Schujl
[48] waer ook goedt daer eens op gehoort: maer bejde onder verzoek
[49] van te swijghen, waer toe die dienen zoude. Want als die dingen[49]
[50] te vooren geweeten worden, verliezen zij van haeren aerdt.[50]
[51] Wanneer men ook niet te recht geraekte, zoude 't luttel val[51]
[52] hebben, zoo veel waters te vergeefs vujl te maken. 'T welk U E[52]
[53] naer zijn bescheidenheit best weet in te zien, ende gelieve Mess^{r}.[53]
[54] Bartolot ende Schujl, in zulken gevalle te groeten.[54]

Over de komst van de Prins.

Eindnoten:

3 *plan:* nl. tot versterking van het noordelijke deel van de Vechtlinie.
4 *mijn' HH. van Amsterdam:* het Amsterdamse stadsbestuur.
6 *tot...koomende:* bij nadere overweging.
9 *vertoonen:* uiteen te zetten, te demonstreren; *wat vlijt:* hoeveel ijver.
12 *oxhooft:* wijnvat (220 l.); *laten:* wschl. schertsend voor: niet kopen.
13 *om te hooren:* rond te vragen.
14 *Der isser gereeds:* Er zijn er voorhanden (lekkertanden nl.); *ende...wijn:* en er zijn er misschien die meer lust hebben in zoveel geld dan in wijn, dus die een deel van hun voorraad voor een goede prijs willen verkopen.
19 *pujk te bekomen is*, nl. te hoof.
22 *Deze goede lujden:* de Muidenaren.

23 *beweeren:* tonen (WNT *beweren* 2406 7); *goedthartigheit:* goede en gulle gezindheid.
33 *deeling:* aandeel; *van boven:* van stroomopwaarts, en: van het hof. Frederik Hendrik kwam uit Wezel.
37 *is God naevolghen*, die dit nl. met de mensen aldoor doet.
49 *waer...zoude:* waarvoor die zou moeten dienen.
50 *haeren aerdt:* hun eigenaardige kwaliteit.
51 *te recht geraken:* zijn doel bereiken; *luttel val hebben:* geen goed figuur maken.
52 *'T welk...zien:* dit kan betrekking hebben op het hele betoog in r. 49-52, maar ook alleen op de kans, vergeefs gerucht te maken.
53 *bescheidenheit:* vermogen tot oordelen.
54 *in zulken gevalle:* als u ze hierover spreekt.

390 *A Monsr Monsieur Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1630 - Muijden 15 September beant*w* 17 derselver)

[1] Monsr et frere

[2] De lasch ujt Tacitus vergeten, door dien 't web niet en scheen te[2]
[3] gapen, gelijk UE bij 't nevensgaende zien kan, heb ick op 't einde
[4] van 't bladt geklampt: ende zoud' het UE zelf gaerne gebracht
[5] hebben, om mijn' Hujsvrouwe, die morgen derwaerts denkt,[5]
[6] gezelschap te houden: maer heb mijn been, met afstooten van een
[7] lapken vels, bezeert, 't welk altijds nauw gewacht dienende,[7]
[8] vooral bij deze geleghenheit geviert wil zijn om tot geneezinge te[8]
[9] komen. Mijn' gissing had het getroffen, met mon frere Bartolet,[9]
[10] die ujt der stadt geweest is, ende mij op gisteren, de loopmaren ujt
[11] Italien, met eenen brief van den geheimschrijver des Franschen
[12] Ambassadeurs, gezonden heeft, doch melden niet gedenkwaer-
[13] dighs. Mij deert dat de M^t^ van Sweden zoo schijnt te smelten. Ik[13]
[14] waende dat, in plaetse van dien, hem aenwas ende toeval te ver-[14]
[15] wachten stondt, vandegeene die met haer nochte met den kaizar
[16] beholpen, daerenboven altijds met haet tegens dezen waeren[16]
[17] ingenoomen. Zoo dit dien koning niet gelukt, ende eenighe vor-[17]
[18] sten oft volken zich voor hem verklaeren, zie wel dat hij geen
[19] voordeel doen kan, met zijn hajr t'elkenmaele in een' versche wejde[19]
[20] te brengen, gelijk de noodt den geenen dwingt te doen, dien 't aen
[21] betaling gebreekt, 't en waere dan dat hij met lantbederven, zijnen[21]
[22] vijandt eenighe goede voorwaerden wist' ujt te wringen. Vinde
[23] derhalven niet zoo vreemdt dat hij 't ingenoomen zoekt vast te
[24] houden ende te beleggen, met schanssen en sterkten, die voeten[24]
[25] inde aerde hebben, ende swaerlijk uit deune handen te breken zijn.[25]
[26] Men legt de schuldt op Vrankrijk ende Venetien, als niet zoo
[27] scheutigh van gelde, als hem wel hoop gegeven was. Maer 't is
[28] d'ouwde wijze der grooten, meer t' omvaedemen, als de lankheit
[29] hunner armen lijden wil, ende schijnt de gauwste, die zijn bondt-[29]
[30] genoot, op schoone beloften t' zee weet te helpen, om hem dan[30]
[31] voort op genaede der fortujne te laten drijven. Die litzert evenwel,[31]
[32] zal zich niet lichtelijk in gat steken, daer hij niet door en ziet,
[33] ende is voor een niet te vangen. Wie weet wat keer de zaken noch[33]
[34] neemen, indien de loopmaeren de waerheit hebben leeren spreken

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 53.

[35] van de lading der Indische vloote? want zeker de geruchten van de[35]
[36] Spaensche zijde gestrojt, om hunnen rijkdoom groot te maken, en
[37] dienen niet blaeuwer. Acht millioenen te versteken en vertrouwen[37]
[38] onder krijsvolk, dunkt mij bedenkelijker, als die in 's koninx
[39] handen te laten vallen. Ick en verstae mij op deze wereldwijsheit
[40] ook niet, van ontzigh te willen maeken, met berghen in arbejt te[40]
[41] doen gaen, die met het baren van een mujs, niet dan te beschaemder
[42] ujtkoomen. Mijn' hoope is al dat UE noch eenighen lekkeren
[43] muskat zal opstoken. Zoo niet moeten 't met wat anders afzien.[43]
[44] Altijds gelieve U E, zoo ras daer tijding is van 's Prinssen koomste,[44]
[45] mij die over te schikken, bij een afgezonden ende vertrouwden
[46] bode. Cornelis de Glasemaker, die 's nachts ons hujs bewaert,
[47] zoude daer toe kunnen dienen, ende UE door mijnen swaegher
[48] Pieter Hasselaer aengewezen werden; 't en zij UE ijemant anders
[49] heeft. Ondertussen mij gebiedende ujt alle mijn vermoghen, aen
[50] U E, late dezelve Gode bevolen, blijvende,

[51] Monsr et frere,

[52] U E

[53] gansdienstw^{e} broeder

[54] P C Hóóft.

[55] Vanden HtMujden,

[56] 15 Sep. 1630.

Over het nieuws.

Eindnoten:

2 *lasch:* inzetstuk, hier blijkbaar een overgeslagen stuk uit Tacitus, dat in de tekst van de vertaling (het 'web') de aandacht niet getrokken had.
5 *denkt:* denkt te gaan.
7 *nauw gewacht:* goed verzorgd.
8 *geviert:* versterking van 'gewacht', omdat het been genezen moet zijn voordat de Prins komt.
9 *had het getroffen:* was raak.
13 *smelten:* versmelten, achteruitgaan.
14 *toeval:* toeloop.
16 *beholpen met:* gediend van; *daerenboven altijds:* toch vooral.
17 *ingenoomen met haet:* van haat vervuld (WNT *innemen* 1817 β).
19 *hajr*, zeldzame variant van *heir*, ook LSt.I, 176, 214 (WNT *heir* 482 inl.)
21 *'t en waere...wringen:* tenzij hij, door de bevolking uit te plunderen, zijn vijand een stuk of wat gunstige voorwaarden wist af te persen.
24 *houden en beleggen:* eig. een touw stevig vasthouden en vastzetten (WNT *beleggen* 1695).

25 *die voeten inde aerde hebben:* die voetstappen, dus geloop en moeite kosten; *deune:* strenge, dus goed vasthoudende.
29 *gauwste:* slimste.
30 *die...helpen:* hij die zijn bondgenoot met mooie beloften in de strijd weet te verwikkelen.
31 *litzert:* slimmerd.
33 *voor een gat* (samentrekking).
35 Deze en de volgende regels slaan op dezelfde berichten als het begin van *388*.
37 *en dienen niet blaeuwer:* en kunnen moeilijk maller (WNT *blauw (I)* 2795).
40 *ontzigh maeken:* ontzag wekken, indruk maken; *het baren etc.:* Bergmassieven gaan zwaar, straks werpen z' een pieperig muisje. Horatius *Ars* 139).
43 *opstoken*, vgl. 388 r. 24; *'t afzien:* ons vergenoegen (WNT *afzien* 2006).
44 *Altijds:* Maar in elk geval.

391 *Mijn Heere Mijn Heere Hooft, Baillieu van Goijland ende drost van Muijden.*

*
Cito
Cito
Cito

[1] Mijn Heer;

[2] Tot noch toe heeft S.Ex[es] voornemen gewanckelt. ende is niet[2]
[3] mogelick geweest U.E. vroeger te waerschouwen dat hij merghen[3]
[4] middagh te Naerden will eten, Muijden besien inden achternoen,[4]
[5] [+] ende te Weesp vernachten. Daer toe gaet desen *expressen:* dien[5]
[6] U.E. gelieve het *pacquet* af te nemen, ende den ingeslotenen van de[6]
[7] Heere Wijts aenden Mag[at] van Amsteldam op 'tallerspoedigste
[8] [+] door een versch mann derwaerts te schicken, alsoo het schijnt dat
[9] die Heeren S.Ex: tot Muijden wenschen te begroeten, door dien hij[9]
[10] het voorts recht opden Haghe gemunt heeft.

[+]*(in margine:)* ofte sonderling

[+]den bondel J. Wijts

[11] Ik ben

[12] Mijn Heer

[13] U.E. ganschdienstw[e]

[14] C Huygens

[15] Amersfort, den 18[en] Septem*b*
[16] tuschen tien en elven 'savonds. *1634*

Huygens schrijft dat de stadhouder de volgende dag Muiden zal bezoeken en waarom hij dit niet eerder kon berichten.

Eindnoten:

* Origineel. KA CLXXIa[c] 54.
T. de aantekeningen in margine zijn blijkbaar purismen van Wijtz. De afkorting van *Magistraet* in r. 7 is onduidelijk.
1630.

2 *S. Ex^{es}:* Men lette op deze genitief die Hooft goed vindt (*vrl.* woord met attr. bep. ervoor als eenheid met *-s* gebogen, voor de kern; zie Waern. 35, ed. GNS p. 243).
3 *waerschouwen:* verwittigen.
4 *besien:* inspecteren.
5 *desen expressen:* deze opzettelijk voor de gelegenheid afgezonden bode (WNT expresse 4325: wschl. uit *expresse bode*. Dit zou de vorm *expressen* met *-n* voor aanvangs-*b* van het volgende woord verklaren. Vgl. *desen* voor klinker). (In de marge het purisme *sonderlingh* = bijzonder. Daaronder de naam *J. Wijts; dien...nemen:* van wie u het pakket gelieve te ontvangen (in de marge wederom puristisch voor *het pacquet: den bondel*. De streng-puristische Wijtz, die een brief insloot, heeft, het briefje van Huygens doorziende, niet kunnen laten deze aantekeningen in de marge te plaatsen!)
6 *ende...schicken:* en de hierbij ingesloten brief van de Heer Wijtz aan de magistraat van Amsterdam door een verse man (een nieuwe bode) daarheen te zenden.
9 *tot:* te; *doordien...heeft:* omdat hij verder recht naar den Haag wil doorreizen (zonder Amsterdam aan te doen).

392 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Mij is leedt dat UE zoo veel moejte, ende die noch te vergeefs doet
[2] om aen Frontignaq, dat ick meen een' soorte van Muskat te zijn, te
[3] geraken: ende ben dienaengaende ten einde mijner hoope. Met
[4] Rijnschen wijn, als gemeen zijnde ende geen overpuik, ook den
[5] Heere Prinsse niet zeer aengenaem, kan luttel danx behaelt worden.
[6] Waerover mijne gedachten beginnen te speelen op eenighe over-[6]
[7] vloedt van ujtneemende visch, in 't aenkoomen zijner Vorstl. Doorl.
[8] ten toon te stellen; dat te beter een' val hebben zoude mits het[8]
[9] eighentlijk schijnt van 't gewas dezer plaetse te zijn: voorneemelijk[9]
[10] wanneer 't met voeghlijkheit, ende in tobbens onder riedt ende[10]
[11] waterruighte schujlende, geschiedde. Konde UE nu daernevens[11]
[12] eenighe zeldzaeme frujten in suiker gezult, bekomen, zouden
[13] waenen daermede eenigher wijze, te kunnen bestaen. De visch[13]
[14] zouden wij wel verzorghen. Heden was hier Monsr Vander Molen
[15] een groot ingewatert der Naerder meere, die zeide verstaen te[15]
[16] hebben, dat zijn' Vorstl. Doorl. dezen avont tot Amersfoort slaepen
[17] quam, om morghen hier te zijn. Maer wij slaen alle zulke loop-
[18] maeren inden windt, op toeverlaet vanden soldaedt, door den
[19] H. Wijtz belooft hier over derwaerts te zenden, vastlijk vertrou-[19]
[20] wende, UE in genen gebreke zal zijn van oogh in 't zeil te houden,
[21] ende ons van daer door zekeren bode te verwittighen, oft de[21]
[22] soldaet zijn' boodschap hier vergate te doen. Ende smaekt nae
[23] goede zorghvuldigheit UE voorneemen, van niet naetelaten, ons
[24] kundschap te geven, zoo ras die daer is, 't en waer' ick UE te vooren
[25] verstendight hadde des onnodigh te wezen. Bedanke UE derhalven
[26] daer vooren, tzampt voor de tijdingen in UE laesten geroert.

[27] Van 't verlaten van Manmaker was mij ijet door d'ooren gewaejt,[27]
[28] daer ick luttel staets af maekte. Maer naerdien 't UE ende andere[28]
[29] bevestighen, ende UE niet wel bericht schijnt van 't ampt door[29]
[30] hem dus lange bedient, moet ick UE zeggen, dat mijn neef de rijke
[31] 't zelve plagh te noemen *niet ende altemael. Niet*, om dat hij geen
[32] zeker beroep had: *altemael*, om dat hij toegang had, tot alle voor-[32]
[33] treffelijke vergaderingen van regeringe in Zeelandt, toeziende ende

* Origineel. UBA II C 13.157.

[34] genoeghzaem de maet slaende op alles watter gehandelt wort,
[35] onder tijtel van *premier noble*, dien hem zijn' Vorstl. Doorl. als[35]
[36] Markgraef van Vlissingen ende der Veere, toevoeght. Waer hij zich
[37] in misgaen heeft, ende dit verdient is mij eighentlijk onbekent.[37]
[38] Want over den Heere van Oldenbarnevelts zake gezeten te hebben,
[39] dat is hem met 23 anderen gemeen, zulx geenszins denk, dat het[39]
[40] daer op genoomen wort. De H. Huighens meene ook, dat nae zijne[40]
[41] bescheidenheit zich wel hoeden zal ijets daer of te openbaeren. De[41]
[42] H. Wijtz, moghelijk als min inder zake gebrujkt, zoude milder zijn[42]
[43] van eenighe openinge hem door d'anderde handt gedaen, ende niet[43]
[44] recht ujt vanden Heere Prinsse komende. Wat ick verneem, valt[44]
[45] UE ook te deel. De Duitsche tijdingen gedenken van eenen gezant
[46] hunner Ho. Mo. tot Hamburgh bezigh met bijleggen van 't geschil
[47] tussen die stadt ende de M^{t} van Denemarken. Zoo UE weet wie
[48] dat zij, verstond' het gaerne. 't en zij dat het de gewoonlijke Legger[48]
[49] Aisma magh wezen, die voor een overbequaem persoon gaet. Ick[49]
[50] hoor dat die vande kerke zich luttel genoeghens beloven van
[51] 's Prinssen koomst aldaer, ende duchten voor afzetting van vier[51]
[52] predikanten. Doch waer 't zoo, UE had mij des ijet gemelt,
[53] dewelke den almoghenden, met alle die haer lief zijn bevolen blijve,
[54] nae dienstlijke groete ende gebiedenis,

[55] van

[56] Monsr et frere,

[57] U E

[58] Gansdienstw^{en} Broeder

[59] P C Hóóft.

[60] Ter vlught, vanden Ht

[61] Muijden, 18 Sep. 1630.

Wijn en een vistafereel voor de Prins. Onzekerheid over zijn komst. - Het ontslag van Adr. de Manmaker in Zeeland. - Kerkelijke twist te Amsterdam: spanning over de komst van de Prins aldaar.

Eindnoten:

6 *Waerover:* Waarom; *eenighe:* een soort, de een of andere.

8 *een' val hebben:* indruk maken, ‘staan’ (WNT *val (I)* 245); *mits...zijn:* daar het op karakteristieke manier toont tot de voortbrengselen van deze plaats te behoren.
9 *eighentlijk:* karakteristiek.
10 *voeghlijkheit:* smaak.
11 *waterruighte:* wilde waterplanten.
13 *enigher wijze te kunnen bestaen:* enigszins te kunnen volstaan.
15 *ingewatert:* een door Hooft gevormd woord, naar analogie van ‘ingeland’: iemand die een perceel water in eigendom heeft.
19 *hier over derwaerts:* hiervoor, met dit bericht, naar Amsterdam.
21 *oft...doen:* voor het geval de soldaat zijn boodschap hier zou vergeten te doen.
27 *verlaten:* ontslag; *Adriaen de Manmaker*, baljuw van Middelburg 1604-1612, representant van de Prins als Eerste Edele van Zeeland 1618-1630.
28 *daer...maekte:* waar ik weinig om gaf (WNT *staat* 235 c)
29 *wel bericht:* goed op de hoogte.
32 *voortreffelijke:* aanzienlijkste.
35 *dien...Doorl.(...)toevoeght:* die Z.V.D. zichzelf(.. .)toekent.
37 *eighentlijk:* als men 't goed nagaat (WNT *eigenlijk* 4003).
39 *dat...wort:* dat als een voorwendsel gebruikt wordt.
40 *nae zijn bescheidenheit:* volgens zijn grote verstandigheid.
41 *openbaeren:* aan de openbaarheid prijsgeven.
42 *als...gebrujkt:* daar hij minder ambtshalve bij de zaak betrokken is; *zoude...openinge:* zou lichter tot het geven van inlichtingen komen.
43 *hem...gedaen:* die hij uit de tweede hand heeft.
44 *recht...komende:* zoals bij Huygens het geval was.
48 *Legger:* resident, speciaal in de Hanzesteden: Foppe van Aitzema, ca. 1580-1637, Ned. diplomaat, speelde een rol in verscheidene onderhandelingen tijdens de Dertigjarige oorlog (als purisme of schertsend gebruikt, WNT *legger* 1447 Aanm.).
49 *gaet:* doorgaat.
51 *aldaer:* waar de geadresseerde woont, dus Amsterdam; *afzetting*, vgl. *364, 403*.

393 *A Monsr Monsieur Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

ito
C ito
ito

[1] Monsr et frere,

[2] Terstondt heb ick UE geschreven om wijn, ende door groote haest[2]
[3] vergeten, dat UE gelieve de H H Burgermeesteren aen te dienen[3]
[4] hoe zijn Vorstl. Doorl. te middagh tot Naerden eeten zal: voort
[5] zoo 't moghelijk is dat Laurens de Busschieter met gereedschap om[5]
[6] lossen ende laden, hier koome; ook Sweeling oft meester Willem,[6]
[7] ende blijft gode bevolen,

[8] Monsr et frere,

[9] van

[10] U E

[11] Gansd.w. Broeder

[12] P C Hóóft.

[13] Vanden Ht Mujden,

[14] 19 Sep. 1630.

De Prins zal te Naarden eten. Voorbereiding voor welkomstschoten en muziek op het Slot.

Eindnoten:

2 *Tenstondt:* Zojuist.
3 *aen te dienen hoe:* mede te delen dat.
5 *met...laden:* voorzien van apparatuur om een kanon af te schieten en weer te laden.
6 *Sweeling oft meester Willem*, vgl. *385*.

* Origineel. UBA II C 13.156.

394 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

ito
C ito
ito

[1] Monsr et frere,

[2] Wij worden hier verrascht met tijdinge dat de kox al tot Naerden
[3] zijn, om de maeltijdt aldaer dezen middagh te berejden voor zijn
[4] Vorstl. Doorl. Waerover ick door Burgermeesteren der voors[4]
[5] stede verzocht word daetlijk daer te komen. Ende die van Mujden[5]
[6] verzoeken in aller ijl een aem wijns vanden besten, die UE brenger
[7] dezes gelieve mede te geven, ende zij Gode bevolen, nae groete[7]
[8] ende gebiedenis, van

[9] U E

[10] Gansdienstw^en^ Broeder

[11] P C Hóóft.

Eindnoten:

4 *Waerover:* Waarom, Om welke reden.
5 *die van Mujden:* de Muidenaars (of, in dit verband, de burgemeesters van Muiden).
7 *die...geven:* en die gelieve UE brenger dezes mee te geven.

* Origineel. UBA II C 13.155.

395 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 20 en 22 7mb^r beant*w* 23 ditto. 1630)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Nae dat zijne Vorstl. Doorl. in zijn voornoemen van hier over te[2]
[3] komen, tot op eergister avondt, gewankelt had, zonden de
[4] HH Wijtz ende Huighens bejde hunne brieven af, tussen 10 ende
[5] 11 ujren, inder nacht, ujt Amersfoort bij eenen zekeren boode,
[6] dieze mij ten 10 1/2 ujre, voor de poorte van Naerden leverde, met de
[7] fraeije onschult, datmen hem dronken had gemaekt, ende daer[7]
[8] door belet beter te spoeijen. De Heer Prins gezint heden inden[8]
[9] Haeghe te zijn, daer hij zeer nae ijverde om de daghvaert, vondt[9]
[10] goedt gister middagh tot Naerden te eeten, naedenmiddagh, deze
[11] plaets te bezichtighen, ende des avonts zijne intreede tot Weesp te
[12] doen; 't welk als 't heden geschiedde, gemerkt de tijdt daer toe[12]
[13] < nodigh >, mitsgaeders 't bezightighen vande burghers in
[14] waepenen, ende geleghenheit der plaetse, ondoenlijk was dezen
[15] avont zich inden Haeghe voor*s* te vinden. Zijne Vorstl. Doorl.
[16] heeft tot Weesp geslaepen ten huize van Sr Laurens Schouten, als
[17] UE moet bekent zijn, ende trok heden morghen ontrent half
[18] achten van daer; welvernoeght, zoo 't scheen, vande goedthartigh-[18]
[19] heit, inde landzaten van dit geweste gespeurt, ende met alle
[20] heusheit overbodigh, hun in 't geene tot versterking der plaetsen,[20]
[21] dient, te begunstighen. De wijn quam rechts op 't ujterste oghen-[21]
[22] blik aen, ende mits het spoeijen zijner Vorstl. Doorl, ook dat de[22]
[23] zelve ende andere Heeren, tussen de maeltijden, beter met bier
[24] gedient waeren, wert luttel gedronken: zulx mij dunkt ick de rest[24]
[25] van dien van Mujden zal voor mijn voorraedt overneemen. Wiste
[26] daerom gaerne oft hij wat zal konnen dujren op den tap. Want[26]
[27] als hij wat toegemaekt waere, gelijk vaeken gebeurt, als de wijn-[27]
[28] koper rek^e maekt, op vaerdigh ujtdrinken, zoo diende daer wat op[28]
[29] gelet. UE gelieve mij te laeten weeten watze kost, dat ick de
[30] betaling verzorghe. 'T en waere 't vertrouwen tussen ons zijnde,[30]
[31] ick zoude mij ontzien te zeggen, dat hij immers zoo luttel aerds[31]
[32] heeft van de rechte Rijnsheit als mijn Overmoezelsche, zulx

* Origineel. UBA II C 13.154.
T.r. 57 versien, l. versich?

[33] datmen mij, hem lichtlijk voor eenen goeden Franschen zoude
[34] doen drinken. Doch heb van de dunste tongen niet, ende verlaet[34]
[35] mij bet op anderen. Weet ook wel dat UE maer te veel moejte ende[35]
[36] zorghe hier mede gehadt ende mij ten hooghsten verplicht heeft.
[37] Maer vermaen het, ten einde UE daer op gelieve te letten, in 't[37]
[38] maken van den prijs: welwenschende de zelve hier eens moght[38]
[39] komen verzoeken.

[40] 'T is wonder hoe 't Plan alzoo ook op de laetste ujre, quam op-[40]
[41] gedondert. Zeker wel te passe. Want Hopman Jan vanden Bos het[41]
[42] zijne, nevens andere papieren, op den Haeghe, had gezonden,[42]
[43] als houdende de herwaertsreize af te zijn. Ick zend' het mon frere[43]
[44] Hasselaar weder, om den HH burgermeesteren te behandighen.
[45] Wij zouden leelijk verleghen geweest zijn, zonder dit. Gelijk ick[45]
[46] ook om veele niet en wilde, van Stadsweghe, oft Burgerm[r] Boom[46]
[47] en waere hier geweest, om plicht te bewijzen.

[48] Met de zake van Manmaker ist dus geleghen. Hij heeft zijnen last[48]
[49] ontfangen van wijlen Prinsse Mauritz Ho. Ged., nojt van den
[50] jeghenwoordighen, maer sedert de doodt des anderen vervolght[50]
[51] zonder wederzeggen, tot nu toe. Zulx hy niet eighentlijk afgezet is,
[52] maer gelaten aen te houden. Niettemin schijnen hier toe wightighe[52]
[53] redenen te zijn, die ick niet wel heb konnen gronden. Doch vatte
[54] wel zoo veel, dat hij d'achtbaerheit des Prinssen, wel wat te stijf,[54]
[55] ende quaelijk ter zaeke moght hebben gedreven, tot onbenoeghen
[56] zijns meesters. De geen die nu zijn' plaets bewaert, doet het maer
[57] bij maniere van versien ende tot naeder orde. 'T is de H. de Wit,[57]
[58] gewoonlijk Pensionaris der H H Staeten van Zeelant, een bequaem[58]
[59] persoon, maer geneghen tot goede sier maken, ende geen doodt-
[60] vijant van den wijn: zoo ick bericht word. 'T welk zijne mis-
[61] gunners breedt genoegh ujtmeeten. Men heeft gezeidt, dat ook de
[62] geheimschrijver Junius verlaten was van zijn ampt, hier is niet aen,[62]
[63] ende heb 't hem noch heden zien oeffenen, bij instellen van een[63]
[64] bescheit mij rakende ende ter handt bestelt, ter oorzaeke van een'
[65] doodslagh in mijn bedrijf gevallen.[65]

[66] D' eene moejte is niet over, oft ick en vind mij geperst UE een'
[67] andere te verghen. Dat is Claes den metselaer nu voorts te drijven,
[68] zoo veel eenighzins moghelijk is. Want de tijdt jaeght ons, ende[68]
[69] leght op zijn vertrek, als UE weet: dewelke

[70] Monsr et frere, met alle die UE lief zijn, den almoghenden bevolen
[71] blijve, nevens hartlijke groete ende gebiedenis van

[72] U E

[73] Gansdienstw^{en} Broeder

[74] P C Hóóft.

[75] Vanden Hujze te Mujden

[76] XX Sep. 1630. in haeste

[77] De veerman heden morghen aen landt gebleven zijnde, ende deze
[78] met eenen, zal hier zeggen 't geen gisteravont inder haest vergeten
[79] had, dat Sweeling hier quam op eergister avont ontrent half zeven,
[80] als ick reeds bij zijn' Vorstl. Doorl. tot Weesp was, ende braght bij
[81] tot zijne verschoninge, dat hij maer eerst te 4 ujren, van UE was[81]
[82] aengesproken. Mijn' Hujsvrouwe had hem gaerne nae Weesp
[83] gehadt, maer zijn waeghen was wegh, ende de duister viel; zulx
[84] wij hem daer niet en kreghen. Niettemin heeft de clavecim wat
[85] beter gestelt, ende hier vernacht. Nu wilde wel dat UE hem zijne[85]
[86] waghenvrachten betaelde van mijnen 't weghe. Zijne moejte denk
[87] bij anderen weghe t' erkennen. Ende gebiede mij op nieuw aen UE.
[88] xxj Sep. 1630.

[89] Dit 's nu ten derdenmaele bij mangel van bestellinge, dat ick dezen
[90] opene, ten einde van daer in te slujten een plaester, ujt Tacitus, om[90]
[91] op de blaeren te leggen, die UE om ons voorts te helpen, magh
[92] inde voeten geloopen hebben. Maer ick ken mij zelf eenen
[93] ellendighen artst, ende waerdigh des bijnaems van eenen dien de
[94] boeren in Goeijlandt, Meester Jan Zonderzalf heeten. Mijn' goede
[95] wil dient wel een dubbel man ende tefeens werk en weetenschap te[95]
[96] strekken. 'T welk UE gelieve haer te gunnen.[96]

Verslag van het haastige bezoek van de Prins aan Muiden, Naarden en Weesp, maar niet aan het Slot. Zorg over de overgeschoten wijn. - Het ontslag van Manmaker en verdere Zeeuwse bestuurszaken (vgl. *392*).

Eindnoten:

2 *hier over:* hierlangs, langs deze weg.
7 *onschult:* verontschuldiging.
8 *gezint:* van zins.
9 *daghvaert:* vergadering van de Staten v. Holland.
12 *'t welk enz.:* en als dit vandaag gebeurde, was het onmogelijk vanavond in Den Haag te zijn. *gemerkt enz.:* de tijd in aanmerking genomen, daartoe, en tot het inspecteren van de schutterij en de ligging van de plaats nodig.
18 *goedthartigheit:* goede gezindheid.
20 *heusheit:* welwillendheid.
21 *rechts...ogenblik:* net op het nippertje.
22 *mits het spoeijen:* door het haasten; *dat:* (mits) dat.
24 *zulx enz.:* zodat 't mij het beste dunkt dat ik enz.

26 *dujren op den tap:* goed blijven nadat het vat aangestoken is omdat eruit getapt wordt.
27 *toegemaekt:* klaargemaakt.
28 *vaerdigh:* binnenkort.
30 *'T en waere:* Als er niet was.
31 *immers...heeft:* minstens zo weinig de aard heeft.
34 *Doch heb enz.:* Maar ik ben geen wijnproever.
35 *maer te veel:* maar al te veel.
37 *vermaen:* noem.
38 *maken:* overeenkomen; *de zelve...verzoeken;* (dat je) hem hier eens kon komen proeven.
40 *'t Plan:* het ontwerp, vgl. *387* r. 4.
41 *opgedondert komen:* plotseling komen (WNT *opdonderen* 453).
42 *op:* naar.
43 *af te zijn:* niet door te gaan.
45 *Gelijk...bewijzen:* Zoals ik ook om een lief ding niet wilde dat burgemeester Boom hier niet geweest was, om zijn opwachting te maken.
46 *van Stadsweghe:* om de indruk die de stad zou maken.
48 *last:* aanstelling.
50 *heeft vervolght zonder wederzeggen:* is aangebleven zonder dat ertegen geprotesteerd is.
52 *gelaten:* nagelaten.
54 *dat hij d'achtbaerheit...gedreven:* dat hij wel wat te stijf, en waar het niet zo te pas kwam, op de eer van de Prins gestaan mocht hebben.
57 *bij maniere van versien:* om er voorlopig in te voorzien; *Boudewijn de Witte*, † 1641, secretaris van Goes 1601-1625, daarna van de Staten van Zeeland.
58 *gewoonlijk:* ordinaris.
62 *niet aen:* niets van aan.
63 *instellen:* opstellen.
65 *bedrijf:* ambtsgebied (WNT *bedrijf* 1227 b).
68 *de tijdt...vertrek:* het seizoen, de zomer (de brief is van 21 september), d.w.z. het wordt tijd om de winterkwartieren in Amsterdam te betrekken (wat niet kan tijdens de verbouwing).
81 *maer eerst:* pas; *van UE was aengesproken:* bericht van u gehad had.
85 *gestelt:* gestemd.
90 *ten einde van:* om; *plaester:* pleister.
95 *een dubbel man strekken:* voor twee tellen.
teffens werk en weetenschap: niet alleen het werk maar ook de kwaliteit daarvan.
96 *haer:* de wil; *gunnen:* toestaan, toekennen.

396 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 1630 25 Sepr beant*w* 27 ditto.)
Loont

[1] Monsr et frere,

[2] UE schrijven van den 23 heb geenen tijdt gevonden, voor dezen te
[3] beantwoorden. Het werpt veele woorden in 't water, om te[3]
[4] beweren, de vlijt, in 't bestellen vanden wijn ende 't bedingen[4]
[5] deszelven aengewent. Want het waere al te arm een' zaek, dat ick[5]
[6] UE anders zoude toevertrouwen. Hebbe Carel vander Wijen aen-
[7] geschreven, dat hij dien zal betalen aen Arent Bosman. Van
[8] verwisselt te zijn, waere quaedt ijet te zeggen. Evenwel ist mij op
[9] mijn' bruiloft bejeghent, zoo klaerlijk dat de wijnkooper over-
[10] tuight door de proef, een vat weder nae zich nam. Dat volk meent[10]
[11] bijnae een werk van barmhartigheit te doen, als zij een' dikke tong,[11]
[12] als de mijne, konnen mompen, ende door 't geloof den Rijnschen[12]
[13] in Franschen veranderen. Niettemin, mijn Fransche daer bij
[14] verzocht ende vergeleken, ontviel meer als ick meende. Mijn[14]
[15] Rijnsche kostende de aem ontrent 65 gl, geeft hem mijns oordeels
[16] niet toe. Maer doet ons de gunste van kennis te komen neemen,
[17] ende dan vonnis te vellen. UE gissinge vande koomst des
[18] metselaers op morghen, en zal acht ick, geen' missinge maken: ende
[19] veel zijn, zoo wij hem op maendagh naestkomende krijghen. De
[20] kermis niet te houden, waer kerkroof gepleeght; ende 't staertjen[20]
[21] der week is niet waerdt, om mede te beginnen. Ick bid UE gelieve
[22] immers te bevorderen, dat hij eenen knecht, twee oft meer vanden[22]
[23] Leidekker met zich brenge, om 't dak van 't hujs te verstellen,
[24] ende vooral dat vande gang af te breken. Want de metselaers
[25] zouden alle de laijen schenden. Zoo UE mij ook mijne rek^e van
[26] 't verschot aen Sweling ende ter zaeke vanden wentellessenaer
[27] zonde, zoude mij te gelde schikken: hoe eer, hoe liever.[27]

[28] Het laeste stuk ujt Tacitus, hoop ick UE behaeght zal hebben:
[29] zonderling de brief van Tiberius, op 't ende gestelt in zeer
[30] gedrongen schrift, ujt ijver om dien heel bij een te hebben. Hartzalf[30]
[31] voor den staet isser in; op meer dan een' plaetse. De loopmaeren
[32] komen UE wederom toe, die des Fransmans bedrijf breder[32]

* Origineel. UBA II C 13.153.

[33] ujtmeten, als d'Italiaensche doen. Maer elk suft op de wonderen[33]
[34] door den H. van Thoirax gewroght. Geen tegenspoedt kan hem
[35] zijn' glorij beneemen. Maer zoo de fortuin hem een hoon schuldigh[35]
[36] is, dien hij niet verdient, mij dunkt dat ickze hem zal helpen
[37] draeghen; zoo help ick hem met alle mijn geneghenheit. God
[38] geeve een beter, ende U E

[39] Monsr et frere 't volkomen uwer goede begeerten, met hartlijke
[40] groete ende gebiedenis van

[41] U E

[42] Gansdienstw^{e} broeder

[43] P C Hóóft.

[44] Vanden Ht Mujden,

[45] 25 Sep. 1630.

Lopende zaken.

Eindnoten:

3 *Het werpt...water:* Het spreekt veel woorden onnodig (vervolgd in r. 5: *Want...*).
4 *beweren:* aantonen.
5 *Want...toevertrouwen:* Want het zou wel heel armzalig zijn, als ik anders van u zou denken.
10 *nae zich nam:* terugnam (naar zich toe).
11 *een dikke tong:* geen fijnproeverschap van wijn.
12 *mompen:* bedriegen.
14 *verzocht:* geproefd; *ontviel:* viel tegen.
20 *kerkroof:* heiligschennis (WNT *kerkroof* 2353), ironisch, omdat de metselaar de kermis opgeeft als reden om niet te komen.
22 *immers:* althans.
27 *mij te gelde schikken:* zorgen dat ik geld bij de hand heb.
30 *hartzalf:* balsem, nl. aan wijsheid. Bij voorbeeld Tac. *annales* II, 26,2 ‘satis iam eventuum, satis casuum; se...plura consilio quam vi perfecisse’.
32 *des Fransmans bedrijf:* de actie van de Fransen (in Italië).
33 *suft op:* is verbaasd over.
35 *Maer...is:* Maar als hem een smaad te wachten staat.

397 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Franq.

[1] Monsr et frere

[2] Die posten over Frankfoort, in 't openen van UE brief, docht mij[2]
[3] dat allarm in mijn hart bliezen, ende gelijk laest de ramp van
[4] Mantua over Duitslandt quam, niet beters als 't verlies van Casal[4]
[5] overbraghten. De mare is beter, maer duchte voor den hinkenden
[6] boode, om dat het schrijven van mijnen Swagher Bartolot, met
[7] eenen ontfangen, des niet en rept: die 't oft van daer oft van
[8] Antwerpen behoorde vernomen te hebben. Zijne E zendt mij een
[9] andere tijdinge van Montmelian, niet zoo blijde, maer immers zoo[9]
[10] leezwaerdigh, zulx mij niet onthouden kan UE die hierin toe te
[11] schikken, met verzoek gelieve dezelve, nevens mijne gebiedenis
[12] den H. Ridder Reael mede te deelen, om voorts mijnen Neeve
[13] Schepen PJ Hooft verstrekt, ende daernae, zoo haest moghelijk is,
[14] aen Monsr Bartolot weder bestelt te worden. Indien UE lust ende[14]
[15] tijdt heeft om daer dubbelt af te trekken, mij twijfelt nauwlijx, oft[15]
[16] het en is de pijne waerdigh. Wat op de geruchten van Spinolaes
[17] doodt volghen zal, verwacht ick met verlangen, gelijk ook
[18] d'overkoomst van UE ende den H. Reael voor*s* die mij hartlijk[18]
[19] welkoom hebt te zijn, ende den almoghenden,

[20] Monsr et frere, nae dienstlijke groete bevolen, van

[21] U E

[22] Gansdienstw^en Broeder

[23] P C Hóóft.

[24] Vanden Hujze te Mujden,
[25] ter ijl, door 't nijpen
[26] vanden tijdt, 27 Sep. 1630.

[27] Dank heb UE voor 't voortdrijven van metselaer ende leidekker.

* Origineel. UBA II C 13.152.

Nieuwmaren

Eindnoten:

2 *Die posten over Frankfoort:* kranten, een van de talrijke prolepsis-constructies.
4 *Casale Monferrato:* vgl. *356; den hinkenden boode:* die kwam achteraan en bracht ander, slecht nieuws.
9 *Montmelian:* Franse vesting aan de Isère; *immers zoo:* minstens zoo.
14 *weder bestelt:* terugbezorgd.
15 *daer dubbelt af te trekken:* ze te kopiëren; *mij twijfelt...waerdigh:* ik vermoed dat het nauwelijks de moeite waard is.
18 *die...te zijn:* die mij natuurlijk hartelijk welkom bent (niet in WNT).

(P.C.Hooft aan J.Baak)

*

[1] Monsr et frere,

[2] De veerschujt komt daer door onweder ende brengt mijn brieven[2]
[3] te rug. Dies doet mij 't verlangen nae den staet van de Frank-
[4] foortsche tijdingen brenger dezes afveirdighen: te meer alzoo ick
[5] om eenighe redenen mij nae ingevallen, voor gunste zal neemen,[5]
[6] dat UE de tijdingen van Montmelian doe dubbelen, ende mij hoe
[7] eer hoe liever het afschrift bestelle. Ende blijft naer andere
[8] gebiedenis Gode bevolen. In haest. 28 Sep. 1630.

[9] Brenger dezes zal op UE antwoort wachten.

Post scriptum.

Eindnoten:

2 *komt* (te rug).
5 *nae:* later.

* Origineel. UBA II C 13.151.
Hs. kattebel, ingesloten bij *397*.

398 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Nataneel ondermark bij Jacques bourss. tot 8 1/4 gl. thon*d*. Iser. beant*w* 3 october 1630-)

Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] De tijdingen van eergisteren maekten mij zoo toghtigh nae[2]
[3] 't vervolgh, dat ick, de veerschujt door onweder met mijne brieven
[4] terug gedreven zijnde, eenen bode met dezelve afvejrdighde, om
[5] aen naeder bescheidt te geraken. 'T welk niet gebeurende, maekte[5]
[6] geen' andere rek^e^ als dat UE heden met den H. Reael hier zoude
[7] verscheenen hebben: tot dat het quaedt weeder dezen morghen
[8] opgesteken, ons van dat geluk deed wanhoopen. Worde echter
[9] verzekert van den voor*s* bode, dat hij zich in 't bestellen vanden
[10] mijnen gequeten heeft. Aen mon frere Bartholot had ick ten zelven
[11] einde geschreven, die ten ooren toe in zijn werk stekende niet wel
[12] en bezefte dat mijn man op dat stuk, stip afgezonden was, gelijk hij[12]
[13] heden verwittight bij zekeren anderen daer toe herwaerts geschikt:
[14] wijders meldende, dat geloofweirdighe lujden ujt Venetien
[15] schrijven hoe de Markgraef Spinola, als bujten levens hoope zijn
[16] olijssel ontvangen had: dat zijne ujterste krankheit over Antwerpen
[17] verzekert wort; ende ujt Paris zijn overlijden, als geschiedt den
[18] 12^en^ dezer. Hij voeght daer bij, het schorssen vande reize des
[19] Hartoghen van Fridlant nae 's Caizars Hof, ende andere om-[19]
[20] standigheden ujt dien hoek, die de mare aenneemelijker maken.
[21] Maer had noch niet met allen vanden Secretaris des Franschen[21]
[22] Ambassadeurs, nochte de belemmering der Spaensche wisselen,[22]
[23] 't welk 't voorneemste punt is. Zeidt ook dat d'Engelschen inden
[24] Haeghe staende houden den val van Casal: mitsgaeders dat van
[25] andere oorden komt het slujten der stilstant van waepenen; daer hij
[26] lettel geloofs in stelt. Zoo doet ook mijne gissinge; die dat voor
[27] een konstenarje houdt van de Oostenrijksche, om dien van hunne[27]
[28] parthije 't hart inden bozem te houden, gelijk met het stofferen[28]
[29] vanden rijkdoom der Indische vloote gepleeght is. Want een[29]
[30] bestandt, in zoo verwarden staet van zaeken te raemen, veele voeten[30]
[31] inde aerde heeft, ende zoude mijns bedunkens, dien van Casal te
[32] schaedelijk in hunne lijftoght zijn, die in twee maenden dapper[32]

* Origineel. UBA II C 13.150.

[33] minderen zoude. 'T beleg van Montmelian moest 'er ook grootelijx[33]
[34] bij verachteren. Doch ist quaedt *hier* te weeten, waer den Fransman[34]
[35] *aldaer* de schoe wringt. De Hartogh van Lerma zoude in 't bewint
[36] van Spinola gestelt worden: de Caisar t'onvreden zijn op den
[37] Cheurvorst van Saxen, om dat hij weighert tot Reghensburgh ter
[38] daghvaert te komen. Wat van alles zij hoope UE morghen naeder[38]
[39] vernemen zal, ende UE bezigheit zoo veel tijds ujtpijnighen, door[39]
[40] dwang der gewoonlijke geneghenheit, dat ick daer deel aen
[41] krijghe.

[42] De H. Huighens zeide mij ter vlucht tot Naerden, dat hij mij door
[43] UE had doen aenbieden zijnen Connestaggio. 'T welk UE zal[43]
[44] vergeten zijn oft immers mij. Dies schrijve daerom, ende om eenen[44]
[45] Justiniani, die inden Haeghe genoegh nae zijn Ed. zeggen te koop is.[45]
[46] UE kan den brief lezen ende daer nae gesloten voorts schikken:
[47] alzoo ick achte UE niet onaengenaem zal zijn te zien, met wat
[48] soorte van boersche siere wij gedacht hadden zijn' Vorstl. Doorl.
[49] te onthaelen, en had het de tijdt niet benijdt.

[50] Claes van Delft zandt heden hier eenen man om te vernemen oft[50]
[51] zijn kalk ende steen van Ujtrecht aengekomen was, maer hebben[51]
[52] geene gekreghen: het welk, nevens 't quaedt weder mij duchten
[53] doet, voor 't lange touw: ujtgezeit dat wij ons op UE vlijt verlaten,[53]
[54] die hem zal voortpresten. Te meer dewijl mij zeer ongeleghen[54]
[55] komt hier lange te verblijven. Kon UE ujtvorssen, wat ter
[56] vergaderinge van de HH Staten van Hollandt zoo in kerkelijke als
[57] weirlijke stoffe omgaet het zoude mij welkoom wezen. De H. Reael[57]
[58] aen wiens Ed. Gestr. mij gebiede, zal misschien geene swarigheit
[59] maken van UE de punten van beschrijvinge te openbaeren, die
[60] men weeten magh. Wat ook tot Amsterdam zich toedraeght in
[61] gelijke zaken waer mij lief te hooren: ende daernevens weder te
[62] hebben het dubbelt van 't verhael van Montmelian. D'eerste[62]
[63] schoone dagh daerentussen belooft ons UE overkoomste met zijn
[64] Ed. Gestr. op welke hoope, wil UE met alle die haer lief zijn in
[65] schut des allerhooghsten bevelen, nevens dank, dienst ende
[66] eerbiedenis,

[67] Monsr et frere, van

[68] U E

[69] Gansdienstw^{en} Broeder

[70] P C Hóóft.

[71] In haeste, vanden Ht

[72] Mujden, 29 Sep. 1630.

[73] Ist UE moghelijk zekerheit te bekomen van 't verdragh tussen den
[74] Hartogh van Nieuwburgh ende den Markgraef van Brandenburgh,[74]
[75] het waere mij gewenscht.

[76] De leidekker heeft hier gister eenen knecht gehadt, ende 't dak
[77] afgebroken, dat het nodighste werk was. Hier bij gaet een horn ujt
[78] Tacitus, waer in bij verzinning in 't schrijven een' zijde van een half[78]
[79] vel overgeslaeghen is ende ledigh gerekent moet werden. 'T laest is
[80] wat kribbigh gevallen, gelijk de stoffen van den heidenschen gods-[80]
[81] dienst gewoon zijn: maer slaet zeer op 't geen wij t' onzen tijden[81]
[82] gezien hebben in 't afschaffen der bedelarije, 't welk 't graeuw zeer
[83] quaelijk verdraeghen kon, zich ujt godvruchtigheit daer tegens[83]
[84] kantende.

Over de nieuwmaren en de verbouwing.

Eindnoten:

2 *toghtigh:* driftig verlangend.
5 *maekte...rek*^{e}*:* trok (ik) geen andere conclusie.
12 *op dat stuk, stip:* expres met die bedoeling.
19 *de Hartoghe van Fridlant:* Wallenstein.
21 *had...allen:* ik wist nog hoegenaamd niets.
22 *de belemmering*, vgl. *402*.
27 *konstenarje:* kunst, list (vgl. inl. blz. 52); *Oostenrijksche* (parthije).
28 *'t hart in den bozem houden:* moed te doen houden; *stofferen:* opsmukken (WNT *stoffeeren* 1804).
29 *Indische:* Westindische.
30 *een bestandt raemen;* een wapenstilstand door overleg tot stand brengen.
32 *twee maenden:* zo lang zou het bestand blijkbaar duren.
33 *beleg*, nl. door de Fransen.
34 *verachteren:* achteruitgaan; *quaedt:* moeilijk.
38 *daghvaert:* vergadering (hier: van Keurvorsten); '*Wat van alles zij*' is obj. zin bij 'Hoope' en subj. zin bij '(zal) ujtpijnighen'.
39 *ujtpijnighen:* afdwingen.
43 *Connestaggio*, vgl. *353*.
44 *oft immers mij* (zal vergeten zijn) (Mnl. Wdb. *vergeten* 1756 III Onpers.).
45 *Justiniani*, vgl. *353*.
50 *Claes van Delft:* C. de metselaar.
51 *benijdt:* misgund.
53 *'t lange touw zoeken:* de dingen op de lange baan schuiven.
54 *voortpresten:* voortdrijven.
57 *weirlijke:* wereldlijke.

62 *dubbelt:* afschrift.

74 *Brandenburg* en Palts-Neuburg bevestigden het voorlopig verdrag van Xanten van 1614, waardoor een eind gekomen was aan de Kleefs-Gulikse successieoorlog. Brandenburg kreeg Kleef, Mark en Ravensberg. Palts-Neuburg kreeg Gulik en Berg.

78 *verzinning:* vergissing.

80 *kribbigh:* kriebelig, te vergelijken met Tesselschade's 'krivelich' in *555* r. 12. Niet in de woordenboeken; *de stoffen...godsdienst:* supplicationum dies...; dona Iovi (Tacitus *annales* II, 32, 2.

81 *maer slaet...hebben:* wschl. multa in luxum civitatis dicta (id. 33,1): 'hij ziet een parallel in enerzijds de tegenkanting van 't grauw in zijn eigen dagen tegen 't afschaffen van de bedelarij en anderzijds de tegenkanting tegen inperking van de overdaad in Tiberius' tijd, beide zogenaamd uit motieven van godvruchtighheid, maar in feite uit eigenbelang' (D.K. Fzn.).
Hooft's voorafgaande brieven bevatten aanwijzingen dat hij met de vertaling tot hier gevorderd was.
t' onzen tijden: op 4 maart 1630 hadden de Staten van Holland een plakkaat van 19 maart 1619 vernieuwd tegen bedelaars, vagebonden en bedelarij (12 mei 1649 zou het weer vernieuwd worden, vgl. *Groot Placaet-boeck I*, 's-Gravenhage 1658, 485-492).

83 *zich...kantende:* het geven van aalmoezen, de weldadigheid in 't algemeen, was een heilige christenplicht. De bedelaar geeft de rijke gelegenheid deze te vervullen. Maar naast de echte armen bestonden wie tegenwoordig met de term 'beroepsarmen' zouden worden aangeduid en deze soort nam in de 17de eeuw door verschillende oorzaken in aantal en wangedrag toe. Hooft denkt aan dit 'graeuw', dat zich op het godgevallige van het aalmoezengeven evengoed maar met veel minder recht beriep als de echte armen[*)].

*) Meded. van drs. S. Groenveld te Hoofddorp

399 *Aen den Ridder Constantin Huighens Secretaris zijner Vorstl.Doorl.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Gelijk een' swangere vrouw, die haeren mondt op een glas lekkeren[2]
[3] wijns gemaekt had, dat haer tegens de tanden aen stukken ge-[3]
[4] smeeten wort oft als een Alchijmist, dien een werk van zeven
[5] jaeren, ende 't grontzap van een' grondelooze hoop, om zijn ooren[5]
[6] springt, zoo stondt ick, mits het schielijk doorreizen zijner[6]
[7] Vorstl. doorl. ende Uwer Ed.gestr. voor 't hooft geslaeghen, ziende[7]
[8] te leur gestelt de lust die ick mij ujt d'eere uwer jeghenwoordig-[8]
[9] heit, had toegeleght. De busschieters waeren ontboden, de speelen-[9]
[10] de gezellen besproken, om onder 't schaffen der spijze ook eenighe[10]
[11] kluchten aen te rechten. Tesseltjen en Joffrouw Francisca had ick in[11]
[12] waerdtgelt, om ten eersten tromslaghe op te zijn, haere keelen veir-[12]
[13] digh ende de loopplaets hier te hebben. Wij dreighden de heele zael[13]
[14] met festoenen van frujt en loveren te sieren: ende zoud' der UEd.
[15] misschien van levende braessems, karpers, snoekken, baerzen en
[16] botten, door vlochten met groen slijm kroost ende andere water-[16]
[17] rujghte gezien hebben. Mr Dirk ujtnemend orghelist ende zoon[17]
[18] van m^{r} Jan Sweeling quam een uir oft twee te laet, om de klavesim[18]
[19] te roeren. Al wintvang, wil UEd. zeggen. Ook isser de windt meê[19]
[20] deur; en laet ons suffigh zitten naekijken. Doch verscheen 'er een[20]
[21] blikkerinxken hoops, van UEd. met me Vrouwe ende haer lieste[21]
[22] gezelschap ten naesten jaere eens hier te zien, dat zoud' ons ver-
[23] quikken als sprenklen rooswaters in 't aengezicht, oft Rijnsche
[24] wijn onder de neuz. Maer om ons te troosten, in een' troost die zoo[24]
[25] verre te zoeken is, vertrouwen dat UEd. zal gedient zijn, met
[26] eenigh vocht ujt haer' rijpe penne geleekt, tot laeffenis der ver-
[27] langende harten, herwaerts te scheepen. Indien den Connestaggio[27]
[28] d'eer van 't geleij deszelven gebeuren magh, hij zal niet quaelijk
[29] ontfangen, wel geherberght, ende vailigh weder t' hujs geholpen
[30] worden. Ook dar ick nauw, ende waeghd' het echter gaerne, UEd.[30]
[31] te verghen, dat zij hem een Justinianij, liefst ongebonden, deed'
[32] gezelschap houden, met kundschap wat hij gelden moet. Hunnen[32]
[33] wegh over Amsterdam neemende, zullen ze bij mijnen swaegher
[34] Baek best eens ujtspannen: die U Ed. aldaer dacht te begroeten, en
[35] waer hij zelf, dien dag, niet naer Ujtrecht verreist. Het heeft der[35]
[36] heusheit des Heeren van Hauterive gelieft, mij een' dankzegging,[36]
[37] ujt d'andere werelt, ende naeme zijns grooten Koninx, te brengen.

* Minuut. UBA II C 11.845.
Hs. enkel vel, f° 2^{r} v.e. ontvangen brief.

[38] Voor den oorspronk welker eere ick mijns bedunkens in UEd. oft[38]

[39] den H. Wijtz moet gehouden zijn. Gebiede mij derhalven op 't
[40] geneghenste, aen alle drie, denwelken, tzampt Mevrouw UEd.[40]
[41] Gemalinne ende haer huisgezin, God almaghtigh het wensch-[41]
[42] waerdighst verleene, nevens de wil om te werk te stellen,[42]

[43] Mijn Heere,

[44] Uwer Ed. Gestr.

[45] Verplichten dienstwillighsten

[46] P C Hóóft.

[46] Vanden Hujze te Mujden

[47] den 29^{en} Sep. 1630.

Hooft uit er zijn teleurstelling over dat de Prins het Muider slot niet bezocht heeft en beschrijft de vergeefs gebleken toebereidselen. - Over Conestaggio en Giustiniano. - De Franse kolonel in Nederlandse dienst De Hauterive complimenteert Hooft wegens *Henrik de Gróte*.

Eindnoten:

2 *haeren...had:* haar zinnen gezet had op, erg verlangd had naar (WNT *mond* 1057).
3 *gesmeeten:* geslagen.
5 *grontzap...hoop:* het bodembezinksel van een hoop zonder bodem (Hooft speelt met *grontzap, grondelooze* in schijnbare tegenstrijdigheid. De pot van de alchimist en daarmee zeven jaren werk, explodeert, de droesem uit de pot springt hem om de oren; *een grondelooze hoop* is omschrijving van de vloeistof in de pot, waaruit hij, zonder grond, hoopt goud te maken).
6 *mits...Ed.:* door het snelle doorreizen enz. Hooft ziet als oorzaak dit snelle doorreizen, niet het late bericht.
7 *ziende...lust:* daar ik de vreugd teniet gedaan zag.
8 *mij...toegeleght:* mij had beloofd, voor mij verwacht (WNT *toeleggen* 539).
9 *busschieters:* kanonniers (WNT *busschieter* 1931) (om de welkomstschoten te lossen); *speelende gesellen:* de komedianten (om een voorstelling voor de stadhouder te geven). Ook dezen konden dus niet optreden, omdat ze niet op de 19e sept. nog konden komen.
10 *schaffen:* opdienen (WNT *schaffen* 209); *aen te rechten:* op te dissen, op te dienen (WNT *aanrechten* 276).
11 *had ick in waerdtgelt:* had ik in dienst genomen (vgl. waardgelders: soldaten, door de steden in dienst genomen.)
Francisca Duarte is ten onrechte door Beets (*Gedichten van Anna Roemers Visscher enz*. Utrecht 1881 II 245 v.), Worp (Br. I 295 n. 3 en Onw. Vr. 84 n. 5) en C.W. Bruinvis (*Nav.* LII, 387 v.) gehouden voor een der door Huygens in zijn *Dagboek* (blz. 82) genoemde dochters van Gaspar Duarte, schatrijk diamantair, bankier en maecenas te Antwerpen. Ook Hooft's grapje over de naam van haar man ('uw genan* op een letter na') heeft misverstand gewekt: haar man heette niet Francisco Duarte maar Francisco Ferdinando du Pas: het grapje sloeg alleen op de voornaam. Onjuist is ook, dat zij 'de Portugese nachtegaal' genoemd werd; zij behoorde wel tot een Portugees-Joodse familie maar kwam uit Parijs naar Alkmaar en werd 'de Franse nachtegaal'

genoemd. Een stroom van regesten uit het gemeente-archief van Alkmaar, die te danken zijn aan de adjunctarchivaris Mr. J.H. Rombach, toont aan (behalve haar wisselende fortuin) dat zij een zuster was van genoemde Gaspar. Het door Huygens genoteerde overlijden van Francisca Duarte in 1678 betreft zeer waarschijnlijk Gaspar's gelijknamige dochter. De Alkmaarse Francisca wordt in 1646 weduwe en verdwijnt dan weldra uit de Alkmaarse archieven. J. Zwarts vermeldt in NNBW VII 389 v. wel terecht, dat Gaspar Duarte een zuster had die met F.F. du Pas te Alkmaar getrouwd was, maar niet, dat deze zuster identiek is met de in een afzonderlijk artikel door hem besproken Francisca die met Tesselschade en Hooft bevriend was.

12 *op:* overeind, paraat; *haere...veirdigh:* hun stemmen klaar, in orde, te hebben (samentrekking), alsof het wapens waren; *de...hebben:* hun verzamelplaats hier, in Muiden, te hebben (het militaire beeld volgehouden).

13 *dreighden:* waren voornemens (WNT *dreigen* 2278); *ende...UEd.:* en gij zoudt er.

16 *slijm:* een soort slijmerige waterplanten? Niet in WNT; *kroost;* kroos; *waterruighte:* watergewas, wateronkruid (WNT *ruigte* 1652: onkruid).

17 *Mr Dirk*, vgl. *385*.

18 *quaem...laet*, vgl. *395* Postscr.

19 *Al...zeggen:* Allemaal onnodige (ijdele) drukte, zult u zeggen; *Ook...deur:* De wind is er dan ook mee vandoor (woordspelend met windvang, die ijdele drukte is danook door de wind weggevaagd, er is niets van gekomen).

20 *suffig:* beduusd, perplex (WNT *suf (I)* 466); *een...hoops:* een kleine flikkering, een sprankje hoop.

21 *haer...geselschap;* die u het liefst is, uw echtgenote.

24 *Maer...scheepen:* Maar wij vertrouwen dat gij er prijs op zult stellen, ons te sterken, nu wij ons troosten met iets dat zo ver in de toekomst ligt, door wat vocht (inkt) uit uw ervaren pen gedropen tot verkwikking van onze verlangende harten hierheen te zenden (dus: door ons te schrijven) (WNT *dienen* 2532: gediend zijn met, ingenomen zijn met).

27 *Indien...magh:* Indien de Conestaggio de eer mag te beurt vallen dit (dit vocht enz. = deze brief van u) te begeleiden (Conestaggio, vgl. *353*).

30 *dar ick nauw:* durf ik nauwelijks; *waeghd'...houden:* zou toch graag wagen u te vragen hem (de Conestaggio) vergezeld te doen gaan van een Justinianus (zie dezelfde brief, op Giustiniano).

32 *kundschap:* bericht, inlichting; *Hunnen...ujtspannen:* (reizigersbeeld volgehouden) Als ze hun weg over Amsterdam nemen, zullen ze 't best doen met eens uit te rusten bij enz.

35 *dien dagh:* dit moet wel de 20^e september geweest zijn. Huygens was de 19^e 's avonds nog naar Amsterdam gereisd (zie *Dagboek* p. 17: ego Amsterdamum, ten onrechte bij de datum 18 sept. geplaatst.) Huygens schreef toen pas zijn waarschuwingsbrief aan Hooft. Hij was dus de 20^e in Amsterdam; de 21^e vertrok hij naar Den Haag (Dagboek 21 sept. Ego cum matre et sorore Hagam redeo).

36 *dankzegging...werelt:* uit de wereld na de dood, het rijk der doden, namens de gestorven Hendrik de Grote dus. Men kan vertalen: een posthume dankbetuiging. De Hauterive(1584?-1670) heeft als kolonel deelgenomen aan vele veldtochten van Frederik Hendrik, en is ook gouverneur van Breda geweest. Huygens was zeer met hem bevriend. Hij heeft vermoedelijk van Huygens of Wijtz een exemplaar van Hooft's *Henrik de Gróte* gekregen.

38 *Voor...zijn:* Voor de oorsprong van dit eerbetoon moet ik naar mijn mening aan u of de Heer Wijtz verplichting hebben (WNT *gehouden* 893: voor iets aan iemand gebonden zijn).

40 *alle drie*, nl. De Hauterive, Huygens, Wijtz.

41 *haer:* uw.

42 *nevens...Hóóft:* alsook de wil (wens) om (daarin) gebruik te maken van de diensten van...P.C.Hooft.

* naamgenoot

400 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* beantw. 3 october 1630-)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Het onweder van mijne nieuwsgierigheit gebaert, doet UE te veel[2]
[3] brieven op 't lijf sneeuwen. Echter mij blijde maekende, dat deze[3]
[4] dorre hoek ook begint tijdingen te draeghen, kan niet verswijghen,[4]
[5] dat men mij heden bericht heeft, hoe 't Prinsselijn, zoontjen zijner
[6] Vorstl. Doorl. stadthouder over Ujtrecht verklaert is, als 't komt[6]
[7] zijnen vader t' overleven. Men zeidt dat de steden van dat gewest,
[8] traeghlijk daer toe verstaen hebben, daer de Edelen willigh waeren.[8]
[9] Ujt U E. schrijven van dezen daeghe, leez ick datter niet in en staet:
[10] te weeten, dat onze veerman den mijnen van gisteravont te spade[10]
[11] bestelt heeft. Hoope nochtans die UE geworden zij, met gezicht[11]
[12] van 't geene mij Monsr Bartolot verstendight. T'hans ontfing ik[12]
[13] eenen anderen van zijner E, swanger met dien van den Secretaris[13]
[14] des Ambassadeurs die niet alleen de stilstant van waepenen voor
[15] Casal, maer over alle dien oort bevestight. Wat hebben wij te[15]
[16] zeggen, als met den Italiaen; Een dwaes weet meer in zijn eighen,[16]
[17] als een wijs man in eens anders hujs: ende met Lucanus, dus oft hier[17]
[18] ontrent:

Nae Vorsten maetslagh, zich de werelt roert oft stilt.
Voor weenigh lujden, is geschapen 't menschlijk gildt.

[21] Wij zijn maer bóóts van dat volk, die zij achter aensleepen.[21]
[22] Van Claes de metselaers knecht heb geenen brief ontfangen.
[23] Duchte dat het verzujmt is, ende 't werk het zelve spoor zal volghen.
[24] Want steen en kalk van Ujtrecht te wachten, is een voghel in de[24]
[25] lucht. Ons ondertussen verveelt het hier lange te blijven, de daghen[25]
[26] bederven ook, ende zullen luttel laten bedrijven. Daerom als hij[26]
[27] te vreede was alles tot Maert eerstkomende op te zouten, wij[27]
[28] zouden 'er luttel tegens hebben. UE gelieve zijnen pols eens te
[29] tasten. Ick hoope immers dubbelt van den staet van Montmelian[29]
[30] te hebben, hoe wel UE des geen gewagh maekt. Met eenen gelieve[30]

* Origineel. KA CLXXIa^b 54.
Hs. Watervlek.

[31] mij toe te zeinden den brief van D Barlaeus met de vertolking:
[32] doch op UE gemak: de welke gode benevens hartlijke groete
[33] bevolen blijve,

[34] ende ick

[35] Monsr et frere,

[36] U E

[37] Verplichte Dienstw^{e} broeder

[38] P C Hóóft.

[39] Vanden Ht Mujden

[40] 30 Sep. 1630.

Binnen- en buitenlands nieuws. - Zou de verbouwing tot het voorjaar uitgesteld kunnen worden?

Eindnoten:

2 *Het onweder...gebaert:* Mijn bui van begerigheid naar nieuws.
3 *deze dorre hoek:* Muiden, onvruchtbaar van nieuws.
4 *draeghen:* voortbrengen, zwanger zijn met; *kan* (ick).
6 *stadthouder enz.:* de z.g. survivance.
8 *daer toe verstaen:* daarin toegestemd; *daer:* terwijl.
10 *datter...staet:* wat er niet in staat (er bleek uit die brief, dat Baek Hooft's brief van de 29ste nog niet ontvangen had).
11 *gezicht:* het zien, dus het lezen.
12 *T'hans:* Zoëven.
13 *swanger met:* bevattende.
15 *over alle dien oort:* in die hele streek (Montferrat).
16 *den Italiaen:* Hooft bedoelt het spreekwoord 'Ne sa più il pazzo a casa sua, che il savio in casa d'altri', hetgeen betekent: ook domme mensen weten hun eigen zaken te behartigen. S. Battaglia, *Grande dizionario della lingua italiana* (Torino 1962) *II*, 825.
17 *Lucanus:* 5, 342v: Procerum motus haec cuncta sequuntur humanum paucis vivit genus; *dus...ontrent:* zo, of ongeveer zo.
21 *bóóts:* jollen, sloepen, in vergelijking met de vorsten, de grote schepen.
24 *is...lucht:* komt overeen met het wachten op een vogel uit de lucht.
25 *verveelt het:* is het onaangenaam; *de daghen bederven:* het weer wordt slechter en de dagen korter.
26 *luttel laten bedrijven:* weinig werk laten gebeuren.
27 *te vreede:* genegen.
29 *immers:* in elk geval; *dubbelt:* afschrift; *staet:* toestand.

30 Hooft kan de heldinnebrief van Amalia van Solms (Barl. *Poemata* I, 341) waarvan Huygens het begin vertaald had (W. II, 213), bedoelen.

401 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N°. 3 tot Amsterdam*

*

(*Baak:* 1630 beant*w* 3 October)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Op 't laeste van UE aengenaemen gloorende van goede geneghen-[2]
[3] heit t'mijner welvaert, lust mij, als daer toe beswooren eerst te[3]
[4] antwoorden. Deze avont is de vierde dat mij de koortse bestookt:
[5] zoo heusselijk nochtans, dat d'eerste ende tweede reize om den[5]
[6] anderen dagh, voor een' vermaning bij mij doorgingen. Niettemin[6]
[7] dit genaedigh ongemak tot noch toe, mitsgaeders een nieuw-[7]
[8] gestooten' opening in mijn zelve been, nae dat dandre 1 oft 2[8]
[9] daeghen dicht geweest was, verbieden mij het toorentjen, van
[10] waer mijn' boeken noch niet verhuist zijn. Het arbeitsvolk moet[10]
[11] ook vaken in de kaert gezien, zijn. Waer over de Historien wat in[11]
[12] slaepe geraekt zijnde, mij gelust heeft twee plaetsen ujt Tacitus te
[13] hervormen, ende mij daerin wat grooter vrijdoom te gunnen, opdat[13]
[14] UE keur hebbe, van deez', oft d'overgeschikte.[14]

[15] Dank heb UE voor de toegeveirdighde tijdingen ende boexkens.[15]
[16] Nu ist te laet alles te lezen, ook mijn koorts in haeren aenvank.[16]
[17] Denk UE de loopmaeren met de rest op maendagh toe te stieren.
[18] Claes van Delft (des UE naerstigheit gelooft zij) was hier gister[18]
[19] gelijk UE verstaen heeft, ende meen hij op maendagh zal beginnen[19]
[20] te metselen. Konde UE nu teweghebrengen dat nevens zijn hart,[20]
[21] trap, ende andere swaere steen ook de vloerstenen quaemen, waer[21]
[22] 't meeste gemak, en minste koste. Mij is vergeten waer hij de[22]
[23] nieuwe op hield, ende d'ouwde voor aennemen wilde, maer
[24] meene van d'eene gl 24 't hondert ende d'andre 2 st. 't stuk. UE zal
[25] 't weeten oft lichtlijk wijswerden.

[26] Boven de voorzeide herschaepene stukken, ujt den wereldwijze-[26]
[27] man, heeft 'er noch om reden als boven ujt moghen vallen een[27]
[28] nieuw bladt, dat UE hier bij verneemen zal ende blijven, met alle[28]
[29] die haer lief zijn Gode in gunst bevolen nae vierighe groete ende
[30] eerbiedenis,

[31] Monsr et frere, van

* Origineel. UBA II C 13.149.

[32] UE

[33] gansdienstw[en] broeder

[34] P C Hóóft.

[35] Vanden Hujze te Mujden,

[36] 4 Oct. 1630.

Lopende zaken: verbouwing, koorts, Tacitus.

Eindnoten:

2 *'t laeste:* het slot; *gloorende:* blakend (WNT *gloren* 151 3).
3 *welvaert:* gezondheid; *daertoe beswooren:* dringend daarom gevraagd; *eerst:* voor alle andere dingen (WNT *eerst* 3920 B b).
5 *heusselijk:* hoffelijk; *d' eerste...reize:* de eerste en de tweede keer (aanval van de anderdaagse koorts).
6 *voor...doorgingen:* door mij als een waarschuwing werden opgevat.
7 *dit...toe:* dit tot nog toe genadig ongemak.
8 *selve:* bewuste, vgl. *390*.
10 *noch niet:* met 't oog op de winter.
11 *vaken:* dikwijls; *in de kaert gezien:* op de vingers gekeken; *Waer over...zijnde:* En doordat de *Historiën* daardoor wat op de achtergrond geraakt zijn.
13 *hervormen:* vermaken, nl. opnieuw vertalen, vgl. r. 13.
14 *keur hebbe van:* kunne kiezen tussen.
15 *boexkens*, vgl. *403*.
16 *te laet*, nl. in de avond; *ook* (is); *aenvank:* opkomst.
18 *des:* ter oorzaak van wie, om wie.
19 *verstaen:* vastgesteld, afgesproken.
20 *hartsteen:* hardsteen, natuursteen.
21 *trapsteen:* steen voor traptreden.
22 *waer...hield:* hoeveel hij voor de nieuwe vroeg.
26 *wereldwijzeman:* Tacitus.
27 *heeft 'er ujt moghen vallen:* heeft erop over kunnen schieten.
28 *verneemen:* zien.

402 *Aenden H Albert Coenraeds Ambassadeur der Ho. Mo. HH, algemeene staeten der Vereenighde Nederlanden, aen den Grootvorst der Russen.*

*

[1] Ed[e] &c. Heere, en de Gunstighe Neef,

[2] In Italien wel eer hoord ick het daervoor houden, dat de geene die[2]
[3] tot Constantinopolen hanteren veeltijds van daer een meer als[3]
[4] gewoonlijke ervarenheit t'hujs brengen. Waer van de rede zoude
[5] zijn, dat het gaeslaen der gemeene hujshoudinge van eenen bijkans[5]
[6] anderen aerdbodem, ende nae die van den onzen zoo luttel[6]
[7] sweemende, het oogh des vernufts wonderlijk komt te scherpen[7]
[8] ende een' leerzaeme ziel als met dubble wereldkunde stofferen.[8]
[9] 'T Gewest nu, daer U.Ed. jeghenwoordelijk verkeert, en is van[9]
[10] middelen tot gelijke onderrichting, misschien niet veel armer als
[11] Turkijen. Want van meeningen, zeden, zinlijkheden, handel,[11]
[12] wandel, wijzen, wetten, beleidt in geestelijke en weirlijke zaken,
[13] wat isser dat met die van 't hart der Christenheit over een komt?
[14] Ende al waenen wij anderen, dat de wanschikkelijkheit der Noorder[14]
[15] regeeringen, als van ruwe stof onbeschoftelijk op, oft te hoop,[15]
[16] gesmeten, tegens de formen van staet der behavenste volken niet[16]
[17] op en magh, zoo en twijfelt mij echter niet, oft U Ed. klaerzienig-[17]
[18] heit en zal wel gedenkwaerdighe lessen weten ujt dat drabbigh
[19] water te visschen. Een voeghlijke ujtspanning voor harssenen in
[20] lantzaken afgeploeght ende die uwer Ed. mijns bedunkens gebeuren[20]
[21] magh, gemerkt de wightighste bezighheden inden aert hebben,[21]
[22] zelden doorgaende te zijn, maer zelfs mits haere swaertte, dikwijls[22]
[23] aen den grondt rakende getijde moeten afwachten, dat haer weder
[24] vlot maek. Maer alhoewel 't om 't een ende 't ander, Uwer Ed.[24]
[25] quaelijk aen kortswijl gebreken kan, ook rijker ende rijper pennen,[25]
[26] derzelve wellicht het pit der geleghentheden van herwaerts over
[27] voordienen, wil niettemin vertrouwen, dat de mijne, met haeren
[28] ijver ende goede geneghenheit, U Ed. meer vernoeghen, als met[28]
[29] haer' plomp en wanhebbelijkheit, in 't afmalen vanden dop der
[30] dingen, verveelen zal. Onze zaken dan, (oft schoon de Franchois[30]
[31] alle konstenarijen te werke stelt, om haer de vaek te verdrijven)
[32] slujmeren vastaen, veer nocht vin des oorlooghs van zich stekende;
[33] ongeterght ook vanden vijandt; min nocht meer dan oft men 't aen[33]
[34] bejde kanten slapens ujr oordeelende, de klok van een waepen-[34]
[35] schorssing afwachtte, die van onzer zijde geschorst schijnt. Even-[35]
[36] wel gaet den Nieuwburgher nae, dat hij om plasdank bij den[36]

* Minuut. UBA II C. 11.847.
Hs. enkel vel, in de rug gelijmd. Daardoor enig tekstverlies.

[37] Spanjaert te behalen, hen het bestandt voor volslaeghen aensmeert.[37]
[38] Mijn Heer de Prins hebbende zijne gemalinne tot Wezel toe gelejdt,

[39] die van daer nae Aken trak, om gezontheit inde baden te zoeken,
[40] heeft nae 't bezightighen der grensvestingen, deze plaets niet
[41] vergeten, ende den 19^{en} lestleden tot Weesp vernacht: ijverende
[42] nae de daghvaert, die nochtans korts nae zijn' aenkoomst inden
[43] Haeghe, op herzamening gescheiden is. Men verzekert mij, dat[43]
[44] aen 't Prinsselijn zoontjen zijner Vorstl. Doorl. de lantvooghdij van[44]
[45] Ujtrecht opgedraeghen is, zoo 't zijnen vader overleeft, ende de[45]
[46] steden den gewillighen adel, traeghlijk daer in toegestemt hebben.
[47] Amsterdam heeft ujtgeholt dunkt mij, ende weetm' 'er van geen[47]
[48] gewagh. Maer nae dat heel Europe lang ujt de venster geleghen
[49] had, om te zien hoe 't met de beweeghenissen van Italien, tzamt
[50] het stooten van 't Fransche tegen 't Spaensch gewelt afloopen wilde,
[51] is die groote verwachting op een bestant ujtgekoomen, dat den
[52] 4^{en} Septembre inging, om met den 15^{en} dezer te eindighen. De
[53] Franchoizen geven Spinola nae, dat hij zich vermeten hebbende,[53]
[54] binnen Oestmaent meester van Casal te zullen zijn, ende aen zijn'
[55] rekening te kort komende, het hier toe gebraght heeft, om
[56] d'achtbaerheit der Spaensche wapenen, met eenen natten zak te[56]
[57] dekken. Want de H. van Thoirax, overste dier stadt, heeft, door[57]
[58] overridderlijke ende ongelooflijke proeven van vroomigheit, alle[58]
[59] zijn' toeleggen, zoo lang te leur gestelt, dat de Markgraef, nae[59]
[60] groote sleet in zijn volk, door ujtvallen, en pest, entlijk zelf doodt-[60]
[61] krank te bedde gestort is. Jae wort bij veelen aengenoomen, dat
[62] reeds overleden zij. Waerover (zoomen van Frankfoort schrijft) de
[63] posten op Antwerpen draven, om een spaek in 't wiel vande
[64] wisselen te steken, uit vreez dat de betaling bij anderen ende verre[64]
[65] zal te zoeken zijn. Deze toeval kon lichtelijk 't beslujt zijns[65]
[66] koninx doen sprong neemen, datmen zeidt op de kant te staen om[66]
[67] ook aen te tasten, 't geen zijn' onderzaten overgekreghen hebben
[68] bij de laeste zilvervloot, die men achtien millioenen rijk riep, dat[68]
[69] nu op neghen gekoomen is. Mompen geldt meê: zeidt Roemer, in[69]
[70] een' geestelijke Zinnepop, daer Jacob zijnen vader met de pelslappen[70]
[71] loert, om 't water van Ezaus zeghening nae zijnen molen te lejden.[71]
[72] D'ijdelheit dezer leughen heeft terwijle de Spaensche borze doen
[73] rondt staen, ende hoopen hoplujden met hun soldaten zich daer aen [73]
[74] vergapen. die door geen een eike plank, wat een goedt man in zijn'[74]
[75] tas, nocht van eersten in, konnen zien, dat het endt de last draeght!
[76] Maer luttel oft veel, het schijnt datter de koopman van zijn' veeren
[77] laten zal; zettende de Franchoizen, met stijve kaken ujt, dat hem[77]
[78] althans veertigh tonnen schats van 's koninx weghe, bekommert[78]
[79] zijn; die naer hun verstant, hier mede zijnen Westindischen handel[79]
[80] inden grondt hobbelt: teffens dan 't geluk van Pieter Hein, dat ons[80]

*3

3 Magdalena van Erp

4 Johan Colterman

[81] niet het honderste deel daer af waerdt was. Krijghen wij dat vaer-[81]
[82] water, alleen, ick zie ons Salomons tijden koomen, en 't zilver voor[82]
[83] slijk t' Amsterdam op straet leggen. Maer Ach zonder boerten,
[84] zoo goedt en is 't lot niet van 't ellendigh Mantua geweest, 't welk,[84]
[85] hoe 't vechtender handt overvallen, bezuirt heeft dattet het den
[86] Kaizar zoo zujr gemaekt had, kan ick UEd. voor niet nieuws
[87] geeven. Nochtans verneeme luttel lichts vande toekoomst dier
[88] verovering, ende werpt mij de twist der tijdingen te veel stofs inde[88]
[89] ooghen. Doch midlertijdt hebben de Fransche meest al Savoyen,[89]
[90] welk<s> Hartogh haestigh gestorven is, afgeloopen, op Mont-[90]
[91] melian nae, dat een staele vesting schijnt. Wonderlijk zijn, de
[92] nijverheit, list, kraft, en kosten, aen dat beleg besteedt, ende boven
[93] al 't gedult, 't welk dat volk zoo goed'koop niet en heeft. Het laeste[93]
[94] verhael van daer, aen hunnen Ambassadeur hier te lande gezonden,
[95] neemt, nevens dezen, de Moscovische reize aen. Het docht mij
[96] 't gezicht Uwer Ed. te verdienen. Ook hebben zij de stadt Saluzzo[96]
[97] bemaghtight, den rug, de toevoert vrij; ende door d'overhandt
[98] van twee matelijke strijden, den Spanjart verbaest. Maer Piemont[98]
[99] schijnt een heeter ijzer. Oft zij over den Po geraekt zijn oft niet,
[100] zoud ick swaerlijk konnen verklaeren, zoo stamelen de loopmaeren
[101] ende brieven ujt Venetien. Maer deze staet rust zich op nieuw ten[101]
[102] krijghe, volk tot hier en in Engelant toe, ujt de gaat' stokende. Oft[102]
[103] dat een gat in de schatkamer gaet, waer' kleene konst te raeden. De
[104] pest daer en tussen past op het oorlogh niet, nocht rekent, dat haer[104]
[105] deel daerom te minder moet zijn. Tseventigh dujzent menschen
[106] heeft ze tot Milan verslonden: eenighe kleener steden tot leedighe
[107] lootsen gemaekt. De Kaizar blijft tot Regensbergh op den lantdagh[107]
[108] zitten: de Sax met andere Onroomsche Vorsten, t'hujs, om volk[108]
[109] tegens den Sweed te werven. Maer 't leitter, nae onzen zin, op een[109]
[110] andre moer. Moght dat schiên! zoo zagh ick 'er deur met dien[110]
[111] konin[k,] die groote maght op de beên heeft, hondert duizent
[112] kroonen ter maent ujt Vrankrijk verwacht, ujt Engelant zesdujzent
[113] mannen; maer een' stujver aen g[-] niet. 'T wil 'er op een schaep-[113]
[114] scheeren, dat 's berojtmaken der gemeente, ende moghelijk keeren
[115] van kanssen gaen, 't en zij de winter scheidsman wort. Wie weet
[116] wat best is?

Prudens, futuri temporis exitum,[117]
Caliginosa nocte premit Deus.

[119] Deez verleen uwer Ed. nae 't gelukkigh verrichten haerder bood-[119]
[120] schap, den hooghen dagh eener loflijke intreede ten Vaederland:[120]

[121] mij, nae hartlijke groete, dienst-ende eerbiedenis, de eer van door
[122] werken te doen kennen,[122]

[123] Ed^{e} &c. voor

[124] U Ed.

[125] Ganstoegeneghen dienaer

[126] ende Neef

[127] P C Hóóft.

[128] Vanden Hujze te Muiden,

[129] den v^{en} Oct. 1630

Dr. Albert Coenraedsz. Burgh, 1593-1647, Raad sedert 1618, herhaaldelijk schepen sedert 1619, tweemaal burgemr. van Amsterdam, Gedeputeerde resp. in de Raad van State, de Staten van Holland en de Admiraliteit van Amsterdam, ambassadeur o.a. aan het hof van de tsaar van Moscovië 1630-1631 en 1647 (†). Hooft schrijft hem het nieuws van den dag.

Eindnoten:

2 *In Italien wel eer:* de kring waarin Hooft in Venetië in 1599 en 1600-1601 verkeerde, onderhield een levendige handel op Constantinopel.
3 *hanteren:* bezoeken, omgaan met, ergens geregeld komen.
5 *gemeene hujshoudinge:* het maatschappelijk gebeuren.
6 *aerdbodem:* wereld; *nae...sweemende:* op de onze zo weinig gelijkende.
7 *het oogh des vernufts:* het verstandelijk inzicht; *wonderlljk:* wonderbaarlijk; *komt te scherpen:* scherpt (WNT over *komen* als hulpww. 530 3 III 1: ‘ter uitdrukking van het door toeval, omstandigheden, noodlot of hoogere beschikking bepaalde van gebeurtenissen’.
8 *stofferen:* uitrusten.
9 *'t Gewest...verkeert:* Het land waar u nu bent.
11 *zinlijkheden:* geestelijke en zedelijke voorkeuren.
14 *waenen:* menen (wat niet onjuist hoeft te zijn); *wij anderen:* wij(gallic.); *wanschikkelijkheit:* ruwheid, regelloosheid; *Noorder:* Moscovië wordt niet tot het Oosten gerekend (dit woord was al toepasselijk op de Oostzee, de Levant en Zuid-oost-Azië), het behoorde bij de Scandinavische landen en Siberië, vgl. *362*.
15 *als...gesmeten:* alsof onbewerkt materiaal ruwweg op een hoop gegooid was.
16 *formen van staet:* staatsinrichting, wetgeving en bestuur; *behavenste:* beschaafdste, meest geordende.
17 *echter:* ook weer.
20 *afgeploeght:* afgemat; *gebeuren magh:* te beurt kan vallen.
21 *inden aert hebben:* de eigenaardigheid hebben.

22 *doorgaende:* lang aanhoudende, durende; *mits haere swaertte:* door hun gewicht en moeizaamheid: Hooft bedoelt het telkens verdagen van zulke besprekingen, waardoor Burgh vrije tijd had.
24 *om...ander:* door de gewichtige zaken en de interessante waarnemingen in vrije uren.
25 *kortswijl:* tijdverdrijf; *ook...voordienen:* en bovendien mensen die meer weten en ervarener zijn dan ik, u waarschijnlijk het voornaamste van de toestand hier te lande voorzetten.
28 *als...zal:* dan vervelen, ergeren door hun plompheid en onbeschaafdheid bij het schilderen van de buitenkant der dingen.
30 *oft schoon enz.:* zie r. 30 v.
33 *min nocht meer dan oft men:* net alsof men.
34 *de klok van een waepenschorssing:* de aankondiging van een bestand.
35 *die...schijnt:* (het bestand) waarover de onderhandelingen onzerzijds afgebroken schijnen te zijn.
36 *den Nieuwenburger gaet nae:* men zegt van Pfalz-Neuburg (vgl. *398*); *om...behalen:* om bij Spanje in een goed blaadje te komen.
37 *volslaeghen:* kant en klaar (Oudemans *volsleghen* 717).
43 *op herzamening:* met de afspraak, weer bijeen te komen.
44 *lantvooghdij:* stadhouderschap.
45 *de steden...hebben:* de steden de adel, die het wilde, daarin traag zijn zin gegeven hebben (WNT *toestemmen* 734 2^{e} al.).
47 *Amsterdam...gewagh:* Amsterdam is buiten adem, dunkt mij, en er loopt geen enkel gerucht.
53 *zich vermeten hebbende:* zich sterk gemaakt hebbende.
56 *met een natten zak te dekken:* blijkbaar een maatregel ter voorkoming van buskruitontploffing. Spinola zou het bestand gekozen hebben omdat hij zijn grootspraak over het veroveren van Casal niet kon waarmaken.
57 *Thoirax*, vgl. *356*.
58 *vromigheit:* dapperheid; *al...gestelt:* al zijn plannen zo lang verijdeld.
59 *Markgraef*, nl. van Montferrat.
60 *sleet:* verloop.
64 om te waarschuwen, niet meer op *wissel* te leveren op Spinola's crediet; *bij:* door.
65 *deze toeval:* deze bijkomende omstandigheid.
66 *sprong neemen:* werkelijkheid worden (WNT *sprong* 3078); *op de kant staen:* op het punt staan (WNT 1311).
68 *die men enz.*, verg. *388*.
69 *Mompen geldt meê:* bedriegen telt ook mee; *in een geestelijke Zinnepop:* in een geestelijk, ernstig emblema (niet in de uitg. van 1614 van de *Sinnepoppen*, in 1949 herdr. door L. Brummel).
70 Genesis 27.
71 *loert:* bedot.
73 *daer aen* (doen).
74 *die...draeght!:* die niet weten wat men niet kan weten, nl. hoeveel geld iemand heeft, en ook niet van het begin af inzien dat de last pas op 't laatst zijn zwaarte laat voelen.
77 *ujt zetten:* beweren (? deze bet. niet in WNT, Mnl. Wdb., u.w.); *met stijve kaken:* brutaalweg, met een stalen gezicht.
78 *althans:* nu; *bekommert:* in beslag genomen, door gedwongen leningen afhandig gemaakt (hem: de koopman).
79 *verstant:* inzicht.
80 *inden grondt hobbelt:* schertsend (hapax) voor: te gronde doet gaan; *teffens...Hein:* (?) en tevens zulke meevallers als die van Piet Hem; *dat...was:* waardoor wij nog geen honderdste deel van die Spaanse handel op West-Indië rijker geworden zijn.
81 *krijghen...alleen:* zoals het Oostindisch vaarwater na de verdrijving van de Portugezen en Engelsen.
82 verg. 2 Kronieken 9; *voor:* als.
84 *'t welk...geeven:* hoe dit, door een bestorming overrompeld, bezuurd heeft dat het het de keizer zo zuur gemaakt heeft, kan ik u niet als nieuws vertellen.
88 *de twist der tijdingen:* de tegenstrijdigheid der berichten.
89 *meestal:* bijna geheel.
90 *haestigh:* plotseling; *afgeloopen:* veroverd en afgestroopt.
93 *dat volk:* de Fransen; *Het laeste enz.:* wordt hierbij ingesloten.
96 *Saluzzo:* in het zuiden van Savoye.

98 *matelijke:* niet al te omvangrijke; *verbaest:* bang gemaakt.
101 *deze staet:* Venetië.
102 *ujt de gaet' stokende:* opschommelend, vgl. *388* r. 20.
104 *past niet op:* let niet op.
107 *lootse:* loods, verblijfruimte.
108 *om...werven:* dit moet blijkens de inhoud verbonden worden met ‘blijft zitten’.
109 *den Sweed:* Gustaaf Adolf; *'t leitter op een andre moer:* het zit anders, vgl. *260*; *zin:* inzicht.
110 *Moght dat schiên*, nl. dat de troepen zich door de Zweedse koning lieten aanwerven in plaats van door de keizer; *zoo...deur:* dan zag ik er een gat in.
113 *'T wil...gaen:* Het zal uitlopen op schapenscheren, d.i. het uitplunderen van de bevolking.
117 *Prudens etc.:* Voorzienig heeft van komenden tijd het eind met donkerduistren nacht overdekt Gods macht. Horatius, *Carmina* 3, 29, 29-30.
119 *Deez:* God; *boodschap:* Elias' data (de ambassade duurt van maart 1631 tot aug. 1632) zijn fout (*Vroedschap I*, 327): de ambassade duurde van 27 juni 1630 tot 21 oct. 1631 (arch. S.G. inv. nr. 8362). Meded, van drs J. Fox.
120 *lojlijk:* eervol.
122 *door werken:* metterdaad.

403 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't ouwdemannenhuis, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak*: beant*w* 7 October 1630)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] 'T goedt weder vande voorlede week zeide ons UE overkoomst
[3] toe, maer heeft quaelijk zijn woort gehouden. Hoope dat het
[4] voortaen beter de waerheit zal leeren spreken, ende UE metten[4]
[5] Here Reael herwaerts troonen. 'T loopt op de hef ende 't staertjen[5]
[6] zal hoe langer hoe meer aenzujren. Ondertussen danke UE voor
[7] 't verzoek der toegezonde gasten, die hier bij t'hujs komen. De[7]
[8] vaeder, dien UE dat witte kindt geeft, kan 't niet verlooghenen.
[9] 'T is ujt zijn aenzicht gesneden, ende al een kroost met zijn' zusters[9]
[10] ende broeders. Hij haelt lustigh de leemten op, die die lujden onder[10]
[11] de leên hebben: wel bewijzende, dattet quaedt den manken te[11]
[12] speelen is, voor den geenen, die in de krepelstraet gewoont heeft.
[13] Niemant zal hem lichtlijk achterhaelen, op verzuim van henlujden[13]
[14] t' achterhalen, daer hij wis vatten vindt. Noch zullen zij te zeggen[14]
[15] hebben, dat hij, daer ijder 't ujtleggen van zijn' eighe woorden
[16] toekomt, met het zijne hun 't aenzicht besmejrt, ende dan verwijt
[17] dat ze swart zijn. Maer daer zijn plaetsen genoegh ujt de kijf,[17]
[18] daermen ziet, waer 't op gemunt is. 'T iiij art. is klughtigh. Want[18]
[19] het zelve stadtgrijpende nae hunnen zin, en zoudemen zelfs om[19]
[20] geenerleij dieverij ijemant van de hunnen moghen bannen, zonder
[21] henlujden eerst oorlof te vraeghen. Het vijfde immers zoo zoet.[21]
[22] Want met gelijke rede moghtmen vraeghen wat zij te doen
[23] hadden als zij vanden vijant gevangen werden, ende tot geen'
[24] vrijheit geraken konden; oft dat haer gelijk ongeluk van hoogher
[25] maght overquam. Dit dunkt mij van 't witte. Het bruine gaet zoo[25]
[26] wakker over zijn kooten niet. UE zeit niet wien 't toebehoort.[26]
[27] 'T waer mij ook konst te raeden, die de blaeuwe boekjens zoo zeer[27]
[28] niet en zoek datz' 'er af opslaen zullen. Ende alhoewel het niet van[28]
[29] de Fransche levendigheit heeft, ick speur daer eenighe wijzen
[30] van spreeken in, die geenen Duitschen ujt de pen vallen zullen, 't en[30]
[31] zij hij daer toe geweent is, oft met voordacht op toeleght. Oft mij
[32] de geleghentheit vergeten zij, oft dat de dingen bij stukken ende tot

* Origineel. KA CLXXI a^b^ 56.
T. in margine naast r. 7 'Oordeel over t Boeksken genaemt Gravamina Classium ad Synodum, gehouden binnen Schoonhoven. Met Aenmerkingen op de selve' (Br).

verscheide tijden gehoort zoo wel niet ingenomen worden;[33]
hoe 't komt, ick en dacht niet dat die kaers, dewelke om haer'[34]
quaede luchts wille, nutter onder de koorenmaet als op den
kandelaer stond, van zoo vujl een smeer gemaekt was, als deze man
beweert. Maer zoo UE wel op het toedraeghen der zaken let,
meene UE mij zal toestaen, op hem gepast te moghen werden,[38]
't geen UE van Libo Drusus gelezen heeft, wiens beschuldiging
verscheide dingen inhieldt, wezende lomp, ijdel, ende zoo men 't
zachter naeme, meêdooghens waerdigh. De knecht loopt met de[41]
harssen op den hoet. Doch maghmen hem daerom met geen mes
inder handt laten loopen.

Ik heb de punten van verdragh tussen Brandenburgh ende[44]
Nieuwburgh ontfangen, des UE gedankt zij. Zij moghten 'er
etlijke tonnen rijxdalers om geven, dat ickze twintig jaeren eerder[46]
ontfangen had. Nochtans waeren ze doen zoo wel te raemen als nu,[47]
wanneer 't hun gelieft had; ende dat zonder vreemde bezettingen in[48]
te rujmen. Die Heeren en behoeven nu althans geenen ujtlegger,
die hun verklaere, wat het te zeggen is Twist verquist. Zoo UE
verneemen kan ujt den Heere Reael, aen wien gelieve mijne
dienstighe gebiedenissen te doen, wat de voorneemste handeling[52]
der Vergaederinge van Staten te zijn heeft, zeer wel: maer UE en[53]
moeije nocht zich zelve nocht zijn' Ed. Gestr. daerom, niet, bujten[54]
goede geleghentheit.

Ick meende UE voor dezen verstendight te hebben, dat de[56]
Secretaris vanden Franschen Ambassadeur, de schorssing van
waepenen in Italien bevestight. Zij zoude in gaen (staet mij recht[58]
voor) den 4^{en} Sep. ende ujt den 15^{en} dezer. Dat Casal over zijn[59]
zoude, hebben d'Engelschen inden Haeghe al voor eenighe
daeghen geroepen. Ick zoude vastelijk geloven, dat het de
Secretaris best weet, als hij 't zeggen wil: 't en waer ick vreesde dat[62]
mij de zucht tot Monsr de Thoirax, tot dit geloof verlejdde. Van
Amsterdam moet het ons hier koomen: zulks wij twee mijlen[64]
veerder van deze waerheit zijn als U E. Maer de pais tussen
Venetien ende den kaizar is mij een donderslagh inde ooren.
Gaet ze vast zoo leg ick Vrankrijk te volghen. Alle de werelt preekt[67]
ons 't geloof vande onvermoghenheit des koninx van Spanjen, ende
schijnen zelve van ander gevoelen. Ondertussen (gaet het dus) een
schoone kans voor ons verkeken, om bestant te maken. De Sweed
zal ook bril toezien: alhoewel hem bij 't verbondt 't welk hij staet[71]
om te voltrekken met Vrankrijk, 100 *m* kroonen ter maendt
belooft worden. Ujt Engelant wacht hij ook 6000 soldaten, maer
eenen stujver aen gelt niet. Ondertussen komt de winter met

[75] groote daghreizen nae dat landt toe, ende moght wel scheidsman[75]
[76] worden.

[77] Maer nieuwe quelling voor U E. Ick zal hier, nae gissing, een'
[78] halve aem vanden Rijnschen wijn laest hier voor die van Mujden[78]
[79] gezonden, overhouden, ende wel geraeden vinden dien een kleedt[79]
[80] nae zijn lijf aen te trekken. Wenschte derhalven dat UE Dirk Haek
[81] eens spraeke, ende hij mij eenen knecht met een leedigh halve
[82] Rijnsche aem, ende lederen bujze, om hem af te tappen zonder
[83] lucht te geven, oft anderszins, 't geen hij tot havening vanden wijn[83]
[84] dienstighst vindt, eerstdaeghs herwaerts bestelde. Oft zoo hem
[85] dunkt dat wij 't wel klaeren zullen zonder zijnen knecht, moght
[86] het voor*s* vaetjen, met vereischt gereedschap over zenden. Den
[87] mijnen van eergister zal UE ontfangen hebben, ende daer ujt
[88] verstaen dat wij op morghen meenen aen 't metselen te vallen.
[89] Claes is hier heden geweest, ende heefter zijn volk gelaten, zoo dat
[90] het eens gelukken zal, ujtgezeidt ongeluk, dat Godt verhoede, ende
[91] houde UE in schut ende scherm bevolen, nae hartlijke groete ende
[92] gebiedenis

[93] Monsr et frere, van

[94] U E

[95] gansdienstw^{en} broeder

[96] P C Hóóft.

[97] Vanden Hujze te Mujden,

[98] 6 Oct. 1630.

Hooft bedankt voor de toezending van twee brochures over de kerkelijke twisten, met name de verbanning van Ds. Smout uit Amsterdam. Hij beoordeelt ze en stuurt ze terug. - Buitenlands nieuws en huiselijke zaken.

Eindnoten:

4 *voortaen:* spoedig.
5 *'t loopt op de hef...aenzujren:* het raakt òp (hef: droesem): het zomerweer te Muiden nadert zijn einde en zal hoe langer hoe slechter worden.
7 *verzoek:* bezoek; *gasten*, nl. brochures, ‘blauwboekjes’ hoewel hun omslagen die kleur niet allemaal (meer) hebben; het WNT noemt niet de mogelijkheid dat ‘blauw’ hier in de bekende ongunstige zin gebruikt is. Van de door Brandt in margine vermelde *Gravamina*[*] bezit de UB te Amsterdam drie exemplaren, die naar het papier te oordelen, omstreeks het begin van deze

eeuw van een wit, een bruin en een blauw omslag zijn voorzien door iemand, die deze brief blijkbaar gezien, maar niet gelezen had. Het zijn namelijk drie exemplaren van het ‘witte’, herkenbaar aan Hooft's opmerkingen daarover; vgl. de titel in de voetnoot; *de vaeder:* de schrijver.

9 *het witte boekje lijkt op de overige van de schrijver: een* (telw.), *kroost:* herkenbare gelaatstrekken.

10 *haelt de leemten op:* wijst de ziekten aan; *die lujden:* de contraremonstranten, wier gravamina in de boekjes afgedrukt en bestreden worden.

11 *dattet...heeft:* dat men moeilijk een gebrek kan voorwenden tegenover iemand die met quasigebrekkigen verkeerd heeft, dus: dat men geen foefjes moet proberen met mensen die ze kennen.

13 *Niemant...vindt:* Niemand zal hem er licht op betrappen, dat hij de mensen niet grijpt die hij zeker kan pakken.

14 *Noch...hebben:* Ook zullen zij niet kunnen aanmerken, dat hij (daar iedereen zijn eigen woorden mag uitleggen) met zijn uitlegging hun aangezicht besmeert en hun dan verwijt dat ze zwart zijn.

17 *ujt de kijf:* buiten kijf.

18 in het vierde artikel staat, dat de wereldlijke overheid nooit een predikant mag afzetten of verbannen zonder toestemming van de kerkelijke overheden, kerkeraad en classis. Het slaat op het uitzetten van Ds. Smout uit Amsterdam wegens opruiend preken.

19 *het zelve...zin:* als het toegepast werd zoals zij het opvatten.

21 *immers zoo zoet:* minstens zo mal: het zegt dat een predikant zijn dienst niet zonder toestemming van kerkeraad en classis mag verlaten en niet door de kerkeraad afgezet mag worden zonder toestemming van de classis. Hooft voert ook dit argument ad absurdum.

25 *gaet...niet:* is niet zo vlot geschreven.

26 *kooten:* voeten, poten; *wien 't toebehoort:* wie de schrijver is, eig. bij wie het past (WNT *toebehooren* (*I*) 3881).

27 *'T waer...raeden, die:* ik zou het ook moeilijk kunnen raden, ik die.

28 *er af opslaen:* er duurder van worden; *niet:* niets.

30 *Dujtschen:* Nederlander; *'t en zij...toegeleght:* tenzij hij daaraan gewend is of zich erop heeft toegelegd, nl. bepaalde onnederlandse wendingen te gebruiken.

33 *ingenomen:* opgenomen, nl. in het geheugen.

34 deze overgang op de *kaars* moet wel een woordspeling met de naam Smout bevatten; smout is dierlijk vet, dat voor lampen wel gebruikt werd, voor kaarsen niet. De bijbeltekst spreekt over ‘licht’; de overgang van lamp op kaars kan door Baak gemaakt zijn - misschien deed er een grapje van deze strekking de ronde in Amsterdam. Hooft meent dat het bruine boekje in zijn persoonlijke aanval op ds. Smout te ver gaat.

38 dezelfde woorden over *Libo Drusus* in Hoofts' vertaling van Tacitus' *annales*, boek II cap. 30.

41 *De knecht...hoet:* De vent is gek.

44 het eindverdrag tussen Brandenburg en Palts-Nieuwenburg, vgl. *398* r. 74.

46 *dat ickze...had:* dat het dus twintig jaar eerder gesloten was.

47 *ze:* (evenals in r. 46) de punten; *raemen:* vaststellen (WNT *ramen (I)* 226 13).

48 Kleef en Gulik waren door Staatse troepen bezet geweest nadat er geen definitief verdrag tot stand was gekomen; nu komt het eindverdrag vrijwel met het voorlopige van 1609 overeen; *inrujmen:* opnemen, plaats maken voor.

52 *handeling:* punt van beraadslaging

53 *zeer wel:* heel graag; *U E...daerom:* u moet er zelf geen moeite voor doen en z.E.G. er niet om lastigvallen.

54 *bujten goede geleghenheit:* tenzij er zich een gemakkelijke gelegenheid voordoet.

56 *verstendight:* meegedeeld.

58 *staet...voor:* als ik 't wel heb.

59 *ende ujt (gaen):* en eindigen.

62 *best:* het best.

64 *twee mijlen*, vgl. *95* r. 11.

67 *Gaet ze vast:* Als hij doorgaat; *leg ick+te+inf.*; neem ik aan, dat.

71 *bril toezien:* op zijn neus kijken.

75 *dat landt:* Duitsland.

78 *aem:* wijnvat; *voor:* voor rekening van.

* . UBA Pf.

79 *een kleedt...trekken:* in een passend vat te doen of te bottelen.
83 *havening:* goede behandeling.

404 *A Monsr Monsieur Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Mij is lief dat UE om weêrwraek komt over de jaght van brieven[2]
[3] daer ick haer een' wijl tijds mede 't hooft gebroken heb.
[4] Gisteravont laet ontfink ick der twee, ende den derden nu tegens
[5] den avont. Als 't weder wil, zoo willen UE E niet, ende als UE E
[6] willen zoo en wil het weder niet. Wie zal parthijen vergelijken?[6]
[7] Maer dank hebt voor de moejte om de steenen gedaen, ende voor
[8] die met Dirk Haek. Maer Spinola is verrezen. Heeft UE dat niet
[9] gehoort? Daer toe Casal in zijn' handen, zoo Sr Bartelottj[9]
[10] verstendight wort; die daerover bekent het spoor der tijdingen[10]
[11] bijster te wezen. Zoo doe ick ook: ende weet UE niet te zenden als
[12] een Lijkdicht dat den Hartogh van Savoijen voor den icker zendt.[12]
[13] Mij mishaeght dit eeuwelijk verdoemen. Maer alle tijtlijke vloeken[13]
[14] heeft hij ende zijn gedachtenis dubbelt over verdient. UE kan 't den[14]
[15] HH Reael ende anderen bijzetten ende daer nae mijnen Swaegher
[16] ter handt bestellen. Heel veel aerdighs kan ick daer niet ujt zien.[16]
[17] Maer het vermelt van een kerktafreel door den Hartogh gedaen[17]
[18] maeken ujt zekere bedelofte, waer in zijn persoon voor eenen[18]
[19] gekruisten Christ op de knie leght, met dit bijwoort: Qui latronem[19]
[20] exaudisti: dat is: Ghij die den moordenaer verhoort hebt. Zoo dit
[21] waer is, het komt wonder wel t'slaegh op den man, die geenen[21]
[22] minder troost als dat exemple van doen had. Mijn' koorts schijnt[22]
[23] geweest te zijn, een van de geene die ick eertijds had, ende
[24] D. Burgermeester Sebastiaen z.g. zeide in Italien Catharrale[24]
[25] genaemt te werden ende van lichtverteering te zijn. Gister heb haer[25]
[26] niet vernoomen. God zij gelooft ende houde UE tzamt alle de[26]
[27] haeren, in genaede bevolen, nae hartlijke groete ende gebiedenis,

[28] Monsr et frere, van

[29] U E

[30] Gansdienstw^en^ broeder

* Origineel. UBA II C 13.148.

[31] P C Hóóft.

[30] Van den Hujze te Mujden,

[31] 8 Oct. 1630.

[33] Indien vanden Heere Huighens d'ontbode boeken komen, gelieve
[34] des te verwittighen, ende die daer te houden, tot dat ick zie oft het
[35] de pijne waert is herwaerts te zenden voor den tijdt, die hier blijve.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *jaght:* reeks.
6 *parthijen vergelijken:* de partijen (in een proces) tot een vergelijk brengen.
9 *Daer toe:* Bovendien.
10 *daerover:* daardoor.
12 *voor den icker:* naar de duivel.
13 *eeuwelijk verdoemen:* voor eeuwig naar de duivel wensen; *tijtlijke vloeken:* aardse vervloekingen.
14 *dubbelt over:* dubbel en dwars (WNT *dubbel* 3537).
16 *aerdighs:* goeds.
17 *door...maeken:* dat de Hertog heeft laten schilderen.
18 *bedelofte:* gelofte.
19 *bijwoort:* bijschrift. *Qui etc.: Hymne Dies irae* 38 (*Analecta hymnica* naar Lucas 23:42-43).
21 *t' slaegh komen:* van pas komen, toepasselijk zijn (U.W. *slaagh* IV 37; WNT *slaags* 1422).
22 *exempel:* voorbeeld met diepere zin.
24 *D. Sebastiaen:* Doctor S., vgl. *42*.
25 *lichtverteering:* oppervlakkige, onvolkomen vertering als oorzaak van buikloop?
26 *vernoomen:* bemerkt.

405 *(C. Huygens aan P.C.Hooft)*

*

[1] Mijn Heer:

[2] Ten aenvangh van onse reise hadd ick gewenscht soo veel[2]
[3] onderrichts van U.E. cierlick voornemen gehadt te hebben, niet[3]
[4] twijffelende oft S. Ex[e] soud' er ten minsten sijnen wegh soo naer[4]
[5] geboghen hebben, dat Wesip de naernoenswandeling, Muijden het[5]
[6] vernacht gewerden ware. Wel hadden de H[e] Wijts ende ick ge-[6]
[7] ghist, dat U.E., op soo grooten welkom, ijets ter hand trecken[7]
[8] soude, dat elders niet te wachten ware; dan konden daerop niet[8]
[9] bondighs bouwen. Soo gaen wij vast niet vrijer als U.E. van[9]
[10] 't sevenjarighe grondsop. Troosten ons doch met de beleefde[10]
[11] aanbieding daer U.E. die wonde mede salft, van t'sijner tijd ons
[12] besoeck in 'tbesonder niet onaengenaem te sullen hebben. De[12]
[13] versche gedachteniss van vorighe tijden doet mij daerop met[13]
[14] vollen ijver wenschen ende hopen. Maer te vrijmoediger trad ick[14]
[15] daertoe, als 't U.E. middelerwijl gelieven mochte mijn klein gesinn[15]
[16] met sijn eerste versoeck te handgiften. 'Tgene ick voorslae, sluijt[16]
[17] naest opde reden, ende den tijd van 'tjaer. De winter gaet voor mij[17]
[18] pleiten: ende de gansche Zuijerzee sal U.E. daerin overstemmen, bij[18]
[19] pluraliteit van baren, dat voortaen den Haegh voor Muijden te[19]
[20] kiesen staet. In sulcken gevall dan bied ick noch mijn geringhe[20]
[21] wooningh aen, ende sal mij van dien tijd af het pad naer Muijen te[21]
[22] veiligher achten.

[23] Conestaggio ende Giustiniano gaen hier neffens: de laeste is een[23]
[24] der twee overighe van onsen Elsevier, die hem daerover kostelick[24]
[25] houdt, tot op 10 gl[n] sonder wederspreken. Andere vrunden[25]
[26] verklaren mij dat hij oijt hoogh op geld gehouden is geweest, ende[26]
[27] self t'Antwerpen weinigh laegher te hebben zij. Dan U.E. is buijten[27]
[28] band vanden koop: ende, ten zij de haest persse, men sal een proeve[28]
[29] op Antwerpen doen moghen. Noch een blad vuijl papiers derf[29]
[30] ick'er bij voeghen, daer mij des Heeren Vander Mijlens aen-[30]
[31] maninghe toe gebracht heeft. Zedert onse wederkomste, in[31]
[32] 'tgerucht van veel huijsselicke bekommeringen, diemen thuijs[32]
[33] komende, tehoope placht te vinden, hebb ick hier aen gemoeten.[33]
[34] Een versuft Monick, dien naer soo veel jaren noch dat empia[34]
[35] Babilonia, spretaeque injuria Romae inden kropp heeft gesteken,[35]

* Origineel. UBL Pap. 2.
T. geen adres.

[36] is sich onlanx met eenen hoop droncken Boeren gaen wreken op[36]
[37] 'tgraf van Petrarcha, heeft alles overhoop geworpen, 'tgebeente
[38] verwoest, ende den rechten Arm daeraf geruckt. Alle de Poësie van

[39] Italien dreunt 'er af. l'Illmo Molino sendt'er ettelicke stalen van.[39]
[40] Daerop heeftmen Heinsium ende Barlaeum gaende gemaeckt,[40]
[41] oock mij, God woud's, inden alarm getrocken. Van 'tLeidsche[41]
[42] werck hebb ick noch geen konnen sien; naer 'tMuijdsche verlangt[42]
[43] mij wel soo seer. si quos tibi docte Trebati Ira, brevis furor, aut ipsa[43]
[44] indignatio versus eliciat. Soo doende achte ick mijn onbedachtheit[44]
[45] ten hoogsten besteedt. In allen gevalle wijt'es U.E. sich seluen het
[46] meeste deel; hebbende emmers vanden Inct deser penne begheert,[46]
[47] die dus traegh aen 'tswijgen will, daer haer d'eere van U.E.[47]
[48] onderhoudt gebeurt. 'Tis haer leed inder daed, maer voor deze[48]
[49] reise magh sij met eeren niet meer, als U.E. te versekeren dat ick ben[49]

[50] Mijn Heer:

[51] U.E. dienstwillichste vrund

[52] ende dienaer

[53] C Huygens.

[54] 's Gravenhage, den 8^en^

[55] Octob 1630.

Huygens belooft, nu het bezoek van de Prins niet doorgegaan is, een particulier bezoek aan Muiden, maar nodigt Hooft eerst uit, ook vanwege het seizoen, in Den Haag. - Conestaggio en Giustiniano. - De schending van Petrarca's graf (r. 31 v.) brengt vele pennen in verschillende landen in beweging.

Eindnoten:

2 *Ten...reise:* de reis begon 29 aug. Vgl. *Dagboek* 17); *soo...onderrichts:* even veel inlichting (nl. evenveel als hij nu heeft door Hoofts brief *399*).
3 *cierlick voornemen:* schone plannen (van ontvangst van de Prins en zijn gezelschap op Muiden) (woordspelend ook: plan om te sieren (zie *399*), en misschien ook: plan tot feestelijk onthaal (*sier* ook = onthaal; spelling met *c* verzet zich daar niet tegen).
4 *ten minsten:* op zijn minst, in elk geval.
5 *dat...ware:* (Dus juist andersom dan nu gebeurd was, zie *391*).
6 *vernacht:* overnachting; *geghist:* verwacht, vermoed.
7 *op...welkom:* bij een zo grote (belangrijke) verwelkoming; *ijets...trecken:* iets arrangeren, voor iets zorgen.
8 *wachten:* verwachten; *niet bondighs:* niets vasts, zekers.
9 *Soo...grondsop:* Zo (Derhalve) ontkomen wij (evenmin als jij) aan het ‘grondsop’ van zeven jaar (zie Hoofts brief *399:* ook hun springt de teleurstelling om de oren.)

10 *de...aenbieding:* het vriendelijk ‘aanbod’: de vriendelijke mededeling.
12 *in 't besonder:* particulier, persoonlijk (tegenover het officiële met de stadhouder); *hebben:* vinden, achten (WNT *hebben* 215. Vgl. nòg: hoog hebben).
13 *gedachteniss van:* herinnering aan; *daerop:* daarnaar (wensen); daarop (hopen).
14 *ijver:* verlangen; *trad...daertoe:* zou ik daartoe overgaan (nl. tot een bezoek aan u), zou ik dit bezoek afleggen.
15 *U.E.:* (meew. voorw.); *mijn...gesinn:* het gezin bestond toen uit hem, zijn vrouw, Constantijn jr. (2 1/2 jaar), en Christiaen (11/2 jaar).
16 *met...handgiften:* eerst met zijn bezoek te begunstigen (mij eerst te willen bezoeken); *sluijt...reden:* past het best bij het verstand, is het verstandigst.
17 *ende...jaer;* en (past het best) bij de tijd van het jaar.
18 *ende...baren:* en de hele Zuiderzee zal u in deze kwestie ervan overtuigen (u overreden) bij meerderheid van baren (golven) - associatie aan baren = bulderen, dus letterlijk overstemmen.
19 *voortaen:* in de naaste toekomst.
20 *In...gevall:* In dat geval; *noch:* weer (het is blijkbaar niet de eerste uitnodiging).
21 te veiligher, vgl. r. 14 te vrijmoedigher: Huygens speelt de aarzelende, doet alsof hij niet goed durft als Hooft niet eerst bij hem geweest is.
23 *Conestaggio en Giustiniano*, vgl. *353;* het eerste werk kreeg Hooft te leen.
24 *overighe:* die nog over zijn; *die...houdt:* die hem daarom duur houdt.
25 *tot...wederspreken:* op een prijs van 10 gulden zonder afdingen.
26 *oijt:* altijd; *hoogh...is:* op hoge prijs gehouden is.
27 *self:* zelfs; *weinigh...zij:* voor niet veel minder te krijgen zal zijn; *is...koop:* is niet verplicht het te kopen.
28 *men...moghen:* zal men een poging te Antwerpen kunnen doen (WNT *proef* 4292).
29 *Noch...papiers:* Nog een vel beschreven papier (enigszins zelfkleinerend, vgl. *284*, r. 24); *derf;* durf.
30 *aenmaninge:* aansporing; *des...Mijlens:* C. van der Mijle, vgl. *14*. De aanmaning in een brief van Van der Mijle aan Huygens van 21 Sept. 1630 (Br. I nr. 530 in samenvatting). Huygens' antwoord, nr. 535, is van 1 oct., met zijn gedicht *Laura Latroni* (W. II, 219, van 30 sept.), dat hij nu aan Hooft zendt.
31 *wederkomste:* 21 sept. keerde Huygens van de reis met de stadhouder in Den Haag terug.
32 *gerucht:* geroezemoes, drukte.
33 *tehoope:* op een hoop, opeengehoopt; *placht:* pleegt. Over *placht* als praesens in de woordenboeken en handboeken geen gegevens; vgl. echter Schönfeld p. 23 (toevoeging van *-t* onder invloed van onmiddellijk volgend *te* m. inf. ‘Bovendien kwam uit hoofde van de betekenis vermenging van praesens en praeteritum gemakkelijk voor’.) Vgl. ook F.A. Stoett in de aantekeningen op *Moortje* (Zutfen 1931) vs. 184 (ald. blz. 120): ‘Omgekeerd had *plach(t)* meermalen de beteekenis van een praesens.’
34 *versuft:* dolle, uitzinnige (Mnl. Wdb. *versuft* 89; vgl. Kil. delirus); *dat...Romae:* dat goddeloze Babilon en de ongerechtigheid van het verachtelijke Rome (Petrarca in r. 1 van het sonnet tegen Avignon, de toenmalige pauselijke residentie, aanvangend: ‘De l'empia Babilonia, ond'è fuggita/ogni vergogna’ (Uit het goddeloze Babel, waaruit gevlucht is / alle schaamte (*Rime e Trionfi*, ed. F. Neri, UTET, Turijn 1966 Son. CXIV).). ‘spretaeque injuria Romae’, door Huygens toegevoegd, herinnert aan *Aeneis I* 27: ‘Judicium Paridis spretaeque injuria formae’.
Een duidelijk overzicht van feiten en gedichten bij C. IJpes, *Petrarca in de Nederlandse letterkunde* blz. 138-145. Huygens' opvatting van het motief voor de schending blijkt daar (blz. 138 n. 2) onjuist.
35 *inden...gesteken:* dwars heeft gezeten.
36 *onlanx:* kort geleden (nl. 27 mei 1630).
39 *l'Ill*^{mo} *Molino:* de illustere Molino (senator van Venetië, zaakgelastigde van de Ser. Rep., geleerde, beschermer van kunsten en wetenschappen, in briefw. met beroemde Nederlandse geleerden als Vorstius, Heinsius, Vossius (Br. I p. 242 n. 1). Hij had Van der Mijle enige (*ettelicke*) *stalen* van de Italiaanse protestpoëzie gezonden).
40 *Heinsium ende Barlaeum:* Van der Mijle deelt in zijn brief aan Huygens mee, dat hij ook aan Heinsius en Barlaeus de ‘stalen’ gestuurd heeft; *gaende gemaeckt:* in beweging gebracht, aan het dichten gezet.
41 *God woud's:* God zij mij genadig, God helpe mij (WNT *God* 225); *inden...getrocken:* gealarmeerd, onder de wapenen geroepen (om de monnik te bestrijden); *'tLeidsche werck:* de gedichten van Heinsius en Barlaeus (zie Barlaeus' *Poemata II*, Amsterdam 1646, p. 317).

42 *noch geen:* Huygens ontleent, naar het schijnt, aan de collectieve bet. van *werck* (= gedichten) het recht om *geen* (gedicht) te gebruiken; *naer 'tmuijdsche...seer:* naar het Muidse werk verlang ik zeker niet minder.

43 *si etc.:* indien u, geleerde Trebatius, mooglijk woede, die tijdlijke waanzin, of ook het misnoegen alleen al verzen ontlokt. (Vervlechting tot zelfstandige hexametermaat van citaten uit Horatius, *Satirae* 2, 1, 78 (nisi quid tu, docte Trebati), *Epistolae* 1, 2, 62 (ira furor brevis est), Iuvenalis, *Satirae* 1, 79 (facit indignatio versum).

44 *Soo...besteedt:* Als mijn onbedachtheid (= mijn gedicht) dit uitwerkt, acht ik ze op de beste wijze besteed (*Soo doende* praed. toev. bij *mijn onbedachtheit*).

46 *In...deel:* In elk geval wijte u het grootste deel ervan (van die onbedachtheit) aan uzelf. *hebbende...begheert:* daar gij immers van de inkt van deze pen hebt willen hebben (zie *399*).

47 *daer...gebeurt:* wanneer haar (dese penne) de eer te beurt valt met u te spreken (zoals nu).

48 *'Tis...inder daed:* Het verdriet haar (mijn pen) inderdaad (nl. met schrijven op te houden); *maer...meer:* maar ditmaal (nu) kan ze zonder de regels van de behoorlijkheid te overtreden, niet meer doen dan enz.

49 *met eeren:* met goed fatsoen.

406 *Eerentfeste, voorzien^e^ seer discrete Heere Joost Baack. Coopman T Amsteldam.*

*

P.

[1] Mijn Heer;

[2] Dewijl sich U.E. beleeftheit opde Poste geleght heeft tuschen hier[2]
[3] en Muijden, soo laet dit paer vreemdelingen een' ure bij haer[3]
[4] peisteren. De H^e^ Hóóft, die 't soo geschickt hadde, staet borghe[4]
[5] voor 'tgoed onthael. Dat het mij onlanx niet en heeft gebeuren[5]
[6] moghen, is een der dagelicksche ongelucken van mijn geluck[6]
[7] geweest. Sij gaen voorde sweep, die 't hof toe behooren: behalven[7]
[8] dat ten selven tijde U.E. elders te verschijnen hadd. Bijde naeste[8]
[9] gelegentheid hope ick mij dier schade te wreken, ende U.E.[9]

[10] mondeling te moghen versekeren dat ick ben

[11] Mijn Heer;

[12] U.E. dienstw^e^ vrund

[13] C Huygens.

[14] 's Gravenhage, den

[15] 8^en^ Octob. 1630.

[16] In 't pacquet aenden H^e^ Hooft, is ijet Latijnsch, van mijn jongste[16]
[17] droomen. Ick hadd het ongesegelt gelaten, als U.E. daermede[17]
[18] vermaeckt hadde konnen werden.

Huygens zendt, volgens Hooft's aanwijzing, aan Baak de voor Hooft bestemde exemplaren van Conestaggio en Giustiniani en drukt zijn spijt uit over de mislukte ontmoeting tussen Baak en hem. Een gedicht (*Laura latroni*) zou hij open hebben ingesloten als Baak daar genoegen aan had kunnen beleven (zelf-kleinering).

* Origineel. KA CLXXIa^c^ 55.

Eindnoten:

2 *Dewijl...Muijden:* Daar uw vriendelijkheid zich toegelegd heeft op het postvervoer tussen hier en Muiden (WNT *post (II)* 3594; leggen 1442: zich leggen op = zich toeleggen op). Baak, belangrijk koopman, was doorlopend de tussenpersoon tussen Hooft en de buitenwereld, als de Hoofts in Muiden waren.

3 *dit paar vreemdelingen:* Conestaggio en Giustiniano, vgl. *399, 405; bij haer peisteren:* bij U.E.'s beleefdheid pleisteren (oude vorm: peisteren), zoals de passagiers van postwagens op vaste punten deden, terwijl de paarden ververst werden.

4 *geschickt:* geregeld (zie dezelfde brief); *staet...onthael:* Zie zijn betuiging: *zullen ze bij mijnen swaegher Baek best eens ujtspannen*.

5 *het:* het *goed onthael* (zie dezelfde brief: Het blijkt nu dat niet alleen Baak hem misliep door gedwongen afwezigheid, maar dat ook Huygens zelf door ambtelijke bezigheden op de 20e september verhinderd was).

6 *is...geweest:* is een van de dagelijkse verdrietelijkheden geweest die mij door mijn lot (van secretaris van de stadhouder) beschoren zijn. (vgl. volgende zin) (woordspeling *ongelucken* = narigheden, *geluck:* lot, fortuin).

7 *Sij...behooren:* Zij worden rusteloos opgejaagd, die tot het hof behoren (aan het hof verbonden zijn); *behalven dat:* nog ervan afgezien dat.

8 *naeste:* eerstvolgende.

9 *dier schade:* voor die schade (genitiefobject).

16 *ijet Latijnsch:* nl. zijn *Laura Latroni* (zie de brief van dezelfde datum, 8 oct., aan Hooft die ook in het *pacquet* zit); *van...droomen:* dat behoort tot mijn laatste bedenksels (fantasieën).

17 *als...werden:* als er iets in stond, dat voor u de moeite waard is.

407 *Aende HH Gecommitteerde Raeden van Hollant*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Achtervolghende UEd.Mo. missive van den viij dezer, mij gister[2]
[3] aenden avont behandight, heb ick dezen nacht inder meeste
[4] stilligheit des doenlijk geweest is ujt Naerden gelicht ende zende[4]
[5] hier nevens onder belejdt van mijnen subsitujt schout van Weesp,[5]
[6] den persoon van Pieter Jansz. knecht in de brouwerije van Henrik
[7] Dirxz. Bergh, schijnende een heel eenvoudigh mensch, in conside-[7]
[8] ratie van 't welke ick UEd.Mo. reverentelijk bidde meer te zien op[8]
[9] de geene die zijne eenvoudt ende nooddruftigheit hebben mis-[9]
[10] brujkt, als op het instrument, ende God almaghtigh,[10]

[11] Ed[e] &c. UEd.Mo. in gelukzalighe regeringe altijds te bewaeren,
[12] tzamt in haere goede gratie,

[13] UEd.Mo.

[14] Onderdaenen dienaer

[15] PCHóóft.

[16] Van den Hujze te Mujden,
[17] X Oct.1630

Hooft heeft, overeenkomstig ontvangen bevel, een inwoner van Naarden 's nachts laten arresteren en laat hem door de substituut-schout van Weesp naar den Haag geleiden. Door zijn onnozelheid en armoede schijnt de man meer een werktuig in handen van anderen, dan zelf schuldig te zijn, waarvoor Hooft aandacht vraagt. Vgl. *417, 419*.

Eindnoten:

2 *Achtervolghende:* Volgens; Om na te komen.
4 *des...is:* als mogelijk geweest is, niet in WNT, vgl. *Ned. Hist.* Vijfde boek (ed. 1656 blz. 172, ed. 1703 blz. 186): ‘begroef 'er zich, ten beste, des, in der ijl, doenlijk viel’; Zestiende boek (ed. 1656 blz. 627, ed. 1703 blz. 677): ‘waardigh(...) om, op 't beknoptste, des zonder onvolkomenheit van den zin geschieden kan, alhier ingevoeght te worden’; *des:* voor zo ver.
5 *belejdt:* geleide.

* Minuut. UBA II C 11.219.

7 *eenvoudigh:* onnozel, simpel, achterlijk.
8 *te zien op:* te letten op.
9 *de geene:* degenen; *nooddruftigheit:* armoede.
10 *instrument:* nl. de gearresteerde die door anderen gebruikt is.

408 *Mijn Heere Mijn Heere P.C. Hooft, Baillieu over Goijland, ende drost te Muijden*.

*

[1] Mijn Heer;

[2] Behalven dat omnibus hoc vitium est, et injussi nunquam[2]
[3] desistimus, soo moetense weten datt'er geen jocken mede en is, die[3]
[4] mij opden holl helpen. Den H[e] vander Mijle, stoker van dit vijer,[4]
[5] hebb ick gewaerschouwt, soo hij den Monick en mij niet en[5]
[6] scheijdde, dat het Kattenspel werden mochte. Hij daerentegen[6]
[7] neemt genucht inde farce, daer U.E. de Tragedie af gesien heeft.[7]
[8] Soo blijv ick vast aen 't malen, en breke soo veel winds, datmen 't[8]
[9] in Italien gewaer werdt. Want soo verr gaet dese valsche Munt op[9]
[10] wissel, door handen van gemelten Heere. Het ware wonder, in soo[10]
[11] grooten overgang, dat Muijden vrij bleve. U.E. trooste sich inde[11]
[12] gemeene plaeghe, ende geloove mij oprechtel*l*[12]

[13] Mijn Heer;

[14] U.E. dienstwillichste

[15] vrund ende dienaer

[16] CHuygens.

[16] 's Gravenhage, den

[17] 12[en] 8b. 1630.

Terwijl Huygens toch al moeilijk kan ophouden, zet de heer Van der Myle hem tot verdere aanvallen op de schender van Petrarca's graf aan. Hij dicht nu in het Italiaans (‘Vidde Laura il furfante,’ van 8 oct., ‘Pianse il braccio,’ van 9 oct. en *Petrarca latroni*, van 12 oct. W. II, 221 en 222) en Van der Mijle zendt de verzen naar Italië. Blijkens *398* sluit Huygens er afschriften van in; Hooft moge zich bij het ontvangen troosten met de gedachte dat zovelen zijn lot delen, ze te moeten lezen.

N.B. Deze brief kruist *412*.

Eindnoten:

* Origineel. UBL Pap. 2.

2 *omnibus...desistimus:* ‘Dit is een fout, waaraan allen wij lijden’ en zingen wij, ‘zonder dat iemand ons vroeg, van geen ophouden willen wij weten’. Vrij excerpt uit Horatius *Satirae* 1, 3, 1 en 1, 3, 3.
3 *moeten...helpen:* moeten zij die mij aan 't hollen brengen weten, dat daar niet mee te schertsen valt (dat 't dan menens wordt).
4 *stoker...vijer: 405*, r. 30.
5 *gewaerschouwt:* (nl. in een brief van 9 oct. (Br.I, nr 541)); *soo...scheijdde:* prolepsis; modern Nederlands: ‘dat het dan katjesspel zou worden’.
6 *kattenspel:* (bloedig) vechten (WNT *katjesspel* 1835 vechten tot de dood erop volgt. Vgl. zijn uitlating aan Van der Mijle in de samenvatting van Worp nr. 541 ‘Als gij mij nu niet scheidt van den monnik, sla ik hem dood met mijne pen.’)
7 *neemt...farce:* schept genoegen in de klucht; *daer...heeft:* waarvan u de tragedie gezien hebt nl. in mijn (ernstige) *Laura Latroni* (van 30 sept. 1630).
8 *vast:* voortdurend; *malen:* revelen, zaniken (WNT *malen (II)* 144). Huygens stuurt met deze brief nog drie gedichten over de grafschending (W. II, 221 vlgg.), alle in het Italiaans; *breke...winds:* maak zoveel drukte, ga zo te keer (WNT *breken* 1246).
9 *valsche munt:* (opnieuw eigen werk depreciërend); *op wissel:* per geldwissel.
10 *gemelten:* gemelde (Van der Mijle zond de gedichten uit Nederland naar *Molino* in Venetië, die erom gevraagd had).
11 *overgang:* besmettelijke ziekte (die wijd om zich heen grijpt) (WNT *overgang* 1701, met citaat Huygens); *U.E....plaeghe:* U trooste zich ermee dat het een algemene plaag is.
12 *geloove...Huygens:* en gelove dat ik waarlijk ben enz.

409 *Eerentfeste, voorzien^e^ seer discrete Heere Joost Baack, Coopman T' Amsteldam. Bij het oudemanhuijs, in 'thuijs n° 3.*

*
P.

[1] Mijn Heer;

[2] UE gelieve mij eenen wegh op Muijden te wijsen, die UE vloer[2]
[3] misloope. In 't kaetsen van dese brieven sal U.E. in 'tende de stuijt te[3]
[4] dicht ende te moeijelick vallen. Soo wete ick doch tot nu toe geen[4]
[5] veiligher toepad, ende neme sulx noch dese vrijicheit over mij van[5]
[6] U.E. met den ingeslotenen te bekommeren, sullende in gelijcke en[6]
[7] grooter gevallen bevonden werden

[8] Mijn Heer;

[9] U.E. gansch dienstwill^e^

[10] C Huygens.

[10] 's Gravenhage, den

[11] 12^en^ Octob. 1630.

Huygens stuurt *408* voor Hooft aan Baak en verontschuldigt zich voor de last die hij hem bezorgt.

Eindnoten:

2 *die...misloope:* die niet over uw huis gaat (voor brieven nl.).
3 *In...vallen:* Op de lange duur zal bij het doorsturen van deze brieven het kaatsen te veelvuldig, te druk en bezwaarlijk voor u worden.
4 *Soo...toepad:* Toch (?) weet ik tot nog toe geen veiliger weg (naar Muiden). (*Soo* is moeilijk verklaarbaar, het lijkt expletief gebruikt).
5 *sulx:* daarom; *neme...mij:* veroorloof ik mij alsnog deze vrijheid; *van...bekommeren:* u lastig te vallen met de ingesloten brief (nabepaling bij *vrijicheit*).
6 *sullende...Huygens:* terwijl ik in gelijke en gewichtiger zaken bevonden zal worden uw enz. (Huygens verklaart zich tot iedere wederdienst bereid).

* Origineel. KA CLXXIa^c^. 56.

410 *Aende HH Gecommitteerde Raeden van Hollandt.*

*

[1] Ed^e^ &c.

[2] De geappoincteerde op dezen Hujze gewoon zijnde hunnen
[3] *nooddrust* van dagh te daghe, te halen op credit, 't welk hun,[3]
[4] mits dat zij nu deze weeke 4 volle maenden van xlij daeghen aen[4]
[5] hun tractement te achtren zijn, komt te manqueren, vinden zich[5]
[6] daerover, als wesende niet oft luttel te winnen, bij dezen dieren[6]
[7] tijdt, in extreme benautheit. Derhalven en heb niet konnen ledigh
[8] staen hunne supplicatie aen UEd. Mo. te seconderen met mijn[8]
[9] ootmoedigh verzoek, ten einde UEd. Mo. gelieve gedient te zijn,
[10] op hunne betalinge alle moghelijke ordre te stellen, dat zij hun
[11] zelven tzamt vrouw ende kinderen den mondt moghen open-
[12] houden; ende des te vierigher God bidden, om de zeghening van[12]
[13] uwer Ed. Mo. regeringe, gelijk van heeler harten doet

[14] Ed^e^ &c.

[15] UEd.Mo.

[16] Onderdaene dienaer

[17] PCHóóft.

[18] Vanden Hujze te Mujden,

[19] den 13^en^ Oct. 1630.

Hooft steunt het verzoek van de op het Huis te Muiden gelegerde geappointeerde soldaten om de soldij, die vierentwintig weken ten achter is, te laten uitbetalen en vestigt er de aandacht op, dat zij hun dagelijks levensonderhoud niet langer op krediet kunnen kopen.

Eindnoten:

3 *nooddruft:* levensonderhoud (WNT *nooddruft* 2089 b γ).
4 *mitsdat:* doordat.
5 *komt* als hulpww. Zie *402* r. 7; *maend van xlij daeghen:* z.g. Heeremaand, termijn van 42 dagen voor de uitbetaling van krijgsvolk, volgens WNT *Heerenmaand* 361 ‘naar de berekening door de Heeren (de Staten; de Overheid)’.

* Minuut. UBA II C 11.222.
nooddruft

6 *daerover:* daardoor; *als wesende niet oft luttel te winnen:* daar er weinig of niets te verdienen valt, nl. met losse karweitjes of handeltjes; *bij:* in.
8 *seconderen:* steunen.
12 *ende* (dat zij).

411 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baek:* Muyden 13 Octob^r beant*w* 14 ditto 1630)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] UE aengenaeme swanger met eenen vanden Heere Huighens is mij[2]
[3] wel t'hujs gekomen. Zijne Ed. zeindt niet nieuws als een gedicht
[4] in Latijn versch ujt de mouwe geschudt op een' deerlijke ramp die
[5] Petrarcha overgekomen is driehondert jaeren nae zijn' doodt. Die[5]
[6] edele geest, in zijnen tijdt ontsteken met verbolghenheit, tegens de
[7] snoode ongeregeltheden van Rome, is daer over ujtgevaren, het[7]
[8] scheldende voor een onbeschaemde hoere, ende roepende 't
[9] hemelsch vier om op haere perrujke te reghenen ende noemd' het
[10] een godloos Babilonien. Een versufte monik krijght onlanx de
[11] poppen in 't hooft ende eenen waenheilighen ijver om dit ouwde[11]
[12] leedt te wreken: rukt met een deel dronke boeren nae zijn graf toe,[12]
[13] ende werpt het het ondersteboven, verspreijende 't gebeente, ende
[14] den rechter arm daer afscheurende. Alle de pöesie van Italien, nae
[15] zijn Ed. zeggen, dreunt hier af, ende zijn eenighe veersen tot inden
[16] Haeghe gezonden. Heinsius ende Barlaeus zouden ook gaende[16]
[17] gemaekt zijn, maer hun werk noch niet te voortschijn gekomen.
[18] Zijn' Ed. zagh mij ook gaeren aenden dans. Maer nae dat het laeste
[19] zeer aen mijn been effen genezen was, heb het zelve op een andere
[20] plaets, bij groot ongeval weder op gestooten. Het timmeren ook[20]
[21] ende ongewoone moejte met dingen van mijnen dienst en laten mij[21]
[22] die lust niet. Behalven dat zijn' Ed. zoo veele fraeije vonden staetlijk[22]
[23] ten toon gestelt heeft, dat mij alle mijn' invallen mishaeghen. Dit
[24] hebbe UE in plaetse van loopende tijdingen, die van hier derwaerts
[25] gaende, den reuk zouden hebben vanden schelvisch die van[25]
[26] Ujtrecht te rugge komt.

[27] De vloersteenen zijn noch niet gekoomen. Claes was heden hier,
[28] ende zeide dat zijn broeder nae Groningen gereist was doch meende
[29] daer aen geen mangel zijn zoude. God geev' het ende U E[29]
[30] Monsr et frere, de volheit van alle zijn goede wenschen, nae wensch
[31] van

* Origineel. KA CLXXIa^b 57.
Hs. Watervlek.

[32] U E

[33] Gansd.w. broeder

[34] PCHóóft.

[34] Van den H te Mujden.

[35] 13 Oct. 1630.

Hooft geeft Baak een uiteenzetting van de schending van Petrarca's graf en van de poëtische reacties daarop, die hij in *405* van Huygens gehoord heeft. Hij voelt zich door het euvel aan zijn been, de drukte van de verbouwing, ongewone ambtsdrukte en door de vergelijking van hetgeen hem invalt met Huygens' talrijke goede vondsten niet gedisponeerd tot dichten. Nieuws valt er niet te melden of 't zou te oud zijn.

Eindnoten:

2 *swanger met:* inhoudende.
5 *Petrarca*, vgl. *405* r. 32.
7 *snoode ongeregeltheden:* onwaardige losbandigheid.
11 *waenheilighe ijver:* aandrift die zichzelf ten onrechte voor heilig houdt.
12 *een deel:* een aantal.
16 *gaende gemaekt:* aan de gang gebracht.
20 *bij...ongeval:* ongelukkigerwijze (versterkt door ‘groot’); *opgestoten:* opengestoten; *timmeren:* bouwen.
21 *laten:* gunnen.
22 *staetlijk:* luisterrijk.
25 *vanden schelvisch enz.:* ook in *552* door Hooft gebruikte uitdrukking voor oud (en daardoor minder welkom) nieuws.
29 *zijn:* uw.

412 *Aen den Heere Constantin Huighens, Ridder etc.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Wel weet het arme Mujden dat het met den Haeghe op geen eenen
[3] dagh te noemen is. Zoo dat de Zujderzee haere golven aen onze[3]
[4] dijken wel spaeren magh, ist haer te doen om deez' moedelooze[4]
[5] plaetze den moedt te doen zinken. Maer 't schijnt dat lang op een,[5]
[6] den mensche zijn zinnen kosten moet, zoo zit hem het toghten nae[6]
[7] verandering inden aert. Ende heeft mij dikwijls een daeghelijx[7]
[8] wonder gedacht, dat ons vermakelijker valt een beter aen een slech-[8]
[9] ter te wisselen, als staedigh by 't beste te blijven. Dat meer is de[9]
[10] lekkerste wijnen de smakelijkste spijzen, de lieffelijkste lusten, en de[10]
[11] zoetheit zelf hebben de zaedzaemheit gereedst. Zoo zien wij de[11]
[12] grooten menighmael een hoef voor 't hof kiezen, ontdujkende alle[12]
[13] pracht, allen omslagh van heerlijkheit, *et fortunae suae moli*. Op[13]
[14] gelijke ujtspanning wenschen wij UEd. onzen gast. Indien de wegh
[15] daer toe te banen waer, met haer eerst te verzoeken, wij hadden[15]
[16] lichtlijk ons lijf nae zoo willigh een' arbejdt te zetten. Doch voor de
[17] Lente zaller, nae schijn, niet af vallen. Maer zij komt hier zoo laet[17]
[18] in 't landt, en doet haer' intreê zoo tijtlijk inden Haegh, dat het[18]
[19] gezelschap uwer Ed. ende 't genot van een dubbel voorjaer, wel[19]
[20] een' bekooring zijn moght, die wij quaelijk wederstaen zouden
[21] kunnen.

[22] Eenen Giustinano niet, heeftmen mij t'Antwerpen weeten op te[22]
[23] loopen, ende is mijn gelt op geen' koopmanschap zoeter, als op die[23]
[24] van deze soort. Dies heb hier bij de 10 gl, ende 't luttel datter over[24]
[25] is, voor de moejte vanden dienaar die hem bestelt heeft, gepast.
[26] Uit den Connestagio zal mij pijnen het dienstighste te trekken, om[26]
[27] zijn' steê in UEd. boekerij niet te lang ledigh te laten.[27]

[28] Gelukkighe Petrarcha, nae UEd. zeggen; nae 't mijne mee; om dat[28]
[29] hem op zijn tweede ujtvaert zoo hoflijk een lijkstaetsy gebeurt, ende
[30] met de groote klok van UE dicht belujdt te werden. Moght[30]
[31] d'edelhartighe koning, die zijn

En petit lieu &c.[32]

[33] op 't graf van Laura schreef, opzien, ick leghd' hem toe van
[34] Franchois premier, Uwer Ed. second, te werden in 't bestooten[34]

* Minuut. UBA II C 11.220. Afschrift KA CLXXIa[b] 58.

[35] van den babok, die zich aen zulk een rozelaer heeft darren wrijven.
[36] Waer mijn' pen niet te plomp, hij kreeghze tot de veeren toe, inden[36]
[37] hujt. Maer de tytel Laura Latroni lacht mij wonderlijken toe. Wat[37]
[38] kon 'er meer klems hebben als die prosopopoeia? Ook hangt het[38]

[39] heele stuk tzamen van manlijke invallen, door UEd. dier vrouwe[39]
[40] gegeven: van alle de welke, quae quibus anteferam? Ende dit noch[40]
[41] ujt eenen boezem geschudt, die met dujzent bekommeringen ge-[41]
[42] stopt is; recht tegens den reghel[42]

Pectora nostra duas non admittentia curas.[43]

[44] Die 'tmijnent alte waer is, daer ick aen een zeer been zit, timmer[44]
[45] te gelijk, ende bujten gewoonte met dingen van mijnen dienst[45]
[46] gequelt ben. Maer om oprechte bieght te doen, het oogh is mij zoo
[47] bedorven door 't gezicht der kinderen van den geest uwer Ed. dat
[48] het de misdraghten vanden mijnen niet luchten magh. Ondertussen[48]
[49] heb ick UEd. grooten dank te weeten voor dit bederf als eenen[49]
[50] knoop te meer om haer te verbinden,

[51] Mijn Heere,

[52] Uwer Ed.

[53] Verplichten vrundt ende dienaer

[54] PCHóóft.

[55] Vanden Hujze te Mujden, 13 Oct.1630.

Hooft, die *408* nog niet ontvangen heeft, beantwoordt de uitnodiging uit *405:* de vroege lente in Den Haag en Huygens' gezelschap zullen hem verleiden; zijn invitatie sproot slechts voort uit verwondering erover, dat verandering ten ongunste de mens welkomer is dan het blijven in een onveranderlijk goede toestand. Hooft prijst Petrarca gelukkig om de hoofse tweede uitvaart, die hem door Huygens' en anderer gedichten, te beurt valt. Frans I, die een grafschrift op P. geschreven heeft, zou Huygens' secondant worden, als hij verrijzen kon. - Verontschuldigingen en zelfverguizende opmerkingen.

Eindnoten:

3 *Zoo...magh:* vgl. Huygens' brief over het overstemmen van Hooft bij pluraliteit van baren enz. *405*.
4 *ist...doen om:* als het haar erom te doen is; *moedelooze:* nederige, zonder enige trots (WNT *moedeloos* geen passende bet., maar vgl. *moed* 915 voor de bet. *trots*).
5 *den...zinken:* paradoxaal; *lang...moet:* lang-achter-elkaar de mens zijn verstand kosten moet.
6 *toghten:* sterk verlangen.
7 *daeghelijx:* geregeld voorkomend, telkens terugkerend (paradoxaal bij *wonder*).

8 *gedacht:* toegeschenen (hypercorrect voor *gedocht;* onderw. is *dat ons...te blijven*) *; dat...valt:* dat het ons aangenamer is; *een...wisselen:* iets beters voor iets slechters te ruilen.
9 *Dat:* Wat.
10 *lusten:* genoegens, vreugden.
11 *hebben...gereedst:* verzadigen het vlugst; *gereed:* dicht bij de hand.
12 *grooten:* aanzienlijken; *een...kiezen:* een hoeve boven het hof verkiezen.
13 *omslagh...heerlijkheit:* beslommering van de grootheid, het aanzien, de macht (WNT *heerlijkheid* 373); *et...moli:* meew. voorw. bij *ontdujkende* = ontvluchtende: *en aan alle poespas, aan zijn hoge ambt verbonden*. Tacitus, *Annales* 15, 52, 1; *Op...ujtspanning:* men inviteert iemand *op* een maal, een gerecht, en hij gaat daar*op* te gast.
15 *met...verzoeken:* door u eerst te bezoeken; *wij...zetten:* dan zouden wij gemakkelijk ons lichaam naar zo'n welkome arbeid zetten (wij zouden ons graag schikken in een zo welkome moeite).
17 *nae schijn:* zoals het er uitziet, naar alle schijn; *niet...vallen:* niets van komen.
18 *tijtlijk:* vroegtijdig (WNT *tijdelijk* 61).
19 *dubbel:* (eerst in Den Haag en dan in Muiden).
22 *Eenen...niet:* Niet één G.; *op te loopen:* te bemachtigen, verkrijgen (WNT *oploopen* 1015) (Vgl. brief *405* van 8 oct. van Huygens aan Hooft waarin hij de raad geeft het in Antwerpen eens te proberen).
23 *ende...zoeter:* (inversie na *ende*) en mijn geld is op geen koopwaar meer belust, (geef ik aan geen andere koopwaar liever uit), (WNT *koopmanschap* 5412).
24 *Dies...gepast:* Daarom heb ik hierbij de 10 gulden (de hoge prijs die Elsevier in Leiden vroeg, zie dezelfde brief van Huygens) en het kleine bedrag dat erbij komt gevoegd (WNT *passen* 689: schikken, voegen).
26 *den Connestaggio:* Ook dit boek heeft hij van Huygens via Baek ontvangen *406*; *zal pijnen:* zal ik mij inspannen; *trekken:* halen, exerperen.
27 *boekerij:* bibliotheek, verdietsing van het nog in 17de eeuw gewone *lib(e)rije* (WNT boekerij 120).
28 *Gelukkighe...zeggen:* Dit verwijst niet naar een bepaald vs. van Huygens' gedicht, maar naar de ganse inhoud, waarin Laura haar geliefde hemelhoog verheft; *nae...mee:* naar het mijne ook, dat zeg ik ook (om de volgende reden).
om...gebeurt: omdat hem bij zijn herbegrafenis, na de schending van zijn graf, een zo prachtige lijkstaatsie ten deel valt ('gebeurt'): Hooft vergelijkt de Italiaanse gedichten (Molino e.a. vgl. W.II 219 v.) met een herbegrafenis van Petrarca's geschonden gebeente, en Huygens' prachtige gedicht met het beluien (hoflijk WNT *hoffelijk* 851; prachtig, aanzienlijk, voornaam, hier met toespeling op de hoveling Huygens). Van *gebeurt* is ook *met de...te werden* onderwerp.
30 *de groote klok:* (zoals past bij een aanzienlijke begrafenis (WNT *klok* 4204; veelal twee klokken, een grote en een kleine; vgl. nog: aan de grote klok hangen; 4206 ons citaat); *van...werden:* door uw gedicht te worden beluid (bij zijn '*tweede ujtvaert*'); *Moght...wrijven:* Kon de edelhartige koning (Frans I) die zijn...op het graf van Laura schreef, uit zijn graf opzien, ik zou verwachten dat hij van Frans de eerste uw secondant zou worden bij het bestoten van de lomperd die zich tegen zulk een rozenstruik heeft durven schurken.
32 *En petit lieu* etc. Meermalen door Hooft geciteerd gedichtje van Frans I dat hij dichtte bij een bezoek aan het graf van Laura, Petrarca's platonische geliefde. Het volledige gedicht in *Reden vande Waerdicheit der Poesie*, uitg. P. Tuijnman, A'dam 1971, p. 68, vgl. *267*.
34 *second*, woordspelend = tweede en: secondant, helper in de strijd; *babok* WNT *babok* 851 'niet zelden opgevat als in etymologisch verband staande met bok' (zoals ook Hooft hier doet).
36 *plomp:* bot (WNT *plomp (VII)* 2739); *tot...veêren:* van de (ganze)pen.
37 *wonderlijken:* (adv. op -lijken); *lacht...toe:* behaagt mij.
38 *klems:* nadruk, kracht; *prosopopoeia:* dramatisering (in het gedicht richt Laura zich tot de 'rover').
39 *manlijke invallen:* mannelijke vondsten (*manlijke* opzettelijk tegenover *vrouwe* geplaatst).
40 *quae...anteferam?* 'Wat moet ik stellen boven wat?' d.i. waarmede moet ik beginnen en wat moet ik aan 't eind verhalen? Aldus Dido bij Vergilius, *Aeneis, IV*, 371; *noch:* ook nog (dat komt er nog bij).
41 *bekommeringen:* zorgen; *gestopt:* vol.
42 *recht:* juist.
43 *Pectora...curas:* ''t hart van ons dichters kan niet twee zorgen tegelijk verdragen'. Naar Iuvenalis 7, 65, die bedoelt: zorg voor de muze en voor het allereerste levensonderhoud.

44 *'tmijnent:* bij mij, wat mij aangaat; *timmer te gelijk:* tegelijk bouw (de verbouwing van het Muiderslot).
45 *bujten gewoonte:* meer dan gewoonlijk.
48 *luchten:* verdragen (vgl. niet *zien* kan!).
49 *dit bederf:* deze verwendheid van zijn oog; *als...te meer:* daar het nog een knoop erbij is om aan u te binden, mijn heer, ...P.C.H.

413 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Deze zal de weerklank zijn van de Fransche tijdingen, ujt den
[3] Haeghe. Want in dat stuk zijn wij stom, ende slaghten de mujren[3]
[4] van dit huis, die niet weeten als nae te bauwen 't geen men haer
[5] voorkalt. Zoo UE die goedt vindt den H.Reael te toonen,
[6] moghtze daernae mon frere Bartolottj weder bestellen. Het af-[6]
[7] schrift en stujt niet veel. Maer een gauw geest heeft genoegh aen[7]
[8] een half woort. Elk wat wils: in Italien leeft Spinola, in Vrankrijk
[9] is hij doodt. Maer t'Antwerpen is zekerheit datter de koopman in
[10] Spanjen van zijn zilverveeren laten zal, luttel min als de Fransman
[11] zeidt: naemelijk voor 36 tonnen schats. Dit's quansujs voor de
[12] kosten reeds gedaen ende noch te doen, om de vloot behouden over[12]
[13] te halen. De Sweed is gaende; maer op toffelen zoo mij dunkt. dat[13]
[14] hem die maer in 't winterslijk niet en blijven steken. Beter waer hij
[15] gelaerst en gespoort om bij die tijdt des jaers, door den drek van
[16] Duitsland te stappen; oft eert 'er toe quam, onder 't dak te wezen.[16]
[17] De H.Huighens schrijft mij dat hij aen 't hollen is met dichten,[17]
[18] zendende noch drie Italiaensche quikken, op 't ongevoelijk ongeluk[18]
[19] van Petrarcha. Hij besweert mij zoo hoogh om 't mijn daer toe te
[20] zeggen, dat ick het quaelijk t'ontleggen zie, ende moghelijk zijnen[20]
[21] Latijn, in 't Hollandsch pak steken zal. Lukt het zoo, UE zaller den[21]
[22] maeghdoom afhebben. Noopende de boeken heb ick zijner Ed.
[23] bij eenen van onze doodeeters alhier, geantwoort ende 't gelt[23]
[24] vanden Giustin<i>aen gezonden. Mijn been stelt de wanten, ende[24]
[25] wil 't mij zelven wijten, die 't een van deze nachten op eenen togh
[26] nae Naerden, bij grooten reghen, wat te veel geverght heb.
[27] Waeren wij door 't timmeren, ende een week voorder, ick zoud'
[28] [+] 'er geruster in zijn, ende eenen *handarst* van Amsterdam aen zetten.[28]
[29] D'onzen krijghen mij in hunne klaeuwen niet. Wij houden [+]chirurgien
[30] anderszins gasthujs genoegh leggende jeghenwoordigh twee[30]
[31] meissen en rijmelen aende koorts. God beter' het, ende houde UE
[32] met de haeren in zijne heilighe hoede, naer hartlijke gebiedenis,

* Origineel. KA CLXXIa^b. 59.
T.r. 13 Voor *dat* heeft Brandt 28 mm schrift vertikaal doorgekrast.

[33] Monsr Frere, van

[34] U E

[35] gansdienstw^{en} broeder

[36] PCHóóft.

[37] Vanden HtMujden.

[38] 17 Octob. 1630.

Hooft stuurt Franse nieuwsberichten die hij uit Den Haag gekregen heeft. Hij kan er niets aan toevoegen, Baak mag ze aan Reael laten lezen en kan ze daarna aan Bartolotti terugsturen. Het is een onnauwkeurig afschrift en de berichten zijn tegenstrijdig, met name over de dood van Spinola. De Spaanse koning heft een hoge belasting van zijn kooplieden. De Zweden rukken te langzaam op, want de winter nadert. - Huygens zendt nog drie Italiaanse gedichten en spoort Hooft aan, ook iets bij te dragen, zodat deze moeilijk kan weigeren en misschien *Laura Latroni* in het Hollands zal vertalen. - Voor de twee boeken (Giustiniano en Conestaggio) heeft hij bericht van ontvangst en geld gezonden. - Hooft's been speelt op door zijn eigen onvoorzichtigheid; hij denkt erover een Amsterdams chirurgijn te raadplegen.

Eindnoten:

3 *in dat stuk zijn wij stom:* over dat onderwerp heb ik niets te zeggen; *slaghten:* lijk ik op.
6 *moghtze:* gij kondt ze.
7 *en stujt niet veel:* deugt niet (WNT *stuiten (II)* 307 11); *gauw:* schrander.
12 *de vloot:* de jaarlijkse zilvervloot uit Amerika.
13 *de Sweed:* vgl. *390, 402, 403; gaende:* op de been.
16 *'er toe*, nl. tot het marcheren door de modder.
17 *Huygens* schrijft mij, nl. in *408; aen 't hollen:* op hol, vgl. *408* ‘op den holl’.
18 *quikken:* sneldichten; *ongevoelijk:* onmeedogend, ongenadig (WNT, *ongevoellijk* 1676). Andere verklaring: dat hij niet voelt.
20 *het ontleggen:* zich eraan onttrekken (WNT *ontleggen* 1902 7).
21 *den maeghdoom eraf hebben:* er het eerst kennis van mogen nemen.
23 *doodeters:* nietsdoeners, nl. de geappointeerden, vgl. *57*.
24 *stelt de wanten:* speelt de beest; (het) *wil*.
28 *ende* (er).
handarst: chirurgijn (purisme).
30 *leggende...rijmelen:* daar er twee meisjes (meiden) liggen te ijlen.

414 *Aenden Ridder Constantin Huighens.*

*

[1] Mijn Heer,

[2] Nae dat ick UEd. het geldt van den Giustinano gezonden had bij[2]
[3] eenen van onze doodeeters alhier, die nogh niet wedergekeert is,
[4] quaemen mij UEd. Italiaensche rijmen ter handt, die, door mij,[4]
[5] eenighen vrunden, tot Amsterdam, bij, ende van ons allen, hoogh,
[6] gezet zijn. Zulke perlen zijn quaedt nae te bootsen. Derhalven[6]
[7] onderwind's mij [mij] niet. Doch ben door de tooverwoorden van[7]
[8] UEd. schrijven zoo verre beswooren, dat mij vervordert heb een[8]
[9] Hollandsche loodt, naer UEd. Latijnschen diamant te smeeden, dat
[10] behalven zijn' doofheit, noch veele kladden heeft die de zujverheit[10]
[11] van denzelven leelijk belieghen. Maer aen UEd. staet het deze
[12] hegmunt, voor brij verklaert ter kroez en koolen tot smeltens toe[12]
[13] te verwijzen. 'T geen datter bij gaet, zijnde maer een vonk van[13]
[14] UEd. toortse gevallen, zal zich wel vereert houden zoo 't met een[14]
[15] schoezool van UEd. maer en magh ujtgetreden worden. Ook is het
[16] wit van 't een en 't ander slechts geweest, te bewijzen, dat een wenk[16]
[17] van UEd. min als een gebodt te achten, onmoghelijk is,

[18] Mijn Heere,voor

[19] UEd.

[20] Verplichten dienaer

[21] PCHóóft.

[22] Van den Hujze te Mujden,

[23] XX Oct. 1630.

Hooft constateert het kruisen van *408* en *412* en roemt de drie Italiaanse gedichten, die hij ook aan enige Amsterdamse vrienden heeft laten lezen. Hij verstout zich niet, Huygens na te volgen, maar wel, een Hollandse vertaling van *Laura Latroni* te maken, die - natuurlijk! - bij het origineel even ver achterblijft als een loodje bij een diamant: Huygens mag het vernietigen (*'T Loot van den Diamant des Heeren Huygens, genaemt Laura latroni, Laura tot den Roover*. LSt. I 298). Over een oorspronkelijk sonnet dat hij toevoegt laat Hooft zich nog zelfverguizender uit. (*Op het steuren van Petrarchaes graf*. A.w. I 300).

* Minuut. UBA II C 11.222. Afschr. KA CLXXIa[b] 60

Eindnoten:

2 *Na...had:* tegelijk met *412*.
4 *Ued...rijmen*, de Italiaanse gedichten; *die...zijn:* die door mij aan enige vrienden te Amsterdam ter hand gesteld en door ons allen hoog gewaardeerd zijn (WNT *bijzetten* 2673 6); samentrekking van *bijsetten* en *hoogh zetten*.
6 *Derhalven...niet:* Daarom waag ik mij er niet aan (*'s* enclitische genitief = *des*, afhankelijk van *zich onderwinden*).
7 *door...schrijven:* Huygens had gevraagd om een gedicht uit Muiden over het onderwerp (*408* tegen het eind).
8 *zoo verre beswooren:* zozeer onder de ban gebracht, betoverd; *dat...heb:* dat ik mij verstout heb; *een...loodt:* een Hollandse imitatie in lood (een loodt = een voorwerp van lood, vgl. WNT lood 2704, met dit citaat. Vgl. *415* r. *5*).
10 *doofheit:* dofheid; *kladden:* smetten, gebreken; *die...belieghen:* die van de zuiverheid daarvan (van het origineel) een zeer verkeerd denkbeeld geven (WNT *beliegen* 1725 3), dit citaat).
12 *hegmunt:* valse munt; *voor...verklaert:* voor mengsel verklaard (? WNT *brij* 1357 geen passende bet., vermoedelijk wordt hier bedoeld een mengsel met onedele metalen); *ter...verwijzen:* tot de smeltkroes en het vuur te veroordelen.
13 *'Tgeen...gaet:* Wat hierbij gaat (zie boven: *'TLoot* en *Op het steuren*); *zijnde...gevallen:* (de hoofdgedachte van Hooft's sonnet is inderdaad dezelfde als die van *Laura Latroni*).
14 *zal...houden:* zal zich zeer vereerd achten.
16 *'t een en 't ander:* beide gedichten; *bewijzen:* tonen; *wenk:* nl. in *405*.

415 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 20 Octob^r 1630 beant*w* 29 derselve)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Wat ick den H. Huighens zende kan UE ujt den ingesloten, on-
[3] gesloten verneemen. Maer UE gelieve denzelven te slujten eer hij
[4] voortsgaet, op dat zijn' Ed. misschien niet quaelijk en neeme, dat
[5] ick met zoo valsch een loodt, bij anderen zijnen diamant tot een
[6] instal breng. De weêrgaê vande rijmen zend ick hier bij, op datze
[7] UE met gemak lezen moghe. 'T is de klad, ende zouder UE zonder
[8] 't ander, moghelijk niet door geraken. Ick hadze daernae garen
[9] weder t'hujs, met een afschrift van elk. Maer gelieve verdacht te
[10] zijn, dat de klad niet in plaets van 't net nae den Haeghe raeke.
[11] Mon frere Bartolot was mij dezen naemiddagh bezoeken, met
[12] eenen brief ujt Madril van den Abt Scaglia, die den Hartoghe van
[13] Savoyen, eertijds voor Ambassadeur, in Vrankrijk gedient heeft,
[14] geschreven den 22^en Sep. ende meldende onder 't voorneemste,
[15] dat de ziekte van Spinola, aldaer veel te denken gaf, Casal be-
[16] langende. Nu schrijftmen van Antwerpen, dat hij morsdoodt is:
[17] want dus lange en heeft niet gelaten te spartelen. De 36 tonnen
[18] schats bij den Koning aengetast van 't koopliên goedt, zijn zij gladt
[19] quijt voor d'eene helft. D' andere wort hun belooft weder te be-
[20] talen op d'inkoomst der twee eerste vlooten. Men weet daer raeds
[21] genoegh om gelt, ende licht 'er veel volx. Niettemin andren
[22] schrijven datter gehandelt wort van de zilvere munt twaelf ten
[23] hondert te verlichten. Dit 's geen teken van ruimte. Maer mij vergat
[24] hier boven dat de voor*s* abt bekent, dat de voortgank der Françhoi-
[25] zen den Spanjaert de meeste bekommering maekt. Waer ujt te
[26] speuren is, dat zij hunnen tijdt met geen vlieghen vanghen toe-
[27] gebraght hebben. Want deze man is quaedt Fransch, ende zal hunne
[28] zaken, boven waerheit, niet verheffen. De Duitsche beweeghenissen
[29] achtmen daer luttel; maer dat ujt de daghvaert van Reghensbergh,
[30] nieuwe beleidingen zullen broeijen. God geeve, ten besten, ende
[31] houde UE met alle de zijne in genaede bevolen, nae groete ende
[32] gebiedenis

* Origineel. UBA II C 13.147.

[33] Monsr et frere, van

[33] U E

[34] gansdienstw^{en} broeder

[35] PCHóóft.

[35] Vanden Hujze te Mujden

[36] 20 Oct. 1630

Hooft stuurt Baak *414* met de twee bijlagen, voor Huygens. Hij zendt bovendien de kladden der gedichten, zodat Baek ze op zijn gemak kan lezen; aan de hand van de voor Huygens bestemde afschriften zal hij ze wel kunnen ontcijferen. - G. Bartolotti heeft Hooft een brief getoond van de abt Scaglia (vgl. *660, 675, 683, 732, 760*) uit Madrid, met nieuws. Uit Antwerpen komen nadere berichten over de van de kooplieden geëiste schatting en een devaluatie van de zilveren Spaanse munt. Enz.

Eindnoten:

2 ingesloten, ongesloten, nl. de brief aan Huygens.
5 *valsch:* nagemaakt; *een loodt:* loodje (WNT *lood* 2704 4 a met deze plaats); *tot....breng:* zijn waarde doe verliezen (WNT *instal* 1974).
6 *weêrgaê:* kopie, h. klad.
7 *met gemak:* op uw gemak; *zouder:* zoud'er.
15 *ziekte van Spinola:* hij stierf 25 september 1630 voor Casale; *Casal*, vgl. *356*.
17 *dus lange...spartelen:* zó lang heeft hij geen stuiptrekkingen voorgewend (WNT *gelaten* 1050).
18 *aengetast:* in beslag genomen, gevorderd (WNT *aantasten* 389 c).
20 *op...vlooten:* na het binnenkomen van de eerste twee zilvervloten; *men weet...gelt:* men weet daar aan geld te komen.
22 *gehandelt:* onderhandeld, overleg gepleegd.
24 *bekent:* toegeeft.
26 *met...toegebraght:* niet met beuzelingen doorgebracht.
27 *is quaedt Fransch:* is Frankrijk slecht gezind.
28 *beweeghenissen:* beroeringen.
29 *achtmen luttel; maer* (*men acht*)*:* vindt men van weinig belang; maar men meent; *daghvaert:* vergadering, nl. de vorstendag te Regensburg, vgl. *398, 402*.
30 *beleidingen:* initiatieven; *broeijen:* voortkomen (WNT *broeden* 1425 b).

416 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 23 8tob^r^ 1630 beant*w* 29 derselve)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Nochte de loopmaeren, nocht eenigh antwoort op den mijnen
[3] vanden xx^en^ daer een ander aenden H.Huighens, met zekere dichten
[4] instak, verneemende, begin te duchten, dat UE ujt der stadt, ende[4]
[5] moghelijk, naeden Haeghe getrokken zijnde vergeten zal mijne
[6] gebiedenis aenden H. vander Mijle, 'tzampt het afschrijven van
[7] dien brief van konings Philips eighene handt aen den Heer Prinsse
[8] Willem Hoogh. Ged. Ons genakend vertrek doet ons haken nae
[9] Dirk Haek oft ijemant van zijnent weghe, om den wijn af te steken,[9]
[10] die, met lang wan te leggen, wel eenen rok ujttrekken moght. Van[10]
[11] dat ujr nocht tijdt hebben der vrouwen, is dikwijls geen afkoomen:
[12] doch den goeden man niet te verghen, dat hij 't hart t' hujs late, om
[13] ons te komen gerieven, met het geen door anderen kan beschikt[13]
[14] worden. Waer ick niet bet aen mijn been, dat nocht achterwaerts[14]
[15] nocht voorwaerts schijnt te willen, als aende timmeraedje ge-
[16] bonden, ick vond mij morghen ter begraffenis van mijnen Neeve
[17] Overlander, dien God genaedigh zij. Hier gapen nu twee ampten; [17]
[18] 't burgermeesterschap, ende dat vande Gemaghtighde Raeden der
[19] Staten, inden Haeghe: maer nae wat persoonen doch? Want de
[20] lijken zijn niet kouwt, oft de plaetsen en zijn begeven, bij de
[21] gemeene gissing. Het endt van UE begeerte ende 't derde boek van[21]
[22] Tacitus heeft UE hier nevens, maer geenssins dat van mijn' schuldt
[23] ende overbodigheit om U E. in gelijken oft meerder te believen.

[24] Als UE spreekt, zal reedtstaen,

[25] Monsr et frere,

[26] U E

[27] gansdienstw^e^ broeder

[28] PCHóóft.

[28] Vanden Hujze te Mujden,

* Origineel. UBA II C 13.146.

[29] 23 Oct. 1630.

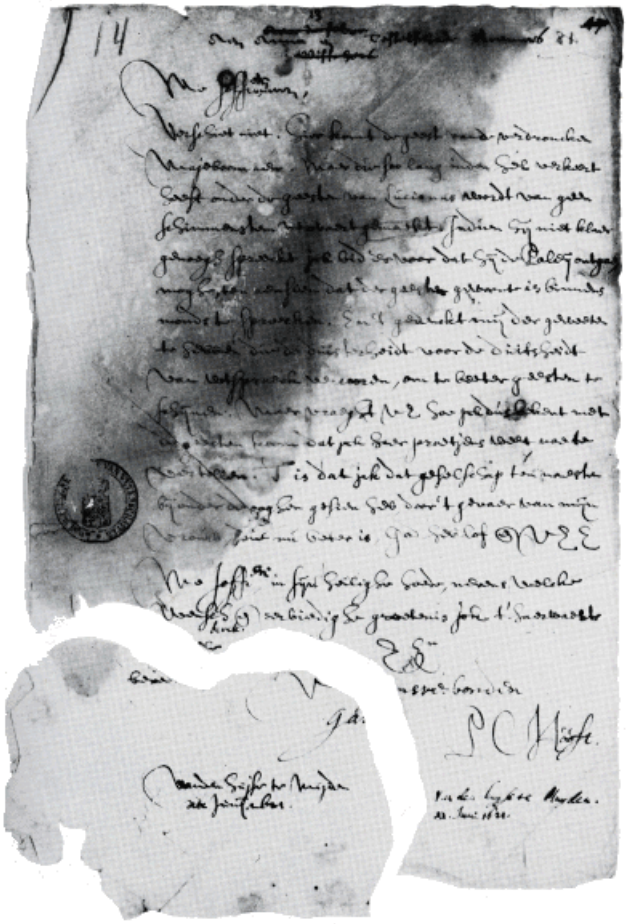

5 Brief van P.C. Hooft aan Anna en Maria Tesselschade Roemer Visschers

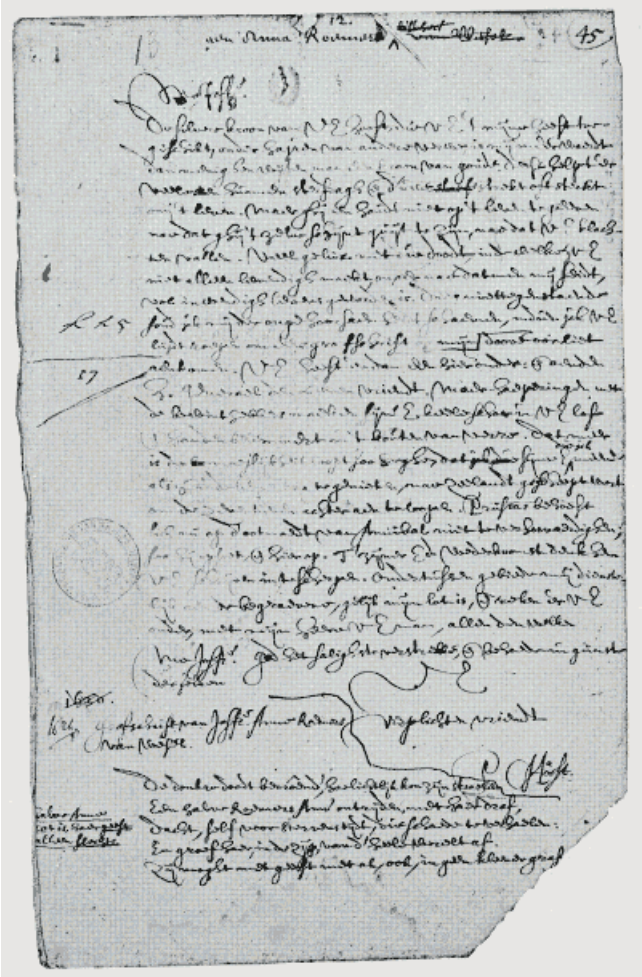

6 Brief van P.C. Hooft aan Anna Roemer Visschers

Daar Hooft geen nieuwsberichten en geen antwoord op *415* van Baak ontvangen heeft, vermoedt hij dat deze naar Den Haag is. - Verlangen naar de wijnkoper D.Haek. - Nog meer dan door de verbouwing wordt Hooft door zijn zere been verhinderd, de begrafenis van zijn neef Overlander bij te wonen.

Eindnoten:

4 *verneemende:* bespeurende.
9 *af te steeken:* uit het vat over te gieten in een kleiner, of te bottelen (met het oog op Hooft's winterverblijf in Amsterdam).
10 *wan:* half leeg; *eenen rok ujttrekken:* achteruitgaan, geur verliezen; *Van dat ujr enz.:* Met vrouwen is niets te beginnen als ze beweren geen tijd te hebben, maar ook van deze man (Haek) kan men niet eisen dat hij, als er iets is dat hem aan zijn huis bindt, ons komt helpen met iets dat ook door een ander gedaan kan worden.
13 *beschikt:* in orde gebracht.
14 *bet:* meer; *achterwaerts nocht voorwaerts:* niet slechter en niet beter.
17 *Overlander*, vgl. *41*.
21 *het endt:* doel en (letterl.) einde; *begeerte*, nl. naar Tacitus.

417 *A Monsr Monsieur Joost Baek, In Amsterdam.*

*

[1] Monsr et frere,

[2] Heden is mij vertoont een geschrift in hooghduitsch houdende de
[3] voorwaerden van 't verdragh tussen den kaizar ende de kroonen
[4] van Vrankrijk ende Spanjen, waer van hier bij een afschrift in
[5] Nederlandschen druk gaet, niet al te wel vertolkt. De voorwaerden
[6] tussen den H. van Thoirax ende Spinola heeft UE daer bij, maer[6]
[7] zijn immers zoo slordigh. Doch isser ujt te zien dat den Franchojs[7]
[8] zijn haen koning blijft, Nevers meester van Mantua ende Mont-[8]
[9] ferrat, Thoirax in volle glorje. De pleghtigheit van 't afbidden oft
[10] schult bekennen is maer wint en róók, daer wijze lujden lichtlijk[10]
[11] afscheiden, mits 't hecht inde handt houdende. 'T gevoelen dat U E[11]
[12] niet min als mij ende allen liefhebberen der gemeene welstandt[12]
[13] rustende op d'evenwight der Fransche ende Oostenrijksche
[14] maghten, deze maere smaken zal, doetze mij hier dezen avont in-
[15] sluiten om morghen vroegh te bestellen; met bede dat ick weten
[16] moghe wanneer UE naeden Haeghe denkt, ende eerst eens ver-[16]
[17] zocht te zijn, om een' bezondre boodschap, mitsgaeders dat God
[18] UE ende alle de zijne in schut ende scherm houde, nae wensch ende
[19] groete,

[20] Monsr et frere, van

[21] U E

[22] gansdienstw^en broeder

[23] PCHóóft.

[24] In Amsterdam, haestigh 3 Nov. 1630.

Hooft zendt een gedrukte, slechte, Nederlandse vertaling van het verdrag tussen de Keizer, Spanje en Frankrijk (nl. de te Regensburg gesloten, later door Richelieu verworpen overeenkomst dat alle mogendheden zich uit de Italiaanse zaken zouden terugtrekken). Ook de voorwaarden waarop Thoirax Casale aan Spinola zal overgeven zijn erbij, zeker zo slordig (nl. vertaald). Hooft is ingenomen met de roem van Thoirax en het feit dat Gonzaga-Nevers Mantua en Montferrat behoudt, ondanks een vernederend bedoelde formaliteit.

* Origineel. UBA II C 13.145.

Eindnoten:

6 *Thoirax* vgl. *356, 396, 402, 403*.
7 *immers zoo slordigh:* zeker, tenminste zo smadelijk.
8 *Nevers*, vgl. *356* r. 16.
10 *daer...afscheiden:* waar wijze mensen geen enkele waarde aan hechten.
11 *mits 't hecht...houdende:* mits zij het heft, het gezag, houden (WNT *hecht* (*IV*) 233).
12 *de gemeene welstandt:* het algemeen welzijn.
16 *naeden Haeghe denkt*. Na sommige werkwoorden, die een plan, een overleg tot een reis uitdrukken, wordt de infinitief ‘te gaen’ of een synoniem daarvan dikwijls weggelaten, vgl. *373; verzocht:* bezocht.

418 *Aenden Pr Michiel de Mist.*

*

[1] Ick zend hem declaratie van de kosten om t'apprehenderen ende[1]
[2] voeren nae den Haeghe van Pieter Janszoon brouwersknecht van
[3] Naerden, met last om daerop ordre bij de geco*m* Raden te ver-[3]
[4] volghen, ende zorghe te draghen dat mijn recht in alle zaeken vande[4]
[5] pachters van Naerden, bewaert werde.

[6] 12 Nov. 1630.

Hooft stuurt aan deze procureur de in *407* genoemde declaratie, met de opdracht, daarop een beschikking van Gecommitteerde Raden te verwerven en voor Hooft's rechten te waken.

Eindnoten:

1 *apprehenderen:* arresteren.
3 *ordre vervolghen:* een beschikking uitlokken.
4 *recht*, nl. als ambtenaar.

* Gedenkenis. UBA II C 11.324.

419 *Aende Gecommitteerde Raeden.*

*

[1] Ed^e^ &c.

[2] Ten regarde van 't geen de zaeken van Naerden, hangende onge-[2]
[3] decideert voor UEd.Mo, importeren voor 't gemeene beste, voor
[4] de pachters, ende mijn particulier als Hooftofficier der plaetse, heb[4]
[5] ick niet konnen laten UEd.Mo. reverentelijk te bidden bij dezen,
[6] dat haer gelieve d'exspeditie der zelve te houden voor gerecom-[6]
[7] mandeert, ende met eenen ordre te geven waer ick zal moghen
[8] vinden de kosten gedaen om Jan Pieterszoon knecht inde brouwe-
[9] rije van Henrik Dirxz. Bergh, te apprehenderen ende in den Haeghe
[10] te brengen, de declaratie derwelke ick den Pr^r^ Michiel de Mist heb
[11] toegezonden, om vervolgh daerop te doen bij UEd. Mo., dewelke,[11]
[12] Ed^e^ &c. God almaghtigh, in gelukzalighe regeringe altijds bewaere,
[13] ende in haere goede gratie,

[14] UEd.Mo.

[15] Onderdaenen dienaer

[16] PCHóóft.

[17] Ujt Amsterdam, 12 nov. 1630.

De zaken die Hooft bedoelt, komen waarschijnlijk duidelijker uit in *487* e.v. Hij verzoekt de afdoening te bespoedigen en hem de kosten, gemaakt bij de in *407* vermelde arrestatie en opzending, te doen vergoeden.

Eindnoten:

2 *Ten regarde van 't geen*(...)*importeren:* met het oog op het belang dat(...)hebben.
4 *pachters*, nl. van de accijnzen, in dit geval waarschijnlijk die op het bier; (*voor*) *mijn particulier:* voor mij persoonlijk (WNT *particulier* 547 2).
6 *gerecommandeert:* ambtelijk aanbevolen.
11 *om vervolgh daerop te doen:* om die ter afhandeling in te dienen.

* Minuut. UBA II C 11.324.

420 *(C. Huygens aan P.C. Hooft)*

*

[1] Mijn Heer,

[2] Ick en stae den regel van rechten niet toe, qui tacet consentire[2]
[3] videri: zijnde verre vande goed dunckenheid van d'eere t' aen-[3]
[4] vaerden die U.E. mijne lichte rijmerijen overtalligh toeschrijft. Eerst[4]
[5] een' dobbele reise, gins ende weder hier ende Zeeland heeft mij dus[5]
[6] lang in dit versuijm van erkentenisse tegen UE gehouden; nader-
[7] hand hoopwerck van besigheden soo eighener saken als andere, die[7]
[8] men gewoon is voorden eersten welkom thuijs te vinden. U.E. neme
[9] het onschuldigen in sijne beleeftheit aen ende hebbe veel dancks[9]
[10] voorde vertaling mijner onweerdighe droomen. 'Tis d'eerste[10]
[11] Klabbeecker, daer ick oijt lood af uijt sagh gaen. U.E. bedencke hoe[11]
[12] 't bij 'tgilde vande oprechte Juweliers verstaen kan werden. In
[13] Vriesland, daer ick vinde meer aerdicheits te schuijlen dan men ab[13]
[14] aere crasso soude wachten, zijn eenighe geesten op dit gerucht[14]
[15] ontwaeckt, ende hebben mij dinghen ter hand doen komen, die wel[15]
[16] lesens waerd zijn. Wanneer ickse weder in 'tbesitt krijgh, salder U.E.
[17] deel aen hebben, soo 'them gelieft. Ick blijve sonder ophouden

[18] Mijn Heer;

[19] U.E. dienstwill^{ste} vrund

[20] ende dienaer

[21] CHuygens

[20] Hage, den 3^{en}

[21] Decem*b* 1630.

Door ambtelijke en persoonlijke drukte beantwoordt Huygens nu pas *414*. Hij bedankt voor het vertalen van *Laura latroni* en weert Hooft's lof voor zijn gedichten, die hij ‘droomen’ noemt, af, o.a. door *Laura latroni* geen diamant maar een ‘Klabbeecker,’ d.i. een stukje bergkristal, te noemen. Hij heeft uit Friesland enige gedichten op de schending van Petrarca's graf ontvangen en zal Hooft afschriften zenden.

Eindnoten:

* Origineel. KA CLXXIa^{c} 57.

2 *Ick...toe:* Ik ben het niet eens met de rechtsregel (WNT *toestaan* 701); *qui...videri:* ‘dat, die zwijgt, de indruk vestigt, dat hij toestemt’. Regel van Bonifacius VIII (1220-1303) in *Decretalia VI* 5, 12, 43.
3 *zijnde...:* (causaal) daar ik enz.; *goed dunckenheid:* eigenwaan, inbeelding (WNT *goeddunkendheid* 345); *d'eere:* de lof.
4 *lichte:* onbetekenende; *toeschrijft:* toekent; *overtalligh:* op een overmatige wijze, meer dan zij verdienen (WNT *overtallig* 2106); *Eerst* (heeft, zie r. 5).
5 *gins...Zeeland:* heen en terug van hier naar Zeeland (*hier ende* betekent hier blijkbaar *van* hier naar. WNT *hier* 733 kent slechts een plaats hiervan). Huygens ging 15 oct. met de prins naar Zeeland en keerde 12 nov. terug, maar reisde intussen van 20 tot 26 oct. nog weer van Middelburg naar Den Haag en terug, omdat zijn moeder ernstig ziek was (Br. I, nr. 305 noot 3, Dagboek p. 30/1); *heeft...gehouden:* heeft gemaakt dat ik zo lang verzuimd heb u mijn erkentelijkheid te betuigen (WNT *erkentenis* 4199 o.a. ‘blijk van dankbare waardering’, zoals hier).
7 *hoopwerck...vinden:* een massa bezigheden, zowel (een massa) eigen zaken als ook andere zaken die men gewoonlijk als eerste verwelkoming thuis vindt (WNT *hoopwerk* 1077: grote hoeveelheid, zeer veel; *eighener* is partitieve gen., bij *andere* ‘schakelt’ Huygens ‘los’).
9 *onschuldigen:* verontschuldigen; *beleeftheit:* goedheid, vriendelijkheid (wilt gij zo goed zijn mijn verontschuldiging te aanvaarden).
10 *onweerdighe droomen:* geringe bedenksels.
11 *Klabbeecker:* Vgl. *414* ‘stuk...bergkristal (gesteente, op diamant gelijkend, maar van ongelijk veel minder waarde) afkomstig van de plaats *Clabbeke* bij Brussel...valse diamant’ (WNT *Klabbeek* 3269; *Klabbeker* 3270); *daer...gaen:* waar ik ooit lood uit zag voortkomen; *U.E.... werden:* U moet maar bedenken hoe 't door het gilde van de echte juweliers kan worden begrepen (onmogelijk! zullen ze zeggen).
13 *vinde:* bevind, constateer; *meer aerdicheits:* meer voortreffelijks; *ab aere crasso:* op grond van de dichte lucht. (De ouden schreven meerdere of mindere intelligentie vaak toe aan *caelum tenue* of *crassum*, ijle of dichter atmosfeer (Cicero, *De fato* 7). Democritus echter uit Abdera, zegt Iuvenalis, *Satiren* 10,50, laat zien, dat mannen van betekenis wel terdege kunnen ‘worden geboren in de vaderstad der schaapskoppen en onder dikken hemel’ (*vervecum in patria crassoque sub aere nasci*.) Vgl. Hoofts vertaling van deze satire, LSt. I, 213, vs 56 vlgg: hij, wiens voorsienigheit wtwijst / Mannen van groot verstandt te kunnen werden gebooren / In een droesighe lucht en 't landt der lompighe lujden.
14 *wachten:* verwachten; *zijn...ontwaeckt:* (zie Br. I, nr. 551: J. van der Burgh heeft de Friese poëten opgewekt deel te nemen aan het dichten over de grafschending; 561: dezelfde stuurt gedichten uit Friesland (22 nov.); *gerucht:* rumoer; *geesten:* dichttalenten, dichters).
15 *wel:* zeer.

421 *Aenden Proc^r Pieter van Luchtenburgh.*

*

[1] Ick zend hem inform^en ende sententie tegens Pieter Adriaensz van
[2] Mujderbergh, om mandament van appel te lichten.[2]
[3] ujt Amsterdam, 7 Decemb 1630.

Hooft zendt aan deze procureur een vonnis (nl. van schepenen van Naarden) met de ingewonnen inlichtingen, en draagt hem op, bij het Hof van Holland appèl aan te tekenen. P. van Luchtenburg was bij notariële akte van 2 oktober 1625 tot Hooft's procureur aangesteld, als opvolger van de overleden Dirck Booth.

Eindnoten:

2 *mandament van appel:* bevelschrift om appèl aan te tekenen; *lichten:* aan zich doen uitreiken.

* Gedenkenis. UBA II C 11.325.

422 *(P.C. Hooft aan C. Huygens).*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Waer ick zoo wel een overman vande geenen, die met deze soorte[2]
[3] van kleenoodjen omgaen, als ick een van de gemeene gildebroeders[3]
[4] ben, ick zoude mij wel statigh aentrekken 't verwijt van geen'[4]
[5] kladbeeken uijt diamanten te kenne. Noch is 't nae genoegh ver-[5]
[6] peutert, met mij voor zoo slecht aen te zien. Van droomen te[6]
[7] vertolken, dat en belgh ick mij niet. Joseph beweez wel, datter zijn,[7]
[8] die beter 't ujtleggen, als 't uitlachchen verdienen. Als U Ed. ijet[8]
[9] bevallijx ontfangt, vervecum ex patria, zoo 't zommighen achten,[9]
[10] wil het des met te quaeder ooghe niet aenzien, maer liever in goede[10]
[11] genegentheit den juwelier slachten, die (nae mij d'Heer Vlamingh[11]
[12] nu Burgerm[r] alhier, eens vertrok) eenen schoonen steen, in Noor-[12]
[13] wegen oft dat gewest, gebooren, Borientael doopte, op dat ze zoo[13]
[14] nae in naem, als in wezen, den Orientael geleke. Ondertussen komt[14]
[15] hier bij de Connestaggio weder te huijs, met dankzegging voor den[15]
[16] dienst, dien hij mij bewezen heeft. 'Tis de pijne wel waerdt, dat[16]
[17] men hem Dujtsch leere kallen, doch in zommighe zaken wat beter,
[18] dan hij Italiaensch spreekt. Want zeker, hij zeidt, dat ten tijde van[18]
[19] Coning Philips, geen' vervolghing om geloofssaeken in swang[19]
[20] gink: dat nae 's Prinssen koomst tot Antwerpen, de preeke eerst[20]
[21] ontrent die stadt begon; met eenighe doch weenighe gelijke mis-
[22] slaeghen, die niet sloeren moghen: nochte, mijns oordeels, geen[22]
[23] Nederlander, met overzetten behoort toe te staen. Doch ijder staet[23]
[24] voor zich zelven te zorghen, en mij, dat altijds gaen moghe

[25] Mijn Heer, voor

[26] U Ed.Gestr:

[27] Verplichtsten en toegedaensten dienaer

[28] P:C:Hóóft.

[27] Uit Amsterdam,

* Afschrift. KA CLXXIa[b] 55 en UBL. Pap. 13.
Hs. Watervlek.
Opm. drukkerssignatuur r. 9 na ‘ex patria,’: Pp3/55; blijkbaar een vergissing voor Pp2/55, zie *Werken* 1671.
Dat. antwoord op brief van 3 dec. 1630, de door Br. toegevoegde datum ‘j van Wijnmaendt’ is fout.

[28] [j van Wijnmaendt.]

Hooft neemt het spel met ‘klabbeecker’ over, die hij van diamant beweert te kunnen onderscheiden, al is hij slechts een gewoon gildebroeder en geen gildemeester. Het woord ‘droomen’ neemt hij op om, met verwijzing naar Jozef, te

betogen dat sommige dromen meer het uitleggen dan het uitlachen waard zijn. - De gedichten uit Friesland zal hij met bizondere genegenheid ontvangen. - Hij zendt Conestaggio in dank terug. Deze verdient vertaald en daarbij van sommige ernstige fouten gezuiverd te worden.

Eindnoten:

2 *zoo wel:* evenzeer; *overman:* hoofd van een gilde, ook hoofdman, ouderman genoemd (WNT *overman* 1889) (Hooft sluit zich aan bij Huygens' opmerking *U.E. bedencke* enz. in *420*).
3 *kleenoodjen:* kostbaarheden (WNT *kleinood 3820*).
4 *wel statigh:* zeer ernstig; *'t verwijt...:* Huygens had immers *Klabbeecker* genoemd wat hij een *diamant* achtte, zie wederom *420*.
5 *Noch...verpeutert:* Nog is het bijna een belediging (Kil. *verpeuteren* = delinquere, offendere; vgl. Hoofts *Koelte van Antwoordt* vs. 61, *Proeven II* p. 131).
6 *met:* door; *slecht:* dom, onnozel; *van:* ten aanzien van; *droomen:* Huygens had gesproken van *de vertalingen mijner onweerdighe droomen* (= geringe bedenksels), Hooft sluit daarbij aan maar neemt woordspelend het woord in de gewone betekenis; *vertolken:* (woordspelend) uitleggen en: vertalen; *dat...niet:* daar ben ik niet boos over, daar (nl. dat ge dát zegt) trek ik mij niets van aan.
7 *Joseph...:* (Zie het bekende verhaal van Jozef, de dromen van Farao uitleggend Gen. 41).
8 *ijet bevallijx:* iets bevalligs; *vervecum...patria:* 'uit het geboorteland der schaapskoppen'. Reageert met Iuvenalis 10,50 a op *420*.
9 *zoo...achten:* (bij *ijet bevallijx*) naar sommiger oordeel, gelijk sommigen het vinden.
10 *des:* daarom (omdat het daarvandaan komt); *in...slachten:* in goede gezindheid op de juwelier lijken; *die...geleke:* zie hetzelfde verhaal in *260* aan Huygens.
11 *Vlamingh:* Vgl. *247*.
12 *vertrok:* vertelde.
13 *oft dat gewest:* of daar in de buurt (WNT *gewest* 2065: hier in dit gewest = hier in de buurt).
14 *zoo nae:* even nabij, even zeer.
15 *Connestaggio:* Zie *353, 399, 405*.
16 *pijne:* moeite, inspanning.
18 *zeker:* voorwaar, nota bene.
19 *in...gink:* gebruikelijk was, gewoon was, plaats had.
20 *'s Prinssen...Antwerpen:* 13 juli 1566; *de preke:* de hagepreek.
22 *die...moghen:* die er niet mee door kunnen, ontoelaatbaar zijn, die men niet op hun beloop mag laten (WNT *sloeren* (*II*) 1849 kunnen sloeren: toelaatbaar zijn enz.).
23 *staet...zorghen:* moet voor zichzelf zorgen (*ijder* meew. voorw.); *en...Hóóft:* en mij (*staet te zorghen*) = en ik heb ervoor te zorgen dat P.C.Hóófts altijd gelden mag als uw enz. (*P.C.Hóófts* is onderw.).

423 *A Monsieur Monsr Joost Baek, T' Amsterdam*

*

[1] Monsr et frere,

[2] Aenvejrdende UE vruntlijk ujtbieden van tot Haerlem te doen[2]
[3] ontfangen op dingsdaeghe naestkomende, 't geen mij op 't comp-
[4] toir vanden Heere Rentm^r^ Colterman geordonneert is, zeinde hier[4]
[5] nevens d'ordonnantie ende quitantie, die UE gelieve te doen be-
[6] handighen aenden voor*s* Heere Rentm^r^ oft zijnen Klerk Ketelaer,
[7] mits daer vooren in voldoeninge ontfangende, als volgt.[7]

[8] Quitantie van drie jaeren pachts vande civile boeten, verschenen,
[9] den 27^en^ Maj Anno 1630. tot hondert £ van 40 grooten 't pondt

10	jaerlijx, belopende	gl 300-.-.
	Quitantie van drie jaeren pachts vande Hofwejde geleghen bij 't Casteel der Graeflijkheit tot Mujden, verschenen den laesten decembris *a* 1630, tot 16 gelijke ponden 's jaers[11]	gl 48-.-.
15	Aen gelde	gl 1066-8-10
		1414-8-10

[17] Zegge zoo aen quitanties als gelde te zaemen veertienhondert
[18] veertien ponden van veertigh grooten 't stuk, acht st^s^ tien pe*n*.
[19] Voorts te vorderen van den voors H.Rentm^r^, oft zijn E klerk de
[20] acte van continuatie des pachts vande civile boeten, hem laest van
[21] mij toegezonden om geregistreert te werden, ende dezelve ont-
[22] fangen hebbende te betaelen het recht vanden comptoire:[22]
[23] mitsgaeders den voor*s* Klerk te vereeren voor zijne moejte een'
[24] rijxdaler.

[25] Waermede UE met alle die haer lief zijn, den almoghenden bevolen
[26] blijve, nae groete ende gebiedenis,

[27] Monsr et frere, van

[28] U E

* Origineel. K.B. 121 D 8.

[29] gansdienstw[en] broeder

[30] P C Hóóft.

[31] in Amsterdam. 26 Jan.

[32] *a* 1631.

[34] (*Baak*, onder de tekst:

[35] Nota. is bij Pr Verkinder netto ontf[n] *f* 1042:18:8 pe*n* welke somme,

[36] door order van frere Hooft in banco heb doen draeghen op rek[e]
[37] van Carel vander Weije

[38] Feb[r] 1631.
Op de adreszijde:

40		1066-8-10
	af	21
		1045-8-10
		2-10-
	ontf[n]	*f* 1042-18-10).

Hooft neemt Baak's aanbod aan, ten kantore van de rentmeester der Grafelijkheid te Haarlem, Colterman, gelden te laten innen en storten, en zendt daarvoor de nodige stukken, nl. de (van de Rekenkamer ontvangen) uitbetalingsorder en de getekende quitantie. Tegelijk moet, tegen quitantie, gestort worden de door Hooft verschuldigde pacht van de civiele boeten en van de hofweide, over drie jaren. Verder moet om de acte van verlenging der pacht van de civiele boeten, die Hooft ter registratie bij de rentmeester heeft ingezonden (vgl. *365*), gevraagd en de onkosten voldaan worden.

Door Hooft blijkbaar te ontvangen:		gl 1414. 8.10
Door Hooft te storten:		
voor de pacht der civiele boeten:	gl 300	
voor de pacht van de hofweide	gl 48	
	gl 348 ->	gl 348. -. -
Blijft te ontvangen		gl 1066. 8.10
Aan leges te storten	gl 21	
Aan de klerk te geven	gl 2.10	
	gl 23.10 ->	23.10.-
Blijft te ontvangen		gl 1042.18.10

Eindnoten:

2 *ujtbieden:* aanbod.
4 *geordonneert:* bevolen, nl. uit te betalen.
7 *daer vooren:* daarvoor.

11 *pacht vande civile boeten:* de in civiele zaken opgelegde boeten kwamen de rechtsvorderaar ten goede, die ze van de Staten pachtte, in dit en de ons bekende andere gevallen voor *ƒ*100 's jaars *Hofweide:* Hooft pacht de weide voor *ƒ*16 en kon hem voor een veel hoger bedrag verpachten; in 1609-1614 bracht de weide *ƒ*46 op; uit *366* blijkt dat Hooft de opbrengst geheel of gedeeltelijk opofferde voor het planten van de 'mantelinge' van bomen om het slot.

22 *recht van den comptoire:* leges.

424 *Aen burgerm^ren van Naerden.*

*

[1] Eerzaeme &c.

[2] Op U EE missive in dato den 26^en dezer, mij gisteren behandight
[3] klaeghende over swaere injurien U EE door den Schout van[3]
[4] Hilfersom gedaen, diene tot antwoort, dat U E<E> gelieven zal
[5] mij over te zeinden d'informatien die U EE tot bewijs der voor*s*
[6] klaghte zullen weten te recouvreren, omme dezelve met d'om-[6]
[7] standigheden der zaeke gezien ende daerop gedelibereert, voorts
[8] gedaen te werden zulx als nae rechte tot reparatie van zoo groot een[8]
[9] exces, zal bevonden worden te behooren. Het debvojr door UEE[9]
[10] op mij begeert om den Schouten der dorpen 't beletten vanden[10]
[11] voorkoop der graenen ten hooghsten te recommanderen, heb ick,[11]
[12] naer belofte, gedaen, overbodigh, in alles wat redelijk zijn zal,
[13] altijds behulpzaem te wezen aen UEE dewelke
[14] Eerzaeme &c. God almaghtigh in schut ende scherm behoede,
[15] nevens vruntlijke groetenis van

[16] U E

[17] Toegedaenen goeden vriendt

[18] P C Hóóft.

[17] Ujt Amsterdam,

[18] 28 Ja*n* 1631.

Op een klacht van de burgemeesters van Naarden over beledigend optreden van de schout van Hilversum tegen hen, verzoekt Hooft hun de bewijsstukken in te zenden om de zaak naar behoren te kunnen berechten. - Volgens zijn belofte heeft hij gevolg gegeven aan hun verzoek, de dorpsschouten dringend op te dragen, de voorkoop van graan te beletten.

Eindnoten:

3 *injurien:* beledigingen.
6 *recouvreren:* verzamelen; *dezelve...gedelibereert:* nadat van deze met de omstandigheden van de zaak kennis genomen en daarover beraadslaagd is; *omme...zulx:* opdat daarna gedaan worde datgene.

* Minuut. UBA II C 11.325.

8 *reparatie:* herstel.
9 *debvoir:* (ambtelijke) plicht.
10 *op:* van.
11 *voorkoop der graenen:* het opkopen van het graan voordat het op de markt komt: termijnhandel; *ten hooghsten:* ten zeerste.

425 *Aenden burgerm^r van Zevenberghen Mathijs Mathijszoon.*

*

[1] Heer Burgerm^r

[2] Alzoo wij bevinden, dat mijn Hujsvrouwe, mits de verswaeringe
[3] van 't mesnage, aenwas van kinderen, ende andere incidenten, als[3]
[4] dat zij over de acht weeken ende ons jongste dochterken drie
[5] maenden lange de koortse gehadt hebben, d'eene reize achter[5]
[6] d'andere verhindert wort in persoon tot Zevenberghen te ver-
[7] schijnen, ende wij beducht zijn dat de geleghenheit daer toe voort-[7]
[8] aen niet veel en zal beteren, zoo is deze om dienstelijk te verzoeken
[9] UE opinie, oft het continueren in 't houden van kamere ende
[10] meublen aldaer haer eenighzins voorderlijk zijn kan tot main-
[11] tienement haerder neutralitejt; ten minsten zoo verre, dat zij daerin[11]
[12] continuerende, altijds, wanneer 't haer geleghen viel aldaer per-
[13] soonlijk te komen resideren, gelijk zij deede doenze weduwe was,
[14] zoude voor inwoonster ende neutrael moghen passeren op de oude[14]
[15] acten haer bij de HH Staeten ende Eertshartoghinne verleent. 'T
[16] welk alzoo zijnde zouden wij ons deze kosten noch getroosten, ten
[17] aenzien, dat haere neutralitejt alhoewelze tot Brussel niet en is ge-
[18] confirmeert, ook niet geannulleert en is ende in allen gevalle 't[18]
[19] recht derzelve noch controvers blijft. 'T welk noch in tijdt ende[19]
[20] wijle haer tot eenigh advantage zoude moghen dienen. Waerover[20]
[21] ons vrundschap geschieden zal, indien UE hierop metten eersten
[22] gelieft te antwoorden.

[23] Jan van Schoten hebbende van weghen 't sterfhujs mijner zaelighe[23]
[24] schoonmoeder ontfangen C gl. heeft ons wel gerestitueert alle de[24]
[25] papieren, maer vande voor*s* pe*n* niet altoos, zulx wij voor eerst niet[25]
[26] en zien met gemoede daeraene te geraken, maer wenschten wel, dat[26]
[27] UE geliefde hem af te vorderen 't geen UE van ons voor U E[27]
[28] moejte is komende, 't welk ook achten bij hem niet en zal ge-[28]
[29] weighert worden. Hoopen ook dat UE de mijne met de kleene[29]
[30] recognitien daer nevens gevoeght inde voorleden zomer wel ge-[30]
[31] worden zij. Ende willen hiermede UE met alle die haer lief zijn,
[32] den almoghenden in schut ende scherm bevolen laeten, naer
[33] hartlijke groete ende gebiedenis van

[34] U E

[35] Weldienstw^en

* Minuut. UBA II C 11.326.

[36] PCHóóft.

[37] ujt Amsterdam, 29 Ja*n* 1631

Hooft vraagt de burgemeester van Zevenbergen, of het blijven aanhouden van Leonora's domicilie aldaar (vgl. *262*) nog zin heeft, nu zij er zelden meer persoonlijk kan verblijven. - Een geldelijke beloning kan de burgemeester zich doen uitkeren door Jan van Schoten (vgl. *319*) die in Zevenbergen woont of er geregeld komt, daar die geld van Leonora onder zich heeft.

Eindnoten:

3 *'t mesnage:* huishouden; *incidenten:* bijkomende voorvallen, omstandigheden; *als:* zoals.
5 *d'eene...andere:* keer op keer; *achter:* na.
7 *voortaen:* binnenkort.
11 *daerin continuerende:* daarmee voortgaande, nl. met het in huur hebben van de kamer en die gemeubileerd te houden.
14 *zoude:* sluit aan bij *zij*, r. 11; *deze persoonlijke akten*, afkomstig van de Staten-Generaal of de Aartshertogin en gericht aan Leonora, zijn niet bekend. Zie over de neutraalverklaring van Zevenbergen *262*.
18 *'t recht derzelve:* de rechtmatigheid van de neutraliteit.
19 *controvers:* omstreden.
20 *advantage:* voordeel; *Waerover:* Daarom.
23 *van weghen:* uit naam van.
24 *ontfangen:* geïnd.
25 *niet altoos:* volstrekt niets.
26 *met gemoede:* goedschiks.
27 *'t geen UE is komende:* wat u toekomt.
28 *achten:* aannemen (dat).
29 *de mijne:* mijn brief.
30 *recognitien:* blijken van erkentelijkheid.

426 *Ed^e erntfeste, hooghgeleerde welwijze zeer vermoghende Heeren, Mijne Heeren, de Raeden van State, der Vereenighde Nederlanden, In den Haeghe.*

*

(*R. v. State:* Dross^t van Muyden Amsterdam den 14^n feb^rij 1631.)
Loont

[1] Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze zeer vermoghene Heeren,
[2] Mij vindende verlet bij zekere indispositie, heb ick d'ordre van[2]
[3] U.Ed.Mo. om te monsteren het garnisoen der stede Weesp, niet
[4] beter geweeten naer te koomen, als door mijnen Schout substitujt
[5] aldaer; dien ick toevertrouwe, zich ten besten, des doenlijk geweest[5]
[6] zij, daerinne te hebben gequeten, gelijk bij de monsterrollen[6]
[7] hiernevens gaende zal konnen gespeurt werden, door U.Ed.Mo.
[8] dewelke,

[9] Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze zeer vermoghene Heeren,
[10] God almaghtigh, in gelukzalighe regeringe altijds bewaere, ende in
[11] derzelver goede gratie,

[12] Uwer Ed.Mo.

[13] Onderdaenen dienaer

[14] P C Hóóft.

[15] Ujt Amsterdam, 14^en februarij. 1631

Hooft heeft, daar hij zelf door ziekte verhinderd was, de monstering van het garnizoen te Weesp door zijn schout laten verrichten en zendt de monsterrol in, vlg. *427*.

Eindnoten:

2 *Mij...indispositie:* Doordat ik verhinderd ben door ongesteldheid.
5 *ten besten, des doenlijk:* zo goed mogelijk. De vorm *des* enigermate verklaard WNT *des* 2434 Aanm.: door het misverstaan van de 2^e nv. en het opvatten daarvan als een 4^e kan. *des* gaan betekenen: *al wat, hetgeen*.
6 *monsterrolle:* bij de monstering opgemaakte of geverifieerde lijst van militairen.

* Origineel. ARA. Archief van de Raad van State. Ingekomen stukken 600.
Hs. dubbel vel, ingeknipt.

427 *Aenden Raedt van State*

*

[1] Ick zende Hunner Ed.Mo. de rollen van de monsterringe tot Weesp
[2] gedaen door den Schout, op den xij^{en} dezer, mits ick door indis-
[3] positie verlet was. Wt Amsterdam. 14 Feb. 1631.

[4] PCHóóft.

* Gedenkenis. UBA. II C 11.327.

428 *A Monsr Monsieur de Reigersbergh Conseiller en la cour souveraine de Justice d'Hollande &c a La Haije*

*

[1] Monsr

[2] Je ne faillys point, a nostre dernier adieu, d'effectuer tout aussitost,
[3] vostre intention, touchant le mesnagement de l'affaire communi-
[4] quée: jugeant qu'entre d'aultres raisons peut estre plus importantes,
[5] il ne será que bien, d'en faire les premieres ouvertures, a ceulx, que
[6] vous obligerez a y travailler de bonne affection, par la principale
[7] part, qu'ils auront a l' obligation d'un tel personnage. Je ne puis[7]
[8] toutesfois me garder de craindre, que le delay jusques au mois de
[9] maj prochain, n' y donne de grandes traverses, pour les considera-
[10] tions que vous scaurez. Cependant ne manqueray, selon la mesure[10]
[11] de mon pauvre pouvoir, de m' esvertuer en toutes occasions, que
[12] vous vous dignerez m' en fournir, a faire paroistre le zele
[13] tresparfaict,

[14] Monsr de

[15] Vostre plushumble et affectionné

[16] Serviteur

[17] d'Amstredam, ce 2e Mars.

[18] 1631.

[18] P C Hóóft.

VERTALING

Aan Mijn Heer Mijn Heer van Reigersbergh Raadsheer in de Hoge Raad van Holland enz. in Den Haag

Mijn Heer,

Ik heb niet nagelaten om na ons laatste afscheid onmiddellijk uw bedoeling te realiseren, wat betreft de behandeling van de mij meegedeelde zaak, oordelende dat het, naast andere misschien belangrijkere redenen, alleen maar goed kan zijn, er het

* Minuut. UBA II C 11.853. Afschr. UBL. Pap. 13.
N.B. Een doorgehaald eerder ontwerp II C 11.327, waarvan alleen de plichtpleging aan het slot anders is.

eerst kennis van te geven aan degenen die gij zult verplichten er met toewijding aan mee te werken, om het voorname aandeel dat zij zullen hebben aan de verplichtingen

van zo'n gewichtig personage. Ik kan toch niet laten te vrezen, dat het uitstel tot de maand mei a.s. grote hinderpalen zal betekenen, om overwegingen die u kent. Toch zal ik naar de mate van mijn gering vermogen, mij bij alle gelegenheden die u u zult verwaardigen mij ertoe te geven, inspannen om de onbegrensde ijver te laten blijken

Mijn Heer, van
Uw nederigste en toegenegen dienaar
P C Hóóft.
Amsterdam, 2 maart 1631.

Dit nieuwe geheime beraad betreft niet de amnestie voor de Remonstranten (vgl. *244* e.v.) maar de terugkeer van Hugo de Groot, die in 1632 zal afstuiten op dee is, van de kant der Staten, van ‘amende honorable’, vgl. *246*.

Eindnoten:

7 de verplichtingen die De Groot aan hen zal hebben.
10 de overweging dat uitstel uitlekken pleegt mee te brengen.

429 *Aende Ed.Mo.HH. vander Rek^e in Hollandt.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Met eerbiedenis heb ick ontfangen d'ordre van Ued. <Mo.>,
[3] in d'apostille op de marge der req^e hiernevens terug gaende,
[4] vervaet, ende in voldoening derzelve, haer, de toekoomste van 't[4]
[5] fajt daerinne geroert, met het geene wijders daer op in consideratie[5]
[6] komt, voor te draeghen. Op den 26^en Decembris dan, oft tweeden
[7] kersdagh lestleden, zijn ten hujze van eenen Cornelis Henrixz.
[8] Biertjen waerdt inde drie Coorendraeghers binnen Weesp in een
[9] gelagh geweest verscheide jongelujden, nevens den Suppliant ende
[10] zijnen broeder. Alwaer des nachts, ontrent twaelf ujren Jan
[11] Harmansz alias Splint ongenodight ende verre van nuchteren,
[12] ingekomen begost heeft het war te zoeken, ende eenen Claes Jansz.[12]
[13] alias den Paus, op te zeggen, dat hij eenigh bier in zijnen diezak[13]
[14] gegoten had. Claes ontschuldighde zich heusselijk ende verdroegh
[15] daerenboven eenighe slaeghen hem van Jan Harmansz. om 't hooft
[16] gegeven, met zoo zeltzaem een gedult, dat de voor*s* Jan ziende bij[16]
[17] hem geen wederwerk te vinden, eenen Cos Joosten broeder van
[18] den Suppliant toegetreden is, zeggende deze woorden in forme[18]
[19] kreng, waerom hebt ghij mij met bier begoten? Cos ant[t]woorde
[20] dat hij 't niet gedaen had, gelijk bij zijn bier daer 't schujm noch
[21] op stondt, moght blijken. Jan dies nietteghenstaende, slaet hem
[22] met een' vuist voor 't hooft, dat hij ter aerde stort, valt hem voorts
[23] met een getoghen mes op 't lijf, zijn voorhooft en klederen
[24] quetsende. De Suppliant, die niet wel te passe was, ende bij den[24]
[25] haert gezeten, hoorende roepen, datmen zijnen broeder vermoorde,
[26] ontsteken met eenen ijver die voorwaer excusabel was, maekt zich[26]
[27] derwaerts om hem te beschermen. 'T welk Jan Harmansz. gewaer[27]
[28] wordende, is daetlijk opgestaen, ende met het mes inder handt, den
[29] Suppliant heftelijk aengevallen. Deeze dan zich ter weere stellende
[30] heeft den voor*s* Jan Harmansz. nevens den navel getroffen, ende
[31] 't kleen gedarmte zulx gequetst, dat hij, twee daeghen daer nae,
[32] dezer werelt overleden is. Oft nu de perpetrant zich, met de hulpe
[33] van zijnen broeder had konnen verdaedighen zonder tot deze
[34] extremitejt te komen, oft een veilighe retraicte doen, zullen[34]
[35] U Ed.Mo. ujt de circumstantien der zaeke ende d'informatien hier
[36] nevens gevoeght best konnen oordeelen. Altijds hij is door mij aen[36]
[37] rechte gevordert, ende nae gewoonlijke citatien niet comparerende,
[38] bij vonnis van Schepenen der stede Weesp, op den xj^en dezer

* Minuut. UBA II C 11.328.

maent, Martij, balling 's lands geleidt, ende gecondemneert inde
boete volghends 't privilegie van goejlant t' eener manslaght
staende, dat is, van hondert ponden van veertigh grooten 't pondt.
Inventarisatie van goederen heeftmen niet konnen doen, mits hij,
gelijk onder 't vonnis aende voor*s* informatien gehecht, geattesteert[43]
is, een jonggezel ende zijn ouders in 't leven zijn, die zich eerlijk[44]
generen, naer hunnen doene; voerende de vader een' veerschujt[45]
tussen Amsterdam en Weesp: ende de voor*s* boete van C ponden
van zijnent weghen, aen mijne handen hebben betaelt. Vanden
handel ende wandel voorts des Suppliants, gaet zoo goedt een
gerucht, dat hij niet alleene nojt van eenigh ander quaedt fajt en is
besproken geweest, maer vreemt schijnt, hoe hij zich tot deze[50]
desbauche op dus hoogh eenen dagh is komen te begeven: 't en zij[51]
dan geschiedt om zich in zijn' ziekelijkheit ijetwes te recrëeren.
Ook hebben, de voor*s* Jan Harmansz. voor, ende zijne maeghen,
nae zijn overlijden, den perpetrant, zijne misdaedt, voor zoo veel[54]
in hun is, vergeven, op de conditien vermelt, in den zoenbrief der
req^e^ gëannexeert. Al 't welke ingezien, hem mijns bedunkens de
verzochte gratie van lantwinning oft rappel van ban, zonder[57]
quetsing van de eere der Justitie wel zal moghen verleent werden,
mits dat de Graeflijkheit behoude, 't geene aen mij betaelt, ende
haer, ujt kracht der bovengemelde sententie is competerende: Ten
einde de reukelooze jeught, op een' totale remissie, oft geringe[61]
amende, niet en kome te zondighen, ende zich in occurrentie van
zoo swaer een sequele, met min als behoorlijke circumspectie te[63]
draeghen. Ende niet wetende wijders U Ed.Mo. in dezen te dienen,
zal dezelve

Ed^e^ &c, nae wensch van gelukzalighe regeringe, tzamt mijne
ootmoedighe gebiedenis, den almoghenden in schut ende scherm
bevelen, ende in haer' goede gratie

Uwer Ed.Mo.

Onderdaenen dienstwillighen

P C Hóóft.

ujt Amsterdam, Martij.

1631.

Verslag aan de Rekenkamer van een doodslag. Er is een gratieverzoek ingediend, vgl. I blz. 60. In dit geval blijkt niet, waarom de Rekenkamer en niet het Hof het appèl behandelt.

Eindnoten:

4 *vervaet:* vervat; *(heb ick) haer voor te draeghen:* moet ik u uiteenzetten.
5 *wijders...komt:* verder in dit verband overweging verdient.
12 *ingekomen:* binnengekomen zijnde; *het war zoeken:* ruzie zoeken.
13 *op te zeggen:* ervan te beschuldigen; *diezak:* diefzak, een tegen stelen beveiligde zak, die zowel in de mouw als in de broek gemaakt kon zijn en in het laatste geval met ‘dijzak’ verward werd, wat assimilatie kan bevorderd hebben.
16 *gedult:* lijdzaamheid.
18 *in forme:* letterlijk.
24 *niet wel te passe:* ongesteld.
26 *ontsteken:* plotseling bezield.
27 *'T welk... opgestaen:* Toen hij dit gewaarwerd, is Jan Harmansz. dadelijk opgestaan.
34 *extremitejt:* uiterste; *retraicte:* aftocht, zich terugtrekken.
36 *Altijds:* Hoe dit zij.
43 *geattesteert:* getuigd.
44 *zich eerlijk generen:* fatsoenlijk aan de kost komen.
45 *doene:* positie, omstandigheden; *voerende de vader een' veerschuijt:* daar de vader met een veerschuit vaart.
50 *besproken:* beschuldigd.
51 *desbauche:* ongeregeld gedrag; *dus hoogh eenen dagh:* zo'n hoge dag: tweede Kerstdag.
54 *misdaedt:* verkeerde daad.
57 *lantwinning:* vrijheid voor een verbannene om weer in het land te verblijven (WNT *land* 1004); *rappel:* herroeping.
61 *op:* speculerende op.
63 *sequele:* gevolg; *circumspectie:* bedachtzaamheid.

430 *Aenden Heere Jacob Witz, Majoor Generael ende President vanden Krijsraedt der Vereenighde Nederlanden &c.*

*

[1] Weledele, &c.

[2] Mij hebbende geredt, door de verwartheidt der eerste beroerten,[2]
[3] en mengelmoes van beraedingen daer op gehouden, begin ick nu,[3]
[4] mits 't genaeken des Hartoghen van Alva, te bezeffen de noodt om[4]
[5] mijn' bijzienighe onervaerenheit tegens de koomst van dien[5]
[6] strengen soldaet, eenigher wijze ende zoo veel als door middel van
[7] ernsthaftighe bespiegheling des Krijshandels, doenlijk is, te scherpen[7]
[8] ende te oeffenen. Ende gemerkt tot sterking en verklaering van 't
[9] gezicht des oordeels in dezen, geen beter ooghwaeter te vinden is
[10] als 't geene, dat UEd.Gestr. ujt de nijverlijk betrachte veltslaeghen
[11] der laeste eeuwen, gefineert heeft, zoude 't mij wel groote eer en[11]
[12] gunste zijn, die noch eens met aendaght te moghen overlezen.
[13] Bidde derhalven UEd.Gestr. indien 't zonder haer ongerief ge-
[14] schieden kan, mij dezelve bij brenger dezes, voor een korte wijle te
[15] laten volghen, ende God almaghtigh UEd.

[16] Weledele &c. met alle die haer lief zijn, in eere en voorspoedt
[17] altijds te bewaeren, nevens hartelijke groete, dienst en eerbiedenis
[18] van

[19] U Ed.gestr.

[20] Ootmoedighsten ende verplichtsten

[21] dienaer

[22] P C Hóóft.

[21] ujt Amsterdam, 11 April. 1631.

Hooft vraagt Wijtz zijn geschiedenis van de veldslagen nog eens te leen, om zijn inzicht in de oorlogvoering te verbeteren nu hij met de *Nederlandsche Historiën* tot de komst van Alva gevorderd is.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.330. Afschr. KA CLXXIa[b] 61.

2 *Mij enz.*, nl. bij het schrijven van de *Ned. Hist.*
3 *daer op:* daarover.
4 *mits:* wegens; *noodt:* noodzaak.
5 *bijzienighe:* kortzichtige.
7 *krijshandel:* oorlogvoering; de assimilatie ‘krijs’ kwam in de 17de eeuw niet alleen bij Hooft voor.
11 *gefineert:* gedestilleerd; oneig. voor het schrijven van de ‘veldslagen’.

431 *(C. Huygens aan P.C. Hooft).*

*

[1] Mijn Heer;

[2] Over soo leckeren stuck wildbraeds als UE in dit kleine uyt-[2]
[3] heemsche gerecht sal vinden, hebb ick niemand waerdigher weten[3]
[4] te noodighen als U.E., dien ick versoecke, sijn meughe daer af[4]
[5] hebbende, de schotel te rugge gelieve te schicken. Alsoose mij maer[5]
[6] op gelijcken voet voorgestelt is geweest. Hadde ick den halven[6]
[7] eighendom daer aen, U.E. kond 'er niet min als den heelen af toe-
[8] gekomen hebben; nu licht ick maer met een ander mans keers,
[9] ende bidde niettemin gehouden te werden als oijt voor desen[9]

[10] Mijn Heer,

[11] U.E. dienstwillige dien[r]

[12] CHuygens.

[12] In 'sGravenhage
[13] den 15[en] April. 1631.

Huygens zendt Hooft een uit het buitenland ontvangen geschrift, dat hij met een ‘gerecht’ vergelijkt, en verzoekt het terug te sturen, daar hij het zelf te leen heeft. Als hij er enig eigendomsrecht op bezeten had, zou hij het Hooft geschonken hebben.

Eindnoten:

2 *Over:* Op; *dit gerecht:* onbekend is, wat Huygens stuurde.
3 *niemand waerdigher:* niemand die 't meer waard is.
4 *dien...schicken:* die ik verzoek de schotel te willen terugzenden als u er uw bekomst van hebt (*dien*, lijd. voorw. bij *versoecke*, tevens proleptisch meew.voorw. bij *gelieve;* voegw. *dat* weggelaten in objectszin, dus: dien ick versoecke...dat gelieve de schotel enz.); *meughe:* bekomst (WNT *meug* 646 3).
5 *Alsoo:* Daar.
6 *voorgestelt:* aangeboden; *Hadde...hebben:* Als ik de halve eigendom ervan zou hebben, dan zou u niet minder dan de hele eigendom ervan toegekomen zijn (zou ik het helemaal aan u cadeau gedaan hebben).
9 *gehouden:* geacht; *als...desen:* zoals steeds tevoren (WNT *ooit* 1).

* Origineel. KA CLXXI ac 58.

*432 *aen mijn heer mijn heer pieter cornellesen hooft op de kijsers gracht nast de vallekenier tot amsterdam*

*
loent

[1] Me Juffrou warde mammeer

[2] Ick heb ioffrou tesselsach ve brief moeten laeten leesen die mijn nu
[3] nit wil laten gaen voer mandach al hoe wel sij niet me komen en
[4] kan want haer neef van oijen en kan dan nit vijt doch ick salsien of[4]
[5] ick noch een saterdach tuijs komen kan doch ick wet nit of tesselten
[6] mijn dan orellof gheven sal willen ick sou de dan met de oude
[7] monsuer sammer kommen doch soo ve b iemmers begert dat ick[7]
[8] van de weck tuijs koem en sal niet laeter ve ve ghehoersaem te[8]
[9] wesen doch ick sal hier op ve antwoert eest ver vachten doch soo
[10] ve nit en belieft dat ick met sammer kom sal ve imant anders[10]
[11] moeten senden ick bid ve mom peer doch te bedan ken van de
[12] moite die hij gehat heft van mijn tijt om hier te blijven soo lanch te
[13] ver lenchgen want ick twijfel miet of het heeft hem wel vel biddens[13]
[14] ghekoest waer van ick hen hartelijck bedancke doch ick en kan[14]
[15] mijn soo vel niet laten dunck kan dat momper om mijn nit te[15]
[16] hebben stilder soude sijn doch hoepe dat aen momper stil sijn en[16]
[17] aen mon suerch suijl slapen alleven vel is doch van het een sou ick[17]
[18] mijn ghelichkick houden en het ander is mijn indifferrent hier
[19] mede mijn ghebiedenis aen momper lief op viens ghesonthijt wij
[20] nit vergaten te drincken ende mijn ghebiedende in ve goede graci
[21] blijf ick

[22] Me Juffrou

[23] ve onderdaneghe dochter

[24] Susanna Bartelotti

Susanna logeert bij Tesselschade. Haar moeder heeft geschreven, op haar, door Hooft ondersteund verzoek, dat ze nog wat langer mag blijven. Spelling en schrift, het ontbreken van de voorafgegane brief van Leonora en het scherts-

* Origineel. UBA II C 11.860.
Hs. enkel vel, de achterkant door Hooft gebruikt voor een minuut van 20 april 1631, *433*.

karakter van de laatste zin (leestekens ontbreken) maken de interpretatie van het zeldzame document moeilijk.

De tekst schijnt in modern Nederlands te moeten luiden:

Mejuffrouw, waarde mamère,

Ik heb juffrouw Tesselscha uw brief moeten laten lezen, die mij nu niet wil laten gaan voor maandag, alhoewel zij niet mee komen kan want haar neef van Oyen kan dan niet uit. Doch ik zal zien of ik zaterdag nog thuis komen kan doch ik weet niet of Tesseltje mij dan verlof zal willen geven. Ik zou dan met de oude mijnheer Sammer komen, doch zo u het per se wilt dat ik van de week thuiskom, zal ik niet nalaten u gehoorzaam te zijn, doch ik zal hierop uw antwoord eerst afwachten. Maar als u niet wilt dat ik met Sammer kom, zult u iemand anders moeten sturen. Ik verzoek u monpère vooral te bedanken voor de moeite die hij gehad heeft om mijn tijd om hier te blijven zoveel te verlengen, want ik twijfel niet of het heeft hem veel gesmeek gekost, waarvoor ik hem hartelijk dank. Maar ik kan mij niet zoveel inbeelden, dat monpère door mij niet te hebben, stiller zou zijn maar ik hoop dat voor monpère stil zijn en voor mijnheer Suyl slapen hetzelfde is, maar over het ene zou ik mij gelukkig achten en het andere is mij onverschillig. Hiermede mijn complimenten aan monpère-lief, op wiens gezondheid wij niet vergeten te drinken, en mij aanbevelende in uw genegenheid blijf ik, Mejuffrouw, uw onderdanige dochter Susanna Bartelotti

De commentaar:

Eindnoten:

4 een vrouw reisde niet alleen, zelfs niet van Alkmaar naar Amsterdam.

7 *b* is opgevat als een verschrijving voor t.

8 *ve ve:* verschrijving of meervoud? vgl. ‘U.E.E.’

10 de oude heer *Sammer* is blijkbaar de oudste van de drie broers vgl. *567;* dat hij minder geschikt is als chaperon hoeft niets anders te betekenen dan dat hij ongetrouwd was.

13 *veel biddens:* bij Leonora.

14 *hen:* verschrijving voor hem.

15 *dunck kan*, verschr. voor dunken; zich laten dunken: zich inbeelden, vgl. laatdunkend.

16 *stil zijn:* òf de moderne betekenis in zichzelf gekeerd zijn, òf weinig werken; zekerheid hieromtrent zou de interpretatie van het grapje over Huygens beter kunnen helpen verklaren.

17 *mon suerch Suyl:* daar de schrijfster al getoond heeft, ‘monsieur’ te spellen ‘monsuer’, moet het verlengstuk wel een mislukte poging zijn om de deftige Huygens met ‘monseigneur’ te betitelen maar daarin is zij blijven steken; Suyl zou een vertrouwelijke afkorting van Zuilichem kunnen zijn, maar er was geen vertrouwelijkheid tussen dit meisje en de zo zelden te Muiden komende Huygens. Daarom is een waarschijnlijker gissing, dat zij in dit moeilijke woord, Zuilichem/Zuilekom, dat nog maar kort (Huygens was het vorige jaar heer van Z. geworden) in de conversatie voorkwam, ook is blijven steken; Huygens had enkele malen zijn afschuw van de slaap uitgesproken, de eerste keer in het begin van *Kommerlick Ontwaken* (W. II, 166) (1626). Dat Susanna daarmee niet schijnt op te hebben laat deze gissing toe: dat de dochters van Leonora wèl van slapen hielden en soms uit hun bed getrommeld werden met toepasselijke citaten uit Huygens' gedichten.

Nu blijft nog over, dat stilzijn voor Hooft hetzelfde zou zijn als slapen voor Huygens, en dat Susanna dat hoopt. Het eerste laat een gissing toe als het de tegenwoordige betekenis ‘in zichzelf

gekeerd zijn' heeft: dan verheugt S. zich over dit blijken van mompère's genegenheid voor haar.
De analogie met Huygens' houding tegenover de slaap ontgaat ons: wij weten te weinig.

433 *Aen den H. Ad^t Graswinkel.*

*

[1] Mijn' Heer,

[2] Deze dient tot gelejde van Firmianus a Strada, volghends ons laeste[2]
[3] gesprek in den Haeghe, toen ik, mits de kortheit van dien, ende
[4] mijn' onverschoonlijke vergetelheit, gelaeten heb UE te betujghen
[5] wat troost en eere mij geweest is zoo welkoom een' schenkaedje
[6] als UE Libertas Veneta, een licht verdienende gestelt te worden[6]
[7] tussen de twee zuilen van San Marco en San Th<e> odoro, op[7]
[8] eenen kandelaer van gelijke stof en maxel. Dies danke UE alsnu[8]
[9] ten hooghsten, bejde voor gift en leening: ende zal mijne gehoude-[9]
[10] nis in haer te bondigher zijn, zoo mij gebeuren magh te zien, ende[10]
[11] voor eenighe maenden te genieten den voor*s* Firmianus met den[11]
[12] hoofde met al. Indien UE mij dezer gunste verwaerdight, gelieve[12]
[13] hem te richten aen mij alhier op de Kajzarsgraft tegens over de
[14] Groenlandsche pakhujzen. In welke hoop zich op 't ootmoedighste
[15] t'haerwaerts gebiedt,

[16] Mijn' Heer,

[17] U E

[18] Verplichte toegeneghe dienaer

[19] P C Hóóft.

[18] Ujt Amsterdam, den

[19] 20^en^ van Grasmaent 1631.

Hooft zendt een werk van Famianus a Strada en verontschuldigt zich erover, dat hij Graswinckel nog niet bedankt heeft voor de toezending van zijn *Libertas Veneta / sive Venetorum in se ac suos imperandi ius. / Affertum contra Anonymum Scrutinii Scriptorem* (Leiden 1634). Hij verzoekt Strada nog enige maanden te leen te mogen hebben. De Delftenaar Dirk (Theodorus) Graswinckel, 1600-1666, was een bekwaam jurist, diplomaat, ridder van S.Marco wegens het verdedigen van Venetië's rechten tegenover Savoye (zie boven). Latijns dichter. Sedert 1647 advocaat-fiscaal van de grafelijkheidsdomeinen in Holland.

* Minuut. UBA II C 11.859. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. enkel vel, verso van *432*.

Eindnoten:

2 *Strada:* de Jezuiet Famianus Strada (1572-1649). Zijn *De Bello Belgico decades duae* (Rome 1632) was bij uitgave al 9 jaar voltooid, Hooft bedoelt dus een handschrift of vóór de uitgave in omloop geraakte vellen, vgl. ‘met den hoofde met al’, r. 11.
6 ook hier moet Hooft, blijkens de verschijningsdatum van het werk, over een handschrift schrijven.
7 *de twee zujlen van San Marco en San Theodoro:* staan tussen het San Marcoplein en de lagune.
8 *kandelaer*, nl. een zuil (metafoor v.d. schr.).
9 *gehoudenis:* verplichting.
10 *bondigher:* vaster.
11 *met den hoofde met al:* met kop, titelblad, en al.
12 *mij dezer gunste verwaerdight:* mij met deze gunst eert.

434 *Aenden Heere Ridder C. Huighens.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Naerdien Alexander een van die peklappen was, die nae Plutarchus[2]
[3] zeggen bet aen 't onderhout als aen de tafel zelve kleven, zoo weet[3]
[4] ick nauwlijx oft mijn lang zitten over 't gerecht van UEd. gestr.[4]
[5] geschaft, ontschuldighing van doen heeft: ende neem bijnae voor[5]
[6] vol aen de ijdelheit der hovelingen die willens een' krommen hals[6]
[7] draeghen, om ten minsten hunnen grooten meester in misstal te[7]
[8] gelijken. Altijds UEd. gestr. zal mij gaeren vergeven 't lang[8]
[9] knauwen over een beetjen, dat met zijn' lekkernij 't breken der[9]
[10] Vaste wel verdiende. Ende hoe smaeklijk het ook is, en meene niet[10]
[11] dat de fijnste Roomschgezinde, op den goeden Vrijdagh zelf daer
[12] been in vinden zoude. Die ook geen broodt voor vrienden gewoon[12]
[13] is te slujten, en kon niet min als hun mede aen een' kant laten
[14] lekken. Dies heb ick zoo haest niet weeten op te neemen, als UEd.[14]
[15] gestr. moghelijk magh gewenscht hebben. Niettemin de schotel,
[16] hoe zeer zij hier met lip en tonge gegroet is, niet te ledigher[16]
[17] t'hujswaert keerende, zal lichtlijk te welkomer zijn, om dat een
[18] lutsken verlangens wel lieven doet. Maer 't is een' bittere naesmaek,[18]
[19] dat ick zoo goedt een onthael met geen' gelijke siere betalen kan.[19]
[20] Doch zoo de wellusten in een heilzaeme stichtlijkheit gezult, met
[21] het grilligh malzoet van quakken te vergelden zijn, UEd.gestr.[21]
[22] verloove zich elders alzoo den naekenden zomer niet, oft haeren[22]
[23] gelieve eenen dagh Mujdens gast te wezen, op een potjen oft twee
[24] vande kost, die haer in den Warnar zoo bijster scheen te monden.[24]
[25] Ick zondtze wellicht over; maer men vint wijnen, die tegens 't[25]
[26] water niet en moghen, en op zee uitteeren. Aen 't schenken is ook[26]
[27] wat geleghen: ende dient wel van mijn' handt gedaen: zijnde[27]
[28] tAmsterdamsch een spraek, daer alleman niet in ujtgeleert is.[28]
[29] Ondertussen bedank UEd. gestr. dat wij 'er wel geweest zijn, en[29]
[30] hoe langer hoe meer verplicht te blijven,

[31] Mijn Heere,

[32] UEd. gestr.

[33] Toegedaenste dienaer

[34] P C Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.331. Afschr. KA CLXXIa[b] 63.
Dat. in Afschr. 22 april 1631.

[33] ujt Amsterdam,

[34] den 21^{en} Apr. 1631.

Hooft neemt het woordspel met ‘gerecht’ over; daar ook Alexander, volgens

Plutarchus, meer aan de tafelkout dan aan de spijzen gehecht was, meent Hooft zich niet te behoeven te verontschuldigen voor zijn langdurig - in werkelijkheid vier of vijf dagen - genieten van het bij *431* gezonden geschrift. Ook hij heeft zijn vrienden ervan laten proeven. Niettemin keert ‘de schotel’ - ook J. Worp wist niet waarop Huygens hier doelt - nu onverminderd terug en zal Huygens waarschijnlijk, nu hij ernaar heeft moeten verlangen, des te meer welkom zijn. Het spijt Hooft dat hij Huygens niet in ruil even goed onthalen kan. Maar in de komende zomer zal Hooft hem op een' potjen oft twee' onthalen van hetgeen Huygens in Warenar zozeer gewaardeerd heeft. Hooft stuurt deze dingen niet omdat ze pas tot hun recht komen als ze in het Amsterdams worden voorgedragen, dat hijzelf wel, maar Huygens niet kent.

Eindnoten:

2 *Alexander:* zie Plutarchus, *Vita Alexandri* c. 23. 4. ου πινων μαλλον η λαχων; *peklappen:* plakkers (WNT *peklap* 1818).
3 *bet:* meer; *onderhout:* conversatie.
4 *over*, vgl. WNT *over* 1592, 1593: over tafel, over maaltijd; *'t gerecht...geschaft:* vgl. *431*.
5 *van doen heeft:* nodig heeft. Immers als Alexander zo was, mag hij het (nl. liefhebber van spirituele spijs) ook wel zijn; *neeme...aen:* neem bijna helemaal over (niet in WNT).
6 *willens:* opzettelijk.
7 *misstal:* misvormdheid, lichaamsgebrek (‘velen van de latere diadochen en van zijn vrienden imiteerden de rekking van de hals naar links geleidelijk gebogen’ Plutarchus, *Vita* 4, 3).
8 *Altijds:* In elk geval.
9 *beetjen:* hapje; *lekkernij:* lekkere smaak.
10 *vaste* (Hooft schrijft dit schertsend in de vastentijd, tussen Aswoensdag en Pasen); *wel verdiende:* zeker waard was; *Ende...zoude:* Hoe smakelijker iets verbodens was, hoe zwaarder het vergrijp van iemand die de vasten diende te houden. Maar desondanks zou de fijnste Roomsgezinde er zelfs op Goede Vrijdag geen bezwaar tegen hebben! (Het gaat nog altijd over het door Huygens gezonden ‘gerecht’).
12 *geen...sluijten:* niet gewoon is zijn brood niet aan vrienden mede te delen, niet...voor te zetten (WNT *sluiten* 1964).
14 *lekken:* likken; *op te neemen:* af te ruimen, weg te nemen (nl. de schotel met het ‘wildbraad’).
16 *te ledigher:* daardoor lediger (instrumentalis *te*).
18 *een lutsken:* een beetje; *wel...doet:* goed beminnen doet (de liefde aanwakkert).
19 *siere:* onthaal; *wellusten...gezult:* genietingen in een heilzame leerzaamheid gedrenkt (nl. wat Huygens stuurde).
21 *het...quakken:* de grillige dwaze zoetheid van grappen; *UEd...niet:* dan verbinde u zich (met het oog op) de naderende zomer elders niet zó.
22 *oft...gelieve:* of het gelieve u (*oft...en* na ontkennende ‘voorzin’).
24 *monden:* smaken. Wat Hooft precies voor Huygens in petto heeft? In ieder geval iets in de trant van *Warenar*.
25 *tegens...moghen:* niet tegen het water (de schuit) kunnen.
26 *uitteeren:* hun kracht verliezen.
27 *ende dient:* en dat dient (samentrekking van *'t schenken*); *zijnde:* aangezien...
28 *ujtgeleert:* bedreven, kundig, bekwaam.
29 *Ondertussen...Hóóft:* Intussen dank ik u ervoor, dat wij het er goed gehad hebben (van het ‘gerecht’ hebben mogen genieten) en hoe langer hoe meer verplicht zijn, mijnheer, uw toegenegenste dienaar P.C.H. te blijven'.

435 Aan Justus Baak.

*

[1] Mijn Heer en Broeder,

[2] Wy zijn met scheuren en breken, entlijk eens door 't metselwerk
[3] van den trap en galerije geraakt: alhoewel zoo niet, oft duchte daar
[4] zal noch yet aan te herstellen vallen, dat mij tegens staat. Nu[4]
[5] wenscht' ik wel dat U E. geliefde meester Pieter den steenhouwer te
[6] spreken om 't geschil over de vloer gerezen te beslechten. De zaak
[7] leidt dus. Hij had belooft te leveren voetsteenen, tot gl. 24. 't[7]
[8] hondert de galerij is langh 30, breedt 12 voeten: dat waar met 360
[9] steenen gl. 74-8-. Hij heeft mij in plaats van voetsteenen laten
[10] toekomen steenen van negen duimen: ende zeidt dat het zijn[10]
[11] schuld niet en is, om dat het zijn volk gedaan heeft, terwijl hij in
[12] Vrieslandt was. Ik waar ongelijk beter met de voetsteenen gedient
[13] geweest. Want zij zouden de vloer gevult hebben, zonder datmen
[14] stukken had behoeft te maaken, om te stoppen. Maar a chose faicte,[14]
[15] conseil pris. 'T moet zoo blijven: 'T quaadst noch is dat hij deze
[16] neghenduimen tot 20 gl. 't hondert wil rekenen. Niettemin ik heb
[17] hem belooft zoo veel bij den hoop voor de vloer te geven als de
[18] voetsteenen bedraaghen zouden hebben. Daar is hij mede te vrede,
[19] doch brengt een' nieuwe zwaarigheit bij; te weeten, dat de voet-[19]
[20] steenen, al hebbenze dien naam, maar 10.duimen en blijven, alsze[20]
[21] gehouwen zijn. Ik heb hem gezeit dat ik mij dien aangaande
[22] gedroeghe tot U E. die met hem gehandelt heeft. Indien 't nu zoo is,
[23] dat U E. onbehouwe steenen van elf duimen bedongen heeft, en
[24] dezelve door 't houwen op tien duimen besnoeit worden, zoo
[25] zalmen moeten rekenen hoe veele tienduimde steenen in een vloer
[26] van 30. voeten lang, 12 breedt, gaan zouden, en ik hem moeten
[27] betalen, 't geen dat beloopt. Anders magh ik met de gl. 74-8-be-[27]
[28] staan. Ik bidde U E. soo veel te doen, en hier of klaarheit met hem[28]
[29] te maaken, en met eenen te vraaghen waar voor hij d'ouwde
[30] opgenome steenen zal aanneemen. Want het is mij vergeten; maer[30]
[31] staat voor de 2.st. voor de kleene, 3. voor de groote. Verwittight
[32] van 't een en 't ander, zal ik d'ouwde steenen overzenden, en voor
[33] de rest, aan gelde, hem bewijzen op Carel van den Wijen: oft zoo[33]
[34] hij d'ouwde steenen te laagh schat, zal hem te vollen in gelde doen
[35] betaalen. Indien hij vermaant van de hart en blaauwe steen aan de[35]
[36] kanteelen en den trap verwrocht, gelieve daar op te voeghen, dat
[37] Claas die betaalen moet volghends 't chrift der besteedinge. Is 't[37]
[38] ook dat U E. Claas spreekt, gelieve hem te zeggen, dat hij eens dient

* Geen hs.
T. overgenomen uit *Mengelwerken* (1704), blz. 284, n° 70.

[39] hier te koomen, om zelfs te oordeelen oft het werk zijnen eisch[39]
[40] heeft, eer ik hem *voor 't* af betaal; want in mijnen zin heeft het[40]
[41] dien niet. Ook moest het eerstdaaghs zijn: want ik begeer de reke-[41]
[42] ning te sluiten, als hebbende mijne penningen lang genoegh gemist;
[43] en hoogh tijdt zijnde om de nieuwe rekening van dezen jaare te[43]
[44] beginnen.

[45] Het vraaghdicht der Academie dunkt mij een van die krijgsgranaa-[45]
[46] ten, die zwangher met doodt en bederf, niet en baaren, om ter[46]
[47] werelt te brengen, maar om daar uit te helpen. 'T geen hier in te
[48] rugge keert, is een' felle kerne, die ik wenschte dat liever de twist[48]
[49] verdelghde, als 'er 't vier in schoot. Ik kan niet verneemen, dat tot
[50] noch toe, eenighe vijandt, uit vreeze van dit wapentuigh, zich
[51] opgegeven heeft. Lukt het voortaan beter, 't zal mij meer naa mijn'[51]
[52] zin, als naa mijn gissing gaan.

[53] Voorts dunkt mij dat ik U E. over lang hoor klaaghen dat Tacitus
[54] wel Tacitus, dat is zwijgher heeten magh. Maar 't verstandt is mij
[55] op den loop, om den wegh te doen, door alle mijn Nederlandt, en
[56] in dien verwarden doolhof etlijke stalplanten te stellen, die ik uit[56]
[57] den tuin van Burgundius graaf. Dit werk dient, zonder ophouden[57]
[58] voort te gaan, om de gunst niet te misbruiken van den vriendt, die[58]
[59] mij de sleutel dezer gaarde geleent heeft. Daar naa zal Tacitus
[60] sprakelijker worden: zoo 't Gode belieft, die U E. en alle de haaren[60]
[61] in genaade bewaare, wel dienstelijk gegroet, ende gebeden deze
[62] moeite ten goeden te houden,

[63] Mijn Heer en Broeder,

[64] U E.

[65] gantsdienstwilligen broeder

[66] P C Hóóft.

[65] Van den Huize te Muiden,

[66] den 27 van Grasmaandt 1631.

Verbouwing. - Het *Vraagdicht* van de Academie. - Burgundius.

voort (Hu)

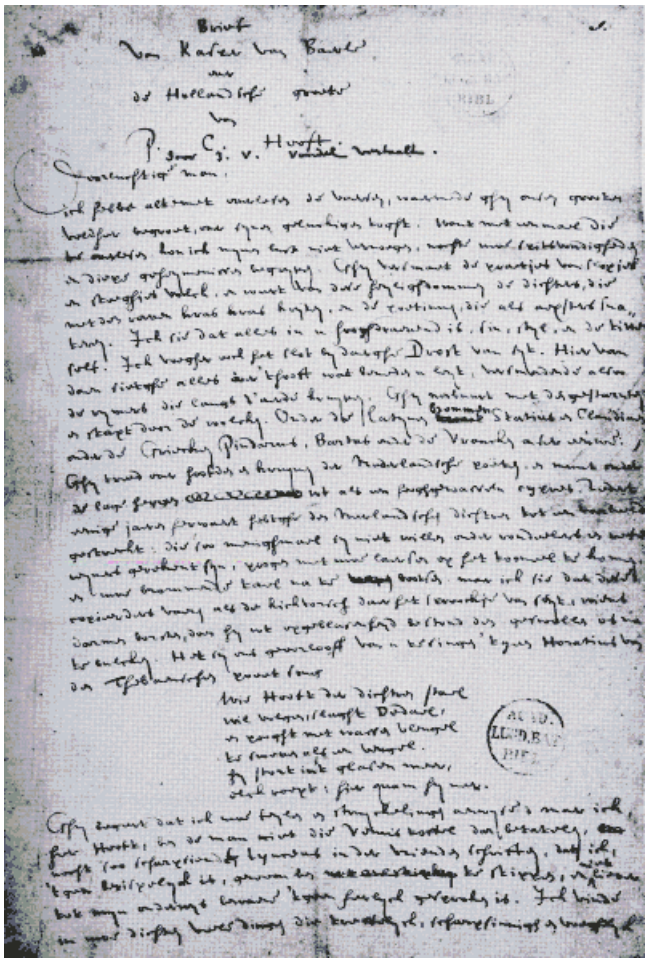

7 en 8 Brief van Barlaeus aan P.C. Hooft, door Vondel vertaald

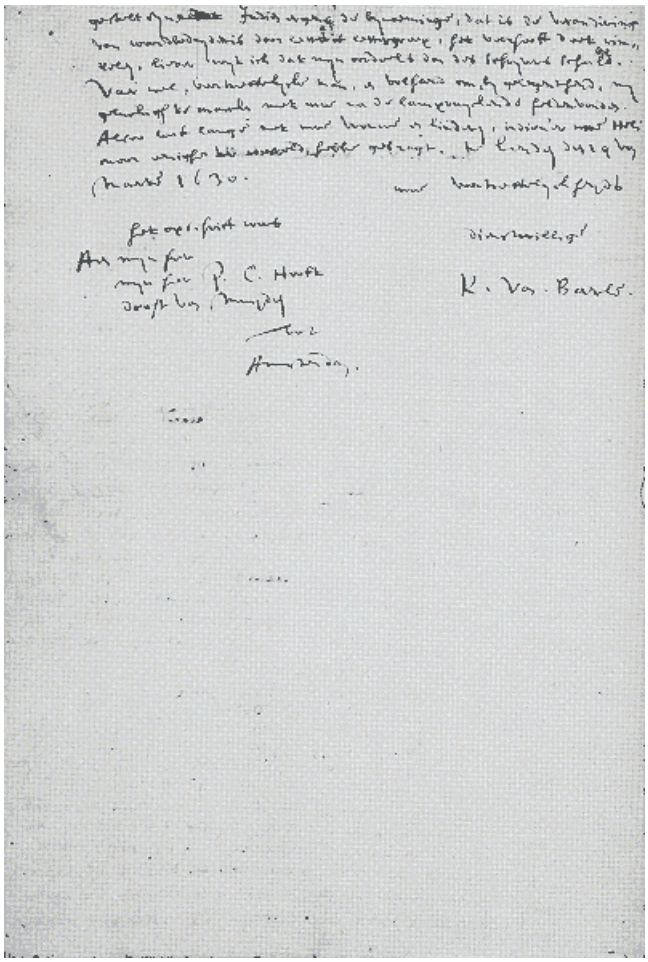

Eindnoten:

4 *dat mij tegens staat:* wat ik hinderlijk vind.
7 *dus:* zo als volgt; *voetsteenen:* stenen (tegels van natuurs, een) van een voet (28.3 cm) in 't vierkant.
10 *duimen:* een Amsterdamse duim mat 2.573 cm.
14 *à chose faicte, conseil pris:* het beraad kwam na de feiten.
19 *brengt...bij:* oppert een nieuw bezwaar.
20 *maar...zijn:* uit het vervolg blijkt, dat de stenen met ruwe kanten geleverd worden, en door het bijhouwen een duim korter en smaller worden, dus in plaats van een voet = elf duimen, tien duimen in 't vierkant meten.
27 *magh bestaan:* kan volstaan.
28 *soo...doen:* (beleefde overtolligheid): zo goed te zijn; *hier af klaarheit maaken;* dit tot klaarheid brengen.
30 *het is mij vergeten:* ik ben het vergeten. Oude onpers. constr.
33 *bewijzen:* remitteren, een betalingsorder op C. v.d. Wijen sturen.
35 *vermaant van:* melding maakt van; hardsteen = blauwe steen?
37 *besteedinge:* aanbesteding.
39 *zijnen eisch heeft:* aan de eisen die het stelt voldoet (WNT *eisch* 4047 7).
40 *voort:* verder.
41 *rekening*, nl. voor de Rekenkamer, die Hooft alle voorschotten moet terugbetalen.

43 *hoogh tijdt:* de rekening liep van 1 mei tot 1 mei.
45 Deze alinea onderstelt, vgl. *354*, dat er na een jaar nog een felle reactie op Vondel's *Vraegdicht* verschenen was. Dit en Hooft's uitval nadat er in het voorjaar van 1630 al zoveel over deze kwestie gezegd was, doen de vraag rijzen of er in deze brief, die, uitzonderlijkerwijs, alleen uit een druk bekend is, soms een interpolatie van een ouder stuk heeft plaatsgehad. Van Hoogstraten, de oudste bron, kreeg van Papenbroek 9 brieven die Brandt en Arnout Hooft nog niet uitgegeven hadden. Twee daarvan, waaronder deze, kennen wij uitsluitend uit deze en latere uitgaven, de overige 7 zijn ook in hs. bewaard. Het geïnterpoleerde stuk over het *Vraegdicht* zou dan uit een oudere brief afkomstig moeten zijn, waarvan de rest door beschadiging niet kon of door bezwaren van Papenbroek of Hoogstraten zelf niet mocht uitgegeven worden.
46 *baaren:* voortzetting van de beeldspraak ‘zwanger’.
48 *kerne:* pit: beeldspraak granaat/granaatkartets, die bij explosie kogels en schroot verspreidt?
51 *Lukt het enz.:* Als het (de tegenstander met woorden (verzen) tot zwijgen brengen), van nu af beter gaat, zal dat meer naar mijn wens dan naar mijn verwachting gaan.
56 *stalplanten:* WNT verwijst bij *plant* 2287 naar dit woord maar geeft het niet.
57 *Burgundius*, Nicolaus (1586-1630) Duits geschiedschrijver, o.a. *Historia Belgica* (Ingolstadt 1629).
58 *gunst:* Hooft had Burgundius te leen van de Heer van der Mijle.
60 *sprakelijker:* spraakzamer.

436 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 29 April beant*w* 30 ditto 1631)
frank.

[1] Monsr et frere,

[2] Dewijl mijn bode derwaerts gaet om andere zaeken, zeind ick met[2]
[3] eenen hiernevens de geleze loopmaeren, bedankende UE daer voor,
[4] tzamt het bevlijtighen van 't verhael der Inquisitie, ende d'ujt-[4]
[5] biedinge inden Haeghe. Voorshands en heb daer anders niet als
[6] gebiedenis aende HH Wijtz, Vander Mijle, Huighens &c. te doen,
[7] ende dat UE gelieve aen dien Spaenschen brief te gedenken. Doch[7]
[8] waer 't moghelijk voor UE vertrek met den steenhouwer t' over-[8]
[9] komen, zoude mij lief zijn. Insgelijx dat Claes van deeze week hier
[10] quaeme, om eens een eint van de rek^e^ te krijghen. Ondertussen[10]
[11] wensch ick UE gelukkighe reize ende verrichting, blijvende

[12] Monsr et frere,

[13] U E

[14] Gansdienstw^e^ broeder

[15] P C Hóóft.

[15] Zeer haestigh. vanden

[16] HtMujden, 29 Apr. 1631

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *derwaerts:* naar Amsterdam.
4 *bevlijtighen:* met ijver opzoeken, werk maken van (WNT *bevlijtigen* 2342); *ujtbiedinge:* aanbod.
7 *dien Spaenschen brief:* van Philips II aan Willem van Oranje, vgl. *344, 416*.
8 *overkomen:* een overeenkomst maken.
10 *rek^e^:* het rekenen, het opmaken van de rekening (WNT *rekening* 1875, 1876).

* Origineel. UBA II C 13.144.

437 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 5 Maij 1631)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Claes de metselaer is gister hier geweest, ende van mijn verstandt,[2]
[3] datter aen 't werk ijets te hervormen is. Maer 't kan in weenigh
[4] ujren beschikt worden, ende zal morghen geschieden, zoo hij zijn[4]
[5] woort houdt. Dank heb UE voor de moejte ende ongelijk meer
[6] voor die inden Haeghe genomen. Geloove wel dat mijn verblijf
[7] aldaer voor een' wijle, niet dan oorbaer wezen kon. Heb mij ook[7]
[8] wel ingebeeldt dat onder 's Prinssen papieren veel te vinden zij,
[9] ende zonderling het vertoogh bij zijn' Doorl Ho.Ged. inden jaere[9]
[10] 1566, noopende de swaerigheden van dien tijdt ende 't beteren
[11] derzelve, ingestelt, 't welk ick ujt bor speure in Fransch geschreven[11]
[12] te zijn geweest, ende vermoede bij hem onvolslaeghen te zijn. Zulx[12]
[13] daer van al gedacht had den H. Huighens, bij geleghenheit te
[14] spreken. Nu zeit mij UE dat hij den last aenneemt van alles te[14]
[15] doorzien, 't welk mij van d'eene zijde zeer verlichten, en van d'
[16] andere weder grootelijx verplichten zal. Maer ick en weete niet wat[16]
[17] het te zeggen is, als zijn Ed. weder t'Huis komt: 't en zij UE ge-
[18] dacht heeft, dat hij reeds in 't legher was. Burgundius behaeght den[18]
[19] Heere van der Mijle zeer: zoo doet hij ook mij. Zijn stijl treedt[19]
[20] Tacitus nae: maer nergens nae in; nae mijn oordeel. Hij heeft hem
[21] vast: maer is moghelijk gelukkigh in 't van bujten leeren, dat
[22] dikwijls geschiedt zonder 't inwendighste mergh te smaeken. Daer
[23] is groot onderscheidt tussen kauwen, erkauwen, en inschokken.[23]
[24] 'T laest helpt ons even, jae immers zoo gauw de spijs in 't lijf. Maer[24]
[25] vleesch en bloedt groeijen 'er niet even wel af. Zoo gaet het ook
[26] met de spijze vanden geest. Hij gaet ook voor kort, om dat het zijn[26]
[27] [+] *zinslooten* zijn. Maer, mijns bedunkens, doet hem dat te meer
[28] woorden tot een' zaek bezighen. Doch dit onder de rooz; alzoo 't [+]*periodi*
[29] bedenkelijk is vonnis over zulke lujden te vellen: ende lichter te
[30] berispen als te verbeteren.

[31] Ick wenschte wel als 't gelt van Breeman begint in te koomen, dat
[32] UE voor mij met eenen waekte, ten einde mijn aendeel op rek^e van[32]

* Origineel. KA CLXXIa^b 64.
Hs. Watervlek.

[33] Carel vander Wijen gestelt wierde. Op overmorghen denk eens
[34] t' Amsterdam te komen ende lichtlijk te vernachten. Alsdan hoope
[35] te zien wat vande weduwe van Claes C. Crujs te verwachten staet,[35]
[36] ende oft ick Dirk Haek zal moeten te werke stellen. Ondertussen
[37] gebiede mij dienstelijk aen UE dewelke

[38] Monsr et frere, met alle die haer lief zijn, Gode bevolen blijve van

[39] U E

[40] Gansdienstw^{en} broeder

[41] P C Hóóft.

[40] Van den Ht Mujden,

[41] 5 Maj. 1631.

Over archivalia in het archief van de Prins en over Burgundius.

Eindnoten:

2 *ende (is)...verstandt:* en is het met mij eens; *verstandt:* inzicht.
4 *beschikt:* geregeld, afgedaan.
7 *Heb...ingebeeld:* Ik koester ook wel de gedachte.
9 *zijn Doorl.Ho.Ged.:* Willem I (de bekende rede in de Raad van State).
11 *ingestelt:* gehouden (WNT *instellen* 1992 D 3).
12 *onvolslaeghen:* onvolledig; Bor, vgl. *374*.
14 *hij*, nl. Huygens.
16 *Maer...is:* Maar ik weet niet wat betekent: als...komt. Dit is blijkbaar een aanhaling uit Baak's brief.
18 *Burgundius*, vgl. *435*.
19 *Van der Mijle, Cornelis*, vgl. *435; treedt...in:* loopt Tacitus na, maar haalt hem geenszins in (WNT *intreden* 2074 B).
23 *inschokken:* gulzig en haastig eten (WNT *inschokken* 1892).
24 *even...gauw:* even snel, ja nog sneller.
26 *gaet voor kort:* heeft de naam van beknopt te zijn; *omdat...zijn:* omdat zijn zinnen het zijn.
32 *voor mij met eenen:* Breeman, die failliet was, zal dus een schuld hebben gehad aan de erven Van Erp, tot wie Baak's vrouw en Hooft's eerste vrouw behoorden.
35 *Claes Cruijs*, lakenkoper, begr. 31 aug. 1630, (vgl. Elias I, 203) had schulden, o.a. aan Hooft, nagelaten, vgl. *441, 451*.

438 *Aenden Heere President ende Majoor g^nl Wijtz.*

*

[1] Weledele &c.

[2] Ick en heb UE veltslaeghen met zoo luttel aendachts niet gelezen
[3] oft mij is wel indachtigh datze de eeuwe des Hartoghen van Alva
[4] niet en bereiken. Mijn wit is alleenlijk mijn oordeel ijetwes te[4]
[5] wetten door 't betrachten vande ooghmerken door U Ed.Gestr.[5]
[6] daer op genomen. Ende zal mij eere zijn dezelve eens op nieuw te
[7] moghen overloopen, wanneer die vriendt zijn gerief daer af zal[7]
[8] gehadt hebben. Aengaende 't geschreven boek vertaelt ujt het
[9] Engelsch en hebbe mijns wetens nojt eenen Sr Roger Willjams den
[10] schrijver hooren noemen, veel min ijets van zijn werk gezien: ende
[11] waer mij leedt alzoo verzuimel gevonden te worden, voorneemelijk[11]
[12] jeghens UEd.gestr. Dies heb op 't beantwoorden den haeren van
[13] gisteren niet konnen sloffen, ten einde UEd.gestr. zich des te eerder
[14] bedenken moghe, aen wien zij 't voor*s* boek geleent hebbe. Dewijl
[15] 't van den A B C onzes krijshandels melt, zoude mijn deel aen 't[15]
[16] verlies rekenen zoo 't faalde ter handt te keeren. Sedert mijnen
[17] laesten had ick met droefheit UEd.gestr. quaele verstaen, ende[17]
[18] verquikt mij grootelijx dat zij daer af verlost is. Slappigheit en
[19] flaeuwte zijn wellusten, zoo menze bij die razende pijne gelijkt.
[20] 'T ouwde zeggen is dat de ziekte te paert komt, ende gaet te voet.
[21] Die haer maer den wegh wist op te delven, dat zij niet weder en[21]
[22] keerde! Mij en twijfelt niet oft U.Ed.gestr. en worden maer
[23] daeghelijx de ooren te veel gebeukt met hoopen raedts en luttel
[24] baets. Evenwel kan mijn' goede geneghen*h* de bekooring niet
[25] wederstaen van haer moejlijk te vallen met opening van 't geen mij[25]
[26] in gelijke swaerigheit boven hoope wel bekoomen is. In Februario[26]
[27] *a* 1629 loosd' ick, zonder onduldelijk lijden nochtans, een steentjen
[28] langwerpt getakt en wel zoo groot als vijf oft zes tarwkernen.
[29] Verwittight zijnde dat de H.Burgerm^r Bas een vande ellendighste
[30] martelaers die 't graveel oijt onder handen had, zich bij geen dink
[31] beter als bij drinken van meede oft honighwater vondt, begost ick
[32] tzelfste te doen, 's morgens nuchteren ende 's avonts te 5 ujren[32]
[33] t'elkens een glas. Maer d'ouwde meede viel mij te heet, de jonge te[33]
[34] laf ende der maeghe schaedelijk. Dat deed mij peizen op limoen-[34]
[35] zap, om ze daermede te matighen: te meer alzoo wel verstaen had
[36] dat het zelfste als zeer zujverend ende afdrijvend tegens deze
[37] quelling ook dienstigh was. Ick vondt 'er nochtans goedt, het ge-
[38] voelen van drie de voorneemste Artsen op te hooren. Die prezen

* Minuut. UBA II C 11.223. Afschr. UBL. Pap. 13.

[39] deze mengeling ten Hemel toe. Daerover heb de meede met ontrent
[40] een zevende deel limoenzaps, nu meer als twee jaeren alleenlijk
[41] 's morghens gebrujkt, ende nojt smart van graveel oft eenighe
[42] swaerigheit inde lenden vernomen. Wel is waer dat ick des
[43] morghens een half ujrken nae 't drinken ontrent een handt vol
[44] pingelen ontbijt, ende evenveel des middagh<s> nuttigt, die men[44]
[45] houdt de nieren te sterken. Oft nu mijn beternis hier ujt herkomt is[45]
[46] gode bekent die U.Ed.gestr. gunne 't beste te verkiezen, tot be-
[47] hoedenisse van eenen persoon zoo veel waerdt den Vaderlande,
[48] ende in 't bezonder,

[49] Weledele &c.

[50] U.Ed.gestr.

[51] Verplichtsten ende toegeneghen-
[52] sten dienaer

[53] P C Hóóft.

[52] In haeste, Vanden Hujze
[53] te Mujden. 8 Maj. 1631.

Hooft heeft nogmaals erop aangedrongen, Wijtz' *Veltslaagen* te mogen lenen en tevens een uit het Engels vertaald hs. dat het begin van onze oorlogvoering bevat. Wijtz antwoordt dat zijn *Veltslaagen* niet reiken tot de tijd die Hooft zegt te gaan beschrijven, en dat het uitgeleend is. Ook het hs. van Sir Roger Williams heeft hij uitgeleend, hij is vergeten, aan wie. Hooft betuigt, nooit van Sir Roger gehoord te hebben. Later zegt hij in de *Nederlandsche Historiën* (boek VI, blz. 263 van de uitgave van 1703) dat Wijtz deze *Gedenkenissen* '(hem) ten gunste' vertaald heeft. De enige verklaring is, dat Wijtz dat indertijd had gedaan en het hs. aan Hooft geleend zonder er de naam Williams op te vermelden. Wijtz' vertaling is in druk verschenen in de Werken van het Historisch Genootschap 1864, vgl. J.C. Breen, a.w. 78-80.

De brief gaat verder over middelen tegen graveel (niersteen).

Eindnoten:

4 *wit:* doel.
5 *betrachten:* beschouwen; *ooghmerken...genomen:* speciale opmerkingen, door U.E.G. daarbij (bij de veldslagen) gemaakt.
7 *zijn gerief:* zijn gading.
11 *alzoo...gevonden:* zo nalatig bevonden te worden.
15 *zoude...keeren:* zou achten aandeel aan 't verlies te hebben, als het in gebreke bleef, terug te komen.
17 *quaele:* graveel of nierstenen.
21 *den wegh opdelven:* de weg door graven onbegaanbaar maken.

25 *moejlijk:* lastig; *opening:* mededeling.
26 *boven hoope wel:* beter dan ik hoopte.
32 *tzelfste:* dat.
33 *te heet:* te sterk, te branderig (WNT *heet (III)* 400 2 b).
34 *limoen:* citroen.
44 *pingelen:* pijnappelpitten, tegenwoordig pignolea's, Ital. pignoli; *ontbijt:* eet, zonder betrekking tot het uur van de dag (WNT *ontbijten* 1812 1).
45 *houdt:* meent.

439 *Aenden Raedt van Staete.*

*

[1] Ik zeinde de monsterrollen van 't garnisoen van Weesp heden
[2] gemonstert.

[3] 9 Maj. 1631.

* Gedenkenis. UBA II C 11.225. Afschr. UBL. Pap. 13.

440 *Aen Procureur Luchtenburgh.*

*

[1] Om declaratie te hebben wat 1/8 deel koorens is in 't plakkaet: item
[2] appel tegens Henrik Bergh, ende advis op 't stuk van Pieter
[3] Adriaensz. 9 Maj. 1631.

[4] Echter om 't zelve 27 voor*s*.

* Gedenkenis. UBA II C 11.225. Afschr. UBL. Pap. 13.
T. De laatste zin is een latere toevoeging.

441 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 11 maj 1631 beant*w* 12 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Op woonsdagh ende donderdagh heb ick eenen keer door Amster-[2]
[3] dam op Haerlem gedaen, maer geenen tijdt gehadt de vrienden te
[4] verzoeken: ujtgezeit Huigh Jansz. van Craeijestein, die van hujs[4]
[5] was; zulx niet weeten konde wat vande weduwe van C.C. Crujs[5]
[6] te verwachten stae. Carel van der Wijen schrijft mij, ujt UE ver-[6]
[7] staen te hebben, datter eenigh gelt van bankeroetiers is om in te[7]
[8] komen. Hij had vergeeten van wien. Ick denke van Breeman. U E[8]
[9] zoude hem gevraeght hebben nae d'obligatie. Die kan ick quaelijk
[10] verschaffen, zonder daer te komen, ende heb gemeent dat het
[11] genoegh waere quitantie te leveren van 't geen ick ontvange; gelijk
[12] in gelijken gevalle ben gewoon te doen, ende d'obligatien te be-
[13] waeren, op hoope, oft schier oft morghen de lujden beter wierden[13]
[14] ende door perssing hunnes gewissen ten vollen moghten komen te
[15] betalen. UE gelieve vander Wijen, of mij eerstdaeghs te ver-
[16] stendighen, ofter d'obligatie in aller maniere wezen moet, oft mij[16]
[17] bescheidelijk de somme te doen weten van 't geen t' ontfangen[17]
[18] staet, op dat ick quitantie overzende. Claes de Metselaer maekt 'er[18]
[19] niet af. Hij blijft in gebreke van overte komen, niettegenstaende
[20] zijn woordt, ende twee brieven sedert geschreven. De derde gaet
[21] heden echter af, met dreighement van eenen anderen aen 't werk te[21]
[22] zetten, zoo hij binnen overmorghen geen vlijt en bewijst. Kon UE
[23] hem eens ernstigh aenmaenen, 't waer geschaepen dienst te doen.[23]
[24] Want de rek^e der timmeraedje is hooghtijdt opgenomen ende te[24]
[25] Hove gezonden.

[26] Op gister was hier zeker Heer van de regeringe die mij d'ooren
[27] zeer wijt maekte met een' bedenklijke tijdinge. Te weeten, dat de
[28] Spanjaert met Engelandt in handel staet om schepen van daer, die[28]
[29] hem zijne koomanschappen ujt Brasil op zee geleiden ende over-[29]
[30] veilighen zouden. Dit waer wel een appel van tweedraght tussen
[31] ons ende de Engelschen geworpen, ende lichtlijk om op open[31]
[32] oorlogh ujt te vallen. Want dat volk is zoet op het bujten, ende 't[32]

* Origineel. UBA II C 13.143.

[33] zoude bijnae al wit wezen, wat zij in zee zaeghen. Men voeght 'er[33]
[34] bij, dat reeds veele Cadets oft Jonkers ujt Engelandt zich nae
[35] Vlaenderen begeven, om de fortuin vande Duinkerkers te ver-[35]
[36] zoeken, ende de hunne te maeken. UE inzicht ende kundschap op[36]
[37] dit stuk verstond ick gaerne, mitsgaders watter goeds ujt Duitslant[37]
[38] komt: voorneemelijk oft d'Evangelische Vorsten zich beraeden[38]
[39] hebben, deghelijk met den Koning van Sweeden aen te spannen.
[40] 'T welk verwachtende, blijve,

[41] Monsr mon frere,

[42] U E

[43] Gansdienstw^{e} broeder

[44] P C Hóóft.

[43] Van den Ht Mujden,

[44] 11 Maj. 1631.

Verbouwing: Claes van Delft opnieuw in gebreke. - Verontrusting over het bericht dat Spanje met Engeland onderhandelt over het convoyeren van retourvloten, wat licht tot oorlog tussen Engeland en de Republiek kan leiden enz. - De positie van Gustaaf Adolf in Duitsland.

Eindnoten:

2 *eenen keer...gedaen:* een reis over Amsterdam naar Haarlem gedaan.
4 *Huigh Jansz. van Craeijestein 1572-1638:* neef van Hooft van moederszijde; koopman; regent Aalmoezeniersweeshuis 1613.
5 *de wed. van C.C. Crujs*, vgl. *451*.
6 *verstaen:* vernomen.
7 *is om in te komen:* op het punt staat binnen te komen.
8 *Breeman*, vgl. *437; obligatie:* schuldbrief.
13 *schier oft morghen:* de een of andere dag; *beter:* meer solvabel.
16 *in aller maniere:* per se.
17 *bescheidelijk:* nauwkeurig.
18 *maekt 'er niet af:* doet er niets aan.
21 *echter:* nu weer.
23 *'t waer...doen:* het zou stellig zeer nuttig zijn.
24 *Want...gezonden:* Want het is hoog tijd, dat (...) wordt (prolepsis).
28 *handel:* onderhandeling.
29 *geleiden ende overveilighen:* convoyeren en veilig overbrengen.
31 *geworpen:* beeld ontleend aan het verhaal van de bruiloft van Peleus en Thetys, waar Eris de gouden twistappel tussen de gasten wierp.
32 *bujten:* buit maken.
33 *wit:* doel, ‘prijs’.

35 *verzoeken:* beproeven.
36 *kundschap:* inlichtingen.
37 *verstond:* vernam; *watter goeds komt:* het goede (nieuws) dat er komt.
38 *zich beraeden:* dit slaat op het Leipziger Convent, dat het bewuste besluit niet nam en daarmede het lot van Maagdenburg bezegelde; dit was intussen op 10 mei al door Tilly bestormd, maar Hooft kreeg die tijding pas tussen 24 en 27 mei, vgl. *448*.

442 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 15 maj 1631 beant*w* 19 ditto)
Lóónt.

[1] Monsr et frere

[2] Dank hebt voor 't bezorghen van mijn gelt ujt Breemans boedel,
[3] ende dat mij gl 513 ingeschreven zijn. Ick heb al' de week op[3]
[4] Claesen bekeering gewacht. Hij blijft even kettersch, en maekt mij[4]
[5] half vertwijfelt. 'T is over overtijdt de rekening te Hoof te zenden,[5]
[6] ende kan 't quaelijk oft niet doen zonder de zijne ende des steen-
[7] houwers. UE schreef mij voor een' wijle, met dezen gerekent te[7]
[8] hebben, dat de vloer van zulke voetstenen als hij belooft had, zoude
[9] 95 gl beloopen: dat hij daerop zeide de galerij moght grooter zijn.[9]
[10] Nu heeftze Claes gezien ende kan hem getuighen dat zij 't niet is.
[11] Dies indien hij met de voor*s* somme zich wil laeten genoeghen, ick
[12] zal een' quitantie maeken, dat hijze tekene ende zijn gelt gae haelen
[13] bij Carel vander Wijen. Ick bid UE doe Claes herwaerts komen, al
[14] zoudemen hem dreighen, dat ick d'andere rekeningen zal moeten
[15] overzenden, ende hij daer nae zijn gelt voort aende Camer van[15]
[16] Rek^e^ inden Haeghe verzoeken. 'K weet geen scherper tromslagh
[17] om hem voorts te presten.[17]

[18] Mij verlangt nae de Sp[-]sche Inquisitie. Dies dunk mij bijnae geen
[19] Neêrlander te wezen. Hoope nochtans anders bij mijn boeken te
[20] doen blijken. Ick wilde wel dat UE met eenen vernaeme oft Diego
[21] de Spinosa Inquisitor Majoor, dien men zeit het oorlogh aenge-
[22] raeden te hebben, als 't in twijfel stondt oft de H. van Alva over-[22]
[23] komen zoude oft niet, dezelve man is die nae Cardinael wer[-],[23]
[24] ende 't ujtverkoorenste kaertjen des konings.[24]

[25] De loopmaeren loopen hier bij aerzeling. Doch hoope niet dat zij[25]
[26] 't ujt Duitslandt zullen doen, maer 't gelukkigh spoor volghen.
[27] Men schrijft mij datter in den Haeghe veel te zeggen is van 't aen-[27]
[28] dringen der Engelschen op 't voorgeslaeghen bestandt. Maer ick[28]
[29] verwacht UE bedenken op hun lijntrekken met Spanjen ende blijf[29]

[30] Monsr et Frere,

* Origineel. UBA II C 13.142.
Hs. enkel blad, rechterkant afgesleten, wormgat. Tekstverlies.

[31] U E

[32] Gansdienstw^{en} broeder

[33] P C Hóóft.

[34] De veerschuit voer heden morghen niet. Sedert is dit stuk vol-[34]
[35] smeedt, dat onder den hamer was: weerbarstig metael meesten-
[36] deels.

[37] Vanden HtMujden,
[38] 15 Maj. 1631.

Hooft dankt voor het behartigen van zijn belangen in zake een der faillissementen, in *437* genoemd. - Claes van Delft is nog steeds in gebreke; Baak kan hem desnoods dreigen dat Hooft de overige rekeningen bij de Rekenkamer zal inzenden en Claes daar rechtstreeks heen zal verwijzen om betaling van de zijne te verkrijgen.

Eindnoten:

3 *ingeschreven*, nl. op rekening van C. van der Wijen; *al' de week:* de hele week.
4 *Claesen:* Claes z'n.
5 *te Hoof*, nl. niet naar het Hof van Holland of van de Prins, maar naar de Rekenkamer, vgl. blz. 59, maar ook daar blijkt niet duidelijk, waarom H. de Rekenkamer juist nu ‘hof’ noemt; waarschijnlijk had ‘Hof’ de metonymische betekenis die ‘Den Haag’ nu heeft.
7 *gerekent:* berekend.
9 *moght:* kon (weleens).
15 *voort:* rechtstreeks.
17 *voorts te presten:* voort te drijven; vgl. *446*.
22 *H.:* Hertog.
23 *overkomen*, nl. naar de Nederlanden; de vraag naar de identiteit van de beide Spinosa's beantwoordt H. in het vierde boek van de Ned. Hist. positief; *nae:* later.
24 *kaertjen:* gunsteling.
25 *bij aerzeling:* achterwaarts (hyperbool voor *traag*).
27 *veel te zeggen is van:* gewicht gehecht wordt aan.
28 *bestandt:* er werd sedert 1629 met Spanje onderhandeld over het sluiten van een wapenstilstand.
29 *lijntrekken:* één lijn trekken, vgl. *441*.
34 *dit stuk:* Tacitus.

443 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Mujden 18 Maj 1631 beant*w* 19 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Heden heeft Claes het werk voltoijt, ende Ick last gezonden aen
[3] Carel vander Wijen om hem te betalen op quitantie. Den mijnen
[4] vanden 15^en hoop ick UE ontfangen heeft. Rest nu alleenlijk de
[5] zaeke met den steenkooper aen een eindt te helpen. Daer toe zend
[6] ick de bijgevoeghde quitantie, die ick UE bidde hem te doen
[7] tekenen. Zoo magh hij daermede zijn' pe*n* ook gaen halen bij[7]
[8] vander Wijen voor*s*. Hij kout in zijn rek^e van 570 steenen. Maer[8]
[9] ick kan der niet meer tellen als 518 ende eenighe stukken, die ick
[10] om d'effe rekening geschat heb op 42. Maer meene niet dat zij 't
[11] ujtbrengen zouden. Hij heeft mij veel te kort gedaen aen 't zenden[11]
[12] van anderen, dan 't besproken was. Want dan had het niet meer[12]
[13] gekost ende de vloer netter geleghen, zonder zoo veel brokken te
[14] maken. UE doe mij de gunst, ende drijve dit door. Zoo heb ick een[14]
[15] heilighavont tot daerentoe, ende UE van gelijken.

[16] UE is een taej betaler van d'inzichten op 't misverstandt met[16]
[17] d'Engelschen. Moghelijk krijgh ikze morghen met woeker, nevens
[18] de loopmaeren ende wat men van 's Prinssen aenslagh vermoedt.[18]
[19] 'T kan niet lang verborghen blijven. De Spaensche Inquisitie zal
[20] mij ook lusten te zien: ende hoe eer hoe liever: mitsgaders te ver-
[21] staen oft Diego deSpinosa dezelve is diede Cardinael Spinosa
[22] genoemt wort. Waernae verwachtende, beveele UE inde genaede
[23] Gods, ende in haer goede gunste,

[24] Monsr et frere,

[25] Ter vlucht, ujt mijn

[26] Torentjen, 18 Maj, 1631.

[25] U E

[26] Gansdienstw^en broeder

* Origineel. UBA II C 13.141.

[27] P C Hóóft.

Claes van Delft heeft het metselwerk nu afgemaakt en kan tegen quitantie vol-

daan worden. Hooft sluit een quitantie in ter tekening door de steenhouwer, die eveneens door Carel van der Wijen betaald kan worden. In het in *435* besproken geschil heeft Hooft een beslissing genomen; hij betoogt dat hij, dus de Grafelijkheid, tekort gedaan is, zodat Baak deze regeling gerust kan doordrijven. - Hooft verlangt ernaar Baak's inzichten te horen met betrekking tot de Engelse politiek, en herhaalt zijn vraag (vgl. *442*) naar het boek over de inquisitie en naar Diego de Spinosa.

Eindnoten:

7 *Zoo magh:* Dan kan.
8 *kout van:* spreekt over.
11 *ujtbrengen:* opleveren (U.W. *opleveren IV* 151); *aen:* door.
12 *besproken:* afgesproken.
14 *heb ick een heiligh avont tot daerentoe:* heb ik, wat dat betreft, rust.
16 *taej betaler:* traag overbrenger, verteller; *d' inzichten op:* de (heersende) opvatting over. *misverstandt*, vgl. *441, 442*.
18 *aenslagh*, nl. de mislukte tocht naar Duinkerken, vgl. *461*.

444 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
(*Baak:* Muyden 1631 beant*w* 22 maij)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Mijn neef de Rijke was hier op Zaterdagh over acht daeghen, ende[2]
[3] zeide mij dat hij des anderen daeghs nae den Haeghe gink, om daer
[4] niet lang te vertoeven. Nu weete niet oft hij wedergekeert is, ende
[5] had hem den brief van verlank, die hier in gaet, gaeren in eighen'
[6] handt bestelt. Bidde UE derhalven die moejte te neemen, ende met
[7] eenen te vraeghen, oft zijn' E den mijnen van den tienden dezer
[8] ontfangen heeft, dien ick hem bij afgeveirdighden bode, om voor[8]
[9] zijn vertrek daer te zijn, heb toegeveirdight: ook teffens te zeggen,[9]
[10] dat als hij mij zal hebben te spreken van 't geene daer mijn' inge-
[11] slooten' af handelt, ick, mits door UE oft anders verwittight zijnde,[11]
[12] mij derwaerts vervoeghen zal, 't en zij hem gelieft ende geleghen[12]
[13] komt, ons met zijn verzoek te vereeren.

[14] Ick had gehoopt voor 't slujten van dezen antwoort op den mijnen
[15] van gister ende den 15^en^ lestleden te hebben, maer geen bekomen.
[16] 'T welk mij doet twijfelen, dat UE ujt der stadt zal zijn, maer niet[16]
[17] oft zij en zal ter eerste geleghenheit verzorghen 't geen ick verzocht
[18] had, ende des te bet verplichten,[18]

[19] Monsr et frere,

[20] U E

[21] gansdienstw^en^ broeder

[22] P C Hóóft.

Hooft zendt ingesloten een belangrijke brief voor zijn neef Simon Jacobsz.de Rijcke en verzoekt Baak die aan hem persoonlijk af te geven en meteen te vragen of de Rijke de brief heeft ontvangen die Hooft 10 mei per speciale bode verzonden heeft. Als de Rijke hem over de inhoud van deze laatste brief wil spreken, zal Hooft daarvoor in Amsterdam komen. - Daar hij nog geen antwoord heeft op *442* en *443*, vermoedt Hooft dat Baak uit de stad af.

* Origineel. UBA II C 13.140.
Dat. blijkens de inhoud 19 mei.

Eindnoten:

2 *neef de Rijke:* Simon Jacobsz. de Rijke of de Rijck, vgl. *324; over:* voor.
8 *afgeveirdight:* speciale.
9 *toegeveirdight:* gezonden.
11 *af:* over.
12 *derwaerts*, nl. naar Amsterdam.
16 *twijfelen:* vermoeden.
18 *bet:* meer.

445 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] UE verplicht mij hoe langer hoe meer. Daetlijk ontfange 't Jaer-[2]
[3] getij, daer mijn gevoelen af is, als 't UE oordeelt. Den brief aen[3]
[4] mijn' neef de Rijke gelieve te bewaeren tot geleghenheit, om hem
[5] zelven dien te leveren. Maer ick en weete wat denken dat UE niet
[6] en gedenkt van den steenkooper. Immers heeft UE laeste getuight
[7] vanden ontfang mijner quitantie, die hij heeft te tekenen. Grooter
[8] zaeken moeten 't UE hebben doen vergeten. Ick bid UE helpe mij
[9] aen een eindt van deze haepering. De notitie dienende om de[9]
[10] lijfrentebrieven naer in te stellen gaet hier nevens. Meer tijds ont-[10]
[11] breekt mij, behalven om te doen de dienstighste gebiedenissen ende
[12] groete,

[13] Monsr mon frere, van

[14] Vanden Hujze te Mujden,

[15] den 22^en^ Maj 1631.

[14] U E

[15] gansdienstw^en^ broeder

[16] P C Hóóft.

Vervolg.

Eindnoten:

2 *Daetlijk:* Zojuist; Vondel's *Jaergetyde van wylen Heer Joan van Oldenbarnevelt*. O. was op 19 mei 1619 terechtgesteld. Brandt stelt het gedicht op 1631, De Vooys zegt (WB III 897) voorzichtig: ca. 1625; *jaergetijde:* jaarlijkse herdenking.
3 *als...oordeelt:* Zoals u het *(Jaergetij)* beoordeelt.
9 *haepering:* belemmerend ongemak (WNT *hapering* 2139).
10 *instellen:* opstellen.

* Origineel. UBA II C 13.139.

446 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 23 Maij 1631 beant*w* 26 ditto)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Gisteravont beantwoord ick, inder haest, UE schrijven van dien
[3] dagh, met bede, haer geliefde de zaek met den steenkooper te
[4] endighen. Ook ben ick verre over den tijdt van 't gewoonlijk
[5] overzenden der Rek^en ende tvertoonen van nieuwe behoefte, om
[6] 't hujs in raek' en daek te houden. Heden heb weder een horn van
[7] Tacitus voltrokken, daer UE bij zien zal, hoeverre de menschelijke
[8] boosheit gaet, als de wil 't gewelt op haer' handt heeft. De ziel van
[9] dit werk is wakker, het lichaem quijnt. Ick voldoe mij zelven
[10] quaelijk, ende weet niet oft ick het mijner verwentheit, door 't
[11] schorssen van 't vervolgh, oft UE zinlijkheit te wijten heb, die mij
[12] wat stip aen de wezentlijke gedachten van den schrijver bindt. Ook
[13] kan ick het quaelijk aen mij zelven hebben, dat mijn geest wat te
[14] veel vrijheits neemen zoude, om in dezen af te wejden.

[15] De Portugees, naer UE mij laest schreeft, is een maghtigh wint-
[16] breker. Ick ducht dat, als 't omkomt, zijn werk niet bondigher zijn
[17] zal, als zijn' harssenen: ende zoude 't mijne ongaeren stofferen met
[18] opgeblaeze ijdelheit, daer lujden van oordeel geenen grondt op
[19] zouden konnen vesten. Dies ben van UE gevoelen, datmen dat
[20] diere schip aen landt laete. UE zal ujt anderen wel kunnen 't pit dier
[21] zaeken pujren, ende de punten van 't meeste verlank aentekenen,
[22] t'mijnen behoeve. Daer hoop ick genoegh aen te hebben om dat
[23] ondier der inquisitie, met zijne eighene verwen, ujtteschilderen.
[24] Ick wenschte wel dat UE de zuster van mijn' neef de Rijk, te
[25] weeten de weduwe vanden gewezenen bouwmeester Jan van
[26] Hooren, woonende naest de Rijke voorzeit, ende zijn hujs gae-
[27] slaende, eens aenspraekt, ende zoo hij noch lange ujtblijven zal, den
[28] brief leverde, om met goede geleghenheit aen hem bestelt te wor-
[29] den. De notitie voor den ontfanger is gister mede gegaen.

[30] UE ziet dat ick hoe langer hoe slordigher schrijf. 'T is quaedt water
[31] zeide de reigher die niet swemmen kon. Zoo klaegh ick ook over
[32] de pennen. Maer heb niet al ongelijk, ende hier geene die deughen,

* Origineel. UBA II B 13.138.

[33] nocht halfgoedt pennemes. Quaemender 5 oft 6 met UE eersten,
[34] overgevloghen, zij zouden welkoom zijn ende Tacitus wat beter
[35] over wegh helpen. Ick gebiede mij in haer gunste, als[35]

[36] Monsr mon frere,

[37] U E

[38] Gansdienstw[en] Broeder

[39] P C Hóóft.

[38] Ujt mijn Torentjen,

[39] 23 Maj. 1631.

Het gezochte boek over de inquisitie is gevonden (blijkbaar niet de Nederlandse vertaling), maar maakt geen betrouwbare indruk en is erg duur. - Hooft heeft geen behoorlijke pennen noch pennemes in huis.

Eindnoten:

5 *overzenden*, nl. aan de Rekenkamer; *'t vertoonen...behoefte:* opgeven wat er in 't komende jaar gerepareerd moet worden.
6 *in raek' en daek:* in een toestand van goed onderhoud; *raek*' is, zoals de apostrof aanduidt, voor Hooft een datief en wel van rak, gerak, gerief; waarom hij geen apostrof zet achter *daek*, dat evengoed een datief is (WNT *raak* 75, 76), is niet verklaard. Ook achter *beantwoord* in r. 2 lijkt een apostrof te ontbreken, want het is geen praesens.
8 *De ziel enz.:* Hooft heeft wel lust om Tacitus te gaan vertalen maar het vlees is zwak.
10 *verwentheit, door schorssen van 't vervolgh:* verkeerde gewenning, door de onderbreking, nl. door het winterverblijf, de verbouwing en de moeite die Burgundius oplevert.
11 *UE zinlijkheit:* uw voorkeur.
13 *aen mij zelven hebben:* van mijzelf velen.
14 *afwejden:* afdwalen, te vrij vertalen.
15 *De Portugees:* Reinaldo Gonzales de Montes, Dominicaan, gearresteerd ca. 1555-1558, toen naar Londen ontsnapt. Schreef *S[tae] Inquisitionis Hispanicae Artes aliquot detectae*. Heidelberg 1567, 2e dr. 1603, Franse vertaling 1568, Engelse en Nederlandse 1569, op de Index 1570; *naer...schreeft:* afgaande op hetgeen u mij de laatste keer, bij uw laatste brief, schreef; *wintbreker:* druktemaker (U.W. *windtbreeken* IV 369).
16 *als 't omkomt:* als 't puntje bij 't paaltje komt (WNT *omkomen* 341); *bondigh:* zakelijk en betrouwbaar.
19 *ben...gevoelen:* deel ik uw mening.
20 *UE zal...pujren:* u (die niet voldoende Latijn kent) zult via anderen de hoofdzaken wel te weten kunnen komen.
25 *Jan van Hooren*, vgl. 95.
26 *zijn hujs gaeslaende:* die op zijn huis past.
32 *niet al:* niet helemaal; *ende* (heb).
35 *over wegh:* voort.

447 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 24 Maij 1631 beant*w* 26 ditto)
p amij.

[1] Monsr mon frere,

[2] Op gisteravont zond ick UE een versch stuk ujt Tacitus, met mijn
[3] gevoelen, noopende den Portugees, ende nieuw verzoek om van den[3]
[4] steenhouwer af te wezen. Nu komt mij dezen morghen 't bijgaende
[5] boek van den H. Wijtz ter handt: niet eerder om dat Zijn Ed. gestr.
[6] het elders had ujtgeleent. UE zal indaghtigh zijn, hoe zij aenge-[6]
[7] nomen heeft het zelve te doen ujtschrijven. Belofte maekt schult
[8] zeitmen, ende ick zoude deez' niet gaeren quijtschelden. 'T zal UE
[9] verschrikken met zijn' grootte; maer 't is niet half vol. Ick houd
[10] het voor een kleinoodt zonder wedergaê. Want weet niet dat eenigh[10]
[11] krijsman zijn' pen in dezen oijt te werke stelde. Het is om hondert
[12] ooghen aen 't oordeel in 't stuk vanden krijshandel te geeven, ende
[13] kan daerom (wie weet waer al? wie weet waer niet?) te passe[13]
[14] koomen. Mijn toeleg is der duisterheit van mijn gezicht in dezen,[14]
[15] hier door ijetwes te bate te koomen, om bescheidelijker te be-[15]
[16] beschouwen 't geen, zich hier te lande in den oorlogh, heeft
[17] toegedraeghen. Want de Hartogh van Alva genaekt, ende raedt[17]
[18] mij tegens de koomst van zoo eenen soldaet, eenighe voorraedt
[19] van krijskunde op te doen. Bidde UE derhalven te doen haesten
[20] met het ujtschrijven, zoo veel als doenlijk is, ende verholen te
[21] houden, dat het geschiedt. Want ick heb daer geen verlof toe
[22] gevraeght: alhoewel mij verzekerende dat het mij gegunt zal zijn,[22]
[23] mits niet gemeen maekende. UE zal mij met deze perle verrijken, [23]
[24] ende ondertussen zelf in 't bezit derzelve blijven, als die t'haeren[24]
[25] verdoen zal wezen, waer zij daermede gedient magh zijn. Om
[26] tijdt te gewinnen neem ick 't pak mede nae 't Bijdelmeer, daer wij
[27] dezen middagh genoodight worden ten eeten bij mon frere
[28] Bartolottj. Bij den zelven, die t'avont in stadt keert laet ick 't Uwer
[29] E toekomen, gebiedende in haere goede gunste, van heeler harte,

[30] Monsr mon frere,

[31] U E

[32] Gansdienstwillighen

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 65.

[33] broeder

[34] P C Hóóft.

[32] Vanden Hujze te Mujden,

[33] zeer haestigh, den 24^{en}

[34] Maj. *a* 1631.

Hooft stuurt Wijtz' *Veltslaegen* ter kopiëring.

Eindnoten:

Adres *p amij:* door vriend.
3 *verzoek:* poging.
6 vgl. *430, 438*.
10 Hooft moet bedoelen, dat hetgeen andere krijgslieden over de oorlog geschreven hebben, altijd eigen gedenkschriften waren, terwijl Wijtz de krijgsbedrijven van anderen uit de wereldgeschiedenis heeft gekozen (en vergeleken): ‘in dezen’, in dit opzicht (WNT *deze* 2479).
13 *waer al?:* waar wel?
14 *gezicht:* gezichtsvermogen (fig.).
15 *bescheidelijk:* duidelijk, helder.
17 *de hartogh van Alva genaekt:* ik nader, de *Ned. Hist.* schrijvende, de komst van Alva.
22 *mij verzekerende:* er zeker van zijnde.
23 *mits...maekende:* als ik het maar onder mij houd.
24 *als die t' haeren verdoen zal wezen:* daar deze tot uw beschikking zal staan.

448 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam*

*

(*Baak:* Muyden 27 Maij beant*w* 30 ditto 1631)
Loont.

[1] Monsr et Frere,

[2] Hoe UE min met de veltslaeghen van den H. Wijtz gedient is, hoe[2]
[3] zij mij bet verplicht. Niettemin achte onmoghelijk te zijn oft U E[3]
[4] en zal ujt de hanteringe van dat krijswerk eenige kundt gevoelijker
[5] wijze blijven aenhangen, die haer in tijdt ende wijle, al waer 't maer
[6] in 't kouten, moght te passe komen. Wie weet nu wat zinnen onze[6]
[7] nakomelingen zullen hebben, om hunne pen oft rappier in deze[7]
[8] stoffe te bezighen. 'T geen onder mij berusten zal, is niet om[8]
[9] ijemandt vande uwen geweighert te worden. Wel wenschte ick
[10] deeze UE moejte met veirdigh voortsvaeren in Tacitus, ten deel te
[11] erkennen. Maer mijn' Stoory stoort mij dapper. Ick heb meer als[11]
[12] anderhalf hondert steenen geraept ujt Burgundius, ende maghtige
[13] moejte omze inte voeghen t'eenen werke, dat ick volle vast gemetst[13]
[14] ende gevlochten vind, om zonder misstal, van bobbel oft holligheit
[15] ijet versgevondens in te rujmen. Evenwel ben 'er aen vast, ende
[16] moet 'er mij deur redden 't gevoeghlijxt, des doenlijk valt. UE zal[16]
[17] haeren dank ook hebben van 't opperen tot deze timmeraedje. Dat[17]
[18] zij die boven haere waerde waerdeert, schrijf ick haerder goede
[19] geneghenheit toe. De konst is kleen, maer de arbejdt ongelooflijk.
[20] De quitantie vanden steenkooper is mij entlijk geworden. Claes oft
[21] zijn wijf preutelt, 'k en weet niet wat, van UE eerst te spreken, als[21]
[22] te tekenen. Als hij laest hier was zeide dat UE hem bij monde ijets
[23] toegezeit had, boven 't geen dat het verbondt melt. Ick denk wel[23]
[24] neen; ende dat ick eerder reden heb te misnoeghen. Doe hem[24]
[25] daerom zeggen zoo hij weigherigh blijft, dat ick niet laten kan 't
[26] verbondt te Hove te zeinden. Waer op lichtlijk gemaghtighden[26]
[27] moghten komen om 't werk te bezichtighen, ende hem een' goede
[28] somme korten, voor 3 oft 4 snoode treden aenden trap, ende om[28]
[29] dat hij minder getal van kanteelen gemaekt, dienvolghends niet zoo
[30] veel hartsteens om te dekken gelevert heeft als de tekening ujt
[31] wijst: daer 't werk ook mede ontsiert is, mits de spleten tussen de
[32] kanteelen te wijdt zijn. Behalven dat hem geen kleene kost ende

* Origineel. KA CLXXI a^b 66.
Hs. Watervlek.

moejte zijn zal, zijn' *p* te Hove te verzoeken. Zoo hij bij UE komt,
waer goedt hem 't zelve te doen bezeffen.[34]

Ick leez met schrik de maeren ujt Dujtslandt. 'T zal een' quaede
mangeling zijn Frankfort aende Oder voor Maeghdenburgh, zooze[36]
God toelaet. Deze stadt heeft eenen grooten naem van sterkte en
strijdbaere burgherij. Kaizar Karel stiet'er 't hooft, nae een' lange
belegering. Zulx dat Tillij niet alleen een' veste van verlang, maer
geweldighe achtbaerheit zoude verovert hebben, ende de zaeken
gansch een' andere plooij kon doen neemen. Aende mujren te zijn,[41]
dat 's verre gebracht. Maer om mij zelven wat te vlaeijen ende niet[42]
te treuren voor den tijdt wil mij troosten met het geen dat de
belegherden meest verslaet. Dat is zijn heftigh aenbijten. Want dit
geeft mij hoope, dat hij voor een ondersteek vanden Sweed vreest,[45]
ende daerom tijdt met volk koopt, eer zij hem te kort valt. Is 't[46]
waer dat het ontzet zoo nae bij is, men moet den moed niet ver-
looren geeven. 'T hangt daeraen oftmen den vijandt zijn' toevoert
kan afsnijden, dan oft hij een' goede rug heeft, oft zich des niet hoeft[49]
te kreunen, overmits overvloedt van voorraedt in zijn legher ende
gebrek van binnen. Want al kreegh hij geen nooddruft meer, zoo[51]
zoudemen noch broodt tegens broodt, krujt tegens krujt, loot[52]
tegens loot moeten opweghen, en verzoeken wie aen de langste elle
waer. Anders is 't mijns oordeels bujten schijn een begraeven legher,[54]
onder zulk eenen Overste, gelijk UE aenwijst, op te doen breken.
Maer 't staet in 's Hemels handt. Dien moet men 't beveelen,[56]
denkende om zeker antwoort van Koningin Elizabeth, meermaels
aen Henrik den Grooten in zijnen noodt gegeven, alhoewel bujten
waerheit: dat zij hem geen' hulpe meer, als met bidden, bieden kon.
Wij moghen 't in ernste zeggen: ende dit met Horatius:[60]

Prudens, futuri temporis exitum,[61]
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetque, si mortalis
Ultrá fas, trepidat.

'T welk ick ter vlucht aldus vertolk,[65]

Voorzichtelijk bewimpelt Godt,
Met dikke wolk, 't genaekend Lot,
En lacht 'er om, wanneer het vleisch,
Meer siddert, als nae redes eisch.

Den Heere Prinsse van Oranjen komt voor Blasoen toe de Cen-[70]

[71] taurus vanden doolhof, dienmen zeit dat van de Romainen in
[72] hunne standers gevoert wert, om te gedenken dat d'aenslaeghen
[73] *in* verborghen oft verwarde, voor den vijandt gehouden dienen.
[74] Geen dink behaeght mij bet in eenen krijsman. God geve hem geluk
[75] nae de wijsheit die hij hem gegeven heeft, ende U E[75]

[76] Monsr mon frere, de volkomenheit haerder goede begeerten, nae
[77] wensch, dienst ende eerbiedenis van

[78] U E

[79] Gansdienstwillighen broeder

[80] P C Hóóft.

[79] In haeste, vanden Hujze
[80] te Mujden, op een' van
[81] d'altijds drokke daeghen.

[82] 27 Maj. 1631.

Over het invoegen van plaatsen uit Burgundius in de *Nederlandsche Historiën*. - Moeite met Claes van Delft. - De belegering van Maagdenburg. - Lof voor de verborgenheid van Frederik Hendrik's krijgsplannen.

Eindnoten:

2 Als Baak het kopiëren niet interessant vindt, is zijn verdienste jegens Hooft des te groter.
3 *oft...zal:* of er zal u door het bezigzijn met dat oorlogsbedrijf merkbaar enige kennis blijven aankleven.
6 *in 't kouten:* bij de conversatie; *zinnen:* geneigdheid, animo.
7 *pen oft rappier:* geschiedschrijving of krijgsbedrijf.
8 *'T geen...worden:* als Baak's afschrift onder Hooft's papieren terechtkomt, zal het Baak's kinderen later ten dienste staan.
11 *Stoory:* Historie, terwille van de alliteratie met stoort en allicht een allusie op het Ital. *storia* (WNT leidt *storie (I)* af van Lat. *historia* 979); Hooft moet meer dan 150 plaatsen uit Burgundius' *Historia Belgica* (1629) overnemen in zijn tekst.
13 bij het interpoleren bezorgt zijn geserreerde stijl hem moeite.
16 *'t gevoeghlijxt, des doenlijk valt:* zo goed mogelijk.
17 *opperen:* het werk van een opperman bij de bouw.
21 *wijf:* vrouw, nog zonder de kleinerende betekenis; *preutelt:* zeurt, moppert.
23 *verbondt:* contract.
24 *misnoeghen:* ontevreden te zijn.
26 *te Hove:* bij de Rekenkamer, vgl. *442*, r. 5.
28 *snoode:* slechte.
34 *'t zelve:* dat.
36 *mangeling:* ruil.

int

41 *plooij:* draai; *Aende mujren:* dit meldde de tijding blijkbaar, dus dan was het glacis al in Tilly's handen.
42 *Maer enz.:* Hooft wil zich troosten met het voor de belegerden benauwende feit dat Tilly zo heftig aanvalt. Dit wijst er nl. op dat hij de tijd niet meent te hebben omdat Gustaaf Adolf te dicht in de buurt is.
45 *ondersteek:* afbreuk (WNT *ondersteek* 1475).
46 *tijdt met volk koopen:* volk opofferen om de tijd te verkorten, zie boven.
49 *dan oft bij een' goede rug heeft:* en of hij in de rug gedekt is.
51 *gebrek van binnen:* gebrek in de vesting (*er...is* weggelaten).
52 *broodt tegens broodt enz.:* de grootste voorraad aan voedsel en oorlogstuig zal beslissen.
54 *begraeven:* verschanst.
56 *beveelen:* opdragen, overlaten.
60 *Wij:* op dit woord valt de nadruk; *ende dit:* en wel.
61 *prudens etc.:* Voorziening heeft van komenden tijd het eind met donkerduistren nacht overdekt
Gods macht; Hij lacht, wanneer de stervling meer dan past zich beangst.
Horatius, *odae* 3, 29, 29-32.
65 *ter vlucht:* al improviserend (WNT *vlucht (I)* 2457-2458).
70 *Centaurus:* vergissing voor Minotaurus. Vegetius, 383-450, verklaart, waarom de Romeinen die als veldteken gebruikten: ut, quemadmodum ille in intimo et secretissimo labyrintho abditus perhibetur, ita ducis consilium semper esset occultum (*vert.:* opdat, zoals deze Minotaurus, naar de sage verhaalt, in het binnenste en meest verscholen gedeelte van het labyrinth verborgen huisde, zo ook het plan van den aanvoerder altijd diep geheim zou zijn.) *Epitoma rei militaris* 3, 6.
75 *nae:* in evenredigheid met.

449 *Mijn Heere Mijn Heere Pr Corneliss Hooft drossart van muyden baliouw van Goylant op muyden*

*

(*Hooft:* Raekt het Octroij van Ma Mere Hellemans, z.g. ende 18^m g^l frere Wilhelm gemaekt. Ontfaên 28 Maj. 1631.)

[1] Mijn Heere ende broeder mij is wel toecomen het schrijven van
[2] Jouff^e mass^r zonder dato. In antworde is ons aengenaem geweest te[2]
[3] verstaen Ul goede gesontheijt met ons is oock redelijck, maer
[4] gelijck ick aen mass^r Leonora, hebbe geschreven zoo is onsen sone
[5] heel sieck geweest maer is godt Loff nu beter, maer mijn hujsfr is
[6] weder erger hope godt de heere haer eens hare vorige gesontheit
[7] sal verleenen: Ul hadde verstaen wij met S^r barto^i d accort waren[7]
[8] van mijner sijden sal niet manqueren mits geprestert worden van[8]
[9] sijnder sijde: onse kinderen sullen UE nu eerstdaechs bij comen Ist
[10] mogelijck dat Godt de heere mijn huysfr^e gesonthejt toelaett, sal[10]
[11] comen haelen onse kinderen die wel naer aldaer verlangen: alzoo[11]
[12] ick int besorgen ben is mij onverh[...] een Brief van m*ij* vaeder s^r
[13] ant^o van surck ter hant gecomen waer wt blijckt dat occtroijus
[14] gehaelt om vande leengoed^n te disp^en in dato ult^mo ott^r 1615. met de[14]
[15] gesubregolerde req^en van m*ij* Vaders hant die UL sende ende[15]
[16] andere Clareheijt vindende sal UL medesenden. den ontfanck[16]
[17] gelieve mij *de* avis^en ende wat UL goet vint ende wat aengaet de[17]
[18] ingebrochte goederen van Jouff^e moeder saliger ende kan nu niet
[19] vaceren want mijn handen vol wercx hebbe met de saecken van[19]
[20] S^r bartelot maer zoo haest die afgedaen sijn salder aen vallen: nu
[21] kann ul met fondament naer brusselen schrijven ende laeten op-
[22] soecken ende wat UL voorder dunckt vande £ 30 van monfrer
[23] carlo: waer mede ul van harten zere groetende met Jouff^e masseur[23]
[24] sal ul inde Genade des Heren Bevelen.

[25] UL dw geaff^en broed^r

[26] Emanuel van surck

[27] Wt Iselsteijn xxvii meij 1631

* Origineel. UBA A s 102.
T. het bleek nodig de tekst te verduidelijken door vijfmaal een dubbele punt te plaatsen waar de schr. zonder leesteken of hoofdletter een nieuw onderwerp aansnijdt.
r. 12. onverhoeds?, onverhoopt?
te

Berichten over gezondheid en majoraatsbescheiden. De in Hooft's aantekening van ontvangst genoemde Wilhelm is Leonora's in 1609 ongehuwd overleden oudste broer Willem (Guilielmo) Hellemans, de schrijver van de brief is de man van haar jongste zuster Lucretia.

Eindnoten:

2 *Jouff*^{r} *mass*^{r}*:* Mejuffrouw mijn zuster: Leonora. WNT *juffer* 480 geeft als brab.-limb. dial. vorm *joefer*.
7 *Barto*^{i}*:* vgl. r. 20; de schr. deed zaken en lag in proces met Guilielmo Bartolotti.
8 *niet:* niets; *geprestert:* gepresteerd, gedaan wat overeengekomen is.
10 *mijn huijsfr*^{e} (dat.); *sal* (sij).
11 *alzoo ick int besorgen ben:* terwijl ik aan de gang, doende ben.
14 us l. is.
15 *gesubregoleerde:* bijgevoegde.
16 *clareheijt:* verhelderende stukken.
17 *aviseren:* berichten.
19 *vaceren:* tijd hebben.
23 *monfrer Carlo:* Carel Arnoutsz. Hellemans; de tekst is zonder nadere gegevens niet duidelijk.

450 *A Monsieur, Monsr Baak A Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 29 Maij beant*w* 30 ditto 1631)

[1] Monsr et frere,

[2] Claes van Delft deunt 'er meê. Het zoude, dusdoende tot den[2]
[3] jongsten dagh wel duiren. Ick zal in beter ernst met hem handelen.
[4] Gelieft hem dezen avont te tekenen, zeer wel. Morghen zal 't te laet[4]
[5] zijn. Want ick alsdan zonder eenigh ujtstel alle de rekeningen van 't
[6] ander arbejdsvolk op den Haeghe gae bestellen, ende 't verding[6]
[7] tussen hem ende mij gemaekt daer bij voeghen, mij verzekerende[7]
[8] geloofs genoegh te vinden om daermede ende zonder zijne qui-[8]
[9] tantie aen 't mijne te geraken, mits maekende mijn' schult van 't[9]
[10] geene hij bedongen had: gelijk ick alleen ende niet de graeflijk-
[11] heit daer voor eighentlijk verbonden ben. Maer hij magh weeten,
[12] dat ick hem alsdan zijn' rest niet zal laten volghen, zonder in te
[13] houden zoo veel als genoegh is om de schaede van mijn verschot te[13]
[14] boeten. Want dat ick de pe*n* hem ende aen 't ander volk verstrekt
[15] zoo lange gemist heb, is zijn schult alleen. Ben ook in zulken gevalle[15]
[16] hem van meeninge te korten de hartsteen min tot de kanteelen[16]
[17] gelevert, als de tekening ujtwijst: insgelijks het mangel van de[17]
[18] steene treeden: mitsgaeders dat hij de vloer t'zijnen koste als
[19] quaelijken geleidt, zal opneemen ende leggen, zoo 't bij redelijke[19]
[20] metselmeesters zal geoordeelt worden te behooren. UE als van[20]
[21] eersten in over den handel gegaen hebbende, gelieve zoo wel te[21]
[22] doen, ende houden nevens Sr Van der Wijen, hem deze reden, van[22]
[23] dezen avont voor. Want morghen goeds tijds, zal ick eenen boode
[24] enkel afveirdighen om op den middagh bescheit te weeten. 'T
[25] schijnt dat hij mij ijets boven 't geen hem, volghends 't verding,
[26] als 't wel voldaen waer, komen zoude, meent af te perssen, met[26]
[27] weighering van quitantie. Maer 't zal hem ujt zijn' gissing gaen.[27]
[28] Hij wendt voor dat UE hem 18 gl meer belooft heeft, als 't ver-
[29] dragh ujtdrukt. Behalven dat UE mij nojt daer af vermaende, kan[29]
[30] niet bevroeden waer 't goedt toe geweest waere. Ende als 't schoon[30]
[31] alzoo besproken moght zijn, gelijk wel denke neen, zoo zoude ick
[32] 2 oft 3 mael zoo veel konnen eischen, ujt reden voor*s*. Ick vergh[32]
[33] UE te veel; maer 't wil zoo, dunkt mij, wezen, op dat mij zoo wel
[34] het eindt, als 't begin dezer moejte, overtuighe te wezen,

[35] Monsr et frere,

* Origineel. UBA II C 13.137.

[36] U E

[37] Verplichten broeder

[38] P C Hóóft.

[37] Vanden Hujze te Mujden,

[38] 29 Maj. 1631.

Over de verbouwing.

Eindnoten:

2 *deunt 'er meê:* maakt er een spelletje van (WNT *deunen* 2462).
4 *tekenen*, nl. de kwitantie voor de betaling van de verbouwing.
6 *op den Haeghe te bestellen:* naar den Haag (nl. de Rekenkamer) te sturen; *verding:* contract.
7 *mij verzekerende:* in de vaste overtuiging.
8 *geloofs* (gen.): krediet, vertrouwen.
9 *mits maekende...had:* als ik zijn aanneemsom als schuld op mijn naam stel.
13 *schaede*, nl. renteverlies.
15 *ick ben van meeninge te korten:* ik ben van zins, op zijn vordering in mindering te brengen.
16 *min:* minder.
17 *het mangel van:* het gebrek aan, vgl. *448* r. 28 v.
19 *als quaelijken geleidt:* omdat die slecht gelegd is; *zoo:* zoals.
20 *van eersten in:* van 't begin af.
21 *handel:* onderhandelingen; *zoo...doen:* zo goed te zijn.
22 *reden:* betoog; het kan ook het meervoud van *rede* zijn, want Hooft onderscheidt de twee woorden niet scherp (vgl. *87* r. 36 en WNT *rede* 830 17 en *reden* 900 2).
26 *als...waer:* als het goed nageleefd was.
27 *'t zal...gaen:* het zal anders aflopen dan hij denkt.
29 *daer af vermaende:* daarover sprak.
30 *Ende...zijn:* En ook al was het zo besproken.
32 *Ick vergh UE te veel:* vgl. voor *vergen* met dat. + acc. of met dubb. acc. Mnl. Wdb. *vergen* 1748 I 1 b ‘met den datief (oorspr.) of acc. v.d. persoon en den acc. der zaak’, vgl. ook *763* r. 28.

451 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 29 maj beant*w* 30 ditto 1631)

[1] Monsr et Frere,

[2] Op heden morghen schreef ick aen UE onder dexel van Carel[2]
[3] vander Wijen, waer op mijn vertrouwen is dat UE met Sr Carel
[4] zal Claes van Delft tot rede gebraght hebben, oft hem ten minsten
[5] aengezeit wat ick in gevalle van zijn aenhouwen met ujtstellen,
[6] gezint ben te doen. Want mijn vast voorneemen is op morghen
[7] avont alle de rek^en nae den Haegh te zenden. Dewijl ick nu doch
[8] aen Sr Carel dezen bode had af te veirdighen om bescheit, waer nae[8]
[9] mij te richten heb, vondt goedt hem t' uwer E hujze aen te zenden,
[10] om 't met eenen mede terug te brengen, zoo UE mij ijets te ge-
[11] bieden, oft nieuws te verstendighen heeft. Het ijlen heeft mij in
[12] mijne laeste door 't hooft doen waeijen, dat mij aengenaem zijn[12]
[13] zal de brief aen mijn' neef de Rijk, onder UE blijve berusten, tot
[14] zijn' E wederkoomst: hoopende UE in 't overleveren zal gedachtigh
[15] zijn te vraeghen oft de mijne vanden 10^en dezer te recht geraekt[15]
[16] is, ende aen te dienen, dat wanneer zijne E zal hebben overwoghen,
[17] 't geen ick haer schrijve, mij gereedt *hal* houden om eens
[18] derwaerts ende in montgemeenschap te komen, 't en waere
[19] ons d'eere van zijn gezelschap alhier gebeuren moghte. Ick heb
[20] Dirk Haek voor dezen ernstelijk verzocht mij te verklaeren watter[20]
[21] verdient is aen 't afsteken vanden wijn, inden voorleden winter.
[22] Maer hij steld' het ujt. Dusdaene beleeftheden zijn quaelijk besteedt[22]
[23] aen mijne vergetelheit, dieze lichtlijk in 't doodboek stellen moght.
[24] Doch de beternis vanden wijn komt haer wat te bate. Ick heb hier[24]
[25] nu twee heele ende 1/2 ledighe ame. Die zoud' ick hem gaerne[25]
[26] zenden voor 't geen hijze waerdigh achten zal, op rek^e van mijn'
[27] schult. Wilde daeromme wel dat UE mij liet weeten, waer hij
[28] woont ende watter uithangt. Ook zie ick het koomen dat zijnes[28]
[29] noch te doen zal hebben, met de weduwe van Claes Crujs, die mij[29]
[30] kruist, oft het Claes van Delft waere. UE gelieve den voor*s* Haek[30]
[31] eens te vraeghen oft hij mij daerinne zoude willen dienen, ende zij
[32] naer hartlijke dankzegging voor zoo veele quellingen, den
[33] Almoghenden,

* Origineel. UBA II C 13.136.
zal

[34] Monsr et frere, met Joffr^{e} ma soeur ende alle die UE lief zijn,

[35] bevoolen, nevens dienst ende eerbiedenis van

[36] U E

[37] Gansdienstw^{en} Broeder

[38] P C Hóóft.

[37] Vanden H.t.Mujden,

[38] 29 Maj. 1631.

Over de verbouwing en de wijn.

Eindnoten:

2 *onder dexel van:* ingesloten bij een brief aan.
8 *bescheit...heb:* antwoord, waaruit ik kan opmaken wat mijn richtlijn moet zijn.
12 (dat) de brief (Mem. 7).
15 *aendienen:* (beleefd) meedelen.
20 *te verklaeren...afsteken:* te laten weten wat hij nog krijgt voor het aftappen, overtappen, bottelen.
22 *Dusdaene...moght:* Zulke beleefdheden zijn slecht besteed aan mijn verstrooidheid, die ze wèrkelijk zou kunnen vergeten.
24 *Doch...bate:* Maar dat de wijn beter wordt komt de vergeetachtigheid te hulp.
25 *aem:* 4 ankers wijn; het vat dat die hoeveelheid (WNT *aam* 32) bevatten kan.
28 *watter uithangt:* het uithangbord, dus het adres; *zijnes te doen hebben:* hem nodig hebben (WNT *doen* 2727 21).
29 *de weduwe van Claes Crujs*, vgl. *437, 441*.
30 *kruist:* kwelt (WNT *kruisen* 450 1 c).

452 *Aen den H. Auditeur van de R^e^ (Mierop).*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Nae dat het verwachten vande koomste zijner Pr. Ex^e^ alhier de
[3] reparatie van de galerije, tot in 't naejaer had doen ujtstellen, zoo
[4] heeft het nu aen 't weder, dan aen de metselaers, dan aende
[5] materiaelen gemangelt, gelijk het gaet ter plaetse daermen meest
[6] alles van bujten moet doen komen: zulx dat het werk nae onge-
[7] looflijke ruse, nu onlanx eerst voltrokken is. Ick had mij vastelijk[7]
[8] ingebeelt, dat de kosten de limitatie der Ed. Mo. HH van de Rek^e^
[9] niet en zouden hebben geexcedeert. Maer in verscheide manieren[9]
[10] ist mij ujt mijn' gissinge gegaen. Want voor eerst zoo wert be-
[11] vonden, dat de bouwvalligheit van 't oude werk haeren oorspronk
[12] nam ujt faute van fondament, ende door dien de booghen simpelijk,
[13] zonder geheidt te zijn, op d'aerde gegrondt waeren. Waerover de
[14] nieuwe mujr op dezelve niet en konde gevest, maer nootlijk ujt den[14]
[15] grondt opgehaelt, ende met heijwerk verzien moest worden.
[16] Dewijlmen dan deze kosten in geender maniere verbij moght, zoo[16]
[17] scheen 't ongeraeden de strujf (gelijkmen zeit) om een eij te be-[17]
[18] derven, ende jammer datmen 't gansche werk niet wat wijder be-[18]
[19] grepen had, eensdeels om welstaens wille, eensdeels om 't groot, en
[20] genoeghzaem nootlijk gerijf. Wij hebben dan de voor*s*. gaelerije[20]
[21] gemaekt, wijt, 12 voeten binnen 's mujrs, ende op d'oude lengte
[22] van dertigh. Der voeghe, dat zij jeghenwoordelijk dienen kan tot
[23] verblijf en onthoudt van de geenen die boven te doen ende te[23]
[24] vertoeven hebben, terwijlmen op de zaele besoigneert: dat een[24]
[25] groote commoditejt is. Want als de Heeren Gecommitteerde vande[25]
[26] Grootmo. HH. Staeten alhier in den jaere 1629, ten tijde van 's
[27] vijands invasie op de Veeluwe ontrent 2 maenden lang alle kamers
[28] beslaeghen hadden, vielen, bij gebrek van salet alle besoignen in de[28]
[29] zaele, ende moesten meenighte van menschen, zoo arbejds- als
[30] krijslujden, op de plaets en genaede van reghen en windt staen
[31] wachten, tot dat zij voortgeholpen werden. Nu kan de galerije, tot
[32] een' forme van voorzael dienen, ende de zaele, zoo voor de be-[32]
[33] soignen, als de maeltijdt, vrij blijven. Maer alzoo de vloer van 't
[34] nieuwe werk nu merkelijk grooter viel, ende d'ouwde steenen van
[35] ongelijke grootte, ook veel al gebroken waeren, ende dies noch te[35]
[36] min konden toelangen, ist nodigh geweest een' nieuwe vloer te
[37] leggen. Dat had ick gedacht met estrikken te bestellen, maer wert[37]
[38] mij afgeraeden, om de brosheit, op een' plaets die den meesten

* Minuut. UBA II C 11.226.

[39] aenstoot lijdt, als zijnde aenden ingang geleghen. Ook zoud' het[39]
[40] quaelijk gepast hebben bij eenen trap van blaeuwen steen. Der-
[41] halven hebze doen vloeren met blaeuwe en graeuwe steenen, ten
[42] minsten koste des moghelijk geweest is. De kozijns ook vande
[43] ouwde glazen ende deure, werden, in 't roeren, bevonden vergaen[43]
[44] ende onbequaem om weder gebrujkt te worden. Derhalven dewijl-
[45] men in deze kosten moest treden, heb ick beter gedacht de nieuwe
[46] nae den eisch van 't werk te doen maeken, als 't zelve om een gering
[47] bespaeren, te schenden. De glaezen daer op, dienden ujt eener
[48] handt te volghen; te meer dewijl d'oude niet en dochten. Dit alles,[48]
[49] mits gaeders het ijzerwerk om 't gebouw wel te verzorghen, heeft
[50] het mij doen ontschieten inde kosten als voorzeidt is. Maeke mij[50]
[51] sterk niettemin, dat indien mij d'eere gebeurt van UE oft andere
[52] Commissarisen vander Camere hier te zien, datmen bevinden zal
[53] alles oorbaerlijk gedaen te wezen, ende zich eer over te kleenheit
[54] als over de groote der kosten, verwonderen. Een zeker der voor*s*
[55] HH gecommitteerden van den jaere 1629, die van Amsterdam is,
[56] mij zijnde onlanx om stadts zaken komen vinden, approbeerde te[56]
[57] hooghsten deze commoditejt ende sieraedt dat het hujs der Graef-[57]
[58] lijk*h* tot noch toe ontbroken had. Al 't welk, ist zaek dat de Ed. Mo.
[59] HH. van de Rek[e] eenigh misnoeghen moghten hebben, ick U Ed.
[60] bidde hunne Ed. Mo. ujt mijnen naeme reverentelijk te vertoonen,[60]
[61] ende te bevorderen dat mij ordonnantie op de bijgaende declaratie,[61]
[62] inde missive aende zelve besloten moghe werden verleent. Waer
[63] toe mij verlatende, zal U Ed. met alle die haer lijf zijn,[63]

[64] *Mijn Heere*,

[65] den almoghenden bevelen, nevens hartlijke groete, dienst ende eer-
[66] biedenis van

[67] UEd.

[68] gansverplichten d.w.

[69] P C Hóóft.

[70] *Verte*[70]

[68] Vanden Hujze te Mujden,

[69] 30 Maj. 1631.

Hooft dient bij de Rekenkamer de declaratie van de verbouwing in; hij geeft een verklaring zowel voor het uitstel en de overschrijding van de begroting, als van de nuttigheid, en vraagt terugbetaling van zijn voorschotten.

Eindnoten:

7 *ruse:* moeite.
9 *geexcedeert:* te boven gegaan; *ist...gegaen:* is het mijn raming te boven gegaan.
14 *nootlijk...verzien:* noodzakelijk van de grond af vernieuwd en met heien versterkt.
16 *verbij moght:* voorbij kon, vermijden kon.
17 *de struijf...bederven:* iets goeds door te grote zuinigheid (een ei minder in de omelet) te bederven (WNT *struif* 213 1).
18 *wijder begrepen:* ruimer opgezet.
20 *genoeghzaem nootlijk:* meer dan noodzakelijk.
23 *onthoudt*, tautologie met *verblijf*.
24 *besoigneert:* bezig is.
25 *commoditejt:* gemak.
28 *beslaeghen:* bezet, in gebruik; *salet:* salon.
32 *forme:* soort.
35 *dies...toelangen:* daardoor nog minder in de behoefte konden voorzien.
37 *bestellen:* maken.
39 *aenstoot lijden:* aan slijtage blootstaan.
43 *roeren:* aanraken; *onbequaem:* ongeschikt.
48 *dochten, van dogen:* bruikbaar waren (WNT *deugen* 2454).
50 *ontschieten:* uit de hand lopen.
56 *komen vinden:* bezoeken; *approbeerde:* keurde goed.
57 *sieraedt:* verfraaiing.
60 *reverentelijk:* met gepaste eerbied.
61 *ordonnantie*, nl. tot terugbetaling van de voorschotten.
63 *lijf:* lief.
70 *Verte:* keer om, zie ommezijde.

453 *(P.C. Hooft aan Joachim van Mierop)*

*

Dit op zich zelven gevoeght bij den voorgaenden brief.

[1] Mijn Heere,

[2] Boven de missive hier nevens aen UE gericht ende zulx ingestelt,
[3] dat zij den Ed. Mo. HH. van de Rek[e] magh worden vertoont indien
[4] 't de noot vereischt ende dat zij de limitatie te zeer gedachtigh zijn,
[5] heb ick goedt geoordeelt UEd. privatim, mijn vorder bedenken op
[6] deze materie te zeggen naer de confidentie ende vrundschap, die 't
[7] UEd. altijdts gelieft heeft mij toe te draeghen. Te weeten dat ick
[8] wel wenschte een korte exspeditie van ordonnantie, ten aenzien[8]
[9] hoogh tijdt is nieuwen last tot de reparatie van dezen jaere te ver-
[10] zoeken, 't welk niet gewent ben te doen, eer ordonnantie van 't
[11] voorgaende bekomen heb. Niettemin kennende de scherpheit van[11]
[12] 't mesnage hunner Ed. Mo. ben beducht voor eenighe difficultejt:
[13] ende vinde daerom geraeden dat UE mijne voor*s* missive ende
[14] declaratie monterende ter somme van 1100 ende etlijke guldens,
[15] meestendeel bij mij over lange verschoten, niet als wel tempestivé[15]
[16] in en levere. Ick recommandere de zaeke ernstelijk aen den H. van[16]
[17] Haringkarspel ende verwacht alle gewoonlijke gunst ende hant-
[18] biedinge van zijne Ed. Meene voorts dat naest zijne Ed., de Heer
[19] Riccen best ten propooste zoude zijn ende zijn' Ed. presentie waer[19]
[20] te neemen, om mij een goede exspeditie te doen hebben, ten regard
[21] vande redenen UEd. bekent. Doch UEd. dexteritejt ende goede[21]
[22] ijver zullen verre best weeten te raemen hoe 't stuk te belejden zij,
[23] op dat ick niet weder in zoo ongenaedighe handen en valle, als de
[24] geene die mijne laeste rek[e] indigné adeo, gehekelt hebben, daer[24]
[25] verscheide posten, ujt mijn' borze betaelt ende voorheenen altijds
[26] goedt gedaen, zeer onbillijken geroyeert zijn. In cas van eenigh[26]
[27] obstakel, zoude UEd. konnen allegeren, 't voordeel dat ick t'mijnen[27]
[28] achterdeel, der graeflijkheit heb gedaen, met het planten van 't hout[28]
[29] om dezen hujze, dat eer lange groot gelt zal waert wezen, ende
[30] waer toe ick de penningen verschoten hebbe, zonder interes, ende
[31] veel langer moeten missen, als 't besproken was. Dat ick ook sedert[31]
[32] het afdanken van Jr Verhel der graefllijkheit etlijke honderden[32]
[33] bespaert heb, met het bedienen der fabrijke om niet. Jae geloove[33]
[34] vastelijk dat 1000 gl, niet beter zijn. U Ed. gelieve mij, te vergeven,
[35] dat ick haer met dus veel schrifts ben importunerende, ende mij[35]

* Minuut. UBA II C 11.228.

[36] met het behartighen dezer zaeke zoo veel wijder tot alle schuldighe
[37] dan <k> baerheit ende erkentenisse te obligeren: des ick in geenen
[38] gebreke verhoope gevonden te zullen werden.

[39] Wijders Mijn Heere, alzoo, door 't beroepen van den H. Pauw tot[39]
[40] Raedt Pensionaris, als nu een' plaets inde kamere open staet, zoo
[41] dwingt mij mijne affectie ende UEd. meriten, te vertrouwen, dat
[42] dezelve nu eens zullen gelden 't geen zij overlange behoort hadden[42]
[43] te doen. Indien mijne geringheit zoo verre toereiken konde, als om[43]
[44] ijetwes te contribueren tot voldoeninge, van 't geen daer 't publiq,[44]
[45] dezen aengaende in gehouden is, dat waere wel een' vande meeste[45]
[46] eeren, die mij ojt gebeuren moghten. In allen gevalle kan niet
[47] binnen houden, dat in de Heeren van Amsterdam, wel goede ge-[47]
[48] neghenheit t'uwer Ed. gespeurt heb; zonderling in den Burgerm[r]
[49] Graef ende mijnen Neef de Rijke. God verleene UEd. de volko-
[50] menheit haerder goede begeerten, 't welk ick als participant en[50]
[51] partisan derzelve naer iterative gebiedenis van heeler heeter harte[51]
[52] ben wenschende.

Eindnoten:

8 *een korte exspeditie:* een snelle verzending.
11 *de scherpheit van 't mesnage:* de stiptheid (zuinigheid) waarmee de Rekenkamer te werk gaat.
15 *niet als wel tempestivé:* vooral op een geschikt ogenblik.
16 *de Heer van Haringkarspel:* Johan Basius, vgl. *366*.
19 *Riccen:* Feito Riccen of Rixen, lid Rekenkamer sedert 1597; *ten propooste:* geschikt, te pas (WNT *propoost* 4480).
zijn' Ed. presentie waer te nemen: van zijn aanwezigheid ter vergadering te profiteren.
21 *dexteritejt:* handigheid.
24 *indigné adeo:* op een uiterst schandalige manier (in context zweeft voor Terentius, *Heautontimoroumenos* 565 facis adeo indigne iniuriam illi: ge begaat werkelijk op een schandalige manier onrecht tegenover die persoon); *gehekeld:* onder handen genomen; *daer:* en waarin.
26 *goedt gedaen:* vergoed.
27 *allegeren:* als motief te berde brengen.
28 *achterdeel:* schade.
31 *besproken:* beloofd.
32 *afdanken:* eervol ontslaan.
33 *fabrijke:* toezicht op en leiding van de onderhoudswerken; *geloove...zijn:* ik geloof stellig dat dit meer voordeel voor de grafelijkheid is dan *f* 1000.
35 *ben importunerende:* lastigval.
39 *Adr. Pauw*, vgl. *154*; hij was raadpensionaris 1631-1636 en 1651-1653, president van de Rekenkamer sedert 1636; leidde de delegatie naar Munster 1646-1648.
42 *derzelve:* de meriten, verdiensten.
43 *gelden:* waard zijn, nl. een plaats in de Rekenkamer in plaats van het auditeurschap in dienst van die Kamer.
44 *daer...is:* waar de gemeenschap, wat dit betreft, toe verplicht is.
45 *meeste:* grootste.

47 *de Heeren van Amsterdam:* de regeerders van A.
50 *als participant:* omdat ik uw wensen deel.
51 *(als) partisan:* omdat ik aan uw zijde sta.

454 *Aen den H. Rekenm^r Basius.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] De timmeraedje der graeflijkheit alhier, is door verscheiden' inci-[2]
[3] dent langer aen,, ende wat boven de gelimiteerde kosten geloopen.[3]
[4] En twijfele nochtans niet oft alle lujden van oordeel en zullen ze
[5] wel besteedt vinden. 'T welk ick UEd. bidde te geloven, ende
[6] dienvolghends favorable handt te houden aen 't despescheren van[6]
[7] ordonnantie op mijn' overgezonde declaratie: gelijk ick mij vaste-
[8] lijk belove van de hartlijke geneghenheit uwer Ed. tmijwaerts in
[9] veelerleije occurrentien, gebleken. Welke obligatie, dewijl mij[9]
[10] onmaghtigh kenne daer af te quijten, ick met alle schuldighe ob-[10]
[11] servantie ende dienstveirdigheit eeuwlijk erkennen zal, aenroepende
[12] den almaghtighen, dat hem gelieve,

[13] Ed^e &c. UEd. ende mê vrouwe zijne gemalinne, in eere en voor-
[14] spoedt altijds te bewaeren, ende in haere goede gratie,

[15] UEd.

[16] Verplich<t>sten dienaer

[17] P C Hóóft.

[16] Vanden Hujze te Mujden,

[17] den 30^en Maj. *a* 1631.

Hooft vraagt de steun van het met hem bevriende lid van de Rekenkamer Basius om de declaratie aanvaard en zijn voorschotten terugbetaald te krijgen.

Eindnoten:

2 *door verscheiden' incident:* door verscheidene (onverwachte) feiten.
3 *langer aenloopen:* langer duren.
6 *favorable handt te houden:* gunstiglijk te bevorderen; *despescheren:* uitgeven, afgeven.
9 *occurrentien:* voorvallen, omstandigheden; *welke...quijten:* Die verplichting zal, daar ik mij onmachtig weet om mijn erkentelijkheid daarvoor waardig te tonen, eeuwig op mij blijven rusten; *mij* (haplologie).

* Minuut. UBA II C 11.229.
T. in r. 3, uitzonderlijkerwijs, een dubbele komma die de samentrekking ‘aan- en boven de kosten gelopen’ aanduidt.

10 *schuldighe observantie:* verschuldigde toewijding.

455 *Aende Ed.Mo.HH. van de Rek^e in Hollandt.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Door 't verwachten, daer nae de koomste zijner Pr^e Ex^e alhier[2]
[3] mitsgaeders den winter ende verscheidene incidenten, en heeft de
[4] reparatie bij U.Ed.Mo. geconsenteert aen dezen hujze te doen, niet[4]
[5] als eerst onlanx konnen voltrokken worden. Zende alsnu hier-
[6] nevens de declaratie over, ten einde U.Ed.Mo. gelieve gedient te[6]
[7] zijn, ordonnantie daer op te doen despescheren. 'T welk ick haer[7]
[8] wel ootmoedelijk bidde, ende met eenen, den almoghenden
[9] U.Ed.Mo.

[10] Ed^e &c. in gelukzaelighe regeringe altijds te bewaeren, nae wensch
[11] van

[12] U Ed.Mo.

[13] Onderdaenen dienstw^en

[14] P C Hóóft.

[13] Vanden Hujze te

[14] Mujden, den 30^en

[15] Maj. *a* 1631.

Indiening van onderhoudsdeclaratie van het slot met verklaring van de vertraging.

Eindnoten:

2 *verwachten:* wachten.
4 *niet als eerst:* pas.
6 *ten einde...zijn:* opdat het U.E.M. behagen moge.
7 *ordonnantie despescheren:* bevel (tot uitbetaling) (met spoed) uit te vaardigen.

* Minuut. UBA II C 11.230.

456 *Mijn Heere Mijn Heere Pieter Hooft Drost tot Muyden Baillieu van Goeilandt op 't huys tot Muyden*

*

[1] Monsieur et frere,

[2] Vous recevrez *p* ceste apres mes affectionees recommand^{ons} les
[3] Gazettes d'Italie d'où ce jourdhuij il en vient d'autres *q* je vous
[4] envoyeraij apres. Pour les afferes d'Italie il ij a des mauvais bruicts de^{4}
[5] Magdebourg, mais il n'ij a manque de contradictions, les uns disent
[6] que la place auroit este emportee d'assaut, et brûslee, et tout la
[7] dedans assommé les aultres advisent que le Siege estoit pour se lever
[8] de là le boiteux nous en dira la certitude. Nous avons ici Monsr de
[9] Charnacé ambassadeur de France venant de Suède, et un aultre
[10] Monsr Oxensterren Suedois qui va pour ambassad^{r} de Suede en^{10}
[11] France, d'ou l'on attend et sollicite une bonne parthie d'argent.
[12] Monseign^{r} le prince d'orange avecq l'armee des Messrs les Estats est
[13] devant le chasteau de Rammekens, ayant envoyé 40: heus pour^{13}
[14] Bergues a lever la Cavalerie, l'on croit unanimement que tout se
[15] desbarquera en Flandres, mais l'on n'est pas encores d'accord,
[16] aquelle place il se pourra attacher quand j'en auray quel*q* chose de^{16}
[17] plus clair, je ne fauldraj de vous en donner partt et Cependant je
[18] demeureray atoujours

[19] Monsieur et frere

[20] [-] A^{m} 31: May 1631

[20] V^{re} Treh^{e} et tres aff^{ne}

[21] Serv^{r}

[22] G. Bartolotti.

VERTALING

Mijnheer en broeder,

Hierbij ontvangt u, met mijn genegen complimenten, de nieuwstijdingen uit Italië, waarvandaan vandaag weer andere komen die ik u hierna zal sturen. Wat de Italiaanse betreft, zijn er kwade geruchten over Maagdenburg, maar aan tegenstrijdigheden geen gebrek: sommige zeggen dat de stad stormenderhand ge-

* Origineel. UBA II C 11.862.
Hs. afgesleten, waardoor gering tekstverlies.

nomen is en verbrand, en alles wat erin was vermoord; andere berichten dat de belegeraars op 't punt staan op te breken. Wat ervan waar is, zal de manke achterblijver (dus: de latere berichtgever) ons vertellen. Wij hebben hier de heer de Charnacê, ambassadeur van Frankrijk, die uit Zweden komt, en een ander heer, Oxenstierna, een Zweed die als ambassadeur naar Frankrijk gaat, vanwaar men een heleboel geld verwacht en verzoekt. Monseigneur de Prins van Oranje ligt met het leger van de Heren Staten voor het kasteel Rammekens, en heeft 40 heuen naar Bergen (op Zoom) gestuurd om de cavalerie op de been te brengen. Men gelooft algemeen dat alles in Vlaanderen aan wal zal gaan, maar is 't er nog niet over eens welke plaats hij zal kunnen aantasten. Als ik er iets naders over krijg, zal ik niet nalaten u er kennis van te geven en

Inmiddels verblijf ik voor altijd
Mijnheer en broeder

Uw nederigste en zeer toegenegen d^{r}
G. Bartolotti.
Amsterdam, 31 mei 1631.

Guilielmo Bartolotti, 1602-1658, vgl. *294*.

Eindnoten:

4 *afferes d'Italie:* de zaken (nl. de nieuwstijdingen) uit Italië.
10 Axel Oxenstierna, 1583-1654, kanselier van Zweden, oppermachtig tijdens de minderjarigheid van kon. Christina.
13 *heus:* een *heu* of *heude* was een platboomd schip voor de binnenvrachtvaart (WNT *heude* 694).
16 het was een aanslag op Duinkerken, die mislukte. De lettercombinatie *ch* werd in de 17de eeuw in het Frans vaak gebruikt voor *qu*. In het laatste geval zou er *aanvallen* staan in plaats van het in de vertaling veronderstelde *zich vasthechten aan*. Maar voor het laatste pleit *se*.

457 *(P.C. Hooft aan G. Bartolotti)*

*

[1] Monsr mon Frere,

[2] Encores que nous sommes ici quasi releguez hors l'horizon des
[3] nouvell[es,] si estce que le bruict funeste de la ruisne de Magde-
[4] bourg, n'á laissé d'y esclater. C' est une piteuse consolation que
[5] celle des contredicts, puisque nouvelles fraisches n' en manquent
[6] jamais, et qu' ordinair[ement] les tristes ne scauvent volontiers
[7] mentir. Toutesfoix, ne fustce que je craignas [se d'] adjouster foy à
[8] ce qui m' est dicté par ma passion propre, je serois tenté de croire
[9] pour pouvoir mettre en doubte la verité du faict qu' il y á peu d'ap-
[10] parence aux circonstances, [qu' on] nous en depeint. Car a qu[oy
[11] bru]ler une ville tresbelle, tresrenommée, et se charger d'une
[12] [telle] envie, sans aulcune utilité, voire a son dommage; puis que ce
[13] seroit [se] frauder soymesme de la commodité d'une telle retraicte
[14] pour les ge[ns de] guerre? Aussi peu semble il a propos, de per-
[15] mettre au soldat un sac [si gene]ral, quasi a la veue du Roy de
[16] Suede; si tant est qu' il s' en tro[uve si] proche, comme il est porté
[17] par les derniers advis. Si lon dict que [c' est] pour l' exemple, afin
[18] que des autres ne s' opiniastrent jusques a une [telle] extremité,
[19] l' ennemy en pouvoit user autrement, sans moins [ ] espargner
[20] les habitants, en les mettant tous au fil de l' espée, ou [les chassant]
[21] pour repeupler la place avecques des gens, qui fussent [tout] a sa
[22] devotion. Ce seroit une colonie pour tenir, sans frais, en bri[de ses]
[23] voisins. Elle nous vaudrojt mieux toute abbatue, toute [en cendre.]
[24] Mais Dieu veuille que tout soit faux, lequel je prie vous conserver
[25] [en entiere prospe]rité et en voz bonnes graces,

[26] Monsr et Frere,

[27] A jamais vostre plushumble

[28] e affec[tionné] frere

[29] P C [Hóóft.]

[28] Du Chasteau de Muden,

* Minuut. UBA II C 11.861. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. enkel vel, aan de rechterkant sterk afgesleten; tekstverlies.
T. de tekst die de minuut door beschadiging verloren heeft is ontleend aan het Afschrift en tussen [ ] gezet.
Op de minuut staat onder de tekst: ‘Guiljelmo Bartolotti meen ik’ (AHH).
N.B. deze minuut staat op de keerzijde van de van Bartolotti ontvangen brief van 31 mei (*456*).

[29] ce j Jung. 1631.

VERTALING

Mijnheer mijn Broeder,

Hoewel wij ons hier nagenoeg buiten de gezichtseinder van het nieuws bevinden, toch heeft het noodlottige bericht van de verwoesting van Maagdenburg niet nagelaten hier gerucht te maken. De tegenstrijdigheden zijn een schrale troost, want die ontbreken bij vers nieuws nooit, en gewoonlijk weten de slechte berichten niet te liegen. Maar toch - ware het niet dat ik vreesde geloof te hechten aan wat door mijn eigen vurige wensen ingegeven wordt - zou ik geneigd zijn te geloven, om de waarheid van het feit in twijfel te kunnen trekken, dat de omstandigheden die ons geschilderd worden het weinig waarschijnlijk maken. Want waarom een zeer schone, befaamde stad te verbranden en zich zo'n nijd op de hals te halen, zonder enig nut, zelfs tot zijn schade, omdat het betekent zichzelf het gemak van zulk een onderdak voor de soldaten te ontnemen? Even weinig raadzaam lijkt het, de soldaat zo'n totale uitplundering toe te staan, zo goed als onder de ogen van de Zweedse koning, als het waar is dat die zo dichtbij is, zoals de laatste berichten zeggen. Als men beweert dat het vanwege het voorbeeld is, opdat de andere steden zich niet tot dit uiterste zullen verzetten, dat had de vijand anders kunnen aanpakken, en de inwoners evenmin sparen, nl. door ze allemaal over de kling te jagen of te verjagen, en de stad te herbevolken met mensen die hem geheel toegedaan zijn. Dat zou een volksplanting zijn die de buren, zonder kosten, in bedwang hield. Voor óns zou de stad in totaal verwoeste staat, helemaal in de as gelegd, meer waard zijn! Maar dat alles onwaar is, geve God, die ik bid u in de volkomenheid van voorspoed te behouden, en in uw gunst,

Mijnheer en Broeder,
voor altijd uw nederigste en toegenegen broeder
P C Hóóft.
Van het Huis te Muiden, 1 juni 1631.

458 *A Monsieur Monsr Baak, A Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 1 Junij ont*f* & beant*w* 2 ditto 1631)
p amij.

[1] Monsr mon Frere,

[2] 'T is entlijk eens gelukt met meester Claes: dank heb UE zorghvul-
[3] digheit. Ick zende dezen avont de ledighe vaeten aen Dirk Haek,
[4] mij verlatende op UE vermoghen over hem, noopende de schult[4]
[5] van Claes Crujs z.g. ende ben in meeninge, zoo ras de hoop, van
[6] met gemoede aen 't mijne te raeken, ujt is, eens over te koomen.[6]
[7] Ziet hier een nieuw kieken van Tacitus ujtgekipt, alhoewel mij de[7]
[8] Rek^n^ nae den Haeghe gezonden, en verscheide brieven, met wijd-
[9] loopende redenen dienende tot rechtvaerdighmaeking van 't
[10] overtreden der bepaelde kosten, mij meenighmael vande eijeren
[11] hebben doen opvlieghen. De geruchten van Maeghdenburgh, zijn
[12] voorwaer, om eenen, de hairen te berghe te doen staen. Maer zij[12]
[13] spreken ujt geen' eenen mondt. Dat 's een kranke troost. Want de[13]
[14] versche tijdingen hebben 't voor een' manier. Zij wassen onder-[14]
[15] weegh: laeten ‘er van haer’ veeren, en krijghen valsche, in de steê.
[16] Hoe meenighmael heeftmen ons 't hart onder den riem gepoogh
[17] te steken, met leughenmaeren ujt Bohemen, terwijl dat alles
[18] aerzeling liep? Niettemin, 't en waer ick vreesde, geloof te geven,[18]
[19] aen 't geen mij mijne geneghenheit zoekt diets te maeken, ick zoude
[20] bekoring lijden, om de waer*h* van 't stuk te wraeken, met de kleene[20]
[21] waerschijnlijkheit der omstandigheden, die men ons afmaelt.
[22] Want, waer toe zoo een schoone ende vernaemde stadt aen brandt,
[23] ende zich in zulk een' haetlijkheit gesteken, zonder voordeel? jae
[24] met hinder, gemerkt men zich zelven, zoodoende, versteken zoude,[24]
[25] van 't gerief om 't volk van oorloghe te herberghen? Ook schijnt
[26] het ongerijmt, den soldaet, met ujtgelate woestheit, tot een' alge-
[27] meene plondering te laten loopen, genoeghzaem onder de ooghen
[28] des koninx van Sweden; indien 't, trouwen, waer is dat hij daer zoo[28]
[29] nae bij lejdt, als de loopmaeren der voorgaende weeke melden.[29]
[30] Wil men dat het om 't exempel geschiedt, ende ten einde, dat
[31] andere steden niet tot het ujterste toe zouden hardebollen, als deze;
[32] de vijandt had ander' raedt daer toe, zonder d'inwoonders meer te[32]
[33] verschoonen; te weeten hen altzaemen om te brengen, oft te ver-

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 67.
Hs. Watervlek
Dat. door Baak toegevoegd.

[34] jaeghen, om de plaets met ander volk te vullen, dat hem t'eenemael
[35] verplicht waere. Daer kond' het hem niet aen gebreken. Ende
[36] [+] soude daermede een *bouwstadt* gesticht zijn, om, zonder kosten, de
[37] gebujren in dwang te houden. Zij zoude ons meer waert zijn heel[37] [+]*Colonia*
[38] verwoest, heel aen koolen, als aldus. Maer wat ist? Wij oordeelen
[39] als de blinde van de verwen, en de menschen van Gods geheime-[39]
[40] nissen: daer zoo groot een verschil van gezintheden ujt rijst. Dat
[41] getuight de bitterheit der schimpschriften; ende zonderling 't laetste
[42] mij van UE gezonden, 't welk nae mijn verstandt geen getij altoos[42]
[43] kavelt. Gisteren braghten d'Italiaensche maeren mede, hoe een
[44] treflijk Heer tot Venetien vastgehouden was bij den Raedt van
[45] Tienen, die, gelijk UE weet, aldaer het ampt van den Hooghgezag-
[46] hebber te Rome, waerneemen, ende alle gewelt hebben om te
[47] [+] verzien in zaeken, die spoedt vereischen, oft bij talrijk *amptgenoot-*
[48] *schap* te flaeuwelijk gehandelt worden. Alle zijn misdaedt is slechts [+]*Collegium*
[49] een faemrovend gedicht: ende dat in een stadt, die van haeren[49]
[50] burgheren, immers den Edeldoom, zoo veel verdraeghen kan.[50]
[51] Maer die ujden weeten wat het in heeft, ende 't quaedt inde wieghe
[52] te smooren. Men deunt daer met geen' quakken, die een heele[52]
[53] gemeente aen 't hollen konnen helpen. Dit 's met ons verre te
[54] zoeken: zal UE zeggen; ende ick, God beter 't: die UE ende alle
[55] de zijnen in eere ende voorspoedt bewaere, ende in UE goede
[56] gunste,

[57] Monsr mon frere,

[58] Altijds U E

[59] gansdienstw[en] broeder

[60] P C Hóóft.

[61] UE pennen zijn mij geworden. Maer ick spaerze als begijnekoek:
[62] meest ten aenzien van UE zelve, die zich aen geen poppen van[62]
[63] gepronkte letters gewoon is te vergaepen.

[64] Aan Dirk Haek zend ick maer twee aemen; om dat mij dunkt de
[65] halve den wijnkooper Paris toekomt, als niet betaelt zijnde.

Beschouwingen over de verwoesting van Maagdenburg.

Eindnoten:

4 welk verband er tussen Haek, Crujs en Baak bestaat, blijkt niet.
6 *met gemoede:* goedschiks.
7 *ujtgekipt:* uitgebroed.
12 *eenen:* iemand.
13 *geen eenen:* niet dezelfde.
14 *hebben...manier:* daar is het een vaste hebbelijkheid van (*een* lidw.).
18 *aerzeling liep:* achteruitging.
20 *bekoring lijden:* in verleiding verkeren.
24 *hinder:* nadeel; *versteken:* beroven. De brand van Maagdenburg schijnt danook niet Tilly's bedoeling te zijn geweest.
28 *trouwen:* waarachtig!
29 *lejdt:* ligt.
32 *raedt:* middel.
37 *Zij zoude enz.:* Wij, de tegenpartij, hebben meer belang bij een totaal verwoeste stad.
39 *van de verwen:* over de kleuren.
42 *geen getij altoos kavelt:* helemaal naast de roos schiet (getij kavelen: eb en vloed berekenen, fig. het gunstige ogenblik afwachten en kiezen. WNT *kavelen* 1903).
49 *ende* (weeten).
50 *immers:* althans.
52 *Men...helpen:* Men (nl. de regering) maakt daar geen grapjes over malligheden die een hele bevolking op de been kunnen brengen.
met: bij.
62 *poppen van gepronkte letters:* sierlijke, fraaie pronkstukken van letters (‘zeer ongewoon’ WNT *pop (II)* 3419).

459 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] 'T is een' grouwlijke verzekering, die UE mij doet van 't verlies
[3] van Maeghdenburgh, en Frankfort voor die stadt een erbarmelijke[3]
[4] wissel voor ons: niet min als Wezel voor Amersfoort, voor den[4]
[5] den vijant was.[5]

[6] De duisternis stopt mijn' pen. Dit moet 'er niettemin ujt dat U E[6]
[7] mij hooghlijk verplichten zal, dewijl 't zoo lange duirt met mijn'
[8] Neef de Rijke, zoo 't haer gelieft den brief voorts te helpen. Maer
[9] achte noodeloos daerom ijemant ujt de Wijk af te zeinden, niet[9]
[10] twijfelende, oft tzijnent en zal ijemant t'hujs zijn die hem, nevens
[11] eenighe andere behoeften wel zal konnen over wegh krijghen.[11]
[12] Maer UE gelieve 'er in te stoppen 't geen deze besloten heeft,[12]
[13] behalven de loopmaeren, ende blijve met Joffr^e^ ma Soeur UE
[14] waerde helfte, den goeden God bevolen, naer hartlijke groete ende
[15] gebiedenis

[16] Monsr et frere, van

[17] U E

[18] Gansdienstw^en^ Broeder

[19] P C Hóóft.

[18] Bijder tast, ujt mijn

[19] Toorentjen. 2 Junij, 1631.

Lopende zaken.

Eindnoten:

3 *Frankfort a.d. Oder* was door Zweden ingenomen als rugdekking tegenover Polen.

* Origineel. UBA II C 13.135.

4 *wissel:* ruil.
5 nl. in 1629.
6 *stopt:* doet stilstaan (WNT *stoppen* 1963 9 b).
9 *de Wijk:* Beverwijk, waar de Baaks de buitenplaats Scheybeeck hadden.
11 *over wegh krijghen:* versturen.
12 *'t geen deze besloten heeft:* wat hier als bijlage in zit.

460 *Aenden H. Fiscael N. van Kinschot.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] UEd. schrijven vanden iij^en dezer is mij niet voor gisteravont ge-
[3] worden. Meester Wijbrant Jacobsz daerin gemelt, is mij van naeme[3]
[4] genoegh bekent, als zijnde al inden jare 1612 op den 12 Octobre bij
[5] Schepenen van Naerden gebannen, ter zaeke van een' manslaght
[6] tot Hujzen bedreven. Men mompelt noch van een' andere in
[7] Noorthollandt, sedert de laeste inde Loosdrecht begaen. Ben wel
[8] verwittight, dat hij bij wijlen zich vervordert in 't dorp van Hujzen[8]
[9] te vinden: ook tot Blarikom maer 't is ter slujk, inder ijl, ende verre
[10] van woonen. Dies heeftmen hem tot tweemaels toe gemist te be-
[11] trappen. Ende zal 't daer niet bij laten, als wetende, wat ick der
[12] Justitie ende UEd. geboden schuldigh ben, maer om hem wis te[12]
[13] neemen, waer mijns bedunkens 't naest, ujt naem van UEd. oft den[13]
[14] Hove aen 't Hof van Ujtrecht te schrijven, gemerkt hij, zoo ick[14-15]
[15] hoor, tot Bunschoten hujs houdt. Doch zal UEd. verre best weeten[15]
[16] te oordeelen, hoe hierin te handelen stae. Waer toe ick mij ge-
[17] draeghe, God biddende van heeler harte,

[18] Ed^e &c. UEd. met alle de zijnen, in eere ende voorspoet altijds te
[19] bewaeren, ende in haer goede gunste

[20] Vanden Hujze te Mujden,

[21] 8 Junij 1631.

[20] UEd.

[21] [...] dienstw^en

[22] P C Hóóft.

Inlichtingen over de chirurgijn Wijbrandt Jacobsz.

Eindnoten:

3 vgl. *50*.
8 *zich vervordert:* zich verstout (haplologisch: men verwacht tweemaal *zich*).

* Minuut. UBA II C 11.230.
T. in het onderschrift *Eeuwlijk* niet stellig gelezen.

12 UEd. (gen.); *om...neemen:* om hem zeker in onze macht te krijgen.
13 *waer 't naest:* zou het 't beste zijn.
14-15 nl. om hem uitgeleverd te krijgen.
15 *verre best:* verreweg het best.

461 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1631 Muijden 9 Junij beant*w* 11 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Men verlangt zich hier het hart aen stukken, nae kundschap van de
[3] toght des Prinssen. Wij hebben over acht daeghen gehoort dat het[3]
[4] hajr aen 't trekken was. Ende mits dat met eenen niet vernomen[4]
[5] wert van 't berennen der stad Brugge, 't welk om de naebijheit
[6] teffens behoorde geboodschapt te werden, heb Ick mij hoope ge-
[7] geven, dat het op ijet grooters gemunt zij. Want nae dat ick door
[8] mijnen neef de Rijke, bericht wort, die in Vlaenderen wel bedreven
[9] is, ook van anderen kennis van die geleghenheit hebbende, is Brug
[10] ons van kleen verlank, en groote kosten, als onbequaem om de
[11] schattingpalen veel ujt te brejden, en grenzende met d'eene zijde[11]
[12] aen de hardde, die den Vijant tot een' gemakkelijken trap kan[12]
[13] dienen, om het weder te veroveren. Doch zoo de Prins daer 't zeil
[14] strijkt, ick verwerp alle andere oordeelen, op vertrouwen, dat zijne
[15] Vorst: Doorl. haer' maete niet quaelijk genoomen zal hebben.[15]
[16] Luttel min honghert mij, nae de tijdingen ujt Duitslandt, en de
[17] hoope, die men hebben magh, om de schaede van Maeghdenburgh
[18] te verwinnen. De naestleste loopmaeren, zoo ick wel onthouden
[19] heb, roeren zekere harde voorwaerden aen, die de Sweed, den
[20] Brandenburgher zocht op te dringen. Zoo doende moghtmen[20]
[21] lichtlijk de koorde van 't nieuw verbondt aen einden trekken;
[22] alhoewel liefst te gelooven heb, dat de maght der Duitschen, dus
[23] lang bij mangel van moed en orde, onder geleghen hebbende,[23]
[24] door de harde spooren, waermeê haer de Kaizar berijdt, zich ver-
[25] kloeken zal de draghlijke quellingen te dulden, ende 't bezonder
[26] leedt, den gemeenen beste, te schenken. En zeker die d'ervaerenheit[26]
[27] hoort spreken van onze beginselen, ende 't geen in Duitslandt onder[27]
[28] Kaizar Karel is toegekomen, zal haer toestaen, dat de koelmoedig-[28]
[29] heit dezer volken, zich tot ernst nocht ijver weet te stellen, voor dat
[30] zij plat getreden zijn. De maght is ongetwijfelt groot, waer ze wel[30]
[31] verknocht en te raede gehouden. Zoo 't de Sax goedt meent, het
[32] spel is noch niet ujt: Indien anders, zoo is den Sweed niet beter, als[32]

* Origineel. KA CLXXIa^b 68.
Hs. Watervlek.

[33] nae de daeghelijksche kreet van onze maetroozen te luisteren:
[34] Houw vast, en beleg. Om de waerheit te zeggen, Ick duckt het[34]
[35] daerop ujtkomen wil, ende dat de geenen, die meest met hem be-[35]
[36] hulpen hebben gescheenen, zich zijns wel meest ontdanken mogh-[36]
[37] ten. Wel wensch ick hierin een valsch propheet te zijn. Ook is 't[37]
[38] mijne maer een' mijmeren, en maelen inde lucht. UE zal ter over-[38]
[39] koomst van dezen, ujt de Wijk, hoop ick, gekeert zijn, mijnen
[40] brief door den eenen oft anderen wegh aen mijn' Neef de Rijke
[41] bestelt hebben, ende ons op morghen deelinge doen, aen 't geene[41]
[42] dat daer omgaet. Doch ist te drok een dagh, ick lijde mij gaeren tot[42]
[43] overmorghen, vertrouwende UE niet eeuwlijk vergeten zal,

[44] Monsr mon frere,

[45] U E

[46] Altijds dienstw^{en} broeder

[47] P C Hóóft.

[46] Ujt mijn Toorentjen,

[47] 9 Junij. 1631.

Militair en politiek nieuws.

Eindnoten:

3 Frederik Hendrik ondernam een tocht langs Brugge naar de zeeroversha ven Duinkerken.
4 *hajr = hejr*, ook elders bij Hooft.
11 *schattingpalen ujtbrejden:* het belastingplichtige gebied uitbreiden.
12 *de hardde:* de harde grond, tevens hoger terrein, dat niet geinundeerd kan worden.
15 *haer' maete...hebben:* zijn krachten in verhouding tot zijn doel wel goed berekend zal hebben.
20 *moghtmen...trekken:* kon men licht de band van 't nieuwe bondgenootschap tussen Zweden en Brandenburg in stukken trekken.
23 *door...berijdt:* door de (ondragelijke) kwellingen die de keizerlijke troepen hun aandoen, zich vermannen om de dragelijke te dulden en het persoonlijke leed voor het algemeen welzijn over te hebben.
26 *d' ervaerenheit:* mensen met ervaring, die 't zich herinneren.
27 *beginselen:* het begin van de Nederlandse onafhankelijkheid.
28 *toegekomen:* voorgevallen; *toestaen:* toegeven; *koelmoedigheit:* traagheid van geest en gemoed (WNT *koelmoedig* Afl. 4956 alleen deze plaats in deze betekenis).
30 *waer...gehouden:* als de krachten gebundeld en niet verspild waren.
32 *zoo...beter:* dan is er voor de Zweden niets beters.
34 kreet ter begeleiding van het vastzetten van een scheepskabel op een klamp of kaapstander, door meer dan één man. Dus: houd vast wat je hebt!
35 *met hem behulpen (beholpen):* door hem geholpen, gered.

36 *zich zijns ontdanken:* het tegendeel van *hem danken* (WNT *ontdanken* 1826 1°).
37 *'t mijne:* wat ik doe.
38 *ter...dezen:* als deze brief aankomt.
41 *deelinge doen, aen:* deel doen hebben aan.
42 *ick lijde mij:* ik heb geduld.

462 *Aen Zijne Vorstl. Doorl.*

*

[1] Doorlughtighste, Hooghgebooren Vorst, genaedighste Heer

[2] Voor op gisteren niet, en is mij geëxhibeert de req[e] van Cornelis[2]
[3] Martensz. van Langevelt oft der Mije in Bodegraeve, met het[3]
[4] appoinctement bij uwe Vorstl. Doorl. den 27 Feb. lestleden daer op
[5] verleent. Om 't welke onderdaenighlijken te voldoen ick haer heb
[6] te representeren, hoe de suppliant, in den jaere 1625, op den xj[en]
[7] van Maije, aen den avont, komende nevens eenen Pieter Henrixz.,
[8] gewandelt binnen Mujden ontrent de brugge, bejeghent is van[8]
[9] eenen Willem Janszoon, smidt zijns handwerx; dewelke, zoomen
[10] meent te zeer bij dranke zijnde, hen bestondt aen te spreken, met
[11] deze woorden genoeghzaem in forme: Hans Kujjer (zoo noemtmen[11]
[12] veeltijds alhier de vreemdelingen, die van 't eene quartier in 't ander,
[13] met delven, dijken en diergelijk huismanswerk, hunnen kost gaen
[14] zoeken) hoe smaekten u de einden, die ghij gestoolen hebt? Waer[14]
[15] op de voornoemde Pieter Henrixzoon antwoorde wij en hebben
[16] geen einden gestolen; ende gink voort zijnes weeghs. Maer de
[17] suppliant zich keerende tot den voor*s* Willem Jansz., Ick hebbe,
[18] zeid' hij, 't voorleden jaer binnen Mujden geslaepen, laet ijemant
[19] spreken, oft ick hem te kort gedaen heb. Wat zegt ghij dat ick
[20] einden gestolen heb? Daer Willem Jansz. op voeghde: ick heb niet[20]
[21] gestolen. Zeide voorder de suppliant. Wat hebben wij dan gesto-
[22] len? [gestoolen] ende Willem wederom: ghij hebt mij niet ont-[22]
[23] stolen. Met welk bescheit, de verbolghenheit des suppliants door
[24] de voor*s* insimulatie van diefte ontsteken, niet gepaejt zijnde, heeft[24]
[25] hij zijn mes op den voor*s* Willem getrokken. Die van gelijken
[26] doende, ende zich terweere stellende, van hem in de rechter zijde
[27] tussen de ribben heftelijk gegrieft, ende aen die wonde overleden is.[27]
[28] De suppliant derhalven, zich voorts nae 't perpetreren der man-
[29] slaght, op de vlught begeven hebbende, is, door mij, naer gewoonte[29]
[30] doen indaeghen, ende niet comparerende, bij den gerechte van
[31] Mujden, den 24[en] Sep. des zelven jaers, gebannen, met confiscatie
[32] van goederen; zoo hij der eenighe moght hebben, gelijk ujt de[32]
[33] inform[en] ende sententie hier nevens gevoeght, te zien is. Maer is de
[34] voor*s* confiscatie gebleven zonder effect; niet zijnde konnen be-[34]
[35] vonden worden, dat hij eenighe middelen had. Doch en heb ick
[36] nojt voor de toekoomste van dit faict, 't welk met de maeghen van
[37] den nedergeslaeghen solemnelijk gezoent is, zijnen naem, met ijet

* Minuut. UBA II C 11.231.
T. in r. 22 is *gestoolen* het laatste woord van een onvoltooide doorhaling.

[38] desgelijx beruchtight gevonden. Hoe hij zich ook zedert magh

[39] hebben gecomporteert, is mij, mits de longinquitejt zijner absentie,[39]
[40] eighentlijk onbekent: doch bij attestatie van den Lieutenant des[40]
[41] Graeven van Waldek, voorgekomen, dat hij zich in 's lands dienst[41]
[42] begeven, ende in 't surpreneren der stadt Wezel, eerlijk zoude[42]
[43] gequeten hebben. 'T welk gepresupposeert, mij, onder verbete-[43]
[44] ringe, geen onwaerdigh subject zonde dunken, om de goedertieren-
[45] heit uwer Vorstl. Doorl. te moveren, tot de genaede, waerom hij[45]
[46] dezelve is implorerende. Ende mij gedestitueert vindende van[46]
[47] stoffe, om haer wijders in dezen te dienen, kusse in aller ootmoedt
[48] haere vorstelijke, victorieuse hant, God biddende,

[49] Doorlughtighe, Hooghgeboore Vorst, genaedighste Heere,
[50] met zegening van haer' heroïque desseins Uwe Vorstel. Doorl.
[51] altoos te behoeden, ende in haer' goede gratie

[52] Vanden Hujze te

[53] Mujden, den 15^{en}

[54] Junij. 1631.

[52] Uwer Vorstl. Doorl.

[53] onderdaensten getrouwsten

[54] dienaer

[55] P C Hóóft.

Hooft geeft de Prins inlichtingen over een doodslag en bepleit gratie.

Eindnoten:

2 *Voor op gisteren niet:* Niet eerder dan gisteren; *geëxhibeert:* vertoond.
3 *met...verleent:* met het bevel (nl. om de zaak toe te lichten) door U.V.D. 27 feb. jl. gegeven.
8 *bejeghent:* tegemoetgetreden.
11 *genoeghzaem in forme:* ongeveer letterlijk.
14 *einden:* touwen.
20 *niet:* niets.
22 (blijkens de volgende zin moet de nadruk vallen op *mij*).
24 *insimulatie:* beschuldiging.
27 *gegrieft (is):* gewond is (Mem. 9).
29 *is doen indaeghen (*ook*: is gedaen indaeghen):* heb ik laten dagvaarden.
32 *der:* er.
34 *niet zijnde konnen bevonden worden:* daar men niet heeft kunnen vaststellen.
39 *longinquiteit:* langdurigheid.

40 *eighentlijk onbekent:* niet precies bekend.
41 *(mij is) voorgekomen:* heb ik vernomen.
42 *surpreneren:* verrassen; *eerlijk...hebben:* met ere van zijn plicht gekweten zou hebben.
43 *'T welk gepresupposeert:* Dit vooropgesteld; *mij...dunken:* zou hij mij geen onwaardig persoon dunken.
45 *moveren:* bewegen.
46 *is implorerende:* smeekt.
mij gedestitueert vindende van: niet hebbende.

463 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 17 & 18 Junij beant*w* 20 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] UE lang swijghen zeide mij genoegh, dat zij ujt der stadt moest[2]
[3] zijn, tot den ontfang van UE laesten, daer de koorts, zoo ick denk,
[4] UE het daghteken, in heeft doen vergeten. Ach waer zij zoo[4]
[5] vergetel, in, zelf op haeren dagh te passen! Ick had' die hoop al
[6] gemijnt, op 't oordeelen van UE arts, dat haer aen korte daeghen[6]
[7] bondt. Maer de roozen ontvallen mij, nu ick gister woort nocht[7]
[8] windt van UE vernomen heb. Echter slae mij 't quaedst ujt den[8]
[9] hoofde, ende geeve liever de schult aen de drokheit vanden maen-
[10] dagh als aen de ziekte. 'T zij, zoo 't zij. Dewijl UE in allen gevalle
[11] noch aende laegher wal is, zoud' het tijdtlijker wezen haer, met[11]
[12] eenigh ingelejdt ooft, oft diergelijke lieflijkheit, zoetlijk te ver-[12]
[13] quikken, als met de maghtighe smaekelijkheit van groene gengber,
[14] en mannenlekkernij, gelijk Tacitus opschaft, in stede van sterken,
[15] [+] t'ontstellen. Niettemin, dewijl dezes mans *zult* wel duiren kan,[15]
[16] zeind 'er een potjen af, om ter goeder gelegenheit, gëoorbaert te[16]
[17] worden. Naerdien ick duchte, UE zich in state vindt, om, niet zoo
[18] ras, mijnen brief aen mijn' neef de Rijke, te konnen, zelf behandi-
[19] ghen, zal goedt zijn, dien aen zijne E te doen zenden, door UE
[20] dienaer, met bijvoeghen der rede, waerom aldaer zoo lange vertoeft[20]
[21] heeft. Ick heb bewijzinge vande HH van de Rek^e over de ver-[21]
[22] timmering alhier laest geschiedt, op den Rentm^r Colterman, ter
[23] somme van gl 1111 &c. Indien 't nu UE bekenden tot Haerlem
[24] moght te passe koomen, daerom vervolgh te doen, zoude mij[24]
[25] aengenaem zijn, ende hunne moejte ten danke geloont worden.[25]
[26] Bidde dan om eenigh bescheit hierop, ende God almaghtigh, U E

[27] Monsr mon frere te verleenen, haere oude gezontheit, nevens de
[28] vulte haerder goede begeerten, blijvende,

[29] U E

[30] Gansdienstw^e broeder

[+] *Conserven*

* Origineel. UBA II C 13.133 en 134, het onderschrift is een kattebel, genummerd 133.

[31] P C Hóóft.

[30] Ujt mijn Toorentjen.

[31] den 17^{en} Junio. 1631.

[32] Monsr mon frere,

[33] Nae 't bestellen van dezen te rug gekeert bij mangel van veerschuit,
[34] gewert mij gisteravont heel laet d'uwe met de weektijdingen, die
[35] dank hebbe, voor 't maeken van den mijnen tot een' valschen
[36] propheet, in 't stuk der koortz: vande welke UE verlost is, der-[36]
[37] welke niet naeders te zeggen heb, als mijne wensche, dat UE
[38] gezontheit lang dujren moghe, nevens ververscheng van dienstighe
[39] gebiedenis.

[40] 18 Junij.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *genoegh:* vrijwel (WNT *genoeg* 1557 XVIIde e.).
4 *zij:* de koorts, de anderdaagse die om de andere dag, of de derdendaagse die om twee de dagen terugkwam.
6 *gemijnt:* tot de mijne gemaakt; *aen korte daeghen binden:* nog maar weinig tijd geven.
7 *de roozen ontvallen mij:* niet in WNT; op grond van ontelbare tropen met ‘roos’ in de een of andere gunstige betekenis, kan Hooft bedoelen: het geluk ontvalt mij.
8 *slae (ick):* zet ik.
11 *tijdtlijker:* meer van pas.
12 *ingelejdt:* gekonfijt; *als...ontstellen:* dan met de sterke smakelijkheid van groene gember, een mannenlekkernij zoals Tacitus opdient, (uw maag) van streek te maken in plaats van te versterken.
15 *wel duiren kan:* goed houdbaar is.
16 *gëoorbaert:* genuttigd.
20 *rede:* reden; *waerom* (hij); *aldaer:* in Baak's huis.
21 *bewijzinge:* betalingsorder.
24 *daerom vervolgh doen:* daar werk van maken.
25 *vulte:* volheid.
36 *derwelke:* aan wie (aan welke Edelheit).

464 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 20 Junij 1631 beant*w* 23 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Hier nevens heeft UE het eindt van den dwingelandt Tiberius.
[3] Zaelighe werelt, waer de dwingelandije met hem gestorven. De[3]
[4] volghende boeken wijzen wel anders ujt. Met de vertaelinge der-[4]
[5] welke, indien UE gedient is, heeft mij te gebieden. Wel zoud' ick
[6] bidden, om daerin met wat meer gemaks te moghen gaen. 'T ge-
[7] wight der stoffe is anders des wel waerdigh. Oft zoo UE met de
[8] Historien beholpen is, zal die vervolghen, van daer het gelaten heb:[8]
[9] ende zien, 'er, wat stijver tredt op te zetten. Want de munt van
[10] UE daeghelijksche nieuwmaeren, en gunstighe geneghenheit, door
[11] veelerleij' moejte, bewezen, en weete niet, dan met d'aeloutheit
[12] van deze naegebootste potpenningen, ten deele te vergelden. Mijn[12]
[13] laeste was van lestleden dingsdaeghe, waer op ick nevens bescheidt
[14] van 't overleveren vanden brief aen mijnen neeve de Rijke, zal
[15] antwoort verwachten, oft UE lujde[.] tot Haerlem mij zouden[15]
[16] moghen gerieven met vervolgh van gl 1111 &c, vanden Rentm^r[16]
[17] Colterman in voldoening der vertimmeringe hier gevallen. Jegen-[17]
[18] woordelijk komt mij d'uwe van dezen daeghe ter handt, ende is[18]
[19] van avont te laet een' gedenkenis in te stellen, om nevens 't bewijs-
[20] schrift nae Haerlem te gaen. Maer dank heb UE voor 't bestellen
[21] van den brief aen de Rijke, ende God almaghtigh voor UE gezont-
[22] heit die lange duiren moet, tot g[-]oeghen van Joffr^e ma soeur
[23] ende onderstandt haers ge[-]s, die ik altzaemen der Godlijke
[24] genaede bevolen laet, blijvende,

[25] Monsr mon frere,

[26] U E

[27] gansdienstw^e broeder

[28] P C Hóóft.

* Origineel. KA CLXXIa^b 69.
Hs. enkel vel, door het uitvouwen aan de benedenhoeken beschadigd. Tekstverlies. Emendaties r. 15 *lujden*, r. 22 *genoeghen*, r. 23 *gesins*.

[27] Ujt mijn toorentjen, over

[28] achten. 20 Junio, 1631.

Lopende zaken.

Eindnoten:

3 *waer...gestorven:* als de tirannie met hem gestorven was.
4 *Met...is:* En als U gaarne de vertaling daarvan hebt.
8 *beholpen is met de Historien:* genoeg hebt aan de *Historiae*.
12 *naegebootste potpenningen:* vertaalde schatten (WNT *pot (II)* 3715).
15 *UE (gen.) luijden:* P. van der Kindert?
16 *vervolgh:* inning.
17 *gevallen:* plaatsgehad hebbende.
18 *Jegenwoordelijk:* op 't ogenblik; *ende is...stellen:* (inversie) en het is vanavond te laat om een memorandum op te stellen.

465 *A Monsr Monsieur Joost Baak, bij 't oudemannenhujs in N° 3. tot Amsterdam.*

*
(*Baak:* Muyden 1 Julj 1631 beant*w* 7 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] UE welgegronde gissingen, ende 't getuighenis der loopmaeren,
[3] stijven mij in 't gevoelen, dat de Sweed, het schip wel half, op[3]
[4] móóij weêr gelaeden heeft. 'T is een moedigh Heer; en zulke harten[4]
[5] planten de voetstappen wel diep inde slib der hoope. Hij zal zich[5]
[6] ingebeelt hebben, dat de Duitsche vorsten, door 't hoogh en
[7] scherp vlieghen vanden Arent, op de wip staende, om hem t'ont-[7]
[8] wijken, oft een voordeel af te zien, zich door zijne jeghenwoordig-[8]
[9] heit, voorts zouden laeten stooten, daer 't scheen dat zij wezen[9]
[10] wilden: te weten, in den oorlogh. Maer de Sax dunkt mij een vorst,
[11] die met loode voeten gaet, ende van 't volk die de koe gebonden[11]
[12] willen hebben, al isze doodt. Hij is 't roer van 't schip onder de
[13] zijnen, en alles ziet nae zijn' mondt nu. Zoo hij zijn geldt en kraften[13]
[14] eenen vreemden in handen stelt, adieu achtbaerheit, adieu ontzich.[14]
[15] Want men leeft dan op genaede vanden geenen, dienmen meester
[16] maekt. De naerijver heeft zeenuwen en spieren, in die groote ge-[16]
[17] moeden: ende noode zien zij den oppervorst veranderen, daer 't[17]
[18] eenighzins nae beschooren schijnt, oft zij moeten zich zelven zijn'
[19] plaets toeleggen. D'oude dienstbaerheit valt draghelijxt; niet alleen,[19]
[20] om dat versche vlieghen, met eenen leedighen bujk aenkoomen;[20]
[21] maer ook, om dat het spijtigh is, verbij gezeilt te worden, al blijft-[21]
[22] men eeven voorlijk in de rij, ende dat d'eerste d'achterste wort.
[23] Het graeuw niettemin isser zoo aen, dat het de jeghenwoordighe[23]
[24] heerschappije altijds lastighst vindt, en een juk van hout swaerder[24]
[25] op den hals, als een van loot, dat zij niet en voelen. Verandering is
[26] altijds bekoorlijk, ende wort veeltijds zoo zeer gezocht, zeidt een[26]
[27] wereltwijz man, van den geenen, die wel, als die quaelijk staet.[27]
[28] Dies zoude mij geen wonder doen, dat de gemeente, al oordeeldze
[29] schoon 't beswaer van den Sweed niet minder als dat van den
[30] Kaizar te zijn, dezen afviel, om den haet dien zij hem draeghen.[30]
[31] Want daer de schaelen gelijk hangen, doetze 't minste gewight[31]

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 70.
Hs. watervlek.

overslaen: ick laet staen een hartstoght zoo groot van naedruk, als
de verbolghenheit, diemen niet ophoudt te terghen. Voor mij, ick
zie 't daer voor aen, dat de Sax en zijn bontgenooten den Sweed
gaeren voor eenen bulbak zouden bezighen, om den Kaizar zoo[35]
vervaert te maeken, dat hij zich de roozen van 't gëeischte geestelijk[36]
goedt, ontvallen liet. Dan, meene, zouden zij 't verre genoegh, ende[37]
de koning ujt hebben. Maer deze vos is ook voor een gat niet te[38]
vangen. Ondertussen zal 't den anderen ook konst zijn zoo te passen,[39]
ende hunnen toeleg in 't lidt te treffen. Want eer zij hier toe komen,[40]
moght Sweden oft Oostenrijk wel zoo verre onder oft over raeken,[41]
dat het hun van d'eene zijde met de geestelijke brok mislukte, die[42]
zij zouden moeten ujtbraeken, oft van d'andre zijde, de koning over[43]
't hooft wies. Maer wij kouten van 't werk, gelijk onze geestelijk-[44]
heit van de hemelsche verborghentheden; die op helsche open-
baringen van twist en scheuring, ujtkoomen. Die 't Leipsichsche[46]
slot wist, daer waer een fraeije lantaeren, om zulke gaeten wat beter[47]
door te zien. Noch zoud' het quaedt genoegh zijn, om de duistere[48]
letters van Heereboeken, tzaemen te brengen, ende den rechten zin
daer ujt te spellen. Zij moeten evenwel lijden, dat wij daer nae slaen[50]
als de blinde nae 't eij; zoomen zeidt. Even alleens leidtmen en[51]
staroogh, inde aenslaeghen des Prinssen. Ick sprak mijn' neef
P J Hóóft laest ter loop; maer, 't schijnt, men inde vroedschap, niet
bevroeden kan, waer 't vast is. Mij was hoope gegeven, dat het[54]
grijnzen vande twee maghten, op een aenbinden van bestands-[55]
handel ujt komen wilde. Ende vond ick, in dien gevalle, de kosten
wel besteedt. Dan de maer is zoo goedt niet, nae ick hoor. Dank[57]
heb UE voor 't gedenken, aen mijn' boodschap tot Haerlem. Dat[58]
doet mij vertrouwen, dat het boek van Wijtz niet vergeten wordt.
Zoo en doet ook Tacitus van mij niet. Maer Jofrrouw Tols is hier:[60]
haer man nae Hamburgh, om nootzaeken. Mijn' huisvrouw heeft[61]
meer aen mij in 't vat, dan dat ick zoude konnen ledigh staen,
eenighe daeghen in 't vier te werpen, om haer oudste speelnootjen[63]
te vieren, en speelen te leiden. Dit maekt een groot glop in mijn[64]
daeghelijksch bedrijf. Ick anders, ben niet zeer zoet op dusdaene[65]
oorlofdaeghen: ende als ick immers ujt te spannen had, deed het[66]
liever in gezelschap van lujden van wetenschap, als UE ende d'H.[67]
ridder Reael. Moght 'er ujt vallen, laet ons UEE eens zien. Doch[68]
om te vernachten diender wat gebejdt. Want wij hebben 't hujs vol[69]
kinderen; drie van Joffr[e] Tol, 2 van mijn zuster van Zurk, 3 vande[70]
onze. Mijn Toorentjen nochtans wordt weenigh aengevochten,[71]
waer in ick eerlang ijet van Tacitus hoope ujt te broeden, dat UE
moghelijk monden zal: die, met alle de haeren,

[74] Monsr mon frere, Gode, in genaede, bevolen zij, nevens hartlijke
[75] groete ende gebiedenis van

[76] U E

[77] Weldienstw^{en} broeder

[78] P C Hóóft.

[77] Vanden Hujze te Mujden,

[78] j^{en} Julio. 1631.

Speculaties over de oorlogsgebeurtenissen in Duitsland en de politieke situatie. - Lopende zaken.

Eindnoten:

3 *het schip op móóij weêr gelaeden heeft:* het schip zo geladen heeft, als bij de verwachting van mooi weer, dus voorspoed, past; *wel half:* tenminste voor de helft, enigermate (WNT *half* 1609 b).
4 *en...hoope:* en zulke dapperen (meton. WNT *hart (I)* 36 III,II) doen anderen de voeten diep (dus stevig) in de glibberende hoop zetten.
5 *zich...hebben:* het denkbeeld gekoesterd hebben (zonder ongunstige bijbetekenis).
7 *Arent:* zinnebeeld van moed, sterkte en overwinning, hier Gustaaf Adolf (WNT *arend* 616 2); *op de wip staande:* de keus hebbende.
8 *(hem) een voordeel af te zien:* hem een voordeel af te pikken.
9 *voorts:* meteen (of: voorvoegsel van *voortstooten*)*; daer:* daarheen, waar.
11 *(dunkt mij) van 't volk:* schijnt mij toe, tot de mensen te behoren; *de koe...doodt:* zegswijze om overvoorzichtigheid aan te duiden; men denke aan het vastbinden van de achterpoten tijdens het melken.
13 *de zijnen*, nl. de Duitse vorsten.
14 *eenen vreemden*, nl. Gustaaf Adolf.
16 *De...spieren:* De naijver leeft sterk; *groote gemoeden:* gemoederen van de groten.
17 *ende noode...toeleggen:* en zij zien liever geen andere oppervorst optreden - waar de omstandigheden enigszins heen drijven - tenzij zij zichzelf die positie toedenken.
19 *D' oude dienstbaerheit:* Het gehoorzamen aan degeen aan wie men gewend was te gehoorzamen.
20 *versche vlieghen:* nieuwelingen, b.v. ambtenaren.
21 *verbij gezeilt:* gepasseerd; *al blijftmen enz.:* het beeld zegt, dat men de eerste onder zijn landgenoten blijft, maar achter alle nieuwelingen komt te staan.
23 *Het graeuw isser zoo aen:* Het gemene volk is er zo aan toe, het is met het g.v. zo gesteld.
24 *lastighst:* het zwaarst, en zwaarder dan een niet-tegenwoordige heerschappij.
26 *zoo zeer:* evenzeer.
27 *van den geenen...staet:* door hem die er goed, als door wie er slecht aan toe is.
30 *dezen, hem:* de Keizer.
31 *daer:* wanneer, waar.
35 *bulbak:* boeman (WNT *bulbak* 1880 3).
36 *roozen* (fig.): schatten, nl. de geestelijke goederen, die volgens het keizerlijk restitutie-edict van 6 maart 1629 teruggegeven moesten worden, een voorname inzet van de oorlog in Duitsland.

37 *Dan, meene(ick), zouden...hebben:* Dan zouden n.m.m. de vorsten genoeg bereikt hebben en Gustaaf Adolf's rol uitgespeeld zijn.
38 *deze vos...vangen:* deze slimmerd kan niet met eenvoudige middelen verschalkt worden (*een* telw.)
39 *'t zoo te passen:* hun maatregelen zo nauwkeurig te nemen.
40 *ende...treffen:* en hun plan precies uit te voeren (WNT *lid (I)* gewricht 2014 5 fig.). Die toeleg was gebleken tijdens het convent van de protestantse vorsten te Leipzig feb.-apr. 1631: de opheffing van het restitutie-edict te verkrijgen maar overigens neutraal te blijven.
41 *over:* boven (wat Hooft hier zegt gebeurt in september 1631: Gustaaf Adolf wint de slag bij Breitenfeld en de protestantse vorsten sluiten zich bij hem aan).
42 *dat het...ujtbraeken:* dat het òf hun met de geestelijke goederen mislukte, en zij die zouden moeten teruggeven.
43 *de koning:* Gustaaf Adolf.
44 *kouten van 't werk:* babbelen over de politieke en militaire zaken.
46 *Die...wist:* Wie de besluiten van de Leipzigse conventie kende.
47 *daer waer:* daar ware, dan had je.
48 *Noch...zijn:* Toch zou het nog moeilijk genoeg zijn; *de duistere...brengen:* de moeilijk te begrijpen factoren van de vorstendenkbeelden te combineren.
50 *spellen:* lezen; *Zij*, nl. de vorstenplannen; *daer...eij:* er in 't wilde weg een slag naar slaan (geblinddoekt naar een opgehangen ei slaan was een oud volksvermaak, vgl. WNT *ei* 3974).
51 *lejdtmen en starooght in:* ligt men te staren naar.
54 *waer 't vast is:* hoe de vork in de steel zit (WNT *vast* 677 zegsw. *waar 't eind aan vast is*).
55 *grijnzen* (WNT *grijnzen* 730): lelijk (tegen iemand) doen; *bestandshandel:* onderhandeling over een wapenstilstand.
57 *Dan...niet:* Maar de berichten zijn zo gunstig niet.
58 *gedenken, aen:* denken aan, niet vergeten; *Dat doet enz.*: hiermee herinnert de schr. Baak aan het kopiëren van Wijtz' *Veltslaaghen*.
60 *Zoo enz.:* Tacitus wordt ook door mij niet vergeten.
61 *nootzaeken:* dringende aangelegenheden (WNT *noodzaak* 2111 2).
63 *in 't vat:* te goed.
64 *vieren:* feestelijk ontvangen; *speelen te leiden:* voor haar genoegen mee uit te nemen (WNT *spelen* 2699); *glop:* gat, hap (WNT *glop* 149).
65 *bedrijf:* bezigheid.
66 *oorlofdaeghen:* vakantiedagen; *als...had:* als ik mij nu eenmaal moest ontspannen.
67 *lujden van wetenschap:* mensen die veel weten.
68 *'er ujt vallen:* er tijd voor zijn.
69 *diender (diend' er) wat gebejdt:* zou er wat gewacht dienen te worden.
70 *mijn zuster van Zurk:* Lucretia Hellemans, vr. van Emanuel van Zurk.
71 *aangevochten:* belaagd.

466 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oude-mannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 1631 17 Julj beant*w* 22 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] 'T is een hart gelagh voor den Brandenburgher, zoo de loopmaeren
[3] de waerheit zeggen, ende dat hij, genoeg ujt dwang den Sweedt tot[3]
[4] beschermheer genomen heeft. Bartelottj schrijft mij 'tzelve. Maer
[5] is 't een' gemaekte mouw, gelijk dikwils beurt, ende om een'[5]
[6] achterdeur open te houden, zoo de Kaizar boven valt, zoo vergeef
[7] ick hem zijn' lafheit, ende den Sweedt zijn' baldaedigheit. Dan[7]
[8] vreeze dat het ernst is, ende 't ellendigh Duitslandt in drie parthijen[8]
[9] zal geklieft blijven. Men geeft den Sax schoone woorden: ende[9]
[10] schijnt hij te luisteren. Maer die tweemaels op een klip verzeilt,[10]
[11] schelt Neptuin t'onrecht, zeit het Latijnsch spreekwoordt. Is hij
[12] wijs, hij zal zich aen geenen schijn vergaepen; maer peinzen hoe[12]
[13] hem gehouden wort, 't geen inden aenvang der Boheemsche
[14] oorloghe belooft was. Fij, dat Vrankrijk nu juist de handen, met de[14]
[15] sporling van Monsr, gebonden zijn, en Engelandt ujtgeput, eer 't[15]
[16] wist dat gelt waer was. Die kroonen konnen anders 't werk in een'[16]
[17] andre plooij zetten.

[18] Hier bij heeft UE een lap van Tacitus die UE gaerne zoude aen 't
[19] dubblen van Wijtzen boek doen denken, als zij 't zich, om haer[19]
[20] kleenheit niet en schaemde. Doch hoope dat UE gunst het kort zal[20]
[21] vol maeken.

[22] Dewijl nu vooreerst Dirk Haek niet te bezighen heb, zoude gaeren[22]
[23] d'ouwde schult vanden voorleden winter afdoen. Ick bid UE hem
[24] ujt mijnen naeme te vrede te stellen, ende God almaghtigh, dezelve[24]
[25] met de zijnen, altijds te behoeden, blijvende

[26] Monsr mon frere,

[27] U E

[28] GansDienstw^e broeder

* Origineel. KA CLXXIa^b 71.
Hs. Watervlek.

[29] P C Hóóft.

[28] Ter vlucht, ujt mijn too-

[29] rentjen, 17 Julij. 1631.

Vervolg.

Eindnoten:

3 *genoegh:* nagenoeg; *den Sweedt enz.:* na de val van Maagdenburg dwong Gustaaf Adolf Brandenburg tot een bondgenootschap.
5 *een gemaekte mouw:* een schijnmanoeuvre.
7 *Dan:* Maar (ick).
8 *drie parthijen:* 1. de Keizer met de katholieke Duitse vorsten, in de eerste plaats Beieren; 2. G. Adolf met Brandenburg c.s.; 3. Saksen c.s. die neutraal wilden blijven (na door de keizerlijken aangevallen te zijn, sloot Saksen zich bij G. Adolf aan).
9 *Men:* de Keizer; *ende schijnt:* Mem. 5.
10 Maer die enz. Improbe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit, cf. Gellius, *Noctes Atticae* 17, 14, 4 v. 9 en Macrobius, *Saturnalia* 2, 7, 11 v. 8.
12 *hoe hem...was:* bij het begin van de Dertigjarige oorlog, toen Bohemen de calvinistische Paltsgraaf tot koning koos (Frederik V, de 'Winterkoning', later jarenlang als balling in Den Haag) sloot het Lutherse Saksen zich bij de Keizer aan, wat diens positie onverwachts zeer versterkte. De Keizer beloofde land, het opgeven van de geestelijke goederen in Saksen en geloofsvrijheid voor de Luthersen in zijn erflanden.
14 *Fij:* Foei.
15 *sporling, sporreling:* tegensparteling; '*Monsieur*' (titel van de broer van de Franse koning) was toen Gaston van Orleans, die met zijn moeder Richelieu ten val probeerde te brengen. Dit mislukte, maar bond Frankrijk tijdelijk de handen.
16 *dat gelt waer was:* dat geld gezocht en op hoge prijs gesteld werd (vgl. *136* r. 10); *'t werk...zetten:* de zaken een andere wending geven.
19 *dubbelen:* overschrijven; *Wytzen* (gen.)*:* Wijtz z'n.
20 *UE (gen.) gunst:* uw genegenheid; *het kort zal vol maeken:* het tekort zal aanvullen.
22 *te bezighen:* nodig.
24 *te vrede te stellen:* te betalen.

467 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 23 Julj 1631 beant*w* 28 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] UE levert mij, Duitslandt, Vrankrijk, en ons legher, in mijn Too-[2]
[3] rentjen. Dat weet UE niet weêr te leveren als de weêrklank van[3]
[4] uwent komende. Mon frere Bartelottj schrijft van eenighe geruch-
[5] ten, dat Rostok Sweedsch zoude zijn en Wismaer haest worden.
[6] 'K weet nauw oft ick het wenschen dar. Want Maeghdenburgh[66-9]
[7] waer mij zoo waert niet als die zeesteden. De rug dient voor al[7]
[8] gewaepent, om de borst niet te verraeden, terwijlze in 't vechten is.
[9] Hij vermoedt dat de Fransche troepen maer op de handen van[9]
[10] 's koninx broeder passen. Ick ook. Maer de Kaizar zal 't daer niet[10-12]
[11] op laeten aenkomen. Want men redt zich in dat rijk, dikwils zoo
[12] licht door de misverstanden, alsze schielijk gerezen zijn. Ook ist
[13] niet nieuws de Boeha te maeken, om een' goede geleghenheit te[13]
[14] baeren. Ende zoude Monsr grooten dank begaen, zoo 't noch ernst[14]
[15] is, dat hij zich zoo wel te tijde liet paeijen. Maer oft het alle de[15]
[16] Duitschen zich in 't eindt bedanken zouden, daer staet aen te twij-[16]
[17] felen. Vrankrijk kon Sweden met gelt genoegh stijven. Volk ge-[17]
[18] breekt hem niet. Daerom zoo die krachten op den Duitschen bodem
[19] raeken, duchte datzer een haubeet ujt haelen zullen. Mets en Verdun[19]
[20] konnen 't mij vroedt maeken, die alzoo ingeslokt, en nojt weder[20]
[21] ujtgebraekt zijn. God verleene 't zalighste ende UE de volkomen-
[22] heit haerder goede begeerten, nae wensch,

[23] Monsr mon frere, van

[24] Ujt mijn Toorentjen,

[25] 23 Julij. 1631.

[24] U E

[25] Gansdienstw^en broeder

* Origineel. KA CLXXIa^b 72.
Hs. Watervlek.

[26] P C Hóóft.

Vervolg van de beschouwingen over het nieuws uit Duitsland.

Eindnoten:

2 (de berichten over) Duitslandt enz.
3 *weet (ick) UE (dat.):* kan ik u.
6 *dar:* durf (WNT *dorren (I)* 3159).
6-9 de zeesteden dekken G. Adolf in de rug, Maagdenburg heeft hij voor de borst.
7 *waer*, ware, nl. als dat Zweeds werd.
9 *Hij:* Bartolotti; *maer...passen:* uitsluitend het oog houden op hetgeen Gaston van Orleans (vgl. *466*) doet.
10-12 ‘Maar de Keizer zal daar niet vast op vertrouwen. Want in Frankrijk worden onenigheden dikwijls even snel bijgelegd als ze ontstaan zijn’.
13 *de Boeha...baeren:* een schijnvertoning op touw zetten (WNT *boeha* 79) om een gunstige kans te scheppen.
14 *dank begaen:* dank verwerven; *zoo...is:* als de spanning nog voortduurt.
15 *dat...paeijen:* als hij zich op 't goede ogenblik tot vrede liet overhalen.
16 *zich het (acc.) bedanken:* zich erover verheugen (WNT *bedanken* 1124 3).
17 *Vrankrijk...niet:* Frankrijk zou Zweden genoeg kunnen steunen met geld; aan soldaten heeft Zweden geen gebrek.
19 *haubeet, hauwbeet:* brok, hap (WNT *hauwbeet* 127); de bisdommen Metz en Verdun waren Karel V in 1552 door de Fransen afhandig gemaakt.
20 *vroedt maeken:* aantonen, bewijzen.

468 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 29 Julj 1631.)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Mij dunkt ujt de loopmaeren, dat het noch met Rostok en Wis-
[3] maer zo nae niet en is: Daerentussen de Würtenbergher, ujt het[3]
[4] Leipzigher beslujt gevaeren. Dit's een losse handel van dien Heer,[4]
[5] dat hij zoo groote kosten van waepening doet, om zoo plotzelijk
[6] op zijn plat te vallen. 'T magh nochtans zijn, dat hij ijets meer be-[6]
[7] dongen heeft, dan hij te vooren verwerven kon: doch is mij on-
[8] bekent. Zoo hij de geestelijke goederen afstaet, meene zich van
[9] eersten af, beter stil gehouden had. Want die beloopen (heb ick
[10] recht onthouden) wel 15c. tonnen schats jaerlijx. Maer de Vorst is
[11] een kindt, ende alles het bedrijf van zijnen vooghdt; die moghelijk[11]
[12] goede voorwaerden voor zich zelven gemaekt zal hebben. Dit is
[13] tgemeen beloop van bontgenootschappen, denwelken van ver-[13]
[14] scheide leden 'tzaemenhangende nu een been, dan een arm, van 't
[15] lijf valt, als waeren z' 'er met blaeuw gaeren aen genaejt.[15]

[16] Heden had ick hier D Coster, om mij eenighe bezonderheit vanden[16]
[17] slag van Heiligherlee, daer de Geuzen haer' eerste zeghe behaelden,
[18] te verrekenen. Want zijn vader z.g. heeft ze helpen winnen; ende[18]
[19] was mij ijets in de heughenis blijven hanghen, dat ick in mijn' kints-
[20] heit, ujt hem gehoort had. Vondelen quam met eenen [--]

[21] [.....
[22] .....]

* Origineel. KA CLXXIa^b 73.
Hs. Inktvlek. Watervlek.
T.r. 20: na ‘quam met eenen’ uitgeknipt tot het eind van de regel, daarna bijna twee regels onleesbaar gemaakt, ongetwijfeld door Brandt. In zijn uitgave en die van Van Hoogstraten en Huydecoper eindigt de zin met ‘eenen.’
Van Vloten emendeert ‘ende dunkt mij dat ze bejde hun bujk van ... vol hebben, doch weet niet eighentlijk waer 't hem ...’ en vermeldt dat Brandt ‘de aangestipte woorden geheel onleesbaar gemaakt heeft.’ Hij zegt niet dat de eerste 6 cm weggeknipt zijn; overigens vindt zijn emendatie in het hs. zeer weinig steun.
Sterck (*Vondel-Brieven*. Amsterdam-Sloterdijk 1935, blz. 68) vult de ‘aangestipte’ woorden aan resp. met ‘d Academie’ en ‘schort’ en vermeldt dit op blz. 67 n. 2. Het hs. geeft voor deze aanvullingen geen steun.

[23] Nae datze mij 't ontkomen der gevange Leeraeren op Loevestein[23]
[24] verhaelen, is 't geen' gemaekte mouw geweest: 't welk ick verhoopt[24]
[25] had, om daer ujt een' geneghenheit der alghemeene Staeten, tot
[26] matighing te beslujten. 'T is altijds zoo veel dat d'arme lujden inde[26]
[27] voghelezang geraekt zijn, en niet licht weder in gelijke swaerigheit
[28] vervallen zullen. Mijn Heer de Groot, had ick voor dezen verstaen,[28]
[29] dat zich gaeren binnen Amsterdam zoude begeven willen, als de
[30] Majestraet hem geleij toezeggen wilde. Maer men geeft zich noode[30]
[31] zoo verre bloodt. Oft hij zich nu op dit geval, daer toe zal darren[31]

[32] vremoedighen, weet God, die UE in zijn heilighe hoede hebbe,
[33] dienstelijk gegroet,

[34] Monsr mon frere, van

[35] U E

[36] gansdienstw^{en} broeder

[37] P C Hóóft.

[36] ujt mijn Torentjen,

[37] 29 Julij. 1631.

Buitenlands en binnenlands nieuws.

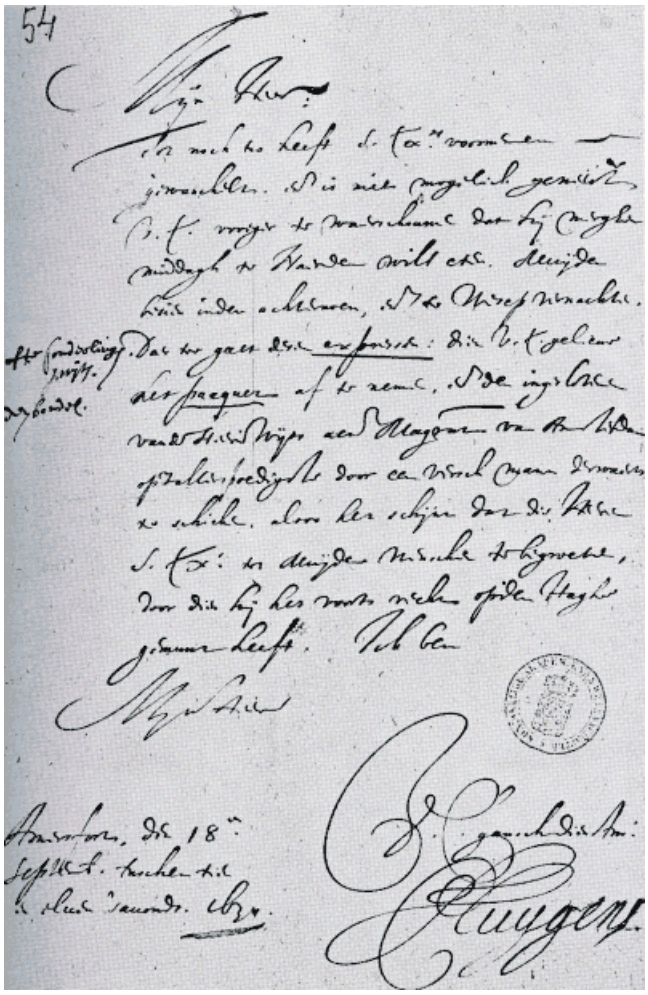

9 Brief van C. Huygens aan P.C. Hooft

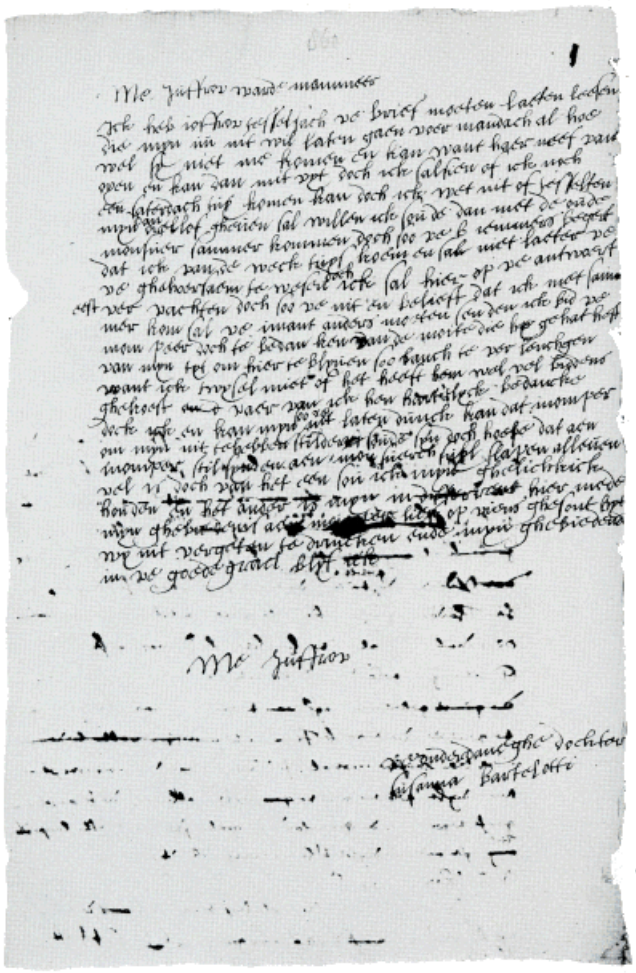

10 Brief van Susanna Bartolotti aan Leonora Hooft-Hellemans

Eindnoten:

3 *zo nae niet en is:* zo'n vaart niet loopt.
4 *het Leipziger beslujt:* vgl. *465; een losse handel:* een lichtvaardige handelwijze (WNT *los* 2963).
6 *op zijn plat vallen:* van standpunt veranderen (WNT *plat* 2356 2° b). Würtemberg zou dus de zijde van de Keizer kiezen, wat niet doorging.
11 *bedrijf:* werk.
13 *tgemeen beloop:* de gewone gang van zaken; *denwelken...valt:* wie nu een been, dan een arm van 't lijf valt.
15 *met blaeuw gaeren:* los, onbetrouwbaar (WNT *blauw* als voorwendsel 2795, als iets bedrieglijks 2796).
16 Dr. Samuel Coster, vgl. *369*.
18 *verrekenen:* verhalen (U.W. II 237).
23 *Nae dat:* Naar, zoals; *Leeraeren:* remonstrantse predikanten; ze werden ongemoeid gelaten.
24 *een gemaekte mouw:* een doorgestoken kaart (met de regering).
26 *'T is...zijn:* 't Is tenminste iets dat de stakkerds in vrijheid zijn.
28 *verstaen:* gehoord.

30 *geleij:* vrijgeleide; *men:* de regenten; *zich, bloodt geven:* zich aan gevaar blootstellen (door een daad nl. die tegen de landspolitiek inging).
31 *op dit geval:* met dit voorval voor ogen; *zich vermoedighen:* zich verstouten.

469 *A Monsr Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* A^o^ 1631)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Ick verstae daetlijk ujt schrijven van mon frere Bartelottj, dat de[2]
[3] koninginne moeder, ujt Vrankrijk, nae Brussel is gevlucht. Ziet[3]
[4] daer een' bijstere tijdinge. Hij oordeelt datze quaelijk van raedt
[5] gedient is, ende zich ende haere parthije dapper in 't ongelijk stelt.[5]
[6] Ick heb 'er niet tegens. Maer onderrussen is 't een teken van hooghe[6]
[7] ende swaerlijk leschbaere verbolghenheit, die dat rijk met lang-
[8] duirighe ongeleghenheit drieght, tot wantroost der Duitschen, ende
[9] van ons, dewelke nae eenighen windt van verlichting, ujt dien hoek
[10] snakken. Ick denk op zaterdagh, eens met mijn' swaegher Cloek,
[11] nae de Beemster, voorts nae Alkmaer ende daerontrent. Heeft 'er
[12] UE ijets te verrichten; geen willigher bode. Ondertussen gaet hier[12]
[13] een horn ujt Tacitus bij, grenzende aen Messalinaes val, UE voor
[14] dezen bijgezet. Die daer achtergevoeght zijnde, zoo is 'er 't elfde
[15] boek niet vol, maer ten einde: want het hooft gebreekt 'er aen.[15]

[16] Het 12^e^ zal ons met d'aenzienlijkheit zijner stoffe, misschien niet[16]
[17] min voor 't hooft slaen ende vreemdt doen opzien, als 't vierde[17]
[18] deed. UE zij met de zijnen Gode bevolen, ende in haer' goede
[19] gunste,

[20] Monsr mon frere,

[21] U E

[22] Gansdienstw^e^ Broeder

* Origineel. UBA C II 13.132.
Hs. De bovenste regel van Baak's aantekening zit misschien in de rug gebonden.
Dat. Maria de Medici vluchtte 20 juli 1631 uit Frankrijk, dit bericht kan omstreeks 25 juli in Muiden geweest zijn. Maar wist het gerucht toen al dat zij naar Brussel ging?
Het is evenwel onaannemelijk dat Hooft in *468*, van 29 juli, waarin hij buitenlands nieuws aanroert, zou zwijgen over deze 'bijstere tijdinge' als hij *469* toen pas geschreven had. Dat hij er in *470*, van 10 aug., niets over zegt, kan verklaard worden doordat er nog geen nader nieuws was, want M. de M. kwam pas 13 aug. in Brussel aan. Tussen 11 en 19 aug. is Baak in Muiden geweest. Er is dus geen reden om *469* anders te plaatsen dan Hu. en vVl. deden. De plaats in het hs. geeft enige steun.

[23] P C Hóóft.

[24] Maer, lieve, dat wij eens een' ujtkoomst van de Spaensche Inquisitie
[25] bekoomen. Ik waer gaeren van die plaeghe ontslaeghen: ende zoude[25]
[26] mij lijden met een' gemeene onderrichtinge. Te meer, mits aen
[27] eenighe HH, een stuk mijns werx te leene belooft heb: ende niet
[28] wel langer ujtstellen kan.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *daetlijk:* zo juist.
3 *de koninginne moeder:* Maria de Medici, de weduwe van Hendrik IV.
5 *dapper:* in hoge mate.
6 *Ick heb enz.:* deze en de volgende zin te zien in het licht van hetgeen Hooft in *466* over de invloed van de Franse binnenlandse verwikkelingen op de Dertigjarige oorlog zegt.
12 geen willigher bode dan ik.
15 *vol:* af.
16 *d'aenzienlijkheit:* het spectaculaire.
17 *voor 't hooft slaen:* beteuterd doen staan (WNT *hoofd* 944).
25 *(ick) zoude mij lijden met een' gemeene onderrichtinge:* ik zou tevreden zijn met een algemeen overzicht.

470 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3 tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 1631 10 Julj* beant*w* 11 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Wij hebben hier Joffr^e^ Tesselschae, ende verwachten daer bij de
[3] Fransche Nachtegael, dat is Joffr^e^ Francisca Duartes. Op deeze[3]
[4] keeltjens noodigh ick eenighe ooren, op eenen dagh ujt en t'hujs,
[5] te weeten tegens Woonsdagh naestkomende. D' ingeslooten aenden
[6] Heere Reael is daer toe dienende, gelijk deze om UE ende Joffr^e^
[7] ma Soeur vruntlijk te verzoeken, gelieve ons nevens zijn' Ed. Gestr.
[8] die eere te doen, van alsdan hier, mede te verschijnen. Waer op wij
[9] morghen een gunstigh antwoort zullen verwachten. Ende alzoo
[10] Dirk Haek ons met den laesten wijn zoo wel heeft gedient, die[10]
[11] sedert te winter merkelijk gebetert nu voor ujtnemende geprezen
[12] wort, maer bijnae ujt is, zoo zal ons vruntschap geschieden, dat U E[12]
[13] hem last geve, om ons op morghen, een' goede halve aem, her-
[14] waerts te bestellen, mits zorghe draeghende datze wel bewaert zij,
[15] zonderling tegens 't arbejden, zoo veel als doenlijk valt. Ick gebiede[15]
[16] mij dienstelijk aen U E, die met alle de haeren Gode bevolen zij

[17] Monsr mon Frere, van

[18] U E

[19] Weldienstw^en^ Broeder

[20] P C Hóóft.

[19] Vanden Hujze te Mujden, in

[20] haest, den x^en^ Aug. 1631.

Uitnodigingen. Zorg voor de wijn.

Eindnoten:

* Origineel. UBA II C 13.131.
* de samenhang met andere brieven pleit ervoor, dat Baak's datum fout is, die van Hooft goed.

3 Francisca Duarte(s) vgl. *399*.
10 Dirk Haek, vgl. *403, 416, 451*.
12 *ujt:* op.
15 *zonderling tegens 't arbejden:* vooral tegen het gisten.

471 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 11 Aug^ti 1631-)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Wel word ick gewaer hoe quaed een' handt van schrijven en
[3] rekenen de mijne is. Want van vijf oft zes paer vrienden die ick
[4] beschreven had, en komt 'er maer een: te weeten mijn neef van[4]
[5] Wikkevoort. Volghende ook de heugenisse van mijn' Huis-[5]
[6] vrouwe, rekende, dat Joffr^e ma soeur, boven zeven maenden niet[6]
[7] gedraeghen had. Noopende den wijn, en is de meeninge niet ge-
[8] weest juist vanden laesten te hebben, maer wilde zeggen, dat de[8]
[9] geene die laest bij Dirk Haek gekocht was, ujtnemende goedt, zelfs
[10] nae de menging van Parijsen wijn, gevonden is. UE gelieve maer te
[11] bevorderen dat Dirk Haek ons op morghen zonder mangel wat[11]
[12] deghelijx bestelle. De nieuwmaeren kraeijen moij weder, zoo mij
[13] dunkt, ujt Duitslandt. Maer wij zullen 'er af hebben, zoo 't aende[13]
[14] Spaensche toerusting schijnt. Daer is stoffe om wat af te kouten,
[15] maer 't gezelschap hout mijn' pen te kort. Zulx hiermede van dezen[15]
[16] een eindt wil maeken; maer nemmermeer van te blijven,

[17] Monsr mon Frere,

[18] U E

[19] Gansdienstw^e broeder

[20] P C Hóóft.

[22] De penningen tot Haerlem ontfangen, zal mij gunste geschieden,
[23] datse UE in bankgelt doen omzetten, ende 't zujver van mijnent
[24] weghe op rek^e van Carel vander Wijen stellen, mij zendende daer
[25] nae de vereffening van Colterman oft zijn' klerk.

[26] Ter vlucht, vanden H.t.Mujden,

[27] 11 Aug. 1631.

* Origineel. UBA II C 13.130.

Vervolg.

Eindnoten:

4 *beschreven:* opgeroepen.
5 Joachim van Wickevoort, (de) Wicquefort, (de) Vicquefort), alleen bij Hooft Van Wikkevoort, 1600-1670, zijdehandelaar te Amsterdam, later veelal in Den Haag als agent van hertog Bernhard van Saksen-Weimar, sedert 1639 resident van de landgravin van Hessen, vgl. *915* en vele volgende.
6 *boven...had:* niet meer dan zeven maanden zwanger was (wat haar belette te komen, vgl. *477*).
8 *maar:* dit bijwoord bij een aansporing verried in het 17de-eeuws geen ongeduld, alleen bevestiging van het verzoek.
11 *zonder mangel:* zonder mankeren.
13 *wij...hebben:* wij zullen er van krijgen, van de oorlog nl.
15 *hout mijn' pen te kort:* gunt mijn pen te weinig vrijheid (WNT *kort(I)* 5706 3 a 4^{e}al.).

472 *Aen Burgerm^ren^ ende Regeerders van Naerden*

*

[1] Eerzaeme &c.

[2] Op UE missive vanden 15^en^ dezer, zal dienen, dat ick niet anders en[2]
[3] weete te oordelen, als dat mijne Schouten van Laeren ende Blari-
[4] kom, in hunne proceduren wel zijn gefondeert, ende daer af niet en
[5] zouden konnen renunchieren oft desisteren, zonder in nieuwe[5]
[6] kosten ende moejten te vervallen. Indien nochtans de regeerders van
[7] de Dorpen verstonden dat UE gerechtight waeren om met de[7]
[8] verzochte exsecutie bujten consent van Schepenen aldaer voorts te
[9] vaeren, ick en zoude geen' difficultejt maeken de handt daer aen te[9]
[10] houden. Maer dewijl de voor*s* regenten 't contrarie sustineren ende
[11] dat het is een zake zonder exempel, zal UEE gelieven te conside-[11]
[12] reren, hoe quaelijk mij voeghen zoude, een controversie tussen[12]
[13] UEE ende de dorpen, via facti, te praeiudiceren: ende hoe kleene
[14] eere het UE<E> zoude zijn, ijet t' attereren, daer UEE niet mede[14]
[15] door en zouden moghen. Waer over ick geensins goedt en kan
[16] vinden dat mijn schout van Naerden zich metter zaeke bemoeje.
[17] Maer indien UE<E> te raede worden zich aen andere ende meer-[17]
[18] der Heeren t' addresseren, ende den wegh der Justitie in te gaen;
[19] die staet te wederzijden open, ende zal van ongelijk minder schan-[19]
[20] dale zijn, als de wegh der daetlijkheit. Waer ick UEE[20]

[21] Eerzaeme, &c. anderszins inder gerechtigheit kan behulpigh wezen
[22] zult bevinden

[23] UEE

[24] Toegedaenen goeden vriendt

[25] P C Hóóft.

[24] Vanden H.te Mujden,

[25] 17 Aug. 1631.

Hooft deelt zijn standpunt mede in een niet met name genoemd geschil tussen de regeringen van Naarden en van de dorpen, hetzij Laren en Blaricum, hetzij de dorpen van Gooiland in 't algemeen.

* Minuut. UBA II C 11.233.

Eindnoten:

2 *zal dienen:* moge als antwoord dienen.
5 *renunchieren oft desisteren:* afzien.
7 *verstonden:* besloten; *de verzochte exsecutie:* er blijkt niet, wat hier bedoeld wordt.
9 *ick...houden:* dan zou ik er geen bezwaar tegen hebben, deze handeling te steunen.
11 *exempel:* precedent; *considereren:* onder 't oog zien.
12 *een controversie...praeiudiceren:* een geschil tussen u en de dorpen door het stellen van een daad beslissend te beinvloeden.
14 *ijet t' attereren:* een beschuldiging uit te spreken; *daer UEE...moghen:* die u niet waar zou kunnen maken (WNT *door (V)* 2916 3).
17 *te raede worden:* tot het besluit komen; *meerder:* hogergeplaatste.
19 *ongelijk:* zeer veel.
20 *daetlijkheit:* geweld.

473 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhuis, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 19 Aug^ti 1631 beant*w* 24 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Met gemak acht gevende op 't geen UE mij laest in Latijn heeft[2]
[3] behandight, heb goedt gedacht aen UE te schikken de bijgevoeghde
[4] vraeghstukken, dewelke voldaen zijnde, zoud' ick hoopen genoegh[4]
[5] te hebben, om 't werk der Inquisitie te voltooijen. UE zal bij monde
[6] hier op best gedient konnen worden, ende mij daer af schriftelijk
[7] berichten. Dat UE den wijn eerst afbetaelt ende daer nae mijn' rest[7]
[8] aen Sr Carel doe inschrijven, is wel overgelejdt, ende mij aenge-[8]
[9] naemst. Hiernevens gaet ook antwoort op Vondeles brieven, 't
[10] welk ick gesloten heb, om datter niet bezonders voor UE in en is.
[11] De loopmaeren melden ijet goeds ujt Duitslandt, maer zoo flaeuwe-[11]
[12] lijk, dat het mij niet vermaeken magh, eer wij den hinkenden bode[12]
[13] hebben, die 't bevestighe. Van Rostok ende Wismaer, 't ouwde[13]
[14] deuntjen. Deze hoop heeft nu over 't jaer swanger gegaen, ende
[15] kon aen 't kindt niet komen. De vijandt dreight ons geweldigh,[15]
[16] maer de herfst begint het hem te doen. Ach moghten deze verloore[16]
[17] kosten ter wederzijde 't oorlogh doen afzoeten, en bestandt oft[17]
[18] vreede baeren, zoo waerenze wel besteedt. God geeve 't zaelighste,
[19] ende UE de vulte haerder goede begeerten, nae wensch

[20] Monsr mon frere, van

[21] U E

[22] gansdienstw^en broeder

[23] P C Hóóft.

[22] Ujt mijn Toorentjen,

[23] 19 Aug. 1631.

Lopende zaken.

* Origineel. UBA II C 13.129.

Eindnoten:

2 *Met gemak acht gevende:* rustig en met aandacht lezende.
4 23 mei noemt Hooft tegenover Baak de titel, ca. 1 augustus vraagt hij bepaalde inlichtingen (de bijgevoeghde vraeghstukken) uit het boek die hij blijkbaar gekregen heeft. Nu moet Baak nog een paar inlichtingen vragen aan iemand die Latijn kent en Hooft de antwoorden berichten.
7 vgl. het postscriptum van *471*.
8 *overgelejdt:* overlegd.
11 *flaeuwelijk:* vaag (WNT *flauw* 4523).
12 hinkende bode, vgl. *456* r. 8.
13 vgl. *467* begin.
15 het oosten van ons land stond weerloos open voor invallen en de Keizer was Spanje's bondgenoot.
16 het nl. het dreigen; hem: de vijand.
17 *'t oorlogh doen afzoeten:* de lust tot de oorlog doen verminderen (WNT *afzoeten* 2022).

474 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhuis, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Mijn swaegher Bartelot deed mij gister lezen de loopmaeren van
[3] Vezelaer, dien zij zeggen zinlijker te zijn als Broer van UE ge-[3]
[4] meenlijk komende. Doch gedraeghe mij tot UE oordeel. Altijds[4]
[5] vinde in deze ijets dat d'ander niet en melt. Vande Fransche brieven[5]
[6] had mij d'o[-]er Reael ijets verhaelt, maer waren mij niet ge-
[7] zonden. Dies UE de dank toekomt. Het nieuw heeft zijn bevallijk-
[8] heit; maer 't oudt zijn eerwaerdigheit. Het welk mij doet hoopen,
[9] dat UE 't bijgaende bladt ujt Tacitus voor goede wissel zal aen-
[10] nemen. 'T boexken van d'Inquisitie is mij welkoom. Vondele zeint[10]
[11] 'er eenen kluchtighen brief bij, dien ick UE toeschikke, om den[11]
[12] deun, ende quansujs te toonen dat van hier ook wat nieuws komen
[13] kan. Maer die dient niet verslingert; om dat een quaedtwillighe[13]
[14] daer ijet aenstotelijx ujt zuighen moght. Wel is waer dat de schrijver[14]
[15] zich aen geen kleentjen en stoot; maer om andere inzichten, hier te[15]
[16] lang. De Sweed speelt den Alexander. Nochtans en kan ick de[16]
[17] dingen zoo hoogh niet aennemen. Want Tilly is niet in volle
[18] vlucht, nocht ujt den velde geslaeghen; maer heeft zich in orde[18]
[19] vertrokken, onder 's vijands ooghen. 'T welk een van de achtbaerste
[20] werken der oorlooghe is, ende hem, ten minsten bij de zijnen, eer
[21] geziender, als anders maken zal. Nu is het d'achtbaerheit, daer 't al[21]
[22] op draejt in Duitslandt. Want die strekt soldij, daermen ter weder-[22]
[23] zijde geen gelt heeft. Dies duchte, hij d'afbre[-] van volke lichtlijk[23]
[24] boeten zal. De antwoorden op mijn' vraeghen blijf ick verwach-
[25] tende, ende altijds

[26] Monsr et Frere,

[27] U E

[28] gansdienstw^e broeder

[29] P C Hóóft.

* Origineel. UBA II C 13.128.
Hs. Tekstverlies doordat een stuk van de ouwel is opgegeten. Emend. r. 6 *ontvanger*, r. 23 *afbre(c)k*.

[28] In haest, ujt mijn Tooren-

[29] tjen, 25 Aug. *a* 1631.

Eindnoten:

3 Vezelaer, Broer, vgl. *302; zinlijker:* nauwkeuriger en intelligenter.
4 *gedraeghe mij tot:* houd mij aan.
5 *deze: de ene*. Bedoeld wordt Pieter Reael, vgl. *502*.
10 *'T boexken van d'Inquisitie:* het in *446* genoemde?
11 *om den deun:* voor de aardigheid.
13 *quansujs (kwansius):* quasi; *die...verslingert:* die moet men niet laten slingeren.
14 *de schrijver:* Vondel.
15 *hier te lang:* te lang om hier te vermelden.
16 *De Sweed:* Tilly's aanval op Gustaaf Adolf's versterkte legerkamp Werben was 6 augustus afgeslagen; *Nochtans...aennemen:* toch kan ik de dingen niet zo hoog aanslaan.
18 *zich vertrekken:* zich terugtrekken.
21 *achtbaerheit:* prestige.
22 *die strekt soldij:* die dient als soldij (WNT *strekken* 2174 12); *daer:* omdat, gezien de omstandigheid, dat.
23 *afbrek:* verlies.

475 *Aende HH vande Rek^e^.*

*

[1] Dat tussen 50 ende 60 gl naegelaten bij Neel Everts tot Blarikom,
[2] moghen geheel volghen haere erven, zonder korting van 's mans[2]
[3] gedeelte, die wegh is ende zonder erven.

[4] H t Mujden, 3 Sep. 1631.

Eindnoten:

2 *volghen:* gegeven worden aan.

* Gedenkenis. UBA II C 11.234.

476 *Aenden Rekenm^r Mierop.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Wij zijn hier zulx ujt de werelt, dat ick wel voor eenighe daeghen
[3] verstaen hebbe 't vaceren van een auditeurschap in de kamere van
[4] Rek^e maer niet voor eergisteren, ende dat ujt monde van mijnen[4]
[5] neeve de Rijk, UEd. adviennement tot den staet van Reken-[5]
[6] meester. Waermede ick UEd. van deste vierigher harte alle geluk
[7] ben wenschende, als UEd. met hare loflijke qualiteiten, mijns
[8] oordeels, dezer dignitejt meer geluks aenbrengen, als daer ujt ver-[8]
[9] wachten kan. Met eenen zal mij verstouten d'ingelejde missive[9]
[10] raekende zekere arme lujden van Blarikom, aen UEd. te richten,
[11] ende te verzoeken UEd. advis, aen wien ick mij hier nae best zal
[12] hebben te addresseren, in occurrentien ijemants behulpzaemheit
[13] ter Camere vereischende. Want UEd. daer mede voortaen t'impor-[13]
[14] tuneren, waer derzelve te veel geverght, alhoewel[14]

[15] Ed^e &c. van

[16] UEd.

[17] Toegedaensten dienstw*h*^en

[18] P C Hóóft.

[17] Vanden Hujze te Mujden,

[18] 3 Sep. 1631.

Gelukwens met zijn benoeming tot rekenmeester (lid van de Rekenkamer).

Eindnoten:

4 *ende dat:* en wel.
5 *adviennement:* ambtsaanvaarding of benoeming; Van Mierop was tot dusver auditeur van de Rekenkamer geweest.
8 *dezer dignitejt:* deze waardigheid (dat.).
9 *zal mij verstouten:* futurum van bescheidenheid: Mem. 10.
13 *voortaen:* meteen, aanstonds; *importuneren:* lastigvallen.
14 *derzelve* (dat.).

* Minuut. UBA II C 11.234.

477 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 5 Sepr 1631 beant*w* 8 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Nae mijn' ruighe Rekenkonst, maek ick staet dat een' hooftsom[2]
[3] geleidt op drie verscheide lijven, al sterven de twee datelijk, ende
[4] dat maer de derde veertigh jaeren leeft, noch evenwel in dien tijdt
[5] ruim zoo veel zal ujtleveren, als gelijke somme op renten gestelt[5]
[6] tegen 5 ten C, ten einde van gelijken tijdt zoude opgebracht hebben
[7] en waerdigh zijn. UE kan 't bij geleghenheit eens stip naerekenen.[7]
[8] Dewijl op morghen een Veerman derwaerts gaet hoope de loop-
[9] maeren te bekomen, in wisseling vande bijgevoeghde tijdingen, ujt
[10] Tacitus, nevens kundschap van UE ende der kraemvrouwe wel-[10]
[11] vaert, dewelke, met alle die haer lief zijn, God in genaede behoede,[11]
[12] ende in UE goede gunste,

[13] Monsr mon frere,

[14] U E

[15] Gansdienstw^en broeder

[16] P C Hóóft.

[15] Vanden Hujze te Mujden,

[16] 5 Sep. 1631.

Overleg over lijfrenten, ongetwijfeld de aankoop van lijfrentebrieven die Holland en sommige steden uitgaven en die als belegging op lange termijn gezocht waren.

Eindnoten:

2 *ruighe:* ruwe, grove; *een' hooftsom...lijven:* een kapitaal als levensverzekering uitgezet op drie personen.
5 *ujtleveren:* opleveren.

* Origineel. UBA II C 13.127.

7 *waerdigh:* waard; *stip, later in de algemene taal verdrongen door stipt:* nauwkeurig (WNT *stip* 1743, *stipt* 1749).
10 *U E* (gen.); *welvaert:* goede gezondheid.
11 *dewelke:* het antecedent moet ontleend worden zowel aan *U E* (gen.) als aan *der kraemvrouwe*.

478 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhuis, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 10 Sep^t 1631)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Het zij schoon zoo, dat de Sweed, op nieuw, 4 regementen ge-[2]
[3] slaeghen hebbe, het dunkt mij weenigh waert, den Kaizar zijn'
[4] lokken oft naeghelen te korten, die zoo weligh in 't wassen zijn.
[5] Hij zet daer Maeghdenburgh tegens, dat een arm was, die niet
[6] weder aengroeijen, en lankzaem aengemee[-] worden zal. De Sax[6]
[7] is 't plechtanker, ende als een koopman die met zijn eighen handelt.[7]
[8] D'ander loopt op wissel. Ende weet UE aen hoe dun een' draedt[8]
[9] het geloof, en de welvaert van zulke lujden hangt. Dat deze Paus,[9]
[10] die een ervaeren, geestigh, en verreziend man is, de Jesuijtinnen[10]
[11] afschaft, zal niemandt, in Italien, vreemdt vinden. Onze joolen van[11]
[12] paepen hier te lande, hebben 't quaedt genoegh, dat z' hen, aen de
[13] kloppen niet en zengen. Gelooft vrij, dat 'er meenighe streek, in 't[13]
[14] heimelijk omgaet, die somtijds versust wort, somtijds tot openbaere
[15] arghernis ujtberst. Als de liefde, 't vertrouwen, de gemeenzaemheit,[15]
[16] kracht krijghen, wil de minne gaeren meêspelen. 'T waeren zeitmen[16]
[17] geen' gekken, die Hollandt bedijkten: dat is, onze voorouwders.
[18] Deze, als ick eens aen H.L. Spieghel, dusdaene redenen voorhield,
[19] hadden, zeid hij mij, dit spreekwoort noopende dat werk: *Zij be-*
[20] *ginnen 't met den geest, en eindighen 't met het vleesch*. Maer belangende
[21] d'Inquisitie, mij dunkt nu, dat ickze in haer nest verlakt heb, en[21]
[22] moedernaekt, voor den dagh, brengen zal. Dies, alzoo ras UE door[22]
[23] Wijtzen veldtslaeghen gestreden is, zal mij verstouten UE 't voort-
[24] schrijven van mijn eerste boek te verghen ende 't geen daer af reeds
[25] gedubbelt is, t' overzien tegens 't oorspronkelijk; daer ick hier en[25]
[26] daer ijetwes ingelascht oft verandert heb. UE vergeve mij, dat ick
[27] daer nae verlange, om redenen haer voor dezen gemelt. Met de[27]
[28] rek^e der lijfrenten, heb zoo groot een' haest niet. Wel ist tijdt, dat
[29] d'ontfanger [-] eens de brieven levere, die in Grasmaent voor [-]
[30] gekoft en betaelt zijn. Want alsmenze bij halve jaeren ontfangen
[31] zal, gelijk lijfrentes gebrujk, ende met ons, om de grootheit der

* Origineel. KA CLXXIa^b 74.
Hs. Watervlek.
Dat. 9 sept. 1631, afgeleid van de notitie van de geadresseerde.
T. Ongelezen plaatsen door de watervlek.

[32] somme, wel der pijne waert is, zoo is 'er alledaeghs een betalinge[32]

[33] verschenen. Doch vreez ick, datmen met de halfjaerlijksche ma-
[34] ninge quaelijk door zal moghen: gemerkt de ujtkeerders lichtlijk
[35] daerop zullen zondighen, datmen de hooftsom niet in kan trekken,[35]
[36] gelijk van geleende penningen, die bij den ontfanger, alle zes[36]
[37] maenden vrucht ujtleveren. UE raede zelf, ende helpe 't mij doen;[37]
[38] en blijve den almoghenden, in schut en scherm bevolen, nae hart-
[39] lijke groete en gebiedenis,

[40] Monsr mon Frere, van

[41] U E

[42] Weldienstw^{en} broeder

[43] P C Hóóft.

[44] Vondele meend' het laestmael heel vast te hebben van 't ujtkomen
[45] der boeken van Grootius. Nu heeft hij naeder tijding daer tegens
[46] strijdende. Hij zeit dat de zelve H. de Groot loflijk getuight van
[47] Floris van der Haers Historien. Niettemin mijn gevoelen is dat daer[47]
[48] geen' meerder klaerheit bij wezen kan, vande beginselen der be-
[49] roerten, als ujt onzen Walschen schrijver, hij zij Hopperus, oft een[49]
[50] ander, gespeurt wort.

Over de katholieke geestelijken, het eerste boek van de *Nederlandsche Historiën*, en het vermogensbeheer. - Over Grotius, Van der Haer en Hopperus.

Eindnoten:

2 ‘Het mag waar zijn, dat Gustaaf Adolf weer vier regimenten verslagen heeft, toch lijkt het mij van weinig betekenis, de Keizer kleine verliezen toe te brengen die hij zo gemakkelijk kan herstellen. Hij (de Keizer) stelt daar Maagdenburg tegenover, dat een zwaar verlies was, dat zich niet spontaan zal herstellen en langzaam geheeld zal worden’.
6 *De Sax:* de keurvorst van Saksen.
7 *met zijn eighen:* met eigen geld.
8 *D'Ander...wissel:* De andere (waarschijnlijk G. Adolf) is afhankelijk van wat men (Frankrijk b.v.) hem (aan subsidies) zal betalen; *weet U E:* Mem. 5.
9 *het geloof:* het krediet; *welvaert:* het wel varen, de gunstige gang van zaken.
10 *geestigh:* begaafd, vooral met verstand; *Jesuijtinnen:* lekezusters die leven volgens de regels van de orde der Jezuieten.
11 *jool:* sukkel, hals (WNT *jool* (*I*) 430).
13 *kloppen:* klopzusters, ongehuwde vrouwen die in gemeenschap, maar niet in een klooster, een vroom leven leiden.
15 *liefde:* genegenheid; *gemeenzaamheid:* vertrouwelijkheid (WNT *gemeenzaamheid* 1410 1 a).

16 *'T waeren...bedijkten:* (spreekw.) de bedijkers van Holland hebben een gunstige ligging voor hun woonplaats uitgekozen. Toepassing: onze, door Spiegel aangehaalde voorouders waren wijze lieden.
21 *verlakt:* verschalkt (U.W.II 221).
22 vgl. *446*.
25 *overzien tegens:* collationeren aan.
27 *voor dezen*, vgl. *448*.
32 *alledaeghs:* volgens WNT *iedere dag*, wat in de context geen zin geeft. Bedoelt Hooft: *al lang*, het kon iedere dag gebeurd zijn? Het gaat stellig over de Hollandse lijfrenten, vgl. *477*.
35 *daerop:* op grond daarvan; *intrekken:* als protest tegen het uitblijven van de rentebetaling.
36 *geleende penningen:* op obligatie aan stad of gewest geleend geld; *bij den ontfanger:* vanwege de instantie die het geld te leen heeft (WNT *ontvanger* 2009 1 a).
37 *raede:* ga met uzelf te rade (WNT *raden* 152 B).
47 Florentius van der Haer, 1547-1634, schreef *De initiis tumultuum Belgicorum, ad serenissimum D.D. Alexandrum Farnesium Libri II* (Douay 1587). Hooft gebruikte hem volgens Breen niet.
49 *onzen Walschen schrijver:* het *Recueil et Mémorial des troubles des Pays-Bas du Roy*, dat toegeschreven werd ('oft een ander') aan Joachim Hopperus. Van der Haer en het *Recueil* verdedigen het Spaanse standpunt.

479 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, hij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 12 Sepr 1631)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Mij docht laest t'Amsterdam zijnde, dat UE moejde de schaede, bij[2]
[3] ons optrekken met het gezelschap alhier, geleden, aenden voortgank
[4] der overzettinge van Tacitus. Derhalven verkloeke mij, om die te
[5] boeten, alhoewel tot groote kosten van tijdt, ende zeind hiernevens
[6] een versch gerecht: waer ujt, UE smaeken zal, den geur van 't zap[6]
[7] daer men te hove, de krengen in kookt, om hun rot en vunstigheit,[7-10]
[8] voor klokspijs te doen doorgaen. Die feex van Agrippina wist daer
[9] wel fraeije koks toe te vinden, alhoewel zij zelve volle hevigh om[9]
[10] den windt te konnen inhouden, daer dikwils raeuw genoegh meê
[11] doorging. UE zal 'er ook den aert der volken zien, en hoe gaeren 't
[12] graeuw op 't ander bed wil. De rest maelt een' braeven krisman[12]
[13] af, van wien de Sweed ijet schijnt onthouden te hebben; ist zoo,
[14] dat zijn traegh voorttrekken, ujt ernstighe zorgh voor de rugge,[14]
[15] sprujt. Mijn' laeste met de loopmaeren, houdt een' bede in, die[15]
[16] volle vrijmoedigh is. Zalze daerom niet hervatten; maer deze[16]
[17] alleen; dat God UE met alle, die haer lief zijn, in eere en voor-
[18] spoedt, behoede, nae hartlijke groete ende gebiedenis,

[19] Monsieur mon Frere, van

[20] U E

[21] Gansdienstw^en broeder

[22] P C Hóóft.

[21] Ter vlucht van den

[22] Ht Mujden, 12 Sep. 1631.

Eindnoten:

* Origineel. KA CLXXIa^b 75.
Hs. enkel vel, opengeknipt. Watervlek.

2 *dat UE moejde:* dat u niet beviel + subj.
6 *smaeken:* proeven.
7-10 de metaforen hebben betrekking op de bedrieglijke praktijken waar het Romeinse hof onder de Julische keizers vol van was en waar vooral Agrippina, de moeder van Nero, achter zat of zelf de leiding van nam.
9 *volle...inhouden:* al te onstuimig om zich te kunnen beheersen.
12 *op 't ander bed wil:* achter een nieuwigheid, een nieuwe machthebber, aanloopt; Tacitus, *Annales* 12, 4?; de op krijsman duidt de door assimilatie uitgestoten g aan, vgl. elders passim.
14 *de rugge:* (strategisch).
15 *mijn laeste* (*brief*).
16 *volle vrijmoedigh:* al te onbescheiden vgl. *478* r. 27-30.

480 *Aen Burgerm^r Andries Bikker, met 3 coppels patrijzen.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] UE heeft de Goejsche woestijnen met gedachten en zorghvuldighen[2]
[3] overleg zoo lang vergeefs gebouwt, dat het waere om ijder den[3]
[4] moedt te doen opgeven, behalven U E, die in alles met zoo vast een'
[5] voet gaet. Niettemin dewijl er geen' lijdzaemheit zoo taeij is, oft zij
[6] en wort, in 't endt, door niet vorderende moejten gemat, zend ick
[7] hierbij, eenighe vruchten van 't beloofde landt om met dit staeltjen[7]
[8] van de voorsmaek UE graetigheit, op de naesmaek te herwetten.[8]
[9] Zeker van Beemster nocht Purmer, en hadmen zoo goedt een soort[9]
[10] van hantgift niet, alsmen de koop met hun aenging. Dit 's 'er meê[10]
[11] gedeunt, maghmen zeggen, maer dit zeker ernst; dat UE zich ver-[11]
[12] waerdighende mij erghens te werke te stellen, bevinden zal

[13] Mijn Heere,

[14] H t Mujden 18

[15] Sep. 1631.

[14] U E

[15] Toegedaensten dienaer

Andries Bicker heeft blijkbaar al lang met uitgewerkte plannen gelopen voor het stichten van een hofstede in de nieuwe ontginning 's-Graveland. Hooft stuurt hem patrijzen, naar hij schrijft om hem aan die plannen te herinneren.

Eindnoten:

2 *de Goejsche woestijnen:* het in staat van ontginning verkerende terrein voor 's-Graveland.
3 *gebouwt:* bekeken (WNT *bouwen (IV)*).
7 *vruchten...landt:* voortbrengselen (toesp. op Num. 13: 23).
8 *graetigheit:* gretigheid, begeerte; *herwetten:* opnieuw te scherpen, dus te wekken.
9 *Beemster, Purmer:* in deze droogmakerijen bouwden veel Amsterdammers hofsteden (hier gepersonif.).
10 *hantgift:* eerste, ten geschenke ontvangen, profijt.

* Minuut. UBA II C 11.863[1]. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. f° 2^v van een gedeelte van een ontvangen brief.
T. Het opschrift staat onder de brief, boven de datum.

11 *dit*, nl. het volgende.

481 *Aenden H. Fiscaal Kinschot.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Hierinne gaen alleene d'inform[en], genomen op de manslaght van
[3] Henrik Joosten, (want alzoo hij een jongezel en onbestorven was,[3]
[4] viel er geen goedt te beschrijven) om U.Ed. te dienen op 't interine-[4]
[5] ment van zijnen pardoenbrief; daer ick niet tegens heb: maer wel[5]
[6] mij te beklaeghen, dat ons de eere van UEd. jeghenwoordigheit
[7] alhier, niet heeft moghen gebeuren, op haere reize in Goejlant,
[8] onlanx ujt den H. Burgerm[r] Bikker, verstaen. Bidde derhalven
[9] UEd. dit hujs, bij gelijke oft andere geleghenheit niet verbij te gaen,
[10] maer daer af haer' herberghe, ende alzoo noch bet verplicht te[10]
[11] maeken,

[12] Ed[e] &c.

[13] U Ed.

[14] Verplichten dienstw[en]

[15] P C Hóóft.

[14] Vanden Hujze te Mujden,

[15] 21 Sep. 1631.

Ambtelijk schrijven met een persoonlijke uitnodiging als nadrukkelijk slot.

Eindnoten:

3 *onbestorven was:* nog niet, door het sterven van zijn ouders, geërfd had.
4 *goedt beschrijven:* een inventaris van iemands bezittingen opmaken.
5 *pardoenbrief:* waarschijnlijk de schriftelijke bevestiging van de ‘zoen’ met de familie van het slachtoffer; *maer* (ick heb).
10 *daer af haer' herberghe (te maeken) enz.:* dat huis tot uw herberg (te maken) en daardoor uw verplichte dienstwillige P.C.H. nog meer aan u te verplichten.

* Minuut. UBA II C 11.235.

482 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhuis, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 21 Sepr 1631 beant*w* 22 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] All' de naeklank, der verworve zeghe, is met ons die vande klokken[2]
[3] alhier, en 't schieten elders geweest. Wat de vijandt sedert voor-
[4] genomen heeft, wort hier niet vernomen. Ujtgezeidt, dat hij een'[4]
[5] schans op 't Prinsenlant zoude maeken: dat mij vreemt dunkt. Om[5]
[6] [+] dieswille, ick niet beter en wist, oft het was *onpartijdigh*; ende onder[6]
[7] die belofte, staende 't oorlogh bedijkt. Maer ziet hij ons daer door[7] [+]*neutraal*
[8] merkelijken afbrek te doen, zoo zal hem licht de lekkernij van 't[8]
[9] beetjen bekooren, om vaste te breken. Wat 'er af zij verbejd ick[9]
[10] morghen, nevens de loopmaeren: voorneemelijk ook, hoemen 't
[11] met de gevangenen voor heeft, die nae 't schrijven der HH. Staeten,
[12] in groote anxt <verkeeren>, om datze op een' plaets, daer geen'[12]
[13] [+] *lossing* valt, gekreghen waren. Alsmenze gaen liet op voorwaerde,
[14] dat de vijandt alle d'onzen, die hij jeghenwoordelijk heeft, ende [+]*quartier*
[15] noch bekomen magh, zoude ontslaeken, tot dat de rekening effen
[16] stond, het waer veel bedongen. Want zoo doende zouden wij al[16]
[17] een' wijle lang, met de Duinkerkers ende andere te waeter in
[18] handen vallende, moghen handelen als in voortijden, zonder dat
[19] wij 't zelfste van hun hadden te vrezen. Maer ick zorghe hij daer
[20] niet aen zal willen, en ons liever al 't gespuis behouden laeten, daer-
[21] men meê verleghen zal zijn, om hun de kost te geven, zonder
[22] borghe voor betaelinge. Indien ook dit stuk niet haest verdraeghen[22]
[23] wort, duchte datmen de gevangenen door 't heele landt verdeelen[23]
[24] zal, ende ten aenzien van 't groot getal mij ook der eenighen toe-
[25] zenden; die met zulk een' soort van gasten luttel beholpen ben.[25]
[26] Tacitus zeindt UE hiernevens eenighe frujten, die op de kermis-[26]
[27] waerdschappen moghelijk van kleene smaek zullen zijn. Doch leit
[28] daer weenigh aen als zij UE maer monden. Ook zijn ze om te[28]
[29] duiren, gelijk de goede geneghenheit,

[30] Monsr mon frere, van

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 76.
Hs. Watervlek.

[31] U E

[32] gansdienstw[en] broeder

[33] P C Hóóft.

[32] Ujt mijn Toorentjen,

[33] 21 Sep. 1631.

Nabetrachting over de slag in het Slaak.

Eindnoten:

2 *met ons:* bij ons (WNT *met* 611 1). Vgl. de tweede zin: wij hebben van de gevolgen van de overwinning niets meer gemerkt dan dat we hier hebben horen luiden en elders schieten.
4 *voorgenomen:* ondernomen.
5 *'t Prinsenlant:* het latere Dinteloord, toen nog een eiland.
6 waarschijnlijk vergist Hooft zich in de neutraliteit van Prinsenland: Zevenbergen, Turnhout en de beide Zwaluwen waren, volgens mededeling van de vroegere directeur van het Krijgsgeschiedkundig Archief, kolonel J.W. Wijn, de neutraal verklaarde plaatsen.
7 *staende 't oorlogh:* terwijl de oorlog aan de gang is.
8 *zoo zal...breken:* dan zal het lekkere hapje (WNT *beet (I)* 1343) hem licht verleiden, de vasten te schenden.
9 *verbejd ick morghen:* wacht ik morgen, nl. van u.
12 *op een' plaets...valt:* op een plaats waar de regels voor het loskopen van krijgsgevangenen niet gelden (WNT *kwartier* 715 23).
16 *het...bedongen:* dat zouden mooie voorwaarden zijn; *al...lang:* wel een hele tijd.
22 *Indien...wordt:* Indien op dit punt niet snel overeenstemming bereikt wordt.
23 *duchte* (ick).
25 *met...luttel beholpen:* van...niet erg gediend ben.
26 *frujten:* voortbrengselen; *op de kermiswaerdschappen:* bij de kermismaaltijden.
28 *om te duiren:* duurzaam (en kunnen dus tot na de kermis bewaard worden).

483 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhuis, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] UE goedtwilligh<e> behulpzaemheit verplicht, begeerte drijft,
[3] maer schreumte in 't aenmaenen jaeght mij, om eer alle noodloos[3]
[4] werk te staeken, en met Tacitus voort te vaeren, als UE welgëaerde[4]
[5] zinlijkheit onvernoeght te laeten. Maer ick heb hier gemaghtigden[5]
[6] vande HH Staeten gehadt, die mij, om den ouwden voet te her-[6]
[7] vatten oft een' scherper in te voeren, op 't stuk vande verpachting
[8] der Gemeene middelen, vrij wat ongenughlijk werx gegeven
[9] hebben. Niettemin zal mij verkloekken, om 't 12^e boek, voor mijn[9]
[10] overkoomst, af te doen. Uit de voor*s* Heeren, verstae, dat de Vorst[10]
[11] van Saxen zich entlijk in noodstal gezien heeft, om met den Sweed[11]
[12] t'overkomen, ende dat meer is, hem de veltheerschappij over alle[12]
[13] zijne troepen in te willighen. Zijn lang toeven is quaelijk te ver-
[14] schoonen. Maer wie doch in gelijken perket stekende zoude anders,[14]
[15] als met loode voeten, konnen gaen? Terstondt is mij door eenen[15]
[16] Burgerm^r van hier, die ujt den Haeghe komt, de lijst van de ge-[16]
[17] vangenen, tzamt de veroverde schepen en schuiten, met den voor-
[18] raet daerin gevonden vertoont. Meene dat in veel' hondert jaeren
[19] van zulk een getal gevangenen, beloopende over de 4000, in
[20] Christenheit niet gehoort is. Van 't verdeelen derzelve komt mij[20]
[21] noch niet voor. Hoope datmen op mij niet denken zal: die liever[21]
[22] verzelschapt waer met aengenaeme vrienden, als U E, aende welke
[23] mij van heeler harte gebiede blijvende

[24] Monsr mon frere,
[24a] U E

[25] Gansdienstw^e broeder

[26] P C Hóóft.

[25] Vanden Ht Mujden, ter

[26] vlucht, 26 Sep. 1631.

* Origineel. UBA II C 13.126.
T. Baak schreef op de brief: ‘f° 144 mijn rek^e rest *f* 14023:6/f° 312 De wed^e en Erven *f* 12613:8’

De vertaling van Tacitus is vertraagd door de belastingverpachting, waarbij de Staten van Holland strengere regels willen invoeren. Binnen- en buitenlands nieuws.

Eindnoten:

3 *schreumte in 't aenmaenen:* vrees terwijl ik aangemaand word (WNT *in (I)* 1477 12 b). De drie verba finita vormen een climax.
eer: liever; *noodloos:* niet strikt nodig.
4 *welgëaerde zinlijkheit:* rechtschapen verlangen.
5 *onvernoeght:* onbevredigd.
6 *om den ouwden voet...hebben:* om wat de verpachting der gemene middelen (vgl. *24, 25* enz.) betreft de vroegere werkwijze of een strengere weer in te voeren.
9 *mij verkloekken:* mij aangorden.
10 *mijn overkoomst*, nl. naar Amsterdam, met de herfst.
11 *in noodstal:* genoodzaakt (noodstal oorspr.: hoefstal, dus dwangpositie).
12 *overkomen:* een overeenkomst sluiten. Het partijkiezen van Saksen voor Gustaaf Adolf en tegen de Keizer werd door de protestantse partij met ongeduld verwacht.
14 *perket, parket:* gevaarlijke toestand.
15 *Terstondt:* Zo juist.
16 van de slag in het Slaak op 12 september.
20 *komt...voor:* hoor ik nog niets.
21 *op mij:* aan mij.

484 *Aenden H. Rentm^r vande Espargne Joris Doublet.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] D' ingeslootene heeft UE te zeggen waer toe de omslagh dient,
[3] ende deze alleenlijk, dat waer mijne geringheit, haer kan te stade
[4] komen, UE bevinden zal

[5] Mijn Heere,

[6] U E

[7] Toegeneghen dienstw^en

[8] P C Hóóft.

[7] Vanden hujze te Mujden,

[8] 28 Sep. 1631.

'Het ingesloten stuk moet u vertellen waarom ik het u zend, en dit briefje moet alleen maar zeggen dat u, altijd als mijn geringe krachten u van dienst kunnen zijn, P.C.H. uw toegenegen en dienstwillige (dienaar) zult bevinden.'

* Minuut. UBA II C 11.235.

485 *A Monsr Monsieur Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3 tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* M. den 1 octob^r 1631, beant*w* 2 ditto)

[1] Monsr mon frere,

[2] Ick en zie UE niet ten vollen te bedanken voor den ijver ende vlijt[2]
[3] blaekende in UE schrijven van heden in zulker haest voortsge-[3]
[4] veirdight, dat UE mij bij wijlen een zelve zaeke instampt. Ook zijn[4]
[5] de tijdingen des waerdig, hebbende mij meer dan eens doen over-[5]
[6] lezen een gedrukte ujttoght ujt eenen brief, zooze lujdt, geschreven[6]
[7] tot Uelenburgh, mij door Vander Wijen, die anders voor nocht[7]
[8] nae veele tijdingen schrijft, toegezonden. Het is, zoo de hinkende[8]
[9] boode daerbij blijft, een doorluchtighe zeghe, ende in veele jaeren[9]
[10] nojt gehoort van eenen strijdt zoo treflijk geklemt, als het dujren[10]
[11] der zelve ende 't getal der dooden ujtwijst. God geeve dat zijn' M^t
[12] van Sweeden haer geluk vervolghe ende tot heil der gemeene[12]
[13] Christenheit ujtvoere. Waer aen mij luttel twijfelt, indien het landt[13]
[14] daer rondsom open, ende door geene vaste plaetsen voor den[14]
[15] Caizar verzekert is. Wel wenscht' ick dat het wat vroegher inden
[16] tijdt waere, duchtende dat de verwinners misschien bet geswakt[16]
[17] zijn, alsmen wel roept, ende met den aenstaenden winter te min
[18] toeloops van volke zullen hebben, en kommerlijker kans, om be-[18]
[19] legheringen ujt te voeren. Doch d'eerste swaerigheit is even groot
[20] vande Kaizarsche zijde. De veltslaeghen anders, zietmen hedens-[20]
[21] daeghs, nu 't oorlogh meest op 't aanvechten ende verdaedighen
[22] van sterke plaetsen draejt, zoo maghtigh een' naedruk niet hebben,
[23] als van ouds. 'T best [dat] 'er af is, dunkt mij, dat die helt, door 't[23]
[24] partijkiezen der Vorsten van Saxen ende Brandenburgh, ende den[24]
[25] Lantgraeve, alsnu ten minsten een vailighe ujtspanning zal hebben,[25]
[26] om met het voorjaer, fris in 't velt te koomen. Die Heeren zijn[26]
[27] gescheept, ende moeten 'er meê over: 't en zij de Caizar zoo koel
[28] wort, dat hij een weersmaek krijghe inde heete aenslaeghen der
[29] kerklujden, oft ten minsten schoon gelaet maeke, om den Sax oft[29]
[30] Brandenburgher tot afval vanden Sweed te bekooren. Ick wensche
[31] zijner M^t een' zedigh en gemaetight gemoedt, dat zij de voor-[31]
[32] spoedt tot bewaernis ende aenwinst van vrienden gebrujken moghe.
[33] God geev' het, ende UE de volkomenheit haerder goede begeerten,

* Origineel. KA CLXXIa^b 77.
Hs. watervlek.

[34] blijvende

[35] Monsr mon frere,

[36] UE

[37] Gansdienstw^{e} Broeder

[38] P C Hooft.

[37] Uit mijn toorentjen, j Oct.

[38] 1631. Zeer haestigh.

Afweging van de kansen in de Dertigjarige oorlog na de slag bij Breitenfeld.

Eindnoten:

2 *Ick...niet:* Ik zie de mogelijkheid niet, Ik kan niet.
3 *voortsgeveirdight:* verzonden.
4 *bij...instampt:* met nadruk tweemaal hetzelfde vertelt.
5 *tijdingen:* op 17 september had Gustaaf Adolf de keizerlijken bij Breitenfeld verslagen.
6 *ujttoght:* uittreksel; *zooze lujdt:* zoals erin staat.
7 *voor nocht nae:* nooit.
8 *zoo...blijft:* als de latere berichten deze niet (als zoo vaak) tegenspreken.
9 *ende (het is) nojt gehoort:* en men heeft nooit gehoord.
10 *zoo treflijk geklemt:* zo fel van man tegen man gevoerd (WNT *klemmend (I)* 3862 (1) c).
12 *haer geluk vervolghe:* zijn gunstige kans vasthoude.
13 *ujtvoere:* effectuere.
14 Uelenburgh l. Eulburg, bij Erbach in Hessen-Darmstadt.
16 *bet:* meer.
18 *volks:* huurtroepen; *kommerlijk:* gering (WNT *kommerlijk* 5227 2 2^{e}al.).
20 *De veltslaeghen...hebben:* Men ziet overigens dat de veldslagen niet zo'n geweldig belang hebben.
23 *'T best...is:* Het beste ervan is.
24 *den Lantgraeve*, nl. van Hessen.
25 *ujtspanning:* kwartier, winterkwartieren.
26 *zijn gescheept...over:* zitten in het schuitje en moeten meevaren (vgl. *G. v. Velsen* vs. 728).
29 *kerklujden:* de zin slaat op het restitutie-edict d.i. het keizerlijk besluit van 6 maart 1629, dat de door de protestantse regeringen in beslag genomen kerkelijke goederen teruggegeven moesten worden. De beeldspraak 'koel' - 'heet' wacht op een verklaring.
31 *zijner M^{t}:* Gustaaf Adolf; *zedigh:* beheerst.

486 *(G. Rataller Doublet aan P.C.Hooft.)*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Den omslach van UEd. hand is mij een brieff van eenighe andere[2]
[3] waert geweest: hopende dat, waer andersints brieven pleghen
[4] vruchten te zijn van voorhands geslotene vrientschap, een omslach[4]
[5] mettertijt tot een brieff opgroeijen sal, ende brieven middelaers[5]
[6] werden, om UEd vrientschap uijt te wercken, en 't geluck daer aff
[7] toe te brenghen aen die, al over langh met stomme genegentheijt[7]
[8] UEd. uijtmuntende deuchden hoochlijck geeert hebbende, is ende
[9] blijven wil

[10] Mijn Heere,

[11] Haghe. 3^{e} Oct^{b} 1631.

[11] t' UEd. dienst veerdighe

[12] GRDoublet.

Doublet heeft de omslag van Hooft's brief even hoog geschat als een brief van iemand anders, hij hoopt dat uit de omslag een brief zal groeien en brieven mettertijd vriendschap zullen doen ontstaan.

Eindnoten:

2 *andere* (mv.).
4 *dat een omslach...sal:* dat Hooft hem mettertijd een brief zal schrijven.
5 *ende (dat) brieven...wercken:* en dat brieven middelen worden om uw vriendschap te bewerkstelligen.
7 *aen* (hem) die.

* Origineel. UBL Pap. 2.

487 *Aende HH. Gecommitteerde Raeden*,

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Volghends ordre van de Ed. H.H. Commissarisen ter laestgedaene
[3] verpachtinge, gaen hiernevens de naemen der Regenten van
[4] Mujden, die alsdoen absent waeren ende sedert hunnen eedt in
[5] conformité van 't bijgevoeghde formulier aen mijne handen hebben
[6] gepresteert ook de naemen van alle de Schouten ende Wethouders[6]
[7] der dorpen van Goejlandt, in gelijker voeghe, bij mij bëeedight.[7]
[8] Zulx in dezen quartiere hier aen niet en resteert, 't en waere U.Ed.[8]
[9] Mo. ook verstonden tot den zelven eedt te verplichten, de gerechten[9]
[10] van Weespercarspel ende 't Bijdelmeer, dewelke als ressorterende
[11] onder de Parochie ende 't schoutambaght van Weesp, voor geene[11]
[12] dorpen en worden gerekent. Van medestanders oft collecteurs, en[12]
[13] heeft zich, sedert de voor*s* verpachtinge niemant bekent gemaekt.
[14] 'T bëeedighen vande brouwers &c. tsampt de notificatie van dien[14]
[15] en zal niet laten te bevorderen, nae inhoudt der ordonnantie, onder-
[16] tussen,

[17] Ed[e] &c.

[18] UEd. Mo. met wensch van gelukzalighe regeringe den almoghen-
[19] den bevelende, ende in haer goede gratie

[20] U.Ed.

[21] Onderdaenen dienaer

[22] P C Hóóft.

[21] Vanden H.t. Mujden,

[22] den 6[en] Oct. 1631.

De staten van Holland namen in hun zitting van 10 september-2 oktober 1631 de imposten op dranken, vooral bier, onder handen en bevestigden en verbeterden de ter zake bestaande verordeningen teneinde ‘de compositien ende frauden daer jegens ingekropen’ te weren. Daartoe werden niet alleen de pachters, hun medestanders (een soort vennoten) en hun collecteurs (inners van de impost) beëdigd maar ook ‘alle officieren, Burgemeesteren, Schepenen ende Vroetschappen’; de eed hield in dat zij geen z.g. vrije kelders zullen toelaten en de bestaande opheffen, en volstrekt geen compositie zullen gedogen. De schouten en burgemeesters van de dorpen zullen

* Minuut. UBA II C 11.236.

worden opgeroepen om in de steden beëdigd te worden. Alle eden af te leggen volgens het verstrekte formulier en in handen van de Commissarissen. (Res. Staten van Holland en West-Friesland oude druk blz. 109 en 117). Het bovenstaande verklaart inhoud en strekking van de brieven *487, 488, 489, 490, 491*, vgl. vooral *24* en *142*.

Eindnoten:

6 *gepresteert:* afgelegd.
7 *in gelijker voeghe:* op dezelfde wijze.
8 *niet en resteert:* niets te doen overblijft.
9 *gerechten:* schepenbanken, vierscharen.
11 *Parochie:* kerkelijke gemeente; *schoutambaght:* rechtsgebied van een schout, onderdeel van een baljuwschap; *voor geen...gerekent:* niet als dorpen worden geteld.
12 *Van* (eventueel bestaande); *collecteurs:* inners, in dienst van de pachters.
14 *notificatie:* mededeling, opgave (die nominatim moest geschieden).

488 *Aende HH. Gecom***m.** *Raeden***,**

*

[1] Ed^{e} &c.

[2] Ujt de nevensgaende acten zullen UEd. Mo: kunnen speuren de
[3] difficultejt, nopende 't stuk vanden eedt, niet alleen bij de brouwers
[4] &c tot Mujden Naerden ende Weesp, maer ook bij de Magistraten
[5] der stede Weesp, die ten daeghe der verpachtinge absent waer[-]
[6] gemaekt. Waer op UEd. Mo, zullen weten alzulke ordre te stellen
[7] als de dienst der gemeene zaeke is vereischende. De gerechten van
[8] Weesperkarspel ende 't Bijdelmeer hebben mits den marktdagh,
[9] niet eerder als tegens heden verdaghvaert konnen worden om den
[10] voor*s* eedt te doen. Mijn wedervaeren met hunlujden, hoope
[11] UE eerstdaeghs te verstendighen. Ondertuss[-] &c,

[12] Ujt Amsterdam, 15 Oct. 1631.

Er is door een deel der te beëdigen personen bezwaar gemaakt. Dit betreft de nabijheid van het Sticht. Als daar minder streng op de misbruiken wordt toegezien, zal er goedkoper bier uit dat gebied in Holland binnengesmokkeld worden. Vandaar dat Weesp, dat het dichtst bij de Utrechtse grens ligt, de grootste bezwaren maakt (*491*).

* Minuut. UBA II C 11.332.
Hs. in de rug gebonden. Tekstverlies in r. 5 en 11.

489 *Aen d'Ed. Mo. HH. Gecommitteerde Raeden.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Bij mijn schrijven van den 15[en] laestleden, heb ick U Ed. Mo. ge-
[3] representeert, het geene zich belangende den eedt van de brouwers
[4] en anderen inde stedekens van mijn quartier had toegedraeghen.
[5] Sedert hebben de Gerechten van Weesperkarspel ende 't Bijdel-
[6] meer den eedt gepresteert, gelijk ujt de bijgevoegde acte U Ed. Mo.
[7] zal blijken. Aende welke

[8] Ed[e] &c. mij, ujt alle vermoghen gebiedende, bidde god dezelve, in
[9] gelukzaelighe regeringe altijds te bewaeren.

[10] UEd. Mo.

[11] Onderdaene dienstw[e]

[12] P C Hóóft.

[11] Ujt Amsterdam,

[12] 17 Oct. 1631.

* Minuut. UBA II C 11.333.

490 *Aende Schouten van Mujden, Naerden ende Weesp, ijder.*

*

[1] Eerzaeme vroome bezondere goede vriendt,

[2] Nae dat bij d'Ed.Mo. HH. Gecom*m* Raeden gezien is geweest 't
[3] geen U L in 't vorderen vanden eedt was bejeghent, zoo heeft het
[4] hunne Ed. Mo. gelieft den Heer Geraert van Zanten jeghenwoor-
[5] digh alhier zijnde te committeren, om mij te lasten 't geen UL ujt[5]
[6] de bijgaende acte zult verstaen. Derhalven dient deze, om UL op
[7] nieuw te maghtighen ende authoriseren, om alle brouwers, tappers,
[8] ende anderen die bier oft wijn verkoopen, daetlijk te brengen onder
[9] den eedt, conform 't placcaet ende ordonnantie, ofte henlujden in[9]
[10] cas van weigheringe te bevelen, dat zij binnen vier daeghen zich
[11] zullen hebben te vervoeghen bij de Ed. Mo. HH voorzeidt, om
[12] aldaer den eedt te presteren, op peene van gegijzelt, in den Haeghe[12]
[13] gebracht ende voorts naer den inhoudt der voor*s* nevensgaende
[14] acte gestraft te worden. Des zijt in geenen gebreke, ende zeindt mij[14]
[15] op 't spoedighste acte van UL wedervaeren over. Voorts zult niet
[16] laeten van alle de geene, die den eedt hebben geweighert, te vorde-
[17] ren de boete van zes gl voor elken dagh, dat zij zonder te zijn
[18] bëeedight hunne neeringe hebben gëexerceert, gelijk de voorge-[18]
[19] melde acte is dicterende. Waer toe mij verlaetende, wil UL den[19]
[20] almoghende hebben bevolen.

[21] UL

[22] gunstighe vriendt

[23] P C Hóóft.

[22] Ujt Amsterdam, den

[23] 19^{en} Octob. 1631.

[25] Aen den Schout van Weesp.

[27] Hier bij gaet ook een copie van commissie bij den zelven H. Com-[27]
[28] missaris op mij gepasseert nopende 't bëeedighen der majestraeten
[29] die noch geenen eedt hebben gedaen, waer nae ghij u preciselijk
[30] hebt te reguleren.

* Minuut. UBA II C 11.337.

Hooft geeft zijn schouten opdracht - na die zelf van de gecommitteerde raad G. van Zanten gekregen te hebben - alle te beëdigen personen terstond te beëdigen. Weigeraars kunnen zich binnen vier dagen bij gecommitteerde raden melden, anders moeten ze in gijzeling gesteld, eventueel beboet en opgezonden worden naar Den Haag.

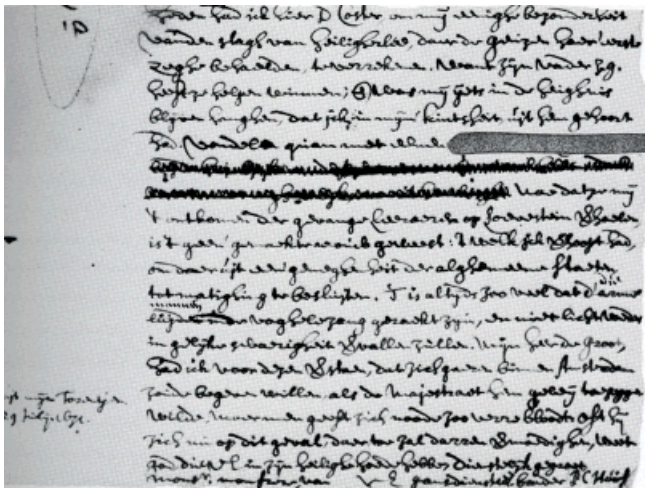

11 Brief van P.C. Hooft aan J. Baak

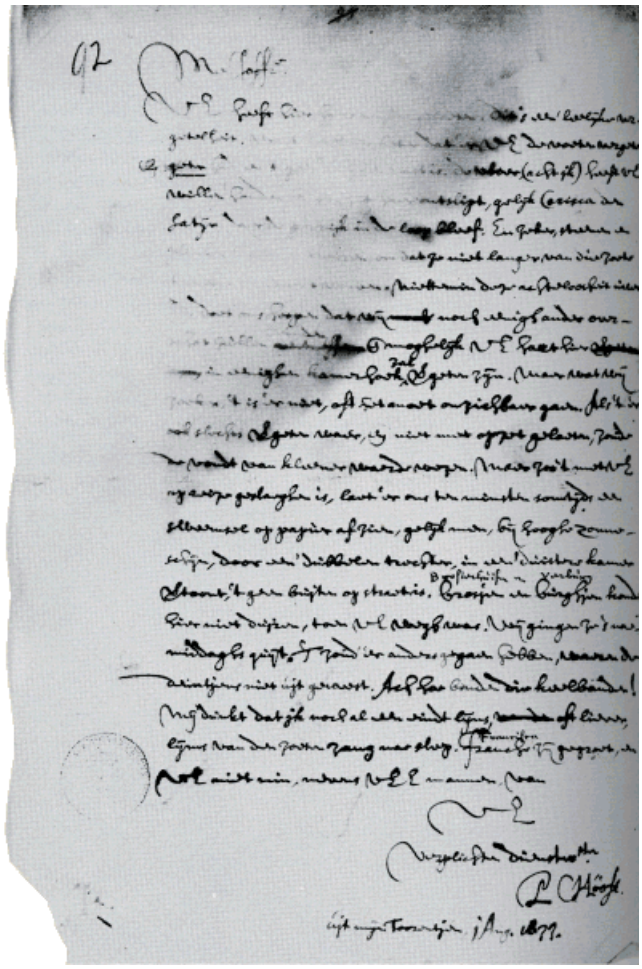

12 Brief van Hooft aan Tesselschade

Eindnoten:

5 *committeren:* opdragen.
9 *conform:* overeenkomstig.
12 *op peene van:* of straffe van; *gijzelen:* in hechtenis nemen bij wijze van waarborg voor het nakomen van plichten.
14 *Des...gebreke:* Schiet hierin niet tekort (des (gen.) afh. van in gebreke).
18 *gëexerceerd:* uitgeoefend.
19 *dicteren:* zeggen, onder woorden brengen.
27 *commissie:* opdracht.

491 *Aen de HH Burgerm^ren der stede Weesp*,

*

[1] Eerzaeme &c.

[2] Wat mij bij den H. Commissaris van Zanten is belast, zullen UEE
[3] ujt den Schout verstaen. Ick hebbe zijner E zoo ernstelijk als 't[3]
[4] interes uwer neeringe is vorderende, vertoont de swaerigheden, uit[4]
[5] het weeren der compositie, overmits het grenzen aen 't Sticht, te
[6] bevrezen. Zijne E antwoordde dat in allen gevalle de eedt moet
[7] werden gepresteert, ende indien UEE ijets hebben te remonstreren,
[8] moghen 'tzelve doen aen de Ed.Mo. HH. gecom*m* Raeden. Waer[8]
[9] over mij onder verbeteringe niet ongeraeden zoude dunken, dat
[10] UEE, nevens die van Mujden ende Naerden, als staende in eenen[10]
[11] graet, dispensatie op dit stuk verzochten aen hunne Ed.Mo. ende
[12] om te gevoeghlijker daer toe te geraeken, alhier den voor*s* Heer[12]
[13] van Zanten eerst quaemen spreken, die UEE daerinne geen kleen
[14] behulp zoude konnen doen. Het welke ick mits mijne goede
[15] geneghenheit t' uwer EE ende burgherije, niet laten kan UEE te
[16] verstendighen, dezelve

[17] Eerzaeme &c. nevens wensch van gelukzaelighe regeringe, den
[18] almoghenden bevelende.

[19] UE E

[20] Gansgunstighe goede vriendt

[21] P C Hóóft.

[20] Ujt Amsterdam, den

[21] 19^en Octob *a* 1631.

[23] Op heden den 24^en Oct. 1631, heb ick den H. Commissaris Geraert[23]
[24] van Zanten behandight de acten van 't bëeedighen der brouweren,
[25] waerden ende anderen inde brief aen d'andere zijde van deezen
[26] geroert, ende gedaen tot Mujden Naerden ende Weesp.

Vervolg.

* Minuut. UBA II C 11.338.

Eindnoten:

3 *ujt...verstaen:* van de schout vernemen.
4 *neeringe:* bedrijf, nijverheid.
8 *moghen:* kunnen; *Waer over:* Daarom.
10 *als...graet:* daar ze van dezelfde rang zijn.
12 *te gevoeghlijker:* des te behoorlijker en gemakkelijker.
23 deze notitie is, gezien inhoud en datum, waarschijnlijk geen postscriptum bij de bovenstaande minuut, maar pro memorie door Hooft daaronder geschreven.

492 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e Tesselscha Roemers, huisvrouwe van Sr Allart van Crombalgh, inde Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e

[2] UE heeft tot noch toe, met haer keel, de minnende harten in 't vier,
[3] menschen en dieren op aerde, de voghelen in de lucht verheught.
[4] Nu zij ook de visschen in 't waeter weet t'onthaelen, en hen te doen[4]
[5] hoveren, moet ick bekennen, dat ze is, a tout faire, ende goedt voor[5]
[6] alle elementen. Joffrouw Duarte zal mij vergeven dat ick d'uwe[6]
[7] voortaen boven de haere stel; gemerkt haere miltheit zoo verre
[8] niet en gaet, als 't water diep is; en d'uwe strekt tot den grondt der
[9] zee. Ick heb sedert den ontfang van UE brief onverduldelijk nae[9]
[10] den haeren, dien UE beloofde, gehongert; om te zien wat stof van
[11] dankzegging haere E. rijke geest, zal weeten te vinden, daer der
[12] geen' en is. Want wij anderen en hebben niet dan 't logge lijf, U E[12]
[13] ende de haere de ziel van 't gezelschap verstrekt. Joffrouw Susanne
[14] moght UE dit jaer, de reiz' wel schuldigh blijven, bij gebrek van
[15] geleghenheit; maer verlangt, met al haer hart, nae 't toekomende,[15]
[16] zich belovende dat UE haer' troonij, op papier, zal doen leven:[16]
[17] gelijk UE haer heeft toegezeidt. Ondertussen hoop ick dat U E[17]
[18] mijnen laesten ontfangen heeft, met de munte die daer in was, tot
[19] betalinge van 't stuk dat UE onder de meestres heeft; ende 't lijn-
[20] waet door Joffr^e Susanne gehaevent. Want ick had het al eenighe[20]
[21] daeghen voor den ontfang vanden uwen, van hier gezonden. Wij
[22] gebieden ons zeer aen Joffr^e Duarte, UE man, ende Monsr Sammer,[22]
[23] dezelve met alle, die UE lief zijn, Gode bevelende; blijvende altoos,
[24] Mê Joffr^e

[25] U E

[26] Verplichte dienstw^e vriendt

[27] P C Hóóft.

Eindnoten:

* Origineel. KA CLXXIa^b 62.
Dat. door het openknippen verloren gegaan, was waarschijnlijk kort voor 1 november 1631, vgl. *493*.

4 *Nu zij enz.:* op welke gebeurtenis Hooft, tot r. 9 toe, zinspeelt, valt uit de brieven niet af te leiden. De onuitgesproken vergelijking met Orpheus, naar wie de dieren luisterden, is duidelijk.
5 *hoveren:* genieten (WNT *hoveeren* 1203 4 c); *a tout faire:* ‘un homme à tout faire’ is een factotum, ‘une bonne à tout faire’ was een meidalleen.
6 *elementen:* van 't begin van de brief af, door de vermelding van het vuur waarin de minnenden leven, heeft Hooft de vier elementen opgesomd, om te kunnen zeggen dat T. de vissen weet te verheugen met haar zang; de motivering van de beeldspraak blijkt niet; *d' uwe:* uw keel.
9 *onverduldelijk:* op onduldbare wijze.
12 *'t logge lijf:* de materie, spijs en drank.
15 *geleghenheit:* het is niet duidelijk waarom er geen gezelschap te vinden was waaraan Susanna op de reis naar Alkmaar kon worden toevertrouwd.
16 *troonij:* gezicht (zonder enige pejoratieve bijbetekenis).
17 *ondertussen enz.:* de zin wacht op een verklaring.
20 *gehaevent:* in orde gemaakt.
22 *Monsr Sammer:* een van Crombalgh's neven Sammer, onder wiens geleide Tesselschade meer dan eens naar Amsterdam reisde, vlg. 567.

493 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e Tesselschae Roemers, huisvrouwe van Sr Allart van Crombalgh, inde Langestraet, tot Alkmaer.*

*

Loont.

[1] Mê Joffr^e,

[2] De schilder heeft, nae 't zeggen van meest alleman, mijn' schoon-[2]
[3] dochter te leelijk gemaelt. Evenwel dit kan zij lijden: maer quaelijk,[3]
[4] zonder klaeghen, overzetten, dat UE haer (meentze) in 't ontfangen[4]
[5] gedicht schoonder gemaekt heeft, als 't wezen ujtwijst, ende dan zij[5]
[6] UE lijnwaedt had konnen kuischen. Doch oordeelende, dat het[6]
[7] niet dan UE goede geneghenheit te wijten staet, wil zij dit ongelijk[7]
[8] in suiker opneemen, en denkt,[8]

Wie zoud' zich stooren,[9]
10 Te zijn bemindt?

[11] Ook vindt zij zich hooghlijk gehouden inde rijmen haer toe-[11]
[12] gëeighent; dan haer' kas verre ten achteren, om inde zelve munt te[12]
[13] betaelen. Groote benautheit ist, een rijk hart, en een' beroojde[13]
[14] borze, om zijn' schulden te voldoen. Maer al is haer dit van 't Lot[14]
[15] geweighert, echter kan zich niet onthouden, van haere dankbaer-[15]
[16] heit, met eenighe geringe erkentenis, te betoonen. Dies zeindt hier[16]
[17] bij, zeker queevleesch onlanx toegestelt. Arme wissel, zeitze,[17]
[18] vleesch om geest! maer neemt gedult, op vertrouwen, dat U E[18]
[19] gelijke gewoon zijn den wil voor 't werk, aen te neemen. Zonder
[20] dat ook, al' de werelt moest achter ujt vaeren. Maer dezelve staende[20]
[21] te houden, is UE meerder eere; waerin God UE staende houde, nae[21]
[22] nae wensch

[23] Mê Joffr^e van

[24] U E

[25] Verplichten dienstw^en

[26] P C Hóóft.

[25] Ujt Amsterdam,

[26] 1 Novemb. 1631.

* Origineel. KA CLXXIa^b 78.
Hs. Watervlek.

Naar enkele aangeroerde onderwerpen te oordelen, vervolg op *492*.

Eindnoten:

2 *de schilder:* vgl. *492* r. 16?; *schoondochter:* stiefdochter.
3 *maer* (zij kan).
4 *overzetten:* eroverheen komen (WNT *overzetten* 2247 IV); (door ons) *ontfangen*. Het is niet bewaard.
5 *wezen:* gezicht; *schoonder:* in de beide nog bestaande betekenissen (mooier en properder) gebruikt.
6 *kuischen:* wassen (vgl. *492*).
7 *niet dan:* aan niets dan; *ongelijk:* tekortdoen.
8 *in suiker opnemen:* in zoetheid (genegenheid) verdrinken.
9 *zich stooren:* boos worden (WNT *storen* I 1977 B).
11 *gehouden in:* verplicht door; *rijmen:* dit zijn blijkbaar weer andere verzen van T.
12 *haer' kas...achteren:* haar vermogens schieten veel te kort.
13 *Groote enz.:* het geeft grote benauwheid, geen uiting te kunnen geven aan zijn warme gevoelens.
14 *al is...geweighert:* al heeft het lot haar dit, nl. haar warme gevoelens in dichtvorm te kunnen uiten, ontzegd.
15 *kan zich niet onthouden van:* zij kan niet laten.
16 *erkentenis:* bewijs van dankbaarheid; *zeindt* (zij).
17 *queevleesch:* ingemaakte kweeperen; *Arme wissel:* Slechte ruil.
18 *maer (zij) neemt gedult:* maar zij oefent geduld; *UE gelijke:* mensen als u (Mem. 2 en 3).
20 *ook:* immers; *achter ujt vaeren:* te gronde gaan.
21 *U E* (dat.); *waerin:* in welke eer.

494 *Aende Buirmeesters &c. der dorpen in Goejlant.*

*

[1] Eerzaeme vroome, bezondere gunstighe goede vrienden,
[2] Indien de H. Kiliaen van Rensselaer ijet meerders op UL verzocht,[2]
[3] als hem nae rechte waer competerende noopende 't genot uwer[3]
[4] gemeente, ick zoude UL goedwilligheit t'mijwaerts zoo veel toe-
[5] vertrouwen, dat ghij denzelven, ten regarde van de vrundschap
[6] tussen mij ende Zijne E zijnde, met alle moghelijke gevoeghlijkheit[6]
[7] zoudt te gemoete komen. Nu ben ick zulx geinformeert van 't[7]
[8] fondament zijner gerechtigheit tot de voor*s* gemeente, in voeghe,[8]
[9] gelijk hij dezelve tot noch toe heeft gebrujkt, dat UL mijns oor-
[10] deels hem daer af in geenerleij maniere zult konnen frustreren. Kan[10]
[11] daeromme niet laeten UL getrouwelijk te raeden, dat ghij hem[11]
[12] beter goedwillighlijk zult laeten gewerden 't geen hem nae rechte[12]
[13] toekomt, ende UL des dank doen weten, als met ondank moles-[13]
[14] teren, in 't geene ghij ten ujteinde, nae veele moejten ende kosten,
[15] hem zoudt benoodight zijn toe te staen, behalven dat ghij zijner E[15]
[16] hierinne te gevalle zijnde mij grootelijx zult obligeren, om 't zelve[16]
[17] in tijdt ende wijle met alle gunste ende geneghene behulpzaemheit
[18] naer behooren t'erkennen, als

[19] UL

[20] Toegedaene goede vriendt

[21] P C Hóóft.

[20] Ujt Amsterdam,

[21] 23 Nov. 1631.

Hooft adviseert de ‘dorpen van Gooiland’, niets aan het gebruiken van de meent door K. v. Rensselaer in de weg te leggen.

Eindnoten:

2 *Kiliaen van Rensselaer:* ca. 1590-1646, oorspronkelijk koopman in edelgesteenten in Amsterdam, sedert 1628 landontginner in het Gooi (Crailo). Beroemd door de stichting, van Nederland uit, van de voorbeeldige kolonie Renselaarswijk aan de Hudson.
3 *als...competerende:* dan hem rechtens toekwam.
6 *gevoeghlijkheit:* hoffelijkheid, welwillendheid.
7 *Nu ben ick zulx geinformeert:* Nu heb ik zodanige inlichtingen gekregen.
8 *in voeghe:* dat wil zeggen.
* Minuut. UBA II C 11.339.

10 *daer af frustreren:* dat ontzeggen, ontnemen.
11 *getrouwelijk:* in goede trouw.
12 *gewerden:* ten deel vallen.
13 *ende U L...weten:* en hem u daarvoor laten bedanken; *als (hem)...molesteren:* dan ondank te verwekken door hem dwars te zitten.
15 *toe te staen:* toe te geven; *sijner E...zijnde:* door hem hierin terwille te zijn.
16 *obligeren:* verplichten (hier nog letterlijk: een plicht opleggen, zoals uit het vervolg van de zin blijkt); *'t zelve erkennen:* dankbaarheid ervoor tonen, nl. door alle gunst en genegen behulpzaamheid.

495 *Aenden Raedt van State*,

*

[1] Zend ick de rollen der monsteringe gedaen tot Weesp door mijnen
[2] Schout den 1^{en} dezer. ujt Amsterdam, den 3^{en} Decemb. 1631.

* Gedenkenis. UBA II C 11.340. Afschr. UBL. Pap. 13.

496 *Aen den procureur Robbert Verburgh*,

*

[1] Ick zend hem eenen brief met den Moses nomoclastes aen den
[2] Raedsheer vanden Hoonaert, ende eenen aen de H. van Zanten.
[3] 19 Decemb. *a* 1631.

* Gedenkenis. UBA II C 11.340.

497 *Aen den Heere Rochus vanden Honaert Raedt inden Hooghen Raede.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Van UEd. Moses is 't mij niet wel moghelijk geweest eerder als[2]
[3] hem van den bergh te scheiden. Want in de geestelijke spijz', bij
[4] hem geschaft, hebbe zulk een' smaek en pit gevonden, dat ick mij[4]
[5] van elke schotel bijnae een gerecht op zich zelf heb moeten maeken,
[6] zoo om de lekkernij te lengen als om gevoeghlijker te verdouwen[6]
[7] een voetsel dat teffens genuttight te kraghtigh waer voor maeghen[7]
[8] zoo week als de mijne. Moghten d'aelouwden opzien, hoe zouden[8]
[9] zij opzien van zulk een werk? Voor mij; had ick mijn' zinnen in[9]
[10] mijn' handt, ick deed'er niet dan een versuft swijghen toe, en hield
[11] mij billijk aen de lesse van Franchois den eersten, in zijn grafschrift[11]
[12] over de meestres van Petrarcha gegeven:

> La parole est tousjours reprimée,
> Quand le subject surmonte le disant,

[15] maer de moedt is mij te vol, om mijn' geneghentheden in te hou-[15]
[16] den, ende zelfs onder de achtbaerheit van zoo groot eenen koning
[17] te doen buighen. Dies is mij half tegens mijnen dank ontslipt, 't geen[17]
[18] UEd. hier bij in mijn bot Hollandsch ontworpen ziet. Want het
[19] Latijn is mij over lange deurgewaejt. UEd. zij gedient met het ten[19]
[20] besten te dujden, denkende dat ook de woorden van den stommen[20]
[21] zoone van Croesus, in 't lijfsgevaar zijns vaeders, voortgebracht,
[22] nae allen schijn niet dan stamelende daer ujt geworstelt zijn; ende
[23] echter niet en lieten met den ijver dieze dreef, verschoont te worden.
[24] Op de verbeterde, oft (dat ick beter begrijpen kan) vermeerderde[24]
[25] Thamar, heb ick tegens mijn' eerste overkoomst mijnen mondt[25]
[26] gemaekt: Indien 't UEd. gelieven zal mij de eere haerder jonste te
[27] doen dujren, waer in zich van heeler heeter harte, gebiedt

[28] Ed[e] &c.

[29] U Ed.

[30] Ootmoedighste ende eerbie-

[31] dighste dienaer

* Minuut. II C 11.863[2]. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. f° 2[v] v.e. ontv. brief met Hooft's adres.

[32] P C Hóóft.

[30] Ujt Amsterdam, den 19^{en}

[31] van Wintermaent des jaers 1631.

Hooft stuurt aan Rochus van den Honert diens Latijnse treurspel *Moses legifer sive nomoclastes* (volgens NNBW VIII 818 in 1611 te Leiden verschenen)

terug met een lofdicht. Van den Honert, 1572-1638, was o.a. lid Hoge Raad sed. 1603, geleerd, gematigd contraremonstrant, Latijns dichter o.a. van twee treurspelen; veel bleef ongedrukt.

Eindnoten:

2 *eerder:* lichter, gemakkelijker; *als...bergh:* toespeling op Exod. XXXII, 1.
4 *dat ick...maeken:* dat ik aan elk bedrijf mijn volle, verse aandacht heb moeten geven.
6 *zoo:* zowel.
7 *teffens:* ineens.
8 *opzien:* nl. uit de dood.
9 *opzien:* zich verwonderen; *Voor mij:* Wat mij betreft; *had...handt:* als ik mij verstandig beheerste.
11 *billijk:* met reden (WNT *billijk* 2700 II 2); *Franchois enz.*, vgl. *267*.
15 *de moedt:* het gemoed; *geneghentheden:* gunstige geneigdheid.
17 *'t geen...ziet:* Hooft's lofdicht vgl. LSt. I 301 ‘op zijn treurspel *Moses de Tafelbreker*’.
19 *Latijn:* een Latijns vers gold als eervoller, vooral nu het een Latijns werk betrof; *UEd. zij gedient:* Het moge u behagen, U zij zo goed.
20 de stomme zoon van Croesus zag een Pers op zijn vader af rennen en ερρηζε φωνην ‘brak uit in spreken’; hij behield dit vermogen zijn leven lang (Herodotus I 85; FV 129).
24 *dat:* hetgeen.
25 Thamar was een ouder drama van Van den Honert, dat door de schr. blijkbaar onder handen genomen was.

498 *Aenden H. Geraert van Zanten Gecommitteerde Raedt.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] De Florentijnsche Historien moeten erghens verzeilt zijn, oft haer'[2]
[3] boodschap vergeten hebben. Want ick verneem 'er tael nocht teken
[4] af: maer genoegh, dat zij die verzuimelheit van haeren meester niet[4]
[5] geleert hebben, die zoo wel gedaghtigh is aen den last dien hij zich[5]
[6] zelven heeft opgeleidt. 'T geen UE van d'uiterste wille des Heeren[6]
[7] Dujks vermelt, drijft mij wel tot de vreeze, noch niet tot de wan-
[8] hoop toe. 'T is niet nieuw dat zoodaene personaedjen hunne ge-
[9] denkenissen verbieden met hun lijk ujt te gaen. Maer zelden dat zij[9]
[10] die ter eenwighe duisternis verwijzen. Zijn E zal misschien haere
[11] gevankenis aen eenigh getal van jaeren gebonden hebben; die af
[12] konnen loopen, eer zij mij te staede zullen komen. Niettemin zoo
[13] UE achter den slagh van Vlaenderen, zoo bescheidelijk zelfs nae[13]
[14] 's Veltheeren oordeel beschreven, oft eenighe andere stukken der-[14]
[15] zelve weet te raeken, zal achten dat ick mijn geluk ende UE vriend-
[16] schap te danken heb: gemerkt d'onzekerheit van 't geheel te ver-
[17] werven. Ende oft schoon, nocht van 't een, nocht van 't ander ijets
[18] vallen moght, zoo en vervalt echter daermede niet de verdienste[18]
[19] van zoo goedt een harte 't mijwaerts 't welk maekt

[20] Mijn Heere, tot

[21] U E

[22] Verplichten dienstw[en]

[23] P C Hóóft.

[22] Ujt Amsterdam, den 19[en]

[23] van Wintermaent, 1631.

G. van Zanten heeft Hooft de *Florentijnse Historiën* van Machiavelli beloofd, maar ze komen maar niet. Verzuchting over het servituut waarmee Anthony Duyck zijn gedenkschriften belast blijkt te hebben.

* Minuut. UBA II C 11.865. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. f° 2[r] van een ontv. brief, afgeknipt.

Eindnoten:

2 Machiavelli's *Istorie fiorentine* (1532); *verzeilt:* van 't spoor geraakt; *haer'...hebben:* men heeft vergeten ze te zenden.
4 *haren meester:* G. van Zanten, aan wie ze blijkbaar toebehoorden.
5 *last*, nl. ze aan Hooft te lenen.
6 *'T geen enz.:* A. Duyck had de publicatie van zijn gedenkschriften aan een termijn na zijn dood gebonden.
9 *met...gaen:* uitgegeven te worden als hun lijk begraven wordt (wtganck: uitvaart), dus dadelijk na hun overlijden. In de volgende zin spreekt Hooft de hoop uit, dat het verbod voor een beperkt aantal jaren geldt, zodat hij ze nog voor de *Nederlandsche Historiën* zal kunnen gebruiken.
13 *achter iets raeken:* iets te pakken krijgen (WNT *raken (I)* 203); *den slagh van Vlaanderen:* die van Nieuwpoort; *bescheidelijk:* duidelijk, helder.
14 *oft schoon:* ook al.
18 *vallen:* gebeuren, terechtkomen (WNT *vallen (VI)* 331 58).

499 *Illustr^mo^ Amplissimoque viro Nicola[e] Reigersbergio supremae in Hollandia Curiae senatori.*

*

[1] Illustr^me^ Domine,

[2] Cum quodcunque hic authoritatis est in magistratu, id omne niti
[3] fere praesidio militari videatur, atque hoc, ut par est, ex imperatore
[4] pendeat, plerique super illo quod nosti, negotio, nihil citrá assensum
[5] eius statuendum existimant. Consultum itaque fuerit, per nostros
[6] qui conventui ordinum intersunt, sententiam principis exquirere.
[7] Qui nisi abnuat, non est dubium, quin amico illi in hac urbe securé
[8] vivere privato liceat. Neque commodior pro tempore ratio occur-
[9] rit. Vale. xiii Kal. Jan. MDCXXXI.

[10] T.T.

VERTALING

Aangezien alwat er hier aan autoriteit in den magistraat gelegen is, vrijwel in zijn geheel schijnt te berusten op strijdmacht van soldaten, en deze, zoals in de rede ligt, van den bevelvoerder afhangt, zijn de meesten van mening, dat over die aangelegenheid, die ge kent, niets valt te beslissen zonder diens goedkeuring. Het zal dus wel geraden zijn, door middel van diegenen van ons, die tegenwoordig zijn in het College der Staten, te vorsen naar het gevoelen van den Prins. Indien hij niet afwijzend staat, is er geen twijfel, of het wordt dien vriend vergund, in deze stad onbekommerd te leven, particulier. Doelmatiger gedragslijn gezien de omstandigheden komt mij niet in den zin. Vaarwel.

20 december 1631.

T.à.v.

* Minuut. UBA II C 11.851. Afschr. UBL. Pap. 13.
Dat. XXXI lees XXXII.
Hs. kl. form. enkel vel, achterkant v.e. geschrift.

500 *Aenden Heere Jan Carel de Cordes op zijn Casteel van Wichelen*.

*

[1] Mijn Heere ende gunstighe Neeve,

[2] Dat UEd. zich onze bede korts nae 't overlijden mijner schoon-[2]
[3] moeder Hellemans z.g. door S[r] Bolgaro gedaen, gunstelijk heeft
[4] laeten gevallen, is ons te dien tijde door den zelven verstendight,
[5] ende om nemmermeer in vergetelheit gestelt te worden. Wat nu
[6] mijn schoonbroeder S[r] Carlo gaet bestaen melt ons UEd. aenge-[6]
[7] naeme vanden 15[en] niet voor den 26[en] dezer ontfangen. Zijn handel[7]
[8] bedraejt ons in veelerleij bekommering. Want voor eerst zoo is hij[8]
[9] den sterfhujze een' goede som pe*n* schuldigh, waer aen, nochte aen
[10] volkomen' schifting en scheidinge wij swaerlijk zien te geraeken,[10]
[11] mits dat hij zich derwaerts vertoghen ende zijne neutralitejt tot[11]
[12] Zevenberghen heeft opgezeit. Indien hij nu hierenboven zich noch
[13] quaeme in 't bezit der hoeve tot Contijk te stellen, dat zoude voor-
[14] waer den gemeenen erfgenaemen al te zeer, ende voorneemlijk
[15] smarten onze bedrukte zuster van Zurk, die bujten haer' schult bij[15]
[16] nae in d'ujterste ongeleghenheit vervallen is. Ende zien wij kleene[16]
[17] weere daer tegens, 't en zij UEd. ons goedertierlijk de handt biedt,
[18] 't welk zonder UEd. oft ijemandt anders te verkorten in dezer[18]
[19] wijze, mijns oordeels zoude konnen geschieden. Te weeten, mits
[20] dat UEd. gelieve ons de voor*s* hoeve af te koopen ende daer voor
[21] te betaelen 't geene die bij onpartijdighe lujden door UEd. zelve
[22] daer toe te vinden, zal worden geschat waerdigh te wezen. Jae al
[23] waer het ook ijetwes onder dien prijs, zoude mij beloven de HH[23]
[24] Weesmeesteren dezer stede zijnde executeurs van d'ujterste wille[24]
[25] mijner voor*s* schoonmoeder, te beweghen om in den koop te be-
[26] willighen. Waerinne bij aldien wij elkanderen verstaen, zoude[26]
[27] UEd. overleveren de originele acte van transport ten behoeve van[27]
[28] UEd. ende 't renversael wederomme tot annullatie van 'tzelve ende[28]
[29] verzekeringe mijner Schoonmoeder gepasseert, vande welke hier-
[30] nevens copjen gaen; waermede wij niet en twijfelen oft UEd. en
[31] zoude volkomelijk zijn bewaert ende in 't bezit der voor*s* hoeve
[32] gevestight. Dat mijnen Schoonbroeder voor*s* daer aen geen ongelijk[32]
[33] en zoude geschieden, zal UEd. lichtelijk bezeffen bij 't extract der
[34] clause ujt den testamente mijner schoonmoeder, insgelijx hier bij
[35] gevoeght. Deze clause en is niet geinsereert inde copie van moeders
[36] testament aen mon frere Caerle behandight maer met voordacht
[37] daer bujten gelaeten, ende hem op een papier bezonder onge-[37]
[38] authentizeert gelevert, om UEd. te hoeden voor haeperinge, ende[38]

* Minuut. UBA II C 11.340.

[39] ondank van, met leeninge zijnes naems, geholpen te hebben tot het[39]
[40] ontgaen der confiscatie. In voeghe dat hij bij de copie van 't testa-[40]
[41] ment zijner moeder niet en zal konnen bewijzen, dat het transport
[42] voor*s* anders als in goeder ernst, en zij gedaen geweest. Wel is waer
[43] dat de pacht van de voor*s* hoeve door onzen neven Tas is ontfangen,[43]
[44] ende mijner schoonmoeder, eenighe jaeren lang goedt gedaen.
[45] Maer en achte niet dat dezelve zich troosten zoude des bekent te
[46] staen. Ende al waer 't schoon dat mon frere voor*s*, met de gemelde
[47] clause ende 't getuighenisse van neeve Tas moght voortskomen,
[48] gelijk ons verzekeren neen, zoo en zoude hij daermede tegens de[48]
[49] bondigheit van een wettigh en gearraisonneert transport, in rechte[49]
[50] niet opmoghen: te min dewijl de voor*s* clause lujdt dat ma mere,[50]
[51] ujt krachte van octroij te dien einde verworven, haere leengoederen,[51]
[52] haeren gemeenen erfgenaemen even nae, ende deelbaer onder hen
[53] gemaekt heeft: oft in allen gevalle dat s^{r} Carel aen d'anderen zal
[54] moeten vergoeden 't geen hij met ujtslujten der anderen zich van de
[55] voor*s* leenen zal willen toeeighenen. Is derhalven onze hoope dat
[56] UEd. niet en zal vander handt wijzen zoo goedt een' geleghenheit
[57] om ons altzaemen, bujten UEd. schaede, ten hooghsten te ver-
[58] plichten; maer mij metten eersten verwittighen wat de voor*s* hoeve
[59] ontrent magh waerdigh zijn, ende waer voor UEd. met een woordt,
[60] zoude gelieven dezelve in koope aen te neemen. Waer toe mij
[61] verlaetende wil UEd. met alle die haer lief zijn in schut ende scherm
[62] des almoghenden bevolen hebben, ende in haer' goede gunste, nae[62]
[63] hartlijke groete ende eerbiedenis,

[64] Mijn Heere, ende gunstighe Neeve,

[65] UEd.

[66] Verplichten dienstw^{en} neef

[67] P C Hóóft.

[67] Ujt Amsterdam, 29 Dec. 1631.

Tot de nalatenschap van Susanna Hellemans-van Surck behoorde een hoeve met landerijen onder Kontich, ten zuiden van Antwerpen. Carel Hellemans, die aan de boedel een grote schuld had, maakte zich ervan meester, na zijn domicilie te Zevenbergen en daarmee zijn neutraliteit te hebben opgegeven.

Om hem dit te beletten roepen de Hoofts de hulp in van hun neef Jan Carel de Cordes te Wichelen. De correspondentie (*500, 503, 507, 509, 517*) is niet gemakkelijk te begrijpen, doordat noch de Hoofts, noch De Cordes de situatie kenden en zij dus van onjuiste, ten dele verschillende standpunten uit redeneren. Het gevaar voor confiscatie vanwege de Spaanse koning had Susanna altijd zo voorzichtig gemaakt, dat zelfs Leonora en Lucretia niet van haar Zuidnederlandse

belangen op de hoogte waren. De gladde Carel wist daarentegen alles precies. Zeer kort samengevat was het volgende gebeurd. Toen Arnout Hellemans en Susanna van Surck in 1589 naar Hamburg uitweken, hadden zij hun goederen in Brabant verkocht, behalve haar aandeel in de onverdeelde boedel van haar grootvader Cornelis de Renialme. Door haar vertrek werd dit aandeel confiscabel, en om zich daartegen te dekken droeg zij het over aan een medeerfgenaam, haar nog minderjarige neef Jan Carel de Renialme. Dit kind bleef in Brabant, werd later koopman te Antwerpen en woont nu op het kasteel Wichelen onder de naam de Cordes, die hij van zijn voogd en behuwdoom Arnoult de Cordes schijnt te hebben overgenomen. De verkoop van Susanna's erfdeel was een schijnverkoop geweest, getuige de contrelettre of renversaalbrief, waarin de voogd de overdracht ‘simulaet’ verklaarde te zijn geschied: zodra zij wil, d.w.z. na de oorlog, kan Susanna alles net zo terugkrijgen.

In 1609, ongetwijfeld omdat het Twaalfjarig Bestand toen gesloten en het gevaar voor confiscatie voorlopig van de baan was, had de verdeling van de erfenis van Cornelis de Renialme plaats; aan Susanna viel voornamelijk ten deel een hoeve te Kontich, een Brabants leen. Van het Bestand maakte Susanna gebruik om het leen van de naam van haar grootvader op haar naam te laten overzetten (1612), en het leenhof gaf haar bovendien in 1615 een octrooi, dat haar het recht verschafte, over het leen vrijelijk te beschikken en het b.v. bij testament te verdelen. In 1621, als de hervatting van de oorlog op handen blijkt, moet zij opnieuw beveiliging zoeken en uit een Amsterdamse notariële akte blijkt, dat opnieuw een verkoop aan Jan Carel de Renialme-de Cordes wordt beoogd. Het is niet duidelijk of hiervan iets gekomen is, en of De Cordes krachtens de schijnverkoop van 1589 of krachtens een nieuwe van 1621 in de mening verkeerde, dat de hoeve op zijn naam stond.

De Hoofts vonden de verkoopakte van 1589 met de renversaalbrief en wisten niets van de overschrijving van Kontich op de naam van Susanna. De pacht was haar door haar neef Tas te Antwerpen toegestuurd, wat niet alleen haar dochters, maar ook de procureur-generaal des konings niet wist. De laatste zou anders, na 1621, de hoeve hebben kunnen confiskeren, maar Susanna had gelijk toen zij erop gokte, dat het openbaar ministerie niet op de hoogte was van de handelingen van het leenhof. De ene hand van de bureaucratie zou wel niet weten wat de andere deed.

500. Hooft vraagt of De Cordes een stokje wil steken voor Carel's actie bij het leenhof te Mechelen en of hij de hoeve niet voor een matige prijs van de erven wil kopen: daarmee zou zowel de poging van Carel als een eventuele inbeslagneming door de procureur-generaal voorkomen worden.

503. De Cordes, in de mening dat hij als verheffer van het leen maar een briefje naar Mechelen hoeft te schrijven om alle gedoe van Carel te verbieden, stemt hierin toe. De koop wijst hij niet af, maar die kan alleen doorgaan als al de erven erin toestemmen, en hoe krijgt men Carel hiertoe?

507. De Cordes heeft nog een ernstig bezwaar ontdekt: aan de door Hooft gestuurde stukken ontbreekt het octrooi van 1615, dat de beschikking over het leen verschafte. Zonder dat stuk kan men niets beginnen, dus ook Carel niet uitkopen, wat anders, gezien zijn behoefte aan contant geld, wel kans van slagen zou hebben. De duizend gulden die Hooft meer vraagt dan De Cordes in *503* geboden had, wil hij wel geven (het bod was waarschijnlijk erg laag: *f*9000.)

509. De Hoofts zijn achter de lotgevallen van de hoeve gekomen: niet De Cordes maar Susanna had het leen op haar naam. De Cordes' 'order' aan het leenhof heeft dus niet het minste effect. Het enige is nu dat Carel door een onbevangen verse bemiddelaar tot rede gebracht wordt.

517. De bemiddelaar wordt Jan de Bok (vgl. *370*). Hiermee eindigt de aanwezige briefwisseling met J.C. de Cordes en vermoedelijk zijn bemoeiïngen met de hoeve te Kontich. Drie maanden later brengt zijn zoon een aangenaam bezoek te Muiden, maar Hooft's verslag daarvan aan Baek (*525*) vermeldt niets over dit onderwerp.

De U.B. te Amsterdam bezit, als bijlage bij *507* (31 A e) de oorspronkelijke renversaalbrief van 1589.

Leendertz heeft een studie nagelaten *Hooft en de hoeve te Contich* (UBA hs. Leendertz 52). Doordat L. op elk detail ingaat, is de studie onoverzichtelijk. Er zijn hier een aantal feiten aan ontleend.

Eindnoten:

2 *onze bede:* het is niet duidelijk wat die inhield.
6 *bestaen:* ondernemen, meestal in ongunstige zin; *UEd. aengenaeme:* uw vriendelijke brief.
7 *handel:* handelwijze, ook meestal in ongunstige zin.
8 *bedraejt ons:* wikkelt ons.
10 *schifting en scheidinge:* boedelbeschrijving en -scheiding.
11 *derwaerts:* naar Spaans Brabant.
15 *bedrukte:* in 't nauw zittende.
16 *kleene weere:* kleine mogelijkheid tot verweer.
18 *verkorten:* schaden.
23 *zoude mij beloven:* zou mij met de hoop vleien.
24 Weesmeesteren, vgl. *304*.
26 *elkanderen verstaen:* het eens zijn.
27 *de originele acte enz.:* de officiële, notariële verkoopakte.
28 *renversaal:* contrelettre, ontkrachtingsbrief.
32 *daer aen...geschiedenis:* daardoor niet zou worden tekort gedaan; *de hoeve* is in het aan Carel gestuurde afschrift van Susanna van Surck's testament achterwege gelaten en afzonderlijk beschreven, om bij overlegging van die kopie aan de Zuidelijke autoriteiten de aandacht niet op de confiscabele hoeve te vestigen.
37 *bezonder ongeauthentizeert:* apart en ondershands.
38 *haeperinge:* last, moeilijkheden.
39 *ondank:* het tegendeel van dank.
40 *In voeghe dat:* Zodat.
43 dat neef Tas de pachten aan Susanna heeft overgemaakt, zou voor de overheid het bewijs zijn dat er geen verkoop heeft plaatsgehad, maar Tas zal dit wel niet aan de grote klok hangen, omdat hij feitelijk geholpen heeft, confiscabel goed geheim te houden.
48 *gelijk...neen:* quod non, zoals hij, naar onze overtuiging, niet zal doen.
49 *bondigheit:* bindendheid; *gearraisonneert:* met motieven beredeneerd; *transport:* verkoop.

50 *de voors clause:* de afzonderlijk gekopieerde passage uit Susanna's testament.
51 *octroij enz.:* machtiging door het leenhof om over het leen te beschikken, het te verdelen enz.
62 *met een woordt:* zonder loven en bieden?

501 *Aenden Heere Geraert van Zanten, Gecomm. raedt der HH Staeten.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] UE zal geworden zijn mijn antwoort vanden 19[en] dezer op 't eerste[2]
[3] schrijven ende 't laeste uwer E; 't welk verhoope dat het niet blijven
[4] zal. Nu zijn mij op eergisteren ter handt gekomen de langge-
[5] wenschte ende vergeefs veelgezochte Historien des geheimschrij-[5]
[6] vers: waermede 't werk van dien lidsaert bij mij zijn' volle leden[6]
[7] heeft. De brief van UE zoone haer tot geleide gedient hebbende is
[8] wel bevallijk, als tussen de blaederen van Tacitus ujtgebroedt ende[8]
[9] naer zijnen amber riekende. Maer ick en magh niet op tegens deze[9]
[10] miltheden van gunste, nochte zieze voorshands anders t' erkennen[10]
[11] als met belijdenis

[12] Mijn Heere, dat blijven moet

[13] U E

[14] Verplichte dienstw[e]

[15] P C Hóóft.[15]

Eindnoten:

2 vgl. *498*.
5 *des geheimschrijvers:* Machiavelli.
6 *lidsaert:* sluwerd; *zijn...heeft:* compleet is.
8 *wel:* zeer.
9 *amber:* geurwerk, hier: stijl.
10 *nochte zieze anders t' erkennen:* en zie ook geen kans, mijn dankbaarheid anders te tonen.
15 P.C.Hóóft (subj.).

* Minuut. UBA II C 11.867. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. f° 2[r] v.e. ontv. brief.
Dat. kort na 19 december 1632 (*498*)

502 *Aende HH. Gecom*m. *Raeden*.

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Om te voldoen aen UEd.Mo. missive vanden 22[en] dezer mij nevens
[3] de req[ste] hier bij te rugge kerende behandight, en hebbe niet konnen
[4] ontdekken, dat tot het onderhoudt der acht roeden dijx daerinne
[5] gemelt, zijnde inden jaere 1629 lestleden getrokken binnen de forti-
[6] ficatie van 't Casteel tot Mujden, eenighe andere landen zijn ver-
[7] plicht, als de geene die ten dienste der voor*s* fortificatie zijn ver-
[8] graeven; ujtgenomen een half morghen beswaert met vijf ende een[8]
[9] halve gulden jaerlijksche renten: gelijk UEd.Mo. ujt de hier in
[10] geslotene certificatie der Heemraeden van Mujden zullen kunnen
[11] verstaen. Ben ook daerenboven bericht dat de eighenaren vande
[12] voorschreven' afgedolve landen, ten deele geen' altoos, ten deele[12]
[13] zeer sobere vergoedinge daer voor hebben genoten. In voeghe, dat
[14] U.Ed.Mo. met het interineren hunner req[e] mijns gevoelens, zullen
[15] opereren conform haere aequitejt. Wijders, alzoo de hameije aen de[15]
[16] Noortzijde van 't fort nootlijk vernieuwt ende ten regarde der
[17] nieuwe werken, eenighe roeden bujtenwaerts dient gestelt, gelijk
[18] ick den Ed.Heeren Commissarissen hebbe gedemonstreert ende
[19] inde memorie de Req[e] annex is aengeroert, zoo is mijn reverent
[20] verzoek, dat U.Ed.Mo. gelieve den Heere Ontfanger Reael de[20]
[21] voor*s* renovatie te injungeren, waer aen den Lande dienst zal ge-[21]
[22] schieden. Zulx mij daer toe verlaete, U.Ed.Mo. nevens wensch van
[23] gelukzalighe regeringe den almoghenden bevelende, ende in haer'
[24] goede gratie,

[25] Ed[e] &c.

[26] Uwer Ed.Mo.

[27] Onderdaenen dienaer

[28] P C Hóóft.

[27] Uit Amsterdam, den

[28] laesten Decemb. 1631.

Wat het rekest, ingediend door kleine landeigenaren te Muiden, precies inhield, blijkt niet. De Rekenkamer informeert, of het vergraven van de 8 roeden dijk niet tot

* Minuut. UBA II C 11.342.

iemands voordeel gestrekt heeft, omdat dat stuk dijk in het bolwerk opgenomen is en dus niet meer door de eigenaars onderhouden behoeft te worden (vgl. *617*). Hooft adviseert gunstig op het rekest te beschikken.

Eindnoten:

8 een half morghen vgl. *617*.
12 *geen altoos:* volstrekt geen.
15 *opereren...aequiteit:* handelen in overeenstemming met hun (uw) rechtvaardigheid; *hamije:* buitenste hek op een toegangsweg of poortstelsel (WNT *hamei* 1731 c).
20 *ontvanger Reael:* Pieter R., 1569-1643, was o.a. ontvanger der gemenelandsmiddelen in stad en kwartier van Amsterdam en werd naar deze functie genoemd.
21 *waer aen:* waarmee.

503 *Aen den Heere Jan Caerle de Cordes op zijn Casteel van Wichelen.*

*

[1] Mijn Heere ende gunstighe Neeve,

[2] Op UEd. aengenaemen vanden 5^{en} dezer, en konmen haer niet ten
[3] vollen bedanken voor 't goedt officie den gemeenen erfgenaemen[3]
[4] van mijn' schoonmoeder Joffr^{e} Hellemans zaeligher gedaen, met
[5] het delayeren van advoij, om 't leengoedt aldaer te laten stellen op[5]
[6] den naem van Sr Carlo mijnen swaegher, ziende voorts de diffi-
[7] cultejten bij UEd. gevonden in 't exspedient der verkoopinge door[7]
[8] ons voorgeslaeghen, ende dat UEd. zonder gemeen consent daer[8]
[9] toe niet en zoude kunnen resolveren, zoo en hebben niet naeders,[9]
[10] als ons daerinne, nae UEd. goeddunken te richten, ende t' onder-[10]
[11] staen oft mijn swaegher voor*s* nae redene zal willen luisteren. Om
[12] daer toe te geraeken, waer, gelijk UEd. aenwijst, wel oorbaer[12]
[13] ijemant tot Antwerpen te hebben, die met dexteritejt de zaeke ende
[14] den persoon wiste te handelen. Sr Bolgaro, mits de verbitteringe[14]
[15] tussen hem ende Sr Carlo ontstaen, kennen wij gedestitueert vande[15]
[16] qualitejten hier toe nodigh: ende niemant anders aldaer, dien wij
[17] zouden darren vertrouwen; zijnde de materie wat scabreux mits 't[17]
[18] beduchten van confiscatie. Doch indien de landen geleghen zijn
[19] onder contributie van wederzijden, 't welk UEd. best zoude konnen[19]
[20] weeten, zoo en hadmen daer af geen' swaerigheit te verduchten.
[21] Maer in allen gevalle zijn van verstande dat UEd. lichtlijk eenighen[21]
[22] confidenten vriendt zal vinden op wien wij procuratie moghten[22]
[23] passeren, om tot entremise hierinne te dienen, ende bij ons geloont
[24] te werden als naer behooren. Dezelve zoude mijnen voor*s* swaegher
[25] hebben te remonstreren, hoe UEd. zonder onze bewillighinge zich[25]
[26] beswaert vindt het leen op zijnen naeme te laeten overstellen, ende[26]
[27] wij daerinne niet en konnen consenteren ten regarde vande dis-
[28] positie zijner moeder bij octroije gedaen, ujt krachte derwelke hem
[29] aen 't voor*s* leen ende hoeve, niet meer en is competerende, dan een
[30] derdepaert van elf twaelfdepaerten: gemerkt 1/12 paert moet gaen
[31] aen 't kindt zijner zalighe zuster Susanne, 't welk alleen in zijne
[32] legitime is geinstitueert, ende de rest in drie staeken: te weten van
[33] hem Carlo, mijn' huisvrouwe Helionora, ende haere zuster Lucre-
[34] tia. Welke zijne portie zoo men hem beloofde op goede rek^{e} te[34]
[35] doen hebben in comptant, zouden wij verhoopen dat hij waere om[35]
[36] gehoor te geven; immers indien hem d'erbarmelijke staet zijner[36]
[37] voor*s* zuster wel gerepresenteert worden, ende ijetwes ter harte[37]

* Minuut. UBA II C 11.343.

[38] moght gaen men zoude daer bij konnen voeghen, dat zoo de zaeke

in recht quaeme, de fiscael lichtlijk alles aentasten zoude als zijnde
bij 't leven zijner moeder verbeurt: ende dat hij dit goedt nemmer-
meer zoude konnen belasten oft beswaeren, bij mangel van vollen
eigendoom: zonder klaer*h* der welke zich ijder hoeden zoude van
gelt te scheiden. D' authentique copie van 't testament nu, heeft
UEd. bij dezen. Die van 't octroij en hebben wij onder de papieren
van 't sterfhujs niet konnen gevinden, (bij wiens faute, is gode
bekent) maer weeten te doceren bij twee distincte brieven van
Antonio van Zurk zaeligher in dato den laesten Octob. *a* 1615, den
13^en^ feb. *a* 1616, ujt Antwerpen aen wijlen zijnen zoone Eduart
geschreven, dat het is geimpetreert geweest, gelijk bij de gesub-
reguleerde clause van 't testament wort geassereert. Ende alwaer 't
schoon datter geen octroij en waere, zoo zoude echter stadt grijpen
de voor*s* clause voorzooveel zij is dicterende dat, ingevalle Sr Carlo
zich zoude willen stellen in possessie der hoeve, hij den anderen
erfgenaemen zoude moeten goedt doen 't geen hij daer bij moght
advanceren 't welk op een ujtkomt. Niettemin wij hebben tot
Brussel met alle diligentie doen zoeken nae 't voor*s* octroij: doch
tevergeefs. Maer onlanx doorziende de papieren dit stuk raekende
zijn geimbatteert in zekere acte van meetinge der voor*s* hoeve,
waerbij gezeit wort dezelve groot te wezen over de 26 bunderen,
ende het leengoedt te ressorteren onder den Leenhove van Mechelen. 'T welk ons doet denken dat wij dus lang aen een verkeerde
deur hebben geklopt, ende orde geven om op 't register van
Mechelen nae 't voor*s* octroij te vereischen, ende ons copie authen-
tiq toe te veirdighen. Ist dat ons dit gelukt, zal zoo veel te beter zijn:
maer anders wij genootzaekt ons met de voor*s* twee brieven ende
clause te behelpen. Aengaende voorts den prijs die UEd. gaerne
gestelt had op £ 1500 vlems, willen verhoopen dat UEd. geen'
swaerigheit zal maken van te koomen tot 10000 gl. alhoewel de
geleghen*h* ons is raedende den handel niet af te slaen, wanneer 't
UEd. ook niet en geliefde boven de voor*s* £ 1500 te gaen. De voor*s*
hoeve heeft in pachte gegolden gl 320, over veele jaeren, sedert de
welke, de landen zoowel als hier ook in brabant nae wij bericht
worden niettegenstaende den benauwden tijdt, merkelijk zijn gerezen. 'Twelk wij UEd. bidden in consideratie te hebben ende ons
metten eersten opening te doen van eenen persoon bequaem om
mon frere voor*s* tot redene te disponeren, op dat wij volmaght
ende instructie overschikken. Ondertussen zoo de copie van 't
octroij komt zullen ze daer nevens bestellen, ende UEd. nae wederwensche van een gelukzaeligh nieuwe jaer, den almoghenden in
schut ende scherm, met alle die haer lief zijn, bevolen laeten, nevens

[81] hartlijke groete dienst ende eerbiedenis

[82] Mijn Heere ende gunstighe Neeve, van

[83] UEd.

[84] Geobligeerden neeve ende dienaer

[85] P C Hóóft

[87] UEd. zal bevinden bij 't testament gestelt zekere executeurs, maer
[88] alzoo dezelve weigherden dien last t' aenvejrden, zijn in hunner
[89] plaetse bij schepenen gesurrogeert de HH. Weesm^{ren} dezer stede
[90] ende tot administrateurs onder hunne surintendentie Sr Gujllelmo[90]
[91] Bartolottj d'ouwde ende Carlo vander Wijen, van welke acte wij
[92] UEd zullen doen houden authentiq bescheidt, mitsgaders vande
[93] aggreatie van den koop, indienze voortgank heeft.[93]

[94] ujt Amsterdam, den 19^{en} Januarij, *a* 1632.

Zie comm. bij *500*.

Eindnoten:

3 *'t goedt officie:* de goede dienst.
5 *het delaijeren van advoij:* het uitstellen van de toestemming.
7 *exspedient:* transactie, rechtshandeling.
8 *gemeen consent:* toestemming van allen.
9 *zoo...naeders:* kunnen wij niets beters.
10 *onderstaen:* onderzoeken.
12 *oorbaar:* nuttig.
14 *handelen:* hanteren.
15 *kennen wij gedestitueert van:* weten wij dat niet heeft.
17 *scabreux:* hachelijk, bedenkelijk, er is een luchtje aan.
19 *onder contributie van wederzijden:* aan Spanje en aan de Republiek, teneinde tegen de soldaten van beide partijen beveiligd te zijn (‘sauve-garde’): in deze situatie had volgens een tractaat van 1622 geen naasting plaats; *best:* het best.
21 *zijn van verstande:* zijn wij van mening.
22 *op...passeren:* aan wie wij een notariële volmacht konden verstrekken ter bemiddeling, als bemiddelaar.
25 *remonstreren:* uiteenzetten.
26 *ende wij...gedaen:* en dat wij daarin niet kunnen toestemmen wegens de beschikking die zijn moeder bij octrooi getroffen heeft; met ‘octrooi’ moet Hooft bedoelen, de apart aan Carel gestuurde passage uit haar testament.
34 *Welke...comptant:* Als men hem zijn aandeel beloofde, behoorlijk berekend, in contant geld.
35 *dat hij...geven:* dat hij erop in zou gaan.

36 *immers:* vooral.
37 *gerepresenteert:* voor ogen gesteld.
39 *aentasten:* in beslag nemen.
40 *dat hij...eigendoom:* dat hij op dit goed nooit van z'n leven hypotheek zou kunnen nemen omdat hij het gehele eigendomsrecht niet heeft.
42 *zonder...scheiden:* als dit volle eigendomsrecht niet duidelijk is zou iedereen er wel voor oppassen, geld te geven.
44 *bij dezen:* als Hooft bij de stukken ook de renversaalbrief van 1589 gevoegd heeft en De Cordes die met *507* teruggestuurd heeft, zou dat de aanwezigheid van dat stuk als bijlage bij UBA 31 A e verklaren.
46 *doceren:* aantonen; *distinct:* afzonderlijk.
47 Antonio van Zurk, † 1623, oom van Susanna.
49 *geimpetreert:* verworven; *gesubreguleert:* bevestigd.
51 *stadt grijpen:* van kracht zijn.
54 *goedt doen:* uitkeren.
55 *op een ujtkomt:* op hetzelfde neerkomt.
58 *zijn geimbatteert in:* hebben toevallig gevonden (It. imbattersi: bij toeval ontmoeten).
61 *een verkeerde deur:* de Raad van Brabant te Brussel in plaats van het leenhof te Mechelen.
63 *vereischen:* vragen.
67 een pond vlaams = zes gulden.
69 *gelegen*h*:* omstandigheden.
74 *in consideratie te hebben:* te overwegen.
75 *metten eersten:* zo spoedig mogelijk; *opening doen van:* inlichten over, aan de hand doen.
76 *tot redene disponeren:* tot rede brengen, tot bereidheid tot redelijk overleg weten te brengen.
90 *surintendentie:* oppertoezicht, vgl. *304* r. 47.
93 *aggreatie:* toestemming, nl. van de weesmeesters en executeurs.

504 *Aenden Ridder Constantin Huighens &c.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Mijn plight om UEd. te believen, ende geneghenheit tot Mons[r2]
[3] Brosterhujzen, t'zaemenspannende, hebben al hunnen ijver tschrap[3]
[4] gestelt tegens de gunste der anderen, om zijner E. waerdije 't hooft[4]
[5] boven te houden. Etlijke daeghen, ben ick op de been oft schild-[5]
[6] waght geweest, om de handt in 't hair der geleghenh[t] te krijghen;[6]
[7] ende had zommighen Heeren alhier 't vier zoo nae, ende mijns[7]
[8] bedunkens, zoo goedt een' grondslagh gelejdt, dat mijn' hoope
[9] zich wel half geluk met de gewilde ujtkoomst wenschte. Maer,[9]
[10] acharmen, op 't schoonst, ontvallen mij mijn' roozen. Want nu[10]
[11] beginnende voor te slaen, bij eenen van burgerm[ren] daer ick
[12] 't meeste vertrouwen op stelde, oft niet geraeden waer, dat de[12]
[13] persoon, als van wien geenszins te vreezen staet, ne minuat[13]
[14] praesentia famam, zich eens quaeme vertoonen; kreegh[14]
[15] t'antwoort, hoe zich eenighe klippen van aenstoot op, ende 't heele[15]
[16] werk stujten deeden. Naemelijk daer viel bedenken, dat het zap[16]
[17] de kool niet waerdt zoude zijn, ende kleene eere voor de stadt,[17]
[18] schier oft morghen, ten aenzien der geringe vruchten, te laeten[18]
[19] vervallen, 't geen tot swaere kosten zoude wezen aengeheven. In
[20] voeghe datter gesproken wert van de zaek op nieuw inde
[21] vroedschap te draeghen. Hier ujt is goedt om bevroeden hoe verre[21]
[22] alles te zoeken zij. Want burgerm[ren] zullen geen' dink bij raedslot[22]
[23] aen hunne E E gestelt herhandelen, zoo zij daer toe gezint zijn;
[24] nochte de herhandeling lichtelijk tegens hunnen zin ujtvallen. Ick[24]
[25] zal mij echter inde venster, ende mijn' vrienden oogh in 't zeil
[26] houden, nocht windt verwaerloozen, zooder ujt eenighen[26]
[27] bequaemen hoek komt te waeyen. Waerop UEd. zich vrij te[27]
[28] slaepen legge verzekert, dat mij een eeuwigh wroeghen zoude
[29] wezen in gebreke te blijven aen 't geene haer schuldigh is,

[30] Mijn Heere

[31] Uwer Ed.

[32] Verplichte dienaer

[33] PCHóóft.

[34] Ujt Amsterdam, 20 Jan. 1632.

* Minuut. UBA II C 11.347. Afschr.UBL. Pap. 13.

[35] Ick legge den H. Bas eerstdaeghs inden Haeghe te koomen:[35]
[36] ende kon in allen gevalle niet ondienstigh zijn, dat hij op deze[36]
[37] stoffe, eens door UEd. gesproken wierd.

Eindnoten:

2 *om...believen:* Huygens steunde de pogingen van zijn vriend *Brosterhuyzen* om de leiding te krijgen van een in Amsterdam te stichten botanische tuin (Br. spreekt van een *jardin medicinal*) ten behoeve van het zojuist opgericht Athenaeum aldaar. Zie de brieven van Brosterhuyzen van 20 febr. 1631 aan Huygens, van Van der Burg van 24 febr. 1631 aan Huygens. (Br. nrs 579, 580, ook 653 van Barlaeus aan Huygens van 19 jan. 1633). Hooft was hoe dan ook op de hoogte van Huygens' pogingen ten bate van zijn oude vriend. Er is geen brief van hem aan Hooft over deze zaak.

3 *Brosterhujzen:* 3 juni 1610 te Leiden op 14-jarige leeftijd ingeschreven, studeerde vooral botanie, maar had veel liefhebberijen, o.a. het schrijven van verzen en kwam daardoor niet verder. Huygens leerde hem misschien in zijn studententijd 1616/7 in Leiden kennen (Br. I, p. 174 n. 6); *t'zaemenspannende:* samenwerkend, in vereniging; *tschrap gestelt:* in het werk gesteld, in stelling gebracht (tegen enz.).

4 *gunste der anderen:* van de anderen (objektieve genit.); *om...houden:* om zijn verdienstelijkheid (voortreffelijkheid) te steunen (vgl. iemand het hoofd ophouden, WNT *ophouden* 862 iemand steunen).

5 *ben...geweest:* ben ik op stap geweest of heb op post gestaan.

6 *om...krijghen:* om de goede kans te grijpen, waar te nemen (naar het romeinse gezegde): de *occasio* heeft van voren haar, is van achteren kaal; vgl. nog: de gelegenheid bij de haren grijpen (WNT *gelegenheid* 1117).

7 *ende had:* en ik had; *'tvier...nae:* het vuur zo na (aan de schenen) gelegd (*geleidt* samengetrokken).

9 *wel half:* meer dan half; *gewilde:* gewenste.

10 *op...roozen:* terwijl ze op hun mooist zijn, ontvallen enz. (*op 't schoonst* pred. toev. bij *roozen:* op het schoonst zijnde); *Want...slaen:* Want toen ik nu begon te opperen.

12 *geraeden:* dienstig, goed.

13 *als...famam:* (pred. toev. bij *de persoon:* als een man van wie enz.; causaal te vert.) omdat van hem geenszins gevreesd hoefde te worden dat zijn tegenwoordigheid zijn reputatie (aanzien) zou schaden.

14 *zich...vertoonen:* zich eens kwam presenteren.

15 *t'antwoort:* te antwoord, thans ten antwoord; *hoe...deeden:* dat zich enige hinderpalen voordeden en de hele zaak deden stagneren (samentrekking *deeden*, eerst lid van compositum, daarna causaal hulpwerkw.; *klippen van aenstoot* letterlijk: stenen waaraan men zich stoot, struikelblokken; WNT *aanstoot* 372 1).

16 *Naemelijk...bedenken:* Het bezwaar deed zich namelijk voor.

17 *ende...stadt:* en dat het tot geringe eer (tot schande) van de stad zou strekken.

18 *schier...morghen:* vandaag of morgen (WNT *schier (IV)* 563); *ten...vruchten:* gelet op de geringe voordelen; *te...aengeheven:* te laten tenietgaan wat met grote kosten zou zijn begonnen.

21 *draeghen:* brengen; *Hier...zij:* Hieruit is duidelijk op te maken hoe weinig kans er is op slagen.

22 *Want...ujtvallen:* Want burgemeesters zullen geen zaak, bij raadsbesluit aan hen overgelaten (opgedragen, toegewezen) opnieuw behandelen (in de vroedschap) als zij ervoor voelen, en de herbehandeling zal niet licht tegen hun zin uitvallen.

24 *Ick...venster:* (*stellen* samengetrokken) ik zal echter uitkijken.

26 *nocht...waeyen:* en geen wind verwaarlozen als er een uit een gunstige hoek gaat waaien.

27 *Waerop...Hooft:* (dem. vert.) U kunt daar gerust op zijn, ervan verzekerd dat ik eeuwig berouw zou hebben als ik tekort schoot in hetgeen uw aan u verplichte dienaar P.C.H. u verschuldigd is.

35 *Ick...koomen:* Ik onderstel dat enz. (acc. c. inf.) (WNT *leggen* 1436, dit citaat); *Bas:* vgl. *45*.

36 *ende...wierd:* en het zou in elk geval niet ondienstig kunnen zijn dat u hem eens over deze zaak sprak (inversie na *ende*, subj. *dat...wierd*).

505 *Aenden Ed. Heere Huigh de Groot*,

*

[1] Vertoonen in aller eerbiedenis een' ontallijke meenighte der[1]
[2] ingezetenen van Hollant volghende de gemaetighde zijde der
[3] regeeringe, hoe zij met d'ujterste ernst, aendacht en zorghvuldig-[3]
[4] heit overwoghen hebbende 't geen noopende zijner Ed. vertrek, oft
[5] verblijf hier te lande in bedenken komt, niet anders en konnen[5]
[6] verzinnen, als dat zijne Ed, zoo om haer zelf, als om der landtzaeten[6]
[7] wille zich behoort te laeten binden aen zoo veele geneghentheden[7]
[8] haer ujtbondighlijk toegedaen, van lujden dien zijne welvaert ten
[9] hooghsten ende immers zoo zeer als haer eighe ter harte gaet,[9]
[10] nochte de getrouwheit van alzulk een getal lujden met eere, ende[10]
[11] oprechte vrienden te leur te stellen ende te verlaeten. Met eenen
[12] gelieve zijner Ed. in te zien, hoe smaekelijk het zijner huisvrouwe[12]
[13] ende kinderen zal zijn daeghelijx onder hunne landslujden, be-
[14] kenden ende goedtgunstighen te verkeeren: van de welke zij bij[14]
[15] verscheide geleghentheden treflijke vorderinge, dienst, ende hulpe[15]
[16] hebben te verwachten. Ende al waer 't schoon dat zijn' Ed. zich der[16]
[17] gemeene zaeke niet begeerde te bekreunen, zoo gaet het echter vast[17]
[18] genoegh dat dezelve blijvende buiten dienst des lands ende der
[19] stadt, maer haer eighen meester, bestaende is om zich zelven bij[19]
[20] weghe van haere rechtsgeleertheit, overvloedelijk ende eerlijker
[21] wijze met aenwinst van tijdtlijke haeve te zeghenen: in groote
[22] luister ende als ne privatus quidem sine imperio te leven; bijstaende[22]
[23] de stadt ende d'inwoonders niet alleen derzelve maer van
[24] 't gansche landt, in de wightighste zaeken, met haeren raedt: zulx
[25] zij voor een orakel ende mondt der wijsheit door heel Hollandt zal
[26] geacht wezen. Waer op haer vaederlandt, voor de weldaedt van
[27] haer ter werelt gebracht te hebben in volle betaelinge aenneemen
[28] zal de eere die zij den zelven doedt met haer verblijf. 'T welk ook[28]
[29] een verzachtende zalve zijn zal inde wonde der scheuringe, tot het[29]
[30] heelen derwelke zijn' Ed. verscheide geleghenheden zal weeten
[31] waer te neemen, die bij anderen verbij gezien, oft niet met zoo
[32] gelukkigh een' handt zouden aenvejrt, ende te raede gehouden[32]
[33] worden. Behalven dat deze zijner Ed. gevoeghlijkheit 't hart des
[34] Prinssen zal buighen om alle die haer gunst toe draeghen, met zijne[34]

* Minuut. UBA II C 11.855.
T. in margine l. bovenaan een ander begin van de hand van Arnout Hooft: ‘Mijn heer (...) vertoon U.E. in alle eerbiedenis, nevens een ontallijke meenighte der ingezetenen enz.’
Onderaan achterop de blanco f° 2^{v} ‘1631 Dec. 1632’ (PCH).
Dat. Daar de regering in die maand over het toestaan van de Groot's vestiging in Holland delibereerde, is deze datering waarschijnlijk. Dr. B.L. Meulenbroek stelt het stuk kort voor 26 januari 1632 op grond van inhoudsovereenkomsten met Grotius' brief van die datum aan J. Wtenbogaert (*Briefwisseling van Hugo Grotius* V (R.G.P. Grote serie 119) blz. 12).

[35] goedertierenheit te begenaedighen. Daerentegens indien zijn' Ed.
[36] zich naer bujten ende in dienst van eenighen ujtlandschen Heere[36]
[37] begeeft, staet grootelijx te beduchten, dat veele harten ziende haere
[38] zoo vierighe wenschen ende beeden verwerpen, zulx voor al te
[39] bijster een' onbeweeglijkheit zullen rekenen, ende van zijn' Ed.

verwijderen. Zijn Ed., haer' Gemaelinne ende kinderen en zullen
nerghens beloopen die geneghenheit ende trouwhartigheit, die hun[41]
hier te vooren berejdt is; nochte die aengenaemheit van
ommegang, maer zoo 't gebeurde ('t welk God genaedelijk
verhoede) dat haer' Ed. hun in kort quaem' t' ontvallen ende[44]
't hooft neder te leggen, zich in swaere bekommeringen ende
zonder eenigh heul oft troost vinden. De middelen ook om haere
kinderen te vorderen zullen zeer ongewis ende maghtighen nijdt[47]
onderworpen zijn bij de vreemden. In plaets van haer eighen heer
ende meester te zijn, zal zijne Ed. dujzentderleij' wederwaerdig-[49]
heden van meesters en knechts moeten dulden ende in sujker[50]
opeeten, om zelf tot eenighe merkelijke vorderinge te geraeken,
ende die verworven hebbende altijds op een glad ijs staen, mits de
listen ende laeghen staedigh te hove in swank gaende om den
eerlijken lujden die eenigher mate verheven zijn, 't gras onder[54]
hunne zoolen te maeijen. Ende genomen dat de fortuine haer Ed.
hierinne boven gewoonte mede loopen wilde, zoo is 'er echter zoo[56]
swaer een last van kosten aen de hoofsche bedieningen vast, dat
zijner Ed. kinderen zich ten ujteinde daer bij, min zouden[58]
gevordert vinden, als bij 't voordeel dat zij met haere enkele[59]
rechtsgeleertheit zoude konnen doen. Luttel lujden voorwaer die
hun vaderlandt zelfs om billijke reden verlieten zietmen zich des[61]
bedankt te hebben: gelijk aen Themistocles, Coriolanus ende
andere gespeurt kan worden. Ook zoud' het den Lande een'
eeuwige schande zijn, zoo de naekomelingen quaemen te oor-
deelen, dat dus een hemellicht als zijn' Ed. is, daer ujt had moeten
verdreven blijven. Het onbenoeghen des Prinssen over haere
onbeweeghlijkheit zal drukken alle de geenen, die zijner Ed. ojt
gunst bewezen, ende op nieuw een bitse bitterheit inde wonde der
scheuringe wrijven, waer door zij wellicht t' eenemael ongeneeslijk[69]
moght worden. Is derhalven d'ootmoedighe bede op zijn' Ed.
dat haer gelieve zich zelve, de haeren vrienden en vaderlandt met[71]
haer vertrek niet te bedroeven, ende van zoo groot ende genoegh-[72]
zaem zeker een heil te versteken, op d'ongewiste hoope ter[73]
werelt, nochte zich te keeren aen de ingebeelde ende ongegronde[74]
zorghe van verkleening te lijden bij overlevering van een verzoek-[75]
schrift aen de Overigheit, om hier te lande ongemoejt te blijven
woonen. Want zeker indien daer bescheidt tot genoeghen haerder
Ed. op volght, zoo zal de meeste vernedering over de zijde der[78]
Overheit wezen: gemerkt zijn Ed. niet altoos, ende d'Overheit het[79]
vonnis over zijn' Ed. gestreken, nevens 't plakkaet tegens haer boek[80]
ujtgegeven zoo doende komt te herroepen. Indien het bescheidt

[82] haer wansmakelijk valt, zoo zal haer vertrek bij alle lujden met[82]
[83] eere verschoont worden. Entlijk verblijvende staet haer altoos de[83]
[84] deure noch open om ten lande ujt te gaen ende zal zij min verplicht
[85] zijn aende geenen die haer komen te beroepen, bij oft zij geen'[85]
[86] blijvende plaets in 't vaederlandt vindende zich scheene ujt ujterste
[87] noodt in dienst van vreemden te begeven. Maer indien zij ditmael
[88] 't landt verlaet, zij delft daetlijk achter zich den wegh op ter[88]
[89] wederkoomste.

In het door v. Papenbroek samengestelde recueil UBA II C 11 bevindt zich een door Hooft opgesteld verzoekschrift aan Grotius om hem over te halen, in ons land te blijven. Het is een in de 3e persoon gesteld betoog, waarvan het origineel 'ontallijke' handtekeningen moet gedragen hebben. De minuut is in alle grote uitgaven onder de brieven opgenomen. Een reactie op dit rekest is niet bekend, Grotius' precaire positie tijdens zijn terugkeer en zijn voorzichtigheid verklaren dit. Maria van Reigersbergh bezocht de Hoofts (volgens *543*) 31 juli 1632, Grotius verzoekt in een brief aan Vondel van 17 augustus d.a.v. zijn dienstelijke gebiedenis aan de goede vrunden 'insonderheyt aen mijnheer de drossaert Hooft, die ik ten hooghsten ben geobligeert'. Dit kan zeer goed op het rekest slaan.

Eindnoten:

1 De aanspraak maakt deel uit van de eerste zin; *Vertoonen:* zetten uiteen, maken duidelijk.
3 *hoe:* dat.
5 *in bedenken komt:* voor overweging in aanmerking komt.
6 *verzinnen:* tot een inzicht komen; *zoo...als:* zowel als.
7 *behoort:* verplicht is.
9 *immers:* tenminste; *haer eighe* (welvaert = welzijn).
10 *lujden met eere:* respectabele lieden (ook in r. 82).
12 *smaekelijk* + dat.*:* aantrekkelijk, begeerlijk voor.
14 *goedgunstighe:* mensen die hun sympathiek gezind zijn.
15 *treflijke vorderinge:* effectieve bevoordeling.
16 *Ende...schoon:* En al was het ook het geval; *zich...bekreunen:* zich niet wenste te bemoeien met het openbare leven.
17 *zoo...genoegh dat:* het lijdt (toch) geen twijfel of.
19 *bestaende:* in staat; *bij weghe van:* door middel van.
22 *Ne privatus etc.:* zelfs als ambteloze niet zonder gezag (Tacitus, *Dialogus de oratoribus* 36, 5, waar voor *imperio* staat *auctoritate*); *bijstaende:* door bij te staan.
28 *den zelven:* het vaderland.
29 *scheuringe*, nl. van de binnenlandse, vooral kerkelijke politiek (ook in r. 69).
32 *te raede gehouden:* zorgvuldig in petto gehouden (WNT *raad* 20 7).
34 *buighen:* doen neigen.
36 *naer bujten:* naar het buitenland.
41 *beloopen:* vinden (WNT *belopen* 1746 g); *hun te vooren berejdt is:* op hen wacht.
44 *haer' Ed.:* Hooft bedoelt een mv.: als de ouders hun, nl. de kinderen, kwamen te ontvallen.
47 *vorderen:* carrière te doen maken; *nijdt:* afgunst.
49 *wederwaerdigheden:* onaangenaamheden.
50 *meesters en knechts:* hoger- en lagergeplaatsten; *in sujker:* voor zoete koek.

54 *'t gras...maeijen:* de voet te lichten.
56 *echter:* aan de andere kant, toch weer.
58 *ten ujteinde:* per slot van rekening: als zij hun erfdeel ontvangen.
59 *zij:* Grotius (te ontlenen aan de gen. *zijner Ed.*, of aan *haer Ed.* in de vorige zin).
61 *billijke:* goede, gegronde; *zich...hebben:* dat zij daar gelukkig, tevreden over geweest zijn (WNT *bedanken* 1123 II 2).
69 *scheuringe*, zie r. 29.
71 achter *haeren* leze men een komma.
72 *genoeghzaem...heil:* een nagenoeg zeker voordeel, geluk.
73 *versteken:* beroven; *op:* steunend, vertrouwend op.
74 *nochte zich te keeren:* (aansluitend bij *dat haer gelieve*) en zich niet te bekommeren.
75 *verkleening:* vernedering.
78 *meeste:* grootste; *over:* aan.
79 *niet altoos:* volstrekt niets.
80 het plakkaat van 24 november 1622 tegen Grotius' *Verantwoording van de wettelycke Regiering van Hollant en Westvrieslant*. Hoorn 1622. Vgl. *188*.
82 *lujden met eere:* respectabele lieden.
83 *Entlijk:* Tenslotte (ter inleiding van de hele zin); *verblijvende:* als zijn Ed. hier blijft.
85 *komen te beroepen:* benoemen (het hulpww. komen betekent ‘door wie, wanneer en waar het lot dit ook mag laten gebeuren’); *bij oft:* (te verbinden met *min* r. 84) vergeleken met het geval dat.
88 *zij delft daetlijk op:* dan verspert hij metterdaad (opdelven: door vergraving onbegaanbaar maken (mil.)).

506 *Aen de Gerechten van WeesperCarspel ende Bijdelmeer*

*

[1] Eerzaeme &c.

[2] Leedt is mij dat de redenen in mijnen laesten noopende 't[2]
[3] secretarisampt bijgebracht, zoo luttel plaets bij UE E gevonden[3]
[4] hebben, als bij den uwen van den 15[en] dezer gespeurt wort. Dies-
[5] niettegenstaende hebbe naeder op 't stuk gelet, met de HH van[5]
[6] Weesp gecommuniceert, ende hunne EE mij suffisantelijk doen[6]
[7] blijken hoe zij van over lange in possessie zijn van te stellen eenen[7]
[8] secretaris zoo tot bedieninge vande stadt als van 't Carspel ende
[9] Bijdelmeer: zulx ghijlujden hierinne niet en kunt innoveren[9]
[10] zonder u zelven notoirlijk in 't ongelijk te stellen: ende verwondert
[11] mij grootelijx dat de Notaris Jan Corneliszoon heeft konnen[11]
[12] verstaen, zich tot een instrument te laten gebruiken van zoo[12]
[13] maghtigh een onlust ende tweedraght als ujt dus een' ongefon-
[14] deerde nieuwigheit waer geschaepen t'ontstaen. Dat UE E vreemt[14]
[15] vinden 't salarieren van eenen secretaris bij anderen gestelt, en kan[15]
[16] ick daer voor niet aenneemen; gemerkt verscheide plaetsen, ende[16]
[17] onder andre de stadt Naerden, subject zijn om zich te dienen voor[17]
[18] Secretaris van den geenen, die bij andere Heeren dat recht
[19] hebbende, daer toe verkooren wort. Zelve die van Weesp, loonen[19]
[20] wel hunne stadsboden, die nochtans bij d'Ed. Mo. HH. van de
[21] Rek[e] worden gestelt. Zult daeromme alsnoch wel doen, ende[21]
[22] admitteren in UE E rechtsbanken den Secretaris bij henlujden
[23] beroepen: te meer naerdien UE E alreeds met hem hebben
[24] gebezoigneert, ende hem door die actie in possessie van zijnen[24]
[25] dienst gestelt. Waermede nieuwe onkosten van processen ende
[26] andere swarigheden uwer gemeente, die noch anderszins meer als[26]
[27] genoegh is belast, zullen werden verhoedt, tot mijnen contente-
[28] mente, die doch niet en meene te gedoghen, dat mijn schout met[28]
[29] eenen anderen secretaris zal zitten, als bij die van Weesp wettelijk[29]
[30] ende naer costujme is ingevoert. Zoo UE E eenighe particuliere[30]
[31] secreten hebt, zult daer toe moghen gebrujken den geenen die UE
[32] bequaemst zal dunken, ende blijven den almoghenden in schut
[33] ende scherm bevolen,[33]

[34] UE E

[35] Toegedaene goede vriendt

* Minuut. UBA II C 11.348.

[36] PCHóóft.

[37] Ujt Amsterdam, 26 Ja^{n} 1632.

De gehuchten Weesperkarspel en Bijdelmeer hebben, als nieuwigheid, de secretaris van Weesp niet meer willen gebruiken, maar een notaris als hun aparte secretaris in dienst genomen. Hooft wijst op het onwettige hiervan en eist terugkeer tot de gebruikelijke werkwijze.

Eindnoten:

2 *redenen:* argumenten.
3 *bijgebracht:* aangevoerd; *plaets vinden:* gehoor vinden.
5 *naeder...gelet:* de zaak (nogeens) nauwkeuriger overwogen.
6 ende (hebben, niet afhankelijk van *Diesniettegenstaende*).
7 *van over lange:* sedert lang; *in possessie...stellen:* het recht bezitten, aan te stellen; eenen (telw.).
9 *innoveren:* verandering aanbrengen.
11 *heeft konnen verstaen:* goedgevonden heeft.
12 *een instrument:* een middel: deze notaris is blijkbaar als secretaris opgetreden.
14 *waer geschaepen te:* wel moe(s)t (WNT *geschapen* 1709 B).
15 *bij anderen gestelt:* door anderen benoemd.
16 *daer voor,* nl. voor vreemd, als iets vreemds.
17 *subject zijn:* eraan onderworpen zijn, in de toestand verkeren van te moeten.
19 *Zelve...Weesp (...) wel:* De Weespenaren zelf.
21 *wel doen, ende admitteren:* zo goed zijn, toe te laten.
24 *gebezoigneert:* gewerkt.
26 *noch anderszins:* ook uit anderen hoofde.
28 *doch:* namelijk, immers, waarlijk.
29 *zitten:* zitting houden, ambtelijk samenwerken.
30 *particuliere secreten:* speciale geheimen.
33 achter *bevolen* zou een punt moeten staan, daar Hooft in deze voor zijn doen nonchalant gestelde brief zijn ondertekening niet in de slotformule opneemt.

507 *Eersame discrete Sr P. Hooft ende medeerfgenam van Jouffrau Hellemans Saliger Amsterdam.*

*

(*Hooft:* Wichelen 26 Jan 1632. Amsterdam 3 feb. 1632)

[1] Mijn Heere ende gunstige Neve

[2] Ick hebbe op gisteren wel ontfangen U.E. aengenamen van
[3] 19 deser, mette Copije autenticq vant testament, dan verwondert
[4] het principalste te weten de ottroije van te mogen van leengoet
[5] disponeren, gebrickt. indien deselve niet te vinden, vrese swarigeit[5]
[6] sal geven, want geen leengoet sonder ottroij mach galieneert bij[6]
[7] testament worden. wel is waer naer mijn iugement, ende gevende[7]
[8] tselve tot beter, dat het testament moet achtervolgt worden, ende[8]
[9] neve Carlo willende de hoeve genieten dat ditto neve Carlo sovele[9]
[10] in dander goederen sal naervenant moeten gemissen, maer mits
[11] naer Ul. seggen hij eer aent sterfhuijs debeert als anders, soo wete[11]
[12] niet wat raeden. want soude van dander erfg^en^ daerover int particu-
[13] lier moeten aengesproecken worden, hetwelck vuijt redenen mits[13]
[14] de materie wat scabreux is wat naerdenckens geeft, ten sij Costi[14]
[15] middelen sijn om sijn garant te vinden. dat Ul. oft iemant op[15]
[16] neutrael plaetsen woonden, soude bequamer hebben konnen[16]
[17] geschieden. voor mij ick vinde wel goet dat gelijck Ul. verhaelt,[17]
[18] alle dese difficulteiten aen Sr Carlo geremonstreert worden, maer
[19] mits hij als vrese advocaten raet volgt, soo dencke niet veel helpen[19]
[20] sal, niet te min Ul. konnent proeven, om te sien oft Ul in eenig[20]
[21] accort met hem kost koemen. hij en heeft mij niet meer geant-[21]
[22] woort, hoewel hem hadde geschreven, dat mij geen partije stelden.[22]
[23] ende alleen mij de medeerfgenaem consent soude geven, dan[23]
[24] gelijck ick te Mechelen ordre hadde gegeven, om te letten ende mij[24]
[25] te adviseren, of er eenige veranderinge geschieden buijten mijne[25]
[26] weet, soo ontfange nu voor 3 dagen schrijven van daer, dat hij de
[27] leengoederen bij procuratie op sijnen naeme heeft doen stellen
[28] naervolgens mede gaende Copijen, alles sonder mijn consent, ende[28]
[29] sonder mentie te maecken dat de goederen op mijnen naeme[29]
[30] staen, waartoe *om in oppositie te komen, om redenen Ul bekent geensins*[30]
[31] *voor mij raetsam, mits hij wel weet, het goet mij niet toekompt. dan Ul.*[31]
[32] *moeten haer wijslijck daerin beraeden, ende van mij geen mentie*[32]

* Origineel. UBA 31 A e.
T. de tekst is uitsluitend met komma's geïnterpungeerd. Elf daarvan zijn hier door punten vervangen.
N.B. hierbij ligt de in de comm. bij *500* genoemde renversaalbrief.

[33] *maecken. al is dat Sr Bolgaro geen vrint van hem is, hij sal Ul. wel*
[34] *iemant weten, die Ul. daerin soude konnen dienen, ende die alle swarigeit*[34]
[35] *die daerop lopen hem konnen voorhouden*. om met vrintschap te[35]
[36] accorderen, ware het beste, ende hem eenige voorderlijcke recom-

[37] pense te presenteren. ware ick bij hem soude hem oock eens
[38] spreecken, maer vrese mij suspect haut, ende mijne debiliteit[38]
[39] benimpt mij het rijsen, want bijnaest niet meer gaen kan, got weet[39]
[40] hoe geerne ick de vrinden soude dienen, ick soude wel seggen dat
[41] Ul. ons neve Tomas Tasse daerover eens schreve, maer mij dunckt
[42] beter iemants anders ware, ende hij maer als middelaer ende
[43] neutrael daerover ware, de goederen van Contick sijn wel onder[43]
[44] contributie gelegen, maer niet van wedersijden, soo dat duchte dit
[45] poinct Ul. wijnig kan voorderlijck sijn: ende sovele den prijs
[46] aengaet, wannert alles effen ware, om de vrinden te accommo-[46]
[47] deren, soude op een klein niet sien mogen, want de landen dier[47]
[48] blijven, maer den tijt calamiteux Got betert ick wenschte Ul. ende[48]
[49] de vrinden eenigen aengenamen dienst kost gedaen, Hiermede
[50] weest seer vrindlijcken mette vrinden gegroet ende in des al-
[51] mogenden protectie bevoelen.

[52] U E.

[53] dienstw^{e} Neve ende dienaer

[54] J C de Cordes

[53] Desen 26 Januarij 1632

[54] in Wicchelen.

[55] mij dunckt Ul. behoorden een paspoort te procureren ende eens
[56] selver overkoemen, om mondeling alles te effenen, want dese
[57] saecke wel tselve meriteert.[57]

Zie comm. bij *500*.

Eindnoten:

5 *gebrickt:* ontbreekt *(punt)*.
6 *galieneert:* gealiëneerd, vervreemd.
7 worden *(punt)*; *gevende (mijn argument) voor beter:* niet koppig mijn oordeel willende vasthouden.
8 *achtervolgt:* nagekomen.
9 *dat...gemissen:* dat genoemde neef Carlo evenveel (sovele naervenant, naar gelang van de waarde) minder van de andere goederen krijgt (WNT *naar* 1383 3^{e} al.).
11 *eer debeert als anders:* eerder schuldig is dan andersom; *wete...raeden:* weet ik niet, wat ik u aanraden moet *(punt)*.
13 *vuijt reden mits:* omdat.
14 *scabreux*, vgl. *503* r. 18; *Costi:* ten uwent, in Amsterdam.

15 *middelen om sijn garant te vinden:* iem. te vinden die bereid is, borg te blijven voor Carel; *dat:* als.
16 *soude...geschieden:* zou het gemakkelijker hebben kunnen gebeuren *(punt)*.
17 *voor mij:* wat mijn oordeel betreft; *verhaelt:* herhaalt.
19 *als vrese:* zoals ik vrees.
20 *proeven:* proberen.
21 *kost koemen:* kunt komen *(punt)*.
22 *dat...stelden:* dat ik geen standpunt in rechte innam *(punt)*.
23 *ende alleen...geven(?)*
24 *gelijck:* omdat.
25 *adviseren:* berichten.
28 *naervolgens...Copijen:* volgens bijgaande afschriften.
29 *mentie maecken:* gewag maken. N.B. Er werd van De Cordes natuurlijk geen gewag gemaakt, omdat de hoeve niet op zijn naam stond, maar op die van Susanna van Surck.
30 *waartoe...raetsam:* daartegen(?) in verzet komen is, om redenen die u kent (de schijnverkoop) voor mij geenszins raadzaam.
31 *mits...toekompt:* daar hij best weet dat het goed niet van mij is *(punt)*.
32 *haer wijslijck beraeden:* zich goed bedenken; *mentie maecken (punt):* gewag maken *(punt)*.
34 *weten* (aan te raden).
35 *die daerop lopen:* die eraan kleven (nl. aan het onrechtmatig bezit van de hoeve); *voorhouden (punt); om...presenteren:* het beste zou zijn, het goedschiks eens te worden en hem een voordelige beloning, douceur, aan te bieden *(punt)*.
38 *maer...haut:* ik vrees dat hij mij voor verdacht houdt; *debiliteit:* zwakte.
39 *benimpt:* beneemt, verhindert; *bijnaest:* bijna.
43 vgl. *503* r. 19.
46 *wannert...ware:* als alles juridisch in orde was.
47 *soude...mogen:* zou ik om de vrienden (neven) te gerieven, niet op een kleintje mogen zien.
48 *God betert:* (bede, geen krachtterm) het is niet duidelijk of dit bij de voorafgaande of bij de volgende zin hoort.
ick wenschte...gedaen: ik wou dat er u en de familie een goede dienst gedaan, bewezen, kon worden.
57 *wel tselve meriteert:* is 't wel waard.

508 *Aende Heeren vande Rek^e der Graeflijkheit.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Om te voldoen den last van U Ed. Mo. bij appoinctement vanden
[3] [vanden] 22 laestleden op de nevensgevoeghde req^e ontfangen,
[4] hebbe my geinformeert op 't stuk daerin geroert, ende niet anders[4]
[5] kunnen speuren, als dat het verzoek der supplianten tot merkelijk
[6] beneficie der landen ujtwaterende door de gedenoteerde schey-[6]
[7] graft, tussen Hollandt en 't Sticht, ende tot niemands prejudicie is[7]
[8] strekkende. Zulx onder correctie mijns bedunkens, raedzaem waer,[8]
[9] den Schout, Bujrm^r ende gerechten van Blarikom te authorizeren
[10] ende lasten, om jaerlijx, ter bequaemster tijdt de voor*s* graft te
[11] schouwen ende te doen onderhouden ter breette van 12, diepte van[11]
[12] vijf voeten; op peene van 15 Schellingen, voor d'eerste reize, dat[12]
[13] ijemant zijn debvoir in 't opmaeken derzelve zal hebben genegli-[13]
[14] geert; voor de tweede ter zelfster zake, 3 ponden van xl grooten[14]
[15] 't pondt; ende zoo hij echter in gebreke blijft, 't werk besteedt te[15]
[16] werden op dijkrecht; 't welk aldaer is restitutie der ujtgelejde[16]
[17] penningen, ende daerenboven vijftigh ten hondert tot een
[18] amende: t'appliceren alle de voor*s* boeten ende amenden ten behoe-[18]
[19] ve van den Schout ende dat hij dezelve zal moghen innen bij parate[19]
[20] exsecutie, aende goederen ende landen, der geenen die in breuke[20]
[21] komen te vervallen. Uwer Ed. Mo. nu, gelieve hierop te dispo-[21]
[22] neren naer haere discretie, ende Gode den almaghtighen dezelve
[23] Ed^e &c

[24] in gelukzaelighe regeringe altijds te bewaeren, ende in haere goede
[25] gratie

[26] U.Ed.Mo.

[27] Onderdaenen dienstw^en

[28] P C Hóóft.

[28] Vanden Hujze te Mujden,

[29] den j^en Feb. 1632.

Regeling van het onderhoud van de Gooiersgracht.

* Minuut. UBA II C 11.237.

Eindnoten:

4 *op 't stuk daerin geroert:* omtrent de zaak die daarin behandeld wordt.
6 *de gedenoteerde scheijgraft:* de aangeduide grenssloot, nl. de Gooiersgracht, vgl. I blz. 57.
7 *prejudicie:* nadeel.
8 *onder correctie:* behoudens uw wijzer oordeel.
11 *schouwen:* inspecteren, op gezette tijden.
12 een Rijnlandse voet (waarmee de Rekenkamer rekende) mat 0.314 meter; een schelling was 6 stuivers.
13 *voor...genegligeert:* voor de eerste mael dat iemand zijn plicht tot het in orde houden ervan verwaarloosd zal hebben.
14 de tweede (reize).
15 *echter:* wederom; *besteedt...dijkrecht:* dat het werk opgedragen (aanbesteed) wordt volgens het daar geldende dijkagerecht.
16 *restitutie...penningen:* vergoeding van het bestede geld.
18 *appliceren:* toekennen.
19 *bij parate exsecutie:* door onmiddellijke rechtsvordering.
20 *aen:* ten laste van; *breuk:* boete.
21 *gelieve* (onpers.).

509 *Aenden Heere Jan Carel de Cordes, op zijn Casteel tot Wichelen.*

*

[1] Mijn Heere ende gunstighe Neef,

[2] Mits eenighe daeghen die ick ujt der stadt geweest ben, heb ik wat
[3] spaede ontfangen UEd. aengenaemen vanden 26^{en} lestleden met de
[4] bijgevoeghde copien, waer bij bevinde de zaeke van 't leen heel
[5] anders geleghen geweest te zijn als wij alhier gewaent hadden.
[6] Want zie dat mijn' zalighe schoonmoeder ujt krachte der schei-
[7] deilinge vanden jaere 1609, daer af al is geinvesteert geweest inden
[8] jaere 1612, 't welk veel verschilt van tot noch gestaen te hebben op
[9] den naeme uwer Ed. Zulx niet en weete hoe men zich tegens mon
[10] frere Carlo zoude konnen opposeren, al waer 't ook dat hij 't leen
[11] noch niet verheven, ende wij 't octroij in handen hadden. Want hij
[12] zoude ons in allen gevalle moghen te gemoete voeren, dat [dat] hij
[13] de hoeve voor zich begeert, mits vergoedende ons contingent;
[14] 't welk hem de clause van 't testament toelaet. Ondertussen geraekt
[15] hij in possessie, ende wij in difficultejt van tot het onze te komen.
[16] Dit doet ons nu wenschen 't geen wij te vooren vreesden; naemelijk
[17] dat de hoeve moght confiscatie subject zijn: mits datmen, in dit
[18] cas, eenigh middel hebben zoude om hem tot reden te constrin-[18]
[19] geren. Bidden derhalven UEd gelieve ons t' advizeren oft de voor*s*
[20] hoeve bij 't leven van mamere zaeligher confiscabel geweest zij
[21] ende alsnoch is, oft niet. Want indien jae, zoo zouden wij moghen
[22] ijemandt lasten (dewijl mijne geleghenheit niet toelaet derwaerts
[23] te rejzen) om het onze van hem te vorderen, met dreighementen
[24] van anderszins de zaek in rechte te brengen ende Neef Tasso[24]
[25] t' insinueren, dat hij hebbe te continueren inde administratie der[25]
[26] hoeve nochte aen ijemandt anders als weesmeesteren van
[27] Amsterdam rek^{e} te doen, gelijk hem ook voor dezen door hunne[27]
[28] E E is aengeschreven. Indien alsdan Neef Tasso de gerechtigheit
[29] ende zijn eighen gerustheit beminde, zoude zich tot middelaer[29]
[30] moghen emploijeren, om te weghe te brengen dat s^{r} Carlo de
[31] hoeve aen UEd. verkochte, ende zijn gedeelte in comptant ont-
[32] finge, mits ons laetende 't onze volghen: oft zoo hij voor alsnoch
[33] niet verstaen konde daer af te schejden, dat hij ten minsten zoo[33]
[34] veele penningen lichte van UEd. op onderpandt van de[34]
[35] voor*s* hoeve, als ons contingent bedraeght, ende UEd. dezelve
[36] herwaerts over remitteerde. 'T welk geschiedende waer[36]
[37] weenigh te twijfelen oft hij zoude eerlang Uwer Ed. 't gansche
[38] parceel in koope wel toestaen: gemerkt zijn krank mesnage ende[38]

* Minuut. UBA II C II. 349.

[39] behoeftigheit, die ons doen apprehenderen dat hijze doch metten[39]
[40] eersten zal verzetten, doch diende alvoren ook wel geweeten, wat
[41] men hierin aen Neef Tasso hebben zoude. Hier op verwachtende
[42] UEd. antwoordt, zullen ondertussen volghends UE advis vanden
[43] ij[en] dezer, doen onderstaen, oft het octroj onder den H. amptman[43]
[44] ende de papieren van wijlen Antonij van Zurk te vinden zij, ende
[45] UEd.

[46] Mijn Heere ende gunstighe Neeve, met alle die haer lief zijn in
[47] schut des allerhooghsten bevolen laeten, nevens hartlijke groete,
[48] ende dankzegging en eerbiedenis van

[49] UEd.

[50] Verplighten Neeve ende dienaer

[51] P C Hóóft.

[52] ujt Amsterdam, 9 feb. 1632.

Zie de comm. bij *500*.

Eindnoten:

18 *constringeren:* dwingen.
24 *anderszins:* anders.
25 *insinueren:* opdragen (neef Tas had de administratie altijd verzorgd).
27 *rek[e] doen:* rekenschap afleggen.
29 *gerustheit:* rust; *zich tot middelaer emploijeren:* als bemiddelaar optreden.
33 *daer af te schejden:* dit af te staan.
34 *lichtte van UEd.:* bij u opnam. Een van de moeilijkheden van de verklaring is, dat met ‘hij’ in r. 32 Carel bedoeld schijnt te worden, en met ‘hij’ in r. 33 Tasso.
36 *remitteerde:* stuurde.
38 *toestaen:* geven; *krank mesnage:* slecht beheer.
39 *doch metten eersten verzetten:* toch zo gauw mogelijk met hypotheek bezwaren.
43 *onderstaen:* onderzoeken, informeren.

510 *Aen s^r Balthazar Bulgaro, tot Antwerpen.*

*

[1] Monsr et Cousin,

[2] Wij hebben verstaen van weghen onzen neeve den H. Jan Carlo de
[3] Cordes, hoe mon frere Carlo 't landt onder Contik geleghen, 't
[4] welk bujten ons weten, al inden jaere 1612 op den naeme van Ma
[5] mere zaligher gestelt was, inden Leenhove van Mechelen op den
[6] zijnen heeft doen stellen. Ende om te verzien tegens tprejudicie ons[6]
[7] daer ujt sprujtende, hebben zoo tot Brussel als Mechelen al een'
[8] wijle doch te vergeefs doen arbejden om te bekomen copie van
[9] 't Octroij bij mamere voor*s* geimpetreert om te moghen dis-[9]
[10] poneren van haere leenen. Sedert gezien hebbende eenighe brieven
[11] van Antonij van Zurk zaligher, raccueilleren daerujt, dat het voor*s*[11]
[12] octroij nojt herwaerts moet gezonden zijn, maer alsnoch berusten,
[13] nevens zijne boeken ende papieren, onder den Heere Amptman[13]
[14] van Antwerpen; waer toe men lichtelijk acces zal kunnen hebben.[14]
[15] Is derhalven ons dienstelijk verzoek UE gelieve daer af te lichten
[16] copie authenticq, t' onzen kosten ende dezelve aen ons over te
[17] schikken. Waer bij mij een vrundschap zal geschieden, die ick in
[18] tijdt ende wijle gaerne naer behooren erkennen zal. Zulx mij daer
[19] toe verlaetende, wil UE met Joffr^e UE huisvrouwe onze beminde
[20] nichte ende zijn gansche familie, den allerhooghsten bevolen
[21] hebben, nevens hartlijke groeten ende eerbiedenis,

[22] Monsr mon Cousin, van

[23] U E

[24] geaffectionneerden weldienstw^en

[25] Neeve P C Hóóft.

[25] Ujt Amsterdam, 9 feb. 1632.

Zie comm. bij *500*.

Eindnoten:

6 *prejudicie:* nadeel.

* Minuut. UBA II C 11.350.

9 *geimpetreert:* verworven.
11 *raccueilleren:* wij leiden daaruit af.
13 *Amptman:* ambtenaar, niet ongelijk aan een huidige officier van Justitie;
14 *acces:* toegang.

511 *Aen mê Joffrouw, Mê Joff^e Tesselscha Visschers, huisvrouwe van Sr Allart van Crombalgh, inde Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Me Joffr^e,

[2] Wij hadden wel behoort stip op onze ujre te passen, met UE te
[3] bezoeken: maer de bruiloftgang heeft zoo veel toereedens aen, dat[3]
[4] het eenen licht ujt zijn' gissing gaet. 'T was een' groote Eclypsis[4]
[5] voor mijn Suseken, in plaets van UE aenschijn andere troonijen te
[6] vinden, daer 't haer niet lang in en luste te starrekijken. Niettemin
[7] zij had vertrouwt dat de wederliefde zoo koel niet geweest waer,
[8] oft UE en zoude haer 's andren daeghs dat verzoek betaelt hebben,
[9] ende ons een vischje helpen eeten. Maer (acharme!) een ongeluk
[10] komt zelden alleen. Zij was UE quijt, en had het naekijken: min[10]
[11] nocht meer als Psijche, als haer vrijer een' glippert maekte. Nu[11]
[12] quijnt en steent d'arme tortelduif, beweenende haer' verlaetene
[13] eenzaemheit; ende kan aen Corisca geen volslaeghen ongelijk[13]
[14] geven, die een gasthuis van haer hart maekte, om zich aen 't[14]
[15] vlotgras te houden, als haer de wal ontging. Maer 't magh haer een'
[16] leer zijn, dat ze zich hoede, op vrijers te verslingeren, die, nae 't
[17] zeggen van haer sexe, de meisjens, in wispeltuirigheit, noch verre
[18] de loef afsteken. Had zij ook ten minsten een' Crommetjen, om[18]
[19] den tijdt meê te korten, zoo moght zij haer droefheit noch ten
[20] deele vergeten. Nu laet ghij haer hier bedrukt en troosteloos
[21] zitten. Zij en is nochtans geen Medea om UE Teetjen te ver-[21]
[22] scheuren, nocht Dido om UE op de bouten van uw Marije te gast[22]
[23] te nooden; maer een zoetemelx hartjen, dat al zijn leedt met sujker[23]
[24] wreekt. Hier nevens gaet een kisjen vol. Zoo veel beetjens alsje
[25] daerin bijt, zoo veel kusjes, zal zij zich inbeelden t'ontfangen, ende
[26] laet U E, op die zoete hoope, gelijk wij mede doen, met alle die
[27] UE lief zijn Gode bevolen: blijvende

[28] Mê Joffr^e

[29] U E

[30] Toegeneghen dienstw^e

[31] P C Hóóft.

* Origineel. KA CLXXIa^b 79.
Hs. Watervlek.

[32] De soldaet die mij van UE bevolen wort, heeft mij, meen ick,[32]
[33] gesproken, ende verlof, ten aenzien van zoo veele kinderen, om tot
[34] Alkmaer te blijven tot Maj toe, daernae dagh en raedt.[34]

[35] Ujt Amsterdam, 18 Feb. 1632.

Babbeltje.

Eindnoten:

3 *toereeden:* voorbereiden, klaarmaken (WNT *toereeden* 620 2); *dat het eenen...gaet:* dat iemand licht meer tijd nodig heeft dan hij dacht.
4 *Eclijpsis:* zonsverduistering, h. teleurstelling.
10 *min nocht meer als:* net als (WNT *min (IV)* 757 2e al.).
11 *Psijche:* toespeling op het sprookje van Amor en Psyche.
13 *Corisca:* het is dom van een vrouw, maar één minnaar te hebben (*Il pastor fido I*, 3).
14 *om...ontging:* om zich met tijdelijke minnaars te troosten, als zij geen vaste kreeg (letterl. om zich aan drijvende graspollen vast te houden, toen zij de wal los moest laten).
18 *Had zij enz.:* Was zij maar getrouwd! had zij maar één trouwe minnaar!
21 het spel met extreme vergelijkingen gaat door: Susanna wordt, om de zachtheid van haar gemoed te doen uitkomen, tegenover mythische moordenaressen gesteld; *Medea*, vrouw van Iason, vermoordde haar kinderen; *Teetjen* (Taedea in *636*) en *Maria* waren Tesselschade's dochtertjes.
22 *Dido*, koningin van Carthago, was indertijd uit Phoenicië gevlucht na haar man, Sigaeus, vermoord te hebben. Evenals in r. 70 van *448* onjuiste mythologische details.
23 *zoetemelx hartjen*, vgl. *547;* is het kistje een cadeau van Susanna? Met eigenhandig gekonfijte vruchten?
32 *bevolen:* aanbevolen.
34 *dagh en raedt* (spreekwoord: 'Morgen komt dag en raad'). *Raad* kan oorspronkelijk *plan, beleid*, betekend hebben, mar later als *raadgeving* opgevat zijn (WNT *raad* 12): 'morgen zien we wel verder'.

512 *Aende HH vande Rek^e der Graeflijkheit.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Alzoo in mijnen quartiere de daeghelijksche practique medebrengt,[2]
[3] dat men de gronden van noode oft dienst zijnde tot opstellen van
[4] watermolens, laet volghen ten behoeve vande respective polders,
[5] voor den prijs, waer op dezelve gronden, bij de gerechten der
[6] plaetse worden geschat; ende dat der graeflijkheit best gelijken zal,[6]
[7] voor 't geene vande gorzerije oft hofwejde in de nevensgaende[7]
[8] Req^e geroert, zal vereischt ende afgegraeve worden, tot het
[9] oprechten van eenen nieuwen molen, te genieten eenighen
[10] jaerlijkschen pacht; zoo dunkt mij, onder verbeteringe, gevoegh-[10]
[11] lijkst, dat UEd. Mo. gelieven den landtgenooten te vergunnen, zoo[11]
[12] veel als zij t'hunnen gerijve van doen hebben, mits houdende de
[13] Graeflijkheit bujten interest, ende betaelende jaerlijx aende zelve,[13]
[14] oft de geenen, die gelijk ick jeghenwoordelijk doe, de voors[14]
[15] hofweide van haerent weghe gebrujken, zoo veele als schepenen[15]
[16] van Mujden 't aenvaerde landt zullen taxeren in huire waerdigh te[16]
[17] wezen. Ende niet hebbende naeders, om U.Ed.Mo. in dezen te
[18] dienen, zal dezelve,

[19] Ed^e &c.

[20] nae wensch van gelukzaelighe regeringe, den almoghenden
[21] bevolen laeten, ende in haer' goede gratie,

[22] UEd. Mo.

[23] Onderdaenen dienstw^en

[24] P C Hóóft.

[23] Ujt Amsterdam,

[24] den eersten Martij *a* 1632.

Voorstel aan de Rekenkamer betreffende het land, nodig voor een nieuwe watermolen.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.351.

2 *Alzoo:* Omdat.
6 (alzoo) dat; *best gelijken:* het best bevallen.
7 *gorzerije:* buitendijks gelegen grasland; *hofwejde:* land beoosten Muiden, aan de Zuiderzee.
10 *gevoeghlijkst:* het best.
11 *gelieven (pers.):* zo goed zijn.
13 *interest:* nadeel.
14 oft (aen) de geenen.
15 *gebrujken:* in pacht hebben (vgl. *61, 65, 66* en WNT *gebruiken* 525 θ).
16 *aenvaerde:* in eigendom overgenomen.

513 *Aende Ed.Mo. HH. vande Rek^e^.*

*

[1] Ed^e^ &c.

[2] Om t'obedieren den appoinctemente van UEd.Mo. op de[2]
[3] bijgevoeghde req^e^, hebbe mij dienaengaende geinformeert zoo veel
[4] als doenlijk geweest is, ende haer te representeren, hoe de[4]
[5] gemeene bujrlujden van Weespercarspel ende 't Bijdelmeer, geen
[6] middel ziende om te fourneren aen de beden ende subventien der[6]
[7] Prinssen van den Lande, nocht ander soulagement, als te komen in[7]
[8] gemeenschap van de publique lasten met die van der stede Weesp,
[9] zich op deze conditie, inden jaere 1481 aen Burghermeesteren ende
[10] regeerders derzelve hebben gesubjecteert, voor zoo veele belangt[10]
[11] het bestier der politie: ende sedert gehouden zijn geweest voor[11]
[13] leden der burgherije, maekende, gelijk zij 't noemen, een kog, een[13]
[14] tent. Ook hebben zij ter zelver tijdt aen die van Weesp voor*s*
[15] gedefereert alle hun recht van jurisdictie; doch deze wel verstaende[15]
[16] zulx zonder advoj der hooghe Overigheit niet te konnen[16]
[17] geschieden, die delatie afgeslaeghen; in voeghe dat noch op den
[18] dagh van heden, d'administratie der hooghe ende laeghe Justitie, bij
[19] de supplianten, ende twee distincte rechtsbanken van 't Kerspel
[20] ende Bijdelmeer respective, wort gëexerceert: onder eenen schout[20]
[21] nochtans, die bij mij, volghends den voet van mijne voorzaeten[21]
[22] gehouden, zoo over de voor*s* stede, als 't platte landt wort gestelt.
[23] Insgelijx worden zij bedient bij eenen zelven secretaris, die der
[24] stadt is dienende. Ende zijn de secretarizen successivelijk gecrëeert,[24]
[25] ook gesalarieert geweest, bij Burgerm^ren^ ende Vroedschappen van
[26] Weesp, alleen van oudsher, ende zoo verre als memorie van[26]
[27] menschen toedraeght, tot noch toe, zonder eenigh wederzeggen oft
[28] pretensie ter contrarie van de voor*s* gerechten van 't Kerspel ende[28]
[29] Bijdelmeer: zulx alle acten van opdrachte ende andere, zoo die van[29]
[30] bujten, als van binnen concernerende in eenen gemeenen protho-
[31] colle geregistreert ende vermengt staen. Nu ist zoo, dat het den
[32] huislujden, door de lange binnenlandsche vreede, daer 't Gode
[33] gelieft heeft deze landen mede te begenaedighen, den voorgangen
[34] noot verwinnende ende dezelve sampt het beneficie eertijds
[35] genooten vergetende sedert een' wijle herwaerts ledigh gestaen[35]
[36] heeft te peinzen op aenwas van eighen gezagh, ende imminutie[36]
[37] van d'authoritejt der stadt. Ten welken einde zij derzelve hebben[37]
[38] gemoveert verscheide processen, eenighe wel frivool ende on-

* Minuut. UBA II C 11.352.
Dat. het datumcijfer is niet stellig gelezen.

[39] gefundeert, gelijk UEd.Mo. ujt d'Ed. Mo. Heeren van den hove

zouden konnen verstaen. Wel is waer, gelijk de gemoederen
gëirriteert door de contentie, niet en gebrujken van zulke mode-[41]
ratie als d'aequiteit is vereischende, dat die van Weesp ook bij
wijlen ruim scherp genoegh tegens hen hebben gegaen, ende niet
in alles deur gemoghen, met het geene dat zij dreeven: dan meene,[44]
dat echter het ongelijk doorgaends meest over de zijde der hujs-
lujden geweest is, ende in die vander stadt verre de beste geneghen-[46]
heit tot rust en eendraght gespeurt te hebben. Ujt deze misver-
standen nu, ende wederwilligheit der huislujden, acht ick
ongetwijfeld her te koomen, den voorstel van eenen secretaris
t'hunnen behoeve apart, ende bij hen zelven, zonder inzeggen der
regenten van Weesp te beroepen. Want alhoewel zij praetexeren,[51]
van quaelijk gedient te zijn met eenen hunlujden ende der stede
gemeen, mits de differenten tusschen hen ende dezelve ontstaen,[53]
ende de praevaricatie, waer van zij den onlanx aengenomen[54]
secretaris, insimuleren oft suspecteren, als oft hij hunne secreten[55]
niet en mesnageerde nae behooren; zoo en konnen zij niet igno-
reren een prompt remedie hier tegens, naemelijk, zich in alzulke
materien, te dienen van eenighen confidenten Notaris; waermede[58]
zij zich dus lange zeer wel hebben geweten te behelpen. Indienmen
hun ook deze nieuwigheit, op dit pretext, komt in te willighen,
resteert dat, alzoo ras eenighe questie tussen 't Kerspel en Bijdel-[61]
meer rijst, 't welk niet vreemdt waer, ijder dezer twee gerechten
eenen secretaris op zich zelven zal pretenderen te maeken: waer
door 't officie, dat nu eenen bequaemen persoon kan voeden, aen[64]
drien gesplist zijnde, te verwachten waer, dat men in plaetse van
wel gedient te zijn met eenen capablen, met drie malhabile zoude[66]
gequelt wezen. Hun' klaghte wijders van stilstandt der rechts-
pleeghinge, ende voorwenden van eenen Jan Cornelisz bij hen
verkoren vervalt ook t'eenenmael hiermede, dat zij alreeds den
Secretaris bij die van Weesp aengenoomen, bij provisie hebben[70]
ingerujmt. Al 't welke ingezien, ende dat het nieuw ordinarié zijn'[71]
ongepeinsde swarigheden medebrengt, ben gedrongen, het, onder[72]
correctie, daer voor te houden, dat het raedtzaemste zij, niets te
innoveren. Doch zullen U.Ed.Mo., naer haere wijsheit ende
discretie, al te veel beter weeten te oordeelen, wat voor de drie
gerechten dezer eene ende maer maetelijke gemeente oorbaer[76]
gedaen zal zijn. Waerinne conquiescerende wil den almoghenden[77]
gebeden hebben,

Ed[e] &c. U.Ed.Mo. in gelukzalighe regeringe altijds te bewaeren,
ende in haere goede gratie,

[81] Uwer Ed.Mo.

[82] Onderdaenen, dienstw[en]

[83] P C Hóóft.

[83] Ujt Amsterdam,

[84] den 4[en] Martij, *a* 1632.

Advies aan de Rekenkamer om op het request van Weesperkarspel en Bijdelmeer, die een eigen secretaris willen hebben, afwijzend te beschikken. Deze landelijke gehuchten hebben zich in 1481 onder het gezag van de stad Weesp begeven, omdat zij zelfstandig niet in staat waren, de door de landheren (vorsten) geheven beden enz. te betalen. De inwoners verwierven toen het burgerrecht van Weesp, maar hun eigen recht van jurisdictie behielden zij, zodat in ieder van beide een rechtbank in stand bleef. Er was echter één schout en één secretaris voor de stad en de twee dorpen, die benoemd en betaald werden door Weesp. In de laatste tijd zijn de boeren tegen deze toestand gaan ageren, ook door processen tegen Weesp voor het Hof van Holland, en nu hebben zij de Rekenkamer verzocht een eigen secretaris te mogen benoemen, onafhankelijk van het bestuur van Weesp. Zij opperen bezwaren o.a. betreffende de geheimhouding. Hooft adviseert, niets te veranderen, want als de dorpen ruzie krijgen zullen ze ieder een aparte secretaris willen hebben, zodat er dan drie zullen zijn, waarschijnlijk drie onbekwame in plaats van één bekwame.

Eindnoten:

2 bevel, nl. om advies uit te brengen.
4 *representeren:* uiteenzetten.
6 *fourneren aen:* voldoen; *subventie:* geldelijke ondersteuning.
7 *Prinssen van den lande*, in casu de graven van Holland (hier met de algemene titel Prins, d.i. vorst aangeduid, omdat de latere graven van Holland daarnaast hogere titels hadden: hertog van Bourgondië, aartshertog van Oostenrijk, koning van Aragon en Castilië enz.); *nocht ander soulagement (ziende):* en geen andere verlichting van lasten ziende, behalve.
10 *derzelve*, nl. de stede; *zich gesubjecteert aen:* zich onder het gezag begeven van.
11 *politie:* openbaar gezag; *gehouden voor:* beschouwd als.
13 *een kog, een tent:* een (telw.) eenheid (WNT *kogge* 5056 3; *tent (I)* 1521 2e al.).
15 *gedefereert:* overgedragen, vgl. r. 17 delatie.
16 *advoj:* toestemming.
20 *eenen* (telw.).
21 *den voet...gehouden:* de trant die mijn voorgangers gevolgd hebben.
24 *gecreëert:* benoemd.
26 lees de komma achter *alleen*.
28 *pretensie ter contrarie:* aanspraak van tegengestelde strekking.
29 *zoo die van bujten, als van binnen concernerende:* zowel de buiten als binnen de stad wonenden betreffende.
35 *sedert...heeft:* sinds enige tijd gelegenheid gehad hebben (WNT *ledig* 1216 7).
36 *imminutie:* vermindering.

37 *derzelve gemoveert:* haar (de stad) aangedaan.
41 *contentie:* twist; *niet...vereischende:* niet die gematigheid in acht nemen die de billijkheid eist.
44 *deur gemoghen:* hun doel hebben kunnen bereiken (WNT *door (V)* 2911 3); *dreeven:* nastreefden (WNT *drijven* 3346 8).
46 *ende in die...hebben:* en (ik meen) dat ik de stadsregering verreweg de grootste bereidheid tot rust en eendracht opgemerkt heb.
51 *praetexeren:* voorwenden.
53 *mits:* vanwege.
54 *praevaricatie:* overtreding.
55 *insimuleren oft suspecteren:* beschuldigen of verdenken; *als oft...behooren:* alsof hij hun geheimen niet behoorlijk ontzag.
58 *confidenten:* vertrouwde.
61 *resteert:* is het resultaat.
64 *voeden:* de kost geven.
66 *malhabile:* onbekwame.
70 *bij provisie ingerujmt:* voorlopig dienst laten doen (WNT *inruimen* 1871 2e al.).
71 *het nieuw:* het nieuwe.
72 *ongepeinsde:* onverwachte.
76 *maetelijke:* kleine (WNT *matelijk* 306 2); *oorbaer gedaen zal zijn:* nuttig zal zijn om te doen.
77 *Waerinne conquiescerende:* Hierbij mij (bij voorbaat) neerleggende.

514 *Aenden Heere Rekenm^r^ Mierop.*

*

[1] Ick zeind hem de declaratie vande kosten der reparatie aen 't hujs
[2] te Mujden gedaen inden Jaere 1631.

[3] Ujt Amsterdam, 20 Mar. *a* 1632.

* Gedenkenis. UBA II C 11.355. Afschr. UBL. Pap. 13.

515 *Aenden Heere Rentm^r van Bewester Scheld Johan Reighersbergh, inden Haeghe.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] In 't communiceren onzer deliberatie van eergister met d'andere[2]
[3] vrienden, is zeer considerabel gevonden UEd. advis van zich niet
[4] te verijlen dewijl men noch tijdt heeft, ende raedzaem, zonder[4]
[5] eenigh verzuim van dien nochtans, op alle particularitejten van[5]
[6] 't werk naeder berichtinge te zoeken, al vooren als tot volkomene[6]
[7] resolutie te komen. De welke genomen zijnde zullen UEd. zoo zij[7]
[8] alsdan inden Haeghe zal wezen, ofte den H.Raedsheer UEd.
[9] broeder, oft den geenen die 't UEd. zal gelieven te ordonneren daer[9]
[10] af verwittighen. Maer gemerkt het niet bujten bedenken is, van[10]
[11] midlerwijle door enighen die gelijke intentie als d'onze mochten
[12] hebben, te worden geprevenieert bij den Heere Prinsse, wort alhier
[13] oorbaer gevonden Zijner Ex^e eenighe openinge vander zaeke te
[14] doen, tot zoo verre toe dat wij verzekert waeren altijds
[15] geprefereert te zijn voor anderen, ende nochtans in ons geheel tot[15]
[16] datmen finale resolutie zal genomen hebben. Ende alhoewel wij
[17] hier meenen reden te hebben om te gelooven dat zijn' Ex^e niet
[18] ongeneghen zal zijn om haer hazard in een deel der dijkadje te
[19] loopen, oft het nochtans anders geviel ende zulx dat UEd. voor-
[20] slagh van eenighe gratuitejt hadde te doen, zouden best achten zich
[21] daermede niet zulx te eslargeren, oft het effect en waere om te[21]
[22] moghen passeren de gegevene smaeke ende geconcipieerde hoope:[22]
[23] in voeghe dat, ons bedunkens niet hoogher en waere ujt te loven
[24] als ter somme van 20 oft 25^m.gl, voor 3^m. morghen waters. Ende
[25] zoudement daernae tot op 30^m.gl moghen verbeteren. Doch is de
[26] meeninge niet in 't minste daer boven te gaen. Hoe dit façoenlijkst[26]
[27] ende met de beste gratie zij voor te draeghen, zal UEd. al te veel[27]
[28] beter konnen oordeelen, naer haere discretie: waer toe wij ons
[29] gedraeghen, ende verwachtende eerstdaeghs eenighe advertentie[29]
[30] van 't geene UEd. hierinne zal hebben gehandelt, zal in alle
[31] occasien trachten te bewijzen dat ick ben ende blijve

[32] Mijn Heere,

[33] UEd.

[34] Ganschtoegeneghen dienaer

* Minuut. UBA II C 11.355.

[35] P C Hóóft.

[35] Ujt Amsterdam, den xxx^{en}

[36] Martij, *a* 1632.

Hooft polst de rentmeester van Zeeland Bewester Schelde over een grootscheepse indijking. Daarvoor was een octrooi van de Staten van Zeeland nodig, en dit werd alleen aan bezitters van een ambachtsheerlijkheid verleend. Hooft schijnt dus in een consortium te zitten waarvan ook een Zeeuwse ambachtsheer lid was. De omvang van het plan is zo groot, dat het alleen het verdronken land van Zuid-Beveland (ontstaan in deze tijd: de laatste bewoners vertrokken in 1634) kan hebben betroffen. Maar als er zo'n plan bestaan heeft, is het niet uitgevoerd. De vermelding van de Prins betreft waarschijnlijk zijn functie van Eerste Edele, waardoor hij in de Staten stem en invloed had. Men wil blijkbaar optie vragen (r. 13-15) en de Prins desgewenst aandeel in de onderneming geven. De waarschuwing tegen te ver gaande ‘gratuiteit’ kan op fiscale faciliteiten slaan, die bij dergelijke octrooien verleend plachten te worden. Ging men daarmee te ver, dan kon dit argwaan wekken ten aanzien van de waarde van het te verwerven land.*

Eindnoten:

2 bij het mededelen van ons overleg van eergisteren aan de andere vrienden/familieleden.
4 *dewijl:* omdat (of: zolang); *raedzaem* (gevonden).
5 *van dien:* van tijd, dus zonder onnodig tijd te laten voorbijgaan; *particularitejten:* bijzonderheden.
6 *al vooren als:* alvorens (etymologie van Hooft, die de adverbiale *-s* als detritus van *als* beschouwt?).
7 *zullen* (wij).
9 *den geenen...ordonneren:* degene aan wie u daartoe opdracht zult wensen te geven.
10 *niet bujten bedenken:* niet ondenkbaar.
15 *door eenighen te worden geprevenieert:* dat anderen ons vóór zouden zijn; *in ons geheel:* niet verbonden, vrij.
21 *niet zulx...waere:* niet zo ver te gaan, dat het effect zou zijn.
22 *passeren...smaeke:* de reclame te overspannen; *geconcipieerde:* opgevatte.
26 *façoenlijkst:* op de meest gepaste wijze.
27 *voor te draeghen*, nl. aan de Prins (en daarna aan de Staten).
29 *advertentie:* mededeling.

* Mededeling van dr. P. Scherft, rijksarchivaris in Zeeland.

516 *A Monsr Monsieur Baek, t' Amsterdam.*

*

(*Baek:* 31 maert 1631)

[1] Monsr et frere,

[2] Hier heeft UE d'ordonnantie ende quitantie waer van thans ver-[2]
[3] maende, ende eenen brief ten overvloedt aen den rentm^r^. UE
[4] gelieve t'ordeneren dat daerop vervolgh gedaen werde. Voorts[4]
[5] hebbe vergeten UE te zeggen hoe ick verstaen heb, dat de
[6] Spaensche schrijver, wiens naeme men laestmaels niet en wist, is
[7] geheten Alfonso Caprero. 'T welk dienstigh waere den Antwerp-[7]
[8] schen bode bekent te maeken.

[9] Hiermede, goeden morghen ende Gode bevolen van

[10] U E

[11] Dienstw^en^ broeder

[12] P C Hóóft.

[11] Ter vlucht. Amsterd.

[12] 31 Maerte 1632 des avonts.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *waer...vermaende:* die ik kort geleden noemde.
4 *daerop vervolgh gedaen:* er achterheen gezeten.
7 *A. Caprero:* gevonden is alleen een Spaanse Dominicaan Alfonso da Cabrera, van wie de *Encyclopedie Espasa-Calpe* (X, 206) vermeldt dat hij een beroemde grafrede op Philips II gehouden heeft. (Meded. van het Spaans- portugees en ibero-amerikaans instituut te Utrecht.).

* Origineel. Gem.archief Zutphen. Coll. Schimmelpenninck van der Oye.
T. l. boven m.a.h. 'Hooft', l.ben. 'P.Hooft'.
N.B. Deze brief is in september 1737 door G. van Papenbroek gegeven aan J. Spex, samen met *423*, in ruil voor vijf in het Frans geschreven minuten van brieven aan N. van Reigersbergh. Hoe Spex aan deze laatste gekomen was, is niet gebleken.

517 *Aenden Heere Jan Carlo de Cordes tot Wichelen***.**

*

[1] Ick schrijve hem, dat wij Jan de bok meinen in Maj naestkomende
[2] <te> authorizeren om 't stuk der hoeve met mon frere Carlo af te
[3] handelen. &c.

[4] ujt Amsterdam, 5 Apr. 1632.

* Gedenkenis. UBA II C 11.356.

518 *Aende HH. Raeden van Staete.*

*

[1] Ick zende hunne Ed. Mo. de monsterrollen van 't guarnisoen der
[2] Stede Weesp, in date van heden.

[3] Vanden Hujze te Mujden,

[4] xvj[en] Apr. 1632.

* Gedenkenis. UBA II C 11.238. Afschr. UBL. Pap. 13.

519 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, woonende inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Ick vinde mij verplicht in UE vlijt om de boeken van Antwerpen[2]
[3] gedaen. Zie wat de boekverkooper schrijft. Zoo hij Bernardin de[3]
[4] Mendoza bekomen kan, wild' het wel. Ulloa heb nu niet meer van[4]
[5] doen, als in Italiaensch gelezen ende luttel waerdt. Ook kan mij de[5]
[6] Historie niet dienen die met de doodt van Karel den Stouten[6]
[7] ophoudt. UE gelieve *te* twee ontfange boeken te betaelen vande
[8] gl 401-16-8 van Haerlem, voor welke naerstigheit ende gerief U E[8]
[9] ook grooten dank hebbe. Het overschot der voor*s* pe*n* wenschte
[10] wel aen Carel vander Wijen getelt, ende schrijf hem zulx. De[10]
[11] waerdt van D Hasius, genaemt Puppius bindt somtijds wel een boek[11]
[12] voor mij, ende weet in wat gestalte. Mij zal vrundschap zijn dat[12]
[13] UE hem beveele alzoo met de voor*s* boeken te doen, ende dat op[13]
[14] 't spoedighste. Zalze daer nae van UE verwachten.

[15] Bij de loopmaeren zie ick 't Sweedsche geluk noch al zijnen gank[15]
[16] gaen. Mon frere Bartolottj had mij te vooren de geleghenheit ende[16]
[17] 't verloop tot Augsburgh vertelt. Maer weete dat Milaen eens vast
[18] inden zelven standt zijnde, vande Franchoizen gemist wert te[18]
[19] veroveren, bij mangel van den tijdt bij de wieken te vatten. Der-[19]
[20] zelve vreeze en kan mij niet ontslaen, voor de koning en is daer
[21] binnen: alhoewel men wil dat hij in aentoght derwaerts was. Ick[21]
[22] heb die stadt voor een' der treflijxte van Christenheit aengezien,
[23] leggende in een vlak, sterk nae dien tijdt, ende lichtlijk sterker te[23]
[24] maken. Zulx, mijns oordeels, 't verzekeren derzelve van weldighen[24]
[25] naedruck zijn zoude. UE zeidt van Schreijhoek; maer die is alleen[25]
[26] tot Amsterdam niet. Alle liefhebbers van wetenschap ende wijsheit
[27] zijn thans daer t'hujs. Noopende 't wederkeeren van dien goeden
[28] Heere, en is mijn' hoope zoo goedt niet als d'uwe. Ick heb hem
[29] voor een' wijle eens zeer smaekelijk hooren bijbrengen, daer 't in[29]
[30] andere rede te pas quam, deze woorden: Ego, medius fidius, non[30]
[31] existimo, tam omneis Deos aversos esse a salute populi R, ut
[32] Octavius orandus sit pro salute cujusquam civis, nedum pro

* Origineel. UBA II C 13.125.
T.r. 27-28 in marg. 'Hugo de Groot' (GBr).
de

[33] liberatoribus orbis terrarum. Dat is: Ick, bij de heiligheidt der
[34] trouwe, en achte alle de Goden zoo afkerigh niet vande behoudenis
[35] des Roomschen volx, dat Octavius te bidden zij voor de
[36] behoudenis van eenighen burgher, laet staen, voor de bevrijders
[37] des aerdbodems. 'T is ujt een' brief aen Cicero geschreven van
[38] Brutus, dewelke mij onlanx ingevallen is, dat van den onzen[38]
[39] naegetreden wort. Ende zoo ick deeze spijker op 't hooft slae, legge
[40] hem niet toe eenigher wijze te kreuken. Niettemin men zoude[40]
[41] moghen onderscheit speuren tussen de geleghentheden van den
[42] eenen ende den anderen, mitsgaeders de staeten waer in zij geboren[42]
[43] zijn. Mijn Heer Reael zoude UE den heelen brief konnen verduit-
[44] schen, oft anders D. Hasius, daer wel wat op te spieghelen valt, ende[44]
[45] meer als dit papier vermagh. 'T welk ‘er hier een’ spelde bij steekt,[45]
[46] mits alvooren overdraeghende, mijne dienstighe gebiedenis ende
[47] groete, met aenroeping Gods om den welgemelden Heere samt[47]
[48] UE ende allen eerlijken lujden te verleenen alles wat zaelighst is,
[49] blijvende

[50] Monsr mon frere,

[51] U E

[52] Toegeneghe dienstw^{e} broeder

[53] P C Hóóft.

[52] In haeste, vanden Hujze

[53] te Mujden, 20 Apr. 1632.

Over het aanschaffen en binden van geschiedwerken. Over Gustaaf Adolf. De mogelijke terugkeer van Hugo de Groot in ons land.

Eindnoten:

2 *vlijt gedaen:* ijver, betracht.
3 B. de Mendoza, *Commentarios de lo sucedido in los payses baxos desde el ano 1567 hasta el de ano 1577*, Madrid 1592.
4 Alfonso de Ulloa, † ca. 1570, Spaans diplomaat en geschiedschrijver, schr. *Commentarios* (1569) en biografieën van Ferdinand I en Karel V.
5 *als...waerdt:* daar ik hem in 't Italiaans gelezen en weinig waard bevonden heb.
6 Breen wijst erop dat Hooft hier kan bedoelen de *Anales de Flandres por Emanuel Sueyro*, Anvers 1624, die tot 1477 lopen.
8 *naerstigheit ende gerief:* ijver en dienstbetoon.
10 *getelt:* uitbetaald.
11 Hasius, vgl. *374, 527* en verderop.

12 *in wat gestalte:* in welke vorm (wat voor band).
13 *beveele:* opdrage; *ende dat:* en wel.
15 *Bij:* Door, Door middel van, Aan; *noch al...gaen:* aldoor nog voortgaan.
16 *de gelegenheit ende 't verloop:* de omstandigheden en de gang van zaken.
18 *standt:* toestand; passivum van: De Fransen misten de stad te veroveren, d.i. de Fransen zagen geen kans, die te veroveren.
19 *bij mangel...vatten:* door 't ontbreken van snel optreden. De tijd werd dikwijls gevleugeld voorgesteld (vgl. het sonnet LSt. I 98); *Derzelve...benam:* Van de vrees daarvoor kan ik mij niet losmaken voordat G. Adolf daar binnen (binnen de muren van Augsburg) is.
21 Ick heb enz., nl. tijdens zijn terugreis uit Italië op 6 april 1601 (*Reis-heuchenis*, vVl. II blz. 439).
23 *leggende in een vlak:* ald.: 'gelegen in een plain'.
24 *van weldighen naedruk:* van zeer groot belang (Augsburg werd door G. Adolf ingenomen).
25 schreihoek noemde men de hoek die de Amsterdamse stadssingel (Geldersekade) met het IJ maakt en waar de Schreierstoren staat. De afleiding van deze naam is onzeker, maar de verklaring dat de vrouwen hier schreiend de uitvarende schepen nawuifden, is volksetymologie (D'Ailly-Wijnman, *Historische gids van Amsterdam*, 1963, blz. 149 e.v.); *Alle liefhebbers enz.:* zie de volgende zin: alle intellectuelen zitten in de schreihoek omdat Grotius ('dien goeden Heer') waarschijnlijk niet terugkomt. Zie *505*.
29 bijbrengen, nl. als voorbeeld ter vergelijking aanhalen; *daer:* toen.
30 *rede:* betoog; gesprek; *Ego, etc.:* 'Ik ben waarachtig niet van mening, dat alle goden zo onwelwillend staan tegenover het behoud van het volk van Rome, dat men Octavius zou moeten aanroepen voor het behoud van ook maar énen burger, om nu maar niet te zeggen: voor de bevrijders van het wereldrond'.
M. Brutus in een brief bij Cicero, *Epistulae ad Brutum* 1, 16, 2, waar voor *omneis* staat *omnes*, voor *R. Romani*, voor *nedum non dicam*.
Brutus, een van hen, die op 15 maart 44 de wereld hadden bevrijd van den dictator Caesar, heeft vernomen, dat Cicero voor het leven van Brutus heeft gepleit bij den door Caesar als zoon geadopteerden Octavianus, in juni 43 de rijzende zon. De republikein is met Cicero's serviliteit niet zeer gelukkig en vreest, dat de 15^{e} maart niet de uitroeiing der dictatuur heeft gebracht, maar enkel een wijziging in de persoon van den dictator.
38 *dewelke...wort:* waarvan mij onlangs te binnen geschoten is, dat hij door de onzen nagevolgd wordt.
40 *kreuken:* buigen, m.a.w. als ik hierin gelijk heb, heb ik ook groot gelijk.
42 *staeten:* standen.
44 daer, nl. op de brief van Brutus.
45 *meer als dit papier vermagh:* het was bijna vol; *'t welk...steekt:* het papier maakt er hier een eind aan.
47 *welgemelden:* bovengenoemden.

520 *Aen Neef Gaspar van Zurk.*

*

[1] Cognate Charissime,

[2] De profectu in litteris, etiam severioribus studijs, est quod tibi
[3] plurimum gratuler. Quod veró me inter illos dixeris, quibus
[4] inscribendas Theses tuas putares, gratias ultró, adeo nihil
[5] offensarum debeo. Neque, integrum modó mihi foret, ineuntem te
[6] illam, cujus jam candidatus es, dignitatem, abnuerim coram spec-[6]
[7] tare. Quod reliquum est voto adero, precatus Numen, faxit
[8] pulchré incoepta tibi cedant optimé. Vale. Mudae in arce. xi Kal.
[9] Majas. CIↃ.IↃ.C. XXXII.

[10] Tibi addictissimus

[11] P C Hóóft.

VERTALING

Waarde Bloedverwant,

Wat aangaat uw vordering in wetenschappelijke vorming, ja zelfs uw strenger studiën, er is reden, dat ik u daarmede ten zeerste gelukwens. Dat ge echter mij onder diegenen hebt genoemd, aan wie ge meendet, uw Theses te moeten toeeigenen, daarover gevoel ik generlei krenking - verbeeld u! -; ik ben u nog daarenboven dank verschuldigd. En zo dit maar in mijn macht zou staan, zou ik niet ongenegen zijn, u die waardigheid, waarin ge candidaat reeds zijt, persoonlijk te zien erlangen. Wat mij nu rest: ik zal u met mijn beste wensen vergezellen, terwijl ik God bid: moge Hij geven, dat uw schone ondernemen u wel gelukke! Vaarwel. Op het Slot te Muiden, 21 april 1632.

Uw zeer toegenegen
P.C. Hóóft.

Eindnoten:

6 De promovendus was een eigen neef van Leonora, een jongere broer van Anthoni Studler van Surck met wie de Hoofts later zeer bevriend raken. Domheer te Utrecht.

* Minuut. UBA II C 11.238. Afschr. UBL. Pap. 13.

521 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Ontf ende beantw 28 April 1632-)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Heden ist acht daeghen dat ick U E. schrijven beantwoorde, ende
[3] verzocht vanden ontfang verstendight te zijn, om dat het mij van
[4] verlang docht. Echter heb geen bescheidt vernomen, ende zoude
[5] mij verdrieten dat de voors mijne, 't welk 't eerst waer, gedwaelt[5]
[6] moght zijn. Bidde derhalven alsnoch om kundschap daer af, op dat
[7] ick doe vereisschen waer hij belandt magh wezen. Ick had'er de[7]
[8] loopmaeren bij te rug gezonden, ende ben 't laeste bakken der[8]
[9] zelve ten achteren; doch bericht, door Sr Carel, dat U E. ujt der[9]
[10] stadt ging. Hoope niettemin nu wedergekeert is om haeren[10]
[11] maendagh niet te verzuimen: ende dat mij noch dezen avondt ijets[11]
[12] geworden zal. Eenigher wijze op mijn' stel geraekt, heb ick den[12]
[13] draedt van Tacitus hervat, ende dezen met eenen darm ujt zijnen[13]
[14] bujk gevult. 'T zijn meest krijszaeken; die U E. mijns achtens niet
[15] zoo wel en monden, als 't bespieghelen van belejdt en tegenbelejdt
[16] in stof van regeringen omgaende. Immers deze voeren mijne[16]
[17] gedachten ernstigher speelen. Lipsius schijnt'er ook zoo aen te zijn,[17]
[18] nae dat ick waen ujt een' plaets te speuren, daer hij oordeelt dat[18]
[19] Curtius ons treflijke dingen gelaeten zoude hebben, zoo zijn werk[19]
[20] meer op 't stuk vanden staet, als dat van 't oorlogh gedraejt had.
[21] *At Alexander, quid nisi bella?* zeit hij, dat is: *maer wat heeft*[21]
[22] *Alexander anders als geoorloght?* Doch 't laeste van dit 15^e^ boek zal[22]
[23] dit verdriet genoegh verzoeten, met het verhandelen van 't vloek-[23]
[24] verwantschap, dat Piso, Seneca, ende zoo veele staetlijke perso-[24]
[25] naedjen ten bederve braght. Ondertussen zijn de jeghenwoordighe
[26] vertellingen verre van laf en smaekeloosheit: ende als wij niet
[27] anders hadden, zouden 'er onze vingers nae slikken. 'T is dan een
[28] goede lij, ende die meenighen niet gebeuren magh. Maer ick[28]
[29] verzeker mij UE houdt het ook daer voor, alzoo zeker als is,
[30] Monsr mon frere,

[31] UE

[32] Gansdienstw^e^ broeder

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 80. Hs. Watervlek.

[33] P C Hóóft.

[32] Ujt mijn Torentjen,

[33] 27^{en} Apr. 1632.

Over het uitblijven van antwoord op *519*. Over Tacitus.

Eindnoten:

5 *'t welk...waer:* wat voor 't eerst zou zijn.
7 *vereisschen:* vragen.
8 *ick ben 't laeste bakken ten achteren:* ik heb de laatste keer dat er gebakken werd gemist (spreekw. WNT *bakken* 887, *baksel* 896, *bakte* 898).
9 *doch* (ben) *bericht* (Mem. 9).
10 *niettemin* (dat U E.) (Mem. 6 en 7).
11 *maendagh:* de meer genoemde extra drukke dag wat de handel betreft; *mij zal ijets geworden:* ik zal iets krijgen.
12 *Eenigher...geraekt:* Enigszins op dreef geraakt (in Muiden, waar hij half april voor het zomerhalfjaar heen was gegaan).
13 *dezen...gevult:* dit stuk van hem voltooid (ontleend aan het worstmaken, vgl. WNT *darm* 2298; *ujt zijnen bujk* is bijv. bep. bij *darm*).
16 *omgaende:* plaatsvindende; *Immers:* Althans; *speelen voeren:* meevoeren in een speelse bezigheid, doen spelevaren.
17 *Lipsius...zijn:* Met L. schijnt het ook zo gesteld te zijn (WNT Suppl. 18 14).
18 *nae dat ick waen:* naar ik meen.
19 *Curtius:* Q. Curtius Rufus, biograaf van Alexander de Grote (1e eeuw n.C.); *gelaeten:* als erfenis nagelaten; *zijn werk draejt op 't stuk vanden staet:* zijn werk houdt zich bezig met de staat als onderwerp.
21 *At Alexander etc.:* Maar ja, ‘Alexander’, wat wil dat anders zeggen dan oorlog en nogeens oorlog. J. Lipsius, *Annotationes IV* over Curtius Rufus.
22 15e boek, nl. van Tacitus' *Annales*.
23 *vloekverwantschap:* samenzwering (door Hooft bedacht purisme voor *coniuratio?* WNT in voce 2281).
24 *Piso:* C. Calpurnius Piso, † 65 als hoofd van een samenzwering tegen Nero, L. Annaeus Seneca de Jongere, Romeins dichter en filosoof, † 65, verdacht van deelneming aan de ‘Pisonische’ samenzwering.
28 *een goede lij:* een veilige schuilplaats (buiten de wind). Het WNT (*lij* 2196 3) geeft er, uitsluitend om de onderhavige plaats te kunnen verklaren, de zeer vage betekenis *een aangename zaak* aan en plaatst achter *dan*, zonder reden, een dubbele punt.

522 *Aende Ed. Mo. HH. vande Rek^e der Graeflijk*h

*

[1] Ed^e &c.

[2] Op de geleghenheit der zaeke in de bijgevoeghde Req^e geroert, mij[2]
[3] eertijdts ende alnu van nieuws informerende, hebbe bevonden
[4] datter verscheide exempelen zijn van bastaerden, ujt Goejsche
[5] vrouwen bij ujtheemsche mannen geteelt, zelfs van den zoon van
[6] eenen paepe, denwelken nochtans het gebrujk der gemeente is[6]
[7] geindulgeert geweest. 'T is waer, dat die van Goejlandt sustineren,[7]
[8] daer ujt niet te volghen, dat de zelfste gratie zoude moghen[8]
[9] verleent werden aen de geenen, die van echten bedde ujt inlandsche
[10] moeder ende vreemden vader gesprooten zijn. Maer om zoo
[11] ongerijmt een voorstel te coloreren, en kan niet bevroeden, wat[11]
[12] reden zij zouden weten bij te brengen, die zich niet groffelijk te[12]
[13] schaemen had: behalven dat de graeflijkheit zijnde proprietarise[13]
[14] van den goejschen grondt ende U.Ed. Mo. in possessie van daer af[14]
[15] te disponeren in faveur van zulken als 't haer goeddunkt, de ver-[15]
[16] zochte weldaedt absolujtelijk aen haer welbehaeghen is hangende.
[17] Dewelke ick niet dan wel besteedt zoude achten aen dezen Pieter
[18] Adriaenszoon suppliant, als zijnde een man van zeer goeden
[19] naeme, wel maetelijk met tijtlijke haeve geseghent, maer belast[19]
[20] met zoo numereus een huisgezin, als van zeven oft acht kinderen,[20]
[21] die nevens hem daer door verplicht zullen zijn God almaghtigh te
[22] bidden voor de gelukzaelighe regeringe Uwer Ed. Mo. gelijk van
[23] heeler harte doet

[24] Ed^e &c.

[25] zich in haere goede gratie bevelende

[26] U E

[27] Onderdaene dienstw^e

[28] P C Hóóft.

[27] Van den Hujze te Mujden.

[28] 29 Apr. 1632.

* Minuut. UBA II C 11.239.

Hooft bepleit, tegenover oppositie van de Gooilanders, de juistheid van een beslissing der Rekenkamer, waarbij het schaarrecht verleend is aan iemand die van vaderszijde geen Gooilander is. Vgl. I blz. 58 en *526, 528*.

Eindnoten:

2 *Op de gelegenheit der zaeke, mij eertijdts...informerende:* Aangaande de toedracht en omstandigheden van de zaak, waarvan ik mij vroeger en nu opnieuw op de hoogte gesteld heb.
6 *paepe:* priester; *denwelken...geweest:* aan wie nochtans (ondanks de genoemde bastaardij) het gebruik van de schaarweide toegestaan geweest is.
7 *'T is waer...sustineren:* Weliswaar houden de Gooilanders vol.
8 *gratie:* gunst.
11 *coloreren:* met een voorwendsel dekken.
12 *bijbrengen:* aanvoeren; *die...had:* het WNT (*schamen* 244 A 1) noemt deze plaats met de nog bestaande betekenis: zich generen.
13 *behalven dat:* terwijl bovendien; *proprietarise:* eigenares.
14 *ende (zijnde) U.Ed.Mo....disponeren:* en daar U.E.M. het recht en de macht hebben om erover te beschikken.
15 *in faveur...goeddunkt:* ten gunste van diegenen die 't u behaagt (daarmee te begunstigen).
19 *maetelijk:* tamelijk.
20 *zoo...als:* zo'n talrijk huisgezin, namelijk.

523 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 2 maj beant*w* 10 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Ten ooren toe vind ick mij in schulden, voor zoo gunstigh een'[2]
[3] zorghvuldigheit uwer E, die mij niet alleen met een' stroomende
[4] miltheit, overvloedt van blijde tijdingen, maer tot eighentlijker[4]
[5] berichting de ujttoghten van verscheide brieven bijzet. Lief ist mij[5]
[6] een valsch propheet geweest te zijn; alhoewel mij nemmer leedt[6]
[7] wezen zal, 't schip op quaedt weder te laeden. 'T is geen' wijzen[7]
[8] mans woordt, zeidtmen: *wie zoud' dat gedacht hebben?* Maer ick,[8]
[9] dien 't genoegh is den gemeenen hoop te moghen volghen, vergeef[9]
[10] mij 't quaelijk begrijpen dat men zoo maghtigh een' stadt als
[11] Augsburgh geleghen in een vlak, indien mij recht voorstaet, ende[11]
[12] maklijk om te vestighen, daermen de buij tijdlijk genoegh aen zagh[12]
[13] koomen, ongesterkt ende slaplijk verzien gelaten heeft. Maer Livius[13]
[14] magh wel zeggen: adeo obcoecat animos Fortuna, cum vim suam[14]
[15] ingruentem refringi non vult: Zoozeer verblindt de Fortuin de
[16] gemoeden, als zij den slagh haers gewelts niet wil gebrooken
[17] hebben. Dat 's op onze spraek: als God een landt straffen wil,
[18] beneemt hij den Heeren de wijsheit. 'T is een' staetlijke burgherij,[18]
[19] in pracht en heusheit nae haer bujrgewest Italien aerdende. Als ick[19]
[20] daer was, wert met de steêkannen vereert, 't welk mijn zaelighe[20]
[21] vaeder hieldt door de Welzers doen in groot bewindt zijnde,[21]
[22] bestelt te wezen. Dan 't en schijnt niet, dat zij zoo veel voorraeds[22]
[23] van d'Italiaensche omzichtigheit en achterdacht gehadt hebben.[23]
[24] Zijn ook moghelijk met een' quaelijkgeneghen' ende der Luiter-[24]
[25] sche parthije toegedaene gemeente verleghen geweest: gelijk dan[25]
[26] mijn swaegher Bartolottj verstendight is, dat de zelve de tegenweer[26]
[27] eenighzins zoude verhindert hebben. Waer op wellicht gissing
[28] gemaekt is bij veelen der Wethouderen, die men zeidt, voor 't
[29] beleg, ujt der stadt geweeken geweest te zijn. Maer deze hunne[29]
[30] swaerigheit en speelde mij in 't hooft niet, als die al van mijnen[30]
[31] tijdt af verstaen meen te hebben, dat de Lujtersche gezintheit daer[31]
[32] dapper afgenoomen was, ende van dagh te daghe sleet, door 't

* Origineel. UBA II C 13.124.
T.r. 72 en 73 tot in de rug gebonden, waardoor leestekens onzichtbaar kunnen zijn; r. 74 en 75 afgescheurd, waardoor tekstverlies.

[33] bedrijf van de Fokkers aenhaelende 't graeuw met weldaeden, en[33]
[34] verschaffen van middel tot kostwinning. Waer 't nu der
[35] majestraet eighenlijk geloghen hebbe, dat hun belet heeft goedt te[35]
[36] houden, is een' waerdighe stoffe voor UE zinlijkheit, om ujt de[36]
[37] volghende maeren nae te vorssen. 'T is, gelijk UE gedenkt, een[37]
[38] trionflijke tijdt, voor de geenen, dienze mede gaet. Maer wij[38]
[39] hebben in 't bespieghelen van dit heerlijk tooneel der dingen, wat
[40] meer als enkelijk onze ooghen te verfrooijen; ende daer ujt veel eer[40]
[41] leeringen te scheppen, die heden oft morghen te pas konden
[42] [+] koomen. De werelt heeft *meenighen standt van starren* beleeft, waer
[43] onder 't haer noodt geweest is van rok te wisselen. D'aeloudste[43] [+]*Constellatie Starrestant*
[44] aeloutheit zagh d'AEgyptenaers meest heel Asien dwingen.[44]
[45] D'Assyrische moghenheit moest voor de Medische, de Medische[45]
[46] voor de Persische swichten, ende deez onder den arm van[46]
[47] Alexander deur. Daer nae rees 't Roomsche gewelt, en stiet met[47]
[48] zijn ijzer d'andere als aerde vaeten aen scherven: zoo verre, dat al[48]
[49] 't overschot van volken tegens dit eene niet op moght, ende meer
[50] ongemoejt bleef, om dat'er weenigh te haelen en grooter heer-
[51] schappij quaelijk te behaevenen was, dan bij gebrek van kraghten.[51]
[52] Jae hadmen reeds te veel omvaedemt, ende ging door zijn' eighe
[53] swaerte t'zink. 't Welk Lucanus wel bezefte:

Per se magna ruunt. Laetis hunc numina rebus[54]
55 Imposuere modum.
[+]'T groot stort van zelven in. End' heeft *des hemels* wet,[56]
Aen 't steighren des gelux, dit tot een' peil gezet.[57] [+]*de hooghste*

[60] Doen wert het der Gotten, Wendelen, en Alanen beurt, die 't ver-[60]
[61] maste rijk aen flarzen scheurden. Daer de Franken in geroert[61]
[62] waeter visschende ook een' lap af eighenden: 't welk geen naem[62]
[63] van een enkel volk, maer van verscheidene geweest is, die daerin
[64] eensch waeren, dat zij geenen ujtheemschen meester wilden lijden.
[65] Wat laeter wederom raekten van d'andere zijde de Arabiers, met
[66] naemen Sarasijnen en Assasijnen op de beên, en liepen een[66]
[67] eindeloos landt af. Waer bij men speurt dat zulke dondervlaeghen
[68] ook ujt het Zujden wel komen, ende niet, gelijk Bodin meent,[68]
[69] juist aen 't Noorden gebonden zijn. Zoo veel isser af, dat al'deze[69]
[70] opwaeteren nojt oft zelden en gingen, dan over Landdouwen, dien[70]
[71] de lenden van 't gemak en de weelde gebroken waeren, daer z'in[71]
[72] verzoopen laegh[-]. Anders, eer de Roomsche tught een' smet,[72]
[73] orde een' krak kre[-] vonden de Cimbren en Teutons met[73]
[74] wien te spreeken, en we[-] over ontellijk tal, over al, braeflijk

[75] gestujt. De toghten der o[-] Waelen, die onder Brennus in Rome,[75]
[76] onder zijnen spitsbroeder in Grieken en Asien, 't welk de naem der[76]
[77] Galaten bewijst, hunne standaerts geplant hebben, gae ick verbij:
[78] insgelijx die van de Jonghe Waelen onder den Nederlandschen[78]
[79] Godefroy van Bouillon, die de wassende maene der Turken dat pas
[80] deeden stil staen, en 't veroverde Jerusalem tot een' koninkrijk[80]
[81] oprechtten. Zij hebben, zeg ick, doorgaends met verwijfde
[82] mannen, en brooddronken volken te doen gehadt. In Duislandt
[83] scheen 't nu wat anders: de krijstught, de orde van eenen aert en[83]
[84] gestalte. De strijders gebujren, meest in eenerleij gewest gebooren,
[85] op eenerleij' wijze opgevoedt: Jae 's Kaizars rappier langer als des[85]
[86] koninx. Zulks deez wel met dien ouwden zeggen magh: en voor[86]
[87] hoe veel mannen telt ghij mij? Een dink duchte schier dat hen spijt:[87]
[88] naemelijk de meenighte der geenen, die door zijns vijands landen
[89] versprejt hem opentlijk oft onder den duim toegedaen zijn en[89]
[90] daeghelijx mede vallen. Want die zijnen lof zullen trachten, te[90]
[91] besnijden, en zullen niet lichtelijk elders als hier aen te vatten[91]
[92] vinden. Doch doet het ons evenveel, die den havik op den tujn[92]
[93] hebbende hem nu benart en benaeghelt zien in de klujven van[93]
[94] eenen voghel, die voortaen Arent behoort te heeten. In somme, ick[94]
[95] begin geloof in de droomen mijner gedachten te stellen, ende zie
[96] dat wijdt gewest heel in een' ander pak steeken. Wat maxel[96]
[97] datmen 't te geven heeft, zal mij grootlijx benieuwen; ende en
[98] hebbe in al een' wijle nae geen' kundschap ongeduldigher
[99] verlangt: leggende dien Grooten vriendt ende Heere toe van[99]
[100] d'eersten te wezen, die dien grondt zullen tasten, als geschaepen,[100]
[101] mijns oordeels, 't voorneemst der vorme te bootsen, waer in men[101]
[102] die groote klok te gieten heeft. Zoo 't zelve zijner E inzicht is,[102]
[103] vergeeve hem dat hij ons zitten laet. Zonder dat, had het wel anders[103]
[104] gewenscht. Maer UE verschoone mijn' eenvoudigheit, die met de[104]
[105] vloedt van dus een' revelpen, de scheutig*h* van UE merghrijk
[106] schrijven gaeren in adem hield. Al ist ook zoo vorderlijk niet veele[106]
[107] inschuldenaers te hebben, daer luttel af te verwachten staet, ten[107]
[108] minsten ist heerlijk dat zij in UE verplicht blijven; als doet,[108]

[109] Monsr mon frere,

[110] U E

[111] Dienstwillighste broeder

[112] P C Hóóft.

[111] Ujt mijn Toorentjen,

[112] 2 Maj. 1632.

13 Het Muiderslot voor de restauratie van 1900

14 Het Muiderslot na de restauratie van 1900

Beschouwingen over recente gebeurtenissen in het licht van de wereldgeschiedenis.

Eindnoten:

2 *zoo...zorghvuldigheit:* zulk een toegenegen zorg.
4 *tot...berichting:* om mij nauwkeuriger op de hoogte te brengen (WNT *eigenlijk* 4002 A 2).
5 *ujttoghten:* uittreksels.
6 *een valsch propheet:* uit het vervolg blijkt, dat Hooft te ongunstige verwachtingen gekoesterd had (nl. omtrent G. Adolf's kansen bij het innemen van Augsburg).
7 *'t schip...laeden:* bij het laden (en stuwen) van het schip op slecht weer te rekenen, vgl. *465* r. 3.
8 *wie enz.:* degene die dit zegt heeft te gunstige verwachtingen gekoesterd.
9 *dien 't genoegh...volghen:* (bescheidenheidsmaniërisme) voor wie 't voldoende is, de grote hoop te kunnen bijhouden.
11 *vlak*, vgl. *519* r. 23.
12 *vestighen:* versterken; *daermen:* waar men; *tijdlijk:* tijdig, vroeg.
13 *verzien:* voorzien, versterkt.
14 *adeo obcoecat etc.:* zo sterk verblindt Fortuna de geesten, wanneer ze niet wil, dat haar aanstormend geweld wordt gestuit. Livius 5, 37, 1 over de Romeinen vóór de catastrofe bij de Allia.
18 *staetlijk:* deftig.
19 *heusheit:* welgemanierdheid, fraaiheid van omgangsvormen.
20 'De Sr Mauregnaut ende mij wert alhier van de Magistraet de wijn vereert'. *Reis-heuchenis*, vVl. II 440. S^{r}: Signor.
21 *hieldt:* onderstelde; Welser, rijk patriciërsgeslacht te Augsburg, evenals, zie r. 33, de Fuggers; *in groot bewindt:* machtig.
22 *bestelt:* verschaft.
23 *achterdacht:* zorg voor de toekomst.
24 *quaelijkgeneghen:* slecht gezind.
25 *verleghen:* in verlegenheid, gehinderd; *gelijk dan* (verklarend voegw. WNT *gelijk* 1179 III) omdat (immers).
26 *verstendight:* medegedeeld.
29 *deze hunne swaerigheit:* deze last van hen.
30 *als die:* daar ik; *van...af:* van de tijd toen ik er was af.
31 *verstaen:* begrepen.
33 *bedrijf:* toedoen.
35 *geloghen:* gehaperd (WNT *liegen* 2125/6); *goedt te houden:* goed weerstand te blijven bieden (WNT *houden* 1158 3).
36 *zinlijkheit:* belangstellende geest.
37 *gedenkt:* zegt (in uw brief).
38 *mede gaet:* tot voordeel strekt.
40 *meer* (te doen) *als*; *verfrooijen:* vermaken (Mnl. Wdb *verfraeijen* 1719).
43 *'t is haer noodt geweest:* zij is genoodzaakt geweest; *van rok wisselen:* de huik naar de wind hangen, met de wolven huilen; *aeloud (aloud):* zeer oud.
44 *meest:* bijna.
45 *moghenheit:* macht.
46 *onder den arm deur:* buigen voor de macht.
47 *'t Roomsche gewelt:* de Romeinse macht.
48 *zijn ijzer:* zijn militaire macht.
51 *behaevenen:* besturen, ordenen.
54 *t' zink gaen:* zinken.

Per se etc. Lucanus, *Pharsalia* 1, 81-82, waar voor *Per* staat *in*, voor *Imposuere: Crescendi posuere*.

56 *'T groot:* Het grote; *de hooghste wet:* het noodlot, de Moira.
57 *steighren:* snel toenemen; *peil:* grens.
60 Goten, Vandalen (gecontamineerd met Wenden?) en Alanen (400-500 n.C.).
61 *vermast:* overladen; *Daer af:* Waarvan; *geroert:* troebel.
62 *een lap eighenden:* een stuk inpikten; *geen naem enz.:* Hooft vat *Frank* naar de betekenis *vrij* op als een naam waaronder vijanden der Romeinen van allerlei stam zich verenigden.
66 *Sarasijnen en Assasijnen:* Arabische volken resp. secten; *afloopen:* veroveren (en plunderen).
68 Bodin, Jean, 1530-1596, origineel Frans geschiedschrijver en politiek filosoof.
69 *Zoo veel isser af:* Dit is er waar van.
70 *opwaeteren:* springvloeden, overstromingen.
71 *van:* door.
72 *verzoopen:* versmoord.
73 Cimbren en Teutonen, Germaanse volken, door Marius verslagen in 102 en 101 v.C. vonden met wien te spreeken: lett. vert. van *trouvaient à qui parler* (v Vl.), d.i. vonden hun man.
75 Hooft stelt Waelen, Galliërs en Galaten gelijk. Brennus, aanvoerder van de Galli die in 390 v.C. Rome veroverden. De Galaten in Klein-Azië waren een binnengedrongen Keltische stam.
76 *spitsbroeder:* collega.
78 *Jonge Waelen:* de door Frankrijk geleide kruistochten, ca. 1100-1300.
80 *tot...oprechtten:* overeind zetten en er een koninkrijk van maakten.
83 *de orde:* de legerinrichting; *eenen:* dezelfde.
85 *'s Kaizars...koninx:* de troepensterkte van de keizer groter dan die van G. Adolf.
86 *dien ouwden:* (?)
87 *Een...spijt:* Ik vrees bijna dat één ding hen verdriet (hen: de keizerlijken).
89 *onder den duim:* in 't geheim (WNT *duim* 3578).
90 *mede vallen:* zijn partij kiezen (WNT *medevallen* 363 1).
91 *aen te vatten:* een aangrijpingspunt.
92 *doet...evenveel:* is 't ons hetzelfde; *die...zien:* ons, die de vijand op de grenzen hebbende (tuin: haag), hem nu benauwd en beklauwd zien.
93 *klujven:* klauwen.
94 *Arent:* opperste der vogels, en assonantie met Adolf?
96 *dat wijdt...steeken:* dat grote land een andere vorm hebben (of: krijgen, als *steeken* transitief is); *maxel:* staatsvorm.
99 *leggende...wezen:* in de mening dat die grote vriend en heer (Grotius) een van de eersten zal zijn.
100 *dien grondt tasten:* dat door en door begrijpen (WNT *tasten* 1022).
101 *'t voorneemst...bootsen:* de grote lijnen van te voren te tekenen (de klokkengieterij is een nieuwe metafoor voor de stichting van de verhoopte nieuwe Zweeds-Noordduitse staat).
102 *Zoo...is:* Als dit zijn inzicht is.
103 *vergeeve:* Mem. 6; *ons zitten laet:* uit Nederland vertrokken is.
104 ‘Maar u vergeve mijn onnozelheid, die met de stroom van zo'n babbelpen, de scheutigheid van uw pittige brief graag aan de gang zou houden’ (WNT Suppl. *adem* 397 4 4e al., refererende aan I *adem* 793 xviide E.).
106 *zoo vorderlijk niet:* niet zo voordelig.
107 *inschuldenaar:* schuldenaar.
108 *in UE verplicht blijven:* verplichting aan u blijven houden.

524 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, in de Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden 9 Maj 1632 beant*w* 10 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Deze weeke en hebbe niet van U E, als dien met de loopmaeren[2]
[3] gehadt. Misschien is de bron der tijdingen teffens ujtgeput: oft U E[3]
[4] ten ooren toe in koopmanschap beslommert. 'T kan ook zijn dat UE
[5] penne afgement ende t'einde van adem is door 't stijf en staedigh[5]
[6] draeven van de weeke te vooren. Mij lijmende aen dit geloof, wil[6]
[7] haer wat rustens gunnen, ende in haere vermoejtheit met de
[8] bijgaende lesse ujt Tacitus verquikken. Want als UE wakker voor-[8]
[9] stapt, verstae dat het gezeit is, hoe ick ook mijn' beenen wat vergen[9]
[10] moet. Maer wat ick hoor? De vrienden hebben Regensburgh[10]
[11] geplondert. Daer is 'er die 't daer voor houden, dat dit ujt[11]
[12] vertwijfeltheit sprujt, en de soldaet zijn' parthij aen 't strujkelen
[13] ziende, met vreeze dat zij 't niet lang over eindt zal houden, alhier[13]
[14] heeft willen wis neemen, 't gheen hij anders hoopen moght op[14]
[15] zijnen vijandt te haelen. Dit oordeel zoud' ick gaerne toe stemmen,
[16] 't en waer ick duchtte, van zucht verleidt te zijn. Altijds zijn zoo-[16]
[17] daene doodstujpen niet nieuw, bij de geenen die denken dat het
[18] met hun' zaeken omgekomen is. Ende stelt onze wereldwijzeman,[18]
[19] dat eene van de vinnighste prikkels om d'onderdaenen ten ujterste
[20] te plaeghen, is *ruentis fortunae novissima libido: de jongste lust eener*[20]
[21] *vallende fortuine*. Want een gespuis zoo overgeven, als 't geen daer[21]
[22] gemeenlijk de soldaterij ujt bestaet, geeft zich gaerne zijn zat van[22]
[23] moedwil en overdaedt, die 't denkt dat niet duiren kunnen. Ick heb
[24] ook gezien een vertoogh in Latijn, gedaen door den Spaenschen[24]
[25] Cardinael Borgia, aen den Paus, daer op ujtkoomende, dat zijn m^r^
[26] de koning zich genoegh gequeeten heeft om der Roomsche kerke
[27] in Duitslandt 't hooft boven te houden: ende zoo haer ijet oevels[27]
[28] overkomt, dat het zijner Heiligheit zal te wijten staen. Deze zijn
[29] redenen van ijzer, alhoewel met reuk en lofwerk van eerbiedighe[29]
[30] woorden gedamaskineert. Zelden dat zoo schor een' stijl wel in[30]
[31] trotsche ooren klonk; ende zoude mij benieuwen zoo zij veel
[32] goeds nae den wensch des Spanjaerts bij die van de geestlijkheit

* Origineel. UBA II C 13.123.

[33] baerden. Maer een' misdaedt die ujt heiligheit komt, gelijk de[33]
[34] voor*s* rede is lujdende, kan die tot onheil gedijen? Ick hoope ten
[35] minsten voor ons niet: ende bid'er God om, mitsgaeders UE in[35]
[36] genaede te bewaeren, ende in gunste derzelve,

[37] Monsr mon frere,

[38] U E

[39] Gansdienstw^{en} broeder

[40] P C Hóóft.

[39] In haeste, ujt mijn Torentjen.

[40] 9 Maj. 1632.

Over het nieuws.

Eindnoten:

2 *loopmaeren:* couranten, gedrukt of geschreven; *tijdingen:* persoonlijk vernomen berichten, nieuwtjes.
3 *teffens:* totaal (WNT *teffens* 1232 2 a 2^{e} al.).
5 *afgement:* afgejakkerd; *stijf en staedigh:* snel en onafgebroken (WNT *stijf (II)* 1612 10 b).
6 *mij lijmende aen dit geloof:* mij aan deze overtuiging vasthoudend (WNT *lijmen* 2331 5).
8 *voorstapt:* voorop loopt.
9 *verstae...is, hoe:* begrijp ik dat er niets anders op zit, dan dat.
10 *Maer...hoor?:* de volgorde van de woorden onderstelt misschien een vraag van Baak in zijn laatste brief; De vrienden, nl. van *Regensburg*, dus de keizerlijke troepen.
11 *Daer is 'er:* Er zijn er.
13 *alhier:* niet alleen op deze plaats, maar ook: bij deze gelegenheid.
14 *wis neemen:* voor 't zekere nemen; *op:* van.
16 *zucht:* partijdige emotie; *Altijds:* In elk geval.
18 *het is omgekomen met:* het is gedaan, afgelopen met; *stelt:* poneert, zegt als een stelligheid.
20 *ruentis etc.:* op het zinkend geluksschip de laatste uitspatting. Tacitus, *Historiae* 3, 41, 1. N.B. Met *ruentis* begint het subject van de volzin.
21 *overgeven:* doortrapt.
22 *geeft...zat van:* verzadigt zich graag aan.
24 *vertoogh:* betoog, verhandeling.
27 *oevel:* euvel, slecht.
29 *redenen van ijzer:* keiharde woorden.
30 *gedamaskineert (gedamasceerd):* de klingen van sabels enz. ondergingen een bewerking waardoor de gladde zijkanten verfraaid en tegelijkertijd gematteerd werden, zodat ze minder licht weerkaatsten; oorspr. uit Damascus; *schor:* ruw, bars; *wel:* goed.
33 *een' misdaedt...komt:* een verkeerde handeling die uit heiligheid (vgl. r. 28) voortkomt.
35 *voor ons niet:* het is voor de Republiek geen onheil als het de Roomse kerk in Duitsland slecht gaat; *(aaneenschakeling van zeugma's):* en ik bid er God om, en dat Hij u in genade beware en in uw gunst P.C.H.

525 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 12 maj 1632)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Men heeft ons voor dezen willen dietsch maeken dat het in den
[3] Paltz noch voor den windt ging. 't Overgaen van Spiers wijst
[4] anders ujt. Het geluk schijnt meestendeels aen 's koninx persoon[4]
[5] gebonden: te meer dewijl 't ongeluk niet naeder als aen zijn paert[5]
[6] heeft konnen komen. Maer heinde bij en kost niet. De Roomsch-[6]
[7] gezinden nochtans doen nae ick hoor, dit te klok en te kreet op-[7]
[8] klinken. Hier waeren gister twee neven mijner huisvrouw, d'een
[9] Lujtersch ende van Frankvoort, d'ander Roomsch ende een zoon
[10] van den Heere van Wichelen in Vlaenderen. Deez alhoewel over[10]
[11] die zijde geneghen verklaert dat verscheide pachters zijns vaeders
[12] in Brabandt, daer hij veel goeds heeft, elk voor hun hooft, 't voor-[12]
[13] leden jaer wel 1500 gl schaede gehadt hebben bij d'inleghering der
[14] soldaeterije. Maer is te verwonderen dat het landt aldaer, des
[15] niettegenstaende daghelijx dierder wort. Misschien dat het bijkomt[15]
[16] door dien de lujden geen' andere raedt weten om zich te generen:[16]
[17] ende dat alle koophandel ende handwerken daer doodt zijn. Hij[17]
[18] voeghd 'er bij dat den Cardenael della Cueva, dienmen over lange[18]
[19] gaerne geloost had, tot tweemaelen toe 40^m gl vergunt waeren tot
[20] reisgelt, ende hij t'elkens het futselboek zoekt: jae dat hetden[20]
[21] lantzaeten in dat gewest onmoghelijk is te harden: maer
[22] Vlaenderen aentoghts genoegh heeft. Ook was hij van gevoelen[22]
[23] datter in Vrankrijk zaemening van volk is, om in Arthois te vallen.[23]
[24] Zoo dat gebeurt, ende de Spanjaert alzoo van dien kant, teffens[24]
[25] van ons aengetast wort, ende in Duitsland belemmert blijft, hij zal
[26] genoegh te doen hebben, om 't ujterst van zijn' hals te weeren.[26]
[27] Mon frere Bartolottj schrijft mij dat zommigher gissing is, men[27]
[28] laet met voordacht het Brabandsch krijsvolk zich in den Paltz ver-[28]
[29] panden, om den paerdestaert bij luttel hairen teffens gemaklijker te[29]
[30] moghen ujtplukken. Altijds voor de rug van den Sweed heb ick[30]
[31] kleene zorghe. Meest heel Duitslandt, door Franken, Saxen,
[32] Bruinswijk, Brandenburgh, Meklenburgh, ende andere oorden

* Origineel. KA CLXXIa^b 81.
Hs. Watervlek.

staet hen open. Ende acht ick hem oorbaerlijker, den Kaizar in zijn[33]
nest te verlakken, als zich grootelijx aen 't bedrijf der Spanjaerden[34]
ende van Pappenhaim te keeren. Want de markt van boven, daer[35]
de bron van 's vijands krachten is, zal dien van onderen stellen. Dan
dit onlanx geleden gevaer behoort den koning te vermaenen tot[37]
raemen van eenighe vaste orde, in geval dat hem ijets over quam.[38]
Misschien dat Gustaaf Hoorn de schouders hebben zoude om zulk[39]
eenen last t' ontfangen. Van vreede eer 't hujs Oostenrijk in
Duitslandt onder de voet lejdt, kan mij quaelijk ijets inbeelden.[41]
Als de Sweed volkomen meester waer, daer hij jegenwoordelijk
beter kans toe heeft, als de kaizar, zoo en behoord' hij echter den[43]
Franchojs, Venetiaen, nocht ons zoo vreeslijk niet te wezen, als de
verknochte maghten van Oostenrijk en Spanjen: jae op veel nae[45]
niet, gemerkt hij de Dujtsche Vorsten zal moeten bescheidentlijk[46]
handelen, ende niet t' eenemael onder sweep brengen, ujt vreeze
dat het *hen* anders voor de scheenen springen moght. In somme,[48]
't is ver te zoeken, eer hij 't alle de rest der Christenheit zoude te
bang kunnen maeken, als zij met ernst wilden t'zaemenspannen.
Als alleen Vrankrijk de handt van hem trok, ick laete staen tegens[51]
viel, hij zoude zich wel verleghen vinden. Dat de Venetiaenen nae[52]
de beleening van zekere steden *hem* door den Spanjaert
aengeboden, zijn luisterende vind ick niet vreemdt. Ist ook zoo,
denke dat zij 't gelt verschaffen zullen, ende daernae zorghen hoe zij
't hem vruchteloos maeken moghten. Zoodaene geleghenheit ver-[56]
schijnt t' aller ujre niet; ende stondt het hun te vergeven dat zijze bij[57]
't hair greepen. Wist ick wat steden dat het waeren, zoud' er wat nae-
der van meenen te konnen oordeelen. Niettemin heb voor dezen[59]
tijding dat 's Kaizars gezant t' onvrede van Venetien vertoghen[60]
was. Doch 't magh een' gemaekte mouw zijn. Ujt Italien wort[61]
bevestight dat de Paus kleenen dank van zegeningen ommegangen[62]
en biddaeghen voor den welstandt der kerke heeft, dewijl datter[63]
gelt en volk toe hoort; Jae datmen hem begint met een concilie te[64]
dreighen, 't welk de H. Vaeders meer als de dujvel voor 't krujs
vrezen. Dan hij zal dien bal wel keeren, zoo Vraakrijk hem 't ranket[66]
leenen wil. Niettemin moejte en tweedraght kond 'er ujt rijzen,
die wij niet t' ontdanken hadden. Dat wij al dit onweder ujt de[68]
haven moghen staen aenschouwen, is wel een' genaede van Godt,
dien U E, met alle de haere bevolen zij, nae hartelijke groete ende
gebiedenis,

Monsr et frere, van

U E

hem
hun

[74] gansdienstw[en] broeder

[75] P C Hóóft.

[74] Vanden H.t. Mujden in

[75] haeste. 12 Maj. 1632.

Voortzetting

Eindnoten:

4 *het geluk enz.:* G. Adolf streed met succes in Beieren.
5 zijn paard was getroffen.
6 *heinde...niet:* dichtbij kost niets, doet geen kwaad.
7 *doen...opklinken:* maken er veel gerucht over (lett. door te luiden en te schreeuwen).
10 *over...geneghen:* Roomsgezind.
12 *elk...hooft:* per hoofd.
15 *Misschien...komt:* Misschien komt het.
16 *zich generen:* in hun onderhoud voorzien, nl. door hun eigen voedsel te verbouwen.
17 *handwerken:* ambachten.
18 Alfonso de la Cueva markies van Bedmar, kardinaal, Spaans gezant te Brussel sinds 1619, invloedrijk, vijandig jegens de bevolking.
20 *het futselboek zoeken:* uitstel zoeken (WNT *futselboek* 4716 b). De opvolger van de kardinaal was al in 1629 te Brussel aangekomen.
22 *aentoght:* immigratie?
23 *zaemening van volk:* troepenconcentratie.
24 *teffens:* en tevens, tegelijk.
26 *'t ujterst:* de ondergang.
27 men, nl. de regering te Brussel, die met Madrid (vgl. r. 18) overhoop lag.
28 *het Brabandsch krijsvolk:* de in Brabant gelegerde Spaanse huursoldaten; *zich verpanden:* dienst nemen; *in de Paltz*, vgl. r. 2 en 3.
29 *om...ujtplukken:* om de Spaanse troepen bij beetjes tegelijk kwijt te raken.
30 *Altijds:* In allen gevalle (WNT *altijd* 304 II 1); *voor den rug...zorghe:* ik houd de Zweed voor gedekt in de rug.
33 *hem oorbaerlijker:* voordeliger voor hem.
34 *zijn nest:* Wenen; *verlakken:* overvallen, verschalken; *zich grootelijx keeren aen:* zich ernstig bekommeren om; *bedrijf:* gedoe.
35 Pappenhaim commandeerde in keizerlijke dienst in West-Duitsland en trachtte o.a. Maastricht te ontzetten; *de markt stellen:* de marktprijs regelen; *de markt van boven tegenover die van onderen betekent hier:* de hoofdmacht van de keizerlijk-katholieke partij in Oostenrijk en Beieren tegenover de secundaire oorlogvoering in de Palts. De beeldspraak zegt dus, dat de strijd tegen de hoofdmacht bepalend is voor die op een nevenfront, zie voor ‘boven’ en ‘onder’ ook *529* r. 24.
37 dit gevaar, vgl. r. 5.
38 *een orde raemen:* een regeling vaststellen.
39 *Gust. Hoorn:* Gustav Horn, Zweeds veldheer, van 1634 tot 1642 krijgsgevangen.
41 *mij inbeelden:* mij voorstellen.
43 *zoo...wezen:* dan moest hij daarna noch voor de Fransman, noch voor de Venetiaan, noch voor ons zozeer te vrezen zijn.
45 *verknochte:* verbonden; *op veel nae niet:* lang niet.

46 *bescheidentlijk handelen:* verstandig bejegenen.
48 *dat het hem...moght:* dat hij een klap zou kunnen oplopen; *In somme:* Kortom.
51 *tegens viel:* zijn vijand werd.
52 *wel verleghen:* in grote ongelegenheid.
56 *Zoodaene geleghenheit:* Spanje wil van Venetië tegen onderpand van steden, geld lenen, stellig niet renteloos, en daarna zal Venetië Spanje zo de voet dwars zetten - denkt Hooft - dat het van dat geld niet kan profiteren. Misschien bedoelt Hooft dat Venetië de met dat geld geworven troepen zal bestrijden.
57 *stondt hun te vergeeven:* het zou hun vergeven moeten worden (WNT *staan* 113); *bij 't hair:* de klassieke voorstelling van de kans met een haarvlecht voor op 't hoofd, die men kan proberen te grijpen; haar achterhoofd was kaal, dus als zij voorbij was, kon men haar niet meer grijpen.
59 *voor dezen:* al eerder.
60 *t' onvrede:* misnoegd.
61 *een' gemaekte mouw:* een schijnmanoeuvre (vgl. *468*, hier niet nader te verklaren).
62 *kleenen dank heeft:* geringe erkentelijkheid verwerft.
63 *dewijl datter...hoort:* omdat er geld (giften) en (vroom belangstellend) volk voor nodig is.
64 *concilie:* bisschoppenvergadering, door de eeuwen heen telkens in onmin en rivaliteit met de paus.
66 *ranket:* niet in WNT, wel *rinket*, d.i. raket. Hier fig. voor een middel om aan een concilie te ontkomen, b.v. verzet van Franse bisschoppen daartegen.
68 *die wij...hadden:* waarover wij (nadruk!) ons niet te beklagen zouden hebben; *ujt de haven:* van de haven uit (herinnering aan Lucretius' *de Rerum natura* 2, 1).

526 *Aende Ed.Mo.Heeren vande Rek^e der Graeflijk*h.

*

[1] Ed^e &c.

[2] Nae dat ick den last mij van U.Ed.Mo. bij haere missive vanden
[3] xj^en gegeven, hadde doen verstaen den Buirm^r ende gerechten van
[4] Blarikom, zoo is de voor*s* Buirmeester nevens eenen van Naerden,[4]
[5] mitsgaeders van Blarikom ende Hilfersom op gisteren hier ver-
[6] scheenen. De redenen hen moverende om t' empescheren 't effect[6]
[7] van UEd.Mo. appoinctement in faveur van Pieter Adriaenszoon
[8] verleent, zijn, zoo zij zeggen, dat, volghends hunne gerechtigheden
[9] ende oude costujmen niemande vrijstaet de Goejsche Gemeente te[9]
[10] gebrujken, die bij ujtheemschen vaeder geteelt is. Dat ook niet en
[11] zal bevonden worden ijemant van dier qualitejt, bij U.Ed.Mo.[11]
[12] gebeneficieerd te zijn met het genot der voor*s* Gemeente ujtgezeidt[12]
[13] nu ruim vijfjaeren geleden eene Frans Janszoon hunne bujrman;
[14] doch advoueren wel dat bij die van Naerden zoodaene weldaedt[14]
[15] aen eenighe vreemden is geindulgeert geweest: maer niet bij de[15]
[16] Dorpen, dien zij nochtans schijnen zulx geöorloft te achten, als[16]
[17] disponerende van hun eighen. Ende alhoewel zij met den voor*s*
[18] Frans tot noch toe moghten hebben geconniveert, dat zij, mits[18]
[19] 't itereren van gelijke gratie inden persoon van Pieter Adriaenszoon,
[20] beginnen te apprehenderen de consequentie van dien: gemerkt[20]
[21] (naer hun zeggen, dat zij beloofden te verifieren, alhoewel ick[21]
[22] anders bericht ben) in Goejlandt groot getal van lujden gevonden
[23] wort, die in gelijken graet staen ende schier oft morghen 'tzelfste[23]
[24] zouden moghen verzoeken ende obtineren. Waer over zij geresol-[24]
[25] veert waeren zich daer tegens t' opposeren ende zelfs de beesten
[26] van den voor*s* Pieter Adriaenszoon van der gemeente te haelen.
[27] Niettemin, alzoo ick hun vertoonde dat zulx als smakende gewelt,[27]
[28] hun bij UEd.Mo. met reden quaelijk afgenomen zoude worden,[28]
[29] verklaerden entlijk liever te willen den wegh van rechte ingaen,
[30] ende zich addresseren aen d'Ed.Mo. HH. van den Hove om eenighe
[31] provisie. 'T welk ick in conformité van mijn debvoir UEd.Mo.[31]
[32] hebbe gehadt te verstendighen, omme daertegens te moghen stellen[32]
[33] alzulke ordre als 't maintineren vande Hoogheit der Graeflijk*h* zal
[34] vereisschen. Indien zij mij de voorgemelde verificatien ter handt
[35] stellen, zal dezelve aen UEd.Mo. op 't spoedighste overschikken,
[36] ondertussen God biddende,

[37] Ed^e &c. UEd.Mogh. in gelukzalighe regeringe altijds te bewaeren,

* Minuut. UBA II C 11.240.

[38] ende in haere goede gratie,

[39] UEd.Mo.

[40] Onderdaenen dienstw[en]

[41] P C Hóóft.

[40] Vanden H.t. Mujden,

[41] 16 Maj 1632.

Over het gebruik van de meent door een Gooilander met een uitheemse vader. (Vgl. De Vrankrijker, *Stad en lande van Gooiland* blz. 18 v. en *522, 528*)

Eindnoten:

4 *Blarikom:* men mag zich afvragen of dit geen vergissing is voor Laren en Huizen. De buurmeester van Blaricum was er immers al.
6 *De redenen...verleent:* De redenen die hen bewegen om het in werking treden van de beslissing, die u ten gunste van Pieter Adriaenszoon gegeven hebt, te beletten.
9 *costujmen:* gebruiken met kracht van wet (zie voor het vervolg van de zin blz. I 58).
11 *ijemant...te zijn:* dat iemand door U.E.M. begunstigd is.
12 *ujtgezeidt:* behalve.
14 *advoueren:* geven toe.
15 *geindulgeert:* toegestaan.
16 *dien...achten:* aan wie zij dit recht niettemin schijnen toe te kennen; *als...eighen:* daar zij beschikken over hun eigendom (nl. het schaarrecht) (WNT *eigen* 3987 C).
18 *geconniveert:* een oog dicht gedaan; *mits...gratie:* wegens het herhalen van dezelfde gunst; *dat zij:* de zin hangt weer af van *De redenen zijn*, r. 6-8.
20 *apprehenderen:* vrezen (dus: voor het precedent).
21 *verifieren:* waarmaken, bewijzen.
23 *graet:* rang, juridisch-maatschappelijke situatie; *schier:* snel; schier oft morghen - te eniger tijd (WNT *schier* 563).
24 *obtineren:* verkrijgen; *Waer over:* En daarom.
27 *als smakende gewelt:* omdat het naar gewelddadigheid smaakt.
28 *quaelijk afgenomen:* kwalijkgenomen.
31 *provisie:* voorlichting.
32 *hebbe gehadt:* bescheidenheidsperfectum Mem. 10*; verstendighen:* mededelen; *omme te moghen:* opdat u kunt.

527 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* beant*w* 17 Maj 1632)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Wij verneemen nu in een' wijle niet nieuws, uitgezeidt de bloemen[2]
[3] daer 't geboomt zich meê pronkt, naerijverende de Oostersche ende[3]
[4] buirgewesten der zonne, met de geur van de kanneel hunnes[4]
[5] lieflijken adems, daer de lucht den zijnen in schijnt op te haelen.[5]
[6] Heden was hier de zoon van mijnen swaegher Kloek, die noch
[7] geenen onderwijzer voor zijn' kinderen heeft. Misselijk is 't U E[7]
[8] vergeten wat ik laest van D. Hasius voorsloegh, oft hij niet zoet[8]
[9] daer op. Anders wenschte dat 'er UE eens aen peinsde ende mijnen[9]
[10] swaegher bescheidt deed hebben. Op morghen verwachte in[10]
[11] wisseling van den bijgaenden horn ujt Tacitus, de weekelijk<s>e
[12] loopmaeren: doch met meerder graegheit 't geen UE magh[12]
[13] vernomen hebben van de waerheit der zaeken tegens Pappenheim
[14] verricht. Want zal daer aen twijfel slaen, tot datze vervolght: te[14]
[15] meer mits mon frere Bartolottj op mijn verzoek noopende dit
[16] punt blijft swijghende. Godt geve dat het werk niet averechts[16]
[17] geleghen zij, ende UE de vulte haerder deughdelijke begeerten,[17]
[18] nae bede,

[19] Monsr mon Frere, van

[20] U E

[21] gansdienstw^en^ broeder

[22] P C Hóóft.

[21] In haeste, ujt mijn Toorentjen,

[22] 16 Maj. 1632.

Diversen.

* Origineel. UBA II C 13.122.
T. de eerste regel van Baak's aantekening is in de rug gebonden.

Eindnoten:

2 *verneemen:* horen (zowel als) zien: voorbeeld van de ruime betekenis die dit woord nog had.
3 *naerijverende:* een wedstrijd aangaande met (WNT *naijveren* 1509 2).
4 *buirgewesten der zonne:* zuidelijke streken; *kanneel:* wschl. kruidigheid in 't algemeen.
5 *daer...halen:* waarvan de lucht, de atmosfeer, schijnt te genieten (zijn adem ophalen - diep ademhalen vooral om van de frisse lucht enz. te genieten. WNT *ophalen (I)* 779 a β).
7 *misselijk:* misschien.
8 *oft...op:* of (is) hij (Hasius, of Cloek?) er niet tuk op.
9 *er aen peinsde:* erover dacht.
10 *in wisseling van:* in ruil voor.
12 *doch...graegheit:* maar nog gretiger.
14 *daer aen:* aan dat bericht; *tot datze vervolght:* totdat de waarheid (eig. het bericht) een vervolg krijgt.
16 *het werk:* de zaken, de dingen; *averechts:* verkeerd.
17 *ende UE de vulte:* en (geve) u de vervulling (Mnl. Wdb. *volte* IX 891); *deughdelijke:* goede.

528 *Aende zelve HH. vande Rek^e^.*

*

[1] Ick zeinde hare Ed.Mo. de certificatien inden voorgaenden geroert
[2] meldende in effect dat geene echte kinderen van ujtheemschen
[3] vaeder ende Goeische moeder de Gemeente ojt toegestaen is te
[4] nuttighen. Vanden HtMujden 17 Maj. 1632.[4]

Vgl. *522, 526*

Eindnoten:

4 *nuttighen:* gebruiken.

* Gedenkenis. UBA II C 11.241.

529 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 23 Maij 1632)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Hierin heeft UE van bejds: maer d'ouwde deuntjens dunken mij[2]
[3] noch de best'al. Sint maendagh hebbe geen schrijven van[3]
[4] Amsterdam, ujtgezeit heden een briefken van mon frere Bartolottj
[5] zonder eenighe tijdinge, maer zich beroepende op eenen anderen,
[6] die gister schijnt aende steigher aldaer gebleven te zijn, bij mangel
[7] van veerschujt. Niettemin hier was heden een jongman, die wist te
[8] zeggen dat de Koning van Sweden Reghensburgh had laeten
[9] leggen, om Walstein te genaeken, die hem aen zeekere stroom was[9]
[10] verwachtende, ende dacht te stujten. Ingolstadt had ick te vooren
[11] gehoort, dat in onderhandeling met de beleggers stondt: dan
[12] verstae nu dat de maere zoo goedt niet en is; alhoewel men wil dat[12]
[13] Tilly daer begraeven zij. Maer men zeidt mij voor zeker toe, dat[13]
[14] Pappenhaim binnen Staeden in de knip is, ende vergeefs zich[14]
[15] onderwonden heeft door zijne vijanden te slaen. Maghmen dat[15]
[16] gelooven, ende in dien hoek het Oostenrijksch geluk wat in-[16]
[17] toomen, 't zal de achtbaerheit der Sweetsche waepenen grootelijx
[18] stijven, alhoewel 't gros der zaeken op het punt van 's konings[18]
[19] swaert drejt. Men wil mij ook vroedt maeken van goeder plaetse[19]
[20] bericht te zijn, datmen in Brabandt gelooft had eenigh mis-[20]
[21] verstandt tussen den prinsse ende d'algemeene Staeten gerezen te
[22] zijn, 't welk onze koomst te velde scheen te beletten: maer nu het
[23] tegendeel speurende, zich dapper bedremmelt vint, mits zoo groot[23]
[24] een hoop krijsvolx nae boven gezonden is: ende noch meer om de[24]
[25] verzaemeling van rujters en knechten bij Calis in Vrankrijk. Even-[25]
[26] wel verstae tot Amsterdam lujden te zijn, die schrijven ujt[26]
[27] Duinkerken hebben, datm' 'er daer kleene swaerigheit in zet. Wie[27]
[28] weet waer de einden vast zijn? Maer nocht Franchoizen, nocht[28]
[29] Nederlanders en konden aen die grenzen eertijds nojt veel voor-
[30] deels d'eene op d'andere winnen. Ende zijn aldaer veele oorloghen
[31] geëindight met wederlevering der veroverde plaetsen van bejde
[32] zijden, zonder d'andere vrucht als onderlinge schaede, ende ver-

* Origineel. UBA II C 13.121.

[33] woesting der gewesten. Het schijnt dat daer veele vestingen[33]
[34] gevonden worden, die swaer om verkrachten zijn, ende al[34]
[35] verkracht wezende lastigh om te houden voor den geenen die zijn'
[36] lantpaele overtreedt. Immers wij hebben bij onzen tijdt den[36]
[37] eenen ende den anderen schuw gezien om 't oorlogh met een blank[37]
[38] hart aen te gaen. Bij omweghen jae, ende onder naem van
[39] vreemden, en laeten zij niet het elkanderen zuir te maeken: gelijk
[40] bij den krijgh in 't Landt te Cleef, bij Genoa, ende in 't Montferrat[40]
[41] gevoert gebleken is. Oftmen nu, dat de Spanjaert zoo veel' handen[41]
[42] op zijn hooft, ende plaetsen waer te neemen heeft, meent eenigh[42]
[43] open te zien om hem een gewisse neep te geven, is mij onbekent.[43]
[44] Altijds laete mij voorstaen, dat de Fransche raedt jeghenwoordelijk[44]
[45] te gaeuw is om zich lichtlijk aen schijn van kleenen grondt te ver-[45]
[46] gaepen. 'T zij Gode bevolen, ende denzelven UE met de haere,
[47] aende welke zich hartelijk is gebiedende

[48] Monsr mon frere,

[49] U E

[50] Ganschdienstwillighe broeder

[51] P C Hóóft.

[50] In haeste, ujt mijn Torentjen,

[51] 23 Maj. 1632.

Over de oorlog in Duitsland en onze aarzelende samenwerking met Frankrijk.

Eindnoten:

2 *d' ouwde deuntjens:* scherts voor *ouder nieuws*. Of voor het stuk uit Tacitus in vergelijking met een aflevering van de loopmaren? Het is ook mogelijk dat ‘van bejds’ op iets uit Baak's brief slaat dat wij niet weten.
3 *noch al:* bevestiging ondanks de verwachting van het tegendeel (WNT *al* 76 b).
9 *Walstein:* Wallenstein, de beroemde keizerlijke veldheer.
12 een van de keizerlijke legers, onder Tilly, was ingesloten in Ingolstadt. Tilly overleed er aan zijn wonden, maar de stad werd tevergeefs bestormd.
13 *men...toe:* men verzekert mij.
14 *Staeden:* haven bij Hamburg, Hanzestad.
15 (zich) door zijne vijanden te slaen (hapl.)
16 *intoomen* is transitief, het onderw. is een andere *men* dan het subj. van *magh*.
18 *alhoewel...drejt:* al is de militaire positie van G. Adolf zelf de hoofdzaak.
19 *vroedt maeken:* wijsmaken met een veel neutraler gevoelswaarde: iets onwaarschijnlijks doen geloven, zonder bedrieglijke bedoeling.

20 Ook hier bezigt Hooft *men* voor verschillende onbepaalde groepen: *men* in r. 20 verwijst naar een Brabantse groep, in r. 19 zijn het Hooft's eigen zegslieden.
23 het tegendeel, nl. de veldtocht langs de Maas; *speurende:* bespeurende; *zich dapper bedremmelt vint:* in ernstige ongelegenheid is (WNT *bedremmeld* 1217 3).
24 *nae boven:* stroomopwaarts, naar het hoger gelegen land, in Duitsland dus naar het Zuiden (ook in deze betekenis gebruikt als er geen rivier in de buurt is), vgl. *597*, r. 5 en 17.
25 *verzaemeling:* concentratie.
26 *verstae...zijn:* ik hoor dat er te Amsterdam mensen zijn.
27 ook als *zet* geen verschrijving is voor *ziet*, moet het toch dezelfde betekenis hebben: *onderstelt* (Mnl. Wdb. *setten* 1016 9).
28 *waer de einden vast zijn:* (van losse einden touw gezegd waarvan men niet kan zien waar ze blijven) waar de werkelijke macht zich bevindt en kan doen gelden.
33 *daer:* terwijl en dewijl.
34 *swaer om verkrachten:* moeilijk te veroveren.
36 *lantpaelen:* grenzen; *den eenen ende anderen:* Frankrijk en Spanje.
37 *met een blank hart:* geharnast, dus openlijk.
40 vgl. *398*.
41 *zoo veel handen op zijn hooft heeft:* zich de ongunst van zovelen berokkend heeft (WNT *hand* 1756).
42 *waerneemen:* verzorgen, verdedigen.
43 *open* (subst.) *zien:* de gelegenheid schoon zien (WNT *open (II)* 532); *een gewisse neep:* een stellige klap.
44 *raedt:* inzicht.
45 *gaeuw:* intelligent; *schijn van kleenen grondt:* ongefundeerde schijn.

530 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam*

*

(*Baak:* 1632 beant*w* 7 Junij)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Alhoewel UE geen achterujt hebt, schijnt het nochtans te mijnen[2]
[3] aenzien gevaeren, die deze week geen' nieuwmaeren vernomen[3]
[4] heb. UE houd' het mij ten besten dat ick beloofde heusheit voor[4]
[5] schult rekene. Zoo vaertmen met behoeftighe maeners. Nochtans[5]
[6] is d'onbeschaemtheit zoo voorhoofdeloos niet, oft zij en laet mij[6]
[7] gedenken hoe quaed een betaelder ick nu een' wijle geweest ben.[7]
[8] Maer 't heeft mij quaelijk konnen beuren den schatkamer van
[9] Tacitus aen te spreken, dank hebbe d'overkoomst van verscheiden'
[10] Heeren, in dezen hoek, dien ick heb moeten bijwoonen, zoo over[10]
[11] 't stuk van den Hinderdam, dien wij misschien zullen hier krijghen,[11]
[12] alhoewel 't mij noch wat verre te zoeken dunkt, als over dat van[12]
[13] 's Graevenlandt, 't welk ontrent Hilfersom bij eenighen ujt
[14] Amsterdam vande HH Staeten verworven is. Nu begin ick mij te[14]
[15] bekeeren, ende zeinde hierbij eenen verschen slip van dat[15]
[16] prachtigh gewaedt. Zoo de Wijk U E. met haer' genughlijkheit[16]
[17] niet betovert, oft in slaep van vergetenis uwer vrienden gezujdt[17]
[18] heeft, gelieve eens te denken aen den geenen, die gaeren onder dat[18]
[19] getal gerekent bleef, ende altijds

[20] Monsr mon frere,

[21] U E

[22] Dienstwillighste broeder

[23] P C Hóóft.

[22] Ujt mijn Torentjen,

[23] 3 Junij 1632.

Diversen.

* Origineel. UBA II C 13.120.

Eindnoten:

2 *achterujt:* achterdeur, fig. achterdeurtje, uitvlucht; *achterujtvaeren:* failliet gaan; *schijnt...gevaeren:* schijnt het, wat mij betreft, toch een bankroet.
3 die (immers).
4 *dat ick...rekene:* dat ik een attentie, die mij beloofd is, als iets beschouw dat men mij verschuldigd is.
5 *Zoo...maeners:* Zo doet men met arme schuldeisers (zoals ik).
6 *onbeschaemtheit*, nl. van Hooft als maner; *voorhoofdeloos:* schaamteloos, met de bijgedachte aan 'gedenken', dat men ook met het voorhoofd doet.
7 *hoe...betaelder:* wat 'n slechte betaler (nl. door geen vertalingen te sturen).
10 *dien:* welke heren (dat.); *bijwoonen:* gezelschap houden; *zoo:* zowel (als, r. 12).
11 *stuk:* onderwerp, zaak. De Hinderdam lag op de oostelijke oever van de Vecht, tussen Nigtevecht en Weesp op de grens tussen Utrecht en Holland; *hier krijghen:* in Holland krijgen, door grenswijziging.
12 dat, nl. het stuk (r. 11).
14 verworven, nl. het octrooi voor de ontginning waaruit het dorp ontstaan is.
15 *bekeeren*, vgl. r. 15; *dat prachtigh gewaedt* (waarin Tacitus de Romeinse geschiedenis gekleed heeft).
16 *de Wijk:* Beverwijk.
17 *in slaep gezujdt:* in slaap gesust (sujen, suijen, WNT in voce 543).
18 den geenen (sing.).

531 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, in de Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 6 Junij 1632)
Loont.

[1] Monsr mon frère,

[2] Hier heeft U E. den bak met ouwekost te rug. De geur is mij[2]
[3] genoegh geweest van zoo swaer een' spijze. 'T gelt op graef Henrix
[4] hooft gestelt benieuwt mij niet: hem, denk ick wel, noch min; die[4]
[5] weeten moet, datmen op zulk waeter zulken visch vangt. Dies[5]
[6] achte dat hij op zijn' hoede zal zijn, tegens de geenen die hun lijf[6]
[7] aen 't zijn zouden willen te kost leggen: van welke hartvochtig-[7]
[8] heidt men zeldzaeme proeven ziet. Dat hem zijn eighe benden
[9] zouden overleveren, is bij mij een oudt wijf met lange ooren, zoo[9]
[10] men zeidt. Want het en heeft niet alleen veel snaps in, die lichtlijk[10]
[11] ujtlekt, oft beluistert wort, maer zoo veele verkens zouden dunne[11]
[12] spoeling van dat geldt maeken, ende 't zap der koole niet waerdt
[13] wezen. Maer hoe hij min volx bij een krijght, hoe hij meer gevaers
[14] loopt: ende ben wel verwondert datmen van geen' grooter
[15] toevloedt hoort. Men zoude zeggen, dat hij dus een stuk niet bij der
[16] handt genomen had, zonder gewissen toeverlaet. De spraek ging[16]
[17] t'Amsterdam, ende UE hadt des ijets te vooren aengeroert, datmen,
[18] binnen weenigh daegen wat zeldzaems zoude hooren opdonderen.[18]
[19] Daerentussen sloert het vast heenen, ende verneemt men nocht[19]
[20] afval van 's vijands zijde, nocht inval van de Sweeden te zijnen[20]
[21] bodem, daer bij veelen groote staet op gemaekt werdt. Men heeft[21]
[22] nu laest weder in vijf, ende onlanx daer nae in vijftien tonnen[22]
[23] schats bewillight, op voorgeven, dat men in 't kort gewaer zoude[23]
[24] werden, hoe oorbaerlijk de penningen besteedt wierden. Moghelijk[24]
[25] is de sweer noch niet rijp, zeitmen. Maer mijns bedunkens behoorde[25]
[26] alles teffens ujt te bersten. Nu kan 'er de vijandt een' pap op[26]
[27] leggen, en de zucht vertrekken, de bobbel doen zitten gaen. Zijn[27]
[28] 'er meer Nederlandsche Heeren misnoeght, men zal hen zoeken[28]
[29] te paeijen, ende zij blijdt toe zijn, dat ze op 's Graeven kosten tot[29]
[30] hun vermeeten geraeken, hem laetende in de pekel steken. Ick
[31] hoop nochtans een beter, al ducht ick dat de groote toeleg erghens

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 82.
Hs. Watervlek.

haepert, ende dat zij lichtelijk geen beter geluk hebben zal, als
gemeenlijk de groote aenslaeghen doen. Daer behooren veel'[33]
plaeten tot zoo een harnas, ende hebben weldigh veel passens aen,
eer ze glad aen 't lijf willen staen. Dan breekt 'er noch wel een riem
oft gesp; ende een half ujr tijds, dat men van doen heeft, om die te
verstellen, verbrodt het heele spel. Zoo komt 'er vaeke maer een[37]
mujs voor den dagh, daer de berghen in arbejdt gingen. 'tT gaet
evenwel noch voor windt met ons, al en waejt het geen topzeil;[39]
ende dat ick geloove, men had geen' gissing op zoo bats een'[40]
antwoort van Maestricht gemaekt. Mij verlangt onverduldelijk,
nae d'uitkoomst dezer beleghering, ende wat het zijn magh dat 'er[42]
broedt. UE nochtans en neeme moejte niet van mij, voor eerst, te
schrijven. Wij staen op onze reize nae Alkmaer, ende denken
morghen avondt binnen Amsterdam te slaepen. Dat wij aldaer
laestmaels wat boven onze rek[e] toefden, samt andere bezigheit,
heeft mijnen voortang in Tacitus verhindert. Ook heeft UE nu,
voor al een' wijle, genoegh te blokken aen 't ujtschrijven. Niette-
min, om voor mijn vertrek UE het eindt der jaerboeken te doen
zien, heb ten laesten den paerden willen slaghten, die den draf[50]
spoeijen als de daghrejz ten avont loopt, en hun de snof der stallen
in de neus slaet. U E. heeft het dan hier bij, ende daer in d'aller-
beweeghlijkste stof tot een treurspel, die in boeken te vinden zij.[53]
De fortuin van Octavia is bitter zeker; maer die van Servilia deert[54]
mij noch bet, om veele reden hier te lang: ende wort met ujt-[55]
gezochte erbarmenis door onzen schrijver ten toon gestelt. Dies,
om 'er deur te geraken, heb ook gestaekt den tredt mijner[57]
Historien: tredt zeg ick: want deze stijl en wil nocht loopen nocht[58]
vloeijen, in mijnen zin, maer met gemeete schreden gaen. Van de[59]
Historien van Tacitus heb ick een stuk in voorraadt, ende UE een[60]
wijl werk daer aen, ten gevalle van de welke ick willigh zal
voorts vaeren: maer eerst, zoo 't haer gelieft, het kort begrip van[62]
elk jaerboek vertolken. Indien 't UE anders verstaet, ick blijve om[63]
haer orde te volghen, ende

Monsr mon frere,

U E

Weldienstw[e] verplichte broeder

P C Hóóft.

Ujt mijn Toorentjen.

6 Junij. 1632.

Belangrijk nieuws. Graaf Hendrik vanden Berg loopt naar de Nederlandse zijde over. Geruchten over afval van de Zuidelijke gewesten van Spanje. Maastricht belegerd. - Tacitus.

Eindnoten:

2 Hooft bedoelt blijkbaar nieuwsberichten, o.a. over het overlopen van Hendrik van den Berg, 1573-1638, Spaans gouverneur van Opper-Gelder 1618-1632, zusterszoon van Willem I.
4 er was een prijs op het hoofd van Van den Berg gesteld; *benieuwt:* verbaast.
5 ‘op zulke waters vangt men zulke vis’ (spreekw.; slotregel van Bredero's *Klucht van de koe*): dat heeft men in zulke omstandigheden te verwachten.
6 *hun lijf...leggen:* hun leven op 't spel zouden willen zetten om hem het zijne te ontnemen.
7 *hartvochtigheidt:* hardheid, vermetelheid, koelbloedigheid (WNT *hardvochtigheid* 2199 1).
9 *een oudt...ooren:* een kletspraatje.
10 *het...in:* er komt veel gepraat (afspraken) bij te pas.
11 *zoo veele...maeken:* als hele benden de losprijs voor de graaf van den Berg opstreken, zou er voor iedere soldaat persoonlijk weinig overblijven.
16 *gewisse toeverlaet:* stellige steun.
18 *opdonderen:* plotseling te voorschijn komen.
19 *sloert het vast heenen:* gaan de dingen hun trage gang.
20 *te zijnen bodem:* in het gebied van de Heer van den Berg.
21 *daer...werdt:* waarvan velen grote verwachtingen hebben.
22 *onlanx:* korte tijd.
23 *op voorgeven:* tegen de belofte.
24 *oorbaarlijk:* nuttig.
25 *de sweer:* Hooft bedoelt een grote politieke en/of militaire gebeurtenis in Spanje, de Spaanse Nederlanden of Oostenrijk.
26 *Nu:* nu het zo langzaam gaat.
27 *de zucht (doen) vertrekken:* de ziekte verdrijven; *de bobbel...gaen:* de zwelling doen slinken.
28 *Nederlandsche:* Zuidnederlandse, zoals twee jaar later tot uitbarsting komt (vgl. *644*).
29 *paeijen:* overhalen (blijkens het vervolg van de zin: met geld); *'s graeven kosten:* nl. van Hendrik van den Berg; *tot...geraeken:* hun vermetele doel bereiken.
33 *Daer enz.:* Hooft vergelijkt de uitvoering van een uitgebreide samenzwering met het vervaardigen van een harnas.
37 *Zoo komt...gingen:* Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus: de bergen zijn in barensnood, er zal een bespottelijke muis uit voortkomen. Horatius *Ad Pisones* 139.
39 *topzeil* is een gebruikelijke verkorting van *topzeilskoelte of -wind:* een gunstige bries (WNT *topzeil* 1483 2).
40 *bats:* kras. Dit moet op een afwijzing bij voorbaat slaan, want het leger kwam pas 10 juni voor de stad.
42 *dat er broedt:* de afval van de Zuidelijke Nederlanden van Spanje.
50 *slaghten:* evenaren, doen als.
53 *beweeghlijk:* treffend, roerend (WNT *beweeglijk* 2389 I A 1).
54 *fortuin:* lot; *Octavia:* Tacitus *annales* XIV, 63, 64; *Servilia: ann.* XVI, 30-33.
55 *noch bet:* nog meer; *hier te lang:* te lang om hier te zeggen.
57 (namelijk) om; *mijner Historien:* van mijn *Nederlandsche Historien*.
58 *en wil nocht loopen nocht vloeijen:* wil op generlei manier soepel glijden.
59 *gemeete:* afgemeten.
60 *in voorraedt:* bij voorbaat geschreven.
62 *het kort begrip:* het beknopte inhoudsoverzicht (aan het begin van elk jaarboek).
63 *verstaet:* wenst; *ik blijve om te:* ik zal uw bevelen blijven opvolgen en uw dw. P.C.H. blijven

532 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam*

*

(*Baak:* 7 Junij 1632)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Gisteren nae den middagh wert mij de tijding van Venloo[2]
[3] Roermonde, en Straelen, van Weesp geboodschapt; maer en
[4] hebbe die niet voor vol aengenomen, eer ick UE schrijven van
[5] heden ontfing; 't welk derhalven den dank daer voor hebbe. Zoo
[6] 't voorts op Maestricht gemunt is, hoope dat zijn' Vorstl. doorl.
[7] haere maete wel zal genomen hebben. Echter twijfelt mij oft dit[7]
[8] het hooftwit van onzen toeleg zij, ende 't geene zoo ernstelijk met[8]
[9] Vrankrijk gehandelt is. Van verscheiden' Heeren verstae ick datter[9]
[10] een groot kindt inde geboorte staet. De hemel maek 'er den staet
[11] blijde moeder af. Burgerm^r^ Paets van Leiden zeide mij laestmaels
[12] uit den H. Broekhoven verstaen te hebben, dat tot dien tijdt toe,
[13] alles nae wensch ging, ende geschaepen was gelukkelijk af te
[14] loopen, 't en waer dat God zich daer merkelijk tegens stelde. Daer[14]
[15] ujt is te oordeelen dat de Raedt nerghens uitgelekt was, ende de[15]
[16] vijandt op geen verzet stondt. Burgerm^r^ Pauw zeide mij op[16]
[17] Pinxter, dat hij voor dezen wel wat gissinx placht te kunnen[17]
[18] maeken; nu niet altoos; nochte zijnen zoon den Raedt Pensionaris
[19] ijets had willen afvraeghen: maer hieldt voor zeker datter ijet
[20] wightighs broedde.

[21] De Raedsheer Vanden Honert heeft mij voor eenighe daeghen[21]
[22] 't eerste boek mijner Historie wedergezonden, met zoo kraftigh
[23] een verzoek om 't volghende te hebben, dat mij zeer lief is te
[24] verstaen, hoe UE bijkans daer deur is. Ende zal daeromme[24]
[25] benodight zijn eens over te komen om te vergelijken 't geen U E[25]
[26] zeidt met mij te moeten overweghen: 't en zij UE eerstdaeghs kan
[27] een reisken herwaerts maeken waeraen de meeste vrundschap
[28] geschieden zoude,

[29] Monsr mon frere,

[30] U E

* Origineel. UBA II C 13.119.

[31] Gansdienstw[en] broeder

[32] P C Hóóft.

[31] Ujt mijn Torentjen, haestigh

[32] en half bij donker.

[33] 7 Junij 1632.

De veldtocht langs de Maas. Onzekerheid omtrent de plannen.

Eindnoten:

2 Venlo, Roermond en Stralen (ten NNO van Venlo) waren ingenomen.
7 *haere...hebben:* zijn doel goed zal hebben afgestemd op zijn middelen; *Echter twijfelt mij oft:* Toch vermoed ik niet, dat.
8 *hooftwit:* hoofddoel; *'t geene...is:* datgene waarover zo ernstig met Frankrijk onderhandeld is.
9 *verstae...staet:* verneem ik dat er iets erg belangrijks staat te gebeuren.
14 *merkelijk:* kennelijk (WNT *merkelijk* 588 B 2-3).
15 *Raedt:* plan, of krijgsraad.
16 *op...stondt:* niet klaar stond om zich te verzetten.
17 *voor dezen:* vroeger; *gissing*, nl. omtrent de krijgsplannen.
21 *Vanden Honert:* vgl. *497*.
24 *verstaen:* vernemen; *hoe...is:* Baak maakte het netafschrift.
25 *'t geen...overweghen:* nl. onzekere lezingen.

533 *Ed^e erntfeste, Hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghene Heeren, Mijne Heeren, d'Eerste, ende andere Raeden ende meesteren vande Rek^e der Graeflijk*h *van Hollandt, In Den Haeghe*

*

(*Rekenkamer:* Den Bailliu van Goylant ende Casteleijn van Muyden P C Hooft)
Loont.

[1] Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghene
[2] Heeren,

[3] Deze is om aen UEd.Mo. te richten de beraeminge vande kosten
[4] der reparatie nodigh gedaen in dezen jeghenwoordighen jaere, aen[4]
[5] 't Casteel der Graeflijk*h* alhier. Waer op ick UEd.Mo. wel
[6] reverentelijk ben biddende alzulke ordre te stellen, 't zij bij zeinden[6]
[7] van gecommitteerden, oft bij authorisatie op mijnen persoon, dat[7]
[8] dezelve metten eersten moghe werden gedaen: ende voorts Godt[8]
[9] den almaghtighen, UEdMo.

[10] Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze zeer vermoghene
[11] Heeren, in gelukzaelighe regeringe, altijds te bewaeren, ende in de
[12] goede gratie der zelve,

[13] Uwer Ed.Mo.

[14] Onderdaenen dienstwillighen

[15] P C Hóóft.

[16] Vanden Hujze te Mujden,

[17] den ix^en Junij. *a* 1632.

Jaarlijks onderhoud van het Muider slot.

Eindnoten:

4 *nodigh gedaen:* die nodig gedaan moeten worden.
6 *alzulke ordre te stellen:* zodanige last te geven.
7 *authorisatie op mijnen persoon:* machtiging aan mij.
8 (ben) *voorts* (biddende) (r. 6).

* Origineel. ARA. Archief Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken nr. 482.

534 *A Monsr Monsieur Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1632 Muyden 13 Junij beant*w* 14 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Dank heb UE voor 't bestellen der lijfrenten aen Sr Carel, ende de[2]
[3] tijdingen van 't veroveren der schanssen. Doch UE twijfelde noch[3]
[4] aen Zantvliet. Watter af zij hoope op morghen wijs te worden.[4]
[5] Maer hebbe heden daerenboven alhier verstaen dat Maestricht met
[6] den Prinsse overkomen zoude zijn; zoo 't gerucht tot Amsterdam[6]
[7] lujdde, dat bij maetighe liefhebbers noch niet aengenomen wert.[7]
[8] Voor mij, en weete wat denken, dobberende tussen vreeze van[8]
[9] neen, ende hoope van jae. Datter hooghe gemikt is van onzer zijde,
[10] gaet vast, ende doet mij gelooven, zoo 't op deze stadt is, dat m' 'r[10]
[11] eenigh verstandt binnen heeft, ende mogehlijk Lujker Waelen[11]
[12] geweest zijn de geenen diemen in den Haeghe voor Franchoizen
[13] heeft uitgegeven. 'T groot volk wederom, dat daerin gebracht is,[13]
[14] geeft te duchten, dat dien van binnen nu de handen gebonden[14]
[15] zullen zijn. Mij verlangt ook grootelijx hoe 't aen de Moezel afloo-[15]
[16] pen zal, daet UE vermaende dat de Spaensche troepen in een bos[16]
[17] bezet waeren. Ist zoo, ick achte dat het op een verdragh ujtkomen
[18] wil, waer bij de beknipten 't leven bedingen zullen, met verlies van[18]
[19] waepenen, en belofte van in zekeren tijdt, over hunne zijde niet te[19]
[20] dienen. Want zoo veel volx in kouwden bloede te slaen, waer hardt
[21] en haetelijk; hen tussen de boomen te bestooken, hachelijk; mits[21]
[22] het behoudener orde niet geschieden kan. Dusdaene spieghelingen,[22]
[23] ende slaeghen van den blinden nae 't eij, gelijk men zeit, dwingt[23]
[24] mij de armoede van beter stof, UE voor vergelding haerder nieuw-
[25] maeren aen te smeeren. Zij vergeeve 't mijnen goeden wille; die
[26] nochtans om UE arbejdt in 't ujtschrijven der Historie te troosten,[26]
[27] hier weder een rak ujt Tacitus bij zeindt, dat zich zeer kribbigh[27]
[28] heeft laeten vinden. Op zondagh naestkomende hoopen UE hier te
[29] zien, zoo 't Gode belieft, die haer in genaede bevolen houde ende
[30] in UE goede gunste,

[31] Monsr mon frere,

* Origineel. UBA II C 13.118.

[32] U E

[33] Gansdienstw[en] broeder

[34] P C Hóóft.

[33] Ujt mijn Toorentjen

[34] 13 Junij. 1632.

[35] Indien UE weet wat het deursteken van den Kouwesteinschen dijk[35]
[36] bedujdt, gunt'er mij ook de kennis af.

Bespiegelingen over het nieuws.

Eindnoten:

2 *bestellen:* bezorgen; *lijfrenten:* vgl. *477*.
3 *schanssen:* nl. bij Antwerpen.
4 *Zantvliet:* dorp benoorden Antwerpen; *Watter af zij:* Wat ervan aan is.
6 *overkomen zijn:* een overeenkomst gesloten hebben; *zoo:* zoals.
7 *maetighe liefhebbers:* medestanders die 't hoofd koel houden (WNT *matig* 311 I 1; *liefhebber* 2103 4).
8 *Voor mij:* Wat mij betreft.
10 *zoo...is:* als deze stad (Maastricht) het doel is; *dat...heeft:* dat men (wij) verstandhouding binnen de stad heeft.
11 *Lujker Waelen:* dit schijnt, op de graaf van Warfusé na, niet juist: in Den Haag waren hoge Brusselse figuren geweest om over de verdrijving van het Spaanse bewind te onderhandelen; de Walen zochten steun bij Frankrijk.
13 *'T groot volk wederom:* Het grote garnizoen evenwel.
14 *dien van binnen:* de burgerij van Maastricht.
15 *Mij verlangt:* Ik begeer (te weten) (desiderare Kil.).
16 *vermaende:* er gewag van maekte (Mnl. Wdb. VIII 2101 4).
18 *beknipten:* in de knip zittenden; *'t leven:* lijfsbehoud.
19 *over hunne zijde:* aan de vijandelijke zijde.
21 *mits...kan:* omdat het niet kan met behoud van de slagorde.
22 *spieghelingen:* fantasieën.
23 *slaeghen...eij:* raden in 't wilde (vgl. *465* r. 50).
26 *troosten:* vergoeden.
27 *rak:* stuk; *kribbigh:* stug in 't vertalen; *zich laeten vinden:* zich tonen.
35 *de Kouwesteinsche dijk:* strategisch belangrijke dijk ten N. van Antwerpen, bij Lillo op de Scheldedijk aansluitend, die ook bij het beleg door Parma (1585) een rol gespeeld had (vgl. *Ned. Hist.* 22ste boek).

535 *Erentfesten, seer Gestrengen, Hoochwijsen, seer voorsienigen Heere, mijnen Heere Pieter Cornelisz Hooft Drossaert van Goeylant ende Casteleyn op thuys te Muyen.*

*

[1] Mijn Heere ende gunstige Cosijn.

[2] Wij hebben voor deesen wel ontfangen t'eerste deel van uwer E.
[3] Historien t'onzen huijse bestelt, ende met sonderlinge smaeck
[4] gelesen, t'werck prijst sijn meester. *Aquila es in nubibus, omnia*[4]
[5] *pervides, et quidquid venaris, capis, sed desino hujusmodi sermonum*,
[6] *quia revera, leve donum sapienti pro multis laboribus dicere laudes*.
[7] Uwe E. aengenaeme vanden 10 deser is ons oock wel geworden,
[8] dienvolgende hebbe de Heeren Vossius ende Barlaeus aen-
[9] gesproocken, de laetste van deese twe heeft eerst voor weijnich
[10] daegen weder beginnen te leesen overmits sijne quellingen *ab*[10]
[11] *atra bile*. ende also volgens haer beroep dagelijcx lessen doen, so[11]
[12] cunnen met eeren niet wt voor toecomende saterdach, als dan[12]
[13] hebben belooft so het bequaem weder nevens ons uwe E. te[13]
[14] besoecken, met meninge so veel haer beijden aengaet des avonts[14]
[15] weder thuijs te sijn, ende wij meijnen voorts te gaen slaepen op de[15]
[16] Horster meer om de sondach te gebruijcken, tot besichtigen van
[17] onse wercken, wort wegen haer als van onse sijde versocht geen[17]
[18] extraordinaris costen noch moeijten te doen, waer toe ons sullen[18]
[19] verlaeten, ende uwe E. mijn gunstige Heere ende Cosijn, met
[20] Joff[r] onse waerde nichte Gode getrouwelijck bevelen, wij sijn ende
[21] blijven

[22] U.E.

[23] Dienstwillige Cosijn

[24] P J Hooft

[23] In Amsterdam, A[no] 1632

[24] den 16 Junij

Dr. Pieter Jansz. Hooft, van *10* af herhaaldelijk vermeld, sedert 1630 schepen van Amsterdam, prijst het eerste boek van de *Nederlandsche Historiën* en neemt, ook uit naam van Vossius en Barlaeus, een uitnodiging te Muiden aan.

* Origineel. UBL Pap. 2.

Eindnoten:

4 *Aquila es etc.:* Een arend zijt ge in de wolken, door alles ziet ge heen, en wat ge ook bejaagt, ge vangt het; maar ik beëindig nu dit soort gepraat, omdat het waarlijk een weinig betekenend geschenk is voor een wijze, hem voor veel werkzaamheden hulde toe te brengen. (Vermoedelijk geen citaat.)
10 *leesen:* college geven; *ab atra bile:* vanwege de zwarte gal.*
11 *also:* omdat.
12 *met eeren:* voor hun fatsoen.
13 *hebben* (zij); *weder* (is).
14 *met meninge:* met de bedoeling.
15 *wij:* P.J. Hooft en zijn vrouw Geertruid Overlander.
17 *onse wercken:* het is mogelijk dat *onse* op Amsterdam slaat en dat P.J. werken aan de Vechtlinie - Hinderdam? zie *530* - bedoelt.
wort enz.: de schr. laat hier een hoofdzin beginnen alsof er een reeks, van *also* (r. 11) afhangende, bijzinnen voorafgegaan was; *wegen...sijde:* uit hun naam en van onze kant.
18 *extraordinaris costen doen:* buitengewone kosten maken; *waer toe...verlaeten:* hier rekenen wij op.

* Barlaeus had een zware melancholische depressie achter de rug, vgl. F.F. Blok, . Assen / Amsterdam 1976, blz. 29-51 (tijdens de drukrevisie van dit deel verschenen).

536 *Aenden Raedsheer vanden Hoonert.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Schoon 't werk ten einde gebracht hebbende moest ick voor[2]
[3] overloon rekenen zoo eerlijk een' getuighenis, als 't Uwer Ed. ende[3]
[4] den Heere Schotte gelieft heeft mijn' Historien op de handt te[4]
[5] geven. Wel vind ick, in eighen gewisse gaende, dat deze meer[5]
[6] gunst als vergelding is; maer echter eenen zoeten troost in 't
[7] winnen der goede geneghenheit van zoo waerde ende achtbaere
[8] Heeren. Ende gevoel mij, hier door, niet weenigh verquikt onder
[9] den last, dien ick op mijnen hals gehaelt heb, om van mijne leedighe[9]
[10] ujren te verantwoorden. Volmaekter niettemin zoude mijn ge-
[11] noeghen zijn, waeren U Ed[n] gedient geweest met mijn' doolingen[11]
[12] aen te wijzen. Bekenne eevenwel, dat dit, om de meenighvuldig-[12]
[13] heit der zelve, te veel geverght is, aen persoonaedjen bezigh in zoo[13]
[14] prangend een' bekommering als die van d'opperste rechtspraek. Op[14]
[15] hoope nochtans dat UEd. haer oordeel aen 't gemeene beste[15]
[16] verplicht mij niet ten deele zullen weigheren, maer 'tzelve ten[16]
[17] minsten over de groofste mijner misslaeghen vellen, heb gaerne[17]
[18] hiernevens gezonden het tweede boek met een stuk van 't derde,
[19] zoo haest de ujtschrijver daer af gescheiden, ende eer 't bij mij[19]
[20] overzien was. U Ed[e] tijdt voor te schrijven, waer te vermetel van[20]
[21] mij; dien dit kindt ujt zoo hoogh een' schoole nemmermeer te[21]
[22] spaede zal wederkeeren, als ick het maer geschikter en geleerder[22]
[23] magh t'hujs krijghen. Want tot hierentoe vergeef ick mij 't praelen[23]
[24] met gloorije, die anderen toekomt. Vergaeve UEd. slechts zoo[24]
[25] lichtelijk de balddaed[.] dezer aenmoeijenis, den geenen die in[25]
[26] allen gevalle altoos genoegh versiert zal zijn mits oorlof van haer[26]
[27] verwervende om zich te moghen tekenen,

[28] Ed[e] &c.

[29] Uwer Ed.

[30] Ootmoedighsten onderdaensten

[31] dienaer,

[32] P C Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.869.
Hs. f° 2[r] v.e.ontv. brief, afgeknipt en de rechterkant afgesleten. Gering tekstverlies.

[30] Van den Hujze te Mujden,

[31] den 21^{en} in Zomermaent

[32] des jaers 1632.

Hooft stuurt het tweede boek van de *Nederlandsche Historiën* aan Van den Honert en verzoekt althans de ergste fouten te kritiseren.

Eindnoten:

2 *Schoon enz.:* en dus de prikkel van overloon niet nodig hebbende.
3 *overloon:* extra loon; *eerlijk:* eervol.
4 *Schotte:* Apollonius Schotte uit Middelburg, † 1639, Latijns dichter en schrijver, pensionaris van Middelburg 1602, lid Hoge Raad 1609; *op de handt te geven:* geven, uitbetalen.
5 *gewisse:* geweten; *deze:* getuighenis; *meer...is:* meer uit welwillendheid dan uit rechtvaardigheid voortkomt.
9 *om...verantwoorden:* om rekenschap af te leggen van mijn vrije tijd, dus: mijn werk te laten zien.
11 *waeren...geweest:* als het u beliefd had.
12 *aen:* van.
13 *zoo...bekommering:* zo'n zware, drukkende functie (als een zetel in de Hoge Raad).
14 *Op hoope:* In de hoop.
15 *haer...verplicht:* uw oordeel dat u op twee manieren aan het vaderland verplicht bent: als hoogste rechters en nu als critici van de vaderlandse geschiedschrijving.
16 *ten deele:* wat de 'grofste zijner misslagen' betreft.
17 *heb gezonden* (Mem. 10).
19 *zoo haest...was:* zodra de kopiïst (Baak) het afgeleverd had en voordat ik dat afschrift nagekeken had.
20 *Ed^e:* Edele (dat.); *tijdt:* nl. van teruggeven.
21 *dien:* voor wie; *te spaede:* te laat.
22 *geschikter:* passender voor zijn doel.
23 *tot hierentoe vergeef ik mij:* in zo hoge mate veroorloof ik mij.
24 *anderen:* de beoordelaars.
25 *balddaedt (baldaed):* euveldaad, misstap (WNT *baldaad* 909 1); *aenmoeijenis:* het lastigvallen.
26 *versiert:* vereerd; *mits...verwervende:* als hij verlof van u krijgt.

537 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden: 1632 beant*w* 24 Junij)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Wat heb ick, een Maendagh stilswijghend op den veerman ge-
[3] vloekt, om dat hij mij niet eenen brief medebracht. Sint zijnder mij[3]
[4] twee van andere vrienden gewarden; waer bij ick zie dat het zijn'[4]
[5] schuldt niet en is, maer moghelijk van UE ziekte die mij de[5]
[6] loopmaeren anders zoo wel op haeren tijdt passende, moghelijk
[7] onderschept heeft. 'T bedroeft mij te denken dat UE te zwak zoude
[8] zijn om mij te bedenken met een brujkgoedt, daer ick voortaen[8]
[9] schier eighendoom aen reeken, gelijk de boeren die drijven datmen[9]
[10] hun ongelijk doet, alsmen hen om goede rede, van een' hofstede[10]
[11] zet. Ick bid U E, verlicht mij van dien last, oft laet mij ten minsten[11]
[12] 't gemeene ongeluk weeten. Want[12]

[13] Twijflende vreez vreest alle quaeden t'zaemen.[13]

[14] Zoo lang ick daer in steek, oft duchte dat UE van huis is, en dar ick[14]
[15] 't vervolgh mijner Historien nocht zenden, nocht haer verghen
[16] voorts te schrijven. Wel waegh ick hier bij een stuk ujt onzen[16]
[17] Staetwijzeman, dat verlooren werdende wat lichter om boeten[17]
[18] zoude zijn. Van ijet nieuws en is mij niet verkundschapt, ujtgezeidt
[19] dat de tijdingen van de schanssen, bij Antwerpen, opdrooghen.[19]
[20] 'T is een' groote konst van ons ijveraers, leughens te gelooven, die
[21] wij zelf verziert hebben. Recht averechtsch, maer in gelijken zin,[21]
[22] begrujzen de kinderen alzoo hun eighen bakhuis, en zijn 'er af[22]
[23] vervaert, als zij 't in den spieghel zien. God geeve dat ick alzoo
[24] bedroghen zij met d'inbeelding uwer krankheit, ende dat UE zoo
[25] wel vaere, als haer wel wenscht,

[26] Monsr et frere,

[27] U E

[28] Toegeneghe dienstw^e^ broeder

[29] P C Hóóft.

* Origineel. UBA II C 13.117.

[28] Ujt mijn Toorentjen,

[29] 23 Junij. 1632.

Scherts over het uitblijven van een brief van Baak.

15 Andries Bicker

16 Albert Coenraedsz. Burgh

Eindnoten:

3 *eenen* (telw.).
4 *waer bij:* waaraan.
5 *(de schuldt)* van UE ziekte.
8 *brujkgoedt:* iets dat men te leen heeft (WNT *bruiken* 1652); *daer...reken:* dat ik bijna meteen als eigendom beschouw.
9 *drijven:* beweren (vgl. *513* r. 44).
10 *ongelijk doen:* onrecht aandoen.
11 *dien last:* te denken dat Baak zo zwak is.
12 *gemeene:* gemeenschappelijke.
13 *Twijflende enz.: Baeto* vs. 874.
14 *en dar...schrijven:* durf ik noch het vervolg van mijn *Historiën* te sturen noch u te verzoeken, verder te schrijven.
16 *waegh:* riskeer.
17 *Staetwijzeman:* Tacitus; *dat...zijn:* dat, als het verloren ging, gemakkelijker te vergoeden, dus te vervangen zou zijn.
19 *opdrooghen:* schaars worden, uitblijven.
21 *verziert:* bedacht; *Recht...zin:* Net andersom, maar op dezelfde manier, volgens hetzelfde procédé.
22 *begrujzen:* vol met gruis smeren; *'er af vervaert:* er bang voor (F.V. 135).

538 *A Monsieur Monsr Joost Baak inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 1632 27 Junij beant*w* 28 ditto)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Heden hadden wij rek^e^ op UE koomste gemaekt, denkende dat
[3] Sint Jan zich moghelijk nae de Geuzerij ende 't verleggen der[3]
[4] Haerlemmermarkt zoude schikken, en ons de gewoonlijke warmte
[5] leveren. Maer wie zagh hem ojt zoo verkleumt in 't landt koomen?
[6] 'T schijnt dat hij hoovaerdij heeft in Kersmis ten minsten van koude[6]
[7] en guirigheit te gelijken: oft dat de tijdt blutsch is van zoomers,[7]
[8] ende voortaen niet en heeft dan winter weêr, om ons bij te zetten.
[9] Zoude de Spanjaert de hitte wel t'zijnent bekommert houden, om,[9]
[10] nu 't hem aen soldaeten gebreekt, d'onze voor Maastricht, met
[11] booze daeghen en bittre nachten te bevechten! Lappen en Vinnen
[12] hadmen van doen, om bij zulk eenen hemel 't velt te houden. Maer[12]
[13] hoe fel dat het waejt, daer komt weenigh tijdings, dunktmij van
[14] daer herwaerts over. Dit doet mij vreezen dat het inden windt is:[14]
[15] al zeitmen, geen ting goê tijng. Ende is mijn verlangen des te[15]
[16] vierigher, opgeblaezen door die koelte. Zoo UE eenighe lucht[16]
[17] heeft 't zij meê oft tegensgaende, gunt'er ons de snuf af: Insgelijx[17]
[18] van Duitslandt, daermen vaert, als de bedijkers der meeren, die 't[18]
[19] laeghste waeter quaelijkst boven kunnen krijghen, ende op 't laest
[20] eerst de meeste wellen zien opborrelen. Wat plooij de zaeken in[20]
[21] Beemen neemen zullen, met de koomst des Sweedschen Koninx,[21]
[22] behoortmen nu haest wijs te werden. De Sax heeft mij schendigh[22]
[23] ujt den neste genomen, met het goedt gevoelen dat ick eertijds van
[24] hem had. Men zeit mij nu dat hij te stip is, met op zijn' maeltijdt te[24]
[25] passen. Een gemeen burgher hoort zelden daer kijven om van zijn
[26] wijf. Maer de geschiktheit van Krijsoversten is in wat anders
[27] geleghen: ende nae dat ick hoore, weet hij zoo wel niet van op-[27]
[28] staen, als van zitten gaen. Des Kaizars krachten zijn met geen'[28]
[29] groote bekers ujt te drinken: God beter 't, die UE in gunst ende in[29]
[30] de haere houde,

[31] Monsr et frere,

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 84.
Hs. Watervlek

[32] U E

[33] Gansdienstw[en] broeder

[34] P C Hóóft.

[33] Ter vlucht vanden H.t. Muj-

[34] den, 27 Junij. 1632.

[35] Den ingesloten bid ik UE te doen voort bestellen.[35]

Over het weer en het nieuws.

Eindnoten:

3 *St. Jan* (24 juni) was erg koud geweest. Hooft zegt te hebben gehoopt dat het weer de 27ste beter zou zijn. Het grapje over de Geuzerij is niet verklaard; de Haarlemse markt schijnt in dat jaar verschoven te zijn.
6 *hoovaerdij:* trots, eerzucht. De overgang op Kerstmis is gezocht, kan Hooft aan eerzucht van Johannes' feestdag tegenover die van Jezus gedacht hebben? St. Jan wil *ten minsten* in kou en guurheid, dus in enig opzicht, Kerstmis evenaren. Vgl. Marcus 1:7.
7 *blutsch:* beroofd; *zoomers* (weer).
9 *t' zijnent bekommert houden:* bij zich thuis gevangenhouden.
12 *hadmen van doen:* zou men nodig hebben (omdat Lappen en Finnen aan koude gewend zijn).
14 *dat het inden windt is:* dat er tegenwind is.
15 *tijng:* tijding.
16 *opgeblaezen:* aangeblazen; *lucht:* bericht.
17 *meê oft tegensgaende:* gunstig of ongunstig; *gunt...af:* laat er ons aan ruiken.
18 *daermen...meeren:* waar men hetzelfde ondervindt als de bedijkers der meren (ongetwijfeld wordt de Naardermeer bedoeld, waarvan de bodem te poreus bleek, vgl. *280*).
20 *plooij:* gang, gedaante.
21 *Beemen:* Bohemen, waar G. Adolf binnen was gevallen.
22 *De Sax...genomen:* De Saksen (d.w.z. de keurvorst) hebben mij gemeen bedrogen (WNT *nest* 1854). De vorst hield zich nu weer afzijdig, in plaats van G. Adolf te helpen.
24 *te stip met op zijn' maeltijdt te passen:* lett. te precies in het zich bekommeren om zijn maaltijd. Gezien de volgende zin kan dit betekenen: te zeer gesteld op een geregeld, welverzorgd leven.
27 *opstaen:* beginnen; *zitten gaen:* ophouden.
28 *Des Kaizars...drinken:* De (militaire) macht van de keizer is groot, is onoverwinnelijk.
29 *God beter 't:* nog geen krachtterm, maar een bede.
35 *Den ingesloten:* stellig *539*.

539 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, huisvrouwe van Sr Allart Crombalgh, inde Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e^,

[2] De roê maekt goê kinderen, gelijk UE ziet, mits ick mij gae[2]
[3] beteren met schrijven, nae 't laeste kijven dat ick van haer gehoort
[4] heb. Want deze is alleenlijk om dat te bewijzen ende niet om UE
[5] van onze koomste te waerschouwen. Wij hadden 'er wel onzen[5]
[6] mondt op gemaekt, tegens deze ingaende weeke. Maer wat daeghen
[7] hebben wij alledaeghs? Wie zagh Sint Jan ojt zoo verkleumt in
[8] 't landt koomen? Hij moet zijnen tijdt vergist hebben, oft doen 't
[9] van hovaerdije, om ten minsten Kersmis in koude en guirigheit te[9]
[10] gelijken. Het weder schijnt blutsch van zoomers te zijn ende dat wij[10]
[11] voortaen niet dan winters aen hem in 't vat hebben. Ujt wat hoek[11]
[12] dat de windt ook waejt, geen' warmte komter over. Ick erbarme
[13] mij over onze arme pruimen, die niet een zonneschijn gebeuren[13]
[14] magh. Wanneer zal 't eens zijn, dat wij die rijpe geeltjes met haeren
[15] waes onder de blaeuwe van Damasco zullen zien ujtsteken, als[15]
[16] starren aen haeren hemel? Ick waetertande 'er nu meer nae, dan als
[17] ickze in 't oogh heb, en slaght Homerus in dit stuk, die 't leven-[17]
[18] dighste gezicht had, doe hij blindt was, ende door 't verlangen nae
[19] de verwen en maxels der dingen, d'innerlijke verbeelding derzelve[19]
[20] schijnt gesterkt te hebben. Ick hoorde wel eer, datje kunsjens kondt.[20]
[21] Ist waer, zoo spreekt een hoogh tooverwoordt, ende doende meer[21]
[22] als Circe, steekt het weder, in een ander bakhujs. Oft zoo UE
[23] ooghen zonnen zijn, gelijk de vrijers plaghten te sweeren, zeinter
[24] ons een over tot gelejde derwaerts aen. Oft planter een in de[24]
[25] Beverwijk om Joffr^e^ Tols ujt te lokken, die ook tegens geen' koude[25]
[26] en magh, al isze beter gedost met vlees en vet, dan wij zijn,

[27] Mê Joffr^e^

[28] U E

[29] Verplichte dienstw^e^

[30] P C Hooft en H Hellemans

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 83. Hs. Watervlek.

[29] Ter vlucht,

[30] ujt mijn Toorentjen,

[31] 27 Junij. 1632.

Over het weer.

Eindnoten:

2 *mits:* daar.
5 *van:* voor; *Wij...gemaekt:* Wij hadden ons er wel op verheugd.
9 *hovaerdije*, vgl. *538*.
10 *ende* (het schijnt).
11 *aen...hebben:* van hem (St. Jan) te verwachten, te goed hebben.
13 *een* (telw.).
15 *onder:* tussen; *de blaeuwe van Damasco:* damast-pruimen, naar Damascus genoemd.
17 *slaght:* gelijk.
19 *maxels:* vormen; *verbeelding:* voorstelling voor 't geestesoog.
20 *wel eer:* vroeger weleens; *kunsjens:* toverkunsten.
21 *hoogh:* machtig; *meer als Circe:* die stak alleen maar de makkers van Odysseus in een ‘ander bakhujs’, door ze in zwijnen te veranderen.
24 *derwaerts aen:* naar u toe.
25 *Joffr*^{e} *Tols:* jeugdvriendin van Leonora; *die...kan:* die ook niet tegen de kou kan.

540 *A Monsr Monsieur Joost Baak, in de Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Alle monden zijn toegemetselt, en niet een' pen die inkt geeft
[3] t'Amsterdam: dacht ick, tot dat UE schrijven van den 3^en^ mij niet
[4] voor eergisteravont behandight, wijdluchtigh quam ontfouwen de[4]
[5] raedsels die aldaer, noopende den Sweetschen ende onzen krijgh,
[6] in swank gaen. Want nocht mijn swaegher Bartolottj, noch mijn[6]
[7] neef PJ Hooft, dien ick korts geschreven heb, en zenden mij niet
[8] altoos toe. D' een plaght nochtans willigh ter aenspraek, d'ander[8]
[9] ten antwoort te wezen. Wijders, ziende dat UE daer zoo quaelijk
[10] ujtbreken kan, geef bij nae den moedt op, van haer hier te zien:
[11] ende zende daarom de rest des inhouds van de Jaerboeken.[11]
[12] Aengaende de Historien, zal wat eenen anderen voet houden dan[12]
[13] dus lang gedaen heb; vullende eerst zeker boek daer ick die in[13]
[14] begonnen heb te vertolken. Daer nae zal moghen bij enkele[14]
[15] blaeden zenden 't werk t'elkenmaele afgelejdt: indien, trouwe, de[15]
[16] zoomer zoo lang duirt, tot dat het voor*s* boek volschreven is.
[17] Ondertussen wenschte wel dat de kanttekeningen op 't eerste boek
[18] mijner Historien aengestopt waeren. Want achte dat mij nodigh[18]
[19] zijn zal binnen eenen dagh acht oft tien, eens over te komen: als
[20] wanneer ick 't zelve gaerne weder had, om het eenen anderen
[21] vriendt bij te zetten. De gewoonlijke loopmaeren heeftmen hier
[22] doorgaends al op Zaterdagh bij de veerschujt; ende waer mij lief
[23] dat UE dezelve ook zoo tijdlijk zenden moght, om UE maendagh[23]
[24] te bet tot haeren verdoen te hebben. Doch komt het ongeleghen,[24]
[25] UE houde zich aen d'ouwde wijze, ende zij met alle de haeren,
[26] in schut des almoghenden bevolen,

[27] Monsr mon frere, nae dienstlijke groete ende gebiedenis van

[28] U E

* Origineel. UBA II C 13.110.
Hs. Tekstverlies door inbinden.
Datum: juni 1632 op grond van de vermelding van het overgaan van Tacitus' *Jaarboeken* op zijn *Historiën* (vgl. *531* van 6 juni) en verschillende vermeldingen van het uitlenen van de *Nederlandsche Historiën*, Boek I (vgl. *532, 535, 536* van 7, 16 en 21 juni 1632).
T. de gedeeltelijk onzichtbare woorden schijnen met vVl. gelezen te moeten worden: *de, gedrukte, van, geschrevene, zien, swaeger, zal*, (wschl.) *achtbaerder*.

[29] Gansdienstw[en] broeder

[30] P C Hóóft.

[31] Nae 't sluyten van [-]zen, ontfange de bijgaende [-]rukte, ende

[32] geschreven tijdingen [-]mijnen neeve. Zoo UE de ge-
[33] [-]revene gelieft ter burze te doen [-]en ende mijne groetenisse
[34] aen mijnen [-]waegher Bartolottj, indien hij in stadt is, [-]al mij
[35] vrundschap zijn. Want dunken mij wat [.]chtbaerder als loop-
[36] maeren. Verwachte die daer-nae wederom.[36]

Hooft verlangt naar het laatste nieuws. Hij stuurt het slot van het inhoudsoverzicht van de *Jaerboeken* en vraagt om het afschrift van het eerste boek van de *Nederlandsche Historiën*.

Eindnoten:

4 *wijdluchtigh:* breedvoerig (Mnl. Wdb. *wijtlopich* 2529).
6 *in swank gaen:* aan de orde zijn, de ronde doen.
8 *niet altoos:* volstrekt niets (de zin bevat een dubbele ontkenning); *willigh ter aenspraek:* B. krijgt graag een brief(?); *willigh ten antwoort:* P.J.H. antwoordt altijd vlot.
11 in het handschrift van de vertalingen (UBA II C 12) gaat aan de 'Jaerboeken' vooraf (fol. 1-7) een 'Kort begrip der Jaerboeken van Tacitus: ujt Lipsius'. Deze tekst is over de koppen van de capita verdeeld in de druk: *Alle de Werken van C. Cornelius Tacitus, vertaelt door P.C. Hooft*. Amsterdam 1684, herdr. 1704 = HgT 7.
12 *wat eenen anderen voet houden:* een enigszins andere manier volgen.
13 *boek:* schrijfboek.
14 *Daer...moghen:* Daarna zal ik kunnen.
15 *afgelejdt:* afgemaakt (WNT Suppl. *afleggen* 577 II 1 bis); *trouwe:* voorwaar! Deze zin bewijst weer dat Hooft alleen in Muiden aan Tacitus werkte.
18 *aengestopt:* (de hiaten) aangevuld.
23 *tijdlijk:* tijdig; *om...hebben:* om uw (drukke) maandag des te meer tot uw beschikking te hebben.
24 *Doch komt het ongeleghen:* als het niet schikt.
36 *die:* de ingesloten tijdingen, niet de (laatstgenoemde) loopmaeren. Latinisme: naar het laatstgenoemde verwijst hic (deze), naar het eerstgenoemde ille (die).

541 *Aende zelve HH. vande Rek^e^.*

*

[1] Ed^e^ &c.

[2] In voldoeninge van U Ed.Mo. missive van den 12^en^ dezer, heb ick
[3] bezichtight de wejlanden, jeghenwoordelijk ingesteken ende[3]
[4] bezaejt tussen Mujden en Naerden: ende dezelve bevonden nae
[5] raeminge te wezen niet boven acht morghen, in verscheide par-[5]
[6] celen. Dewelke noch, (naer dat bij die van Naerden wort ge-
[7] sustineert) vrij zouden zijn van schooftienden, ten aenzien dat zij[7]
[8] ordinarié koptienden zijn betaelende, even als de bouwlanden van
[9] Goejlandt: ujtgezeit een perceelken geleghen bij Westen Mujder-
[10] bergh aen den Zeedijk, groot ontrent twee hondt, ende een ander[10]
[11] [+] leggende in Weespercarspel bij de Naerder Meer groot ontrent
[12] vier hondt, die geen' koptienden subject wezende, dienvolghends[12]
[13] alleene de schooftienden aen de Graeflijkheit zouden schuldigh zijn:
[14] waer ujt, mijns bedunkens de kosten van eenen rechtelijken koop-[14]
[15] dagh niet en zouden kunnen vervallen werden. Hebbe derhalven[15]
[16] best gedacht hierop te verwachten Uwer Ed.Mo. naeder intentie,
[17] om mij daer nae te reguleren, als schuldigh is,

[+] *Memorie Specificatie dezer Landen berust bij de missiven van de rekenkamere: insgelijx de acte ende rek^e^ inden volghenden aengeroert.*

[18] Ed^e^ &c.

[19] UEd.Mo.

[20] Onderdaene dienstw^e^

[21] P C Hóóft.

[20] Vanden Hujze te Mujden,

[21] 18 Julij. 1632.

Controle op tiendplichtige landen.

NB. Zie voor schooftiend *Groot Placaet-boeck* 4, 1190a (a^o^ 1688).

Eindnoten:

3 *ingesteken, ingestoken:* gescheurd.

* Minuut. UBA II C 11.241.

5 *boven:* groter dan; een morgen was een stuk land, oorspr. zo groot als in een morgen geploegd kan worden. WNT geeft als oppervlakte van een Rijnlandse morgen 8516 m^2, een Amstellandse 8129, een Waterlandse 10770, een Gelderse 3180 m^2. Hooft rekende met Rijnlandse morgens als hij aan de Rekenkamer schreef. Een Gooise morgen was ‘iets kleiner dan een hectare’ (De Vrankrijker, *Stad en Lande* 26).

7 schooftienden werden door de graaf geheven van de in schoven staande oogst; koptienden (20 kop koren per morgen) dateerden uit de Eltense tijd en werden niet door Holland maar door leenmannen van Elten geïnd (Enklaar en De Vrankrijker, *Geschiedenis van Gooiland I*, 19, 20, 159).

10 *hondt:* 1/6 Rijnl. morgen.

12 *subject:* onderworpen (aan).

14 *koopdagh:* verkoping.

15 *vervallen:* betaald.

542 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*
(*Baak:* 27 Julj 1632)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] 'T gerucht, zoo ick zie, heeft UE drokken maendagh, met[2]
[3] maeghere stoffe van nieuwmaeren begunstight. De looptijdingen
[4] weeten ook weenigh van Maestricht te zeggen: ende dat noch
[5] meer van goeden moedt, als van grooten voortgang tegens die
[6] stadt. Graef Henrik krijght veel volx, met de pen, ende blijft even[6]
[7] swak. Maer mij verlangt te hooren wat de Prins voor een werk
[8] aen de graften voor heeft, dat de belegherden zoo haest schijnt tot[8]
[9] rede te zullen brengen. Zoud' het wel een' mijne zijn in dat hooghe[9]
[10] landt, met het spri[n-]gen der welke zijn' Doorl. meent de graft
[11] te vullen? oft zijn ['t] maer praetjens? Gelijk wij der veele gehadt
[12] hebben. Indien UE ijet verneemt van naedruk, legge 't mij toe;[12]
[13] ende ons op maendagh naestkomende t' Amsterdam te zijn, zoo[13]
[14] 't Gode gelieft, dien UE met alle de haere in schut bevolen zij,
[15] nevens hartlijke groete ende gebiedenis,

[16] Monsr mon Frere, van

[17] U E

[18] Toegeneghen dienstw^en^ broeder

[19] P C Hóóft.

[18] Ujt mijn Toorentjen,

[19] in haest, 27 Julij. 1632.

Over het beleg van Maastricht.

Eindnoten:

2 (zelfs) op de drukke maandag hebt u weinig geruchten vernomen.

* Origineel. UBA II C 13.116.
Hs. Tekstverlies door slijtage aan de rechterkant.

6 *Graef Henrik:* Hendrik van den Bergh, sedert kort overgelopen naar onze zijde, vgl. *531*.
8 *haest:* spoedig.
9 *een' mijne:* die werd onder de gracht door aangelegd, een nieuwigheid, anders dan Hooft vermoedde.
12 *naedruk:* belang.
(ick) legge 't mij toe: het verwacht het (WNT *toeleggen* 539).
13 *ende* (ick legge, d.i. ik neem aan, verwacht + acc.c.inf.). Mem. 9.

543 *A Monsr Monsieur Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1632 beant*w* 3 Aug^ti^)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Ick had gedacht heden t' Amsterdam te zijn. Maer in dezen
[3] morghenstondt krijght mijn' Huisvrouw tijding, dat haere zuster
[4] t' Iselstein van kinde bevallen is: zulx zij daetlijk derwaerts gaet,
[5] ende mij staet hier te blijven. Daerom zende 't ingelejde, ende[5]
[6] verwacht t' avont de loopmaeren, met het geene daer meer magh[6]
[7] zijn: zonderling van Pappenheims afkoomen. Want Joffr^e^ de Groot[7]
[8] ons hier eergister bezoekende zeide die tijding te hebben van den[8]
[9] Raedsheer haeren broeder; ende is in mijnen zin beswaerlijk. De[9]
[10] tijdt dwingt mij te endighen met gebiedenis ende groete

[11] Monsr mon Frere, van

[12] U E

[13] Gansdienstw^en^ broeder

[14] P C Hóóft.

[13] Vanden H.t. Muiden

[14] 2 Aug. 1632.

[15] Indien UE gelieft mij in dezen weduwenaers staet te bezoeken,
[16] om de stukken ujt Tac. te beteren, zult welkoom zijn.

Over Pappenheim. Het Spaanse leger lag ten N. van Maastricht op de linkeroever van de Maas, P. legerde zich daar tegenover bij Geulle op de rechteroever.

Eindnoten:

5 *mij staet te:* ik moet.
6 *daer:* in Amsterdam.

* Origineel. UBA II C 13.115.

7 *afkoomen:* aankomen, uit Duitsland met 12000 man en 3000 ruiters keizerlijke troepen. Het bovengenoemde Spaanse leger onder Santa-Cruz telde 25000 man; *Joffr.e de Groot:* Maria van Reigersbergh.
8 *den Raedsheer:* Nicolaes, vgl. *244* e.v.
9 *in mijnen zin:* naar mijn mening.

544 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 3 aug^t^ 1632)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Op gister heb ick UE verstendight hoe mijn' huisvrouw nae
[3] Iselstein ging, om 't bevallen haerder zuster: 't welk mij hier deed
[4] blijven, ende UE eenighe korte begrippen van de boeken van
[5] Tacitus zenden. Maer 't zelve is te krank van vermoghen geweest,[5]
[6] om UE tot antwoort te verwekken, die mij daerentussen meer nae
[7] andere daeghelijksche tijdingen laet hongeren, als nae de loop-
[8] maeren, dewelke hier noch zouden te bekomen zijn. Denkende dan
[9] dit verdient te hebben met mijn' traegheit in 't overzetten, hebbe
[10] mij heden zoo veel te bet willen spoeijen, ende met dit bijgaende
[11] papier genaede zingen: om eens te verneemen wat Pappenheim[11]
[12] zeggen wil, wat wij daer tegens hebben, ende oft de Sweed ende[12]
[13] Kaizar, in een gevecht, bejde gebleven zijn, dewijlm' 'er naulijx
[14] meer afhoort mompelen. Zoo 't UE ook gelieft zelf bode te zijn,
[15] om met eenen de kladden te zujveren der overschietende stukken,
[16] zult welkoom wezen, op eens onbestorven Weeduwnaers dis-[16]
[17] gerecht. Ten minsten gewerde mij tael oft teken van U E, die met
[18] de zijnen, Gode bevolen zij, ende dienstelijk gegroet,

[19] Monsr mon Frere, van

[20] U E

[21] Gansdienstw^en^ broeder

[22] P C Hóóft.

[21] Van den H.t. Mujden

[22] 3 Aug. 1632.

Vervolg op *543*.

* Origineel. UBA II C 13.114.

Eindnoten:

5 *krank van vermoghen:* zwak.
11 *genaede zingen:* genade vragen.
12 *wat wij...hebben:* welke troepenmacht wij daar tegenover kunnen stellen.
de Sweed ende Kaizar: G. Adolf en de keizer.
16 *op...disgerecht:* op wat de pot schaft bij een man-alleen.

545 *Aen de Heeren van de Rek^e in Hollandt.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Naer ontfang van uwer Ed.Mo. missive gedateert den 4^en dezer,
[3] heb ick verstaen in Weesperkerspel noch een half morghen[3]
[4] weilands in gesteken ende met rogge bezaejt te zijn, toekomende[4]
[5] den eighenaer van 't half morghen bij de Naerder Meer. Met den
[6] welken, ende dien van 't landt bij Mujderbergh, ick geaccordeert[6]
[7] ben, als de nevensgevoeghde acte ujtwijst; ende zal van de xxij ss
[8] zujvers overschietende gebrujken nae ordre verwacht van UEd.Mo.[8]
[9] dewelke,

[10] Ed^e &c. God almaghtigh in gelukzalighe regeeringe altijds
[11] bewaere ende in haere goede Gratie

[12] UEd.Mo.

[13] Onderdaenen dienstw^en

[14] P C Hóóft.

[13] Van den H.t. Mujden,

[14] den 8^en Aug. 1632.

Tienden. Vgl. *541*.

Eindnoten:

3 *verstaen:* vernomen.
4 *ingesteken:* gescheurd.
6 *van:* een deel van.
8 *zujvers* (met adverbiale -s).

* Minuut. UBA II C 11.242.

546 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1632 Muyden 15 Augt beant*w* 19 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Ick heb alhier gelezen de loopmaeren op gisteren ujtgekomen, ende
[3] daer in de havening van 5 schepen ujt Oostindien. Verstae voorts,[3]
[4] hoe dezelve geschat worden op 70 tonnen gouds, ende dat de
[5] aendeelen gerezen zijn tot 2 of 93: zijnde zommighen van
[6] gevoelen, dat er noch 2, anderen, noch 3 hulken van Suratte ende[6]
[7] Cormandel verwacht worden, met rijke laedinge. Nu zoude mij
[8] gaerne laeten raeden, oft best verkoft oft gehouden waer, ende[8]
[9] weeten wat UE met de haere voorheeft. Mij dunkt datmen op dus
[10] staetlijk eenen wederkeer geen' rek^e^ gemaekt en had; ende de[10]
[11] Bewinthebbers quaelijk min zullen konnen, als een' goede ujt-
[12] deelinge doen, ujt de welke echter willighing in dezen handel[12]
[13] geschaepen waer te sprujten. UE begunstighe mij met een rijp[13]
[14] goeddunken op deze stoffe.

[15] Vande tijdingen ujt ons legher, bezeffe wel dat luttel nae te zeggen[15]
[16] is. De loopmaer heeft de teertonnen haest op de staeken, om ze aen[16]
[17] te steken. Maer wie kan op die losheit bouwen? Indien UE ijet
[18] grondighers heeft, 't zij van daer, oft ujt Duitslandt, zal mij wonder
[19] welkoom wezen. Tot Iselstein verstond ick, hoe de troepen van
[20] Graeve Henrik eer sleeten als groejden. Tot Ujtrecht was men doen-[20]
[21] de om burghers nae de grensplaetsen in bezetting te zenden. Alle[21]
[22] d'onzen schijnen voor gewis de Maeskant verlaeten te hebben,[22]
[23] ende nae 't legher vertoghen te zijn. Dingen, die mij gelooven
[24] doen, dat de Prins geen volk missen magh. Quaem 't nu zoo krap[24]
[25] met lijftoght om, 't stondt 'er quaelijk geschooren. 'T is een stuk
[26] van maghtigh verlank en verlangen, dat 'er draejt. God geev' ons[26]
[27] een zaelighe ujtkoomst, ende UE de vulte haerder dueghdelijke
[28] begeerten, nae wensch

[29] Monsr mon Frere, van

[30] U E

* Origineel. UBA II C 13.113.

[31] Gansdienstw[en] broeder

[32] P C Hóóft.

[31] Vanden Hujze te Mujden,

[32] 15 Aug. 1632.

Er zijn retouren uit Indië binnengekomen. Hooft vraagt raad omtrent het vasthouden of verkopen van aandelen O.I.C. - Spannende berichten over het beleg van Maastricht.

Eindnoten:

3 *havening:* het in de haven aankomen.
6 *hulk:* groot koopvaardijschip; *Suratte en Coromandel:* havens in Voor-Indië.
8 *verkoft enz.:* de aandelen O.I.C.
10 *staetlijk:* luisterrijk; *wederkeer:* purisme voor het gebruikelijke *retour* in de betekenis van *retourlading*.
12 *echter:* weer (nadat de koers eerst al door de aankomst van de schepen gestegen was); *willighing:* koersstijging ter beurze.
13 *geschaepen waer:* bestemd ware, te verwachten ware.
15 *luttel nae te zeggen:* weinig te roddelen (WNT *nazeggen* 1675 1).
16 teertonnen op staken vormden de feestverlichting bij openbare vieringen. Dus: de loopmaeren geloven in de op handen zijnde overgave van Maastricht.
20 Graeve Henrik van den Bergh. Dat hij moeite heeft om troepen te krijgen, kan aan zijn recente overlopen te wijten geweest zijn.
21 grensplaetsen, nl. van het gewest, met het oog op een inval als in 1624 en 1629.
22 *d' onzen:* onze troepen.
24 *het komt krap met lijftocht om:* er is nauwelijks voldoende proviand. (Er was echter op gerekend dat de legerplaats van buiten aangevallen zou worden en de verbinding met het neutrale bisdom. Luik bleef lang open).
26 *verlank:* belang; *verlangen:* prikkeling van de benieuwheid.

547 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e Tesselscha Visschers, huisvrouwe van Sr Allart Crombalgh, inde Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e

[2] Wat drommel voor liefkrujdt heeft UE mijn Suseken ingegeven,[2]
[3] dat haer zoo doet quijnen, en jooken nae UE jeghen woordigheit?
[4] 'T meisjen heeft het heele holle hooft vol Tesselschaes, ende[4]
[5] droomt bij lichten dagh van de genoote vriendschappen, lekkende[5]
[6] haere vingeren nae den hoonigh van UE lieflijkheit. Ick begin
[7] Huighens ujt zijn' deer te zetten, ende voor vol aen te neemen, dat[7]
[8] ghij toveren kunt, oft ten minsten eenighe kunsjens, die wat meer
[9] in hebben, als een ijdele haerring. Om zich eenighzins te verlichten[9]
[10] van den brandt dezer koortse, heeft zij zich wat minnebloedts af
[11] laeten tappen, en zeindt het hier bij, tot een schenkaedje. Arme
[12] sloof, die hier door lichtenis meent te krijghen! Z'is op den[12]
[13] verkeerden wegh. Die van toverij genezen wil, moet zelf bloedt[13]
[14] van de kol hebben. Kan ick haer dat dietsch maeken, zoo vreest vrij[14]
[15] onder haer' lippen te koomen. Want zij zullen UE zoo nijpen, dat
[16] 't roode sweet nae volght. [-] zuight zij er een scharlake plek[-][16]
[17] [-] en keel. 'K wedde dat dat helpen zal, en wenschte daerom UE
[18] hoe eer hoe liever hier. Maer om niet te vinnigh een spel te drijven,
[19] waer goedt, dat wij een pleister van prujmen, op het zeer lejden, en[19]
[20] die weeten van geen rijp worden, voor over acht daeghen. Bidden[20]
[21] dan dat U E, niet inde naeste, maer in 't eerst van de week daer aen,
[22] naemelijk met den herfst, over koome, om haere guirigheit met de[22]
[23] zoete melk van UE hart, wat te smijdighen. Zoo zullen wij 't ber[23]
[24] van September niet voelen, dat zoo zeer nae den winter smaekt,
[25] dien hij in den mondt heeft. Zijn eerste dagh is een woonsdagh:[25]
[26] 't welk ick zeg, ujt zorghe dat 'er t'Alkmaer geen' almanakken zijn.
[27] UE kieze dien tot het aenveirden der rejze, oft een etmael oft twee
[28] te vooren, nae haere beste geleghenheit: maer wij dienden 't te[28]
[29] weeten. Ende ons daer toe verlaetende, zullen UE met haer lieve[29]
[30] Crommetjen, en kinderen, Gode bevelen, nevens hartlijke groetenis

* Origineel. KA CLXXI ab 85.
Hs. Watervlek.
In r. 16-17 is een zin of gedeelte daarvan door krassen onleesbaar gemaakt, vermoedelijk door Brandt. In zijn uitgave, de *Werken* (1671) is die zin weggelaten, evenals in de uitgaven van v. Hoogstraten en Huydecoper. vVl. heeft *ten minsten* aan het begin en - *je keel meê* aan het eind geëmendeerd. *Keel* is de heraldische term voor *rood*, maar kan hier ook gewoon hals betekenen.

[31] Mê Joffr[e] van

[32] U E

[33] Verplichten dienstw[en]

[34] P C Hóóft.

[33] Vanden Hujze te Mujden,

[34] 20 Aug. 1632.

Eindnoten:

2 *liefkrujdt:* kruid dat doet liefhebben; *mijn Suseken:* Hooft's stiefdochter Susanna Bartolotti, 1613-1692.
4 *Tesselschaes:* meervoud.
5 *lekkende haere vingeren:* om te proberen of die naar de genoemde honing smaakten.
7 *deer:* deernis: iemand in zijn deer zetten: deernis met hem hebben (WNT *deer* 2346 2). Hooft varieert de uitdrukking en zet Huygens uit zijn deer omdat hij gelijk blijkt te hebben met zijn bewering dat Tesselschade kon toveren (vgl. *539* r. 20).
9 *een ijdele haerring:* een lege kring van haar was misschien een tovermiddel? Misschien had T. die van haar van S. gemaakt?; *Om zich enz.:* de zin geeft raadsels op; de hele passage zit er vol mee.
12 *sloof:* stakker; *lichtenis:* verlichting.
13 *moet...hebben:* heeft het bloed zelf van de toverkol nodig (of: heeft het bloed van de toverkol zelf nodig).
14 *Kan ick...maeken:* Als ik haar daarvan kan overtuigen.
16 *'t roode sweet:* het bloed; [-] zuight zij enz. zie de aant. bij de tekst.
19 *het zeer:* het wonde plekje.
20 *Bidden dan:* Wij verzoeken nu.
22 *met den herfst:* Hooft bedoelt blijkbaar het begin van Herfstmaand; *de zoete melk van UE hart:* Hooft zegt enige malen van T. dat zij een ‘zoetemelxhart’ is, een uit genegenheid voortkomende benaming, die de nadruk legt op haar gevoeligheid (elders: ‘het murwe hart van T.’).
23 *smijdighen:* verzachten; *ber*, grapje met *brrr* vanwege de namen der maanden die de koude brengen.
25 *die...heeft:* vervolg van de toespeling op de rillingen die door *brrr* gesuggereerd worden.
28 *na...geleghenheit:* naar 't u het best schikt; *maer...weeten:* maar wij zouden het van te voren moeten weten.
29 *daer toe:* daarop.

548 *Aen den procureur Pieter van Luchtenburgh*

*

[1] Ick zeind hem de stukken dienende tegens Albert Bruininxz.
[2] Vreelandt ende Trijntjen Engelberts d^{r} woonende tot Weesp om
[3] mandament van appel te lichten. Vanden H.t. Mujden 3 Sep. 1632.

Tegen deze personen ging Hooft blijkbaar in appèl voor het Hof.

* Gedenkenis. UBA II C 11.244.

549 *Aenden H. ad^t Fiscael Kinschot.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Terstondt nae den ontfang van U Ed. missive gedateert den lesten
[3] Augusti, heb ick naegezocht d'inform^en genomen op de manslaght
[4] geperpetreert bij Wijbrandt Jacobszoon Chirurgien, zonder
[5] dezelve onder mijne papieren, nochte hier, nochte tot Amsterdam,
[6] daer die ten deele berusten, te konnen vinden. Meene niet dat mij
[7] eenighe andere inform^en van doodslaeghen bij mijnen tijdt ge-[7]
[8] vallen, zijn ontbrekende, nochte kan verzinnen in wat maniere
[9] deze moghen zijn vermist; 't en zij ick die voor dezen te Hove
[10] gezonden heb, 't welk niet zoude konnen verzekeren, mits den
[11] langen tijdt sedert dit fait verstreken. Ben nochtans gewoon in
[12] zulken gevalle copie over te schikken om d'originelen te raede te[12]
[13] houden. Mij is ten hooghsten leedt, UEd. ende Justitie in dezen niet
[14] te konnen dienen nae haere begeerte. Doch om 't voor*s* defect, zoo[14]
[15] veel doenlijk is te suppleren, hebbe hier bij gevoeght de sententie
[16] over hem gevelt den xij^en Oct. *a* 1612, waermede ick verhoope UEd
[17] eenighzins zal wezen geholpen, dewelke,

[18] Ed^e &c, met alle die haer lief zijn, den almoghenden in schut ende
[19] scherm bevolen blijve, nae hartlijke groete, dienst ende eerbiedenis

[20] van

[21] U E

[22] Ganstoegheneghen ende

[23] verplichten dienaer

[24] P C Hóóft.

[23] Vanden Hujze te Mujden,

[24] den 3^en Sep. 1632.

Wijbrandt Jacobsz., chirurgijn, heeft 25 maart 1612, toen hij in Huizen woonde, een doodslag gepleegd en is 12 october 1612 bij verstek door schepenen van Naarden verbannen enz. *(50, 88)*. In 1617 verzoekt hij brieven van remissie *(114)*, 3 juni 1631 vraagt de advocaat-fiscaal inlichtingen. Hooft antwoordt dat hij te Bunschoten (dus in Utrecht) blijkt te wonen; er zijn geruchten over een doodslag in Noord-Holland.

* Minuut. UBA II C 11.243.

31 augustus 1632 vraagt de adv.-fiscaal om de destijds ingewonnen inlichtingen, maar Hooft kan alleen het vonnis vinden. Dit is geen wonder, want hij heeft de informaties op 5 juli 1617 al aan de fiscaal gestuurd *(114)* zoals hij terecht onderstelt (r. 9).

Eindnoten:

7 *bij mijnen tijdt gevallen:* in mijn tijd voorgevallen.
12 *d'originelen:* in deze uitgave worden de verzonden brieven de originelen genoemd en de ontwerpen de minuten; Hooft gebruikt hier het woord originelen voor de het eerst door hem geschreven teksten, dus de minuten; *te raede te houden:* zorgvuldig bewaren (WNT *raad* 20).
14 *'t defect suppleren:* de fout te herstellen; het ontbrekende aan te vullen.

550 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes, naest de geringde kat tot Amsterdam*

*

(*Baak:* 5 sep^r 1632)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] 'T en zal niet te veel zijn UE noch eens te bedanken, voor de[2]
[3] ernstighe zorghe om mijn Historien wel te dubbelen: ende voor[3]
[4] zijne heusche ujtbiedenis den Heer Mostaert, denwelken UE
[5] gelieve dienstelijk te groeten ujt mijnen naeme. Mijn swaegher
[6] Kloek quam gisteravont hier om zijn' Huisvrouw te hael <en>,
[7] ende vertrok dezen naemiddagh, om zijnen rest van boereraeds-[7]
[8] pleghing morghen niet te verzuimen. Hij zeit mij, hoe mijn Neef
[9] P.J. Hóóft van huis is geweest ende hem te dier oorzaek 't afschrift
[10] van UE handt tot noch toe niet gelevert: nam derhalven aen 't[10]
[11] zelve aen UE te bestellen. Zoo hij 't vergeet UE gelieve daer om
[12] te zeinden. Want mijn neef zal 't tijds genoegh bekomen, als UE
[13] 't zelve gebezight zal hebben. Mijn swaegher voor*s* braght de
[14] *loopnaeren* mede, ende daerenboven 't swevend gerucht van[14]
[15] Fridlands nederlaeghe. Maer de loopmaeren van Italien hebben[15]
[16] daeraf, voor dezen gewaeght, ende herroepen hun woord nu plat[16]
[17] ujt. Dit doet mij duchten dat het droomen zijn rijzende ujt[17]
[18] gissinge verwekt door den standt der dingen ende 't gebujrschap[18]
[19] van de leghers ter wederzijden. Zoo 't vervolght, achte UE het mij[19]
[20] week en warm zal overschikken. Waer toe mij verlaetende, zal[20]
[21] dezelve, met alle de haeren, den almoghenden bevelen, ende in
[22] haere goede gunste,

[23] Monsr mon frere,

[24] U E

[25] Verplichten dientsw^en broeder

[26] P C Hóóft.

[25] Ujt mijn Toorentjen,

[26] 5 Sep. 1632.

* Origineel. UBA II C 13.112.
loopmaeren

Over het kopiëren van de *Nederlandsche Historiën*. Over het nieuws.

Eindnoten:

2 *'T en...zijn:* Het is wel niet overdreven.
3 *wel te dubbelen:* goed te kopiëren; *voor zijne heusche ujtbiedenis (te bedanken):* voor zijn beleefd aanbod (Mostart had blijkbaar aangeboden, een gedeelte van het kopiëren op zich te nemen).
7 *boereraedspleghing:* Cloek was advocaat.
10 *derhalven:* Cloek had een stuk van Baak's afschrift aan P.Jz. Hooft zullen geven, maar dit is niet doorgegaan: Cloek neemt nu op zich (aangezien Baak het eerst zelf nodig blijkt te hebben), het aan Baak te bezorgen.
14 *swevend:* nog niet in de loopmaren staande.
15 *Fridland:* Wallenstein was door de keizer tot hertog van Friedland verheven; *nederlaeghe:* het bericht was onjuist: de gevaarlijke aanval van G. Adolf op Wallenstein's legerkamp was afgeslagen.
16 *plat ujt:* vlakweg.
17 *rijzende:* opkomend.
18 *gebujrschap:* nabijheid van de legerkampen.
19 *Zoo 't vervolght:* Als de zaken doorgaan.
20 *week en warm:* zó vers, als brood uit de oven.

551 *Aen mê Joffr^e Mê Joffrouwe Tesselscha Visschers, hujsvrouwe van s^r Allart Crombalgh, inde Langestraet, tot Alkmaer.*

*

[1] Mê Joffr^e

[2] Dank heb UE schrijven heden ontfangen, dat mij tot een' bril[2]
[3] gedient heeft om te zien de gedachten uwer E die hier noch bij
[4] haere vrienden gebleven waeren. Die een gedeelte vande ziel
[5] behoudt, magh niet zeggen heel verlaeten te zijn. Maer ick benijde
[6] de lucht van Valkenburgh, die meer maghts op de gezontheit[6]
[7] van UE Crommetjen, van verre heeft, dan de lucht van Abkoude,
[8] van naebij doet. Evenwel is ons lief dat hij aende beter handt is, al
[9] verdriet ons dat de genezing ujt eenen anderen hoek herkomt.
[10] Mijn' huisvrouw laet zich al voorstaen dat het schoolziekt was,
[11] spruitende ujt ons onvermoghen om zijner E de siere te doen, die[11]
[12] hij waerdt is. Dan wat is 't? 'T en heeft aen geenen goeden wille
[13] ontbroken. Zoo UE haer deze inbeelding ujt den hoofde begeert te[13]
[14] laen, gelieve onze perzen hier te komen proeven, als zij rijp
[15] geworden zullen zijn door 't goede weder, dat zich schaemen zal
[16] achter te blijven, naerdien 't van UE tovertong besworen is te[16]
[17] voorschijn te komen. Ondertussen speelt mij het Koninxdeuntjen[17]
[18] in den zin. 'T eerste veirs hebbe vertolkt, oft veel eer naegekujert als[18]
[19] UE zien magh. Zoo 't UE maer half wel gevalt, zal 't zoeken wat
[20] te schaeven, en mogelijk ijet daeraen te flanssen: wenschende U E[20]
[21] in ijet grooters te dienen, ende dat de goede Godt haer ende alle de
[22] haeren in genaede bewaere; nevens vierighe groetenis ook aen UE
[23] lieven man ende d'andere vrienden aldaer, van

[24] U E

[25] Verplichten dienstw^en

[26] P C Hóóft.

[25] Vanden H. te Mujden,

[26] in haeste, 7 Sep. 1632.

* Origineel. UBA II C 13.241.

Over een ongesteldheid van Crombalgh. - Over de *Klaght van koning Henrik de Groote, over 't afwezen van Marie van Mommorency, Princesse van Condé*.

Eindnoten:

2 *schrijven* (subj.).
6 Valkenburgh, bij Katwijk. De toespeling op een invloed uit de verte is niet verklaard, evenmin als de vermelding van Abcoude, al is het duidelijk dat Hooft's moeilijk te bevredigen gastheersdrift in 't spel is.
11 *de siere te doen:* te onthalen.
13 *Zoo UE enz.:* Als ge Leonora deze inbeelding uit 't hoofd wilt doen verdwijnen, wil dan onze perziken hier komen proeven.
16 *tovertong*, vgl. *539*.
17 *Koninxdeuntjen:* eerste vermelding van de *Klaght van koning Henrik de Groote, over 't afwezen van Marie van Mommorency, Prinsesse van Condé*, vgl. *566*.
18 *'T eerste veirs enz.:* Waer blinkt ghij, klaerheidt van mijn' ooghen? De eerste regel van het Franse origineel staat er als *Wijze* boven: Ou luis tu Soleil de mon ame. (LSt. I 307); *vertolkt, oft veel eer naegekujert:* vertaald, of liever nagevolgd (*kuieren* met zelfvernederende bijklank).
20 *ijet daeraen* (nadruk op *aen*) *te flanssen; in...dreven:* in 'n belangrijker zaak (bescheidenheid!) van dienst te zijn.

552 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, inde Nes, naest de Geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 12 sep^r 1632)

[1] Monsr mon Frere,

[2] Wij waenden op gister tot Amsterdam te koomen, ons toeleggende[2]
[3] ter brujloft genoodight te werden, maer hebben ujt mijnen broeder[3]
[4] verstaen, hoe Neef Balestel ziekkelijk ende de feest ujtgestelt is.[4]

[5] Derhalven wenschte wel dat UE geliefde S^r van den Vondele aen
[6] te zeggen, dat onze overkoomst noch voor een wijle, onzeker
[7] blijft. Zulx, indien hij haestigh is nae mijn gevoelen op zijn be-[7]
[8] trachte werk, zoude dienen eens hier te verschijnen. Zoo UE hem
[9] verzelschapt, zal ons hartlijk welkoom zijn. De loopmaeren heb ick
[10] doorloopen, ende maghtighe swaerigheit aen den Saxischen kant,
[11] daer in gespeurt. Duitschlandt leert wat het draeghen kan ende zijn'
[12] krachten kennen: wij daer ujt, wat men met zoodaenigh geweldt,[12]
[13] als 't een blok maeken wilde, op Turk oft andere Barbaren, zoude[13]
[14] kunnen ujtrechten. 'T welk mij erinnert de veirsen van Lucanus:

15 Heu! quantum potuit terrae, pelagique, parari,[15]
Hoc, quem civiles hauserunt, sanguine, dextrae?

Wat kon men winste doen, te water, en te landt,
Met zoo veel bloeds gestort, door burgherlijke handt?[18]

[19] Ist dat UE ijet zonderlinx heeft, vertrouwe dat 'er haer' pen niet[19]
[20] op slaepen zal. 'T nieuw van hier slaght de schelvisch, die van[20]
[21] Ujtrecht nae Amsterdam keert. 'T versch is 'er af: maar niet vande
[22] goede geneghenheit

[23] Monsr mon Frere, van

[24] U E

[25] ganschdienstw^en broeder

[26] P C Hóóft.

[25] Vanden H.t. Mujden,

* Origineel. KA CLXXIa^b 86.
Hs. Watervlek.

[26] 12 Sep. 1632.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *ons toeleggende:* verwachtende (WNT *toeleggen* 539 1e al.).
3 *ujt mijnen broeder:* van mijn broer (Jacob Cz. Hooft, doopgetuige bij Arnout Hellemans Hooft in 1629, huiszittenmeester in 1631, verder niet ontmoet).
4 *neef Balestel:* Nicolas Balestel Jr., 1577-1650, koopman, vader van Christina die 19 september 1632 tr. met Dr. Willem Gillon. Haar moeder was Christina Wolphaerts van Diemen, kleindochter van Christina de Bitter, die ook de grootmoeder was van Christina van Erp.
7 *zijn betrachte werk:* het werk dat hij overdenkt òf het werk waaraan hij bezig is (WNT *betrachten* 2238 2 of 3). Dit is hoogstwaarschijnlijk de *Constantinade*, zie o.a. Leendertz, *Het leven van Vondel*, Amsterdam 1910, blz. 148.
12 *zoodaenigh geweldt:* een zo grote militaire macht.
13 *een* (telw.).
15 *Heu! quantum etc.:* Lucanus, *Pharsalia* 1, 13-14, waar voor *potuit terrae* staat *terrae potuit*.
18 *door burgherlijke handt:* in een burgeroorlog.
19 *er op slaepen:* als *op* bepaalde spijzen en dranken die de slaap bevorderen.
20 *slaght:* gelijkt (zegswijze omtrent niet meer vers nieuws).

553 *Aen den H. Fiscael Kinschot.*

*

[1] Ed^e^ &c.

[2] U Ed., vertrouw ick, zal den mijnen vanden 3^en^ dezer ontfangen
[3] hebben. Nu komt mij voor, hoe m^r^ Wijbrandt Jacobszoon, den[3]
[4] hove, op 't interinement zijner brieven van remissie niet voldaen[4]
[5] heeft, zonder nochtans gedetineert te wezen. Wenschte derhalven
[6] wel te weeten, hoe ick jegens hem zal hebben te handelen, in geval
[7] hij bestaen moght dit quartier te frequenteren. Waer op mij gunste[7]
[8] zijn zal UEd. instructie t'ontfangen. In memorie der goede ende
[9] vroolijke chiere, voor een' wijle, ten huize van U Ed. genoten,
[10] zeinde hier nevens eenighe van onze Gooijsche vruchten, de heide[10]
[11] en draeght'er geen' beter. Ende op vertrouwen, datze met zoo
[12] goedt een harte zullen aenveirt, als gezonden zijn, zal U Ed. met
[13] allen die haer lief zijn,

[14] Ed. &c. den almoghenden bevolen laeten, nevens vruntlijke
[15] groete en eerbiedenis van

[16] U E

[17] Ganstoegheneghen en

[18] verplichten dienaer

[19] P C Hóóft.

[18] Van den H.t. Mujden,

[19] 15 Sep. 1632.

Hooft vraagt de fiscael instructie hoe hij moet optreden tegen Wijbrandt Jacobsz. als die in Gooiland (Holland) mocht komen (vgl. *549*).

Eindnoten:

3 *mij komt voor:* mij komt ter oren.
4 *den Hove niet voldaen heeft:* de remissie (vergiffenis) was blijkbaar aan voorwaarden gebonden geweest.
7 *in geval..frequenteren:* als hij het hart zou hebben, binnen dit district te komen;
Waer...ontfangen: Ik zal het als een gunst beschouwen, uw instructie hieromtrent te ontvangen.

* Minuut. UBA II C 11.244.

10 *Gooijsche vruchten:* metafoor voor *wild*.

554 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, in de Nes, naest de geringde kat, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1632 beant*w* 12 Octob^r^ Muijden)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] [+] Mijn Duitsche *Swijgher* schreeuwt, dat ujt oogh en hart te raeken,[2]
[3] twee verliezen zijn die op eenen worp loopen. Want nu hij verlet[3] [+]*Tacitus*
[4] wort van week tot week, voor UE te verschijnen, swijghen niet
[5] alleen de loopmaeren, diemen doch hier aen 't spreken kan krijghen,
[6] maer ook de brieven, die ick ongelijk trouwer houde, ende voor[6]
[7] reghel mijns geloofs in 't stuk der nieuwe tijdingen. De gedrukte
[8] blaezen ujt, de aemtogt die Neurenbergh gekreghen heeft; dat[8]
[9] Breslauw verzekert, Slesien heel gezujvert is. Dit laeste dunkt mij
[10] van geen' geringen naedruk, zoo 't waer is, gelijk ick meene[10]
[11] bericht te zijn, dat dit gewest van vaster geleghenheit, ende houw-[11]
[12] baerder als Bohemen zoude wezen, jae in vermoghen dien rijke[12]
[13] luttel toegeven. UE zal 't aldaer best verstaen ende mij ver-[13]
[14] stendighen kunnen. Indien bij monde, nevens den H. Mostaert en
[15] Vondelen, zult hartelijk welkoom zijn. Magt 'er niet ujt vallen, zoo[15]
[16] moeten ons, met een briefken, troosten. Misschien heeft UE de snuf[16]
[17] al wegh, van 't geene in den Haege verhandelt magh wezen. Ick[17]
[18] verlang daernae, met wat ongedulds. Want t'Amsterdam, was, in
[19] de Vroedschap, het swijghen, op den eedt bevolen. 'T waer echter
[20] wonder, zoo 't daer oft in andere steden niet ujt en leekte, op wat
[21] punten men geraedspleeght heeft. Ook zeidt men t'Amsterdam
[22] de kamer zoo dicht niet geweest te zijn oft zeker persoon en wist[22]
[23] des andren daeghs op een prik, wat daer omgegaen was: maer 't is
[24] mij niet ter ooren gekomen, die zulx eerst vernamp, als ick op mijn[24]
[25] vertrek stondt. In 't korte, 't zij waerheit oft leughen, diemen UE
[26] inde handt zal steken, sluitse voor geen' vrienden van zulker soorte,
[27] als is, ende blijven wil,

[28] Monsr mon frere,

[29] U E

[30] Toegeneghen dienstw^e^ broeder

* Origineel. UBA II C 13.111.

[31] P C Hóóft.

[30] Vanden Hujze te Mujden,

[31] X Oct. 1632.

Over de Dertigjarige oorlog en de onderhandelingen in Den Haag.

Eindnoten:

2 *Mijn Duitsche Swijgher:* Mijn Nederlandse Tacitus; *schreeuwt:* verkondigt.
3 *op eenen worp loopen:* één worp met dobbelstenen?; *verlet wort:* geen tijd heeft.
6 *die...houde:* die ik voor zeer veel betrouwbaarder houd; *voor reghel mijns geloofs:* als geloofsartikel.
8 *ujtblaezen:* uitbazuinen; *aemtogt:* adempauze.
10 *naedruk:* belang; *gelijk:* zoals.
11 *van vaster geleghenheit en houwbaerder:* een sterkere en verdedigbaardere ligging heeft.
12 *vermoghen:* rijkdom.
13 *U E...kunnen:* u zult het in Amsterdam het best kunnen vernemen en mij berichten.
15 *Magt 'er niet ujt vallen:* Is er geen tijd voor.
16 *moeten* (wij); *de snuf:* de lucht, de geur (van het waaiend gedachte gerucht?)
17 *iets wegh hebben:* iets al helemaal hebben (Matth. 6:2 e.v., Luc. 6:24; Statenvertaling); *verhandelt*, nl. met de Brusselse afgezanten (Warfusé e.a.).
22 *kamer*, nl. waar de raad vergaderde.
24 *als...stondt:* toen ik op 't punt stond te vertrekken.

555 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, huisvrouwe van Sr Allart Krombalgh, inde langestraet, tot Alkmaer.*

*
met deze dooze ende een bom van blik.

Loont.

[1] Mê Joffr^e^

[2] Wel magh UE haere miltheit rouwen, die mijn' lieve Leonor ende
[3] Susanne, elk met een glas van vaederlijken naeme ende geest,[3]
[4] beschonken heeft. Want wij slachten alle de rijke lujden, die hoe zij[4]
[5] meer hebben, hoe zij meer hebben willen. Ook waer ick noode
[6] doodt gedeelt, ende had daerom geirne op den grootsten Roemer,[6]
[7] gemaelt het voorighe ende deerlijk verongelukte[7]

A demain les affaires.[8]

[9] Op de twee kleener daer nevens gaende, die tot last van twee[9]
[10] schroeven: Bachus en Ariadne, zullen dienen wenschte wel dat UE
[11] geliefde te stellen:

Speculum mentis.[12]
Fomentum amoris.

[14] Op twee andere kleene tot de zelfste schroeven, dunkt mij dat om[14]
[15] de verandering, ende voor de Leeken, niet quaelijk komen zoude[15]
[16] deze ujtlegging van 't bovenstaende:

Spieghel van de binneborst.
Dóójnat op de minnevorst.

[19] De glaezen te rug krijghende, zal ick UE bedanken, naer behooren.[19]
[20] Ondertussen doen 't mijn huisvrouw ende Suseken ten hooghsten:[20]
[21] ende zeinden hiernevens de bom gestoffeert met lekkernijen. Maer[21]
[22] ick duchte datze UE zoo wel niet zullen smaeken, als mij de veersen
[23] gevult met overaerdighe invallen; zonderling dat:

Wanneer ghij blinkt, zoo taent de zonne van mijn hart.[24]

[25] Ick heb 't sonnet aen den ridder Reael bestelt, daer wij onlanx ten[25]
[26] eeten waeren, bij Joffr^e^ Dimmers met haeren spikspelder nieuwen[26]

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 88.
Hs. Watervlek.

[27] man, dien zij, ujt loutre klinklaere liefde, heeft aengeslaeghen.[27]
[28] D'andere dichten heb ick geschreumt te kladden: maer ujtgeschre-[28]

[29] ven wat verstelt, ende betuttelt nae mijnen zin; op dat UE haere
[30] keur hebbe, om die in hun wezen te laeten, oft te verandren. Het[30]
[31] koninxliedt staet tussen hangen en wurghen, ende kan quaelijk aen[31]
[32] zijn eindt raeken. Want mijn geest is zoo verzoopen en verzonken[32]
[33] in 't rijmeloos schrijven mijner Historien dat hem de wieken te nat
[34] zijn, en in te diep een' kujl steeken, om vlucht oft vejrt nae de[34]
[35] pöeetsche lucht te maeken. UE verght het hem nochtans. Maer dit[35]
[36] zeidt hij daer toe.

'K weet van dichten, nocht van deunen.
Niet dan ketelachtigh dreunen,[38]
Is het, dat mijn' snaeren
Baeren.
Was de keel ojt glad en hel,
Z'is nu bijster van haer stel;[42]
Slaet niet, dan een schor[43]
Gemor.
'T hart, al heeft het Phoebus tegen,[45]
Wil, tot uw verzoek geneghen,
Boven zijn vermeughen,
Deughen.

[49] Hier ziet UE den strijdt tussen kracht en g[..]tzucht. Deze heeft 'er[49]
[50] nochtans ujtgepijnight 't geen hier nevens komt op 't verjaeren van[50]
[51] UE brujloftsdagh. 'T gaet bedrukt genoegh, al en brengt men 't[51]
[52] in geen' druk. Maer zoo ghij 't in uw hart drukt, het zal zijn' druk[52]
[53] verwonnen hebben. Dan vreeze, dat zijn lot zoo goedt niet zijn zal:
[54] 't en zij UE de gunst voor de kunst aenneeme. Die hoop gegrondt[54]
[55] op haere heusheit, is noch niet t'eenenmael vervallen. Dies mij,
[56] daermede troostende, laete UE ende alle die haer lief zijn den
[57] almoghenden bevolen, nevens hartlijke groete ende eerbiedenis,
[58] Mê Joffr^{e} van

[59] U E

[60] Hooghverplichten dienstveirdighen

[61] P C Hóóft.

[62] Wisten wij UE brujloftfeestdagh, ende zoo wij daertegens de[62]
[63] roemers weder hier moghten hebben, wij zouden schikken op den[63]
[64] zelven tijdt alhier banket te houden, om de zelfste staetsij te vieren.[64]

[65] Ujt Amsterdam. 2 Novemb. 1632.

Verzoek aan Tesselschade om spreuken op roemers te graveren. - Verzen van weerskanten.

Eindnoten:

3 *een glas...geest:* een roemer (bij de naam van Roemer Visscher behoorde ‘rond’ als een epitheton; een roemer was ook rond, en deze droeg bovendien een pittig (geestig) opschrift). Anna en Tesselschade waren beroemd om hun prachtig graveren met diamant op glas, vgl. het sonnet LSt. I, 171 en het gedichtje LSt. I, 304.
4 *slachten:* gelijken.
6 *doodt gedeelt:* overgeslagen bij het delen (WNT *dood (II)* 2855).
7 *gemaelt:* geschilderd; *verongelukte* (blijkb.) gebroken.
8 *Hooft's spreuk:* ‘Morgen de zaken’, is de titel van Montaigne's *Essai II*, IV (F.V. 135).
9 *tot last van enz.:* gedragen worden door.
12 *Speculum* etc. ‘Ik spiegel drinkers hart’. ‘Ik lenig minnesmart’. Vermoedelijk geen citaat.
14 *schroeven:* voetstukken (van zilver) waarop roemers van verschillende formaten geschroefd konden worden.
15 *Leeken:* die geen Latijn kennen; *komen:* passen, staan (WNT *komen* 5189 δ).
19 *bedanken naer behooren:* bedanken zoals 't behoort (als zo vaak een toespeling op een toekomstig cadeau als dankbetuiging).
20 *'t:* het bedanken.
21 *bom:* trommel of bus (waarin de vorige roemers gestuurd waren?); *gestoffeert:* gevuld.
24 Worp onderstelt (*Onw. Vr.* 97) dat dit uit een verloren gegaan sonnet van Tesselschade voor Reael is (r. 24).
25 *bestelt:* bezorgd.
26 Het is niet bekend welke juffr. Dimmer dit is.
27 *aenslaen:* ten huwelijk nemen (WNT *aanslaan* 309: ‘gemeenzame, min of meer schertsende uitdrukking’. Of er nog meer scherts in deze mededeling school, zal Tesselschade wel begrepen hebben).
28 *D' andere...zin:* In de andere gedichten heb ik geschroomd te knoeien, maar ze iets veranderd en naar mijn mening (of: volgens mijn voorkeur) verbeterd.
30 *keur:* keus; *om...laeten:* om ze te laten zoals ze zijn.
31 koninxliedt, vgl. *551*. Het was pas maanden later af, vgl. *566*.
32 *verzoopen:* verdronken, verdiept (zonder enige ruwe bijklank, vgl. Vondel's *Jeptha* vs. 407).
34 *vejrt:* vaart; *de pöeetsche lucht:* hogere sferen.
35 *U E...nochtans:* U vergt het toch van hem (Hooft's geest) (vergen met dubbele acc.).
38 *ketelachtigh:* het irriterende trillen voortbrengen van te slap gespannen snaren? (WNT in voce 2509?).
42 *van haer stel:* ontstemd (eig. van een muziek-instrument).
43 *slaet:* geeft geluid.
45 *'T hart enz.:* Al heeft het hart Apollo tegen zich, het wil, om aan uw verzoek te voldoen, meer doen dan het kan.
49 *g*[..]*tzucht:* voorstel: gunstzucht. Hooft wil T.'s gunst verwerven maar hij kan (beweert hij) niet meer dichten. Dat hetzelfde woord in r. 54 weer gebruikt zou worden, past geheel in Hooft's schrijftrant.
50 Vgl. LSt. I, 304 *Op 't neghende verjaeren des brujloftdaghs van Joffr*^{e} *Tesselscha Visschers en S*^{r} *Allart Crombalgh*.
51 *'T gaet...druk:* Het is wel droevig slecht al geeft men het ook niet uit (woordspeling voortgezet in de volgende zin).
52 *druk:* verdriet.
54 *de gunst:* mijn genegenheid.
62 *daertegens:* tegen die dag.

63 *schikken:* zorgen (WNT *schikken* 646 B 1).
64 *de zelfste staetsij:* die plechtigheid.

556 *Aen de Heer Mijn Heere Hooft Drossaert Tot Muijden --- op de keijsers graft naest de Valckenier over de groenlantsche pack huijsen, Tot Amsterdam.*

*
port met een doos
(*Hooft:* 22 nov. 1632)

[1] Mijn Heer ----

[2] Die zijn weldaet roudt, die en streckse niet: maer dit roudt mij[2]
[3] datju dus lang bekommer sijt geweest met een verliefde *Heros*[3]
[4] sorgh, voor 't blijven van het geen dat al soo zeer naar ue haeckt,[4]
[5] als ghij verlangen moecht

't wert door zulcken lust gedreeven,[6]
raeckte schip en mensch om 't leeven,
't goet souw in u handen,
stranden -

[10] siet hier dan, het geen ghij vierich begeerden, wert u eijvrich[10]
[11] gejondt; ick heb dapper besich geweest met snijen, de eerste is
[12] gebroecken en ock het duijts zijn te veel letteren, wil soo wel niet[12]
[13] vallen, het stont te krivelich heb daerom het latijn gekooren[13]
[14] onse bruijlofts verjaering is den 26 deeser maent mijn Krombalch
[15] sal ue haest bij koomen volgens ue begeeren, dan ick wenste wel[15]
[16] dat het anders was, en ue nevens mij bedancken voor de aenge-[16]
[17] naeme persen en andere leckerheeden, met geldt en goede woorden,[17]
[18] wij blijven ue vrinden

[19] Tesselscha Roemers

[20] hertelijcke groetenisse aen me Vrouw Heleonora en Juffrouw
[21] Susanna ----

[22] wij bedanken ue zeer voor de patrijsen die ons zeer wel te passe
[23] quamen

* Origineel. UBL Pap. 2.

Tesselschade heeft de gevraagde roemers gegraveerd.

Eindnoten:

2 *Die...niet:* Wie spijt van zijn vriendelijkheden heeft, moet die laten varen.
3 *bekommer l. bekommert:* bezwaard; Hero, in de romance Hero en Leander, bleef tevergeefs uitzien naar haar geliefde die over de Bosporus kwam aanzwemmen maar verdronk, en sprong eindelijk zelf in zee. Hooft's bezorgdheid over de roemers wordt hiermee vergeleken.
4 *blijven:* ondergaan, dus: schipbreuk lijden of breken.
6 Tesselschade dicht nu over het verlangen van de roemers naar Hooft een strofe in dezelfde vorm als die van Hooft in *555*. Als schip en bemanning te gronde gingen zou dit vrachtje nog in zijn handen terechtkomen.
10 *eyvrich gejondt:* hartelijk gegund (de spelling is, bij letterverplaatsing, zo goed als gelijk aan die van *vierich*).
12 *duijts:* Nederlands, vgl. *555*; (het Nederlands) wil zich niet zo goed schikken.
13 het stond te kriebelig.
15 *dan...was:* maar ik wilde 't wel anders, nl. zelf ook komen (daarna gaat de zin door met *en ue*).
16 *aengenaeme persen:* lekkere perziken.
17 *geldt:* (niet verklaard).

557 *Aen den Ridder Constantijn Huighens.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] 'K en weete oft Uwer Ed. gestr. noch magh indaghtigh zijn hoe zij[2]
[3] zekeren tijdt geleden, ons alhier de maniere weez, om een metaelen[3]
[4] deegh te maeken, week en taeij in zijn' warmte, hardt en onkneed-
[5] baer, als 't koudt is. Mijn Neef P.J. Hóóft met Burgerm[r] Graef[5]
[6] namp ‘er dat pas een’ proef af, alleen om der zinlijkheit wille. Nu[6]
[7] waent hij, dat z'hem te staede zoude komen, en bevint zich die
[8] wetenschap deurgewaejt. Heeft mij derhalven verzocht U Ed. te[8]
[9] moejen om bericht, hoe men 't quiksilver en 't ijzer, oft (op dat ick[9]
[10] ook schijne aen een' kant der kunst gelekt te hebben) Mercurius en[10]
[11] Mars tot dit werk te bezighen heeft. Want deez', nae mijn ont-[11]
[12] houdt, zijn de voorneemste droggen die 't hem doen moeten.[12]
[13] Gelukt het hier door den wegh nae 't middelpunt der geheimenis-
[14] sen, en de mijne van den Lapis, te baenen, ick maek mij sterk, Uwer[14]
[15] Ed. gestr. zoo veel genots daer af te doen hebben, als mij zelven[15]
[16] gebeuren zal. De zaek van den H. Brosterhujzen, waer af mij de
[17] HH. Reael en Barlaeus gesproken hebben, dient te slaepen tot[17]
[18] klaeren daeghe; 'K wil zeggen Lichtmis toe: wanneermen beter zal[18]
[19] konnen zien, hoe zij met de nieuwe wethouders te belejden stae.[19]
[20] Daerentussen gebiedt mijn' huisvrouw zich van heeler heeter harte[20]
[21] in de goede gunste van Mê Vrouw Uwer Ed. gestr. gemalinne,
[22] ende met geen' minder vierigheit in die van haeren echtgenoot,[22]
[23] Mijn' Heere,

[24] Uwer Ed. gestr.

[25] Toegenegh[-]plichte dienaer

[26] P C Hóóft.

[25] Ujt Amsterdam, 29

[26] Novemb. 1632.

Hooft vraagt een chemische inlichting terwille van zijn neef Pieter Jansz. Hooft. - De benoeming van Brosterhuyzen.

* Minuut. UBA II C 11.357. Afschr. UBL Pap. 13.

Eindnoten:

2 *noch...zijn:* zich nog kan herinneren (U.E. gestr. meew.vw.).
3 *alhier:* te Amsterdam.
5 *in...warmte:* als het warm is; P.J. Hooft: Dr. Pieter Jansz Hooft, vgl. *15;* hij was schepen te Amsterdam in 1630, raad in 1631 enz., had een laboratorium samen met Jacob de Graef, vgl. *231*.
6 *namp...af:* probeerde toen die manier, nam er een proef mee; *alleen...wille:* alleen voor zijn plezier, uit liefhebberij; *en...deurgewaejt:* en merkt dat hij die kennis vergeten is (*zich* meew. voorw. bij *deurgewaejt, zich deurgewaejt* pred. toev. bij het dir. obj. *die wetenschap*).
8 *te...bericht:* lastig te vallen om informatie.
9 *op...hebben:* om ook te schijnen een beetje verstand van het vak te hebben.
10 *Mercurius en Mars:* kwik (WNT *Mercurius* 573, wegens de beweeglijkheid van de god) en ijzer (vanwege de ijzeren wapenrusting van de god) (het zijn vaktermen onder de alchimisten).
11 *onthoudt:* herinnering (zover ik mij herinner).
12 *droggen:* (gewoonlijk) gedroogde geneeskrachtige of aromatische stof, drogerij; (ook) geneesmiddel WNT *droge* 3404 brengt ons citaat onder deze betekenis. Hooft zou dan dus op een medische beeldspraak overstappen: de voornaamste geneesmiddelen die succes moeten hebben bij de patiënt.
14 *en...Lapis:* en naar de mijn (onderaardse gang) van de Steen der Wijzen (waaruit de Steen enz. wordt gehaald) (*lapis sapientium* = Steen der Wijzen: een poedervormige stof die de alchimisten zochten te bereiden, om daarmede onedele metalen in goud te kunnen veranderen, WNT *steen* 990); *uwer...gestr.:* onjuist voor *uwe* enz.; het is immers direct object bij *doen hebben;* misschien verwarring door het volgende (correcte) *mij zelven* (datief, meew. vw. bij *gebeuren* = ten deel vallen).
15 *zoo veel:* even veel.
17 *dient...klaeren daghe:* moet blijven rusten tot de toestand helder is.
18 *'k...toe:* ik bedoel tot Lichtmis toe (d.i. tot 2 febr., het feest van Maria's reiniging en haar opdracht van Christus, waarbij kaarsen worden gewijd en het altaar van Maria met tal van kaarsen wordt verlicht); verschillende handelingen hadden op die dag plaats, o.a. de verkiezing van burgemeesters en schepenen. (Vgl. Elias 2, Amsterdam 1963, I, p. XXXIV en WNT, *lichtmis (I)* 1995).
19 *hoe...stae:* hoe zij (die zaak) met de nieuwe burgemeesters en schepenen moet worden aangepakt.
20 *Daerentussen:* Inmiddels.
22 *ende...Hóófт:* en met geen minder vurigheid beveelt zich aan in die van haar echtgenoot (Huygens) uw...Hooft (onderw.).

558 (*C. Huygens aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn Heer;

[2] Het verheught mij, voor all van U.E. ende daer bij vande Ver-[2]
[3] menginghe van Mars en Mercurius te hooren, naer dat mij soo vele[3]
[4] maenden de ooren alleen van den eersten getuijtt hebben. Hier
[5] neffens komt de Copie van die versameling, uyt den oorspronckе-[5]
[6] licken Engelschen text, dien ick bevinde voordachte*l* bewaert te[6]
[7] hebben. Ick houd hem vande vriendschapp van seker Engelsch[7]
[8] machtigh Heer, die menighe schoone kans aenden dobbel-steen[8]
[9] Lapis gewaeght hadde. ende mij dit stuxken uyt sijn Cabinet inde[9]
[10] hand stack, gelijckmen de kinders in 't glashuijs met een broxken[10]
[11] Amsteldamsch Corael paeijt, om 'er niet ledigh uyt te komen, oft[11]
[12] noode geweest te hebben. Zegels van minnebrieven leerden hij 'er[12]
[13] mij mede dreighen. Maer t' sijnent was het van dieper insicht, soo[13]
[14] ick mij geliet te gelooven, met dien slagh van eerbiedinghe, dien[14]
[15] ick gemeenlick mijne onervarentheit ontrent die mijsterieuse ketels
[16] beveel. De Heeren Graef ende Hóóft moghent 'er oock mede opde[16]
[17] bezegelde minnebrieven van Mars aen Venus geladen hebben. en
[18] hopend 'er Sol in gemelt te vinden. Ick sie 't sonder nijd aen. maer,
[19] in gevall van gelucke, houde mij aen 'tmaetschapp van 'tgewin.[19]
[20] M. Brosterhuijsen wensch ick 'tvervolgh toe van U.E. gunste, ende,[20]
[21] teghen dien lichten dagh, felices agricolas, sua qui bona norint.[21]
[22] Gebiede mij endtelick neffens mijn' Huijsvr[e] aen U.E. ende Me[22]
[23] Vrouwe de sijne, met oprechte genegenth[t] om altoos te blijven[23]
[24] Mijn Heer

[25] U.E. ootmoedigste dien[r]

[26] CHuijgens.

[26] Inden Hage den 5[en]

[27] Decemb. 1632.

Huygens geeft een deskundig antwoord

Eindnoten:

* Origineel. KA CLXXIa[c] 59.

2 *voor all van:* boven al van; *ende daer bij van:* en daarnaast over.
3 *naer...hebben:* Huygens was pas na een halfjaar, nl. op 25 nov., terug van de veldtocht van 1632, waarin Venlo, Roermond en Maastricht werden veroverd (Br. I, XLVIII).
5 *versameling:* vermenging; *uijt:* naar.
6 *voordachtelick:* opzettelijk.
7 *Ick...Heer:* Ik heb hem te danken aan de vriendschap enz.
8 *die...hadde:* die menige schone kans gewaagd had aan de steen der wijzen (vernuftige beeldspraak!).
9 *Cabinet:* schrijfkamer, studeerkamer (WNT *kabinet* 812).
10 *glashuijs:* glasblazerij (te Amsterdam) (WNT *glas* 42); *broxken...Corael:* (schertsend voor) stukje glas (niet in WNT *koraal*).
11 *paeijt:* tevreden stelt, zoet houdt; *om...hebben:* opdat ze er niet leeg (met lege handen) uit komen of er ongaarne geweest zijn.
12 *Zegels...dreighen:* Hij leerde mij er zegels van minnebrieven mee te bedreigen (dus met dat mengsel open te maken zonder dat men het kon merken)? (Onduidelijk).
13 *tsijnent:* bij hem, wat hem aanging; *was...insicht:* had het een diepere bedoeling (welke is onduidelijk); *soo...gelooven:* zoals ik voorgaf te geloven (WNT *gelaten* 1050: zich gelaten te, voorgeven te, veinzen te).
14 *met...eerbiedinge:* met dat soort eerbied; *dien...beveel:* waaraan ik gewoonlijk mijn onkunde omtrent die geheimzinnige ketels (van de alchimisten) toevertrouw (waaronder ik...verberg) (WNT *bevelen* 2323 helpt hier niet veel).
16 *De...vinden:* De heren Graef en Hooft kunnen 't ook ermee gemunt hebben op de verzegelde minnebrieven van Mars en Venus en hopen (infinitief) er Sol in vermeld te vinden. Inlichting prof. D. Kuijper: ‘Toen Vulcanus, door Sol de zonnegod gewaarschuwd, de echtbreukige Venus tezamen met Mars had betrapt en ze, in een net gevangen, voor de godenwereld naakt had te kijk gezet (Homerus, *Odyssea* 8, 266-369), was het gevolg (Ovidius, *Ars amatoria* 2, 589-590 *quod ante tegebant, liberius faciunt*), dat Mars en Venus hun eertijds geheime verhouding nu openlijk voortzetten en, zo mag men misschien uit Ovidius, *Ars* 2, 596 concluderen, een briefwisseling begonnen in geheimschrift met sympathetische inkt (*arcana verba notata manu*, door Huygens verstaan als “bezegelde minnebrieven”), waarin de interventie van Sol (in de geheimtaal der alchimisten = goud) nog wel eens zal zijn genoemd’. Huygens oppert dus schertsend de mogelijkheid dat ze in deze correspondentie iets naders over het goud en het maken daarvan zullen vinden. Het blijkt onduidelijk wat de functie van het metaaldeeg in dezen is.
19 *gelucke:* (datief) geluk, succes; *houde...gewin:* houd ik mij aan het deelgenootschap in de winst (vgl. Hooft's toezegging van 29 nov.) (WNT *maatschap* 62, 1).
20 *'t vervolgh:* de voortzetting.
21 *teghen...dagh:* (woordspelend met Hooft's *tot klaeren daeghe* in zijn brief van 29 nov.) tegen *Lichtmis; felices etc.:* ‘rijkgezegende boeren, die hun geluk zouden beseffen’ (gewijzigd naar Vergilius, *Georgica* 2, 458-459).
22 *Gebiede...aen:* Ik beveel mij tenslotte aan in de gunst van.
23 *de sijne:* (nl. *huijsvrouwe*) = de uwe (*sijne* ad sententiam i.p.v. *haere*); *om:* teneinde (finaal).

560* *Aende HH. van de Reke der Graeflijkheit.*

*

[1] Ede &c.

[2] Inde bekaedinge der gemeente ende maetlanden achter Hujzen,[2]
[3] waer van de hier nevensgaende reqe ende contract gewaeghen, en[3]
[4] heb ick nae behoorlijke Informe niet dan apparentie van merkelij-[4]
[5] ken oorbaer gevonden, maer dit obstakel. Die van Hilfersom, al-
[6] hoewel de voors reqe op den naeme van Naerden ende de gemeene
[7] dorpen van Goeilandt is ingestelt, en hebben nojt in 't presenteren[7]
[8] derzelve bewillight gelijk ook hunne teekening onder 't voors[8]
[9] contract niet vernomen wort: ende dat om tweederleij redene.
[10] D' eerste is, dat de Maetlanden in hunne jurisdictie leggende, on-[10]
[11] gelijk hoogher, dan 't meeste deel der andere zijn, ende derhalven
[12] aen 't onheil der inundatie niet oft immers zeer weenigh onder-[12]
[13] worpen: de tweede, dat tot de bekaedinge derzelve landen, mits 't[13]
[14] voordeel der voors hooghte, niet en zoude behoeven de helfte van[14]
[15] de kosten, tot die van d'andre vereischt. Ende dunkt hun bujten[15]
[16] redene, in eenpaerigheit van lasten te treeden, daer niet alleen 't[16]
[17] interes, maer ook het advantage van den grondt zoo ongelijk is;
[18] nochte en is het mij gelukt parthijen tot accoort te brengen, door[18]
[19] verscheide conferentien, die mijne rescriptie dus lang hebben ver-[19]
[20] wijlt. Wel offereren die van Hilfersom (alhoewel hun liever waer
[21] hondert gulden ujt te keeren, mits dat het werk achter bleeve) om[21]
[22] dien van Naerden ende d'andere dorpen te gemoete te komen, tot
[23] eighen koste te bekaeden de breette hunner maetlanden, aen de
[24] Zujderzee; daerenboven te draeghen de halve kosten, aen twee
[25] zijlen, die men ter wederzijde van de voors landen zouden moghen[25]
[26] goedt vinden te leggen, ook schouwen daer op te gedoghen, ende[26]
[27] voorts alles te helpen regeren ende administreren, op den voet bij de
[28] reqe ende 't contract voorgestelt. Ende naerdien zij niet wijder en[28]
[29] zijn te brengen, nochte zoo vruchtbaer een' zake die tot prejudicie[29]
[30] van niemandt anders schijnt te strekken, dient naergelaeten, zoude[30]
[31] mij, onder verbetering, 't naeste dunken, dat het octroij den Requi-[31]
[32] ranten wierde verleent, mits laetende die van Hilfersom bestaen[32]
[33] met hunne presentatie, oft remitterende aen Commissarisen van[33]
[34] UEd.Mo. het arbitrage van den afslagh, dien zij over ijder morghen[34]

* 559 vacat.

* Minuut. UBA II C 11.360. Een doorgehaald ontwerp II C 11.358.
T. r. 16-17 een schijnbare open variant ontstond doordat H. eerst schreef ‘'t interes ende 't advantage’, dit veranderde in ‘niet alleen 't interes maer ook het advantage’ en ‘ende’ vergat door te strepen.

[35] lands, in de gemeene kosten, ten aenzien hunner voor*s* pretentie,[35]
[36] zouden behooren te genieten. In het kiezen voorts ende verkiezen[36]
[37] successivelijk, vande Waerslujden oft Administrateurs der voor*s*[37]

[38] bekaedinge, ende 't exerceren van hunnen dienst, volghends de
[39] forme bij de req^e^ ende contract, ontworpen, en zie ick geen in-[39]
[40] convenient; mits dat men de Requiranten authorizere, om de
[41] Gëeligeerden te constringeren tot het aenveirden ende ujtvoeren[41]
[42] hunner charge, bij alsulke peenen, als daer ter plaetse worden ge-[42]
[43] practizeert, tegens de geenen die weigheren zich in de respective
[44] rechtsbanken te laeten gebrujken: mits ook, dat d'oudste in dienst
[45] van de twee mannen, tot Naerden gekooren, hebbe d'authoritejt[45]
[46] van d'andere te convoceren, waer ende wanneer het zal van noode
[47] wezen: ende dat de zelfste zich regulerende nae 't gedraeghen der[47]
[48] meeste stemmen van 't Collegie, gehouden zij, de geenen, die on-[48]
[49] willigh zijn om hun contingent inde kosten op te brengen, te roepen
[50] voor de vierschaer van Naerden ende naer condemnatie, de voor*s*
[51] kosten te doen innen, door den schout der zelver stede, bij parate[51]
[52] executie te dirigeren aen de vruchten, beesten, oft andere goederen
[53] hun toebehoorende. 'T geen wijders van eenighe questien, delicten,[53]
[54] oft mesusen, aen de voorzeide bekaedinge oft ujt zaeke derzelve
[55] kan komen voor te vallen, zal moghen gelaeten worden ter decisie
[56] vande ordinaris gerechten der plaetse. Ende niet anders speurende,
[57] waer ni UEd.Mo. dezenaengaende te dienen, zal ick dezelve Gode
[58] den almoghenden, nevens wensche van gelukzalighe regeringe,
[59] bevolen laeten, ende in haere goede gratie,

[60] Ed^e^ &c.

[61] UEd.Mo.

[62] Onderdaenen dienstw^en^

[63] P C Hóóft.

[62] Ujt Amsterdam, den xij^en^

[63] Jan *a* 1633.

Hooft overlegt met de Rekenkamer een plan van Gooiland voor de kostenverdeling der bekading van de Huizer meent en daarbij gelegen maatlanden. Hilversum gaat er niet mee akkoord. Het wil voor een geringer aandeel dan de overige deelhebbers worden aangeslagen. Zoals de stafkaart (sch. 1: 25000) aantoont, is dat aan de Zuiderzee gelegen weiland nog verdeeld in percelen waarmee Huizen, Naarden, Bussum, Laren en Hilversum betrekkingen onderhouden. Ook de 0.30 tot 0.50 m hogere ligging van de Hilversumse portie en die van de uitwateringssluizen, misschien die waarvan in de brief sprake is, blijken daar duidelijk. Vgl. *562*.

Eindnoten:

2 *bekaedinge:* het voorzien met kaden, d.z. waterkeringen, minder zwaar dan dijken; *gemeente:* meent, schaarweide; *maetlanden:* weilanden.
3 *contract:* overeenkomst, nl. de onderhavige afspraak tussen Naarden en de dorpen.
4 *apparentie...oorbaer:* blijk van aanmerkelijk nut.
7 *ingestelt:* opgesteld.
8 *gelijk...wort:* ze hebben het dan ook niet ondertekend.
10 *ongelijk:* veel.
12 *immers:* althans.
13 *mits:* wegens.
14 *niet...helfte:* nog niet de helft zou nodig zijn.
15 *butjen redene:* onredelijk.
16 *eenpaerigheit:* gelijkheid, dus hoofdelijke omslag; *daer:* terwijl (immers); *niet alleen...advantage:* niet alleen het belang bij een hogere waterkering, maar ook het profijt (door vruchtbaarheid, grondwaterstand enz.).
18 *nochte...gelukt:* en het is mij niet gelukt.
19 *verwijlt:* opgehouden.
21 *achter bleeve:* achterwege zou blijven.
25 *zijlen:* verlaten, ontwateringssluizen.
26 *goedt vinden:* besluiten; *schouwen:* inspecties op vaste tijden.
28 *niet wijder en zijn te brengen:* niet verder zijn te krijgen.
29 *nochte...naergelaten:* en zo'n nuttige zaak, die tot niemands nadeel schijnt te strekken, niet behoort te worden nagelaten.
30 *zoude* (het)
31 *'t naeste:* het beste, het meest voor de hand liggende (WNT *naast* 1391 4); *octroij:* recht, machtiging.
32 *bestaen:* volstaan.
33 *presentatie:* aanbod; *remitterende aen:* te verwijzen naar.
34 *het arbitrage:* de vaststelling, bij bemiddelende uitspraak; *afslagh:* vermindering (per morgen).
35 *ten aenzien hunner voor*s *pretentie:* hun genoemde eisen in aanmerking nemende.
36 *kiezen ende verkiezen:* het opstellen van een nominatie en het kiezen daaruit, vgl. *1058, 1059*.
37 *Waerslujden:* administrateurs van een waterschap, polder enz.
39 *forme:* omschrijving.
41 *Gëeligeerden:* gekozenen, nl. de waerslujden; *constringeren:* dwingen.
42 *charge:* taak, functie; *peene:* straf; *worden gepractizeert:* gebruikelijk zijn; het lidmaatschap, bij toerbeurt, van de plaatselijke bestuurs- en rechtscolleges, was verplicht.
45 *d' authoritejt van d'andere* (mv.): de bevoegdheid om de anderen.
47 de zelfste, d.i. dezelve, nl. d'oudste; *gedraeghen:* behelzen, de inhoud.
48 *gehouden:* verplicht.
51 *bij...goederen:* door onmiddellijk te voltrekken vonnis, in de vorm van beslaglegging op veldvruchten, vee of andere goederen.
53 *wijders:* verder; *'T geen...voor te vallen:* Wat voor kwesties, overtredingen of misbruiken er zich zouden kunnen gaan voordoen.

561 *Aenden Heere Doublet Rentmeester vand' Espargne.*[*]

*

[1] Mijn Heere,[1]

[2] Naerdien men nu etlijke maenden vergeefs verbejdt heeft, dat
[3] zekere mast waerdigh geacht ontrent de 40 gl, ujt Waterlandt (zoo 't
[4] vermoeden was) over, ende tot Mujden aengespoelt, bijden eighe-[4]
[5] naer zoude hereischt werden: vordert entlijk mijn plicht, dat ick
[6] des UEd. niet langer onverwittight en houde. Dewelke gedient zij[6]
[7] dezelve van weghe der Graeflijkheit t' aenveirden: 't en waere dan,
[8] dat het den Ed. Mo. HH. van de Rek[e] geviele, deze geringheit, die[8]
[9] doch weenigh kosten draeghen kan, ten behoeve van de armen der
[10] voor*s* stede te laeten. Ende mij gedraeghende tot het bescheidt hier[10]
[11] op verwacht, zal 'er meer niet bij voeghen, dan de wensche van een[11]
[12] hongerigh harte nae middel, om eenigher maete t' erkennen de
[13] gunste gespeurt aen 't eerlijk oordeel, waer bij 't U Ed. gelieft heeft,
[14] alhoewel te verre boven waerde te verheffen

[15] Mijn Heere,

[16] UEd.

[17] Toegeneghen dienstveirdighen

[18] P C Hóóft.

Hooft vraagt aan de rentmeester van de Espargne instructies over een aangespoelde mast waarvan zich geen eigenaar gemeld heeft, en suggereert, het voorwerp te verkopen ten bate van de armen. Hij bedankt de rentmeester voor een door deze geveld gunstig oordeel, hem betreffende.

Eindnoten:

* adr. *Espargne:* tak van dienst van de Staten, die o.a. de strandvond omvatte.
1 *Naerdien:* Nadat (met causale bijbetekenis).
4 over (-gespoelt) Mem. 9.
6 *Dewelke gedient zij:* Het moge u behagen.
8 *geviele:* behaagde; *die doch enz.:* als de grafelijkheid de mast als aanspoelsel in bezit neemt, komen er kosten op voor vervoer enz.
10 *mij gedraeghende tot:* mij richtend naar.

* Minuut. UBA II C 11.363.
Dat. blijkens de plaats in het hs. tussen 12 en 22 jan. 1633.

11 *de wensche enz.:* de wens van een dringend gemoed, een manier (te vinden) om enigermate te danken voor de genegenheid, bespeurd aan het eervolle oordeel waarmee het u behaagd heeft uw t.d.PCH - zij 't ook ver boven zijn verdienste - in de hoogte te steken.

562 *Aende Ed.Mo.HH. vande Rek^e der Graeflijk*h

*

[1] Ed^e &c.

[2] Op den xij^en dezer heb ick U Ed. Mo. toegezonden mijn advis
[3] noopende 't bekaeden der gemeente ende maetlanden achter
[4] Hujzen, ende daer bij vermelt het different tussen die van Hilfersom
[5] ter eenre ende de stede Naerden met d'andere dorpen, ter andere
[6] zijde, ende wat die van Hilfersom, tot vordering van 't voor*s* werk,
[7] waeren presenterende. Nu heb ick op gisteren schrijven ontfangen
[8] uit den naeme der voor*s* stede ende andere dorpen, hoe dat zij zijn
[9] geresolveert de voor*s* presentatie van Hilfersom te accepteren.
[10] Waermede alle verhinderinge komt te cesseren. 'T welk &c.

[11] Amsterdam, 22

[12] Ja*n a* 1633.

* Minuut. UBA II C 11.363.

563 *Aen den Ridder Huighens.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Mij begint te dunken dat ick lang geleeft moet hebben. Nochte dat,[2]
[3] om 't aenkloppen des ouderdooms, die tot hier toe (God dank) op[3]
[4] de herbergh van dit lichaem niet bewezen schijnt: maer om
[5] d'overkoomst van onverwachte zinlijkheden. Ick waende wel eer,[5]
[6] nojt verleghen te vallen om eenigh lofschrift van vrienden, tot[6]
[7] blanketsel der maelen en vlekken daer de wangeboorten van mijnen
[8] geest meê ter werelt koomen: ende had ze liever onvermomt, dan[8]
[9] voor mompers der menschen te laeten gaen. Kan echter niet ont-
[10] kennen, de lekkernij, ujt de rijmen, gekaeuwt, die 't U.Ed. gestr.[10]
[11] heusheit eens geliefde mij, tot vereering van mijnen Henrik, t'hujs[11]
[12] te zeinden. Ende is mij de smaek daeraf zulx aengezoet, dat ick[12]
[13] jeghenwoordelijk watertande, nae diergelijken gerecht op zijn[13]
[14] Fransch: zoo 't U.Ed. gestr. niet ongeleghen quaem, zich tot het[14]
[15] toestellen van dien, te beleedighen. Een ongegiste voorval heeft het[15]
[16] zijne gedaen tot het verwekken van deze lust, vies, jae, doch eeni-[16]
[17] gher wijze, te verschoonen, in lujden, die zwanger gaen met zoo[17]
[18] lomp een' vrucht, als het schepsel mijner Historien. Nochte vergaet[18]
[19] zij mij, alhoewel ick den arbeidt op den hals heb, baerende lidt voor[19]
[20] lidt, ende nu in hoope van Uwer Ed. gestr. eerlang het bakhujs[20]
[21] vanden beer oft eenigh ander gedeelte te toonen, om bij hulpe van[21]
[22] haer likken, tot wat lijdelijker maxel gebraght te werden. Daeren-[22]
[23] tussen is de Heer Brosterhujzen niet ujt de gedachten, ende hebbe[23]
[24] noch onlanx verscheiden Heeren alhier zijne bequaemheit ten
[25] hooghsten aengeprezen. Maer 't beraedt noopende den artsenijhof[25]
[26] kan tot geen overslagh komen. 'T moet evenwel aen een' zijde, bij[26]
[27] deze burgermeesters. Ende zoo veel is 'er af, dat ick mij sterk maek,[27]
[28] indien de toeleg voort, niemandt voor zijn' E gaen zal: immers bij[28]
[29] zoo verre, ijet, gelden moghen de geneghenheit en ijver verdient
[30] bij zijne deughden; maer tot de welke boven al,

[31] Mijn Heere, in haer verplicht is

[32] Uwer Ed. gestr.

[33] Overgewonnen dienaer,[33]

* Minuut. UBA II C 11.873. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. f° 2^{r} v.e. ontvangen brief, afgeknipt en de rechterkant afgesleten; geen zichtbaar tekstverlies.

[34] P C Hóóft.

[34] 17 Feb. 1633.

In 1624 heeft Hooft een poging gedaan om door de Franse koning in de adelstand verheven en in de Orde van St. Michiel opgenomen te worden. Dit komt vanzelf ter sprake als in deze briefwisseling, in 1638, zijn tweede, geslaagde poging, voorkomt. Dat hij ook in 1633 voorbereidingen getroffen heeft voor het indienen van de aanvrage, is voor het eerst in het licht geplaatst door dr P. Tuynman in de Derde Afdeling van zijn proefschrift *Bijdragen tot de P.C. Hooft-filologie* (Amsterdam 1973). Hooft lijkt voor deze bijzondere gelegenheid van zijn beginsel af te wijken, geen lofdichten van anderen bij zijn werk te publiceren.

Aan de hand van een in 1970 gevonden, separate druk (12 blz.) van drie lofdichten van Barlaeus (Latijn), en Huygens (Frans en Nederlands), geeft Tuynman een uiteenzetting van de bio-bibliografische lotgevallen van deze gedichten en hun plaatsing, met een Latijnse brief van Hugo de Groot ook met lof voor *Henrik de Gróte*, in de exemplaren van dat werk die naar Parijs gezonden werden. In *563* blijkt voor het eerst, dat Hooft weer met het plan voor een aanvraag te Parijs bezig is en dat hij erover denkt, op welke wijze hij zijn verdiensten voor het Franse koningshuis - *Henrik de Gróte* - onder de aandacht kan brengen van dat hof dat geen Nederlands verstaat. Afwijken van een beginsel mag dit niet heten.

Eindnoten:

2 *Nochte dat:* En dat niet (*nochte* kan in het 17de-eeuws ook na een positieve voorzin).
3 *op...schijnt:* niet schijnt gewezen te zijn op de herberg van dit lichaam (de herberg is het lichaam); *ouderdoom* gepersonifieerd; zijn aandacht is nog niet gevestigd op Hooft: deze is nog niet door hem aangetast (*bewezen:* wijzen op, vgl. WNT *bewijzen* 2420: verwijzen naar iemand om betaling te krijgen, vgl. ook *Korenbloemen*, 1672, II p. 380 *Vertalingh*, vs 4: ‘Bewijst ghy my daer op’ = Als ge mij daarop wijst).
5 *d'overkoomst...zinlijkheden:* het (mij) overvallen van plotselinge lusten, verlangens (omdat ik overvallen word enz.) (WNT *overkomen (II)* 1795; niet in voce *overkomst*); *waende:* meende.
6 *verleghen...om:* behoefte te hebben aan; *eenigh:* enig welk dan ook; *tot...vlekken:* om de moedervlekken en smetten te blanketten (WNT *maal (IV)* 21).
8 en ik liet ze liever onvermomd dan als bedriegers der mensen gaan (constr.: liever hebben + acc.c.inf. waarin *onvermomt* en *voor...menschen* pred. toev. zijn bij de ‘acc.’ *se*).
10 *lekkernij...gekauwt:* lekkere smaak, gekauwd uit de rijmen (die enz.).
11 *eens:* nl. in 1627, zie *258*, waarbij hij hem twee (Nederlandse) lofdichten zond voor zijn *Henrik de Grote; tot vereering van:* ter ere van.
12 *zulx aengezoet:* zodanig in zoetheid toegenomen (WNT *aanzoeten* 524).
13 *jeghenwoordelijk:* nu; *nae...Fransch:* naar een dergelijk gerecht op zijn Frans.
14 *zich...beleedighen:* zich met het bereiden, daarvan bezig te houden.
15 *ongegist:* onvoorzien.
16 *vies:* vreemd, bizar; *jae:* ongetwijfeld, zeker, dat is zo; *eenigher wijze* (abs. genit.): op een of andere manier, enigszins.
17 *verschoonen:* verontschuldigen; *zoo...vrucht:* een zo grove vrucht, een zo groot kind (in r. 21 *beer* genoemd), waar mee dan *bakhujs* correspondeert.
18 *het...Historien:* het schepsel dat mijn Historien zijn (nabep. van identiteit); *Nochte...mij:* En zij (deze lust) vergaat mij niet, raak ik niet kwijt.
19 *alhoewel...heb:* ofschoon ik in barensweeën verkeer.
20 *ende...toonen:* en nu in de hoop u binnenkort de snuit van de beer of een of ander ander deel te tonen.

21 *om...werden:* om met hulp van uw likken tot wat dragelijker vorm gebracht te worden (met toespeling op het volksgeloof ‘dat de jonge beren hun fatsoen krijgen doordat de moeder ze gestadig likt’ (WNT *ongelikt* 1617).
22 *Daerentussen:* Inmiddels.
23 *de gedachten:* mijn gedachten.
25 *artsenijhof:* vgl. *504*.
26 *overslagh:* beslissing (eigenlijk: het overslaan van de tong van een weegschaal naar de ene of de andere kant (WNT *overslag* 2014); *aen...zijde:* naar een kant (doorslaan); *bij:* tijdens de ambtsperiode van (deze bet. niet in WNT op *bij*) (vgl. *557* waarin Hooft meent dat de zaak-Brosterhuyzen moet wachten tot de nieuwe schepenen gekozen zijn, d.i. 2 febr. 1633. Dezen zijn er thans).
27 *zoo...af:* dit is zeker.
28 *indien...zal:* dat indien het plan voortgang heeft, niemand hem (Br.) voor zal gaan (voegw. *dat* weggelaten); *immers...Hóóft:* althans voorzover de sympathie en toewijding (voor hem), door zijn kwaliteiten verdiend (die hij door zijn kwaliteiten verdient), iets waard mogen zijn (enig gewicht in de schaal kunnen leggen), maar die bovenal aan u, mijn heer, verschuldigd is uw...P.C.Hooft.
33 *overgewonnen...dienaer:* (niet in WNT *overwinnen* 2230; misschien): dienaar die ge door uw voortreffelijkheid enz. gewonnen hebt, en dus: aan u onderworpen, onderdanige dienaar.

564 (*P.C. Hooft aan C. Huygens.*)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Voor eenighe daeghen heb ick Uwer Ed. gestr. gebieght zekere[2]
[3] mijne slingerzucht nae eenighe Fransche rijmen op mijnen Henrik
[4] de Groote. Ende verzekert mij haere heusheit genoegh, dat U.Ed.[4]
[5] gestr. deze windtlust niet ongeboet en zoude gelaeten hebben, zoo[5]
[6] 't haerder bezigheit had moghen beuren, aen 't vernoeghen van[6]
[7] zoo ijdele zinlijkheden te peinzen. Haere eerste leedighe ujre noch-[7]
[8] tans dar ick mijzelven toeleggen, ende in korten tijdt het verwerf
[9] mijner ontijdighe beede verbejden. Noch loopt mijn' stoutheit[9]
[10] hoogher, ende zondighende op de voorighe blijkken haerder goede[10]
[11] geneghenheit, komt haer hier nevens verghen 't overzien van 't lidt[11]
[12] mijner Historie, dat het beleg van Haerlem vervaet. De lompe[12]
[13] ongerijmtheden strijdende tegens alle reden van oorloghe, in andere
[14] schrijvers gespeurt doen duchten, dat 'er mij misschien geen' min-[14]
[15] der ujt de penne gedropen zijn; ende wenschen om de zujvering[15]
[16] eenigher krijskundighe handt eer ick deeze klad in 't net doe stellen.
[17] Indien 't mijnen Here Wijtz, dien ik achte, met de jeghenwoordighe[17]
[18] toerusting, ten halze toe in 't werk te steeken, niet te lastigh viel, te[18]
[19] met, een ujrken t' mijner onderrichting in deze, ujt te breeken, daer
[20] en waer niemandt, van wien ick die, met grooter eerbiedenis, ont-[20]
[21] finge. Indien niet; het en kan U.Ed. gestr. aen geen' anderen[21]
[22] mangelen, die, haer te gevalle, mij, door zulk eene moejte ver-[22]
[23] plichten zullen. In 't bezonder verlangt mij te leeren, oft de midde-[23]
[24] len van beschaedighen, sedert dien tijdt, toegenomen hebben: want[24]
[25] dat die van 't beschermen grootelijx gebetert zijn, is ook den leeken[25]
[26] in dat stuk, kenlijk. Ende indien de aenvechting, dat pas, even vin-[26]
[27] nigh, 't verdaedighen nerghens nae zoo veiligh geweest is, zoo[27]
[28] zoude deeze beleghering, mij onder verbetering, wel de pijnlijkste[28]
[29] dunken, die tot noch toe in Nederlandt is ujtgestaen. 'T welk de
[30] waerom is, die mij daer aen zoo veel' woorden heeft doen te kost[30]
[31] leggen. Voorts, alzoo ick geen dubbelt en heb van deze 2 stukken[31]
[32] zijnde het 12 ende 13^{e} mijns arbejds, zal mij lief zijn vanden ontfank
[33] derzelve verwittight te werden. De zaeken van den artzenijhof zijn[33]
[34] noch in den ouwden staet, ende eer geschaepen te rugge, dan voor-[34]
[35] waerts te gaen. Echter houd' ick oogh in 't zeil, ende zal geenen[35]
[36] windt over geven, om den besteevenden hoek, voor den H. Bros-[36]
[37] terhujzen, aen te doen. Ondertussen houde de godlijke zorghvul-[37]

* Minuut. UBA II C 11.364. Afschr. KA CLXXIa^{b} 90.

[38] digheit in schut en scherm U.Ed. gestr. samt Mê vrouwe haere

[39] gemaelinne, ende mijnen Heere Wijtz, aen alle de welke, nevens[39]
[40] hartgrondtlijke groetenis zich in gunste gebiedt,

[41] Mijn Heere,

[41] U.Ed. gestr.

[42] Onderdaene verplichte

[43] dienaer

[44] P C Hóóft.

[43] Ujt Amsterdam, den 12^{en} van

[44] Lentemaent, 1633.

Hooft vraagt nog eens om de in *563* ter sprake gebrachte verzen op zijn *Henrik de Gróte*. - Hij stuurt de passage over het beleg van Haarlem uit de *Nederlandsche Historiën*, met het verzoek, die door een krijgskundige, bij voorkeur Jac. Wijtz, te laten controleren. - De benoeming van Brosterhuyzen te Amsterdam.

Eindnoten:

2 Voor...daeghen, vgl. *563; zekere...slingerzucht:* zekere plotselinge begeerte van mij (WNT *slingeren* 1797, slingerbui = rukwind; 1803 slingervuur = bliksem; 1804 slingerwind = rukwind).
4 *verzekert...genoegh:* uw vriendelijkheid verzekert, waarborgt mij voldoende.
5 *windtlust:* ijdele begeerte (naar lof) (vgl. r. 7); *ongeboet:* onbevredigd, onvoldaan.
6 *bezigheit:* drukke werkzaamheden; *beuren:* ten deel vallen (indien uw drukke bezigheden u hadden toegelaten...); *vernoeghen:* tevreden stellen.
7 *zinlijkheden:* lusten (vgl. *windtlust*); *Haere...toeleggen:* Uw eerste ledige (vrije) uur durf ik nochtans mij toedenken (WNT *toeleggen* 539 reflexief: iets voor zich verwachten, zich iets toedenken of beloven).
9 *ontijdighe:* ongelegen komende, vgl.: *591, 592; Noch:* nog (te verbinden met *hoogher*).
10 *op...geneghenheit:* op grond van, steunend op de vroegere blijken van uw goede gezindheid.
11 *komt:* komt zij (=*mijn' stoutheit*, samengetrokken) u hiernaast (bovendien) vragen; *overzien:* (critisch) nazien; *lidt:* deel.
12 *vervaet:* vervat, behelst; *De...oorloghe:* De grove dwaasheden (onjuistheden) in strijd met (strijdig met) alle regels der krijgskunde, alle strategie.
14 *minder:* kleinere.
15 *ende wenschen:* en doen mij verlangen naar; *de...handt:* de correctie door iemand die de krijgskunde verstaat (letterl.: een of andere krijgskundige hand, de hand van een of andere krijgskundige).
17 *dien...steeken:* die, denk ik, met de huidige toerusting (van het leger) tot de oren toe in het werk steekt (constr.: *achte* plus acc. (dien) c. inf.; *dien* proleptisch).
18 *te met:* af en toe.
20 *die:* nl. die *onderrichting*.
21 *Indien...niet:* Indien 't hem niet te lastig zou vallen (dus: wel lastig zou vallen); *het...mange eln:* (dan) kan het u niet aan ander ontbreken.

22 *haer te gevalle:* om u te believen.
23 *de...beschaedighen:* de offensieve middelen.
24 *toegenomen hebben:* groter geworden zijn.
25 *die...beschermen:* de defensieve middelen.
26 *in...stuk:* op dat gebied; *dat pas:* toen, in die tijd; *vinnigh:* hevig; *aenvechting:* aanval.
27 *nerghens nae:* lang niet.
28 *pijnlijkste:* smartelijkste, vreselijkste.
30 *waerom:* reden.
31 *dubbelt:* afschrift.
33 *den artsenijhof:* zie de voorgaande brieven van Hooft aan Huygens.
34 *geschaepen...gaen:* meer geschikt om achteruit dan vooruit te gaan.
35 *Echter:* Toch.
36 *over geven:* laten gaan, verzuimen; *den...hoek:* de hoek (het punt) waar wij op af stevenen (het doel) te bereiken.
37 *zorghvuldigheit:* zorg, zorgzaamheid.
39 *aen...Hóóft:* in wier aller gunst zich, met hartelijke groet, aanbeveelt uw enz.

565 (*C. Huygens aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Mijn Heer;

[2] U.E. waeght te veel kostelickheits, voor de hope van soo kleinen,[2]
[3] winst. Het pack is rampeloos overgekomen: maer wie sald'er de[3]
[4] hand aen steken? en, van died'er sich aen vergrijpen sullen, wie[4]
[5] sald'er niet meer uijt, als in gebracht hebben? Sulcke gissingh[5]
[6] maeck ick wel uijt mijn' eighen macht; maer derve voorseggen,[6]
[7] dat de meeste wereld op mijne leest sal schoeijen. De Heer Wijts sal[7]
[8] voorgaen. na mij, verstae ick; die dit voorgerecht nider haest, en[8]
[9] bijsonder will opslocken, gelijckmen de oesters in Engeland doet,
[10] voor een' groote maeltijd. Maer hoe ontijdigh komt mij sulcken[10]
[11] Duijtsch, dien Fransch geverght werdt! Wat sal mij naer Vranck-[11]
[12] rijck voeren, om met dat lichte volck te snappen, dewijlmen't inden[12]
[13] Haghe soo hoort donderen? Nochtans maeck ick staet te gehoor-[13]
[14] samen, soo 't schieten will; 'twelck t'mijnent over ongewisse schijven[14]
[15] gaet; behalven de besigheit, die U.E. te rechte mijn' onbetaelde[15]
[16] schuld te last leght. Ende, ten schoonsten, Mijn Heer, wat spel isser[16]
[17] te wachten uijt soo veel geruchts, daeronder ick mijn selven schaers
[18] hoore? Aen M. Brosterhuijsen bidd ick U.E. alleen t'sijner tijd te[18]
[19] gedencken, aen mij altoos, als,[19]

[20] Mijn Heer, aen

[21] U.E.

[22] ootmoedighe dien[r]

[23] C Huijgens.

[22] Inden Hage, 14.

[23] Mart. 1633.

Antwoord op *564*.

Eindnoten:

* Origineel. KA CLXXIa[c] 60.

2 *U.E....kostelickheits:* U waagt teveel kostbaarheid (nl. door overzending van de twee stukken der *Historien* waarvan geen afschrift is; *voor:* gemeten aan, vergeleken met.
3 *wie...steken:* wie zal het aanvatten, zich eraan wagen.
4 *die...sullen:* degenen die het zullen durven aanpakken (eigenlijk: zich eraan zullen vergrijpen, in die zin dat ze de euvele moed hebben eraan te komen); *wie...gebracht:* wie zal er niet meer uit gehaald hebben dan erin gebracht (wie zal er niet meer van geprofiteerd hebben dan eraan verbeterd).
5 *Sulcke...macht:* Zulke conclusie trek ik wel uit mijn eigen (zwakke) vermogen.
6 *derve...voorseggen:* ik durf voorspellen.
7 *de...schoeijen:* de meeste mensen op mij zullen lijken (net als ik zullen zijn).
8 *na mij:* (maar) na mij (ik kom eerst!); *die* (antec. *mij*); *voorgerecht:* voorproefje, nl. van het hoofdgerecht der *Nederlandsche Historiën; in...bijsonder:* snel en in mijn eentje (particulier, persoonlijk).
10 *ontijdigh:* ongelegen, slecht van pas.
11 *Duijtsch:* Nederlands; *dien...werdt:* van wien Frans gevraagd wordt (nl. een Frans lofdicht op *Henrik de Gróte*).
12 *met...snappen:* in de trant van dat lichthartige volk te babbelen; *dewijl...donderen* (nl. bij de lezing van Hooft's *Beleg van Haarlem*).
13 *maeck...staet:* ben ik van plan, stel ik mij voor (WNT *staat* + om te + inf. 260: rekenen, meenen, zich voorstellen); *soo...wil:* als het (maar) vlotten wil (WNT *schieten* 582).
14 *schijven:* in het beeld van het glijden van een touw over katrollen (WNT *schijf* 606: draaiend deel van een katrol, waarover een touw loopt); *'twelck...gaet:* wat bij mij van factoren afhangt die ik niet in de hand heb.
15 *behalven:* nog afgezien van; *die...leght:* waaraan u terecht mijn onbetaalde schuld toeschrijft.
16 *ten schoonsten:* in het gunstigste geval, op z'n mooist genomen; *wat...hoore:* welk 'spel' is er te verwachten uit zoveel lawaai waaronder ik mijzelf nauwelijks hoor (spel misschien hier = muziek).
18 *alleen...tijdt:* alleen op zijn tijd, als het voor hém nodig is.
19 *aen...altoos:* aan mij, vraag ik u, altoos te denken als uw enz. (*als...C.H.:* pred. toev. bij *mij*).

566 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, hujsvrouwe van s^r^ Allart Crombalgh, in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e^

[2] Zoo UE zangerigheit niet over haeren honger gevast, oft zich met[2]
[3] ijdel neurïen verzaedight heeft, ziet hier het deuntjen gebaert met[3]
[4] een' onverwachte rijmvlaegh mijnen geest overgekomen. Hij heeft[4]
[5] deze vrucht ontfangen ujt de lesse van de vlucht des prinssen van[5]
[6] Condé, ende sedert daer meê swanger gegaen, nocht ander vroe-
[7] moeder gehadt, dan de versse lust tot veirssen onlanx aen UE ge-[7]
[8] speurt: ende zonder die, dit kindt waer een koek gebleven. Dan[8]
[9] waer 't noch goedt genoegh geweest, zal UE zeggen, voor die
[10] platte Amsterdammers, dien dat hun liefste kost is. Maer oft dit[10]
[11] gebak nu zoo wel gerezen zal zijn, als het die hooghvliegende ver-[11]
[12] nuften van de Alkmaersche lucht begeeren, waer onder UE zich
[13] met eere magh rekenen, daer slae ick niet weenigh twijfels aen.
[14] 'T zij zoo 't is, ick dar het UE vertrouwen, om haer' geliefte daer[14]
[15] mede te doen, ende 't zelve in 't licht te laeten koomen oft in duister[15]
[16] te houden: alhoewel mij liefst waer dat het maer onder de vrienden
[17] en bleeve, die verstandt hebben van gunstblanketsel op zijn' vlekken[17]
[18] te leggen. Altoos ziet UE 't goedt hart, dat beslommert met werk[18]
[19] van heel anderen aert heeft willen ujtbreken, om te bewijzen, dat
[20] zijn meester nemmermeer anders zijn kan, dan

[21] Mê Joffr^e^

[22] U E

[23] Verplichte dienaer

[24] P C Hóóft.

[23] Ujt Amsterdam, 21

[24] Maert, 1633.

Hooft zendt de eindelijk voltooide *Klaght van koning Henrik de Groote* en bedankt Tesselschade voor haar aansporing waardoor hij het gedicht geschreven heeft.

* Origineel. UBA II C 13.240.
Hs. Wapenstempel in ouwel.

Eindnoten:

2 *zangerigheit:* zanglust; *over haeren honger gevast:* gevast tot het hongergevoel verdwenen was (WNT *vasten (I)* 732 2 deze plaats, zonder verklaring).
3 *ijdel:* ledig, zonder woorden; *het deuntjen:* de *Klaght*, vgl. *551, 555*.
4 *Hij:* mijn geest.
5 zie comm. bij *551*; *lesse:* omdat hij 't uit het Frans vertaald had?
7 vgl. *555* r. 24-25: het sonnet voor Reael.
8 koek was de benaming voor ziekelijke zwellingen van verschillende aard in de buik (WNT *koek* 4902 9). Daar Hooft zijn gedicht al een vrucht genoemd heeft enz. (r. 5-8) is de beeldspraak duidelijk. Deze wordt vastgehouden, ook door T. in *567*, alsof er een koek uit de bakkersoven bedoeld was.
10 *platte Amsterdammers:* eenvoudige, gewone A. (WNT. *plat (III)* V 1 b).
11 *die...lucht:* voor zover bekend waren de hoogvliegende geesten die in Alkmaar tot Tesselschade's kring behoorden haar zuster Anna, die een huis, misschien een winterwoning, in Alkmaar had, Fr. Duarte en Dr. Joan Pauw, huisarts (vgl. Bijlage *636*). Hij was een zoon van de Leidse hoogleraar in de botanie en anatomie Pieter Pauw en Marie, dochter van Jan van Hout.
14 *dar:* durf; *UE...doen:* u toevertrouwen om ermee te doen wat ge wilt.
15 *'t zelve...koomen:* dit moet een vorm van publicatie betekenen (vgl. r. 17) maar welke? Het is niet bekend dat Tesselschade b.v. een liedboekje aan 't bijeenbrengen was.
17 *gunstblanketsel...leggen:* de vlekken te verbergen onder het blanketsel van hun genegenheid.
18 *Altoos:* Maar in elk geval toch; *'t goedt hart:* het goedwillende gemoed (van Hooft).

567 *Aen mijn Heer de Heere Hooft Drossaert tot Muyden Tot Amsterdam op de Keysers graft overde groenlantsen packhuysen naest de Valckenier*

*
prt

[1] Mijn Heer .....

[2] Door zulcke kost graegh gemaeckt (die nimmermeer te laet en[2]
[3] kompt soo lang men leeft) vind ick mij heel geneegen tot dier-
[4] gelijck beslagh toe te stellen, wist ick raet tot soo heevigen gist als[4]
[5] d'uwen daer ghij noch over klaght.

[6] Ten is wis geen Amsterdammer kost maer wel kasteel-spijs, en
[7] alleen der koninckklijcke maegen bequaem om te verteeren, ick sal[7]
[8] soo ruym schotelt niet weesen en settent alle man voor Dies hoeft[8]
[9] ue geen vrees te hebben dat daer imant onbekent hem aen[9]
[10] veraessen sal. bedanck ue voor de moeijten (sal het mondelinx
[11] prijsen) ock ben ick dapper gemoet dat mijn stouticheijt bij ue soo[11]
[12] wel genoemen is dat se ficktorij behaelt heeft. en onder dese[12]
[13] triomph blijven wij ue dienstverbonden vrinden

[14] Tesselscha Roemers en

[15] Allert Crombalgh.

[16] me vrouw Heleonora en Jonckvrouw susanna moeten zeer gegroet
[17] zijn van onsent tweege soo ock van Juffrouw Pauwen (die nu in de[17]
[18] kraem leyd van een jonge soon) als van ons neeven Sammers alle[18]
[19] drie. Dees hebben mij hiermede belast, wanneer ick schreeff.

[20] Indien 'T Prinsessen Oor alst mijne waer Geweest,[20]

[21] De koninck 't Leeven, sij haer Trouw, en Ghij besat mijn Geest.

Antwoord op *566*

* Origineel. KA CLXXIa[c] 2.
T. de derde en vierde letter van ‘koninckklijcke’ staen op de keerzijde van het bij het openen uitgescheurde lakzegel.
De twee versregels zijn gecalligrafeerd. In r. 4-16 zijn dertien gecalligrafeerde kapitalen door gewone letters vervangen, waarvan negen vooraan de regels 3-11.
Dat. de brief is het antwoord op Hooft's brief van 21 maart 1633.

Eindnoten:

2 *graegh:* gretig, hongerig; *die*, nl. die kost, dus het vers.
4 *beslag toestellen:* beslag maken (zich tot dichten zetten); *gist:* de dichterlijke kracht die het beslag doet rijzen.
7 *der...verteeren:* en alleen voor koninklijke magen geschikt om te verteren.
8 *rujm schotelt:* gastvrij, royaal.
9 *imant onbekent:* een onbekend persoon; *zich verazen:* te gretig eten (hier fig.) (WNT *verazen* 185).
11 *prijsen:* dit doet zij dus niet in deze brief; *dapper gemoet:* lustig, opgewekt gestemd; *dat...heeft:* T. heeft zich verstout, Hooft tot de vertaling aan te zetten.
12 *genoemen, genomen:* opgevat.
17 Juffrouw Pauwen, vgl. *566*.
18 Harmen Thomasz. Sammer, begr. Alkmaar (Gr. K.) 26 sept. 1620, liet een weduwe na, dochters, en 4 zoons: Thomas, Allert, Mr. Cornelis (begr. 10 dec. 1652) en Mr. Jacob. Daar Cornelis al op 7 sept. 1605 testeerde, kan hij de *432* genoemde 'oude heer Sammer' wel zijn, maar wie van de vier de telkens genoemde 'neef Sammer' is, valt niet te zeggen. Worp (Onw. Vr. 86 n. 2) noemt alleen Thomas, Jacob en Allert. Van de laatste zegt Belonje dat hij een van de erfgenamen van Allert Jansz. Crombalch was. (Mr. J. Belonje, toelichting op de door Bloys van Treslong Prins verzamelde grafschriften in Noord-Holland: *Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden in de kerken van Noord-Holland I*. Utrecht 1928 37 sub 68).
20 Deze versregels van T. slaan blijkbaar op de *Klaght*.

568 *Aen d'Ed.Mo. HH. vande Rek.e*

*

[1] Ede &c.

[2] Bij dezen heb ick aen U Ed.Mo. gehadt te richten de beraeminge[2]
[3] der reparatie kosten nootlijk te doen aen 't Casteel der Graeflijkheit[3]
[4] tot Mujden, in dezen loopenden jaere, met eerbiedigh verzoek, dat
[5] U.Ed.Mo. gelieve gedient te zijn, door gecommitteerden oft[5]
[6] anderszins, metten eersten ordre te stellen, dat dezelve moghe ge-[6]
[7] vordert werden. Waer toe mij verlaetende, bidde God den al-
[8] moghenden,

[9] Ede &c. U Ed.Mo. in gelukzaelighe regeringe altijds te bewaeren,
[10] ende in haere goede gratie,

[11] Uwer Ed.Mo.

[12] Onderdaenen dienste[n]

[13] P C Hóóft.

[12] Ujt Amsterdam, den 7[en] Apr.

[13] 1633.

Onderhoud van het Muiderslot.

Eindnoten:

2 *ick heb gehadt:* Memor. 10.
3 *nootlijk...doen:* noodzakelijk te doen, die nodig gemaakt moeten worden (bijv. bijzin bij *reparatie;* het woord *kosten* wordt door de strakke samentrekking genegeerd.)
5 *gecommitteerden:* personen met een opdracht ter zake.
6 *anderszins*, nl. door Hooft te machtigen (een teer punt!); *ordre stellen:* maatregelen nemen; *dezelve:* de reparatie; *gevordert:* (snel) ter hand genomen, doorgezet, gerealiseerd.

* Minuut. UBA II C 11.365.

569 *Aenden Griffier van de Rek^e Loujs van Kinschot.*

*

[1] Erntfeste &c.

[2] Door de vruntlijke aanbiedinge van UE bevestight met de daetlijke[2]
[3] behulpzaemheit mij bewezen bij 't overzeinden der ordonnantie[3]
[4] op de reparatiekosten inden voorleden jaere aen 't huis te Mujden
[5] gedaen, heb ick mij verstout hiernevens aen UE te richten, mijn[5]
[6] verzoek op d'Ed. Mo. HH. van de Rek^e om nieuwe ordre noopen-[6]
[7] de de nootlijke reparatie in dezen jeghenwoordighen jaere te doen.
[8] Indien 't UE gelieft mij zoo verre te verplichten, als van d'inge-[8]
[9] sloote missive, nevens mijne hartlijke groete ende gebiedenisse aen[9]
[10] den Heere Rekenm^r Mierop oft Basius te behandighen, ende door[10]
[11] hunne Ed. daer op bescheidt te vorderen, 't zal een' gunste zijn, die[11]
[12] in alle geleghenheden met behoorlijke dankbaerheit erkennen wil,[12]
[13] Erntfeste &c,

[14] U.E.

[15] Gansdienstwillighe

[16] P C Hóóft.

[15] Ujt Amsterdam,

[16] 7 Apr. 1633.

Hooft bedankt de griffier van de Rekenkamer voor het sturen van de order tot uitbetaling van zijn voorschotten (1632) voor het onderhoud van het slot, en dient meteen een verzoek in betreffende het onderhoud in het lopende jaar.

Eindnoten:

2 *daetlijke:* daadwerkelijke.
3 *ordonnantie:* bevel tot uitbetaling aan de rentmeester. Hooft moest dikwijls grote bedragen o.a. voor het onderhoud van het slot, voorschieten.
5 *heb verstout:* Memor. 10; *hiernevens:* ingesloten (stellig de begroting).
6 *op:* aan; *ordre*, vgl. ordonnantie.
8 *zoo verre, als van* (+ te + inf.): zo zeer dat zij (+ verb. fin.).
9 *missive: 568*.
10 de beide leden van de Rekenkamer met wie H. het meest bevriend was.
11 *bescheidt vorderen:* bevorderen dat er antwoord komt.

* Minuut. UBA II C 11.366.

12 *behoorlijk:* zoals het hoort.

570 *Aen den Fiscael Heere Niclaes van Kinschot.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Uwer Ed. zal, mijn achtens, wel voorgekoomen zijn, hoe 't geene[2]
[3] bij Jan Staghouwer geplant oft gebouwt was op den grondt der[3]
[4] Graeflijkheit bij d'Ed. Mo. HH. van de Rek[e] aen hem tot Blarikom
[5] ujtgegeven, door onbekende lujden op eenen nacht, om verre ge-[5]
[6] smeten en ujtgerojt is. Nu heb ick, nae dat het zelfste eenen rujmen[6]
[7] tijdt geleden was, kennisse bekoomen, ende entlijk 't bewijs hier[7]
[8] nevens gaende, hoe Cornelis Wouterszoon, eertijds bujrmeester tot
[9] Blarikom zich vervordert heeft anderen tot het bestaen der voor*s*[9]
[10] violentie te instigeren. Mij was ook hoope gegeven van eenighe[10]
[11] naeder opening t'zijner beswaernisse, waer nae ick dus lange getoeft[11]
[12] heb, maer niet wijders venooomen. Dewijl nu dit zijn exces noch[12]
[13] voorder ziet dan het gaet, als ook bij consequentie, ende om 's exem-[13]
[14] pels wille, de geoctroyeerden in 's Graevenlandt raekende, zoo
[15] wederhoudt mij 't verlank der zaeke, van ijets daer in te doen,
[16] bujten rijpe deliberatie ende speciael advis van U.Ed. Want zoo ick[16]
[17] hem tot Naerden doe indaeghen, daer en is mijns bedunkens niet
[18] dan een' slappe animadversie te gemoet te zien, met licht slaen van[18]
[19] woorden in dronken gelaeghe gesproken; nochte zal hij bij scherp
[20] examen oft dreighement van dien, geperst worden tot detectie der
[21] geenen die 't faict geperpetreert hebben, ende hem naer alle appa-[21]
[22] rentie niet onbekent moeten zijn. Waer over misschien wel zoo
[23] raedtzaem waere, hem daer toe t'induceren met het beneficie der[23]
[24] impunitejt ende premie van 300 gl bij 't plakkaet van den 2[en] dezer
[25] de geenen belooft, die hunne complicen aen 't geweldt laest in[25]
[26] 's Graevenlandt gepleeght, zullen koomen te melden. Ende indien
[27] 't U Ed. goedt dunkt dat men dezen wegh ingae, zal ick mij, mits
[28] behoorlijk geauthorizeert zijnde, gaerne employeren, om 't oor[28]
[29] baerlijxt in der zaeke te doen: 't en waer UEd. beter vonde, zich[29]
[30] zelve daer toe te beleedighen. Maer in allen gevalle diende men
[31] zeker te gaen, dat de voor*s* perpetranten geconvinceert zijnde, zoo[31]
[32] niet tot Naerden, ten minsten te hove, exemplaerlijk gestraft zou-[32]
[33] den worden. 'T welk, samt het geene wijders in consideratie komt,[33]
[34] UEd. al te veel beter zal konnen afmeeten, ende gelieven mij te
[35] berichten van den besten voet in dezen te houden; excuserende met[35]
[36] het gewight der materie, deze mijne importunitejt in 't interrum-[36]
[37] peren van haere penible affairen. Ende mij daer toe verlaetende,[37]

* Minuut. UBA II C 11.366.

[38] bid ik god den almaghtighen, haer ende alle die haer lief zijn, in

[39] schut en scherm, ende in haere goede gratie altijdt te bewaeren,
[40] Ed. &c.

[41] Uwer Ed.

[42] Verplichten dienstwillighsten

[43] P C Hóóft.

[42] Ujt Amsterdam,

[43] 8 Apr. 1633.

Aanplantingen van Jan Staghouwer, die een concessie onder Blaricum heeft voor ontginning, zijn vernield. Hooft doet voorstellen omtrent de te nemen maatregelen en te volgen procedure.

Eindnoten:

2 *mijns achtens:* naar ik aanneem; *voorgekoomen:* ter ore gekomen.
3 Johan Staghouwer, ontginner te Blaricum, ald. overleden 1655, sedert 1640 H^{r} van Schiermonnikoog, dat zijn nazaten meer dan 200 jaar bestuurd hebben.
5 *ujtgegeven:* Staghouwer had een concessie om te ontginnen.
6 *ujtgerojt:* uit de grond getrokken; *het zelfste:* hetzelve, het (feit).
7 *'t bewijs* (bekoomen).
9 *het bestaan:* het begaan, het durven doen.
10 *instigeren:* aanzetten.
11 *naeder...beswaernisse:* nadere medeling van hem bezwarende feiten.
12 *maer...vernoomen:* deze woorden kunnen niet afhangen van *waer nae:* te strakke samentrekking; *dit...gaet:* deze buitensporigheid van hem nog meer consequenties heeft dan het feit zelf.
13 *als ook om 's exempels wille:* vanwege het voorbeeld betreffende de geoctrooieerden, d.w.z. de ontginners, in 's-Graveland, dat hier gegeven wordt.
16 *bujten rijpe...UEd.:* zonder rijp overleg en speciaal advies van u.
18 *animadversie:* waarschuwing; *licht slaen:* gering achten.
21 *detectie:* aan 't licht brengen; *naer alle apparentie:* naar alle waarschijnlijkheid.
23 *t' induceren...impuniteit:* te brengen door de begunstiging van straffeloosheid.
25 *complicen:* medeplichtigen; *'t geweldt:* de gewelddadigheid.
28 *behoorlijk geauthorizeert:* formeel gemachtigd; *mij emploijeren:* mij inzetten.
29 *zich zelve daer toe te beleedighen:* zich er zelf mee bezig te houden, het zelf te doen.
31 *zeker gaen:* er zeker van zijn; *geconvinceert:* van schuld overtuigd.
32 *exemplaerlijk:* voorbeeldig.
33 *samt...komt:* met hetgeen verder overwogen dient te worden.
35 *den besten...houden:* de beste weg, in deze zaak te kiezen.
36 *deze...affairen:* dat ik u lastig val door uw zeer moeizame bezigheden te onderbreken.
37 *Ende...verlaetende:* En daarop vertrouwende.

571 *Aen Carel Janssins*

*

[1] Mons[r] Janssins

[2] De papieren daer UL van schrijft zijn immers gerecouvreert t' on-[2]
[3] zen behoeve, ende wij berejdt de kosten daeromme gedaen, te
[4] refunderen in alle redelijkheit zoo haest wij daer af UE declaratie[4]
[5] zien zullen. Indien 't UE niet en gelieft voorder nae 't octroij te[5]
[6] vereissen, patientie: indien jae, mijne memorie is tot instructie van[6]
[7] dien, ende onslujden genoegh, dat UE die volghe. Waeraen[7]
[8] vrundschap geschieden zal

[9] UE dienstw[en]

[10] P C Hóóft.

[10] ujt Amsterdam, 18 Apr. 1633.

Instructie omtrent voortzetting van het zoeken naar een octrooi, waarschijnlijk het aan Susanna van Surck verleende (1615) omtrent de hoeve van Kontich (vgl. *500, 507*).

Eindnoten:

2 *immers:* in elk geval.
4 *refunderen:* terugbetalen; *zoo haest:* zodra.
5 *voorder te vereissen:* verder te zoeken.
6 *patientie:* dan berusten wij daarin; *jae:* wel; *mijne memorie...volghe:* dan volstaat mijn geheugen omtrent uw opdracht en zijn wij ermee tevreden dat u die volgt.
7 *Waeraen enz.:* Door die te volgen zult u aan Uwer Edelheits dienstwilligen P.C.H. vriendschap bewijzen.

* Minuut UBA II C 11.368.

572 (*C. Huygens aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Mijn Heer;

[2] Hier neffens keert tot U.E. het stael van die deftighe Historie, daer[2]
[3] van ijder een het heele stuck met ongedult verwacht, die dus wei-[3]
[4] nigh vanden smaeck voor uijt heeft. Den draed van tverhael oor-[4]
[5] deelen wij gesamentlick suijver, helder, en, in een woord, door-[5]
[6] luchtigh. het onderzoeck der waerheid scherp, ende de woorden
[7] soo krachtich als in Henrick, maer (U.E. vergheve de wreedheid
[8] van dese) min wreed. In dit verlangen vande wereld gheve ick[8]
[9] U.E. te bedencken oft niet raedsaem en ware ettelicke stucken voor[9]
[10] uijt te laten draven, die 't veld ondeckten, ende U.E. kondschapp[10]
[11] doen mochten van wijsheit en viesheit, die hedensdaeghs soo veel[11]
[12] in swang gaet. Dus veel segg ick in procinctu, ende uijt een draeijen-[12]
[13] de hooft van de leste besigheden voor 't vertreck. Daer leijt ijets[13]
[14] oud franschs begonnen op Henrick de groote. Maer is mij niet[14]
[15] mogelick te voltoijen in dit geraes. D' eerste ledighe uren zijnder[15]
[16] toe verdoemt, gelijck alle de mogelickheit mijner diensten om
[17] U.E. te bethoonen dat ick meen te sterven

[18] Mijn Heer:

[19] U.E. ootmoedighe Dien^{r}

[20] CHuijgens.

[19] Inden Haghe den

[20] 26^{en} Apr: 1633

Huygens stuurt het gedeelte van de *Nederlandsche Historiën* terug; hij noemt de woorden ‘minder wreed’ dan die van *Henrik de Gróte*. - Aan een Frans lofdicht daarop is hij begonnen.

Eindnoten:

2 *Hier neffens:* Hierbij; *het stael:* het staaltje, proefje (tegenover *het heele stuck*), vgl. *565; deftighe:* degelijke, voortreffelijke, uitstekende (WNT *deftig* 2354).

3 *verwacht:* wacht op; *die...heeft:* die zo weinig (als in die twee stukken geboden wordt) van de smaak ervan reeds genoten heeft (al te pakken heeft).

* Origineel. UBL. Pap. 2.

4 *oordeelen:* achten.
5 *gesamentlick:* zowel...als; *doorluchtigh:* subliem.
8 *dese:* nl. woorden (die ik nu ga zeggen); *min wreed:* minder hard, stroef (woordspel *wreedheid* = hardheid (van het oordeel), *wreed* (van de woorden); *In...wereld:* Terwijl de wereld dit verlangen heeft (naar de verschijning van het geheel der *Historiën*); *gheve...bedencken:* geef ik u in overweging.
9 *ettelicke:* een aantal.
10 *ondeckten:* zouden verkennen (militair beeld van ruiterpatrouille enz.); *kondschap...mochten:* zouden kunnen inlichten.
11 *wijsheit en viesheit:* (enerzijds) verstandigheid (verstandig oordeel) en (anderzijds) overdreven kieskeurigheid (WNT *viesheid* 464: nauwnemendheid, al te grote nauwgezetheid of wel gemaaktheid, affectatie, ook in de smaak; dit citaat; we hebben hier te maken met twee woorden, slechts verschillend door de oppositie *w, v* en die van ongediftongeerde *ij* en *ie*. Huygens speelt met de in klank sterk op elkaar lijkende woorden).
12 *in...gaet:* in de mode is, voorkomt, optreedt; *Dus...procinctu:* Het voorgaande zeg ik 'met mijn reisgewaad al aan' (terwijl ik klaar sta om naar het leger te vertrekken); *uijt...hoofd:* vanuit (met) een hoofd dat 'tolt' van, een hoofd duizelig van.
13 *'t vertreck:* In het laatst van april trok Huygens met de Prins te velde (Br. I, XLIX). 13 juli keerde hij ziek in Den Haag terug; *Daer...begonnen:* Er ligt iets Frans' waaraan ik een tijd geleden begonnen ben (zie W.II, 250-251: *Entamé pour le Henry le grand de Hooft 1633*, vgl. *562*).
14 *Maer...geraes:* Maar het is mij niet mogelijk het te voltooien in deze drukte (dit rumoer) (Huygens trekt het onderw. van de eerste hoofdzin *ijets...franschs*, samen als object van *voltoijen* in de tweede; waarbij hij na *maer* niet inverteert (vgl. hierover L. Koelmans, *Zeventiende-eeuws en modern Nederlands: overeenstemming en verschil*, N. Tg. 68, p. 127): maer is mij niet mogelick het te voltoijen in dit geraas (het...*geraes* subject).
15 *zijnder...Huijgens:* zijn ertoe veroordeeld(ervoor bestemd), evenals iedere mogelijkheid van mijn diensten (alle diensten die ik u zou kunnen bewijzen), om u te tonen, mijn Heer, dat ik van plan ben te sterven als uw enz. (*U.E....Huijgens* pred. toev. bij *ick*, zonder het voegw. *als*).

573 *A Monsieur Monsieur de Reigersberge Conseiller en la cour souveraine de la Justice d'Hollande &c,*

*

[1] Monsr

[2] Encores que ce n'est en affaict, qu'un passage de [de] la presente a
[3] une vie meilleure, qu'a fait feu Monsr vostre frere, si ma' il esté
[4] force neantmoins de condouloir a la perte qu'á faict la republique
[5] au deces d'un personnage doué de tant de parthies tresrares, et
[6] specialement d'un si bon patriotte: oultre que l'amitié dont il vous
[7] á pleu m'honnorer m'oblige a compatir a tous vos interests. Et
[8] m'esvertueroijs volontiers de contribuer aucunement a vostre con-
[9] solation en une douleur si sensible, si le peu de sufficence dont je me
[10] trouve pourveu, et encores d'advantage la prudence et grandeur de
[11] vostre courage, ne me le desconseillassent. C'est donc a autre fin,
[12] et toutesfois non trop esloignée de mesme intention (puis que les
[13] occupations assopissent en grand'part les pensées penibles) que
[14] s'achemine devers vous la presente: et pour vous supplier bien
[15] humblement de tenir la main al l'exspedition du proces, que moij
[16] et presque tous les miens, soustenons, il <y> á long temps, contre les
[17] heretiers de Diepholt, et qui semble dependre totalement de la
[18] survivance du Sr Rogers, agé de quatre vintz ans, comm'il vous
[19] pourrá remonstrer. Et semble partije n'avoir autre but, que de filer
[20] l'affaire, jusques a ce, que la mort luij ait tronqué le fil d'une vie
[21] tant avancée. A quoij vous plaise avoir tel esgard, comme porte
[22] l'equité vostre naturelle, et merite de la cause. Ce que ne pouvant
[23] mettre en doubte, n'ij adjousteraij rien de plus pour cest'heure si
[24] non les ardentes recommandations a vos bonnes graces,

[25] Monsr de

[26] Vostre plus humble et affectionné serviteur

[27] P C Hóóft.

[27] D'Amsterdam, sur

[28] mon depart pour Mujden,

[29] et a haste, ce 19e Maj.

[30] 1633.

* Minuut. UBA II C 11.369. Afschr. UBL Pap. 13.

VERTALING

Aan Mijnheer Mijnheer van Reigersberge Raadsheer in de Hoge Raad van Holland &c.

Mijnheer,

Ofschoon de overgang van wijlen Mijnheer uw broer in feite slechts die van dit leven naar een beter is, toch ben ik genoodzaakt deel te nemen in het verlies dat de Republiek geleden heeft door het overlijden van iemand met zo zeldzame gaven, en vooral van zo'n goed vaderlander, terwijl bovendien de vriendschap waarmee het u behaagd heeft mij te vereren mij verplicht, mee te voelen niet alles wat u aangaat. En ik zou mij graag inspannen om op enigerlei wijze bij te dragen aan uw vertroosting met een zo gevoelige smart, als de geringe begaafdheid waarover ik nu eenmaal beschik en meer nog de wijsheid en grootheid van uw moed, mij dat niet ontrieden. Daarom richt deze brief zich tot u met een andere bedoeling, hoewel niet al te ver verwijderd van de genoemde (omdat bezigheid de pijnlijke gedachten in hoge mate tot zwijgen brengt), namelijk om u nederig te verzoeken de gang van het proces te bevorderen dat ik en bijna al de mijnen, al lang, voeren tegen de erfgenamen van Diepholt, en dat helemaal schijnt af te hangen van het overleven van de heer Rogers, oud 80 jaar, zoals hij u zal kunnen aantonen. De tegenpartij schijnt geen ander doel te hebben dan de zaak slepende te houden, totdat de dood de draad van zijn reeds zo ver voortgeschreden leven verbreekt. Het moge u behagen hiermede zodanige rekening te houden, als uw aangeboren rechtvaardigheid en het belang van de zaak meebrengen. Daar ik hieraan niet kan twijfelen, zal ik voor 't ogenblik hieraan slechts de vurige aanbeveling in uw goede gratie toevoegen,

Mijnheer, van

uw nederigste en toegedane dienaar

Amsterdam, op het punt staande naar Muiden te vertrekken, en in haast, 19 mei 1633

574 *Nobiliss^{o} Ampliss^{oque} Domino, Domino G. Staakmans Foederati Belgij Senatori. Hagam.*

*

[1] S.P.[1]

[2] Quanvis, Domine, solenne sit scripturientium vulgo, cui meritò
[3] Belgici annumeramur, quibuscunque tandem ineptijs suis plaudere,
[4] vix tamen meis id ponderis tribueram, ut vel levem, ni laevam, sui
[5] memoriam, in animo consultissimi viri, relicturae fuerint. Tibi
[6] nihilominus visum, eas non solum maximè favorabili recordatione
[7] dignari, verum et quaesitissimis praeconijs decorare. Quae quidem
[8] nec prorsus mihi arrogare sustineo, nec repudiare praefractè. Etenim
[9] candor ille, et ingenuitas ex habitu morum scriptionisque tuae
[10] emicans irridentis speciem expavescere me vetant. Huc itaque,
[11] quatenus conscientia tenuitatis meae permiserit, inclinem, ut tanta
[12] de lucubrationibus meis judicia tua, nonnullo veritatis fundamento
[13] innixa, at plurimum ab humanitate insigni tua ac liberali profecta,
[14] et immensum exaggerata, mihi persuadere queam. Caeterum tam
[15] pronus in me affectus tuus quin validè me, gaudioque ingenti
[16] affecerit, non iverim inficias. Atque utinam mihi puro illo putoque
[17] frui fuisset! Sed hoc porrò mortalibus negatum; queîs econtrà
[18] fatale videtur, confestim ut

medio de fonte leporum
20 Surgat amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.[20]

[21] Quippe post inspectum, mihi, ex authoribus praesuavium literarum
[22] asseclis primum, denuò secundum, tertium postremò, spe praecipuâ
[23] falsus, in moerorem decidi, vestigia illa Belli Belgici sagaciter adeò
[24] tibi indagata, ac reperta procul dubio, nusquam reperiens. Decerpsi
[25] tamen ex Heutero et Lanario, id quod mihi conducere opinabar:[25]
[26] licet ille novissimos Belgii motus, in hoc volumine ne libet quidem:
[27] hic tantum

Rerum fastigia summa secutus,[28]

[29] strictim recitet. Nunc utrumque remitto, detenturus, (modò hanc
[30] mihi veniam dederis) ad tempus, Campanam. Promissum incoepti[30]
[31] mei specimen illis adjunxi: audeboque insuper, si quis precibus
[32] locus, precari, ne graveris illustris ingenii tui foetus flagrantissimo
[33] cum desiderio exspectatos mihi aliquando impertiri; quos illa tibi,
[34] Domine, propria solertia et praeclaros, et summo mihi usui futuros

* Minuut. UBA II C 11.871, eerder ontwerp ald. 245, verschillen in interpunctie. Afschr. UBL. Pap. 13.

[35] spondet. Prae quo etiam honore, cuiuslibet gloriolae auram facilé
[36] sprevero; satis superque agnoscens, me quam minimum solidae
[37] laudis consequi valere, praeter hoc unum, ut viros principes mihi

[38] propitios et adjumento habuisse, censear; atque inprimis,

[39] Tibi, Domine,

[40] Addictissimus cliens

[41] P C Hóóft.

[41] Mudae in arce. xiii kal.

[42] Junias MDCXXXIII.

VERTALING

Mijn hartelijken groet.

Hoezeer ook, mijn Heer, het allerwegen gebruik is bij hen, die graag schrijver willen worden, een gebruik, waarbij men met recht ook ons, Nederlanders, insluit, om namelijk kort en goed alle mogelijke eigen flauwiteiten toe te juichen, had ik aan de mijne niettemin maar amper zulk een gewicht toegekend, dat ze enige ook nog zo nietige, tenzij vernietigende, heugenis aan zich zouden hebben achtergelaten in den geest van een zeer welberaden man. U heeft het niettemin goedgedocht, ze niet alleen met een levendige herinnering, die hoogst gunstig is, te verwaardigen, maar ook ze met den meest uitgezochten lof te vereren. Dezen weliswaar verstout ik mij enerzijds niet geheel mij toe te eigenen, anderzijds ook niet, hem hardnekkig van de hand te wijzen. Immers die trouwhartigheid en oprechtheid, die uit den aard van uw karakter en van wat u schrijft te voorschijn springt, verbieden mij, vreze te gaan voeden voor het gelaat van een die spot. Hierheen dus, voorzoverre het bewustzijn van mijn broosheid mij zulks heeft vergund, wil ik overhellen, dat ik mijzelf kan overtuigen, dat uw oordelen over mijn nachtelijke studiën voor een gedeelte op den grondslag van de waarheid steunen, maar dat ze meestendeels uit die opmerkelijke en milde hoffelijkheid van u zijn voortgekomen en onmetelijk overdreven. Maar die zich zo naar mij overbuigende genegenheid van u, - ik zou niet gaarne willen loochenen, dat ze mij sterk en met een ontzaglijke blijdschap heeft getroffen. En o, mocht het mij gegeven geweest zijn, haar zuiver en louter te genieten! Maar dit is van ouds nu weer den sterveling ontzegd; wien daarentegen het beschoren schijnt, dat terstond er

> *midden uit de bron der geneugten*
> *oprijst iets bitters, dat prikkelen zal zelfs temidden der bloemen*.

Immers nadat door mij was ingezien uit de auteurs, die de begeleiders waren van uw bijzonder innemenden brief, de eerste, nog weder de tweede, de derde ten laatste, ben ik, in mijn voornaamste verwachting teleurgesteld, tot treurnis vervallen, daar ik die Sporen van den Nederlandsen Oorlog, met zo scherpen neus door u nagespeurd en zonder twijfel gevonden, nergens weervind. Toch heb ik uit De Heuter en Lanarios weggeplukt datgene, wat ik meende, dat mij dienstig was, ook al is het, dat de eerste de jongste woelingen van Nederland in dit boek zelfs niet aanraakt en de laatste slechts

de bovenste toppen der feiten beroerend

oppervlakkig wat opleest. Nu zend ik beide werken terug, met de bedoeling (mits gij mij hiertoe verlof geeft), voor een tijdje nog de uitgave van Campana bij mij te behouden. De toegezegde proeve van mijn ondernemen heb ik eraan toegevoegd;

en ik zal het wagen, bovendien, indien er voor smekingen nog aanleiding is, u te smeken, dat ge geen zwarigheden maakt, de vruchten van uw luisterrijk talent, met zo brandend verlangen tegemoet gezien, mij eindelijk te doen toekomen: die bekende aan u, mijn Heer, eigene schranderheid belooft mij, dat ze heerlijk zullen zijn en ook voor mij van het hoogste nut. Vergeleken met dit eerbewijs zal ik zelfs den glans van allen nimbus zonder onderscheid gewillig versmaden, daar ik wel meer dan voldoende inzie, dat ik slechts bij machte ben, den minst mogelijken duurzamen lof te verwerven, uitgenomen dit ene, dat ik geacht word, mannen van den hoogsten rang te hebben gehad mij gunstig genegen en tot steun, en dan nog in het bijzonder, dat ik geacht word te zijn aan u, mijn Heer,

de meest Toegewijde dienaar
P.C. Hóóft.
Te Muiden, op 't Slot.
20 mei 1633.

De voornaam van Staekmans was niet, zoals Hooft dacht, Geraerd, maar Willem (Guilielmus). Hij was lid van de Staten van Friesland, gecommitteerde ter Staten-Generaal en lid van de Raad van State voor dat gewest. Hij heeft enkele gedichten geschreven en was een bewonderaar van Huygens en A.M. v. Schuurman (Br. 304 n. 2). † 1641.

17 Jan Carel de Cordes

18 Cornelis van der Mijle

Eindnoten:

1 *S.P.:* Salutem plurimam sc. dico.
20 Lucretius 4, 1133/1134.
25 Pontus Heuterus, 1535-1604, schreef *Rerum Belgicarum libri*. Antwerpen 1598; Francesco Lanario, schr. *Le guerre di Fiandra, brevemente narrate*. Antwerpen 1615, Venetië 1616 en vertalingen.
28 naar Vergilius, *Aeneis I*. 342.
30 Cesare Campana, vgl. *353*.

575 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 27 Maij 1633 ontf. ende beant*w* 28 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] 'T waer tijdt eens op onze oude plooij van schrijven te komen.[2]
[3] Voor mij, ick gae mij daer toe stellen, met het hervatten van den[3]
[4] draet der Corneliaensche Historien. Oft het UE aen den tijdt heb-[4]
[5] ben zal, twijfelt mij, mits 't aengroeijen haerder bezigheden, zoo in
[6] eighene als andre lujden zaeken. De *schulteischrechten* in d'Oostindi-[6]
[7] sche Maetschappije, zijn, hoor ick, dapper gewillight: ujt een'[7]
[8] ongeziene oorzaeke, ende die het tegendeel plaght te baeren:[8]
[9] naemelijk het aenspannen der geenen, die dezelve hebben gezocht
[10] in d'asse te helpen, ende op tijdt verkoft zonder verzien te wezen:[10]
[11] 't welk hun nu dwingt tot overmaetighen prijze in te koopen, om[11]
[12] te moghen leveren. Dit is mij 't eerste bewijs niet van de schaede-
[13] lijkheit der voorzichtigheit in veelerleij toevallen. UE heeft ook te[13]
[14] klaeghen over die deughd: doch min dan ik, die mij al 't mijne in
[15] dien handel heb quijt gemaekt. 'T is mij evenwel niet leedt, een'[15]
[16] maent vrijheits van hoopen en vreezen zoo dier gekocht te hebben.
[17] Wil ten minsten anders niet zeggen, ende nooder anders denken.[17]
[18] Maer hoe swijght men van Berk, daer ick nochtans achte 't geschut[18]
[19] zijnen mondt niet houdt? Zoo UE ijets daer afheeft, oft liever van
[20] den vredehandel, deelt den vrunden ijets mede, die haer,[20]
[21] Monsr mon frere, met Joffr^e ma soeur ende alle de haren, Gode
[22] bevolen laeten, nevens hartlijke groetenis van

[23] U E

[24] Weldienstw^en broeder

[25] P C Hóóft.

[24] Ujt mijn Torentjen,

[25] ter vlucht, en half bij

[26] duister. 27 Maj. 1633.

* Origineel. KA CLXXIa^b 89.

Na zijn jaarlijkse verhuizing van Amsterdam naar Muiden vat Hooft de briefwisseling met Baek weer op, en daarmee de vertaling van Tacitus' *Historiae*. Baek zal het wel druk hebben door de speculatiegolf in aandelen O.I.C., waar

Hooft vroeger tot zijn schade ook aan heeft deelgenomen. Geen nieuws over het beleg van Rijnberk en, nog liever, over de vredesonderhandelingen?

Eindnoten:

2 *'T waer tijd:* 't Wordt hoog tijd; *plooij:* vorm (WNT *plooi (I)* 2763 e).
3 *Voor mij:* Wat mij betreft; *stellen:* zetten.
4 *Corneliaensche:* van Cornelius Tacitus; *het aan den tijd hebben:* een niet geheel duidelijke, niet meer gebruikelijke wending voor 'den tijd aan zich hebben' WNT XVII, I, 45.
6 *Schulteischrechten:* (purisme) actiën, aandelen.
7 *gewillight:* williger geworden.
8 *ongeziene:* onverwachte.
10 *op tijd:* op termijn; *verzien:* voorzien.
11 speculatie à la baisse: men heeft meer op termijn verkocht dan men bezat en moet nu gaan inkopen om aan de aangegane verplichting te kunnen voldoen.
13 *voorzichtigheid:* vooruitziendheid, h. ironisch gebruikt; *toevallen:* voorvallen.
15 *'T is...leedt:* ik heb er geen spijt van.
17 *Wil...denken:* Ik houd dit in woorden vol en nog vaster in gedachten.
18 *Berk:* Rijnberk, dat door Frederik Hendrik belegerd werd; *daer:* alwaar.
20 *vredehandel:* Isabella († 1633) had in 1632 de Staten-generaal van de Spaanse Nederlanden bijeengeroepen en liet die over vrede resp. bestand onderhandelen.

576 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam*

*

(*Baak:* 1633 Muijden 6 Junij beant*w* 9 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Ick en spin geen' zijde bij UE verblijf buiten Amsterdam. Want
[3] komende aldaer op Zaterdagh lestleden, om 't jongste kindt van[3]
[4] mijnen swaegher Cloek ter begrafnis te gelejden, verstondt etlijke
[5] tijdingen waerdigh mij overgebrieft, ende die UE niet verzuimt[5]
[6] zoude hebben te schrijven, indien zij zich daer bevonden had. De
[7] Secretaris Mostart met den H. Verburgh, trof ick gister in 't afrijden
[8] aen de poort, ende sleepte hunne EE mede herwaerts, verstaende bij
[9] die geleghenheit 't geen UE mij te vooren bekent gemaekt had,
[10] noopende 't afschrift mijner Historien, onder UE reeds gelevert[10]
[11] ende haer haest voorts te behandighen. Als UE t'Amsterdam keert,
[12] zal mij lief zijn te verneemen, waer 't geene begint ende eindigt,
[13] dat nu van zijne handt onder UE is berustende: om te oordeelen oft
[14] het der pijne waerdt is aen den Heer van den Hoonaert te zenden;
[15] dan oft ick beter nae de rest zal toeven ende 't geen daer UE mede
[16] bezigh is. Midlerwijle gaet hier weder een lap ujt onzen Werelt-
[17] wijzenman, tot bewijs mijner erkentenisse over de moejte bij UE
[18] t' mijnen gevalle aenveirt. De Prins maekt korte mijlen, zien wij bij[18]
[19] 't veroveren van Rijnberk: ende leg ick den Franssen ambassadeur[19]
[20] wel bril toe te zien, zoo 't waer is, dat men hem naegeeft. Want de[20]
[21] geenen die 't er voor houden dat hij ons tot vervolgh des oorloghs
[22] heeft opgerujdt, laeten zich verlujden, dat hij den ikker slaght, die[22]
[23] de menschen noch begekt, als hij hen mistroostigh gemaekt heeft.
[24] Want (melden zij) nae datmen besloten had te velde te gaen, zoud'
[25] hij ons belacht hebben, dat men zoo veel nat gras over hoop haelde,[25]
[26] ende in zoo swaere kosten trad, om een Berk te belegheren. Nae
[27] zijn verstandt waer zoo een' toerusting beter aen Namen besteedt
[28] geweest. Dan 't roer lejdt 'er nu nae, om den loop der zeghe hier bij[28]
[29] niet te staeken. Godt geev' 'er zijnen zeghen toe, ende 't geen den[29]
[30] vaderlande oorbaerlijxt wezen zal: ende houde UE met alle de
[31] haeren, in zijn heilighe hoede, nevens hartlijke groete en gebiedenis,

[32] Monsr mon frere, van

* Origineel. II C 13.108.

[33] U E

[34] Verplichten, dienstw^{en} broeder

[35] P C Hóóft.

[34] Vanden Hujze te Muj-

[35] den, 6 Junij. 1633.

Over de *Nederlandsche Historiën* en de Tacitusvertaling. Rijnberk wordt belegerd.

Eindnoten:

3 4 juni 1633 werd in de Westerkerk een kind van mr. Pieter Jansz. Cloeck en Jannetje Hooft begraven. P. Jz. Cloek, 1589-1667, advocaat, had aan het eind van zijn leven de grootste praktijk van de stad (Elias), vroedschap sed. 1649, hoofdingeland van de Beemster 1630, tr. als wed^{r} 1615 met Hooft's zuster Jannetje.

5 *waerdigh mij overgebrieft:* die mededeling per brief waard waren.

10 *onder...behandighen:* reeds aan Uwe Edelheid gegeven en verder haar weldra te overhandigen. Mostert schreef evenals Baak gedeelten van de *Nederlandsche Historien* in 't net.

18 *aenveirt:* aanvaard, op u genomen; *korte mijlen:* korte metten.

19 *ick leg hem bril toe te zien:* ik wed dat hij op zijn neus kijkt.

20 *dat:* wat; men gaf de nieuwe Franse ambassadeur de Charnacé na, dat hij de vredesonderhandelingen tegenwerkte, wat, gezien de Spaanse eisen, geen wonder was.

22 *den ikker slaght:* op de duivel lijkt.

25 *nat gras overhoop halen:* veel drukte maken.

28 *'t roer...nae:* de koers is er nu naar.

29 *ende* (geev').

577 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] 'T zoude, bujten twijfel, den besten val hebben, kon men der[2]
[3] graetigheit des Heeren vanden Hoonaert, met wat voller schotel[3]
[4] dienen. Maer ick schreume den H. Mostart te perssen, gemerkt het[4]
[5] spreekwoordt niet zonder rede verbiedt, den goeden te veel te[5]
[6] verghen. 'T is nu meenighe maent geleden, dat de Raedsheer mij[6]
[7] port, prikkelt, en aenmaent om 't derde gerecht, zoo hij 't noemt.[7]
[8] Denk het echter noch wat aen te zien, op de goede hoope mij van
[9] UE ende den Secretaris gegeven: ende vergeeve nu den onwedere,[9]
[10] dat het mij etlijke daeghen bedorven heeft, dewijl zij UE te passe[10]
[11] gekomen zijn, tot een voordeel, daer ik niet mis aen en deel. Dat
[12] aldaer niet nieuws en is draevende, verwondert mij grootelijx, mits[12]
[13] de vijandt de Noortzijde der Maze bekomen heeft, ende over een'[13]
[14] wijle gelaet maekt van Gelder te verzorghen, daer men den Prins
[15] zeit nae toe te zijn. De rest van mijne knoppen, die ick hier heb[15]
[16] konnen vinden zende met leedwezen, dat ze zoo gering is: ende
[17] wenschte wel eens t'Amsterdam te zijn, daer ick noch meene
[18] ijetwes in voorraedt te wezen. Als UE met den H. secretaris ge-[18]
[19] leghen zal vallen eenen dagh etlijk hier te marren, zal mij merke-[19]
[20] lijke gunste geschieden, zoo om d'aengenaemheit van 't gezelschap,
[21] als om de berichting op d'aengetekende plaetsen. Ende op dat U E[21]
[22] geen' verloore reize doe, heb haer te melden, dat wij op morghen
[23] denken nae Ujtrecht en Iselstein te gaen, om ontrent 8 daeghen
[24] t'zoeke te maeken. Zoo ick aldaer oft elders UE behulpigh kan
[25] wezen, zal trachten te bewijzen, dat zij met rechte te houden heeft,

[26] Monsr mon frere, voor

[27] U E

[28] Toegedaensten dienstwillighsten

[29] broeder

[30] P C Hóóft.

* Origineel. UBA II C 13.107.

[28] Vanden H.t. Mujden,

[29] 12 Junij. 1633.

Vervolg.

Eindnoten:

2 *den besten val hebben:* het meest in de smaak vallen (WNT *val (I)* 246 34 b).
3 *graetigheit:* honger, begerigheid; *met...dienen:* hem meer kopij voor de *Ned. Hist.* sturen.
4 *perssen:* onder druk zetten, tot spoed manen.
5 *den goeden* (enk., vgl. Mem. 4).
6 *de Raedsheer:* Van den Honert was lid van de Hoge Raad.
7 *'t derde gerecht:* de derde gang van de maaltijd.
9 *Secretaris:* Mostart, die ook in 't net schreef.
10 *dewijl enz.:* omdat B. door het lelijke weer meer tot kopiëren komt (waar Hooft ‘niet mis aen deelt’).
12 *is draevende:* in omloop is (WNT *draven* 3266 9).
13 *bekomen:* bereikt, bezet; *over een' wijle...verzorghen:* sedert enige tijd van zins schijnt, Gelder in staat van verdediging te brengen. Gelder gaf zich 3 juli aan de Nederlanders over.
15 *knoppen:* prullen (WNT *knop (I)* 4786 4 c).
18 *Als* (het).
19 *eenen dagh etlijk:* een paar dagen (het WNT in voce noemt *ettelijk* bij een enkelvoud verouderd, maar vermeldt de postpositie niet). Vgl. ‘een dag vier vijf’, ‘een man tien twintig’.
marren: vertoeven.
21 *berichting:* inlichtingen.

578 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] De kraftigh bespraekte Swijgher heeft een' wijl op de bank ledigh[2]
[3] geleghen: achter, waer te verwerpelijk. Want met de rejze op
[4] Ujtrecht, daer nae met het instellen vande driejaerighe rek^e mijnes[4]
[5] ampts, heb ick eenighe daeghen moeten t'zoek maeken. Nu keer
[6] ick met nieuwen dorst tot die bron van wereldwijsheit, ende koom
[7] uwer E een teughjen bijzetten. De loopmaeren heb ik hier gelezen,
[8] maer niet bezonder nieuws oft ujt Duitslandt, oft ujt ons legher
[9] vernoomen: dat mij wel verwondert, niet kunnende bezeffen, wat[9]
[10] het zelve zoo lange tot Rijnberk doet marren. Ende laete mij voor-[10]
[11] staen dat 'er eenighe wightighe rede moet wezen; 't zij verwachting
[12] van Fransche hulpe, oft anderen heimelijken toeleg. Zoo UE wat
[13] klaerder ziet in deze duisterheit, gelieve mijne stikzienentheit ijetwes[13]
[14] te bate te komen, ende zult grotelijx vernoeghen,

[15] Monsr mon frere,

[16] U E

[17] Toegedaenen dienstwillighen

[18] broeder

[19] P C Hóóft.

[18] Ujt mijn Toorentjen,

[19] 27 Junij *a* 1633.

Vervolg. Verwondering over de geringe activiteit van ons leger.

Eindnoten:

* Origineel. UBA II C 13.106.

2 *de bank:* een meubel (tafel) waarop men zijn papieren bewaarde. Een papier dat niet meer nodig was, werd 'achter de bank gesmeten' (II blz. 21), hetgeen Hooft hier voor Tacitus te 'verwerpelijk' noemt.
4 *instellen:* opstellen.
9 *vernoomen:* opgemerkt.
10 Rijnberk, laatste bruggehoofd van de Spanjaarden aan de Rijn, op 4 juni veroverd. De achtergrond van de gebeurtenissen waren de onderhandelingen met de Zuidelijke Nederlanden. Door de strenge geheimhouding weet Hooft daar weinig van. Ingewikkeld was, dat wij alleen met Brussel onderhandelden, terwijl de Zuidelijke Nederlanden theoretisch door de dood van aartshertog Albertus in 1621 de jure al aan Spanje teruggevallen waren en weldra, bij de dood van Isabella, in 1633, ook de facto weer Spaans werden. Bovendien waren de Noordelijke gewesten het over verschillende punten onderling oneens.
13 *stikzienentheit* (bijvorm van stikziendheid of stikzienigheid): kortzichtigheid (WNT *stikziende* 1679).

579 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Over acht daeghen heb ick UE een bladt ujt Tacitus gezonden.[2]
[3] Maer zie UE gewoonlijken ijver in 't antwoorden, van tijdt tot tijdt[3]
[4] verkoelen. 'T welk nochtans UE bezigheit met haere eighene ende[4]
[5] andere lujden zaeken liever heb toe te rekenen, dan eenighen afbrek[5]
[6] van d'ouwde geneghenheit: ende wil gelooven dat UE des te[6]
[7] slapper niet en is in 't ujtschrijven der Historien. Derhalven, alhoe-
[8] wel Sr Tol ende zijn Huisvrouwe jegenwoordelijk hier zijnde ende[8]
[9] etlijke daeghen ons gezelschap gehouden hebbende, mij merkelijk
[10] verlet aenbrengen, hebbe niet gelaten wederom veirdigh te maeken[10]
[11] 't geen hier bij gaet. Ende ontschuldighe UE te meer, mits mij
[12] dunkt ujt schrijven van Joffr^e Tesselscha te spellen, dat UE in[12]
[13] haeren oordt weder een' wijle omgeslingert heeft. Mijn swaegher
[14] Bartolottj is nu op zijn' tweede rejze nae den Haeghe. Zulx mij ook
[15] van die zijde weenigh nieuws wort bijgezet. UE plaght het plecht-
[16] anker te wezen. Niettemin S^r van der Wijen doet mij heden ver-
[17] staen, dat 'er 600 schepen van tussen 20 ende 40 last zijn geprest om[17]
[18] den Prinsse te dienen: ende 200^m ponden tweebax gereedt gemaekt[18]
[19] wordt, hij en weet tot welken togh. Dat ziet 'er niet met allen[19]
[20] bestandachtigh ujt. God geeve maer dat de Fortujne zijner Vorstl.[20]
[21] Doorl. bestendigh blijve, ende UE de volkomenheit haerder
[22] deughdelijke wenschen, gelijk van heeler harte wenscht,

[23] Monsr mon Frere,

[24] U E

[25] Toegeneghe dienstw^ste

[26] broeder

[27] P C Hóóft.

[26] Vanden Hujze te Mujden,

[27] 6 Julij. 1633.

* Origineel. UBA II C 13.105.

Vervolg.

Eindnoten:

2 *Over:* Voor.
3 *zie...antwoorden:* ik zie uw gewone ijver om te antwoorden; *van tijdt tot tijdt:* allengs (WNT *tijd* 31 2°) of telkens weer (ald. 3°).
4 *'t welk...rekenen:* Hetgeen ik echter liever aan uw (drukke) bezigheid (enz.) wijt.
5 *afbrek:* verlies, achteruitgang.
6 *des:* daarom.
8 *ende etlijke...hebbende:* de woordorde maakt de indruk, dat Hooft *ons* als een bezittelijk vnw. opvat, in jongere taal werd het een pers. vnw. (WNT *gezelschap* 2188 geeft niet de uitdr. ‘iemands gezelschap houden’).
10 *verlet:* tijdverlies.
12 *spellen:* raden, opmaken (WNT *spellen* 2730 3).
17 *geprest:* gevorderd; *last:* maat voor de waterverplaatsing van een schip (WNT in voce: ‘vroeger soms gelijkstaande met (...) 2840 kg = 2,84 m^3 bij binnenschepen’).
18 *tweeback:* beschuit, de gewone proviand bij veldtochten, belegeringen, de zeevaart enz.
19 *niet met allen:* volstrekt niet.
20 *zijner V.D.* (gen.).

580 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e Tesselscha Visschers, huisvrouwe van Sr Allart Crombalgh, inde Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont

[1] Mê Joffr^e

[2] Ik dacht dat Crommetjen quaedt was, al en wjst hij niet waerom.[2]
[3] Want weenigh voor ons vertrek met der zoomerwoone herwaerts,
[4] was hij t'Amsterdam, zoo wij hoorden, zonder ons eens toe te[4]
[5] spreken. Maer UE brief, mij, door Doctoor Pauw (die zeer gegroet
[6] zij) toegeveirdight, doet mij gelooven, dat hij zijn' gal gezult moet[6]
[7] hebben in de sujker uwer zoetigheit. Maer hoe verlangt mij nae een[7]
[8] ooghjen van UE jeghenwoordighe gedaente? want ick leg 'er mij[8]
[9] toe een jeughjen in te zien, en zelf ujt te zuighen; naerdien U E[9]
[10] weder aen 't rijmen geraekt, en in dien diepen Tasso verzoopen is.[10]
[11] Alreeds word ick dronken van de geur uwer dichten, al en rujk
[12] ik ze maer ujt het papier. Wat zal 't zijn, als UE dezelve met de
[13] leevende stem komt bezielen? Zoo wij ujt moghten wij vlooghen
[14] naer UE toe, maer verwachten in onzekerheit van wanneer, zekere
[15] Heeren uit den Haeghe. Bidden derhalven om de gunste van UE
[16] verzoek tegens den achtienden oft neghentienden dezer maendt,[16]
[17] dat wordt, op maendagh oft dinxdagh aenstaende over acht dae-
[18] ghen. UE gelieve Joffr^e Francisca ende haeren man mede te belezen,[18]
[19] ofte te bezingen, nae dat zij ooren hebben, om nevens UE ende den
[20] uwen over te komen. Ik heb reeds den Secretaris Mostaert, ende
[21] Verburgh met Brosterhujzen besproken, om op dien tijdt te[21]
[22] passen, en de zangmaete te helpen vol maeken. Ende laet mij vaste-[22]
[23] lijk voorstaen, dat wij UE E zoo wel zullen onthaelen, dat Cromme-
[24] tjen niet weêr schoolziek worden zal, als inden verleden zoomer.[24]
[25] *Torni, ritorni alle dolcezze prime*. Als UE keele heesch gezongen zal[25]
[26] zijn, weeten wij raedt om ze te smeeren, met gesuikerde aerdbeezen,
[27] die jeghenwoordelijk steêhouders zullen zijn van de witte pruimen.[27]
[28] Want deeze en moghten nojt quaelijker geslaeght wezen. Wij ver-
[29] wachten dan U E, ende in allen gevalle een briefken voorujt, om te
[30] weeten, waertoe ons verlaeten moghen: ende laeten dezelve met[30]
[31] alle die haer lief zijn, den almoghenden in genaede en gunste

* Origineel. KA CLXXIa^b 91.
Hs. Watervlek.

[32] bevolen; blijvende

[33] Mê Joffr[e]

[34] U E

[35] Verplichte dienstw[e]

[36] P C Hóóft.

[35] Uit mijn Toorentjen,

[36] 7 Julij. *a* 1633.

Hooft toont zich verheugd over het feit dat Tesselschade weer dicht, en opent een serie uitnodigingen voor de zomerbijeenkomst van de Muider kring.

Eindnoten:

2 *waerom* sc. ik dat dacht.
4 *toe te spreken:* aan te spreken, op te zoeken.
6 *toegevejrdight:* bezorgd; *gezult:* geconfijt, dus verzoet.
7 *een ooghjen...gedaente:* een blik op uw tegenwoordige uiterlijk (nu zij weer dicht).
8 *ick leg ('er)* (haplologie) *mij toe:* ik ben van plan (WNT *toeleggen 538* (3)); ik wens, verwacht (ald. 538 4).
9 *'er een jeughjen in te zien:* u verjongd te zien; *en zelf...zuighen:* en het zelf ook te worden.
10 *diepen:* diepzinnigen; *verzoopen:* verdiept.
16 *verzoek:* bezoek.
18 Juffr[e] Francisca, zie *399*; *belezen:* overhalen.
21 *Verburgh:* Jacob van der Burgh; *besproken:* overgehaald; *op...passen:* op die tijd te letten, zich op die tijd vrij te houden.
22 *de zangmaete vol maeken:* het aantal zangers aanvullen (of de maat waarop gezongen wordt vervolmaken); *laet...voorstaen:* ik reken er stellig op.
24 *schoolziek:* blijkbaar een vervroegd vertrek van Crombalgh, waarbij Hooft niet laat merken of hij inderdaad de ongesteldheid voor gefingeerd, althans overdreven houdt.
25 Hooft citeert meer dan eens, uit het hoofd blijkbaar, deze eerste regel van de zesde strofe van ‘Fillide mia se di belta sei vaga’, dat voorkomt in *Le Nuove Musiche di Giulio Caccini detto Romano* (Florence 1601 of 1602); het wordt toegeschreven aan Gabriello Chiabrera. W.A.P. Smit haalt het aan N.Tg. LV, 206. Tekst en melodie gingen al voor de druk in afschriften van hand tot hand. De bewuste strofe luidt:
Torna deh torna alle dolcezze prime
Non ti sovien cor mio de lieti giorni?
Perche non torni? (ter)
27 *jeghenwoordelijk:* nu; *steêhouders:* plaatsvervangers.
30 *waertoe...moghen:* waarop wij kunnen rekenen.

581 *Aen Heere Pieter Helman*

*

[1] Mijn Heere ende Neef,

[2] Dat UE zich verwaerdight heeft; 't geen mijn huisvrouwe raekt,
[3] zoo verre ter harte te trekken, als daerop met rechtsgeleerden te
[4] raedspleghen, heeft ons hooghlijk verplicht, tot alle bewijs van
[5] erkentenis. Ende dunkt ons, bij UE wel wijslijk voorgestelt en van
[6] grooten gewichte te wezen, de inzicht van den onzekeren dujr des[6]
[7] menschelijken levens, voorneemelijk gemerkt zij, (als 't gode ge-[7]
[8] liefde haer voor Don Franc[o] t' hemwaerts te roepen) bij 't beswaeren[8]
[9] van eenighen grondt des majoraets, zoude komen te verkorten[9]
[10] haere zuster Lucretia, naest gerechtight tot dat goedt. 'T welk zijnde[10]
[11] tegens betaemen en billijkheit, te meer om de dejrlijke fortujne[11]
[12] derzelve, die zeker een' beter verdiende, zal ons gunste geschieden
[13] dat UE van weghe mijner huisvrouwe, deze ontschulding den[13]
[14] Heere Don Franc[o] vertoone, en zijne Ed. gedient zij die voor
[15] wettigh aen te neemen. Ende indien 't geluk mij eenmaels zoo lief[15]
[16] kreegh, dat mijn gering vermoghen UE erghens te staede quaem,
[17] zoud' ick mij sterk maeken, te doen blijken, hoe ongaerne aen[17]
[18] ijemant der geenen, die in UE gehouden zijn, toegeven zoude, in
[19] dankbaerheit,

[20] Mijn Heere ende Neeve

[21] U E

[22] Overgewonne dienaer, ende neef

[23] P C Hóóft.

[23] Vanden H.t.Mujden,

[24] 12 Julij. 1633.

Pieter Helman Ferdinandsz., zoon van Anna Hellemans, is de opvolger van Leonora's broer Carel in het eerste majoraat. Doordat hij voor Carel sterft, volgt zijn zoon Jan Helman op (1652). Pieter heeft dus t.a.v. het eerste majoraat dezelfde successeursbelangen als Leonora t.a.v. het tweede. Vandaar de goede raad en diensten waarvan ook deze brief (vgl. *300, 340, 341*) weer blijk geeft. Het gaat er nu om, de bezitter van het tweede majoraat, Don Francisco Hellemans, erop te wijzen dat de

* Minuut. UBA II C 11.877.
Hs. f[o] 2[r] van ontv. brief. De laatste zin is onderstreept, gezien zijn gewoonte om geen hele volzinnen te onderstrepen, waarschijnlijk niet door Hooft.

rechten van zijn opvolgers geschaad worden als hij een hypotheek neemt op een tot het majoraat behorend stuk grond.

N.B. hier schrijft Hooft voor 't laatst *ick*.

Eindnoten:

6 of Pieter met zijn verwijzing naar de broosheid des levens iemand op het oog had, blijkt uit Hooft's antwoord niet. Die maakt er gebruik van om, naar gewoonte, aan zijn onfortuinlijke schoonzuster Lucretia te herinneren, die Leonora zou opvolgen als die bij de dood van Francisco al overleden zou zijn.

7 *voornemelijk gemerkt zij:* vooral omdat zij (Leonora, nl. als zij niet protesteerde tegen Don Francisco's bezwaring van majoraatsgoed).

8 *beswaeren*, nl. met een hypotheek.

9 *verkorten:* te kort doen, benadelen.

10 *dat goedt:* het majoraat.

11 *dejrlijke fortujne:* ongelukkig (financieel) lot.

13 *deze ontschulding vertoone:* het WNT geeft (*ontschulding* 1963) vrijpleiting, de poging daartoe en de aangevoerde gronden; de context vraagt eerder om de betekenis: pleidooi om iets na te laten.

15 *wettigh:* omdat majoraatsgoed onvervreemdbaar was.

17 *hoe ongaerne enz.:* de ondertekening is het onderwerp van de afscheidsformule.

582 *Mijn Heere Mijn Heere Hooft drosaert van Muijden op de keijsers gracht naest de Valckenaer Tot Amsteldam.*

*
loont.

[1] Mijn Heer. -. -

[2] wij bedancke ue voor de eer die ghij ons doet dat ghij ons nevens
[3] soo wijse ende eervaeren geze<l>schap ter feest nodicht die wij[3]
[4] niet en zullen verzuymen maer het mocht wel een dach oft twe
[5] laeter zijn als ue beschreven heeft de waerom zulle wij zelver[5]
[6] koomen zeggen. Ende daer me van ue goedtheijt de hant op het[6]
[7] hooft krijgen. onder tusken soo send ick hier een drenck liettje van[7]
[8] den Eerwaerden Phoet Brosterhuyse ende het ander van bestemoer[8]
[9] is van mijn geringheijt also ick daer toe versoght wiert om daer nae
[10] op noeten gestelt te werden wij zullen komen horen hoe het ue al
[11] aenstaet sijt hertelijck gegroet met ue beminde

[12] ick blijf ue vrindinne

[13] Tesselschade Roemers

Tesselschade neemt de uitnodiging aan en stuurt alvast twee verzen, een van haar en een van Brosterhuyzen.
N.B. Beide gedichten zijn verloren gegaan.

Eindnoten:

3 *eervaren:* spel met *eer?* vgl. Anna in *74*, r. 8.
5 *beschreven:* bijeengeroepen, zoals een vergadering.
6 *de hant...krijgen:* goedkeuring vinden (WNT *hand* 1756, hapax).
7 *tusken:* tusschen (Noordhollands dialect).
8 *Phoet:* poëet.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 3.
Dat. ca. 12 juli 1633; berust op combinatie van de inhoud met *580, 584-587, 589, 593*, en *594*. Het feest moet van ca. 21 tot ca. 30 juli geduurd hebben; v.d. Burg en Brosterhuyzen kwamen pas de 24ste.

583 *Nobiliss^{o} Ampliss^{oque} Domino, Domino G. Staakmanti, Foederati Belgij Senatori. Hagham.*

*

[1] S.P.

[2] Literae tuae, Domine, quod aliquandiu in Ultrajectensi ditione
[3] commoratus essem, tardius acceptae, acceptissimae tamen, quamvis
[4] aequè rubori ac honori mihi, fuere. Quidnam aut quà tantae huma-
[5] nitati respondeam anxius, illud Tragici, experior

Leves curae loquuntur, ingentes stupent.[6]

[7] Atque obmutesco ad illos elegantiarum pariter et laudum cumulos.
[8] De reliquo, ni frustrá sapientibus placuit, monendi arguendique
[9] usum inter maximè seria amicitiae officia habendum, haud aegrè te,
[10] Domine, spero mihi eatenus indulturum, ut titubanti, in salebris
[11] plerisque conscribendae Historiae, manum tendas, cadentem fulcias,
[12] vel erigas jam lapsum. Quod facilè praestiteris, etiamsi opus illud de
[13] vestigijs belli belgici nec dum omnibus numeris absolutum
[14] judices. Etenim fieri non potest, quin ruta ista caesaque, quae tibi[14]
[15] appellare visum, instituto meo vel plurimum conduxerint. Sed et
[16] per alia errantem revocare ac corrigere ne abnuas, etiam atque
[17] etiam rogo: quandoquidem hoc ad formandos meos necdum editos
[18] foetus, summoperè pertinet, multoque magis expedit, quam si in
[19] lucem publicam prodeant, quibuscunque obtrectatoribus expo-
[20] nendi. Fecerisque dignum animo in libertatem nato, spiritubusque
[21] generosis gentis tuae, quam prae ceteris strenuam in tuendo Maies-
[22] tatis suae jure, semper admiratus, aeternumque admiraturus et
[23] veneraturus sum. Verum eo nomine assentationis suspicionem
[24] amoliri supervacuum fuit, cum nec aliàs ea sim superbia,
[25] ut cuiquam mortalium, nedum vestrae sortis viro, quicquam
[26] causae subesse credam, cur me aduletur. Paginas autem ad te missas,
[27] cum mihi exemplar earum, praeter sola adversaria, desit, remitti
[28] optem: at tempus non statuo, dum operà tua castigatiores redeant.
[29] Quod si impetraverim magis magisque devinxeris jam nunc
[30] Tibi Domine

[31] Mudae, in arce, Idibus
[32] Julijs. MDCXXXIII.

[31] Obstrictissimum

[32] P C Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.247. Afschr. UBL. Pap. 13.

VERTALING

Mijn hartelijken groet.

Met uw brief, mijn Heer, doordat ik geruimen tijd in het rechtsgebied van Utrecht heb verbleven, onder al te grote vertraging ingekomen, ben ik toch zeer ingenomen geweest, hoezeer voor mij even grote reden tot blozen als een eer. Bezorgd, wat toch wel en op wat wijs ik op zo grote hoffelijkheid moet antwoorden, ondervind ik de waarheid van dat bekende woord van den Treurspeldichter:

Lichte zorgen spreken, grote staan geslagen met stomheid.

En zo verstom nu ik bij die stapelingen evenzeer van verfijnde wendingen als van lof. Overigens, wanneer de philosophen niet in dwaling de overtuiging zijn toegedaan, dat de practijk van te waarschuwen en aanmerkingen te maken tot de meest serieuze plichten van de vriendschap moet worden gerekend, hoop ik, dat gij, mijn Heer, niet ongaarne mij in die mate ter wille zult zijn, dat ge, wanneer ik wankel - op de meeste hobbelige plaatsen bij het schrijven van mijn. *Historien*! -, mij de hand reikt, wanneer ik val, mij schraagt, of opricht, wanneer ik inderdaad reeds uitgleed. Dezen plicht zult ge moeiteloos nakomen, ook als ge dat werk van u over de Sporen van den Nederlandsen Oorlog nog niet in alle onderdelen ‘af’ oordeelt. Immers het kan niet anders, of die door u voor mij apart al uitgeschifte stukken, ‘gerooid en gekapt’, zoals u goedvond ze te noemen, zijn mijn opzet, zelfs in sterke mate, ten goede gekomen. Maar dat ge ook op andere punten, als ik dwaal, niet zult weigeren, mij terug te roepen en op het rechte pad te voeren, vraag ik u eenmaal en andermaal, naardien dit voor het fatsoeneren van mijn nog niet eens ter wereld gekomen borelingen van het hoogste belang is en veel meer dienstig dan wanneer ze eenmaal in het licht der openbaarheid treden om te vondeling te worden gelegd voor alle mogelijke kleineerders. Doe wat betaamt aan een ziel tot vrijheid geboren en aan den edelen trots van uw stam, dien, meer dan de anderen kranig in de handhaving van het recht van eigen Hoogheid, ik steeds heb bewonderd en zeker eeuwig zal bewonderen en vereren. Echter, uit dien hoofde een verdenking van pluimstrijkerij ter zijde te schuiven ware overbodig geweest, daar ik ook bij andere gelegenheden niet zulk een hogen dunk van mijzelf heb, dat ik zou geloven, dat bij ook maar iemand der mensen, laat staan bij een man van uw positie, enig verborgen motief voorhanden zou zijn, waarom hij mij zou vleien. Wat evenwel de bladzijden betreft, u toegezonden, daar ik een afschrift ervan, behalve dan alleen voorlopige kladnotities, niet bezit, - die zou ik graag willen, dat teruggezonden werden; nochtans, een tijdstip bepaal ik niet, mits ze, dank zij uw bemoeienis, des te meer gecorrigeerd terugkomen. Mocht ik dit gedaan krijgen, dan zult ge steeds meer verplichten den u, mijn Heer, reeds nu

zeer Toegedanen
P.C. Hóóft.
Te Muiden, op 't Slot. 15 juli 1633.

Adres. Zie voor de geadresseerde brief *574*.

Eindnoten:

6 Seneca, *Phaedra* 607.

14 Rechtsterm: bij verkoop van een landgoed houdt de eigenaar aan zich alles wat is uitgegraven *(ruta)* en geveld *(caesa)*. Vgl. Digesta 19, 1, 17; 50, 16, 241.

584 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Op morghen oft overmorghen verwachten wij Joffr^en Tesselscha
[3] en Francisca. Waer over ons dienstigh verzoek is, dat UE gelieve
[4] den Heere Mostaert te spreeken, ende te zaemen te beslujten[4]
[5] wanneer UEE ons de eere toeleggen, van hunne jeghenwoordig*h*[5]
[6] op dezen hujze, nevens de HH. Verburgh ende Brosterhujzen;[6]
[7] welker koomste ik UE E bidde te bevorderen, ende ons op 't spoe-
[8] dighste, met gunstigh bescheidt te verplichten.

[9] Wij leeven hier als ballingen bujten den zichteinder der nieuw-
[10] maeren: ujtgezeit dat een briefken van mijnen swagher Cloek
[11] eenigh gewagh maekt van opluiking der hoope tot Bestandt. Wel
[12] droomt m' 'er dat Breda beleghert zij, maer had gaerne ijet gron-
[13] dighers dan droomen. Magh'er een letterken af, UE spaere geen[13]
[14] broodt voor vrienden, die hongeren nae 't geheim van den wel-
[15] dighen aenslagh te water. Ik had bij nae vergeeten dat S^r vanden[15]
[16] Vondele mij in 't gros ijets heeft te rujken gegeven van een gevecht[16]
[17] tussen de Kaizarschen ende Sweedschen om Hamelen te houden oft[17]
[18] ontzetten: ende in 't schrijven van dezen komt Sr Vander Wijen[18]
[19] hier, om UE de moejte af te neemen van mij d'omstendigheden[19]
[20] bekent te maeken. Derhalve vertrouwe dat UE te min belast zijnde,
[21] mij bovenste verzoek te gemaklijker zal kunnen voldoen: ende[21]
[22] blijve

[23] Monsr mon frere

[24] U E

[25] Toegeneghe dienstw^e broeder

[26] P C Hóóft.

[25] Van den H.t. Muiden,

[26] in haest, 17 Julij. 1633.

* Origineel. UBA II C 13.104.

Uitnodiging. Nieuws van den dag.

Eindnoten:

4 *spreeken:* opzoeken.
5 *toeleggen:* schenken, h. bewijzen.
6 Verburgh en Brosterhujzen, vgl. *214, 215*.
13 *broodt voor vrienden spaeren:* karig zijn jegens vrienden (WNT *sparen* 2601).
15 *aenslagh...te water:* in de Zeeuwse wateren werd met enig succes gestreden. De vredesonderhandelingen remden overigens het krijgsbedrijf.
16 *mij in 't gros...gegeven:* mij in grote lijnen enig bericht heeft gegeven.
17 Hameln werd 17 juli door de Zweden ingenomen.
18 *in 't schrijven van dezen:* terwijl ik deze schrijf.
19 *d' omstendigheden:* de nadere bijzonderheden.
21 *bovenste:* eerste, eerstgenoemde.

585 *Aen mijn Heer* [-] *Heer Constantin Huijgens* [-] *der, heer van Zuilichem, Raedt ende Secretaris van sijn Excell^e^ In 'S GraevenHaeghe*

*
Port.

[1] .....

[2] morgen op sondagh hoop ick nae Amsterdam te trecken en van
[3] dae[-] nae Muijden, alwaer de heer Drossaert de Cunst ghedagh-[3]
[4] vaert heeft om de Duijvel een been af te singhen en te rijmen,
[5] vrees ick; de Juffrouwen Tesselschae en Francisca sitten der al en[5]
[6] quinckeleren aen gheen groen' heijde. Adieu.

[7] Ick blijve

[8] Mijn heer

[9] UE Dienstwillichste

[10] JBrosterhuijsen.

[11] Het verheucht mij seer dat U.E. tot beeter ghesondtheijdt raeckt,[11]
[12] Godt gheeve datse eerlangh volcomen sij. In Leijden den 23. Jul.
[13] 1633.

Eindnoten:

3 *alwaer...rijmen:* geen verklaring in de Nederlandse woordenboeken, wel een analogon in de *Concise Oxford Dictionary of Current English*[4], 1951, p. 1299: he would talk a horse's hind-leg off = he is talkative (vgl. J. Steinbeck, *Cannery Row* p. 65 'Doc had had a leg talked off by some of these'). Waarschijnlijk bedoelt Brosterhuyzen dat de zangkunst van Tesselschade en Francisca van zo hemelse aard is, dat de duivel er een been door verliest, ongetwijfeld een vorm van duivelbezwering.

5 *vrees ick:* als dit alleen bij 'te rijmen' hoort, kan het betekenen dat B. niet hoopt dat er meer gerijmd dan gezongen zal worden; als het bij de hele voorafgaande zin hoort, zal het wel vrees voor de duivel, quasi, zijn; *aen gheen groen' heyde:* vVl. verwijst in *Tesselschade Roemers en hare vrienden in 1632-1649*, Leiden 1852, naar een gedichtje van Brosterhuyzen waarin deze woorden voorkomen (a.w. blz. 65). In de *Brieven* (II, 323) herhaalt hij deze noot niet, waarschijnlijk terecht. Er bestond meer dan een wereldlijk liedje waarin 'Aen geen groen heyde' voorkomt (o.a. *Haerlems oudt Liedt-Boeck*), de klucht *Jan Salij* van W.D. Hooft (1644[3]), later in Fl. van Duyse, *Het oude Nederlandsche lied II* no. 276 (1905) en in het *Nederl. Volksliederenboek II*[13] (1928) no. 61. Mededeling van drs. F.H. Matters, wetenschappelijk

* Origineel (fragment). UBL Hug. 37.
Hs. Rechterkant afgesleten. Lakzegel.

ambtenaar aan het Volksliedarchief van het Instituut voor dialectologie enz. In al deze versies staan de genoemde woorden aan het begin van de derde of vierde regel, als antwoord op de vraag in de eerste regel ‘Waer staet jou vaders huijs en hof?’. Uit die positie kunnen ze licht tot titelregel worden. Bij Brosterhuyzen echter en in het *Antwerpener Liederbuch* van Hoffmann von Fallersleben (1855) staan ze op een willekeurige plaats. Afgezien nog van de bescheidenheidscultus die Brosterhuyzen verbood, zonder noodzaak de aandacht op zijn eigen liedje te vestigen, maakt het bovenstaande waarschijnlijk dat de zangeressen het versje uit een van de oude liedboeken hadden.

11 Vgl. *591*.

586 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Veel gelux met de genaedighe verlossinge van Joffr^e ma soeur, ende
[3] den jongen Arnout, dien god geeve 't lof des geenen nae te ijvren,
[4] daer hij den naem af draeght.[4]

[5] Voor de rest, ik had dezen stoet t'zaemen gehaelt om UEE door de[5]
[6] vrunden van Alkmaer, ende henlujden door UEE, meer met oor-[6]
[7] gerechten dan tafelsier t' onthalen. Ende dewijl de tijdt gestelt was[7]
[8] op 't laest der verledene weke, hebben zij op donderdagh, vrijdagh,
[9] ende ten laesten met vaster geloove, Zaterdagh 's avonts, schans,[9]
[10] bolwerken, tinnen en toorens beklommen, om UEE koomste te
[11] landt oft te waeter te gemoete te zien. Als nu de veerschujt niet[11]
[12] anders ujt en leverde dan den brief van UE ende zoo krank eenen
[13] troost, scheen 't dat wij te Rome waeren, als de neêrlaegh van
[14] Canne gebootschap wert, zoo maghtigh een' verslaeghenheit[14]
[15] speurdemen onder de Zanggodinnen. Ende slaeghd' het wel dat de[15]
[16] HH Verburgh en Brosterhujzen niet onverziends (gelijk had
[17] moghen gebeuren) hier en quaemen. Want zoo 't geschiedt waer,[17]
[18] het had deze Joffr^en lichtlijk kunnen gaen, als de moeders der twee
[19] zoonen, die hen ziende behouden ujt den slagh keeren, van vreugh-[19]
[20] de storven. Maer zeker, zonder jok, mijn' huisvrouwe hebbende[20]
[21] rek^e op UE koomste gemaekt, is over 't missen zeer moejlijk; ende[21]
[22] kunnen wij d'onschult van UE die meestres heeft, ende van den[22]
[23] H. Mostaert, die meesters heeft, lichtelijk aenneemen: maer aen de[23]
[24] HH Verburgh ende Brosterhujzen 't verzuim niet wel vergeeven.
[25] UE troost ons met hoope van op donderdagh oft vrijdagh over te
[26] koomen; maer nae dat ik 't gedult der Musen versleten zie, ende[26]
[27] haere mans hoor spreken, zie daer zoo lang geen houden aen. Als[27]
[28] UEE noch op Dinxdagh oft woonsdagh ten ujtersten de reize
[29] moghten aenveirden, zoud' ik mij sterk maeken haer zoo lang te
[30] doen stal houden. Doch als UEE leedigh staen zal zich hier te ver-[30]
[31] toonen, zullen, zonder ujtneemst van tijdt, t'aller geleghenheit,[31]
[32] welkoom wezen,

* Origineel. UBA II C 13.103.

[33] Monsr mon frere, aen

[34] U E

[35] Verplighten dienstw^{sten}

[36] broeder

[37] P C Hóóft.

[34] Dewijl UE zekerlijk deze

[35] weke denkt over te

[36] komen, dunkt mij best de

[37] Historien daer nae te laeten

[38] wachten.

[39] Haestigh, vanden Hujze te Mujden, den 24^{en}

[40] Julij. 1633.

Gelukwens met de geboorte van Baak's zoon, die helaas samenvalt met de zomerreunie op het Muiderslot.

Eindnoten:

4 Hooft bedoelt Arnout van Erp, de vader van wijlen Christina en van Magdalena, Baak's vrouw.
5 *dezen stoet:* het gezelschap van de laatste week van juli.
6 *oorgerechten:* muziek, voordracht.
7 *tafelsier:* eten en drinken.
9 *met vaster geloove:* met meer vertrouwen.
11 *Als nu:* Maar toen.
14 *Canne:* de grote nederlaag van de Romeinen tegen Hannibal in 216 v.C. bij Cannae.
15 *slaeghd' het wel:* het kwam goed uit.
17 dit gebeurde die avond of de volgende dag toch, zonder de gevreesde gevolgen.
19 Na den slag bij het Trasimeense Meer (217 v.C.) beide moeders, volgens Livius 22,7,13 en Valerius Maximus 9.12,2. Een der moeders na de nederlaag bij Cannae volgens Plinius, *Naturalis Historia* 7,180 en Gellius, *Noctes Atticae* 3,15,4.
20 *zeker, zonder jok:* waarlijk, zonder gekheid.
21 er is iets onbegrijpelijks in de positie van Magdalena Baak. Zij was juist bevallen maar werd toch te Muiden verwacht. Of, als die verwachting onwaarschijnlijkerwijs Baak alleen gold, dan toch niet in r. 30 (‘UEE’) voor a.s. dinsdag of woensdag: hoeveel dagen kan de geboorte toen geleden geweest zijn?
22 *onschult:* verontschuldiging.
23 *meestres:* vrouw; *meesters:* het stadsbestuur van Amsterdam, want Mostert was stadssecretaris.
26 *Musen:* Tesselschade en Francisca Duarte.

27 *haer:* de muzen en hun mannen.
30 *stal houden:* blijven.
31 *zonder ujtneemst van tijdt:* geen enkel tijdstip uitgezonderd.

587 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e Tesselscha Visschers, huisvrouwe van Sr Allart van Crombalgh, in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Me Joffr^e

[2] UE heeft hier haere mujlen gelaeten. Dit 's een' leelijke vergetel-
[3] heit. Want het waer beter dat 'er UE de voeten vergeten [geten]
[4] had en 't geen' daer aen vast is. De vloer, (acht ik) heeft UE willen
[5] houden, ende ghij zijt haer ontslipt, gelijk Corisca den Satijr, daer[5]
[6] de perruik in de loop bleef. En zeker, steenen en planken leggen en[6]
[7] treuren, om dat ze niet langer van die zoete treedtjens gestrookt[7]
[8] worden. Niettemin deze achteloosheit uwer Ed. doet ons hoopen,
[9] dat wij noch eenigh ander overschot zullen vinden, ende moghelijk
[10] UE hart hier in eenighen kamerhoek zal vergeten zijn. Maer wat[10]
[11] wij zoeken, 't is 'er niet, oft het moet onzichbaer gaen.[11]

[12] Als 't 'er ook slechts vergeten waer, ende niet met opzet gelaeten,
[13] zoude de vondt van kleener waerde wezen. Maer zoo 't met UE
[14] op reize geslaeghen is, laet er ons ten minsten somtijds een sweemsel[14]
[15] op papier af zien, gelijk men, bij hooghe zonneschijn, door een'
[16] dubbelen trechter, in een' duistere kamer vertoont, 'tgeen bujten op
[17] straet is. Brosjen en Burghjen konden hier niet dujren, toen U E[17]
[18] wegh was. Wij gingen ze 's naemiddaghs quijt. 'T zoud' 'er anders[18]
[19] gegaen hebben, waeren de deuntjens niet ujt geweest. Ach hoe
[20] binden die keelbanden! Mij dunkt dat ik noch al een eindt lijns, oft[20]
[21] liever, lijms van den zoeten zang nae sleep. Franche zij gegroet, en[21]
[22] UE niet min, nevens UEE mannen, van

[23] U E

[24] verplichten dienstw^sten

[25] P C Hóóft.

[24] uit mijn Toorentjen, j Aug.

[25] 1633.

Tesselschade heeft haar muilen in Muiden vergeten.

* Origineel. KA CLXXIa^b 92.
Hs. Watervlek.

Eindnoten:

5 Corisca rukt zich los terwijl Satiro haar bij de haren probeert vast te houden. Maar die haren blijken een losse pruik. Guarino, *Il pastor fido* II, 6.
6 *leggen en treuren:* liggen te treuren.
7 *gestrookt:* gestreeld.
10 *wat wij zoeken:* hoe wij ook zoeken.
11 *onzichbaer gaen:* onzichtbaar zijn.
14 *op reize geslaeghen:* op reis gegaan; *sweemsel op papier:* gelijkenis; Hooft bedoelt waarschijnlijk een brief en vergelijkt het neerleggen van de ziel in de woorden met de werking van een camera obscura.
17 *dujren:* het uithouden.
18 *iets quijt gaen:* iets kwijtraken.
20 *die keelbanden:* de bekoring van de zang; toespeling op de banden die een damesmutsje onder de kin vaststrikten; *noch al:* nog steeds; *een eindt lijns, oft liever, lijms:* slepen intransitief op te vatten: Hooft kan de herinnering aan het zingen niet kwijtraken, hij blijft er achteraan slepen; nae, vgl. nasleep; *een stuk lijns:* een lijn kon een bepaalde afstand betekenen (WNT *lijn (I)* 2343 5); *lijmen (II):* zingen (WNT 2334).
N.B. Niet verklaard door vVl., niet door Worp *(Onw. Vr.)*, v. Nop (*Bloeml. Pantheon* 1909) en verkeerd door v.T. (*Bloeml. Pantheon* [1967])
21 *Franche:* Fransje.

588 *Aen den H. Rochus van den Hoonaert Eersten Raedt in den Hooghen Raede over Hollandt &c.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Naerdien mijne misdraghten die genaede in UEd. heusheit ontmoet[2]
[3] hebben, dat het derzelve gelieft, haere wanschaepenheden zoo[3]
[4] vruntlijk verbij te zien, oft met het blanketsel eener gunstighe[4]
[5] geneghenheit, lijdelijk in 't ooghe te maeken, en heb ik niet gerust[5]
[6] d'afschrijvers te prikkelen, om U.Ed. het voortshinken mijner[6]
[7] penne te vertoonen. Maer alzoo 't lujden zijn, die ujt liefde dienen,[7]
[8] ende dat men, in 't spoorleggen eener taele, quaelijk huirlingen te[8]
[9] werven weet, dien 't aen geen' aendacht en ijver mangele, om de
[10] naeuwluisterende stellingen gaê te slaen, en de voetstappen des[10]
[11] voorgangers, stips en juistelijk nae te kuijeren, hebbe moeten met[11]
[12] hunne traegheit het gedult neemen, dat ik UEd. bidde der mijne te[12]
[13] gunnen. En zeker de strijdt, en 't verschil der geenen, die de Neder-[13]
[14] landsche zaeken te boek gestelt, en voor een groot deel, van swer-[14]
[15] vende papieren mengelinx te zaem genaejt hebben, is zoodaenigh,[15]
[16] dat het swaerlijk bezeft kan worden, dan bij den geenen, dien de[16]
[17] moejte lust, van 15 oft 18 schrijvers te vergelijken, en een eendragh-[17]
[18] tigh geschal uit zoo twistighe stemmen te smeeden. Ik ben nu niet-
[19] temin tot inden jaere 1574, en over de Mooker neêrlaegh aenge-[19]
[20] sukkelt, ende verhoope allenskens den wegh wat beter gebaent te
[21] vinden. Want, behalven dat de forme van den staet, haest onken-[21]
[22] baer, om de dwers en dommelkreuken in de pars der dienstbaerheit
[23] gekreghen, met der tijdt zal beginnen te vermeukelen en aen eenigh
[24] noemelijk aengezicht te raeken, zoo zal mij ook onderstutten het[24]
[25] handtreiken van geesten bet verlicht met kennisse der wereldsche
[26] dingen; en boven al te staede koomen de berichting der geenen,[26]
[27] die, aen voltooijen der vrijheit, geoppert, ende nae 't vesten der-[27]
[28] zelve, hunne pooze, in 't bestier der gemeene zaeke, te roer gestaen[28]
[29] hebben: waer onder het overvlieghend vernuft, en ervaerenheit[29]
[30] uwer Ed. mij (kan ik zoo veel verwerven) zekerste lejdstar en kom-
[31] pas zullen strekken. Met eenen laet ik mij voorstaen, dat, gelijk het[31]
[32] vechten van veldtslaeghen, belegheren en verdaedighen van steden,
[33] d'een'achter d'andre, (alhoewel het werken van prael en grooter[33]
[34] schittering zijn) gemaklijker valt, dan met de verwarrenis te wor-
[35] stelen, veelerleij hoofden en handelingen waer te neemen, de goede[35]
[36] ordeningen ujt de bedorvene te schiften, en met nieuwe te stijven;[36]

* Minuut. UBA II C 11.249. Afschrift KA CLXXIa[b] 93.

[37] alzoo ook het ontfouwen van dit laeste bedrijf meer haeperings aen[37]

[38] heeft, dan 't vertellen, van 't eerste. Welk mijn oordeel, indien het de[38]
[39] eere zal hebben, dat 'er UEd. haer zeghel aen steeke, dar ik ver-
[40] trouwen, dat zij mij mijne langzaemheit dus verre vergeven zal.[40]
[41] Ende op dezen toeverlaet, gebiede mij van heeler heeter harte in
[42] gunste van UEd. ende mijnen Heere Schotte, die 't den almoghen-[42]
[43] den gelieve in gloorie en voorspoedt altijds te bewaeren, nae
[44] wensch

[45] Ed[e] &c. van

[46] Uwer Ed.

[47] Onderdaensten Toegedaensten

[48] dienaer

[49] P C Hóóft.

[48] Vanden Hujze te Mujden,

[49] den j[en] Augusti *a* 1633.

Over de *Nederlandsche Historiën*, het wachten op het afschrift en de moeilijkheid en ingewikkeldheid van de gezagsverhoudingen in vroeger eeuwen.

Eindnoten:

2 *Naerdien...hebben:* Omdat mijn misbaksels met zoveel genade door uw wellevendheid ontvangen zijn.
3 *derzelve* (dat.): u (Mem. 1).
4 *oft...maeken:* of door de vergoelijking van een welgezinde sympathie ooglijk te maken.
5 *lijdelijk:* zodat het ermee door kan (WNT *lijdelijk* 2199 3).
6 *d'afschrijvers te prikkelen:* de kopiïsten aan te zetten; *het voortshinken* (zelfkleinering).
7 *die uit liefde dienen:* die het voor niets doen.
8 *in 't spoorleggen eener taele:* bij het uitzetten van het spoor, de weg, van een taal (een plaats die bewijst, hoe zeer Hooft zich van zijn rol als gids en voorbeeld bewust was); *huirlingen:* betaalde krachten (die hun werk niet met inzicht doen).
10 *stellingen:* uitdrukkingswijzen (WNT *stelling (I)* 1332 2 d); *gaê slaen:* goed letten op.
11 *stips:* stipt (volgens WNT *stip (II)* een 'pedantisme' van Hooft).
12 *der mijne:* aan mijn traagheid.
13 *En zeker:* waarachtig; *verschil:* de onderlinge afwijking.
14 *zaeken:* geschiedenis (latin.).
15 *mengelinx:* doormekaar, ongeordend; te zaem genaejt (fig.).
16 *dan bij:* behalve door.
17 *eendraghtigh geschal:* homogeen geluid.
19 *over:* voorbij; aengesukkelt is het hoofdwerkwoord; adverb. bep. daarbij is tot....neerlaegh.
21 *behalven...raeken:* behalve dat de staatsinrichting, die haast niet waarneembaar is door de elkander op onduidelijke wijze doorkruisende wetten, verordeningen, plakkaten, costumen enz.

(van verschillende instanties wier onderlinge machts- en competentieverhoudingen ook onduidelijk zijn enz.) in later jaren zal beginnen gladder te worden en een herkenbare en beschrijfbare vorm te krijgen (de japon heeft in een pers een oneindig aantal kreuken gekregen; later worden die minder scherp (ze vermeukelen) en wordt de snit beter zichtbaar).

24 *zoo...dingen:* ik zal gesteund worden door de hulp van geesten die meer kennis dragen van de dingen der wereld.
26 *berichting:* inlichtingen.
27 *geoppert:* geholpen; *vesten:* vestigen.
28 *hunne pooze:* hun tijd; *in...zaeke:* in het besturen van het land.
29 *het overvlieghend vernuft:* de hoogvliegende geest.
31 *Met eenen:* Ook.
33 *achter:* na.
35 *veelerleij...neemen:* het streven en doen van velen in de gaten te houden.
36 *ordeningen:* instellingen, regelingen (WNT *ordening* 1468 2); *bedorvene:* corrupte; *stijven:* bevestigen (WNT *stijven* 1650 a).
37 *alzoo...heeft:* (afh. v. *dat*, r. 31) zo ook het beschrijven van deze laatstgenoemde actie vaker hapert.
38 *Welk...vertrouwen:* (prolepsis) En indien dit oordeel van mij de eer zal genieten dat u het bevestigt, durf ik te vertrouwen.
40 dus verre (apposit. bij *langzaemheit*).
42 Schotte, vgl. *536*.

589 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e Tesselscha Visschers, huisvrouwe van Sr Allart van Crombalgh, in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e

Foelix scelus virtus vocatur.[2]

Gelukkighe schelmerij wort deughd genoemt.

[4] Wat zegt ghij van den H. Schaep. Voor dat ghijlujden zijnen hof[4]
[5] gestroopt hebt, zeindt hij mij twaelf artichokken. Mij dunkt dat de
[6] man, Romulus te boven gaet. Want deeze troonde, om zijn' stadt[6]
[7] volkrijk te maeken, de strujkroovers derwaerts, alleenlijk met hun
[8] veilighe hoede te gunnen, Schaep voeght 'er noch schenkaedjen bij.
[9] Is dat niet om een' treflijker heerschappie, dan de Roomsche, te[9]
[10] stichten? Ik veirdigh' 'er UEE de helfte af toe, die dezelve verdient
[11] hebt; ende eighene d'andre helft, om deel aen een' ongerechtigheit[11]
[12] te hebben, die zoo wel beslaeght is. Gister zandt ik UE 't paer ver-[12]
[13] gete mujlen. Nu bevinden, dat 'er Joffr^e Duarte al meê van haere[13]
[14] veêren gelaeten heeft.

[15] Die koomen hier nevens over waeijen. Bruin zijn ze, ende, zoo ik
[16] denk, ujt de wieken van dat Helsch Engeltjen de Min, getrokken:
[17] ende dat het jonxken in slaep gezongen moest wezen, eer 't zich zoo[17]
[18] ontplujmen liet. Adieu Keelbanden; ende blijft hartgrondelijk[18]
[19] gegroet, van

[20] U E

[21] Verplichten, dienstw^sten

[22] P C Hóóft.

[21] Ter vlucht, ujt mijn

[22] Toorentjen, 2 Aug. 1633.

Over artisjokken, die op het buiten van dr. Geraerd Schaep, vgl. *650*, geroofd zijn. De buitenplaats kan nog niet het bekende Schapenburg in 's-Graveland zijn. Dr. Geraerd Schaep, 1598-1666, raad 1624-1666, schepen, elf maal burgemeester van

* Origineel. KA CLXXIa^b 94.
Hs. Watervlek.

Amsterdam, Raad v. State 1649-'51, Gec. Raad 1654-'56, gezant in Denemarken en Zweden 1644-'45.

Eindnoten:

2 *Foelix* etc.: Felix scelus virtus vocatur: ‘Geslaagd misdrijf wordt deugd geheten’ Seneca, *Hercules furens* 251-252.
4 *Voor dat:* Ter vergelding van het feit dat.
6 Romulus, stichter en eerste koning van Rome. Hij zou zijn stad inwoners bezorgd hebben door straffeloosheid aan struikrovers te beloven.
9 *trefflijker:* beter nl. over de harten.
11 *eighene:* eigen mij toe.
12 *wel beslaeght:* goed uitgevallen (WNT *beslagen (II)* 2029).
13 *van...gelaeten:* schade geleden (WNT *veer (I)* 1230; Stoett no. 2340), maar ook, blijkens r. 15-18, iets dat letterlijk van veren was.
17 *gezongen*, nl. door Francisca.
18 *keelbanden*, vgl. *587* r. 20.

590 *Aen den Heere Geraert Schaep.*

*

[1] Mijn Heere

[2] 'T is waer, als wij laestmaels onheuslijk genoegh mê Joffr[e] Uwer E[2]
[3] gemaelinne de hofstêe afliepen, dat 'er eenighe Krauwaeten onder[3]
[4] de troep waeren, die wel 2 oft 3 artichokken van de strujk roofden,
[5] en raeuw te lijve sloeghen, naer hunne gewoonte, die nochtans wel[5]
[6] te pas quam, om mijne keuken onbezoedelt van metplechtigheit[6]
[7] aen hun misdrijf te houden. Dat UE nu gelieft het zelve niet alleen
[8] straffeloos te laeten, maer daerenboven komt beloonen dunkt mij
[9] geen' onnoozele gifte maer eer een' doorluchtighe milddaedigheit[9]
[10] te wezen, die bestaen moght om den grondslagh te leggen van[10]
[11] treflijker staet, dan de geene dien Romulus stichtte: gemerkt hij[11]
[12] om een' volkrijke stadt te maeken, slechts met vejlighe hoede de
[13] strujkroovers getroont, niet (gelijk U E) beschonken heeft. D'eene[13]
[14] helft der vereeringe mij niet voor heden behandight, zeind' ik aen[14]
[15] de stroopers die ze verdient hebben; d'ander eighen' ik zelf, om
[16] deel aen een' ongerechtigheit te genieten die hun zoo wel vergaen is,
[17] dat ik duchte, zij zich noch met ijdele gloorije bezondighen zullen:
[18] cum foelix scelus virtus vocetur.
[19] Wijders, zoo UE ons de eere zal gunnen van de sausse te verzoeken,[19]
[20] die mijn Huisvrouwe tot dit gerecht weet te berejden, wij zullen
[21] UE dubbelen dank schuldigh zijn. Indien uwer E de kost niet
[22] gevalt, ten minsten beelde mij in, dat Joffr[e] UE beminde smaek in[22]
[23] den drank zal vinden, om de geur der braembeezen, die 'r in ver-
[24] dronken zijn. Ende oft met de reste gedeunt moght schijnen, dit[24]
[25] zeker is ernst; insgelijx, dat UE zich verwaerdighende mij erghens
[26] te werke te stellen, bevinden zal,

[27] Mijn Heere,

[28] U E

[29] Dienstwillighen

[30] P C Hóóft.

[29] Van den Hujze te

[30] Muiden, 2[en] in Oestmaent,

[31] 1633.

* Minuut. UBA II C 11.881. Afschr. UBL. Pap. 13.

Vgl. *589:* Schaep stuurt, in plaats van een aanmerking op het plukken van artisjokken te maken er nog wat meer, zodat Hooft met deze vurige kolen op zijn hoofd moet bedanken en zijn verontschuldiging aanbieden. Door een woordspeling met ‘struikrovers’ weet hij de adressaat op een eervol klassiek

voetstuk te plaatsen. Hij stuurt als tegengeschenk een door Leonora gemaakte, saus.

Eindnoten:

2 *'T is waer:* allusie op de formule van getuigeverklaring, 'verclarende hoe waer is, dat enz.'; *als:* toen; *onheuslijk genoegh:* onhebbelijk genoeg; *mê Joffr^e...gemaelinne* (dat.), namelijk hoewel zij thuis was: daarin zat vooral de onheusheid.
3 *afliepen:* over het landgoed liepen, met toespeling op het al stropend het land aflopen van soldaten; *Krauwaeten:* Kroaten, huursoldaten, berucht o.a. bij de uitmoording van Maagdenburg die nog vers in het geheugen lag (1631); met bijgedachte aan *krauwen:* krabben?
5 *te lijve sloeghen:* opaten; hunne, nl. van de Kroaten; *wel...quam:* goed uitkwam.
6 *om...te houden:* om mijn keuken (waar ze dus niet hoefden te worden gekookt) onbevlekt met medeplichtigheid aan hun misdrijf te doen blijven.
9 *onnoozele:* onbeduidende, geringe; *doorluchtigh:* verheven.
10 *bestaen moght:* het durfde ondernemen.
11 *treflijk:* aanzienlijk; *gemerkt:* aangezien (toespeling op het verhaal over Romulus, vgl. *589*).
13 *getroont:* aangetrokken.
14 *vereeringe:* geschenk; *mij...behandight:* mij pas vandaag overhandigd (vandaar dat ik niet eerder bedankt heb); *ijdele gloorije:* onnozele eigenwaan (WNT *glorie* 1532).
19 *verzoeken:* proberen, proeven.
22 *beelde in* (Mem. 6).
24 *gedeunt:* geschertst.

591 *Mijn Heere Mijn Heere Hooft, Baillieu van Goijland, Drost ende Castelein van Muijden &c*

*

(*Hooft:* Haeghe 4 Ht Mujden. 6 Aug. 1633.)

[1] Mijn Heer:

[2] Mijn' sieckte en is soo doods-gelijck niet geweest, dat sij mijn ge-[2]
[3] wisse tot voldoeningh van beloften en schulden geperst hebbe:
[4] maer mijn lijden soo lijdelick, dat het in mij desen slagh van tijd-[4]
[5] verdrijf heeft geleden. Wel meer: het is met mij geleghen, als met[5]
[6] de booste menschen in eenen anderen sinn, die aen 't wel-doen niet[6]
[7] te krijgen en zijn, voor het haer qualick gae. Daer en is voortaen
[8] niet, dat mij wat onbesigheits uijt mijn beroep kan bestellen, dan[8]
[9] ongesontheit: ende dit geluck, off ongeluck, slaet 'er bij, 'ten ware[9]
[10] ick met de scherpe bevelen vande doctoren tegens mijne genegent-
[11] heden worstelde, dat mijn' Cortsen ijeder een stadigh Gedicht
[12] souden wesen, ende ick niet suchten oft stenen dan in Rijm. Wel
[13] moet de Poesije paries proximus binnen mij zijn, daer sij sich soo[13]
[14] sekerlick aenden brand van 'therte ontsteeckt. Hoe ondertuschen
[15] sulcke dichten naerden roock smaken, moet ick de tonghe vanden[15]
[16] medelijdenden Leser bevolen laten. Vindt U.E. sulcken gheur in[16]
[17] 'tghene hier neffens gaet, sij vergheve het de swackheden van een
[18] man, diens tongh, in sulcke buijen, onwetende op vreemde talen[18]
[19] slaet, bijnaest als 't den besieckten gaet.[19]

[20] Joff[re] Crombalck, die ick altoos, neffens U.E. in hooghe achtinge
[21] blijve houden, heeft mede niet vrij konnen gaen. In menigh jaer is[21]
[22] mij 'tgeluck niet gewerden van haer te sien. Soo tracht ickse te[22]
[23] hooren, is 't mogelick; en soeckse aende spraeck te brenghen, met[23]
[24] een' opgeraepte vraeghe, diens voldoeningh mij min waerd is, dan[24]
[25] haer antwoord. Soo sij noch binnen U.E. gesagh is, versoeck ick[25]
[26] dats'er met kracht en aensien van beleefde redenen toe geporrt[26]
[27] werde. Soo ickse te laet soecke, dat haer het papier, bij gelegentheit,[27]
[28] te huijs moghe gaen. Niet veel meer en gedooghen mijn' swacke[28]
[29] vingeren,

[30] Mijn Heer, aen

[31] U.E. ootmoedighe dien[r]

[32] CHuijgens

* Origineel. UBL Pap. 2.

[32] Inden Haghe. den 4^{en} Aug.

[33] 1633.

Huygens stuurt het Franse lofdicht *Sur la vie de Henri le Grand de Monsr Hooft Bailly de Goylant, Drossart et Chastellain de Muyden*, waarom Hooft in *563* gevraagd heeft. - Hij doet bovendien een stap om de goede betrekkingen met Tesselschade weer aan te knopen.

19 Nicolaes Hasselaer

Istrea Phakiq' decus, sic nectare dis Otia seu Pæan curisq' vacantia ferret
Plena miner natu Grotius ora tulit. Tempora mirata ethes quæq' fama fer
Sive ageret conspecta foro facundia causas, Cum fratre ambigua poterat contendere pa
Sanè prior in toto viserat illa foro. Sed major pietas ambitione fuit.
A. Hanneman pinxit H. Bary sculp. Ric Heinsius
20 Willem de Groot

Eindnoten:

2 *sieckte:* Huygens was de 13e juli ziek in Den Haag teruggekeerd van de veldtocht; *doodsgelijck:* gelijk aan de dood, op de dood lijkend. Vgl. WNT *dood* 2865: *doodsgelijk* = gelijk aan een dode. Zeer ongewoon; citaat uit Cats: doods-gelijcke wangen: wangen als van een dode; hier dus anders: op de dood lijkend (niet in WNT); *dat...hebbe:* dat zij mijn geweten tot nakoming van beloften en kwijting van schulden zou hebben gedreven.

4 *maer...lijdelick:* maar mijn lijden is zo lijdelijk (dragelijk) geweest (woordspel!); *desen...tijdverdrijf:* dit soort tijdverdrijf (nl. het bijgaande franse gedicht op Hoofts *Henrik de Gróte*, W. II, 254).

5 *geleden:* toegelaten (voortzetting van het woordenspel); *Wel meer:* Veel sterker!; *met...sinn:* met de mensen met wie het in een andere (morele) zin het slechtst gesteld is (*boos* moet zowel op Huygens' toestand betrekking hebben als op die van de moreel slechte mensen; Huygens speelt met tweeërlei bet. van *boos:* ziek en slecht. Vgl. *quaedt* oogh = ziek oog, *949*; ook *quaed* kan beide betekenissen (fysiek en moreel) hebben. Deze bet. van *boos* niet in WNT).

6 *niet:* niets.

8 *wat...bestellen:* een beetje vrije tijd (vrijaf) van mijn beroep kan verschaffen.

9 *ongesontheit:* (opzettelijk, parallel met *onbesigheit;* onbezigheid niet in WNT); *slaet'er bij:* komt erbij, gaat ermee gepaard; *'ten...Rijm:* dat als ik niet tezamen met (gesteund door) de strenge bevelen van de dokters tegen mijn neigingen (verlangens, begeerten) in zou gaan, mijn koortsen elk een doorlopend gedicht zouden zijn, en ik niet zou zuchten of kreunen dan in rijm (*'ten...worstelde* proleptische bijw. bep. in *dat...Rijm*).

13 *paries proximus:* de naastbijzijnde wand (nl. aan mijn hart, de vuurhaard). Met toespeling op Horatius, *Epistulae*, 18,84 *nam tua res agitur, paries cum proximus ardet*, 't raakt toch uw eigen belang, als 't huis van uw buurman in brand staat; *daer...ontsteeckt:* aangezien zij zo zeker ontbrandt aan het vuur van het hart (het koortsvuur heeft daar zijn oorsprong) (*daer* = aangezien, komt in 17e eeuws nog zeer zelden voor. Het betekent gewoonlijk waar (lokaal) of terwijl (temporeel).
15 *naer...smaecken:* (vanwege dat branden!) (denigrerende uiting over eigen werk).
16 *bevolen laten:* overlaten.
18 *onwetende:* zonder dat hij (de tong) ervan weet, onwillekeurig; *op...slaet:* vreemde talen gaat spreken.
19 *bijnaest:* bijna net; *besieckten:* lijders aan vallende ziekte (vgl. WNT *beziekt* 2465; vooral: ziek door vallende ziekte (of melaatsheid) Kil. *Comitialis* (morbus comitialis = vallende ziekte) (Huygens schertst; hij stuurt met deze brief zijn Franse lofdicht (W. II, 254) waarin hij Hooft vergelijkt met Tacitus).
21 *vrij...gaen:* kunnen ontsnappen (zij krijgt dus ook een gedicht).
22 *gewerden:* te beurt gevallen; *Soo:* Derhalve.
23 *aen...brengen:* aan het praten te krijgen.
24 *een opgeraepte vraeghe:* een vlug bedachte, verzonnen vraag, ‘zo-maar-een-vraag’ (WNT *oprapen* 1109 zelf uitdenken, verzinnen), nl. de vraag of Vondel nog dicht ter ere van Oranje. Zie het gedicht aan Tesselschade in W. II, 254, aanvangend *Slaet Vondelen noch vijer...* Tesselschade heeft Huygens teruggeschreven, zie Hoofts brief aan haar van 14 aug.: ‘Mij is lief dat UE den swakken Huighens met een tooghjen inkts gelaeft hebt’. Ook deelde zij Huygens' vraag aan Vondel mee, die toen zijn *Vredewensch aen Constantijn Huighens* schreef (W.B., III, 392). Vgl. W. II, 254, noot 1); *diens voldoeningh:* welker beantwoording.
25 *haer antwoord:* nl. op de vraag aan háár gericht in de laatste 4 vss van zijn gedicht, vgl. W. II, 254; *Soo...is:* Als zij nog binnen uw zeggen valt (nog bij u is, zodat gij met haar spreken kunt) (WNT *gezag* 2156: uitspraak, oordeel, gezegde, woord (meestal *gezeg*) (Tesselscha logeerde sedert ongeveer 18 juli in Muiden. Vgl. 584 en 585. De tijd van de bijeenkomst in Muiden waarover Brosterhuyzen het heeft, was gesteld op het laatst van de week van 16-23 juli. Br. kwam op zondag 24 juli. Als Huygens het mogelijk acht dat Tesselscha er nòg is, is hij er ver naast.)
26 *dat...werde:* dat ze ertoe aangezet wordt (tot antwoord aan hem) met krachtige en uitgelezen vriendelijke woorden; *kracht van beleefde redenen* = krachtige, (maar) vriendelijke woorden; *aensien van beleefde redenen* = aanzienlijke, (goed gekozen, uitstekende, voortreffelijke) (en) vriendelijke woorden. WNT *kracht van* 52: grote hoeveelheid van, is ook mogelijk, maar ‘krachtig’ lijkt hier beter; *aensien* = voortreffelijkheid enz., vgl. aanzienlijk.
27 *Soo...soecke:* Als ze al weg is; *dat...kome:* laat dan het papier (met mijn gedicht voor haar) bij gelegenheid aan haar toekomen.
28 *Niet...vingeren:* Niet veel meer (dan wat ik nu schreef) laten mijn zwakke vingers toe aan uw enz.

592 *Aen den Ridder Huighens.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Kaizar Rudolf vertoonende te zekeren tijde eenighe Chijmische[2]
[3] werken, aen mijnen Neve P J Hóóft U Ed. gestr. bekent, zeid' 'er[3]
[4] bij, dat het van geen' aerdsche warmte gestooft was, maer zijn vuir[4]
[5] inde straelen der Zonne ontschindelt. Een merkwaerdigh staeltjen[5]
[6] van een overvlieghend vernuft, gelijk men dikwijls vindt bij lujden[6]
[7] van zijner leeste.[7]

Rarus enim sensus communis in illa[8]
Fortuna.

[10] De goede vorst scheen te geloven, dat de róókelooze hemellichten,
[11] de stof, daer zij den brandt in steeken, van gelijke zujverheit mae-
[12] ken. Koopt ghij geen glas? zouden onze kinkels zeggen. Voor mij;[12]
[13] ik ben van 't kaizarlijk gevoelen; door drift van eerzucht niet, maer[13]
[14] door ervaerenis, betuighende, dat de koortse Uwer Ed. gestr. van[14]
[15] hoogher hitte toegekomen, haeren oorspronklijken aerdt, den harte[15]
[16] ende geest heeft aengeblaezen, en daer in een' gloedt verwekt, die
[17] met geen' damp oft smook altoos ontheldert is: 't en zij men voor[17]
[18] een wolxken onder die klaerheit rekenen wil, d'overvloet van lof[18]
[19] mijner penne gegeven: 't welk nochtans te vergeven staet ten[19]
[20] opzichte, dat

Pictoribus atque Poetis &c.[21]

[22] Tesseltjen is noch dat ouwde even jonge zoetemelxhart, wel ge-[22]
[23] soorteert met mijn' lieve Leonoor, derwelke zij op eenen roemer tot
[24] Zinspreuk toegewijdt heeft: Altijts vroo. Indien U Ed. gestr. zoo[24]
[25] mildt van eergunst wort, als zich eens bij ons te komen ververssen,
[26] zij zal 'er een' jeughd ujt zuighen. Wij zijn haer gezelschap quijt;[26]
[27] maer zullen in geenen gebreke wezen van haer de veirsen toete-[27]
[28] veirdighen ende ik veel min van eeuwelijk te blijven,[29]

[29] Mijn Heere,

[30] UEd. gestr.

[31] Verplichste ootmoedighste

* Minuut. UBA II C 11.883.
Hs. f° 2^{r} v.e. ontv. brief, afgeknipt.

[32] dienaer

[33] P C Hóóft.

[31] Vanden H t Mujden

[32] 7 Aug. 1633.

Eindnoten:

2 *Kaizar Rudolf:* Rudolf II, 1552-1612, vgl. *14; chymische werken:* chemische (alchimistische) werkingen, processen (proeven).
3 *P.J. Hóóft:* vgl. *15, 557*.
4 *het:* (kan alleen slaan op *werken*): de stof in die processen betrokken?; *zijn vuir:* het vuur van die stof, de hitte ervan.
5 *ontschindelt:* ontstoken was (WNT *ontschindelen* 1958: ontvonken (trans.).
6 *overvlieghend:* hoog, buitengewoon (WNT *overvliegen* 2168: uitmuntend, voortreffelijk, buitengewoon). Vgl. *588* r. 29.
7 *van zijner leeste:* van zijn soort (WNT *leest* 1360; dit citaat).
8 *Rarus...Fortuna:* ‘Zeldzaam is immers 't gezond verstand in een zo hoog Vorstelijk ambt’. Iuvenalis 8,73-74) (Hooft maakt een tegenstelling tussen gezond verstand en *overvlieghend vernuft*, dat hier zoiets moet zijn als een vernuft dat zeer hoog reikt, maar gespeend is van nuchterheid, meer door de fantasie wordt geleid. Deze betekenisnuance niet in WNT).
12 *Koopt...glas:* (ongeveer): wat een onzin, dat kun je net denken, laat je niets wijsmaken. Vgl. WNT *glas* 40: verouderde uitdrukking, vaak gevolgd door: ik denk wel neen. Letterlijk: Koop je geen bril (om beter te zien)? Ik denk van niet (dat zie je zonder bril wel). De uitdrukking werd gebruikt na een ongerijmde bewering. Zie ook WNT *koopen* 5384 en Oudemans 156; *kinkels:* boerenpummels (het is een typische volksuitdrukking); *Voor mij:* Wat mij betreft.
13 *'t kaizarlijk gevoelen:* de mening van de keizer; *door...niet:* niet doordat eerzucht mij drijft (nl. het met de keizer te houden).
14 *door ervaerenis:* door mijn ervaring, ondervinding; *betuighende:* die bewijst (hij weet dus door ondervinding wat er nu volgt; zo moet het gebeurd zijn, krachtens zijn ervaring van Huygens' lofdicht).
15 *dat...aengeblaezen:* dat de koorts (nl. de rijmkoorts) door een hoger gloed over u gekomen, haar oorspronkelijke aard (haar aard die zij aan haar hogere oorsprong heeft ontleend) aan uw hart en geest heeft meegedeeld.
17 *met...is:* door geen enkele (volstrekt geen) damp of rook van zijn helderheid beroofd is; *voor...wil:* als een wolkje temidden van die helderheid wil beschouwen.
18 *d'overvloet...gegeven:* (nl. in het franse lofdicht voor zijn *Henrik de Gróte*).
19 *te...staet:* moet vergeven worden; *ten opzichte dat:* in aanmerking genomen dat.
21 *Pictoribus atque Poetis etc.:* Horatius, *ars* 9-10: Pictoribus atque Poetis quidlibet audendi semper fuit aequa potestas. ‘Dat schilders en dichters altijd toekwam hetzelfde recht: wat hun lust, ook te wagen (m.a.w.: zij mogen alles wat zij willen)’.
22 *dat...zoetemelxhart:* dat oude, (altijd) even jonge gevoelige schepsel (woordspel *oude, even jonge; zoetemelxhart:* vgl. Hooft's brief aan Huygens *631* van 30 mei 1634: *'t murwe hart van Tesseltjen*); *wel...met:* goed passend bij, het goed kunnende vinden met; *der welke:* aan wie.
24 *vroo:* blij; *zoo...ververssen:* zo gul wordt met ons vererende gunst dat ge u eens bij ons komt ontspannen (bij ons nieuwe krachten komt opdoen) (constructie *zoo mildt als zich* enz. thans onmogelijk; er staat eigenlijk: een mildheid die het niveau bereikt van zich...ververssen).
26 *zy...zuighen:* ge zult er jong van worden (een nieuwe jeugd uit putten); *Wij...quijt:* Vgl. Huygens' brief *591* r. 21-22.
27 *in...veirdighen:* niet nalaten haar de verzen toe te sturen (Huygens had hierom verzocht in dezelfde brief, als zij afwezig mocht zijn) (*van...veirdighen*, nabep. bij *gebreeke; van* blijft thans onvertaald.)
29 *ende...blijven:* en ik zal (nog) veel minder in gebreke blijven eeuwig te blijven.

Aen Joffr^e^ Franc^a^ Duarte, tot Alkmaer.

*

[1] Madamoiselle,

[2] La pauvre chere, en ce lieu, a une personne de vostre merite, ne
[3] meritoit des remerciements, qui ne servent, que pour nous plonger
[4] tant plus avant, dans un abisme d'obligations. Si nostre bonne
[5] volonté eust esté secondée du pouvoir requis, elle eust paru
[6] d'avantage, ni faillij de vous representer parfaitement la vigueur
[7] d'une affection tresvive et tresardente, a vos contentements. Si ne
[8] laissons toutesfois, d'expier ceste faute, par une peine fort sensible,
[9] tant du regret d'avoir manqué a nostre debvoir, encores que par
[10] foiblesse, comme par celle, que l' esloignement de vostre presence,
[11] et le languir apres tant de rares et relevées qualitez de corps et
[12] d'esprit, nous font souffrir. Et ne nous reste d'autre soulas, sinon
[13] dans l' attente d'en gouster encores, avant que cest' esté s' escoule.
[14] Et bien que cela soit doubteux, si serions marris de nous desfaire
[15] d'un' esperance si douce. Cependant, en vous baisant spirituelle-
[16] ment cent mille fois la belle et digne main, prions le createur, de
[17] conserver a jamais et vous et Monsr vostre marij en sa sainte garde,
[18] et en vos bonnes graces,

[19] Madamoiselle,

[20] Vostre tresobligé et plus

[21] humble serviteur

[22] P C Hóóft.

[21] Du Chasteau de Mujden,

[22] ce Aoust 1633.

VERTALING

Mejuffrouw,

Het povere onthaal, in dit huis, van iemand van uw verdienste, verdiende geen dankzegging die ons slechts des te dieper vermag te storten in een afgrond van verplichtingen. Als onze goede wil gesteund was door het vereiste vermogen, zou hij duidelijker gebleken zijn en u zonder mankeren en tot uw genoegen aan de kracht van een levendige en vurige genegenheid herinnerd hebben. Wij boeten voor deze fout niettemin door een zeer gevoelige straf: zowel door het berouw, tekortgeschoten

* Minuut. UBA II C 11.879. Afschr. UBL. Pap. 13.

te zijn in onze plicht, zij 't ook uit zwakheid, als door hetgeen het ver zijn van uw aanwezigheid en het verlangen naar zoveel zeldzame en verheven eigenschappen van lichaam en geest ons doen lijden. En er blijft ons geen andere

troost dan de verwachting, daar spoedig weer van te genieten, voordat de zomer voorbij is. Dit moge twijfelachtig zijn, toch zouden wij ons zeer ongaarne beroven van een zo zoete hoop. Inmiddels bidden wij de Schepper, terwijl wij u in de geest duizenden malen de schone en waarde hand kussen, voor altijd u en mijnheer uw echtgenoot in zijn heilige hoede te bewaren, en in uw goede gratie.

594 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e Tesselscha Vissers, huisvrouwe van Sr Allart Crombalgh, inde Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e

[2] Mij is lief dat UE den swakken Huighens, met een tooghjen inkts[2]
[3] gelaeft hebt. Wat hij meent met het topswaer van lauwer, en kan ik[3]
[4] niet anders vatten, dan 's prinssen triomfwaeghen. Maer wat zeght[4]
[5] ghij van die overdiefsche ooghen van Franche: die niet alleen meê-[5]
[6] slepen 't geen zij belonken, maer in de ziellooze dingen, een zucht
[7] verwekken om haer nae te loopen, als zij schoon uit hun gezicht is.
[8] Geestigh is deze inval. Heeft hem Crommetjen gezaejt, UE ont-
[9] fangen en gebaert, ik zagh noit paer beter gepaert, om de werelt,
[10] met geestighe kinderen te bevolken: en deze werelt niet alleen,
[11] maer alle de geene, daer Alexander af dróómde. Want UE baert al[11]
[12] ontfangende, ende behoeft geen' neghen maenden om te draeghen.
[13] Aij lieve, zeindt ons altemets zoo een houkindt t'hujs. Zij zullen ons[13]
[14] beter kortswijl strekken, dan de apen en meerkatten van Tassoos[14]
[15] venster. Ende ik zie 't 'er toe komen, dat het uwe wel haest met
[16] gelijken gedierte zal gestoffeert zijn. Zoo daer eenighe keerssen[16]
[17] t'Alkmaer zijn, zij moeten ontsteken aen de loogh uwer toortse, en[17]
[18] als kleene starren om de maene swerven. Zoo UE ons geene en
[19] zeindt van haere vruchten, lichtlijk dat wij die, zelf komen haelen.[19]
[20] Doch 't is noch onzeker oft het ons, dezen zoomer, gelukken zal.[20]
[21] Evenwel wij willen hoopen tegens alle reden van wanhoop aen,
[22] ende zoo zoet een speelpop, niet, uit de armen van 't gedacht,[22]
[23] ontslaeken. Ondertussen zij UE eerbiedelijk gegroet, ende Gode
[24] bevolen nevens alle de haeren,

[25] Mê Joffr^e van

[26] U E

[27] Verplichten dienstw^sten

[28] P C Hóóft.

[27] Uit mijn Toorentjen,

* Origineel. KA CLXXIa^b 95.
Hs. Watervlek.

[28] 14 Aug. 1633.

Over brief- en verzenwisseling, tussen Huygens, Tesselschade en Vondel. Doordat niet alles bewaard is, blijft er een en ander duister.

Eindnoten:

2 *swakken:* Huygens was al enige tijd ziek (van 13 juli tot 16 augustus met verlof); *tooghjen:* haaltje met de pen (WNT *toog (I)* 1106 3).
3 *topswaer enz.:* Huygens zond Tesselschade een gedichtje, om weer in contact met haar te komen na een tijd van zwijgen, met de vraag of Vondel nog niet dicht ter ere van de Prins, vgl. W. II, 254.
4 *Maer enz.:* Hier begint een lange en complimenteuze reactie op iets geestigs dat T. aan Hooft geschreven heeft, blijkbaar na ontvangst van de vergeten muilen waarbij de vergeten eigendommen van Francisca gevoegd waren. Men kan erin lezen dat Francisca die terugkreeg zonder erom gevraagd te hebben, terwijl T. dan wel om haar muilen zou hebben gevraagd. Dit onderstelt twee verloren brieven van T.
5 *overdiefsch:* zeer schelmsch (WNT in voce 165 1).
11 de werelden waar Alexander van droomde vgl. Q. Curtius Rufus, *Hist. Al. M.* VII, 7; IX, 6.
13 *houkindt:* pleegkind, wat hier op de geestigheid moet slaan, maar ook dit blijft vaag doordat wij Tesselschade's brief of brieven niet kennen.
14 *apen...venster:* niet helemaal juiste toespeling op een passage in Boccalini's *Ragguagli di Parnaso* LVIII, waar staat, dat Apollo, buitengewoon ingenomen met de grote kwaliteiten van Torquato Tasso, hem tot prins der dichters en grootvizier van de Italiaanse dichters verhief ‘en op hetzelfde uur met grote plechtigheid gaf hij hem de koninklijke insignia die men pleegt te geven aan de gelauwerde dichters: dat zij papegaaien aan de ramen en apen aan de deur mogen houden’.* De meerkatten blijven onverklaard. Ook apen?
16 *keerssen:* esprits?
17 *loogh:* vlam (WNT *loog (II)* 2770).
19 *vruchten:* verzen?
20 uit *601* blijkt dat die reis toen doorgegaan is. Want 's winters reisde men niet onnodig en als Crombalgh sterft (28 mei 1634) heeft Hooft in lang niets van T. gehoord, dus de reis is niet uitgesteld tot het voorjaar van 1634.
22 *zoo...ontslaeken:* zo'n prettige gedachte om mee te spelen, niet laten varen.

* Meded. van Dr. M.C.A. van der Heyden.

595 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden 14 Augt 1633 beant*w* 16 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] De Zoomer is een gladde tijdt, en slibbert mij ujt der handt, terwijl[2]
[3] deze zich opent, om vrienden te bewelkomen oft te beadieuwen.[3]
[4] 'T is goedt dat UE genaede met eenen open staet, om voor lief te[4]
[5] neemen, 't geen zij niet en ontfangt. Wederom heeft Tacitus een'[5]
[6] wijl zijnen naem moeten betrachten. Nu zet hij de tong weder[6]
[7] t'schrap, onzeker oft het lang duiren zal.

[8] Maer, al en weet ik geen' nieuwe deuntjes, die deze oude verbeteren[8]
[9] moghten, hebbe zoo luttel zuchts, tot den welgank van 't gemeen[9]
[10] niet, oft wenschte wel te hooren, waer 't met ons heir op ujtkomen[10]
[11] wil: ende wat 'er zij, aen 't geen mij S^r van der Wijen schrijft, van[11]
[12] 4^m ruiters, en 3^m knechten tot Wezel verwacht; mitsgaeders dat
[13] men t'Amsterdam 16^m ellen Oranje lint zoekt, om velttekens te[13]
[14] maeken. Kan men nu den volke geen' andere leuze geven, om zich
[15] van den vijandt t'onderkennen, zoo hangt de ujtkoomst der toght,
[16] aen 't wispelen van 't weefgetouw: ende meer aen der spoele, dan[16]
[17] der paerden snelheit. Maer 't bescheer des hemels zal 'er 't meeste,[17]
[18] immers 't al toe doen. In welk geloof ik vertrouwe dat UE met mij
[19] overeenstemt, die den zelven bevolen zij, nevens groete ende[19]
[20] eerbiedenis,

[21] Monsr mon frere, van

[22] U E

[23] Verplichten dienstw^sten broeder

[24] P C Hóóft.

[23] Ujt mijn Toorentjen,

[24] 14 Aug. 1633.

* Origineel. KA CLXXIa^b 96.
Hs. Watervlek

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 Hooft vergelijkt de zomer met een aal; de tijd glijdt weg door de vele bezoeken.
3 *beadieuwen:* adieu te zeggen.
4 *met eenen:* terstond, zonder zich te bedenken.
5 ‘tacitus’ betekent zwijger.
6 *de tong schrap zetten:* zich inspannen om te gaan spreken.
8 *al en...moghten:* al weet ik het bestaan niet van moderne nieuwsverhaaltjes die beter zouden kunnen zijn dan deze oude (Romeinse).
9 *zucht...gemeen:* liefde voor het algemeen welzijn.
10 *op ujtkomen:* naartoe.
11 *wat 'er zij aen:* wat er van aan is.
13 *velttekens:* standaards, regimentsvlaggen (enz.).
16 *wispelen:* waggelen (U.W. IV 372).
17 *bescheer:* beschikking (WNT *bescheer* 1954); *'t meeste, immers 't al:* het meeste, ja voorwaar alles (WNT *immers* 1460 3).
19 *den zelven:* de hemel, r. 17.

596 *A Monsieur, Monsieur Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 21 Aug^ti^ beant*w* 23 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] 'T waer wel reede, dat de pluimaedjen van zoo veel lofs, als UE mij[2]
[3] mede besteken heeft, bij haeren laesten, de wieken mijner naerstig-
[4] heit deeden wassen, en bet over wegh spoeijen. Maer, dan het een,[4]
[5] dan het ander, voeren mij buyen oft dikke wolken te gemoet, die[5]
[6] zoo licht niet te doorsnijden zijn, en beslommeren de vlucht. De[6]
[7] Historien eischen haeren bezetten tijdt: zulx al wat daer boven, te[7]
[8] schrijven, te lezen, oft te doen valt, ujt de ujren der vertaelinge
[9] moet gevonden worden. 'T gezelschap, gelijk UE wel bezeft, is ook[9]
[10] een daghdief, doch echter een ujtspanning, om den geest wat te[10]
[11] verneukelen. Wij hebben 't hujs nu ledigh van gasten, ende hoopen[11]
[12] dat UE met de HH. Professooren d'eerste zullen zijn, om de een-
[13] zaemheit te vervroolijken met redenen, die daerentussen niet zullen[13]
[14] laten te stichten.

[15] Voor weenigh daeghen tooghen hier deur zekere Heeren ujt den[15]
[16] Haeghe, die een groot gevoelen hadden van de toght zijner Doorl.[16]
[17] doch bekenden daer bij, dat de hooghstgehevene aenslaeghen, ons,[17]
[18] deurgaends, minst meegeloopen waeren. Zij wisten te zeggen, dat
[19] de Pensionarizen van ginszijde, in den Haeghe dapper de ronde[19]
[20] gedaen hadden, zich beklaeghende bij die van de regering dat men
[21] zoo geweldelijk ten oorlogh rustte. Verklaerden daerb[-] tot[21]
[22] Amsterdam verstaen te hebben, ujt monde van Mr Wille[-] de
[23] Groot, broeder vanden Heere Huigh, dat de Heer Wijtz a[-]
[24] onzen swaegher Hasselaer had geschreven, hoe hij in hoope [-][24]
[25] dat men van dezen zoomer, niet alleen steden, maer landtschappen[25]
[26] zoude verovren. Dit vind ik wat vreemdt van zoo eenen ernst-
[27] achtighen ende achterdachtighen Krijsman, haest heij te roepen[27]
[28] eermen over de sloot is. Ende moet zijne Ed. wel grooten schijn[28]
[29] van een' doorluchtighe ujtkoomst zien, oft zulke dingen ujtslaen,[29]
[30] met eenighen toeleg; misschien om den vijandt te doen duchten,[30]
[31] dat 'er aen zijn' zijde eenighe afval van naedruk smeult. Wat 'er af[31]
[32] zij, waer der pijne waerdt, ujt frere Hasselaer, aen wien ik mij ge-

* Origineel. UBA II C 13.102.
Hs. enkel vel, aan de rechterkant afgesleten. Tekstverlies.

[33] biede, te verneemen. Ende zal mij benieuwen oft het zoo breedt[33]
[34] magh wezen. De Sweedschen, hoor ik, zijn tot Wezel, aengekoo-
[35] men, maer niet bescheidelijk, hoe sterk. UE vertrouw ik, zal mij
[36] ujt de twijfel helpen: ende blijven, met alle, die haer lief zijn, Gode
[37] bevolen, nevens dienst en eerbiedenis,

[38] Monsr mon frere, van

[39] U E

[40] Verplichten dienstw[sten] broeder

[41] P C Hóóft.

[40] Ujt mijn Toorentjen,

[41] 21 Aug. 1633.

Lopende zaken. - Geruchten over omvangrijke krijgsplannen.

Eindnoten:

2 *'T waer wel reede:* Het zou wel in de rede liggen; *pluimaedjen:* vederbossen, fig. voor lof en eer (WNT *pluimage* 2831 g), door Hooft spelenderwijs opgevat als vergroting, versterking van de vleugels van zijn vlijt, waar ze in gestoken zijn.
4 *over wegh spoeijen:* opschieten, vorderen (al vliegende).
5 *buij:* kan synoniem zijn van *dikke wolk*, en dat versterken door herhaling; het kan ook de tegenwoordige bet. hebben.
6 *beslommeren:* belemmeren.
7 *bezette tijd:* vast in beslag genomen tijd.
9 *'T gezelschap:* De gasten.
10 *doch echter:* maar tevens toch.
11 *verneukelen:* ontspannen (U.W. IV 233 in voce).
13 *vervroolijken...stichten:* opvrolijken en tussen de bedrijven door ernstig geestesvoedsel geven.
15 *tooghen hier deur:* kwamen hier voorbij (en op kort bezoek).
16 *een groot gevoelen:* een hoge dunk.
17 *bekenden:* toegaven; *hooghstgehevene:* waar de meeste ophef van gemaakt is.
19 *de Pensionarizen van ginszijde:* in verband met de onderhandelingen waren de pensionarissen van Antwerpen, Brugge, Douai en Namen in den Haag.
21 *Verklaerden*, nl. de 'zekere Heeren' uit r. 15.
24 *Hasselaer:* Nicolaes.
25 *landschappen:* streken.
27 *achterdachtigh:* WNT geeft dit alleen als variant van *achterdochtig;* Hooft gebruikt het woord in de gunstige zin van *bezorgd aan de toekomst denkend*, wat een krijgsmansdeugd is; *haest...is:* (uitdr.) vlug 'hei!' ('hallo!', 'hoera!') roepen; voordat men zijn doel bereikt heeft.
28 *Ende moet zijne Ed.* (Mem. 5); *schijn:* blijk, bewijs.
29 *ujtslaen:* beweren.
30 *toeleg:* opzet.

31 *afval van naedruck:* afvalligheid van betekenis; *Wat...vernemen:* Wat er van aan is, zou de moeite waard zijn te vernemen van frère Hasselaer.
33 *oft...wezen:* of het er wel zo fraai mee geschapen staat, of het wel zo'n vaart loopt.

597 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1633 beant*w* 30 Aug^t)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] UE gissing, en de meening van den Heere Wijtz, zijn twee baeken,[2]
[3] mijns bedunkens, over een te brengen. Want het magh op Keulen,[3]
[4] en daer nae op Luxenburgh en Naemen zijn aengezien; zoo de
[5] toeleg opwaerts aen geldt. Een broeder des Ad^t Fiscaels, een man[5]
[6] die vrij wat verstands met lujden van bewindt, zonderling met den[6]
[7] Overste Melander, schijnt te houden, meinde, deez daeghen, dat
[8] het voorneemen wel zijn moght, door Brabandt in Vlaendren te
[9] trekken, en Dujnkerken, dat zoo winbaer als onhoudbaer is, ujt te
[10] rooijen, om den vijandt die haven t'onbrujk te maeken, met stich-
[11] ting eener sterkte, aen 't Scheurtjen, oft daer ontrent. Hachlijk vind[11]
[12] ik dit bestaen, om dat het volghen des toevoers ter genaede van den[12]
[13] windt zoude staen. Doch daer kon voor gezorght zijn, en zulk
[14] verdragh met Vrankrijk getroffen, dat men van die zijde verzien
[15] wierd. Hij twijfelde echter oft Antwerpen 't wit moght wezen;
[16] alhoewel 't overlang verzorght en gesterkt is. Komt ons meer volx[16]
[17] van boven toe, 't platte landt zal ten besten zijn. Het angt mij daer-[17]
[18] entussen, dat onze hooghstgehevene aenslaeghen meest al' klakke-[18]
[19] loos verdweenen zijn: ende valsch moet mijn' vreeze werden. Niet[19]
[20] lange en leg ik ons nu in den droom te blijven. UE hoop ik zal mij[20]
[21] ujt den mijnen wekken.[21]

[22] Neef Wujtiers deert mij, om 't gevaer zijner dochter die 't zalighst[22]
[23] te wenschen staet. Zoo 't 'er ujt vallen magh, verwachten wij U E[23]
[24] met de HH Vossius, Barlaeus, en Hasius, op Vrijdagh; oft liever op
[25] Zaterdagh, om wat tijds te hebben, binnen den welken UE ons
[26] verwittighe. Want wij zijn hier in een' barren hoek; en de honds-[26]
[27] daeghen neemen 't quaelijk, zoo men meer dan montjens maet
[28] ontbiedt. De suikerpeeren, kleen maer goedt, looven UEE geen'[28]
[29] quaeden daegheraedt. Ick wist gaeren wat het laeste boek mijner[29]
[30] Historien onder UE ende den H. Mostaert is: te weeten het achtste
[31] oft neghende; ende hoe veel blaederen UE daer af bevindt: om[31]
[32] wat rekeninx te maeken, waer het zal te slujten staen. UE kan 't[32]

* Origineel. UBA II C 13.101.

[33] aentekenen ende mij bekent maeken t'haerder overkoomst, daer ik
[34] niet aen wanhoopen wil: ende UE ondertussen Gode, in haere
[35] gunste beveelen,

[36] Monsr mon frere,

[37] U E

[38] Toegeneghen Gansdienstwillighen

[39] broeder

[40] P C Hóóft.

[39] Ujt mijn Toorentjen,

[40] 24 Aug. 1633.

Over de oorlogvoering. - Uitnodiging.

Eindnoten:

2 *baeken:* richtbakens.
3 *over een brengen:* bij elkaar doen passen; *het magh zijn aengezien:* het kan gemunt zijn.
5 *opwaerts aen:* zuidwaarts, vgl. *529* en r. 17; *de toeleg geldt:* het plan is gericht; *Een broeder:* Louis was auditeur van de Rekenkamer.
6 *verstand houdt:* betrekkingen onderhoudt; *lujden van bewindt:* leidende figuren; *de Overste Melander:* Overste: veldheer; bedoeld is Peter Holzappel of Eppelmann, vergriekst tot Melander, 1585-1648, opperbevelhebber van de Hessische troepen, in ongenade 1640, overgelopen naar de Keizer 1641.
11 *'t Scheurtjen:* de inham waaraan de haven van Duinkerken lag.
12 *dit bestaen:* deze onderneming.
16 *verzorght:* voorzien. Antwerpen rekende dus op een aanval; *volx:* krijgsvolk.
17 *van boven:* uit het Zuiden; *ten besten zijn:* prijsgegeven worden (voor approviandering, vgl. Wallenstein's beruchte stelregel ‘de oorlog moet de oorlog voeden’); *het angt mij:* het benauwt mij (WNT *angen* 461 II).
18 *hooghstgehevene aenslaeghen:* oorlogsacties waar te voren de meeste ophef van gemaakt is.
19 *ende...werden:* en moge mijn vrees ongegrond blijken (WNT *moeten* 985 2).
20 *leg ik:* neem ik aan.
21 *den mijnen*, nl. de droom.
22 *'t zalighst:* de dochter is blijkbaar ongeneselijk ziek.
23 *Zoo...magh:* Als de tijd het toelaat.
26 *in...hoek:* in de rimboe; *de hondsdaeghen:* de warme zomerdagen (vgl. *267*) maken het bewaren van etensvoorraad moeilijk.
28 *suikerpeeren:* verschillende soorten vroege peren (WNT *suiker* 501); *looven:* beloven (WNT *loven* 3104 5).
29 *daegheraedt:* blijkbaar at men ze bij 't ontbijt.
31 *en hoe...bevindt:* en hoeveel bladen dat (laatste) bij telling zal blijken te bevatten.
32 *waer...staen:* waar het afgesloten zal moeten worden.

598 *A Monsieur, Monsieur Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Dank hebt voor de betaelinge met zoo goedt een' woeker, als zij[2]
[3] geschiet zal zijn. UE broeder zal ons, nevens d'andre Heeren wel-[3]
[4] koom wezen: ende naerdien mon frere Schuil ook ooren heeft die
[5] nae weetenschap jooken, verlaet ik mij t'uwer E, derwelke gelieven[5]
[6] zal het zijne ujt onzen naeme te noodighen, om mij dus laet in den
[7] avondt van meer schrijvens te verschoonen. De tijdingen ujt
[8] Brabandt zijn zeker bedenkwaerdigh; maer te gelooven met be-[8]
[9] scheidenheit; zonderling van 't openleggen des vijands, 't en zij hij[9]
[10] een' borstweer van etlijke mijlen, ende goede spieden te baet heeft.[10]
[11] Ik zorghe zeer voor Duitslandt, ende dat de maeren van daer, ons[11]
[12] van de Sweeden zullen ontblooten, eer 't groote werk af raekt. God[12]
[13] geeve een beter ende UE de volkomenheit haerder deughdelijke
[14] wenschen, tot genoeghen,

[15] Monsr mon frere, van

[16] U E

[17] Gansdienstw^en^ broeder

[18] P C Hóóft.

[17] Vanden H t Mujden,

[18] ter ijl, 30 Aug. 1633.

Vervolg.

Eindnoten:

2 de zin slaat vermoedelijk op het kopiëren, dat ‘betaeling’ genoemd wordt omdat Hooft de Tacitusvertaling als tegenwaarde levert; *woeker:* rente wegens achterstand.
3 *UE broeder:* Jacob Baak; *d'andre Heeren:* Vossius, Barlaeus, Hasius.

* Origineel. UBA II C 13.100.

5 *verlaet...E:* vertrouw ik op u, die zo goed zal zijn het zijne (dit moet wel terugslaan op het niet genoemde woord *gezelschap*).
8 *bescheidenheit:* oordeel des onderscheids.
9 *openleggen:* in 't open veld liggen. De beide legers lagen in de Kempen in dorpen tegenover elkaar zonder tot een slag te komen. Zie Hooft's opmerking over onze 'hooghstgehevene aenslaeghen', *596* en *597*.
10 *spieden te baet heeft:* verkenners tot zijn beschikking heeft (oudste citaat WNT *v. Effen*).
11 *zorghe:* ben bezorgd; *ons...ontblooten:* ons van de Zweedse rugdekking zullen beroven.
12 *God geeve een beter:* God schenke (ons) een beter lot, geve een betere afloop (WNT *beter* 2215 B).

599 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Ik gebiede mij aen UE genam Monsr Brasser, ende wist geirne[2]
[3] wanneer 't geweest is ende hoe dikmaels, dat zijner E moeder oft
[4] moeije tot Delft, alle haere ringen en kleinoodjen overgaf, tot ver-[4]
[5] valling van 's gemeenen lands lasten: ende oft zijner E ook noch
[6] andere vrouwen bekent zijn, die zich gelijker wijze gequeten[6]
[7] hebben. Want deze omstandigheden eertijds ujt zijnen monde
[8] gehoort, zijn mij niet recht indaghtigh. Mij speelt, noopende den
[9] tijdt, in de zinnen, dat d'eene reize wel moght geweest zijn, tegens[9]
[10] 't ontzet van Lejden, dat ik nu gae bijder handt neemen, in geenen[10]
[11] wille om zoo gedenkwaerdigh een werk zijn loon t'onthouden, en[11]
[12] in 't graf der vergetelheit, gesmoort te laeten. UE gelieve mij 't[12]
[13] bescheidt hier af, nevens 't getal der blaederen van 't laeste boek der
[14] Historien, op overmorghen, hier te brengen. Want, niet naeders
[15] van UE bekomen hebbende, vertrouwen dat het geen' nieuwe[15]
[16] ujtschej, nocht laeter vallen zal, denkende op maendagh oft dinx-[16]
[17] dagh van hujs te trekken, ende hebben ons daer nae gestelt; met den
[18] ijver betaemende,

[19] Monsr mon frere,

[20] U E

[21] Verplichten dienstw^en broeder

[22] P C Hóóft.

[21] Vanden Hujze te Mujden,

[22] j Sep. 1633.

Baak vrage aan Joost Brasser, of zijn moeder of tante indertijd haar sieraden heeft opgeofferd ten bate van de oorlogvoering, en wanneer.

* Origineel. UBA II C 13.99.

Eindnoten:

2 *genam:* naamgenoot, Joost Brasser. Hooft schijnt het woord *genan*, misschien als etymologisch grapje, te veranderen.
4 *overgaf:* inleverde (of: ter beschikking van de overheid stelde, WNT *overgeven* 1711; 1712). *vervalling:* betaling. Hooft vermeldt het in boek IX (blz. 353 van de tweede druk (1656)).
6 *zich gequeten:* zich gedragen (WNT *kwijten* 796 c).
9 *d'eene reize:* de ene keer; *tegens:* vlak voor.
10 *in geenen wille:* niet van zins.
11 zoo...werk, nl. het opofferen van de sieraden.
12 *'t bescheidt hier af:* het antwoord hierop.
15 *vallen* fungeert als koppelwerkw.; de twee naamw. gezegden zijn *geen' nieuwe ujtschej* (d.i. *afstel*) en *laeter*.
16 deze reis kan heel goed het tegenbezoek geweest zijn, aangekondigd in *594*, waarop de ongedateerde dankbrief aan Francisca Duarte betrekking heeft (*601*). Het lange reizen en rotsen waarover Hooft op 2 october aan Baak schrijft (*603*) omvatte bovendien IJselstein. Dat *600* op 18 september in Muiden geschreven is, wijst erop dat Hooft toen, waarschijnlijk tussen de verblijven in Alkmaar en IJselstein, daar is geweest, want die minuut staat in een van de Muider kladboeken en niet op een los vel.
Ofschoon nog niet alle Alkmaarse transport-registers doorgewerkt zijn en daarin bovendien meestal geen huurcontracten worden opgenomen, mag uit de talrijke regesten die Mr. J.H. Rombach voor deze commentaar aan 't licht gebracht heeft, met enige waarschijnlijkheid afgeleid worden dat de Crombalchs in de voornaamste straat van de stad een gedeelte van een huis bewoonden. De Du Pas bezaten meer dan één huis, zij 't ook niet doorlopend onbezwaard. Dit zou kunnen verklaren, waarom wel Susanna Bartolotti bij Tesselschade logeert maar de Hoofts zelden of nooit.

600 *Aen den E Dirk van Noordingen inden Haeghe.*

*

[1] Mijn Heer

[2] Deze is om aen UE te richten de minujte mijner rek[e] ten einde UE
[3] gelieve dezelve te doen grosseren ende doubleren, ende bejde ter[3]
[4] Camere van de Rek[e] over te leveren, onder den gebrujklijken eedt,
[5] in conformité der procuratie hier nevens gevoeght; mitsgaeders
[6] exspeditie daer op te vervolghen. Maer UE gelieve verdacht te zijn,
[7] de voor*s* overleveringe niet te doen, dan bij advise ende ten tijde
[8] als de H. Rekenm[r] Mierop, aen wien ik mij hartlijk gebiede, zal
[9] dienstigh vinden, op dat mij niet en wedervaere als op mijne laeste,
[10] inde welke verscheide parthijen, mijns oordeels zeer iniquelijken[10]
[11] waren gerooyeert. Voorts, alzoo de acten mij op den 8[en] Aug. 1630
[12] verleent, om in pachte te hebben de civile boeten voor C £ tot xl.
[13] grooten, ende te passeren Lxxv £ jaerlijx voor 't onderhoudt van[13]
[14] eenen Dienaer van Justitie bejde voor drie jaeren ingegaen den 27[en]
[15] Maj anno 1630, zijn geexspireert, zal UE gelieven req[e] te presen-
[16] teren van den voor*s* pacht ende tractement: ende bij aldien 't advis[16]
[17] van den Rentm[r] Colterman daer op wort verzocht, het zelve van
[18] zijne E te vorderen ende hem daer voor te contenteren als nae[18]
[19] redene: ende alles veirdigh zijnde nevens de minujte, aen mij over[19]
[20] te zeinden. Waer toe ick mij zal verlaeten, ende ondertussen adver-
[21] tentie verwachten van den ontfank van dezen, blijvende

[22] Mijn Heere,

[23] U E

[24] Gansdienstw[e],

[25] P C Hóóft.

[24] Vanden Hujze te Mujden,

[25] den 18[en] Sep. 1633.

Eindnoten:

3 *grosseren:* in 't net schrijven.

* Minuut. UBA II C 11.251.

10 *parthijen:* posten; *iniquelijken:* onbillijkerwijs.
13 *passeren:* goedkeuren en ter verrekening opschrijven (WNT in voce 682).
16 *tractement:* salaris.
18 *contenteren*, euf. voor betalen.
19 *de minujte*, nl. die hierbij gaat.

*601 *A Madamoiselle Franchoise Duarte.*

*

[2] Si les remerciemens n' eussent lieu qu' apres l' entiere jouissance des
[3] bienfaits, je vois bien que j' en serois quitte pour jamais. Car vous
[4] ne nous avez pas seulement repeu de delices d'honneur et cour-
[5] toisie, durant le temps qu' estions à Alkmaer, mais la souvenance
[6] d'icelles ne cesse de servir encores continuellement de nourriture
[7] a mes plus douces pensées. Je vous rends donques ces arres d'un
[8] coeur reconnoissant en simples paroles, et attendraij avec passion
[9] l' heure, quand vous vous dignerez, me fournir l'occasion d'en
[10] faire paroistre par des effects. Ce que será, quant il vous plairá me
[11] rendre heureux de la gloire de vos commandemens; auquels, plus
[12] qu' aucun autre pretend de rendre une obeissance absolue, en vous
[13] baisant cependant cent mille fois les belles mains,

[14] Madamoiselle,

[15] Vostre plus humble et affectionné

[16] Serviteur,

VERTALING

Aan Mejuffrouw Franchoise Duarte.

Indien de dankbetuigingen pas volgden nadat de weldaden ten volle genoten waren, zie ik wel in dat ik van die plicht voor eeuwig zou zijn ontslagen. Want u hebt ons niet slechts verzadigd van de genoegens van eer en hoffelijkheid, gedurende ons verblijf in Alkmaar, maar de herinnering daaraan voedt nog onophoudelijk mijn zoetste gedachten. Ik schenk u dus dit handgeld van een dankbaar hart in eenvoudige woorden, en ik zal met hartstocht de tijd verbeiden, dat u zich verwaardigen zult mij gelegenheid te geven, die dankbaarheid met daden te tonen. Dit zal zijn wanneer het u behagen zal, mij gelukkig te maken met de eer van uw bevelen, waaraan meer dan wie ook verklaart een volstrekte gehoorzaamheid te bewijzen, terwijl hij u duizenden malen de schone handen kust,

Uw nederigste en toegenegenste
Dienaar,

* Minuut. UBA II C 11.880. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. achterop *593* met open ruimte eronder, dus later dan die geschreven. *593* vult blz. 879 helemaal.

602 (*W. Blaeu aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Erntfeste wijse zeer voorsienige Heere.

[2] Hoe hoogh mijn Heer de Groot bij u E, en uwe E bij hem geacht
[3] is, weet ick uijt uwe beijder monden. Daerom, dewijl u E, nevens
[4] veel goede patriotten, zijn tegenwoordigheijt met hertenleet moet
[5] derven, heb ick dit zijn afbeeldsel, uijt mijn druckerij voortge-[5]
[6] comen, u E, gelijck aen meer andere zijne beste vrienden, willen[6]
[7] mededelen, niet twijfelende, of ten zal om zijnen 't wille aengenaem[7]
[8] zijn. In schrijven onlangs van hem ontfangen, begeert hij dat ick
[9] zijne groetenisse zal doen aen sommige goede vrienden, insonder-
[10] heijt aen d'Heer Hooft, gelijck ick hier mede van zijnen 't wegen
[11] doe. eijndende beveel ick u E, na behoorlijcke gebiedenissen, inde
[12] bescherminge des Almachtigen, en mij in uwe goede gunst, blij-
[13] vende altijt uwe dienstwillige Neeff

[14] t Amsterdam den

[15] 23 Septembris 1633.

[14] Willem Blaeu.

Willem Jansz. Blaeu, de beroemde drukker, stuurt Hooft en andere vrienden een portret van Grotius, ‘voortgekomen uit’ zijn drukkerij. Vgl. *18, 104, 232*.

Eindnoten:

5 *heb(...)willen mededelen:* bescheidenheidsperfectum, Mem. 10.
6 *gelijck...vrienden:* evenals aan anderen die zijn beste vrienden zijn.
7 *mededelen:* iemand geven van wat men heeft (WNT *mededeelen* 342 1); *ten:* het en zal (negatie afh. van twijfelende).

* Origineel. UBL. Pap. 2.

603 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 2 Octob^r 1633 ontf. en beantw 3 dito)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Lang heb ik gewaekt met reizen en rotsen: nu beginne tot rust te[2]
[3] geraeken. Maer deze slaep is werklijker dan 't waeken, ende komt[3]
[4] UE bij wijlen in zijne bezigheit wederom steuren. Op gister van[4]
[5] Iselstein door Ujtrecht keerende, bewelkoomde mij mijn Neef
[6] Kindt met een' tijding, de grootste daer in een' eewe van gehoort[6]
[7] moght zijn. Te weeten dat de Heer van Bodek hem verzekerde, hoe,
[8] bij drie achtervolghende eighe booden, bevestight wert, en de
[9] maghtighe versleghenh^t van de Keulenaers gelooven deed, dat[9]
[10] d'Overste Walstein, met zijn gansch heir, den Kaizar af, en den[10]
[11] Evangelischen toegevallen was. Helpt mij ujt dezen droom. Want
[12] het dunkt 'er mij een: meer nochtans om de grootte der zaeke, dan
[13] om de kleente der waerschijnlijkheit. Want de bedenkingen die mij[13]
[14] hier op voor dezen in 't hooft gespeelt hebben, waen ik over een'
[15] wijle van mij aen UE geschreven te wezen. Nu melden noch
[16] d'Italiaensche loopmaeren, van swaer misnoeghen, dat de ridders[16]
[17] van dien Landaert hadden, over de gangen van Walstein; ende van
[18] 's Kaizars toeleg om hem den voet te lichten. Veele andere baeken[18]
[19] koomen hier op over een. Want hij is gehoont, en verdraeghen[19]
[20] geweest van zijn bewindt. Daer nae heeft men hem weder aenge-
[21] nomen, ende hij zich niet beweghen laeten, dan door voorwaerden,
[22] [+] zeidt *de Sweedsche soldaet*, die niet min en moghten, dan zijnen[22]
[23] meester in de krop steken. Namelijk hij bedong 't oppergebiedt[23]
[24] over alle 's Kaizars waepenen: ende dat zelf de koning der Honga-
[25] ren, niet oft zeer weenigh tijds in zijn legher zoude moghen ver-
[26] blijven. Dies is 't hem licht gevallen Oversten en soldaeten op zijn'
[27] handt te winnen, en alle achtbaerheit t'hemwaerts te trekken. Oft[27]
[28] hij de wil hebben zal, laet ik daer. Vast gaet het, mijns oordeels, dat[28]
[29] het hem open staet, zich ujt mombardije te stellen, ende eenen vande[29]
[30] Grootsten in Europe te maeken: ende dat zonder noodt van vreeze[30]
[31] voor kanskeering. Wederstaet hij die bekooring, men magh van[31]
[32] Duitsche trouw, en de Kaizar van geluk spreken. In lange verlangde[32]

[+] *Le soldat Suedois*

* Origineel. KA CLXXIa^b 97.
Hs. Watervlek.

[33] mij niet nae den ujtgank van een werk als dit. Waer over, zoo mij[33]

[35] de gunste gebeurt van toelichting in deze schemering, 't zal een[35]
[36] knoop te meer zijn aen de verbintenissen,

[37] Monsr mon Frere, van

[39] U E

[40] Reedsverplichten dienstw[sten] broeder

[41] P C Hóóft.

[40] Uit mijn Toorentjen.

[41] 2 Oct. 1633.

Over mogelijk verraad van Wallenstein.

Eindnoten:

2 *reizen en rotsen:* hyperbolische uitdrukking voor reizen en trekken, in dit geval (Alkmaar en IJselstein) stellig ironisch gebruikt; *gewaekt*, ook dit scherts, nl. tegenstelling met het slapen, waarmee de rust thuis vergeleken wordt.
3 *deze slaep is werklijker:* het thuis zijn eist meer werk.
4 *wederom:* net als vóor onze reis.
6 Guillaume 't Kindt, wonende te Utrecht, 68 j. oud, verklaart 9 mei 1643 o.s. voor not[s] N. Verduijn ald. op verzoek van Carel Arnoutsz. Hellemans te Antwerpen, dat deze 16/26 sept. 1596 omstr. 9 u. 's morgens te Hamburg geboren is. Bij Carel's vader, die een broer van zijn moeder was, heeft Guillaume als kind 16 jaar gewoond en toen ‘uyt curieusheijdt’ een familieboek bijgehouden, dat hij vertoont. Deze Guillaume komt bij Bisschops en Leendertz niet voor.
9 Keulen (bisdom) was voor de keizer.
10 *Overste:* veldheer; Wallenstein voerde een eigengerechtigde politiek, waardoor zijn trouw aan de keizer telkens in verdenking raakte. Het onderhavige gerucht was vals.
13 het was niet onwaarschijnlijk dat een veldheer met zo'n zelfstandige positie zijn vorst de gehoorzaamheid zou opzeggen.
16 ridders van de Italiaanse landaard: niet verklaard; Piccolomini?
18 *baeken:* tekenen, richtlijnen voor het denken.
19 *hier op:* op dit punt.
verdraeghen: ontheven, nl. in augustus 1630, volgens de wens van de katholieke keurvorsten; in april 1632 nam hij weer dienst, op voor de keizer uiterst bezwarende voorwaarden.
22 *de Sweedsche soldaet:* hiernaast in margine *Le soldat Suedois*, waaraan Brandt toegevoegd heeft ‘de F. Spanheim’. Fr. Spanheim, 1600-1649, uit de Palts, was prof. theol. in Genève sed. 1631, naar Leiden 1642.
23 *in de krop steken:* in het verkeerde keelgat geschoten zijn en wrok verwekken.
27 *achtbaerheit:* eer en gezag.
28 *wil:* sympathie.
29 *zich ujt mombardije te stellen:* zich aan voogdijschap te onttrekken, dus zich onafhankelijk te maken (momber: voogd); *ende eenen...maeken:* en zich tot een van de machtigsten van Europa te maken.
30 *zonder...vreeze:* zonder bang te hoeven zijn.
31 *Wederstaet...magh:* Als hij die verleiding weerstaat, dan mag men.

32 *verlangde...werk als dit:* ben ik niet zo benieuwd geweest naar de afloop van een onderneming als (van) deze.
33 *Waer over (...) 't zal:* Daarom zal het.
35 *toelichting:* voorlichting.

604 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 5 octob^r 1633 beant*w* 7 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Hierinne heeft UE de brieven van voorschrijven aende HH. van
[3] den Hoonert ende Reighersberghe; met vlugge zeghels, op datze[3]
[4] gelezen ende daernae geslooten moghen worden. Maer eer UE dat
[5] doet zal dienstigh zijn dat UE in de geene die aen mij gericht
[6] daerinne steken, bij de *E* betekenende de voor*s* Heeren, voeghe een[6]
[7] *d:* te weeten dat zij die moghen vinden aldus: *Ed.:* gelijk de wijze[7]
[8] is, daer men van lujden hunner soorte schrijft. UE houde mij dit ten[8]
[9] goeden, alzoo een kleen verzuim van eerbiedenis dikwijls koelte in
[10] de geneghenheit der lujden maekt. Wijders zoo had UE vergeten
[11] den brief, die vanden H. Reighersberghe melt, te slujten: 't welk[11]
[12] gedaen dient, ende daer nae weder opgebroken, in schijn oft hij
[13] besloten aen mij gezonden waer. Ick zoude ook raedzaem vinden,[13]
[14] dat nevens 't overleveren der brieven de goede lujden aen de HH
[15] behandighden dubbelt van 't vonnis tegens UE ende d'andre be-
[16] zorghers vanden boedel van Jacob Reael, bij 't hof van Hollandt
[17] ujtgesproken: alzoo 't zelve wel betrachtinge waerdigh is. Enighe
[18] andre bedenkingen heb ik noch, die ujt de penne niet en willen,[18]
[19] ende misschien wel verdienden, dat UE eens gins ende weder her-[19]
[20] waerts quaeme. Ende dus verre van nootzaeken. Belangende de[20]
[21] tijdingen aldaer van Walstein, verwondert mij dat men noch in die
[22] onzekerheit steekt. Dat hij op bedrogh der Evangelischen ten voor-
[23] neemsten zoude toeleggen, dunkt mij een hooghduitsch vermoe-[23]
[24] den. De groove verstanden hebben dit, dat zij altijds duchten ver-[24]
[25] kloekt te werden, ende de dingen meer meeten nae 't gewisse[25]
[26] hunner bequaemheit om bedroghen te werden, dan nae de reden:[26]
[27] ende is het der gaeuwen plaegh, dat men altijds omzien nae hen[27]
[28] heeft. Maer 't moght wel, dat Walstein het hart niet hoogh genoegh[28]
[29] hebbende, om een stuk van zoo groot een' gevolgh te bestaen, ende
[30] bedwemelt zijnde in 't overdenken van een werk dat de gemeene
[31] zoo wijdt te boven gaet, den middelwegh kooze ende eenighe
[32] vreede zocht te beärbejden, waer bij hij eenighen Vorstlijken, niet

* Origineel. KA CLXXIa^b 98.
Hs. Watervlek.

Koninklijken staet, ende voorts veiligheit voor zich zelven en
d'andere Vorsten moght bedingen: 't welk, mijn oordeels, zijn
zoude, indien men 't rijk in dier forme ophemelde, als 't was voor[35]
't inneemen van Boheemen door den Paltsgraef. 'T zelfste zoude[36]
ook minder opspraek van ontrouw onderwaerigh zijn, dan 't vol-[37]
komen verschuppen des Kaizars: alhoewel men, gelijk UE wel[38]
oordeelt, dit al mede zoude weeten te vergulden met glimp van[39]
redenen, die altijds de ooghen der Evangelischen t'over vervullen[40]
zouden. Mij gedenkt, als de Ridder Reael noch in Indjen was, dat[41]
'er in mijn gezelschap op den Dam gesproken wert, oft zoo een
man zich niet gemaklijk meester van die oorden zoude kunnen
maeken. Mijn swaegher Cloek mejnde dat hij te vroom was om[44]
een verraeder te worden. Waer op Burgermeester Graef dat pas,[45]
voeghde, dat men dien naem wel gewoon was te geeven aen de
geenen, die stadt oft landt den vijandt leverden, maer niet aen de
geenen, die 't voor hun zelven hielden. Francisco Sforza, eerste
Hartogh van dien naeme, gebrujkte 't legher der stadt Milaen, van
'twelk hij Overste was, om de zelve te bemeesteren, ende bleef[50]
echter in grooten aenzien, onder d'Italiaensche moghentheden:[51]
Zulx zijne naezaeten dien staet lange jaeren bezeten hebben, tot dat
het hun aen wettigh ojr ontbroken heeft. Toen heeft Kaizar Karel
dat Hartoghdoom aen zich getoghen, ende zijnen zoone als erfgoedt
naegelaeten. Dien 't luste d'exempelen van dusdaene handelingen[55]
op te zoeken, meenighte zoud' m' 'er vinden; en Caesar zelf wel-[56]
bekaejt staen om dit punt te beantwoorden. Daerentussen hebben[57]
zoo veele, zelfs deftighe ende vroome Kaizeren, geen been gevon-[58]
den in 't bezit des rijx, op 't zelve recht: alhoewel de rechtsgeleerden
lichtlijk verscheidene ujtvluchten t'hunner rechtvaerdighmaekinge
zouden weeten uit te vorssen. Maer 't regent hedensdaeghs groote
nieuwmaeren. T'Iselstein hadden wij der eene van 't overgaen der
stadt Nancy aen den Koning van Vrankrijk: maer drooghde haest[63]
op. Gister sweefde hier een gerucht, hoe Breda, door de bezettingen
van Berghen op Zoom ende Steenberghen bemaghtigt was, mits[65]
verstandt hebbende met eenighe soldaeten van binnen, die door
hongher en kommer tot d'overlevering bekoort waeren. Waer
daer ijet aen 't zoude anders klinken, denk ik. Niettemin 't over-[68]
romplen van Wezel, bleef etlijke daeghen, onverzekert. Dat UE in
lange niet van Tacitus vernoomen heeft, komt ten deele bij ons[70]
rotsen toe ten deele, door dien ik bezigh ben met mijn' jeughlijke[71]
rijmen bij een te raepen, ende te verschrijven, ten verzoeke van de[72]
HH. Verburgh en Brosterhujzen, die dezelve denken te doen
drukken, en de bequaemste in 't landt zijn om de liedekens op[74]

[75] zangmaet te stellen. Maer UE vergeet mij ook t'eenenmael, met
[76] S[r] Brasser te vraeghen nae de naemen, over lange verzocht, der[76]
[77] vrouwen die hunne kleinoodjen tot verval van 's lands gemeene
[78] kosten verschaft hebben. Noch komt mij in den zinne hier bij te
[79] voeghen, dat de H. Staekmans op Vrijdagh voorleden hier aen-[79]
[80] sprak, t'mijnen grooten leedtwezen, eer ik t'huis gekomen was.
[81] Zijn' Ed. zeide mijner schoondochter, naer Amersfoort te gaen. Oft[81]
[82] de rejze nu voorts nae Vrieslant lejdt, is mij onbekent. Maer 't zal
[83] Sr Vander Kindert hooghdienstigh zijn, dat zijn' Ed. ook monde-[83]
[84] lings eenen torn doe op de HH vanden Hooghen Raede. Vermagh[84]
[85] ik meer den goeden lujden te gevalle, UE magh gebieden,[85]

[86] Monsr mon frere, over

[87] U E

[88] Verplichten broeder

[89] P C Hóóft.

[88] Vanden H.t. Mujden,

[89] 5 Oct. 1633.

Hooft helpt de curatoren van Jacob Reael's faillissement aan introductiebrieven. - Oorlogsnieuws. - Voorbereiding van de uitgave der *Gedichten* (1636).

Eindnoten:

3 *vlugge of vliegende zegels* (WNT *vlug* 1984, *vliegen* 2514 2 β): zegels die zo los aan de brief gehecht zijn dat die gelezen en daarna gesloten kan worden. Baak heeft als curator van het faillissement van Jacob Reael brieven van aanbeveling aan Hooft gevraagd voor twee raadsheren in de Hoge Raad, Van den Honert en van Reigersbergh. Er is nl. een proces voor het Hof van Holland door de curatoren verloren, tegen welk vonnis zij appèl hebben aangetekend. Hooft stuurt behalve de gevraagde brieven (met vlugge zegels) de ook voor de raadsheren bestemde mee terug, die aan hem gericht waren en waarin waarschijnlijk om de aanbevelingsbrieven gevraagd werd. Baak had ze aan Hooft verzonden (r. 13).
6 *E* kon ook *Eersaeme* betekenen, het epitheton voor eenvoudige mensen.
7 *de wijze:* de door de conventie voorgeschreven wijze.
8 *daer:* wanneer; *soorte:* stand.
11 *van...melt:* over de heer van Reigersbergh spreekt.
13 de verklaring van deze overvoorzichtigheid ligt voor de hand: juist Van Reigersbergh was in opspraak geraakt doordat er een brief van hem aan zijn zwager Grotius in verkeerde handen was gekomen. Hij schreef daarin spottend over de verkiezingen en met instemming over de wijziging ten gunste van de Remonstranten die zich in de Amsterdamse vroedschap aftekende.
18 *die...willen:* nl. voorzichtigheidshalve.
19 *gins ende weder:* (op een dag) heen en weer.

20 *dus...nootzaeken:* tot zo ver over dringende zaken.
23 *hooghduitsch:* plomp, volgens vVl. II 343 n. 2; niet in WNT.
24 *De groove verstanden:* De domme geesten; *dat...werden:* dat ze altijd bang zijn, dat men ze te slim af is.
25 *meeten nae...werden:* afmeten naar het bewustzijn van hun geschiktheid om bedrogen te worden.
26 *nae de reden:* naar redelijk is.
27 *ende...heeft:* en het is de plaag van de intelligenten dat men altijd rekening met hen moet houden, voor ze moet oppassen.
28 *Maer...kooze:* Maar het zou wel kunnen, dat Wallenstein niet moedig genoeg is om iets dat zulke ernstige gevolgen heeft, te ondernemen, en, overweldigd door 't overpeinzen van een onderneming die de gewone zo ver te buiten gaat, een compromis koos (WNT *bedwelmen* 1261 I).
35 *in...ophemelde:* op die wijze ordende; *voor enz.:* dus voor het begin van de Dertigjarige oorlog.
36 *'T zelfste:* Dit (deze maatregelen).
37 *onderwaerigh:* onderhevig.
38 *verschuppen:* opzijschuiven.
39 *al mede:* ook al; *glimp:* schone schijn.
40 *altijds...zouden:* althans de protestanten zouden de voorwendsels gemakkelijk slikken.
41 *in Indjen:* als gouverneur-generaal.
44 *vroom:* rechtschapen.
45 *Burgermeester Graef:* Jacob Dircksz. de Graeff van Zuid-Polsbroek.
50 *bemeesteren:* vermeesteren.
51 *echter:* later, daarna; *moghentheden:* heersers.
55 *Dien 't luste:* Als men er lust in had.
56 *welbekaejt staen:* in grote verlegenheid zijn, met de mond vol tanden staan (WNT *bekaaien* 1560).
57 *Daerentussen:* Daar tussenin.
58 *deftighe:* bezadigde; edele (WNT *deftig* 2352 A 1; 5); *geen been gevonden:* geen morele scrupule gehad.
63 *maer* (die).
65 *mits...binnen:* doordat ze in verstandhouding stonden tot een aantal soldaten in de stad.
68 *Niettemin:* de overrompeling van Wezel is ook enkele dagen onbevestigd gebleven.
70 *komt...toe:* ligt ten dele aan ons reizen (WNT *toekomen* 495 b).
71 *mijn jeughlijke rijmen:* de verzen uit mijn jonge dagen.
72 *verschrijven:* verbeterd overschrijven: de bekende onderwerping aan de eisen van het metrum.
74 *drukken:* de uitgave van 1636, *Gedichten* (Leendertz nr. 3).
76 over lange, vgl. *599*.
79 Staekmans vgl. *574; aensprak:* een bezoek bracht.
81 *schoondochter:* stiefdochter.
83 Sr Vander Kindert, vgl. *423*.
84 *eenen torn doe op:* een poging doe bij (WNT *torn (III)* 1535).
85 *den goeden lujden:* zie r. 14.

605 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3 tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1633 Muyden 9 octob^r^ ont*f* en beant*w* 10 dito)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Dank hebbe UE voor de goede siere van gisteren. 'T schoone
[3] weeder blijft bujten mijn' gissing aenhouden. Derhalven zoude
[4] raedzaem vinden dat UE hoe eer hoe liever over quaeme, om de[4]
[5] Landerijen in Goejlandt te bezichtighen. Ende zouden wij dan
[6] breder moghen handelen van den voorslagh bij UE gedaen noo-
[7] pende 't koopen van eenighe gronden ontrent Bommel oft dat
[8] gewest. Waer op ik UE persoon oft antwoort morghen verwach-
[9] ten zal; met vertrouwen dat UE in dezen ende alles zal speuren hoe
[10] zeer,

[11] Monsr mon Frere, dat is[11]

[12] U E

[13] Verplichte dienstw^e^ broeder

[14] P C Hóóft.

[13] Vanden H.t. Mujden,

[14] 9 Oct. 1633.

Over aankoop van gronden.

Eindnoten:

4 vgl. over de ontginning en uitgifte van 's-Graveland *635*.
11 *dat* (voegw.).

* Origineel. UBA II C 13.98.

606 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Vissers, huisvrouwe van Sr Allart van Crombalgh, in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Me Joffr^e^

[2] Mijn Suseke is zoo verslinghert op d'Ariane, dat z' 'er quaelijk af[2]
[3] heeft kunnen schejden; alhoewel op hoope van haere jeghenwoor-
[4] digheit haest weder te genieten. Zij zoude nochtans eerder gekomen
[5] hebben, en had zij niet getoeft nae 't gezelschap van den bijge-[5]
[6] voeghden boeke. Want zoo eene schoonheit alleen te laten rejzen,
[7] was een hachlijk ding. UE verklaere nu haere ooghen met de zelve.[7]
[8] Zij zal 'er veele wonderlijkheden in speuren; ende onder andre
[9] deze: dat de dichter zijnen naem in dujster houdt. Ende alhoewel
[10] mijne nieuwsgierigheit gezocht heeft dien t'ontde<k>ken, 't is mij
[11] niet gelukt. Vremdt is 't wat hem wederhouden magh hebben van
[12] den zelven bekent te maeken, daer alle de werelt, en voorneemelijk
[13] in Vrankrijk, zoo graegh is nae vernaemtheit. Moghelijk zit hij in[13]
[14] 't midden van de vroolijke gezelschappen, die van zijnen lof ge-
[15] waeghen, ende hoort en ziet alles, zonder gehoort oft gezien te
[16] worden; gelijk eertijds de mommen op onze brujloften plaghten te
[17] doen. Ende moet het hem, in zulken geval een' groote vreughdt
[18] wezen, zijn' eere alzoo te nutten zonder krassen. Misschien ook dat[18]
[19] hij bevreest voor d'aenvechting der nijdt, dusdoende waent daer
[20] voor te schujlen; ende in den zin heeft zich bekent te maeken,
[21] wanneer hij van 't gemeene goedtvinden zijns werx zal verzekert
[22] zijn. 'T is bujten twijfel een braef geest, ende die verdient van den[22]
[23] uwen doorsnuffelt te werden. UE gelieve de beschrijving van[23]
[24] Lejden, nevens mijne weldienstighe gebiedenissen te bestellen aen
[25] den Heere Doctoor Pauw, ende denzelven, mitsgaeders den H.[25]
[26] Van der Meer hooghlijk te bedanken voor 't gebrujk mij dus lange
[27] gegunt. Wij hoopen op Woonsdagh van heden over acht daeghen,
[28] jaergetijdt van onze brujloft te houden. Welke feeste volmaekt[28]
[29] zoude zijn, waer 't dat haer UE bijwezen gebeuren moght. Zeghent

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 87.
Hs. Watervlek.
Dat. de datum volgt uit de inhoud: Hoofts trouwdag, 30 november, viel in 1633 op een woensdag. De brief is dus van 22 of 23 november 1633. Op de achterzijde schreef Br: '22 van Slachtmaendt, dat was 8 dagen voor 't verjaeren haerer Bruiloft in den brief gemelt ... 't moet zijn bij 't leven van Krombalg die 1634 overleedt, in Maij of Junij dit kan men stellen 1633 of ick moest weten wanneer Arriaene uitquam'. vVl. meent dat de brief op 1639 gesteld moet worden, maar dat is alleen al op grond van het adres en voorts van de spelling niet mogelijk.

[30] ons daermede, ist moghelijk: ende blijft gode bevolen,

[31] Mê Joffr^{e} van

[32] U E

[33] Verplichtsten, Dienstwillighsten

[34] P C Hóóft.

Hooft stuurt Tesselschade Desmarets' *Ariane* te leen, en meteen de beschrijving van Leiden die hij van dokter Pauw te leen heeft gehad (waarschijnlijk die van Orlers). Hij weidt uit over de anonimiteit van de *Ariane*.

Eindnoten:

2 De roman *L'Ariane* van Jean Desmarets de St Sorlin was in 1632 verschenen en had onmiddellijk groot succes.
5 *Zij: d'Ariane;* welk boek er z.g. als chaperon meeging, blijkt niet.
7 *verklaere haere ooghen:* verheldere(?).
13 *vernaemtheit:* beroemdheid. De handboeken vermelden niet dat de 1^{e} druk van de *Ariane* anoniem is verschenen, maar Hooft's brief bewijst het.
18 *krassen:* noch als meervoud van kras, noch als onbep. wijs in het WNT in een passende betekenis. Vgl. de Bijlage bij *349*, waar Barlaeus-Vondel de slechte dichter met ‘kras kras krijten met de raven’ kenschetst en slechte dichteressen als eksters laat snateren.
22 *een braef geest:* een flink intellect.
23 J. Jz. Orlers, *Beschrijvinge der stad Leyden, het begin, den voortgang en wasdom der zelve enz.* (1614).
25 de rol van de heer Van der Meer blijkt niet.
28 *jaergetijdt:* verjaardag.

607 *Aen mijn heer De heer Hooft*

*

[1] Mijn heer,

[2] Niet tegenstaande de ontroering van de reijs om over te koemen[2]
[3] En dat ick mij 't Alckmaer beeter te pas vind als in mij[3]
[4] vaderlijcke stat en dat het winter is Nochtans Soo sal
[5] Ick mij op reijs begeeven als het weer en windt is een dagh[5]
[6] Of twee onbegreepen naer ue Schrijvens. En toenen[6]
[7] Dat ick meer begaen om geest bancket als om
[8] Bruijlofts maeltijt ben Ick sal koemen met honger
[9] om soetticheijt te swelgen daer de magh niet af ontsteu[9]
[10] om t Zijnder tijt ongepijnde hoonich te leveren[10]
[11] aen u mijn [mijn] heer de Oorsack Syt van 't Soet[11]
[12] van

[13] Sachte SedeLes.[13]

Tesselschade belooft, de trouwdag van de Hoofts te komen helpen vieren.

Eindnoten:

2 *ontroering:* soesa.
3 *beter te pas:* gezonder.
5 *als...is:* wind en weder dienende.
6 *onbegreepen:* zonder bloot te staan aan kritiek, dus zonder mij te binden.
9 *magh:* maag; *ontsteuren:* van streek raken.
10 *ongepijnde hoonich:* het vloeiende van de honigraten, dat is hetgeen vanzelf, zonder persen, uit de raten vloeit (WNT *ongepijnd* 1645).
11 *de* lees: *die*
13 dit anagram van ‘Tesselschaede’ komt hier voor 't eerst voor.

* Origineel. Gekalligrafeerd. KA CLXXI ac 7.
Hs. enkel blad, aan de rechterzijde afgesleten.
Dat. de brief schijnt het antwoord op *606* van 23 november 1633.

608 *Aen de Vorstl: Doorl: des Prinssen van Oranjen.*

*

[1] Doorluchtighste Hooghgeboore Vorst, Genaedighste Heere,

[2] Om Uwer Vorstl: Doorl: te dienen nae d'ordre der apostille, op[2]
[3] de supplicatie van Cornelis Gerartszoon Kujper gestelt ende bij mij[3]
[4] met alle eerbiedenis eerst kortelinx gezien, heb ik uwer Vorstl:[4]
[5] Doorl. voor te draeghen; hoe de suppliant, inden jaere 1628,
[6] 's woondaeghs nae Weesperkermisse ten gelaeghe geweest is, in
[7] <de> roode vos binnen Weesp. Alwaer hij ende zeker persoon
[8] ujt den gestichte van Ujtrecht geboortigh, met naeme Simon
[9] Claeszoon, bestonden, zich onderling, voor dief en schelm, oft[9]
[10] dierghelijke in substantie, te schelden: verwijtende ook onder ander[10]
[11] de gemelde Simon aen den suppliant; dat hij Kujperken, zonder
[12] den bijstandt zijner moeder, den voorleden winter, metde mande
[13] aenden arm, om broodt zoude hebben moeten loopen. Daer de
[14] suppliant weder op zeide; Stichtsman, licht man. Welke woorden[14]
[15] nochtans als boertender wijze, en ten deel met lachenden monde
[16] gesproken, aen 't ander gezelschap, geen ombrage van groot res-[16]
[17] sentiment oft ijet sinisters gaeven. Echter gebeurd' het, ende wei-[17]
[18] nigh tijds hier nae, dat de twee querelleurs ten herbergh ujt, ende
[19] d'een den anderen, met getooghe messen toetraeden. Wel wort bij[19]
[20] eenen der getuighen verklaert, dat, eer 't gevecht aengink, weder-
[21] parthije door den suppliant, meermaels tot afdrinken van 't geschil
[22] zoude genoodight zijn, zonder daer toe te willen verstaen: gelijk[22]
[23] ook een ander getujght, dat de suppliant hebbende den voornoem-
[24] den Simon, met een' sneede in 't aenzicht gequetst, hem zejde dat
[25] hij afstaen zoude, en vraeghde oft hij noch niet genoegh had. 'T is[25]
[26] niettemin zulx, dat hij den zelven Simon entlijk een' steek, daer hij
[27] terstondt aen starf, in de keele gebraght heeft: alles, gelijk d'infor-
[28] matien, op 't fait genomen, ende hier ingeslooten, zijn ujtwijzende.
[29] Den perpetrant dieshalven voorts fugitif ende niet te attrapperen[29]
[30] zijnde, heb ik nae costume doen indaeghen en aen rechte gevordert.
[31] Waer op hij defajllant blijvende, bij schepenen van Weesp, den[31]
[32] 9 Januarij a^{o} 1629, balling 's lands gelejdt is, ende gecondemneert in
[33] de boete van hondert ponden tot 40 grooten 't stuk, in conformitejt
[34] van 't privilegie der plaetse. Doch, alzoo hij eenloopend gezel niets[34]
[35] en had, waer aen d'exsecutie te dirigeren, is 'er voor dat pas geen[35]
[36] middel geweest om tot de voor*s* penningen te geraeken. Maer op
[37] den laetsten Augustj dezes jaers, nae dat hij eenen rujmen tijdt, zoo
[38] ik bericht ben, ter zee gevaeren, ende ijetwes verovert mogh[38]

* Minuut. UBA II C 11.370.

[39] hebben, is mij van zijnent weghe de voor*s* boete ter handt bestelt;
[40] staende ter Rekenkamere vande Graeflijkheit, daer af te verant-[40]
[41] woorden. Hoe hij zich nu, nae de toekoomste dezer manslaght die
[42] zeker jegens de bloedtverwanten en maeghen van den dooden[42]
[43] solemneelijk verzoent is, gedraeghen hebbe, waer, overmits zijn'
[44] lange absentie, quaelijk nae te speuren. Ende dat, van te vooren, ijet[44]
[45] zonderlinx op zijnen handel en wandel met reden te zeggen geweest
[46] zij, hebbe niet kunnen verneemen: maer wel ter contrarie, dat hij
[47] den arbejdt zijner handen niet gespaert zoude hebben, om zijn'
[48] moeder in haer' gebreklijkheit te soulageren; die, gelijk mij ge-
[49] noegh bekent is, anderszins van de goede lujden moet onderhouden[49]
[50] worden. Ten welken regarde, indien de suppliant zich voortaen[50]
[51] dier wijze wil quijten, zoo te verhoopen staet, uwe Vorstl: Doorl:[51]
[52] met het remitteren zijner misdaedt, aen de arme oude vrouwe zijn[52]
[53] leven voor een' welgoede aelmoesse besteden zoude. Ende, naerdien
[54] mij niet anders voorkomt, waermede Uwer Vorstl: Doorl. in dezen
[55] te dienen, kusse haer de victorieuse handt ende nijghe mij in aller
[56] needrigheit 't haerwaerts, Godt biddende dezelve en haer door-
[57] luchtigh hujs, in gloorije en voorspoedt eeuwlijk te behoeden; ende
[58] in haer' goede gratie,

[59] Doorluchtighe &c.

[60] Uwer Vorstl. Doorl.

[61] Onderdaensten ootmoedighsten

[62] dienaer

[63] P C Hóóft.

[61] Ujt Amsterdam, den xix[en]

[62] Dec. 1633.

Rapport omtrent de toedracht van een doodslag, met het oog op een rekest om gratie.

Eindnoten:

2 *nae d'ordre:* volgens het bevel.
3 *gestelt:* gezet.
4 *eerst kortelinx gezien:* pas kort geleden gelezen, dus ontvangen; *heb...draeghen:* moet ik U.V.D. mededelen.
9 *bestonden:* de vermetelheid hadden.
10 *in substantie:* in hoofdzaak; *verwijtende...suppliant:* waarbij de genoemde Simon de verzoeker o.a. verweet.

14 *licht:* ondegelijk.
16 *ombrage:* argwaan.
17 *ende:* en wel.
19 *d'een den anderen toetraeden:* op elkaar afliepen.
22 *daertoe verstaen:* daarin toestemmen.
25 *afstaen zoude:* moest ophouden; *'T is niettemin zulx:* Toch is het een feit.
29 *Den perpetrant...gevordert*. Daarom heb ik de dader, die meteen voortvluchtig en niet te arresteren was, volgens de gewoonte doen dagvaarden en in staat van beschuldiging gesteld.
31 *defajllant:* in gebreke (bij dagvaarding).
34 *eenloopend gezel:* ongetrouwd (zijnde).
35 *waer...dirigeren:* waaraan het vonnis ten uitvoer gelegd kan worden; *voor dat pas:* op die tijd.
38 *verovert:* verworven, verdiend.
40 *staende...verantwoorden:* welke som aan de Rekenkamer der grafelijkheid moet worden verantwoord.
42 *zeker:* naar mij stellig bekend is.
44 *ijet zonderlinx:* iets bijzonders.
49 *anderszins van de goede lujden moet onderhouden worden:* overigens van de liefdadigheid moet leven.
50 *zich dier wijze wil quijten:* zich zo goed wil gedragen (als vroeger).
51 *zoo:* zoals.
52 *zijn leven...zoude:* het leven (van de zoon) als een heel goede aalmoes schenken zou. Met *leven* bedoelt Hooft blijkbaar *aanwezigheid*, want de zoon was verbannen maar niet ter dood veroordeeld; het rekest betreft de verbanning.

*609 (*J. Jacobsz aan P.C. Hooft*)

*

*Ed: Eerentfeste, *voorzinnige*, discrete Heere*

[1] Mijn Heere

[2] Ick seijnde U.Ed^{t} drie coppell patrijsen, twijffele niet, off d'selve
[3] sullen U.Ed^{t} ten hoochsten aengenaem sijn, gemerckt d'selvige
[4] goet, ende alhier weijnich te becomen sijn. Voorder hebbe U.Ed^{ts4}
[5] missive wel ontfangen nopende de questie van Cornelis Evertsz,
[6] ende dienvolgende die saecke laten rusten. Doen en hebbe niet
[7] verstaen, van wien ick de costen van informatie, chirurgijns, pro-^{7}
[8] cureur &c soude innen. Versoucke derhalven U:Ed^{t} seer vriende-
[9] lick, mijn daer van gelieve te adviseren, hier op verwachtende
[10] antwoordt bevele U.Ed^{t} inde protectie van God Almachtich ende
[11] blijve altijt

[12] U.Ed^{ts} dienaer

[13] Jochem Jacobsz schout

[14] [-] is eenen gesneden in^{14}

[15] [-] is de wonde bevonden

[16] [-] onde, daer van ick U:Ed^{t}

[17] [-] adviseren. In Blaricum

[18] [-] ^{b} 1633

Vraag van de schout van Blaricum, met drie koppels patrijzen.

* Origineel in het Eerste Rijmkladboek (onderdeel van het voormalig recueil UBA II C 14 blz. 292); dwars op de verso staan twee vierregelige strofen, beginnende ‘Maer neen van u en is al meê geen troost te wachten’ LSt. I, 22, omgewerkt.
Hs. linker benedenhoek afgescheurd, tekstverlies.
N.B. In het Eerste Rijmkladboek komt nog een gedicht voor, dat op de verso van een brief aan Hooft geschreven is, nl. het *Grafdicht van Brechje Spiegels:* ‘Groot van geest en klein van leden’. Leendertz S^{r} (Ged. I.48) en Stoett (Ged. I.42) stellen het handschrift op 1625 of later en opperen de mogelijkheid dat het gedicht een omwerking is van een van 1605. De brief is rondom afgeknipt, heeft daardoor geen adres, opschrift, datum en ondertekening, is zeer moeilijk leesbaar en gaat over huiselijke zaken.
voorsienige

Eindnoten:

4 *goet:* goed van kwaliteit.
7 *verstaen:* begrepen.
14 het post scriptum is zo beschadigd dat de inhoud zich nauwelijks laat raden. De datum is: in een van de vier laatste maanden van 1633.

610 (*P.C. Hooft aan C. Huygens*)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Dezen ingeslooten zeindt mij Tesseltjen, met het bijgevoeght[2]
[3] lapjen papiers: eeven oft ick mij beter op de plechticheden en[3]
[4] geheimenissen van 't hof verstonde; die daer nae ben gewoon te[4]
[5] slaen, als de blinde nae 't eij, gelijk men zeidt; en mij te troosten[5]
[6] met de hoop van eenen gunstighen Rechter over den misslagh te[6]
[7] vinden. Maer aldus met eere aen gelegentheit geraekt zijnde, om[7]
[8] u Ed.gestr. in hare bezigheden te steuren, dunkt mij dat het met[8]
[9] eene berningh door den oven zal gaen, zoo ick haer teffens ijet[9]
[10] verghe, dat mij zelven raekt. Als u E.gestr: mij, in de voorlede[10]
[11] lente, 't stuk mijner Historien wederzondt, had ick geen beleefder,[11]
[12] maer wel wat ronder oordeel daer over verwacht. Want mijn[12]
[13] voorneemste wit was, aenwijzing en berichting op de ongerijmt-[13]
[14] heden, die ick niet en twijfele in 't handelen van verscheide stoffen,[14]
[15] maer boven al in 't geen d'oorloghe aenkleeft, begaen te hebben.
[16] Mijn vertrouwen is, dat niet de goede genegenheit van u Ed: gestr:[16]
[17] maer haere onleedigheit mij de weldaedt zulker berispinge[17]
[18] schuldigh gebleven is. Zeker 't waer mij groote gunste, eer die[18]
[19] dochter begint de werelt te hanteeren, dat zij wat geschiktheits
[20] leerde van heeren bet afgericht op wereldsche zaeken, dan haer
[21] eighen Vaeder is. Men kan 'er mij, soo lange zij als een opgesloote[21]
[22] Maeghdt leeft, niet lichtelijk te veel op schrollen: maer van 't zelve[22]
[23] gelijkmoedelijk te verdraeghen, na dat zij voor den gemeenen dagh
[24] moght gekoomen zijn, des zoud' ick niet kunnen verzekeren.

25 - - - - Neque enim mihi cornea fibra est.[25]

[26] Derhalven, indien 't 'er uijtvallen magh, dat u Ed:Gestr. mij zoo[26]
[27] verre gelieve te verplichten, zij zal den aenvank mogen vinden
[28] onder den Heere Staekmans Raedsman van staete, weghe[28]
[29] Vrieslandt aldaer, en 't vervolgh onder den Heere vanden
[30] Hoonert eersten Raedt in den Hoogen Raede, welke Heeren, nae
[31] mijn' gissing, nu een wijl daer aen gekieskaeuwt, en hunne
[32] bekoomst van zoo laf een spijze zullen hebben: alhoewel ze den
[33] kok vrij wat moeijte van zouten en schuijmen gekost heeft. Is 't dat[33]
[34] ick dit verwerve op u Ed.gestr. zoo bidde dat haer gelieve met[34]
[35] eenen hunne Ed^{n} aftevorderen mijne dwaelinghen bij haer gae-
[36] geslaegen, en de zelve, nevens uwer ed.gestr. goeddunken daer op

* Geen hs. Afschrift KA CLXXI a^{b} 99.

[37] toe te schicken, met verklaeringe voorts van altgeene bij u Ed.gestr.
[38] en mijnen Heere Wijtz, dien ik onlanx daer af geschreven heb,

[39] strafwaerdigh gevonden zal werden. Ick gebiede mij op 't nedrigh-[39]
[40] ste aen de gemelde Heeren, en u Ed. gestrengheit, zamt Mevrouw
[41] haere gemaelinne, in verlangen nae eenigh bevel, dat mij machtigh[41]
[42] maeke te bewijsen, dat eeuwlijk blijven wil,

[43] Mijn Heere

[44] uwer Ed. gestr.

[45] Zoo toegeneghe, als verplichte

[46] dienaer

[47] P.C. Hooft.

[46] ujt Amsterdam.

[47] IX van Louwmaendt. 1634.

Hooft stuurt Huygens een brief van Tesselschade, met een bijgevoegd papier waarop waarschijnlijk een hofetiketteprobleem, of wat Hooft zo misschien schertsend noemt, stond. Huygens heeft de brieven van Tesselschade evenmin bewaard als die van Hooft. - Over het oordeel van de Prins over de *Nederlandsche Historiën;* Hooft krijgt aanmerkingen liever voor dan na de uitgave. Hij verzoekt Huygens kritiek op de gedeelten die onder Staekmans en Van den Honert berusten.

Eindnoten:

2 *Dezen ingeslooten:* vgl. *614*, begin; *het bijgevoeght lapjen papiers:* zie boven.
3 *eeven oft:* net alsof; *beter...verstonde:* meer verstand zou hebben van de ceremoniën en geheimen van het hof (WNT *plechtigheid* 2470, dit citaat).
4 *die:* (ik) die gewoon ben daarnaar een slag te doen, een slag te slaan (te gissen), (WNT *slaan* 1448, dit citaat).
5 *als...eij:* zoals de blinde naar het ei slaat (vgl. *465*, r. 50).
6 *gunstighen:* goedertieren, welwillende; *misslagh:* (in het beeld blijvend) fout.
7 *met...zijnde:* op een behoorlijke manier, met goed fatsoen, de gelegenheid gekregen hebbend.
8 *met...gaen:* in één moeite door zal gaan (berning: branden, stoken).
9 *teffens ijet verghe:* tegelijk iets vraag.
10 *in...lente: 572*.
11 *beleefder:* vriendelijker.
12 *ronder:* openhartiger, onbewimpelder.
13 *aenwijzing...ongerijmtheeden:* aanwijzing van de ongerijmdheden en correctie ervan (WNT *berichten* 1888, *berichting* 1889, geeft niet de hier m.i. vereiste betekenis van: rechtzetting, verbetering; vgl. berispinge, r. 17).
14 *handelen:* behandelen.
16 *goede genegenheit:* goede gezindheid (t.o.v. mij).
17 *onleedigheit:* (drukke) werkzaamheden; *de...berispinge:* de weldaad van zulke (zulk een) berisping (nabep. van identiteit: de weldaad *is* de berisping).

18 *Zeker...gunste:* Het zou werkelijk (waarlijk) een grote gunst voor mij zijn (ik zou het zeer op prijs stellen) (*Zeker* voorop, zonder inversie erna; vgl. thans: Voorwaar, ik zou enz.); *eer...is:* dat die dochter van mij (= mijn *Ned. Hist.*), voordat zij in de wereld komt (haar entree in de wereld maakt) wat manieren leerde van heren, meer thuis in (op de hoogte van) wereldse zaken dan haar eigen vader (WNT *hanteeren* 2120: de wereld hanteeren = onder de menschen verkeeren; dit citaat); *geschiktheits:* in WNT niets 'geschikts'. De bet. is hier vermoedelijk: aangepastheid (aan de wereld), de vereiste manieren. Zij mag geen fouten maken (de *Ned. Hist.* mogen geen fouten bevatten).
21 *'er...op:* op haar (die dochter).
22 *schrollen:* afgeven, schimpen (WNT *schrollen* 1106); *maer...verzekeren:* maar dat ik dit kalm (gelijkmoedig) zou kunnen verdragen, nádat zij in de openbaarheid mocht getreden zijn, dat zou ik niet kunnen verzekeren (constr.: *van...zijn* voorz.vw. bij *verzekeren*, hervat door *des*, genitiefobj. bij idem; *den gemeenen dagh* = het openbare licht = het licht der openbaarheid; WNT *gemeen* 1364: algemeen, openbaar; vgl. gemene weg = openbare weg).
25 *Neque...est:* 'niet gevoelloos verhoornd zijn mijn veezlen' Persius 1.47).
26 *indien...magh:* als het eraf kan, als ge er de tijd toe vinden kunt om...; *zoo verre:* op de wijze als gevraagd.
28 Staekmans, vgl. *574; Raedsman...aldaer:* lid van de Raad van State voor Friesland in Den Haag, vgl. *611; weghe* vreemd in plaats van *van weghe* (*Werken* (1671) heeft hetzelfde).
33 *schuijmen:* het schuim eraf halen, zuiveren van schuim (WNT *schuimen* 1157); *Is...gestr.:* Indien gij dit voor mij wilt doen.
34 *zoo...werden:* dan vraag ik dat het u gelieve, tegelijk hun te vragen om mijn door hen bespeurde onjuistheden, en die, met uw mening daarover, toe te zenden, met een uiteenzetting voorts van al wat door u en mijnheer Wytz, die ik kortgeleden daarover geschreven heb, berispelijk bevonden zal worden.
39 *gebiede mij...aen:* beveel mij in de gunst van; *op 't needrigst:* ten nederigste.
41 *machtigh maeke:* in staat zal stellen.

611 *Aenden H. Jacob Wijtz, Majoor Generael vande leghers ende President van den Krijsraedt der Vereenighde Nederlanden, &c.*

*

[1] Weled[e], Gestrenge, Hooghwijze, zeer voorzienighe Heere,

[2] Overvloedelijk tujght het antwoort Uwer Ed. gestr. van den 15[en]
[3] dezer, dat 'er geen ujtputten aen de bron haerder heusheit is. De[3]
[4] diepte der zelve is mij een afgrondt van eeuwighbindende ge-[4]
[5] houdenissen. Ik en schroome nochtans niet daer in te verzinken, als[5]
[6] de geen die verlooren waer, zonder dus verlooren te gaen. Zejnde
[7] dan bij dezen twee stukken mijner mijmeringen, om ze aen de[7]
[8] straffe en tuchtighing Uwer Ed. gestr. t'onderwerpen. 'T vervolgh,
[9] dat onder de afschrijvers is, hoop' ik eer lang Uwer Ed. gestr. toe te
[10] schikken. Wel kan ik bezeffen, dat haere bezigheit met d'over-[10]
[11] wightighe zaeken van haer beroep, swaerlijk lijden zal, alles door te[11]
[12] zien. Maer de kanttekeningen kunnen aenwijzen, wat het stuk der[12]
[13] oorlooghe raekt: 't welk (gelijk het alle ander wereldsch bedrijf in[13]
[14] schorheit en disteligheit overtreft) quaelijk ujt de boeken te leeren[14]
[15] is, ende mij, om eenigh krijskundigh handtrejken, verleghen[15]
[16] maekt. Want de lompe ongerijmtheden te speuren bij andre[16]
[17] schrijvers, *quorum me vestigia terrent*, doen duchten, dat 'er mij[17]
[18] misschien geen' minder ujt de penne gedroopen zijn. Een landtzaet,[18]
[19] ende loon van de Staeten trekkende, hangt een' houte burgh, bezet[19]
[20] met 300 muskettiers, aen etlijke masten, voor Haerlem, in de luchte,
[21] om de verweerders van den wal te houden; ende dat ten tijde als 't[21]
[22] hun aen schut, krujdt, nocht koeghels mangelde. Een groot
[23] personaedje in Vrankrijk stelt een blokhujs van planken, op een[23]
[24] schip, toe, om de zelfste stadt te bestooken. Dingen (bedriegh ik mij
[25] niet) om hedensdaeghs ujtgelacht te worden, van de leeken in deze stoffe.[25]
[26] In 't bezonder verlangt mij nae berichting, oft de middelen
[27] van beschaedighen, sedert dien tijdt, toegenomen hebben: want de[27]
[28] schranderheit der nieuwe vonden van bescherming is t'over bekent.
[29] Ende, indien t'aenvechten, dat pas, even vinnigh, 't verdaedighen[29]
[30] nerghens nae zoo vejligh geweest is, zoo zoude deeze beleghering,[30]
[31] mij, onder verbetering, wel de pijnlijkste dunken, die tot noch toe[31]
[32] in Nederlandt is ujtgestaen. 'T welk de waerom is, die mij, daer aen,[32]
[33] zoo veel' woorden heeft doen te kost leggen. De aenvank mijns
[34] werx berust nu een' wijle onder den Heere Staakmans, die Vries-[34]
[35] lands plaets in den Raede van Staete bekleedt; een doorluchtigh
[36] vernuft, grondigh gëoeffent in weetenschappen, ende waerdigh der

* Minuut. UBA II C 11.373. Afschr. KA CLXXIa[b] 100.

[37] kennisse en vrundschap Uwer Ed. gestr. Ik achte zijn' Ed. zal nu[37]

[38] haere bekoomste van dien hebben ende 't zelve lichtlijk overleveren[38]
[39] aen UEd. gestr. zoo 't haere geliefte zij daer over ook eens het oogh[39]
[40] te laeten gaen. Heel veel van krijszaeken is 'er niet in te vinden;
[41] ende heb ik op een deel der zelve, voor dezen het oordeel van[41]
[42] U.Ed. gestr. verstaen. Doch worden daer ten toon gestelt[42]
[43] verschejdene heftighe partijschappen, die hier t'Amsterdam in[43]
[44] swank gegaen, ende 't vujr der gemeene beroerten, niet slappelijk[44]
[45] hebben helpen opblaezen. Ik zoude dezelve noch wel naekter[45]
[46] ontdekt hebben, waer mij vrije toegang verleent geweest, tot de[46]
[47] schriften der stadt. Maer, (acharme!) voor zoo vreemdt word ik[47]
[48] hier gerekent, dat mij, op aenbodt van eedt, om te swijghen, wat[48]
[49] Burgerm[ren] te heelen docht, niet en heeft moghen gebeuren, 't geen[49]
[50] de HH Staeten van Ujtrecht zoo mildelijk aen Pieter Bor, bij[50]
[51] openbaer schriftelijk beschejdt gegunt hebben. Derhalven, als[51]
[52] genoegh gewaerschuwt, zal mij niet te beklaeghen hebben, indien
[53] mijn arbejdt elders komt kleenen dank te begaen. Kreune mij des[53]
[54] ook luttel, zoo mij maer de eere ten deele valt, van Uwer Ed. gestr.
[55] en haersgelijken, t'eenighen deele te behaeghen. Op welke hoope[55]
[56] zich in de armen haerder beleeftheit is werpende,

[57] Weled[e], Gestrenge, Hooghwijze, Zeer voorzienighe Heere,

[58] Uwer E. gest.

[59] Overgewonne verplichtste

[60] dienaer

[61] P C Hóóft.

[59] Ujt Amsterdam,

[60] den 22[en] in Louwmaent,

[61] des jaers 1634.

Hooft zendt twee stukken van de *Nederlandsche Historiën* en belooft er meer. Hij vraagt naar vernieuwingen in de belegeringstechniek en noemt voorbeelden van berichten daarover, die hij voor fantasie houdt, vlg. echter *640*. Hij klaagt erover, dat de burgemeesters van Amsterdam hem geen toegang tot het stadsarchief hebben willen geven.

Eindnoten:

3 *haerder:* vgl. Mem. 1, evenals in r. 10, 11, 38, 39, 55, 56.
4 *gehoudenissen:* verplichtingen.
5 *als de geen...gaen:* omdat ik datgene waarvoor ik dankbaar moet zijn, niet kan missen.
7 *mijmeringen:* ijdele bespiegelingen (WNT *mijmering* 710 1-2).
10 *Wel:* Zeer goed.
11 *swaerlijk lijden:* moeilijk verdragen.
12 *kanttekeningen:* trefwoorden in margine.
13 *gelijk:* omdat.
14 *schorheit en disteligheit:* ruwheid en neteligheid.
15 *ende mij...maekt:* en maakt, dat ik enige krijgskundige hulp nodig heb.
16 *lompe ongerijmtheden:* grove dwaasheden.
17 *quorum etc.:* in wier voetspoor te treden mij afschrikt. Horatius, *Epistulae I, 1, 74*, waar voor *quorum* staat *quia* (de vos over de leeuw).
18 *geen minder:* ergere; *landtzaet, ende...treckende:* een landgenoot, die (nog wel) in dienst van de Staten is.
19 *hangt*, d.w.z. vertelt dat men hing.
21 *ende dat enz.:* de burg was dus een gemakkelijk doelwit (*hun:* de verweerders).
23 *personaedje:* Thuanus?
stelt toe: richt op, d.w.z. vertelt dat men oprichtte.
25 *van...stoffe:* zelfs door de leken op dit gebied.
27 *de schranderheit...bescherming:* wat Hooft bedoelt is niet gevonden.
29 *aenvechten:* aanvallen.
30 *nerghens nae zoo vejligh:* lang niet zo ongevaarlijk.
31 *pijnlijk:* penible, zwaar.
32 *'T welk de waerom is:* Dit is de reden.
34 *nu* (al); Willem Staakmans, vgl. *574*.
37 *Ik achte...hebben:* Ik denk, dat hij er nu wel genoeg van zal hebben.
38 *haere bekoomste:* zijn bekomst (met zelfvernederende bijbetekenis); *lichtlijk:* zonder bezwaar.
39 *geliefte:* behagen.
41 *op...der zelve:* over een deel ervan, nl. van de krijgszaken; *voor dezen:* vroeger.
42 *ten toon gestelt:* uiteengezet.
43 *in swank gegaen (hebben):* begonnen zijn.
44 *gemeene beroerten:* de hele samenleving rakende troebelen.
45 *naekter ontdekt:* meer blootgelegd.
46 *waer (...) verleend:* als mij toegang verleend was.
47 *schriften:* archiefstukken.
48 *swijghen...docht:* verzwijgen, wat naar het oordeel van de burgemeesters verborgen moest blijven.
49 *gebeuren:* ten deel vallen.
50 P. Bor, vgl. *369*.
51 *openbaer schriftelijk beschejdt:* publiek octrooi; *als genoegh...hebben:* daar ik voldoende gewaarschuwd ben, zal ik mij niet mogen beklagen.
53 *elders:* Het WNT geeft, behalve de algemene betekenis *op een andere plaats*, nog drie verschillende hapaxen, nl. *in andere opzichten, voor het overige, op een andere tijd (vroeger eens)*. Geen van deze betekenissen past in deze tekst, waar alleen *te zijner tijd* (nl. als het werk verschenen zal zijn) zin geeft. De enige mogelijkheid is dus, deze plaats aan de derde, temporele, hapax toe te voegen met schrapping van de woorden 'vroeger eens'; *dank begaen:* dank oogsten (WNT *begaan* 1360(7)).
Kreune...luttel: ik bekommer mij daar ook weinig om.
55 *t' eenighen deele:* enigszins.

612 *Aen den Heere van den Hoonart, &c.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] In Louwmaent lestleden heb ik mijne brabbelingen wel ontfangen.[2]
[3] Dank moet ik Uwer Ed. weeten voor 't herzeinden derzelve, die
[4] uwer Ed. als 't haer geliefde, eighen waeren, dewijl 't zelfs haer[4]
[5] eighenaer is. Zoo verre is t'er af, dat zij te lang zouden verhouden[5]
[6] zijn. Wat de betaelinge aengaet, ik stae toe, dat ze quaelijk te doen[6]
[7] waer: maer om andere rede: te weten

Eindnoten:

2 *brabbelingen:* zelfvernederende benaming voor de kopij van de *Nederlandsche Historiën*.
4 *eighen:* eigendom: u had ze mogen houden; *dewijl...is:* omdat hun eigenaar zelf, Hooft, dat ('t) is, nl. eigendom, vgl. lijfeigene.
5 *verhouden:* behouden, met de bijbetekenis ‘ten onrechte’.
6 *ik stae toe:* ik geef toe (de betekenis van de onvoltooide zin blijft verborgen).

* Hs. Minuut. UBA II C 11.376.
T. Niet voortgezet. Vgl. *638*. Doorgehaald.
Dat. Blijkens de plaats in het hs. tussen 22 Jan. 1634 en 23 Febr. 1634, en blijkens de eerste woorden na 31 januari.

613 *Aende HH van de Rek^e der Graeflijkheit.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] De acte hier nevens gaende, is mij toegezonden door de Wet-
[3] houders van Naerden. De geleghenheit der zaeke daer in geroert
[4] (die, zeker, van consequentie was) zullen U Ed.Mo. zoo 't haer[4]
[5] gelieft, breeder ujt den H. Ad^t Fiscael kunnen verstaen. Nu lejdt tot[5]
[6] Mujden, ende heeft aldaer geleghen lange over 't jaer, zekere mast,
[7] bij onweder, in zee gevonden, die tussen de xxx en xl gl magh
[8] waerdigh zijn, ende van dagh tot dagh ergher wort; van dewelke[8]
[9] ik bij mijne laeste rek^e heb vermaen gemaekt. Indien U.Ed.Mo.
[10] kunnen goedt vinden, de voor*s* mast te gunnen aen de armen-
[11] vooghden der plaetse, mits dat zij van 't zujver daeraf komende,[11]
[12] ujtkeeren 't geen U Ed.Mo. gelieven zal toe te voeghen aen Jan[12]
[13] Janszoon van Blarikom, volghends de gemelde acte; het eene en
[14] 't ander zoude mij onder verbetering dunken een charitabel werk te[14]
[15] wezen. Ende hier op verwachtende Uwer Ed.Mo. ordre, bidde den
[16] almaghtighen,

[17] Ed^e &c

[18] dezelve in gelukzaelighe regeringe altijds te bewaeren, ende in haere

[19] goede gratie,

[20] Uwer Ed.Mo.

[21] Onderdaenen dienstw^en

[22] P C Hóóft.

[21] Ujt Amsterdam,

[22] 23 Feb. 1634.

Een niet genoemde zaak blijkt erop uit te lopen dat ene Jan Janszoon van Blaricum enig geld te goed heeft. Hooft doet het voorstel, een oud aanspoelsel aan de armvoogden te laten zodat die uit de opbrengst Jan Jansz. schadeloos kunnen stellen. Vgl. *561*.

* Minuut. UBA II C 11.376.

Eindnoten:

4 *van consequentie:* van gewicht.
5 *breeder...verstaen:* uitvoeriger van de advocaatfiscaal kunnen horen.
8 *ergher:* slechter; *van dewelke...gemaekt:* waarvan ik in mijn laatste rekening gewag heb gemaakt.
11 *'t zujver daeraf komende:* het zuivere provenu.
12 *toevoeghen:* geven (WNT *toevoegen (I)* 83 8).
14 *onder verbetering:* met uw welnemen.

614 (*C. Huygens aan P.C. Hooft*)

*

[1] Mijn Heer;

[2] De verschimmelde schuld daer mij Joff[w] Crombalck voor maent,[2]
[3] quijt ick met dus weinigh papiers. De kladden daer af werden[3]
[4] 'tvoorleden jaer te velde, te schepe, te waghen, te paerde meest,
[5] geboren. Tot d'afschriften hebb ick mij nu eerst konnen ver-[5]
[6] ledigen. Magh dese vreemdeling soo veel voordeels van sijn[6]
[7] Nederlandsch kleedsel genieten, dat hij, door Amsteldam
[8] treckende, met U.E. de Heeren Reael, Barlaeus, Baeck, Vondelen
[9] of anderen die 't beter lusten en gebeuren moghe, kenniss make,[9]
[10] en voorts sijne reise op Alckmaer spoedighe; de ruijme snijder (in[10]
[11] andermans leder) die hem uijtreedde, salder sich de meeste gunst af[11]
[12] toemeten, en blijven

[13] Mijn Heer,

[14] U.E. ootmoedighe Dien[r]

[15] C Huijgens.

[16] Soo mij de voor-besigheden van 't veld-leger 'tgeluck van een'[16]
[17] Amsteldamsche reise niet en breken, sal ick de 2 1/2 Boecken van[17]
[18] U.E. Historie zelf t'huijs leveren, met het gevoelen daerover van
[19] S.Ex[e] diese noch in handen heeft. Konde U.E. sich den lust[19]
[20] verghen, van eenighe mijner Latijnsche Rijmerijen te sien, rechte[20]
[21] straet-kinderen, tuschen 'tHof en mijn huijs gevallen, daer zijn twee[21]
[22] of drij papierkens, die t'Amsteldam op U.E. voorgaende verlof, en[22]
[23] anders niet, verschijnen willen.[23]

[24] In 'sGravenhage. den 4[en] Martij 1634

Huygens stuurt vijftien vertalingen naar Donne en verzoekt die, als de Amsterdamse vrienden ze gelezen hebben, aan Tesselschade door te zenden. - Hij hoopt de stukken van de *Nederlandsche Historiën*, die hij aan de Prins ter lezing gegeven heeft, zelf in Amsterdam terug te brengen.

Eindnoten:

* Origineel. UBL. Pap. 2. Afschr. UBA II C 15.

2 *De...schuld:* De oude schuld; *daer...maent:* Vermoedelijk in de bij *610* ingeslotene van Tesselschade. Wanneer Huygens haar een aantal Donne-vertalingen beloofd had, is niet bekend. Het zal wel in of kort na 1630 geweest zijn, toen zijn eerste vier Donne-vertalingen in handen van Hooft kwamen. De vijftien gedichten die hij nu stuurt, moeten niet verward worden met deze vier vertalingen. Zie *376, 381, 383*. De vijftien gedichten staan in W. II, 265 vlg. met dateringen van 18 aug. tot 7 oct. 1633. De opdracht aan Tesselscha, W. II, 267 is van 24 sept. Terwijl Huygens de vier vertalingen van 1630 maakte naar afschriften die hij van een Engelse vriend had gekregen, zijn de vertalingen van 1633 vermoedelijk gemaakt naar de in dat jaar verschenen eerste uitgave van Donne's gedichten (vgl. W. II, 214, n. 1). Dat Huygens zijn vertalingen maakte op verzoek van Tesselschade, blijkt uit dit briefje aan Hooft en uit de opdracht ervan aan haar, vs 37 (W. II, 268):
Soo viel mijn' taeck Noord-west: die gaf mij uw bevel.
3 *dus weinigh:* zo weinig (als gij hierbij aantreft).
5 *Tot...verledigen:* Voor de afschriften heb ik nu pas tijd kunnen vinden.
6 *Magh...spoedighe:* Als deze vreemdeling enz. (dan zal de ruime snijder enz.).
9 *die...moghe:* die er misschien meer lust en gelegenheid toe hebben.
10 *spoedighe:* met meer spoed voortzet; *de...uijtreedde:* de slordige kleermaker (in andermans leer) die hem uitrustte (kleedde); *ruijme* (WNT *ruim (I)* 1095: onbekrompen, mild, royaal, past hier niet geheel, eerder: veel goed verspillend, slordig en dus slecht (bescheidenheidsuiting)); woordspel snijder (gespecialiseerd tot kleermaker) hier gecombineerd met de uitdrukking: het is goed riemen snijden uit andermans leer.
11 *salder...toemeten:* zal het als de grootste gunst voor zichzelf beschouwen.
16 *van 't veld-leger:* met betrekking tot het leger te velde (WNT *veldleger* 1558, dit citaat); *geluck:* plezier, genoegen.
17 *breken:* verhinderen; *de...leveren:* (Dit zijn dus de boeken van de *Ned. Hist.*, die hij bij Staekmans en Van den Honert heeft opgehaald (zie *610*). Huygens zwijgt over zijn kritiek, evenals over de door Hooft gevraagde opmerkingen van Staekmans en Van den Honert, en de kritiek van Wytz. (zie *610*). Hij heeft de boeken toch wel niet zonder medeweten en instemming van Hooft aan de stadhouder in handen gegeven. Vgl. *615*.)
19 *Konde...verghen:* Zoudt u het over zich kunnen verkrijgen (letterlijk: Zoudt u uzelf de lust kunnen afdwingen; opnieuw een vorm van bescheidenheidsbetuiging!).
20 *van...sien:* (nabep. bij *den lust*); *Latijnsche Rijmerijen:* Zijn korte latijnse gedichtjes op straten in Den Haag, zie W. II, 277 *Venus-straet*, eerste van een serie die in *Momenta Desultoria* 1644, *Haga vocalis* heet; *rechte straet-kinderen:* In dubbele zin dus: ze gaan over straten en zijn op straat gemaakt, terwijl hij van het Hof naar huis wandelde (typerend voor het ontstaan van Huygens' poëzie).
21 *gevallen:* ontstaan, opgekomen (WNT *vallen* 31/2).
22 *voorgaende:* voorafgaande.
23 *willen:* zullen.

615 *Aen den H. van Zujlekom, Huighens, Secretaris zijner Ex^e^*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Onze Amsterdammers, als ijemant graetighlijk ijetwes te lijve slaet,[2]
[3] zeggen dat zij hongher krijghen van hem te zien eeten. Alzoo komt[3]
[4] mij een' vlieghzucht aen, wen ik dien Engelschen overvliegher zoo[4]
[5] sneedigh door 't opperste der lucht, heen zie snujven. Maer al[5]
[6] worden mijn' voeten licht: mijne schouders blijven veederloos: oft[6]
[7] en kleppen, ten hoogsten, niet dan met eene wiek: ende quaedt ge-[7]
[8] noegh dat het oogh hem volghe. Dat de overzetsels altijdts eenen
[9] rok ujttrekken, is kenlijk. Maer ik geloof, dat deeze dichten den[9]
[10] ouden gejrne geven, om den nieuwen, waer in U.Ed. gestr. hen
[11] gesteken heeft. Geen licht, in mijnen zin, oft het schaemt zich bij[11]
[12] die schaduwen, zeker weledele Joffrouwen, ende niet veraert van[12]
[13] haer' afkoomst; maer tegens welker jeughlijke frisheit, viellicht de[13]
[14] moeder zelf niet zoude darren monsteren. Als wij 'er ons moede[14]
[15] (zat, waer onmoghelijk) aen gekust hebben, zoo moet het Tesseltjes
[16] beurt wezen, hoe wel mij 't schejden bitter zal vallen. Doch de
[17] Straetkinderen (zoo 't u.Ed. gestr. gelieft hen te noemen) zullen
[18] 't verzoeten moghen. 'T verbejden der zelve verzacht alreeds de[18]
[19] vreez voor 't verlies van deze, met hoope[19]

che spenga nuov'amor vechio desio.[21]

[22] Met hujvering des harten, heb ik ujt den Heere Staekmans[22]
[23] verstaen, hoe u. Ed. gestr. mijne misgeboorten ter hooghster
[25] vierschaere heeft doen verschijnen. Quaelijk is 't 'er voor haer[25]
[26] geschooren, en om den hals gewedt, zoo de Spartaensche strafheit[26]
[27] in 't verdelghen der wanschepselen, daer plaets heeft. Al waeren zij
[28] ook flux genoegh van lijf en leden, zoo en zijnze doch echter niet[28]
[29] afgerecht op zijn hoofsch, ende schendigh afzichtigh om de ketterije[29]
[30] van liever wurghende woorden te gebrujken, dan Ondujtsche in
[31] te rujmen. Oft ze nochtans (wie weet?) het geluk hadden, van[31]
[32] eenighe genaede voor de vorstlijke ooghen te vinden, ende dezelve
[33] zich verwaerdighen moghten, om eenen swenk over 't vervolgh[33]
[34] te laeten gaen: 't is bij den Heere Wijts te bekomen, tot het 6^e^ boek
[35] ten ejnde. Ik had het zijner Ed. gestr. toegevejrdight, op haere[35]
[36] heusse overbodigheit van 't krijsbedrijf te doorzien, en de mis-
[37] slaeghen te straffen. Maer 't zal (naer ik vermeene) haer ter handt
[38] gekomen zijn, juist ontrent den droeven slagh zijner Ed. gestr.[38]

* Minuut. UBA II C 11.377. Afschr. KA CLXXIa^b^ 101.

[39] inden persoon haerder zaelighe gemaelinne, overgekoomen.[39]

[40] Zulx zijner Ed. gestr. mijns achtens de lust voor eerst ontbreeken[40]
[41] zal, om zich daermeê te moeijen. Als UEd. gestr. de zijne komt te[41]
[42] spreken, ik gebiede mij op 't nedrighst in haere gunste, met een
[43] levendigh gevoelen van de weêrgaê des ramps mij bij proeve bekent.
[44] Wijders hebbe nu gesloten het tiende boek met de doodt van den[44]
[45] Landtvooght Requesens. D'afschriften voltoghen zijnde, zullen,[45]
[46] hoop ik, gelijk d'andre, eens de eere genieten, van hunne onge-[46]
[47] schiktheden te zien richten, door het tuchtmagtigh oordeel uwer[47]
[48] Ed. gestr. Ende blijft met dien toeverlaet, in 't verlangen nae haere
[49] herwaertskoomste,

[50] uwer Ed. gestr.

[51] Ootmoedighste dienaer

[52] P C Hóóft.

[50] Mijn' Heere,

[51] Ujt Amsterdam, den

[52] 7^{en} in Lentemaent. 1634.

Lof voor Donne en de vertalingen door Huygens. - Vrees voor het oordeel van de Prins over de *Nederlandsche Historiën* en het purisme. - Over Wijtz' hulp, en het overlijden van mevrouw Wijtz.

Eindnoten:

2 *graatighlijk...slaet:* gretig iets eet (naar binnen slaat).
3 *Alzoo:* Net zo (versterkend *al*); *komt...aen:* overvalt mij lust om te vliegen.
4 *overvliegher:* hoogvlieger (WNT *overvlieger* 2170: iemand die boven anderen uitmunt, vaak in toepassing op vlugheid van geest); *zoo snedigh:* zo snel, met zo'n vaart (WNT *snedig* 2285: vlug enz.).
5 *snuiven:* suizen (WNT *snuiven* 2445: zich snel voortbewegen, met zeker geruis).
6 *of...wiek:* of ze kleppen op z'n hoogst met slechts een vleugel (*en* ontkenningspartikel bij *niet dan* = slechts).
7 *ende...volghe:* en het is (al) moeilijk genoeg dat het oog hem (de hoogvlieger) volgt.
9 *kenlijk:* evident (WNT *kennelijk* 2138 b α).
11 *in mijnen zin:* naar mijn mening.
12 die schaduwen. Hooft sluit zich aan bij wat Huygens hem in zijn brief van 17 aug. 1630 schreef over zijn Donnevertalingen van toen 'U.E. nemese voor schaduwen van schoone lichamen enz.', maar vooral bij het begeleidende gedicht aan Tesselschade, waarin hij zijn gedichten in de eerste strofen met schaduwen vergeleek (W. II, 267); *zeker...Joffrouwen* (appositie bij die schaduwen) ongetwijfeld zeer edele jongedames (WNT *juffrouw* 494); *niet...afkoomst:* hun

afkomst niet verloochenend (letterl.: niet afwijkend van de aard van degene van wie ze komen, hun moeder).

13 *jeughlijke:* jeugdige; *viellicht:* wellicht; *de moeder zelf:* zelfs de moeder.

14 *niet...monsteren:* het niet zou durven opnemen (niet...wedijveren) (WNT *monsteren* 1086); *er...aen*, nl. aan die Juffrouwen = Huygens' Donnegedichten.

18 *'T verbejden der zelve:* Het verwachten daarvan (van die Straetkinderen).

19 deze, nl. Joffrouwen; *met hoope:* door de hoop.

21 *che..spenga:* dat nieuwe liefde oud verlangen uitblust. Guarino, *Il pastor fido III*, 3, waar voor *spenga* staat *spinga*, voor *amor anchor* en voor *vechio vecchio*.

22 *uit (...) verstaen:* van (...) vernomen (Dit sluit nog niet in dat Huygens buiten Hooft om de stukken van de *Nederlandsche Historiën* aan de stadhouder heeft doorgegeven, na ze van Staekmans en Van den Honert te hebben gehaald. Vgl. *614*. Voor Hooft het uit deze brief vernam, had hij het dus al van Staekmans gehoord).

25 *Quaelijk...gewedt:* 't Ziet er slecht voor ze uit en hun leven staat op het spel (WNT *geschoren* 1737: het is zo geschoren = het is zo geschapen, gesteld).

26 *strafheit...heeft:* strengheid in het verdelgen der mismaakten daar van kracht is (geldt, in zwang is). (Vgl. WNT *plaats* 2099).

28 *flux:* kloek, flink; *zoo...hoofsch:* dan zijn ze zeker toch niet op z'n hoofs geschoold (WNT *africhten* 1282, absoluut gebruikt: bekwamen, opleiden tot vereiste vaardigheid. Er staat dus: ze zijn niet op z'n hoofs bekwaamd, op de wijze van het hof opgeleid, 'getraind'; *doch* WNT *doch* 2678: zeker, voorwaar).

29 *schendigh afzichtigh:* schandelijk (afschuwelijk) lelijk (WNT *afzichtig* 1994: onooglijk enz.); *om...ruimen:* vanwege de afwijking liever de keel samentrekkende (wrange) woorden te gebruiken, dan aan onnederlandse een plaats te geven (onnederlandse toe te laten) (Mnl. Wdb. *worgen* 2809: *worghende oft stoppende fruiten* = de keel samentrekkende, wrang smakende vruchten; *in ruimen*, WNT *inruimen* 1872 inlaten, toelaten, ruimte maken voor).

31 *Oft:* Indien; *hadden:* zouden hebben.

33 *swenk:* vluchtige blik (U.W. zwenk, dit citaat).

35 *toegeveirdight:* toegezonden; *op...doorzien:* op grond van vertrouwen op zijn vriendelijk aanbod het krijgsbedrijf goed na te zien en de fouten te bestraffen (WNT *overbodig* 1627: bereidvaardigheid; *straffen* 2095 berispen, afkeuren).

38 *juist omtrent:* net omstreeks (de tijd van).

39 *zalighe:* de hemelse zaligheid deelachtige (Mnl. Wdb. *salich* 100); *zijner...overgekoomen:* over hem gekomen (die hem getroffen heeft).

40 *Zulx:* Zodat; *mijns achtens:* naar ik denk.

41 *zich...moeijen:* zich daarmee in te laten, bezig te houden; *de zijne* = zijn edele gestrengheid = hem.

44 *de...bekent:* de gelijke van de ramp, mij door ervaring bekend (nl. de dood van Christina van Erp); *Wijders...gesloten:* Voorts heb ik nu afgesloten, beëindigd.

45 *voltoghen:* voltooid.

46 *ongeschiktheden:* gebreken.

47 *richten:* herstellen, corrigeren (vgl. *berichting* in *610* r. 13 en WNT *richten* 40: verbeteren; *tuchtmaghtigh:* tot verbeteren, beschaven in staat zijnde (vgl. Mnl. Wdb. *tocht* 381: opvoeding.)

616 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, In Amsterdam.*

*

[1] Monsr mon frere,

[2] Ik hebbe op gister aen den Heere Ridder Reael bestelt zekere
[3] gedichten ujt het Engelsch overgezet, ende mij door den Heere van
[4] Zujlekom toegezonden, om eerst alhier bij den voor*s* Heere Reael,
[5] U E, Barleus, Vondelen, en andere liefhebbers, gelezen; daernae
[6] aen Joffr^e Tesselscha, gestujrt te worden. UE gelieve de voor*s*
[7] dichten van zijne Ed. Gestr. te vorderen, ende voort van handt tot[7]
[8] handt te doen wandelen, ende entlijk mij wederomme te doen
[9] hebben. Waer toe mij verlaete, blijvende,

[10] Monsr mon frere,

[11] U E

[12] Gansdienstw^e broeder

[13] P C Hóóft.

[13] Amsterd. 7 Maert 1634.

Hooft heeft aan Reael de Donnevertalingen van Huygens gestuurd; Baak wordt verzocht, toe te zien op hun circuleren bij de andere vrienden. Vgl. *614*.

Eindnoten:

7 *zijne Ed. Gestr.:* Reael.

* Origineel. UBA II C 13.97.

617 *Aende HH. Gecommitteerde Raeden van Hollandt.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Noopende 't verzoek van Trijntjen Vranken weduwe van Gerrit
[3] Ellertszoon, samt de vooghden der weeskinderen van Gijsbert
[4] Ellertszoon, gelieve U.Ed.Mo. te verstaen, dat de supplianten[4]
[5] hebben leggen ontrent dezen hujze een half morghen lands, belast[5]
[6] met neghen roeden dijx. Van welken dijk, in den jaere 1629, mits[6]
[7] den inval des vijands op de Veeluwe, 8 roeden beslaeghen zijn met[7]
[8] een' halve maene oft ravelijn, ende de graften van dien, ende[8]
[9] voorts met penpalissaeden, tot meerder verzekeringe van 't fort.[9]
[10] Ende is, tot het opmaeken van 't voorzejde werk, zeer diep wegh[10]
[11] gegraeven het voorlandt waer ujt de supplianten de aerde plaghten
[12] te vinden om den voor*s* dijk te onderhouden: der maete dat zij
[13] jeghenwoordelijk benoodight zijn tot groote kosten, van verre te
[14] haelen de spijze daer toe vereischt. Gemerkt het gemelde half[14]
[15] morghen lands, als te mul ende bros van natujre, geen' bequaeme
[16] stoffe daer toe en kan ujtleveren. Waer over, mijns oordeels, onder
[17] verbeteringe, wel behoorlijk, ende ook voeghlijkst zoude zijn; dat[17]
[18] het gemeene landt hunlujden de voor*s* acht roeden dijx afnaeme,
[19] nevens 't half morghen dat zij offereren te verlaeten: ende dit te[19]
[20] meer, ten regarde mij gebleken is, dat in 't leggen der schansse[20]
[21] alhier, over 50 jaeren, verdolven zijn neghen hondt ende vijf roeden[21]
[22] lands, toebehoorende hunnen voorouderen, die daer af geene
[23] betaelinge en hebben bekomen; ende dat anderen in gelijken graet[23]
[24] staende, van hunnen dijk zijn ontlast geworden. Doch indien d'Ed.
[25] Grootmo. HH Staeten geenszins en kunnen verstaen den voor*s* dijk[25]
[26] t' aenvejrden, zoo schijnt in allen gevalle de rede te vereisschen, dat
[27] hun vergoedt werde de schaede geleden bij 't vergraeven van
[28] hunnen ujterdijk, den welken te behouden, hun (zoo ik bericht
[29] worde) wel zoo nut geweest waer, als daer vooren t' ontfangen[29]
[30] een' somme van zeshondert gulden. Ende niet ziende waer mede
[31] U.Ed.Mo. wijders in dezen te dienen, bidde Godt den al-
[32] moghenden, dezelve

[33] Ed[e] &c.

[34] in gelukzaelighe regeeringe altijds te bewaeren, ende in haere goede
[35] gratie

[36] Uwer Ed.Mo.

* Minuut. UBA II C 11.252.

[37] Onderdaenen dienaer

[38] P C Hóóft.

[37] Vanden Hujze te Mujden,

[38] den ij^{en} Apr. 1634.

Over schadevergoeding die aan grondeigenaars te Muiden betaald moet worden, omdat hun land in 1629 bij de aanleg van versterkingen ten dele vergraven is.

Eindnoten:

4 *gelieve...verstaen:* moge ik U.E.M. mededelen.
5 het land moet zijn eigen dijk, althans ten dele, onderhouden. Vandaar dat deze halve morgen (iets minder dan 5000 m^2) belast is met (het onderhoud van) 9 roeden (een Rijnl. roede was ruim 3.7 m) dijk.
6 *mits:* wegens.
7 *beslaeghen:* bedekt (WNT *beslaan* 2018 17).
8 *ravelijn:* bolwerk.
9 *palissade:* zware toegespitste paal, in rijen in de grond gedreven als verdedigingswerk. Het WNT noemt penpalissade zonder het woord te verklaren.
10 *opmaeken:* ophogen.
14 *spijze:* specie (WNT *spijs (II)* 2794 1), h. grond.
17 *behoorlijk:* fatsoenlijk; *voeghlijkst:* het meest practisch; *dat het gemeene landt...afnaeme:* dat de schatkist de genoemde dijk van hen overnam.
19 *verlaeten:* prijs te geven.
20 *ten regarde:* aangezien.
21 *hondt:* 1/6 Rijnlandse morgen; de vierkante roede was 1/600 R.m.
23 *in gelijken graet staende:* juridisch in dezelfde omstandigheden verkerende.
25 *verstaen:* besluiten.
29 *daer vooren:* daarvoor.

618 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden 5 Aprijl 1634 beant*w* 7 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Ujt den ooghe, ujt der harte. Is dat t'uwent dan ook waer? Zoo[2]
[3] kort van onthoudt ben ik niet. De Swijgher zal 't zeggen, ujt wiens[3]
[4] wieken, hier bij, een' veder gaet. Bij mangel der ontbode schujte,[4]
[5] bleef ik eenen dagh, boven mijn bestek t'Amsterdam; wel te pas
[6] om de meêgaende tijdingen ujt Duitslandt te verstaen; ende hoe[6]
[7] dat Eger en Pilzen noch in 's Kajzars maght niet en waeren, maer[7]
[8] geneghen om met Hartogh Baerent te handelen. Dan ik duchte,[8]
[9] dat het geluk zoo goedt niet is, ende 't schijnt mij wat op te[9]
[10] krimpen, mits de loopmaeren geen vermaen daer af maeken. UE
[11] hebbe wat medelijdens met de ujtballingen der wereldt, gelijk wij
[12] ons hier moghen rekenen, en zette mij ijets bij van 't geene dat 'er[12]
[13] omgaet. Als 't geldt van Colterman zal ontfangen zijn, gelieve
[14] 't zelve sieur Carel van der Wijen te doen behandighen. Daeren-
[15] tussen blijft,

[16] Monsr mon frere,

[17] U E

[18] Verplichte dienstw^ste^ Broeder

[19] P C Hóóft.

[18] Vanden Hujze te Mujden,

[19] 5 Apr. 1634.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 de Hoofts zijn voor de zomer naar Muiden vertrokken.

* Origineel. UBA II C 13.96.

3 *onthoudt:* memorie; *Swijgher:* Tacitus.
4 *Bij...schujte:* Door 't ontbreken, wegblijven, van de bestelde schuit (blijkbaar nodig voor de halfjaarlijkse verhuizing).
6 *meêgaende:* gunstige (WNT *medegaan* 347 5).
7 toen Wallenstein 25 februari 1634 in Eger vermoord werd, lagen zijn troepen in die vesting en in Pilsen. Bernard van Saksen-Weimar was G. Adolf opgevolgd als opperbevelhebber van de Zweden.
8 *handelen:* onderhandelen.
9 *opkrimpen:* minder worden (WNT *opkrimpen* 952 2).
12 *zette mij ijets bij:* sture mij iets.

619 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, Amsterdam.*

*

[1] Monsr mon frere,

[2] Ik ben heden bij Socrates te kerke geweest, Hier heeft U.E. de
[3] preeke. Blijve

[4] U E

[5] gansdienstvejrdighe broeder

[6] P C Hóóft.

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 108.
Hs. Watervlek.
Dat. voor 17 april 1634, want op die dag vraagt Hooft ‘de kladde’ terug.
N.B. de ‘preek’ is een vertaling uit Xenophon's *Memorabilia*, zie de Bijlage.

620 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Ik danke UE ende mons^r vander Kindert, voor 't vorderen der[2]
[3] pe*n* tot Haerlem, die Sr Carel mij geschreven heeft, bij hem
[4] ontfangen te zijn. Dat ik zoo lange vertoefde, met den rentm^r[4]
[5] daeromme te maenen, was, mits ik van tijdt tot tijdt hoopte, van[5]
[6] Noordingen te bekoomen den brief die hierinne gaet. Nu komt hij
[7] zoo veel te spaede, ende benodight mij UE ende mons^r vander
[8] Kindert op nieuw te quellen, ten einde zijner E gelieve denzelven
[9] over te leveren, ende terugge te vorderen de beschejden daer in
[10] steekende, mits betaelende den rentm^r oft zijnen klerk, 't recht[10]
[11] van 't comptoir, 't welk hij te eisschen heeft, als nae gewoonte;
[12] ende ik UE ten danke, als rede is, zal goedt doen, ende, zoo mij[12]
[13] recht voorstaet, 10 oft 12 gl beloopen zal. Het ouwde, dat hierbij[13]
[14] gaet, vertrouw ik, UE mij, bij wissel, met ijet nieuws zal vergelden,
[15] als de kas daer af gestoffeert is. Gelieve ook eens te denken, aen de[15]
[16] preeke van Socrates, ende als 't 'er ujt vallen magh, mij de kladde[16]
[17] te doen weder hebben. Ondertussen gebiede mij van heeler harte,
[18] aen UE ende Joffr^e zuster, dewelke God almaghtigh, met alle die
[19] haer lief zijn, in eere ende voorspoedt bewaere, nae wensch,

[20] Monsr mon Frere, van

[21] U E

[22] Toegeneghen,

[23] dienstw^sten broeder

[24] P C Hóóft.

[22] Vanden Hujze te Mujden,

[23] 17 Apr. 1634.

Financiële ambtelijke zaken.

* Origineel. UBA II C 13.95.

Eindnoten:

2 *vorderen:* innen.
4 *den rentmeester:* Colterman.
5 *van tijdt tot tijdt:* telkens weer (WNT *tijd* 31 3°); *v. Noordingen:* Hooft's procureur in Den Haag.
10 *'t recht van 't comptoir:* de leges.
12 *ende* (dat); *ten danke:* naar genoegen; *goedt doen:* betalen; *ende* (*dat*, ond.).
13 *het ouwde:* Tacitus.
15 *de kas* (fig.); *daer af gestoffeert:* daarvan voorzien.
16 Socrates, vgl. *619; als...magh:* als de tijd het toelaat.

621 *Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
(*Baak:* 1634 beant*w* 22 April)
Loont

[1] Monsr mon frere,

[2] Bij mijnen laesten heb ik gezonden eenen brief houdende aen den[2]
[3] Rentmeester Colterman, nevens een stuk ujt Tacitus. Nu ben ik
[4] gekoomen tot in de Spaensche woedenij t' Antwerpen. Ende alzoo[4]
[5] mij voorstaet, dat Vaeder van Erp, z.g. plaght te verhaelen, dat
[6] zijner E Grootmoeder aldaer vermoort wert, zoo wenschte wel[6]
[7] bescheidelijk te weeten, haeren naem, ouderdoom, mans naem,[7]
[8] ende de toekoomst van 't stuk. Zoo UE ijet wijders van verlank
[9] ujt ijemandt deze aengaende, kan verneemen, 't zal mij lief zijn. Bij
[10] oom de Wael oft andre oude lujden, moght wel ijets te haelen zijn.[10]
[11] Ik gebiede mij van heeler harte t' uwaerts, blijvende,

[12] Monsr mon frere,

[13] U E

[14] Toegeneghe dienstw^ste broeder

[15] P C Hóóft.

[14] Van den H.t.Mujden,

[15] 21 Apr. 34.

Hooft vraagt hulp bij het ophalen van herinneringen aan de Spaanse furie te Antwerpen (1576) bij de familie Van Erp.

Eindnoten:

2 *houdende aen:* gericht aan (WNT *houden* 1164 E 2).
4 *woedenij:* purisme voor furie. De vorm is vreemd, verschrijving voor woederij?, vgl. *622* r. 6 razerij.

* Origineel. UBA II C 13.94.
Hs. enkel vel, zeer kort.

6 *zijner E Grootmoeder:* de moeder van Christina de Bitter, vgl. het stamboomdeel Van Erp, blz. 893 in deel I.
7 *bescheidelijk:* duidelijk, precies.
10 oom de Wael, zie aldaar onder Fabri.

622 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Beter betaeler plaght UE te zijn. Ik ben nu antwoordt op twee
[3] brieven, aen haer, ten achteren. Wil daerom geen quaedt betrouwer[3]
[4] worden, ende borghe oft verghe veel eer, UE hiermeê den derden.[4]
[5] Bor, in 't jaer 1576, op 't 84^e bladt, 2^e zijde, verhaelt een' gruwlijk[5]
[6] stuk, bedreven, in de Razerij t' Antwerpen, aen een' schoone
[7] brujdt, ende zoo 't schijnt, van goeden hujze. Ik wenschte de
[8] naemen van haer ende haeren brujdegoom te weeten. Daer is een
[9] maekelaer, genoemt L'Hermite, mijner huisvrouwe eenighszins, in[9]
[10] maeghschap, bestaende. 'T is een heel oudt man, ende eertijds
[11] schepen, zeit men, van Antwerpen, geweest. Meene dat hij de
[12] heughenis noch goed heeft, ende milt genoegh zijn zal, om niet[12]
[13] alleen, <te verhaelen> 't geen hem van dit treurspel, maer ook van
[14] andere omstandigheden dier geweldenarije, magh indachtigh
[15] wezen. Gelieve mij de gunste te bewijzen, van hem ujt te hooren,
[16] nevens mijne groetenis, ende alles te verstendighen, 't zij bij brief oft
[17] bij monde, zoo 't UE geleghen komt. Ende indien hij der rejze
[18] getroost is, zal nevens UE welkoom zijn. Want, voor mij, ik hebbe
[19] wederom mijn been ijetwes bezeert, ende zal 't eenighe daeghen
[20] moeten vieren. Daerentussen waer mij verdriet het groove werk te[20]
[21] staeken. U E, bevroed' ik wel, zal dit, op geen' stel en sprong,[21]
[22] konnen beschikken. Maer 't en verveele haer, immers niet, mij, bij[22]
[23] een letterken te verzekeren van den ontfang der gemelde twee
[24] brieven, en dezen derden. Waer toe mij verlaetende, blijve,
[25] Monsr mon frere,

[26] U E

[27] Verplichte dienstw^e broeder

[28] P C Hóóft.

[27] Vanden Hujze te Mujden,

[28] 23 Apr. 1634.

* Origineel. UBA II C 13.93.

Vervolg van 't verzamelen van herinneringen aan de Spaanse furie.

Eindnoten:

3 (Ik) *wil*.
4 *verghe* (met dubb. acc.).
5 Bor, vgl. *369*.
9 *maekelaer:* tussenhandelaar (niet alleen in onroerend goed); *in maeghschap bestaende:* verwant.
12 *ende* (hij).
20 *vieren:* verzorgen (WNT *vieren (I)* 356 e); *het groove werk:* het grote werk: de *Nederlandsche Historiën*.
21 *staeken:* onderbreken.
22 *beschikken:* tot stand brengen (WNT beschikken 1980 4); *'t en verveele haer, immers niet:* als het u tenminste niet te veel wordt.

623 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1634 beant*w* 26 April).
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Dank hebbe UE voor de moejte tot Haerlem, ende de tijdingen hier
[3] in te rug keerende. Ik zal Carel schrijven dat hij UE de gl 15 st 10
[4] behandighe. Wijders verwachte dat UE niet alleen Joffr^e moeder
[5] van Erp ende Oom de Wael, maer ook den maekelaer L'Hermite
[6] zal aenspreken, volgends mijn schrijven van gister. Een fraej vejrs is[6]
[7] dat van Vanden Vondel. UE gelieve hem de groete weder te
[8] leveren, ende zij eerbiedelijk zelve gegroet,

[9] Monsieur mon Frere, van

[10] U E

[11] Verplichten, dienstw^en broeder

[12] P C Hóóft.

[11] Zeer haestigh, van den

[12] H.t. Mujden, 24 Apr. 1634.

Vervolg.

Eindnoten:

6 *Een fraej vejrs enz.:* (gissing:) *Bede voor het Waelenweeshuis t' Amsterdam* (WB III 413).

* Origineel. UBA II C 13.92.
Hs. enkel vel, zeer kort.

624 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1634 beant*w* 29 April)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] 'T geen UE ujt monde van Moeder van Erp, ende L'Hermite, bij[2]
[3] geschrift zal stellen, ben ik, met verlangen, afwachtende, UE
[4] naestleste had verschejde tijdingen, daer wel wat op te spieghelen
[5] valt. Dat de Prins, dezen zoomer niet te velde zoude gaen, was mij,
[6] te vooren door de ooren gewaejt, maer een donderslagh daerin[6]
[7] geweest. Want een van de punten, daer Charnacé op drong, was,[7]
[8] dat men in Bloeijmaendt op moest zijn, met all' onze krachten. Nu
[9] zoude 't mij vreemdt geven, dat de Franchois van geldt zoude[9]
[10] schejden, zonder andre waer daer voor te hebben, dan enklen[10]
[11] toeleg op bescherming. Het stroojsel van dit gerucht, zal
[12] moghelijk van eenen appel zijn, voor den vijandt, om meê te
[13] spelen: alhoewel mij de bloem te blaeuw dunkt, om zijn oogh daer[13]
[14] meê te verlejden. De voorslaeghen van nieuwe schattingen zijn ook[14]
[15] geen teken, dat men denkt kleene kosten te maeken. Nu, wij
[16] moeten den wondtheeler, met het zeer laeten bewerden, ende oft[16]
[17] wij schoon met de rug tegens 't hoogher boordt aendringen, 't
[18] schip helt 'er niet te minder om. Een inzicht, 't welk ook de
[19] betrachting zijner Door^t is, doet mij 't verdragh met Vrankrijk niet
[20] ontijdigh achten: te weeten, dat men den Spanjaert hier heiligh[20]
[21] avondt gunnende, hem de handen te rujm zoude laeten, om den[21]
[22] Dujtschen en Sweden in 't hajr te zitten; gemerkt het geschaepen[22]
[23] waer dapper onze beurte te worden, als hij dat werk afgehaspelt[23]
[24] had. Zoo de loopmaeren 't lieghen afleeren, 't en waer geen' kleene
[25] zaek, dat de Turk de Ragotzj tot koning van Hongrijen wilde in-
[26] voeren. Vreesd' ik niet mij zelven te kittelen, ik zoud' het gaeren[26]
[27] waeghen, met gelooven, dat 'er een' Noorderbui in dien hoek[27]
[28] groejt. De toeleg van Bethlem Gabor, moet, dunkt mij, al wortels[28]
[29] gehadt hebben, die noch niet ujtgerojt oft verrot zijn. Heerepeeren,[29]
[30] zeitmen, weeten daer weenigh af. De Polak staet ons ook te[30]
[31] erduchten in de persoon des Sweeds. Doch laete mij voorstaen, dat[31]

* Origineel. UBA II C 13.91.

[32] het daer noch zoo klaer niet is, oft het een' dujf gelezen had:
[33] gemerkt de Moscovische Veltheer zoo groot een' ondank, bij[33]
[34] zijnen meester, heeft ingelejdt. Godt weet ons aller best, ende zal
[35] 't UE wel gunnen, zoo verhoort wort het gebedt,

[36] Monsr mon frere, van

[37] U E

[38] Verplichten dienstw[en] broeder

[39] P C Hóóft.

[38] Vanden H.t. Mujden,

[39] 27 Apr. 1634.

De internationale toestand.

Eindnoten:

2 *bij geschrift stellen:* opschrijven.
6 *maer...geweest:* maar ik had het nauwelijks kunnen geloven.
7 *Charnacé:* de Franse gezant; *op:* te velde.
9 *'t zoude mij vreemdt geven:* het zou mij erg verbazen (WNT *geven* 1943 V); *van geldt zoude schejden:* geld (subsidies) zou geven.
10 *toeleg op bescherming:* defensief opgezette oorlogvoering.
13 *de bloem dunkt mij te blaeuw:* het verhaal klinkt mij te ongeloofwaardig (WNT *blauw* (I) 2796 3).
14 *voorslaeghen van nieuwe schattingen:* voorstellen voor nieuwe belastingen.
16 *den wondtheeler...bewerden:* de arts (Fred. Hendrik) met de kwaal zijn gang laten gaan (WNT *beworden* 2435); *oft wij schoon enz.:* wij gewone burgers kunnen toch niets.
20 *heiligh avondt:* vrijaf, dus wapenstilstand.
21 *den Dujtschen enz.:* Spanje was immers Oostenrijks bondgenoot.
22 *gemerkt...worden:* omdat wij noodzakelijkerwijs aan de beurt zouden komen.
23 *afgehaspelt:* geklaard.
26 *kittelen:* vleien.
27 *Noorderbui:* (zeer oneigenlijk, daar Hongarije in het Zuiden ligt); gure bui.
28 Bethlem Gabor (Gabriël Bethlen), † 1629, vorst van Zevenburgen, koos de zijde van de protestanten en veroverde, ten nadele van de Keizer, een groot deel van Hongarije. Hij werd door de Turken en Tartaren gesteund. 'De Ragotzj' is George Rakoczy, † 1648, opvolger van Bethlen en voortzetter van zijn politiek, verbond zich met Zweden en Frankrijk; *al:* zeker wel.
29 *Heerepeeren...niet:* zegsw. die waarschijnlijk betekent 'wat machtigen doen, houdt stand' (WNT *heerenperen* 362 en *heer (I)* 338).
30 *De Polak:* Wladimir IV, † 1648, koning van Polen sedert 1632, behaalde enige successen tegenover de Russen, Turken en Zweden (vandaar 'in den persoon des Zweeds' want nederlagen van Russen en Turken raakten onze belangen niet).
31 *Doch...had:* Maar mij dunkt, dat de zaken daar nog niet volkomen geklaard, helemaal aan kant zijn (vgl. *362* r. 41).

33 *ondank bij iemand inleggen:* (oudere betekenis:) iemands misnoegen op zijn hals halen (WNT *ondank* 2de art. 1182; *inleggen* 1771 7); *de Moscovische Veltheer:* de populaire Michaël Scheïn, die de tsaar in 1632 tot een veroveringsoorlog tegen Polen overhaalde, maar verslagen werd. Hooft bedoelt blijkbaar dat de Russen het daarbij niet zullen laten, zodat de Poolse druk op Zweden verminderen zal.

625 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Grooten dank voor UE twee brieven teffens, ende zoo vreemde
[3] tijdingen, daer gelijk UE zejdt, wel wat op te spieghe<le>n valt.[3]
[4] Maer 't is spaede op den avondt. Van s^r^ Carel heb ik eenen brief
[5] gehadt sedert den uwen van zaterdagh, maer vermaent van geen'[5]
[6] L'Hermite, nochte van UE t'mijner groote verwondring.[6]
[7] Wenschte wel hem nader gesproken. - Ondertussen gaet hier bij
[8] ijets tot antwoordt op eenen brief van Vondelen. 'T zal UE in
[9] plaetse van wat nieuws, dienen oft ontdienen, nae de genaede, die[9]
[10] 't voor haere ooghen vindt. Ik gebiede van heeler harte t'haer-
[11] waerts

[12] Monsr mon Frere,

[13] U E

[14] Verplichten dienstw^sten^ broeder

[15] P C Hóóft.

[14] Vanden H t Mujden,

[15] 2^en^ Maj 1634.

Vervolg.

Eindnoten:

3 *spieghen*. Het WNT noemt deze plaats in één adem met andere bij Hooft, waar *spieghelen overdenken* betekent. Blijkens het negeren van vVl's noot (II 372 n. 1) die *spieghen* de grondvorm van *spieghelen* noemt, vat het *spieghen* op als een verschrijving van Hooft.
5 *vermaent van:* maakt melding van.
6 L'Hermite, vgl. *622, 623, 624*.
9 *ontdienen:* niet van pas komen (WNT *ontdienen* 1830).

* Origineel. UBA II C 13.90.

626 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

[1] Monsr mon Frere,

[2] Dezen middagh zijn wij hier gekomen, om eens te raedspleghen,[2]
[3] over mijn been, dat quaelijk heelen wil: ende denken morghen
[4] voor middagh weder nae Mujden te keeren. Zoo UE ondertussen
[5] eens aen komt spreken, 't zal mij lief zijn, ende gebiedt zich hartlijk[5]
[6] t'haerwaerts,

[7] Monsr mon Frere,

[8] U E

[9] Altijdsdienstwillighste

[10] P C Hóóft.

[9] In Amsterdam, 8

[10] Maj. 1634.

Eindnoten:

2 *raedspleghen:* consulteren.
5 *aen komen spreken:* een praatje komen maken.

* Origineel. UBA II C 13.89.
Hs. enkel vel, zeer kort.

627 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3 tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 1634 19 Maj beantw 29 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] 'T moet daer een' doode stroom van tijdingen zijn: dewijl ik niet
[3] en verneeme van U E, nochte van mijn' swaegher Bartelottj. Hier
[4] gaet het alaleens, belangende de nieuwe. Maer van wat ouds[4]
[5] ontbreekt 'er niet: tot getuighe, dit staeltjen, ende mijne wel-
[6] hartlijke gebiedenissen, die blijve,

[7] Monsr mon Frere,

[8] U E

[9] Verplichte dienstw^e^ broeder

[10] P.C. Hóóft.

[9] Vanden Hujze te Mujden,

[10] 19 Maj. 1634.

Eindnoten:

4 *alaleens:* aldoor, helemaal eender (WNT *alleens* 160 laatste al.); *Maer...niet:* Maar er is geen gebrek aan iets ouds (Tacitus).

* Origineel. UBA II C 13.88.

628 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, hujsvrouwe van Sr Allart van Crombalgh, in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e^

[2] Tesseltjen, leef je noch? Ik en verneem nocht woordt nocht windt[2]
[3] van 't behaeghen bij U E, in de dichten van Hujghens, geschept.[3]
[4] Leggen poezijlust en vriendenliefd teffens achter de bank? Torni,[4]
[5] ritorni alle dulcezze prime. Maer meer jookt ons nae UE wezentlijk[5]
[6] dan schriftelijk aenschijn. Dies zouden niet gejrne tot den afgaenden[6]
[7] zoomer verbejden; maer wenschen dat U E, met haer waerdste
[8] Crommetjen, gelieve zich over acht oft tien daeghen alhier te[8]
[9] laeten vinden, niet zoo zeer om ons de aerdbezen, als om Marino[9]
[10] [-] helpen lezen. Want dit moet voorgaen: oft anders heb ik 'er[10]
[11] niet af. Als wij vijf oft zes daeghen daer aen besteedt zullen hebben,
[12] zal 't ons lief zijn, dat den Heere D. Paeuw met zijn' hujsvrouwe,[12]
[13] ende Joffr^e^ Francisca met haeren *genan op een*[*n*]' *letter nae*, gelieve[13]
[14] te volghen, ende dat UE hen daer toe verbidde, van onzent weghe.
[15] Aen den hoonigh dezer hoope zullen wij zoo lang likken, ende
[16] UE met alle die zij bezint heeft, met naemen haere twee dochters,[16]
[17] die wij wenschen mede te komen, Gode bevolen laeten, nevens[17]
[18] groetenis ujt heeler heeter harte,

[19] Mê Joffr^e^ van

[20] U E

[21] verplichten, dienstw^sten^

[22] P C Hóóft.

[21] Van den Hujze te Mujden,

[22] 28 Maj. 1634.

Uitnodiging aan Tesselschade, van wie Hooft in lang niets gehoord heeft.

* Origineel. UBA II C 13.87.
Hs. enkel vel, waarin door openscheuren twee gaatjes. Tekstverlies.

Gustaaf Adolf, koning van Zweden

22 Jacob van der Burgh (r) en Jan Brosterhuyzen (l)

Eindnoten:

2 *nocht woordt nocht windt:* geen woord van jou en geen gerucht door anderen.
3 *de dichten van Huyghens:* vgl. *615*.
4 *achter de bank liggen:* verwaarloosd worden, vgl. I blz. 22; *Torni etc.:* vgl. *580* r. 25.
5 *jookt ons:* verlangen wij; *wezentlijk:* werkelijk, met de bijgedachte aan *wezen:* gelaat.
6 *afgaenden:* ten einde lopende (WNT I *afgaan* 948 E 2 b).
8 *zich laeten vinden:* zorgen aanwezig te zijn (WNT *vinden* 745 (22b) β).
9 Marino, vgl. *359*.
10 *lezen* heeft hier de oorspr. bet. *uitzoeken* (de aardbeien plukken) en de gewone: Marino; *Want enz.:* de klemtoon valt op *ik:* Marino interesseert Hooft meer dan de aardbeien.
12 *Paeuw:* de Alkmaarse dokter.
13 *genan:* naamgenoot: Francisca's man heette Francisco Ferdinandes du Pas.
16 *bezint heeft:* liefheeft.
17 *die...komen:* acc.c.inf.

629 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3, tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Mijn' hujsvrouw denkt, zeidtze, dat UE nae Oostindien is. 'T en
[3] magh mij niet heughen, zoo lang zonder brief van UE geweest te
[4] zijn. De Wijk (zoo UE zich daer bevindt) lejdt immers zoo verre[4]
[5] van Mujden niet, oft mijn voorgaende en is 'er over lange geweest.[5]
[6] Heeft UE pen te veel aen rekenen, boekhouden, en andre koopmans
[7] bezigheden te doen, ik vergeef 't haer. Maer 't moet 'er wel drok
[8] zijn, dat 'er niet een letterken voor ons ujt vallen magh. Want, van
[9] luijigheit dar ik niet denken, ujt zorghe van anders ook te
[10] verluijen op 't voldoen aen eenen vriendt, die [de] zich placht te[10]
[11] laeten verluijen, dat hem van luije luj walghde. UE breeke dan ujt,[11]
[12] voor een vierendeel ujrs, om te toonen dat geest en lichaem noch
[13] rap zijn. Want deze twijfel begint mij te zeuren, ende bid God des[13]
[14] te vierigher, UE in gezontheit tot volkoomst haerder deugh-[14]
[15] dighe begeerten, te behoeden: blijvende,

[16] Monsr mon Frere,

[17] U E

[18] Verplichte dienstw^ste broeder

[19] P C Hóóft.

[18] Van den Hujze te Mujden,

[19] 28 Maj. 1634.

Aanmaning.

Eindnoten:

4 *De Wijk:* Beverwijk; *immers:* toch.
5 *over lange:* lang geleden.
10 *verluijen:* lui worden (met 't vertalen).

* Origineel. UBA II C 13.86.

11 *zich laeten verluijen:* beweren.
13 *zeuren:* hinderen (U.W. IV 395).
14 *volkoomst:* vervulling. Waarschijnlijk een neologisme; vgl. het werkw. *volcomen* = in vervulling gaan Mnl. Wdb. IX 848; het subst. luidt daar *volcominge*.

630 *Aen Mijn Heer Mijn Heer Hooft Drossaert van Muiden ende van Goyland. opten Huise te Muiden.*

*

[1] Mijn Heer,

[2] Het gedurig reisen daer nu eenige weecken mijn beroep is aen vast[2]
[3] geweest, heeft mij belemmert in het onderhout, waertoe ick mij[3]
[4] op ons laeste afscheijt aen UE verplicht hadde. Dit voordeel was'er
[5] evenwel in, dat mij daer door gelegentheit geboren wiert om des
[6] Heeren van Suilecoms oog eens te laten gaen over de rimen daer't
[7] UE gelieft heeft mijn sorge tot vroedvrou over te kiezen. Sijn Ed:[7]
[8] hield'et daer voor, dat de sinnebeelden, so door de hand van den
[9] teickenaer, als door't bijvoegen vande Latijnse en oud Franse[9]
[10] veersen, verlamt zijnde, weinig cieraet aen so geestig een werck, als[10]
[11] men hier van sal connen uitbrengen, willen geven. So dat ick van
[12] meininge zij den Drucker, hoe seer op sijn gewin gestelt, dit, t'mijner[12]
[13] overcompste, uit het hooft te praten, mede alsdan UE te verstaen[13]
[14] op eenige manieren van spreecken, waer van ick de kracht niet
[15] genoeg can vatten. Dat U E, in haer schrijven vanden 7. deser, so[15]
[16] waerde als de schepsels sijns vernufts, van wanschapenheit gelieft te
[17] betichten, ende het daer voor te houden als of de Reien, en
[18] d'anderen ten sang gesticht, door 't geselschap van wijs-teickens,[18]
[19] beter opgetoit souden schijnen, is, mijns bedunckens, eerder in U E[19]
[20] een alte grote heusheit, als in haer eenige onvolmaectheit aen-
[21] gewesen: behalven dat de noten niet dan die alleen, dewelcke op[21]
[22] maetsang afgeveerdigt, en wien alrede geene van die wijzen
[23] onbekent zijn, konnen dienen. So dat ick, onder verbetering,
[24] deselve van weinig nuts soude oordelen. Het welcke ick bidde dat
[25] bij UE niet in dier voegen opgenomen moge worden, als of zulck
[26] aenvergen te veel waere,[26]

[27] Mijn Heer, voor

[28] U E

[29] dienstwilligste

[30] JVD Burgh

[29] Vanden huise te Cleef den

[30] 29 in Bloeimaent. 1634.

* Origineel. UBL Pap. 2.
Hs. dubbel vel, door openknippen besch., geen tekstverlies.

Jacob van der Burgh, ca. 1600-1659, jurist, secretaris van Ernst Casimir, daarna van veldmaarschalk Johan Wolfert van Brederode en van verscheidene gezantschappen; sedert 1642 agent van de Staten te Luik, lid van de Nederlandse deputatie naar de Westfaalse vredesonderhandelingen. Dichter, zeer bevriend met Huygens en Brosterhuyzen, ook met Hooft, wiens *Gedichten* (1636) hij voor de uitgave klaarmaakte. Hij werpt in deze brief enkele vragen op.

Eindnoten:

2 *mijn beroep:* toen secr. van Brederode.
3 *onderhout*, nl. met de drukker, Blaeu?
7 *mijn...kiesen:* zie boven. Het resultaat verscheen in 1636 bij Johan Blaeu te Amsterdam (Leendertz no. 3), vgl. LSt. I, XXVII.
Sijn Ed: enz.: Huygens heeft aangeraden, de *Minne-Zinnebeelden* zonder de plaatjes en de vertalingen op te nemen. Zijn raad werd niet opgevolgd, maar in de kl. octavo herdruk van 1644 was voor de plaatjes natuurlijk geen ruimte.
9 *Latijnse en oud-Franse:* resp. van C.G. Plemp en R.J. de Nerée.
10 *geestig:* pittig, briljant.
12 *hoe seer...gestelt:* de gravures bevorderden de verkoop: emblemata waren zeer in trek.
13 *UE te verstaen...spreecken:* u te raadplegen over enige uitdrukkingen.
15 *so...vernufts:* zo waardevolle voortbrengselen als die van uw geest.
18 *wijs-teickens:* muzieknoten.
19 *is...aengewesen:* betekent eerder in u een overgrote beleefdheid, bescheidenheid die iets aan iemand anders' oordeel overlaat, dan dat er iets zou ontbreken aan de gedichten.
21 *niet dan die alleen...onbekent zijn:* alleen diegenen (onder de lezers) die bekwaam zijn (WNT *afvaardigen* Suppl. 747 III 2) in maatzang en die melodieën reeds kennen. Hooft's denkbeeld is niet verwezenlijkt.
26 *aenvergen:* verzoeken, vragen.

631 *Aen den H. Constantin Hujghens Ridder &c.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] In al een' wijle niets vernomen hebbende van Joffr[e] Crombalgh,[2]
[3] zandt ik op gister, bij mijn' hujsvrouwe, die t'Amsterdam etlijke
[4] boodschappen had, zeker schrijven, om voorts op Alkmaer bestelt[4]
[5] te werden, en te vereissen, hoe aldaer smaeken moghte het[5]
[6] Engelsch ooft bij U.Ed. gestr. gezult in Hollandschen honigh.[6]
[7] Maer mijn' hujsvrouw braght den ontijdighen brief te rug; en daer[7]
[8] nevens deze tijding: dat Crombalghs oudste dochtertjen, een
[9] voeghlijk meisken, krank aen de poxkens, op de moeder verzocht[9]
[10] had, de koeken, die, nae zijn overlijden en 't gebrujk aldaer, den[10]
[11] bujrkinderen zouden verscheenen zijn, bij zijn leven ujt te deilen.[11]
[12] 'T welk geschiedt zijnde zeid' het als thans meer niet te doen[12]
[13] hebbende, gereedt te zijn tot sterven, ende gaf, vier ujren daernae
[14] zijnen geest. De vaeder had het, ujt der maete bezint, en betreurd'[14]
[15] het nae gelange. De arts Pauw, zoon van den Leidschen Voorleezer[15]
[16] in die wetenschap, bestond hem eenen drank van moedtzalf in te[16]
[17] geven, die hem opbrak met een' weldighe zucht en eenigh bloedt,[17]
[18] daer voorts heele plassen op volghden, en vloejden tot hij doodt
[19] was: zulx zij bejde, op gistren zouden begraeven worden. Ende[19]
[20] om het treurspel te deerlijker te maeken, stort dus een' smak van[20]
[21] ramp op 't murwe hart van Tesseltjen. Zoo U. Ed. gestr. zich[21]
[22] verwaerdight, de versleghene met een letterken van troost te[22]
[23] bezoeken, ik verzeker mij, ten aenzien van de hooghachtbaerheit[23]
[24] waerin zij U. Ed. gestr. houdt, dat het geen verlooren werk van
[25] barmhartigheit wezen zal. Om deze droefheit ijetwes af te spoelen:[25]
[26] wij hebben lang gehoopt en gehaekt nae de eere van Uwer Ed. gestr
[27] jeghenwoordigheit. Zoo dezelve, nevens haer liefste gezelschap,[27]
[28] ons alhier gebeuren moght, zouden trachten, haer met luchtigher[28]
[29] en lustigher redenen t' onderhouden. Ende verlangt mij, met eenen,[29]
[30] te hooren, oft de prinslijke genaede wel zoo overdaedigh zij, dat ze
[31] de misslaeghen mijner Historien vergeven kan. Ondertussen niet[31]
[32] alleen, maar eeuwelijk daerenboven,

[33] Mijn'Heere, wil blijven

[34] Uwer Ed. gestr.

[35] Onderdaenste Toegedaenste

* Minuut. UBA II C 11.253. Afschr. KA CLXXIa[b] 102.

[36] dienaer

[37] P C Hóóft.

[35] Vanden Hujze te Mujden,

[36] den 30^{en} van Bloejmaent,

[37] des jaers 1634.

Eindnoten:

2 *al...wijle:* een hele tijd.
4 *zeker schrijven: 628*.
5 *vereissen:* informeren.
6 *het...honigh:* (nl. de Donnegedichten, zie *614, 615, 616*; *gezult* = gedrenkt, geconfijt.
7 *ontijdighen:* ongelegen komende.
9 *voeghlijk:* bevallig (Oudemans: fraai, schoon enz.) (*Taedea*, 19 febr. 1625 geboren, 28 mei 1634 gestorven (Br W. II, 291, noot 2)); *poxkens:* pokken (WNT *pok (III)* 3050 geeft een citaat, dat ook het verkleinwoord bevat, dat ons vreemd in de oren klinkt); *op:* aan.
10 *nae...aldaer:* na haar overlijden en naar het gebruik aldaar (in Alkmaar) (*zijn* wegens neutraal *dochtertjen*).
11 *zouden...zijn:* zouden zijn uitgedeeld (Mnl. Wdb. *verschinen* 2364 iemands deel worden).
12 *'T welk...zijnde:* Toen dit geschied was; *het:* (nog steeds grammatisch overeenstemmend met onzijdig *dochtertjen, meisken*); *als...hebbende:* daar het thans niets meer te doen had (pred. toev. bij *het*).
14 *had...bezint:* beminde het bovenmate (*bezint hebben* = lief hebben; oude constructie met object en pred. toev. daarbij, vgl. mnl. *enen gemint hebben* enz.); *betreurde...gelange:* treurde dienovereenkomstig over haar.
15 *Pauw:* J. Pauw, vriend en huisarts van de Crombalghs; *voorleezer:* (purisme voor) professor.
16 *bestondt:* ging ertoe over; *eenen...moedtzalf:* een opwekkende drank, drank om hem innerlijk te sterken. Vgl. *hartzalf 641*.
17 *weldighe:* geweldige, machtige.
19 *zulx:* zodat.
20 *dus...ramp:* zulk een grote hoeveelheid van ongeluk (WNT *smak* 2025 dit citaat).
21 *murwe:* zachte, weke (vgl. *zoetemelxhart, 592*.)
22 *versleghene:* verslagene.
23 *verzeker mij:* ben er zeker van; *ten...houdt:* gelet op de hoogachting die zij u toedraagt.
25 *ijetwes...spoelen:* een beetje weg te spoelen.
27 *dezelve:* U. Ed. gestr.; *nevens...geselschap:* naast uw liefste gezelschap, haar die u het liefst is (uw vrouw).
28 *zouden:* wij zouden; *haer:* u; *luchtigher...redenen:* minder ernstig, lichter en vrolijker gesprek.
29 *Ende...mij:* En ik verlang.
31 *Ondertussen...Hóóft:* Niet alleen inmiddels, maar bovendien eeuwig wil P.C. Hooft blijven uw...dienaar.

632 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] D' aenstaende wil een' leedighe week wezen. Waer over ons[2]
[3] hartlijk verzoek is, dat UE met Joffr^e ma soeur ons alsdan eens
[4] koome verzoeken. Gelieve ook de Heeren professoren ende den
[5] H. Secretaris Mostaert te verspreeken, dat zij nevens hunne[5]
[6] hujsvrouwen, ons teffens de zelfste eere gunnen, om, in stede van
[7] de boeken, de aerdbezen te helpen leezen, die, tegens dien tijdt[7]
[8] (mejne woons oft donderdagh) dreighen rijp te zijn. Oude Maj is
[9] noch niet ujt, en alles hier op zijn groenste. De tragique ramp van[9]
[10] de Comique Tesselscha zal UE versteen hebben: zulx ons van haer,
[11] dezen zoomer, kleene vreughde te verwachten staet. Mijnen
[12] swaegher Cloek leg ik daer tegens hier ook te verschijnen; ende[12]
[13] zouden twee oft drie daeghen aen zoo goedt een gezelschap treflijk
[14] wel besteedt achten. 'T zal ook dienen tot vordering en vesting van
[15] UE gezontheit, daer Godt afgedankt zij, ende houde dezelve met[15]
[16] alle die haer lief zijn, in zijn' heilighe hoede, nae vierighe
[17] groetenis,

[18] Monsr mon frere, van

[19] U E

[20] Verplichten dienstw^sten broeder

[21] P C Hóóft.

[20] Van den Hujze te Mujden,

[21] j^en Junij, des jaers 1634.

[22] Wij zullen op morghen is 't moghelijk, oft altijds overmorghen,[22]
[23] antwoordt verwachten.

Uitnodiging.

* Origineel. UBA II C 13.85.

Eindnoten:

2 *D'aenstaende...wezen:* De volgende week zal leeg zijn.
5 *verspreeken:* overhalen.
7 *lezen:* dezelfde woordspeling als in *628* r. 10-11.
9 *De tragique enz.:* ongetwijfeld een bewijs dat ons de gevoelswaarde van het zeventiende-eeuws soms ontgaat.
12 *leg ik:* verwacht ik.
15 *daer...dezelve* (u); gewrongen zeugma.
22 *altijds:* in elk geval.

633 (*C. Huygens aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Mijn Heere;

[2] De Heere Calvart uijt Noordholland komende, daer hij aen-[2]
[3] genomen hadde Joff[w] Crombalgh mijnenthalven te begroeten,
[4] vernam binnen Alckmaer hoe haer dochter in stervens nood lagh,
[5] ende 'sanderen daeghs onderweghen, dat God haer den Vader tot[5]
[6] geselschapp geroepen hadde. Welcke tijding mij korts daeraen[6]
[7] thuijs komende, was ick wel van meening U.E. schouderen bijde[7]
[8] mijne te hulpe te soecken, tot het dragen van die lijcken, hadde ick[8]
[9] niet voorsien dat alle maren van Westfriesland door Zuijdholland
[10] in Waterland te spade moeten komen. Ik sie het nu aen U.E.[10]
[11] schrijvens, ende blijve nochtans in wat berouws van voorkomen te[11]
[12] zijn in de gemeenste plichten van vriendschapp. Aen 't ellendigh
[13] hooft met soo schielicken donderslagh overvallen vervoordere ick[13]
[14] mij noch gheen' hand te steken. De versche wonde heeft Tesseltjen
[15] te ongevoeligh, mij te gevoeligh gemaeckt; haer om te hooren,
[16] mij om te konnen spreken. Tusschen vier drooger ooghen zal ick
[17] de reden te berde brengen, en sien hoese haer uijt mijn' hand[17]
[18] gevallen will. U.E., die sij toeschrijft wat sij behoort, moet sich het[18]
[19] spits bevolen laten wesen. Alle wij gregarij verlatend'er ons op.[19]
[20] Twee stucken van U.E. Historien lichte ick maer gisteren, met last,[20]
[21] ujt de Kamer van S. Ex[e] died'er wel uren in besteedt heeft, met het
[22] genoeghen dat U.E. uijt die omstandicheid alleen kan besluijten.[22]
[23] Ick zal 't ontleden met den monde, soo haest mijd'er het ongesiene[23]
[24] geluck af gebeuren will. daer niemand met meer ijevers naer haeckt[24]
[25] als

[26] Mijn Heere,

[27] U.E.

[28] ootmoedighe dien[r]

[29] C Huijgens.

[28] 's Gravenhaghe,

[29] den 3[e] Junii 1634.

* Origineel. UBL. Pap. 2.

Huygens geeft het bericht van het overlijden van Tesselschade's man en dochtertje, dat hij door tussenkomst van een vriend gekregen heeft, aan Hooft door. Hij hoopt dat deze de eerste wil zijn die Tesselschade deelneming betuigt; zelf durft hij nog geen gesprek met haar aan. - De Prins heeft twee stukken van de N.H. met belangstelling gelezen.

Eindnoten:

2 *Calvart:* luitenant-kolonel, † 1638 (Br. I, p 153 n. 2); *aengenomen hadde:* op zich genomen had.
5 *dat...hadde:* dat God haar vader had opgeroepen tot haar gezelschap.
6 *Welke...komende:* Toen die tijding mij kort daarop bereikte.
7 *wel van meening:* vast van plan.
8 *soecken:* vragen; *tot...lijken:* (in het beeld van de schouders die de lijkbaren dragen) zonder beeldspraak: uw hulp te vragen om haar steun en troost te bieden (dus: u te schrijven in die zin); *hadde...komen:* als ik niet had voorzien dat alle berichten uit West-Friesland door Zuid-Holland (Den Haag) te laat in Waterland (Muiden) komen moeten (Huygens drukt zich zeer kort uit: een bericht uit West-Friesland dat hem in Den Haag bereikt en dat hij doorgeeft naar Muiden zal altijd te laat komen, Hooft heeft het dan al eerder vernomen).
10 *Ick...schrijvens:* Hij heeft Hoofts brief inmiddels ontvangen waaruit blijkt dat deze reeds op de hoogte is (*schrijvens* = schrijven, WNT *schrijvens* 1053).
11 *ende...vriendschap:* en toch blijft het mij een beetje spijten dat ik zodoende de gewoonste vriendschapsplichten niet heb kunnen vervullen.
13 *Aen...steken:* Naar het rampzalige hoofd, de deerniswekkende ziel, waag ik het nog niet, een hand uit te steken; *soo...donderslagh:* een zo snelle bliksemslag (WNT *donderslag* 2817).
17 *de...brengen:* een beroep doen op de rede, een ‘verstandig’ gesprek met haar trachten te voeren (vgl. W. VI *264 Lijck-troost*, waar de *Reden* één van de twee *plaesters* is *om droefheid mé te koelen*); *se...:* de rede, de redelijke argumentatie.
18 *gevallen will:* bevallen zal; *die...behoort:* aan wie zij toeschrijft wat zij u behoort toe te schrijven (die zij terecht hoog schat); *moet...wesen:* moet aan u de eerste aanval toevertrouwd laten zijn, moet het goed vinden dat aan u de eerste aanval overgelaten wordt (*spits*, WNT *spits (II)* 2861 smal voorfront ener slagorde, aanvalsfront).
19 *Alle...op:* Wij, gemene soldaten, vertrouwen allen daarop.
20 *maer:* pas, eerst; *met last:* met moeite.
22 *uit...alleen:* alleen (al) uit die omstandigheid; *besluiten:* afleiden.
23 *'t:* nl. het *genoeghen* van Z. Exc.; *ontleden...monde:* mondeling uiteenzetten, toelichten; *soo...will:* zodra mij het zeldzame geluk ervan te beurt zal vallen.
24 *daer...haeckt:* waarnaar niemand vuriger naar verlangt dan enz.

634 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, Inde Beverwijk.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Heden t' Amsterdam koomende, om morghen te keeren, verstond
[3] ik ten hujze van U E, hoe dezelve in de Wijk was, ende noch etlijke
[4] daeghen blijven zoude. 'T welk mij vermelt heeft de oorzaek van[4]
[5] UE swijghen op mijnen laetsten ende doen oordeelen, dat het best
[6] waere, de noodinge der professooren noch wat ujt te stellen. Ik
[7] hebbe aldaer aen Jan de Jong gelaeten een stuk ujt Tacitus, ende[7]
[8] twee boeken papier, vervaetende 't elfde Boek mijner Historien,[8]
[9] eindighende met den Pais van Gent ende 't Eeuwigh gebodt, waer-[9]
[10] bij de zelve ujt 's koninx naem bevestight wort. Bidde U E, daer[10]
[11] 't haere geleghenheit lijden wil, 't afschrijven te vorderen, ende den
[12] Heer Mostaert daer toe aen te maenen, om redenen UE bekent. Ik[12]
[13] achte immers dat de gemelde stukken wel bewaert zullen zijn: ende
[14] gebiede mij, ujt alle vermoghen in gunst Uwer E, die Godt in
[15] genaede behoede, met alle die haer lief zijn, ende blijve

[16] Monsr mon frere,

[17] U E

[18] Verplichte dienstw^ste^ broeder

[19] P C Hóóft.

[18] T'Amsterdam. 6 Junij.

[19] 1634.

Vervolg van *632*

Eindnoten:

4 *vermelt:* te verstaan gegeven.
7 Jan de Jong, meer genoemd, schijnt in Baak's dienst te zijn.
8 *boeken papier:* schrijfboeken.
9 *den Pais...gebodt:* de Pacificatie van Gent en het Eeuwig Edict.

* Origineel. UBA II C 13.84.

10 *daer...wil:* als uw omstandigheden het toelaten.
12 *Ik achte immers:* Ik mag althans aannemen.

635 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden - 1634 beant^w 16 Junj.)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Dank hebbe UE voor den ijver om mij deelachtigh te maeken aen
[3] de goede tijdinge van den H. de Groot. Mij was, ontrent een'[3]
[4] maent verleden, ijetwes daer af door de ooren gewaejt, maer luttel
[5] ter harte gegaen, om dat 'er over lange van geroepen, ende niets op
[6] gevolght was. T'Amsterdam zeide mij mijn neef Schepen Hóóft,[6]
[7] in den Haeghe verstaen te hebben, dat de gemelde Heer nae den
[8] Cantzeler Oxenstern toe was: doch dat zijner E swaegher de
[9] Raedsheer Reighersbergh mejnde, hij waer van den koning van
[10] Denemarken, die zich voor bemiddelaer van 's Rijx vrede, bestaet[10]
[11] ujt te bieden, derwaerts afgeveirdight. Doch 't was maer gissinge;
[12] ende heb liever te gelooven, dat het zij, om in Vrankrijk gebrujkt[12]
[13] te werden, in dienst der kroone van Sweeden. Want achte, dat
[14] zijne gaeven daer beter te passe komen, ook erkent en beloont
[15] zullen worden. Ende is te vertrouwen, dat wij, in dien gevalle,
[16] voortaen niet alleen de straelen van dat doorhelder vernuft, maer[16]
[17] ook krachtighe werking van de zelve verneemen zullen. Ik had[17]
[18] laestmaels reden met UE van de akkers in 's Graevenlandt. De
[19] ridder Reael, op ons afgaen van de burze, scheen wel te wenschen[19]
[20] dat men zijner Ed. Gestr. ook eenen slagh voeghde, zoo daer[20]
[21] voordeel te doen was. Ik zeid' haer mijn verstandt van 't stuk. Als[21]
[22] UE eens over quaem, waer goedt hem aen te spreeken: oft hij
[23] misschien bedacht waer meê te gaen. Maer, deze week, zal 't niet[23]
[24] wel vallen willen, om dat mijn swaegher Cloek ons op de Beemster
[25] genoodt heeft. Ondertussen moght UE de kavelvoorwaerden[25]
[26] doorlezen: die eissende van zekeren beamtschrijver, onder wien zij[26]
[27] berusten om gedubbelt ende aen ingëerfden omgedeelt te worden.[27]
[28] Ik en weet jujst zijnen naem niet: maer UE zal dien konnen ver-
[29] neemen, bij den ad^t Davelaer, Burgerm^r Bikker, oft Benedictus
[30] Schaek in den Sperwer, Want in aller maniere zoud' UE dienen te[30]
[31] weeten, hoe 't daermede geleghen is. Ondertussen ben UE den
[32] almoghenden bevelende, ende in haere goede gunste,

* Origineel. KA CLXXIa^b 103.
Hs. Watervlek.

[33] Monsr mon frere,

[34] U E

[35] Verplichten dienstw^{en}

[36] P C Hóóft.

[35] Vanden Hujze te Mujden,

[36] 11 Junij. 1634.

Vreugde over de benoeming van Hugo de Groot tot Zweeds gezant te Parijs. - De verkaveling van 's-Graveland.

Eindnoten:

3 *goede tijdinge:* zie boven.
6 *Schepen Hooft:* Pieter Jansz.
10 *die...bieden:* die een poging waagt, zich als vredesbemiddelaar in Duitsland aan te bieden.
12 *heb...gelooven:* ik geloof liever; *gebrujkt worden:* het gewone woord voor *een ambt bekleden*.
16 *voortaen enz.:* dat overscherpe verstand niet alleen zullen bewonderen maar ook de krachtige invloed er van zullen bemerken.
17 *Ik...U E:* Ik sprak laatst met u.
19 *op ons...burze:* toen wij de Beurs verlieten (dat Hooft daar voor zaken kwam, blijkt nergens).
20 *slagh:* kavel; *voeghde:* toewees (Kil. committere).
21 *mijn verstand van 't stuk:* mijn inzicht in de zaak.
23 *bedacht waer:* van zins was; *niet wel vallen:* niet goed schikken.
25 *kavelvoorwaarden*, purisme voor kavelconditiën: de voorwaarden waarop de gronden aan de deelhebbers worden toegewezen en waarin ook de grondslag der onderlinge rechten en verplichtingen voor het vervolg ligt (WNT *kavelconditie* 1899). 17 maart 1625 was door de Staten octrooi verleend aan Johan Ingel c.s. om een strook van ruim 550 morgen woeste grond aan de westzijde van Gooiland te ontginnen (Gr. Placcaetb. II 1780); met de Gooilanders zou een regeling getroffen moeten worden over vergoeding van hun gebruiksrechten op de te vervreemden grond. Doordat dit, niet om de minieme opbrengst, maar om principiële redenen niet opschoot, legden de Staten 9 october 1626 de regeling op door ampliatie van het octrooi. De bevolking verzette zich door vernielingen en molestaties tegen de uitvoering; dit bereikte zijn hoogtepunt in 1633, waarop de Staten een placcaat hiertegen uitvaardigden (2 april) dat met straffen dreigde; de arbeiders, op wie geschoten was, kregen militaire bescherming. Tenslotte werd 18 maart 1634 een overeenkomst getroffen waarbij een stuk aan het Gooi werd teruggegeven; 7 juni werden de kavelvoorwaarden *(635)* uitgegeven en het terrein in zessen verloot. Hooft participeerde met 20 morgen maar had die al voor 13 maart 1636 weer verkocht *(762)*. Toen een aantal Hilversummers obstructie bleef voeren *(738, 741, 742, 745, 746, 750, 754, 757, 762)* adviseerde hij een zelfstandig schoutambt of heemraadschap van 's-Graveland te maken, wat de Staten door een nieuwe ampliatie van het octrooi op 20 juni 1636 deden. (Grotendeels ontleend aan de *Geschiedenis van Gooiland* van Enklaar en De Vrankrijker). N.B. Op 9 oct. 1641 besluit de vroedschap van Naarden met meerderheid van stemmen omtrent de dijk ‘leggende omme de landen van s'Gravenlandt dat men als noch den voors. dijck, hier ende daer, ende met verscheide gaten, sal insmijten ende demolieren’. Vroedchapsresol. Naarden. Gem. Arch. C III 8, fol. 96.

26 *eissen:* opvragen; *beamtschrijver:* klerk.
27 *ingëerfden:* ingelanden.
30 *in aller maniere:* in elk geval.

636 *Aen mijn Heer De Heere Hooft Drossaer van Muyden et- Tot Amsterdam*

*
met vrindt die godt bewaert

[1] Mijn Heer - -

[2] Hoe Het Vrange Noodtlott door een dolle herde slach (in teijcken[2]
[3] noijt smart alleen komt over die dien Godt beproeven wil) mijn
[4] gedult op lijdens toets-steen op het uijterste getoetst heeft sullen[4]
[5] eervaeren gedachten leevendigher sich konnen indrucken als mijn[5]
[6] pen uijtdrucken kan.

[7] Der Halven ick 't selfde (om soo naere beeltenis ue geluckighe
[8] vreughde niet voor te schilderen) had voorgenoemen die in mijn
[9] herte op geslooten te draegen, maer door ue aengenaeme dochter[9]
[10] susanna uijt gelockt, en de gelegentheijt van Neeff Sammaer<s>[10]
[11] vertreck sich voor deede, uijt de welcke ue sult konen verstaen[11]
[12] siecktens eijgenschap stervens schielijckheijt en andere[12]
[13] omstandigheeden, die ick met een wenende ziel benaudt herdt en
[14] treurenden gheest doch drooghe oogen hebbe verdraegen. geen
[15] andere gedacht de sin beslaende in soo droeven treur nacht van mijn
[16] Siel-son berooft als herdencken aen mijn beminde, en ach alte lieff-[16]
[17] hebbenden Adelaert die welck als op wieken van lieffde sijn[17]
[18] TAEDea ten Heemel naer ghestegen, 'tonsterflijck voor sterflijck lott
[19] verkooren hebbende mij, laes bedruckt achterlaetende het
[20] geselschap van sijn beminde andere helfft op dat ick in dees als in[20]
[21] een spiegel sijn lieve gedaente souw stadich bij mij hebben in t oogh
[22] van mijn gemoedt, mij troestende in de opper-wille

[23] tegens welcke niet te willen is.

[24] Tesselscha Roemers

[25] (*Hooft:*

[26] Ontfangen op den H.t Mujden,

[27] 15 Junij. 1634.)

* Origineel. UBL. Pap. 2.
Hs. dubbel vel.
fol. 2^{r} bevat een Italiaans gedicht, zie Bijlage *636*.
T.r. 18. Verbleking van de inkt heeft de onjuiste lezing TADea in de hand gewerkt.

Tesselschade over de dood van haar man en kind.

Eindnoten:

2 *vrang:* bars, wreed (Mnl. Wdb. *wranc* 2852 2); *dolle:* wilde; *in teycken:* als bewijs (WNT *teeken* 1150).
4 *gedult:* lijdzaamheid.
5 *eervaeren*, voor ervaeren (op grond van een onjuiste etymologie?) ook *582* en bij Anna *74; sich indrucken:* zich voorstellen.
9 *maer...gelockt:* maar door uw lieve dochter Susanna aan 't vertellen gebracht (het zinsverband raakt zoek).
10 en (omdat) neef Sammer nu alles kon vertellen en deze brief kon meenemen.
11 *uyt de welcke:* van wie.
12 *siecktens...schielijckheit:* de aard van de ziekte en de snelheid van het sterven.
16 *als*, te verbinden met *geen andere gedacht*, r. 14; *alte:* zeer, maar misschien met de bijgedachte dat een *te* sterke liefde hem het leven gekost heeft, vgl. *631*.
17 *die welck:* die.
20 *andere helfft:* het erg op de vader lijkende andere dochtertje.

637 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e Tesselscha Roemer Visschers, tot Alkmaer.*

*

[1] Mê Joffr^e

[2] Ik sloofde mij af, met tsaemen schraepen van stoffe, ujt alle
[3] winkelen mijner heughenisse, tot hartzelf over UE leedt; ende[3]
[4] vondt den heelen hoop te beroojt, om ijetwes te baeten tot heelnis[4]
[5] (zoo mij docht) zulk eener quetsujre: als UE schrijven, gezult in[5]
[6] ongelooflijke manhaftigheit, mij komt onderwijzen, hoe de
[7] stujdjen, besteedt aen 't kauwen en verduwen der waere wijshejt,[7]
[8] maghtigh zijn een murw vrouwen gemoedt zulx te verstaelen met[8]
[9] rede, dat de felste schichten der Fortujne, kinken, jae, daer in, maer[9]
[10] geen' wonden kunnen maeken. Hejl zij U E, Heldinne, daer de
[11] helden bij ter schoole behoorden te gaen. De traenen, die 't in 't
[12] geweldt des ramps niet geweest is Uwer E af te perssen, zijn tot[12]
[13] mijn' ooghen ujtgewrongen, door innerlijke tederheit, gebooren[13]
[14] ujt het betrachten des overheerlijken zins van die leerlijke en[14]
[15] stichtlijke regelen, meldende den hooghen ende weledelen aert[15]
[16] uwer inborst, die met het slijk der gemeene geesten niet gemeens[16]
[17] heeft.

[18] Traenen, derhalven, meer van genoeghen, dan van droefhejt.[18]
[19] De troostbehoefster komt troosten; de benaeuwde, verquikken; de[19]
[20] bedrukte, ontlasten. Al wat ik zouw weeten bij te brengen, waer[20]
[21] waeterdruppen gedraeghen in de zee uwer doorluchtighe weeten-[21]
[22] schap: Ende zaegh'ik UE nerghens beter, dan derwaerts, ende tot[22]
[23] haer zelve te zejnden; daer Seneca, Montagne, en Plutarchus, in
[24] gesmolten zijn. Mijnen dienst in andre zaeken, zoo hij U E, bij deze
[25] geleghenheit, moght te staede koomen, heb ik haer, voor dezen,[25]
[26] doen aenbieden; ende hoope 't zelve noch mondelinx te doen, eer
[27] acht daeghen omloopen; als wanneer mijn voorneemen is, onze
[28] welwaerde dochter te koomen haelen. De rijke Godt, daerentussen,[28]
[29] bereghene UE voorts met de schatten zijner genaede, die hij,
[30] tot noch toe, zoo mildelijk, op haeren wil zoo gebooghzaem onder[30]
[31] den zijnen, heeft ujtgestort: waer aen het minste deel niet en zal[31]
[32] hebben,

[33] Mê Joffr^e

* Origineel KA CLXXIa^b 104. Minuut UBA II C 11.255.
Hs. dubbel vel, opengescheurd. Watervlek.

[34] Uwer E

[35] Verplichtste, dienstwillighste

[36] P C Hóóft.

[35] Van den Hujze te

[36] Mujden, 15 Junij. 1634.

Antwoord. Bewondering voor Tesselschade's geestkracht.

Eindnoten:

3 *winkelen mijner heugenissen:* hoeken van mijn geheugen; *hartzalf:* troost, balsem voor 't hart; *over:* om te strijken over.
4 *beroojt:* armzalig (van geest) (evenals ‘den heelen hoop’ zelfkleinerend).
5 *gezult in:* doortrokken van.
7 *verduwen:* verteren; *de waere wijshejt:* de Stoa.
8 *machtigh:* in staat; *murw:* teder; *zulx...rede:* zo te versterken met geestkracht.
9 *schichten:* pijlen; *Fortujne:* Lot; *kinken...maeken:* daarin weliswaar kneuzingen, maar geen wonden kunnen maken.
12 *geweldt:* macht.
13 *door...tederheit:* door gemoedsvertedering.
14 *betrachten:* behartigen.
15 *regelen:* de slotregels van haar brief; *meldende:* die tonen.
16 *gemeene:* gewone; gemeens (gen. part.).
18 *genoeghen:* innerlijke blijdschap.
19 *benaeuwde:* benarde.
20 *bedruckte:* onder de druk van verdriet gebukt gaande; *bijbrengen:* aanvoeren.
21 *doorluchtighe weetenschap:* verheven geestelijk bezit.
22 *Ende zaegh' ik enz.:* En ik zou geen kans zien u naar iets beters te verwijzen dan naar die wijsheid en naar uzelf, die S., M. en P. tot uw volkomen eigendom gemaakt hebt.
25 *voor dezen:* al eerder (door Susanna).
28 *welwaerde:* zeer geliefde; *rijke:* machtige.
30 *zoo gebooghzaem...zijnen:* die zo bereid is zich ootmoedig onder de zijne te buigen.
31 *waer aen...hebben:* waarover zich niet in de laatste plaats zal verheugen.

638 *Aenden H. Rochus van den Honart, Eerste Raedt in den Hooghen Raede.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Dat U Ed[e], een wijle voorleden, zich bewaerdight heeft, met zoo[2]
[3] helder een aenschijn t' ontfangen en veraengenaemen, mijn
[4] voorschrijven ten behoeve van S[r] Pieter van der Kindert, beneemt[4]
[5] mij schreumte van toestandt, en uitvlucht van weighering dezes
[6] jeghenwoordighen. 'T ootmoedigh verzoek is om overtoghen[6]
[7] recht in der zake, hangende in staet van wijzen, voor U Ed. en[7]
[8] haere amptgenooten, tussen de Weduwe en erfgenaemen van
[9] Philips van Kazele ter eenre, ende Albert Tiason ter andere zijde.
[10] Waer toe ik mijn' vierighe bede nevens de zijne ben voeghende,
[11] met vast vertrouwen, dat UEd. in dezen alles vermagh, ende
[12] geneghen zal zijn te doen, dat haer gemoedt en eere vermoghen.
[13] Wijders, mijn' Heere, en zie ik niet, hoe mij emmermeer te redden[13]
[14] ujt den afgrondt van gehoudenissen, waerinne mij gedompelt
[15] vinde, door dien 't Uwer Ed. zoo goedertierlijk gelieft, de
[16] verdaedighing mijner schriften t'aenvejrden, 't hooft op te[16]
[17] houden aen 't geen niet eeven ongerijmts daer in gespeurt magh[17]
[18] worden, en de gebreken over 't hooft te zien: gelijk mij door
[19] verschejde weghen ter ooren komt. Een' maghtighe prikkel, om
[20] mij, over 't verdriet heene, tegens de ongenaede des arbejds aen te[20]
[21] jaeghen. Derhalven, ben nu voortgeschreden tot in 't 12[e] boek;
[22] hebbende het 11[e] geslooten met den pais van Gent en 't Eeuwig
[23] gebodt daer op gevolght. Ende U Ed. (dewijl 't haer gelieft zich[23]
[24] mijne pooghementen te laeten gevallen) hadde dezelve oft een[24]
[25] gedeelte daer af, nu al voor eenen tijdt; had ik het aen de uit-[25]
[26] schrijvers gehadt, die, d'een secretaris, d'ander koopman[26]
[27] t' Amsterdam, alleenlijk het luttel hunner ledighe ujren daeraen
[28] besteden kunnen. Ondertussen gebiede mij, op 't nedrighste, in
[29] gunste van U Ed. ende die van mijnen Heere Schotte, die Godt[29]
[30] almaghtigh in de hooghste eere en voorspoedt altijds behoede,
[31] gelijk hem van heeler heeter harte is biddende,

[32] Ed[e] &c.

[33] Uwer Ed.

[34] Onderdaenste Toegedaenste

* Minuut. UBA II C 11.257. Afschr. UBL. Pap. 13.

[35] dienaer

[36] P C Hóóft.

[34] Vanden H.t. Mujden,

[35] 18 Junij. 1634.

Voorschrijven aan Van den Honert. Dank voor zijn gunstig oordeel over hetgeen hij van de *Nederlandsche Historiën* te lezen gehad heeft.

Eindnoten:

2 *met...aenschijn:* met zo'n vriendelijk gezicht; *veraengenaemen:* goedgunstig aanvaarden (WNT *veraangenamen* 18 1); *mijn voorschrijven enz.:* Er is hier sprake van een brief van 'een wijle voorleden'; het voorschrijven, ook voor V.d.K., dat Hooft op deze zelfde datum via Baak stuurt *(639)* moet dan een tweede zijn, wat niet duidelijk blijkt.
4 *beneemt...toestandt:* ontneemt mij de aarzeling om toe te stemmen.
6 *onvertoghen:* snel.
7 *in staet van wijzen:* in de toestand dat het vonnis uitgesproken kan worden (WNT *staat* 220).
13 *emmermeer:* ooit.
16 *'t hooft...houden:* steun te geven (WNT *ophouden* 861 β).
17 *niet eeven ongerijmts:* net niet dwaas (WNT *even (I)* 4280 14).
20 *'t verdriet...arbejds:* de last die de strenge eisen van het werk opleggen.
23 *gebodt:* edict: vgl. *634*.
24 *pooghementen:* pogingen (WNT *pogen* 3041 Afl. (hapax)); *gevallen:* welgevallen; *hadde (gehadt):* zou gekregen hebben.
25 *had...gehadt:* als ik het van de afschrijvers gekregen had (WNT *aan* 42 6^{e} al.; Mnl. Wdb. *aen* 69: *hebben aen:* verkrijgen van).
26 D. Mostart was secretaris van Amsterdam, J. Baak was koopman.
29 Apollonius Schotte was, sedert 1609, lid van de Hoge Raad.

639 *A monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] 'T is waer dat de rejze nae de Beemster aengedraeghen heeft tot op[2]
[3] morghen. Oft ik dan, in 't doortrekken, tijdt hebben zal UE
[4] te spreken, is onzeker. Daerover, zejnde bij dezen 't voorschrijven[4]
[5] verzocht bij s^r^ vander Kindert: ende ben blijde met oorzaek[5]
[6] t'zijnen dienste. Mij is onbekent, oft de heer van den Honart ook[6]
[7] President gemaekt zij. UE gelieve daer nae te vereissen. Want[7]
[8] zulx zijnde, moest ik het opschrift verandren; alzoo mij quaelijk
[9] passen zoude daeraf onweetende te wezen. Tot morghen naer
[10] middagh, zond' UE mij ten huijze van mijnen swaegher Cloek
[11] kunnen vinden: daer nae in de Beemster beschrijven; mits zejnden-[11]
[12] de den voor*s* Brief daer nevens, om verschreven te werden.[12]
[13] 'T waer misschien niet quaedt geweest, hadd'ik een versch deel
[14] van de Historien bij s^r^ vander Kindert kunnen over schikken. Doch[14]
[15] dat is nu te spaede: maer bidde UE ende den H. Mostaert het werk
[16] een wejnigh te spoeijen, om den heere van den Honart te betoonen,
[17] dat zijner Ed. aenmaeningen, bij mij gelden 't geen zij behooren.
[18] Hier nevens gaet ook een stuk ujt Tacitus, tot bewijs dat mij UE
[19] zinlijkheden ter harte gaen. Den bovengemelden mijnen brief,[19]
[20] zoo 't opschrift wel staet, dient UE te slujten; gelijk ik hem te dien[20]
[21] ejnde met een los drukteken verzien heb. Op mijn wederkeeren ujt[21]
[22] de Beemster, hoope dat UE de kavelvoorwaerden zal hebben[22]
[23] bekoomen, ende gereedt zijn tot een reisken nae 't Goey. Ik gebiede
[24] mij ujt alle maght aen U E, die Godt de vulte haerder eerlijke[24]
[25] begeerten verleene; ende blijve,

[26] Monsr mon frere,

[27] U E

[28] Verplichte dienstw^e^ broeder

[29] P C Hóóft.

[28] Van den Hujze te Mujden,

* Origineel. UBA II C 13.83.

[29] 18 Junij. 1634.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *aengedraeghen heeft:* uitgesteld is (WNT *aandragen* 107 II).
4 *Daerover:* Daarom.
5 *oorzaek...dienste:* een reden te hebben om hem van dienst te zijn.
6 *ook:* soms.
7 *vereissen:* informeren; *want...zijnde:* want als dit het geval is.
11 *beschrijven:* schrijven, door schrijven bereiken.
12 *verschreven:* veranderd.
14 bij s^{r} vander Kindert, nl. aan Van den Honert.
19 *zinlijkheden:* verlangens, interessen.
20 *wel staet:* juist is; *gelijk:* om welke reden (WNT *gelijk* 1179 III).
21 *drukteken:* ouwel (niet in WNT).
22 kavelvoorwaarden: vgl. *635* r. 25 v.
24 *eerlijke:* eerzame.

640 *Aen den Heere Jacob Wijtz, opperste wachtm^r der Vereenighde Nederlanden.*

*

[1] Weled^e &c.

[2] Indaghtigh is, ende zal mij eeuwlijk wezen, de proeve van 't aen-[2]
[3] koomen zulker slaeghen, als de geene die U. Ed. Gestr. getroffen
[4] heeft in 't verlies haerder welwijze, deftighe, ende deugdzaeme[4]
[5] gemaelinne, alhoewel zij ten hemel gevaeren is met een' gloorije,[5]
[6] daer, te dezer tijdt, van weinighe nae gesteken wort. Waer over U.[6]
[7] Ed. gestr. wel verzekert magh zijn, dat ik mijn deel aen haer leedt
[8] draegh, ende zond' het voor dezen gemelt hebben, 't en waer het[8]
[9] mij ongerijmt gedocht had, zoo versch en gevoelijk een' rouw te[9]
[10] beklaeghen, zonder kraft van troost bij te brengen. 'T welk als[10]
[11] ik schoon vermoghen had, nochtans water in zee gedraeghen
[12] waer: gemerkt het Uwer Ed. gestr. aen geen vernuft, geleertheit,
[13] oft ervaerenis ontbreekt die haer de vulte verschaffen van redenen[13]
[14] om 't gemoedt te stutten en te stijven. Ook vertrouwe ik haerder
[15] aengeboorene ende door oeffening gesterkte manhaftigheit toe,
[16] dat zij deze wederspoedt met geen' minder ernst weet te verzetten,
[17] ut D. Julius amissa unica filia, D. Augustus ereptis nepotibus,[17]
[18] abstruserint tristitiam. Zelfs 't gewight der hooghe zaeken van haer
[19] beroep, hoop ik, dat Uwer Ed. gestr. tot verlichting van dezen
[20] druk is dienende, et negotia pro solatijs. Hebben nu mijne schriften,[20]
[21] door de genaede van U. Ed. gestr. het geluk gehadt van ijetwes[21]
[22] daer toe te helpen, zoo moet ik bekennen groot overloon zijns
[23] arbejds tot handtgift ontfangen te wezen, bij den geenen die zich,[23]
[24] zelfs nae 't voltrekken zijns werx, nauwlijx eenigh loon had toe-
[25] gelejdt. Maer 't vellen, hierenboven, van zoo gunstigh een vonnis
[26] daer over, verplicht mij met een' eere, die mij beschaemt doet
[27] staen. Ik zie wel dat mij mijn' onkunde te wijdt heeft doen[27]
[28] verwerpen de houte burgh in lucht gehangen om den verweerders
[29] op den wal te kippen. Meteren eevenwel, Connestaggio, en de[29]
[30] Ridder Wiljams, stemmen daer in over een, dat 't geen de Span-
[31] jaerts voor Haerlem te werk stelden, maer een hujsken oft kooije
[32] geweest zij om weenigh schutten in te berghen. 'T zelfste getuight[32]
[33] mijn neef De Rijk, ujt monde van den ouwden Hasselaer: ende[33]
[34] heb ik het maxel daer af in teekening gevonden bij zekeren
[35] plaetsnijder tot Haerlem. Dan 't manganeel, door Prins Maurits[35]
[36] voor Steenwijk gesticht, is voorwaer wel wat anders geweest, ende
[37] moghelijk waerdigh een' burgh te heeten, alhoewel het maer een

* Minuut. UBA II C 11.258. Afschr. KA CLXXIa^b 105.

[38] tooren genoemd wort bij Van Rejdt. 'T geen hij daer af verhaelt,[38]
[39] had ik voor dezen gelezen; maer niet genoegh betracht, oft
[40] quaelijk onthouden. Dies weete Uwer Ed. gestr. grooten dank
[41] voor dit aen- en onderwijs, dat mij voortaen beter op alles zal doen[41]
[42] letten. Met hujvering des harten verstondt ik, over een' wijle, ujt
[43] den Heere Staakmans, 't verschijnen van mijne wanschepsels
[44] onder de ooghen zijner Vorstl. Doorl. ende 't is een wel gelukkigh
[45] ontslippen voor mij zoo ik vrij magh gaen, met de enkele[45]
[46] weêrsmaek in de hardigheit der pujrduitsche woorden gevonden[46]
[47] De vieze naeuwheit van gewisse in dezen mishaeght mij zelven[47]
[48] eenighszins, ende hebbe somtijds in beraedt gestaen, oft niet beter
[49] waer den schoot te vieren, met spreken van hoofsch Duitsch. Maer,[49]
[50] zoo men die deure open zet, ik en zie niet waer 't eindighen wil met
[51] het verloop der taele; ende 't zoude misschien nutter zijn in zujver
[52] Latijn te schrijven: in 't welk nochtans het bedrijf eens geslaghts[52]
[53] van andre tonge, mijns bedunkens, niet even eighentlijk ujt te[53]
[54] drukken waer. Derhalven hebbe Uwer Ed. gestr. echter te danken,[54]
[55] dat haer gelieft met d'achtbaerheit van haer gevoelen, mij in 't[55]
[56] mijne te bevestighen. Wel zoud'ik, dard' ik, het gaerne waeghen,[56]
[57] met U. Ed. gestr. te bidden, dat zij, daer het t'slaegh guaeme, bij[57]
[58] voeghlijke geleghenheidt en mollissima tempora fandi, zich[58]
[59] verweirdighde mijne redenen drupwijz in te boezemen aen den
[60] grooten heldt, nae wiens behaeghen wij billijk schuldigh zijn alles[60]
[61] te richten. Waer Stevin noch in 't leven, ik beloofde mij al ijetwes[61]
[62] voorstandts van hem. Nu staet mijn' eenighe toeverlaet te hove,[62]
[63] op U. Ed. gestr. ende den Heere van Zujlekom. Ten armen van[63]
[64] welker heusheit zich losselijk inwerpt, met aenroepinge Gods om[64]
[65] haer hooghste genoeghen,

[66] Ed^{e} &c.

[67] Uwer Ed. gestr.

[68] Verplichtste ootmoedighste

[69] dienaer

[70] P C Hóóft.

[68] Van den Hujze te Mujden,

[67] 30^{en} in Zomermaent, 1634.

Rouwbeklag wegens het overlijden van mevrouw Wijtz. - Over de *Nederlandsche Historiën:* het beleg van Haarlem, en het purisme.

Eindnoten:

2 *Indaghtigh is (mij) ende...proeve:* Ik herinner mij, en zal mij altijd herinneren de ondervinding.
4 *deftige:* verstandige (het WNT *deftig* 2352 e.v. geeft nog ettelijke vertalingen, waaruit in deze context de keus aan de lezer blijft: van eene ingetogen schoonheid, schoon en statig, edel, verheven, degelijk, deugdelijk, aanzienlijk, geacht).
5 *gloorije:* hemelse luister, blijkbaar omschrijving van een vroom sterven.
6 *weinighe* (Mem. 4); *gesteken, gestoken:* gestreefd; *Waer over:* Daarom (wijst terug naar het begin van de eerste zin).
8 *'t en waer...had:* als het mij niet wat misplaatst toegeschenen had.
9 *zoo versch...brengen:* met een zo kort geleden en zo gevoelig verlies te condoleren, zonder versterkende troost te bieden.
10 *'T welk als...had, nochtans (...) waer:* Als ik daartoe het vermogen al gehad had, zou het toch (...) zijn geweest (prolepsis).
13 *vulte:* overvloed (Oudemans 427); *redenen:* argumenten (WNT *reden (I)* 900 2 a).
17 *ut etc.:* ‘dan zoals Julius Caesar na het verlies van zijn enige dochter, de goddelijke Augustus toen zijn kleinzoons waren weggerukt, de droefheid van zich hebben afgezet’ Tacitus, *Annales* 3, 6, 2 waar voor *Julius Caesar* staat *quondam divus Iulius; D.: Divus:* de goddelijke.
20 *et etc.:* ‘en staatsbemoeienis als troost in droefenis’. Tacitus, *Annales* 4, 13, 1.
21 genade, nl. ze te willen lezen.
23 *tot handtgift:* als (eerste) loon; *den geenen* (enk.): Hooft (vandaar *zijns arbejds* enz.); *zich toegelejdt:* verwacht.
27 Hooft had in *611* aan Wijtz met ongeloof over een oorlogstuig van de Spanjaarden geschreven (later blijkt, dat hij het van Thuanus en Meursius heeft), maar Wijtz heeft blijkbaar de kern van het verhaal bevestigd en nu brengt Hooft op grond van andere bronnen (vgl. Breen 49, 61, 68, 70, 78, 94) het feit tot de juiste afmetingen terug.
29 *kippen:* neerleggen, doodschieten (WNT *kippen (VII)* 3125 A 2)
32 *schutten:* schutters.
33 Pieter Dircxz. Hasselaer, vader van Hooft's zwagers Pieter en Nicolaes. Hij was in 1616 overleden, dus De Rijk moet dit vroeger van hem gehoord hebben.
35 *manganeel:* een met geschut bezette gevechtstoren (1593).
38 v. Rejdt, vgl. Breen 61.
41 *aen- en onderwijs:* vingerwijzing en les.
45 *vrij magh gaen:* vrijuit mag gaan, eraf komen; *de enkele weêrsmaek:* alleen maar de tegenzin.
46 *de hardigheit der pujrduitsche woorden:* de purismen, die door hun ongewoonheid, maar vooral door hun intellectuele geconstrueerdheid, die onnatuurlijk aandoet, de taal iets hards geven, vooral in vergelijking met het met Franse woorden doorspekte officiële Nederlands, vgl. *615* r. 29.
47 *vieze:* kieskeurige, scrupuleuze; *gewisse:* geweten.
49 *den schoot te vieren:* minder scrupuleus te zijn; vgl. *127*, het probleem van de vreemde en bastaardwoorden heeft Hooft van het ogenblik af, dat hij prozaschrijver werd, beziggehouden.
52 *Latijn:* er bestaat een Latijns ontwerp van de eerste bladzijde der *Ned. Hist.* van Hooft's hand; *bedrijf:* levenswijze in de ruimste zin.
53 *tonge:* taal, spraak; *eighentlijk:* karakteristiek.
54 *echter:* wederom.
55 *d' achtbaerheit van haer gevoelen:* het gezag van uw oordeel (Wijtz was een overtuigd purist. Vgl. *391*).
56 *dard' ik:* als ik durfde.
57 *daer het t' slaegh quaeme:* als het te pas kwam (de uitdrukking niet in WNT, wel *slag* 1497: kans, gelegenheid).
58 *voeghlijke:* geschikte; *mollissima etc.:* ‘'t voor toespreken mildste tijdstip’. Vergilius, *Aeneis* 4, 293-294, waar voor *tempora fandi* staat *fandi tempora*.
60 *billijk schuldigh:* rechtvaardiglijk verplicht.
61 *Stevin:* Simon Stevin, 1548-1620, wiskundige en ingenieur, heeft blijvende Nederlandse terminologieën geschapen, b.v. voor de meetkunde; *ik beloofde...hem:* dan geloof ik dat hij mij wel wat steun zou hebben gegeven.
62 *te hove:* bij de Prins; Stevin diende onder Maurits, Wijtz onder Frederik Hendrik.
63 *Ten armen van welker heusheit:* In de armen van wier vriendelijkheid.

64 *losselijk:* blindelings (WNT *los (I)* 2970 Afl.); *om...genoeghen:* terwille van uw hoogste zielsgenoegen.

641 *Aen den Ridder Hujghens.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Voorheenen waend ik, dat bondighe troostredenen den last van 't[2]
[3] vernieuwen der droefheit rujm opwoeghen: maer ziende U. Ed.[3]
[4] gestr. van ander verstandt, hebbe dat, als 't behoorde, boven 't[4]
[5] mijne gestelt. Niettemin, dewijl ik haeren laesten ontfing in de[5]
[6] Beemster, op de hofstede van mijnen swaegher Cloek, ende van
[7] daer een reisken op Alkmaer deed, zoo en moght het niet min, dan[7]
[8] tot vermaen koomen van U. Ed. gestr. Bij welke geleghenheit, ik,
[9] speurende Joffr[e] Tesselscha stantvastigh boven mijn' hoope, ende[9]
[10] wat hartzalf het haer zijn zoude, dat een persoon haer zoo waerdt
[11] voorstaende, zich haeres treurens aentrokke, mij vervordert heb
[12] haer uwer Ed. Gestr. brief en gedicht te vertoonen. Ende vertrouw[12]
[13] ik, naerdien mij deze bijkans ongehoorzaemheit nae wensch gelukt[13]
[14] is, genaedigher rechter aen U. Ed. gestr. te zullen vinden, dan de[14]
[15] jonge Manlius aen zijnen vaeder, toen hij tegens 't bevel deszelven
[16] voorspoedelijk gestreden had. 'T geen in crepusculo, door U. Ed.[16]
[17] Gestr. noopende 't oordeel zijner Vorstl: doorl: over mijne
[18] t'zaemenraepsels; wordt mij door den Heere Wijtz wat on-[18]
[19] bewimpelder voorgestelt. Ergher had ik mij ingebeelt dan weêr[19]
[20] smaek in de schorheit der ongewoone woorden, en 't naetrachten[20]
[21] eener zujvere duitsheit, dat, viellicht, al te gemaekt komt. Maer wat[21]
[22] zullen wij doen? waer onze tael belanden? Arduus enim omnium[22]
[23] modus, zoo men d'ujtheemsheit haeren gang laet gaen. De vaeder[23]
[24] der Roomsche welsprekentheit, hoe noode komt hij daer aen? Hoe[24]
[25] zeurt het hem een grieksch woordt te laeten slippen, slechts bij[25]
[26] maniere van voorraedt, tot dat hij een bequaem Latijnsch zal[26]
[27] gevonden hebben? Hoe begaen Varro geweest zij om 't verloop[27]
[28] dier taele te stujten, wijst zijn bijnaem Stator ujt. Niet zoo wee en[28]
[29] deed, in de ooren van den zinlijken Tiberius, de lammigheit eener
[30] sleepende omspraek, als dat men hem Emblema voor Latijn wilde
[31] aensmeeren. Mij en schoot niet over, dan t'schujl te loopen onder[31]
[32] de schaeduw dezer lujden, 't en waer ik mij veiligher vond onder[32]
[33] de vleughelen van U. Ed. gestr. ende den Heere Wijtz: die ik[33]
[34] bidde, daer 't pas geeft de gunstighe handt te houden boven 't hooft,[34]
[35] Mijn' Heere, van

[36] Uwer Ed. gestr.

* Minuut. UBA. II C 11.261. Afschx. KA CLXXIa[b] 106.

[37] Onderdaensten, Toegedaensten

[38] dienaer,

[39] P C Hóóft.

[37] Van den Hujze te Mujden,

[38] den laesten van Zoomermaent.

[39] 1634.

Na ontvangst van Tesselschade's beroemd gebleven brief *636* heeft Hooft haar bezocht en haar Huygens' gedicht op de dood van haar man en dochter, met een brief, gegeven. - Wijtz heeft hem het oordeel van de Prins over de *Nederlandsche Historiën* onbewimpelder overgebracht dan Huygens. - Enig pleidooi voor het purisme.

Eindnoten:

2 *bondighe:* krachtige (WNT *bondig* 350).
3 *vernieuwen:* weer ophalen, in herinnering brengen; *opwoeghen:* opwogen tegen.
4 *ander verstandt:* andere opvatting (vgl. *633:* ik wacht met troostredenen); *hebbe:* heb (ik).
5 *dewijl:* aangezien; *haeren laesten:* uw laatste brief (van 3 juni).
7 *zoo...U. Ed. gestr.:* kon het niet minder dan tot vermelding komen van u, moest gij wel ter sprake komen.
9 *speurende...hoope:* bespeurend dat T. sterk (onbezweken in de tegenspoed) was, meer dan ik durfde hopen; *ende...aentrokke:* en welk een bemoediging (steun) het voor haar zijn zou, dat iemand die zij zo hoog schat, zich haar verdriet zou aantrekken (*hartzalf*, vgl. moedtzalf, *631*) (zich aantrekken c. gen. WNT *aantrekken* 415 2).
12 *brief en gedicht:* hetzij een brief voor T., hetzij een aan H., waarmee hij zijn mooie gedicht *Op de dood van Tesselschades oudste dochter enz.*, van 13 juni, aan H. gestuurd had. Zie *633* r. 16-18 en W. II, 291 en (met comm.) *Voet-maet* ed. Zwaan blz. 31.
13 *naerdien...is:* daar deze bijna-ongehoorzaamheid een uitslag overeenkomstig mijn wens gehad heeft.
14 *dan...vaeder:* T. Manlius Torquatus, Romeins veldheer, liet zijn zoon onthoofden, omdat deze tegen zijn verbod met een der vijanden een tweegevecht was aangegaan (waarin hij overwonnen had) Livius 8, 7.
16 *in crepusculo:* in de schemer, dus: vaag.
18 *t'zaemenraepsels:* vaker door Hooft gebruikte zelfkleinerende betiteling van de N.H.
19 *Ergher...ingebeelt:* Ik had mij iets ergers voorgesteld; *weersmaek...woorden:* tegenzin in de onwelluidendheid enz. (WNT *schorheid*, 896, dit citaat). Hooft zelf had in zijn brief aan Huygens an 7 maart 1634 zijn vrees uitgesproken voor de slechte indruk die zijn *wurghende woorden*, die hij toch verkoos boven *onduitse*, bij de *hoogste vierschaar* zouden wekken. Die vrees werd blijkbaar bewaarheid door wat Wijtz hem had meegedeeld.
20 *naetrachten...duitsheit:* streven naar een zuiver nederlands.
21 *dat...komt:* dat wellicht al te geforceerd aandoet.
22 *waer...belanden:* waar zal onze taal belanden (waar zullen wij met onze taal terecht komen, waar gaan we met onze taal heen); *Arduus...modus:* ‘moeilijk immers te treffen is bij alles de maat’ (Tacitus, *Historiae* 1, 85, 3.).
23 *d'uitheemsheit:* het gebruiken van vreemde woorden; *De...welsprekentheit:* Cicero (Cicero vermeed het, met Griekse woorden het Latijnse taaleigen te doorspekken (*Tusculanae Disputationes* 1, 15 ‘Graeca loqui in Latino sermone’), minder weliswaar in brieven, maar zeker in oraties en litteraire geschriften (*De oratore* 1, 144; 3, 37-49; *Orator* 1).)
24 *hoe...aen:* hoe ongaarne gaat hij daartoe over (vraagteken = uitroepteken; passim).
25 *zeurt...hem:* smart het hem (Oudemans *zeuren:* smarten, verdrieten); *te...slippen:* ‘door te laten’, toe te laten; *slechts...voorraed:* alleen maar voorlopig (WNT *manier* 201, dit citaat; Mnl. Wdb. *voreraet* 1056: *bi vorerade* = voorlopig, provisioneel).
26 *bequaem:* geschikt.
27 *Hoe...zij:* Hoe Varro (116-27 v.Chr.) erop uit is geweest (WNT *begaan* 1360: verlangend naar); *verloop:* achteruitgang, verarming.
28 *wijst...uit:* toont zijn bijnaam Stator = Stuiter. Livius 1, 12, 6 (en elders) gezegd van Juppiter, nadat hij een vlucht van Romeinen tot staan had gebracht, hier van Varro; *Niet...omspraek:* De slapheid van een wijdlopige omschrijving klonk niet zo pijnlijk in de oren van de fijnzinnige (verfijnde) Tiberius (Suetonius, *Vita Tiberii* 71).

31 *niet...loopen:* niets anders...dan mij te verschuilen.
32 *vond:* zou bevinden.
33 *U. Ed. gestr...Wijtz:* beiden strenge puristen.
34 *gunstighe:* beschermende.

642 *Aen den Heere Jacob Wijtz, opperste wachtm^r &c.*

*

[1] Weledele, &c.

[2] De straelen van d'onverdiende gunste Uwer Ed. gestr. te mij-
[3] waerts verhelderen mij der wijze, dat ik niet en zie hoe den geenen[3]
[4] t' ontschujlen, die zich niet en ontzien te verkrachten mijn'[4]
[5] rechtvaerdighe schreumte van U.Ed.gestr. d'een achter d'andre[5]
[6] rejze moejlijk te vallen. Op gister heb ik uwer Ed. overbeleefden
[7] brief beantwoort met den mijnen, dief van zoo veel tijds, dat den[7]
[8] vaederlande t' onbrujk gemaekt wort. Nu verght men mij uwer[8]
[9] Ed.Gestr. voorspreken bij zijn' Vorstl. Doorl. aen te roepen, om[9]
[10] de swaerigheit eener zaeke te redden, die haer van brenger dezes[10]
[11] zal ontfouwen worden. Hoe ontgae ik het? Hij is een geschikt en[11]
[12] geleerdt jonkman, mij in maeghschap bestaende; de vaeder[12]
[13] Willem Blauw, boekdrukker, een schrander wiskonstenaer,
[14] leerling van Ticho Brahe, genoegh vernaemt, ende zoud' het bet[14]
[15] zijn, als 't hem luste. Mij waer lief, zoo U.Ed.gestr. hem een goedt[15]
[16] woordt kon leenen, maer leeder veel, dat zij hier in ijets dede dat[16]
[17] eenighsins aenstootlijk oft haer tegens de borst moght wezen:[17]
[18] alzoo mijne zinlijkheden zich altijds blijdelijk buighen zullen onder[18]
[19] die van Uwer Ed.gestr. gelijk de plicht is

[20] Weled^e &c. van

[21] Uwer Ed.gestr.

[22] Allereighensten en nemmer

[23] losbaeren dienaer

[24] P C Hóóft.

[22] In haeste, van den

[23] H.t. Mujden, den j^en

[24] van Hoejmaent. 1634.

Verzoek om voorspraak bij de Prins terwille van een zoon van de beroemde drukker Willem Jansz. Blaeu, waarschijnlijk Dr. Johan Blaeu.

* Minuut. UBA. II C 11.263. Afschr. KA CLXXIa^b 107.

Eindnoten:

3 *verhelderen...wijze:* maken mij zo helder zichtbaar; *hoe...ontschujlen:* hoe ik mij voor diegenen moet verschuilen.
4 *mijn' rechtvaerdighe schreumte te verkrachten:* mijn gerechtvaardigde schroom van de tafel te vegen.
5 *van:* om.
7 *tijds:* Wijtz' tijd, die aan het vaderland ontroofd is door het lezen van Hooft's brief (gen. part.).
8 *verght men:* vraagt men mij dringend.
9 *om...redden:* de moeilijkheden op te lossen van een zaak.
10 *haer:* U.E.G.
11 *geschikt:* bekwaam.
12 *mij bestaende:* mijn bloedverwant (achterneef van moeders zijde).
14 T. Brahe, vgl. *104; genoegh...luste:* (hij is) redelijk beroemd, en zou dat nog meer zijn als hij graag wilde.
15 *hem een goed woord leenen:* een goed woord voor hem doen.
16 *maer (mij waer) leeder veel:* maar zou mij veel meer verdrieten.
17 *aenstootlijk:* bezwaarlijk (WNT *aanstootelijk* 374).
18 *zinlijkheden:* wensen.

643 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Over avontmael komt Aeltjen ons zeggen ujt monde van Joffr^e2
[3] ma soeur UE huisvrouwe, dat de professoren op Donderdagh
[4] naestkomende, hier zullen zijn: ende UE E volghen op Vrijdagh oft[4]
[5] Zaterdagh: 't welk ons zeer aengenaem zal wezen. Maer mij ver-
[6] wondert grootelijx dat UE mij niet altoos daer af en schrijft; ende[6]
[7] dat ik niet een letter dienaengaende van mijn swaegher Cloek
[8] verneem. Hoore ook dat zijn' hujsvrouw in de Beemster is; doch
[9] voor haer vertrek gezeidt had, ten voorschreven Donderdaeghe
[10] herwaerts te zullen koomen. UE gelieve mij zoo veel bet te[10]
[11] verplichten, ende ons te laeten weeten, wat wij hier af te
[12] verwachten hebben, om ons daer nae te richten bij deze daeghen,
[13] dat de spijze zoo lichtlijk bederft: naementlijk, oft mijn swaegher
[14] ende zuster, de voor*s* H H Professoren, en de secreta[-]is
[15] Mostaert teffens zullen koomen; ende wanneer UE met Joffr^e15
[16] zuster voor*s* denken hier te verschijnen. Wij wisten 't geirne
[17] morghen, zonder mangel, ende gebieden ons hartlijk t'uwer E,[17]
[18] de welke,

[19] Monsr mon Frere, in Godes heilighe hoede bevolen zij, nevens
[20] hartlijke groete van

[21] U E

[22] Toegeneghen dienstw^sten broeder

[23] P C Hóóft.

[22] Inder ijl, vanden H.t.

[23] Mujden, 10 Julij 1634.

Uitnodiging.

* Origineel. UBA II C 13.82.

Eindnoten:

2 *Over avontmael:* Bij het avondeten.
4 *ende* (dat).
6 *niet altoos daer af:* helemaal niets daarover.
10 *zoo veel bet:* nog meer.
15 *teffens:* samen, tegelijk.
17 *zonder mangel:* zonder mankeren.

644 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Gister avont spaede heb ik UE geschreven; heden eerst den haeren[2]
[3] ontfangen. Ons al zeer lief zijn dat UE met de Heeren Professoren
[4] ende Mostaert, nevens hunner aller hujsvrouwen, hier verschijnen
[5] op zaterdaeghe tegens den middagh; zoo 't niet zijn kan op
[6] donderdagh oft vrijdagh: ende dat UE diesweghe met mijnen
[7] swaegher Cloek naerder spreeke. Maer gelieve ons, op 't spoe-
[8] dighste te verstendighen, wie al, ende wanneer wij zekerlijk zullen[8]
[9] verwachten. Hierinne gaet een' ordonnantie op den Rentm^r^[9]
[10] Colterman, en de quijtantie daer bij. Mij zal vrundschap geschieden,[10]
[11] dat s^r^ van der Kindert gelieve de betaelinge te vorderen, ende
[12] 't geldt aen UE te doen houden, om 't zelve aen Carel van der
[13] Wijen te behandighen, oft aen mij alhier, indien 't gereeder zijn zal,[13]
[14] dan ik denke. Van mijnen neeve heb ik geen schrijven. Mij maelt[14]
[15] in 't hooft, van hooren zeggen, dat de meeninge van Vrankrijk al
[16] over een' wijle geweest zouw zijn, zonder vredebreuk tegens
[17] Spanjen, eenighe troepen ujt te maeken onder den graeve van[17]
[18] Egmondt, tegens de Walsche gewesten. 'T moght nu wel dat de[18]
[19] Prins van Espinoy bequaemer geoordeelt wierd. Altijds ik houd[19]
[20] hem genoeghzaem onverzoenlijk met den Spanjaert. Want de
[21] Heer van Gerestein, een Stichtsch edelman ende van de Staeten[21]
[22] aldaer in zijn leven, die eertijds paedje geweest was van dezen[22]
[23] prinsse (oft het zal veel eer zijn vader geweest zijn) heeft mij
[24] verhaelt, dat hij eens vergiffenis gehadt had, van verloopen te zijn[24]
[25] nae Vrankrijk. Zulx dit de tweede mael zoude zijn, 't en zij het,
[26] gelijk ik waene, de zoon is. Maer ook in dezen gevalle, zal hij rede
[27] hebben om grootlijx te mistrouwen aen de genaede des koninx van
[28] Spanjen. De goede godt houde de zijne altijds open voor UE ende
[29] alle die haer lief zijn, nae hartlijke wensch

[30] Monsr mon frere, van

[31] U E

[32] Verplichten dienstw^sten^ broeder

* Origineel. UBA II C 13.81.

[33] P C Hóóft.

[32] Van den H.t. Mujden,

[33] 11 Julij 1634.

Vervolg. Geruchten over verzet van Zuidnederlandse hoge edelen tegen Spanje.

Eindnoten:

2 *den haeren* (Mem. 1).
8 *al:* wel, stellig.
9 *ordonnantie:* van de Rekenkamer ontvangen, vgl. *645*.
10 *quijtantie:* door Hooft opgesteld en ondertekend.
13 *gereeder zijn:* vlugger klaar zal zijn.
14 *neeve:* de keus is, zonder nadere toelichting, zeer ruim.
17 *ujtmaken:* doen optrekken (Oudem. VII 161; U.W. *uitmaken* 160).
18 *Egmondt:* Lodewijk van Egmont, 1600-1654, een van de 'jonge ijlhoofden' die een samenzwering tegen Spanje smeedden, kleinzoon van de in 1568 onthoofde Lamoraal.
19 *Espinoy:* Willem van Melun, prins van Espinoy, 18 maart 1634 gevangen genomen, maar ontvlucht, † 1635 nadat hij en Egmont bij verstek ter dood veroordeeld waren.
21 *Gerestein:* de zoon was Caspar van Lijnden, 1594-1679; *van de Staeten:* lid van de S.
22 *paedje:* page.
24 *verloopen:* overgelopen.

645 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Dezen middagh, hadden wij UE voor zeker verwacht, volgends
[3] haer schrijven van gisteren. Dat het ons mist, doet duchten voor[3]
[4] eenighe verergering van de gezontheit van Joffr^e^ ma Soeur.
[5] UE gelieve ons ujt die zorghe te helpen, is 't moghelijk met
[6] tijdtlijke herwaertkoomst, oft eenighe reghelen: ende blijve den[6]
[7] almoghenden bevolen,

[8] Monsr mon frere, nae hartlijke groetenis van

[9] U E

[10] Verplichten dienstw^sten^ Broeder

[11] P C Hóóft.

[10] Ter vlucht,
[11] vanden H.t.Mujden,
[12] 15 Julij, 1634.

[13] Op eergister heb ik UE gezonden eene ordonnantie van de HH. van
[14] de Rek^e^ om 't gelt bij s^r^ Vander Kindert gevordert te werden,
[15] van den Rentm^r^ Colterman. UE gelieve mij te zeggen oft schrijven,
[16] oft ze UE is ter handt gekoomen.

Eindnoten:

3 *haer* (Mem. 1); *Dat het ons mist:* Dat het ons mislukt (WNT *missen* 863 B 2).
6 *tijdtlijke:* vroege.

* Origineel. UBA II C 13.80.

646 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1634 Muijden 21 Julij beant*w* 26 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Wat school wij hier met de HH. Professoren gehouden hebben,
[3] magh Uwer E, door den Secretaris Mostaert, verstendight wezen.[3]
[4] Maer 't spel is onvolmaekt geweest, bij mangel van UE jeghen-
[5] woordigheit. Doch UE naem heeft 'er niet gemangelt.

[6] D'Advocaet Ingel zondt ons eenighe Latijnsche veirsen, in de welke[6]
[7] ujtgelejdt was, wat ijders bedrijf zoude zijn; ende geeft hij UE den[7]
[8] last van alles nae te vertellen. D. Barlaeus heeft se beantwoordt. Ik[8]
[9] hoope UE nu haest Latijns genoegh kan, om ze te verstaen. Mij is
[10] leedt dit UE achter ujt vaeren, oft veel eer, blijven: ende noch[10]
[11] leeder de oorzaek. Vertrouwe eevenwel dat Joffr^e ma soeur zich nu
[12] beter bevindt; ende wist gaerne wanneer ons de eere gebeuren zal
[13] van UE E alhier te zien. 'T is waer, dat hier althans de twee oudste[13]
[14] kindren van mijnen swaegher Cloek zijn, nevens eenen zoon van
[15] mijnen neeve Jan Gerritszoon Hóóft; zulx ons op dit pas quaelijk[15]
[16] ledigh staen zouw, andre vrunden t'onthaelen nae behooren. Dan
[17] zoo 't UE E, in 't laest der naestkoomende weeke beuren magh over
[18] te koomen, gelieve ons des te verwittighen. Ende zullen alsdan
[19] 'S graevenlandt gaen bezightighen, gelieft het Gode, den welken[19]
[20] U E, nevens haer allerliefste, in gunste bevolen blijve,

[21] na hartlijke groetenis,

[22] Monsr mon frere, van

[23] U E

[24] Verplichten dienstw^sten broeder

[25] P C Hóóft.

[24] Van den Hujze te Mujden,

[25] 21 Julij. 1634.

* Origineel. UBA II C 13.79.

[26] De Heer Mostaert heeft mij gezeidt, dat zijn werk af is aen 't
[27] ujtschrijven der boeken hem ter handt gestelt. UE gelieve die van
[28] zijn E te vorderen, ende te verzoeken oft de lust noch levende blijft,[28]
[29] om ijets meer te doen. Daer moeten nu van d'oorspronklijke
[30] schriften, zijn zes stukken, te weten, N° 15, 16, 17, 18, 19, ende 20.
[31] Bid om zorghe tegens 't vermissen.

Terugblik op de bijeenkomst met de professoren, vgl. *644*.

Caes. Alex. Scaglia

24 Titelblad van de Ariane van Desmarets

Eindnoten:

3 *magh verstendight wezen:* is u misschien verteld.
6 D'Advocaet Ingel (vVl.: 'Joh. Ingelius advocatus et poëta insignis, zooals Barlaeus hem noemt (*Poem.* II 573)'). Vgl. *635*.
7 *bedrijf:* rol.
8 *last:* opdracht.
10 *achter ujt vaeren, oft veeleer blijven:* weggaan, ontrouw worden, of liever wegblijven (WNT *achteruitvaren* 730).
13 *'T is waer, dat (...) zijn:* Weliswaar zijn; *althans:* nu.
15 *zulx...zouw:* zodat wij er op dit ogenblik geen gelegenheid voor zouden hebben. H. gebruikt hier de onpersoonlijke constructie *ons staet ledigh, te*...in de betekenis *wij hebben tijd om*...; het WNT geeft alleen de persoonlijke constructie met de betekenis *ik laat na*.
19 'S graevenlandt, vgl. *635*.
28 *vorderen:* opvragen; *verzoeken:* onderzoeken, uitvorsen.

647 *Weledele, erntfeste, hooghwijze ende geleerde, zeer vermoghende Heeren, Mijne Heeren, de President, ende Raeden over Hollandt, Zeelandt en Vrieslandt, In Den Haeghe.*

*
(*m.a.h.:* Rescript[-] *d* 28 Julij 1634)

[1] Weledele, erntfeste, hooghwijze ende geleerde, zeer
[2] vermoghende Heeren,

[3] In voldoeninge van den last, ontfangen bij U.Ed.Mo. missive van
[4] den 27[en] Maj lestleden, heb ik de zelve te verstendighen, hoe,
[5] binnen 't ressort dezer jurisdictie, mijns bevindens, geene
[6] Jesuijten, priesters, oft Pausgezinde leeraers zijn onthoudende, oft[6]
[7] zij en hebben hunne naemen aen de majestraet bekent gemaekt, in
[8] conformité van 't plakkaet der Grootmo. Heeren Staeten. Aen[8]
[9] conventiculen van die secte, en twijfel ik niet, oft daer en wort 'er,
[10] bij wijlen, gehouden. Maer, om de zelve te steuren met vrucht, en
[11] zie niet hoe men zulx zoude kunnen belejden, 't en zij U.Ed.Mo.[11]
[12] gedient zijn, t' attribueren volkoomen geloof, aen de schouten en[12]
[13] dienaeren, die men, op zoodaene exploicten, nootlijk gebrujken
[14] moet, ende bujten de welke, alhier niemandt, irreprochabel zijnde,[14]
[15] tot getuighe zoude willen dienen. 'T welk oorzaek is, dat
[16] verschejde zaeken van dezer natujre mij tegens gewezen, oft[16]
[17] ongedecideerd zijn gebleven, tot meerder verstoutinge van de
[18] transgresseurs der plakkaeten op dit stuk geëmaneert: gelijk, voor[18]
[19] eenighe jaeren, t' mijner orde, door den schout van Weesp, aen[19]
[20] U.Ed.Mo. bij req[e] vertoont is. Anderszins zal 't mij nemmermeer[20]
[21] ontbreeken aen behoorlijken ijver, tot weering van alle mesusen,[21]
[22] zonderling van de geene, die tenderende zijn tot naedeel van de[22]
[23] Religie ende den Staet. Op welke waerheit, ik den almoghenden
[24] bidde

[25] Weledele, erntfeste, hooghwijze ende geleerde, zeer vermoghende
[26] Heeren, U.Ed.Mo. in gelukzaelighe regeeringe altijds te
[27] bewaeren, ende in haere goede gratie,

[28] Uwer Ed. Mo.

[29] Onderdaenen dienaer

* Origineel. ARA. Archief van het Hof van Holland. Ingekomen en uitgegane missiven 4604 = UdM. blz. 163 Minuut UBA II C 11.264 = vVl. nr. 490. Deze minuut vermeldt in r. 4 in plaats van 27:26.

[30] P C Hóóft.

[29] Van den Hujze te Mujden,

[30] 21 Julij. 1634.

Het Hof van Holland had op 26/27 mei 1634. de ‘H.H. Officieren van Steden van Dord[rt] Haerlem ende anderen’ in Holland en West-Friesland aangeschreven om maatregelen te bevelen tegen de katholieke geestelijken, vooral de Jezuïeten. Hooft ontkent dat er zich katholieke priesters en geestelijken clandestien in zijn ambtsgebied op houden, maar erkent dat er conventikels zijn. Hij wijst op de moeilijkheden die verbonden zijn aan optreden daartegen. Men zie vooral de studie van dr. P. Leendertz Jr. *Hooft en de dissenters* (UdM. 133-177, speciaal 146).

Eindnoten:

6 *zijn onthoudende:* wonen, vertoeven (WNT *onthouden* 1870 Aanm.); *oft zij en hebben:* of zij hebben (WNT *of* 77 B 1).
8 *plakkaet:* dat van de Staten-Generaal van 27 maart 1612 (*Gr. Placaetboek* ed. 1706 I fol. 199-204) dat het verblijfsrecht van R.K. geestelijken in de Republiek regelde en dat van 20 feb. 1622 (vern. 1629, 1641, 1649) tegen de openlijke uitoefening van de R.K. godsdienst; *Aen...gehouden:* ik twijfel er niet aan of er wordt er nu en dan een gehouden (contaminatie met: of er worden er nu en dan gehouden). Vgl. voor *oft...en* r. 6.
11 *belejden:* uitvoeren, doen.
12 *gedient zijn:* wensen.
14 *irreprochabel:* onwraakbaar.
16 *mij tegens gewezen:* in mijn nadeel bij vonnis beslecht.
18 *geëmaneert:* uitgevaardigd.
19 *t' mijner orde:* op mijn order.
20 *Anderszins:* Voor 't overige (WNT I *anderszins* 442 II 2).
21 *mesusen:* misbruiken.
22 *tenderende zijn tot:* strekken tot.

648 *A Monsieur, Monsr J. Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Dank moeten UE twee brieven hebben, d'eene voor 't maeken
[3] van den honger nae tijdinge hoe 't met Berk vergaen was; d'andre[3]
[4] voor 't verzaedighen deszelven met zoo wenschlijke spijze.[4]

[5] Eevenwel, zijnde op eergister ten eeten bij mijnen swaegher
[6] Bartelottj, in de Bijdelmeer, verstond ik de geleghenheit, doch niet[6]
[7] zoo volkomentlijk, als ujt UE schrijven. Wij hadden, dat pas[7]
[8] 't weder, dat UE de beterschap beloofde, die wij ons mede
[9] inbeeldden. Gister sloegh 't schielijk om: doch laet zich nu[9]
[10] op nieuw wat gevoeghlijker aenzien. Wij hoopen dat het zal[10]
[11] ujtgeholt hebben voor 't laest der naeste weeke, ende UE met den
[12] Heere Reael zoo zoet op de rejze maeken, dat het drieghen eens tot[12]
[13] doen koome. UE gelieve zijn' Ed. Gestr. ende haere gemaelinne,
[14] ujt onzen naeme hartlijk te noodighen. Dewijl Colterman dagh[14]
[15] neemt aen 't betaelen, zoo zullen wij gedult neemen; vertrouwende,
[16] dat S^r vander Kindert niet laeten zal ter gestelde tijdt, weder aen te
[17] kloppen. UE gelieve ook eens te denken om de lijfrenten, die nojt[17]
[18] hier vooren dus lange plaghten te verbejden. 'T welk nochtans
[19] geen' swaerigheit is, als UE ende Joffr^e moeder van Erp slechts
[20] weeten dat ik ze niet ontfangen heb om zulk misverstandt voor te[20]
[21] komen, als ik eens met frere N Hasselaer, bij 't leven mijner
[22] Hujsvrouwe, over dezelve renten alstoen bij hem ontfangen,
[23] gehadt hebbe. Dat Tacitus Tacirus blijft, komt ten deele door[23]
[24] 't verzoeken ende verzocht worden van de vrienden; maer meest,[24]
[25] door de verwarringen, die mij de zaeken van Don Johan maeken;[25]
[26] den draedt der welke ik vreeze mij te laeten ontslippen, overmits[26]
[27] de swaerigheit van 't rechte eindt weder te vinden, zoo bijster[27]
[28] loopen ze door elkandre. UE gelieve Joffr^e moeder voor*s* zeer te
[29] groeten, met aenbieding, zoo 't haere E gelieft UE E op de
[30] herwaertskoomst te verzelschappen, dat zij wel hartlijk welkoom
[31] zal wezen. Verwachtende zekerheit van alles, zal mij ondertussen[31]
[32] in gunste van UE ende Joffr^e zuster bevelen, ende dezelve in Gods

* Origineel. UBA II C 13.72.

[33] genaedighe hoede, blijvende,

[34] Monsr mon frere,

[35] U E

[36] Verplichte dienstw^{ste} broeder

[37] P C Hóóft.

[36] Van den H.t. Mujden,

[37] 30 Julij. 1634

Uitnodiging. - Geldzaken.

Eindnoten:

3 *Berk:* Rijnberk, vgl. *575-578*.
4 *deszelven:* van de honger.
6 *verstond ik de gelegenheit:* vernam ik de omstandigheden.
7 *dat* (datief): waaraan.
9 *schielijk:* eensklaps.
10 *gevoeghlijker:* behoorlijker, beter; *zal ujtgeholt hebben:* uitgeraasd zal zijn (WNT *hollen (II)* 885 6).
12 *zoet op:* tuk op; *drieghen (dreigen):* talmen (WNT *dreigen* 3276 4).
14 *dagh neemt aen:* de tijd neemt voor (vgl. *644*).
17 *lijfrenten:* blijkens het vervolg waren er lijfrenten nagelaten door Arnout van Erp, die verdeeld waren tussen de weduwe, ‘moeder van Erp’ en, voorzover uit deze passage is op te maken, de dochters Christina, getr. met Hooft, Geertruij, getr. met Nicolaes Hasselaer en Magdalena, getr. met Baak. Deze lijfrenten werden door Holland en door Amsterdam uitgegeven en in dit geval laat de jaarlijkse uitkering op zich wachten. Terwijl ze nu aan Hooft uitbetaald worden, geschiedde dit vroeger blijkbaar aan Hasselaer (r. 22 ‘alstoen bij hem ontfangen’, als regel blijkbaar); dit was waarschijnlijk in de jaren toen Geertruij overleden was maar Christina nog leefde (1620-1624). Vgl. dl. I 893. Over de lijfrenten is al gesproken in *445, 477, 478* en *534*, vgl. *828, 840*.
20 *misverstandt:* evenals nu niet alleen *elkaar niet begrijpen*, maar ook een eufemisme voor *ruzie* (WNT *misverstand* 882 2).
23 *Dat...blijft:* Dat Tacicus de zwijger blijft.
24 *verzoeken:* bezoeken.
25 *verwarringen:* verwikkelingen (U.W. IV 266).
26 *overmits de swaerigheit:* door de moeilijkheid.
27 *'t rechte eindt:* het punt waar ik gebleven was; *bijster:* bar (WNT *bijster* 2646 2 a).
31 *zal:* bescheidenheidsfuturum (Mem. 10).

649 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Ik begin op 't spoor te keeren, ende zeinde hier nevens een bladt,[2]
[3] ujt Tacitus, getoghen. Zoo UE daer nae verlangt heeft, ons en
[4] verlangt niet min nae wetenschap van 't geene bij UE beslooten is,
[5] sedert mijnen laesten, noopende de herwaerts rejze. Zoo daer ijets[5]
[6] af vallen zal in deze weeke, gelijk wij hoopen, 't waer tijdt dat wij
[7] wisten, met wie, ende wanneer wij UE te verwachten hebben.
[8] Want wij dienen wat rekeninx te maeken, zoo om voorraedt te[8]
[9] doen, als ten aenzien van de bederflijkheit der spijze in deze
[10] daeghen. 'T weder lokt: UE spoeije: ende blijve met alle die haer
[11] lief zijn Gode bevolen, nae eerbiedighe groetenis,

[12] Monsr mon frere,

[13] U E

[14] Verplichten dienstw^sten broeder

[15] P C Hóóft.

[14] Ter vlucht, van den Hujze

[15] te Mujden, 1 Aug. 1634.

[16] Monsr mon frere,

[17] Deze, bij mangel van veerschujt op den biddagh, is hier tot dezen[17]
[18] avont verhouden. Sedert hebbe brieven ontfangen van mijne
[19] swaeghers Bartelottj ende Schujl, swanger van Sweetsche triomfen.[19]
[20] 'T welk ik vermaene, om UE t'ontlasten van de moejte om die[20]
[21] te verhaelen. Maer gelieve mij, op 't spoedighste te antwoorden,
[22] noopende de overkoomst van UE ende de vrienden.
2 Aug. *A*. 1634.

Vervolg.

* Origineel. UBA II C 13.73, 74.

Eindnoten:

2 *op...keeren:* terug te keren in het (goede, normale) spoor.
5 *Zoo...zal:* Als daar iets van komen zal.
8 *zoo:* zowel; *voorraedt doen:* voorraad opdoen (wat in de warmte veel overleg (‘rekeninx’) vergt.)
17 *biddagh:* behalve vaste bededagen (b.v. voor het gewas) schreef de hervormde kerk op verzoek van de overheid biddagen voor in bepaalde omstandigheden, b.v. oorlog. vVl. deelt mede dat 2 aug. 1634 een biddag voor het leger te velde was (Br. II, 402 n. 1); *is verhouden:* is opgehouden (Mnl. Wdb. *verhouden* 1859).
19 *Sweetsche triomfen:* onvervulde verwachtingen, want de Zweden werden 5 weken later bij Nördlingen verslagen.
20 *vermaene:* vermeld.

650 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Mij verlangt ende zal lusten te hooren, dat mijn' boodschap niet[2]
[3] vruchteloos vallen zal. 'T geen ik gedaen heb, is betaelinge van
[4] schuldt, ende op rek^e van meerder, zoo ik beter man word. Dies[4]
[5] verdiende geen' dankzegging: immers zoo luttel als die voor 't[5]
[6] onthael hier ontfangen. UE blijft veel ten achtren aen ons, met de[6]
[7] goede siere van gister, ende 't zeinden van de peterselij en
[8] vlierkappers, die ons tot alle erkentlijkheit verplichten. Dezen[8]
[9] ingeslooten wenschte wel bestelt, ende daetlijk aen de
[10] Ujtrechtsche schujt, om opgegeven te werden, in 't vaeren door[10]
[11] Breukele. Ende om dat de Schippers daer niet marren willen, zoo[11]
[12] gaet het brengloon 2 stujvers hier nevens. 'T zeurt mij, ende is[12]
[13] quaelijk toegezien met Regensbergh, dat men 't zoo quaelijk van[13]
[14] krujdt bevoorraadt heeft. Praegh daertegens zacht ijets, maer magh[14]
[15] de schaede, gelijk UE zejdt, niet opweghen, alzoo 't onsterk ende
[16] onsterklijk is. Dezen middagh aeten wij bij Schepen Schaep op de[16]
[17] Hofsteê zijns neeven. Hij meende dat de Prins alleenlijk toefde
[18] met zijn' aenslaeghen, tot dat de vijandt ergens vast zouw leggen.
[19] Dies zal men haest zien waer wij 't gemunt hebben, zoo
[20] Maestricht beleghert is. Schaep meende neen: ende dat ujt[20]
[21] Haeghsche tijdingen. Hij toonde mij zeker gedrukt antwoort van
[22] Aerschot aen den koning. Mij wondert dat het mij door niemant[22]
[23] toegeschikt was. UE gelieve eens te vernemen nae den grondt der
[24] [+] zaeke, waer op Aerschot gevangen is. Want Barbansons gevanknis[24]
[25] is verswaert, ende die Heeren zijn 'er schendigh aen vast, nae ik[25]
[26] bevroeden kan. Mijn papier ende tijdt ontschieten mij, zulx meer[26]
[27] niet zeggen kan, dan dat blijft

[28] Monsr &c

[29] UE
[30] verplichte, dienstw^e broeder

[31] P C Hóóft.

[+]Mits heden geen veerschuijt voer, is mij deze te rug gebracht, en de brief op Breukele, door andren wegh bestelt. 9 Aug. 's avonts spaede.

* Origineel. UBA. II C 13.75.

[30] Ter vlucht, van den

[31] H.t. Mujden, 8 Aug. 1634.

Lopende zaken. - Over de opstandige Zuidnederlandse edelen.

Eindnoten:

2 *mijn boodschap:* het zenden van een stuk vertaling?
4 *schuldt:* de vertaling was vertraagd; *op rek*e *van meerder:* als afrekening, afschrijving op meer; *beter man worden:* beter bij kas raken.
5 *verdiende* (ik); *immers zoo luttel:* minstens zo weinig.
6 *U E...ons:* wij staan bij u in de schuld.
8 *vlierkappers:* blijkbaar een specerij, te begrijpen naar aanleiding van de beschrijving van bremkapper (WNT *bremkapper* 1274): bloesemknop van de brem, wegens de gelijkenis in het gebruik met de eigenlijke kappers aldus genoemd. Kappers (WNT *kapper (V)* 1541 2) zijn dergelijke knoppen van een uitheemse heester ‘om hun eenigszins bitteren en prikkelenden (smaak) als specerij enz. gezocht’.
10 *opgegeven:* afgegeven.
11 *om dat:* vVl's vertaling *opdat* volgt niet uit de context; de 2 stuivers brengloon zijn bestemd voor degeen die de brief van de schuit naar de adressaat brengt, omdat de schippers in Breukelen geen oponthoud willen, maar wel, langzaam varende, iets aan de steiger afgeven.
12 *'T zeurt mij:* Het hindert mij (Kil. ulcerare, dolere; *dit seurt my:* id mihi acerbum est).
13 *en ('t) is quaelijk toegezien:* en er zijn slechte voorzorgen genomen (Regensburg werd 26 juli 1634 door de keizerlijken heroverd).
14 *zacht:* verzacht, vergoedt.
16 *onsterkelijk:* onversterkbaar; *bij:* met, in gezelschap van; de schepen is Dr. Gerard Schaep, 1598-1666, zie *589* en *590*. De neef en zijn hofstede zijn zonder nadere gegevens niet te identificeren. ‘Schaepenburg’ te 's-Graveland werd gebouwd door Simon Schaep en Abel Matthijsz Burgh, beiden overleden in 1646.
20 Maastricht dreigde belegerd te worden.
22 de hertog Filips van Aerschot was naar Madrid gelokt, en daar verhoord en vastgehouden, om de namen van de opstandige edelen te weten te komen (15 april; in een brief van 3 juli aan de koning noemde hij Espinoy, Barbançon en Hennin).
24 *Barbançon:* Albert de Ligne prins van Barbançon, 1600-1674, gevangen 1634-1642, maakte daarna carrière in Spaanse dienst.
25 *zijn 'er schendigh aen vast:* zijn er deerlijk bij (WNT *schendig* 429 2).
26 *mits:* omdat.

651 (*C. Barlaeus aan C. Huygens*).

*

.....

[1] Verum solutus istis curis studijsgue gravioribus, tria iam, ago.
[2] garrio in officinis et urbanus sum: equito cum Satrapa Muijdensi et
[3] magnificus sum; Regum filijs epithalamia scribo, et versificator[3]
[4] sum..... E musaeo, Amstelod. xxv Augusti CIↃ IↃ[4]
[5] CXXXIV.

VERTALING

.....

Maar ontslagen van die serieuzer beslommeringen en studiën houd ik me nu met drie dingen bezig: ik praat wat in werkplaatsen en algemeen-beschaafd is dan mijn stijl; ik rijd paard met den Drost van Muiden, en mijn genre wordt hoogdravend; voor Koningskinderen schrijf ik reien-bij-het-bruidsvertrek en dan ben ik versjesmaker....

Uit mijn Muzentempel te Amsterdam.

Eindnoten:

3 *epithalamia: Venus Cimbrica*. Poem. I, 73.
4 *musaeum:* gebruikelijke aanduiding van bibliotheek of studeerkamer. Vgl. *48*.

* Origineel. UBL. Hug. 37.

652 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

[1] Monsr mon frere,

[2] 'T is zoo verre, dat ik ende de Heer van der Horst, op morghen[2]
[3] tegens den middagh tzaemen te woorde zullen koomen, over den[3]
[4] koop van 't landt. Ende alzoo hij, naer men mij zeidt, zeer gesleepen
[5] is op diergelijken handel, ende gewent de dingen over en weder
[6] te keeren, en in alle vaeten te gieten, om 'er 't meeste voordeel ujt[6]
[7] te vorssen; een' zaek wel vreemdt van mijne zinlijkheit en oeffening:[7]
[8] zoo is deze om UE te verzoeken, dat haer gelieve mij bij brenger
[9] dezes te laeten weeten, oft mij UE bijstandt in dezen, op
[10] morghen zal moghen gebeuren. Ende ingevalle UE mij die gunste
[11] doen kan, zoo zal ik bestellen, dat 'er, morghen uchtent, voor[11]
[12] zeven ujren een waeghen van hier voor de poorte t'Amsterdam zij,
[13] om UE hier te leveren tussen 8 ende 9 ujren, ende voorts te gaen[13]
[14] nae de Horstermeer, daer wij elkandren beschejden hebben. Zoo[14]
[15] 't bujten UE achterdeel geschieden kan, 't zal mij groote vrund-[15]
[16] schap zijn, dat zij mij hierin gerieve, om redenen hier te lang.[16]
[17] Verwachtende haer antwoordt, gebiedt zich van heeler harte
[18] t'haerwaerts,

[19] Monsr mon frere,

[20] U E

[21] Verplichte dienstw^ste broeder

[22] P C Hóóft.

[21] Vanden H.t. Mujden,

[22] in haest, 30 Aug. *a* 34.

[23] Zoo 't Joffr^e ma soeur gelieft ende geleghen komt, UE te verzel-
[24] schappen, zal ons meer dan welkoom wezen.[24]

Verzoek om persoonlijke bijstand tijdens onderhandelingen over de aankoop van grond.

* Origineel. UBA II C 13.76.

Eindnoten:

2 Godard van Reede, Heer van Nederhorst, 1588-1648.
3 *de koop van 't landt:* dit was ongetwijfeld Hooft's portie in 's-Graveland, die hij tussen de uitgifte bij loting (7 juni 1634) en 13 maart 1636 weer van de hand deed, want de Heer van Nederhorst zat, ook met 20 morgen, in hetzelfde lot en koopt dus belendende grond. Vgl. echter *1295*.
6 *in alle vaeten gieten:* op velerlei manieren proberen (WNT *vat (I)* 862); *uit te vorssen:* door vragen verkrijgen.
7 *zinlijkheit en oeffening:* geneigd- en geoefendheid.
11 *bestellen:* zorgen.
13 *voorts:* voort, verder.
14 *wij:* de Heer van Nederhorst en ik; *beschejden:* ontboden, uitgenodigd.
15 *bujten UE achterdeel:* zonder nadeel voor u.
16 *hier te lang:* nl. om uiteen te zetten.
24 zal *(zij* of *dit)*.

653 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in n° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 3 Sepr 1634 beant*w* 4 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] UE heeft mij een zeer gevoelijk onrecht gedaen, keerende te rug[2]
[3] met vrouw en kinderen, van ten halven weghe tussen hier en
[4] Amsterdam. Te dien ejnde zeker niet, had ik, Roel den brief
[5] gegeeven, maer met geloof, dat hij voor zevenen aen de poort
[6] zoude zijn, ende UE aldaer mijn schrijven behandighen. U E[6]
[7] denke vrij, dat de pais niet te maeken zal wezen, 't en zij UE met
[8] het zelfste gezelschap ons komt bezoeken t' haeren geleghensten
[9] daeghe, als Joffr^e Tesselscha hier zal zijn, die wij op dinxdagh oft
[10] woonsdagh verwachten. Maer UE gelieve ons te vooren weete te
[11] doen, wanneer het zijn zal. Ten minsten heeft U E, oft behoort de
[12] zondaeghen onbelemmert te hebben. Ende zoo het niet voor den[12]
[13] naesten geschieden kan, zullen zoo lang gedult neemen. Van tijdt
[14] tot tijdt had ik gewaent wat tijds te vinden, om aen Tacitus te
[15] besteden: maer nu het van hujs zijn, nu het vergaedren der[15]
[16] vervloghe voghelen, dan de verwartheden zich ontdekkende in[16]
[17] onze Historijschrijvers, ende 't schiften der zelve, hebben mijn'
[18] gissing doen missen. De geest blijft echter willigh t' uwen dienste,
[19] ende zoekt deze strikken t' ontworstelen. Tot bewijs gaet hier
[20] nevens een nieuw bladt ten offer, nevens 't goedt hart,[20]

[21] Monsr mon Frere, van

[22] U E

[23] Verplichten, dienstw^sten broeder

[24] P C Hóóft.

[23] Van den Hujze te Muiden,

[24] 3 Sep. 1634.

[25] UE gelieve te gedenken aen 't boek ende Barlaeus, die 't vorderen[25]

* Origineel. UBA II C 13.77.

[26] zoude van Heinsius, ende dienstelijk gegroet zij.

[27] De Ridder Gondj, resident van den grooten Hartogh in[27]
[28] Vrankrijk, hier zijnde met mijnen swaegher Bartelottj, verzocht
[29] mij aenwijzing om in Franchojs de beste berichting te moghen
[30] vinden, van den oorspronk onzer beroerten. Ik zeid' hem van
[31] 't geschreven boexken dat men houdt voor 't werk van Hopperus:[31]

[32] dat ik het had, maer t' Amsterdam, ende over zulx hem quaelijk
[33] daer aen helpen kon; maer dat UE geen' swaerigheit maeken
[34] zoude 't haere hem te leenen voor luttel daeghen. Zoo 't van U E[34]
[35] gevordert wort, mij zal vrundschap zijn, dat UE hem believe.
[36] 't Is een heer van treflijken hujze. De Hartogh ende Maerschalk
[37] van Rets in Vrankrijk is van 't zelve maeghschap. Zoo was ook
[38] d'oude Bisschop, ende is de jegenwoordighe, van Paris.

Vervolg. Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *onrecht:* dit is scherts. (Gissing:) Hooft's haastige brief *652* moet bestemd zijn geweest om nog dezelfde dag aan Baak te worden bezorgd, want hij ontbiedt de hele familie tegen de volgende morgen 7 uur aan de Muiderpoort. De voerman die hen daar wachten zou, was waarschijnlijk veel te laat en ontmoette de uit eigen beweging naar Muiden vertrokken Baaks halverwege. In de (niet bewaarde) brief die hij bij zich had, zagen de Baaks toen, dat het gesprek over de landkoop uitgesteld was (vgl. *655*), wat hen deed terugkeren.
6 *UE denke...wezen:* U kunt erop rekenen, dat de vrede niet hersteld zal kunnen worden.
12 *den naesten:* zondag a.s.
15 *nu (...) nu (...) dan:* nu (...) dan (...) dan weer; *het vergaedren...voghelen:* (gissing:) de kinderen ophalen, die uit logeren waren.
16 *zich ontdekkende:* die te voorschijn komen.
20 *ten offer:* als aanbod, ten geschenke.
25 vgl. *656*.
27 Pierre de Gondi, duc de Retz, 1602-1679, resident van de groothertog van Toscane.
31 Hopperus, vgl. *302*.
34 *'t haere:* uw exemplaar.

654 (*Dan. Heinsius aan C. Barlaeus*.)

*

[1] .....

[2] Satrapam Muydensem, olim colui, nec quicquam de judicio
[3] mutavi, quod experietur, cum occasio se offeret. Ei interim ut me
[4] commendes, unice te rogo. ea lege, ut certo scias cum amicos
[5] recensebis, in eorum numero, cui amoris constantia ac
[6] admiratione tui cedam, reperturum te omnino neminem.

[7] .....

[8] Lugd.Bat. Anno MDCXXXIV. X Septembris.

VERTALING

.....

Den Drost van Muiden heb ik eenmaal hooggeschat en in niets ben ik van oordeel veranderd, wat hij zal ondervinden, wanneer zich de gelegenheid zal voordoen. Dat aan hem ge mij intussen aanbeveelt, vraag ik u heel bijzonder, onder die bepaling, dat ge met zekerheid weet, dat, zo ge ooit de lijst uwer vrienden zult nagaan, ge onder hun aantal ook maar iemand, voor wien ik in standvastigheid van liefde en in bewondering voor u zou onderdoen, ten enenmale niet zult treffen.

.....

Leiden, 10 september 1634.

* Geen hs.
Ontleend aan *Clarissimorum virorum Epistolae/centum ineditae/De vario eruditionis genere/Ex museo Johannis Brant G.F. ad/V. Cl. I.G. Graevium*. Amsterdam 1702. Ep. XL.

655 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in n° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] 't Valt al wat te hardt, dat UE geen ander berouw toont, nochte[2]
[3] boete denkt te doen voor de zonde van 't rugwaerts keren, als zij
[4] onder weghe was nae hier toe. Ik had ten minsten verhoopt UE
[5] gezelschap hier te hebben, als Doctor Paeuw, dien ik verwacht,[5]
[6] zal van Alkmaer gekomen zijn, om alsdan een' Poetschen maeltijdt[6]
[7] te houden, mits Vondelen mij aengeboden heeft, ons zijn Vijfde[7]
[8] Boek der Constantinade voor te lezen. Is 'er noch plaets voor[8]
[9] gebeden, UE ontzeg ons die eere niet. Wel bevroed ik d'onbe-[9]
[10] taemlijkheit van UE ouwders te misnoeghen: maer 't behoort op[10]
[11] eenen dagh oft twee niet te steeken, zoo mij dunkt, die mij
[12] nochtans UE oordeel onderwerpe. Met den Heer vander Horst
[13] zal 't noch, nae schijn, wel acht oft tien daeghen aenloopen, eer wij
[14] te woorde koomen: ende indien zijn' Ed. vroegher gereedt is, zoo
[15] zal ik het echter ujtstellen, tot dat het UE mede zal zijn. Zoo U E[15]
[16] ujt de Wijk zoude kunnen herwaerts komen ter beraemde
[17] maeltijdt, ik zal haer van den tijdt verwittighen, wen ik zelf dien
[18] zal weeten. Ondertussen bedanke UE voor de tijdingen ujt het
[19] legher, al zijn ze niet smaekelijk. Dan ik had wel getwijfelt, dat de
[20] vijandt, zoo sterk te paerde, ons geenen ujtstel verleenen zoude tot[20]
[21] begraeving voor die stadt zoo armelijk verzien van volke. Ook
[22] brengt S^r vander Wijen een troosjen daertegens ujt den Haeghe,
[23] daer men vast hieldt, door den Heere Paeuw ujt Vrankrijk[23]
[24] geschreven te zijn, dat die Majestejts troepen, sterk 16^m knechten,
[25] 4^m rujteren, in aentoght waeren nae Picardjen. UE verneemende[25]
[26] 't vervolgh gelieve ons des deelachtigh te maeken; ende met eenen
[27] wat 'er zij van Graef Willem, dien men mompelt eenighen afbrek[27]
[28] geleden te hebben. Dank hebbe ook S^r vander Kindert voor de[28]
[29] groote dankbaerheit over een' geringen dienst. De vrucht zijner[29]
[30] vlijt moet verbejdt wezen: UE hartlijk gegroet, met Joffr^e zuster,[30]
[31] en nae dienst- en eerbiedenis den almoghenden bevolen,

[32] Monsr mon Frere, van

* Origineel. UBA II C 13.78.

[33] U E

[34] Verplichten Dienstw[sten] broeder

[35] P C Hóóft.

[34] Vanden Hujze te Mujden,

[35] 12 Sep. *a* 1634.

Dringende uitnodiging. - Nieuws van den dag.

Eindnoten:

2 *al:* nogal.
5 Doctor Paeuw, vgl. *566*.
6 *een Poetschen maeltijdt:* een dichtersmaal, waarbij gezongen werd, voorgedragen, geïmproviseerd enz.
7 *mits:* omdat.
8 *Constantinade:* epos waaraan Vondel werkte van 1632 af, maar dat hij niet voltooide, en vernietigde; *Is 'er noch plaets voor gebeden:* Als er nog ruimte is voor uitnodigingen.
9 *bevroed:* besef.
10 *misnoeghen:* de Baaks logeerden blijkbaar in Beverwijk bij of met zijn ouders.
15 *echter:* weer; *tot...zijn:* tot u ook klaar zult zijn.
20 *ons...stadt:* ons de tijd niet zou gunnen om ons in te graven voor die stad.
23 Adr. Paeuw, vgl. *453*.
25 *UE verneemende enz.:* als u hoort hoe 't verder gaat, laat ons dat dan weten.
27 *Wat 'er zij van:* Wat er aan de hand mag zijn met.
28 Gr. Willem van Nassau-Siegen, 1592-1642, kleinzoon van Jan de Oude, veldmaarschalk onder Fred. Hendrik, die zich o.a. door een belangrijke diversie tijdens het beleg van Maastricht onderscheidde.
29 *De vrucht enz.:* De beloning moet men tegemoet zien.
30 *U E* (moet) *hartlijk gegroet* (wezen).

656 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft*).

*

[1] Magnifice vir,

[2] Mitto, quam petieras à clarissimo Heynsio, motuum Belgicorum[2]
[3] historiam, sed ακεφαλον [*sine capite*] illam & ανευ προοιμιου [*sine*]
[4] *praefatione*]. Talem enim se à nobilissimo Mylio accepisse scribit, cui
[5] ab Illustrissimo Molino Senatore Veneto transmissa fuit. Ubi,
[6] quae desiderantur, acceperit D. Heynsius à N. Mylio, hic à Molino,
[7] compos eorum fies. Scriptor minimè contemnendus est. Longis
[8] tamen et infinitis parasangis à Tacito veteribusque relinquitur, ut
[9] qui his ipsum comparare sustinent, minus mihi videantur
[10] observasse, quid in Tacito aliisque stupendum sit. Tu illo fruere, et
[11] si quid reperis notatu dignum, in narrationes tuas transfer, et
[12] Belgis tuis imperti. Multa vera habet, plurima à partium studio
[13] profecta. dictio sibi dissimilis interdum mascula et Romana,
[14] interdum plebeia et à Belgicismis non immunis. modo concisa,
[15] modo laxa; modo nervosa, modo elumbis. Cujus causam in
[16] diversitatem autorum rejicio, ex quibus haec ipsa decerpsit. Quod et
[17] Thuano accidit, qui ut laboris compendium faceret, dum ex va-[17]
[18] riorum ad ipsum missis chartis libellisque opus contexit, retentis
[19] autorum verbis, historiam nobis dedit non ejusdem genii et
[20] linguae. A Domino Zulechemi non ita pridem literas accepi,
[21] quibus haec in fine subscribit: Praestantissimo Hoofdio tantum nunc
[22] salutem dici cupio, scripturus propediem, et moniturus
[23] prudentissimum autorem de nonnullis, quae illustrandae historiae
[24] quam feliciter pertexit, apprimè, ni fallor, conducere judicabit.
[25] Vides quae quantaque ab heroë nostro expectare debeas. Princeps
[26] noster coeptam Bredae obsidionem solvit, voti sui compos, nec
[27] enim alio consilio urbem istam tentavit, nisi ut hostem Trajecto
[28] ad Mosam averteret, quem simulac cum toto exercitu obsessam
[29] urbem deseruisse, et Brabantiae interiora Bredamque petere ex
[30] literis Principis Buillonii intellexisset, illico exercitum Breda
[31] abduxit. Gloriosissimam crede hanc Principis abitionem, non
[32] ignominiosam, uti imperitum vulgus censet. Haec Haga ad
[33] D. Vicofortium scribit Kinschotius. Scripsit eadem Dominus
[34] Zulechemi ad suos è castris. Vale Vir summe et officiosissime,
[35] uxoremque humanissimam filiamque modestissimam, et Iulum[35]
[36] tuum familiae spem meis verbis saluta. Quod si postremus hic
[37] officii hujus mei nondum per aetatem sit capax, osculo verba mea
[38] redime. Amstelod. 12 Sept. 1634.

* Geen hs.
C. Barlaei Epist. n° 504.

VERTALING

Deftige man,

Ik stuur (waarom ge hadt gevraagd bij den vermaarden Heinsius) de Historie der Nederlandse Woelingen, maar *sine capite* (zonder kop) en *sine praefatione* (zonder woord vooraf). Zo immers, schrijft hij, heeft hij het boek ontvangen van den hoogedelen Van der Mijle, aan wien het door den doorluchtigen Molino, lid van den Raad van Venetië, was overgestuurd. Zodra de Heer Heinsius, wat nu mist, zal hebben ontvangen van den hoogedelen v.d. Mijle en deze weer van Molino, zult ge de beschikking erover krijgen. Den schrijver moet men allerminst laag aanslaan. Echter, oneindig vele lange mijlen blijft hij bij Tacitus en de ouden ten achter, zodat, wie het bestaan, met dezen hem te vergelijken, te weinig, naar het mij voorkomt, hebben opgemerkt, waarnaar men in Tacitus en anderen zo verbluft moet opzien. Gij, trek profijt van hem en alwat ge optekenenswaardig bevindt, breng dat in uw verhalen over en maak daarvan uw Nederlanders deelgenoot. Veel wat waar is, behelst hij, maar ook zeer veel, uit partijzucht voortgekomen. De wijze van zeggen blijft niet zichzelf gelijk, is soms mannelijk krachtig en echt de taal van Rome, maar soms ook de spraak van het mindere volk, en aan Neerlandismen niet ontsnapt. Nu eens bondig, dan weer wijduitgesponnen, nu gespierd, dan lamlendig. De oorzaak daarvan voer ik terug op het uiteenlopende karakter van de bronnen, waaruit de auteur de feiten heeft geput. Dit is ook aan Thuanus overkomen, die, ten einde een moeizaam werk te bekorten, doordat hij uit de aan hem gezonden papieren en notities van allerhande personen een werk heeft samengesteld, waarin hij de bewoordingen van zijn zegslui behield, ons een Historie heeft gegeven van niet één en denzelfden geest en taal. Van den Heer van Zuilichem heb ik niet zo lang geleden een brief ontvangen, waarin hij op het einde onderaan schrijft: ‘Aan den voortreffelijken Hooft zie ik op het ogenblik graag enkel de groeten gedaan, daar ik voornemens ben, hem eerstdaags te schrijven en den zeer bezonnen auteur opmerkzaam te maken op enige zaken, waaromtrent hij zal oordelen, dat ze tot de verheldering van de Historie, die hij op gelukkige wijze op het touw heeft staan, in bijzondere mate, als ik me niet vergis, van dienst zijn.’. Ge ziet, wat en hoe gewichtige feiten ge van onzen heros moogt verwachten. Onze Prins heft de begonnen belegering van Breda op, nu hij zijn wens vervuld ziet: want met geen ander oogmerk heeft hij die vesting aangetast dan om den vijand van Maastricht af te leiden; en zodra hij uit een brief van den Prins van Bouillon had verstaan, dat deze vijand met geheel zijn leger de belegerde vesting had verlaten en op weg was naar dieper landwaarts in gelegen delen van Brabant en naar Breda, voerde hij terstond zijn leger weg van Breda. ‘Zie dezen aftocht van den Prins als bijzonder roemrijk, en niet als smadelijk, zoals de onbedreven schare oordeelt’, aldus schrift uit Den Haag Van Kinschot aan den Heer Wicquefort. Hetzelfde schrijft uit het kamp de Heer van Zuilichem aan de zijnen. Vaarwel, hooggeplaatste, minzame Heer, en wil uw gastvrije gade, uw eerbare dochter en uw Ascaniusje, hoop van het gezin, uit mijn naam groeten. En als laatstbedoelde kleine man vanwege zijn leeftijd

deze beleefdheid van mij nog niet kan vatten, wil dan met een kus die ‘groeten uit mijn naam’ bezegelen.

Amsterdam, 12 september 1634.

Eindnoten:

2 vermoedelijk het recueil van Hopperus, gezien de bemoeiïngen van Van der Mijle; vgl. 653 en Breen a.w. blz. 75-78.

17 Jacques Auguste de Thou (Thuanus) 1533-1617, schreef 138 boeken *Historia sui temporis* in 5 etappen. Deel 1 (boek 1-18 over 1545-1560) verscheen in 1604, deel 4 in 1608, het geheel eerst posthuum in 1620.

35 Vgl. Vergilius *Aeneis* 2,724. Bedoeld is Arnout H. Hooft.

657 *Aen Sr Balthazar Bolgaro, tot Antwerpen*

*

[1] Monsr et Cousin,

[2] Dezen voorleden nacht ontfingen wij (dank hebbe de gedujrigheit
[3] van UE affectie t'onswaerts) de droeve tijdinge van 't overlijden
[4] onzes neeven Don Fr^o^ Hellemans, dien Godt genaedigh zij, ende
[5] den goeden raedt bij UE voorgewent, om te trachten nae de
[6] possessie van 't majoraet vervallen op mijn' hujsvrouwe. Wij
[7] hebben, daerop, ons, nevens Monsr et frere Bartelottj, die juist bij
[8] ons te Mujden was, daetlijk herwaerts vervoeght, ende nae
[9] communicatie met mijnen swaegher Cloek, geen' beter advis
[10] kunnen excogiteren, dan 't geene UE ons is geevende. UE zal ons
[11] dan gunste doen, zoo 't haer gelieft te procureren pasport voor mij
[12] mijn' hujsvrouwe, haer' dochter Susanne Bartelottj, samt eenen
[13] dienaer ende dienstmaeght. Maer alzoo ik vreze voor haepering,
[14] 't en zij de woorden Provinces rebelles, in de voor*s* paspoort
[15] werden gëomitteert, zal 't nodigh zijn zulx te impetreren, al zoud'
[16] het wat meer tijds ende gelds kosten. Ende op dat 'er geen dispujt
[17] en rijze ujt de qualitejt van mijnen persoon, zal nevens mijnen
[18] naem dienen gestelt te worden Castelein van Mujden ende Baljuw
[19] van Goejlandt, eeven als die woorden in mijne Commissie staen
[20] ujtgedrukt. Deze pasport geobtineert zijnde, 't welk wij UE toe
[21] vertrouwen op 't alderspoedighste te bevorderen, zullen onze
[22] zaeken schikken, om daetlijk t'Antwerpen te koomen; alsdan de
[23] kosten zoo van den expressen bode, als andere bij UE te dezen
[24] gedaen, te rembourseren nae behooren, ende voorts te zaemen
[25] moghen delibereren, noopende den prompsten ende zekersten
[26] wegh voor mijn' hujsvrouwe, om tot haer goedt recht te ge-
[27] raeken: tegens welken tijdt ik reservere te spreken van 't stuk der
[28] neutralitejt, om consideratien die best bij monde willen gezejdt
[29] wezen. Aengaende de presentatie van UE hujs, met zoo ujtbundigh
[30] een' hartlijk*h*; deze is een' eere die wij in alle geleghentheden
[31] zullen zoeken te verschulden. Niettemin, naerdien ons naemaegh-
[32] schaps weghe, qualijk passen, ende ook anderszins ondienstigh
[33] zoude moghen zijn, de vrundschap van Monsr et frere Hellemans
[34] van ons t'alieneren; bidden UE wel dienstelijk ons te goede te
[35] houden, dat wij aldaer in eene herberghe gaen logeren, ende
[36] verbejden of Zijne E geintentionneert moghte zijn, ons te zijnen
[37] hujze t'ontfangen. Wij en verneemen tot noch toe van Zijne E
[38] nocht tael nocht teken, ende zullen ons wel hoeden denzelve

* Minuut. UBA II C 11.379.

[39] eenighe opening te doen vande kundschap door UE bekomen. Des[39]
[40] houde zij haer verzekert ende Godt almaghtigh U E. met Joffr[e] onze[40]
[41] welwaerde nichte, ende alle de haeren in schut ende scherm
[42] bevolen, nevens hartlijke groete dienst ende eerbiedenis,

[43] Monsr et Cousin, van

[44] U E

[45] Geobligeerden neeve ende

[46] geaffectionneerde Dienaer

[47] P C Hóóft.

[45] Zeer haestigh ujt

[46] Amsterdam, 18 Sep. 1634,

[47] op den middagh.

[49] Zoo men aldaer bij geval moght difficulteren mij paspoort te
[50] verleenen, gelieve UE alsdan 't zelve te laeten instellen, op naeme
[51] van mijn hujsvrouwe, haere voor*s* dochter, ende dienaer.[51]

Don Francisco Hellemans, neef wiens opvolgster in het tweede majoraat Leonora zich acht, is, blijkens van Bolgaro ontvangen bericht, gesneuveld. Hooft verzoekt Bolgaro, voor paspoorten te zorgen, dan komen de Hoofts naar Antwerpen en Brussel. De houding die haar broer Carel zal aannemen, komt ter sprake.

Eindnoten:

5 *voorgewent:* voorgeslagen (U.W. IV 310); *trachten:* streven.
7 *nevens:* met.
10 *excogiteren:* bedenken.
13 *haepering:* moeilijkheden met de Nederlandse instanties: de pas wordt uitgereikt door het land van bestemming.
15 *gëomitteert:* weggelaten; *impetreren:* gedaan krijgen.
19 *eeven als...ujtgedrukt:* juist zoals die woorden in mijn benoemingsbrief staan.
21 *zullen...schikken:* zullen wij maatregelen treffen.
25 *prompsten:* snelste.
27 *tegens...spreken:* tot die tijd stel ik uit, te spreken.
28 *consideratien:* overwegingen, redenen.
31 *verschulden:* verdienen.
32 *weghe + gen.:* vanwege.
34 *alieneren:* vervreemden.
35 *aldaer:* te Antwerpen, waar Carel dichtbij, te Deurne, woonde.

36 *geintentionneert:* geneigd.
39 *opening:* mededeling; *Des:* Hiervan (dit moet terugwijzen naar *verschulden* r. 31).
40 *Godt almaghtigh* (houde); met *nevens* schijnt de zin te ontsporen.
51 *dienaer:* onduidelijk is of Hooft en de dienstmaagd dan thuis zouden blijven, of dat hij zich als knecht zou vermommen.

658 *Aen mon frere Hellemans t' Antwerpen*

*

[1] Mons[r] mon frere,

[2] Wij verstaen alhier, hoe onse neef don Francisco Hellemans ende
[3] zijn natujrlijke zoon, bejde in zekere rencontre zouden doodt[3]
[4] gebleven zijn. In welken gevalle godt hunne zielen genaedigh zij.
[5] kunnen nochtans 't zelve niet wel voor waeraghtigh aennemen,[5]
[6] overmits wij daer van niet en worden verwittight, door U E, die
[7] wij toe vertrouwen, dat des in geenen gebreke zijn zoude, indien
[8] UE des zoo wel verzekert ware, als wij ons houden van UE
[9] genereusheit ende affectie om UE zuster mijn' hujsvrouwe, mij,
[10] ende haeren kinderen vrundschap te doen, voorneemelijk in alles,
[11] daer 't bujten UE interes geschieden kan: in gelijker wijze als wij
[12] van onzer zijde geneghen zijn UE ende den uwen alle behoorlijke
[13] eere ende dienst te bewijzen. bidden derhalve UE gelieve, ons, op
[14] 't spoedighste te laeten weten, wat UE gevoelen van de zaeke zij.[14]
[15] Want als men dezelve gelooven moght, ende dat het UE geliefde[15]
[16] UE zuster te assisteren met UE faveur ende goeden raedt, om te
[17] moghen geraeken in possessie van 't majoraet op haer vervallen,
[18] zoude zij wel gezint zijn, eerstdaeghs t' Antwerpen te komen, ende
[19] zich aen UE te addresseren, ende mede te brengen Joffr[e] Susanne[19]
[20] onze dochter. Ende kond' het ook gebeuren, dat ik zelf nevens haer[20]
[21] de rejze aenverdde. Waer op antwoordt verwachtende, willen wij
[22] U E, met Joffr[e] UE hujsvrouwe onze zuster, samt UE zoon ende
[23] dochter, den almoghenden in schut ende scherm bevolen hebben
[24] ende in UE goede gratie,

[25] Monsr mon frere,

[26] U E

[27] Toegeneghen dienstw[sten] broeder

[28] P C Hóóft.

[27] Vanden hujze te Mujden,

[28] 21 Sep. 1634.

Stellig wel terecht inziende, dat de dood van Francisco evenmin voor Carel verborgen zal blijven als de bedoeling van de plotselinge overkomst van de Hoofts, hebben dezen blijkbaar besloten, hem vriendschappelijk in de zaak te trachten te betrekken.

* Minuut. UBA II C 11.265.

Daar hij het eerste majoraat bezit en niemand ze allebei mocht hebben, heeft hij geen rechtstreeks belang bij het dwarsbomen van zijn zuster. De benadering geschiedt behoedzaam.

Eindnoten:

3 *rencontre:* gevecht.
5 *kunnen enz.:* wij kunnen de dood van Francisco niet voor waar houden omdat wij het bericht niet van u hebben gehoord, van wie wij vertrouwen dat u ons stellig zou verwittigen als u er even zeker van was, als wij zijn van uw grootmoedigheid en geneigdheid om uw zuster, mij en haar kinderen gunsten te bewijzen, vooral in alle zaken waarin het buiten uw nadeel kan gebeuren.
14 UE (gen.) (Mem. 2).
15 *dezelve:* de zaak, de tijding.
19 *zich aan UE te addresseren:* zich tot u te richten, naar u toe te komen.
20 *Ende enz.:* Waarschijnlijk begint hier inderdaad een nieuwe zin, met inversie na *Ende*. Het is ook denkbaar, dat men een komma en een onderkastletter moet lezen *(ende)* omdat de zin, met samentrekking van *zoude zij*, dan aansluit achter *vervallen*.

659 *A Monsieur Mons Pietter Hooft*

*

[1] Mijn Heere.

[2] Ick hoope als U.E. desen mette ingesloten sullen toecomen, dat
[3] dselve U.E. sullen vinden in goede dispositie met sijn L. Huijsfrou.[3]
[4] D'Ingesloten hebbe open gelaten, U.E. kan dselve lesen, ende
[5] dunckt U.E. dselve eenige acces off dienst te konnen doen ende[5]
[6] maecken, tot een goed beginsel van U.E. saecke, soo kan U.E.[6]
[7] dselve toesegelen, ende imployeren, nae U.E. welgevallen. U.E.[7]
[8] hoop ick, sal daerin sien, dat ick U.E. daer ende soo ick vermach[8]
[9] nae mijn cleijn vermogen garen alle dienst bereijd ben te doen,
[10] versoeckende indien U.E. aldaer sijnde iets soude mogen vorevallen
[11] daerinne U.E. mijn verder advijs, off dienst van doen mach crijgen,
[12] dat U.E. mijn gelieft al tselve te adverteren. Dan ick hoope mede
[13] dat het fundament van U.E. saecke, met sich selven goet faveur sal[13]
[14] brengen, ende U.E. goet, wijs, ende discreet beleijd sal daertoe aen[14]
[15] alle canten hulp geven. Mijn mondelinge groetenisse te doen aende
[16] E Heer Corselius ende Sandvoerd, sal U.E. bij mijn brieven niet
[17] willen vergen, alsoo ick sulcx alreets al bij U.E. voor gedaen houde.
[18] Waermede

[19] Mijn Heer U.E. met sijn L. huijsvrou den Almogenden bevelende[19]
[20] sal desen eijndigen, biddende den selven U.E. beijde in goede dis-[20]
[21] positie te willen houden, ende alles te dirigeren tot salicheijd[21]

[22] U.E.
[23] dienstwill[e] Vrundt

[24] J: Ingels.

[23] In haest Amster*d*

[24] den 9 Octob: 1634.

Hooft krijgt een aanbevelingsbrief van de bekende R.K. advocaat Ingels, vgl. *635*.

Eindnoten:

3 *L.* = *Lieve:* waarde.

* Origineel. UBA II C 11.886.
Hs. enkel vel, adreszijde door Hooft beschreven met no. 643.

5 *acces maecken:* toegang verschaffen.
6 *beginsel:* begin.
7 *imployeren:* gebruiken.
8 *daer ende soo...vermogen:* indien, als de omstandigheden het toelaten, en zoveel als ik, klein als mijn kunnen is, kan.
13 *dat het fundament...brengen:* dat de grond waarop uw zaak rust op zichzelf goede gunst (bij de autoriteiten) zal wekken.
14 *discreet:* verstandig, oordeelkundig (dus vanzelf bescheiden).
19 *Mijn Heer* (voc.).
20 *sal eyndigen:* beleefdheidsfuturum (Mem. 10); *dispositie:* gezondheid.
21 *dirigeren:* beleiden, bestieren.

660 *Aenden Ridder Huighens.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Gelukkigh moet ik achten, ende kan niet ten vollen zeghenen de[2]
[3] sterre eener geboorte, die 't waerdste mijner eere niet alleen, maer[3]
[4] ook een groot deel mijner fortujne schijnt verknocht te hebben aen[4]
[5] de gunst Uwer Ed. gestr. Wat de zelve in d'eerste vermoghen heeft[5]
[6] ben ik voor dezen gewaer geworden; ende spelle reeds daer uit,[6]
[7] wat zij in d'andre vermoghen zal. De geleghenheit waerin zij mij[7]
[8] grootlijx begenaedighen kan, is deze. Mijn' huisvrouw, nae ons[8]
[9] verstandt (alhoewel andren anders willen drijven) geroepen zijnde[9]
[10] bij ujterste wille van zekeren haeren oom, tot bezit van een[10]
[11] Majoraet van 6[M] gl 's jaers hier in Brabandt, nae 't overlijden van[11]
[12] een Don Francisco Hellemans, die onlanx in 't gezelschap der[12]
[13] granden van Salazar gesneuvelt is, heeft terwijl zij weduwe was,[13]
[14] haere neutralitejt verworven ende genomen, tot Zevenberghen,[14]
[15] om niet versteken te zijn van die erffenis, in gevalle zij hem moght
[16] komen t'overleven. Dit nu gebeurt zijnde, begint d'ad[t] Fiscael voor[16]
[17] te wenden, dat zij met het huwen aen eenen, die in eedt der[17]
[18] Ed.grootmo.HH. Staeten van Hollandt is, haere neutralitejt zoude
[19] gebrooken hebben. Wij om dezen slagh te breeken, zien geenen[19]
[20] beter raedt, dan 't aenroepen van den voorstandt des Prinsen, ende[20]
[21] maeken ons sterk deze swarigheit te verwinnen, indien men een[21]
[22] bondigh voorschrijven verwerven kan, van Zijne Vorstl. Doorl.[22]
[23] aen den H. Abbate Scaglia, dien men gelooft daer nae grootlijx te[23]
[24] zullen luisteren ende maghtigh genoegh te zijn om door te drijven
[25] in dit hof, dat de neutralitejt mijner voor*s* huisvrouwe gelden zal[25]
[26] niettegenstaende t'huwlijk met mij aengegaen. Ik besweere dan
[27] UEd. gestr. bij mijne dienstbaerheit haer ende den haeren eeuwlijk
[28] toegewijdt, maer boven al bij haer edelaerdigh gemoedt ende[28]
[29] ingebooren' heusheit, dat haer gelieve zich te pijnen, om de[29]
[30] gemelde brieven van Zijne Vorstel. Doorl. te verwerven, ende zelf[30]
[31] de zelve in te stellen op 't vierighste des UEd. gestr. zal doenlijk[31]
[32] ende voeghlijk vinden in Toscaensche taele, die Uwer Ed. gestr.
[33] niet min dan andre ten dienste staet. De jeghenwoordighe titels
[34] van den voor*s* abt zijn mij onbekent, maer hij is eertijds geweest
[35] ambassadeur des Hartoghen van Savoijen, ende dunkt mij onder
[36] verbetering, dat het opschrift zoude moghen zijn All' Ill[mo] et

* Minuut. UBA II C 11.885.
Hs. enkel blad, verso van een brief van Ingels, haaks door het adres heen geschreven *(659)*.

[37] Rever^{mo} Signore, il Signor Alessandro Scaglia, abbate di.....
[38] Ambasciator di S A Serenissima di Savoja. Brusselles. Het dubbelt

[39] van den brief, die ik denke gesloten zal zijn, waer mij welkoom[39]
[40] daer nevens. Ende bid ik U Ed. gestr. alles op 't spoedighste te
[41] richten aen mij, onder omslagh aen Sr Balthazar Bolgaro koopman
[42] tot Antwerpen. 'T welk mij verzekerende, kusse in aller[42]
[43] nedrigheit de triomflijke handt zijner Vorstlijke Doorluchtigheit
[44] sampt die van UEd. gestr. ende nijghe mij met d'ujterste
[45] eerbiedenis t' haerwaerts,

[46] Ed. &c.

[47] als Uwer Ed. gestr.

[48] ootmoedighe eighenste dienaer[48]

[49] P C Hóóft.

[49] Ujt Brussel, 17 Oct. 1634.

Verzoek om een aanbevelingsbrief van de Prins bij de Brusselse autoriteiten. Bij voorkeur een Italiaanse brief aan de abbé Scaglia.

Eindnoten:

2 *kan...geboorte:* ik kan niet ten volle zegenen (er zal altijd iets aan de zegening ontbreken) de ster van mijn geboorte (vgl. onder een gelukkig gesternte geboren).
3 *'t waerdste...eere:* het kostbaarste van mijn naam, het beste van mijn aanzien.
4 *fortuine:* (materieel) geluk, voorspoed (tegenover het spirituele *eere*); *verknocht:* verbonden (aan), afhankelijk gemaakt (van).
5 *de zelve:* uw gunst; *d' eerste:* Hooft bedoelt hier Huygens' steun aan hem als historieschrijver, zijn gunstig oordeel over zijn poëzie en proza, zijn lofdichten, zijn vriendschap; *vermoghen:* vermocht.
6 *spelle:* ik voorspel (WNT spellen 2729).
7 *wat...zal:* inleidend voor zijn verzoek om steun in het proces dat hij ten behoeve van zijn vrouw voert; *gelegenheid:* aangelegenheid; *zij:* uw gunst.
8 *begenaedighen:* gunst bewijzen.
9 *verstandt:* opvatting, oordeel; *anders...drijven:* een andere opvatting willen staande houden (WNT *drijven* 3347: beweren; *anders* obj. bij *drijven*); *geroepen:* aangewezen.
10 *zekeren...oom:* een oom van haar.
11 *majoraat*, vgl. *294* en Bijlage *294*.
12 *een...Hellemans:* Don Francisco H.
13 *granden...Salazar:* rijksgroten, dienende onder de veldheer graaf Salazar.
14 *verworven ende genomen:* verkregen en aanvaard(?).
16 *Dit...zijnde:* Nadat dit nu gebeurd is; *d'Advocaet Fiscael:* aanklager en eiser bij de Raad van Brabant; *voor te wenden:* aan te voeren.
17 *met...eenen:* door het trouwen met iemand; *in...is:* in dienst is van enz. (WNT 3791: ambtseed).
19 *om...breeken:* (woordspelend) om deze stoot op te vangen.
20 *raedt:* hulpmiddel; *aenroepen:* inroepen; *voorstandt:* hulp.
21 *maeken...sterk:* vertrouwen vast (WNT *sterk (II)* 1508).
22 *bondigh voorschrijven:* krachtige brief van aanbeveling.

23 H.... Scaglia: Caes. Alex. Scaglia, abt van Stapharda en Mandanices, † 1641. ‘Deze abt was een politiek avonturier, die zich gevolmachtigde noemde van de Hertog van Savoye te Brussel, maar inderdaad in dienst stond van Spanje en waarschijnlijk ook van Engeland geld aannam. Hij heeft bij de vredesonderhandelingen, die iets vroeger tussen de Staten-Generaal en Spanje gevoerd waren, een verraderlijke rol gespeeld’. (Br. II p. 29 n. 2); *dien...luisteren:* (acc. c. inf.) die naar men gelooft enz.
25 *hof:* dit woord wordt in de Sp. Nederlanden ook gebruikt voor Raden enz. zoals in Holland ook de Rekenkamer enz. soms ‘hof” genoemd worden.
28 *haer gemoedt:* uw gemoed.
29 *haer:* u; *zich...pijnen:* u in te spannen.
30 *ende...taele:* en zelf deze (brieven van de Prins) op de dringendste wijze, voorzover u doenlijk (mogelijk) en gepast zult vinden, op te stellen in de Toscaanse taal (= de Italiaanse cultuurtaal).
31 *des*, vgl. Mnl. Wdb. *des* 135: zoolang als, en Ned. Hist. (1703); *des doenlijk viel:* voor zover doenlijk was (ook *677* r. 5).
39 *die...zijn:* die, denk ik, enz. (Hooft wil dus graag door een afschrift kennis nemen van de aanbevelingsbrief van de Stadhouder).
42 *'T welk...verzekerende:* Mij hiervan verzekerd houdende.
48 *eigenste:* meest toegewijde.

661 (*C. Huygens aan P.C. Hooft te Brussel*).

*

[1] Mijn Heere;

[2] D'eerste bejegening die mij wedervaren is op het voorstellen van[2]
[3] U.E. begeerte was een' ronde weigering, bevestight met soo
[4] grondighe redenen, dat ickse niet en sagh t'overstrijden; sonderling[4]
[5] tusschen Meester en knecht; daer het aensien veeltijds de[5]
[6] gehoorsaemheit te machtigh valt, den ijever nochtans van U.E. in[6]
[7] soo gewichtigen noodvall niet verlegen te laten heeft mij soo verre[7]
[8] gemoedight, dat ick het beworp vanden bijgaenden Brief's ander-[8]
[9] daeghs hebbe derven voorhouden, ende daerop met wat[9]
[10] spertelings des Vorsten teeckening bekomen. Om soo vele te[10]
[11] weghe te brenghen ('twelck, tegen mijne genegentheit ten dienste[11]
[12] van U.E. gemeten, altoos weinigh is) hebb ick met veel aendachts[12]
[13] tuschen des meesters teere ooren ende U.E. heftighe begeerte[13]
[14] moeten sweven. endtelick dit is de vrucht van mijn blijmoeder-[14]
[15] schap. U.E. en stoote sich daer aen niet datter het Italiaensche
[16] kleedsel afgebleven zij. Dien Heer ende andere sijne landsluijden[16]
[17] hebben wij dagelix te beschrijven, maer het aensien noch het
[18] gebruijck van dit Hof en lijden niet, dat wij allerhande volckeren[18]
[19] sonder tolck te gemoete komen. U.E. stelle sich daerop gerust. Ick[19]
[20] derve versekeren dat haer de onroomsche tale tot geenen achter-[20]
[21] deele en sal strecken. Inde rest hebb ick mij gequeten naer ver-[21]
[22] mogen, ende alles soo ruijm genomen, als mij de aengewesene[22]
[23] scherpheit van tij en wind gedooght heeft. God geve het U.E. te[23]
[24] stade kome in de gerechtic*h* sijner sake; die mij, voor soo vele den[24]
[25] Fiscal aengaet, t'onrecht in 't verwarr gehouden dunckt te werden.[25]
[26] Emmers stijft mij in dat gevoelen d'oprechte meeninghe die mij[26]
[27] U.E. doet versekeren dat ick ben en blijven will,

[28] U E.

[29] ootmoed[e] dien[r] ende vrund

[30] C Huijgens.

[29] 's Gravenhage, den 23[en]

[30] Octob. 1634.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 61.
N.B. Hierbij was ingesloten *662*.

Huygens is bij de Prins op een weigering gestuit. Hij heeft hem de volgende dag een Frans ontwerp voorgelegd en daarop de handtekening gekregen. Afschrift sluit hij, volgens Hooft's verzoek, in (*662*).

Eindnoten:

2 *voorstellen:* voorbrengen, voorleggen (aan de stadhouder).
4 *dat...overstrijden:* dat ik geen kans zag ze te ontzenuwen (overwinnen) WNT *overstrijden* 2089 bestrijden en ontkennen); *sonderling...knecht:* vooral niet in de verhouding van meester tot dienaar.
5 *daer...valt:* waar het aanzien (van de heer) vaak de gehoorzaamheid (van de knecht aan anderer verzoek) te machtig is.
6 *ijever:* vurige begeerte, drang; *in soo...laten:* in een zo belangrijk geval van nood niet in de steek te laten.
7 *soo...gemoedight:* dusdanig moed gegeven (mijn moed gesterkt).
8 *beworp:* ontwerp.
9 *voorhouden:* aanbieden.
10 *spertelings:* tegenspartelen, tegenstribbelen; *teekening:* handtekening.
11 *tegens...gemeten:* aan mijn wens om u van dienst te zijn gemeten.
12 *altoos:* altijd, ongetwijfeld.
13 *teere:* gevoelige, licht geprikkelde (WNT *teeder* 1123).
14 *endtelick...blijmoederschap:* Dit is tenslotte de vrucht (het kind) waarvan ik de blijde moeder ben (*blijmoederschap* niet in WNT).
16 *Dien...beschrijven:* Met die heer en andere landgenoten van hem moeten wij dagelijks corresponderen (WNT *beschrijven* 1996 o.a. een brief doen toekomen).
18 *lijden...niet:* laten toe (dubbele ontkenning).
19 sonder tolck, nl. van hun kant, dus in hun eigen taal; *U.E....gerust:* U kunt daarover gerust zijn.
20 *onroomsche:* niet-italiaanse (de brief werd in het Frans gesteld, zoals gewoonlijk in de diplomatie); *achterdeel:* nadeel.
21 *Inde rest:* Voor het overige; *heb...gequeten:* heb ik mijn best gedaan.
22 *soo...heeft:* (beeld uit de scheepvaart) *ruim* wordt gezegd van de schoot van een zeil: met de schoot zo gevierd als het door mij hierboven aangewezen bijna tegen-zijn van wind en tij mij toegelaten heeft (WNT *ruim* 1690: *ruim gevierd*, niet kort of strak, ‘van de schoot van een zeil’; scherpheit, WNT *scherp (II)* 502: van de wind: nagenoeg tegenwaaiend.)
23 *het...* vgl. Mem. 7.
24 *gerechtigheit:* rechtmatigheid, rechtvaardigheid.
25 *Fiscal:* de advocaat-fiscaal, vgl. *660* r. 16; *t' onrecht...werden:* ten onrechte in een toestand van verwardheid schijnt gehouden te worden, ingewikkeld schijnt gemaakt te worden.
26 *Emmers...Huijgens:* in elk geval sterkt mij in die mening de oprechte gezindheid, die mij u doet verzekeren enz. (onduidelijk: in welk gevoelen wordt hij gesterkt door zijn vriendschap voor Hooft?)

662 *A.M. l'Abbé de Scaglia. 23e d'octob: 1634.*

*

[1] Monsieur;

[2] Le sieur Hooft qui a desiré vous rendre ce mot, me faisant
[3] remonstrer qu'il se rencontre pardelà dans quelque difficulté sur le
[4] subject d'une succession d'importance escheuë à sa femme et
[5] enfans, en quoy il s'asseure se pouvoir grandemt soulager par le
[6] support de vre entremise, s 'il vous plaisoit de la luy departir, La
[7] cognoissance que j' ay de ses merites m'empesche de l'esconduire
[8] dela requeste qu'il me faict de se veoir acheminer a la faveur de voz
[9] adresses, au moyen de mes intercessions, lesquelles donq je vous
[10] supplie luy vouloir faire valoir aux occasions, selon que vous
[11] jugerez ses tres-humbles instances et l'equité desa cause vous ij
[12] convier aveq moij, qui me ressentiraij tres-particulierement de ce
[13] qu'il vous aura pleu luy deferer à ma consideration, et m'en
[14] recognoistray.

[15] Monsieur &c.

* Afschrift, ongetwijfeld door Huygens' klerk, van de op Hooft's verzoek door de Prins aan Scaglia gerichte brief. Het opschrift is van de hand van Huygens; op fol. 2v schreef Hooft ‘Copie d'une lettre de Monseigneur de Prinse d'Orenge, en faveur de moij P.C. Hóóft’. UBA II C 15, los bij blz. 444.

663 [Aen den Heere Abt Scaglia]

*

VERTALING DOOR HOOFT

Aen den Heere Abt Scaglia

[1] Mijn' Heer,

[2] D'Heer Hooft, mij doende vertoonen, hoe hem, derwaerts over, bejeghent eenighe[2]
[3] swaerigheit, op 't stuk eener erffenisse, vervallen aen zijn' hujsvrouw en kindren,
[4] waer in hij vertrouwt grootlijx verlicht te kunnen werden door den onderstandt
[5] uwer bemiddelinge, zoo 't u geliefde, hem dier deelachtigh te maeken, heeft ge-[5]
[6] wenscht u deze regelen te behandighen. De kennis, die ik heb van zijne verdiensten,
[7] belet mij hem te leur te stellen in 't verzoek, dat hij mij doet om zich te moghen
[8] zien op wegh helpen, nae de gunst uwer aenlejdingen, door mijn tussenspreeken.[8]
[9] 'T welk ik u bidde, voor hem, te laeten gelden ter geleghenheit, naer dat ghij zult[9]
[10] oordeelen, dat zijn zeer ootmoedigh aenstaen, en de billijkheit zijner zaeke, u daer[10]
[11] toe noodighen, nevens mij; die mij, van 't geene u geliefte zal hebben hem toe te[11]
[12] draeghen ten opmerke van mij, wel zonderling ervoelen, ende 't zelve erkennen zal.[12]

[13] Mijn' Heer &c.

Vertaling van de door Huygens ontworpen en door Frederik Hendrik ondertekende aanbevelingsbrief aan de abt Scaglia.

Eindnoten:

2 *derwaerts over:* daarginds, in het land waar de brief heen gaat.
5 *den onderstandt uwer bemiddelinge:* de steun van uw tussenkomst.
8 *aenlejdingen:* geleide, begeleiding.
9 *te laeten gelden ter gelegenheit:* van waarde te doen zijn als de gelegenheid zich voordoet. *naer dat:* al naar gelang.
10 *aenstaen:* verzoek; *noodighen:* nopen.
11 *ik zal mij wel zonderling ervoelen van:* ik zal zeer bijzonder erkentelijk zijn voor (WNT *zich ervoelen* 4228); *geliefte:* believen, goeddunken (WNT *geliefte* 1155).
12 *toedraeghen:* (welwillend) bewijzen (WNT *toedragen* 421, 2 verschaffen, vergunnen); *ten opmerke van mij:* om mijnentwil, met het oog op mij (WNT *opmerk* 1039).

* Afschrift (vertaling) UBA II C 11.903.

664 *Aen den H Constantijn Hujghens, Ridder &c.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Om een' gelijkenis te gebrujken van 't gewas dezer landouwe: Ik[2]
[3] en hoorde nojt van barmhartigheit, die om eenen vriendt ujt het[3]
[4] vaeghevier te helpen, zich zelven in de hachlijkheit van den mondt
[5] der helle ging waeghen, ende door zulken vujr proeve doen, dat de[5]
[6] fijnte zijner trouwe meer dan 24 karaten moght haelen. 'T welk[6]
[7] van haer met minder ongerijmthejt gezejdt kan worden, dan van 't[7]
[8] goudt van 25 karaten, 't welk zeker Alchijmist zich vermat te
[9] kunnen maeken: gemerkt de fijnte van dat metael haer bestek[9]
[10] heeft, die van de trouwhartigheit geenszins, gelijk ik kome van te[10]
[11] leeren bij de blijken mij getoont door UEd. gestr. die 't gelieft
[12] heeft den voorstandt van mij en de mijnen te beijvren door haer[12]
[13] genaede, op gevaer van ongenaede des Vorsten. Wat dat in hebbe,[13]
[14] kan ik, alhoewel zonder ervaerenheit, t'over bevroeden, ende[14]
[15] moet belijden, tot grootmaeking van de haere, dat ik mijner[15]
[16] standtvastigheit zoo veel goeds niet zouw toevertrouwt hebben.
[17] Vinde mij nochtans zulx gesticht door dezen voorgank Uwer Ed.[17]
[18] gestr. dat ik mij darre sterk maeken zoo mijne geringheit haer[18]
[19] emmermeer kan te staede koomen, te beschrijen de naeste trap aen[19]
[20] die waer op zijne voeten gevestight heeft de geene, die alleen ende
[21] met uitslujting van de reste der menschen, verdient te draeghen den
[22] naem van Constantijn. Maghtighe redenen van de weighering des
[23] vorsten (ongewis oft ik 't wit raek) weete mij wel in te beelden,[23]
[24] ende schep daer ujt te voller 't gewight uws volhardens. Niet bezeft[24]
[25] te hebben de kleenigheit die 't waer voor dat hof ijder met zijn' tael[25]
[26] te gemoete te komen, vergeeve U Ed. gestrengheit aen eenen
[27] onverzochten hoveling, die 't echter wel behoort had te bezeffen,[27]
[28] ujt redenen op die stoffe hem meermaels voorgekomen. Ook[28]
[29] hebben mij hierin vervoert de ijver tot de gloorije Uwer Ed.gestr.[29]
[30] daer 't vaederlandt mij dunkt zijn deel aen te eighenen, ende 't[30]
[31] gevoelen dat de zelve van eenigh aenzien en baet moght wezen,[31]
[32] in 't beweghen des persoons dien wij van doene hebben. Oolijke[32]
[33] zorghvuldigheden van lujden die 't nauw zoeken, daer 't nauw
[34] bijkomt. Dies achte met UEd.gestr. dat men eeven hoogh zeilen zal[34]
[35] met den zeker wel bondighen Franschen brief, zoo d'achtbaerheit[35]
[36] van den teekenaer haere waerde gelden magh. Ik kusse ter knie de[36]
[37] zeeghbaere handt zijner Doorl. voor de eere haerder genaede; ook

* Minuut. UBA II C 11.887. Afschr. KA CLXXIa[b] 109.

[38] de gelukkighe penvoerster, die mij ten besten doet hoopen van[38]

[39] 't geluk dat voorts te verwachten staet; ende draeghe aen haer[39]
[40] eeuwlijk en aellijk op,[40]

[41] Ed[e] &c.

[42] Uwer Ed.gestr.

[43] Verplichtsten ootmoedighsten

[44] dienaer

[45] P C Hóóft.

[45] Brussel, 31 Oct. 1634.

Uitvoerige dank voor het doorzetten, bij de Prins, van de gevraagde introductie.

Eindnoten:

2 *een'...landouwe:* een vergelijking die hier thuis hoort, inheems is (in dit katholieke land).
3 *barmhartigheit:* (abstractum pro concreto, zie later *zelven* en *zijner* (r. 5)) een barmhartig mens.
5 *door...doen:* door zulk een vuur (nl. van de hel) bewijzen (met bijgedachten aan het beproeven van edel metaal door vuur, zie de verdere beeldspraak).
6 *fijnte:* zuiverheid; *moght:* zou kunnen (*karaat* eenheid voor de bepaling van gehalte aan zuiver goud; 24 karaat = 100 procent zuiver goud).
7 *haer:* zijn *trouwe*.
9 *bestek:* grens, limiet.
10 *gelijk...leeren bij:* zoals ik zojuist geleerd heb door.
12 *den...beijvren:* te ijveren voor de steun aan enz., de steun enz. te behartigen (WNT *beijveren* 1544); *door...genaede:* door uw goedgunstigheid (woordspel met volgend *ongenaede*).
13 *in hebbe:* inheeft, betekent.
14 *t'over:* heel goed (WNT *over* 1606 *te over* = rijkelijk, in overvloed).
15 *grootmaeking...haere:* lof van de uwe (nl. uw *standtvastigheit*); *dat...hebben:* dat ik van mijn standvastigheid niet zoveel goeds zou hebben durven verwachten.
17 *Vinde...uwer Ed. gestr.:* Ik bevind mij nochtans zo gesterkt door dit voorbeeld van u.
18 *dat...maeken:* dat ik vast durf vertrouwen; *haer:* u.
19 *emmermeer:* ooit; *te...de geene:* op de trede te gaan staan (*beschrijden*), het dichtst bij die waarop zijn voeten gezet heeft diegene, (die...) (omschrijving van de standvastige Constanter).
23 *(ongewis...raek):* (al ben ik er niet zeker van of ik het doel raak, mij niet vergis); *weete...beelden:* kan ik mij (heel) goed voorstellen (indenken).
24 *ende...volhardens:* en ik leid daaruit des te meer af de zwaarte van uw volharden (hoe moeilijk 't voor u was te volharden).
25 *de kleenigheit:* het vernederende (WNT *kleinigheid* 3805); *voor:* 'devant' (niet 'pour'); *dat hof:* het Hof van Brussel.
27 *onverzochten:* onervaren.
28 *uit...voorgekomen:* uit betogen over die stof die hij dikwijls onder ogen heeft gehad.
29 *vervoert:* verleid, op een dwaalspoor gebracht; *de...gestr.:* de liefde voor, de begeerte naar uw roem.
30 *daer...eighenen:* waar dunkt mij het vaderland in deelt (letterl.: waar het vaderland mij dunkt zijn aandeel aan te hebben).

31 *de zelve:* uw roem; *van aenzien...wezen:* indruk zou kunnen maken en nuttig zijn.
32 *in...beweghen:* bij het overhalen; *van...hebben:* nodig hebben; *Oolijke...bijkomt:* Dwaze bezorgdheid van mensen die de zorgen zoeken waar ze niet zijn. (Oolijke: WNT *oolijk* 10: gering; zorghvuldigheden: Mnl. Wdb. *sorchvoudicheit* 1584: de bekommering, bezorgdheid; het eerste *nauw* WNT 1642 9, het tweede 1643 10; *bijkomt*, WNT 2617 11).
34 *eeven...zal:* even scherp aan de wind zeilen (evenveel bereiken zal in bepaalde moeilijke omstandigheden) (hoog WNT *hoog (II)* 1016 hoog aan de wind: dicht, scherp aan of in de wind, vgl. Huygens' brief: alles soo ruim genomen enz.).
35 *den...brief:* de waarlijk zeer pittige Franse brief (Hooft heeft de copie daarvan: *662*); *achtbaerheit...teekenaer:* aanzien van de ondertekenaar (Fr. Hendrik).
36 *haere...magh:* ten volle gelden mag, zijn volle waarde hebben mag; *ter knie:* op mijn knieën; *zeeghbaere:* zegevierende.
38 *penvoerster:* de hand die de pen heeft gevoerd (Huygens' hand dus); *van...staet:* ten aanzien van het lot dat verder te verwachten is.
39 *haer:* die hand (penvoerster).
40 *aellijk:* geheel en al (WNT *aallijk* 22).

665 *A Monsieur, Monsr Joost Baak T' Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1634 brussel 3 novemb^r^ ontf 6 ditto beant*w* 9 ditto)

[1] Monsr mon Frere,

[2] Wij steeken hier vast bedooven in de moejte, zonder gissing, voor[2]
[3] alsnoch te konnen maeken, wanneer ons 't wederkeeren zal vrij[3]
[4] staen. Echter zeinde bij dezen een stuk ujt onzen Swijgher, op
[5] hoope dat het zal welkoom wezen. Morghen verwacht men hier
[6] den Prins Cardinael met een' heerlijke ontfankenis. Ten minsten[6]
[7] zijn wij geschaepen die staetsij voor ons geldt te zien. Nae zijn'
[8] koomste legge ons toe haest te begrijpen hoe lang ons verblijfhier[8]
[9] zal moeten zijn. Nieuwe tijdingen, ujtgezeit zoo daer eenighe[9]
[10] zekere ende algemejne voorkoomen, zijn ujt mijn' brieven[10]
[11] gebannen, als onderworpen aen behael. Dies hebbe niet, dan UE te[11]
[12] danken voor de vlijt door s^r^ Verkindert gedaen bij den rentm^r^, ende
[13] ons te gebieden in gunste van [van] UE ende Joffr^e^ zuster, die God
[14] almaghtigh met alle de haeren in genaede bewaere, nevens
[15] hartlijke groetenis,

[16] Monsr mon Frere, van

[17] U E

[18] Verplichten dienstw^sten^ broeder

[19] P C Hóóft.

[18] Brussel, in haest,

[19] 3 Nov. 1634.

Beknopt levensteken uit Brussel. Er is nog geen resultaat in zicht.

Eindnoten:

2 *bedooven in de moejte:* tot over de oren in de beslommeringen.
3 *zonder...maeken:* voorlopig zonder te kunnen raden.

* Origineel. UBA II C 13.71.
Hs. Rechterkant verfrommeld.

6 *Prins Cardinael*, meestal de Kardinaal-Infant genoemd: landvoogd van de Spaanse Nederlanden 1634-1641, politiek onzelfstandig, militair verdienstelijk; *heerlijke ontfankenis:* luisterrijke verwelkoming; *Ten minsten enz.:* Het ziet ernaar uit, dat wij voor het vele geld dat wij hier uitgeven ('voor ons goeie geld') tenminste die praal zullen zien.
8 *legge...begrijpen:* ik neem aan dat wij weldra af (kunnen) meten.
9 *Nieuwe tijdingen:* Nieuwtjes.
10 *voorkoomen:* zich voordoen.
11 *onderworpen aen behael:* blootstaande aan kritiek (WNT *behaal* 1453 2), eufemisme voor 'indien de brieven in verkeerde handen vallen (vgl. *188, 244-254*), kan ik moeilijkheden krijgen als ik actuele dingen aanroer'.

666 *A Monsieur, Monsieur Joost Baak, A Amsterdam.*

*

[1] Mons[r] mon frere,

[2] Dat ik hier heel bujten 't spoor mijner daeghelijxheit ben, is veel te
[3] waer: maer geenszins bujten dat van de gedachtenis uwer trouw-[3]
[4] hartigheit t'mijwaerts, die ik quaelijk vergelden zal kunnen met[4]
[5] bejde dagh en nacht daer aen te besteden. De siere onzen kindren[5]
[6] gedaen smaekt ons tot in de ziele, ende zult alle de ongeneughten,[6]
[7] daer wij in bedompelt steken. Edeler banketten, kan men niet[7]
[8] toerusten, dan de geene, daer 't UE ende Joffr[e] zuster gelieft heeft
[9] zoo vierigh een blijk haerder geneghenheit tot onze waerde
[10] panden, op te schaffen. Wij kooken vast met het verstandt op[10]
[11] d'uwe: tegens dat de tijdt ons de genaede zal doen, van UE E[11]
[12] genaede met eenighe daetlijkheit t'erkennen. In 't verwachten van[12]
[13] dien, steel ik somtijds een ujrken, tot een ontbijt voor U E, gelijk[13]
[14] hier inne gaet. 'K en weet niet oft het een snufjen zal hebben van de
[15] dufheit des geests van den geenen die het toestelt. Wij zijn noch[15]
[16] midden in zee, zonder ujt de mars zelf eenigh landt te ontdekken:[16]
[17] hoopen echter, binnen weenigh daeghen eenen gank te gaen, die
[18] ons leeren zal, oft hier de gewenschte have te bezeilen zij. Godt[18]
[19] geeve 't ons, is 't zaeligh, (want dat 's een diep geheim)[19]
[20] ende aen UE ende Joffr[e] zuster, de vervulling haerder deugdlijke
[21] begeerten, gelijk van heeler heeter harte wenscht,

[22] Monsr mon Frere,

[23] U E

[24] Verplichte dienstw[ste] broeder

[25] P C Hóóft.

[25] Brussel. 13 Novemb. 1634.

Dank voor de goede zorgen voor de kinderen, die bij de Baaks logeerden. - Het eind van het, zeer vervelende, verblijf te Brussel is nog lang niet in zicht.

Eindnoten:

* Origineel. UBA II C 13.70.

3 *bujten...daeghelijxheit:* uit mijn gewone doen; *veel te waer:* maar al te waar.
4 *met...besteden:* al besteedde ik er dag en nacht aan.
5 *siere:* eig. onthaal, h. verzwakt tot ‘goede zorgen’.
6 *smaekt ons:* doet ons goed (WNT *smaken* 2038 b); *zult:* doordringt (troostend).
7 *banketten opschaffen:* feestmalen aanrichten, h. fig. voor: waardevolle diensten bewijzen.
10 *wij...uwe:* wij hebben het in gedachten al gemunt op de uwe (uw ‘waerde panden’) tegen dat de tijd ons de gunst zal bewijzen, uw beider gunst door een daad te beantwoorden (WNT *koken (II)* 5072).
11 *UEE* (gen).
12 *met eenighe daetlijkheit:* door daden (h. door een cadeau te geven); *In 't verwachten van dien:* In afwachting daarvan.
13 *tot een ontbijt:* als lichte maaltijd.
15 *toestelt:* maakt.
16 *ujt...zelf:* zelfs uit de mars (b.v. door bij insiders te informeren).
18 *bezeilen:* zeilend bereiken.
19 *is 't zaeligh:* als het een voorspoedige landing is, als het doel van de reis bereikt wordt.

667 *A Monsieur, Monsr Joost Baak T' Amsterdam.*

*

[1] Monsr mon frere,

[2] Bij mijnen laesten heb ik UE bedankt, ende doe 't zelve noch bij
[3] dezen, zonder daermede te kunnen voldanken, voor de goede
[4] geneghenheit t'onswaerts, bewezen in 't onthaelen ende
[5] bevrundlijken onzer lieve panden, die niet alleen elk een anderons,[5]
[6] maer een overons zijn. Aen daetlijke erkentenis mangelt het ons[6]
[7] voorshands: jae genoeghzaem aen pennen, (gelijk bij dezen letter[7]
[8] blijkt) om de goede wille ujt te drukken. Tot een' doodtverwe der[8]
[9] zelve gaet slechts hier bij een strook ujt Tacitus, waer bij UE gelieve[9]
[10] onze heughnis haerder, af te meeten; ende in haere gunste te
[11] bewaeren,

[12] Monsr mon frere,

[13] U E

[14] Toegeneghensten verplichtsten

[15] broeder

[16] P C Hóóft.

[16] Brussel, 21 Nov. 1634.

Vervolg.

Eindnoten:

5 een *anderons:* een ‘tweede wij’.
6 *overons:* ‘meer dan wij’; *daetlijke:* met daden.
7 *genoeghzaem:* bijna, vrijwel.
8 *Tot een doodtverwe der zelve:* Als een voorlopig staaltje, als grondverf.
9 *waer bij...meeten:* waaraan u gelieve te zien hoezeer wij aan u blijven denken.

* Origineel. UBA II C 13.69.

668 *A Monsr, Monsieur Joost Baek t' Amsterdam.*

*

[1] Monsr mon Frere,

[2] Men weet, zeit men, wanneer men ujt gaet, niet wanneer men zal
[3] t'hujs koomen. Dezer waerheit wort men best gewaer aen dit hof.
[4] Mijne bezigheden bestaen meer in gewight dan in getal, ende[4]
[5] brengen derhalven te meer haere traegheit meê. Van d'over-
[6] schietende ujren deel ik uwer E. mede nae de krankheit van den
[7] geest, bet dan nae zijne gewilligheit. Dubble troost strekt mij dat,
[8] mits 't vergeten der ongenuchten, ende 't gedenken aen UE en[8]
[9] andre vrienden aldaer. Dies heeft UE hier bij weder eenighe
[10] regelen van den Wereldwijzenman.

[11] Gelieve 't goedt hart t' aenvejrden, ende blijve met Joffr^e^ zuster[11]
[12] ende alle die haer lief zijn, den almoghenden bevolen, van

[13] Monsr mon Frere,

[14] U E

[15] Verplichten dienstw^en^ broeder

[16] P C Hóóft.

[16] Brussel, 24 Nov. 1634.

Vervolg.

Eindnoten:

4 *Mijne enz.:* wat ik doe is belangrijk, maar ik heb maar zelden iets te doen; *ende...meê:* en maken de traagheid van de gang van zaken des te voelbaarder.
8 *mits:* door.
11 *gelieve:* wees zo goed (coniunct. met weggelaten subj. (Mem. 6). van *gelieven*, pers. gebr.).

* Origineel. UBA II C 13.68.

669 *Aen H^e^ Carel vander Wijer op de Heere graft bijde huyde straet inde vlucht van Egipten Tot amsterdam port om vort te bestellen aen mijn Heer De Heere Hooft Drossaert tot Muijden etc - - tot Brussel*

*
(*Hooft:* In Nov. 1634).

[1] Mijn Heer en me vrouwe Hoofts - -

[2] Naer winsching dat Ue wens gewenst sij beveel ick die aen Godt en[2]
[3] had noijdt gedacht soo veerd schrift van mijn handt te senden[3]
[4] ten waer Ue handt mij trock, en hebbe liever in die zedicheijt, van[4]
[5] mijn pen bij huijs te houden als in Vrindtschaps plicht te sondigen.
[6] Ue ingeleijden is wel bestelt als in handen selfs van de heer Kessel.[6]
[7] De groetenissen aen mij gesonden sijn bij de vrinden aengenaem[7]
[8] geweest die nevens mij verhoopen dat de bruijne wolck d<i>e[8]
[9] Ue tot Brussel beneevelt hout in een *deluvio d'oro* sal komen uijt[9]
[10] te *regegen* op dat wij haest vernemen moogen dat ghij geluckich
[11] bij Ue lieve kinderen, daer doch Ue hert gebleven is sult weer[11]
[12] gekomen sijn, daer wij naer verlangen.

[13] Juffrouw *Susanna* sij gegroet, die ick hoop dat het Heuvelich hoff[13]
[14] sal dienen om haer effen staet te beter smaeck te geeven,
[15] en blijff nevens Ue beijden haer onveranderlijcke vrindinne[15]

[16] Tesselscha Roemers.

Goede wensen van Tesselschade. Als er ironie in zit, is die zo fijn, dat het aanwijzen ervan gewaagd is.

Eindnoten:

2 *Naar...sij:* Na de wens gedaan te hebben, dat uw wens wenselijk is (dus dat het goed is, zoveel geld te krijgen).
3 *veerd:* ver.
4 *en hebbe...sondigen:* en ik zondig liever tegen de soberheid (of: gewoonte, zede) om mij niet ver van huis in brieven te laten gelden, dan tegen de plicht der vriendschap.
6 *Ue ingeleijden...bestelt:* De door u ingeslotene is goed bezorgd; *als:* daar hij is.
7 *aen mij gesonden*, nl. voor de vrienden.
8 *bruijne:* donkere.

* Origineel. UBL Pap. 2.
regenen

9 *deluvio d'oro:* goudstroom. Worp (Onw. Vr. 136) wil er ‘zondvloed van goud’ onder verstaan, wat met de onderstelling van een ironische ondertoon zeer goed uit zou komen, en hij verwijst naar een plaats in Marino's *La Maddalena ai piedi di Cristo*, Madr. 11 vs. 6, die Hooft en Tesselschade gekend kunnen hebben. Over ironie spreekt Worp niet; *beneevelt:* verborgen (WNT *benevelen* 1795 1), maar het kan ook betekenen ‘verduisterd wat de geest betreft’ (ald. 1796 5).

11 *daer...is:* als de onderstelling van een ironische ondertoon juist is, maakt T. met deze vijf woorden ‘het weer goed’: met hun hart zijn de Hoofts niet bij de goudstroom maar bij de kinderen.

13 *het heuvelich hoff:* afgezien van de topografie van Brussel, doet de tegenstelling met *effen staet* in r. 14 deze verklaring aan de hand: Susanna's evenwichtige innerlijke toestand steekt gunstig af (heeft *beter smaeck*) bij de wereld vol hindernissen, moeiten en twisten (*heuvelich*) waar haar ouders in verkeren (WNT *effen* 3953 gelijkmatig, evenwichtig; *staat* 212 β innerlijke gesteldheid).

15 *nevens Ue beijden:* evenals u beiden. Dit zal in Tesselschade's anacolouthen toch wel betekenen dat T.R. hun en haar onveranderlijke vriendin blijft.

670 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, t' Amsterdam.*

*

(*Baak:* brussel 5 decemb^r^ 1634 beant*w* 11 ditto)

[1] Monsr mon Frere,

[2] Zonder overleg zijn de wereldsche zaeken quaelijk ten gewenschten
[3] einde te brengen. Nochtans helpt hij luttel. D'ervaerenis en de[3]
[4] boeken leeren 't. Ik bevind het in der daedt. Dingen daer ik veel
[5] staets op gemaakt had, ontschieten: andre, daer niet op gegist was,[5]
[6] vallen toe. Wij zijn nu zoo verre dat onze zaek den Heere
[7] Markgraeve van Aytona is voorgedraeghen; ende had ik gemeent,[7]
[8] over eenighe daeghen, hem zelf te spreeken: gelijk mij belooft was,
[9] door den H. Abt Scaglia, die 't innerlijxt zijner gunste schijnt te
[10] bezitten. Door andre weghen zoude ook een' vierighe plicht-[10]
[11] pleeghing, ende van grooten naedruk, geschieden. Maer de
[12] H. Markgraef, noch niet wel bekomen ujt een' koortse, is weder
[13] ingestort: doch loopt geen gevaer van den lijve, zoo men zejdt.
[14] Daer zijn 'er ook die 't voor schoolziekt houden, ende dat hij
[15] schuwt zich in bewindt van hooghe zaeken te steeken, voor
[16] 't wederkeeren van eenen bode, afgevejrdight nae Spanjen, als de
[17] Prins Cardinael hier zijn' intrêe deed. Taeije lijdzaemheit is ons
[18] hier voor al, alhoewel anderszins overal, van noode. Dit hof is dier[18]
[19] een' goede schoole. D'overschietende oorlofsujren gaen ten deel[19]
[20] aen 't overzetten; gelijk UE zien kan bij 't nevensgevoeghde bladt.
[21] Wij vertrouwen dat UE onzer gedenkt in 't aenschouwen onzer
[22] kindren bij wijle. Godt vergelde UE ende Joffr^e^ zuster dat werk
[23] van barmhartigheit, ende houde d'eenen en d'andren in genaede
[24] bevolen, nae hartlijke groete ende gebiedenis,

[25] Monsr mon Frere, van

[26] U E

[27] Verplichten dienstw^sten^ broeder

[28] P C Hóóft.

[28] Brussel, 5 Dec. 1634.

Vervolg van *668*.

* Origineel. UBA II C 13.67.

Eindnoten:

3 *Nochtans...luttel:* Toch helpt hij (de overleg, m.) weinig (WNT *overleg* 1832).
5 *ontschieten:* mislukken (WNT *ontschieten* 1956 7); *andre...toe:* andere, waar niet aan gedacht was, vallen mee (WNT *toeschieten* 799 6).
7 de Markgraaf van Aytona was waarnemend landvoogd sedert het overlijden van Isabella op 2 december 1633. De nieuwe landvoogd, kardinaal-infant Ferdinand, deed zijn intocht in Brussel 4 november 1634. Aytona overleed in aug. 1635.
10 *Door...geschieden:* Wat dat in feite was, is moeilijk te raden.
18 *anderszins:* overigens; *dier:* daarvan.
19 *oorlofsujren:* vrije tijd.

671 *Aen den H. Ridder Huighens.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] T' is nu een' wijl geleden, dat ik met woorden erkende mijn[2]
[3] woordt door U [-] gestr. bij zijn' Vorstl. doorl. ende door haer
[4] bij den H. Abt Scaglia, gehouden. De zonneschijn dier gunste heeft[4]
[5] nu begost knoppen ujt te broeden, die den bloem in den mondt
[6] hebben: doch tot speening noch quaelijk kunnen komen, mits[6]
[7] de gujr[-] eener ziekte bij den H. Abt ujtgestaen, ende eener
[8] andre die den H. Marq [-] in zijn' kamer bewaert houdt. D'eer-[8]
[9] biedenis aen 's Prinssen brief was zoo volslaeghen als ze behoorde;
[10] en de plichtpleeghing daer op gevolght zoo vierigh, als men ze[10]
[11] wenschen moght. Oft zij krachts genoegh hebben zal, om de speen[11]
[12] te doen zetten, ende die te volqueeken tot een' rijpe vrucht: de[12]
[13] tijdt moet ons des wijs maeken. Ondertussen heeft de H. Scaglia[13]
[14] op mij begeert, dat ik te weghe holpe den geenen dien dezen[14]
[15] gelaeden heeft. Van den inhoudt en weet ik niet: maer zoo daer[15]
[16] antwoort op vereischt is, wenschte wel dat het gespekt quaeme met[16]
[17] eenigh aenroeren van mijn groot genoeghen over de deughd, die
[18] mij 't schrijven zijner Vorstl. Doorl. dus verre gedaen heeft; met[18]
[19] een toxken van vorder prikkeling; gedraegh mij nochtans ter[19]
[20] bescheidenheit van U.Ed.gestr. die ik noode te veel zouw verghen.[20]
[21] Een' zorghe, die U.Ed.gestr. nimmer behoeft te quellen; als die[21]
[22] alle haer vrunden te verre onder heeft, om 't volle ransoen hunner[22]
[23] gehoudenisse te kunnen opbrengen, maer vooral[23]

[24] Mijn' Heere,

[25] Uwer Ed. gestr.

[26] Verknochten ende lijfejghenen[26]

[27] dienaer

[28] P C Hóóft.

[27] Brussel, den 7^{en} van

[28] Wintermaent. 1634.

* Minuut. UBA. II C 11.891.
Hs. f° 2 v.e. ontvangen brief met adres, door breed formaat rechterkant afgesleten. Tekstverlies, ook al bij vVl.

De brief van de Prins is eerbiedig ontvangen. Scaglia heeft Hooft verzocht, een antwoord te bezorgen, wat hij doet door Scaglia's brief hierbij in te sluiten.

Eindnoten:

2 een' wijl geleden, nl. op 31 oct., zie *664*; *dat...gehouden:* dat ik met woorden mijn dank betuigde voor uw bepleiten van mijn zaak bij zijn vorstelijke doorluchtigheid en door deze (Z.V.D.) bij de abt S. (constr.: de 'ab urbe condita-constructie', vgl. N. Tg. 68 blz. 176: *Hooftiana I*). De constr. komt hierop neer dat mijn woordt...gehouden = het houden van mijn woord (verscheidene voorbeelden ervan bij Hooft).

4 *houden* (WNT *houden* 1155): iemands zaak bepleiten; *heeft...hebben:* is nu begonnen knoppen te doen uitkomen, die de bloem in zich verscholen houden.

6 *speening:* vruchtzetting; *mits...houdt:* door de guurheid van een ziekte, door de heer Abt doorstaan, en een tweede (ziekte), die de heer Markies in zijn kamer opgesloten houdt.

8 *eerbiedenis:* eerbied, respect (WNT *eerbiedenis* 3898 geeft een onjuiste interpretatie: 'het onmiddellijk gevolg geven aan een bevel of verzoek'.)

10 *plichtpleeghing:* betuiging van eerbied en onderdanigheid (WNT *plichtpleging* 2665).

11 *moght:* zou kunnen; *zij*, nl. die plichtpleging; *de...zetten:* om de vrucht zich te doen zetten.

12 *volqueeken:* doen volgroeien.

13 *des...maken:* dat leren (*des* genitief afh. van *wijs*).

14 *op mij begeert:* van mij gevraagd; *dat...heeft:* dat ik op weg zou helpen (zou zorgdragen voor de bezorging van) degene die deze brief (subj.) bij zich, in zich heeft (geladen hebben WNT *laden (I)* 904: dragen, bij zich hebben); deze*n* onder invloed van mann. brief (met *b* beginnend), dat samengetrokken is.

15 *niet:* niets.

16 *wenschte wel:* zou ik graag willen; *dat...van:* dat het zou komen met ertussendoor enige vermelding van enz. (*gespekt* WNT *spekken* 2673: larderen, ook fig., dus: afwisselen, vgl. *290*).

18 *de...heeft:* het goede dat tot nu toe...voor mij uitgewerkt heeft.

19 *met...prikkeling:* (en) met een stootje van verdere aansporing (Mnl. Wdb. *tuc* 763: stoot, slag, duw); *gedraegh...gestr.:* ik houd mij nochtans aan (richt mij naar) uw oordeelkundigheid (WNT *gedragen*, refl. 621).

20 *die:* aan wie, van wie; *verghen:* vragen.

21 *zorghe:* vrees; *als...Hooft:* aangezien gij al uw vrienden te zeer in uw macht hebt, dan dat ze het volle losgeld van hun verplichting zouden kunnen opbrengen, maar inzonderheid uw enz.

22 *onderhebben:* in zijn macht hebben (WNT *onderhebben* 1339); *ransoen:* losgeld (Fr. rançon).

23 *gehoudenisse:* verplichting.

26 *lijfejghenen:* adj. vgl. WNT *lijfeigen* 2266: met het lichaam (dus: 'met huid en haar') een meester toebehorende.

672 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, t' Amsterdam.*

*

[1] Monsr mon Frere,

[2] De H. Marquis d'Aijtona houdt noch weekelijk; oft, zoo,[2]
[3] zommighen meenen, dien schijn om 't hof te schuwen, ende zich[3]
[4] met geene zaeken van verlank te moeijen, tot dat d'afgeveirdigde
[5] op 's Cardinaels intrêe, uit Spanjen keere, met bescheidt, hoe verre[5]
[6] men meint den voors Heer voortaen tewerke te stellen. Indien wij[6]
[7] deze ende de naestkomende weeke geen afscheidt op 't hooftstuk[7]
[8] onzer zaeke verwerven, zullen 't vervolgh moeten aen eenighen
[9] vertrouwling bevelen: alzoo de tijdt genaekt van 't verstellen der
[10] wethouderen in mijnen bedrijve: 't welk quaelijk door gemagh-[10]
[11] tighden te verrichten waer, orde gelaeten hebbende tot de voor*s*[11]
[12] zaeke, ende voorts tot het plejten, 't welk men mejnt, alzoo 't in[12]
[13] rechte enkelijk bestaet, niet te veel kosten en tijds zal aenhebben,[13]
[14] denken ons naer Antwerpen te begeven, daer eenighe daeghen toe[14]
[15] te brengen, ende dan de t'hujswaertsrejze te aenvejrden: in hoope
[16] van UE ende d'andre vrunden in goede gezontheit te vinden ende
[17] hunne smaeklijke jeghenwoordigheit te genieten, met dank voor
[18] de zorghe over ons hujsgezin, gedraeghen.

[19] Binnenwijle zal deze UE noch een vrucht van dien Wijzenman[19]
[20] baeren, ende onze hartlijke groete ende gebiedenis doen, met bede
[21] dat de goede Godt UE E in genaede ende in haere gunste
[22] bewaeren wille,

[23] Monsr mon Frere,

[24] U E

[25] Verplichten dienstw^sten broeder

[26] P C Hóóft.

[25] Brussel, den 12^en van

[26] Wintermaent. 1634.

Vervolg. De tijd dringt.

* Origineel. UBA II C 13.66.

Eindnoten:

2 *houdt weekelijk:* dit kan in de context niets anders betekenen dan: is nog zwak van gezondheid (niet in WNT, het dichtstbij komt *houden* 1162 B; het zeugma berust op het ineenvloeien van deze onovergankelijke bet. en de overgankelijke, WNT 1139 I A).
3 (houdt) *dien schijn*.
5 *hoe verre...stellen:* de koning had de positie van Aytona na het in functie treden van de kardinaal-infant, die nog van niets wist, dus niet geregeld.
6 *verstellen der wethouderen:* verkiezing van nieuwe schepenen.
7 *afscheidt:* afspraak (WNT *afscheid* Suppl. 641 3); *'t hooftstuk:* de hoofdzaak, nl. de erkenning van Leonora's neutraliteit.
10 *bedrijf:* ambt, ambtsgebied.
11 *orde...zaeke:* met achterlating van orders betr. de genoemde zaak, de neutraliteit.
12 *alzoo...bestaet:* omdat er maar één keer gepleit wordt.
13 *aenhebben:* inhebben, meebrengen, om 't lijf hebben (WNT *aanhebben* I Suppl. 72).
14 *toebrengen:* doorbrengen (WNT *toebrengen* 405 II B 2).
19 *deze*, nl. brief.

673 *A Monsieur, Monsr Joost Baak t' Amsterdam.*

*

[1] Monsr mon Frere,

[2] 'T gerucht van dat de Marquis den ziekaert vejnsde, blijkt meer ujt
[3] neuswijshejt, of ritsigheit van kalzucht, dan ujt waerheit gesproten[3]
[4] te zijn. Want die heer is genezen, ende mij gister in karrozze
[5] bejeghent. Gedujrende zijn inblijven, ende mits eenighe andre
[6] hapermarten nu zijn afgedaen, is de tijdt mij te wille geweest; tot[6]
[7] het afvejrdighen van 't bijgevoeghde bladt. Wij hoopen nu van
[8] dagh tot dagh bij den Heere Marquis gehoort te worden, die
[9] daernae onze zaeke den Prinsse Cardinael zal voordraeghen. Zoo
[10] zijn' Hoogheit daerinne geen beslujt maakt zonder 't gevoelen van
[11] den Raedt van State te verstaen, zoo moght het noch wel een' wijl[11]
[12] aenloopen, eer wij ons afscheidt kreghen. Doch denken in dien
[13] gevalle eenighen vertrouwbaeren persoon 't vervolgh te bevelen,
[14] ende tegens de Kersdaeghen naer Antwerpen te trekken, om voorts,
[15] als die verbij zijn, de rejze op Hollandt te vorderen. Godt geeve[15]
[16] voorspoedelijk, ende ons de vrunden in welstandt te vinden, den
[17] welken hij verleene wat zaelighst is, nae wensche, nevens hartlijke
[18] groete ende gebiedenis,[18]

[19] Monsr mon Frere, van

[20] U E

[21] Verplichten, dienstw^sten^ broeder,

[22] P C Hóóft.

[22] Brussel, 15 Dec. 1634.

Vervolg. Plannen voor de terugreis.

Eindnoten:

3 *ritsigheit van kalzucht:* geilheid van babbelzucht.
6 *hapermart:* oponthoud gevende verwikkeling (WNT *hapermarkt* geeft aarzelende verklaringen van dit zeldzame woord).
11 als dus de Raad van State eerst gehoord moet worden.
15 *vorderen:* voortzetten.

* Origineel. UBA II C 13.65.

18 *ende* (geeve).

674 *A Monsieur, Monsieur Joost Baak, t' Amsterdam.*

*

[1] Mons[r] mon Frere,

[2] Vander Wijens brieven waeren al bestelt, als d'uwe van den elfden[2]
[3] hem ter handt quam. Waerover die mij niet voor gister gelevert is.[3]
[4] Van mijnen dank voor dezen gemelt, hebb' ik UE niets geleent,[4]
[5] maer alleenlijk schultkennis verleden; armelijk genoegh, nae 't veel[5]
[6] waerin ik aen UE gehouden blijf. Niet smaekelijkers ter werelt en[6]
[7] moght mij de zinnen streelen, als de trouwhartigheit bewezen aen
[8] mijne waerde panden: die mij vertrouwen doet dat het hun, ook[8]
[9] nae mijn overlijden aen geenen gunstighen vrundt ende broeder
[10] ontbreken zal, die 's vaeders opzicht over hen gelieven zal waer te
[11] neemen. Tot teeken van gedachtenis dier deughde, zeinde hier-
[12] nevens een gedicht, 't welk naekujert de tweede ode van eenen
[13] Sarbievius Poolsch Pöet, geestigher dan men van dat geslaght[13]
[14] verwachten zoude: die kortelinx hier is ujtgegeven, ende, mijns
[15] bedunkens aen Horatius niet behoeft toe te geeven. UE zal daer in
[16] vinden 't woordt Mik, dat hier quaelijk bekent is, maer bij ons een'
[17] snoode rank oft pots betekent: desgelijx Liên van 't neederhof:[17]
[18] 't welk de Franssen noemen Gens de la bassecourt: ende het[18]
[19] tegendeel du cabinet. Wij hoopen op morghen den H. Markgraef
[20] d'Aytona te spreken, ende de zaeke op redelijken voet te brengen[20]
[21] voor ons vertrek: 't welk noch besloten blijft tegens Vrijdagh
[22] naestkomende. Doch denken t' Antwerpen de feest over te blijven:[22]
[23] daer nae de rejze te vorderen, om de vrunden te vinden. De welke
[24] God almaghtigh, ende onder hen UE ende Joffr[e] zuster in genaede
[25] bewaere, naer hartgrondighe groete, dienst- ende eerbiedenis,
[25] Monsr mon Frere, van

[26] U E

[27] Verplichten dienstw[sten] broeder

[28] P C Hóóft.

[27] Brussel, den 18[en] van

[28] Wintermaent, *a* 1634.

Laatste brief uit Brussel, met ingesloten de vertaling van de tweede ode van Sarbievius.

* Origineel. UBA II C 13.64.

Eindnoten:

2 de correspondentie liep tijdens het verblijf te Brussel grotendeels via Van der Wijen. Een van zijn adressen, dat toevallig bewaard is, in Bijlage *674*; *bestelt:* bezorgd bij de bode op Antwerpen.
3 *Waerover:* Waardoor.
4 *hebb' ik...verleden:* heb ik u niets geleend (omdat, had Baak blijkbaar geschreven, de zorg voor de kinderen Hooft nog niet afgelopen was) maar slechts een schuldbekentenis (verleden: voor een notaris gepasseerd).
5 *nae:* naar, in verhouding tot.
6 *gehouden:* verplicht.
8 *die mij vertrouwen doet enz.:* Baak heeft bewezen dat hij na Hooft's overlijden een voortreffelijke toeziende voogd voor de kinderen zou zijn (*opzicht:* toezicht).
13 Sarbievius (Sarbiewski), 1595-1640, Pools Lat. dichter, Jezuïet, bijgenaamd de Sarmatische Horatius. Zijn *Oden* waren in 1632 verschenen. Hooft's vertaling van de tweede ode is door Leendertz en Stoett afgedrukt naar het klad, dat op een ontvangen brief geschreven is; het aan Baak gezonden net-afschrift is niet bekend (LST. I 310). Titel: *Troost in wederspoedt: aen eenen vriendt; geestigher:* talentvoller; *dat geslacht:* dat volk.
17 *rank, pots:* streek, list, grap.
18 *la basse cour:* ‘cour destinée aux écuries, aux équipages, par opposition à la cour d'honneur’; *le cabinet:* ‘lieu le plus retiré dans un appartement royal etc.’ (Dubois c.s., *Dict. du français classique*). Vgl. in 5 ‘le cabinet des muses’.
20 *redelijk:* billijk, aannemelijk.
22 feest (vr.).

675 *Al Illmo Signore mio Oss.^mo il Sig^r. Abbate Scaglia*

*

[1] Illmo Signore mio Oss.^mo

[2] Arrivato in questo luogo ordinario della mia residenza, mi truovo
[3] pure al fine d'un faticosissimo camino; ma nel mezzo d'un mare
[4] d'oblighi alle gratie et cortesie di V.S. Illma, senza speranza d'uscirne
[5] maj. M'ingegnerò nondimeno di far palese, in ogni occagione, il
[6] vivo zelo d'adoperarmi in tutto quello che le sarà di gusto. Et cosi
[7] tosto che potrò distrigarmi dalla importunità di parecchi affari, che
[8] m'hanno aspettato al ritorno impatienti di più longo indugio, non
[9] mancherò d'inviarmi verso la corte, per dar al Signor Principe
[10] d'Oranges minuto ragguaglio delle mercedi, et ottimi ufficij che
[11] V.S. Illma s'è compiacciuta di farmi, per rispetto di sua Ecc.^a et
[12] notificarle la di V.S. Illma buona intentione, della quale l'è parso
[13] darmi sentimento. In tanto la supplico humilmente, si degni di
[14] continuarcj quel fervor d'affetto per favorir' il negotio della Neu-
[15] tralità della mia consorte. Et augurandole ogni maggior felicità,
[16] le baccio riverente la mano, et me l'inchino.

[17] Di V S Illma

[18] Affettionatissimo et obligatissimo servitore

[19] Pietro di Cornelio Hóóft.

[20] Dal Castello di Mujden

[21] alli 7 di Genaro. 1635.

VERTALING

Aangekomen in deze mijn vaste woonplaats, bevind ik mij aan het einde van een zeer vermoeiende reis, maar tevens temidden van een zee van plichten jegens de gunsten en beleefdheden van Uwe welgeboren Edelheid, zonder hoop er ooit uit te komen. Ik zal nochtans mijn best doen om bij iedere gelegenheid mijn vurige ijver te laten blijken om mij in te spannen voor alles wat u wenst.

En zodra ik mij van de last van vele zaken zal kunnen bevrijden, die zonder een langer uitstel te kunnen dulden op mijn terugkeer gewacht hebben, zal ik niet nalaten mij tot het hof te wenden, om aan de Prins van Oranje een uitvoerig verslag van de gunsten en uitstekende diensten te doen, welke het Uwe weledelheid behaagd heeft mij te verlenen uit eerbied voor zijn Excellentie en hem de goede gezindheid van

* Minuut. UBA II C 11.382.

Uwe welgeboren Edelheid te berichten, waarvan u mij op de hoogte heeft willen brengen.

Intussen smeek ik u nederig om die vurige genegenheid te willen behouden inzake de Neutraliteit van mijn echtgenote. En u veel heil en zegen toewensend, kus ik u eerbiedig de hand en buig ik mij voor u.

Van Uwe Edelheid de zeer toegenegen en verplichte dienaar

Pieter Corneliszoon Hooft

Van het huis te Muiden de 7e Januari 1635

676 *Aen den Ridder Hujghens.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Wij staen alhier om eenighe vrienden ten eeten te hebben; ende[2]
[3] 't spel zouw volmaekt zijn met het bijwezen Uwer Ed.gestr. Maer[3]
[4] haer om zoo een' zaeke van daer te scheuren, waere tegens den[4]
[5] Staet gezondight. 'T naeste, dan is, dat gebrek t' overpleistren, ende[5]
[6] ons verdriet te mompen met inbeelding haerder jeghenwoordig-[6]
[7] heit. Derhalven om de zelve te stijven, ende ons te vaster te laeten[7]
[8] voorstaen dat U.Ed.gestr. een van de gasten zij, zeinden haer hier-
[9] nevens haer taefeldeel. 'T is een arm gerecht, ende t' eenemael[9]
[10] vleesselijk. Maer U.Ed.gestr. op lekkernij van geest te noodighen,[10]
[11] waer een' gebedelde maeltijdt toestellen, daer zij meer brengen dan[11]
[12] haelen moest. Ende deze spijs, hoe slecht zij is, en zal nocht haer[12]
[13] nocht mij zelven smaekeloos vallen; zoo U.Ed.Gestr. daer ujt
[14] kauwen kan den honger, dien, nae haere goede gunst heeft,[14]
[15] Ed[e] &c.

[16] Uwer Ed.gestr.

[17] Onderdaenste ootmoedighste

[18] dienaer

[19] P C Hóóft.

[18] Amsterdam 17 van

[19] Louwmaent, 1635.

Spijt over Huygens' afwezigheid bij een gastmaal te Amsterdam.

Eindnoten:

2 *staen...om:* staan op het punt (WNT *staan* 67,8).
3 *spel:* vreugd.
4 *daer:* nl. Den Haag; *waere...gezondight:* zou zondigen zijn tegen de staat (wegens Huygens' belangrijke functie daarin).

* Minuut. UBA II C 11.895. Afschr. KA CLXXIa[b] 110.
Dat. het Afschrift heeft 15 Januari 1635.

5 *'T naeste:* Het beste wat wij kunnen doen (eigenlijk: Wat het meest nabijkomt aan uw aanwezigheid); *dan:* derhalve.
6 *mompen:* bedriegen (verschalken, te vlug af zijn); *met...jeghenwoordigheit:* door ons voor te stellen (te denken) dat gij aanwezig zijt.
7 *de...stijven:* die voorstelling, idee te versterken; *ons...voorstaen:* te vaster te geloven.
9 *taefeldeel:* tafelaandeel.
10 *vleesselijk:* niet geestelijk, tevens: van vlees (het gerecht is een stuk wildbraad vermoedelijk). Hooft speelt met deze twee betekenissen.
11 *toestellen:* aanrechten, opdienen; *daer...moest:* waar zij...zou moeten.
12 *slecht:* eenvoudig, gering; *zal...vallen enz.:* (Zij zal *u* smaken, al etende op die wijze en *mij*, als ik bedenk dat gij ze zo eet).
14 *kauwen:* al etende proeven.

677 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft*).

*

[1] Superiore anno mihi leporem, jam perdices mittis, magnifice
[2] Hoofdi, ut duplici me tibi munere devincias, uno caelesti, altero
[3] terrestri. Verum, qua es prudentia, nec temerè tunc leporem, nec
[4] sine ratione nunc perdices mittis. Vis exprimere ingenium meum,
[5] quod et lepori multa habet similia, nec minus perdicibus. Non solet
[6] lepus annumerari animalibus efferis, et in pugnam natis.nec ego me
[7] inter Atridas, aut Pelidas, aut Lapithas censeri patiar. Mite mihi[7]
[8] ingenium dedit natura; et quod non cum leporibus solum, sed et
[9] cum magno Achille habeo commune, sum valde, ποδας ωκυς,[9]
[10] [*pedibus celer*] praesertim cum res in cuspide ferri est posita. Mira est
[11] lepori velocitas, ut vel intactae segetis per summa volare possit
[12] culmina, ita praeceps nimis mens, ire nequit modesto gradu, sed
[13] velut ebria ruit, praesertim cum pangendum est carmen. Ideo in-
[14] formes edo fetus, quia lambere non vacat. Referunt historiae natu-
[15] ralis scriptores lepores clausis palpebris vigilare. Idem factito ego,[15]
[16] cui familiare est, noctu clausis palpebris meditari versus, quos sub
[17] stragulis, ne elabantur, annotare soleo in pugillaribus. En leporinum
[18] Barlaeum. Dicam aliquid de perdicibus. Scribit Plinius tantam in[18]
[19] illis esse concipiendi facilitatem, ut vento à maribus delato, quin
[20] voce et superno volatu, absque contactu, concipiant. Non minore
[21] facilitate concipit Poëta, qui dum coelum adspicit, et aërem captat
[22] meditabundus, divinis furoribus impletur. Ajunt perdicem amare
[23] sociam, et raro solam volare. Etiam Poëtae sodalitates amant. Lau-[23]
[24] datur docilitas perdicum, nec minus vatum, quibus ingenium est
[25] flexile ad omne argumentum. Odoricus de Foro Iulii inquit: In[25]
[26] regionibus circa Trapezuntem, quae Pontus olim dicebantur, vidi
[27] hominem ducentem supra quatuor millia perdicum. Is iter faciebat
[28] per terram, perdices per aërem volabant, quas ducebat ad quoddam
[29] castrum, nomine Tanega, quod à Trapezunte distat trium dierum
[30] itinere. Hae perdices, cum duci ipsarum homini quiescere aut dor-
[31] mire libebat, omnes quiescebant circa eum, tanquam pulli gallina-
[32] rum. Cum vero sic quiescebat, capiebat de illis, quantum volebat
[33] numerum, reliquas ad locum, in quo prius erant, reducebat. Haec
[34] ille. Sed opinor hunc scriptorem cum AEnea per eburneam portam[34]
[35] egressum,

Qua falsa ad coelum mittunt insomnia Manes[36]

[37] Tibi amplissime Hoofdi, duplici nomine gratias debeo, tum quod
[38] rarioribus me ferculis recreaveris, tum quod minimè morosam

* Geen hs.
C. Barlaei Epist. n° 272.

[39] scribendi materiam mihi subministraveris. Vale. 20 Ianuar. 1635.

VERTALING

Vorig jaar hebt ge me een haas gezonden, nu patrijzen, grootmoedige Hooft, opdat ge door een dubbele schenkage mij aan u zoudt verplichten, de ene hemels, de andere aards. Doch, welbedacht als ge zijt, niet zo maar zondt ge toen een haas, niet zonder reden nu patrijzen. Ge wilt aanschouwelijk mijn inborst verbeelden, welke enerzijds veel in zich heeft het haas gelijkend, anderzijds niet minder den patrijzen. Het is niet gebruikelijk, een haas te rekenen bij 't woest gedierte tot gevecht geboren. Ook ik zal het niet ondergaan, bij de Atreuszonen, bij de Peleustelgen of Lapithen te worden ingedeeld. Week is de inborst, die mij Natuur heeft gegeven; en, wat ik niet met de hazen alleen, maar ook met den groten Achilles gemeen heb, ik ben zeer ποδας ωκυς (snel van voeten), in het bijzonder wanneer een zaak op de spits van het staal wordt beslist. Wonderbaar is bij een haas zijn gezwindheid, zodat zelfs zonder het te beroeren hij op het korenveld over de opperste halmen vermag heen te vliegen; even overjachtig bij mij de geest: hij kan niet schrijden met bedaarden tred, maar stort als bedronken vooruit, in het bijzonder wanneer er een gedicht valt te versieren. Daarom zijn de spruiten vormloos, die ik het levenslicht doe zien, omdat ik mij den tijd niet gun, ze te likken. De beschrijvers van natuurlijke historie verhalen, dat hazen de oogleden gesloten toch wakker zijn. Dat is ook mijn gewone doen, want bij mij is het gebruikelijk gedrag, des nachts de oogleden gesloten verzen te bepeinzen, die ik dan onder de dekens, opdat ze mij niet ontschieten, pleeg op te tekenen in een zakboekje. Ziedaar Van Baerle Hazenhart.

Nu wil ik iets zeggen over de patrijzen. Plinius schrijft, dat bij haar zo groot de moeiteloosheid is, waarmee zij zaad ontvangen, dat op een zuchtje wind, dat van de hanen naar haar toewaait, ja, op hun stemgeluid en hun boven haar vliegen zij zonder lijfelijk contact ontvangen. Met niet geringer moeiteloosheid ontvangt de Poëet, die, terwijl hij naar den hemel schouwt en lucht inademt in een diep bepeinzen, met goddelijke geestvervoering wordt bezwangerd. Ze beweren, dat de patrijshen houdt van genoten en zelden alleen vliegt. Ook Poëten houden van genootschap. Men prijst de bevattelijkheid van de patrijzen, maar niet minder van de barden, wier gemoed met lenige souplesse reageert op ieder onderwerp. Odorico van Friuli zegt: In de landschappen ter hoogte van Trabzon, die vroeger Pontus heetten, zag ik eens een kerel, die over de 4000 patrijzen met zich voerde. Zelf maakte hij den tocht dan over den beganen grond, de patrijzen vlogen regelmatig door het luchtruim, en hij geleidde ze naar zeker vlek, Tanega genaamd, dat van Trabzon drie dagreizen is verwijderd. Deze patrijzen, wanneer het den kerel, die haar gids was, beliefde wat uit te rusten of te slapen, namen alle haar rust in zijn omgeving, als de kuikens van de kip. Wanneer hij nu zo lag uit te rusten, ving hij uit haar een zo groot aantal als hij wilde; de overige leidde hij dan naar de plek, waar zij tevoren waren, terug. Aldus Odoric. Maar ik vermoed, dat deze schrijver met Aeneas langs de elpenbenen poort is uitgerukt,

> Waarlangs logendroomsels naar boven zenden de schimmen.

Aan u, luisterrijke Hooft, ben ik uit tweeërlei hoofde dankbaarheid verschuldigd, aan de ene zijde, omdat ge met hier zeldzamer gerechten mij hebt verkwikt, dan ook omdat ge mij een schrijvensstoffe aan de hand deedt, die in het minst niet gemelijk stemde. Vaarwel.

20 januari 1635.

Eindnoten:

7 *Atridas:* Helden als Agamemnon en Menelaus; *Pelidas:* Helden als Achilles; *Lapithas:* Helden als het Thessalische volk, dat de Centauren bevocht.
9 Vast epitheton bij Homerus, b.v. *Ilias* I 58.
15 Integendeel: dat hazen slapen met de ogen open, verhalen Xenophon *De venatione* 5, 11; e.a. Bron is echter L. a Casanova, *Hieroglyphica etc.* (1626), zie Blok, l.c. 76.
18 Plinius, *Naturalis historia* 10, 102.
23 Aelianus, *Historia animalium* 4, 13.
25 Odoricus, geboren te Forum Iulii in de streek Portus Naonis, Franciscaan, reisde ± 1316 af naar Oost-Azië, doopte daar vele ongelovigen, keerde na 12 jaar terug, stierf 1331. Zijn vermaard en veelvertaald reisverhaal is in Latijnsen tekst het lichtst bereikbaar bij G. Strasmann, *Konrad Steckels deutsche Übertragung der Reise nach China des Odorico de Pordenone*, Berlin 1968. Men leest daar p. 38-39: me transtuli Trapesondam que Pontus antiquitus vocabatur...In hac...terra...vidi hominem quemdam secum ducentem plures quam quatuor millia perdicum. Et iste homo per terras veniebat, perdices vero per aerem volabant. Has autem perdices ipse ducebat ad quoddam castrum quod vocabatur Çanega, distans a Trapesonda tribus dietis; nam hee perdices huius erant condicionis et proprietatis, nam cum ille homo vellet quiescere vel dormire, omnes se aptabant circa eum more pullorum gallinarum, *et sic isto modo eas ducebat Trapesondam usque ad palacium Imperatoris*. Que cum sic essent ante eum, de eis tot accipiebat quot ipse volebat; alias autem perdices homo ad locum quo prius ille acceperat perducebat. Hier *ante eum = ante Imperatorem;* het onderwerp zowel van *accipiebat* als van *volelat* is *Imperator*. Van Baerle schijnt subjectswisseling en pointe niet te hebben gezien, laat daarom het detail *et sic - Imperatoris* weg en geeft *Que cum sic essent ante eum* (z.i. = *ante hominem*) weer met *Cum vero sic quiescebat*. Bij H. Cordier, *Les voyages en Asie au XIVe siècle du bienheureux frère Odoric de Pordenone*, Paris 1891 kunnen wij varianten vergelijken op p. LXXIII en in de facsimiles na p. 2 en p. 18, voorts (juiste) vertalingen op p. CXIX, p. 4-5 en p. 9-10; geen dezer voert tot andere verklaring van de weergaaf bij Van Baerle.
34 Vergilius, *Aeneis* 6, 898.
36 Vergilius, *Aeneis* 6, 896, bij wien echter niet *Qua* staat, maar *Sed*.

678 *Illmo Nobil^mo Ampl^moque Domino, Domino Hughoni Grotio, Regni Suetiae ad Christianissimum Galliae Regem Legato, &c.*

*

[1] Ill^me, Nobil^me, Ampli^meque Domine.

[2] Non semper errat fama, aliquando et eligit. Utque tandem liqueret
[3] eam verum dicere, ipse inter alios tui observantissimos, diu vovere
[4] non destiti. At, gratulerne tibi de munere, an de te muneri, quod
[5] quamvis honorificentissimum, splendoris tamen multò plus a tua
[6] claritudine mutuatur, quàm tibi conciliat? Gratulor equidem tibi,
[7] cum praesertim tale sit, ut nullum (id quod vel omni gloriae sensu
[8] longè vehementius juvet) exercendis dignè divinae tuae mentis
[9] dotibus, virtutibusque, promerendoque luculentissimè de nationi-
[10] bus generis humani ocellis, magis opportunum contingere potuerit.
[11] Próindè et Suetiae, et Galliae, et huic patriae, quarum conjuncta
[12] commoda procurandi occasio valdè, ut opinor, tibi ex sententia
[13] cedit; imò Christiano orbi universo gratulor, in eo te fastigio
[14] collocatum, unde populis de extrema salute anxijs, alijs de publica
[15] securitate satagentibus, propitium sidus affulgeas, et hosti juxtà ac
[16] tuis venerandum, atque adeò exoptandum, ob aequitatem animi
[17] singularem. Deumque Opt.Max. enixè precor, consilia tua rei
[18] Christianae ut prosperet; quò pro funesto hoc Germaniae statu,
[19] ingruentiumque aliunde bellorum minis, solidâ aliquando fidaque
[20] pace beati, tranquilla omnia tuae imprimis pietati pariter et solertiae
[21] debeamus. Te denique rogo, hoc officium alijs fortassis minus
[22] probandum, tanquam elati, sibique praefidentis animi argumentum,
[23] verum ab optimo, tuaeque dignitatis studiosissimo profectum, quae
[25] tua est humanitas, ne averseris. Vale genuinum generositatis exem-
[26] plar, vel potius ipsa generositas, cui se aeternum dicavit, consecra-
[27] vitque

[28] U.T.

[29] P.C. Hóófdius.

[30] Amsterodami, quinto Kal.Febr. MDCXXXV.

VERTALING

Niet altoos vergist zich het gerucht, somtijds kiest het zelfs zorgvuldig. En dat ten laatste evident zou blijken dat het de waarheid sprak, heb onder anderen die u fer-

* Minuut. UBA II C 11.384. Afschr. KA CLXXIa^b 112.

vent hoogachten, ook ikzelf langen tijd niet afgelaten te wensen. Maar nu, moet ik dan nu gelukwensen u met uw ambt of met u uw ambt, dat, hoezeer ook eervol onderscheidend, toch veel meerder glans aan uw luister ontleent dan aan u geeft? Ik voor mij, ik wens geluk aan u, vooral daar uw ambt is van dien aard, dat geen ander (iets, wat wel veel intenser dan alle zin voor glorie genoegen zal doen) aan u zou hebben kunnen toevallen, meer geschikt om op waardige wijs de gaven en voortreffelijkheden van uw bovenmenselijken geest te oefenen en op het schitterendst u verdiensten te verwerven jegens naties, die van het menselijk geslacht de oogappels zijn. Op gelijke wijze wens ik en Zweden en Frankrijk en hier ons vaderland, tot de behartiging van wier verbonden belangen u (naar ik vermoed, zeer naar uw zin) de gelegenheid toevalt, ja, geheel de Christelijke wereld geluk, dat gij op zulk een hoge plaats gesteld zijt, vanwaar ge volkeren, diep om hun zijn of niet-te-zijn bekommerd, anderen, voor de veiligheid van hun gemenebest voortdurend af zich tobbend, als een gunstig gestemd gesternte kunt toestralen, voor den vijand evenzeer als voor de uwen eerbiedwaardig, of liever vurig gewenst, om uw unieken zin voor rechtvaardigheid. En ik bid den algoeden, algroten God volhardend, dat Hij uw beleid voor de Christelijke zaak genadig doe slagen; opdat daardoor, in stede van dezen noodlottigen stand van zaken in Duitsland en de dreigingen van oorlogen, die van elders komen opzetten, eindelijk wij, met een blijvenden, betrouwbaren vrede gezegend, volledige rust te danken mogen hebben aan in de eerste plaats uw toewijding gepaard met schranderheid. U tenslotte verzoek ik, dat ge dit ambt, dat bij anderen wellicht minder goed zal vallen, als blijk zogenaamd van een hovaardige en op zichzelve al te zeer vertrouwende gezindheid, maar dat in werkelijkheid van een voorname, op uw waardigheid gespitste gezindheid is uitgegaan, welke is uw diepe menselijkheid, niet van de hand wijst. Vaarwel, gij waarachtig toonbeeld van adeldom, of, beter, adeldom zelf, aan wien zich voor eeuwig heeft gewijd en geheiligd

geheel de uwe
P.C. Hóóft.
Amsterdam, 28 januari 1635.

679 *Aenden Heer Niclaes van Reighersbergh, Raedt inden Hooghen Raede over Hollandt &c.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Naardien (zoo men hier verstaat) mijn Heer de Groot U.Ed.[2]
[3] schoonbroeder, in zijn ampt getreden is, zoo zullen nu, bujten
[4] twijfel, brieven van begroeting van lujden van lettren en andre
[5] voortreflijke mannen, ujt alle oorden, overwaeijen. Dat ik mij mede
[6] dier plichtpleeghinge onderwinde, ende inbeuren darre tussen die[6]
[7] groote naemen, sprujt ujt een hart mij onder den riem gesteken, bij[7]
[8] 't gewisse der vierighe geneghenheit die ik altijds gehadt heb, om
[9] zijne waerdij en begaeftheden te zien erkent en te werke gestelt
[10] naer behooren. 'T slaeght zeker wonderlijk nae wensch, dat zijn[10]
[11] Ed. ter plaetse geraekt is, daer 't haer gebeuren magh, ook 't nut
[12] dezes vaderlands als verknocht aen dat van Sweden en Vrankrijk,[12]
[13] te bevorderen. Gelijk ik ook geloove, naer dat mij de vroomheit[13]
[14] ende rechtschaepenheit dier inborst bekent is, dat haer niet aenge-
[15] naemers wedervaeren moght, dan de jeghenwoordighe geleghen-
[16] heit, om niet alleen den voorgemelden staeten, maer ook der
[17] gansche Christenheit deughd te doen. Wijders dank ik U.Ed.[17]
[18] hooghlijk voor de eere ende goede siere, aen mondt en ooren,[18]
[19] laestmaels genooten: haer biddende, mij te vergeven de moejte
[20] haer geverght om den ingelejden voorts te schikken; ende God[20]
[21] almaghtigh, U Ed. in eere en voorspoet altijds te bewaeren, samt in
[22] haere goede gunste,

[23] Ed[e] &c.

[24] uwer Ed.

[25] Onderdaensten, toegedaensten dienaer

[26] P C Hóóft.

[26] t'Amsterdam, 29

[27] Ja*n*. 1635.

Vreugde over Grotius' ambtsaanvaarding als gezant van Zweden bij het Franse hof.

* Minuut. UBA II C 11.385. Afschr. KA CLXXIa[b] 111.

Eindnoten:

2 *Naerdien:* Aangezien, Nu (WNT *naardien* 1384 2).
6 *(mij) inbeuren darre:* mij waag te voegen (WNT *inbeuren* 1499 2 a).
7 *bij 't gewisse:* door het bewustzijn.
10 *'T slaeght...wensch:* het treft verbazend goed (WNT *slagen* 1530 6: de onpersoonl. constr. daar vertaald met ‘gelegen komen, te stade komen’).
12 *ook...Vrankrijk:* ook het voordeel van dit vaderland, dat immers vast verbonden is aan dat van Zweden en Frankrijk.
13 *Gelijk:* Zoals.
17 *der gotische Christenheit:* ‘de hele wereld’.
18 *siere aen...ooren:* maaltijd en gesprekken.
20 *den...schikken:* de ingeslotene (blijkbaar *678*) door te sturen.

680 *Aen Sr Balthazar Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Ik zeind' hem den tweeden wisselbrief (want d'eerste was op den
[2] vijventwintighsten dezer maent, door Carel van der Wijen ge-
[3] zonden) van vijftienhondert tweëenveertigh gulden, zeventien
[4] stujvers, acht pe*n*, voor hooftsom ende interes van 't geene hij mij
[5] in Brabandt, verstrekt oft verschoten had, volghends zijn' rekening
[6] voltrokken den 29^en^ Decemb. *a* 1634.[6]

[7] Ujt Amsterdam 29 Ja*n*. 1635.

Eindnoten:

6 *voltrokken:* opgemaakt (en afgesloten).

* Gedenkenis. UBA II C 11.386.

681 *Aenden Ridder Constantin Hujghens etc.*

*

[1] Om niet al te vergetel te schijnen der vrundschappe mij bewezen
[2] vanden H. Abt Scaglia, ten aenmercke van t voorschrijven van den
[3] prinsse mijnen Heere, dunkt mij, onder verbeteringe, dat ik nu
[4] langer niet gevoeglijken zal kunnen ledigh staen van hem te versten-
[5] dighen, 't gehoor, dat Zijne Vorstl. Doorl. gelieft heeft mij te ver-
[6] leenen Hebbe derhalven ontworpen 't geen hier nevens gaet, ten
[7] einde U.Ed. gestr. bij goede geleghenheit, gelieve t' onderstaen,

[8] (Niet voortgezet.
[9] Doorgehaald.

[10] Tusschen brieven van 29 Jan. 1635 en 19 Febr. 1635)

* Minuut. UBA II C 11.386.

682 *Aen den Ridder Huighens.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Om niet al te onerkennende te schijnen jegens de behulpzaemheden[2]
[3] van den H. Abt Scaglia, die (zoo ik ujt Brussel verstae) noch vol-
[4] hardt in 't bewijs eener gunstighe geneghenheit, zal ik (mijns be-[4]
[5] dunkens) niet wel gevoeghlijk kunnen langer ledigh staen van hem[5]
[6] te verwittighen, dat ik zijne boodschap aen mijnen Heere den[6]
[7] Prinsse gedaen heb. Derhalven, dard' ik, ik zoud' het echter gaeren[7]
[8] waeghen, Uwer Ed. gestr. heusheit te verghen, dat haer gelieven[8]
[9] moghte, eens, eenen slaghboegh van goede geneghenheit[9]

10 et quae mollissima fandi[10]
tempora

[12] waer te neemen, om te onderstaen, oft zijne Vorstl. Doorl. ook[12]
[13] ontdient zoude zijn, met mijn schrijven aen den gemelden Heere
[14] Abt, volghends de forme van 't ontwerp dat hier nevens gaet. In-[14]
[15] dien ook U.Ed. gestr. oft zijne Vorstl.Doorl. oorbaer vindt het[15]
[16] zelve in 't geheel oft deel te verandren, ik en ben niet zoo onweeten-[16]
[17] de van mijn' onweetenhejt, nocht van mijnen plicht, oft en zal mij[17]
[18] in aller onderdaenhejt daernae richten. jae zal mij U Ed.gestr. geen'[18]
[19] geringe eere leenen, met het verhansselen oft liever verwisselen van[19]
[20] 't erbarmelijk Italiaensch opgevischt ujt het laeuwelaffe school-[20]
[21] water mijner jonkheit. Wijders, Mijn' Heere, hoop ik, dat U.Ed.
[22] gestr. ontfangen heeft den mijnen van den 15[en] lestleden, ende haer[22]
[23] gelieven zal, bij mijnen swaegher Bartelottj, dewelke derwaerts-[23]
[24] gaende, dien last over zich nam, mij toe te laeten komen de brieven
[25] berustende onder zijn' Vorstl.Doorl. volghends haere genaede om[25]
[26] 't arme maxel mijner Historien met dien rijkdoom van stoffe, te
[27] verheerlijken. Ik stae nu haest te treden in 't jaer 1578: maer alzoo[27]
[28] de wandel van Don Johan in den jare 1577, zeer vreemdt geweest,[28]
[29] ende de waere wortel zijns toelegs swaerlijk nae te delven is, zonder[29]
[30] ingestorten zeghen van openbaering van boven; zoo wenscht' ik
[31] wel de brieven, ten minste op dat stuk slaende van 't selfste jaer[31]
[32] 1577, voor eerst te moghen zien. Is 't dat ik daer ijets ujt scheppe,[32]
[33] zal nochtans daerom niet mij maer de geenen, van ende door wien[33]
[34] ik het scheppe, voor scheppers van het deel werx houden: ende mij[34]
[35] op 't hooghste versiert met de gloorije zulker toelichtinge, gelijk[35]

* Minuut. UBA II C 11.893.
Hs. f° 2[v] van een ontvangen brief.

[36] als met eeuwlijk gehouden te worden,

[37] Ed^{e} &c. voor

[38] Uwer Ed.gestr.

[39] onderdaensten ootmoedighsten dienaer

[40] P C Hóóft.

[40] Van den hujze te

[41] Mujden den laesten

[42] van Louwmaent. 1635.

Hooft stuurt een voor abbé Scaglia bestemde Italiaanse brief over een door hem aan de Prins overgebracht bericht van S. - Hij vraagt Huygens naar brieven uit het archief van de Prins, waarvan hem inzage beloofd is.

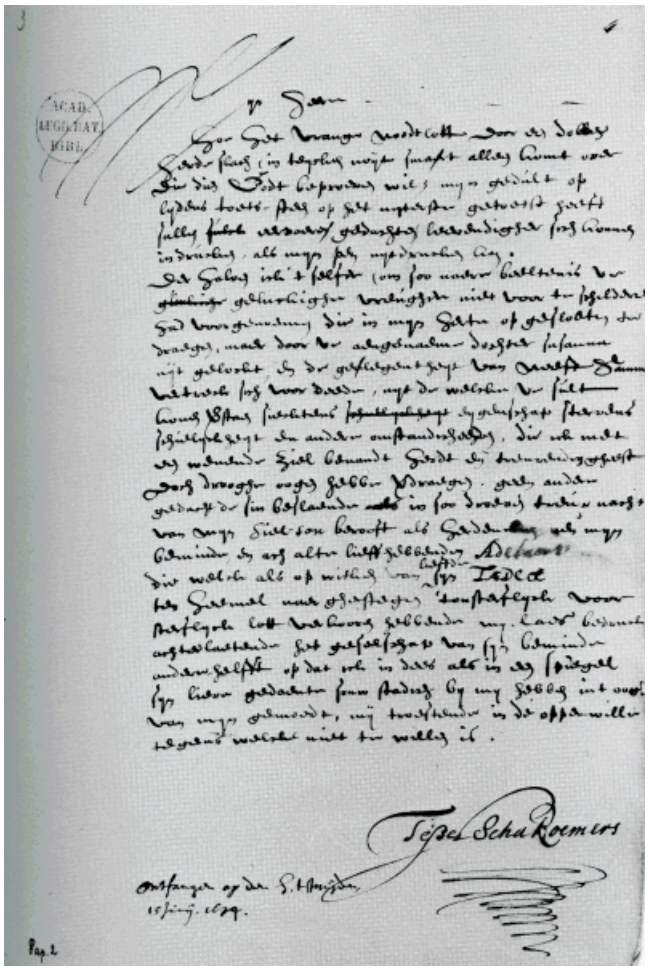

25 Brief van Tesselschade Roemer Visschers aan P.C. Hooft

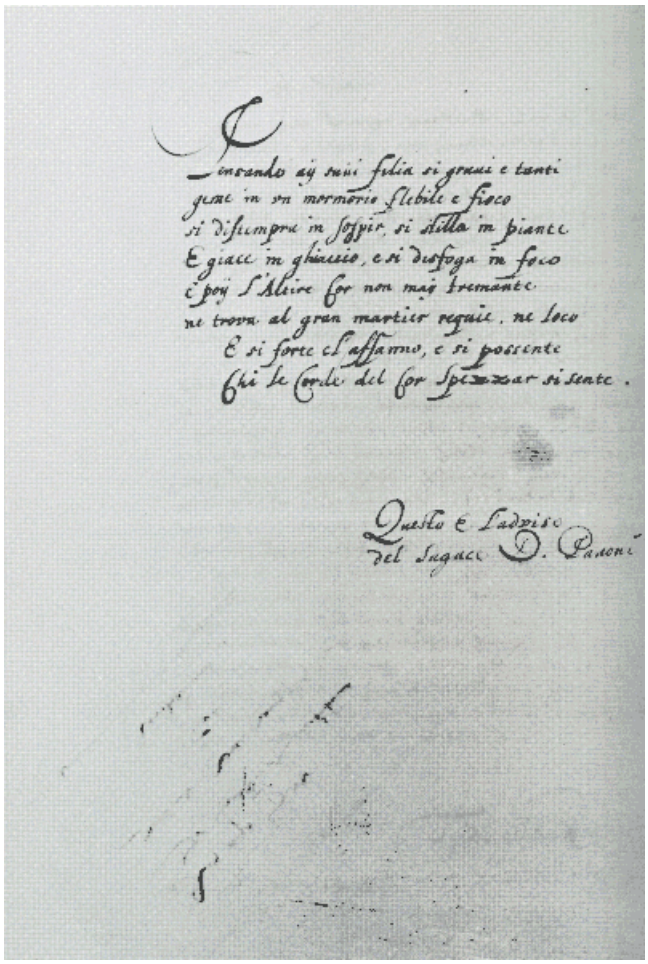

26 Troostgedicht voor Tesselschade van dr. J. Pauw

Eindnoten:

2 *onerkennende:* onerkentelijk, ondankbaar (bij wijze van uitzondering signaleer ik hier de fout in de uitgaven van Van Vloten en Worp: *overkomende*, wat geen enkele zin oplevert. Er staat duidelijk *onerkennende*. F.L.Z.); *behulpzaamheden:* hulpvaardigheden, gedienstigheden.
4 *bewijs:* betoon, betonen; *geneghenheit:* gezindheid.
5 *niet wel gevoeghlijk:* niet goed op passende wijze, niet met goed fatsoen; *kunnen...staen:* langer mij kunnen onthouden van, verzuimen, wachten met.
6 *boodschap*, nl. tijdens de audiëntie die in *675* genoemd wordt.
7 *dard'...waeghen:* zou ik, als ik durfde, 't toch graag wagen.
8 *Uwer...heusheit* (meew. voorw.): uw vriendelijkheid; *verghen:* vragen; *gelieven:* behagen.
9 *eenen...geneghenheit:* een buitenkansje, gelukje van goede gelegenheid (eig. wending van de boeg, WNT *slagboeg* 1525 4).
10 *et quae etc.:* en wat voor toespraak de mildste tijd is, Vergilius, *Aeneis* 4, 293-294. Vgl. *640*.
12 *waer...nemen:* gebruik te maken van (Mnl. Wdb. *ware* 1752 f); *onderstaen:* onderzoeken, nagaan; *ook...met:* misschien accoord zou kunnen gaan met, gepast zou kunnen vinden (vgl. WNT *ontdienen* 1830: tegengestelde van gediend zijn van.)
14 *volghends...ontwerp:* in de vorm van een ontwerp (Hooft wil dus aan Scaglia melden dat diens boodschap door de prins ontvangen is).
15 *oorbaer:* nuttig, nodig.

16 *oft deel:* oft in 't deel = of gedeeltelijk.
17 *mijnen plicht:* wat mij betaamt als ondergeschikte, mijn onderdanigheid (WNT *plicht* 2641); *oft...zal:* of ik zal (naslag van negatieve 'voorzin', met *oft* plus het oude ontkenningspartikel *en*, dat door Hooft later verworpen wordt (zie Waern. 21, GNS 239).
18 *jae* (gevolgd door inversie) zelfs, jazelfs.
19 *leenen:* bewijzen; *verhansselen:* verbeteren (van iets wat eigenlijk niet goed te maken is: bescheidenheidsuiting). U.W. IV 210 geeft ten onrechte als bet. bij Hooft: 'van het oorspronkelijk betere of immers echte tot iets onechts of minder goeds verschikken' en maakt een tegenstelling tot de bet. van 'thans': 'Thans ook van *verbeteren* gebruikt, is het echter in dien zin bepaald tot zeer gebrekkige verbetering, als b.v. tot het verhelpen van een vers of boek, waarvan niets goeds te maken is'. Dit is juist de betekenis waarin Hooft het woord hier gebruikt; *oft liever verwisselen:* of liever geheel vernieuwen, veranderen (tegenover *verhansselen*).
20 *opgevischt...jonkheit: opgevischt* dwingt Hooft tot *schoolwater* enz. Het Italiaans leerde hij niet op school, maar in Italië; vrije vert.: dat ik op gebrekkige wijze in mijn jeugd heb opgepikt.
22 *den...lestleden:* deze brief is verloren gegaan.
23 *bij:* door bemiddeling van; *derwaerts*, nl. naar Den Haag. *Daer* bet. als er geen plaats genoemd wordt altijd 'waar gij zijt'.
25 *volghends...genaede:* in overeenstemming met (door) uw goedheid (bijw. bep. bij *toe...komen*); *om...verheerlijken:* teneinde de armzalige gedaante mijner *Historien* met die rijkdom op te luisteren.
27 *stae...treden in:* ik sta op het punt te beginnen met.
28 *wandel:* gedrag, optreden; *Don Johan:* Don Juan van Oostenrijk (1547-1578), Spaans aanvoerder, landvoogd van de Nederlanden 1576-1578.
29 *de...toelegs:* de werkelijke wortel van zijn plan (hier: aanslag, nl. die op Namen in 1577, vgl. WNT *toeleg* 532); *nae te delven:* op te graven (in beeld van wortel); *zonder...boven:* zonder 'openbaering van boven', nl. uit de archieven van de stadhouderlijke familie. Door 'ingestorten zeghen' wordt dit met goddelijke genade vergeleken.
31 *ten...1597:* althans die daarop betrekking hebben, van datzelfde jaar 1577.
32 *voor eerst:* in de eerste plaats (eig. als 't eerste, pred. toev. bij het obj. *de brieven...1577*); *scheppe:* put (woordsp. met *scheppers* = makers).
33 *van...wien:* uit wie en door bemiddeling van wie.
34 *ende...toelichtinge:* en mij ten zeerste vereerd achten door de luister van zodanige opheldering (*houden* achter *versiert* samengetrokken; woordspel *gloorije, toelichtinge*, eigenlijk = het toelichten, licht werpen op).
35 *gelijk...Hooft:* evenals door eeuwig beschouwd te worden als uw enz.

683 (*Ontwerp.*) *All' Illmo Signor mio Oss.^mo^ il Signor Abbate Scaglia.*

*

[1] Illmo signor mio oss.^mo^

[2] Dopò qualch'ordine dato a j fatti miei, et rihavutomi ragionevol-
[3] mente d'una indispositione causata dal freddo et disagio sofferto per
[4] strada, non ho tardato a mettermi in camino verso la Hagha per
[5] fare, al Signor Principe d'Oranges mio padrone, la riverenza et j
[6] ringratiamenti dovuti alle sue raccommandationi tant' efficaci come
[7] n'hà testificato la pruova. Agradì sua Ecc.^a^, con lieta cera et amore-
[8] vol dimostration di contento, l'honor et favore impartitomi da
[9] V.S. Illma in consideration d'esso. Le diedi poi certezza di quel
[10] discorso particolare commessomi da V.S. Illma sul partire. Fu servita
[11] sua Ecc.^a^ d'ascoltarmi con attentione et patienza: et a capo mi ris-
[12] pose, esser cose queste da pensarvi maturamente. Con cuj sperando
[13] haver sodisfatto a quanto si compiacque V.S. Illma commandarmi,
[14] resto con desiderio di vedermi riuscire l'occasioni da farle fede della
[15] mia somma divotione et osservanza. In tanto le baccio la degna
[16] mano benefattrice mia, con promettermi ogni sopporto dalla sua
[17] generosità, come ne son' accertato per vie diverse, et raccomman-
[18] dandomi quanto più posso alla sua buona gratia, humilmente me
[19] l'inchino.

[20] Di V.S. Illma

[21] Affet.^mo^ et obbl.^mo^ servitore.

[22] Pietro di Cornelio Hóóft.

[23] D'Amsterodamo, alli 19 di Febrajo. 1635.

* Minuut. UBA. II C 11.386.

VERTALING

Na mijn zaken enigszins geordend te hebben en redelijk hersteld te zijn van een ziekte, die het gevolg was van de koude en de ongemakken onderweg, heb ik niet gedraald mij naar Den Haag te begeven, om aan de Prins van Oranje, mijn gebieder, mijn eerbied te betonen en ten overstaan van hem blijk te geven van mijn dankbaarheid jegens u voor uw aanbevelingen, die blijkens de resultaten zulk een goede uitwerking hebben gehad. Zijne Excellentie nam met zichtbaar welgevallen en beminnelijke blijken van ingenomenheid kennis van de eer en de gunst die u mij bewezen heeft. Ik deed hem voorts mededeling van de door u mij bij mijn vertrek opgedragen bijzondere aangelegenheid. Het behaagde Z.Exc. mij met aandacht en geduld aan te horen: tenslotte gaf hij ten antwoord dat dit aangelegenheden zijn die rijp beraad behoeven.

Daarmede hopende datgene wat u de goedheid had mij op te dragen, tot uw volle tevredenheid te hebben volbracht, blijf ik, met de wens dat het mij nogmaals vergund zal zijn met goed gevolg blijk te geven van mijn hoogste toegewijdheid en eerbied, kussende inmiddels uw waarde en mij weldoende hand, alle steun verwachten van uw edelmoedigheid die mij op velerlei wijzen gebleken is en mij zoveel mogelijk in uw gunst aanbevelend, nijg ik mij met eerbied voor u.

Van U.E. de zeer toegenegen en verplichte dienaar
Pieter Corneliszoon Hooft

Amsterdam 19 feb. 1635

684 *Aen den H. Ridder Constantin Huighens.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Had ik mij letterwijs gewaent in zulke stoffe als die van mijnen[2]
[3] laesten, 'k en waer niet ter schoole gekoomen. Wel laet ik mij[3]
[4] voorstaen zoo veel te weeten, als dat de wightighe dingen beter van[4]
[5] bovenen nae beneden volghends de wet des hemels, dan van ondren[5]
[6] opwaerts gaen. Ende als ik in dit stuk een ketter waer, zoo zoud' ik[66-10]
[7] echter een mensch blijven, ende denken tegens de menschlijkheit te[7]
[8] zondighen, indien 't bij mijn' schuldt toequaem, dat, ujt den bron[8]
[9] der Vorstl. genaede, op borrelde ijet weêrsmaekelijx voor de godtheit[9]
[10] van den oorspronk des zelven. Geen' dujzent ponden 's jaers zullen[10]
[11] (vertrouw ik) mijn gemoedt met wroeghing zulk eener ondank-
[12] baerheit beswaeren. 'T opzoeken der ouwde brieven is geen' on[t]-[12]
[13] ontga<e>nbaere noodt. Heeft U Ed.gestr. mij des aengeboden,[13]
[14] zij is nojt, dat mij gedenkt, daer op beslaeghen. Al had ik haer ook[14]
[15] schoon bij 't woordt gevat, zoo zoude mij echter die miltheit ver-[15]
[16] plichten, om uwer Ed.gestr. moeten en moejte quijt te schelden.[16]
[17] De H. van der Mijle was laestmaels onleedigh tot aenspraek, ende[17]
[18] belemmert met een deel voorspraeken, om raedt te pleghen. Voor[18]
[19] een' wijle heb ik, ter vermaeninge van U.Ed. gestr. de zijne ge-[19]
[20] vraeght, oft 'er eenighe papieren, dienstigh tot lantaerne onzer His-[20]
[21] torien, onder haer berustende, waeren. Zij geliet zich des onwee-[21]
[22] tende: misschien bevonden hebbende, dat dikwijls het t'hujsbren-
[23] gen van ujtgeleende haeve vergeeten wort. Mij waer' leedt van dat[23]
[24] volk te zijn. Maer lichtlijk dat U Ed.gestr. in zoo quaedt een bladt
[25] niet en staet, ende besteedende haer geloof voor mij, ijetwes ver-[25]
[26] worv' onder haer' borghtoght. Vergiffenis: is het den goeden te[26]
[27] veel geverght. Ik kusse op 't nedrighst de* [handt] handttrekster,*[27]
[28] ende vervolghends de maelster van d'ingeluisterde tooghen, welker
[29] naeboots, zonder aen oft afdoen, is voortsgevejrdight: zijnde 't[29]
[30] verbetren nocht voeghlijk nocht moghelijk,

[31] Mijn' Heere,

[32] Uwer Ed.gestr.

[33] Verplichtsten, ootmoedighsten

[34] dienaer

* Minuut. UBA II C 11.387. Afschr. UBL. Pag. 13.
handt, trekster

[35] P C Hóóft.

[34] ujt Amsterdam, den 21^{en}

[35] van Sprokkelmaent, 1635.

Hooft bedankt voor het verifiëren van de inhoud van *683*. - Over inzage van het archief van de Prins, en over dat van de Heer van der Mijle, bij wie Huygens misschien ook wel als Hooft's voorspraak wil dienen.

Eindnoten:

2 *Had...laesten:* Had ik mij geleerd geacht in zodanige onderwerpen als die, aangeroerd in mijn laatste brief *(682)* (letterwijs WNT *letter* 1666).
3 *laet...voorstaen:* meen ik.
4 *zoo...dat:* correlatie *zoo* (veel)...*als* (wij laten *als* weg): zoveel te weten dat; *wightighe:* zware; zonder beeldspraak: gewichtige zaken beter van bovenaf kunnen komen dan van beneden (Hooft doelt op zijn briefontwerp *(683)* aan Scaglia, dat hij, omdat hij niets ontving van of namens de stadhouder (‘van boven’), zelf maar had opgesteld en naar Den Haag gestuurd).
5 *de wet des hemels:* de door de hemel gegeven, goddelijke wet.
6 *Ende...waer:* En als ik zou dwalen in het erkennen van deze hemelse wet.
6-10 (kort samengevat) En als ik in dit opzicht dwaalde, zou ik toch een mens blijven, overtuigd te zondigen tegen het wezen van het menselijke, als ik er de schuld van was, dat de Prins uit welwillendheid iets deed dat hem zelf tegenstond.
7 *echter:* nochtans; *menschelijkheit:* wat de mens betaamt, en bepaalt, wezenlijk voor hem is (tegenover de wet des hemels).
8 *toequaem:* gebeurde; *dat...opborrelde:* dat de Prins uit welwillendheid iets deed (b.v. liet schrijven).
9 *de godtheit...des zelven:* de goddelijke oorsprong van de bron van genade, dus de Prins, vgl. *683*.
10 *Geen...beswaeren:* (vrij vert.) Ik zou, vertrouw ik, voor geen duizend pond 's jaars mijn gemoed willen bezwaren met wroeging over zulk een ondankbaarheid (het majoraat bedroeg *ƒ* 6000, d.i. duizend pond vlaams, per jaar; de toespeling is duidelijk. WNT *pond* 3259).
12 *'t opzoeken enz.:* de tweede *stoffe* van zijn vorige brief; *onontgaenbare noot:* onontkoombare noodzaak.
13 *des:* dat (‘genitiefobject’, in de 17de eeuw nog schaars voorkomend).
14 *dat mij gedenkt:* zover ik mij herinner (vgl. *dat* ik weet = zover ik weet; onpersoonlijk *mij gedenkt* = ik herinner mij); *zij...beslaeghen:* gij zijt nooit door mij aan uw woord gehouden (WNT *beslaan* 2016 iemand beslaan: iemand aan zijn woord houden); *Al...gevat:* Al zou ik u ook aan uw woord hebben gehouden (*schoon* concessief bijw. bij *Al*, vgl. of...schoon).
15 *echter:* toch; *die miltheit:* die goedheid, dat royale aanbod (van u).
16 *moeten en moeite:* misschien woordspelend met *moete* = vrije tijd (WNT 983) en *moeite:* van het offer van uw vrije tijd en de te nemen moeite te ontslaan. Of gewoon: van het moeten en de moeite te ontslaan?
17 *was...aenspraek:* laatst niet te spreken (lett.: door bezigheden verhinderd om aangesproken te worden).
18 *belemmert...pleghen:* verhinderd door een aantal advocaten waarmee hij moest overleggen.
19 *ter...U.Ed. gestr.:* op aanraden, op aansporing van u; *de zijne:* zijn edele gestrengheid, hem.
20 *lantaerne:* opheldering.
21 *Zij...onwetende:* Hij deed alsof hij er niets van wist (WNT *gelaten* 1051 2).
23 *Mij...zijn:* Het zou mij spijten tot die mensen te behoren.
25 *ende besteedende...borghtocht:* en uw crediet (het vertrouwen in u) ten behoeve van mij gebruikend, iets verkreeg.
26 *is...geverght:* als ik teveel vraag van de goede (u die zo goed voor mij zijt).
27 *handt, trekster...voortsgeveirdight:* hand, die de (door mij) ingefluisterde lijnen getrokken en vervolgens geschilderd heeft, waarvan de copie, zonder er iets aan of af te doen, is verzonden (ingewikkelde beeldspraak voor: gij hebt mijn ontwerpbrief zijn juiste vorm gegeven; het afschrift aan Scaglia is verzonden).

29 *zijnde...Hóófd:* aangezien verbeteren noch gepast noch mogelijk was voor uw enz.

685 *(A. Scaglia aan P.C. Hooft.)*

*

Molt'Ill.^{o}

[1] La parte che VS. con tanto cumulo de favori si compiace darmi del
[2] suo rittorno non è meno conforme alla natural cortesia di lei che
[3] dovutta all'interesse che prendo nelle sue sodisfattioni. E le ne rendo
[4] gratie. Per conto dell'affare che VS. ha qui seben l'ostinatione del
[5] mio male mi toglie il gusto di poter agir in persona, con l'interposto
[6] però di altre e de biglietti dovunque mi è riccordato sollecito e
[7] premo. Perche non solo in quel ch'ella commanda sarà servita ma
[8] sarà mio anco pensiero di prevenir i suoi cenni. Nel rimanente poi
[9] che VS. apponta si lascerà che il tempo et i suoi effetti aprin l'in-
[10] caminameno che si desidera da i ben' intentionati potendo ella
[11] assicurarsi che sarà immutabile in me il proposito in questo partito
[12] e la prontezza che le significai. Con che a VS. con ogni affetto bacio
[13] le mani augurandole felicità.

[14] Bruselles li 2 Marzo 1635

[15] Di VS. Molt'Ill.^{re}

[16] Aff.^{mo} Ser.^{re}

[17] A Scaglia

[18] Sr Hoft

VERTALING

Het bericht van uw terugkeer, dat U.E. met een zo grote overmaat van gunst zo goed waart, mij te willen zenden, is evenzeer in overeenstemming met de u aangeboren hoofsheid als met de belangstelling die ik koester voor uw successen. En ik weet u hiervoor dank. Wat betreft de zaak die U.E. hier heeft, die ben ik niet vergeten; ofschoon de hardnekkigheid van mijn ziekte mij het genoegen ontneemt, persoonlijk op te kunnen treden, oefen ik toch door tussenkomst van anderen en door middel van brieven overal druk uit. Want niet alleen als u iets verzoekt zal ik u van dienst zijn, maar ik zal er prijs op stellen, uw wensen te voorkomen. In de andere aangelegenheid die u mij uiteenzet, zullen wij afwachten dat de tijd en zijn invloed de weg baant, die gewenst wordt door de goedwillenden en u kunt er zeker van zijn, dat ten aanzien van deze aangelegenheid in mij ongewijzigd blijft mijn vastbeslotenheid en de bereidheid waarvan ik u blijk gaf. Hiermede kus ik uw handen met genegenheid en wens u geluk.

Brussel, 2 maart 1635

* KB L^{d} 9

Van U.E.
Toegenegen Dienaar
A Scaglia
De Heer Hoft

686 [Aen den Auditeur Loujs van Kinschot]

*

[1] Aen den Auditeur Loujs van Kinschot, ende bij ingeslootenen
[2] aen de HH van de rek^{e} der Graeflijkheit in den Haeghe, Zeind ik de
[3] declaratie van de reparatiekosten, gedaen aen 't hujs te Mujden,
[4] volghends hunne orde van 8 Sep. lestleden.

[5] ujt Amsterdam, 22 Martij. *a* 1635.

* Gedenkenis. UBA II C 11.388.

687 (*H. de Groot aan P.C. Hooft*).

*

[1] Nobilissime atque amplissime domine,

[2] Morator et trico merito videar, qui ad humanitatis veraeque ami-
[3] citiae plenas literas legationem mihi imperatam gratulantes tam
[4] sero respondeam, nisi causam haberem, quam et ipse conjectura
[5] assequi te posse opinor, approbaturum certe non dubito.

[6] Cum enim illi homines, qui me oderunt ideo implacabiliter, quia
[7] sine causa oderunt, etiam huic rei ad se non pertinenti obices quaesi-
[8] vissent, nolui aut fama adhuc dubitante gratulationes admittere, aut
[9] amicis non satis liquidum praebere gaudium.

[10] Nunc in urbem introductus, quanto cum honore maximo legati
[11] solent, a rege vero etiam multo benignius quam alii auditus itidem-
[12] que a Regina, regii sanguinis principibus, proceribusque, eos, qui
[13] adversis meis serio indoluerunt, qui resurgentibus non ita dudum
[14] in me procellis amicitiam meam non erubuerunt, sed eam plurimis
[15] maximisque officiis palam testati sunt, neque deliberantem de me
[16] fortunam in consilium vocarunt, hoc solatio fraudandos non putavi,
[17] ut videant suam constantiam animumque adversus mala immotum
[18] viri maximi Oxensternii judicio probari.

[19] Hos autem inter, vir in omni ut studiorum ita et virtutum genere
[20] eminentissime, nisi tibi principem assignem locum, tum vero ego
[21] omnibus iis dignus sim, quibus me indignum esse tu semper judi-
[22] casti. Spero laborem mihi impositum et Suedico regno et Gallico,
[23] patriae etiam ei mea quae fuit, toti denique orbi Christiano, quam
[24] semper potissimam patriam duxi, fore non inutilem: idque eò
[25] opto magis, ut hac fruar de inimicis innocente vindicta sitque vobis,
[26] amicis meis, unde quamvis pertinacibus possitis ostendere, non
[27] errasse vestra de me judicia.

[28] Deus tibi, vir nobilissime, uxori tuae lectissimae feminae, liberis
[29] suavissimis det inoffensos vitae cursus. Idem mea et mei precantur.
[30] Lutetiae, 30 Martii, 1635.

[31] Tuae Nobilitatis addictissimus

[32] H. Grotius

VERTALING

* Overgenomen uit *Briefwisseling van H. Grotius* ed. B.L. Meulenbroek V (R.G.P. 119 p. 401, 1966). Afschrift UBA II C 15.

Van een traineur en moeilijkhedenzoeker zal ik wel, met reden, den indruk wekken,

omdat ik op een van wellevendheid en ware vriendschap vollen brief, die met een mij opgedragen post van gezant mij gelukwenst, zo laat antwoord, - ware het niet, dat ik een motief had, waarvan ik meen, dat gij ook zelf het wel bij gissing kunt bevroeden, en althans niet betwijfel, of ge zult het billijken. Wijl immers die lieden, die mij onverzoenlijk haten, omdat ze haten zonder oorzaak, ook voor deze benoeming - die hen niet regardeert! - beletsels hebben zoeken op te werpen, is het niet mijn wil geweest, of, zolang het gerucht nog dubieerde, aan felicitaties het oor te lenen, of aan vrienden een niet voldoende heldere stof tot vreugde toe te reiken. Thans echter, nu ik in de stad ben ingehaald met een ere zo groot als gezanten gewoonlijk maximaal ten deel valt, nu ik door den koning zelfs veel welwillender dan anderen in audiëntie ben aangehoord, en evenzo door de koningin, de Prinsen van koninklijken bloede en de hoogwaardigheidsbeklеders, heb ik gemeend, dat ik hen, die over mijn tegenheden serieus pijn hebben gevoeld, die, toen opnieuw de stormen niet zo lang geleden tegen mij opstaken, zich mijner vriendschap niet hebben geschaamd, maar deze door vele, gewichtige vriendendiensten openlijk hebben betuigd zonder met het over mij dubbende geluk te rade te gaan, van deze vertroosting niet mocht beroven, dat zij zien, dat hun vaste houding en hun geestkracht, ten aanzien van den rampspoed onverwrikbaar, in het oordeel van den groten Oxenstierna bijval vinden. Wanneer ik nu onder dezen, gij uitblinker gelijk in alle soort van studiën zo ook in alle zedelijke deugden, niet aan u de aanzienlijkste plaats zou toewijzen, ben ik pas waarlijk al datgene waardig, dat gij me altijd onwaard hebt geoordeeld. Ik hoop, dat de werkzaamheid mij opgelegd en voor het Zweedse Koninkrijk en voor het Franse, ook voor het vaderland, dat eens het mijne was, ten slotte ook voor heel de christelijke wereld, die ik steeds bij voorkeur mijn vaderland geacht heb, niet zonder nut zal zijn; en dat wens ik te meer om deze onschuldige wrake over mijn vijanden te mogen genieten, dat gij, mijn vrienden, iets hebt, waaruit ge lieden hoe hardnekkig ook kunt laten zien, dat uw beoordelingen van mij niet bezijden de waarheid waren. God moge u, hoogedele heer, uw gade, die uitgelezen vrouwe, uw allerliefsten kinderen geven een ongestoorden levensgang. Hetzelfde bidden mijn gade en mijn kinderen.

De Uwe Edelheid onvoorwaardelijk toegewijde
Hugo de Groot.

Parijs, 30 maart 1635.

688 *Erntfeste Hoochgeleerde Wijse zeer discrete Heere Pieter Hooft Drost van Muyden wonende tot Amsterdam* port

*

[1] Erntfeste zeer discrete Heere

[2] Ick hebbe ue missive in date den xiiij martii voorleden ontfangen
[3] dient daerop voor antwoordt, dat ick dienvolgende de presentatie[3]
[4] in reauditie van wegen Abraham gijsen ende Crijn Maertenssen[4]
[5] buyrluyden tot Hilversom requiranten in cas van reauditie op ende
[6] iegens ue als gerequireerde gedaen hebbe geaccepteert, ende es
[7] dienvolgende bij thoff geord^{t} datte voor*n* requiranten opten xxiiij
[8] april toecomende wesende dynsdachs post secundam naede ieghen-[8]
[9] woordige vacantie van paesschen sullen compareren in parsoon ende
[10] aldaer aenhooren soedanigen eijsch ende conclusie als ue iegens haer[10]
[11] sal willen doen ende nemen, ende voorts aldaer te blijven ter tijt[11]
[12] ende wijle toe bijden hove opt versoeck van ontslaginge vandeselve
[13] parsoenele comparitie bijde voor*n* requiranten te doen bijden e hove[13]
[14] sal weesen gedisponeert ende aldaer dan voorts te procederen als
[15] naer behooren in conformite vande voors gedane presentatie ende
[16] acceptatie, wilt oversulcx in bedencke nemen oft niet noodich es
[17] dat ue iegens dien dach goets tijts maeckt hijer te zijn ofte een dach[17]
[18] te raemen omme de gelegentheijt vande saecke metten ad^{t} Strijen
[19] wat naeder in communicatie te leggen, ende voorts te raemen[19]
[20] soedanige eijsch ende conclusie als ue te raden vinden sult aengaende[20]
[21] de saecke van ue iegens Nicolaes Sohyer soe hij procedeert recom-
[22] mandeere ick ue ondertusschen te doen visiteren het debath bijden[22]
[23] Heere Advocaet Clouck ue over lange toegesonden, hijermede zijt
[24] den almogenden Heere bevolen.

[25] geschreven metter haest in Sgravenhage den vij april 1635.

[26] UE dienstwillegen

[27] R. Vander Burch.

Robrecht (Robbert) Verburch, (VerBurch, Van der Burch), procureur voor het Hof van Holland en de Hoge Raad, schrijft een zakelijke telegramstijl, bijna

* Origineel. KA CLXXIa^{c} 38

zonder leestekens en altijd ‘metter haest’. Hij onderstreept grote stukken van zijn brieven. Die worden hier niet cursief gezet.

Naast de Brusselse processen over het majoraat (vgl. *294 B*) liepen er sedert 1630 twee processen in Den Haag tussen Leonora's zwager Nicolaes Sohier († 1642) en de erven Susanna Hellemans-van Surck. Sohier's vrouw, Leonora's oudste zuster Susanna, was begin september 1625 overleden. Van haar twee kinderen bleef alleen de zoon Constantijn in leven. Zij had bij testament en latere onderhandse akten haar man uitermate bevoordeeld, wat de familie kwalijk nam, gezien de zeer grote bruidsschat die haar moeder haar had meegegeven. De moeder maakt nu testamentaire bepalingen waardoor Sohier zoveel mogelijk uitgesloten wordt, zowel als executeur als als beheerder van het erfdeel van Constantijn, waarvan een fideicommis gemaakt wordt. Na het overlijden van Susanna Hellemans-van Surck eist Sohier het overleggen van de inventaris en bovendien die van de nalatenschap van zijn schoonvader Arnout Hellemans († 1599), die diens kinderen niet eens bezaten. Hij begint dan over deze beide zaken een proces. In beide wordt zijn eis hem door het Hof ontzegd bij vonnis van 4 februari 1633.

Reeds 16 februari d.a.v. tekent hij hoger beroep aan bij de Hoge Raad; deze eist indiening van een schriftelijk verslag van het proces voor het Hof. Bij vonnis van 22 december 1637 worden beide eisen toegewezen. Vgl. echter *970*. Verburch schrijft verder over een tegen Hooft ingediende eis van twee Hilversummers.

N.B. Om hem duidelijk te onderscheiden van Jacob van der Burg wordt zijn naam altijd Verburch geschreven.

Eindnoten:

3 *presentatie:* op de zittingsrol doen plaatsen door de griffier.
4 *reauditie:* beroep op het voltallige college; de tegenpartij heeft dit gedaan en dezerzijds is men daarmee accoord gegaan.
8 *post secundam sc. dominicam:* na de tweede zondag na Pasen.
10 eijsch, blijkbaar in reconventie.
11 *ter tijt ende wijle toe:* totdat.
13 *e:* edelen.
17 *goets tijts:* tijdig.
19 *in communicatie leggen:* overleggen.
20 *soe hij procedeert:* formule ‘als procederende partij’.
22 *visiteren:* bekijken, bestuderen; *het debath:* wschl. het ‘advis’ van 5 oct. 1634, dat zich bij de stukken bevindt.
N.B. De afloop van de zaak van A. Gijsen en C. Maertenssen tegen Hooft is niet bekend.

689 *Aen den Heere Nicolaes Reighersbergh, Raedt in den Hooghen Raede van Hollandt, &c.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Noch vind' ik t'erkaeuwen aen de goede siere en gunste laestmaels[2]
[3] ontfangen van U.Ed. ende wort mij de smaek der zelve ververscht,
[4] door 't antwoordt van mijnen Heere U.Ed. schoonbroeder. Waer[4]
[5] ujt ik speure, hoe 't haer gelieft heeft het voortsvejrdighen van[5]
[6] mijnen brief te behartighen. Alle welgeaerde gemoeden zijn hier
[7] ontsteeken in ujtgelaete vroolijkhejt door 't verstaen der eere zijner[7]
[8] Ed. toegedraeghen van koning, koningin, en vorsten van den[8]
[9] bloede: hoewel alles te licht valt om zijne waerdij en verdiensten op[9]
[10] te weghen. Wat belangt mij, mijne swaeghers, Hasselaer, Cloeck
[11] en andre vrienden; wij hebben zoo blijdt een' boodschap eenen
[12] bezondren heilighen dagh gemaekt, ende op de welvaert van den[12]
[13] Monarch der wijsheit, met schuldighe eerbiedenis, eenen beker[13]
[14] geledight van wijn,

15 Quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant,[15]
Brutorum et Cassî natalibus.

[17] U.Ed. is, op die maeltijdt, nae den geest niet gemist geworden:
[18] ende op dat zij, nae den vleesche, derzelve ook eenighszins deel-
[19] achtigh zij, gaet hier nevens een' kleene erkentenis haerder mild-
[20] daedighe geneghenheit: dewelke ik toe vertrouwe, dat zij de gifte[20]
[21] niet nae haere eighe geringheit, meeten zal, maer nae 't hart van[21]
[22] den zeinder, ende hem nemmer misgunnen

[23] Ed[e] &c.

[24] het voeren van dezen loflijken tijtel,[24]

[25] Uwer Ed.

[26] Onderdaenste ootmoedighste

[27] dienaer

[28] P C Hóóft.

[26] uit Amsterdam, 17

* Minuut. UBA II C 11.388. Afschr. KA CLXXIa[b] 113.

[27] Apr. 1635

Dank voor een onthaal; vreugde over de eerbiedige ontvangst van Grotius te Parijs.

Eindnoten:

2 *Noch...gunste:* Ik denk nog steeds aan het goede onthaal en de genegenheid.
4 *U.Ed. schoonbroeder:* Grotius.
5 *haer:* u.
7 *verstaen:* vernemen; *zijner Ed.:* Grotius.
8 de koninklijke familie in Frankrijk; *vorsten:* prinsen.
9 *iets (acc.) opweghen:* tegen iets opwegen.
12 *heilighen dagh:* feestdag; *den Monarch der wijsheit:* Grotius.
13 *schuldighe:* verschuldigde.
15 *Quale etc.:* 'zo goed als, kransen op, Thrasea saam met Helvidius uitdronk, vierend den jaardag van Bruti en Cassius'. Iuvenalis 5,36-37; Thrasea Paetus († 66) en zijn schoonzoon Helvidius Priscus († ca. 75) waren leiders van de oppositie onder de Caesaren (Nero, Vespasianus) zoals Marcus Brutus, Decimus Brutus en Cassius een eeuw tevoren Julius Caesar bestreden.
20 *dewelke (dat.):* van welke genegenheid ik met reden verwacht.
21 *haere eighe geringheit:* de geringheid van de gift.
24 *dezen loflijken tijtel:* deze eervolle titel [*dubbele punt*].

690 *Aen Neeve Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Ik zeind' hem den bonten rok, de saeje schort, ende 19 [..] Caffaes,[1]
[2] bij schipper Michiel Jacobszoon. 20 Apr. 1635.

Eindnoten:

1 *rok:* als manskledingstuk nog niet nauwsluitend, zoals later, maar lang en wijd; als vrouwendracht al hetzelfde kledingstuk als later; *bonten:* dit kan een stoffelijk bnw. zijn, maar *veelkleurig* is waarschijnlijker; *saeje:* stoff. bnw. Saai: dichte, gekeperde wollen stof (kamelot of serge) (WNT *saai (I)*); *Caffa:* lap van zijden weefsel (WNT *kaffa* 860 1, 2de al.).

* Gedenkenis. UBA II C 11.389.
T. Na *19* volgt een niet ontcijferde afkorting, die op £ lijkt.

691 *Wel Edelen, erntfesten, wijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Jacob Pinzen van der Aa, raedt ende meester van de rek^e^ zijner M^t^ tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere ende gunstighste Neef,

[2] Volghends orde van onze welwaerde nichte uwer Ed. Gemaelinne,
[3] heeft mijn' huisvrouw zich gejrne bevlijtight om te bekoomen
[4] eenighe fraeijigheden van 't gewas dezes oords: ende zeindt, bij[4]
[5] schipper Michiel Jacobszoon, hiernevens een verlakt comtoirken[5]
[6] beslooten in een kasken; samt etlijke Rotterdamsche oft Delfsche[6]
[7] porcelainen, ende eenighe kleenigheden van ijvoor oft andre stoffe,
[8] gepakt in een' mande. D' oostindische zijn te dier. Zoo wij goedt[8]
[9] zijn om U.Ed. wijders te dienen, zullen hooghlijk vereert zijn met
[10] haere geboden, ende in alle geleghenheit trachten te erkennen d'[10]
[11] onverdiende vrundschap en trouwhartigheit ons aldaer bewezen.[11]
[12] Op welke waerheit, U.Ed. met alle de haeren, naer onze schuldighe[12]
[13] dankzegging, groete, en eerbiedenis, ende in 't bezonder van onze
[14] dochter Susanne aen de jonge Joffr^en^ nichten, nae de herwaerts-
[15] koomst der welke wij hartlijk verlangen, in de gunst des almoghen-
[16] den bevolen zij, ende in de haere,

[17] Mijn' Heere ende gunstighste neef,

[18] Uwer Ed.

[19] Verplichte Toegeneghenste dienaer

[20] P C Hóóft.

	'T comtoirken kost	gl 16-10-.
	De porselainen -	gl 39- 7-.
20	Licenten en onkosten	gl 4- 4-.
		gl 60- 1-.

[23] Ujt Amsterdam, 21 Apr. 1635

[24] Wij bidden U.Ed. onze dienstighe gebiedenis en groete te doen aen

* Minuut. UBA II C 11.390.

[25] Monsr et Cousin Kint.

Hooft stuurt aan neef en nicht Pinzen van der Aa een aantal bestelde artikelen.

Eindnoten:

4 *fraeijigheden:* aardigheden; *gewas dezes oords:* gezien de inhoud van de zending is gewas oneigenlijk gebruikt voor voortbrengsel, nl. van de handel.
5 *comtoirken:* kist, kast of schrijn, tot berging en bewaring van geld, kostbaarheden, bescheiden, brieven enz. (WNT *kantoor* 1383 1).
6 *kasken:* kistje; Rotterdamsche (niet verklaard).
8 *Zoo...zijn:* Als wij geschikt zijn bevonden (scherts).
10 *in alle geleghenheit:* bij alle gelegenheden.
11 *aldaer:* te Brussel.
12 *op welke waerheit (...) bevolen zij:* En zo waar als dit is, zij (...) bevolen; *naer...dankzegging:* na het uitspreken van de dank die wij verschuldigd zijn.

692 *Aen Neeve B. Bolgaro.*

*

[1] Ik schrijve hem dat hij vereisse nae de goedren gezonden, den 20^{en}[1]
[2] Apr. lestleden &c ende voeghe in dezen, eenen aen den ad^{t} meer-
[3] straeten tot Brussel.

[4] 7 Maj. 1635.

Eindnoten:

1 *vereisse* - navraag doe. (Mnl. Wdb. *vereischen* 1699 1).

* G. UBA II C 11.392.

693 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't ouwde mannenhujs, in N° 3, tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Dank zij uwer E voor 't zorghen om den wijn. Ik houde mij ge-[2]
[3] noegh verzien voor twee weeken, 't en zij ik dorstigher gasten
[4] krijgh dan U E, die ik hoope dat met de pinxterbloemen zich eens[4]
[5] ontknoppen zal, om de blaeden van Tacitus beter dan de roem[-][5]
[6] te klaeren. De godsvrucht zal daerentussen niet heel stilstae[-]
[7] UE gelieft onzen nieuwen predikant te hooren, die zoo [-][7]
[8] ingetoghen, en wel begaeft is, dat ik hem zie ons haest ontt[-]
[9] eenen achtbaeren leeraer te worden, 't en zij hij ('t welk God [-][9]
[10] 't spreekwoordt der Franssen waer maekt, Jeusne heremite, vieux[10]
[11] diable. Wat gezelschap U.E. medebrengt, het zal welkoom zijn,
[12] ende altijds

[13] U.E.[13]

[14] Verplichte dienstw^ste broeder

[15] P C Hóóft.

Uitnodiging, speciaal om de voortreffelijke nieuwe dominee te Muiden te horen.

Eindnoten:

2 *Ik houde...verzien:* Ik beschouw mij als voldoende voorzien.
4 *zich ontknoppen:* in bloei raken (wederk. niet in WNT); *met:* tegelijk met.
5 *om...klaeren:* om het afschrijven van de Tacitusvertaling tot een beter eind te brengen dan de wijnglazen: Baak was blijkbaar een matig drinker (evenals Hooft zelf overigens).

* Origineel. UBA. II C 13.42.
Hs. half enkel vel, opengescheurd, waarbij tekstverlies is ontstaan. Van Vloten emendeert aldus: r. 5 *ers;* r. 6 *n zoo 't;* r. 7 *bescheiden;* r. 8 *rokken, en;* r. 9 *verhoede;* hiervan worden b*escheiden* en *verhoede* niet gesteund door de ruimte en het eerste bovendien niet door het zichtbare stukje van de eerste letter; boven *onttrokken* verdient *onttogen en* de voorkeur. Dat. De vermelding van de nieuwe predikant stelt de brief op 1635, de vermelding van Pinksteren en het terugverwijzen naar deze brief in die van 20 mei wijzen op de eerste helft van die maand. De plaatsing bij Hu. en vVl. in 1636 moet als onjuist beschouwd worden. Oorzaak daarvan is de plaatsing, door v. Papenbroek, in het recueil II C 13 tussen de brieven van 29 mei en 2 juli 1636.

7 *onzen nieuwen predikant:* onze nieuwe dominee (nl. J. Rulaeus, die in 1635 van Hauwert naar Muiden komt, in 1639 naar Rotterdam vertrekt en vandaar in 1646 naar Haarlem, overl. 1676. Vgl. *967*.

9 *Leeraer:* dominee.

10 *Jeusne etc.:* Een jonge kluizenaar wordt een oude duivel.

13 *U.E. Verplichte dienstw*^{ste} *broeder* is predicaatsnomen.

694 *Aen neeve Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Ik beantwoorde zijnen brief van den 12^{en} dezer, ende geeve hem
[2] orde om tot Brussel te moghen rejzen tot verrichting der zaeken
[3] mijner huisvrouwe: mitsgaeders om t' ontfangen, van neeve
[4] Pinzen, ontrent 6 £ Vlems voor eenighe zinlijkheden hem gezon-[4]
[5] den van Amsterdam. Vanden hujze te Mujden, 14 Maj. 1635,

Eindnoten:

4 *zinlijkheden:* aardigheden, fraaïgheden (vgl. *691*).

* Gedenkenis. UBA II C 11.266.

695 *Aen mijn Heer Menheer Pieter Corneliss Hooft Drossart van muijen en ballieu van Goylant op het Huijs Tot Muijen*

*

[1] MijnHeer

[2] Verhoope UE saemen gesontheijt aengaend van ons Is noch wel[2]
[3] gode loff Joff[n] Susanna en Const[a] sijn ooc noch wel doen U E.
[4] saemen seer groeten. Voor UE reec[e] sijn hier geprolongeert op[4]
[5] Interest deze volgende partijen.

[6] fl 3000 - op 13 ditto voor 6 mae*n* a 6 pc int jaer met Guigl. vander[6]
[7] Helst en Daniel Martens, fl 3000 op 13 ditto voor 6 maenden a 5 pc
[8] int jaer met Geeraert Verpoorten, fl 3000 Op 13 ditto voor 6 maen-
[9] den a 5 pc int jaer met Jean Rochart dat UE gelieve te maecken - de[9]
[10] partije van fl 1500 oock vervallen op 13 deser bij Willem Willemsen
[11] is noch niet betaelt hij maeckt weder uytstel, soude geirne de partije[11]
[12] noch voor 6 maenden prolongeeren alsoo besich is om eenige vaste
[13] goederen te vercoopen. Ick hebbe hem geseght dat UE het goet van[13]
[14] doen hebt en dat hij nu moet betaelen alsoo tijt genoech gehadt
[15] heeft om het gelt gereet te maecken; Ick mercke soo haest noch het[15]
[16] gelt niet sal geven oft ten waere men hem voor de vierschaer riep.[16]
[17] UE goet duncken sal hier op verwachten. Jan Jansen nennen bur-[17]
[18] man in Snellen bij Woerden heeft hier aen mij betaelt 140 gu*l* (die
[19] op UE reec[e] hebbe goet gedaen) voor een jaer pacht vervallen
[20] decem*b* 1634. Hij heeft mij gelaeten dese mede gaende hurseedel[20]
[21] om aen UE te senden, op dat UE die oock onderteeckenen soude
[22] ende mij weder senden, hij seght dat hij een hoeck lants verbe <te>-
[23] ren sal met eenige matriallen daer op te brengen dat hem ontrent[23]
[24] 100 gul sal costen, daer voor wilde hij wel het lant 2 jaeren langer
[25] in pacht oft hure hebben als inde vers hurseedel staet, soo het U E[25]
[26] soo goet dunckt soo conde UE dat onder de vers hurseedel oock
[27] stellen -

[28] Hier is niet sonders nieuws, den vijant is met 8 à 10000 man geweest[28]
[29] voor de schans Felipine ende daer groot gewelt op gedaen om die[29]
[30] metter haest te winnen alsoo der ontrent 250 man maer inne was,
[31] dan hebben mannelijck wederstant gedaen en den vijant veel volckx
[32] affgeslaegen, ondertuschen hebben secours van Lillo en andere[32]
[33] plaetsen gecregen ende eyndelijck is sijn Genaede Graeff Willem[33]

* Origineel. UBA II C 9.421[v] = versopag. 27.
T. in r. 2 schijnt eerst ‘aengaene’ gestaan te hebben, waar ‘aengaend’ doorheen geschreven is.

[34] ooc met veel volx daerinne gecomen, soodat den vijant weder
[35] voorleeden maendach snachts vertrocken is achterlaetende veel
[36] doode ende gequetste ende de quartieren verbrant, soodat den[36]
[37] nieuwen Cardinael vooreerst het hooft wat gestooten heeft en veel
[38] Spaignarden achtergelaeten daer onder den Spaensen gouverneur
[39] vant Sas te Gent. aende vochden vande kinderen van Claes Janss
[40] Timerman hebbe betaelt 1/2 jaer van UE huys alhier hure vervallen[40]
[41] p^{mo} Majo 1635. *f* 350 -. Waermede, naer hertelijcke groetenis aen
[42] U E. Jouff^{n} UE hujsvr^{e} ende kinderen Gode in genaede bevelen[42]
[43] In Amsterdam den 18 majo 1635.

[44] UE Dienaer

[45] Carel van der Wijen.

Hooft's kassier Carel van der Wijen rapporteert over geldzaken en vertelt het laatste nieuws.

Eindnoten:

2 Van der Wijen schrijft aan begin en eind dikwijls een beleefdheidsbetuiging die niet loopt. In dit geval is bovendien onzeker of er *aengaend* of *aengaene* staat. Voorstel, op grond van WNT I 131-132 *aangaan* ‘met een pers. als ond. en een zaak als voorw.: aanvaarden, b.v. een erfenis (De Groot, *Inl.*)’: ‘Ik hoop dat u allebei (weer) gezond bent; de onze is nog goed, goddank’. Of de schr. moet woorden weggelaten hebben; *aengaen(d)e* kan dan de gewone bet. ‘wat betreft’ hebben.

4 *geprolongeert...partijen:* V.d.W. doet opgave van verlenging resp. opzegging van leningen aan particulieren.

6 *op 13 ditto:* op de 13de van deze maand; *met:* bij, vgl. met iem. eten.

9 *maecken:* (geld) losmaken, beschikbaar stellen, vgl. r. 15.

11 *uytstel maecken:* uitstellen (niet in Mnl. Wdb.; *maecken* kan in deze pen een passepartout zijn).

13 *goet van doen hebben:* erg nodig hebben (WNT *goed (I)* 323 B).

15 *mercke (dat hij) noch soo haest niet:* constateer dat hij nog niet zo spoedig.

16 *oft ten waere:* ‘of tenzij’: slordig gezegd.

17 *sal* (ick); *J.J. nennen burman:* J.J., een (zekere) boer.

20 *hurseedel:* huurcedel.

23 *matriallen:* voor het ophogen van land werd, bij gebrek aan grond, allerlei materiaal gebruikt: as, mest, bagger enz.

25 *vers:* voor*s*.

28 *sonders:* bijzonder (gen. part.).

29 Philippine, in Staats-Vlaanderen.

32 *affgeslaegen:* doen verliezen (WNT I *afslaan* 1415).

33 Gr. Willem van Nassau-Siegen.

36 *den nieuwen Cardinael:* de Kardinaal-Infant, vgl. *670*.

40 *UE huys:* op de Keizersgracht.

42 *Jouff^{n}:* dit schijnt onjuist, want de juffrouwen Susanna en Constantia logeerden blijkens de eerste alinea in Amsterdam; met *bevelen* is vermoedelijk bedoeld *bevelende*.

696 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3, tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden 20 Maij. 1635 beant*w* 25 ditto)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Bij mijnen laesten dankt' ik UE voor 't bestellen van den wijn, ende[2]
[3] gedroegh mij t' uwer E proeve, noopende 't zeinden van meer.[3]
[4] Hier bij nu gaet, nevens den staert van 't voorighe, 't begin van
[5] Tacitus 5^e Boek der Historien. Met de mijne berejk ik althans 't[5]
[6] geusworden van Amsterdam, ende wenschte wel wat klaerder
[7] bescheids, dan ujt Bor te haelen is. Dies waere mij vrundschap, dat
[8] UE eens geliefde te verneemen bij UE moeder, Cornelis van Cam-[8]
[9] pen, oft andre oude lujden, hoe dat werk toegegaen zij: te weeten 't
[10] verdrijven der majestraet; en plondren der kerken: wie de voor-
[11] neemste belejders waeren, op wat ujr, plaets, en wijze het begonnen[11]
[12] wert. De H. Schepen Pol waer wel de rechte man om eenigh licht[12]
[13] ujt te scheppen; maer duchte hij dat pas ujt der Stadt was, gelijk ten
[14] tijde van den inval. Zeker koorendraegher mij door zijn' E. aen-[14]
[15] gewezen, heet (meen' ik) Jan Janszoon, in de wandeling Zujpujt,
[16] (Willem Janszoon Blaeuw kent hem) ende zal misschien 't spel
[17] gezien hebben. De H. van Vrijenes, Den Otter, te weten d'ouwde,[17]
[18] heeft, mijns achtens daer af mede goede geheughenis, U.E. gelieve
[19] doch alles aen te teekenen, ende mij op 't allerspoedighste toe te[19]
[20] schikken: oft zoude benoodight zijn, daerom eighentlijk over te[20]
[21] koomen, op dat mijn arbejdt niet en behoeve stil te staen. Zoo daer
[22] eenighe tijding van belank is, legge die mij met eenen toe, oft eerder[22]
[23] nevens bewijs van 't geen UE geneghen zal zijn te verrichten, ende[23]
[24] oft het haer geleghen valt. In 't verwachten gebiede mij aellijk[24]
[25] t'haerwaerts;

[26] die den almoghenden, met alle de haeren bevolen zij, ende in haere
[27] goede gunste,

[28] Monsr mon frere,

[29] U.E.

[30] Verplichtste dienstw^ste broeder

* Origineel. UBA II C 13.63.

[31] P C Hóóft.

[30] Van den H.t.

[31] Mujden, 20 Maj. 1635

Hooft vraagt hulp bij het verzamelen van gegevens over het overgaan van Amsterdam naar de Hollandse zijde.

Eindnoten:

2 *bestellen:* zorgen voor.
3 *gedroegh...proeve:* liet het aan uw proef, uw proeven over.
5 *de mijne:* mijn, Nederlandsche, Historiën; *althans:* nu; *'t geusworden enz.:* de ‘alteratie’, de overgang van Amsterdam van de Spaanse naar de Hollandse kant, in 1578. Hooft's familie was toen uitgeweken, vandaar zijn informeren bij vreemden.
8 *verneemen:* informeren; Cornelis van Campen, 1564-1636, oom van de beroemde bouwmeester.
11 *belejders:* aanvoerders.
12 *De H. Schepen Pol:* Harmen Gijsbertsz. van de Poll, 1559-1645, Raad 1595-1618 en 1629-1645, schepen 1598-1632.
14 *den inval:* 1624? 1629?; *Zeker koorendraegher enz.:* de volzin bestaat uit twee heterogene nevengeschikte hoofdzinnen: hij heet Jansen en zal het spel gezien hebben. Mogelijk schreef Hooft een archaïsme (‘Een dorper, heet Lamfreit, woon*t* hier bi’ *Van den vos Rein*. vs. 602) (WNT heeten (II) 412 a 3e al.) en liet toen ten onrechte *ende* volgen. Mogelijk is ook dat uit ‘mij door zijn' E. aengewezen’ *is* is weggevallen en Hooft drie nevengeschikte hoofdzinnen bedoelde te schrijven, waarvan de tweede met weggelaten onderwerp.
17 *Den Otter Sr, Hr v. Vrijenes:* Hillebrant den Otter, Hr van Vrijenes, Ravensberg en Sluypwijk.
19 *doch:* toch vooral (WNT *doch* 2678 6).
20 *(ik) zoude benoodight zijn:* ik zou genoodzaakt zijn; *eighentlijk:* expres, apart (U.W. verwijst naar Ned. Hist. 1222, 12 waar *expressen* in marg. staat; niet in WNT).
22 *(ik) legge die mij toe:* ik verwacht die, maak er aanspraak op; *met eenen:* tegelijk met de gevraagde inlichtingen; *oft eerder:* in een eerdere brief.
23 *nevens bewijs:* met bericht.
24 *aellijk:* geheel en al; *(ik) gebiede mij t'haerwaerts:* ik beveel mij bij u aan, d.w.z. ik neem afscheid.

697 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij t oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Deze is de derde brief, waer voor ik UE nu schuldigh maek. Zoo
[3] taeij een' betaeling van eenen die zoo gereedt placht te wezen, doet[3]
[4] mij twijflen dat het hem aen gezontheit oft ijet anders mangelt, ende[4]
[5] bleef ik noode in die bekommering. Mijn laeste badt om eenighe[5]
[6] berichting, noopende 't omzetten der Stad Amsterdam. Nu is mij
[7] ook voorgekomen 't beeldestormen tot Haerlem. Bor bekent[7]
[8] daerin eenen misslagh begaen te hebben, ende wijst ons tot het boek[8]
[9] van eenen geweest predikant tot Haerlem wiens naam Ampsing is.[9]
[10] Het heet de beschrijving dier stede: ende ik heb 't eens te leene
[11] gehadt, door wijlen Dirk Corver z.g. van den Heere Jan van[11]
[12] Schoterbos, zijnen schoonvaeder. UE gelieve zoo veel te doen ende[12]
[13] maeken 't te bekoomen. Mijn Neef Dirk Hasselaer, daer om aen-
[14] gesproken, zal (acht ik) niet weigheren 't zelve van zijnen schoon-
[15] vaeder t'ontbieden.

[16] Wijders is mij ingevallen, hoe de doctoor Coster placht te vertellen,[16]
[17] dat zeker houten beeldt, gelicht ujt eenighe kerk in 't plonderen der[17]
[18] zelve t'Amsterdam, ende op 't vuir gelejdt, door eenen oom (zoo
[19] mij voorstaet) van D. Coster, zich zelven over ejndt rechtte: doch
[20] entlijk vertreden zijnde met de voet, zich verbranden liet. Dit dunkt
[21] mij een vremdt dink, ende gedenkens waerdigh, zijnde naevertelt[21]
[22] door eenen die meer naedeels dan baete van zoo een' leughe te[22]
[23] verwachten had. Mij zal gunst zijn te verstaen wat 'er aen wezen[23]
[24] moghe: desgelijx hoe de zaeken van P L Spiegel ende zijnen[24]
[25] swaegher gaen. Zoo UE te pinxter kan ujtbreken om mij monde-
[26] ling bescheidt van alles te brengen, zult hartlijk welkoom zijn:
[27] ondertussen Gode bevolen, nevens dienst- en eerbiedenis,

[28] Monsr et frere, van

[29] U E

[30] Verplichten dienstw^sten^

[31] broeder

* Origineel. UBA II C 13.62.

[32] P C Hóóft.

[31] Van den H. t Mujden,

[32] 23 Maj. 1635.

Hooft is nog op zoek naar gegevens omtrent de alteratie van Amsterdam in 1578.

Eindnoten:

3 *taeij:* traag; *gereedt:* prompt.
4 *twijflen:* mij afvragen of, vermoeden.
5 *bleef...bekommering:* ik zou niet graag in die bezorgdheid blijven (Mem. 5).
7 *voorgekomen:* onder ogen gekomen (Mnl. Wdb. *vorecomen* 1005).
8 *wijst tot:* verwijst naar.
9 *geweest:* (die) geweest (is), dus een beknopte bijv. bijzin of een constructie als geopperd bij *696* r. 14 heet Lamfreit, of *geweest* is tot adj. geworden en synoniem van *gewezen*; Ds. S. Ampzing, 1590-1632, gaf uit: *Beschrijvinge ende lof der Stad Haerlem* (1616, 1621, vermeerderd 1628); aan de derde druk ging vooraf *Nederlandsch Taelbericht*. Vgl. GNS blz. 21 v., 133 v. en 273 v.
11 Jan Schoterbosch, Haarlems regent.
12 *zoo veel te doen ende maeken:* zo welwillend te zijn, te zorgen.
16 *de doctoor Coster:* de dichter Dr. Sam. Coster.
17 *in 't plonderen:* bij het plunderen.
21 *zijnde naevertelt:* omdat het naverteld is.
22 *meer naedeels enz.:* dat pleit voor de waarheid van 't verhaal.
23 *Mij...verstaen:* Het zal een gunst voor mij zijn, te vernemen.
24 in 1631 was Pieter, jongste broer van Henrick Laurensz. Spieghel, lakenkoper, overleden. Had hij een desolate boedel nagelaten (vgl. *717, 718*)?

698 *Achtbaeren, Hooghstgeleerden, welwijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere G.J. Vossius, Voorleezer der Historien, ende wereldwijsheit, in de doorluchtighe Schoole tot Amsterdam.*[*]

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Raekt Groot Brittanjen haest aen eenen koning, daer 't noch te[2]
[3] kleen voor zij, 't magh Uwer E. des dank weeten, die voor hem[3]
[4] den wegh ter geleertheit gebaent, en de voorburgh der weeten-[4]
[5] schappen opgestormt heeft: zulx hij 't zijner moedeloosheit zal[5]
[6] wijten moeten, verzujmt hij de bres te beklimmen, en zijnen
[7] standaert op den top der gloorije te planten. Kraft, klaerheit, reuk,
[8] smaek, al vindt men 't in Uwer E schriften: ende jammert mij geen
[9] dink bet; dan dat ik en mijnsgelijke dieven uwer ujren, zich niet[9]
[10] meer en ontzien 't gemeene beste te besteelen, met steunis uws[10]
[11] arbejdtzaelighen ijvers in 't lossen der goudtmijne van dat schatrijk[11]
[12] vernuft. Ach! Waerom is 't ons gewejghert, gelijk met ander goedt,[12]
[13] ook met eighen tijdt te doen, ende mildt van den zelven te wezen?
[14] Moght dat geschieden, ik schonk een rujm rak van den mijnen aen[14]
[15] Uw'E, daer 't zoo wel te pas koomen, en besteedt zouw weezen.
[16] Uwer E verwondert viellicht, dat ik dus schielijk zoo deeghelijk[16]
[17] een' inval gekreghen heb, om mij te bekeeren van mijn zondighe[17]
[18] leeven. Wislijk, 't berouw gaet swangher met boetvejrdigheit;
[19] maer oft het daer blijde moeder van werden zal; 'k en weet 's:[19]
[20] duchtende voor eenighe ongereghelde lust mijner lekkernije op[20]
[21] uwer E. taelhoonigh; waer door de vrucht op een' storting oft[21]
[22] misdraght moght' ujtkoomen. De begeerlijkheit der begorde[22]
[23] vrouwen is alleenlijk 't bederf van 't schepsel, wanneer ze onver-[23]
[24] noeght blijft; anders zijne behoudenis. Maer, zoo der mij eene
[25] bevangt, die moet het kindt verstikken; 't zij dat ze gelescht, oft[25]
[26] te leur gestelt wort. Waer aen Uw' E ziet, in wat waeghschael 't[26]
[27] beslaeghen mijner beetering is hangende. Daerentussen worstelt de[27]
[28] rede met de zinlijkheit, ende breekt haer hooft, om eenighen vondt[28]
[29] ujt te vorssen, die mijne misdaeden wat vergeeflijker konde doen[29]
[30] vinden. Vergeefs: Elk wat wils, roept d'andre: ende, t'zaemen[30]
[31] overkoomen zijnde, hebben, gemeener stemme, mij endtlijk zoo[31]

* adres *voorleezer:* professor; *wereldwijsheit:* filosofie.

* Origineel. Brits Museum, Londen. Bibl. Harl. 7013 fol. 157, adres 158v. Klad UBA II C. 11.266.

[32] verre gebracht, dat ik Uw'E baede, als dienstigh doe bij dezen,[32]
[33] t' overleggen, oft het uwer E ook gelijken zoude, deeze woestijne,[33]
[34] voor etlijke daeghen, tot een' ujtspanning te kiezen, om midlerwijle[34]
[35] van den overloop der onbeschofte aenzoekeren ontslaeghen te[35]
[36] wezen. Zoo 't uwer E gevalt, wij zullen der zelve, ende der papier-[36]
[37] pakkaedje, die 't haer gelieft mede te sleepen, een' bequaeme kamer[37]
[38] inrujmen, ende ons gejrne lijden met de enkle tafelspraek, zonder[38]
[39] den minsten aenslagh op de rest haers tijds te maeken. In 't ver-
[40] wachten van een gewenscht antwoordt, danke uw' E hooghlijk
[41] voor de leening van Justellus; hoogher voor de gift der overvloe-[41]
[42] dighe letterkonst; ende allerhooghst voor de vertoonde hoope[42]
[43] eenigher treflijker werken. Godt gunn' 'er zijnen zeghen toe, ende
[44] houde dien gestrekt over Uw' E. ende alle die haer lief zijn; aen de
[45] welke zich, met hartgrondighe groete en gebiedenis, bevolen laet,

[46] Mijn' Heere,

[47] Uwer E.

[48] Verplichtste, onderdaenste

[49] dienaer

[50] P C Hóóft.

[48] Van den Hujze te Mujden,

[49] den 28^{en} van Bloejmaent,

[50] des jaers 1635.

Hooft nodigt Vossius uit, met de hoogst denkbare lof voor zijn geschriften en eerbied voor zijn druk bezette tijd.

Eindnoten:

2 *Raekt enz.:* in 1635 verscheen Vossius' *De arte grammatica libri septem*, in de volgende jaren aangevuld tot een uitvoerig handboek van de filologie. Het was opgedragen aan de Engelse kroonprins, later (1660) Karel II. Vossius was als theoloog persona grata bij zijn vader Karel I, die hem het kanonikaat te Canterbury verleende (zie voor Vossius: C.S.M. Rademaker ss.cc., *Gerardus Joannes Vossius* (1577-1649) Zwolle 1967); *haest:* wellicht, mogelijk (WNT *haast (II)* 1483 6).
3 *kleen:* woordsp. met Groot- en een compliment aan V.: de kroonprins zal groot worden door diens onderwijs.
4 *voorburgh der weetenschappen:* propaedeuse.
5 *opgestormd:* door bestorming opengesteld; *moedeloosheit:* gebrek aan moed.

9 *mijnsgelijke dieven:* dieven als ik (Vossius had last van voortdurende aanloop van geleerden en studenten, ook uit het buitenland).
10 *'t gemeene beste:* de Republiek (of: het algemeen belang).
11 *lossen:* legen; een mijn (vgl. ook de mijngangen bij belegeringen) was destijds vaak een horizontaal bereikbare vindplaats.
12 *gewejghert:* ontzegd.
14 *rujm rak:* groot stuk (WNT *rak (I)* 190 5).
16 *viellicht:* vermoedelijk, voorzeker (WNT *veellicht* 1139-1140; *zoo...inval:* zo'n deugdzame inval.
17 *mijn zondighe leeven:* het lastigvallen van Vossius met belangstelling in zijn geschriften.
19 *daer...werden:* daarvan voorspoedig bevallen; *'k en weet 's:* dat weet ik niet.
20 *duchtende...taelhoonigh:* bang als ik ben voor de een of andere grillige vlaag van mijn belustheid op uw zoete taal.
21 *de vrucht:* de boetvaardigheid; *storting:* miskraam.
22 *misdraght:* onvoldragen kind; *begeerlijkheit:* lust (h. in ongewoon eten); *begorde:* zwangere.
23 *'t schepsel:* vrouw (zonder ongunstige of minachtende bijbetekenis: WNT *schepsel* 467 3 a).
25 *het kindt:* de boetvaardigheid.
26 *waeghschael:* hetzij Hooft toegeeft aan zijn lust, Vossius te lezen en te spreken, hetzij hij die beheerst, de goede voornemens schieten erbij in.
27 *beslaeghen:* (goed of slecht) uitvallen (WNT *beslagen (II)* 2029).
28 *Daerentussen...zinlijkheit:* Intussen worstelt het verstand met het lieverwillen; *om...vorssen:* om een of ander middel te bedenken.
29 *misdaeden:* zonden.
30 *t'zaemen overkoomen zijnde:* nadat zij het eens geworden zijn; *d'andre:* de zinlijkheit.
31 *gemeener stemme:* eenstemmig.
32 *als...dezen:* zoals ik hierbij beleefdelijk doe.
33 *gelijken:* bevallen, aanstaan; *woestijne:* in intellectueel opzicht (bescheidenheidshyperbool).
34 *ujtspanning:* eig. tijdelijk verblijf, waar men de paarden uitspant; *midlerwijle:* in die tijd.
35 overloop, vgl. bij r. 9; *onbeschoft:* lomp, zich onbescheiden gedragende.
36 *der zelve:* voor u (Mem. 1).
37 *pakkaedje:* bagage.
38 *ons lijden met:* ons tevredenstellen met (WNT *lijden (I)* 2207 B 1); *de tafelspraek:* het gesprek aan tafel.
41 *Justellus:* Christophe Justel, 1580-1649, Frans protestants canonist, part. secr. van de later herh. genoemde hertog v. Bouillon; *de overvloedighe letterkonst:* het bij r. 2 genoemde werk.
42 *de vertoonde...werken:* de hoop op enige nog voortreffelijker werken die Vossius gezegd heeft in petto te hebben.

699 (*P.C. Hooft aan het Hof van Hollandt*)

*

[1] Weled[e] erntfeste, hooghgeleerde, wijze, zeer vermoghende Heeren,

[2] Op haere missive ontfangen in Aprili lestleden, en zie ik niet anders[2]
[3] te kunnen voeghen, dan 't geene ik derzelve, inden voorleden jaere,[3]
[4] op haer schrijven van den 26[en] Maj hebbe aengedient. Te weeten:
[5] dat binnen 't ressort mijner jurisdictie, mijns bevindens, geene
[6] Jesuijten, priesters, oft pausgezinde leeraers zijn onthoudende, oft zij
[7] en hebben hunne naemen bekent gemaekt, in conformité van 't
[8] placcaet der Ed. Grootmo. Heeren Staeten. Aen conventiculen van
[9] die sekte twijfele niet, oft daer en wert der, bij wijlen gehouden.
[10] Maer om dezelve te steuren met vrucht, kan niet bevroeden, hoe
[11] men zulx zoude kunnen belejden, 't en zij U.Ed.Mo. gedient zijn,
[12] t'attribueren volkoomen geloof aen de schouten ende dienaeren, die
[13] men op zoodaene exploicten nootlijk gebrujken moet, ende bujten
[14] de welke, niemandt irreprochabel zijnde, alhier tot getuighe zoude
[15] te bewillighen wezen. 'T welk oorzaek is, dat verscheide zaeken van
[16] dezer natujre mij tegens geweezen, oft ongedecideert zijn blijven
[17] hangen, tot meerder verstoutinge van de transgresseurs der plac-
[18] caeten geëmaneert op dit stuk: gelijk, voor eenigh[.] jaeren, t'
[19] mijner orde, door den schout van Weesp aen U.Ed. Mo. bij req[e]
[20] vertoont is. Anderszins zal 't mij nemmermeer ontbreeken aen
[21] behoorlijken ijver tot weering van alle mesusen; zonderling van de
[22] geene, die tendeeren tot naedeel van de Religie ende den Staet.
[23] Ende hiermede,

[24] Weled[e] erntfeste, hooghgeleerde, wijze, zeer vermoghende Heeren,
[25] bidde Godt den almaghtighen, U.Ed.Mo. in gelukzaelighe regee-
[26] ringe altijds te bewaeren, ende in haere goede gratie

[27] Uwer Ed.Mo.

[28] Onderdaenen dienaer

[29] P C Hóóft.

[30] Vanden Hujze te Mujden 29 Maj. 1635.

Hooft beantwoordt een nieuwe aanschrijving van het Hof betreffende de katholieken in dezelfde bewoordingen als de vorige van 21 juli 1634 (*647*). De gedenkenis in II

* Origineel. ARA. Archief van het Hof van Holland. Criminele papieren no. 5235. G. UBA II C 11.268.

C 11 (blz. 268) luidt: ‘Ik beantwoorde hun schrijven van 26 April lestleden, met den selfsten inhoudt van den mijnen hier vooren gestelt,

ende gedaghteekent, den 21^{en} Julij *a* 1634 - van den Hujze te Mujden. 29 Maj. 1635.'

Eindnoten:

2 *zie...voeghen:* constateer ik, dat niets anders als antwoord kan passen; men kan *voeghen* ook transitief opvatten, maar dan wordt *kunnen* pleonastisch: 'zie ik geen mogelijkheid, te kunnen antwoorden'.
3 derzelve (Mem. 1 en 4).
De commentaar is verder gelijk aan die bij *647*.

700 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam*

*

(*Baak:* Muijden 1635 29 ende 30 Maij ontf. ende beant*w* 31 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Wij hadden al gissing gemaekt, dat het gujre weder een ujtscheij
[3] uwer rejze zouw maeken. Ujt Amsings boek, ende 't verhael van[3]
[4] den ouden man, meen ik mijn' behoefte wel te bekoomen. Echter
[5] zoo 't hem lust U E, als 't pas geeft, herwaerts te gezelschappen,
[6] wil hem wel wat hooren kouten. 'T zal ons ook aengenaem zijn,
[7] dat Joffr^e moeder, nevens frere en soeur Van Erp, aen de welke ons[7]
[8] gebieden, te gelijk eens over koomen. 'T schijnt vremdt, dat 'er
[9] geen' tijding van 's Prinssen toght komt. Doch zoo zijne Doorl. tot
[10] Brabandt in gerukt is, zullen misschien de boden niet wel vejligh
[11] over wegh kunnen zonder groot geleij, dat niet t'aller stonde ge-[11]
[12] leghen komt. Hier bij gaet een brief aen 't hof, dien ik UE bidde te
[13] doen bestellen: desgelijx den andren aen den Heere Vossius, met
[14] het bijgebonden boexken. Dank hebbe de H. Mostaert voor de[14]
[15] veirsen van Barlaeus, ende zij vruntlijk gegroet, nevens UE ende alle
[16] de haeren, die Godt in bescherming houde, ende in haere gunste,

[17] Monsr mon frere,

[18] U E

[19] Verplichten, dienstw^sten broeder

[20] P C Hóóft.

[19] Zeer haestigh, van den H.t.

[20] Mujden, 29 Maj. 1635.

[21] Deze heeft hier biddagh moeten houden. Sedert bet gelet op 's[21]
[22] ouden mans verklaering: ende meene dat hij misslaet, noopende 't
[23] roeren der graeuwe monnikkenkerke; ende dat die daetlijk ge-[23]
[24] plondert is. Doch denke op dinxdagh naestkoomende mijn' Hujs-
[25] vrouw heen ende weder derwaerts te gelejden, om haere dochter
[26] Constantie weder ter schole te brengen. Zal dan tijdt zoeken om

* Origineel. UBA II C 13.61.

[27] hem te hooren. Ujt Antwerpen schrijft mon frere Bartelottj, zoo
[28] frere Schujl mij hier verhaelt heeft, dat men daer voor beleghering
[29] vreest. Bolgaro ontbiedt rijs, oft 'er op honger aenquaeme. Hier[29]
[30] sweeft gerucht, dat binnen den Bos eenighe brabbeling geweest zij.[30]

[31] Wat 'er af, ende wijders nieuws wezen moghe verwacht ik van[31]
[32] U E. Den wijn hebben noch niet ontfangen. Staet hij eerst te[32]
[33] scheijen, een steekan waer ons genoegh, in verwachting van het[33]
[34] tiers.[34]

[35] 30 Maj 1635.

Uitnodiging, ook om berichten over de alteratie te krijgen. - Nieuws van den dag.

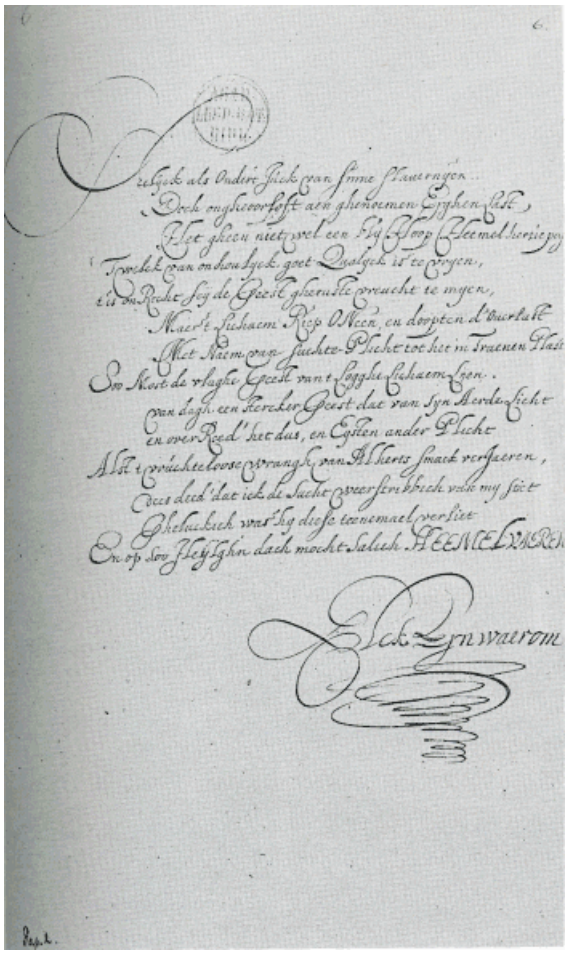

27 Gekalligrafeerd afschrift van een sonnet van Tesselschade

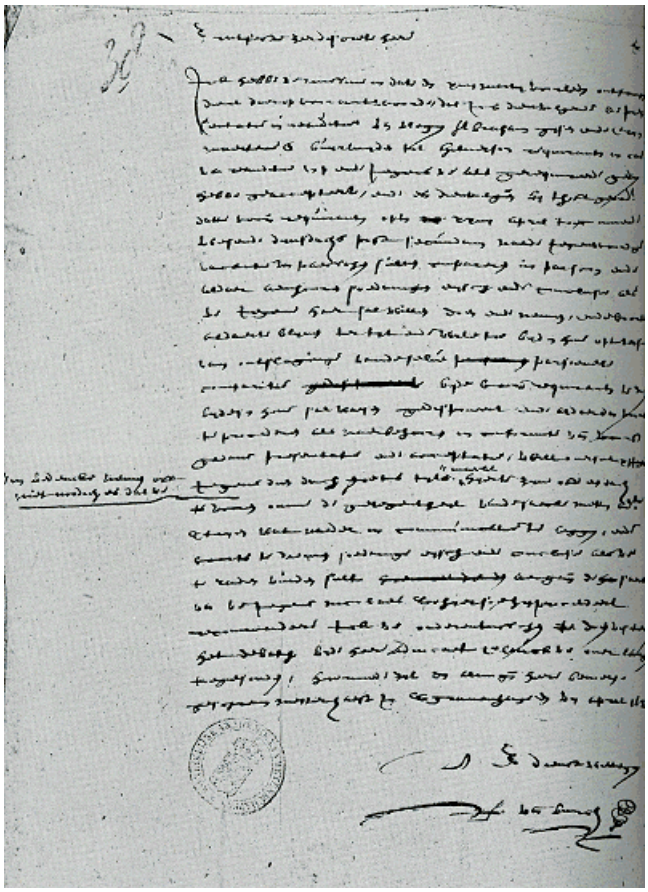

28 Brief van R. Verburch

Eindnoten:

3 *uitschej:* een hapax, waarvan de betekenis afgeleid wordt uit de context. Het U.W. vertaalt (*uitschei* 163) *ophouding* en onderstelt dat de reis uitgesteld is; het WNT vertaalt *einde*, onder vermelding van de verklaring van het U.W., en onderstelt dus dat de reis afgebroken is; Amsings Boek, vgl. *697*.

7 *Joffr*^{e} *moeder:* Christina's stiefmoeder J. de Jonge van Velsen; *frere en soeur van Erp:* Jacob v.E. en Hester de Vogelaer; *aen de welke (wij) ons gebieden:* aan wie wij de complimenten verzoeken.

11 *dat...komt:* de legerleiding kon niet altijd een troep ter begeleiding van de koerier missen.

14 *boexken:* Justellus, vgl. *698*.

21 *biddagh houden:* rust houden; *Sedert...verklaering:* Ik heb intussen het verhaal van de oude man nauwkeuriger overdacht.

23 *roeren:* aantasten (WNT *roeren* 785/6); *graeuwe monnikken:* Minderbroeders (klooster bij de St. Anthonispoort, vgl. het 13^{e} Boek van de *Nederlandsche Historiën*).

29 *ontbiedt:* bestelt, laat komen; *rijs:* rijst.

30 *brabbeling:* gekibbel.

31 *wat er af wezen moghe (zeugma):* wat er van aan moge zijn.

32 *Staet...scheijen:* Als hij nog moet afreizen, Als hij nog slechts klaarstaat voor verzending.

33 *steekan (stadskan):* een half anker.

34 *tiers:* vat, een aam of 4 ankers (WNT *tiers* 19 2 vat deze plaats op als de hoeveelheid die een tiers kon bevatten; daar Hooft geregeld een vat toegezonden kreeg, verdient rangschikking onder 19 1 overweging).

701 *Aen den H. Just^{s} van Merstraeten, ad^{t} tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Uwer E aengenaeme van den 10^{en} dezer, klaersprekend getuigh van
[3] uwer E volstandigheit in 't bevlijtighen onzer dingen, wert, ge-
[4] slooten in eenen van Monsr et Cousin Bolgaro, mij van Amsterdam
[5] toegezonden bij afgevejrdighden bode, dien 't aen tijdt faelde, om
[6] bejder beantwoording af te toeven. 'T welk mij drong 't geen op
[7] dien van UE te zeggen viel te begrijpen in den mijnen aen Monsr et
[8] Cousin voorzejdt; die niet verzujmt zal hebben Uwer E des kund-
[9] schap te geeven. Te weeten, hoe mijne zaeken noode een' der-
[10] waertsrejze lijden willen; gelijk ik ook niet wel afmeeten kan, dat
[11] mijne jeghenwoordigheit aldaer groote vrucht zoude kunnen
[12] baeren: gemerkt d'Ex^{e} van den Here Marquis, als wij te zaemen de
[13] eere zijner verhooringe ontfingen, niet dienstigh vondt, dat ik zelf
[14] maer wel dat UE den Heere President ginge aenzoeken. Belangen-
[15] de den H. Scaglia, is mijn vertrouwen, dat zijne S. Ill^{me}, te meer als
[16] verschelijk gebeden door mons^{r} et frere Bartelottj, geenszins nae-
[17] laeten zal alle behulp te doen, dat haer veroorloft wort van haere
[18] gezontheit. Nu verstendight mij Monsr et Cousin voor*s*, dien ik
[19] verzocht heb het gebrek mijns bijwezens te boeten, dat zijne E als-
[20] noch van UE niet ontboden is; ten inziene, (zoo zijn' E gist) dat de
[21] HH Marquis ende President althans de handen te vol werx hebben,
[22] om zich te beleedighen tot achting oft afscheidt op 't ingelevert
[23] smeekschrift.

[24] Niettemin, indien de geneghenheit des heeren Presidents zoo goedt
[25] is, als wel de H. *Marius* zich des sterk maekt, mejne dat zijn' Ed.
[26] haest zoo veel tijds vinden zal, als 'er van doen is om ons de be-
[27] vestighing der Neutralitejt, af oft aen te zeggen. Is derhalven mijne
[28] dienstighe bede, uwer E gelieve al haeren ijver ende trouwhartig-
[29] heit te besteden aen dit stuk; ten einde wij eenmaels ujt dien twijfel
[30] geraeken moghen: ook teffens 't plejt vierighlijken te vervolghen,
[31] naerdien U E. doch oorbaer verstaet te zijn, daer in aller maniere
[32] meê voorts te vaeren. Tot het geene, 't welk uwer E, zoo in 't een
[33] als in 't ander, te lastigh om bezorghen valt, zullen ons gejrne der
[34] kosten getroosten, dat zij ijemandt gebrujke die 't daeghelijx
[35] waerneem' en vordere: gelijk ik mij genoegh verzeekere, dat

* Minuut. UBA II C 11.268.
Marquis

[36] mons[r] et Cousin voorzeidt zich nemmer te zoeken zal maeken,
[37] wanneer UE oordeelt, eenighe aenstendigher plichtpleeghing daer[37]
[38] toe vereischt oft dienstigh te wezen. Ende in hoope eener geluk-

[39] kighe ujtkoomst, op dien voet, gebieden mijn huisvrouwe, ik, ende
[40] onze dochter, ons, ujt alle vermoghen t' uwer E ende Joffr^{e} de haere;
[41] die godt almaghtigh in eere en voorspoedt altijds behoede, samt in
[42] de goede gunst der zelve,

[43] mijn' Heere,

[44] Uwer E

[45] Verknochten, toegeneghensten

[46] dienaer

[47] P C Hóóft.

[45] Van den Hujze te Mujden,

[46] xxx Maj. 1635.

[48] Mijn' hujsvrouw had wel gewenscht bij schipper Michiel Jacobs-
[49] zoon laestmaels een proefken van onzen Hollandschen boter te
[50] zeinden; maer, alzoo d'ouwde overtijdigh, de nieuwe noch niet te
[51] bekomen was, heeft het, tot de naeste rejze moeten ujtstellen.

Hooft spoort de heer van Merstraten aan, achter de bevestiging van Leonora's neutraliteit heen te zitten; alles hangt af van de chef-president van de Geheime Raad, Pieter Roose.

Eindnoten:

3 *volstandigheit:* standvastigheid.
5 *afgevejrdigd:* expres; *faelde:* ontbrak.
6 *aftoeven:* wachten op.
7 *zeggen:* antwoorden; *begrijpen:* opnemen.
10 *niet wel afmeeten kan:* niet goed schatten kan, d.w.z. niet voor waarschijnlijk houd.
12 *d' Ex^{e} van den here Marquis:* zijne Excellentie de markies (van Aytona).
14 *President:* P. Roose, Antwerpenaar, de zeer machtige, Spaansgezinde chef-president van de Geheime Raad; *aenzoeken:* het verzoek komen doen.
15 *S. Ill^{me}:* Z. Ed.; *als gebeden:* daar hij verzocht is.
19 *boeten:* verhelpen, dus: mij te vervangen.
21 *althans:* nu.
22 *zich beleedighen:* tijd vrij te maken (WNT *beledigen* 1683); *achting:* beoordeling; *afscheidt:* beschikking.
27 *af oft aen te zeggen:* te weigeren of toe te staan.
29 *stuk:* onderwerp.
30 *'t plejt vervolghen:* het proces doorzetten.
31 *naerdien...zijn:* daar u het immers nuttig acht.
33 *te lastigh om bezorghen valt:* te zwaar valt om ervoor te zorgen.

34 *'t:* herhalend object; het werkelijk obj. is het voorafgegane *Tot het geene* enz.
35 *gelijk...verzeekere:* omdat ik er meer dan tenvolle zeker van ben (WNT *genoeg* 1557 1).
37 *aenstendigh:* dringend, vgl. WNT (Suppl. 158): door Hooft gevormd van *aenstaen* naar analogie van *bestaan/bestendig*.

702 *Aen den H. Burgerm^r Pieter Hasselaer, t' Amsterdam.*

*

[1] Mijn' Heere broeder,

[2] Ik wenschte wel, houd' ook hooghoorbaer, als kunnende schier oft[2]
[3] morghen dapper te pas koomen, dat mijn' Heeren aldaer 't meeste[3]
[4] bewijs, des moghelijk zij, van dienst- en eerbiedenis, aen den Heere
[5] Canselier Oxenstern gaeven; ende teffens voeghlijk blijken lieten,[5]
[6] dat hunne EE. wel anders gevoelen vande waerdij des Heeren[6]
[7] Grotius, dan zijne vijanden niet laeten voor te geven, dat men door-[7]
[8] gaends hier te lande doet. Dit vermaen komt ujt mijne goedt-[8]
[9] dunkenheit niet, maer ben daer toe geprikkelt door zekeren acht-
[10] baeren Heere, wiens naem ik liever heb UE in 't oor te lujstren,[10]
[11] denkende op genakende dinxdagh eens over te koomen. In hoope[11]
[12] dat het UE zoo luttel aen geleeghenheit, als aen geneghenhejt hier[12]
[13] toe mangelen zal, beveele haer en alle de haeren den almoghenden,[13]
[14] nevens welhartlijke groete en gebiedenis,

[15] Mijn' Heere ende broeder, van

[16] U E

[17] Toegeneightsten dienstw^sten

[18] broeder

[19] P C Hóóft.

[17] in haeste van den H.

[18] t. Mujden, 31

[19] Maj. 1635.

Pieter Pietersz. Hasselaer, 1583-1651, Raad sed. 1626, daarna 8 maal burgem^r en 1646-1648 hoofdschout. Enz. enz. Was getr. met Hooft's zuster Aeghje. Hooft spoort hem aan, Oxenstierna goed te laten merken, dat de Nederlanders een veel hogere dunk van Grotius hebben dan zijn vijanden rondstrooien.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.270. Afschr. UBL. Pap. 13.

2 *houd' hooghoorbaer:* beschouw als hoogst nuttig; *als kunnende:* daar het kan.
3 *mijn' Heeren aldaer:* de burgemeesters van Amsterdam; *'t meeste...eerbiedenis:* het grootst mogelijke bewijs van gedienstigheid en eerbied.
5 Oxenstierna, Zweeds rijkskanselier, vgl. *456*; *voeghlijk:* op gepaste wijze.
6 *wel...waerdij:* een heel andere opvatting van de waarde.
7 Grotius was juist als Zweeds gezant te Parijs aangekomen.
8 *goedtdunkenheit:* laatdunkendheid.
10 *liever heb:* prefereer; *lujsteren:* fluisteren.
11 *denkende:* daar ik toch van plan ben.
12 *zoo luttel...mangelen zal:* even weinig aan een gelegenheid als aan de goede gezindheid ontbreken zal.
13 *haer:* UE (Mem. 1).

703 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] UE schrijven van heden, en de wijn zijn ons geworden. Om den
[3] H. Oxenstern te koomen zien, weete niet hoe dat voeghlijk bij-[3]
[4] brengen zoude. 'T is waer dat ik daer toe, en vorder geprikkelt[4]
[5] word, bij eenen Latijnschen brief van den 27^en, heden ontfangen,
[6] niet geplaetsteekent, en zoo dujsterlijk onderschreven, dat ik ujt
[7] geenen twijfel geraeken kan van wien hij komt: maeke doch
[8] eenighe gissing. Den vorder inhoudt hebbe liever U. E in 't oor te[8]
[9] luisteren. Ik bidde UE gelieve eens, hoe spoedigher hoe beter, te
[10] verneemen, bij mijnen neef De Rijk oft andren, oft de H. Raeds-
[11] heer Reighersbergh in stadt is, 't zij onder 't gezelschap des ge-
[12] gemelden Heeren Oxenstern, oft elders. Ende zoo UE zijn' Ed.
[13] vinden kan, gelieve dezelve ujt mijnen naeme' dienstelijk te be-
[14] groeten, ende te bidden dat zijn' Ed. zich verwaerdighe ons op
[15] Zondagh naestkomende te bezoeken. Zoo dit verworven wort, zal
[16] mij hooghlief zijn dat U E, met de HH. Vossius Barlaeus ende mijn
[17] swaegher Cloek teffens de rejze aenneemen. 'T waer een' bequaeme
[18] geleghenhejt om zijner Ed. de zaek der vrunden van Haerlem in te[18]
[19] scherpen en aen te bevelen. Maer wij dienden morghen bescheidt te
[20] hebben. In welke hoope, U E, met alle de haeren, den almoghenden
[21] bevolen zij, ende in haere goede gunste,

[22] Monsr mon frere,

[23] U E

[24] Verplichte, dienstw^e broeder

[25] P C Hóóft.

[24] Ter vlucht, van den

[25] H.t. Mujden, 31 Maj. 1635.

Hooft kan, ondanks een anonieme Latijnse brief die hem ertoe aanspoort, zijn opwachting niet bij Oxenstierna, die in Amsterdam is, komen maken. - Informatie naar N. v. Reigersbergh. - Uitnodiging.

* Origineel. UBA II C 13.60.

Eindnoten:

3 *hoe...zoude:* hoe ik dat zou klaarspelen.
4 *'T is waer:* Ik moet toegeven; *en vorder:* en tot nog meer.
8 *hebbe...luisteren:* wil ik u liever influisteren.
18 de familie Van der Kindert, vgl. *704* e.v.

704 *Aenden H. Reighersberghen Raedt inden Hooghen Raede.*

*

[1] Ed^e^ &c.

[2] Over een' wijle heb ik kennisse gehad aen Sr Van der Kindert,[2]
[3] woonende tot Haerlem, ende verscheide vrundschappen van hem
[4] genoten, zonder ojt anders te verstaen, dan dat hij ende de zijnen[4]
[5] persoonen zijn van oprechten gemoede, zoo wel als zeer eerlijke[5]
[6] maeghschap en middelen; al ist dat zij zich gansch needrigh en[6]
[7] ingetoghen zijn draeghende. Mijn swaegher Joost Baak nu, in wien
[8] ik zeer gehouden ben, die hun somtijds in stoffe van koopmanschap
[9] gedient heeft schrijft mij 't geen UEd. bij den ingeslooten zal
[10] moghen verneemen. Ende oordeelt mijn schoonbroeder d'ad^t^
[11] Cloek, dat zij door te groot een' eenvoudigheit schendelijk zijn in-[11]
[12] gelejdt. Mits alle 't welke ik niet en heb konnen leedigh staen, van[12]
[13] den goeden lujden door dezen, den wegh der toevlucht tot UEd.
[14] [.. oon]heit te openen: met vierighe bede, dat UEd. gelieve hunne
[15] onnozelheit, zoo verre die UEd. blijken zal, in schut en scherm te
[16] neemen, tegens de maght hunner swaere wederparthijen; de goede
[17] handt aen te houden, dat hun onvertooghen recht gedaen, ende[17]
[18] met alle omzichtigheit gelet werde op de billijkheit eener zaeke,
[19] waer aen alle hun tijdlijk welvaeren is hangende; ende waer in[19]
[20] d'achtbaerheit uwer Ed. onder haere amptgenooten, bujten twijfel
[21] alles vermagh, wat met rede gewenscht kan worden. Verzekering
[22] van dankbaerheit, en 't welbesteden dezer weldaedt, ontzie ik mij,
[23] aen te roeren, bij den geenen dien zoo diep in 't harte geprent staet[23]
[24] Virtus sibimet pulcherrima merces, als d'eerbiedenis t'haerwaerts,[24]
[25] Ed^e^ &c

[26] Uwer Ed.

[27] Onderdaensten toegedaensten

[28] dienaer.

Voorschrijven voor P. van der Kindert.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.1005. Afschr. UBL. Pap. 13.
Dat. op grond van de inhoud kort na *703* van 31 mei 1635.

2 *over:* sedert.
4 *verstaen:* weten, begrijpen.
5 *eerlijk:* eerbaar, fatsoenlijk; ‘van eerlijke middelen’: financieel solide.
6 *middelen:* vermogen; *zich draeghen:* zich gedragen, leven.
11 *eenvoudigheit:* argeloosheid, onergdenkendheid; *ingelejdt:* bedrogen (WNT *inleiden* 1780 1e al.).
12 *Mits alle 't welke:* Door dit alles.
17 *onvertooghen:* ogenblikkelijk, zonder uitstel (WNT *onvertogen* 2140 B 1).
19 *tijdlijk:* aards.
23 *zoo diep:* even diep.
24 *Virtus etc.:* Virtus sibimet pulcherrima merces: ‘De deugd is zichzelve haar schoonste beloning’ Silius Italicus, *Punica* 13, 663.

705 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Die wat brengt, is welkoom, zeit men: ende had ik daerom gedacht
[3] UE op morghen 't bijgaende bladt te behandighen. Maer bejde[3]
[4] onze jongste kinderen heden ziek geworden, klaeghende weldigh[4]
[5] in 't hooft, ende koortsigh schijnende, benoodighen ons de rejze[5]
[6] ujt te stellen; tot beter geleghenheit. Godt geeve dat ze haest[6]
[7] koome, ende houde U E, met alle de haeren, in zijn' heilighe hoede,
[8] nevens hartlijke groete en gebiedenis,[8]

[9] Monsr mon frere, van

[10] U E

[11] Verplichten, dienstwillighsten

[12] broeder

[13] P C Hóóft.

[12] Zeer haestigh, van den

[13] H.t. Mujden, 4 Junij. 1635.

Lopende zaken.

Eindnoten:

3 *bladt:* Tacitus; *behandighen:* overhandigen.
4 *geworden (zijnde), klaeghende, schijnende:* appositieve part. constr.
5 *benoodighen:* noodzaken.
6 *haest:* spoedig.
8 *nevens:* de slotzin is een anacolouth.

* Origineel. UBA II C 13.59.

706 *Ed^e erntfeste, Hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren, Mijne Heeren, d'Eerste ende andre Raeden ende meestren van de Rek^e der Graeflijkheit van Hollandt, In Den Haeghe.*

*

(*Rekenkamer:* Den Bailliu van Goijlandt, Drost ende Casteleijn tot Muijden P.C. Hooft beroerende de reparatien vanden huijze tot Muijden)
Loont.

[1] Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren,

[2] Deze is om aen U.Ed.Mo. te riekten de beraeminge der reparatie-
[3] kosten, noodigh gedaen aen den hujze te Mujden, in dezen loopen-
[4] den jaere: met dienstighe bede, dat U.Ed.Mo. gelieve met den[4]
[5] eersten daerop ordre te verleenen; ende dat Godt almaghtigh[5]
[6] U.Ed.Mo. altijds in gelukzaelighe regeeringe bewaere, ende in
[7] haere goede gratie,

[8] Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren,

[9] Uwer Ed. Mo.

[10] Onderdaensten, dienstw^sten

[11] P C Hóóft.

[12] Van den Hujze te Mujden, vj Junij, *a* 1635.

Eindnoten:

4 *met den eersten:* zo spoedig mogelijk.
5 *daerop ordre verleene:* daartoe bevel geve.

* Origineel. ARA. Rekenkamer van de Domeinen in Holland. Ingekomen stukken 482.

707 (*P.C. Hooft aan J. Baak*).

*

[1] Monsr mon frere,

[2] Op gister morghen waeren onze kindren in staet, die eenen dagh
[3] onzes afwezens te lijden scheen. Derhalven had liever met eenigh
[4] pak van zorghe te rejzen, dan te faelen aen mijn voorgangen[4]
[5] schrijven. Mij en gebeurde nocht U.E. nochte den ouwden man,[5]
[6] dien ik hoopte daer af aengesproken te zijn, aen te treffen; ende[6]
[7] moejde de verloore togh t. Niettemin 't swaerst behoort meest te
[8] weghen: ende kan ook zijn, dat mijn dienaer quaelijk verstaen is
[9] oft heeft. In allen gevalle voldoet U.E. mij 't over. Ik heb den[9]
[10] zilversmit gezeidt, dat zijn vaeder, dien hij verklaerde noch sterk
[11] genoegh te zijn om te Muiden, te voete te koomen, mij aengenaem
[12] zijn zal: voorneemlijk in U.E. gezelschap. Mij benieuwt, dat U.E.[12]
[13] niet nieuws heeft: mits onze veerlujden hier verbreeden, dat de[13]
[14] straeten t' Amsterdam vol zijn van 't beleg der stadt Antwerpen.
[15] Ende zoud' het daer al op geweer gestelt wezen, tot jongens van 13[15]
[16] jaeren toe. Waer te wenschen dat het daer op aenquaem. Den wijn[16]
[17] hebben wij ontfangen: zullen daermede U.E. lesse volghen; ende
[18] danken U E, samt Dirk Haek voor de moejte. Gelieve met den in-[18]
[19] gesloten 't geldt te laeten haelen van Carel van der Wijen. 'T boek[19]
[20] van Haerlem gaet ook hier bij, en dankzegging voor de leeners.
[21] Met onze kindren ist vast alleens; koortsigh tegens den avondt.[21]
[22] Godt verleene hun 't zaelighste: ons ende U.E. desgelijx, aen de
[23] welke, nae groet en eerbiedenis zich ten hartlijksten beveelt,

[24] Monsr et frere,

[25] U E.

[26] Verplichte dienstw[e] Broeder

[27] P C Hóóft.

[26] Vanden Hujze te Mujden,

[27] 6 Junij 1635.

[28] Bidde, dat d'ingevouwene in zekerheit op den Haeghe moghen
[30] bestelt werden. Zoo eenigh vrundt derwaerts ging, waere goedt,
[31] denzelven, dien aen den Heere Reighersbergh mede te geeven; al[31]

* Origineel. UBA II C 13.58.

[32] zoud' het een' dagh laeter aenloopen.

Vervolg.

Eindnoten:

4 nl. het bijgaande blad te overhandigen.
5 *gebeurde:* viel mij ten deel, ik trof aan.
6 *dien...zijn:* met wie ik hoopte dat een afspraak gemaakt was; *ende (mij) enz.:* en ik had het land over de vergeefse reis.
9 oft (quaelijk verstaen) heeft; *t' over:* rijkelijk.
12 *Mij benieuwt:* Het verbaast mij.
13 *verbreeden, verbreiden:* rondvertellen.
15 *het is daer al op geweer gestelt:* het is daar in staat van verdediging, mobilisatie, gebracht.
16 *dat...aenquaem:* dat het daarop uitliep (WNT *aankomen* Suppl. 88 II 1).
18 *den ingesloten:* blijkbaar een betalingsorder aan C. v.d. Wijen.
19 *'T boek van Haerlem:* Ampsing, vgl. *697*.
21 *vast alleens:* aldoor hetzelfde.
31 *dien aan den Heere Reighersbergh: 708*, ook veiligheidshalve in het Latijn.

708 *Aenden Heere Niclaes van Reighersbergh, Raedt in den Hooghen Raede.*

*

[1] Honorifica illa, Nobil^{me} Ampl^{meque} Domine, de me judicia affectui
[2] humanitatique tuae debeo. Quibus si tenuitas mea re, ut animo,
[3] respondere queat, sim ne plus nimio mihi plausurus, nescio. At
[4] quomodo mihi decenter aditum ad innotescendum Illmo illi viro[4]
[5] pararem, non repperi. Caeterùm, quae sollicitè, nec minus cautè
[6] mones, promtè, quantum in me fuit, executus sum. Cognovique
[7] eadem et aliis, praesertim uni, ex asseclis ipsius, cordi fuisse, qui
[8] meis, ad destinata, opportunè viam stravit; cuique isti sese virtutum[8]
[9] communis illius amici praebuere assertores satis strennuos; adeò ut[9]
[10] Ill^{mus} ille Dominus adactus fuerit palam profiteri, cumulatum se
[11] gaudio, quod tot talesque, eo in loco, obvios habuisset, qui admi-[11]
[12] randas ingenij dotes, egregiaque in Remp. merita nostri illius
[13] testari praedicareque non dubitarent: etiamsi jampridem explora-
[14] tum haberet, plurimos Ordinum in eadem esse sententia. Quin et in
[15] has voces ultrò prorupit: Ego verò captus acerrimae mentis mira-
[16] culis, innocentissimisque morum illecebris, si aequè ac omnium
[17] aliorum, etiam linguae, rituumque nostratium peritus esset, omninò
[18] illum mihi consortem muneris adsciscerem. Nec defuere sanè pa-
[19] ribus officijs bini literarum antistites: ut nec unquam ijs, quae tibi[19]
[20] tuisque conducere possint (innuas modo) pro virium modulo
[21] defuturus est,

[22] Nob^{mae} Amplitudinis tuae,

[23] Observantissimus, eidemque

[25] addict^{mus},

[26] P.C. Hoofdius.

[25] Mudae, in arce, Postridie

[26] Nonas Junias. MDCXXXV.

VERTALING

Die beoordelingen van mij, zo eervol, heb ik aan uw welwillendheid en minzaamheid te danken. Als daaraan mijn geringheid, gelijk in bedoelen, ook in feite vermag te beantwoorden, weet ik niet, of ik niet met mijzelven al te zeer hoogingenomen zal zijn. Op wat voor wijs ik echter voeglijk mij den toegang kon bereiden ten einde te

* Minuut. UBA II C 11.271.

worden voorgesteld aan genen Hoogdoorluchten man, heb ik niet kunnen bedenken. Voor het overige heb ik, wat ge vol zorg en niet minder behoedzaam raadt, prompt, voorzover het hing aan mij, ten uitvoer gebracht. En ik heb opgemerkt, dat dezelfde gedachten ook anderen, in het bijzonder iemand uit het eigen gevolg van die persoon zeer sympathiek zijn geweest, iemand, die den mijnen op

een manier, voor ons oogmerk zeer gelegen, den weg heeft gebaand; en ten overstaan van wien dezen zich heel flinke verdedigers van de voortreffelijkheden van den bewusten gemeenschappelijken vriend hebben betoond, zozeer, dat gene Hoogdoorluchte Heer zich gedrongen heeft gevoeld, het openlijk uit te spreken, dat hij overstelpt was van vreugde, dat hij zovelen en zo hoog gequalificeerden te dier plaatse had mogen ontmoeten, die niet schroomden, de bewonderenswaardige gaven van hoofd en hart en de uitstekende verdiensten terzake van het gemenebest van dien vriend van ons te betuigen en te roemen, ook al gold het voor hem reeds lang als uitgemaakte zaak, dat talrijke leden der Staten van hetzelfde gevoelen waren. Ja, hij liet zich zover gaan, dat hij kwam tot deze uitspraak: 'Ik voor mij ben zo getroffen door het miraculeuze van zijn scherpen geest en de onbaatzuchtige innemendheid van zijn karakter, dat, indien hij in gelijke mate als van al het andere ook van de taal en de gebruiken mijner landgenoten op de hoogte was, ik hem beslist als medewerker in mijn taak aan mij zou verbinden'. En zeker zijn bij gelijksoortige diensten niet in gebreke gebleven twee coryphaeën der letteren tegelijk, zoals bij die, welke wellicht aan u of aan de uwen van nut kunnen zijn (geeft gij slechts een wenk), naar de geringe mate zijner krachten nimmer in gebreke zal blijven

van uwe Hoogedele Aanzienlijkheid de zeer toegewijde en Derzelve zeer toegedane
P.C. Hooft.

Te Muyden op het Slot, 6 juni 1635.

Eindnoten:

4 Oxenstern; zie *703*.
8 O.a. Baak, P. Hasselaar.
9 Grotius.
11 Amsterdam.
19 *officiis:* aan Augustus; *antistites:* Horatius en Vergilius.

709 (*P.C. Hooft aan J. Baak*).

*
(*Baak:* Muijden - 1635 beant*w* 22 Junij)

[1] Monsr mon frere,

[2] UE brief van eergister heeft in 't breede voor 't swijghen der voor-
[3] gange daeghen gesprooken. Gister gink een der mijne van hier,
[4] met eenen op den Haeghe daerin, dien, ik hoope, UE zal ontfangen
[5] hebben. Ujt S^{r} vander Wijen hooren wij, dat de maer van Naemen
[6] zoo goedt niet is. Ujt mijnen swaegher Hasselaer verstonden wij
[7] nochtans, die 's vrijdaghs hier was, dat de Burghvooghdt dier
[8] plaetse, als stedehouder des Hartoghen van Aerschot, misnoeght is,[8]
[9] ende zijnen sterker op 't slot niet laeten wil, dat hij zeidt voor den
[10] Koning te houden; in de stadt jae. Nu magh men hoopen, dat hier[10]
[11] eenighe overlevering ujt volghen zal: ende hij dat noch wat aenzien
[12] wil, op geval oft het den onzen zoo wel gaen zal, als men zich in-
[13] beeldt. Maer alles loopt van geen leijen dak af, als men gewaent
[14] had. Dat Namen, als men des meester wierd, voor ons zouw zijn,
[15] geloof ik niet. Men spreekt 'er een' andre taele. Ook lujdt de
[16] Fransche verklaering, dat die M^{t} niet voor heeft Brabandt te be-
[17] heeren, dan alleenlijk van de Spanjaerts te vrijen. Van alle de rest
[18] swijght zij. Hoe 't daer meê gaen wil, daer valt wat op te spieghelen.
[19] Altijds dat wij Fransch zouden werden, geloof ik noch in lange
[20] niet: lujstre ondertussen nae alles wat UE hooren zal, ende dank
[21] haer hartlijk voorde noodighing. 'T moght wel dat wij haest eens
[22] tot mijn swaeghers Cloek ontboden wierden, die een kopper in den[22]
[23] zin heeft: ende dat wij UE dan ook de penning gunden. *Ik wiste*[23]
[24] *zeer geirne, hoe eer hoe liever, wat de Maekelaers der vaste goedren ten*
[25] *hondert genieten, voor 't verkoopen*. Gelijk de paerden op de lucht der
[26] stalle, en de kindren op den heilighavont aendraeven, heb ik mij[26]
[27] gespoejt met de Historien van Tacitus af te doen; ende zeind' 'er
[28] hier 't lest van. Nu resten de kleene werxkens: ende met het vordren[28]
[29] der zelve ook te toonen de goede geneghenheit, die mij doet UE
[30] met alle de haeren, nae groete en gebiedenis, den almoghenden
[31] beveelen, ende in haere goede gunste,

[32] Monsr mon frère,

[33] U E

* Origineel UBA II C 13.57.

[34] Verplichten dienstw[sten]

[35] Broeder

[36] P C Hóóft.

[34] Van den H.t.Mujden,

[35] 17 Junij. 1635.

Nieuws van den dag.

Eindnoten:

8 de hertog van Aerschot werd in Madrid gevangen gehouden, vgl. *650*.

10 *in de stadt jae:* daar de citadel de stad beheerst, wil de burchtvoogd wel sterkere troepen in de stad toelaten.

22 *kopper:* feestmaaltijd, oorspronkelijk van een bij elkaar behorende groep: een gildebestuur, een schutterscompagnie enz.

23 de penning gunnen. WNT (1931) *penning* 1089 2e al. verklaart de uitdr. als zich aanbevelen, de klandizie geven; WNT (1941) *kopper (I)* 5566 geeft deze plaats met de onderstelling, dat de kopper een feestmaal is als boven aangeduid, dat bekostigd werd door een inzameling van ‘penningen’ = geld, onder de deelnemers. Het lijkt echter onwaarschijnlijk, dat ‘gunnen’ iets anders bedoelt te zeggen dan: wij nodigen u uit: ‘wij’ kunnen Cloek en Hooft zijn, maar ook Hooft en Leonora, die een goed woord bij Cloek doen.

26 *heilighavont:* feestavond.

28 *de kleene werxkens:* Germania, Agricola.

710 [J. v.d. Vondel aan P.C. Hooft]

*

Vondel stuurt Hooft een afschrift van een brief van Hugo de Groot aan hem, gedateerd Parijs 5 juni 1635, waarin hij o.a. vragen beantwoordt die Vondel terwille van zijn Constantinade gedaan had. V. voegt aan het afschrift een naschrift toe dat op De Groot's tekst slaat, het blijkt niet waarom hij dit aan Hooft stuurt. Zie *Vondelbrieven* ed. J.F.M. Sterck, Amsterdam-Sloterdijk 1935, blz. 81 v.

[1] tloopen met de wagen, singen/snaerspelen was bij de Griecken/edel,
[2] bij de Romeinen onedel/en veracht.

[3] doch bedanck de heer Barleus seer/van het toesenden van sijn oratie[3]
[4] over de/wonderlijckheden der menschelijcke siele/tselve wordt hier
[5] seer gelesen en gepresen/dit most ick uwe E mede deelen en blijve
[6] uwer E. gewillige dienaer

[7] J.V. Vondel.

[8] t Amsterdam 1635 den 18 Junij

[9] Aen mijn heer den Heer

[10] P. Cornelisz. Hooft

[11] Drost te Muyden

Eindnoten:

3 *oratie: Oratio de animae humanae admirandis*, in februari 1635 gehouden.

* Hs. UBL. Pap. 2.

711 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3 tot Amsterdam*

*
Port.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Hoewel mij door mijnen swaegher Schujl, ende Carel vander
[3] Wijen, de sweevende geruchten, ende gedrukte briefkens van[3]
[4] Antwerpen, zijn toegevejrdight; zoo en laete daerom niet nae UE
[5] schrijven te verlangen. UE placht geen swijgher te wezen, in zulke
[6] geleghenheit. Verwachte dan in wissel van 't bijgaende bladt ujt
[7] Tacitus, wat men aldaer magh hooren van de groote togh: bidde[7]
[8] ook den ingeslooten op den Haeghe te doen bestellen, ende Godt
[9] den almaghtighen U E, met Joffr^e Zuster ende alle de haeren, in eere
[10] en voorspoedt te bewaeren; gelijk van harte wenscht,

[11] Monsr mon Frere,

[12] U.E.

[13] Verplichte, dienstw^ste broeder

[14] P C Hóóft.

[15] U.E. vermaende, laestmaels hier zijnde, van mij pennen te bestellen,
[16] ik had op de tonge dat aen te neemen, als die wel van doen hebben-[16]
[17] de, ende daer viel ijet anders voor dat het mij ujt den gedachte
[18] sloegh. Gelieve t'mijner kost eenighe schaften te koopen ende te[18]
[19] snijden. Zoo UE zelf die brengt, zullen te welkoomer wezen.

Lopende zaken.

Eindnoten:

3 *gedrukte briefkens van Antwerpen:* blijkbaar nieuwsbulletins.
7 *de groote togh*, vgl. *712*.
16 *vermaende:* sprak; *als...hebbende:* daar ik die erg nodig had.
18 *schaft:* schacht, penneschacht.

* Origineel. UBA II C 13.51.
Datum op grond van de inhoud: tussen 17 en 22 juni 1635.

712 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, in 't oudemannenhujs, in N° 3, tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Dank hebbe UE voor 't bestellen der pennen, die gisteravont te[2]
[3] spaede quaemen, om te werk gestelt te worden tot het bijgaende[3]
[4] voorschrijven. UE gelieve 't te zien, ende zorghvuldelijk te slujten,
[5] om zijn vrij spreeken, dat erghens quaelijk smaeken moght. Ik[5]
[6] helpe den man met al mijn hart, ende zaeghe 't niet bindender in te[6]
[7] stellen, zonder sweem nae mistrouwen aen liefde der gerechtigheit
[8] van dien eerlijken Heere. Eergister was hier mijn swaegher Hasse-[8]
[9] laer, ende melde vast het zelfste van UE brief: ujtgezejdt, dat[9]
[10] d'eerste schrik der Brabandren zoo verre bedaerdt was, dat de
[11] waeghens, om vluchten, die 60 gl gegolden hadden, weder op den
[12] ouwden prijs waeren. Neef Quignet quam dien avont, om heden[12]
[13] met onze dochter naer Iselstein te gaen, ende verklaerde, dat ver-
[14] scheide lujden al weder van Antwerpen nae Brussel getoghen
[15] waeren: dat ook zijn' Vorst. doorl. den H. Knuit, belejdt bij 26[15]
[16] paerden, in maghtigh gevaer, over de hejde nae Berghen op Zoom[16]
[17] gezonden had, om van daer, over Zeelandt, zich nae Vrankrijk te
[18] spoeijen, ende te doen haesten de troepen, die op de grenzen van
[19] Walslandt leggen. Moghen d'onzen haere koomst aftoeven, waer
[20] te hoopen dat zij meester van eenighen oeverkant aen ginszijde der
[21] Schelde zouden werden, ende ons den wegh derwaerts veilighen.
[22] Deze dingen drukken mij, zoo, dat ik ze met geweldt verwerpen[22]
[23] moet, om gerusten slaep te genieten. Wel is 'er aen, die 't zacht[23]
[24] opneemen kan. Het aenteekenen ende noch niet verbeurt maeken[24]
[25] der Spaensche goedren in Vrankrijk, vind' ik gerijmt. Wie weet[25]
[26] noch welker onderzaeten daer bij de meeste schaede zouden lijden?
[27] Dat dient eerst onderzocht. moghelijk wacht men met eenen, oft[27]
[28] het werk stujten, ende daer ujt eenigh verdragh moghte sprujten.

* Origineel. KA CLXXI ab 114.

[29] + Maer zoo de Spaenschen dit bedrijf voor geen' vredebreuk neemen,[29]
[30] daer bij gevoeght het ontzeg, gedaen door eenen heeroudt binnen[30]
[31] Brussel, zij moghen, gelieft het hun, wel houden dat de pais noch[31]
[32] dujrt als de Franchojs hun van alle zijden in 't landt zal vallen: ende

+Ook, dunkt my, zoud' het zeer hardt zijn verbeurt te maeken goedren, daer gekoomen, met vertrouwen op den pais, gedujrende de zelve: zoo dat daermede bescheidentlijker behoort gehandelt te worden; naerdat de Spaenschen zich zullen aenstellen.

[33] kunnen 't dujden op hulpbewijs aen ons. Het neemen der schepen[33]
[34] door de Dujnkerkers betoont mij genoegh dat de vijantschap is
[35] aengevangen. Thans was hier, heen en weder, mijn swaegher[35]
[36] Schujl; die had gehoort dat d'onzen opbraeken, zonder te weeten
[37] waer heenen 't gemeent was. De brieven van dezen avont zullen
[38] 't UE zeggen; ende mij morghen (verwacht ik) die van UE de-
[39] welke met alle de haeren, den almoghenden bevolen zij, nevens
[40] welhartlijke groet ende gebiedenis

[41] Monsr mon frere, van

[42] Uwer E.

[43] Verplichte dienstw^{e} broeder

[44] P C Hóóft.

[43] Van den H.t. Mujden.

[44] 22 Junij. 1635.

Berichten over de veldtocht in België, waarbij Tienen verbrand en Leuven tevergeefs ingesloten werd. Echec, vooral voor de deelnemende Franse troepen.

Eindnoten:

2 *bestellen:* zorgen voor.
3 *tot:* voor.
5 *vrij:* vrijuit, openlijk.
6 *den man:* Van der Kindert; *zaeghe...stellen:* zou geen kans zien het dringender te formuleren.
8 *eerlijk:* fatsoenlijk; *Heere:* Van Reigersbergh.
9 *vast het zelfste van:* net hetzelfde als.
12 *Neef Quignet:* familie van de Van Surcks.
15 Johan de Knuijt was de vertegenwoordiger van de Prins als Eerste Edele van Zeeland.
16 *over de hejde:* met vermijding van wegen.
22 *verwerpen:* van mij afzetten.
23 *Wel...aen:* Gelukkig hij.
24 *aenteekenen:* registreren.
25 *gerijmt:* logisch.
27 *oft het werk stujten moghte:* of de zaak soms zou blijven steken (WNT *stuiten (I)* 302 B 3).
29 Hooft bepleit dat Frankrijk moeilijk Spaanse bezittingen kan confisqueren die tijdens de vrede en in vertrouwen daarop, naar Frankrijk gebracht zijn.
i.m. *bescheidentlijker:* gematigder (WNT *bescheiden (I)* 1959 3).
i.m. *naer...aenstellen:* al naar gelang de Spanjaarden te werk zullen gaan, zich zullen gedragen (WNT Suppl. *aanstellen* 155 II).
dit bedrijf: deze handelwijze (van de Fransen).
30 *ontzeg:* oorlogsverklaring.
31 *gelieft het hun:* als 't hun aanstaat; *houden:* aannemen, het ervoor houden.

33 *dujden:* uitleggen, de naam geven van.
35 *Thans:* Zo pas; *heen en weder:* op een dag heen en weer.

713 *Aen den Heere Niclaes van Reighersbergh, Raedt in den Hooghen Raede.*

*

[1] Ed^e^ &c.

[2] Den mijnen van den zesten dezer, gezonden in antwoordt op
[3] U.Ed. laesten, naer Amsterdam, met orde om in zekerheit voort[3]
[4] bestelt te werden, acht ik dat U.Ed. door den H. vander Mejde,[4]
[5] G^n1^ van de Munte zal hebben ontfangen. Deze nu is ten verzoeke
[6] van Sr Pieter van der Kindert, van wiens zaeke ik U.Ed. over een'[6]
[7] wijle breeder geschreven en gesprooken heb. Dezelve, zoo ik bericht[7]
[8] ben, staet althans om eerstdaeghs ujtgewezen te werden: zoude mij[8]
[9] nochtans ontzien, haer op nieuw lastigh te vallen, 't en deede de[9]
[10] goede ende beproefde vrundschap, samt het medelijden dat ik
[11] hebbe met hem ende zijn zoo swaer en deerlijk een ongeluk; ende[11]
[12] 't vast gevoelen van mijne swaeghers Cloek ende Baak, bejde ge-[12]
[13] bezight over deze dingen, dat hij snoodelijk verkloekt, bijgebraght,[13]
[14] en ingelejdt is. Doch wat daer af zij, zal U.Ed. al te veel beter[14]
[15] weeten t'ontdekken: gelijk ik weete dat zij in geenen gebreeke zijn
[16] zal van de gerechtigheit te handthaeven. Echter gelieve 't uwer Ed.
[17] aen mijne geneghenheit ende plicht t' hemwaerts te vergeeven, dat[17]
[18] ik mij niet onthouden kan van deze stoffe, op 't nedrighst, ende niet
[19] te min met alle moghelijke vierigheit, U.Ed. aen te beveelen: ten[19]
[20] einde U.Ed. gedient zij te beijvren, dat het verlank der zelve, daer
[21] een maghtigh deel zijner welwaert aen hangt, ten rijpsten betraght[21]
[22] en overwoghen werde. Van dank, erkentenis, oft wederdienst van
[23] mijner zijde te vermaenen, waer mijner geringheit te veel ende
[24] uwer edelmoedigheit te kort gedaen. Ook kan ik derzelve, ujt[24]
[25] zorghe voor woordfael ten aenzien mijns onvermoghens, nemmer
[26] zoo veel aenbieden, als haer altijds zal schuldigh blijven,
[27] Ed^e^ &c.

[28] Uwer Ed.

[29] Onderdaenste, toegedaenste

[30] dienaer

[31] P C Hóóft.

[30] Van den Hujze te Mujden,

* Minuut. UBA II C 11.272.

[31] 22 Junij. 1635.

Voorschrijven voor P. van der Kindert.

Eindnoten:

3 *orde:* opdracht.
4 *in zekerheit:* veilig.
6 *over een wijle:* vgl. *704*, r. 2.
7 *Dezelve staet...werden:* Die (zaak) zal nu eerstdaags door een vonnis beslist worden (WNT *staan* 67-68).
8 *mij ontzien:* niet durven.
9 *'t en deede:* dede het niet, als het niet deed, als er niet de invloed was van.
11 *zo een*, in moderne spreektaal *zo'n*, gevolgd door een adjectief, heeft bij Hooft nog de vorm *zo* of *dus* + *adj.* + *een* (‘dus swaer een straf’). Hier gaat er een bez. vnw. voorop en zijn er twee adjectieven, zonder dat de constructie uit elkaar valt.
12 *bejde...dingen:* die zich beiden met deze zaken bezighouden.
13 *verkloeken:* verschalken (U.W. *verkloeken* 215); *bijbrengen:* misleiden (WNT *bijbrengen* 2593 C).
14 *inleiden:* beetnemen (WNT *inleiden* 1780 1e al.); *wat daer af zij:* hoe dat zit; *al te veel:* heel veel.
17 *t' hemwaerts:* voor hem, v.d.K.
19 *ten einde U.Ed. gedient zij:* opdat het u moge behagen.
21 *ten rijpsten:* zeer rijpelijk; *betraght:* in ogenschouw genomen.
24 *ujt zorghe...onvermoghens:* uit vrees dat mijn woorden te kort zullen schieten om mijn onvermogen te schetsen.

714 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Dat de tijdingen, die men alsnoch heeft, niet veel te oordeelen[2]
[3] geeven van de ujtkoomst der zaeken, zie ik ujt schrijven van mijnen
[4] swaegher Schujl, ende eenighe gedrukte afschriften van brieven ujt[4]
[5] Antwerpen, die mij S^r vander Wijen heden toegezonden heeft.
[6] Echter dunkt mij vreemdt, dat U.E. traegheit in 't schrijven de
[7] mijne te boven gaet, gelijk 't bijgaende bladt UE overtujghen zal.[7]
[8] Dank hebbe zij, daerentussen voor den brief van Zondaeghe, ende[8]
[9] den bijgevoeghden ham, dien wij hoopen dat U.E. met Joffr^e
[10] moeder ende frere van Erp eens zullen koomen helpen verzoeken.[10]
[11] Gelieve maer tijdt te stellen, ende zullen hartlijk welkoom wezen,[11]
[12] aen den geenen die U.E. hiermede Gode beveelt, ende zich zelven
[13] in UE goede gunste, nevens zijn' hartlijkste gebiedenis, als,
[14] Monsr et frere,

[15] U.E.

[16] Verplichte, dienstw^ste broeder

[17] P C Hóóft.

[16] Ter vlucht, van den

[17] H.t.Mujden,

[18] 28 Junij. 1635.

Lopende zaken. Hooft vermeldt op 28 juni precies dezelfde nieuwsbronnen als in *711*, die ongedateerd is. Toch zijn het niet dezelfde berichten, want voor de in *711* gevraagde pennen bedankt hij in *712*, op 22 juni. De bronnen zijn dus blijven vloeien.

Eindnoten:

2 *alsnoch:* tot dusver.

* Origineel. UBA II C 13.56.

4 gedrukte...Antwerpen, vgl. *711* r. 3.
7 *gelijk...zal:* zoals het ingesloten blad (Tacitus) u overtuigend tonen zal.
8 *zij:* u.
10 *verzoeken:* proeven, proberen.
11 ende (U.E.E., Mem. 6).

715 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Twee brieven komt UE aen mij ten achteren. Met deze ende 't geen[2]
[3] 'er bij gaet, hoop ik de rekening effen staen zal. Quellen mij zinkin-[3]
[4] gen van kaekelzucht, U E. gelieve 't te vergeeven, aen den geenen
[5] die ze gaedert, om dat hij ze daeghelijx niet loozen kan ter Borze[5]
[6] en op den Dam. UE zeidt wel de waerheit daer aen, dat de tijdingen
[7] sulks swindelen, en hassebassen, met elkandre te heeten lieghen,[7]
[8] dat 'er eenen 't hooft af ommeloopen zouw, 't welk beter verhoedt
[9] waer. Maer ik gaf eens eenen, die des op mij verzocht, tot zin-
[10] spreuk: De werelt dwerelt. Zoo doet ze zeker, ende wij zijn 'er in.[10]
[11] Laet ons dan meê dwerlen op haeren dril. De strakheit der daege-[11]
[12] lijksche beezigheden dient altemets ujtgespannen. Maer dat wij zoo
[13] strijdende maeren krijghen, daer nocht Brabandt, nocht Vrankrijk[13]
[14] zoo verre lejdt als Japon, zoude mij bevremden, hadd' ik mijn'[14]
[15] zaelighe moeder niet hooren vertellen; hoe, als Alva voor Haerlem
[16] lagh, bij wijlen driemaels, op eenen dagh, gerucht van d'opgift dier[16]
[17] stadt, t' Amsterdam quam; ende altijds 't jongste waer moest zijn,[17]
[18] tot het naeste toe, dat men, daer aen, hoorde. Zoo veele leughe-
[19] tijdingen in zoo kort een' tijdt, ende drie mijlen weeghs. Dat Sint[19]
[20] Omar beleghert zij, kan quaelijk in mij koomen; ten eersten om
[21] dat UE meldt, dat de boode op 't kerkhof is; ten andren, om dat mij[21]
[22] de plaets te gering dunkt, doch ken ze niet dan bij gissing; ten
[23] derden, om dat ik achte, zoo daer Heirkracht ontrent waer, 't kon[23]
[24] niet verhoolen, nochte wij zonder zekerheit van dien blijven.
[25] Anderszins, om wat te kouten a veue de pais, zeggen de Franchoj-
[26] zen; 't welk mij dunkt zoo veel te wezen, als oft wij zejden, nae dat
[27] de marsklimmer ujt der zee, van eenigh landt oordeelen kan; ik
[28] houd' het daer voor, dat het stuk met geen enkel intrekken, al is[28]
[29] men schoon de sterkst, te slechten is. Want de swakste parthij kan
[30] quaelijk tot slagh gedwongen worden, zoo lang als hij stroomen en
[31] steden tot rug en toeverlaet heeft. Waer ujt volght, zoo men ijets

* Origineel KA CLXXI ab 116.
Hs. Watervlek

bedrijven wil, dat men tot aentastnig oft beleg van plaetsen koomen[32]
moet. Jae al had men schoon den vijandt ujt den velde gedreeven,
zoo waer men echter benoodight de vestingen met gewelt aen te[34]
spreeken; ende dat genoeghzaem een' voor eene. Waer ujt te[35]
scheppen staet, dat de zaek noch veele voeten in d'aerde zouw
hebben, ende alzoo alles van geen leijen dak afloopen. Om landen
vol van welbewalde steden op een bot te bemeestren, zie ik noch[38]
niet anders dan dat men ze verwoesten moest, ende voorts de
grenzen slujten ende maghtighlijk bezet houden, om ze door noodt
en behoeftigheit alle te gelijk te doen swichten. Oft wij en de
Franchoisen te zaemen nu dit in onze handt hebben, daer van zij
het oordeel den belejdren des weldighen aenslaghs bevoolen.[43]
Immers, indien die, zonder den gemelden wegh in te gaen, kort[44]
afloopt, het zal mij meer nae wensch dan nae gissing gaen. Mij[45]
verwondert (ende zeid' het deez' daeghen tegens mijnen swaegher)[46]
dat de Heeren van Amsterdam niet maeken stips ende zekerlijk[47]
verkundschapt te zijn, van 't geene dat 'er omgaet. Zulke kosten,[48]
mijns bedunkens, zouden niet ijdel zijn, nochte alleenlijk dienen tot
verzaeding van nieuwsgierigheit. Oogh in 't zeil te houden, komt
altijds wel te pas, ende die kennis van zaeken heeft, kan, daer 't[51]
slaeght, met achtbaerheit spreeken en raedtgeven. 't Geldt zeker
geen kleentjen: een' groote kreuk, ten besten oft ten arghsten, moet[53]
de ujtkoomst, aen 's lands zaeken geeven. De Burgerm[r] Vlaeming,[54]
is 't waer dat het ujt zijner E mondt komt, zal, meen ik, UE niet
heelen 't geen de Raedtpensionaris ujt Paris schrijft, noopende 't[56]
breeken oft niet van dien Koning, tegens Spanjen. Schreumt U E[57]
de zijne daerom aen te spreeken, gelieve mijnen swaegher Hasse-
laer, ujt mijnen naeme te begroeten, ende te verzoeken, dat hij UE
bijzette 't geen men weeten magh, om het mij over te brieven.[60]
Want heel goedt schrijfs is hij zelf niet; behalven dat lujden die in[61]
regeering zijn, met rede aenstoot in schrijven van Landtzaeken[62]
vinden. Want woorden zijn swaejbaer, de letter staet pal, ende is[63]
aen vreemde ujtleggingen onderworpen. Daer mij meest nae ver-[64]
langt, is te weeten oft 'er noch andre Franschen schaeren, ontrent
de Walsche grenzen, op de been, oft ook in aentoght zijn. Want[66]
van daer moest, dunkt mij, den aemtoght koomen. Anders, ducht[67]
ik. Zotte zorghen van mij. Maer wie kan den bevreesden beneemen,[68]
dat hij met de rug tegens 't hoogher boordt drukt als 't schip helt;
zonder te denken, dat zijn' voeten zoo veel tegenshouden, als zijn'[70]
schouders vordren, wen hij zich t'schoor stelt. Ik wil gaen wijzer[71]
worden, ende laeten den wondtheeler met het zeer bewerden:[72]
denkende van de aertsche Goden, gelijk van den hemelschen, dat zij

[74] weeten hoe men 't aenleggen moet, al komt het met ons begrip niet
[75] over een: ende zeggende in mijnen geest; Heeren, uwe oordeelen
[76] zijn een groote afgrondt. Noodigh oft nut werk gaet voor: Maer
[77] als 't 'er met UE anders uit vallen magh, een briefpraetjen zal mij[77]
[78] zeer welkoom wezen. In 't verwachten van dien tegens dinxdagh,[78]
[79] beveel ik U E, met Joffr[e] zuster ende alle die haer lief zijn, den
[80] almoghenden, samt in der zelve goede gunste, van heelen harte,
[81] Monsr mon frere,

[82] U.E.

[83] Verplichten dienstw[sten]

[84] broeder

[85] P C Hóóft.

[84] Van den Hujze te Muj-

[85] den, j. Julij. 1635.

Beschouwingen over de militaire toestand.

Eindnoten:

2 *ten achteren:* te kort.
3 *hoop ik* (dat) Mem. 7); *zinkingen:* aanvallen, ziekelijke buien.
5 *gaedert:* verzamelt; *Borze:* Baak kwam daar als koopman dagelijks.
7 *zulks swindelen, en hassebassen:* zo harrewarren en strijden (U.W. *zwindelen* 407; WNT *hassebassen* 113 2).
10 *dwerelt:* dwarrelt. Vs. 15 uit Vondel's *Kinderlijck* komt hiermee overeen. Het is volgens WB III 388 van 1632. Deze plaats in *715* pleit ervoor dat Hooft het niet kende, en laat de mogelijkheid open dat Vondel degeen was, aan wie Hooft de spreuk gegeven had, wat hij dan vergeten was.
11 *dril:* draai (WNT *dril (I)* 3361 2).
13 *daer:* terwijl toch.
14 *mijn' zaelighe moeder:* mijn moeder z.g.
16 *d' opgift:* de overgave.
17 *'t jongste...hoorde:* het laatste (bericht) waar moest zijn; tot het volgende dat men daarna hoorde.
19 *mijl* (vgl. *95*): 7,7 km. Met zulke grove maten kan men alleen ruw schatten.
21 *de bode is op 't kerkhof:* men kan het bericht dus niet controleren, men gelooft het niet. - N.B. De bestaande uitdrukking met dezelfde betekenis ‘en die het 't laatst vertelt, die leeft nog’ zou er bijzonder goed achter passen. Het eigenaardige *en* waarmee de tweede zegswijze begint, zou erdoor verklaard worden. Er is ook metrische parallellie en assonance.
23 *'t kon niet verhoolen (blijven):* overgang op hoofdzinscontr.
28 *dat het stuk te slechten is:* dat het werk (de strijd, de veldtocht) afgemaakt kan worden; *met geen enkel intrekken:* niet door alleen maar (het land) binnen te trekken; *al...sterkst:* ook al is men de sterkste. Vgl. r. 33.
32 *aentasting:* aanval (verrassing of berenning, onderscheiden van belegering).

34 *echter:* daarna; *benoodight:* genoodzaakt.
35 *genoeghzaem:* vrijwel (WNT *genoegzaam* 1569 B 2); *Waer...staet:* Waaruit men moet afleiden.
38 *op een bot:* ineens, met één slag (WNT *bot (I)* 672 2 a); *zie...anders:* zie ik geen ander middel.
43 *belejdren:* aanvoerders.
44 *kort:* snel.
45 *meer...gaen:* ik hoop het, maar geloof het niet.
46 vermoedelijk Hasselaer, vgl. r. 61.
47 *maeken:* zorgen.
48 *verkundschapt:* door boden ingelicht.
51 *daer 't slaeght:* als het gelegen komt, te stade komt (WNT *slagen* 1530 6).
53 *kleentjen:* kleinigheid; *een' groote kreuk:* een stevige opstopper; *ten besten oft ten arghsten:* tot ons voor- of tot ons nadeel.
54 Vlaeming, vgl. *247*.
56 *Raedtpensionaris:* Adriaen Pauw.
57 *breeken*, nl. van de vrede of de neutraliteit; *Schreumt...spreeken:* Als je er tegenop ziet, hem ernaar te vragen; *de zijne:* zijne edelheid, nl. Vlaeming.
60 *bijzette:* geve, zegge.
61 *goedt schrijfs:* een vlot schrijver; *in regeering:* Pieter Hasselaer was burgemeester.
62 *aenstoot vinden:* een tegenzin hebben (WNT *aanstoot* Suppl. 160 2a); *van:* over.
63 *swaejbaer:* draaibaar; *staet pal:* staat er vast, onveranderlijk.
64 *vreemde:* door anderen; *Daer:* Datgene, waar (-naar); *mij verlangt:* ik verlang.
66 *de Walsche grenzen:* de grenzen tussen Frankrijk en de Spaanse Nederlanden.
67 *aemtoght:* vrijheid van beweging; *Anders:* Zo niet, dan.
68 *den bevreesden beneemen:* iem. die bang is verhinderen.
70 *zoo veel:* evenveel.
71 *zich t' schoor stelt:* zich schrap zet.
72 *den wondtheeler:* de Prins.
77 *als 't 'er met U.E. anders uit vallen magh:* als er bij u tenminste tijd voor is, als je er tenminste tijd voor hebt.
78 *van dien:* van een praatje per brief.

716 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij t oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Wij zijn dan ujt den droom, met de vredebreuk van Vrankrijk,[2]
[3] maer 't is wonder, hoe een ding wezen wil. Zulke brieven aen[3]
[4] strandt gevischt? men moght het, nu 't geen sprookjen is, voor een'[4]
[5] gemaekte mouw houden. Niettemin, daer behoort veel toe, om[5]
[6] lujden te mompen die ooghen in de nek hebben. Mij gedenkt, dat
[7] Richardots berichtschrift, nae den handel van 't tienjaerigh be-[7]
[8] standt, te zijner herberghe gevonden wert, vergeeten in een' laede;[8]
[9] ende dat mijn zaelighe vaeder toen vertelde, hoe dat van Licester,
[10] voor zijn vertrek ujt Engelandt, ook erghens aengetroffen was bij
[11] geval, ende herwaerts over gezonden: 't welk dapper te pas quam.
[12] Want het beval hem de landen in hooghe overheit t'ontfangen[12]
[13] voor de koningin, indien hem bleek, dat zij zich zelf bedroopen[13]
[14] konden, ende d'oorloghskosten opbrengen, zonder dat zij daer ijet[14]
[15] in schoote. Zoud' het ons, als de dingen zoo stonden, niet wel ge-
[16] leeken hebben zoo goed' koop van de vrijheit te schejden? Koopt[16]
[17] ghij geen glas? zeggen de jongens. 'T schijnt dat het den gaeuwsten[17]
[18] ujt hunne gissing gaen kan, bij verzujm zoo wel als bij ongeval.[18]
[19] Maer overval van duisternis beval mij hier ujt te scheiden, als 'er
[20] moghelijk meer te maelen viel. Ten maele roept men mij ook; ik[20]
[21] Godt aen t'Uwer E. behoedenis, als die blijve,

[22] Monsr mon frere,

[23] U.E.

[24] Verplichte, dienstw^ste broeder

[25] P C Hóóft.

[24] Van den H.t. Mujden

[25] 6 Julij. 35

Vervolg.

* Origineel. KA CLXXIa^b 118.
Hs. Watervlek.

Eindnoten:

2 *vredebreuk:* met Spanje, 28 april 1635.
3 *brieven aan 't strandt gevischt:* een dergelijk gerucht niet in een bron bevestigd gevonden, aangetroffen.
4 *men moght het voor een gemaekte mouw houden:* het lijkt wel een doorgestoken kaart.
5 *lujden die enz.:* onduidelijk wie H. bedoelt.
7 *Richardot:* 1540-1609, chef-president van de Geheime Raad sed. 1597; vgl. *15; berichtschrift:* instructie; *tienjaerigh bestandt:* daarover liepen de onderhandelingen in Den Haag; later werd men het in Bergen op Zoom eens over het twaalfjarige.
8 *herbergh:* het huis waar bij gelogeerd had.
12 *de landen...ontfangen:* de soevereiniteit over de landen te aanvaarden.
13 *de koningin:* Elisabeth; *bedroopen:* hetz. als bedruipen: zichzelf kunnen redden.
14 *zonder...schoote:* zonder dat het haar geld kostte (WNT *schieten* 576 (15c) γ).
16 Koopt ghij enz. (vgl. *592*, Oudemans 156 en WNT *glas* 40) antwoord op een ongerijmde bewering.
17 *den gaeuwsten:* de schrandersten.
18 *ujt de gissing gaen:* tegenvallen, anders aflopen dan men denkt (WNT *gissing* 2397).
20 *maelen:* revelen, zaniken (WNT *malen (II)* 144).

717 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
(*Baak:* Muijden - 1635 9 Julij beant*w* 14 ditto)
Loont.

[1] Monsr et frere,

[2] Onvermaeklijke maeren, laeten daerom niet aengenaem te zijn, als[2]
[3] zij van UE handt komen. UE gelieve de bitterheit af te spoelen
[4] met het ouwde hier bij gaende. De Notaris Jacob van Swieten heeft[4]
[5] mij een' copije van 't verdragh niet Pronk gezonden, ende ik die[5]
[6] getekent; doch verordent aen Carel van der Wijen, dat hij ze UE
[7] vertoone, om te zien oft ze oprecht is, voor 't overleveren. 'T gaet[7]
[8] vrij wat ujt d'eerste gissing. Maer 't is 't beloop der bankerouten.
[9] Godt hoede ons voor meerder swaerigheit, ende UE in genaede, nae
[10] hartlijke groete ende gebiedenis,

[11] Monsr mon frere, van

[12] U E

[13] Verplichten, dienstw^en

[14] broeder

[15] P C Hóóft.

[14] Ter vlucht, van den H.t.

[15] Mujden, 9 Julij. 35.

Slecht nieuws over een bankroete schuldenaar.

Eindnoten:

2 Onplezierige berichten zijn toch prettig als ze van u komen.
4 *het ouwde:* Tacitus.
5 Pronk was (vgl. *718*) de zwager van P.L. Spiegel (vgl. *697*). De zwager, blijkbaar vennoot, zit dan met een desolate boedel, Hooft is een van de schuldeisers. Hij heeft een overeenkomst getekend, waarvan Baak de betrouwbaarheid moet keuren.
7 *'T gaet ujt de gissing:* Het valt tegen.

* Origineel. UBA II C 13.55.

718 *Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudmannenhujs in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden A^o 1635 15 Julj beant*w* 17 ditto)
Loont

[1] Monsr mon frere,

[2] Ik hoope dat Carel vander Wijen UE nu zal gesprooken hebben
[3] van de copije des verdraghs gemaekt met P.L. Spieghels swaegher,[3]
[4] die mij gezonden was met groote aenstending tot spoedigh teeke-[4]
[5] nen. Heb dat gedaen op de copij voor*s*, maer verordent aen S^r
[6] Carel, die niet over te leveren, voor UE en had ze gezien en goedt[6]
[7] gekent. Dat heeft nu dus lange moeten aenloopen, mits U.E.
[8] afwezen. Zoo daer ijets op te krakkeelen valt, ick vertrouw UE toe
[9] dat zij 't vertrek zal willen en weeten te verschoonen, ende de zaek[9]
[10] goedt te maeken; zulx ik nevens d'andere schuldeissers spreeken[10]
[11] moghe: gemerkt het vervolgh op mij zelven, ongeleghenheit[11]
[12] baeren zoude. Mij is hartlijk lief dat het voorschrijven aen dien[12]
[13] Heer in den Haeghe ijetwes schijnt gewracht te hebben, ende wil[13]
[14] gelooven dat het goedt recht meer helpen zal. Zijn' Doorl. sterkt
[15] dan d'ingenoome stedekens, ende 't werk schijnt daer te stujten.[15]
[16] Van inval der Franchojzen tot Walslandt, geen' tijding altoos:
[17] maer ten tegendeele van den Hongarschen koning (zoo UE meldt)
[18] in Lottringen. Noch wil ik den braeven lujden slaghten, ende[18]
[19] blijven tschrap staen op de hoope. Redenen? Deze. Men heeft over[19]
[20] een' wijle 600^m gl van Antwerpen nae 's vijands legher gezonden,
[21] met voorwenden dat het inkomen der geldtmiddelen, mits de be-[21]
[22] weeghenissen aldaer, zijnen gank niet gaen kon. Mij speelt in 't
[23] hooft, dat het hun aen betaeling begint te mangelen; ende zulx
[24] zijnde, moghten de zaeken noch wel een' keer neemen. 'T zoude[24]
[25] zeker 't eerst niet wezen. Wijders moeten de bovengeroerde plaet-
[26] sen, zoo zij, voor taemelijken tijdt houdbaer gemaekt worden, geen
[27] kleene dooren in 's vijands voet zijn, ende zal hij daermede 't meeste
[28] inkoomen van Brabandt quijt wezen; dat Landt onderworpen aen
[29] gedujrigh loopen en stroopen, oft brandtschatting t'onzen behoeve.[29]
[30] Die 50^m man' des koninx van Hongarien, zullen geen' 20^m blijven,
[31] zoo 't gerucht in dezen snorkt, gelijk het met de troepen van[31]

* Origineel. UBA. II C 13.54.
T. Doorgehaald is, waarschijnlijk niet door Hooft: ‘men zeit mij, dat de voorwaerden t' Amsterdam zijn, wenschte ze te zien: desgelijx, de verklaering van Engelandt, noopende de vloot.’

[32] Piccolhuominj gedaen heeft, die op 30^{m} begroot werden, ende niet
[33] blijven boven 6 oft 8^{m} nu 't 'er toe komt. Ende al waer de koning
[34] zoo sterk als men roept, zoo zal daer geldt, (mein ik) toe behooren.
[35] Want in Lottringen zijn steden te beleghren, d'ontzetters niet verre;
[36] ende kan men dan 't heir niet t'elken maele in een versche wejde
[37] brengen, gelijk in dat groote Duitslandt, daer 't krijsvolk op die ma-
[38] niere, ende meer met roof dan met betaeling bij een gehouden wort.
[39] Hoe veerder van honk, hoe hen grooter ongewoont aengaen zal,[39]
[40] met marren en martelen, en den krijgh, bij lappen, te voeren: daer[40]
[41] 't boven heel anders toegaet. 'T is waer dat de vrede met Saxen ons[41]
[42] geen goedt zal doen. Men zeit mij, dat de voorwaerden t' Amster-
[43] dam zijn, wenschte ze te zien: desgelijx de verklaering van Enge-[43]
[44] landt, noopende de vloot. Tot algemejnen pais zie ik kleenen schijn.[44]
[45] Vrankrijk zal Lottringen niet slaeken, zoo lang als 't een' veêr van
[46] den mondt blaezen kan, maer met neb en naeghel vast houden.[46]
[47] Ende zonder dat Hartoghdom vrij te hebben zal de Spanjaerdt
[48] nerghens nae lujsteren: 't en zij hij op de knie geraekt. Dat, (zorgh
[49] ik) en zal noch zoo schielijk niet gebeuren. Dies dunkt mij dat
[50] d'ellenden der Christenheit nu eerst met ernst aengaen, ende alle[50]
[51] 't verleden, hoewel maer veel te treurigh en bloedigh, niet dan een
[52] voorspel der genaekende bijsterheden geweest is. Anders help ik[52]
[53] U.E. wenschen, ende beveel 't met haer, den hemel, die haest daer in[53]
[54] verzien kan. De zelve verleene 't zaelighst in 't gemein, ende aen
[55] UE ende ons in 't bezonder. Op welken toeverlaet ik UE ende
[56] Joffr^{e} zuster met alle de haeren, aen hem ook bevolen laete, nevens
[57] dienst- en eerbiedenis

[58] Monsr mon frere, van

[59] U E

[60] Verplichten, dienstw^{sten}

[61] broeder

[62] P C Hóóft.

[60] Vanden H.t. Mujden,

[61] zeer haestigh. 15

[62] Julij. 1635.

De militaire en politieke toestand.

Eindnoten:

3 *swaegher* vgl. *717* r. 6.
4 *aenstending:* aandrang, vgl. *701* r. 37.
6 *goedt gekent:* goedgekeurd; *dus:* zo.
9 *'t vertrek:* uitstel (U.W. *vertrek* 259).
10 *nevens d'andere schuldeissers:* ook uit naam van de a.s.
11 *het vervolg op mij zelven:* de rechtsvervolging alleen uit eigen naam.
12 *het voorschrijven:* de aanbevelingsbrief: *713; dien Heer:* v. Reigersbergh.
13 *ijetwes gewracht:* iets uitgewerkt.
15 *dan:* blijkbaar, dus, naar men verneemt; *stedekens*, o.a. Tienen.
18 Lotharingen was door Frankrijk bezet en stond aan invallen uit Duitsland bloot. De Hongaarse koning was met de Keizer verbonden; *Noch...slaghten:* Toch wil ik op dappere lieden gelijken.
19 *tschrap:* t' schrap, op de streep, pal (WNT *schrap (II)* 993 A 1).
21 *met voorwenden...kon:* onder het voorwendsel, dat de geldmiddelen niet vlot konden binnenkomen, door de beroering daar.
24 *'T zoude...wezen:* Het zou zeker niet de eerste keer zijn.
29 *loopen:* aflopen, afschuimen.
31 *in dezen snorkt:* hierover opsnijdt.
39 *hoe hen...zal:* hoe meer de ongewoonte hen zal aangrijpen (WNT *aangrijpen* 132 II 1).
40 *marren:* haperen, talmen; *martelen:* tobben (WNT *martelen* 275 II 2); *bij lappen:* bij stukjes en beetjes (niet in WNT).
41 boven, in het Zuiden (vgl. *529, 597*); *vrede met Saxen:* vrede tussen Saksen en de Keizer.
43 *de verklaering van Engelandt:* een verbond tussen Frankrijk en de Republiek was in strijd met een van de grondslagen van de Engelse politiek: de overkant van de Noordzee mag niet in één hand komen. In 1635 werd er ‘schipgeld’ (Wagenaar) geheven om de vloot te versterken ter bescherming van de kusten tegen Fransen en Nederlanders. De beroemde John Selden (1584-1654) gaf in 1635 zijn *Mare clausum* uit, dat Grotius' *De iure belli ac pacis* bestreed en Engelands souvereiniteit over de aangrenzende zeeën opeiste (bestreden door D. Graswinckel). 10 mei 1636 volgde een visserijverbod (Wagenaar XI blz. 258 v.).
Hierop heeft de doorgehaalde zin betrekking.
44 *schijn:* waarschijnlijkheid.
46 *neb:* snavel.
50 *nu...aengaen:* nu pas goed beginnen.
52 *bijsterheden:* verschrikkingen.
53 *daer in verzien:* daarin voorzien, dat oplossen.

719 *Aen mê Juffrouw*[-] *Mê Joffr*^{e} *Tess*[-] *Visschers, weduwe v*[-] *S*^{r} *Crombalgh z.g. in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont

[1] Me Joffr^{e},

[2] Mijn Suseken waerdeert haere brieven nae gelange van 't geduldt,
[3] dat zij aen haere gemaklijke en schrijfschuwe handt kosten. Dies[3]
[4] dunkt haer wel deghelijk 13 brieven voor een douzijn aen UE ten[4]
[5] achtren te wezen, ten aenzien van 't verloop des tijds, zonder eenen[5]
[6] letter te verneemen van U E, sedert haeren laesten. UE magh dan
[7] wel een grof bondel gereedt maeken, wil zij voor een' goede be-[7]
[8] taelster zijn aengezien. Oft zoo dit te veel moejtes is; UE steekt[8]
[9] doch zelf vol brieven; zij brenge ons de moeder met de jongen,
[10] ende koome in persoon over. D'aerdbeezen zijn op 't bekoorlijxt,
[11] de prujmen aen 't rijpen: van d'eene zoud' UE de bedaeghtheit, van
[12] d'andre de jeughd moghen genieten. Hadden wij dat luk! ik dar zoo
[13] veel naeuwlijx wenschen. Hoope nochtans dat d'ouwde vonken
[14] van vrundtschap niet t' eenenmael gedooft oft in assche verwandelt
[15] zijn. Gelieve, ten minsten, ons met een regelken toe te lujstren,
[16] tegens wanneer wij onzen mondt op de koomste van UE ende de
[17] jonge Tesselscha te maeken hebben. Wij gebieden ons aen de[17]
[18] vrienden aldaer ende boven al in gunst Uwer E, die met haere
[19] dochte[-]volen zij, [-]

[20] Me Joffr^{e},

[21] Van den H.t. Mujden,
[22] 19 Julij. 1635.

Uitnodiging. De eerste na het overlijden van Crombalch op 28 mei 1634, dus na een jaar en 7 weken.

* Origineel. KA CLXXIa^{b} 117.
Hs. enkel vel, watervlek afgescheurd, tekstverlies. Van Vloten emendeert in r. 19 ‘Gode be’, maar de plaatsruimte en een overgebleven pennehaal pleiten voor ‘den Almaghtige be’.

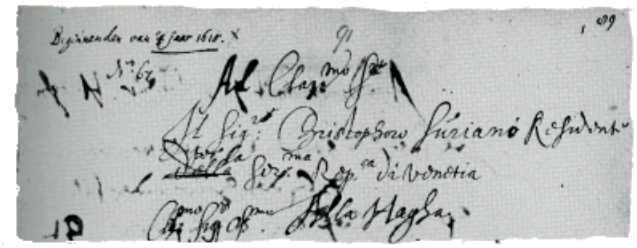

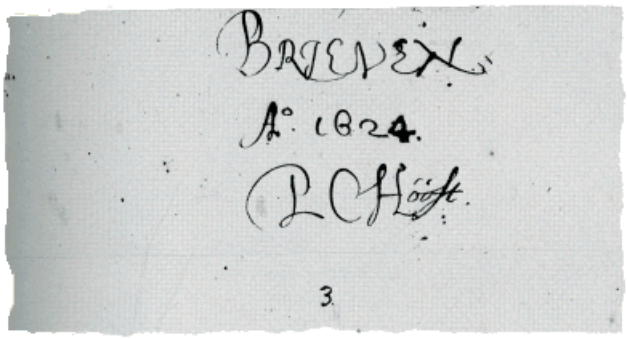

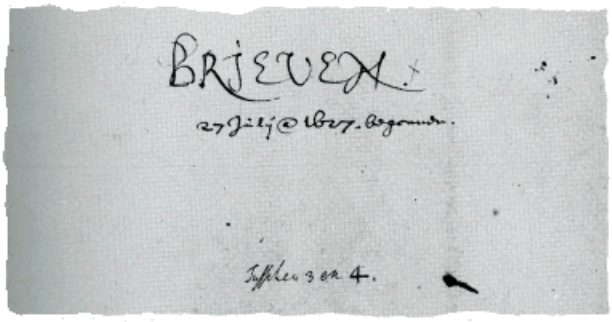

29 Schutbladen van de katerns 2, 3, 4 uit UBA. II C 11

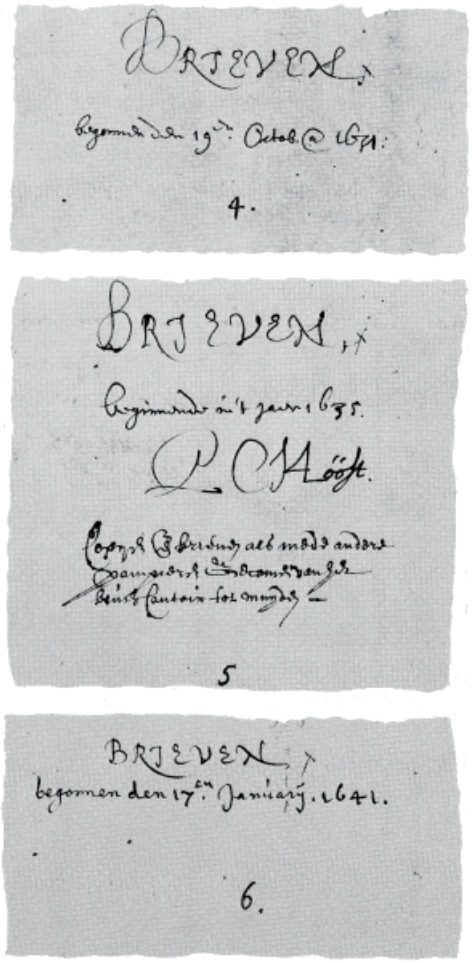

30 Schutbladen van de katerns 5, 6, 7 uit UBA. II C 11

Eindnoten:

3 *gemaklijke:* gemakzuchtige.
4 *13 brieven...wezen:* dat zij 13 brieven van u te goed heeft voor het dozijn dat zij geschreven heeft.
5 *ten aezien...laesten:* omdat er zoveel tijd verlopen is zonder dat zij een letter van u ontvangen heeft sedert haar laatste.
7 *een grof bondel:* een dik pak.
8 *moejtes* (gen. part); *U E...brieven:* u zit immers zelf vol brieven.
17 *de jonge T.:* het dochtertje dat Tesselschade nog over had.

720 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, oft Joffr^e^ Zijner E Hujsvrouwe, bij 't oudemannenhujs in N° 3. tot Amsterdam.*

*
(*Baek:* 1635 beant*w* 24 Julj)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Deze zal UE t'hujs vinden, oft verwachten ujt den Haeghe; ende[2]
[3] ik met graetigheit wat UE daer verricht zal hebben tot voordeel[3]
[4] van S^r^ vander Kindert. Ik heb verstaen, dat Sr Carel vander Wijen,[4]
[5] bij orde van burghermeesteren, was gegaen, om den Heeren van[5]
[6] den Hooghen Raede te dienen in 't ontwarren eenigher rekeningen,
[7] nevens twee andre kooplujden. Beelde mij in dat het over de zaeke
[8] van S^r^ vander Kindert zij, ende dit met eenighe blijdschap van[8]
[9] zijnentweghe; zoo om dieswil dat mij voorstaet zijn voorneemste[9]
[10] verzoek en hoope geweest te zijn herziening van rek^e^ als om dat
[11] Sr Carel voor*s* een zeer oprecht persoon is, die met alle vlijt de
[12] waerheit gejrne zal naespeuren, ende de billijkheit zoeken te
[13] handthaeven, zoo veel in hem is. Hier nevens heeft UE te rug de[13]
[14] Saxische punten. Die goede Heer stelt zich genoegh ter beschejden-[14]
[15] heit des Kajzars. Voor den Franchojs doet het zich nu donker op ujt[15]
[16] dien hoek: ende zoo 't hem quaelijk gaet, zorgh dat wij niet mis[16]
[17] dobblen zullen. Van d'Engelsche verklaering weete niet te oor-[17]
[18] deelen, dan dat 'er ijet anders moet achter zijn. Een stuk ujt Tacitus[18]
[19] is 'er bij voor U E; een boek van Bentivoglio, dat den Secretaris[19]
[20] Mostart toekomt, dien 't UE gelieve te doen behandighen: ende[20]
[21] blijve, met Joffr^e^ zuster ende alle de haeren Gode bevolen, nae
[22] hartgrondighe groetenis,

[23] Monsr mon Frere, van

[24] U.E.

[25] Verplichten, dienstw^sten^

[26] broeder

[27] P C Hóóft.

[26] Van den H.t. Mujden

* Origineel. UBA II C 13.53.

[27] 20 Julij. 1635.

De zaak-Van der Kindert. - Pessimisme door de verzoening van Saksen met de Keizer.

Eindnoten:

2 *Deze* (subj.).
3 *Ik* (zal) *met graetigheit* (verwachten); *graetigheit:* gretigheid.
4 *verstaen:* vernomen.
5 *bij orde:* in opdracht.
8 *van zijnent weghe:* om zijnentwil (Mnl. Wdb. *wech* 1848 7).
9 *zoo:* zowel.
13 *zoo...is:* zo goed als hij kan.
14 *de Saxische punten*, vgl. *718* r. 52: bij de vrede van Praag (30 mei 1635) kreeg Saksen de Oberen Niederlausitz en de geestelijke goederen; het verbond zich met de Keizer tegen Zweden; *die goede Heer...Kaizars:* Die brave vorst levert zich vrijwel aan de willekeur van de Keizer over.
15 *het doet zich donker op:* het ziet er donker uit (WNT *opdoen* 436 2 b).
16 *zorgh:* ben ik bezorgd, vrees ik; *niet mis dobbelen:* een kwade kans niet ontgaan (WNT *misdobbelen* 817 2).
17 *verklaering* vgl. *718* r. 43.
18 *achter zijn:* achter steken.
19 stellig het eerste deel van de *Guerre di Fiandria* (1633-1639) van Guido Bentivoglio, 1579-1644.
20 't (obj.); *U E* (onderwerp van *gelieve* evenals van *blijve*).

721 *Aen den Heere Secretaris Mostart.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Wijslijk heeft U.E. den raedt van mijne wijzer laeten gelden, in 't[2]
[3] opdraeghen van haeren Briefschrijver aen d'overheden dier stede.
[4] Ik had, (oft het haer gedenkt) uwer E. den zelfsten over een' wijle[4]
[5] gegeeven; ende kittel mij met zulke volghers, die 't mij gloorij[5]
[6] waer tot voorgangers te hebben. 'T is wel zoo dat ik 'er den mondt[6]
[7] op gemaekt had: maer die slechts gaeuw in 't rekenen is, komt
[8] nerghens ijets te kort. Ik, (hoewel anders van 't volk niet) zie hun[8]
[9] nu dezen trek af; schat het verlies op voordeel, ende dat ik, door de
[10] gifte van gister, 't boek in eighentlijker eighendoom bezit, dan oft[10]
[11] het mij toegëejghent waer, nae de pleghtigheit der schrijfstaetsij.[11]
[12] Hier bij komt Bentivoglio t'hujs, nevens grooten dank voor ge-[12]
[13] schenk en leening beij, ujt den grondt eens harten, dat Godt smeekt
[14] om aenwas uwer eere en voorspoedt, vujrighe wenschen,

[15] Mijn' Heere, van

[16] Uwer E.

[17] Verplichten dienstw[sten]

[18] P C Hóóft.

[17] Van den Hujze te

[18] Mujden, den 20[en]

[19] van Hoeijmaendt.

[20] 1635.

Daniël Mostert, ca. 1590-1646, sedert 1622 secretaris van Amsterdam, schreef de treurspelen *De moord der onnozelen* (vgl. *953*) en *Mariamne*, vertaalde Seneca, kopieerde voor Hooft stukken van de Ned. Hist. en gaf in 1635 een correspondentiemodel uit, de *Nederduytsche secretaris oft zendbriefschrijver*. Voor dit laatste werk bedankt Hooft hem.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.477. Afschr. UBL Pap. 13.

2 *mijne wijzer:* wijzeren dan ik.
4 *oft het haer gedenkt:* indien (WNT *of* 68-69) ge 't u herinnert; *den zelfsten:* die (raad); *over een' wijle:* een tijd geleden.
5 *(ik) kittel mij:* ik vlei mij; *met...hebben:* met zodanige navolgers, dat 't mij tot roem zou strekken, als ze mijn voorgangers geweest waren: die wijzeren uit r. 2 dus.
6 *'T is wel zoo dat:* Weliswaar; *'er den mondt op gemaekt:* erop gevlast.
8 *hoewel anders van 't volk niet:* die overigens tot die mensen (die knap *(gaeuw)* in 't rekenen zijn) niet behoor.
N.B. Door verkeerde interpretatie hebben W.J.A. Jonckbloet en zijn aanhalers deze plaats als een bewijs van Hooft's standstrots aangewezen; *Ik zie (kijk) hun (de knappe rekenaars) nu deze trek (dit kunstje) af:* ik reken het verlies als voordeel, want door het geschenk van gisteren bezit ik het boek méér in eigendom dan als het mij opgedragen ('toegëeighent') was.
10 *gifte:* het exemplaar van de *Zendbriefschrijver* dat Mostert hem gestuurd had.
11 *toegëejghent:* opgedragen; *nae...schrijfstaetsij:* volgens de plechtige regels van het schrijvers-ceremonieel.
12 *geschenk:* de *Zendbriefschrijver; leening:* Bentivoglio.

722 *Aen de ontfangers van Vrieslandt, Willem van Vuerssen ende Albert van Aisma.*

*

[1] Ed[e] Etc.

[2] Alzoo ik de 6000 gl staende onder U.Ed. tegens den naesten ver-
[3] schijndagh, 4[en] februarij *a* 1636, nootelijk van doen zal hebben[3]

[4] 12[en]

[5] ende gehouden ben u.Ed. des te waerschuwen 6 maenden te voo-
[6] ren; zoo dient deze, ten einde uwer Ed. gelieve ordre tot de betae-[6]
[7] linge te stellen ende mij te begunstighen met een letterken van
[8] advis, te richten aen mij tot Amsterdam, ten hujze van S[r] Carel[8]
[9] vander wijen, op de Heeregraft bij de Hujdestraet, in de vlucht van
[10] Egipten: op dat ik weete waertoe mij zal moghen verlaeten ende[10]
[11] door wien de voor*s* pe*n* met den interes ontfangen. welke vrunt-[11]
[12] schap ik in alle geleghen*h* berejdt zal zijn te verschuldighen &c[12]

[13] h.t. Mujden, 30 Julij *a* 1635.

Hooft had *f* 6000 geleend aan ‘'t Landschap’ Friesland, maar de persoon en goederen van de ontvanger zijn ervoor verbonden. Hij schrijft erover en spant er anderen voor, o.a. de burgemeesters van Amsterdam, omdat er talrijke schuldeisers ook onder de regenten van Amsterdam zijn. Friesland was door een corrupte ontvanger in financiële moeilijkheden geraakt. Zie Wagenaar, Vad. Hist. XI, 216-226.

Eindnoten:

3 *verschijndagh:* vervaldag; de dubbele datum omdat men in Friesland nog niet tot de nieuwe, Gregoriaanse tijdrekening was overgegaan; die was in 1582 ingevoerd met een sprong van 10 dagen (waar Hooft's data niet mee kloppen); *nootelijk van doen hebben:* dringend nodig hebben.
6 *ordre stellen tot:* order geven voor (WNT *order* 1471 1 a).
8 *advis:* bericht.
10 *waertoe...verlaeten:* waarop ik zal kunnen rekenen.
11 (zal moghen) *ontfangen*.
12 *verschuldighen:* zich dankbaar tonen voor.

* Minuut. UBA II C 11.477.

723 *Aen neeve Carel Kint tot Brussel*

*

[1] Monsr mon Cousin,

[2] Vous m'obligez grandement par le soing qu'il vous plaist de prendre
[3] de noz affaires par delà. Je pense que ferons une nouvelle recharge
[4] pour obtenir la confirmation de la neutralitè de ma femme, aussi
[5] tost que Monseigneur le President serà de retour a Bruxelles. Et
[6] vous prions d'y tenir alors la main, en reveillant la faveur de
[7] Monseigneur l'Abbé Scaglia. Cependant je desirerojs qu'il vous
[8] pleust m'advertir, quel accort et avecques qui ait esté faict par mon
[9] beau frere Sohier. Car nous n'en avons senty vent ny voix jusqu'a
[10] cest'heure. Pour le beurre; par toute l'Hollande lon tient que celuj
[11] de l'automne est preferable a celuy du mojs de maj, et se garde assez
[12] mieux. Toutefois ma femme, tresaise d'avoir occasion de servir a
[13] son Ex[e] mettrà peine a trouver quelque beurre, qui ait estè faict
[14] devant les jours caniculajres et durant la saison fraische pour l'ac-
[15] commoder tant plustost, et puis en septembre, procurerà de trouver
[16] la reste le mieux conditonée qu'il serà possible, avec le fromager.
[17] Quant à la distinction, que vous faictes d'entre celuy qui serà destinè
[18] pour la bouche de S.E. et celuj qui seroit pour la famille; elle crojt
[19] que la differençe ne pourrojt importer que de 8 ou dix francs en
[20] tout, et craint que celuy du moindre prix ne se conserve si bien
[21] comme l'autre. Aussi faict elle ordinairement toute sa provision du
[22] meilleur qui se puisse trouver. Toutesfois, si son ex[e] l'entent autre-
[23] ment, elle la servirà selon son intention, et en attendrà l'ordre.
[24] L'excuse, que s.E. faict de ce nostre employ, est superflue, envers
[25] des personnes qui ne laisseront jamajs d'espier toutes occasions de
[26] luj pouvoir rendre les services deus à ses courtoisies gratuites, et
[27] peines prises pour le bien de nos affaires; mais pourchasseront
[28] tousjours, d'un desir allumè, tout ce que pourrà contribuer a son
[29] contentement; dont vous la pourrez asseurer, et comme nous
[30] prenons tresgrand' part au restablissement de sa santè, et nous en
[31] conjouissons, d'un coeur treshumble et fervent, avec elle. Aux
[32] bonnes gracez de laquelle, nous nous recommandons, en luj baisants
[33] les dignes mains en toute devotion; et pareillement aux vostres
[34] vous supplians de croire, que n'avons oubliè et n'oublierons oncques
[35] de faire tous bons offices envers mons[r] nostre Cousin vostre frere,
[36] et vostre regard; et qu'eternellement serà,

[37] Monsr mon Cousin,

* Minuut. UBA II C 11.392.

[38] Vostre plus humble et affectionné

[39] serviteur et cousin

[40] P C Hóóft.

[41] Je vous envoye en une bossolle, deux onçes de baume, du mejlleur,
[42] qui sert aus blessures fraisches. Si vous desirez de l'aultre, qui est
[43] plus noir et moins estimè, et s'employe a perfumer, n'avez qu'a
[45] commander et en serez servy. D'Amsterdam, ce 13e d'Aoust, 1635.

VERTALING

Heer en Neef!

U verplicht mij tenzeerste door de zorg die het u behaagt te besteden aan onze zaken aldaar. Ik denk dat wij een hernieuwde aanval zullen doen om de neutraliteit van mijn vrouw bevestigd te krijgen, zodra mgr. de president terug zal zijn in Brussel. En wij verzoeken u daar dan enige zorg voor te willen dragen, door de gunst van mgr. de abbé Scaglia op te wekken. Intussen zou ik wel wensen dat het u behaagde mij ervan te verwittigen, welk akkoord er met wie gesloten is door mijn zwager Sohier. Want wij hebben er tot op dit ogenblik taal noch teken over gehoord. Wat de boter aangaat: in heel Holland is men overtuigd dat herfstboter te verkiezen is boven meiboter, en beter houdbaar is. In elk geval zal mijn vrouw, verheugd een gelegenheid te hebben om Z.Exc. te dienen, moeite doen om boter te vinden die vóór de hondsdagen gemaakt is en in het koele jaargetij, om hem zo spoedig mogelijk te gerieven, en er daarna in september voor zorgen de overige van de beste kwaliteit die mogelijk is, te vinden bij de boterboer. Wat het onderscheid betreft dat u maakt tussen die, welke voor de mond van Z.Exc. bestemd is en die voor de familie: zij gelooft dat het verschil niet meer zou betekenen dan 8 of 10 fr. in 't geheel, en zij vreest dat de goedkopere niet zo goed houdbaar is als de andere. Zij maakt danook gewoonlijk haar hele voorraad van de beste die er te vinden is. Intussen, als Z.Exc. er anders over denkt, zal zij hem bedienen volgens zijn bedoeling, en wacht de orders af. Dat Z.Exc. zich bezwaard toont door hetgeen wij doen, is niet nodig jegens lieden die nooit zullen ophouden op alle gelegenheden te letten om de belangeloze beleefdheden en de moeite die hij voor onze zaken gedaan heeft, met daden te vergelden, maar die altijd hardnekkig, met vurige begeerte, alles zullen najagen wat tot zijn tevredenheid kan bijdragen. U kunt hem hiervan de verzekering geven en van onze zeer levendige belangstelling voor het herstel van zijn gezondheid, waarover wij ons, met een onderdanig en warm hart, met hem verheugen. Wij bevelen ons aan in zijn minzaamheid, hem in alle ootmoed de waarde handen kussend, evenals wij ons in uw minzaamheid aanbevelen, u biddende te geloven dat wij niet vergeten hebben en nooit zullen vergeten mijnheer onze neef, uw broer, alle diensten te bewijzen om u een genoegen te doen,

en dat eeuwig zal zijn,

Heer en Neef,

uw onderdanigste en toegenegen dienaar en neef
P C H.

Ik stuur u in een doosje twee ons balsem, van de beste, die dient voor verse wonden. Als u andere wilt hebben, die donkerder is en minder hoog aangeschreven staat, en gebruikt wordt om te parfumeren, u hoeft maar te bestellen en u zult ervan voorzien worden.

Amsterdam, 13 augustus 1635.

724 *Aen den Ad^t Meerstraeten, tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik hebbe, onlanx on<t>fangen eenen brief van mijnen neeve
[3] Kint, inden welken hij onder gewagh van andre bezondre zaeken,[3]
[4] schrijft aldus. Ces troubles passèes ont retardè vostre affaire, ce[4]
[5] qu' à estè cause, que depuis quelque temps je ne vous aij escrit ce que
[6] depuis peu à faict vostre advocat, lequel me dict, que l' accord du
[7] Sr Sohier ne vous peut nujre. Il à bonne esperançe, et monseigneur
[8] l' Abbè Scaglia nous promet toute faveur et assistençe possible, a la
[9] venue du Sr President, et de ces autres seigneurs. Nu is 't zoo dat ik
[10] van 't gemelde accoort van Sohier, nocht woordt nocht windt
[11] vernoomen hebbe, ende wenschte wel te weeten, wat daer van
[12] wesen moghe. Bidde derhalven U E, de moejte t' aenvejrden van
[13] 't zelve op te speuren, ende mij des te verstendighen, ende is 't
[14] moghelijk copie toe te schikken. Voor de reste, en twijfele niet, oft
[15] UE en zal de naeste geleghenheit aengrijpen, om afscheidt op t stuk[15]
[16] der bevestinge van de neutralitejt mijner huisvrouw te bekoomen:
[17] alhoewel ik duchte dat de verbitteringen van de togh t daer te lande,[17]
[18] geen goedt in der zaeke doen zullen. Niettemin wightighe redenen
[19] doen ons, nae ujtkoomst, ten eenen oft ten andren haeken. Het
[20] zeinden des boters, waer van ik voor dezen gedacht heb, is tot noch[20]
[21] toe ujtgestelt, om de beroerten aldaer: ende gemerkt, in de honds-[21]
[22] daeghen geen goede boter opgelejdt wort, zal mijn' huisvrouwe[22]
[23] daermede moeten toeven tot op den herfst, als wanneer d'alder-
[24] beste gemaekt wort. Midlerwijle gebieden ons van heeler harte in
[25] gunste van UE en mê Joffr^e UE huisvrouwe, ende bidden den
[26] almoghenden, de zelve met alle die haer lief zijn, in eere en voor-
[27] spoedt te behoeden; blijvende altijds,

[28] Mijn' Heere,

[29] U E

[30] Verplichte Toegeneghe dienaer

[31] P C Hóóft.

[31] ujt Amsterdam, 13 Aug. 1635.

* Minuut. UBA II C 11.393.

Vraag naar de stand van zaken, in het bijzonder naar de inhoud van het accoord van Sohier.

Eindnoten:

3 *bezondere:* afzonderlijke.
4 *Ces troubles passées etc.:* Die beroering van onlangs (de inval van Franse en Nederlandse legers) heeft uw zaak opgehouden, wat er de oorzaak van is, dat ik u sinds enige tijd niet geschreven heb wat uw advocaat sedert kort heeft gedaan; hij zegt me, dat het accoord van de heer Sohier u niet kan schaden. Hij is vol goede hoop, en mgr. de abbé Scaglia belooft ons alle begunstiging en hulp bij de komst van mijnheer de President en de andere heren. Vgl. *701*.
15 *afscheidt:* uitsluitsel.
17 *de toght:* de inval in België, die begin juli al rechtsomkeert maakte.
20 *gedacht:* gewag gemaakt.
21 *hondsdaeghen:* 19 juli-18 augustus.
22 *opgelejdt:* ingemaakt (ingezouten) (WNT *opleggen* 975 36).

725 *Aen Neeve Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Monsr mon Cousin,

[2] Mij is zeer leedt des ongevals UE overgekoomen, zoo ik verstae[2]
[3] ujt mons[r] et frere Bartelottj, 't welk UE rejze nae Brussel verhindert
[4] heeft. Wat ik den H. Meerstraeten schrijve, gelieve U.E. te zien bij[4]
[5] den ingeslooten, ende zoo zij kan verneemen wat van 't gemelde
[6] accoort zij, mij 't zelve over schrijven. Zoo lang ook de H. Presi-[6]
[7] dent niet tot Brussel gekeert is, dunkt mij, onder verbetering, dat[7]
[8] niet vruchtbaerlijx in 't stuk der neutralitejt mijner hujsvrouwe zal
[9] verricht kunnen worden. Ende zoude derhalven raedzaemst vinden,
[10] dat UE de derwaertsrejze zoo lange ujtstelde; 't en zij dan dat U E,
[11] dienaengaende, eenighe andre inzighten heeft.

[12] Mijn swaegher Sohier heeft eerst hier allomme gezaejt dat het
[13] majoraet geconfisqueert, ende verschonken was door den Prinse
[14] Cardinael, aen twee Spanjaerden. Nu zeidt hij dat daer niet aen en[14]
[15] is, maer dat hij, in Spanjen, van den konink, ijets verworven heeft,
[16] grootlijx tot zijnen voordeel, noopende 't Majoraet. Oft dit zij de
[17] Neutralitejt voor zijnen zoone, oft ijet anders, waer quaelijk te[17]
[18] raemen. Doch u.E. zoude het misschien, aldaer kunnen verstaen,
[19] ujt den persoon, dien hij gemaghtight heeft, om die zaeke tot
[20] Brussel te vervolghen. Wijders vertrouwe, dat UE vereischen zal[20]
[21] nae de brieven van 't majoraet, ende op wat gronden zij gevestight
[22] zijn, volghends mijn voorgaende schrijven. Tot alle 't welke mij
[23] verlaetende, zal UE ende Joffr[e] onze welwaerde ende beminde[23]
[24] nichte, met alle de haeren, den almoghenden beveelen, nevens
[25] hartgrondtlijke groete ende gebiedenis,

[26] Monsr mon Cousin, van

[27] U E

[28] Verplichten, dienstw[sten] neeve,

[29] P C Hóóft.

[29] ujt Amsterdam, 13 Aug. 1635.

Vervolg over de neutraliteitsbevestiging.

* Minuut. UBA II C 11.394.

Eindnoten:

2 *des ongevals* (gen. obj.); *zoo ik verstae:* zoals ik verneem.
4 *bij:* uit.
6 *de H. President:* Roose.
7 *onder verbetering:* behoudens uw betere oordeel.
14 *dat...is:* dat daar niets van aan is.
17 *zijnen zoone:* Leonora's gevaarlijkste mededinger, vgl. *294* Bijlage.
20 *vereischen* (informeren)... *gevestight zijn:* wat Hooft bedoelt laat zich niet raden, vooral doordat wij van zijn 'voorgaende schrijven' een Gedenkenis hebben (*694*) die deze dingen niet noemt.
23 zal (Mem. 10).

726 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* A^o 1635 Muyden 29 Aug^ti Ontf^n ende beant*w* 30 ditto)

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Hadde UE niet al begost schrijftraegh te werden voor 't eindighen[2]
[3] van Tacitus, ik zoude gewaent hebben, dat ik zulx met mijn
[4] spoeijen verdient hadde: ende gezonden 't geen hier bij gaet, om
[5] een letterken van U.E. ujt te lokken. Nu komt het ujt pujre plicht,
[6] om 't werk, zoo nae voltrokken (volmaekt waer te zeer vermeetel[6]
[7] gesprooken) niet hinkende te laeten, bij mangel van deeze krik.[7]
[8] Want mij waer hardt te denken, dat UE penne zujmde, zonder[8]
[9] wightigh verlet, dat ik liefst geloof van mijn' vrienden, wanneer
[10] wij gebreekigh vallen, gelijk UE alsnu: daer 't zeker, t'onzen af-
[11] scheidt, anders besprooken was. Vlammende op de tijdingen van
[12] Dantzik, verstae ik ujt ijder, behalven U E, d'onklaere klaerheit van
[13] 't bestandt tussen Sweden en Polen: onklaere, om dat men des noch[13]
[14] niet eens is: klaerheit, om dat het werk verbleeven is aen de Ge-[14]
[15] zanten, die maght hebbende om 't zelve te klaeren, niet ongeklaert
[16] laeten zullen, zoo zij, gelijk nootlijk is, 't verlank van 't stuk, noch[16]
[17] veel beter, dan wij, bezeffen. Maer zeker UE moet wel ten tanden
[18] toe bedoven in bezigheit steeken, dat 'er niet een regheltjen, tot[18]
[19] bewijs van gedaghtenis aen UE woordt, ujt vallen magh. Der-[19]
[20] halven moej ik U.E. met schreumte, haer te kennen geevende, dat[20]
[21] de smaek des laesten wijns van Dirk Haek zulx aengezoet is, dat wij
[22] ons in behoefte van andren vinden; ende vruntlijk verzoeken,
[23] gerieft te werden met noch een vierendeel, dat 's 32 kannen, om de
[24] rest van dezen zoomer over *ver* brengen. Voor dezen hebben wij[24]
[25] U.E. gebeden met zuster, frere en ma soeur van Erp, nevens
[26] moeder van Erp, over te koomen, ende niet konnen verwerven.[26]
[27] Nu hoor ik heden, dat de Heer D'Edel t' Amsterdam is. Zoo de eere
[28] van zijner Ed. gezelschap, ten minsten zoo veel bij UE geldt, ge-[28]
[29] lieve zijn' Ed. met haere gemalinne, uit onzen naeme, op 't vierighst
[30] herwaerts te noodighen, ende teffens, met de zelve, samt de voor-[30]
[31] gemelde vrienden, hier te verschijnen, om eenen dagh twee oft drie
[32] hier te verslijten, in zulke geneughte, als deze arme plaets maghtigh

* Origineel. UBA II C 13.52.
te

[33] is te verschaffen. Met beter geneghenheit, zeker, zullen UE ner-
[34] ghens, met meer voldoenings lichtlijk overal, onthaelt worden.[34]
[35] Overmorghen wachten wij Tesseltjen, die met haer' keel zal[35]
[36] moghen vol maeken het mangel dat d'uwe, bij fael van middel om[36]
[37] vrienden alhier nae waerdij te festeeren, zullen lijden. Maer in allen
[38] gevalle, zal oorbaer ende vereischt zijn dat UE ons twee daeghen[38]
[39] te vooren van U EE koomste verwittighe, op dat onze beroojtheit[39]
[40] zich niet al te bijster en schaeme. Mij verlaetende dan tot een troost-[40]
[41] lijk antwoordt, zal ik UE ende alle de haeren den almoghenden
[42] beveelen, ende in UE goede gunste,

[43] Monsr mon Frere,

[44] U.E.

[45] Verplichten, dienstw^{sten} broeder

[46] P C Hóóft.

[45] Ter vlucht, van den

[46] H.t. Mujden, 29 Aug. 1635.

Klacht over stagnatie van de briefwisseling aan Baak's kant. - Uitnodiging.

Eindnoten:

2 Als Baak niet reeds trager was gaan schrijven voordat Tacitus af was, zou Hooft gedacht hebben dat die traagheid de (averechtse) beloning voor zijn spoed en het gevolg van zijn klaar-zijn met Tacitus was; door nog iets na te sturen, wat hierbij gaat, zou hij een lettertje van B. hebben uitgelokt. Wat hij nazendt is blijkbaar een aanvulling, misschien het inhoudsoverzicht ('Tijdtwijzer') dat zich bij de hss. UBA II C 12 bevindt en in de druk van 1684 aan de gepagineerde tekst voorafgaat.
6 *voltrokken:* voltooid.
7 *krik:* kruk, iets dat nodig is voor het evenwicht.
8 *Want enz.:* Want het zou mij hard vallen te denken dat u niet schreef zonder door iets gewichtigs verhinderd te zijn, hetgeen ik 't liefst geloof van mijn vrienden wanneer wij te kort schieten, zoals u nu, omdat het zeker bij ons afscheid anders afgesproken was.
13 de bestaande wapenstilstand werd tot 26 jaar, d.i. tot 1655, verlengd, waarbij Zweden een aantal Oostzeehavens teruggaf, maar tegenover de Keizer en Saksen de handen vrij kreeg; *onklaere:* Hooft speelt met de twee betekenissen *duister* en *niet gereed*.
14 *verbleeven:* overgelaten.
16 *zoo zij...bezeffen:* als zij, zoals niet anders kan, het belang van de zaak nog veel beter dan wij beseffen.
18 *niet:* niets.
19 *gedaghtenis:* herinnering.
20 *moej ik U.E. met schreumte:* val ik u met schroom lastig.
24 *overbrengen:* doorkomen.

26 *niet:* niets.
28 *ten minsten...geldt:* op zijn minst evenzeer door u gewaardeerd wordt.
30 *teffens:* samen (WNT *teffens* 1232 2 a) of spoedig (ald. 1 b).
34 *meer voldoenings* (gen. part.): meer verschuldigde eerbied (U.W. *voldoenentheit enz.* 292).
35 *haer' keel:* haar zang.
36 *het mangel volmaken:* de ontbering vergoeden; *d' uwe:* de mensen die je meebrengt (Mem. 4).
38 *oorbaer ende vereischt:* nuttig en nodig.
39 *opdat...schaeme:* opdat onze schamele voorraden ons niet te zeer te schande maken.
40 *Mij verlatende dan tot:* Kortom, hopende op.

727 *Aen neeve Balthazar Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Ik verzoek, dat hij oft d'ad[t] Meerstraeten in handeling koome met[1]
[2] Sohiers gemaghtighde, ende mon frere Carlo Hellemans, noopende
[3] 't verdragh over 't Majoraet, om te onderzoeken wat hunne[3]
[4] mejninge zij. vanden H.t. Mujden, 2 Sep. *a* 1635.

Eindnoten:

1 *handeling:* onderhandeling.
3 *verdragh*, vgl. *724*.

* Gedenkenis. UBA II C 11.478.

728 *Aen Mijnen Heere, Mijnen Heere D. Caspar Barlaeus, voorlezer der Philosophie, op d'ouwdezijds achterburgwal bij 't ouwde mannenhujs, tot Amsterdam.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Van twee oft drie maelen, dat ik UE t'haeren hujze gezocht heb, is[2-4]
[3] mijn geluk niet eens zoo goedt geweest, als om haer aen te treffen.[3]
[4] Nu heeft de schrikvalligheit mijner hujsvrouwe, niet zoo zeer voor
[5] de sterfte als voor de ziekte, daer in swank gaende, ons herwaerts[5]
[6] gedreeven, om 'er den herfst over te brengen met groot verdriet
[7] van, midlerwijle, te derven de voedzaeme lekkernijen van dien
[8] geest, die ujt UE mondt spreekt. Maer een letterken misschien,
[9] gezult in de geur vandien, zal deze brief herwaerts overlokken:[9]
[10] die tot gelejde dient van een' arme handt vol onzer Goejsche vruch-[10]
[11] ten. Ik belij, 't zijn lichter dieren, en niet zoo wel gebekt, als swae-[11]
[12] nen: maer zangherighe voghels aen den Vorst der Poëeten te
[13] zeinden, waere met waeter de zee beschenken. UE vergulde deze
[14] geringheit met een' strael haerder heusheit en jonste, in de welke
[15] zich van heelen heeten harte gebiedt,

[16] Mijn' Heere,

[17] uwer E

[18] Toegedaenste, onderdaenste

[19] dienaer

[20] P C Hóóft.

[18] Van den hujze te Mujden,

[19] den 14^{en} in Slaght-

[20] maent. 1635.

De Hoofts zijn vanwege Leonora's angst voor ‘de pest’ die in Amsterdam heerst, op een ongewone tijd naar Muiden vertrokken. Er stierven volgens Wagenaar in 1635 8177 personen te Amsterdam aan de pest; voor 1636 geeft hij de getallen 17193 en 17502. - Hooft vraagt om een brief en stuurt gevogelte.

* Minuut. UBA II C 11.478.

Eindnoten:

2-4 *haer:* (Mem. 1).
3 *eens:* een keer.
5 *daer:* in Amsterdam.
9 *gezult in:* doortrokken van; *deze brief* (subj.).
10 *een' arme...vruchten:* een povere hoeveelheid Gooise voortbrengselen, d.z. patrijzen e.d.
11 *swaenen:* die zijn, vanwege hun stervenszang, ‘wel gebekt’.

729 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1635 Muyden 23 novem*b* beant*w* 10 decem*b*)

Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Mijne gehoudenissen in UE wassen door 't mededeelen der goede
[3] tijdingen. Die van Bylandt had ik gehoort, maer niet aengenoomen[3]
[4] tot toen toe. Kan ook quaelijk ijets aen den handel van 't bestandt[4]
[5] gelooven. Wij zijn, voor acht jaeren, vast aen de Franchojzen; zoo
[6] dat 'er niets dan eenzaementlijk te verrichten valt. Daernae, wie[6]
[7] zouw d'eerste opening doen? De vijandt is volle hoogh in zijn[7]
[8] waepen daer toe. Dat wij 't deden, waer tegens den stijl, en zoo veel[8]
[9] als een' belijdenis onzer swakheit. Zoo fier een voorslagh van voor-
[10] waerden, is ook quaelijk te vertrouwen dat van eenen aenzoeker[10]
[11] koomen zouw. Entlijk, om dat het een' mijner meeste wenschen
[12] is, kan het te min in mij koomen: ik vreeze van eighe zucht ver-[12]
[13] lejdt te worden. Waeren de Spaensche gevangenen over eenighe[13]
[14] maenden ontkoomen, misschien oft men de Franchojzen, tot
[15] Brussel en Antwerpen wel raeuwlijker onthaelt zouw hebben.
[16] Weenigh hoort men van Dujtslandt. Onweêr vreez' ik ujt dien
[17] hoek, ten zij de Sweeden wederom beginnen te leeven.

[18] Ter brujloft te koomen, tegens den 4^en^ der naeste maent, vind ik[18]
[19] ongeraeden, mits de schrikvalligheit mijner huisvrouwe: 't en zij[19]
[20] de sterfte merklijk afneemt. 'T wisselen van een' zujvre lucht in[20]
[21] eene die besmet is, houdt men ook gevaerlijker, dan in de besmette
[22] te blijven. Eevenwel achte dat ik korts naede feest eens zal moeten
[23] over springen, gins en weder, om den brujdegoom de beschejden[23]
[24] van de brujds goedt te behandighen, en quijtschelding van de[24]
[25] bedieninge der mombaerdije t'ontfangen. Mij waere lief dat mon[25]
[26] frere van Uffelen der eene deed' instellen bij eenen rechtsgeleerde,[26]
[27] om wel bewaert te moghen wezen, ende dat UE hem daerover eens[27]
[28] aenspraeke. Als die gereedt waer, moght ik op den tijdt passen.
[29] Met dien toeverlaet, gebiede mij op 't hartelijxste aen U E, ende[29]
[30] Joffr^e^ Zuster, die Godt, met alle de haeren, in gezontheit behoede,
[31] tot zaeligheit, nae wensch,

* Origineel. UBA II C 13.49.
N.B. Het schrift is, in een Nederlandse brief, voor het eerst modern of 'Italiaans', vgl. *733*.

[32] Monsr mon frere, van

[33] U.E.

[34] Verplichten, dienstwillighsten

[35] broeder

[36] P C Hóóft.

[34] Van den Hujze te Mujden,

[35] 23 Nov. 1635.

Militaire en politieke beschouwingen. - De Hoofts blijven Amsterdam nog schuwen. - Baak bevordere intussen de formele décharge van Hooft als toeziend voogd van Maria van Uffelen.

Eindnoten:

3 *Bijlandt:* kasteel bij Lobith, door Willem van Nassau vermeesterd, een stap naar de verovering van de belangrijke Schenkenschans.
4 *handel van 't bestandt:* onderhandeling over het bestand.
6 *eenzaementlijk:* gezamenlijk.
7 *d' eerste opening:* het eerste voorstel; *volle...waepen:* veel te trots.
8 *tegens den stijl:* in strijd met het gebruik (WNT *stijl (II)* 1644 7).
10 *quaelijk te vertrouwen:* onaannemelijk; *aenzoeker:* verzoeker (h. voorsteller, initiatiefnemer).
12 *te min:* des te minder; *het komt in mij:* ik ben ervan overtuigd.
13 doordat wij Spaanse gevangenen hebben, zijn de Fransen die door de Spanjaarden gevangen gemaakt zijn, misschien beter behandeld.
18 *bruiloft:* van Maria van Uffelen, dochter van Hooft's overleden schoonzuster Maria van Erp; hij was haar toeziende voogd.
19 *schrikvalligheit:* angstigheid.
20 *merklijk:* aanmerkelijk.
23 *gins en weder:* heen en terug op één dag.
24 *de bruids goedt:* het vermogen van de bruid; *quijtschelding:* ontheffing, décharge.
25 *mombaerdije:* voogdijschap.
26 *der eene:* d'r een, nl. een akte van décharge; *instellen:* opstellen.
27 *wel bewaert:* goed voorzien, beschermd (tegen latere klachten over het beheer).
29 *Met dien toeverlaet:* In vertrouwen daarop.

730 *Magnifico clarissimoque Viro D. Petro Hooft Satrapae Muydensi Caspar Barlaeus S.P.D.*

*

[1] Quas superiore anno misisti perdices, Hoofdi humanissime, aequo
[2] animo accepi, nec invitis dentibus intrivi. Erat enim munus illud
[3] tuum tempestivum et oportunum valde. At mihi viduo iam per-
[4] dices mittere alienum est ab omni ratione. Salacissimam mihi mittis[4]
[5] avem, quae absente foemella cum alijs coit, etiam cum pullis, et cui[5]
[6] testes in Venere insigni augentur magnitudine, hyeme nulli[6]
[7] apparent. quodque maius est, quae sola voce et superno volatu,[7]
[8] iusto licet intervallo a mare concipit. Harum rerum memoriam
[9] refricare homini agamo, nec amplius coniugi, quid aliud est, quam
[10] salivam movere homini famelico, qui quod edat non habet. Potius
[11] misisses tristem et feralem bubonem afflicto mihi et tristi, avem[11]
[12] noctivagam homini solitario et in luctu posito. Misisses potius
[13] Philomelam aut Prognen sorores quaerulas viro querulo et miser-[13]
[14] rimo infaustam Strygem infelici mihi. Cygni, columbae, perdices,[14]
[15] passeres tuae aves sunt, utpote Veneri et coniugibus dicatae. quorum[15]
[16] oscula, murmura, amplexus, gaudia ad animalium istorum
[17] exemplum componi solent. Ululae contrà, Vespertiliones, noctuae[17]
[18] meae aves sunt, utpote ululatibus, stridoribus, gemitibus assuetae.
[19] Quod ut credas verum esse, mitto exemplar epistolae, quam nuper **[19a]** ad Zulechemi Dominum dedi, quae luculenta est testis sortis meae
[20] et vitae, perdicum similiumque cupediarum non indigae. *Aque*
[21] hinc causam collige, cur a meridie lectionibus defunctus, domo
[22] abesse amem, ubi supellex quondam grata uxori, ubi thorus viduus,
[23] ubi proles orba parente *ingem* moeroris materiam subministrant.
[24] Postquam Sol se medio axi subduxit, occupant me Viri amicissimi
[25] Wickefortius, Schuylius, Sinapius. quorum medius lepores mihi
[26] apponit animal succi melancholici. cum sciat me talem esse et
[27] similibus gaudere naturam. Si vel hoc die me invisas non ero domi.
[28] Apud Schuylium tuum sum, virum a virtute ad honestatem, a
[29] Pallade ad elegantiorem doctrinam, à comitate ad iocos salesque
[30] innoxios factum. Hic iam convivamur. at sine te non leporum sed
[31] leporum patre et fabellarum lepidissimarum indefesso narratori.
[32] Si perdix es fruere nostris gaudijs, vel eminus. Sed quid de gaudijs
[33] loquor? qui tristia omnia et cogito interdiu et somnio noctu. Erit
[34] forte dies, mi Hoofdi, cum nubila mentis meae discutiet laetior
[35] fortuna,

* Origineel. UBL Hug. 37.
Dat. in de uitgave van G. Brandt (1667) is dit no. 306, gedateerd 20 oct. 1635. Vgl. de vertaling. Aantal afwijkingen van het handschrift: 30.
Atque
ingentem

Tunc tua Barleae festiva fronte Camaenae
Fata canent, fatis prosperiora meis.
Tunc tibi perdices et fercula laeta reponam,
Et tanti praesens hospitis hospes ero.
Accipe promissi, versus quos mittimus, arrham.
Hoc precio nobis tot redimantur aves.
Vale Virorum Praestantissime. Amstelod. XXV. Nov.
CIↃIↃCXXXV.

VERTALING

De patrijzen, die ge het vorige jaar hebt gestuurd, minzaam Hooft, heb ik met rustig gemoed aanvaard en, allerminst met lange tanden, verorberd. Inderdaad immers was dat geschenk van u toepaslijk en geschikt in hoge mate. Maar mij, weduwnaar geworden, thans patrijzen te sturen, is onverenigbaar met alle redelijk overleg. Uiterst ‘springlustig’ is de vogelsoort, die ge mij stuurt; een, die bij gemis van wijfje met andere copuleert, met kiekens zelfs, en bij wie de testikels tijdens de vereniging aanwassen tot opmerkelijke grootte, terwijl ze 's winters niet zichtbaar zijn. En, wat gewichtiger is, ene, die alleen al op diens stemgeluid en zijn boven haar vliegen, zij het met de juiste tussenruimte, van haar mannetje ontvangt. De heugenis aan deze dingen op te poetsen bij een schepsel van ongehuwden staat en niet langer in echt verbonden, wat is het anders dan het water om de tanden te doen lopen bij een kerel, die uitgehongerd is en om te eten niet heeft? Hadt ge maar liever gestuurd een somberen, sterfgeval spellenden oehoe mij, mens van treurnis en versombering, een vogel in de nachten zwerfziek aan een mens, die eenzaam is en in den rouw gedompeld. Hadt ge maar liever gestuurd een Filomeel of Procne, de weemoedig kwelende gezusters, aan een man, weemoedig kwelend, diep in het ongeluk; den noodlot kondschappenden Katuil aan mij in mijn rampspoed. Zwanen, duiven, patrijzen en mussen, dat zijn vogels behorend bij u, wijl aan de Mingodesse ze zijn toegewijd en aan de echtelieden. De kussen van deze laatsten, hun verliefd gefluister, hun omhelzingen, hun ecstatische vreugden pleegt men naar het voorbeeld, dat die dieren geven, te modelleren. Uilen daarentegen, vledermuizen, nacht- en avondvliegers zijn mijn gevederde vrienden, wijl hun het wild gehuil, het snorrend vleugelruisen, het doffe klaaggeluid vertrouwd is. En opdat ge moogt geloven, dat dit echtgemeend is, stuur ik afschrift van een brief, dien ik kortelings den Heer van Zuilichem heb afgezonden en die verhelderend getuigenis verstrekt nopens mijn lot en mijn leven, dat het veldhoen en soortgelijke lekkernijen niet behoeft. En besluit hieruit tot de reden, waarom ik na het middaguur, van college ontslagen, er zo van houd, weg te zijn van huis, waar het mobilair, eenmaal lief aan mijn vrouw, waar de ledige sponde, waar het kleine goed beroofd van zijn moeder

zo ontzaglijke stof tot bedroefdheid geven. Nadat de Zon van het midden des hemels is weggetrokken, leggen op mij beslag mannen, intiem bevriend, Van Wikkevoort, Schuyl, Mostert, van wie de middelste mij hazen voorzet, dier van zwartgallig temperament, daar hij weet, dat ik net zo ben en in de Natuur soort soort zoekt.

Als ge nog dezen dag mij wilt bezoeken, zal ik niet tehuis zijn. Ik ben namelijk bij Schuyl, u welbekend, een man door Deugd tot al wat eerlijk is, door Pallas tot ongewoon verfijnde eruditie, door de Wellevendheid tot scherts en geestigheid, die nimmer meer kwetsen, als geschapen. Hier gaan wij juist aan tafel, maar zonder u, dien schepper, niet van waakse hazen, maar van snaakse phrazen en van de smaaklijkste verhalen onvermoeibaar verteller. Wanneer ge iets van een patrijs in u hebt, geniet dan mee van onze vreugden, zelfs op afstand. Maar wat spreek ik van vreugden? Ik, die over louter sombere dingen overdag loop te piekren en 's nachts lig te dromen. Er komt wellicht eenmaal een dag, mijn waarde Hooft, waarop de wolken van mijn geest verstrooien zal een blijder lotsbestel.

Dan zal uw levenslot eenmaal, de feestpret in d'ogen, Van Baerle's
Muze bezingen, een lot, vetter gezegend dan 't mijn;
Dan zal ik u 't patrijs en de rijke gerechten vergelden
En van een gastheer zo groot machtige gastheer zelf zijn.
Neem nu het vers, dat ik zend, als handgeld voor wat ik beloofde;
Dat zij de som, waarvoor ik al deze hoenders koop af.

Vaarwel, vooraanstaande onder de mannen!
Amsterdam, 25 november* 1635.

Eindnoten:

4 *Salacissimam*, vgl. Aelianus, *De natura animalium* 3, 5; 3, 16; 4, 1; Plinius, *Naturalis historia* 10, 100.
5 *alijs* sc. maribus (mannetjes), vgl. Aelianus 3, 16; Plinius 10, 100.
6 *testes*, vgl. Aristoteles, *Historia animalium* 3, 1 (510 *a* 6); Aelianus, *Historia animalium* 4, 1.
7 *sofa voce*, vgl. Plinius 10, 102; *superso volatu*, vgl. Plinius, 10, 102.
11 *feralem bubonem*, vgl. Plinius 10, 34; Vergilius, *Aeneis* 4, 462; *Carmen de philomela* 37.
13 Philomela, dochter van den Atheensen koning Pandion, geschonden door Tereus, man van haar zuster Progne. De zusters veranderd in een nachtegaal en een zwaluw; vgl. Servius, *Eclogae* 6, 78; Ovidius, *Metamorphoses* 6, 424-674.
14 *Strygem*, vgl. Ovidius, *Fasti* 6, 131-168; *Cygni*, vgl. Ovidius, *Ars amatoria* 3. 809, Horatius, *Carmina* 3, 28, 15; *columbae*, vgl. Plinius 10, 104; 10, 107.
15 *passeres*, vgl. Plinius 10, 107.
17 *Ululae*, vgl. *Carmen de philomela* 41; *Vespertiliones*, vgl. *Carmen de philomela* 39.

* Volgens C. Barlaei *Epistol*. (1667) p. 634 schreef Barlaeus op 24 nov. 1635 aan C. van der Mijle: 'Nihil habeo quod rependam praeter hos Hendecasyllabos de perdicibus, quos ad Satrapam Muydensem nudiustertius misi'. Dat zou dus op 22 november geweest zijn. (Niets heb ik ter vergoeding te zenden behalve deze elf-lettergrepers over patrijzen, die ik aan den Drost van Muiden eergisteren heb toegezonden.) Een elflettergreper bestaat uit 1 spondaeus, 1 dactylus, 2 trochaeën en 1 spondaeus dan wel trochaeus; werd wel gebruikt voor ietwat ondeugende poëzie (Plinius, *Epistulae* 7, 4, 1).

731 *Magnifico Viro D. Petro Hooft, Satrapae Muydensi Caspar Barlaeus S.P.D.*

*

[1] Clarissime Hoofdi,

[2] oratores aliud nacti argumentum alia recitatione detinent populum.
[3] Comici, prout est fabella, aliter actus et scenam formant. Satrapae,
[4] prout gravius leviusve peccavit reus, magis minusve terribilia
[5] loquuntur. Ego quamvis nec orator sim, nec Comicus, nec Satrapa,
[6] tamen hos ipsos imitabor, et nactus leporem post aves, non de
[7] avibus, sed de lepore loquar. Non citabo Gelliam Martialis, quae[7]
[8] ex leporum esu vultus formosiores reddi contendebat, ipsa alioquin
[9] deformis. ut verisimile fuerit, illam nunquam edisse leporem. Non
[10] reponam Terentij illum jocum: Tute lepus es et pulpamentum[10]
[11] quaeris? Verum hoc nomine gloriar, tale mihi à te missum animal,
[12] cui famosissimam Cleopatram comparat Horatius, illa Oda, quam[12]
[13] in Actiacam Augusti victoriam scripsit.[13]

Dicit Caesarem pressisse reginam, Accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Haemoniae.

[18] Nec illud parum ad felicitatem meam facit, illa me frui fera, cujus
[19] captura Beatitudinem civilem metitur idem Flaccus. Vide Odam[19]
[20] secundam librj Epodon, ubi haec non semel puer legisti: Pavidum-[20]
[21] que leporem et advenam laqueo gruem Jucunda captat praemia.
[22] Quid? quod grande sapientiae argumentum mihi objcias, cum
[23] didicerim, non in scholis, sed divitum mensis, optimos esse armos[23]
[24] lumbosque leporinos, juxta eundem Horatium Satyra IV libri
[25] secundi Sermonum,[25]

Faecundi leporis sapiens sectabitur armos.

[27] Quod si cum lepore misisses galeam, ego galeatum hunc leporem
[28] misissem ad maris nostri duces, qui foedo nuper exemplo magis
[29] fugientibus, quam persequentibus similes fuere. Alludo ad illud
[30] Cornificij, qui milites suos saepè fugientes galeatos lepores per[30]
[31] opprobrium vocabat. Attamen gaudeo me non esse Judaeum vel
[32] recutitum, cuj populo nefas edere leporem. Licet enim ruminet,
[33] ungulam tamen bifidam non habet. Quod si viveret Heliogabalus,[33]
[34] pilos leporis tui et juxta plumas perdicum illi donum mitterem.

* Origineel. UBL. Hug. 37.
Dat. in de uitgave van G. Brandt (1667) is dit no. 307, gedateerd 7 nov. 1635. Aantal afwijkingen van het handschrift: 44.

[35] Solitus enim erat et has et illos sub alis ob mollitiem gestare. Sed[35]
[36] libet scrutari cur leporem miseris? An quia ut illi sagacissimus est
[37] auditus, philosophum quoque cupis attentius audire sapientum[37]
[38] voces? An quia ut ille insomnes ducit noctes et pervigil est, putas
[39] me quoque noctis et tenebrarum esse filium aut lucubratorem?[39]
[40] An quia ut effoeminatissimus est lepus, credis me quoque esse
[41] passere Catulli aut lepusculo tuo molliorem? An quia ut lepus mas[41]
[42] concipere dicitur, me quoque putas foeminae partes obire posse?[42]
[43] An, quia ut ille solitudine gaudet, mini solitariam et sine compare
[44] vitam exprobras? Quin et illud scire velim, qualem leporem mise-
[45] ris. Varro tria leporum genera esse ajt. Unum Italicum, primis[45]
[46] pedibus humilibus, posterioribus altis, superiore parte pulla, ventre
[47] albo, auribus longis. Secund*u* Gallicum, idque plurimum candi-
[48] dum, quales in Noricis sunt Alpibus. Tertium Hispanicum, simile[48]
[49] cuniculis. Dum de his in arce Muydensi deliberas, nos dentes in
[50] lepore tuo exercebimus, sive is Hispanici, sive Italici, sive Gallici,
[51] sive Gojensis, (quale ignoravit Varro) sit generis. Magnam sane
[52] rem misisti, quae ventri materiam alimenti, sapientibus philo-
[53] sophandi, convivis ridendi et commessandi, mihi gratiarum actionis
[54] novam suppeditat. At cessa missitare, ne prodigus delitiarum au-
[55] dias. cessa in innoxias feras saevire, ne ad Pythagorae te tribunal[55]
[56] citent. cessa, nisi Glaucus esse velis, pretiosissimas dapes cum Volusî
[57] chartulis permutare. Vide, quam me facundum fecerit tuus lepus,
[58] sive (ut rideam Grammaticos) tuus levipes. Nec tamen volo[58]
[59] annumerari illis, de quibus Horatius meus in Satyris scribit:[59]

60 Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.

[61] Vale Virorum praestantissime, et clarissime.

[62] Salveat uxor, salveat filia, quique patrem sequuntur

Non passibus aequis.[63]

[64] Amstelod. XXIX. Novemb. CI⊃I⊃CXXXV.

[65] B.

VERTALING

Redenaars weten bij het éne thema, dat zij opkrijgen, met déze voordracht, bij het tweede met een geheel verschillende wijze van voordragen hun gehoor te boeien. Comedieschrijvers, alnaar de intrigue verloopt, vormen op telkens andere manier bedrijven en toneel. Drossaards, alnaar de beklaagde zwaarder dan wel lichter heeft

gezondigd, spreken meer of minder schrikwekkende taal. Ik, hoezeer ik noch redenaar ben noch Comedieschrijver noch Drossaard, zal toch juist deze lieden navolgen en, nu ik een haas kreeg na gevogelte, niet spreken over vogels, maar over den haas. Ik zal niet de Gellia van Martialis naar voren roepen, die staande placht te houden, dat van het eten van hazen de gelaatstrekken schoner vorm verkrijgen, zij zelve overigens zonder schone vormen, zodat het waarschijnlijk is geweest, dat zij nooit haas gegeten had. Ik zal niet lik op stuk geven met dat bon mot van Terentius: 'Gij, zoekt gij naar wild, terwijl ge zelf een haasje zijt?' Maar op dezen grond wil ik me beroemen, dat aan mij door u zodanig dier gestuurd is, waarmede Horatius de wijdbefaamde Cleopatra vergelijkt in die Ode, welke hij op de zege van Augustus bij Actium heeft geschreven. Hij zegt daar, dat Caesar de koningin heeft benard

zo als de duivenvalk
op wulpse tortels of op het haas stort rap
de weidman in Thessaaljes laagland
sneeuwoverdekt.

Ook dit draagt niet weinig tot mijn heilstaat bij, dat ik genieten mag van het stuk wild, aan welks vangst dezelfde Flaccus de Gelukzaligheid der Burgerheren afmeet. Zie Ode 2 uit het Epode-boek, waar ge dit meermalen als knaap hebt gelezen:

en den bangelijkbloden haas, op trek in zijn strik den kraan,
hij vangt ze, prijs, die diep vernoegt.

Wijders zult ge mij als machtig blijk van kennerschap wel voorhouden (hoewel ik geleerd heb, niet op de schoolbanken, maar aan de tafels der rijken, dat bij een haas hoogedel zijn de schouder- en de lendestukjes), dat naar dienzelfden Horatius in de 4e satire van het 2e boek der Sermones,

Jongde de voedster, de kenner zal uit zijn op voorloperstukjes.

Tja, als ge met den haas een helm zoudt hebben meegestuurd, ik had gehelmd dit haas dan toegezonden dien aanvoerders van ons ter zee, die onlangs, schandelijk exempel, meer vluchtenden dan achtervolgers geleken. Ik zinspeel op dat woord van Cornificius, die zijn soldaten dikwijls, als zij vluchtten, 'gehelmde hazen' noemde in schimpenden smaad. Maar toch, ik ben er blij om, dat ik geen Jood, wilt ge, besnedene ben, welk volk haas te eten een gruwel is. Want de haas herkauwt wel, maar verdeelt den klauw niet. Ja, als Heliogabalus leefde, de wol van uw haas en daarbenevens de pluimen der patrijzen zou ik aan hem ten geschenke sturen. Hij had immers de gewoonte zowel deze veren als dat haar onder de oksels te dragen uit verwijfdheid. Maar ik gevoel den lust, eens uit te vorsen, waarom ge een haas hebt gezonden? Soms omdat, zoals bij hem het gehoor zeer scherp is, ge begeert, dat ook de philosooph met meer dan gewone oplettendheid hoort naar de stemmen der wijzen? Of omdat, zoals hij zonder te slapen de nachten slijt en uiterst waakzaam is, ge meent, dat ik ook kind des nachts en kind der duisternis ben of althans een lamplichtblokker? Of omdat ge, zoals de haas bijzonder vervrouwelijkt is, ook van mij gelooft, dat bij de mus van Catullus of het haasje van u vergeleken ik nog ritser ben? Of omdat, zoals men van den rammelaar-haas zegt, dat hij zaad ontvangt, ge ook van mij denkt, dat ik de rol van vrouw kan vervullen? Of omdat, zoals hij in eenzaamheid zijn vreugde vindt, ge mij mijn eenzaam en gadeloos leven verwijt? Zelfs ook dat zou ik

wensen te weten, wat voor haas ge hebt gezonden. Varro beweert, dat er drie haze-soorten zijn. Het ene Italisch, de voorpoten laag, de achterpoten hoog, het bovengedeelte grauwzwart, de buik wit, de oren lang. Het tweede Gallisch, en wel grotendeels helderwit, zoals ze leven in de Norische Alpen. Het derde de Spaanse soort, gelijkend op konijntjes. Terwijl ge hieromtrent op het slot te Muyden overlegt, willen wij de tanden op uw haasje wetten, of hij nu

van Spaans, Italisch, Gallisch of van Goois ras is (zoals Varro niet heeft gekend). Een zaak van gewicht inderdaad hebt ge gestuurd, die aan den buik stof tot voeding, aan wijzen tot philosopheren, den tafelbroeders tot lachen en feestelijken zwier, aan mij vernieuwde stoffe tot dankbetuiging levert. Maar houd nu op, aldoor te blijven sturen, opdat ge niet den naam verkrijgt van heerlijkheden te verkwisten. Houd op tegen onschuldige wilde dieren te woeden, opdat zij niet u dagen voor de vierschaar van Pythagoras. Houd op, tenzij ge wellicht een Glaucus wilt zijn, de kostbaarste spijzen uit te ruilen tegen blaadjes papier als van Volusius. Zie, hoe welbespraakt mij heeft gemaakt uw haasje, of wel (om eens den draak te steken met Woordverklaarders) uw haast-je, rep-je. Toch wil ik mij niet geteld zien bij diegenen, over wie mijn vriend Horatius in zijn Satiren schrijft:

> *sommiger sneegheid treedt enkel met nieuw soort van koekje naar voren*.

Vaarwel, voortreffelijke en roemrijke man. Wel ga het uw gade, wel ga het uw dochter en die hun vader volgen

> *met kinderlijk pasje*.

Amsterdam, 29 november 1635.

B.

Eindnoten:

7 Zie brief *737* van Hooft; Martialis 5, 29, 1-4.
10 Terentius, *Eunuchus* 426. De spreker bedoelt daar: ‘zoekt ge een meisje-van-plezier, terwijl ge zelf een schandknaap zijt?’.
12 Horatius, *Carmina* 1, 37, 17-20.
13 In Acarnania 31 v. Chr.; *Caesar* = Augustus.
19 *Beatus ille:* beginwoorden van *Epode* 2.
20 *Epoden* 2, 35-36.
23 Op school leerde Horatius, *Carmina* 2, 8, 90 het anders.
25 = *Satirae;* bedoeld is 2, 4, 44.
30 Bron hiervan Hieronymus, *Chronicon ab Abr.* 1976, d.i. 41 vóór Chr.; Cornificius, neoterisch dichter (vgl. Ovidius, *Tristia* 2, 435; Catullus 38, 1), wordt hier geïdentificeerd met de partijganger van Caesar en vriend van Cicero Q. Cornificius.
33 Leviticus 11, 6.
35 Aelius Lampridius *(Scriptores Historiae Augustae XVII)*, Antoninus Heliogabalus 19, 9.
37 Aelianus, *Historia animalium* 13, 14.
39 Vgl. I Thessalonicenses 5:5.
41 Catullus 2 en 3.
42 Een jager bij Aelianus, *Historia animalium* 13, 12; Pseudo-Democritus in *Geoponica* 19, 4; Archelaus bij Plinius, *Naturalis historia* 8, 218.
45 Varro, *Res rusticae* 3, 12, 5-6; Plinius, *Naturalis historia* 8, 217.
48 de Oostenrijkse en Stiermarkse Alpen.
55 Deze leerde de zielsverhuizing; Glaucus ruilde bij Homerus, *Ilias* 6, 236 goud tegen brons, een waarde van 100 tegen een waarde van 9 runderen; Catullus 36, 1 en 36, 20 worden de *Annales* van Volusius gewaardeerd als *cacata carta*.
58 Bij Varro, *Res rusticae* 3, 12, 6 leidt L. Aelius *lepus* af uit *levipes*.

59 Horatius, *Satirae* 2, 4, 47.
63 Vergilius, *Aeneis* 2, 274.

732 *Al Ill.mo Signore et P.rone mio Osservand.mo Il S.r Abbate Scaglia*

*

[1] Ill.mo Sig.e et P.rone mio Oss.mo

[2] Caro m'è stato che quelle precedenti provisioni di casa le sono
[3] capitate, come anco spero che siano hora l'ultimamente inviate;
[4] piu caro, che V S Illma si sia degnata d'adoperarci in cosa alchuna di
[5] servitio suo: ma carissimo l'accettare cotal ordine per argomento
[6] d'augumento della buona dispositione dell'Ill.ma sua persona. Et
[7] parendomi l'ubbidire aj suoj commandamenti, pocho riconosci-
[8] mento di contanto honore come ne ricevo, hò preso l'ardire
[9] d'inportunare V S Illma colla presente, per ringratiarnela scisverata-
[10] mente; come ancora delle fatiche ch'ella si compiace di prendere
[11] tuttavia per il beneficio degli affari della mia consorte et miei:
[12] sperando jo, che j cieli, un tempo, mi saranno più propitij di modo,
[13] che possi far' effettual dimostratione d'un'animo ripieno di viva
[14] divotione verso V S Ill.ma. In tanto la supplico di non esser meno
[15] liberale nel commandare, di quello ch'ella é corteze nel favorire un
[16] suo debitore ubligatissimo, non solamente per le gratie già godute,
[17] ma ancora per la consolatione della ricevuta speranza. Alla quale
[18] appogiandomi confido, che V S Ill.ma sara servita di tenere, in
[19] questa occasione d'esser arrivata S.A. Reale in Bruxelles, alle cose
[20] nostre benignamente la degna mano, laquale, con ogni riverenza
[21] baccio, et humilmente me l'inchino.

[22] Di V S Ill.ma

[23] Ubligat.mo et divot.mo servitore,

[24] Pietro di Cornelio Hóóft.

[25] Dal Castello di Muda

[26] alli 9 di Decembre 1635

VERTALING

Het verheugt mij dat die vorige zending voor de provisiekast bij U aangekomen is en ik hoop, dat dit intussen ook het geval is met de nieuwe; nog meer verheugt het mij dat Uw welgeboren Edelheid zich heeft verwaardigd, zich van ons te bedienen voor iets te uwen bate, maar het meest verheugt het mij een dergelijk gebod op mij te nemen omdat het een bewijs is van de toenemende welgezindheid van U.E.

* Minuut. UBA II C 11.478.

jegens mij. En omdat het gehoorzamen aan Uw bevelen alleen mij een te kleine erkenning lijkt van de zo grote eer, die mij hierdoor ten deel valt, waag ik het Uw welgeboren Edelheid met deze brief lastig te vallen, om U uit het diepst van mijn hart te danken, als ook voor de moeite welke U de goedheid heeft zich te geven terwille van de zaken van mijn echtgenote en van mij. Hopend dat de hemel mij eens gunstiger zal zijn, zodat ik een waar bewijs kan leveren van een hart vol van oprechte dienstwilligheid jegens Uw welgeboren Edelheid. Intussen smeek ik U, zich even vrij te tonen in het bevelen als in het vriendelijk begunstigen van een U zeer verplichte schuldenaar, en wel niet alleen vanwege de reeds genoten gunsten, maar ook vanwege de vertroosting door de verkregen hoop. En hierop steunend, vertrouw ik dat Uw welgeboren Edelheid bereid is bij deze gelegenheid van de aankomst van Zijne Koninklijke Hoogheid in Brussel, onze zaken welwillend met Uw waarde hand te behartigen, welke ik met alle eerbied kus, en ik buig mij deemoedig voor U.

Van Uw Edelheid de zeer verplichte en toegewijde dienaar
Pieter Cornliszoon Hooft

Van het huis van Muiden heden 9 December 1635.

733 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij t oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1635 Muyden 10 decem*b* beant*w* 18 ditto)
Loont

[1] Monsr mon frere,

[2] De letter die spreekt, moet zich voor eerst verantwoorden. Zijn'[2]
[3] verandring sprujt ujt tweederleij beweeghenis. Want het maxel van[3]
[4] den Duitschen heeft mij altijds quaelijk behaeght; en veel beter de
[5] Latijnsche, oft ronde Italiaensche, die ook wel voortschiet: zulx[5]
[6] aen mijn voorigh schrift luttel lettren ontbraeken van die forme.[6]
[7] Wijders vond' ik mij verleghen, ende haepering aen de handt,[7]
[8] wanneer ik benoodight wert Latijn te schrijven, oft Italiaensch: 't
[9] welk nu somtijds mijn' beurt is. Dat ik ze wanvoeghlijk maele,[9]
[10] overtujghen mij mijn ooghen. Maer de tijdt zal leeren, zeggen de[10]
[11] loopmaeren. Ik heb nu reeds een goedt deel Historie, op deze
[12] wijze geschrabbelt: ende voor Mostaert geen' zorgh, oft hij en zal[12]
[13] 'er door geraeken. Daer UE dienaer haepert, kan hij UE vraeghen;[13]
[14] die ik meene dat in mijn voorigh geschrift 't welk ook weenigh[14]
[15] docht, al mede veel aenstoots gevonden heeft, tot dat de wennis[15]
[16] die weg nam. Noopende de brujloft, is 't mij verdriet geweest het
[17] gezelschap, zonderling van UE ende den heere Reael te missen.
[18] Maer hoe kon ik mijn' huisvrouw' 't gevaer van een' schrik verghen[18]
[19] die haer eertijds zoo quaelijk bekoomen is? Zoo U.E. ijet nieuws
[20] begeert: Mujden (zejdt onze dochter) is een petit Paris. Het steekt
[21] vol Franschen: Naerden en Weesp, desgelijx. Zij hebben in lange
[22] geen geldt ontfangen, ende spreeken bij wijlen zeer vertwijfelt:
[23] zulx de burghers hier niet zonder vrees voor plondering zijn. Als
[24] men hun zejdt dat zulx hier te lande geen' wijz' is, en de galgh hun
[25] voorlandt zijn zouw; antwoorden zij, dat 'er kleene keur is tusschen[25]
[26] hangen en honger lijden. Zij ontfangen 's daeghs 1 1/2 pondt broods:
[27] maer 't en lust hun niet droogh, oft gedoopt in waeter. De Wet-
[28] houders, beducht voor eenigh misquaem leenen hun 's daeghs ijder[28]
[29] twee stujvers, onder belofte die te innen van d'eerste soldij die
[30] verwacht wordt. Maer ik leg dit leenen te vallen zonder weêr-[30]
[31] geeven. Dus wil 't waeter over den dijk, daer hij laeghst is, ende[31]

* Origineel. UBA II C 13.48.

[32] zijn de kleene steedtjens overheert van soldaeten, die zelf overheert
[33] zijn zouden, ende in toom te houden, in de groote. Zoo de handel[33]
[34] van bestandt geen' andren grondt heeft, dan 't zeggen dat burgher-
[35] meester Oetjens een der gemachtighden is, zorgh' ik dat'er luttel
[36] op te staen zij. Want die van Mujden hebben hem over acht of tien
[37] daeghen noch tot Aernhem gesprooken: ende ik hoor dat hij ver-
[38] wacht wort, bij zijn' hujsvrouw en dochter, op zijn' hoef tussen
[39] hier en Mujderbergh. Doch hoope dat dit een misverstandt zal[39]
[40] wezen, en de handel van 't bestandt voortgaen. Mij is lief dat frere
[41] van Uffelen mijns niet behoeft voor 't nieuwe jaer; tegens 't welke[41]
[42] wij denken over te koomen. Godt ten voorsten; die UE en alle de[42]
[43] haeren in genade behoede; nevens hartgrondighe groete en ge-
[44] biedenis,

[45] Monsr mon frere, van

[46] U.E.

[47] Verplichten, dienstw^{sten}

[48] broeder

[49] P C Hóóft.

[48] Van den Hujze te Mujden,

[49] 10 Dec. 1635. In haeste.

Verantwoording van de overgang op modern schrift. - Frans garnizoen te Muiden. - Over onderhandelingen over een bestand met Spanje.

Eindnoten:

2 *voor eerst:* eerst.
3 *beweeghenis:* beweegreden; *het maxel van den Duitschen:* de vorm van de Nederlandse.
5 *wel voortschiet:* goed opschiet.
6 *voorigh:* vroegere: Hooft gebruikte in zijn vroegere schrift veel ‘Latijnse’ letters.
7 *aen de handt:* aanwezig (vgl. ‘wat is er aan de hand?’).
9 mijn' beurt, vgl. *732; wanvoeghlijk maele:* lelijk teken.
10 *leeren* (tr.).
12 Mostaert schreef, evenals Baak (en diens bediende) de *Nederlandsche Historiën* in 't net; *geen' zorgh...geraeken:* niet bezorgd, dat hij er niet door zal komen.
13 *Daer:* Wanneer.
14 *die* (Baak of zijn dienaar?).
15 *docht:* deugde; *aenstoot:* struikelblok; *wennis:* gewenning.
18 *verghen* met dubb. acc.
25 *kleene keur:* kleine keus, weinig verschil.

28 *misquaem:* ongeval.
30 *vallen* (koppelww.): zijn; *zonder weêrgeeven:* te verbinden met *leenen* - ‘Maar ik verwacht dat dit lenen zonder teruggeven is’.
31 *het water wil over den dijk enz.:* waar de minste weerstand is, heeft men 't meest te lijden.
33 *Zoo...heeft:* Als (de geruchten over) de onderhandelingen over wapenstilstand geen andere grond hebben.
39 *misverstandt:* onjuist bericht.
41 *mijns niet behoeft:* mij niet nodig heeft (voor de afdoening van de voogdij).
42 *Godt ten voorsten:* in Mnl. Wdb. (IX 1157 II A) diverse plaatsen waar dit *God het eerst, God bovenal* betekent. Bij Hooft betekent de zegswijze *Met Gods hulp* (U.W. *voorste* 307: terwijl God vooropgaat op de ingeslagen weg) maar hier is het verzwakt tot *als er niets tussen komt*.

734 *Aen den Heere Majoor ende President Jacob Wijtz.*

*

[1] Weledele, gestrenge, hooghwijze, zeer voorzienighe Heere,

[2] Dat allerleij bakken en brouwen (gelijk ons Amsterdamsch spreek-[2]
[3] woordt lujdt) niet eevenwel gelukken, heeft U.E. gestr. ten mijnen[3]
[4] ende gemejnen leedtwezen, dezen zoomer, in 't groot bevonden:
[5] wij in 't kleen met de Mede, dewelke al gemaekt in 't voorjaer,[5]
[6] wij, zonder wel te weeten waer 't aen loogh, tot noch toe niet recht[6]
[7] klaer nocht zoo goedt hebben kunnen krijghen als voorheenen.
[8] Proevende nochtans de zelve tegens andre, die men doorgaends te[8]
[9] koop vindt, houden ze voor de beste. Waer op ik mij verstout heb,
[10] Uwer Ed. gestr. volghens haer' orde, een kinneken toe te schikken;[10]
[11] met hoope dat zij althans in den Haeghe gekeert wezen, ende deze[11]
[12] drank zoo veel tot haere gezontheit bijbrengen zal, als van ganscher
[13] harte wenscht, neevens allerootmoedighste gebiedenis in haere
[14] goede gunste

[15] Weledele &c.

[16] Uwer Ed. gestr.

[17] Onderdaenste toegedaenste

[18] dienaer

[19] P C Hóóft.

[18] Van den hujze te Mujden

[19] xj Dec. 1635.

Hooft stuurt Wijtz een tonnetje mede, als medicijn.

Eindnoten:

2 *Dat enz.:* de eerste zin slaat ongetwijfeld op de mislukte veldtocht (‘in 't groot’) van 1635.
3 *ten...leedtwezen:* tot verdriet van mij en anderen.
5 *Mede:* een al of niet gekruide honingdrank.
6 *waer 't aen loogh:* waaraan het schortte (WNT *liegen* 2126).
8 *tegens:* in vergelijking met.
10 *kinneken:* WNT *kinnetje (I):* tonnetje, een kwart van een botertonnetje.

* Minuut. UBA II C 11.479. Afschr. UBL. Pap. 13.

11 *althans:* nu.

735 *Aen d'Ed.Mo.Heeren s hoofs van Hollandt.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Met alle behoorlijke nejrstigheit en heb ik, overmits d'absentie[2]
[3] eenigher secretarisen, ende andre incidenten, niet eerder konnen[3]
[4] bekoomen de beschejden (mijns bedunkens) vereischt tot wettelijke[4]
[5] beantwoording van Uwer Ed[e] Mo. missive van den derden dezer[5]
[6] maent, die hier nevens gaen. Bij de welke Uwer Ed. Mo., zoo 't[6]
[7] haer gelieft, kan blijken, dat men in dezen quartiere sorterende[7]
[8] onder 't Castelainschap van Mujden ende baljuwschap van Goej-
[9] landt, geen' kennis heeft van eenighe publicque hujzen oft plaetsen,[9]
[10] geapproprieert tot de oeffeninge van den gezejden godsdienst der[10]
[11] Paepisten: ook niet van eenighe vrouwpersoonen, genoemt Klop-[11]
[12] pen, die haere bijwooninge (t' en waere misschien ten getaele van
[13] 2 oft 3) met elkandre zijn houdende; alhoewel quaelijk t'affirmeren
[14] zoude zijn, dat zij niet bij wijle te gaeder koomen. Van paepen oft[14]
[15] paepsche gezejde geestelijken bevinde geen' andre, dan die hier[15]
[16] onder, met naeme, qualitejt, ende aenwijzing van den tijdt huns[16]
[17] bekentmaekens oft consents, ende onthoudts gestelt zijn. 'T welk[17]
[18] wezende alles, waermede ik uwe Ed.Mo. in dezen zie te dienen,
[19] bidde godt den almaghtighen de zelve in gelukzaelighe regeringe
[20] te bewaeren, ende in haere goede gunst,

[21] Ed[e] &c.

[22] Uwer Ed. Mo.

[23] Ganschonderdaenen dienaer

[24] P C Hóóft.

[23] Van den hujze te Mujden

[24] 17 Decemb. 1635.

[25] Lijste der paepsche gezejde geestelijken zich onthoudende onder 't[25]
[26] Castelainschap van Mujden ende Baljuwschap van Goejlandt.

[27] In den ressorte van Weesp.

[28] Bartholt Inghel van Amsterdam, woonende t'Ankeveen, ende[28]

* Minuut. UBA II C 11.480.

[29] aldaer gekomen als priester, den 21^{en} Martij *a* 1622.

[30] Arent Loef, woonende binnen der stadt, ende burghers zoon aldaer,
[31] hebbende zijnen naem als priester aengegeven, den 21^{en} Martij
[32] *a* 1622.

[33] Claes Janszoon Noordingen woonende binnen Weesp, burghers
[34] zoon aldaer, ende hebbende zijnen naem bekent gemaekt voor
[35] priester, den 6^{en} Novemb. *a* 1624.

[36] Claes Doedeszoon Loenen, woonende binnen Weesp, burghers
[37] zoon aldaer, hebbende zijnen naem bekent gemaekt als priester,

[38] den 19^{en} Octob. *a* 1629.

[39] In den Dorpe Laeren.

[40] Timon Lambertszoon, geboortigh van Blarikom, ende hebbende
[41] aldaer zijnen naem aengegeven als priester, den 10^{en} Junij *a* 1628;
[42] daernae met der woone gekomen, ende zich desgelijx bekent ge-
[43] maekt hebbende tot Laeren, den 17^{en} Maj *a* 1635.

[44] Hendrik van Aller van Grol, aengegeven voor priester tot Laeren
[45] door den voor*s* Timon, bij wien hij inwoont, nevens 2 vrouw-
[46] persoonen van Blarikom, den 17^{en} Maj *a* 1635.

Opgave, in antwoord op een aanschrijving aan alle baljuwen enz. in Holland over het bestaan van R.K. kerken en het onwettig verblijfhouden van geestelijken. De in Hooft's ressort vertoevende hebben zich allemaal aangemeld overeenkomstig het plakkaat ter zake, vgl. *20, 478, 647*.

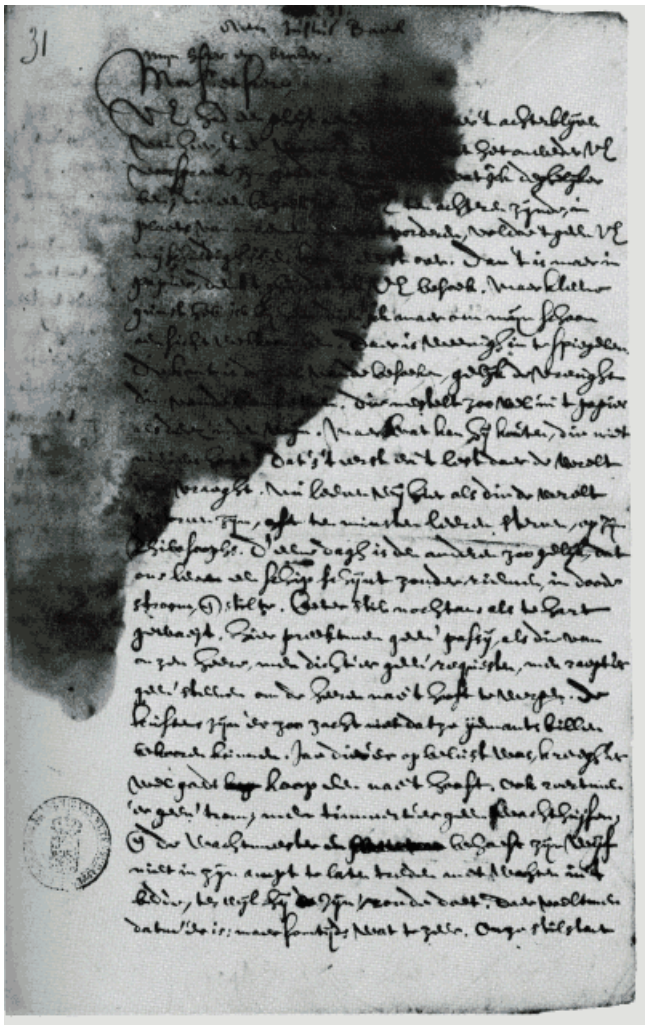

31 en 32 Eerste brief van P.C. Hooft aan J. Baak

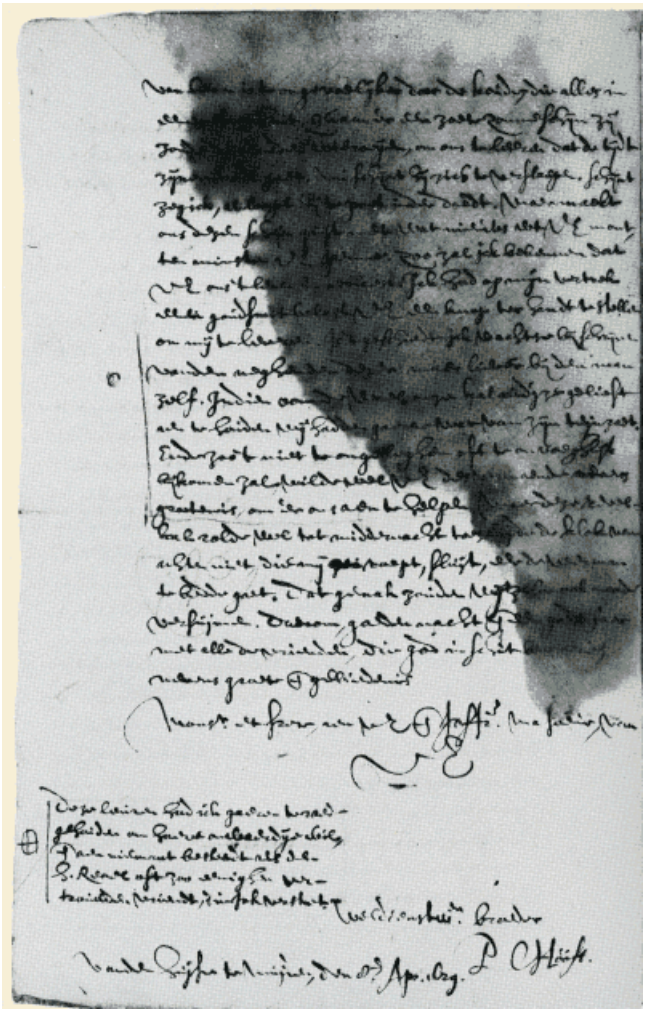

Eindnoten:

2 *behoorlijke:* nodige, ertoe behorende.
3 *secretarisen*, nl. van de vroedschappen; *incidenten:* (toevallige) gebeurtenissen.
4 *wettelijke:* officiële, wettelijk gefundeerde.
5 *missive*, vgl. U.d.M. 165.
6 *die...gaen:* dit zijn de bescheiden, dus ambtelijke opgaven van de secretarissen.
7 *sorterende:* ressorterende.
9 *publique:* dit is niet toepasselijk op het huis van Hooft's vrienden Ingel, vgl. r. 28.
10 *geapproprieert:* ingericht.
11 Kloppen, klopjes, klopzusters: vrouwen die, zonder in een klooster te gaan, samen wonen en hun leven aan het katholieke geloof en werk, b.v. onderwijs, wijden, vgl. *478*.
14 *paepen:* priesters (zonder onwelwillende bijbetekenis).
15 *paepsche gezejde:* voor katholiek doorgaande.
16 *den tijdt huns bekentmaekens:* het tijdstip waarop zij zich bij de plaatselijke overheid aangegeven hebben.
17 *onthoudt:* woonplaats.
25 *zich onthoudende:* wonende.
28 Ankeveen, vgl. *311, 312*.

736 *A Monsieur, Monsieur Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam*

*

(*Baak:* Muijden 20 decem*b* beant*w* 22 ditto.)
met twee koppels patrijzen.
Loont.

[1] Monsr mon frere,

[2] Onze gehoudenis in UE groejt grootlijx door 't opzet van 't op-[2]
[3] zetten der wederbrujloft tot onze koomste toe. Maer ons zal liever[3]
[4] zijn, dat U E. de jeghenwoordighe geleghenheit, terwijl 's brujde-
[5] gooms vaeder noch daer is, niet en verlieze. Mij aengaende, de
[6] grootste maeltijden baeren mij juist de grootste vreughd niet. De
[7] Heer Vossius, oft Reael, nevens U E. zijn mij alle de wereldt. Onder[7]
[8] 't getal der Gratien, noch boven dat van de Musen, moet, zejdt men,
[9] geen zoet gezelschap loopen. Eevenwel geen' reghel zonder ujt-
[10] zondering. Om U E, niet met woorden alleen, maer ook eenigher
[11] wijze met werken te vermaenen tot voortvaeren met de voorge-[11]
[12] noome feeste, zejnd' ik hier bij een arme handt vol van onze[12]
[13] Goejsche vruchten, die daer op moghten te pas koomen. UE ge-
[14] lieve 't goedt hart t' aenveirden. Ik leeze ujt UE schrijven van eer-[14]
[15] gister dat de sterfte gansch ophoudt. Ten tegendeele verstaen wij[15]
[16] vandaer dat 'er in de lestlede week wel 50 dooden meer geweest zijn
[17] dan in de geene die daer voor ging. Grooten dank hebbe U.E. voor
[18] de nieuwmaeren; ende wenschte wel, dat zij middel wiste om wat
[19] zeker te verneemen van den grondt des Turnhoutschen handels.[19]
[20] Ik heb daer over ook aen mijnen swaegher Kloek geschreven, met
[21] aenwijzing van pejlloodt, maer krijghe geen antwoordt. Waer 'er[21]
[22] bestandt in til, ik zoud 'er voordeel bij rekenen, om redenen hier te[22]
[23] lang, en beter bij monde gezejdt. D'aenstoot dien UE in dat werk[23]
[24] vindt heeft zijn' rede: maer die 't bijder handt hebben moeten
[25] weeten hoe zij 't verantwoorden zullen. Dat de Paus, zoo lang hij
[26] kan, den Franchojs 't hooft ophouden zal, gaept als een oven. De[26]
[27] eevenaer der Christe moghenheden zouw anders te verre overslaen,[27]
[28] ende hij ter genaede van Oostenrijk staen. Dat waer een hardt[28]
[29] gelagh. Nochtans, het zal zijn swaerigheit hebben, zoo de dingen[29]
[30] van Duitslandt aenhouden met achterwaerts loopen, ende dat

* Origineel. KA CLXXIa^b^ 119.
Hs. Watervlek.

[31] gewest, smeêwinkel van menschen, wat adems schept. Wij zijn[31]
[32] kijkers; maer niet zonder gevaer van gelders ook te werden: 't en[32]
[33] zij wij alreeds daer onder getelt moghen worden. Hier hebben onze
[34] Mujders het sterkste der Fransche vendelen geloost, door voor-[34]
[35] spreeken van burgermr. Oetjens bij den Prinsse: zulx wij nu raedt[35]
[36] met de rest weeten, zoo zij de pijpen stellen. 'T vertrokken vendel
[37] is, nae veel sporlinx tot Weesp ontfangen. Aengenaemer ontfank[37]
[38] zal mij zijn eenigh schrijven van UE met wat naeder bescheids van
[39] de zaek boven geroert, in verwachting van 't welke, ik U.E. met
[40] Joffr[e] zuster en alle de haeren Gode bevolen laet, ende, nae hartlijke
[41] gebiedenis, in jonst der zelve,

[42] Monsr mon frere,

[43] U.E.

[44] Verplichten, dienstw[sten]

[45] broeder

[46] P C Hóóft.

[45] Van den hujze te Mujden,

[46] 20 Dec. 1635.

De Hoofts komen nog niet in Amsterdam, wegens de sterfte. - Beschouwingen over de politieke toestand in Europa.

Eindnoten:

2 *opzet:* toeleg, plan; *opzetten:* uitstellen (WNT *opzetten* 1406 G).
3 *wederbrujloft:* blijkbaar een feestmaal dat de bruidegom van Maria van Uffelen aan haar familie aanbood.
7 *Onder...loopen:* Een prettig gezelschap moet niet minder dan drie en niet meer dan negen mensen tellen.
11 *werken:* daden.
12 *zejnd' ik...vruchten:* vgl. *728* r. 10.
14 't goedt hart ‘waarmee het gezonden wordt’ (hiervóór, passim).
15 *Ten tegendeele:* In strijd daarmee (WNT: integendeel, maar dat woord zou op deze plaats te onbeleefd klinken).
19 *de grondt...des T. handels:* van de diepere bedoeling waarmee te T. over bestand of vrede onderhandeld wordt.
21 *pejlloodt:* het middel om die grond te peilen, d.w.z. bij wie hij zou kunnen informeren naar die onderhandeling.
22 *voordeel erbij rekenen:* onderstellen dat het voordeel meebrengt; *in til:* in aantocht (nu: op til); *hier te lang (gezejdt):* te lang om hier te zeggen.

23 *Aenstoot:* Tegenzin; *dat werk:* die gebeurtenis, die gang van zaken.
26 *ophouden:* boven water houden (tr.); *gaept...oven:* spreekt, zoals iedereen zien kan, vanzelf.
27 *eevenaer:* tong van een weegschaal; *overslaen:* doorslaan.
28 waarom Hooft hier Oostenrijk en niet Spanje noemt, dat half Italië bezat, blijkt niet.
29 *de dingen in Duitsland:* hiermee moet Hooft de protestants-Zweedse zaken bedoelen, zie het vervolg van zijn redenering.
31 *smeêwinkel van menschen:* dat zoveel mensen (soldaten) voortbrengt.
32 *gelders:* betalers, nl. tot ons nadeel bij de Dertigjarige oorlog betrokken.
34 Fransche, dus bondgenootschappelijke.
35 Anthony Oetgens, een machtig en zeer lastig man, had een hofstede bij Muiden en kon daardoor door de Muiders om voorspraak bij de Prins gevraagd worden; *zulx...stellen:* zodat wij de overgebleven zwakkere Franse companjieën wel aankunnen als zij de beest spelen (WNT *pijp* 1700 3°).
37 *sporlinx* (gen.): tegensparteling (WNT *sporreling* 2967 1).

737 *Aen den heere Caspar Barlaeus Professoor.*

*

[1] Mijn' heere,

[2] Plato in zijn' Io, (indien 't mij recht voorstaet want ik heb mijn[2]
[3] boek niet bij mij) stelt (behalven de langdujrighe dulligheit, de[3]
[4] korte raezernij des toorens, ende liefde tot het schoon) driederleij
[5] beweeghenissen, waer door 't vernuft ontkniert oft ujt zijn hengsels[5]
[6] geheven wort; en dat kompas van de pen raekt: godlijke aenaede-[6]
[7] ming, pöeetsche geestrijzing, dampgolf van drank. De twee eerste[7]
[8] schijnen ujt den hemel te koomen; de derde ujt der aerde. Boven[8]
[9] de gemeene dronkenschap, die ujt kraftigh nat ontstaet, weet ik[9]
[10] niet dat onze Aures Batavae voor dezen, van andre gehoort hebben[10]
[11] dan slaepdronkenschap en broodtdronkenschap. Nu komt UE ons
[12] noch aenwijzen een' speelziekte en lossigheit van zinnen, die ujt[12]
[13] eeten van veldthoendren sprujten zoude, om dat die voghel zoo[13]
[14] gajl is. 'T lust mij, geen vaeder zijnde, nae gevaeders eere te staen,[14]
[15] met dit kindt eenen naem te geeven: ende zie niet ejghentlijkers,[15]
[16] dan 't zelve Vleesdronkenschap te heeten: ten aenzien dat ze ujt
[17] vleesch komt en tot vleeslijkhejt terght. Nu naerdien U E, in haere
[18] jeghenwoordighe gaedeloosheit, angstigh scheen voor deze soort[18]
[19] van dronkenschap, die niet, dan met bijslaepen, ujt te slaepen is;
[20] zoo docht mij best den misslagh te boeten met schaffen van een
[21] haesken, beest beschreven van UE voor swaermoedigh: welken[21]
[22] aert ik waende te strijden met alle dartelhejt. Maer (ach arme!) 't is[22]
[23] al weêr geen deegh: UE komt nu vreemde ranken vertellen van[23]
[24] zijn' ritshejt. Hoe gae ik het aen? Luchtgediert, landtgediert, U E[24]
[25] weet 'er een dat op. Dael' ik in zout oft zoet waeter: Kabbeljauw[25]
[26] is t'Amsterdam daeghelijksche kost: steur staet mij tegen, al waer 't[26]
[27] slechts om den naem. Wijders twijfelt mij, oft ook alle visch windt-[27]
[28] valligheit verwekt, die men wil dat een' vijandin der kujsheit zij.
[29] Waerop misschien die reghel van Pythagoras ooghde: Piscibus[29]
[30] abstineto. Op wat anders, roepen andren. Maer zoo ik mij aen dit
[31] geloofhouden wil, de Spaensche Inquisitij heeft geen' nijptang die
[32] genoegh knelt, om het mij ujt het hart te trekken. Hoe? men wijt
[33] wel het zelfste geblaes den boonen, ende neemt het voor rede,[33]
[34] waerom de voorzejde goede man van UE neering zijnen bujk met[34]
[35] dat grof grain niet heeft willen voedren,[35]

et indulsit ventri non omne legumen.[36]

* Minuut. UBA II C 11.481.

[37] Ten laeste is mij in den zin geschoten dat halfslacht, 't welk zijn'[37]
[38] keur heeft van landt- en waeterleeven. Maer, hoe raek aen? Swae-[38]

[39] nen, ganzen, middelmaetigh en klejn gebeent, wildt, tam, al is 't er[39]
[40] geveeght, van de Fransen. De boerenejnden boxen zij bij halve en[40]
[41] heele douzijnen teffens. UE meesmuilt; en mompelt

Projicit ampullas.[42]

[43] 'T is als ik haer zeg, bij jae en bij neen. Een van die kabouters,[43]

Spoliis indutus opimis[44]

[45] deed, deez' daeghen, zijn' triomflijke intreê t'onzen Rome, oft ten
[46] minsten Petit Paris, met zulke platbekken, tot elf in getal, die (gelijk[46]
[47] het de tits onder dat volk is, ongenastelt te loopen) met gerekte
[48] halzen, onder, boven, achter, voor, ter broek ujt quaekten. Welke
[49] bekentenis der gevangenen, meldende alzoo den roem huns
[50] veroveraers, hem immers zoo zeer de ooren kittelde, als den[50]
[51] Romajn het deuntjen,

Caesar subegit Gallias.[52]

[53] In somme hoe ik het aenleg, 't wil niet hotten. Maer, daer valt mij[53]
[54] in, dat de meloeneeters, tegens de killing van dat frujt, de hitte van
[55] 't krujdt Celari zetten. Ende 't waere moghelijk goedt dat U E[55]
[56] (dewijl 'er zoo quaelijk spijs te vinden is die haer ongemoejt laete)[56]
[57] haere toevlucht naeme tot eenigh koel tegengift, gelijk men zejdt
[58] den kamfer te zijn. Maer de natujrlijkste werking zoude, mijns oor-[58]
[59] deels, te verwachten staen, ujt ontlasting der aderen van 't rijpste[59]
[60] bloedt, ende zulk

gelijk als wort vertrouwt
Te zijn, het geen de Goôn in eeuwigh leven houdt.

[63] Van de verwe des zelven zouw Diomedes kunnen spreeken. Want[63]
[64] als hij Venus quetste, moest hij niet veer daer afwezen. Ende om[64]
[65] geen doekjen 'er om te winden, ik wenschte Uwer E wel een'
[66] beschejde plaetsvulster van haere waerde zaelighe Barbara, die zich
[67] daeraen niet steuren zouw.

Id cinerem et manes credis curare sepultos?[68]

[69] Mijn wensch eevenwel dujke onder dien van U E, derwelke gelieve
[70] mij te vergeven dit eindeloos revelen, als gevlooten ujt een' zinking[70]
[71] van klapzucht. 'T is doch altemael jok: maer dit ernst,

[72] Mijn' heere,

[73] dat zich gelukkigh houdt, met den tijtel van

[74] Uwer E

[75] Verplichten, onderdaenen

[76] dienaer

[77] P C Hóóft.

[75] Van den hujze te Mujde,

[76] 23^{en} van Wintermaent,

[77] des jaers 1635.

Schertsbrief over de invloed van bepaalde spijzen op de gemoedstoestand.

Eindnoten:

2 *Io* is een van Plato's kleinere dialogen, waarin de kunstenaar, speciaal de uitvoerende (de rhapsode) tegenover de wijsgeer geplaatst wordt; hij beschrijft de vervoering van de eerste ironiserend als een voorbijgaande, verdwazende bezieling door de eros, terwijl de laatste niet aflaat, voordat de eros hem, in toenemende verheldering, tot het wezen van al het bestaande gevoerd heeft.
3 *stelt:* neemt aan (WNT *stellen* 1301 26).
5 *'t vernuft:* de rede; *ontkniert:* ont-scharnierd, ont-hengseld.
6 en (waer door) de kompasnaald (de rede) van de pen, waarop hij draait, geraakt; *godlijke...geestrijzing:* goddelijke inspiratie, dichterlijke geestverheffing.
7 *dampgolf van drank:* nevelen van geestrijk vocht.
8 *Boven:* Behalve.
9 *gemeene:* gewone.
10 *onze Aures Batavae:* wij Hollandse druiloren (naar Martialis 6, 82, 6 aurem qui modo non habet Batavam: elk die niet heeft een niet-Romeins stel oren).
12 *speelziekt:* dartelheid.
13 *veldhoen:* patrijs. Over het geloof dat dit een geile vogel is WNT *veldhoen* 1552 laatste al. Vgl. *731*.
14 *geen vader zijnde...staen:* hoewel ik het niet bedacht heb, er graag een naam aan te geven (gevaeder: peet).
15 *ejghentlijk:* passend, typerend.
18 Barlaeus' weduwnaarschap blijft ter sprake.
21 *beest...swaermoedigh:* een dier dat ge als zwaarmoedig beschreven hebt, vgl. *730; welken...dartelhejt* (acc.c.inf.): ik meende dat die aanleg met alle dartelheid (geilheid) in strijd was.
22 *it is...deegh:* het gaat alweer niet op (WNT *deeg (I)* 2325).
23 *ranken:* kuren, kunsten (WNT *rank (II)* 293 d).
24 *ritshejt:* geilheid; *Hoe...aen?:* Hoe pak ik het aan?
25 *dat* (znw.): aanmerking (WNT *dat (III)* 2308 2). Aposiopese na *landtgediert*.
26 *al waer 't...naem:* Hooft werd niet graag gesteurd (deze variant van storen Mnl. Wdb. en WNT). Men kan ook denken aan *zich storen:* boos worden.
27 *windtvalligheit:* darmgas, zie r. 32-36.
29 *Piscibus etc.:* Vis zult ge niet gebruiken. Het thema besproken door Plutarchus, *Quaestiones convivales* VIII 8; vgl. Diogenes Laertius VIII 19, Gellius, *Noctes Atticae* 4, 11, 13.
33 *geblaes...boonen*, vgl. Cicero, *De divinatione* 7, 62 ne faba vescerentur, quod habet inflationem magnam is cibus: dat ze zich niet met bonen zouden voeden, omdat deze spijs een groot geblaas in zich bevat.

34 *de voorzejde...neering:* Pythagoras doceerde filosofie evenals Barlaeus.
35 *grain:* graan; *grof graan:* grove korrels.
36 *et indulsit etc.:* en aan den buik niet toestond iedere peulvrucht. Iuvenalis 15, 174 met omzetting van *indulsit* en *ventri*.
37 *dat halfslacht:* die amfibieën; *zijn' keur heeft van:* zelf de keus heeft tussen.
38 *Maer, hoe raek aen?* uitdr.: hoe kom ik eraan? Niet in WNT. Vgl. Huygens, *Zedeprinten* (W. II, blz. 4-5 vs 42 en ald. blz. 18 vs 21-22), *Costelick mall* vs 229 (ald. I blz. 250).
addendum: zie F.L. Zwaan, *Hooftiana II*, N. Tg. 68, 398.
39 *klein gebeente:* vogels en klein wild (WNT *gebeente* 392 4).
40 *geveeght:* weggehaald, geplunderd, opgegeten; *De boerenejnden boxen zij:* Zij kapen de boereneenden (WNT *boksen (I)* 277).
42 *projicit etc.:* sierlijk met bombast spuit. Horatius *Ars* 97.
43 waarachtig! (WNT *ja* 9); *kabouters:* schertsende naam voor de Franse soldaten (klein van stuk?).
44 *spoliis etc.:* overkleed met de heerlijkste krijgsbuit. Naar Vergilius, *Aeneis* 6, 856, waar voor *indutus* staat *Marcellus*.
46 Petit Paris, vgl. *733* r. 25; *platbekken:* eenden; *gelijk...loopen:* zoals het immers de gewoonte is, mouwen en broekspijpen niet dicht te rijgen.
50 *immers:* minstens.
52 *Caesar etc.:* de Juliër kreeg Frankrijk murw. Naar Suetonius, *Vita Divi Iulii* 49, 4, waar de woordorde is *Gallias Caesar subegit* en, met seksuele toespeling, volgt: *Nicomedes Caesarem:* maar Nicomeed den Juliër.
53 *hotten:* lukken (WNT *hotten (II)* 1134 B).
55 *Celari:* selderij (WNT *selderij* 1298 noemt deze plaats maar licht de ‘hitte’ niet toe. Misschien gebruikt Hooft de naam van dit kruid voor kruiderijen in het algemeen).
56 *ongemoejt:* met rust, ongeprikkeld.
58 kamfer acht(te) men een verkoelende werking te hebben op de geslachtsdrift, hetzij gedronken, hetzij geroken, hetzij (Dodonaeus:) ‘op de clootkens gehouden’. (Met deze plaats uit Hooft aangehaald WNT *kamfer* 1123).
59 *'t rijpste bloedt:* het teelvocht (aldus WNT *rijp (IV)* 365 3), dat van oudsher bij vele volken de vertegenwoordiger bij uitstek van de levenskracht geacht werd. Hooft haalt hierbij aan vs. 276b-277 uit zijn *Brief van Menelaus aen Helena* (LSt. I 136).
63 als Diomedes Venus verwondt (*Ilias* V, 334-342) ziet hij haar onsterfelijk bloed, dat niet beschreven wordt maar onaards is omdat de goden geen brood eten en geen wijn drinken.
64 *om...winden:* met deze woordspeling keert Hooft - de verwijzing naar Diomedes was een uitweiding voordat hij de zaken bij de naam noemt - naar zijn onderwerp terug: Barlaeus moest hertrouwen. N.B. William Harvey's ontdekking van de grote bloedsomloop was in 1628 gepubliceerd, maar Hooft schijnt er nog geen kennis van te hebben bij deze beschouwing over de lichaamsvochten.
68 *Id cinerem etc.:* Denkt ge, dat daarom nog geven de as en de schim van begrav'nen? Vergilius, *Aeneis* 4, 34.
70 *een' zinking van klapzucht:* een aanval van babbelzucht.

738 *Aen Claes Claeszoon Boelhouder ende Henrik Harmanszoon Schepenen tot Hilfersom.*

*

[1] Eerzaeme, bezondre goede vrienden,

[2] Gelet hebbende op de copijen mij van U L overgezonden, ende op
[3] U L vertoogh, mij laestmaels gedaen bij monde, bevind ik 't geene[3]
[4] dat uwen schout te last gelejdt wort, te bestaen in drie punten.
[5] Het eerste is dat hij eenighe persoonen in 't particulier zoude hebben
[6] geinjurieert.[6]

[7] Het tweede, dat hij met zijne hevigheit en scheldwoorden in 't
[8] rechthujs, de ordre ende audientie zoude getroubleert oft gesteurt[8]
[9] hebben.

[10] Het derde, dat hij zoude gezejdt hebben, dat schepenen zijne[10]
[11] parthijen zijn.

[12] Belangende 't eerste; de geinjurieerde persoonen zullen hunne actie
[13] tegens hem aen rechte moghen institueren, nae dat zij verstaen[13]
[14] gefondeert te wezen, ende schepenen wijzen zulx als zij bevinden[14]
[15] recht te zijn.

[16] Aengaende het tweede; daer over is hij van mij bestraft, ende heeft
[17] belooft zich voortaen des te hoeden: ende zoo hij zich echter daer[17]
[18] in misgaet, u L zullen mij zulx moghen vertoonen, ende ik alzulke[18]
[19] ordre stellen als behooren zal.[19]

[20] Noopende het derde; om daer van beschejdentlijk te konnen oor-
[21] deelen, zoude noodigh zijn, dat men mij vertoonde pertinent bewijs
[22] van den oorspronk, geleghenheit en omstandigheden der zaeke,[22]
[23] ende verklaering van 't geene waer in hij gezeit heeft dat schepenen[23]
[24] zijn' parthijen zijn.

[25] Voorts, indien de voor*s* schout overtujght ende gerechtelijk ge-[25]
[26] condemneert wort voor eerloos; alsdan, ende eerder niet, zal ik[26]
[27] redene hebben om hem voor zulx te deporteren: ordonnerende,[27]
[28] dat schepenen ondertussen in conformitejt van hunnen eedt, hebben[28]
[29] te continueren in d'administratie der Justitie, die, zonder achterdeel[29]
[30] der gemeente niet geschorst en kan worden. Waer toe mij ver-[30]
[31] laetende, wil ik u L. de almoghenden in schut en scherm beveelen.

* Minuut. UBA II C 11.483.

[32] U.L.

[33] gunstighe vriendt

[34] P C Hóóft.

[33] Van den Hujze te Mujden,

[34] 27 Decemb. 1635.

Ruzie tussen de schout en twee schepenen van Hilversum.

Eindnoten:

3 *'t geene te bestaen* (ac.c.inf.).
6 *geinjurieert:* gelasterd.
8 *audientie:* zitting.
10 *zijne parthijen:* zijn tegenstanders in rechte.
13 *aen rechte:* gerechtelijk; *institueren:* aanhangig maken; *nae dat...wezen:* al naar zij inzien goede gronden te hebben.
14 *ende...zijn:* en schepenen kunnen vonnissen zoals zij bevinden dat het recht eist.
17 *echter:* weer.
18 *u L zullen enz.:* overgang op de hoofdzinsconstructie, zoals tegenwoordig nog mogelijk is.
19 *ordre stellen:* maatregelen nemen.
22 *oorspronk...omstandigheden:* begin, aard en omstandigheden.
23 *verklaering...heeft:* uiteenzetting van de zaak waarin hij gezegd heeft.
25 *indien de schout overtujght wordt:* indien bewezen wordt dat de schout (WNT *overtuigen (I)* 2143 3a); *gerechtelijk gecondemneert voor:* in rechte gevonnist als.
26 *eerloos:* juridisch begrip dat ontzetting uit zekere burgerlijke rechten insloot (WNT *eerloos* 3916 A 1).
27 *voor zulx te deporteren:* daarom af te zetten.
28 *hebben...Justitie:* de rechtspraak moeten blijven uitoefenen.
29 *achterdeel:* schade.
30 *Waer...verlaetende:* Daarop vertrouwend.

739 *Aen mijn Heer mijn Heere P.C. Hooft Drost tot Muijden, Muijden*

*

[1] Mijn Heere,

[2] ick ben beschroomt aen u Ed: int Nederduijtsch te schrijven,
[3] vreesende met de swarte kool een streeck te krijghen, ende door de[3]
[4] spiessen van u geswint ende gescherpt oordeel te moeten danssen.[4]
[5] Doch als ick bij mij overdencke, dat u Ed: geen gestrengen
[6] Aeropagijt, geen Romeijnschen keurmeester, off Gardiaen zijt over[6]
[7] de woorden uwer vrienden; soo neeme ick de vrijmoedicheydt, om
[8] op uwen welsprekenden ende sin-rijcken brieff wat te stamelen,
[9] ende dat in die tale, die onse ongeboren ouders spraken, naer het[9]
[10] geestighe waengevoelen van Goropius Becanus. Ick sal noch van[10]
[11] patrijsen, noch van hasen, noch van swaenen schrijven, om niet te
[12] schijnen de saghe te trecken door de selve kerff, ofte op een snaertje[12]
[13] altijt te speelen. Ick sal daer een spelleken bij steecken, ende met[13]
[14] u Ed: redencavelen door Vraghen, op welcke maniere pleeghen te[14]
[15] philosopheeren die twee groote ende vermaerde Voorlesers[15]
[16] Socrates ende Plato. U.Ed: brieff maeckt verhael van drij groote[16]
[17] personagien, namentlijck van Plato, van Pijthagoras, van Diome-
[18] des. Plato heeft de voortocht: Pythagoras comt int midden: Dio-[18]
[19] medes leijt den hindertocht. Ick sal u ordre volgen, alhoewel naer de
[20] eeuwen te rekenen, Diomedes de oudste is geweest, daer naer
[21] Pijthagoras, daer naer Plato.

[22] U Ed: seght van Plato, dat hij drijderleij bewegenissen stelt, waer
[23] door het vernuft wort ontkniert ende uijt sijn hengsels geheven,[23]
[24] ende t'compas van de pen raeckt. Waer op ick Vraghe: Waerom[24]
[25] dat u Ed: geen vermaen en maeckt van de vierde beweginghe?
[26] daer nochtans Plato die seght te sijn de Liefde oft minnetocht. Off[26]
[27] meijnt u Ed: dat door dese vierde rasernie, het Compas niet van de
[28] pen raeckt maer het tegendeel veel eer geschiet? Ick derve het[28]
[29] tegendeel niet rondt uijt schrijven, want het heeft een verhoolen
[30] sin, teijckent de kaets.[30]

[31] Wat Pytthagoras aengaet, u Ed: verhaelt van hem geseght te zijn:[31]
[32] Onthout off wacht u van visschen. De vraghe is,

[33] off sulcs van hem is geseght, om dat de visschen wintvallicheijt
[34] veroorsaken, welcke een vijandin van de kuijsheijdt sij. dwelck
[35] u Ed: oordeelt den rechten sin te sijn:

* Origineel. K.B. 131 C 36.
T. op fol. 2[r] het gedicht ‘Ad Satrapam Muydensem. Mittis aves?’, Bijlage *739*.

Off is het, om dat de Visschen stom zijn, ende nijet en spreecken, gelijck de leer-jongers van Pythagoras het spreecken oock werde verboden, sijnde alsoo de Visschen van sijne secte off gevolgh, die hij derhalven zucht heeft toegedraghen?

Off is het, om dat wij ons souden wachten van de wreede ende onstuijmighe zee, die voor de visschen is geschapen, ende niet voor de menschen?

Off sou dit de reden wel sijn: om dat de visschen de menschen op het landt woonende noijt hinder off schade doen, ende daerom onnosel sijnde niet en behoorden van de menschen, gesoden, gebraden, gevilt ende gekerft te worden. Daer de landtbeesten de menschen hinderen, de conijnen het koren, ende gras afeeten, de ossen met haer hoornen stooten, de vogelen t'zaet van den velde eeten, de hoenderen den thuijn ende t'gesayde vruchteloos maecken, ende des-weghen meer de doot verdienen, als de visschen?

Off is het, om dat Hesiodus ende Thales sterck beweerden, dat wij uijt de zee ende het water geboren ende herkoomen waren, ende derhalven niet moesten onse bloetverwanten mishandelen?

Van Diomedes een Griecks helt seght u Ed: dat hij de godinne Venus heeft gequetst. Nu vraghe ick: Waer hij Venus heeft gequetst, aen haer hooft, off aen haer elleboogh? Homerus die daer wat meer bescheijts van schijnt gehadt te hebben, seght duijdelijck, dat hij haer *handt* gequetst heeft. Nu vraghe ick u Ed: Eerst, waerom dat Diomedes haer handt gequetst heeft? Ten tweeden, wat handt dat hij gequetst heeft? Soude de reden van het eerste niet wel wesen, om dat de handt in de oncuijsche minne dickmaels sondicht? ende grijpt, daer sij niet te doen en heeft? Soude de antwoort op de tweede vraghe niet wel wesen, dat Diomedes de *rechterhandt* van Venus heeft gequetst? Want Homerus seght transiliens vulnus inflixit, dat is *overspringende* heeft hij haer handt gequetst. Om de slincker handt te quetsen, hoefden Diomedes niet over te springhen, maer recht uijt te steecken. gemerckt Venus voor hem stont, soo dat sijn rechterhandt stont recht tegens over Venus slinckerhandt. Wat dunckt u Achtbare Heere, sal het Bestant met den Coninck van Spaengien wel getroffen konnen worden, eer wij eensinnich ende eenstemmich sijn over deze gewichtighe vraghen?

Ick heb wat moeten schrijven, om mijn Heer Schuijl eenichsins te believen. U Ed: konde geen bequamer aenstoocker aentreffen, om ons aen malcanderen te hitsen. Huic mandes etc. Ondertusschen maeckt zijne Ed: pijpjens int rjet, ende koppelt ons aen een, dan met patrijsen, dan met hasen, dan met brieven, In welcke materie ick arme Vent-Jagher geern de vlagghe strijcke voor den Admirael

[78] van Muijden, hooft-schrijver, ende hooft-pöeet onser eeuwe.
[79] Wiens trouwe van het Vaderlandt, Liefde van Me-vrou Hooft,[79]
[80] geleertheijt, vromicheijdt ende lieftalicheijdt erkent wort van die[80]
[81] geene, die niet sal laten te blijven, t'geen bij tegenwoordich is,

[82] U Ed:

[83] ootmoedighe Dienaer

[84] C. Barlaeus

[85] In Amsterdam desen 27 Decemb. 1635.

Schertsend wijsgerige beschouwingen over Plato, Pythagoras en Diomedes.

Eindnoten:

3 *de swarte kool:* (nu:) het rode potlood; *door de spiessen dansen:* spitsroeden lopen (WNT niet op *spies* en niet op *dansen*).
4 *geswint:* intelligent; *gescherpt:* geoefend (beide adjectieven met allusie op het spitsroedenlopen).
6 *Areopagijt:* rechter in de beroemde rechtbank te Athene, de Areopagus; *keurmeester:* censor, hoog Romeins Ambtenaar, o.a. belast met het toezicht op de zeden; *gardiaen:* gildemeester (keurmeester). Niet in WNT.
9 *onse ongeboren ouders:* Adam en Eva, niet geboren maar geschapen voorouders.
10 *waengevoelen:* onjuiste overtuiging; *G. Becanus:* vergeten geleerde die in de Toe-eyghenbrief en het eerste kapittel van de *Twe-spraack* genoemd wordt, omdat hij beweerd had dat het Nederlands de oudste taal was.
12 *de saghe...kerff:* de zaag door de oude gleuf te halen; *een* (telw.).
13 *spelleken:* speldje; *daer...steecken:* daar een eind aan maken.
14 *door* (te); *op...maniere:* zoals; *pleeghen:* plachten, gewoon waren (imperf., vgl. WNT *plegen* 2483 inleid.).
15 *Voorlesers:* Professoren.
16 *verhael:* gewag.
18 *voortocht, hindertocht:* voorhoede, achterhoede.
23 vgl. *737* r. 5; *ontkniert:* ontwricht (*knier*, evenals *hengsel:* scharnier).
24 *t' compas van de pen raeckt:* de kompasnaald van de pen valt, waarop hij draait.
26 *daer nochtans Plato:* terwijl Plato toch; Eroos.
28 Eroos als richtende kracht, vgl. v. Tricht, *P.C. Hooft* blz. 29 v.
30 *teijkent de kaets* (imperat.): neem daar goede nota van (eig. zet een merk waar, bij het kaatsen, de bal gestuit heeft, WNT *kaats* 763).
31 *verhaelt:* vertelt, of: aanhaalt.
43 *op het landt woonende:* die immers op het land wonen.
45 *onnosel:* onschuldig.
46 *Daer:* Terwijl daarentegen.
51 *Hesiodus:* Gr. didactisch schrijver, bekend door zijn *Theogonie* die orde en samenhang in de mythologische verhalen trachtte te brengen; 8e eeuw v. Chr.; *Thales*, † 546 v. Chr., de eerste van de Gr. natuurfilosofen, nam aan dat het water de oerstof is, waaruit de aarde enz. is voortgekomen.
55 *Waer...gequetst:* de vraag is scherts.
62 *daer...heeft:* waar zij niets te maken heeft.

64 *transiliens:* overspringend. Deze Latijnse vertaling leent zich beter voor Barlaeus' grapje dan Homerus' μεταλμενος (*Ilias* V 336).

69 *Wat dunckt u enz.:* Barlaeus spot met de vragen die hij opwerpt, en waarmee hij de eigenlijke zin van Hooft's brief, nl. de raad om te hertrouwen, omzeilt.

74 *Huic mandes etc.:* ‘huic mandes, quod quidem recte curatum velis’ - ‘draag 't hem op, wilt g' echt met zorg 't zien uitgevoerd’. Terentius, *Phormio* 689.

75 *pijpkens (fluitjes) in 't riet maken:* in de goede gelegenheid zijn en daar volop gebruik van maken (WNT *riet (I)* 131). De toepassing op Schuil blijft verborgen, evenals het *koppelen* dat volgt.

77 *Vent-Jagher:* klein schip dat o.a. met de haringvloot meevoer om de eerste vangst naar de wal te brengen enz. enz. (WNT in voce).

79 *wiens trouwe enz.:* ook in deze afscheidstirade vermijdt Barlaeus het, in te gaan op Hooft's raadgeving; *trouwe van, liefde van:* objectieve genitieven.

80 *lieftallicheijdt:* beminnelijkheid. In de 17de eeuw zowel van mannen als van vrouwen gezegd.

740 (*G.J. Vossius aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Petro Hoofdio.

[2] Nob. et amplissime Hoofdi, remitto tandem curas meas Gramma-[2]
[3] ticas, illepidas fortasse et invenustas: seu scriptoris vitio, cui Veneres[3]
[4] de die parum propitiae, seu argumenti malis, quod Veneres et
[5] Gratias vix admittit. Quam in te omnia disparia! Qui quasi non
[6] sufficeret animum nostrum imo omnium qui elegantias ac lepóres
[7] amant, lepidis pascere et sermonibus et scriptis, ac iisdem aeternum
[8] victuris, etiam ne illepidus esse persistam, lepidissimo léporum me
[9] beas. Atque hoc facis exeunte hoc anno quo dono gaudeam, et anno
[10] novo eodem fruar cum delicatissimo pulpamento. Hoc geminum[10]
[11] est beneficium praestare. Gratias pro munere ago, laetior futurus, si
[12] non lépore solum tuo, sed lepóre etiam praesenti liceret frai. Malè
[13] sit malae lui, quae nobis tamdiu te invidet. Scribebam me a munere
[14] accepto, ne nuncius sine meis ad te literis rediret. Uxor uxorem,
[15] filia filiam salutat: imo omnes nos vos universos. Prid.Kal.Jan. A[i]

VERTALING

Ik ontspan mij eindelijk van mijn Grammatische onderzoekingen, misschien wel zonder aantrekkelijkheid, zonder *lepóres* en zonder bekoorlijkheid, hetzij door een tekort van den schrijver, wien de Godinnen der bekoorlijkheid op lichten dag niet zeer gunstig gezind zijn, hetzij door ondeugden van het onderwerp, dat de Godinnen van bekoorlijkheid en bevalligheid amper toelaat. Hoe volstrekt anders dit alles bij u! Die, als ware het niet voldoende, den geest van ons, ja van hen allen, die op fijnen smaak en op *lepóres* en snedigheid gesteld zijn, te voeden met gesprekken zowel als geschriften van *lepóres* met fijnen smaak vervuld en daarenboven voorbestemd eeuwig te blijven leven, nu ook nog, opdat ik niet erin volharde, zonder *lepores* van fijnen smaak te zijn, mij gelukkig maakt met een *lépus* vol *lepós*, een haas van allerfijnsten smaak. En dit doet ge aan het uiteinde van dit jaar, opdat ik in dit jaar mij over de gaaf verheuge en in het nieuwe jaar daarvan geniete en tevens van het heerlijkst wild. Dat betekent: een dubbele attentie bewijzen. Dank betuig ik u voor het geschenk, hoewel ik nog meer verblijd zou zijn, indien het mij vergund ware, niet alleen van uw *lépus*, maar ook van uw fijnen *lepós* in uw praesentie te genieten. Kwalijk verga het de kwalijke pestilentie, die aan ons zo lang u misgunt. Ik heb mijn handtekening geplaatst voor ontvangst van het geschenk, opdat niet de bode zonder een lettertje van mij aan u zou teruggaan. Mijn vrouw groet uw vrouw,

* Origineel of Afschr.? Oxford, Bodleian Library, Rawlinson Letters, vol. 82 f. 109 r.; Minuut (ten dele ontcijferd) ald. vol. 84 A f. 83 r.
Dat. de pest hield de Hoofts in het najaar van 1635 op een afstand, de brief is blijkens r. 9-10 van Oudejaar 1635.

onze dochter uw dochter, beter gezegd: wij allen u allen tezamen.
31 december, te Amsterdam.

Dank voor een gezonden haas. Woordspel met *lepor* en *lepus*.

Eindnoten:

2 *curas Grammaticas*, vgl. *698*.
3 *lepus, lepŏris:* haas; *lepor, lepōris:* geestigheid, snedigheid, lieftalligheid.
10 *...pulpamento:* reminiscentie aan Terentius, *Eunuchus* 426.

741 *Aen de HH vande Rek^e der Graeflijkheit van Hollandt.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] + Om t' obedieren Uwer Ed.Mo. ordre ontfangen bij d'apostille
[3] gestelt *om* de bijgaende Req^e heb ik U.Ed. in alle reverentie te
[4] vertoonen dat bij Daniel Hulst sedert den 1^en Februarij *a* 1627,
[5] 't welk is alsnu ontrent neghen jaeren, het schoutambaght van
[6] Hilfersom is bedient: binnen de welke hij [,] zeer wel van de
[7] Justitie gemeriteert heeft ende, onder andre debvojren, alleen te[7]
[8] paerde naegejaeght ende met groot gevaer zijns lijf<s> heeft
[9] geapprehendeert eenen fameusen dief gebijnaemt de doctoor, die[9]
[10] zekre moordt aen de waerdinne in de stadsherbergh bujten
[11] Woerden had helpen perpetreren. Ende is mij niet indachtigh, dat in
[12] alle dien tijdt ijemandt der ingezetenen van Hilfersom de minste
[13] klaghte over hem hebbe gedaen: doch wel gespeurt bij mij, dat hij
[14] hunlujden niet zeer aengenaem was, om dat hij de moedwil en[14]
[15] insolentien gepleeght in 's Graevenlandt niet en kon lauderen. Van[15]
[16] waer, ende ujt het informeren op zeker exces onlanx aldaer[16]
[17] geschiedt, ik vastelijk geloove het jeghenwoordigh mescontente-[17]
[18] ment gesprooten te zijn, ende voorts gestookt ende gefomenteert[18]
[19] door particuliere rancune van Claes Claeszoon Boelhouder ende
[20] Henrik Harmanszoon schepenen, die mij vertoont hebben de
[21] stukken gehecht aen de voor*s* req^e ujtgezejdt het eerste, 't welk
[22] nochtans schijnt wel 't importantste te wezen; met verzoek, zonder[22]
[23] te vermaenen van de procuratie van hunne stoelbroeders, dat ik den
[24] voorzejden schout daetlijk zoude willen deporteren oft ten minsten[24]
[25] suspenderen van zijnen dienst. Waer op ik hunlujden gëantwoordt[25]
[26] heb, dat zijne commissie noch was loopende een jaer nae den[26]
[27] eersten Februarij naestkoomende, ter expiratie van de welke ik[27]
[28] zoude kunnen zien hun alle behoorlijk contentement te geeven:
[29] maer dat zijn deportement binnen 's tijds zoude smaeken infamie,[29]
[30] die 't onbillijk waere hem te irrogeren zonder alvooren rechtelijk[30]
[31] geconvinceert ende gecondemneert te zijn van eerloosheit. Nu kan[31]
[32] ik wel oordeelen, dat de propoosten, te laste gelejdt aen den[32]
[33] voorzejden schoute, zeedighe ende circumspecte persoonen quaelijk[33]
[34] voeghen, ende zoude hem de zelve geenszins te goede kunnen
[35] houden, indien ik raedt wiste om eenighen bequaemer persoon, die[35]
[36] geterght wordende (gelijk ik vertrouwe dezen geweest te zijn)[36]

+Om Daniel Hulst Schout tot Hilfersom

* Minuut. UBA II C 11.395.
op

[37] onder de Goojsche hujslujden, in de herberghe ende bij den drank,
[38] maghtigh waere, zonder door de wulpsheden des gezelschaps[38]

vervoert te werden, zich zelven binnen de limiten der modestie en[39]
deftigheit te houden. Maer, gemerkt hier toe kleene apparentie, ook[40]
te considereren is, dat in de haetlijkste acte, geteekent N^{o} een,[41]
getujghen zijn alleenlijk de twee voornoemde Claes Boelhouder
ende Henrik Harmanszoon, die in de Acte geteekent N° 2, in zijn
particulier zich formele wederparthij van den voorzejden schout
maekt; ende daerenboven te duchten staet, indien hun gelukt,[45]
hem in dezer maniere den voet te lichten, dat zij voortaen zullen[46]
moghen disponeren van zijne naezaeten in dienst, nae hunne appe-
tijt, zulx niemandt de courage zal hebben, om zich te verzetten
tegens de mesusen gepleeght oft wijders te pleeghen in 's Graeven-[49]
landt voorzejdt: zoo zoude mij (onder correctie) wettighst en
exspedienst dunken, den voor*s* schout te continueren in zijn[51]
beroep, ten minsten voor 't loopende jaer zijner commissie; ten[52]
einde van 't welke ik mij, noopende 't continueren oft verlaeten
van hem, zoude moghen schikken nae geleghenheit van zaeken.
Welverstaende, dat midlerwijle alle de geenen die mejnen eenighe[55]
actie tegens hem te hebben, de zelve zullen moghen institueren[56]
daer 't behoort, ende dat ik hem, indien hij inhabil nae rechte[57]
bevonden wort, oft van nieuws eenighe merkelijke impertinentie[58]
begaet, alsdan zonder delaij zal hebben te verwerpen. Edoch, bij zoo[59]
verre U. Ed. Mo. ('t welk ik niet en hoope) beter achten mij te
bevelen dat ik zonder zoo lange te toeven, eenen andren surrogere[61]
in zijn' plaetse, zoo is mijn ootmoedigh verzoek, dat U. Ed. Mo.
gelieve mij des met den eersten te verwittighen, op dat ik tijdt
hebbe om daer toe te verzien voor den eersten Februarij naest-
koomende; als wanneer mij de verkiezing der wethouderen te doen
staet, die gewoon zijn door den schout ingevoert ende bëeedight te[66]
worden. 'T welk wezende al 't geene, waermede ik U. Ed. Mo. in
dezen zie te dienen, zal de zelve, nevens wensch van het jeghen-[68]
woordigh nieuw ende veele jaeren gelukzaeligher regeeringe, den
almoghenden in schut en scherm bevolen laeten, ende in haere
goede gratie,

Ed^{e} &c.

Uwer Ed. Mo.

Onderdaensten dienstw^{sten}

P C Hóóft.

Ujt Amsterdam,

den ix^{en} Ja*n* 1636.

Vervolg van het geschil tussen de schout en twee schepenen van Hilversum. De laatsten hebben bij rekest aan de Rekenkamer het ontslag van de schout ver-

zocht. Hooft zet uiteen waarom hij de schout, na reprimande, nog een kans zou willen geven.

Eindnoten:

7 *gemeriteert van:* zich verdienstelijk gemaakt jegens.
9 *geapprehendeert:* gevangen genomen; *fameus:* berucht.
14 *moedwil en insolentien:* baldadigheden, vgl. *635*.
15 *lauderen:* goedkeuren (eig. loven; de zegswijze is een litotes); *Van waer:* Daaruit.
16 *ujt het informeren...geschiedt:* op grond van het navraag doen naar een zekere buitensporigheid die daar onlangs heeft plaatsgehad.
17 *het...te zijn* (acc.c.inf.): dat de tegenwoordige ontevredenheid voortgekomen is.
18 *gefomenteerd:* gevoed, aangestookt.
22 *zonder...stoelbroeders:* zonder gewag te maken van de volmacht van hun medeschepenen.
24 *deporteren:* afzetten.
25 *suspenderen van:* schorsen.
26 *commissie:* aanstelling.
27 *expiratie:* afloop.
29 *zoude smaeken infamie:* naar eerroof zou smaken.
30 *irrogeren:* aandoen; *zonder...eerloosheit:* als er niet te voren gerechtelijk bewezen en gevonnist was dat hij eerloos was.
31 *Nu...oordeelen:* Nu kan ik wel (ex officio) gerechtelijk vaststellen.
32 *propoosten:* uitlatingen.
33 *circumspect:* omzichtig, bedachtzaam.
35 *indien...om:* als ik wist te krijgen.
36 *geterght wordende:* als hij getergd werd.
38 *machtig waere:* in staat was; *zonder...werden:* zonder zich te laten meeslepen door de losbandigheden van het gezelschap.
39 *de limiten van modestie en deftigheit:* de grenzen van eerzaamheid en ingetogenheid.
40 *Maer:* de hoofdzin gaat pas door op r. 50 *zoo zoude mij enz.:* de zin eindigt op r. 54; *gemerkt...apparentie (is):* aangezien dit onwaarschijnlijk is (hiervan hangt een systeem van volledige en verkorte bijzinnen van de eerste en hogere graden af); *(en) ook...is:* en ook in aanmerking genomen moet worden.
41 *haetlijkste:* onbeschaamdste (*insolens* Kil.).
45 *ende daerenboven:* hangt weer direct van *gemerkt* af.
46 *dat zij disponeren...appetijt:* dat zij naar 't hun lust kunnen omspringen met zijn opvolgers.
49 *mesusen:* misbruiken, overtredingen.
51 *exspedienst:* het doelmatigst.
52 *ten einde...zaeken:* en aan het eind daarvan zou ik mij, wat zijn herbenoeming of ontslag betreft, kunnen richten naar de omstandigheden (naar bevind van zaken).
55 *Welverstaende:* Met dien verstande.
56 *actie:* gerechtelijke eis; *moghen institueren:* kunnen indienen.
57 *inhabil nae rechte:* met recht onbekwaam (WNT *recht (II)* 507 3e al.).
58 *van nieuws:* opnieuw; *merkelijke impertinentie:* onbehouwenheid van betekenis.
59 *zonder delaij:* zonder uitstel; *bij zoo verre:* in geval, indien (WNT *bij* 2575 1e al.).
61 *surrogere...plaetse:* in zijn plaats stel.
66 *gewoon zijn:* plegen; *ingevoert:* ingeleid.
68 *het jeghenwoordigh nieuw (jaer):* dit nieuwe jaar.

742 *Memorie voor den schout van Hilfersom, Daniel Hulst.*

*

[1] Hij zal zelf oft door eenen procureur vertoonen bij monde, zonder
[2] req^{e} in te leveren, 't en zij hem in den Haeghe anders geraeden
[3] wort aen de Ed. Mo. Heeren van de rek^{e} dat de questie, hem[3]
[4] gemoveert, is sprujtende ujt het onderzoek op zekere excessen[4]
[5] gepleeght in 's Graevenlandt, ende voorts ujt particuliere ongunst
[6] van Claes Claeszoon Boelhouder ende Henrik Harmanszoon, die
[7] 't werk van zijn deportement in dezer maniere schijnen te pre-
[8] cipiteren, ujt zorghe dat schepenen die hunlujden moeten succe-
[9] deren op den j^{en} Feb. naestkoomende hem equitabler ende niet zoo[9]
[10] lastigh zullen vallen. Hij zal ook vertoonen alle bewijs des hem
[11] doenlijk is, ende voorts verklaeren, dat hij, zoo mits stilstandt van[11]
[12] recht, als om dat niemandt gaerne ten regarde als boven, in zijn[12]
[13] faveur getujghen wil, geen voorder bewijs heeft kunnen bekoomen:
[14] zal ook teffens toonen alle attestatien ende recommandatien[14]
[15] t'zijnen voordeele,

[16] 9 Ja*n*. 1636.

De schout dient de Rekenkamer ervan te verwittigen dat hij zich de boosheid van de twee schepenen op de hals gehaald heeft door tegen de excessen in 's-Graveland op te treden en dat zij hem voor hun aftreden op 1 februari nog proberen te wippen, vandaar hun haastige actie.

Eindnoten:

3 *die quaestie, hem (dat.) gemoveert:* de actie tegen hem gevoerd.
4 *onderzoek* (door hem).
9 *equitabler:* billijker; *vallen:* uitvallen, blijken te zijn (WNT *vallen* 329 VI).
11 *zoo mits...recht:* zowel doordat er geen rechtdagen gehouden werden.
12 *ten regarde als boven:* met het oog op het bovengenoemde.
14 *attestatien ende recommandatien:* verklaringen en aanbevelingen.

* G. UBA II C 11.397.

743 *Aen Sr Balthazar Bolgaro, t' Antwerpen.*

*

[1] Ik bevestighe d'authorisatie hem mondelinx gegeven, om te koste
[2] te leggen aen de processen om 't Majoraet, de somme van
[3] tweehondert patacons; ende dat hij betaelen magh 'tgeen tot[3]
[4] verwerving der confirmatie van de Neutralitejt, verschoten oft
[5] verdient wort. In Amsterdam. 13 Januarij, a^o^ 1636.

Eindnoten:

3 *patacon:* zilveren munt ong. = 50 sts.

* G. UBA II C 11.399.

744 *Aen den procureur Robert Verburgh, in den Haeghe.*

*

[1] Mijn' heer,

[2] Bij dezen gaen zekere stukken ende proceduren gehouden tegens
[3] Hejltjen Jansd[r] dienstmaeghdt tot Weesp; de welke, hebbende zeer
[4] schandelijk missprooken van zijne Pr[e] Ex[e] ende duchtende daerover[4]
[5] gecondemneert te werden geappelleert heeft van zeker inter-[5]
[6] locutojr vonnis, met sustineren dat schepenen van Weesp geene[6]
[7] kennisse van zoodaene zaken is competerende. Welke soustenue[7]
[8] haer advocaet fondeert op de loy, Si quis Principi maledixerit &c.[8]
[9] Dit fondament, nu, dunkt mij te corrueren indien men behoorlijke[9]
[10] inzight neemt op d'intentie der voor*s* loij, mitsgaeders op de
[11] consequentie der zaeke. Want, als zij dit exces impunè zoude[11]
[12] draeghen, men zoude geen' stof hebben om 't zelve in andren te[12]
[13] straffen; ende diergelijk desbordement van woorden, strekkende tot[13]
[14] groot vilipendie van zijne gemelde Ex[e] ende van den staet, daeghe-[14]
[15] lijx moeten dulden van de Roomsgezinden haers gelijken, die zich,[15]
[16] in een landt daer zij zoo zachtelijk worden getracteert, niet dan al[16]
[17] te refractajr en vermetel zijn draeghende. Derhalven zal UE
[18] gelieven de zaek te communiceren met den Heere Strijen, oft (zoo[18]
[19] zijn E gelijk wel schijnt aen 't delaij van 't advis op 't stuk van de[19]
[20] Hilfersommers te zeer geoccupeert is) met den H. Ad[t] Willem de
[21] Groot, ende te maeken, is 't moghelijk, dat ze van 't hof weder[21]
[22] werde gerenvoijeert aen schepenen van Weesp als competente[22]
[23] rechters: 't en zij dan, dat men aldaer verstae, 't vervolgh te hove[23]
[24] exspedienter te wezen.

[25] Wijders verlangt mij zeer nae 't voor*s* advis noopende de[25]
[26] Hilfersommers, ende nae d'ujtkoomst der zaeke tegens Glaezekas;
[27] maer boven al nae het termineren der processen tegens Niclaes[27]
[28] Sohier: van den staet der welke UE gelieve mij t'adverteren nevens[28]
[29] antwoordt op dezen. In verwachting, wensche uwer E ende allen
[30] die haer lief zijn dat dit nieuw ende veele volghende jaeren,
[31] der zelve moghen gelukzaeligh wezen, ende blijve[31]

[32] U E

[33] gansd[e]

[34] P C Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.398.

[33] Ujt Amsterdam,

[34] 17 Ja*n* 1636.

Een vrouw die van de Prins kwaadgesproken heeft is veroordeeld door de schepenbank van Weesp, maar heeft appèl aangetekend omdat die onbevoegd zou zijn. Hooft wenst terugverwijzing naar Weesp en voorbeeldige bestraffing, desnoods door het Hof als dit doelmatiger geacht wordt. - De zaken tegen de schepenen van Hilversum en tegen een falsaris Glaezekas en vooral de civiele zaak tegen Sohier zou hij graag bespoedigd zien (in ‘het arme zaaxken teegens eenen drog, genaamt Glaazekas (...) kunnende in eenen voormiddag afgedaan worden’ (*1273, 1274*) had het Hof op 21 juni 1645 nog geen vonnis gewezen).

Eindnoten:

4 *daerover:* deswege, daarom.
5 *interlocutoir:* voorlopig.
6 *met sustineren:* door te stellen.
7 *kennisse:* het in behandeling nemen (door een rechtscollege); *soustenue:* stelling, bewering, standpunt.
8 *loij:* wet (vooral als die aan het Romeins recht ontleend is (WNT *looi (I)* 2771 2); *si quis etc.:* zo iemand de Prins zal schelden.
9 *corrueren:* ineenzakken, vervallen; *behoorlijke...loij:* de bedoeling van genoemde wet goed in 't oog vat (WNT *inzicht* 2214 II).
11 *exces:* buitensporigheid; *impunè:* straffeloos.
12 *draeghen:* verduren (subj.: de loij; WNT *dragen (II)* 3236 12); *stof:* grond.
13 *desbordement:* teugelloosheid.
14 *vilipendie:* kleinachting.
15 *haers gelijken:* als zij.
16 *getracteerd:* behandeld; *zich* (...) *niet dan...draeghende:* zich uitermate weerspanning en brutaal plegen te gedragen.
18 Strijen, advocaat, meergenoemd.
19 *delaij:* oponthoud.
21 *ze:* de zaak.
22 *gerenvoijeert:* terugverwezen; *competente:* bevoegde.
23 *'t en zij...wezen:* tenzij men in Den Haag overtuigd is, dat verdere behandeling voor het Hof doeltreffender is.
25 *de Hilfersommers:* de ruzie tussen schout en schepenen.
27 *termineren:* beëindigen, afdoen.
28 *staet:* toestand waarin ze op 't ogenblik verkeren.
31 *der zelve:* uwer E.

745 *Aen Daniel Hulst, schout tot Hilfersom.*

*

[1] Eerzaeme goede vriendt,

[2] Op heden heb ik ontfangen van d'Ed. Mo. HH. van de rek[e] der
[3] Graeflijkheit van Hollandt een missive, meldende 't gunt aldaer ter[3]
[4] kaemere tussen u ende de gedeputeerden van Hilfersom is ge-
[5] passeert, ende hoe hunne Ed. Mo. verstaen, dat ghij nevens[5]
[6] schepenen van den zelfsten dorpe uw beroep in d'administratie der[6]
[7] Justitie zult waerneemen als voor dezen: ten welken ejnde de[7]
[8] bijgevoeghde aen schepenen voor*s* is dienende. Doch wil ik u[8]
[9] alvooren op ernstighste hebben vermaent ende gelast, dat ghij[9]
[10] voortaen schikt uwe hevigheit in dwank te houden; alle[10]
[11] onbetaemelijkheit van gebaer, woorden, en werken te vermijden;[11]
[12] ende u zulx te comporteren in uw ampt, dat den hujslujden van[12]
[13] nieuws geen' billijke oorzaeke gegeven werde, om met recht over u
[14] te klaeghen. Des zijt in geenen gebreeke, ende gode bevolen.

[15] uw gunstighe vriendt

[16] P C Hóóft.

[16] Ujt Amsterdam,

[17] 19 Ja*n* 1636.

De Rekenkamer wenst, nadat er een comparitie van de schout en de beide schepenen van Hilversum heeft plaatsgehad, de schout te handhaven. De reprimande gaat hierbij.

Eindnoten:

3 *'t gunt:* hetgeen: er is blijkbaar een comparitie geweest van de schout en de beide schepenen voor de Rekenkamer, althans voor een commissie daaruit.
5 *hoe...verstaen:* dat hunne E.M. besluiten, van oordeel zijn dat(...)moet.
6 *administratie:* bediening.
7 *waerneemen:* vervullen; *ten welken ejnde:* voor welk doel.
8 *is dienende:* bestemd is.
9 *op ernstighste:* zo ernstig mogelijk; vgl. *790* r. 19.
10 *schikt:* zorgt.
11 *werken:* daden.
12 *comporteren:* gedragen; *van nieuws:* opnieuw.

* Minuut. UBA II C 11.399.

746 *Aen Schepenen van Hilfersom.*

*

[1] Eerzaeme goede vrienden,

[2] Op heden heb ik ontfangen van de Ed. Mo. HH. van de Rek^{e} der
[3] Graeflijkheit van Hollandt, een' missive, meldende 't geen aldaer
[4] ter Caemere, tussen den schout ende U l gedeputeerden is ge-
[5] passeert; ende hoe hunne Ed. Mo. verstaen, dat ik den zelven schout
[6] in zijn ampt hebbe te mainteneren, ende dat u l nevens hem zullen
[7] hebben te continueren in d'administratie der Justitie als voor dezen.
[8] Waerover deze is dienende, om U l te lasten van weghe der
[9] hooghe Overigheit en de graeflijkheit van Hollandt, dat ghij,
[10] zonder eenighe wederstribbeling, U l daer nae regeleert, ende u l
[11] schikt te quijten in 't waernemen van u l ampt, nevens den schout,
[12] in conformitejt van den eedt daer op gedaen bij u l. Des zijt in
[13] geenen gebreeke, ende Gode bevolen.

[14] U L goede vriendt

[15] P C Hóóft.

[15] Ujt Amsterdam, 19 Ja*n* 1636.

Aanschrijving van de beide schepenen, parallel aan n^{o} *745*. Zij ontvangen mededeling van de handhaving van de schout en bevel zich dienovereenkomstig te gedragen.

* Minuut. UBA II C 11.399.

747 *Aen den President ende Raeden over Hollandt &c.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] In beantwoording van U.Ed.Mo. missive vanden 14[en] Ja*n* lestleden,
[3] kan ik niet laeten U.Ed.Mo. met alle eerbiedenis voor te draeghen,
[4] hoe mij grootelijx verwondert dat 'er lujden zijn, dat zich niet
[5] ontzien hebben U.Ed.Mo. te verstaen te geeven, dat veele
[6] papisten zich vonden gëemploijeert in de Majestraet tot Weesp:[6]
[7] gemerkt niet blijken en zal, nae mijne beste kennisse, dat in den
[8] voorleden jaere een eenigh papist altoos, onder burgermeesteren[8]
[9] oft schepenen der voorzejde stede geweest is. Ende aengaende de[9]
[10] nominatie der veertienen, gedaen op gister, onder de zelve is wel
[11] geweest een paepist, genaemt Gijsbert Aertszoon Sloot, anderszins[11]
[12] een civil ende rekkelijk man. Denwelken ik nochtans heb verbij[12]
[13] gegaen, ende gekooren de naevolghende:

	Brujn Simonszoon van Padenburgh.	} Diakenen oft
15	Jelis Gerritzoon van den Bergh.	} oudtdiackenen
	Laurens Gijsbertszoon.	} der Kerke.

[17] Claes Pieterszoon Noordingen, lidtmaet der Kerke.

	Claes Claeszoon Heussen.	} Koomende tot het
	Goossen Jakobszoon Schujlenburgh.	} gehoor der gereformeerde
20	Vincent Claeszoon van Achtienhoven.	} predicatie.

[21] Ende bid ik ootmoedelijk, U. Ed. Mo. gelieve mij toe te ver-[21]
[22] trouwen, dat ik, zoo veel in mij is, mij wel zal hoeden, den papisten
[23] eenigh foment van verstoutinge te verstrekken: gelijk U. Ed. Mo.[23]
[24] aen 't proces, geintenteert door mij tegens Heiltjen Jans, ende[24]
[25] althans betrokken voor U. Ed. Mo. genoegh zullen kunnen[25]
[26] speuren. Wijders gebiede mij van heeler harte aen U. Ed. Mo., met
[27] aenroeping des alderhooghsten, dat hem gelieve de zelve in
[28] gelukzaelighe regeeringe altijds te bewaeren, ende in haere goede
[29] gratie,

* Minuut. UBA II C 11.400.

[30] Ed^{e} &c.

[31] Uwer Ed. Mo.

[32] Onderdaenen dienstwillighen

[33] P C Hóóft.

[32] Ujt Amsterdam,

[33] 3 Feb. 1636.

Tot Hooft's grote verwondering heeft men het Hof gerapporteerd, dat er Katholieken in de regering van Weesp zitten. Hij weerlegt dit met de namen en

wijst op de ijver, door hem betoond in zake de laster in *744*. - Het schijnt mogelijk, dat de klacht de samenstelling van de vroedschap betreft, terwijl Hooft's ontkenning alleen betrekking heeft op burgemeesters en schepenen.

Eindnoten:

6 *zich geemploijeert vinden:* in functie zijn.
8 *een eenigh papist altoos:* ook maar één enkele katholiek.
9 *de nominatie der veertienen:* de benoeming, door de baljuw, van het dubbeltal waaruit de schout de zeven schepenen moet kiezen (de regels voor de aanstelling van de dorpsgerechten verschilden van die van Naarden en Weesp).
11 *anderszins:* overigens.
12 *civil ende rekkelijk:* wellevend en verdraagzaam; *heb verbij gegaen:* heb gepasseerd, overgeslagen.
21 *mij toe te vertrouwen:* te vertrouwen, dat ik zal zorgen, mij aan te zien voor iemand die.
23 *foment van verstoutinge:* prikkel van aanmoediging.
24 *geintenteert:* aanhangig gemaakt.
25 *althans:* nu; *betrokken voor U. Ed. Mo.:* voor U.E.M. gebracht.

748 *Aen den Heere Jacob Wijtz. Majoor G^nl^ende President van den Krijsraedt der Vereenighde Nederlanden, Gouverneur der Stadt Amsterdam &c.*

*

[1] Weled^e^, gestrenge, hooghwijze, zeer voorzienighe Heere
[2] Onder de gëappoincteerden op den Hujze te Mujden, is een
[3] genaemt George Chalmer oudt ontrent 44 jaeren, gebooren in
[4] Vrankrijk van eenen Schotschen vaeder, ende opgevoedt in
[5] Schotlandt. De zelve, nae verschejden bewijs van eenen onrustighen
[6] en querelleusen geest, ende nae 't desbaucheren van een' fraeije ende[6]
[7] voorheenen eerlijk gëachte vrouw van eenen Mathijs Verhelst,
[8] mede geappoincteert, heeft zich vervordert, overmits zij, met
[9] berouw haerder faute, wejgherde daer in te continueren, haer te
[10] dreighen met een bloodt mes ende zulx te quetsen, dat zij gevaer
[11] loopt van te verliezen 't gebrujk haerder slinkerhandt, ende teffens
[12] 't middel om den kost voortaen te winnen, gelijk zij plagh, met
[13] spelwerken. Als nu op 't roepen van haer en haerer man, die zeer[13]
[14] oudt en onvermoghende is, de gebujren t'hunner hulpe quaemen,[14]
[15] ende den voorzejden George met stokslaeghen van daer dreeven, is
[16] hij gegaen naer huis; ende wederkeerende met een' pistole en lank[16]
[17] roer, elk wel sterk gelaeden met ganzenhaeghel, heeft bestaen groot[17]
[18] geweldt te doen aen de deuren en glaezen van haer hujs: zulx ik
[19] op 't schreeuwen der gebujren, ben van 't Casteel gekoomen des
[20] avonts ontrent tien ujren, ende hem, drejghende mijnen schout,[20]
[21] (die mede op 't gerucht daer gekoomen was) te doorschieten, hebbe
[22] geapprehendeert. Hoorende voorts murmureren, bij deze occasie,[22]
[23] dat hij eertijds tot Swol een' manslacht zoude hebben geperpetreert,
[24] ende noch eene te vooren in Vrankrijk, hebbe hem gëexamineert
[25] ten overstaen van twee schepenen. Zijne confessie gedraeght, dat[25]
[26] hij dienende in den jaere 1618, tot Swol, voor rujter onder den
[27] Ritmeester Wiljam Horrij, questie gekreghen heeft met eenen
[28] Jhon Guldit, soldaet onder Capitain Ser Archebel Biton; met den
[29] zelve bujten gegaen is, in duel vechten, ende hem zulx getroffen
[30] heeft, dat hij daer aen, doch meer (zoo de perpetrant zeidt gehoort
[31] te hebben) door zijn ongereghelt leven, dan door de swaerte der
[32] wonde in zich zelven, gestorven is: waerover hij perpetrant[32]
[33] geloopen is nae Campen, ende voorts nae Oldenzeel bij den vijandt,[33]
[34] den welken hij ontrent 9 maenden gedient heeft, ende zich thans[34]
[35] begeven nae den Pals in dienst der Ko. M^t^ van Bohemen, ende[35]
[36] daer nae weder gekoomen is in 't landt te Gulich, en den dienst[36]
[37] dezer landen onder Capitein Wiljam Hutson. Wijders bekent hij

* Minuut. UBA II C 11.401. Afschr. UBL. Pap. 13.

[38] eenighe jaeren te vooren in Vrankrijk ontrent Havre de Grace ter[38]
[39] neder gelejdt te hebben eenen Mons[r] de Peromare; doch in[39]
[40] rencontre ende ujt noodtweer zijns lijfs: ende zejdt geaccordeert te[40]
[41] zijn met den zoon van den nedergeslaeghen, zulx om die zaeke[41]
[42] geen vervolgh aen rechte zoude gedaen zijn, ende hij sedert aldaer
[43] ongemolesteert verkeert hebben. Nu waere wel dienstigh te hebben[43]
[44] de informatien genoomen op de voorzejde twee fejten. Maer om
[45] die ujt Vrankrijk te bekoomen, zie ik kleene apparentie. Om te
[46] recouvreren d'informatien op 't fait geschiedt bij Swol, waere
[47] noodigh te weeten bij wien althans de Compagnie van den[47]
[48] Ritmeester Horrij te paerde ende die van Biton te voete gecom-
[49] mandeert worden, ende waer zij jeghenwoordelijk zijn leggende.
[50] 'T welk mij onbekent zijnde; ben benoodight mijn' toevlucht te
[51] neemen t'Uwer Ed. gestr. ende haer, t'mijnen leedtwezen moejlijk
[52] te vallen met ootmoedighe bede, dat U Ed. Gestr. gelieve orde te
[53] geeven, dat mij de gemelde informatien moghen werden toe-[53]
[54] geschikt. Waer voor de Justitie zelf, Uwer Ed. gestr. verplicht zal
[55] zijn, ende ik zoo veel te meer
[56] Weled[e] &c, om altijds te blijven

[57] Uwer Ed. gestr.

[58] Onderdaenste, ootmoedighste

[59] dienaer

[60] P C Hóóft.

[58] Ujt Amsterdam,

[59] 3 Feb. 1636.

Ambtelijk schrijven aan Wijtz als president van de krijgsraad. Hooft vraagt een onderzoek naar twee doodslagen, waaraan een der geappointeerden op het Slot, die daar onlangs met geweld gedreigd geeft, schuldig zou zijn.

Eindnoten:

6 *querelleus:* twistziek; *desbaucheren:* verleiden; *fraeije:* flinke, degelijke (WNT *fraai* 4653 4).
13 *spelwerken:* speldenwerk, kantwerk met behulp van spelden gemaakt.
14 *onvermoghende:* zwak, invalide.
16 *lank roer:* geweer.
17 *bestaen:* gewaagd.
20 *drejghende:* die dreigde.
22 *Hoorende:* Daar ik hoorde; *murmureren:* fluisteren.
25 *gedraeght:* houdt in (WNT *gedragen* 621 I 2).

32 *waerover:* om welke reden.
33 *bij:* naar.
34 *thans:* daarna.
35 *Bohemen:* Frederik van de Palts was toen juist één winter koning van Bohemen (1619-'20).
36 *Gulich:* het hertogdom Gulik was toen, tijdens de erfopvolgingstwist, door Nederlandse troepen bezet.
38 *Havre de Grace:* Le Hâvre.
39 *in rencontre:* tijdens een gevecht.
40 *ujt...lijfs:* uit zelfverdediging; *geaccordeert:* het eens geworden.
41 *den nedergeslaeghen:* de gedode.
43 *ongemolesteert verkeert:* ongehinderd verbleven.
47 *althans:* nu.
53 *gemelde:* genoemde.

749 *Bijvoeghsel van den overstaenden brief.*

*

[1] Mijn' heere,

[2] Ik danke U Ed. gestr. hooghlijk voor de eere, dat zij, bij haeren
[3] laesten, zich gewaerdight heeft, te vraeghen nae den voortgank
[4] mijner Historien. Eenighe stukken zijn, door den Heere van den
[5] Hoonaert Eersten Raedt in den Hooghen Raede, (zoo zijn Ed. mij
[6] zejde in 't rejzen door deze stadt nae Oostlandt) gestelt in handen[6]
[7] des Heeren van Zujlekom. Zoo zij verdienen van U. Ed. gestr.
[8] gezien te werden, gelieve de zelve van daer te doen vorderen,
[9] nevens mijne dienstighe gebiedenissen aen zijn' Ed. gestr. Onder-
[10] tussen, ten verzoeke van eenighe vrienden, heb ik bij een geraept[10]
[11] ende hoope Uwer Ed. gestr. binnen wenigh da[-] te vertonen,
[12] eenen hoop van ijslijke geschiedenissen, bejeghent den Hujze[12]
[13] Medicis in 't opbouwen zijner grootheit: Dewelke voor een goedt
[14] deel, onderdrukt ende in geene boeken gevonden worden; dingen[14]
[15] om eenen ijghelijken 't hajr te bergh te doen staen van schrik en[15]
[16] verwondering, ende bij mij gehoort ujt lujden tot Florence, die ze
[17] beleeft hebben.

Bij *748* sluit Hooft dit particuliere schrijven in. Wijtz heeft naar het vorderen van de *Nederlandsche Historiën* gevraagd en wordt naar Huygens verwezen. - Eerste vermelding van de *Rampsaligheden der verheffinge van den Huize van Medicis*.

Eindnoten:

6 *Oostlandt:* de Oostzeehavens, vooral Dantzig.
10 *bij een geraept:* verzameld.
12 *geschiedenissen:* de *Rampsaligheden*.
14 *onderdrukt:* in de doofpot gestopt.
15 *schrik:* angst.

* Minuut. UBA II C 11.402.
Hs. in r. 11 een inktvlek (tekstverlies).

750 *Voor den Schout van Hilfersom.*

*

[1] Alzoo oudtschepenen van den jaere 1635 in Hilfersom in
[2] weighering zijn, den Schout te assisteren in 't bëeedighen der
[3] nieuwe Schepenen, gekooren bij hem uit de persoonen door mij
[4] genomineert; zoo is 't dat ik ondergeschreven Castelain van
[5] Mujden ende Baljuw van Goejlandt den voorzejden schout Daniel
[6] Hulst geauthorizeert hebbe ende authorizere mitsdezen, omme te[6]
[7] moghen verzoeken twee schepenen der stede Naerden, ter presentie
[8] en overstaen der welke, de voorzejde nieuwe schepenen in
[9] Hilfersom gehouden worden te presteren den gewoonlijken en[9]
[10] behoorlijken eedt van zich eerlijk en vroomelijk in hun ampt te[10]
[11] quijten.

[12] Gedaen in Amsterdam, den
[13] vijfden Februarij. 1636.

Volmacht in optima forma voor de schout van Hilversum om de nieuwe schepenen te beëdigen ten overstaan van twee schepenen van Naarden omdat de Hilversumse hun medewerking weigeren.

Eindnoten:

6 *mitsdezen:* hierdoor, door deze akte.
9 *presteren:* afleggen.
10 *eerlijk en vroomelijk:* zoals eer en rechtschapenheid eisen.

* Minuut. UBA II C 11.404.

751 *Aen den Heere Rochus van den Hoonaert Eersten Raedt in den Hooghen Raede*,

*

[1] WelEd[e] &c.

[2] Alzoo de processen aengeheven door onzen swaegher Niclaes
[3] Sohier tegens de gemeene erfgenaemen van mijn' zaelighe
[4] schoonmoeder Susanna van Zurk weduwe van Arnout Hellemans,
[5] voor U.E.Mo. Collegie jeghenwoordelijk van onzer zijde gebraght[5]
[6] zijn in staet van wijzen; zoo dringt mij 't gewight der zelve, waer
[7] aen de noodighe behoudenis oft het ujterste bederf mijner er-[7]
[8] barmelijke schoonzuster Lucretia getrouwt met Emanuel van Zurk,
[9] is hangende, mijn' toevlucht te neemen t'uwer Ed. met oot-
[10] moedighe bede, gelieve goedertierlijk te verzien, dat de voorzejde[10]
[11] processen moghen geraeken onder eenen werkspoeijenden ende
[12] zorghvuldighen Rapporteur, tot handthaeving van ons goedt[12]
[13] recht, zoo wij vastlijk vertrouwen ende bij den Provincialen hove[13]
[14] van Hollandt is verstaen geweest. Met welken toeverlaet ik U.Ed.
[15] den almoghenden, ende in haere hooghstgëachte gunste
[16] Weled[e] &c. op 't allernedrighst beveele

[17] Uwer Ed.

[18] Onderdaensten verplichtsten

[19] dienaer

[20] P C Hóóft.

[19] Ujt Amsterdam,

[20] 5 Feb. 1636.

Verzoek om de processen van Nic. Sohier tegen de erven Van Surck in appèl van een vonnis van het Hof hangende voor de Hoge Raad, te willen bespoedigen.

Eindnoten:

5 *gebraght in staet van wijzen:* zover gebracht dat er vonnis gewezen kan worden.

* Minuut. UBA II C 11.404.

7 *de noodighe...schoonzuster:* het noodzakelijk behoud of de totale ruïne van zijn deerniswekkende schoonzuster Lucretia (WNT *erbarmelijk* 4158 A 1) haalt Hooft in dit verband vaker aan om te laten zien dat hij (ook) voor anderen, financieel zwakkeren, opkomt.
10 *goedertierlijk te verzien:* er welwillend voor te zorgen.
12 *Rapporteur:* een van de raadsheren leidt een bepaalde zaak en brengt er rapport over uit; van zijn werkspoedendheid hangt het tempo van de behandeling grotendeels af.
13 *zoo...vertrouwen:* zoals wij vast vertrouwen, dat gebeuren zal, wat ook het oordeel geweest is van het Hof van Holland.

752 *Aen den Procureur Robbert van der Burgh, in den Haeghe.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik hebbe etlijke daeghen te doen gehadt in mijnen oordt, ende, nae
[3] wederkeer, UE aengenaemen van den 24^{en} Januarij lestleden
[4] vertoont aen mijnen swaegher Cloek. Waer op ons te zaemen
[5] raedzaemst dunkt, dat UE gelieve te bevorderen, dat de processen
[6] tussen ons en Sohier moghen geraeken onder eenen goeden
[7] rapporteur, ende te dien ejnde den bijgaenden aen den H vanden
[8] Hoonaert, nevens mijne gebiedenissen, te behandighen: voorts te
[9] advigileren om te verneemen wanneer de voorzejde processen[9]
[10] zullen zijn gelevert in 's rapporteurs handen; ende mij daetlijk des
[11] te verwittighen, op dat ik alsdan over koome, omme bij 't[11]
[12] distribueren der advertissementen, de zaeken te recommanderen.
[13] 'T welk wij achten alsdan vruchtbaerlijker te zullen kunnen
[14] geschieden, ende met min perikels van in vergeetenis gestelt te
[15] werden: dewijl dit stuk van zoo groot een belank is, ende de
[16] behoudenis oft het grondigh bederf mijner schoonzuster Lucretia,[16]
[17] getrouwt met Emanuel van Zurk, daer aen is hangende. Noopende
[18] d'andre zaeken roerende mijn officie, verlaete mij t' uwer E[18]
[19] diligentie, ende in verwachting beveele UE den Almaghtighen,
[20] nevens hartlijke groetenis van

[21] U.E.

[22] dienstwillighen

[23] P C Hóóft.

[22] ujt Amsterdam,

[23] 5 Feb. 1636.

De processen tegen Sohier moeten gechasseerd worden, daartoe moet ingesloten brief aan de raadsheer Van der Honert overhandigd worden en geïnformeerd naar de gang van zaken: zodra de zaken in behandeling komen zal Hooft zelf de overige raadsheren benaderen.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.405.

9 *advigileren:* op 't vinketouw zitten.
11 *het distribueren der advertissementen:* het uitreiken van de (schriftelijke) inlichtingen.
16 *grondigh bederf:* ruïne.
18 *roerende mijn officie:* die mijn ambt betreffen.

753 *Eersame voorsienige zeer discrete Vrunt Sr Carel van Wijen wonende opte Heere Graft inde vlucht van egypten tot Amsterdam Omme te behandigen aenden Heere Pr Hooft drost van Muyden*

*

Port.

[1] Erntfeste Hoochgeleerde wijse Zeer discrete Heere

[2] Ick hebbe ue missive in date den v^e^ Februarij voorleden ontfangen
[3] mette missive daerinne gesloeten addresseerende aende Heere
[4] Raedtsheer vanden Honaert, dient daer op voor antwoorde, dat ick
[5] dienvolgende deselve hebbe behandicht aenden voor*n* Raedtsheer[5]
[6] vanden Honaert, ende nae dat hij deselve geleesen hadde, gaff mij
[7] voor antwoorde dat hij versorgen soude datte processen van ue
[8] tegens Nicolaes Sohijer, metten eersten soude comen onder een
[9] goet rapporteur, ende dat ick hem tot dien eijnde iegens dijnsdach
[10] toecommende soude behandigen een Billetgen tot expeditie vande[10]
[11] voor*s* processen t'welck ick zal naercomen, ende soe haest deselve
[12] processen geraeckt zijn onder een rapporteur zal ick ue tselve
[13] adviseren omme over te comen ende de advertissementen onder de[13]
[14] Heeren vanden Hoogen rade te distribueren volgende Ue schrivens,
[15] aengaende de andere saecken roerende ue officie houd ick voor
[16] gerecommandeert. Hijermede zijt den almogende Heere bevoelen.
[17] geschreven metterhaeste in Sgravenhage den X Feb^rij^ 1636.

[18] UE dienstwillege

[19] R vander Burch

Antwoord op *752*.

Eindnoten:

5 *dienvolgende:* dienovereenkomstig.
10 *Billetgen:* biljetje.
13 *advertissementen:* schriftelijke inlichtingen.

* Origineel. KA CLXXIa^c^ 39.

754 *Aen de H.H. van de Rek^e der Graeflijkheit.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] In voldoeninge van U. Ed. Mo. missive van den 7^en dezer, heb ik
[3] Uwer Ed. Mo. aen te dienen, hoe de Schout van Hilfersom, ujt
[4] zeker getal van persoonen, genomineert bij mij als nae gewoonte,
[5] gekooren heeft, tot schepenen, de naervolghende

[6] Tonis Steffenszoon, wiens vaeder Steffen Toniszoon, een bequaem
[7] man, mij bekent, ende dikwijls bujrmeester geweest is.

[8] Jacob Feeken, zoon van Feek Ellertszoon mede eertijds bujrmeester.
[9] Jacob Gerritszoon Rujter.

[10] Gijsbert Corneliszoon Rebel.

[11] Lambert Keessen.

[12] Nu is 't wel zoo, dat egeen van hunlujden, voor dezen in de[12]
[13] schepenbank (in andre diensten van den dorpe, jae) is gebrujkt
[14] geweest. Maer alzoo zij notojrlijk gehouden worden onder de[14]
[15] wetendste en rijkste hunner gebujren, dat mede het kiezen van[15]
[16] ganschlijk nieuwe schepenen bij geen privilegie altoos en wort
[17] verboden; ende swaerlijk andre, ongepreoccupeert van de[17]
[18] regneerende partijdigheden onder de ouwde wethouders te vinden[18]
[19] zijn; zoo heeft mij niet buiten rede gedocht, voor deez' tijdt plaets[19]
[20] te laeten aen de sententie, morem accommodari prout conducat.[20]
[21] Niettemin, overmits men bevondt dat de voorzejde *Lambert*
[22] *Keessen*, ter zaeke van naemaeghschap met eenen der andre[22]
[23] gekoorene niet dienen moght; zoo heeft de schout, om den ouwden
[24] wethouderen te gemoete te koomen, hun gedefereert het pro-[24]
[25] poneren van eenen anderen, ende is bij hen geproponeert geweest
[26] *Jacob Rijxzoon*, die voor dezen 't schepenschap bedient heeft, ende
[27] een zoon is van de oudtbujrmeester Rijk Gerritszoon. Echter
[28] nochtans hebben de wethouders van den lestleden jaere geweighert
[29] den schout te assisteren, om de aenkomende onder den gewoon-
[30] lijken eedt te brengen. 'T welk mij benoodight heeft, op dat het[30]
[31] dorp niet zonder regenten bleeve, den schout te authorizeren, om
[32] die formalitejt te pleghen ten overstaen van 2 schepenen van
[33] Naerden. Ende waeren de nieuwgekoorene schepenen des wel te[33]
[34] vrede: maer thans ontboden ten hujze van Claes Boelhouder,[34]

* Minuut. UBA II C 11.405.

[35] schepen vanden lestleden jaere, zijn aldaer geintimideert, en
[36] omgezet door den zelven; zulx zij den eedt niet hebben darren[36]
[37] presteren, eer de presenteurs der bijgevoeghde Req[e] met naeder[37]
[38] beschejdt van U Ed. Mo. ujt den Haeghe zouden gekeert wezen.

33 Sir Charles Morgan

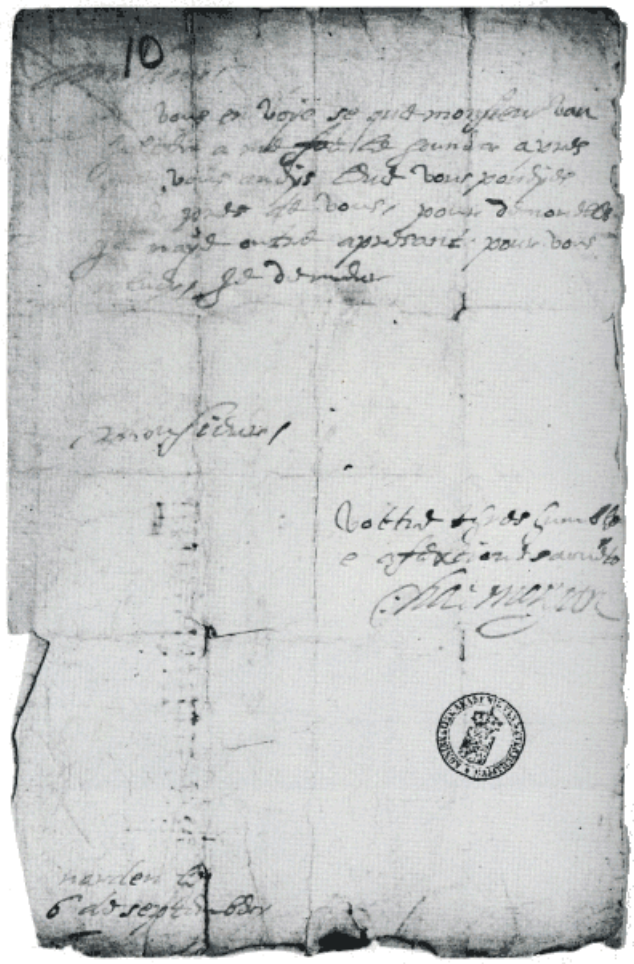

34 Brief van Sir Charles Morgan aan P.C. Hooft

[39] 'T is ook waer, dat het grootste deel der gebujren, te hoop ge-[39]
[40] roepen door d'afgaende -wethouders niettegenstaende dat hunne
[41] tijdt en authoritejt om zulx te doen nu geexspireert was, zich tegens[41]
[42] den schout in 't stuk dezer electie verklaert heeft. Maer, behalven
[43] dat zoodaene zaemeningen, als van quaeden gevolghe, eertijds bij[43]
[44] den Graeve van Hollandt zijn verboden geweest; zoo en is niet te
[45] verwonderen, dat de meeste menighte zich ontziet tegens d'ouwde
[46] wethouders hunne medegebujren te voeghen bij den schout, die,
[47] alhoewel daer gehuwlijkt, nochtans een ujtboorling is, ende belast[47]
[48] met den haet van de geoctrojeerden van 's Graevenlandt voor te[48]
[49] staen in hunne gerechtigheit. Uit al 't welke U. Ed. Mo. verre
[50] beter, dan ik, zullen kunnen oordeelen, oft'er in dit werk
[51] gemaligneert wort oft niet. De verkiezing nu van Jacob Rijxzoon[51]
[52] in stede van Lambert Keessen heeft ten aenzien van 't maeghschap,
[53] waer door Lambert wort uitgeslooten, bujten offensie kunnen[53]
[54] toegaen. Maer ijemandt der andre nieuwe zie ik quaelijk te
[55] verwerpen, zonder note van indignitejt: ende zoude daerom[55]
[56] raedzaemst vinden, geen' voorder wisseling in te rujmen: te min,[56]
[57] dewijl zij geassisteert zijn met den voor*s* Jacob Rijxzoon oudt-[57]
[58] schepen ende met eenen secretaris, die nu veele jaeren gedient heeft.
[59] Ook zijn de zaeken, gewoon voor die vierschaer gesleeten te[59]
[60] werden, van zoo swaer een gewighte niet, ende pujrlijk civil: ende[60]
[61] zoo daer ijets betreffende den welstandt des dorps te verhandelen[61]
[62] valt, zij kunnen tot appuij neemen eenen gëoeffenden bujrmeester,
[63] nevens de vier raedslujden, de keur der welke aen hen staet. Wijders
[64] om hen niet langer in die confusie te laeten, gelieve te considereren,[64]
[65] oft 't ook dienstigh waere, dat U. Ed. Mo. eenighe sensible[65]
[66] reprimende gaeven, aen de geenen, die noch sedert de beloften
[67] gedaen aen U. Ed. Mo., getergiverseert hebben te Rechte zitten[67]
[68] gelijk de bijgaende acte ujtwijst ende alle deze moejten zijn aen-
[69] rechtende; samt hun te gebieden, op zekre pejne, dat zij, zonder[69]
[70] delaij, den schout assisteren in 't bëedighen der voor*s* aenkoomende
[71] wethouderen; ofte gedooghen dat zulx geschiede ten overstaen van
[72] schepenen van Naerden. Waer op verbejdende U Ed. Mo. ordre,
[73] ik de zelve,

[74] Ed[e] &c

[75] den almoghenden, ende in haere goede gratie ootmoedelijk
[76] bevolen laete,

[77] Uwer Ed. Mo.

[78] Onderdaensten, dienstw[sten]

[79] P C Hóóft.

[78] Ujt Amsterdam,

[79] 10 Feb. 1636.

Hooft geeft kennis van de tegenwerking van de oudschepenen van Hilversum bij de verkiezing van hun opvolgers en zet de kwesties uiteen, die zich daarbij voordoen.

Eindnoten:

12 *egeen:* de *e* is een relict van *en*, zie WNT *geen* 670 Aanm. b.d. inl.
14 *notojrlijk:* zoals algemeen bekend is.
15 *gebujren:* dorpsgenoten.
17 *ongepreocupeert van:* niet vooringenomen door.
18 *regneerende:* heersende.
19 *plaets...sententie:* de regel, de spreuk te laten gelden.
20 *morem etc.:* dat de zede zich aanpast, alnaar zulks nut brengt. Tacitus *Annales* 12, 6, 3.
22 *naemaeghschap:* bloedverwantschap (de 'verboden graden').
24 *hun gedefereert:* aan hen overgelaten; *proponeren:* voorstellen.
30 *benoodight:* genoodzaakt.
33 *waren...vrede:* gingen daarmee accoord.
34 *thans:* daarna.
36 *omgezet:* tot andere gedachten gebracht.
37 *presenteurs:* aanbieders.
39 *'T is ook waer* (formule van getuigeverklaring): Ook is het een feit.
41 *geexspireert:* afgelopen.
43 *zaemeningen:* bijeenkomsten; *als...gevolghe:* daar ze kwade gevolgen plegen te hebben.
47 *ujtboorling:* niet daar geborene.
48 *van de geoctrojeerden...gerechtigheit:* van het op te nemen voor het recht van de geoctrooieerden in 's-Graveland.
51 *gemaligneert wort:* kwaadwilligheid heerst.
53 *bujten offensie:* zonder aanstoot.
55 *zonder note van indignitejt:* zonder dat het naar eerloosheid riekt, vgl. *738*.
56 *voorder wisseling:* verdere wijziging.
57 *zij:* de nieuwe schepenen.
59 *gesleeten:* beslist (WNT slijten 1759 9 a).
60 *civil:* omdat criminele zaken voor de vierschaar van Naarden dienden.
61 *welstandt:* belang.
64 *confusie:* toestand van verwarring; *gelieve te considereren:* weest zo goed, te overwegen.
65 *sensible reprimende:* een gevoelig standje.
67 *getergiverseert:* getracht hebben zich te onttrekken.
69 *samt:* en (of 't ook dienstig ware).

755 *Aen Albert van Aisma, ontfanger g^nt^ der Kloostergoederen van Vrieslandt.*

*

[1] Ed^e^ &c.

[2] Het is nu meer dan zes maenden geleden dat ik Uwer Ed. hebbe
[3] aengeschreven, hoe mijne geleghenhejt, tegens den jeghenwoor-[3]
[4] dighen tijdt, was vereischende de zesdujzent gulden hooftgelds
[5] ujtstaende onder U.Ed. ende verschenen opden vierden dezer
[6] loopende maent. Deze, derhalven is ten ejnde Uwer Ed. gelieve
[7] ordre te stellen, dat de voorzejde zesdujzent gulden hooftgelds met
[8] den interes, nae beloop des tijds, mij eerstdaeghs moghen werden[8]
[9] betaelt hier ter stede, vermoghende de obligatie ende acte, daer af[9]
[10] gepasseert bij U.Ed. Waer toe mij verlaetende, beveel ik U.Ed. in
[11] schut en scherm des almaghtighen, nevens dienstighe groete en
[12] eerbiedenis

[13] Mijn'heere, van

[14] Uwer Ed.

[15] gansdienstw^en^

[16] P C Hóóft.

[15] Ujt Amsterdam,

[16] 19 Feb. 1636.

De aan Friesland geleende *f*6000, waarvan de aflossingstermijn verstreken is, (vgl. *722*) zijn niet terugbetaald. Rappèl.

Eindnoten:

3 *geleghenhejt:* (geldelijke) omstandigheden.
8 *nae beloop des tijds:* naar gelang van, in evenredigheid met de verlopen tijd (appos. bep. bij *interes*).
9 *vermoghende:* krachtens.

* Minuut. UBA II C 11.408.

756 *Aen den Heere Jacob Wijtz, Major generael, ende President van den Krijsraedt &c.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik hebbe niet getwijfelt, oft de getuighenissen belejdt op de[2]
[3] manslaght bedreven bujten Swol, door mijnen gevangen, en[3]
[4] zouden traeghlijk te bekoomen zijn, overmits 't lang verloop van
[5] tijdt, ende veranderingen sedert gevallen onder de bende; nochte[5]
[6] aen U. Ed. gestr. goede geneghenheit tot behulp der rechts-
[7] vorderinge. Derhalven, hoe U. Ed. gestr. schrijven midlerwijle
[8] min noodigh was, hoe ik mij hoogher heb aen te rekenen de mild-[8]
[9] daedigheit, getoont van U. Ed. gestrengheit in 't besteden van
[10] haeren dierbaeren tijdt, aen 't bevestighen mijns toeverlaets t'haer-
[11] waers. Magh 'er nu noch daerenboven een ujrken oft anderhalf ujt[11]
[12] vallen, om 't bijgevoeghde schrift te doorloopen, ik vertrouw dat
[13] U. Ed. gestr. daer in zal speuren een' stoffe zoo rijzende, en waer-[13]
[14] digh der verhevenheit van de treurspelbrooze, als de stijl, daer ik ze[14]
[15] meê voordraegh, log is, en krujpende bij der aerde. Dit werk heeft[15]
[16] mij gedient tot ujtspanning en verlichting der zinnen, suffende
[17] somtijds door 't staerooghen op de swaerlijk schiftbaere ver-[17]
[18] warrenissen onzer Neêrlandsche zaeken, ende zal misschien zoo
[19] veel genaede vinden dat ook de Heer van Zujlekom zich ge-
[20] waerdighe den zelven een gezicht te gunnen. In welke hoop ik god
[21] bidde Uwer Ed. gestr. te verleenen de vulte haerder ede<l>har-
[22] tighe begeerten, daer zoo groot een reeder aen is,[22]

[23] Mijn' Heere,

[24] Uwer Ed. Gestr.

[25] Verplichtste, ootmoedighste

[26] dienaer

[27] P C Hóóft.

[25] Ujt Amsterdam,

[26] den 23^{en} van Sprokkelmaent,

[27] 1636.

* Minuut. UBA II C 11.408. Afschr. UBL. Pap. 13.

[28] De kosten der mede, die doch ten besten niet beslaeght is, verdienen[28]
[29] niet gerekent te worden. Wij zullen op 't aenstaende voorjaer trach-
[30] ten U. Ed. gestr. met wat beters te verzien.

Toezending van de *Rampsaligheden*.

Eindnoten:

2 *belejdt (belegd):* aangevoerd (WNT *beleggen* 1698 3e al.).
3 *mijn gevangen:* mijn gevangene, vgl. *749*.
5 *gevallen:* gekomen; nochte (getwijfelt).
8 *hoe...was, hoe:* hoe minder reden er voor u was om te schrijven, des te...
11 *er ujt vallen:* overschieten.
13 *zoo rijzende:* zo verheven (WNT *rijzende (II)* 463).
14 *treurspelbrooze:* de toneellaars van het klassieke treurspel.
15 *bij:* langs, op.
17 *staerooghen:* staren; *swaerlijk schiftbaere:* moeilijk te ordenen.
22 *daer...is:* waarin zo intens deelt (WNT *reeder* 1021 3).
28 *doch:* immers, toch.

757 *Aen den schout van Hilfersom Daniel Hulst.*

*

[1] Eerzaeme goede vriendt,

[2] Ik hebbe den Ed. Mo. HH. van de Rek[e] der Graeflijkheit aen-
[3] geschreven, hoe bij u tot schepenen dezes jaers zijn gekooren[3]
[4] Tonis Steffenszoon,

[5] Jacob Feeken,

[6] Jacob Gerritszoon Rujter,

[7] Gijsbert Corneliszoon Rebel,

[8] Lambert Keessen

[9] ende hoe ghij in de plaetse van Lambert Keessen, als wordende[9]
[10] geweert door naemaeghschap, hebt gesurrogeert Jacob Rijxzoon.[10]
[11] Hebbe voorts hunne Ed. Mo. gëadviseert van de geleghenhejt der[11]
[12] zaeke. Waer naer hunne Ed. Mo. gelieft heeft te verleenen
[13] d'apostille geteekent op de marge der req[e] hier bij gevoeght; die
[14] mij bij hunner Ed. Mo. missive van den xxvij[en] lestleden, eerst
[15] dezen avont is ter handt gekoomen, nae dewelke ghij u hebt te
[16] reguleren, ende mij te verwittighen van uw wedervaeren.[16]

[17] Zijt gode bevolen.

[18] Geschreven in Amsterdam

[19] den eersten Martij, 1636.

[20] des avonts om 's morghens

[21] vroegh bestelt te werden.

[19] Uw goede vriendt

[20] P C Hóóft.

Volgens de in *750* gegeven volmacht heeft de schout van Hilversum zelf schepenen gekozen. Verantwoording aan de Rekenkamer.

* Minuut. UBA II C 11.409.

Eindnoten:

3 *hoe:* dat.
9 *als wordende geweert:* daar hij uitgesloten wordt.
10 *gesurrogeert:* gekozen (in tweede instantie).
11 *gëadviseert...zake:* van de situatie op de hoogte gesteld.
16 *ende mij enz.:* de samentrekking laat deze zin afhangen van *nae dewelke ghij:* volgens welke gij.

758 *Aen me Joffrouwe Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, weduwe van Sr Allart Crombalgh, z.g. in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e^

[2] Killende Penelope, ende Heeneloopster voor de straelen van[2]
[3] Apollo, hoe komt UE vervaert voor 't ijs, ende begeeft u van de
[4] sleê op den waeghen, daer uwe koude maghtigh is, niet alleen 't ijs[4]
[5] te sterken, maer 't waeter te doen bevriezen, beter dan sneeuw en
[6] zout zulx kunnen doen? Uw Phoebus blaekt, ende lejdt d'ujterste[6]
[7] kraften zijns vernufts te kost aen 't verheffen van de waerdij der
[8] vrouwen. De bijgaende brief, te verduitschen door den Heere
[9] D. Paeuw, zal 't ujtwijzen, ende misschien U.E. ijslijk hart[9]
[10] *bewurwen*. Zoo dat niet helpen magh, zoo lujstert ten minsten nae[10]
[11] 't hier nevensgevoeghde deuntjen van mijnen neeve Fabrj.[11]

Fajtes, avec les fleurs, renaistre les amours.[12]

[13] 'T en zij dat gebeurt; zoo zeg ik dat de Musen en Gratien t'uwent[13]
[14] ujt hebben: niet t'uwent alleen maer in de gansche stadt Alkmaer:[14]
[15] doch hoope een beter; gebiede mij aen alle de vrienden, ende boven[15]
[16] al in UE beste gunste, met bidden dat God in de zijne behoede
[17] d'ouwde (hola! dat 's een laster,[17]

Ch'a donna non si fa maggior despetto,[18]
Che quando vechia o bruta le vien detto)

[20] ik wil zeggen de bejaerde, en de minderjaerighe Tesselscha: gelijk[20]
[21] wenscht van heeler heeter harte,

[22] Mê Joffr^e^

[23] Uwer E

[24] Verplichtste, dienstvaerdighste

[25] P C Hóóft.

[24] Ujt Amsterdam, den x^en^ van

* Origineel. UBA II C 13.239[2].
bemurwen

[25] Lentemaendt des jaers 1636.

Hooft plaagt Tesselschade met haar schuwheid voor Barlaeus' dingen naar haar hand.

Eindnoten:

2 *killende:* verkillende; *Penelope:* Odysseus' vrouw, die de beruchte ‘vrijers’ standvastig afweerde; Daphne vluchtte voor de toenaderingen van Apollo, tot de goden haar uit medelijden in een laurierboom veranderden. Hooft vergelijkt Tesselschade met deze klassieke heldinnen, omdat zij Barlaeus, hier Phoebus en Apollo genoemd, afweert.

4 na deze klassieke vergelijkingen ontwikkelt Hooft het beeld dat in ‘killende’ werd voorbereid: Tesselschade reist niet per slee maar per wagen, hoewel zij een verijzende invloed op haar omgeving heeft (vergelijking met het koudmakende mengsel sneeuw en zout). De datum schijnt T. overigens gelijk te geven.

6 *ende lejdt enz.:* dit slaat blijkbaar op een Latijnse brief van Barlaeus aan Hooft, die niet bewaard is.

9 *ijslijk:* ijzig.

10 *bemurwen:* vermurwen.

11 welke Fabri hier bedoeld wordt is niet gebleken.

12 ‘Laat, met de bloemen, de liefde herleven’.

13 *muzen en gratiën:* beschermsters resp. van kunsten en bevalligheid.

14 *ujt hebben:* afgedaan hebben; waarom de stad erbij betrokken is, blijkt niet.

15 *hoope een beter:* ik hoop op iets beters.

17 Hooft past een uitvoerige zelfcorrectie toe als hij op 't punt staat, T. en haar dochtertje ‘de oude en de jonge T.’ te noemen; *laster:* ‘het vertellen van leugenachtig kwaad van iemand’ (WNT *laster* 1124 3).

18 ‘Men maakt de vrouwen nooit spijtiger. Dan als men ze oud of lelijk noemt’. Ariosto, *Orlando furioso*, XX, 120 vs. 7-8, waar voor *despetto* staat *dispetto* en voor *vechia o bruta: o vecchia o brutta*.

20 *bejaerde:* meerderjarige (het enige overgebleven dochtertje was Maria Tesselschade, 1628-1647).

759 *Aen den Heere Justus van Merstraten, Pensionaris der Stadt Brussel, Raedt zijner genaede van Nassau, ende advocaet voor den souverajnen Raede van Brabandt.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De hoope geschept ujt de gunstighe vertooningen van den[2]
[3] Heere President, ende ujt de goede geneghenheit waermede mijn[3]
[4] heer Scaglia onze zaeken omhelsde, en hadden ons gemoedt niet[4]
[5] zulx ontwaepent tegens den slagh eener onwenschlijke ujtkoomste[5]
[6] in 't stuk der Neutralitejt, dat het ons aen gedult ontbreekt, om den[6]
[7] zelven zachtzinnighlijk te draeghen. Wijders, overlejdt hebbende,
[8] oft de processen te vervolghen staen, vinden wij raedzaem, dewijl[8]
[9] U E, toen wij tot Brussel waeren, mejnde dat het boven 200
[10] patakons niet kosten zoude, die somme daer aen te waeghen. Want
[11] zoo zij ons tegens gewezen worden, wij zullen daermede ujt den[11]
[12] droom zijn. Krijghen wij vonnis t'onzen voordeele, zoo is 't wel
[13] waer dat men noch tegens den Fiscael zal moeten plejten om 't[13]
[14] recht, dat mijn hujsvrouwe waent te hebben aen de Neutralitejt:
[15] gemerkt de stukken en redenen, dienende tot fundatie van 't zelve,
[16] in de processen tegens mijn' swaeghers Hellemans en Sohier, niet
[17] en zijn te werke gestelt; gelijk ik ook achte vergeefs te zijn de zelve[17]
[18] aldaer in te brengen, overmits onze wederparthijen dienaengaende
[19] geen' tegenstandt voorwenden. Maer wie weet, oft ons misschien[19]
[20] niet, nutter zij eerst daernae in geding tegens den Fiscael te koomen,
[21] ende zoo veel te langer 't majoraet bujten confiscatie te houden,[21]
[22] niet zonder allen toeverlaet, dat midlerwijle eenighe pais oft
[23] bestandt ons in vreedigh bezit moghte helpen? Zeker dat het
[24] oorlogh tussen de 2 maghtighste kroonen der Christenhejt lange[24]
[25] dujren zal, wort mij verboden te gelooven van de kennis der
[26] Historien, en de vermoedbaere vlijt der andre Moghentheden van[26]
[27] Europe, tot vordering eener vrede, waer aen haer alle ten hooghsten
[28] geleghen is. Ende zoo Vrankrijk overkomt, het zoude vreemdt zijn,[28]
[29] dat wij in oorlogh bleeven. Maer ten arghsten genoomen, ende[29]
[30] dat de krijgh noch etlijke jaeren aenhieldt, zoo kan ik echter[30]
[31] vertrouwen, dat het Majoraet, als een goedt verbonden perpetuelijk[31]
[32] en graduelijk, onverquist zoude bewaert worden, ujtgezejdt het[32]
[33] jaerlijksch inkoomen; ende dat in dien gevalle de naezaeten mijner
[34] hujsvrouwe, hoe spaede de pajs ook quaeme, eens tot het hunne[34]
[35] zouden moghen geraeken. Derhalven gelieve met de processen
[36] voort te vaeren, 't en zij U E, als zijnde op de plaetse, ende begaeft

* Minuut. UBA. II C 11.409.

[37] met zoo groot een oordeel en kennisse, bondigher redenen hier[37]
[38] tegens heeft. Daerentussen verwachte, van tijdt tot tijdt, kundschap[38]
[39] van 't geene zich in der zaeke zal toedraeghen: ende nae dank-
[40] zegging voor de verloore moejte, die ik weete Uwer E niet min[40]
[41] dan ons te smarten, gebiede nevens vierighe groetenis der mijne aen
[42] Mê Joffr[en] UE gemaelinne en dochters, in haere beste gunste,

[43] Mijn' Heere,

[44] Uwer E.

[45] Ootmoedighsten dienaer

[46] P C Hóóft.

[45] ujt Amsterdam,

[46] 10 Martij. 1636.

Het verzoek om bevestiging van Leonora's neutraliteit is afgewezen: de zaak moet in rechte aanhangig gemaakt worden. Voor- en nadelen van verder procederen, hoop op vrede. Het oordeel van Van Merstraten gevraagd.

Eindnoten:

2 *vertooningen:* mededelingen.
3 *President:* Pieter Roose, Rosa, vgl. *701*.
4 Scaglia, vgl. *760*.
5 *ontwaepent:* kwetsbaar gemaakt.
6 *gedult:* lijdzaamheid. Op de demarches van de Hoofts, de abbé Scaglia en hun advocaat is tot antwoord gekomen, dat er op het terrein van neutraliteit geen gunsten verleend worden en dat de erkenning daarvan in rechte moet geëist worden.
8 *te vervolghen staen:* voortgezet dienen te worden.
11 *zij:* de vonnissen in de processen; *ons tegen gewezen:* geveld in ons nadeel; *wij zullen enz.:* overgang in de hoofdzinsconstructie.
13 *noch:* bovendien: er moet blijkbaar eerst een vonnis verkregen worden dat de neutraliteit in 't algemeen betreft, misschien die van in de Republiek, althans in Zevenbergen, woonachtigen die met Nederlanders getrouwd zijn, en daarna een over Leonora's persoonlijk geval.
17 *vergeefs:* onnodig.
19 *voorwenden:* in de weg stellen (Kil.: *veurwenden:* obiicere).
21 *buiten confiscatie:* zolang erover geprocedeerd werd, had er geen confiscatie plaats.
24 *de twee...Christenhejt:* Spanje en Frankrijk.
26 *vermoedbaere:* waarschijnlijke.
28 *overkomt:* ‘over de brug komt’.
29 *ten argsten genoomen:* gesteld het ongunstigste geval.
30 *echter:* niettemin.
31 *een goedt...graduelijk:* een eeuwig en ondeelbaar vastgelegd goed.
32 *ujtgezejdt:* uitgezonderd.
34 *tot het...geraeken:* eens zouden krijgen wat hun toekomt.

37 *oordeel:* oordeelvermogen; *bondigher redenen:* klemmender argumenten.
38 *Daerentussen...toedraeghen:* Intussen verwacht ik nu en dan bericht over 't geen in de zaak zal plaatshebben.
40 *verloore moejte:* vergeefse moeite (omdat de neutraliteit op de lange baan geschoven was).

760 *Al Signor Abbate Scaglia*

*

[1] Illmo Signore et P.^{rone} mio Oss.^{mo}

[2] Se mi da noia l'esser raggualgliato del successo poco felice di quel
[3] negotio della Neutralitá; mi duole altrettanto la faticha spesavi
[4] indarno da V S Illma et non me ne le sento meno obbligato,
[5] quantunque all'affetto non habbia corrisporsto l'effetto. Corri-
[6] spondesse solamente la mia fortuna all'animo, per poter dimostrar
[7] coll'opere quella gratitudine, ad esprimer laquale non arrivano e
[8] manco bastano le parole. Restaci hora da sperare, che la guerra
[9] accesa fra le due potentissime corone, si debba tosto spegnere, per
[10] gli ufficij degli altri potentati, mossi e dal debito loro, et dalli
[11] stimoli del commun interesse. Al qual'affare V.S. Illma guidata da
[12] spirito tanto generoso, et tenendo il grado ch'ella tiene, puó
[13] contribuir grandemente. Et in tal caso confidarej, che saremmo
[14] anco noj per liberarci da questi invechiati travagli. Anzi mi
[15] persuado, che non vi sia camino piú commodo e certo d'uscirne.
[16] Ma, in qualunque evento starò sempre osservando i cenni di
[17] V.S. Illma per ubbidirle, spinto da quella sviscerata divotione, colla
[18] quale, le bacio humilmente la degna mano, et augurandole ogni
[19] maggior honor et contento, riverente me l'ichino,

[20] Di V.S. Illma

[21] Affettionat.^{mo} et obbligat.^{mo}

[22] servitore

[23] Pietro di Cornelio Hóóft.

[22] D'Amsterdamo,

[23] alli 10 di Marzo 1636.

VERTALING

Het spijt mij, de weinig gelukkige uitslag van die zaak van de neutraliteit te horen te krijgen; het spijt mij evenveel voor de moeite die Uwe welgeboren Edelheid zich vergeefs heeft gegeven, maar ik voel mij niet minder verplicht jegens U, hoewel aan de welwillendheid geen gunstig gevolg heeft beantwoord. Ik hoop alleen maar dat het mij beschoren is mijn wens tot werkelijkheid te maken, met daden die dankbaarheid te tonen, waarvoor geen woorden toereikend zijn. Er rest ons niets

* Minuut. UBA II C 11.410.

anders dan te hopen, dat de oorlog, die tussen de twee machtige kronen is ontbrand, spoedig zal uitdoven door de bemiddeling van de andere grote mogendheden, hiertoe bewogen zowel door hun plichtsgevoel als door de prikkel van het algemeen belang. In deze aangelegenheid kan Uw welgeboren Edelheid, geleid door een zo

edelmoedige geest en vanwege de rang welke U bekleedt een belangrijke bijdrage leveren. In dat geval zou ik erop vertrouwen, dat ook wij straks bevrijd mogen worden van deze langdurige kwellingen. Ik ben er zelfs van overtuigd, dat er geen korter en zekerder weg bestaat om daar uit te komen. Maar onder alle omstandigheden zal ik altijd letten op de wenken van Uw welgeboren Edelheid om U te gehoorzamen, aangespoord door de diepe toewijding, met welke ik Uw waarde hand nederig kus en U de hoogste eer en het hoogste geluk toewensend, buig ik mij eerbiedig voor U, als

Van Uw Edelheid de zeer
toegenegen en zeer verbonden dienaar
Pieter Corneliszoon Hooft
Uit Amsterdam, 10 Maart 1636.

761 *Aen den H. Wijnandt Schujl.*

*

[1] Mijn' heere,

[2] Hadd' ik zoo wel eighen' handt tot mijn' wille, als U Ed. haer'[2]
[3] han[-] t'haeren wille, ende 't hart ten wille haerder vrienden
[4] heeft, ik zoude mij gehoe[-] hebben u. Ed. te moeijen met
[5] aenvejrdingh van 't bodt om de bijgaende vejrsen te dubbelen.[5]
[6] Heden oft morghen staet mij een snaprejsken nae Mujden te doen,[6]
[7] in hoope 't voltrokken afschrift tot mijn te vinden: ook teffens[7]
[8] alsdan te verstaen wanneer de H broeder Bar[-] de wijnen en[8]
[9] andren voorraedt, ten behoeve van den H [-] nae Brussel[9]
[10] te schikken. Want zoude alsdan gejrne eenighen tweebak [-] bij[10]
[11] voeghen, op dat alles onder 't zelve verlof van hoogher handt [-][11]
[12] een' berning door den oven gae. Hier toe verl[-] mij, gelijk U E[12]
[13] zich magh tot d'onderdaenighejt

[14] Mijn' heere, van

[15] U.Ed.

[16] Verplichten toegenejghden

[17] dienaer

[18] P C Hóóft.

[16] In Amsterdam, den xij[en]

[17] [-] Lentemaent des

[18] jaers 1636.

Dank voor kopiëren. - Verzending van wijn enz. aan de abbé Scaglia.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.905. Afschr. UBL. Pap. 13.
Dat. Omdat hij de onderkant te kort had afgescheurd, waardoor de datum beschadigd was, schreef Hooft deze over. Van dit afschrift is de laatste 6 afgesleten, maar die is gelezen in de oorspronkelijke tekst.
Hs. aan de rechterkant afgesleten. Tekstverlies. Voorgestelde emendaties: r. 3: *handt*, r. 4: *gehoedt*, r. 7: achter *mijn* bij vVl. *welkoom*, r. 8: *Bartelotti*, r. 9: *Scaglia denkt*, r. 10 *daer*, r. 11: *met* (vVl., niet in hs.), r. 12: *verlaete*, r. 17: *van* (vVl., niet in hs.)

2 *Hadd' ik...heeft:* Als ik even goed (vlug?) schrijven kon als gij (die ook vol hartelijke bereidheid jegens uw vrienden zijt).
5 *dubbelen:* afschrijven.
6 *nae Mujden:* daarheen schijnt Schuil het afschrift gestuurd te hebben, met een brief over wijn enz.
7 *tot mijn:* bij mij thuis, ten mijnent.
8 *verstaen:* vernemen.
9 *Scaglia:* vgl. *767*.
10 *tweebak:* beschuit.
11 *op dat...gae:* opdat alles in één zending tegelijk de grens over ga.
12 *berning:* branding, vuur: de gestookte bakoven.

762 *Aen de HH van de rek^e der Graeflijkhejt.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Gepondereert hebbende den inhoudt van U. Ed. Mo. missive van[2]
[3] den xj^en dezer, ende de redenen geallegeert in de copie van de req^e
[4] der geoctroijeerden in 's Graevenlandt, kan ik, alhoewel in 't voor*s*
[5] landt niet gëerft zijnde, geenszins laeten billijk te vinden, dat men[5]
[6] de tien jaeren gedestineert om in te gaen met den 15^en Martij *a* 1625,[6]
[7] eerst rekene loop te neemen van nu af: gemerkt de supplianten niet
[8] eerder in paisibel bezit hebben kunnen geraeken, om de gronden[8]
[9] tot culture te brengen, ende noch althans niet volkoomentlijk en[9]
[10] zijn. Dat ook de 15 jaeren tijds van exemtie geprolongeert worden,[10]
[11] zelfs met eenighe ampliatie van vrijdoom, schijnt niet buiten[11]
[12] redene, ten aenzien der notojre schaeden die zij, zoo door de[12]
[13] gedemonstreerde violentien, als bij 't afgedrongen accoort, aen-[13]
[14] gegaen met die van Goejlandt, hebben geleden. Belangende de
[15] jurisdictie, moet ik mede bekennen, geenen wegh te zien voor hun,
[16] tot weering van gelijke attentaeten, als hen dus lange getravailjeert[16]
[17] ende getroubleert hebben, indien zij voor die van Hilfersom hun[17]
[18] recht zullen moeten vervolghen. Ende zoude derhalven niet
[19] conduciblers vinden, dan 't oprechten van een collegie van[19]
[20] Dijkgraef en heemraeden, oft van schout en schepenen, met
[21] authoriteit om keuren en ordonnantien te maeken, ende alle civile
[22] zaeken te berechten: blijvende 't crimineel ter judicature van de
[23] vierschaer der stede Naerden. Oft het nu oorbaerlijker zij, den[23]
[24] supplianten te gunnen nominatie van dubbeltgetal, om, daer ujt,[24]
[25] Dijkgraef en Heemraeden, oft schout en schepenen, gekooren te
[26] werden bij den baljuw van Goejlandt in der tijdt; dan oft het[26]
[27] raedzaemer zij, de electie te laeten absolujt ende zonder nominatie
[28] aen de baljuwen, gelijk zij die tot noch toe hebben van alle schouten
[29] over 't gansche quartier; ook van alle schepenen, zelfs binnen der
[30] stede Mujden en elders, ujtgezejdt Naerden en Weesp, daer
[31] d'electie van schepenen geschiedt uit dubbel getal van genomi-
[32] neerden; zullen U. Ed. Mo. nae haere discretie verre best weeten te[32]
[33] oordeelen. Oppositie te doen tegens d'erectie van zoodaen' een'
[34] rechtsbanke, kan ik niet te gemoete zien, dan bij die van Hilfersom,
[35] waeronder de gronden der supplianten, in 't civil zijn ressorterende.[35]
[36] Ende achte de difficultejt bij dat dorp te moveren, lichtelijk[36]
[37] superabel, indien 't den Ed. Grootmo. HH Staeten gelieft de[37]
[38] supplianten met de verzochte jurisdictie te begenaedighen, ende[38]

* Minuut: UBA II C 11.411.

[39] hen daerinne met ernst te handthaeven. 'T welk wezende alles
[40] waermede ik U. Ed. Mo. in dezen zie te dienen, bidde den
[41] almoghenden,

[42] Ed. &

[43] dezelve in gelukzaelighe regeeringe altijdts te behoeden, ende in
[44] haere goede gratie

[45] Uwer Ed. Mo.

[46] Onderdaenen dienstw[en]

[47] P C Hóóft.

[46] Ujt Amsterdam,

[47] 13 Martij 1636.

De geoctrooieerden in 's-Graveland hebben vrijdom van lasten gevraagd wegens de langdurige molestaties door de Gooilanders. Hooft adviseert de instelling van een zelfstandig heemraadschap of schoutambt 's-Graveland; de tegenstand van Hilversum daartegen kan gemakkelijk gebroken worden.

Eindnoten:

2 *Gepondereert:* Ernstig overwogen.
5 *gëerft zijn:* land bezitten. In de verkavelingsvoorwaarden van 1634, (*635* Bijlage) komt Hooft als geërfde voor. Brief *762* is er een duidelijk voorbeeld van, dat dat ongewenst was; de baljuw behoorde geen belang te hebben in zijn rechtsgebied, althans geen omstreden belang waar rechtspraak aan te pas kon komen. Waarschijnlijk heeft Hooft daarom zijn deel van de ontginning verkocht (*652*).
6 *gedestineert:* bestemd.
8 *paisibel:* vreedzaam: door de telkens door de Hilversummers aangerichte verwoesting en gepleegde molestatie.
9 *ende...zijn:* en nu nog niet helemaal zijn.
10 *exemtie:* vrijdom van belasting (verponding) (h. voor pas aangewonnen land).
11 *ampliatie:* verruiming.
12 *notojre:* aanmerkelijke (blijkende).
13 *gedemonstreerde violentien:* aangetoonde gewelddadigheden; *bij 't accoort:* door een accoord waarbij aan Gooiland (Hooft gebruikt deze topografische naam, nooit de juridische 'Stad en Lande') een strook langs de oostgrens van de ontginning werd afgestaan, later het Naarderveld en het Trompenveld geheten; *afgedrongen:* afgedwongen (WNT *afdringen* 920 3).
16 *gelijke attentaeten:* zulke aanslagen.
17 *die van Hilversum:* de schepenbank van Hilversum, waaronder 's-Graveland voor civiele zaken nog viel.
19 *conducibel:* dienstig, nuttig (Lat. conducibilis); *collegie:* Hooft stelt voor, aan 's-Graveland de lage jurisdictie toe te kennen, hetzij als polder (dijkgraaf en heemraden), hetzij als schout-ambacht

(schout en schepenen). Hierdoor zou het voor civiele zaken aan Hilversum onttrokken worden (r. 38).

23 *Oft het enz.:* vgl. dl. I blz. 60, 61. Alleen in Naarden en Weesp werd uit een dubbeltal gekozen.
24 *om daer ujt gekooren te werden:* opdat daaruit gekozen kunnen worden.
26 *in der tijdt:* die dan in functie zal zijn.
32 *discretie:* wijsheid, oordeelkundigheid.
35 *in 't civil:* voor burgerlijke zaken; voor criminele ressorteerde het hele Gooi onder Naarden.
36 *difficultejt moveren:* moeilijkheden maken.
37 *superabel:* overwinbaar.
38 *de verzochte jurisdictie:* wat Hooft de Rekenkamer adviseert is dus door de belanghebbenden aan de Staten gevraagd, tenzij hij zijn eigen initiatief bedoelt.

763 *Aen Sr Balthazar Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Monsr mon Cousin,

[2] Mijne laeste aan U.E. en den H. Merstraeten zijn geweest van den
[3] 10 dezer; tot de welke ik mij gedraeghe. Nu hebbe op gister[3]
[4] ontfangen U.E. aengenaemen van den 12^en^ ende dien van den
[5] voor*s* heere van den 7^en^ dezer. Ik gevoele met zijn' E, dat de zaeke
[6] weder wordende verzocht door den voorgangen wegh, ende[6]
[7] koomende voor den H. President, gewislijk zal stujten. Ook dunkt
[8] mij de gezienste kansse het handelen en overkoomen met die[8]
[9] vander Finantie. Maer oordeele zulx niet tijdigh voor wij en[9]
[10] hebben de processen tegens mijne swaeghers gewonnen. 'T is wel[10]
[11] te vermoeden, dat die van der Finantie alsdan swaerlijker zullen te
[12] beweghen zijn tot verdragh, noopende de Neutralitejt, dan
[13] jeghenwoordelijk dewijl de processen in onzekerheit staen. Maer
[14] althans eenighe merkelijke kosten te doen, zonder te weeten oft[14]
[15] men in de gemelde processen zal te boven staen, schijnt niet[15]
[16] geraeden. Ende zoo wij zoeken te verdingen op voorwaerde van[16]
[17] niet te geeven, eer de processen gewonnen zijn, zoo zullen de H.H.
[18] van de finantie ongetwijfeld dezelfste swaerigheit maeken: alzoo[18]
[19] zij niets en zouden kunnen genieten, dan in gevalle dat wij
[20] verzekert waeren van ons recht tot het Majoraet. Indien nu mijn
[21] heer Merstraeten mejnt eenigh beter middel te zien, mij waere wel
[22] lief dies onderricht te werden, ende zoude mij wel getroosten een'
[23] goede somme penningen daer aen, gelijk mede aen 't vervolghen[23]
[24] der processen te koste te leggen, mits dat men niet gehouden waere
[25] te betaelen, voordat wij in vreedigh bezit van 't Majoraet zouden
[26] wezen. Ende zoude derhalven wel wenschen, dat UE met zijn' E,
[27] hierover, in mondtgemeenschap quaeme; hoe zeer mij ook verdriet
[28] U.E. echter 't ongerief van een' Brusselsche rejze te verghen, op[28]
[29] zoo ongewis een' hoope van eenigh voordeel te doen. Verstaende[29]
[30] waer alles op draejt, wat kosten daer vereischt worden, ende oft[30]
[31] men ook benoodight zal zijn meer goedt geldts nae quaedt geldt te[31]
[32] werpen, zullen wij, met beter grondt, kunnen een spoedigh
[33] beslujt neemen. Ondertussen is de meening dat men de processen[33]
[34] vierighlijk vervolghe; ende dank ik UE hooghlijk voor haere vlijt,
[35] zorghe, en gunstighe geneghenheit; desgelijx mijnen Heere
[36] Merstraeten, ende inzonderheit voor zijner E beleeftheit in 't[36]
[37] verswijghen van zijner E gevoelen, totdat wij 't onze zouden gëujt
[38] hebben. De penningen koomende Uwer E. bij haere laeste rek^e^ heb[38]

* Minuut. UBA II C 11.413.

[39] ik goedt gedaen. met den wissel en interes, aen Monsr et frere[39]
[40] Bartelottj; maer blijve de moejte schuldigh aen U E, die met[40]
[41] Joffr^{e} onze welwaerde nichte ende alle de haeren, Gode bevolen zij,
[42] nae hartgrondighe groete en gebiedenis,

[43] Monsr mon Cousin, van

[44] Uwer E.

[45] verplichten, dienstwillighsten

[46] neeve

[47] P C Hóóft.

[46] Amsterdam,

[47] 17 Martij. 1636.

Verzoek aan Bolgaro om de processen tegen de zwagers door te zetten en met de heer Merstraeten de wenselijkheid van onderhandelingen met de Raad van Financiën te bespreken. Door het vele dat in Bolgaro's brieven gestaan heeft maar hier onherhaald blijft, blijken zowel de zin als de mogelijke voor- en nadelen van die onderhandelingen niet.

Eindnoten:

3 *tot...gedraeghe:* waarheen ik verwijs (WNT *gedragen* 622 b γ (alleen plaatsen met *aan*)).
6 *verzocht:* geprobeerd.
8 *gezienste:* gunstigste (WNT *gezien* 221712 2^{e} al.); *handelen en overkoomen:* onderhandelen en een overeenkomst treffen.
die vander Financien: de Raad van Financiën te Brussel.
9 *tijdigh:* a propos.
10 *'T is wel te vermoeden enz.:* Onverklaard is, wat er met de R.v.F. overeengekomen moet worden, en waarom die overeenstemming moeilijker te bereiken zal zijn als de Hoofts hun processen gewonnen hebben, tenzij dit alleen betekent dat de Raad hogere eisen zal stellen als Leonora's kans op het vruchtgebruik van het majoraat gestegen is.
14 *althans:* nu.
15 *te boven staen in:* winnen (WNT *boven* 851 47).
16 *verdingen:* tot een akkoord komen.
18 *deselfste:* dezelfde. Welke dit is, blijkt niet.
23 *gelijke mede:* evenals.
28 *echter:* weer; verghen met dubb. acc. of dat. + acc. vgl. *450* r. 32.
29 *Verstaende:* Als wij weten.
30 *daer:* er.
31 *benoodight:* genoodzaakt (WNT *benoodigen* 1806 2).
33 *de meening:* onze bedoeling; de processen tegen de zwagers moeten in elk geval energiek doorgezet worden.

36 *beleeftheit:* fijngevoelige omgangswijsheid.
38 *koomende Uwer E.:* die u toekomen; *bij:* volgens.
39 *goedt gedaen:* betaald.
40 *maer (ick) blijve de moeite schuldigh:* ook de beloningen voor de behulpzame neven komen pas als het majoraat aan Leonora toegewezen zal zijn.

764 *Aen den heere President ende Majoor Jacob Wijtz.*

*

[1] Weled. &c.

[2] Nae dankzegging voor de moejte, genoomen in 't naespeuren des
[3] doodslaghs begaen bij Joris Chalmer, die daerover, ten aenzien des[3]
[4] verloops van tijde, ende om zijn laeste misdrijf, aen den lijve, doch
[5] niet aen 't leven gestraft is; is deze om U.Ed.gestr. te dienen op
[6] haeren aengenaemen van den 22^{en} dezer, mij heden behandight met
[7] het boexken, daer bij gevoeght. Uwer Ed. gestr. gelieve dan te
[8] weeten, dat allen soldaeten beschejden op den Hujze te Mujden[8]
[9] hun wedden toegevoeght ende betaelt wort bij d'Ed. Mo. Heeren
[10] gecommitteerde Raeden van Hollandt ende Westvrieslandt, aen
[11] dewelke, derhalven, die weldaedt te verzoeken staet. Doorgaends[11]
[12] en trekken zij niet dan x gl ten 42 daeghen, boven hun herbergh-
[14] geldt. Doch indien U. Ed. gestr. haeren soldaet gejrne wat beter[14]
[15] begenaedight zaghe, meene dat zij, mits aenspreekende eenighen
[16] der gemelde HH, hem wel zal helpen aen 12 gl, gelijk zommighen,
[17] doch in kleenen getaele, genieten. Ende vallende de zaek zulx ujt,[17]
[18] dat hij tot Mujden geraekt, zal ik in geenen gebreeke zijn, van
[19] [van] t'erkennen, met alle behoorlijke gunste, in hem, een gedeelte
[20] van 't veel, 't welk aen U Ed. gestr.

[21] Ed^{e} &c. schuldigh is

[22] Uwer Ed.gestr.

[23] Verplichtste onderd^{ste} d^{r}

[24] P C Hóóft.

[23] Amsterdam,

[24] 25^{en} van Lentemaent 1636.

Uitwisseling van inlichtingen over geappointeerden.

Eindnoten:

3 vgl. *748, 756*; *die daerover...gestraft is:* die om die doodslag (maar rekening houdend met het verjaringsprincipe) en om zijn laatste misdrijf, aan den lijve maar niet met de dood gestraft is.

* Minuut. UBA II C 11.414.

8 *bescheiden:* geplaatst, ingedeeld, gelegerd (WNT *bescheiden (II)* 1961 B 3).
11 *die weldaedt te verzoeken staet:* die gunst verzocht moet worden; op grond van het besluit van Gec. Raden van 19 jan. 1598 werden de maandelijkse traktementen aan de geappointeerden betaald om de 42 dagen (Mededeling van drs. J. Fox, die er als verklaring aan toevoegt, dat deze uitrekking van de maand tot 42 dagen een vorm van vaststelling van het pensioen was, en wel op driekwart van het traktement in aktieve dienst). Waarschijnlijk werd het daarom gescheiden gehouden van het kost- of logiesgeld, dat bij pensioenering geen verlaging gedoogde.
14 *haeren soldaet:* uw, de door u genoemde, soldaat.
17 *vallende...ujt:* als de zaak zo uitvalt.

765 *Viro nobili, Constantino Huigenio Equiti Jacobus vander Burgius S.P.*

*

[1] Habeo hoc commune cum clarissimo editore Martialis Lentulo,[1]
[2] quod tardè in lucem prodeant diu expectata gravissimi et
[3] ingeniosissimi Hoofdij Poëmata. Nec mirum me non accelerasse
[4] opus, cuius elegantiae semper metui ne ab editore tam ignoto
[5] aliquid derogaretur; tantum abest, ut vel tantillum pretij ac-
[6] cessurum unquam crediderim: Sed quid potui? Ita placuit S.P.Q.
[7] Poetico Amstelodamensi, Pictorum scilicet in morem, ut ab
[8] homine ignobili et umbratico tanto plus lucis nasceretur ipsi
[9] Phoebo. Tuo nomini inscribere volui ubi cogi me sensi: Verum
[10] nomen meum egregio huic operi me tam speciosè prefigi curasse,
[11] ne id mei pudoris esse credas, rogo sedulò. Vale vir Nobilissime
[12] et me ama.

[13] Datum Traiecti ad Rhenum

[14] Calend: April. 1636

VERTALING

Dit heb ik gemeen met den vermaarden Martialis-uitgever Traeghjens, dat eerst laat in het licht treden de *Gedichten*, lang verwacht, van den gezaghebbenden, talentvollen Hooft. Geen wonder echter, dat ik geen spoed heb betracht bij een werk, waarvan ik altijd heb gevreesd, dat aan zijn keurigheid door een uitgever zo onbekend enige afbreuk zou worden gedaan: zo verre is het immers daarvandaan, dat aan een ook nog zo geringe stijging der waarde ik ooit zou hebben geloofd. Maar ja, wat had ik hieraan kunnen doen? Aldus luidde het besluit van het Dichtlievend Amsterdams Genootschap en zijn Raad, blijkbaar opdat naar de wijze der Penseelvoerders uitgegaan van een onaanzienlijk en in de schaduw schuilend personage zoveel te meerder licht ontsprote voor den Zang- en Zongod zelven. Uw naam heb ik het boek willen toeeigenen reeds zodra ik bemerkte te worden geprest. Doch dat in dit uitnemende werk ik met zulk een vertoon eigen naam op de voorpagina heb laten vastpinnen, wel, ik vraag U met nadruk, dat ge niet wilt menen, dat dit iets is om mij over te schamen,

Vaarwel, hoogedele heer, en blijf mij in uw gunst gedenken.
Geschreven te Utrecht, 1 april 1636.

Eindnoten:

* Origineel. UBL. Hug. 37.

1 Petrus Scriverius (1576-1660) kwam in 1618 eindelijk tot een, in 1621 nog verbeterde, editie van den epigrammendichter Martialis (ca. 44-104), die hem roem heeft bezorgd bij tijdgenoot (Huygens, *Gedichten* III 312) en nageslacht (M. Schanz, *Gesch. röm. Litt.* II 2, München 1913, 193). Maar hij had die al zovele jaren tevoren aangekondigd, dat Hugo Grotius in zijn *Epistula iocosa ad Henricum Delmanhorstium, cum is Medicinae Doctor crearetur* - dat was op 19 juli 1607 - hem reeds noemde *Martialis editorem Lentulum* (vgl. *Poemata* p. 189). Men treft de aanduiding *Lentulus* voorts nog in een brief van Grotius aan D. Heinsius d.d. 23 juli 1607 (*Briefwisseling* I 89, nr. 105) en een van G.J. Vossius aan Grotius d.d. 13 april 1622 (*Briefwisseling* II 200, nr. 742). Tevoren had D. Heinsius in een brief aan Grotius d.d. 4 juni 1607 vergoelijkend gesproken over Scriverius' *lentitudinem, vitium* τω ανδρι εκεινω συμφυτον (traagheid, een aangeboren ondeugd van die man. *Briefwisseling* I 87, nr. 102).

766 *Aen de HH Gecommitteerde Raeden van Hollandt &c.*

*

[1] Ed[e] etc.

[2] Volghends den last ontfangen van de HH gecommitteert ter laeste
[3] verpachtinge, zal deze aen U.Ed.Mo. vertoonen de acte van[3]
[4] 't bëeedighen der Majestraeten van Mujden; nevens bede dat Godt[4]
[5] almaghtigh U.Ed. in gelukzaelighe regeeringe altijds behoede,
[6] ende in haere goede gratie,

[7] Ed[e] &c.

[8] Uwer Ed. Mo.

[9] Onderdaenen dienaer

[10] P C Hóóft.

[9] ujt Amsterdam,

[10] 3 Apr. 1636.

Eindnoten:

3 *zal...vertoonen:* vindt u bij deze brief ingesloten.
4 *'t bëeedighen*, vgl. *487*.

* Minuut. UBA II C 11.415.

767 *Aen den Ridder Constantijn Huijghens*

*

[1] Mijn' heer,

[2] Door zekren doctor Tol, man van hierlandsch hart en geboorte,[2]
[3] hoewel hij te Brussel woont, is den Heere Scaglia, tot verwinning[3]
[4] zijner langdujrighe weeklijkheit, geraeden te nuttighen Holland-[4]
[5] schen boter, 's Graevezandsche kaez, en Waterlandschen tweebak.[5]
[6] Ook heeft de gemelde heer te mets verzien, door mij, van deze[6]
[7] spijzen, zich wonderlijk wel daerbij bevonden. Dies zouden wij
[8] den zelven gejrne op nieuw, eenighen voorraedt toeschikken, in[8]
[9] erkentenis zijner behulpzaemheden, hartlijk voorwaer en vujrigh,[9]
[10] al en hebben zij niet gebaet; mits nae lang ende kostelijk vervolgh[10]
[11] om bevestighing van de Neutralitejt mijner huisvrouwe, ons
[12] endtlijk tot afschejdt gegeeven is, dat gunst in dezen geen' plaets[12]
[13] heeft, ende 't geen ons goeddunkt, in rechte te verzoeken staet:[13]
[14] 't welk zoo veel is als plat afslaen. Nu hindert ons 't verbodt van[14]
[15] lijftoght nae Brabandt te voeren; zulx ik mij gedrongen zie mijn'[15]
[16] toevlucht t'Uwer Ed. gestr. te neemen, op hoope dat zij mij ende
[17] mijnen swaegher Bartelottj, die ook ijetwes te bestellen heeft, zal[17]
[18] weeten eenighen wegh te openen, om wat wijns en tweebax, tot[18]
[19] enkel behoef van de taefel des voorzejden heeren, te moghen der-[19]
[20] waerts aen zejnden. Op welke moejte, ik vertrouw, dat de quist-[20]
[21] zucht Uwer Ed. gestrengheit, in stoffe van gunst doen, niet zoo heel
[22] naeuw en zal zien,

[23] Mijn' heere, tegens

[24] Uwer Ed. gestr.

[25] Verplichtsten, toegeneightsten

[26] dienaer

[27] P C Hóóft.

[26] Amsterdam,

[27] 5 Apr. 1636.

Hooft vraagt voor zich en G. Bartolotti de hulp van Huygens voor het verkrijgen van uitvoervergunningen naar de Spaanse Nederlanden. Hij wil de abbé Scaglia Hollandse eetwaar sturen die hem voorgeschreven is.

* Minuut: UBA II C 11.415.

Eindnoten:

2 *hierlandsch:* Hollands.
3 *verwinning:* overwinning.
4 *weeklijkheit:* zwakte (over zijn ziekte vgl. *670*).
5 *tweebak:* beschuit (‘biscuit’).
6 *te mets:* nu en dan (WNT *temet (I)* 1459); *verzien:* voorzien.
8 *den zelven:* deze, hem; *in...behulpzaemheden:* uit dankbaarheid (erkentelijkheid) voor zijn gedienstigheden (vgl. *681*, begin).
9 *vuirigh:* ijverig, toegewijd.
10 *mits:* aangezien; *kostelijk vervolgh:* kostbaar aanhouden, volharden (Mnl. Wdb. *vervolch* 228).
12 *tot...is:* als afscheidswoord, uitsluitsel, gegeven is (WNT *afscheid* 1322); *geen'...heeft:* niet geldt, niet van invloed is (WNT *plaats* 2099 3°).
13 *'t geen...is:* wat wij wensen in rechte (langs gerechtelijke weg) moet worden gevraagd (of: nagestreefd, geprobeerd).
14 *plat afslaen:* rond weigeren.
15 *zulx:* zodat.
17 *bestellen:* bezorgen.
18 *tot...behoef:* alleen maar ten behoeve.
19 *derwaerts aen:* daarheen.
20 *Op...Hóóft:* (demonstr. vertaling) Ik vertrouw dat uw ‘spilzucht’ (grote royaliteit) op het punt van gunsten bewijzen op deze moeite niet zo heel scherp zal zien (deze moeite niet te zwaar zal achten) tegenover uw enz.

768 *Aen mê Juffrouwe, Mê Joffr^e Tesselscha Visschers, weduwe van Sr Crombalgh z.g. in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e

[2] Deze kindren van mijnen kindschen geest zijn ten laesten in 't pak[2]
[3] geraekt, ende koomen, 't een om U E, 't ander om Joffr^e UE zuster[3]
[4] te dienen, als 't U.E.E. aen bequaemer dienstboden ontbreeken zal.[4]
[5] Eergister aeten wij ten hujze van den H. Barlaeus; gister bij den[5]
[6] zelven tot Wikkevoorts. Hun dank ik voor de siere, maar U.E.
[7] voor de vreugd geschept ujt het drinken op U.E. gezontheit. Is
[8] U.E. welvaerender dan nae gewoonte; zij denke dat het haer van
[9] daer komt. Barlaeus haekt met groote toght nae eenigh antwoordt[9]
[10] van U.E. Komt 'er ijets, ik hoop ook aen een' kant te lekken. Over[10]
[11] maeltijdt quam een brief aen mijnen swaegher Schujl, ende was
[12] geschreven van eenen Piemontoischen hopman, genaemt Alfonso
[13] Palotto, met zijn' linkerhandt (want de rechter heeft hij voor[13]
[14] Den Bos verlooren) ende melde goede tijding ujt het legher voor
[15] Schenkenschans. Barlaeus ontfink en baerde teffens terstondt deze[15]
[16] vejrsen

> Si tam dextra suis transscribit laeva Batavis,
> Quam scribet Batavis dextera dextra sujs?[17-18]

[19] Mijn Heer Pauw zal ze U.E. ujtleggen. Ik gebiede mij aen zijn' E,
[20] samt aen U.E. zuster en haeren man, ende aan UE op 't eer-
[21] biedighste, die met de jonge Tesselscha, en d'andre vrienden
[22] Gode bevolen zij, nevens hartlijke groetenis,

[23] Me Joffr^e van

[24] U.E.

[25] Verplichtsten, dienstwillighsten

[26] P C Hóóft

[25] ujt Amsterdam,

[26] 5 Apr. 1636.

* Origineel. UBA II C 13.239[1].

Hooft stuurt zijn *Gedichten* en vraagt aandacht voor Barlaeus.

Eindnoten:

2 *kindren...geest:* de grotendeels uit vroeger jaren afkomstige verzamelde *Gedichten; in 't pak:* in de kleren, h. in de verzamelde bundel *Gedichten*.
3 Anna Roemers woonde in Alkmaar, vgl. *780*.
4 *dienstboden*, woordspeling met *dienen*.
5 *bij:* met (deze betekenis niet in WNT, bij Hooft in *781*).
9 vgl. *758* r. 6; *toght:* hartstocht.
10 *aen...lekken:* iets mee te krijgen; *Over:* Onder.
13 Palotto, elders juister Pollotto. Alfonso P., † 1668, kapitein in 's lands dienst, na 1641 edelman van de Kamer van de Prins. Bevriend met Descartes, Galilei e.a. geleerden.
15 de Schenkenschans lag bij de toenmalige splitsing tussen Rijn en Waal en beheerste de toegang tot de Betuwe, vgl. *729, 781; ontfink en baerde teffens:* ook in *348* gebezigd beeld voor Barlaeus' spontane improvisatie.
17-18 Als zo gunstig bericht zijn Bataven reeds inboekt de slinke, Hoe gunstig schrijft zijn Bataaf straks dan de hand des geluks!

769 *Aen neeve Balthazar Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Antwoordt op een brief van 2^{en} Aprilis ujt Antwerpen, dewelke[1]
[2] berust in een' der onderste laeden van mijn kabinet, in een bondel
[3] getekent Majoraet.

[4] Aen neeve Balthazar Bolgaro t' Antwerpen.

[5] Monsr mon Cousin,

[6] UE gewoonlijke naerstigheit heeft mij wel doen oordeelen, dat het[6]
[7] antwoordt op den mijnen van den 17^{en} Martij lestleden niet
[8] verzujmt wert, maer ujtgestelt tot UE wederkeeren van de
[9] verzochte rejze. Nu zie ik ujt UE aengenaemen van den 2^{en} dezer[9]
[10] maent Aprilis, hoe 't geluk dien allergetrouwsten Heer ende
[11] vriendt, om eenighe andre zaeken ter jeghenwoordigheit van U E[11]
[12] [*] gevoert heeft. *Ik en kan den ijver van bejde UE E in 't behartighen*[12]
[13] *onzer dingen niet genoegh bedanken, ende zal de vierdujzent gulden, ende*
[14] *op rek^{e} van de zelve de driehonderd patakons, mits dat zij ujtgekeert*[14]
[15] *worden op zulken voet als UE schrijven van den tweeden voorzejdt is*
[16] *vermeldende, voor wel besteed achten: zulx ik UE daer toe volle maght*
[17] *opdraeghe bij dezen*. De beschejdenhejt van den voorschreven heere[17]
[18] ende vriendt kenne ik groot genoegh om zich te vernoeghen met[18]
[19] de redene: ende hoope te betoonen met der daedt dat zij des te[19]
[20] meer danx en vergeldings op mij verdient zal hebben. Resteert mij
[21] dan te bidden, dat UE gelieve met den eersten de rejze t'aen-
[22] vejrden, ende alles op 't gevoeghlijkste te doen vorderen. Met[22]
[23] welken toeverlaet, nevens mij, mijn' hujsvrouw ende dochter zich
[24] van heeler heeter harte gebieden in de beste gunste van UE ende
[25] den gemelden heere, samt van Joffr^{e} onze welwaerde nichte, UE
[26] hujsvrouw ende dochters de welke, met alle die haer lief zijn,
[27] Godt almaghtigh altijds in eere en voorspoedt behoede, nae wensch,
[28] Monsr mon Cousin, van

[29] U E

[30] Verplichten dienstw^{sten} neeve

[31] P C Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11. 416.

[*] Merkt. Op den 2^{en} Novembris des jaers 1637, heb ik aen Neeve Bolgaro last gegeven om de vierdujzent gulden te verhooghen met noch tweedujzent gulden, op voorwaerden ujtgedrukt in zijn schrijven vanden tweeden Aprilis des jaers 1636.

[30] ujt Amsterdam,

[31] den zevenden Aprilis *a* 1636.

Over de, latere, beloning van Bolgaro en Van Merstraeten.

N.B. Bij Frederik Muller te Amsterdam is 22 november 1882 verkocht een in het Italiaans gestelde autograaf van de markgraaf van Bedmar, d.i. de markies de la Cueva, aan P.C. Hooft, gedateerd Brussel 12 april 1636. 1 pag. fol.

Eindnoten:

1 deze brief is niet bekend, vgl. het marginale.
6 *wel:* juist.
9 vgl. *763:* bezoek aan v. Merstraeten.
11 v. Merstraeten is dus, toevallig, in Antwerpen en bij Bolgaro geweest.
12 de onderstreping is van Hooft: zijn gewone verwijzing naar een marginale; in dit geval is dit 1 1/2 jaar later aan de minuut toegevoegd.
14 *driehonderd patakons: f*75.
17 *beschejdenhejt:* redelijkheid.
18 *kenne...genoegh:* weet ik dat groot genoeg is; *zich...redene:* tevreden te zijn met de woorden: de Hoofts zouden immers pas betalen als het majoraat aan Leonora toegewezen, althans de neutraliteit erkend was (*763*).
19 *dat zij...hebben:* door voorlopig met de belofte tevreden te zijn zal v. Merstraeten later des te meer aan Hooft verdiend hebben.
22 *op 't gevoeghlijkste...vorderen:* zo gauw (vlot) mogelijk te doen bevorderen; *Met welken toeverlaet:* Hierop vertrouwende.

770 *Weled^n^ Gestrengen &c. Jacob Wijtz, Major g^nl^ &c.*

*

[1] Mijn' heere,

[2] Deze, met overbrengen van 't bijgaende boek, zal mij quijten van[2]
[3] de belofte gedaen aen mê Jofrr^e^ de Nichte van U.E. gestr. Maer ten[3]
[4] hooghsten zeurt mij de wanhoop van gelijke quijting te opzien der[4]
[5] eere, gunst, ende goede siere, genooten van U. Ed. gestr. bij den
[6] geenen, die nae 't doen van alles wat in zijner maght zal zijn,
[7] nochtans eeuwlijk moet blijven,

[8] Mijn' Heere,

[9] Uwer Ed. gestr.

[10] Verplichtste, ootmoedighste

[11] dienaer

[12] P C Hóóft.

[10] In haest, ujt Amsterdam,

[11] den 22^en^ van grasmaent

[12] des Jaers 1636.

Hooft stuurt een boek (*Gedichten?*) en bedankt voor een onthaal ten huize van Wijtz.

Eindnoten:

2 *zal*, zie Memor. 10.
3 *mê Joffr^e^ de Nichte van U.E. gestr.:* nu mevr. Wijtz overleden was (*640*) trad er blijkbaar een nicht als gastvrouw op.
4 *zeurt:* kwelt (U.W. *zeuren* 395); *de wanhoop...quijting:* de wanhoop een dergelijke vergelding ooit te kunnen aanbieden; *ten opzien van:* vanwege.

* Minuut. UBA II C 11.417. Afschr. UBL Pap. 13.

771 *Aen den heere Fiscael Kinschot.*

*

[1] Mijn' heere,

[2] Alzoo mij voorkomt hoe m[r] Wijbrandt Jacobszoon, doodslaegher[2]
[3] U. Ed. bekent, is met der woone gekoomen in den dorpe van
[4] Hujzen, ende ik niet en weete, wat 'er, sedert dat hij in gebreeke
[5] bleef van zijnen pardonbrief te interinere, magh gebeurt zijn, daer[5]
[6] hij zich op verlaet; zoo is deze, ten einde U. Ed. mij gelieve te[6]
[7] verwittighen, 't geen U. Ed. verstaet dat ik in dezen te doen hebbe.
[8] Met eenen wensche bericht te werden, oft het niet raedzaem zijn
[9] zoude, de geenen die de keure der nieuwe schepen<en> in[9]
[10] Hilfersom, ende de loop der Justitie aldaer zoo wederspannighlijk,
[11] met kleenachting van 't bevel der Ed. Mo. H.H. van de Rek[e],[11]
[12] verachtert hebben, diesweghe tot Naerden aen rechte te vorderen,[12]
[13] tot weering voortaen van diergelijk ongemak. Midlerwijle bidde
[14] Godt den almaghtighen, U. Ed. in eere en voorspoedt altijds te
[15] behoeden, ende in haere beste gunste,

[16] Mijn Heere,

[17] U. Ed.

[18] Onderdaenen, toegedaenen

[19] dienaer

[20] P C Hóóft.

[18] Ujt Amsterdam,

[19] 28 Apr. 1636.

Hooft vraagt inlichtingen over Wijbrandt Jacobsz. Hij stelt voor de obstructie voerende Hilversummers te Naarden te dagvaarden.

Eindnoten:

2 *voorkomt:* ter ore komt; Wijbrandt Jacobsz., chirurgijn, vgl. *460, 549, 553, 787*.
5 *interineren:* bevestigen.
6 *daer...verlaet:* waarop hij vertrouwt, nl. om in Holland te komen zonder arrestatie te vrezen.
9 *keure:* verkiezing.

* Minuut. UBA II C 11.417.

11 *'t bevel...Rek*[e], vgl. *746*.
12 *verachtert:* belemmerd (WNT *verachteren (I)* 50 4).

772 *Aen den Heere Rochus van den Hoonaert, eersten Raedt in den Hooghen Raede over Hollandt, Zeelandt, en Vrieslandt,*

*

[1] Welede[e] &c.

[2] Mij kennende grootlijks begenaedight met de eere, die 't mij is, dat
[3] U.Ed. zich verwaerdight mijne tzaemenraepsels te doorloopen,
[4] zeind' ik bij dezen een deel der zelve, terwijl zich een ander onder
[5] de pen vindt. De vordering onzer zaeken, hangende in recht voor
[6] U Ed. vertrouw ik dat haer gunstelijk zal ter harte gaen: ende
[7] verbiedt mij de vruntlijke rondigheit, waermede 't uwer Ed. gelieft
[8] heeft mij laestmaels te bejeghenen, des wijder gewagh te maeken.[8]
[9] Wel bid ik den Almoghenden Uwer Ed. te verleenen de vervulling
[10] haerder edelmoedighe begeerten, ende mij de gloorije van altijds
[11] te moghen voeren den waerachtighen naem,

[12] Ed[e] &c. van

[13] Uwer Ed.

[14] Onderdaensten, toegedaensten

[15] dienaer

[16] P C Hóóft.

[15] Ujt Amsterdam,

[16] 28 Apr. 1636.

Ofschoon Hooft in april 1636 exemplaren van zijn *Gedichten* verzond en het zelfkleinerende ‘tzaemenraepsels’ daarop zou kunnen slaan, gaat het blijkens de beschrijving over de *Historiën*, uit vele bronnen samengeraapte historische feiten. - Herinnering aan het voor de Hoge Raad hangende proces.

Eindnoten:

8 *des...maeken:* daar meer over te zeggen.

* Minuut. UBA II C 11.418. Afschr. UBL Pap. 13.

774* (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft*)

*

[1] Petis versiculos, qui nuper inter pocula mihi exciderunt. Eos habe,[1]
[2] licet gravitatem tuam minus deceat, legere ridicula, quaeque in
[3] Velabro minus teruncio emas. Amicitiae tamen nostrae me haec
[4] debere puto, ne quicquam tibi denegem eorum, quae tu aestimare
[5] videris. Multis tibi nominibus obaeratus sum. Alloquio tuo et
[6] mensa non semel dignatus es. Amicis ad haec tuis, viris amplissimis
[7] humanissimisque Schuylio et Bartelotto me annexuisti, cum Italis
[8] ac Sabaudis commisisti, et honoris tui radiis adeò me illustrasti, ut
[9] jam alicujus pretii esse videar et inter reliquos, velut umbras,
[10] micare. Crede. ambitiosum me facis. Inter Crassos ac Lucullos jam
[11] ambulo, pari penè gradu et animo. Si opum mihi minus est, plus
[12] inest ejus virtutis, qua illas, prae bona mente, vilipendere possum.
[13] Hoc debemus literis. Si loculis non prosunt, cupiditatem flagellant
[14] et castigant, ut minus petamus, quia paucis ad vitam nos egere
[15] scimus. Sed nimis apud te graviter videbor philosophari, et
[16] intempestivè commovisse Stoam. Abrumpam sermonem, si te
[17] cum uxore liberisque plurimum salvere jussero. Cum uxorem
[18] nomino, saepe felicitatem tuam tacitus mecum rumino; cui post
[19] primas nuptias obtigit matrona, nec in amoribus difficilis, nec
[20] moribus morosa, affabilis, sine supercilio, sine fastu, tui
[21] amantissima, amicorum tuorum studiosissima, breviter, Braban-
[22] tinae indolis. Tu quod facis, illam aestimare et amare perge. Ac
[23] quoties illi pro more tuo ingeminabis oscula, cogita, omnibus te
[24] illa et singulis virtutibus imprimere. Vale vir praestantissime, et
[25] luxurianti calamo da veniam, sum enim contrà quam velim,
[26] αγαμος [*caelebs*].

[27] 6 Non. Maji, 1636.

VERTALING

Ge vraagt naar de versjes, die onlangs bij de roemers mij zijn ontweld. Hier zijn ze, pak aan! ook al zal het uw levensernst minder voegen, kluchtigheden te lezen en dingen, die ge op de Rommelmarkt voor minder dan een halven cent kunt kopen. Aan onze vriendschap echter meen ik dit verplicht te zijn, dat ik niets u weiger van de dingen, die ge schijnt te waarderen. Onder vele posten sta ik bij u in de schuld. Met uw omgang en dis hebt ge mij meer dan eenmaal verwaardigd. Bovendien hebt ge met uw vrienden, de doorluchte en hoogbeschaafde mannen Schuyl en

* 773 vacat.

* Barl. Epist. N° 324.

Bartolotti, mij in contact doen komen, met Italianen en Savoyaards tezamengebracht en door de uitstralingen van uw eervolle ambt mij zozeer in het licht geplaatst, dat ik reeds iemand van enige waardij schijn te zijn en te midden van de anderen te flonkeren als onder schimmige figuren. Heus, ge maakt me tot een Streber. Tussen de geldmagnaten en grote hanzen wandel ik reeds met bijna gelijken tred en fierheid. Indien ik aan geldelijke middelen al minder bezit, te meer is er in mij aanwezig van die deugd, waardoor ik in staat ben, in vergelijking met een goed gemoed die middelen gering te schatten. Dit hebben wij te danken aan de letteren. Indien deze dan al niet voor geldkisten profijtelijk zijn, ze striemen en geselen de begeerlijkheid, zodat wij te minder bejagen, omdat wij weten, slechts weinig ten leven te behoeven. Doch al te zeer zal ik den indruk geven, ten overstaan van u zwaarwichtig te philosopheren en op een ongelegen moment de Stoa op het tapijt te hebben gebracht. Ik zal ons gesprek afbreken, zo ik u met vrouw en kinderen het allerbeste heb gewenst. Wanneer ik uw vrouw noem, herkauw ik dikwijls bij mijzelf zwijgend dien geluksstaat van u; wien na uw eerste huwelijk is toegevallen een vrouwe noch in de liefde ongenaakbaar, noch in karakter kittelorig, minzaam, zonder trotsen wenkbrauw, zonder hooghartigheid, voor u zeer liefderijk, uw vrienden toegenegen, kortom, van Brabantse inborst. Gij - wat ge reeds doet - ga voort met haar hoog te waarderen en lief te hebben. En zo dikwijls als ge haar naar uw zede kus op kus zult geven, bedenk dan, dat ge die opdrukt aan deugden, aan de deugden alle tezamen en ieder een voor een. Vaarwel, voortreffelijke man en schenk mijn dartelende ganzeveer vergiffenis, ik ben immers, anders dan ik wel zou willen, een *caelebs* (ongehuwde).

2 mei 1636.

35 Ontwerp voor het stadhuis te Weesp

36 Huis aan de Kennemerstraatweg te Alkmaar

Eindnoten:

1 *versiculos* etc.: welke?

775 *Aen mijn Heer De Heere Hooft--- Drosaert van Muyden et op de Keijsergracht naest de valckenier over de groenlantsche packhuijsen Tot Amsterdam*

*
Port

[1] Mijn Heer ----*

[2] Ick hoop dat ghij mijn laeste brieven ontfangen sult hebben,[2]
[3] houdende aen me Vrouw *Heleonora* en aen me *Iuffrouw Susanna*
[4] *Bartelots*, met een dancksegging over Ue toe ghesonde *Sonne-boeck*[4]
[5] daer de ghesonde weerelt wel aff doorlicht sal weesen, bedanck Ue[5]
[6] ander mael daer aff, off het eerste gemist was.[6]

[7] Van Ue voorgaande leijdt mij dit noch in de sin[7]

Faites avec Les Fleurs Renaistre les amours de La Poesie[8]
of ick segh dat tot uwent de Gracien en de Musen uijt hebben[9]

[10] Dies send ick Ue een spruijtje dat op Meij dagh sijnde ons heeren[10]
[11] *Heemel vaert*, uijt mijn dorre winter geest ghebot is, send het mij
[12] begracit weederom om een beeter als ghij mij sult believen te doen[12]
[13] weeten wanneer ick Ue met me vrouw en kinderen te wachten sal
[14] hebben, daer wij van herten naer verlanghen, krijgen geen tijdingh
[15] daer aff, en derven niet dencken, dat onsen ijver antwoort
[16] onthouden wort om dat het laeste versoeck op Ue door tusschen[16]
[17] spraeck van *Ue lieve vrouw* versocht is, mijn dochter doet u[17]
[18] groeten ende verlanght seer nae Juffrouw Constansij om daer mee
[20] musick te singhe laetse doch mee koemen op dat de vreucht[20]
[21] volkoemen sij soo sal ick blijven ue vrindinne

[22] Tesselsch<a> Roemers.[22]

Tesselschade bedankt voor Hooft's *Gedichten* en stuurt haar sonnet ‘Gelijck als onder 't juck’. Zie de Bijlage.

Eindnoten:

2 die brieven zijn niet bewaard.

* Origineel. UBL. Pap. 2.
Dat. tussen 3 en 8 mei 1636, op grond van de inhoud en de datum van Hooft's antwoord *(778);* toen hij op 5 mei aan Barlaeus schreef had hij deze stellig nog niet ontvangen.

4 *Sonne-boeck:* de *Gedichten*, zo genoemd niet alleen om het vignet dat trouwens geen zon voorstelde maar ‘een hemelsfeer tusschen Saturnus en Hercules’ (Ld.), maar om de verheven rol die de zon in veel oudere gedichten van Hooft speelt.
5 *ghesonde:* door de zon beschenen, dus aardse; *wel doorlicht:* goed en geheel verlicht.
6 *off:* als, voor het geval dat; *gemist:* (u) ontgaan (WNT *missen* 863 4) of mislopen (ald. 2).
7 *ue voorgaende: 758*.
8 Laat met de bloemen de liefde tot de poëzie herleven. De toevoeging van *tot de poëzie* geeft een heel andere betekenis aan de regel. Wie juist citeert, Hooft of Tesselschade, blijft onbekend, vgl. *758* r. 12.
9 *uyt hebben:* afgedaan hebben (een uitdaging aan T. als dichteres).
10 *een spruytje:* een groeisel, bloeisel, nl. het sonnet; *op Mey-dagh:* op 1 mei.
12 *begracit:* begenadigd, nl. met verbeteringen; *om een beter* kan betekenen *om beters wil* (WNT *beter* 2216 2) en bij de voorafgaande zin horen. Het vrijwel ontbreken van interpunctie maakt een stellige interpretatie moeilijk. De volgende zin wordt minder gebrekkig als *om een beter* de verbinding met de vorige zou vormen en betekenen ‘*en nog beter (is het)*’. In r. 20 kan achter *singhe* een punt of een komma staan.
16 *op Ue:* aan u.
17 *lieve vrouw:* Hooft geeft in *778* r. 12 v. het juiste antwoord.
20 Juffrouw Constansij was toen 12 jaar.
22 hetzij T. de laatste letter van haar naam expres weglaat of uit slordigheid -: de laatste onderstelling zet deze tekstleemte op één rij met de leestekens en, waarschijnlijk, de verbinding tussen bovengenoemde zinnen.

776 *Aen den Heere Caspar Barlaeus*

*

[1] Mijn' heere,

[2] Uwer E geest en 's hemels geest dunken mij speelnoots die zijd' aen[2]
[3] zijd', eeven wijd, eeven hoogh treden, en in alles eene lijn trekken,
[4] maekende een vroegh jaer van vejrsen en van vruchten. Hunne
[5] handtgift belooft ons vol op van elx; ende willen zij zoo voor,[5]
[6] zonder hun woordt, in den hals, wij zijn geschaepen een' rijken
[7] oest daer ujt te, haelen. Groote keur weet' ik echter tussen de[7]
[8] schatten van den eenen en den andren; ende acht meer eenen voet[8]
[9] van UE vejrsen, dan dujzendt ellen van de spargels die hier
[10] nevens gaen; hoewel hun geslacht waent de kroon te spannen,[10]
[11] onder alle de lieflijkheden, die de vroolijke lente ujt haeren milden
[12] schoot schudt. Zonder knaeghing van gewisse kan ik quaelijk van[12]
[13] U.E. verschillen in gevoelen; ende zoude mij (hadd' ik de kracht)
[14] gejrne met blinde gehoorzaemheit uwen oordeele onderwerpen,
[15] als die geen' heeter eerzucht heb, dan te moghen speuren, dat mijne[15]
[16] zinnen in de vorm der uwe gegooten waeren. Eevenwel, dat[16]
[17] diergelijke waere, als U.E. mij gezonden heeft, in de kraemen voor
[18] een half blank vejl zouw zijn; 't en kan in mij niet koomen: oft de
[19] kraemers moeten veigh wezen, oft benauwt om geldt ter keel toe.[19]
[20] Dat U.E. mij te deftigh maelt, om 't oogh op zulke gedichten te[20]
[21] slaen; wat zal ik 'er af zeggen? Meester Dirk Baerentszoon, des
[22] vermaerden Titiaens leerling, die mijn' kintsheit heeft ujtgeschil-
[23] dert, placht te praeten van driederleij zijn' penseelen, goude,
[24] zilvere, koopere; ende hoe hij ijder berichtte nae zijn geldt.
[25] Vraeght men ijemandt dier zujrmujlen, zoo staetigh als een' stoep,[25]

Rarus ques sermo est, et magna libido tacendi,[26]

[27] die niet lachen zouw (zejd' 'er een) al waer 't dat men hem met
[28] een' vujst voor zijn' bek smeet; hij zal vonnissen, dat de schilder[28]
[29] dujmkrujdt gerooken, en mij een' goede streek met de goude[29]
[30] penseel gegeven heeft. Lichtlijk ook liet' ik mij 't zelfste voorstaen,[30]
[31] indien ik van dat volk waer. Dan zoo U.E. mij daer voor aanziet,[31]
[32] zij heeft mij, tot noch toe, wel onbekent versleeten. Met zulk eenen[32]
[33] aerdt als de starrekijkers, en Uwer E. gildebroeders den goeder-[33]
[34] tieren Juppijn toeschrijven houd' ik het; ende mij aen de zeden van[34]
[35] Socrates, die, daer 't pas gaf, zoo lustigh een borst als de best van[35]
[36] zijn' makkers was. Die ons de spreuk naeliet,

* Minuut. UBA II C 11.484.

Benè vivere et laetari,[37]

[38] is ook geen grijnspens geweest. Maer moghen z'al deur voor[38]

[39] menschen, die de lagh een' eighenschap der menschlijkheit ver-[39]
[40] zaeken? Wijders, belangende 't hanteeren met die staetlijke heeren[40]
[41] Italiaenen en andre, 't welk ik schijne gemaekelt te hebben,[41]

Latius regnas.[42]

[43] Zij werken in daghhujr om faem; ende moeten, wen 't al wel[43] **[43a]** geslooft is uwsgelijken, als hunne heerschappen, met den hoedt in
[44] de handt, achteraen loopen, om betaeling. Een vorst niet, daeren-[44]
[45] boven, die 't recht, zoo verre als ghijlujden, ontwassen is, ende daer
[46] ik geen' beter kans aen zaegh', om hem tót quijting zijner schuldt
[47] te prangen, dan aen uwsgelijken, in deze stof, bij aldien ghij on-
[48] williglı waert. Noch niet hoogh genoegh. Rijk wezen is geene,[48]
[49] rijk worden doorgaends kleene, vernoeght en met luttel te leven
[50] de grootste konst, en de naeste trap aen de Godlijkheit die niets[50]
[51] altoos behoeft. Zaeligh U E. die dit van de wijsheit te bet heeft.[51]
[52] Mid<l>erwijle verbiedt zij niet zich van de tijdtlijke haeve te[52]
[53] dienen; veel min zijn' beminde t'omhelzen. Ik heb Uwer E bevel
[54] gevolght; Uwer E gelieve mijn' bede te voldoen, kussende met den
[55] geest, zoo de mondt geen weêrwerk vindt: ende vastlijk te gelooven[55]
[56] dat zulx den vrouweloozen betaemt, die geen vrouwenhaeter
[57] heeten wil; immers zoo vast, dat uwe gunst wort aengebeden,

[58] Mijn' heere, van

[59] Uwer E

[60] Onderdaensten toegedaensten

[61] dienaer

[62] P C Hóóft.

[61] Van den Hujze te Mujden,

[62] 5[en] in Bloejmaent, 1636.

Scherts en complimenten bij de aanbieding van Hooft's *Gedichten* in antwoord op de ‘versiculi’ van Barlaeus (*774*). Lof van de vrijheid van stoffelijke knechtschap die de letteren, al brengen ze geen geld op, hun beoefenaars verlenen.

Eindnoten:

2 Hooft vergelijkt Barlaeus' geest met die van de hemel, d.w.z. het seizoen: de verzen van B. en de vruchten van de lente komen allebei vroeg.

5 *handtgift:* eerste gift; (samentrekking:) en als zij zo voort willen gaan, zonder hun woord in de hals te halen (d.i. terug te nemen) dan zijn wij voorbestemd om er een rijke oogst uit te halen.
7 *keur weten:* keus kunnen doen, verschil weten (WNT *keur (I)* 2622).
8 *den eenen en den andren:* uw geest en die van de hemel, maar een voet (woordsp. van de lengtemaat met de versvoet) van Barlaeus' verzen stelt Hooft boven 1000 ellen asperges.
10 *waent:* meent (niet noodz. ten onrechte). Men moet de mogelijkheid openlaten, dat Hooft Barlaeus pas zijn *Gedichten* gegeven heeft en toespelingen maakt die ons ontgaan. Het is zelfs denkbaar dat de *1000 ellen spargels* de *verzamelde Gedichten* zijn: WNT *spargel:* asperge, *alleen deze plaats*.
12 *Zonder knaeghing enz.:* Hooft onderwerpt zijn oordeel blindelings aan dat van Barlaeus.
15 *als die (als iemand die):* daar ik.
16 *dat...waeren:* dat mijn smaak zulke uitingsvormen vond als de uwe; *Eevenwel:* hier begint het protest tegen Barlaeus' zelfkleinering, die (*774*) beweerd had dat zijn gedichten op de rommelmarkt voor 1/3 stuiver te koop zijn.
19 *veigh:* veeg, ten dode opgeschreven.
20 *te deftigh enz.:* dit slaat op 'uw levensernst' in de 2e zin van *774*. Hooft weidt nu uit over een schilder die zijn personen naar gelang van de betaling min of meer ernstig maakte (Dirk Baerentsz. die Hooft als kind geschilderd heeft) (*berichtte:* geriefde WNT 1889 5). Toepassing: Barlaeus is te veel geneigd, rijke mensen voor plechtstatig te houden en in r. 31-40 protesteert Hooft daartegen, wat hem betreft.
Dirk Baerentszoon, 1534-1592, vgl. C. van Mander, *Schilder-boeck*, Haarlem 1604 fol. 259, gedeeltelijk 'vertaald' herdr. Amsterdam-Sloterdijk 1946[3] blz. 147.
25 *die zujrmujlen:* de uitgestreken gezichten op de schilderijen.
26 *Rarus etc.:* Die maar zuinigjes spreken, en groot is hun hartstocht voor zwijgen. Iuvenalis 2, 14, waar voor *queis (= quibus) sermo est* staat *sermo illis*.
28 *smeet:* sloeg.
29 *dujmkrujdt:* geld.
30 *liet'...voorstaen:* zou ik mij hetzelfde verbeelden.
31 *indien...waer:* als ik tot dat soort mensen behoorde.
32 *iemand onbekend verslijten:* iemand, ondanks veel omgang, niet kennen.
33 *starrekijkers:* zowel sterrekundigen als sterrewichelaars, hier de laatsten, gezien als waarzeggers. De zin betekent: Met zo'n geaardheid als de waarzeggers en wijsgeren de goedertieren Jupiter toeschrijven, voel ik me verwant, vertrouwd.
34 *ende* (zeugma:) ik houd mij.
35 *zoo...borst:* een even vrolijk gezel.
37 *Benè etc.:* wel te leven met verblijding. Vgl. Ecclesiastes 3:12, waar voor *vivere* staat *facere*.
38 *grijnspens:* (WNT *grijnzen* 732) kniezer; *moghen...menschen:* kunnen zij (nadruk) wel als mensen beschouwd worden.
39 *een eighenschap:* een wezenskenmerk (appositie bij *lagh*).
40 *hanteeren:* omgaan.
41 *Italiaenen* (heeft betrekking op *774* r. 7); *gemaekelt:* bemiddeld.
42 *Latius regnas:* wijder reikt uw rijk. Naar Horatius, *Carmina* 2, 2, 9-10: latius regnes avidum domando spiritum, quam si: wijder reikt uw rijk, zo ge temt uws harten gretigheid, dan zo...
43 *om faem:* terwille van de roem (als officieren).
44 Een vorst enz. (vrij vertaald:) Een vorst kan men beter tot afdoening van zijn schuld dwingen dan een geleerd dichter als gij, als gij niet wilt.
48 *Noch...genoegh:* Sterker nog; *Rijk...behoeft:* Een stoïcijns adagium, dat Hooft meer dan eens aanhaalt.
50 *niets altoos behoeft:* volstrekt niets nodig heeft.
51 *die...heeft:* die dit voordeel van de wijsheid hebt (WNT *bet (II)* 2195 4 b).
52 *zij:* de wijsheid.
55 *zoo...vindt:* als ge geen vrouw hebt om te kussen (vgl. het slot van *774*).

777 *Aen den Heere Jacob Wijtz, Major G^nl President van den Krijsraedt der Vereenighde Nederlanden &<c>*

*

[1] Weledele, &c.

[2] Gekeert alhier t'onzer zoomerwooninge, heb ik opgezocht het
[3] schempschrift tegens wijlen den hartogh van Fridlandt. Dat het zoo[3]
[4] partijdigh de streng van 't hujs Oostenrijk en de Spanjers trekt, is[4]
[5] weenigh te verwondren; gemerkt zij Genoa, daer 't gesmeedt[5]
[6] schijnt, verre genoegh onder sweep hebben, om het naer hunne pijp
[7] te doen danssen, ten minsten hun liedt te doen zingen. De Kajzar,
[8] daerentussen, dien het tot eenen heiligh maekt, laet niet, een' streek
[9] met de zelfste quast te krijghen, die hem onder verwe van heusch[9]
[10] vermaen, groove onweetenheit in 't stuk van staet en oorlogh door[10]
[11] de neuz wrijft. U. Ed. gestr. gelieve 't te houden, zoo lang als 't haer
[12] smaekt; gelijk zij eeuwlijk zal in eighendoom,[12]

[13] Weled^e &c. 't hart van

[15] U. Ed. gestr.

[16] Onderdaensten verplightsten

[17] dienaer

[18] P C Hóóft.

[16] Van den Hujze te Mujden,

[17] den 7^en van Bloejmaent

[18] des jaers 1636.

Nieuws van den dag.

Eindnoten:

3 een schotschrift tegen Wallenstein, vgl. *783*.

4 *streng:* keten (WNT *streng (I)* 2188 2°: iemands streng trekken: iemands zaak behartigen).

5 Genua was een onafhankelijke republiek, maar stond wel onder druk van het Spaanse Milaan; *gesmeedt*, d.w.z. gedrukt.

* Minuut. UBA II C 11. 486. Afschr. UBL. Pap. 13.

9 *onder...vermaen:* onder de schijn van beleefde waarschuwing.
10 *door de neuz wrijft:* inpepert (WNT *neus* 1894 5e al.).
12 *in eighendoom* (houden).

778 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, Weduwe van Sr Crombalgh z.g. in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e^

[2] U.E. sonnet met zijn' hemelvaert overstijght de wolken, telt met[2]
[3] [+] zijn' voeten de starren, ende maekt ze tot zoolen zijner *broozen*. Ik,[3]
[4] nu, en heb geen' Adelaers ooghen, om tegen zulk een licht op, laete
[5] staen daer door heen, te kijken, en zoo hooghe geheimenissen te[5]
[6] berejken: 't en zij uwer E jegenwoordigheit mij 't gezight zalve, en[6]
[7] sterke met onderwijs, tegens de kraft van zoo vinnighe straelen.[7]
[8] Dit 's mijn behoef nae den geest. Joffr^e^ Susanne heeft ook wel raedt
[9] van doen nae den lichaeme, ende noch haer zeere oogh.[9]

[+]Cothurnen

[10] Arnoutjen heeft 'er twee. Ende zich in den windt te begeven dient[10]
[11] hun niet. Dies kunnen quaelijk gissing maeken, wanneer 'er een'
[12] derwaertsrejz' ujt zal willen vallen. Anders ben ik zoo Geus niet,[12]
[13] dat een verzoek te min bij mij geldt, om dat het door voorbede
[14] van een' lieve vrouw gedaen wort. Zoo 't U.E. lust, hier, op de
[15] maeghdoom van 't Jaer te gast te koomen, ik hoope dat U E. all'[15]
[16] onze quaelen teffens genezen zal, en ons meêsleepen nae Alkmaer,[16]
[17] tot blijk van de konst, in plaets van quakzalvers brieven. De[17]
[18] gebrekkighen wachten op een troostelijk antwoordt van u.E.[18]
[19] handt, oft liever van U.E. lippen; ende kussen midlerwijle d'een'
[20] en d'andre, met toewensch van vervulling uwer zaelighe
[21] wenschen: ende blijft,

[22] Mê Joffr^e^

[23] Uwer E

[24] Onderdaene toegedaene dienaer

[25] P C Hóóft.

[24] Van den Hujze te Mujden,

[25] 10 Maj. 1636.

* Origineel. UBA II C 13.237.

Hooft bedankt Tesselschade voor haar sonnet, dat hij prijst, maar niet helemaal begrepen zegt te hebben. - Over Tesselschade's geneesvermogen.

Eindnoten:

2 vgl. *775*, met de Bijlage.
3 *broozen:* toneellaarzen, hier voor Tesselschade's taalkunstenaarschap in 't algemeen; *Adelaer:* toespeling op Allaert Crombalch, die in deze maand, twee jaar geleden, gestorven was.
5 *daer door heen:* dus in de hemel, d.i. de hooghe geheimenissen.
6 *iemand 't gezight zalven:* iemands ogen met zalf een sterker (bovennatuurlijk) gezichtsvermogen geven.
7 *sterke met onderwijs:* dit kan ook van de ogen gezegd worden, maar ook wel van ‘mij’, dat dan dat.- en acc.-obj. zou zijn. Hooft schijnt in beide gevallen te zeggen: leg mij het sonnet eens uit.
9 *noch:* nog. Zij had dat kwaaltje blijkbaar al toen de Hoofts naar Muiden verhuisden.
10 *dient hun niet:* is niet goed voor ze.
12 *Geus:* antikatholiek.
15 *de maeghdoom van 't jaer:* de lente.
16 *genezen:* er is al meer sprake geweest van de genezende werking die van Tesselschade's tegenwoordigheid zou uitgaan, vgl. de volgende zin.
17 *tot...konst:* om het succes van je geneeskunst te laten zien, die meer heeft uitgewerkt dan doktersrecepten; als je ons door je tegenwoordigheid geneest, zullen we meegaan naar Alkmaar als bewijs van die genezing. ‘Kwakzalver’ houdt dan, vergelijkenderwijs, een compliment voor Tesselschade in; *quakzalvers brieven:* recepten.
18 *De gebrekkighen:* De patiënten.

779 *Ed^{n} erntfesten, hooghgeleerden, welwijzen, zeer vermoghenden Heeren, Mijnen Heeren, den Eersten, ende anderen, Raeden, ende Meesteren van de Rek^{e} der Graeflijkhejt van Hollandt, In Den Haeghe.*

*

(*Rekenkamer:* Den Bailliu van Goijlandt ende Drost tot Mujden Pieter Corneliszn Hóóft)

[1] Ed^{e} erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren,
[2] Deze is, om aen U.Ed.Mo. te richten declaratie van de kosten
[3] gedaen aen 't repareren van 's graeflijkheits Casteel alhier,
[4] volghends Uwer Ed. Mo. ordre van den jaere lestleden; met
[5] eerbiedigh verzoek, dat U.Ed.Mo. gelieve, daerop, ordonnantie
[6] van betaelinge te doen expedieren. In welken toeverlaet, ik God
[7] den Almoghenden bidde, U.Ed.Mo. in gelukzaelighe regeringe
[8] altijds te bewaeren; ende in haere goede gratie,

[10] Ed^{e} erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren,

[11] Uwer Ed. Mo.

[12] Onderdaenen, dienstwillighen

[13] P C Hóóft.

[12] Van den Hujze te Mujden,

[13] 13 Maj. 1636.

* ARA. Archief Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken 482.

780 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e Tesselscha Visschers, weduwe van Sr Crombalgh z.g. in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffr^e

[2] Volghends U.E. begeerte is deze om te melden hoe Suseken althans[2]
[3] hier bij ons gekomen is; ende haer oogh genezen; oft luttel
[4] ontbreekt 'er aen. Arnout is 'er ook deur: Godt zij gedankt voor
[5] bejde. Maer zeker mij dunkt dat U.E. niet met allen maeghdoom-
[6] achtigh om haer hart is: dewijl zij meer van de vruchten dan van de[6]
[7] bloemen houdt. Doch 't hout, daer U.E. nu etlijke daeghen in[7]
[8] overgebraght heeft, dat Alkmaersche BELVEDER is genoegh om[8]
[9] ijemandt te verzaedighen met de lustigheden der Lente. Ik at,
[10] voorleden zondagh, in 't Bijde<l> meer, met den vorst der
[11] Pöeten, wiens naem bij letterplaetswisseling, ujtbrengt BELUSAR.[11]
[12] Zeker SCHOON GEBRUJK is noch wenschlijker dan SCHOON ZIEN, in
[13] mijnen zin: Indien ook in uwen zin, wij zullen passen hem hier te[13]
[14] hebben, als U.E. zich verwaerdighen zal ter zelve plaetse te
[15] verschijnen. Hij is een wijl' ujt Amsterdam geweest, ende men
[16] zejde daer dat hij zich t' Alkmaer vondt. Doch 't wort van hem[16]
[17] miszaekt. Misschien is Belusar in Belveder geweest, zonder binnen
[18] de vesten der stadt te koomen. U.E. magh 't weeten; ende blijve[18]
[19] hartlijk gegroet samt U.E. dochter, zuster, ende alle de kennissen,
[20] ende Gode bevolen,

[21] Mê Jofrr^e van

[22] U.E.

[23] Verplichten, dienstw^sten

[24] P C Hóóft.

[26] Mujden (acharme!) is geen petit Paris meer. De Franschen zijn[26]
[27] heden vertrokken: zulx het een Schrejhoek van hunne vrijsters[27]
[28] heeft moeten strekken, die gehujlt hebben als hofhonden.[28]

[29] Van den Hujze te Mujden, 27 Maj. 1636.

* Origineel. UBA II C 13.238.

Lopend nieuws. Aandacht voor Barlaeus.

Eindnoten:

2 *hoe:* dat; *althans:* nu.
6 *dewijl enz.:* Tesselschade heeft blijkbaar geschreven dat zij in de pruimentijd komt, vgl. *778*.
7 *'t hout:* het bos, de Alkmaarder Hout.
8 *overgebraght:* doorgebracht, bij Anna; Belveder, huis van Dominicus Booth van Wesel, Anna Roemers' man. Het stond even buiten de singel van Alkmaar, dus kan Barlaeus Tesselschade daar bezoeken zonder ‘binnen de vesten der stadt te koomen’, r. 17. Worp vermeldt in Onw. Vr. blz. 164 een huis Belveder even buiten Alkmaar aan den voorhout, waar in 1870 een gedenksteen in geplaatst is. Op die aanwezige steen staat ‘Tesselschade’ en de naam van het in de 18e eeuw verbouwde huis staat op een oudere steen: ‘Bellevue’. Beide stenen geven een latere overlevering weer. Enig houvast biedt een artikel van A. Mekken in het Noord-Hollands Dagblad van 7 sept. 1960. De schr. heeft de geschiedenis van het huis nagegaan van 1644 af. In 1643 verkoopt Dominicus Booth van Wesel het aan Hendrick Kerckeringe, gewezen commandeur in Indië.* *780* bevestigt dat de Van Wezels hier ook inderdaad woonden, hetzij 's winters, hetzij doorlopend; dat de Zijpe Anna te eenzaam was, blijkt al uit *208*. Haar aanwezigheid in Alkmaar blijkt zelden (*768, 954, 1138*). Mekken zegt dat Anna 1 maart 1646 naar Leiden verhuisde en Tesselschade in 1642 naar Amsterdam. Het laatste wordt weerlegd door de adressen van Hooft's brieven, de laatste van 6 april 1645.
11 *ujtbrengt:* oplevert; ‘Belusar’ is een anagram van ‘Barleus’, in het Italiaans kan men het laten betekenen ‘schoongebruik’, wat Hooft vergelijkt met ‘belveder’, d.i. ‘schoonzien’.
13 *in uwen zin:* naar uw mening; *passen:* zorgen; *hem:* Barlaeus.
16 *van hem miszaekt:* door hem ontkend.
18 *magh:* kunt.
26 het Franse garnizoen is uit Muiden vertrokken.
27 *Schrejhoek:* de oostelijke hoek van Amsterdam aan 't Y, waar nog de Schreierstoren staat, volgens de overlevering, die Hooft ook blijkt te kennen, zo genoemd omdat de vrouwen daar de uitvarende mannen schreiend nawuifden (Wagenaar, *Amsterdam II*, 54).
28 *strekken:* dienen tot.

* 10 mei 1643. Rechterl. arch. Alkmaar 152 fol. 166.

781 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Loont

[1] Monsieur mon frere,

[2] Mijn handt, krepel geschreven, alle deze voorgaende daeghen,[2]
[3] draefde, gelijk de paerden nae stal, in 't afhaspelen van eenen[3]
[4] kriegheldraedt reghelen, om het gebrek te boeten, daer zij dus lang[4]
[5] in geweest is, ende deze aen U.E. toe te vejrdighen; als haer gewert[5]
[6] U.E. aengenaeme van heden. Den wijn hebben wij wel ontfangen,[6]
[7] ende, volghends U.E. vermaen laeten leggen zonder ontsteeken, in[7]
[8] hoope dat U.E. haest zoude koomen zijn' deughd verzoeken.[8]
[9] Magh 't zijn, het zij op overmorghen, om eenighe daeghen
[10] t'zaemen t'zoek te maeken: ende zoo U.E. Joffr^e^ moeder van Erp,
[11] met mon frere en ma soeur mede kan troonen, zij zullen hartlijk[11]
[12] welkoom wezen. Maer U.E. beminde dient 'er voor al bij, die ik[12]
[13] zoo swak niet vermoeden kan, oft een rejsken als dit, zoo niet te
[14] waeghen, te schujte dan en binnen deur, zal haere E. wel bekoomen.
[15] Ik hebbe s^r^ van der Wyen, hier zijnde, gezejdt, dat hij U.E. den[15]
[16] wijn betaele: maer mijn' hujsvrouw vindt het vaetjen kleender dan
[17] dat van over jaer. Doch U.E. zal 't best weeten. Zoo U.E.[17]
[18] herwaerts denkt, gelieve ons den tijdt eenen dagh oft twee te[18]
[19] vooren, te laeten weeten, nevens 't getal van 't gezelschap. Grooten
[20] dank voor de tijdingen; al zijn ze kleen en windigh: U.E. geeft dat[20]
[21] zij heeft. Bij den H. Barlaeus at ik op zondagh, in 't Bijlmeer, tot[21]
[22] mon frere Schujls. Zijn E vermaende mij van de Beverwijksche[22]
[23] vejrsen; dan toonde maer een stuk op 't verovren van Schenken-[23]
[24] schans, 't welk Schujl mij ontschujlt heeft. U.E. gelieve den[24]
[25] gemelden Heer Barleus eens te maenen ujt mijnen naem, nevens[25]
[26] groete en gebiedenis, gelijk hier nevens ook gaet aen U.E. en
[27] Joffr^e^ zuster, die God met alle de haeren in genaede bewaere,
[28] ende in haere beste gunste,

[29] Monsr mon frere,

[30] U.E.

[31] Verplichten, dienstw^sten^ broeder

* Origineel. UBA. II C 13.43.

[32] P C Hóóft.

[31] Van den Hujze te Mujden,

[32] 29 Maj. 1636.

Lopende zaken. - Verzen van Barlaeus.

Eindnoten:

2 *Mijn' handt (...) draefde:* De haastte mij.
3 *'t afhaspelen... regelen:* het afwinden (h. soepel vertalen) van een aantal regels die als kriegeldraad licht in de war raken.
4 *kriegheldraedt* (WNT *kriegel* 193 Afl.) draad die licht in de war raakt; *om...is:* om het tekortschieten te vergoeden waar zij zo lang in verkeerd heeft.
5 *toe te vejrdighen:* toe te sturen; *als:* toen.
6 *wel:* in goede orde.
7 *ontsteeken:* (het vat) aansteken.
8 *zijn' deughd verzoeken:* zijn goede kwaliteit onderzoeken, keuren.
11 *mon frere en ma soeur:* Jacobus van Erp en Hester de Vogelaer.
12 *beminde:* liefste, vrouw; *dient 'er bij:* moet erbij zijn (WNT *dienen* 2538 16 3^{e} al.).
15 *s^{r} van der Wijen:* Hooft's kassier; *hier zijnde:* toen hij hier was.
17 *over jaer:* een jaar geleden.
18 *herwaerts denken:* van plan zijn hierheen te komen (WNT *denken* 2414 6 2^{e} al.).
20 *windigh:* opgeblazen (Mnl. Wdb. *windich* 2627 3).
21 *Bij:* Met, vgl. *768*.
22 *vermaende van:* gewaagde van; *de Beverwijksche vejrsen:* waarschijnlijk Vondel's *Aan de Beeck, op de Hofstee van Laurens Baack*, en *Danckdicht aen Iacob Baeck, Rechtsgeleerde*. W.B III 390.
23 *een stuk...Schenkenschans:* 28 juni 1635 door de Spanjaarden verrast, heroverd 29 april 1636. Barl. *Poëmata* I 346.
24 *ontschujlt:* afhandig gemaakt (WNT *ontschuilen* 1960 B).
25 *maenen:* wschl. om te komen.

782 *A Monsieur Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baek:* Muijden 1636 beant*w* 14 Junij)
Loont

[1] Monsr mon frere,

[2] Dewijl de Heer Barlaeus mij vergeet, heb ik U E. te bedanken voor
[3] dat zij mij dubbelt bedenkt, met zoo veele fraeije veirsen in duble[3]
[4] taele: ook voor de lieve tijding die 't mij is, dat de H. Pensionaris[4]
[5] Brasser, een mijner waerdste vrienden geschaepen schijnt voor
[6] gewoonlijk gezant nae Vrankrijk te gaen. Hij is een welbeoordeelt
[7] persoon, ende zoude geen kleen behulp moghen vinden aen mijnen
[8] Heere de Groot zijnen neeve. Ik ben weder benoodight U.E. ende
[9] s^r vander Kindert te moeijen, met dienstigh verzoek dat hem gelieve
[10] op de ingelejde ordonnantie, daer quitantie bijgevoeght is,[10]
[11] betaeling te vervolghen aen den Heere Rentm^r Colterman, aen[11]
[12] wien zijn' E gelieve mijne groete ende gebiedenis te doen. Leedt is
[13] mij U.E. verzoek te derven; leeder nog 't leedt van Joffr^e zuster.[13]
[14] Godt zij haer hulper, ende behoede U.E.E. met alle de haeren in
[15] eeuwighe genaede; in de beste gunste der zelve,[15]

[16] Monsr mon Frere,

[17] U.E.

[18] Verplichten, dienstw^sten broeder,

[19] P C Hóóft.

[18] Zeer haestigh, van den Hujze

[19] te Mujden, 8 Junij. 1636.

[20] Gelieve mij eens te laeten weeten, oft U.E. ter Weeskamer klaer is
[21] met neef Burghgraef.[21]

[22] De wijn mondt ons wonder wel: s^r Carel heb ik last tot de
[23] betaeling gegeven: doch U.E. kan die inhouden van 't geldt,
[24] t'ontfangen door s^r vander Kindert, 't welk ik denk haest vlotten[24]

* Origineel. UBA II C 13.44.

[25] zal, om dat de som kleen is. Den klerk magh zijn E ijets vereeren als
[26] nae gewoonte.

Vervolg. - G. Brasser als ordinaris ambassadeur naar Parijs?

Eindnoten:

3 *in duble taele:* wschl. de in *781* genoemde Nederlandse van Vondel en Latijnse van Barlaeus, door Baak overgeschreven.
4 *lieve:* aangename, welkome; *Pensionaris Brasser:* Govert B., weldra thesaurier-gen. van de Republiek.
10 *ordonnantie:* bevel tot uitbetaling van de Rekenkamer.
11 *vervolghen aen:* doen plaatshebben bij (Mnl. Wdb. *vervolgen* 231 v.).
13 *U.E. verzoek te derven:* uw bezoek te moeten missen (doordat Baak's vrouw ziek is).
15 *der zelve*, zie Mem. 1.
21 J. Burggraef was de weduwnaar van Hooft's expupil Maria van Uffelen.
24 *haest vlotten:* weldra liquide zijn.

783 *Aen den* (*zelven*) *Heere Wijtz.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De nieuwmaeren van 't geen zich tussen Charon en Walstein heeft[2]
[3] toegedraeghen, hoop' ik, dat Uwer Ed. gestr. niet quaelijk zullen
[4] gesmaekt hebben, hoewel het helsche kost is. Die kon (zouw men
[5] immers zeggen) niet min dan wel gaer gekookt zijn, daer men 't
[6] vujr zoo goê koop heeft. Eevenwel, oft hij wat te hard om[6]
[7] verteeren geweest waer, ik zejnd 'er als nu eenen hemelschen dronk[7]
[8] op. Zeker van hemelsch mout is hij gebrouwen, naerdien Virgilius
[9] den honigh Nectar noemt. Ook zijn de bijen niet alleen dieren des[9]
[10] hemels nae den lichaeme, maer zelfs nae den geest; gemerkt haer'
[11] wonderbaere vernuftigheit:

> Unde apibus partem divinae mentis, et haustus
> AEtheris dixere.[12]

[13] Wijders op U. Ed. gestr. verzoek, zoo aenstendighlijk tot meer-[13]
[14] maelen gedaen, verklaert de brouwster, ujt vreeze van anders haere[14]
[15] neering te verliezen, dat de hoonigh, gegaen tot het kinneken,[15]
[16] beloopt ontrent zeven gulden. Welke geringhejt onwaerdigh is
[17] om gerekent te werden, ten andren ejnde, dan op dat U. Ed. weete,[17]
[18] hoe weenigh dit strekken magh, op 't veel dat ik der zelve[18]
[19] schuldigh ben. Derhalven gelieve de betaeling ujt te stellen tot dat[19]
[20] alle de hoplujden van hun achterwezen voldaen zullen zijn: ten
[21] minsten tot dat ik eens in den Haegh, oft in 't legher koome, zoo[21]
[22] de krijgh geen heilighavondt heeft tot op een' andren zoomer: ofte[22]
[23] tot dat ons de eere van U. Ed. gestr. jeghenwoordighejt in dezen
[24] oordt gebeur. Ondertussen geeve Godt, dat de drank U. Ed. gestr.
[25] tot gezontheit gedije, gelijk den lande nut en noodigh is, en van[25]
[26] heelen harte wenscht,

[27] Mijn' Heere,

[28] U. Ed. gestr.

[29] Onderdaenste, verplichtste

[30] dienaer

[31] P C Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.486. Afschr. KA CLXXIa[b] 120.

[29] Van den Hujze te Mujden,

[30] den 8^{en} van Zoomermaent,

[31] des jaers 1636.

Over het pamflet over de moord op Wallenstein, vgl. 777.- Honing, als geneesmiddel.

Eindnoten:

2 *Charon:* de veerman die, in de Grieks-mythologische onderwereld, de schimmen der doden overzette. Er was blijkbaar een schertspamflet over de dood van W. verschenen dat dit thema gebruikte.
6 *oft hij:* voor 't geval hij (de kost).
7 *ik zejnd':* Hooft stuurt, zoals vaker, een tonnetje honing.
9 Nectar was de godendrank, Vergilius vergelijkt daar de honing mee.
12 *Unde etc.* 'Weshalve bijen men aandeel in godlijken geest en in hemels Ademen toeschrijft' Vergilius *Georgica* 4, 220-224, waar voor *Unde* staat *esse*.
13 *aenstendighlijk:* dringend.
14 *de brouwster:* Leonora.
15 *gegaen tot het kinneken:* die in het tonnetje gegaan is, vgl. *734*.
17 *gerekent:* uitgerekend; *ten...dan:* behalve met het doel.
18 *strekken:* bedragen; *op:* in verhouding tot; der zelve, zie Mem. 1.
19 *tot...zijn:* tot alle hoplieden hun nog niet terugbetaalde voorschotten terug hebben gekregen (m.a.w. 'tot St. Juttemis').
21 *zoo de krijgh:* de bijzin hoort alleen bij *in 't legher (koome)*.
22 *heilighavondt heeft:* stilstaat, rust (WNT *heiligavond* 462 2).
25 *gelijk enz.:* een der vele toespelingen op Wijtz' grote betekenis voor het land.

784 *Aen den Procureur Robert van der Burgh in den Haeghe.*

*

[1] Mijn' Heer,

[2] Zeker hujsman van Eemenes in 't Sticht Ujtrecht, genaemt
[3] Lambert Aeltszoon, hebbende zulx getroffen met een kodde, een'[3]
[4] zeer ouwde vrouw, tot Bussem bij Naerden, in haer ejghen hujs,
[5] dat het oorzaek, oft immers eene van de oorzaeken haerer doodt[5]
[6] geweest scheen, is daerover, door mij aen rechte gedaen vorderen,[6]
[7] ende endtlijk bij schepenen van Naerden in welker jurisdictie hij[7]
[8] eenighe landen heeft, gecondemneert in een' boete van driehondert
[9] gulden en de kosten tot taxatie van de gerechten. Nu heeft hij mij,[9]
[10] gelijk UE bij 't nevensgaende mandament speuren kan, doen
[11] daghvaerden te hove, tegen maendagh den xxiij[en] Junij precjs ende[11]
[12] dien dagh al, op den welken men disputeren zal, oft hij ontfanklijk[12]
[13] is in appel, zonder de voorzejde boeten ende kosten te betaelen,
[14] onder cautie, volghende het ij[c] xiij[e] artikel van de Instructie[14]
[15] 's hoofs van Hollandt, oft niet: zijnde zijne pretensie, dat hij, ter[15]
[16] cause van 't voor*s* delict, tot Ujtrecht geapprehendeert geweest[16]
[17] ende in compositie ontfangen is, voor een' somme van v[c] gl,[17]
[18] 'T welk wel de waerheit, maer geschiedt is nae dat ik mijn' actie had[18]
[19] doen intenteren, ende gedujrende de litispendentie voor schepenen[19]
[20] van Naerden, welker vonnis, derhalven, bij de gemelde compositie
[21] niet en behoort geprejudicieert te zijn. Het dunkt mij ook in[21]
[22] consideratie te koomen, dat apparentelijk de voor*s* mulcte van[22]
[23] v[c]gl hem niet en is gëirrogueert, oft immers niet simpelijk, om 't[23]
[24] voor*s* delict, maer om dat hij, pooghende d'apprehensie t' ontgaen,
[25] zich violentelijk tegens de Justitie verzet heeft, ende niet willen
[26] gevangen geven, voor hij en was swaerlijk gequetst tot 2 plaetsen
[27] in 't hooft. Apparentelijk zegg' ik, als daerinne niet zeker gaende:[27]
[28] achte ook dat die van Ujtrecht mij geen bewijs van dien zouden
[29] willen subministreren; te min, mits ik gewejghert heb hun mijne[29]
[30] informatien te laeten volghen, eer de zaeke tot Naerden getermi-[30]
[31] neert waere, alzoo ik zorghde voor eenighe haepering gelijk mij[31]
[32] althans bejeghent. Deze zaeke is van zeer groote consequentie,
[33] noopende 't stuk van mijn officie. Want zoo de delinquanten[33]
[34] middel zien om mij alzoo te ludificeren, ende te frustreren van 't[34]
[35] effect van 't voor*s* ij[c]xiij[e] artikel der Instructie; staet niet anders te
[36] verwachten dan appel voortaen van alle vonnissen, ende dat ik,
[37] om 't bekoomen van een' geringe boete, zal moeten draeghen zoo

* Minuut. UBA II C 11.487.

[38] groote kosten moejten, delaijen, en fastidien, als men draeght om[38]

processen daer dujzenden aen hangen. Is derhalven mijn zeer
ernstigh verzoek, dat U.E. gelieve te advigileren, ende zijn ujterste[40]
debvojr te doen, tenejnde 't Hof hem injungere de voor*s* boeten
ende kosten conform der sententie van Naerden voor al te betaelen[42]
onder cautie. Ende zoo de Heer Strijen niet vaceren kan om de zaek[43]
nae haer meriten te benejrstighen, U.E. zal moghen daer toe[44]
emploijeren den ad^{t} Willem de Groot, die zekre mijne schouten[45]
eens door gelijke swaerighejt gedraeghen heeft, ofte, bij aldien hij
parthije dient, den ad^{t} d'Edel, broeder van den Raedsheer, jae, zoo
't noodt is, wel twee advocaeten te zaemen. Ende zoo 't hof
ujtspraek mij contrarie doet, vinde raedzaem, bij aldien 't d'advo-[49]
caeten ook alzoo vinden, dat U.E. van 't appoinctement van den[50]
Hove appelleere aen den Hooghen Raedt. Want de consequentie,
als gezejdt heb, is van te groot een gewight. De informatien
genoomen op 't voor*s* delict, mitsgaeders de proceduren gehouden
voor de vierschaer van Naerden heb ik hier bij gevoeght: ende
recommanderende de zaek wederom ten hooghsten aen UE., wil[55]
ik dezelve den almoghenden bevolen hebben, nevens vrundtlijke
groetenis van

U.E. dienstwillighen

P C Hóóft.

Van den Hujze te Mujden,

xj^{en} Junij a^{o} 1636.

Ik ben bericht door zekren persoon [persoon] die 't hadt ujt monde
van de geenen die Hejltjen Jans patrocineren; dat de Heeren van[61]
't hof niet en verstaen die zaek te vujderen, maer de zelve, om[62]
redenen aen eenen naeghel te hangen. Hebbe ook zelf materie om[63]
zulx vastlijk te gelooven: ende vinde daerom dienstigh dat U.E. mij
toeschikke declaratie van 't geene bij U.E. ende den H. ad^{t} verdient
oft verschoten is, op dat ik zie oft men aen de kosten geraeken kan.[66]
Wijders zoo verdriet mij grootelijx langer te bejden nae de
meenighmaels verzochte consulte over de zaek van de Hilfer-[68]
sommers. Gebreekt het den H. Strijen aen tijdt zoo heeft U.E. zich
hierin van andren te dienen: gemerkt mij nu wederom voor-[70]
gekoomen is dat parthijen mede tot accort geneghen zijn.
U.E. gelieve mij te verwittighen van den ontfank dezes; ende
vervolghends van 't succes der zaeke tegens Lambert Aeltszoon.[73]

[74] *Onder den bovensten brief gestelt aldus*.

[75] Mits d'absentie van den procureur, die in de zaeke tot Naerden
[76] gedient heeft, en heb ik de bijgaende stukken niet eerder kunnen
[77] bekoomen, dan op dezen avondt. Heb dezelve alzoo in der haest

[78] moeten doorzien, ende bevonden, dat daer ontbreekt de verklaering
[79] van de medicijnm[rs] ende chirurgien, die de wonde niet lethael[79]
[80] verklaert hebben, zonder nochtans t' affirmeren dat de vrouw daer[80]
[81] aen niet gestorven was. Ik zal de acte van [van] die verklaering
[82] vorderen, ende zien nae te zejnden. UE gelieve toe te zien oft ijet
[83] meer substantiels mangelt; ende zelfs oft alle acten 't zeghel hebben.

Een vermoedelijke doodslag te Bussum door een Stichtenaar. Verwikkelingen bij de berechting. Desnoods appèl aan de Hoge Raad.

Eindnoten:

3 *zulx:* dermate, zo hevig; *kodde:* knuppel.
5 *immers:* althans.
6 *is...vorderen:* pass. van ‘heb ik aan recht doen vorderen’ (doen dagvaarden).
7 *in:* tot; *kosten...Gerechten:* kosten, nader vast te stellen door het gerecht.
9 *tot:* volgens.
11 *ende dien dagh al:* en wel die hele dag.
12 *ontfanklijk is in appel:* in hoger beroep mag gaan.
14 *onder cautie:* met borgstelling, nl. dat hij de boete zal betalen als hij het hoger beroep verliest; het 214e art. van de instructie van het Hof van Holland noemt een aantal gevallen, waaronder ‘boeten van officiers’, waarin het appèl de executie van het vonnis niet stuit en de appellerende partij zekerheid moet stellen voor het geval dat hij verliest.
15 *pretensie:* bewering, stelling; *ter cause van:* uithoofde van.
16 *geapprehendeert:* gevangengenomen.
17 *compositie*, vgl. *58*.
18 *'T welk...is*, zie Mem. 9.
19 *intenteren:* aanhangig maken; *gedujrende litispendentie:* terwijl het proces hing.
21 *geprejudicieert:* benadeeld doordat men erop vooruitgelopen is, hier dat het vonnis op geen enkele wijze door de compositie kan worden beïnvloed.
22 *apparentelijk:* naar 't schijnt; *mulcte:* boete.
23 *gëirrogueert:* opgelegd; *oft immers niet simpelijk:* althans niet alleen.
27 *als (...) gaende:* omdat ik (...) ben.
29 *subministreren:* verschaffen.
30 *getermineert:* beëindigd.
31 *zorghde:* bezorgd was.
33 *noopende...officie:* wat mijn ambt betreft.
34 *mij te ludificeren:* een loopje met mij te nemen; *te frustreren van 't effect:* te beroven van de toepassing, het nut.
38 *delaijen:* uitstel; *fastidien:* vervelendheden.
40 *advigileren:* waken.
42 *voor al:* voor alles.
43 *vaceren:* tijd hebben.
44 *nae...benejrstighen:* naarstig behandelen zoals de zaak verdient.
45 *zekre mijne schouten:* zekere schouten van mij.
49 *mij contrarie:* in mijn nadeel.
50 *appoinctement:* uitspraak.
55 *wil*(...)*hebben*, zie Mem. 10.
61 *patrocineren:* voorspreken, in bescherming nemen.
62 *vujderen:* afdoen, ten einde toe behandelen.

63 *aen...hangen:* onafgedaan weg te bergen, seponeren (de stukken van onafgedane zaken werden aan spijkers gehangen in gonje zakken, waarin een aantal ervan nog heden op het Algemeen Rijksarchief bewaard worden).
66 *oft...kan:* wschl. door Lambert Aeltszoon ertoe te doen veroordelen die immers eiser in appèl was.
68 *de Hilfersommers:* de oudschepenen die tegen de schout geageerd hebben, vgl. *738...757*.
70 *mij voorgekoomen is:* ik de indruk gekregen heb (Mnl. Wdb. geen volkomen passende bet.).
73 *succes:* verloop.
79 *lethael:* dodelijk.
80 *daer aen niet gestorven*, vgl. *786*.

785 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baek:* Muijden 1636 ontf^en ende beant*w* 14 Junij)
Loont

[1] Monsr mon Frere,

[2] Bij mijnen laesten heb ik aen U.E. gericht zekre ordonnantie vande
[3] H H van de Rek^e ende quitantie, om, door s^r vander Kindert, van
[4] den Rentm^r Colterman betaeling gevordert te werden. Haer[4]
[5] doolen waer mij leedt; lief te verstaan dat U.E. die ontfangen
[6] hadde. De wijn mondt ons zoo wel, dat mijn hujsvrouw op
[7] niemands compas dan van U.E. liever t'zejl zouw gaen, om een'
[8] halve aem Rijnschen wijns te bekoomen, zoo U.E. daer raedt toe
[9] weet; zoo niet, om noch een tiersken van den zelven: want denken[9]
[10] daeraen niet genoegh te hebben. Ik verstae dat de H. Brasser zich[10]
[11] ontschuldight heeft van den last der ambassade, ujt bedenken dat[11]
[12] hem de gunst der algemejne staeten ontbreeken zoude. 'T waer mij
[13] anders aengenaemer geweest: ende zoo U.E. hoort dat 'er noch
[14] hoop is tot zijner E. vordering derwaerts, zal 't gejrne verneemen.
[15] De H. Kats wil men dat vast gaet in de plaetse van den H. Pauw.[15]
[16] Godt geeve dat het hem ende den lande zaeligh zij; U.E. hujs-[16]
[17] vrouwe onze beminde zuster haere gezonthejt, ende U.E.E. bejde
[18] de vulte haerder deughdzaeme begeerten, nae wensch,[18]

[19] Monsr mon Frere, van

[20] U E

[21] Verplichten, dienstw^sten broeder

[22] P C Hóóft.

[21] Vanden Hujze te Mujden.

[22] 13 Junij. 1636.

Vervolg van *782*. - Cats raadpensionaris.

* Orig. UBA 13.45.

Eindnoten:

4 *Haer doolen:* Als die aan 't zwerven gingen, wegraakten.
9 *tiersken:* aam.
10 Brasser, vgl. *782; zich ontschuldight heeft*, wschl. gallicisme voor: bedankt heeft.
11 *den last:* de opdracht, de taak; *ujt bedenken:* vanwege de bedenking (Brasser was remonstrants).
15 *De H. Kats:* Jacob Cats, 1577-1660, pensionaris van Dordrecht sed. 1623, dichter, volgde Pauw op als raadpensionaris van Holland; *vast:* stellig (van de betekenissen die het WNT opgeeft is in de context ook *weldra* mogelijk); *gaet in de plaetse:* in de plaats komt (bij deze verklaring wordt dus afgezien van de combinatie *vast gaan:* zeker zijn).
16 *Godt...zij:* de overernstige woordkeus zou kunnen verraden, dat Hooft niet helemaal zeker is van de zaligheid voor het land; en *(Godt geeve)*.
18 *vulte:* volheid, gehele vervulling.

786 *Aen den Procureur Robbert van der Burgh*,

*

[1] Mijn' heer,

[2] Bij mijnen laesten van eergister heb ik U.E. gezonden de stukken
[3] dienende tegens eenen Lambert Aeltszoon van Eemenes, met
[4] ernstigh verzoek, dat U.E. die zaeke gelieve te behartighen op 't
[5] hooghste, om der consequentie wil. Vertrouwe alles U.E. wel zij
[6] ter handt gekoomen. Nu zejnde hierin de acte van verklaering der
[7] medicijnm[ren] en Chirurgienen; gedraeghende wel dat de wonde[7]
[8] niet lethael geweest is, maer niet dat de patiente daer aen niet zoude
[9] gestorven zijn. Ende staet t'overweghen dat zoodaene violentie in
[10] haer eighen hujs, ende quetsing aen een' vrouwpersoon van
[11] 80 jaeren haer lichtelijk zulk eenen schrik ende alteratie kan hebben
[12] aengejaeght, dat zij daer aen gestorven zij. Wijders zejnde hier
[13] nevens etlijke copien overgelevert door parthije adverse. Ujt welke[13]
[14] copien ik speure, hoe bij haer geallegueert wort, dat de Justitie van
[15] Ujtrecht al zoude informatie van 't delict genoomen hebben op den
[16] 7[en] Martij *a* 1635, ende den delinquant geciteert tegens den 16
[17] der zelve maent, ouden stijl, 't welk zoude zijn den 17[en] en 26[en] nae
[18] den nieuwen stijl; ende dat daer mede wort gepretendeert[18]
[19] preventie. Maer is te considereren dat de voor*s* inform[en] zoo tijdlijk[19]
[20] niet en hebben kunnen genoomen worden in sufficiente forme;[20]
[21] gemerkt de patiente toenmaels noch leefde. Ook heeft mijn
[22] substitujt haer zelve gehoort in presentie van schepenen, ende
[23] terstondt nae haer overlijden geprocedeert tot schouwinge, daer[23]
[24] men 2 oft 3 daeghen mede bezigh geweest is, mits men eenen
[25] medicijn ende Chirurgien van Amersfoort en Weesp moest ont-
[26] bieden, dewijl die van Naerden difficulteerden zoo wightigh een'[26]
[27] zaek alleen over hen te neemen: ende is over zulx de verklaering[27]
[28] gedateert den 29[en] Martij nieuwen stijls. Voorts wanneer het
[29] arrest op des delinquants goedren gedaen zij is mij niet indaghtigh,[29]
[30] maer U.E. zal 't vinden op de acte gevoeght bij onze stukken van
[31] 't proces. U.E. zal ook aldaer vinden acte van cautie voor 't gewijsde[31]
[32] van schepenen van Naerden, mitsgaeders hoe parthije geappelleert[32]
[33] hebbende van sententie contrarie op zijn' exceptie declinatoir,
[34] 't zelve appel heeft desert laeten loopen: waer ujt mij dunkt wel[34]
[35] bondighlijk geinfereert te kunnen werden, dat de delinquant, zich[35]
[36] met het geene t'Ujtrecht gepasseert is niet behelpen kan. Ook is
[37] van daer aen mij verzocht informatie, lange nae dat de zaeke tot
[38] Naerden geintenteert was: 't welk genoegh bewijst dat hunne[38]

* Minuut. UBA II C 11.490.

[39] inform[en] insuffisant waeren: doch weete alsnu hunnen brief niet te
[40] vinden. U.E. gelieve zich t' esvertueeren zoo veel als moghelijk is,[40]
[41] om te obtineren betaeling van boeten en kosten onder cautie; ende
[42] mij te verwittighen van den ontfank dezer ende der andre stukken;
[43] ende zij den Almoghenden in schut en scherm bevolen, nevens
[44] vruntlijke groetenis van

[45] U E.

[46] Weldienstw[en]

[47] P C Hóóft.

[46] In haest van den Hujze te

[47] Mujden, 13 Junij. 1636.

Uitvoerige instructies in de, als precedent gevaarlijke, appelzaak-Lambert Aeltszoon(*784*).

Eindnoten:

7 *Medicijnm[ren] en Chirurgienen:* artsen en heelmeesters; *gedraeghende:* behelzende (WNT *gedragen* 621 1 2).
13 *parthije adverse:* de tegenpartij.
18 *daer mede wordt gepretendeert preventie:* op die grond wordt er aanspraak op gemaakt, vóór te zijn geweest.
19 *tijdlijk:* vroegtijdig.
20 *in sufficiente forme:* in de vereiste vorm.
23 *geprocedeert:* overgegaan.
26 *difficulteerden:* er bezwaar tegen maakten.
27 *over hen:* op zich (WNT *over* 1586 γ); *over zulx:* daardoor.
29 *arrest op:* inbeslagneming van.
31 *acte van cautie*, vgl. *784; gewijsde:* vonnis (van de Naarder schepenen).
32 de tegenpartij heeft geappelleerd van het vonnis, terwijl hij tegelijk een declinatoire exceptie opwerpt, waarvan de strekking is dat de rechter in kwestie niet van de zaak kennis zal nemen. Vgl. W.G. Ph. E. Wedekind, *Bijdrage tot de kennis van de ontwikkeling van de procesgang in civiele zaken voor het Hof van Holland in de eerste helft van de zestiende eeuw* (diss.) Assen 1971 blz. 82-86, 140.
34 *heeft desert laeten loopen:* verstek heeft laten gaan. Het schijnt dat zelfs dan de uitspraak nog niet vaststond, want Hooft verdedigt zijn standpunt nog 3 weken later in brieven aan de raadsheren die erover gaan (*797, 798*).
35 *bondighlijk geinfereert te kunnen werden:* kort en goed als argument ingebracht kan worden.
38 *geintenteert:* aanhangig gemaakt.
40 *zich esvertueren:* zijn best doen.

787 *Aen den H. Ad^t Fiscael Kinschot.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Volghens U.Ed. goedtdunken, heb ik orde gegeven om in[2]
[3] hechtenis te neemen m^r Wijbrandt Jacobszoon, zoo fors een' boef,
[4] nae ik hoore, dat hij altijds met een' pistool of 2 gewaepent gaet,
[5] ende 2 manspersoonen zijne vrunden oft maeghen, elken met een[5]
[6] vujrroer t'zijnen hujze houdt vernachtende, zulx men om de
[7] schouten en dienaers in geen merklijk gevaer huns levens te stellen,
[8] een' goede geleghenheit, die geschaepen is lichtlijk te verschijnen,[8]
[9] zal dienen waer te neemen. Ondertussen gelieve U.Ed. mij
[10] d'infor^en van zijne manslaght gedaen in de Loosdrecht, ende van
[11] 't geen hij desgelijx meer magh bedreven hebben, nae dat U.Ed.[11]
[12] laeste schrijven schijnt aen te wijzen, mij toe te schikken, mitsgaeders[12]
[13] 't geene wijders onder U.Ed. berust, dat ter zaeke kan dienstigh
[14] wezen. In verwachting bidde den Almoghenden U.E. met alle de
[15] haeren, in eere en voorspoedt te handthaeven, ende in haere beste
[16] gunste,

[17] Mijn' Heere,

[18] Uwer Ed.

[19] Toegenejghden dienaer,

[20] P C Hóóft.

[19] Van den Huize te Mujden

[20] 15 Junij. 1636.

De recidivist Wijbrand Jacobsz. zal in hechtenis genomen worden.

Eindnoten:

2 *goedtdunken:* goedvinden.
5 *vrunden:* vrienden (blijkens de tegenstelling tot maeghen betekent het woord hier niet: familieleden).
8 *die...verschijnen:* die zich ongetwijfeld gemakkelijk zal voordoen.
11 *nae dat:* naar.
12 *mij:* overtollige herhaling.

* Minuut. UBA II C 11.491.

788 *Aen den Procureur Robbert van der Burgh.*

*

[1] Mijn heer,

[2] Op den xj[en] dezer heb ik aen U.E. gericht een pacquet, ende op den
[3] xiij[en] een ander, met verschejde stukken, raekende zekre zaek
[4] tegens eenen Lambert Aeltszoon, van wien ik te hove gedaghvaerdt
[5] ben tegens maendagh naestkoomende precis, ende dien dagh al.[5]
[6] Nu vinde mij tot noch toe zonder eenigh antwoordt, ende
[7] diesweghe in pejne oft U.E. ujt den Haeghe oft krank zijn moghte;[7]
[8] in welken geval nochtans ordre gestelt dient. U.E. gelieve mij te
[9] doen weeten op 't spoedighste waer ik mij toe verlaeten zal; ende[9]
[10] Godt behoede de zelve in genaede, nevens vruntlijke groetenis van

[11] U.E.

[12] Weidienstw[en]

[13] P C Hóóft.

[12] In haeste, van den Hujze te
[13] Mujden, 17[en] Junij. 1636.

Vervolg van *786*.

Eindnoten:

5 *ende dien dagh al:* en wel de hele dag.
7 *in pejne:* blijkbaar: in een moeilijke toestand door de vraag.
9 *waer...zal:* waarop ik rekenen kan.

* Minuut. UBA II C 11.492.

789 *Aen Sr Balthazar Bolgaro.*

*

[1] Aen Sr Balthazar Bolgaro, zend' ik eenen aen den H. Merstraeten
[2] met de attestatien van Zevenberghen.

[3] Vanden Hujze te Mujden,

[4] Junij. 1636.

* G. UBA II C 11.492.

790 *Aen den Raedsheer Niclaes Rejghersbergh.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Volghends mijn laeste afscheidt, genomen van U.Ed. heb ik[2]
[3] d'advertissementen, dienende t'onzer zaeken tegens onzen[3]
[4] Swaegher Sohier, t'uwer Ed. hujze gebracht; desgelijx aen mijnen[4]
[5] heere van den Hoonaert: maer d'andre opgehouden tot dat het
[6] rapport ter raedskaemere zal te doen staen; gelijk U.E. mij riedt,[6]
[7] zich teffens gewaerdighende daerbij te voeghen, hoe zij mij van
[8] dien tijdt zoude kunnen verwittighen, zoo zij zich alsdan in den
[9] Haegh vond'. Mij verlaetende alsnu op 't volharden van U.Ed.
[10] gunstighe geneghenheit t' mijwaerts zal ik een waerschuwinxken
[11] verbejden; 't zij bij geschrift, door weghe van den p[r] Robbert van
[12] der Burgh, brenger dezes, oft bij monde aen den zelven, naedat[12]
[13] Uwer Ed. best dunkt. Ende indien de dingen zulx ujtvallen als het[13]
[14] gevoelen van ons goedt recht ons vastlijk vertrouwen doet zal ik
[15] uwer Ed. niet alleen van de weldaedt mij bewezen, maer ook[15]
[16] voorneemelijk te danken hebben, dat onze ongelukkighe en er-
[17] barmelijke zuster Lucretia hujsvrouwe Emanuels van Zurk niet
[18] t' eenenmael te gronde geworpen wort. Ten welken ejnde ik U.Ed.
[19] op allervujrighste bid, de handt aen te houden; ende god[19]
[20] almaghtigh, U.Ed. te begenaedighen met de volkomenis haerder
[21] edelmoedighe begeerten: gelijk van heelen heeten harte wenscht,[21]

[22] Ed. &c.

[23] Uwer Ed.

[24] onderdaenste toegedaenste

[25] dienaer

[26] P C Hóóft.

[25] Van den Hujze te Mujden,

[26] 19 Junij. 1636.

Proces tegen Sohier.

* Minuut. UBA II C 11.492.

Eindnoten:

2 *afscheidt:* afspraak (WNT *afscheid* Suppl. 641 3).
3 *advertissement:* schriftelijke samenvatting, eventueel met toelichting, van een gehouden pleidooi.
4 Sohier, vgl. *294* Bijlage.
6 *U.E.:* v. Reigersbergh is evenals Van den Honert raadsheer in de Hoge Raad, voor welk college Sohier tegen Hooft procedeerde.
12 *naedat:* naar.
13 *zulx:* zo.
15 *van:* voor; *weldaedt:* gunst.
19 *op allervujrighste* vgl. 745 r. 9 *op ernstighste*.
21 *edelmoedighe:* van een edel gemoed getuigend (WNT *edelmoedig* 3784 4).

791 *Aen de p^r^ Robbert vander Burgh.*

*

[1] Ik zejnd' hem noch twee stukken tegen Lambert Aeltszoon; ende
[2] verzoeke dat hij vereisse wanneer rapport geschieden zal van de
[3] zaeken tegen Sohier, opdat ik dan overkoome.

[4] Van den H.t. Mujden,

[5] 19 Junij. 1636.

* G. UBA II C 11.493.

792 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft*).

*

[1] Non jam de perdicibus aut leporibus verba faciam, magnifice
[2] Hoofdi. uti in brumales mensas fercula ista servari solent, ita
[3] aestivarum meditationum minus idoneum videntur argumentum.[3]
[4] Omnino tempestivum est, de Passerculo loqui. Avis illa verna est,
[5] quae sub aestatis initium parit. quo tempore, dum formosissimus est
[6] annus, expeditissimum est vatibus ingenium. Non terrae solum,
[7] almae omnium nostrûm matri, sinum recludit calor, sed et mentibus
[8] non omninò malis, quibus praeter veternum et vacunam nihil[8]
[9] aequè invisum. Tu praeivisti, et quia domi habes filiam magistram
[10] passeris, et passerem discipulum filiae, elegantiarum tuarum
[11] pyxidem reclusisti, accuratis versibus. Ea dixisti et scripsisti de
[12] passere, ut parum absit, quin simili condicione velim esse passer.
[13] Non morerer, sic tibi dictus. Iam quia passer non sum, sed potius
[14] graculus inter vos, strepo et tumultus edo incompositos. Quod si
[15] me pipire putas, ero te judice passer: si stridere, noctua; si
[16] fritinnire, cicada. Quidvis esse malo, quam silere, ubi carminis
[17] materia objicitur. Caballis, ne per campos alienos grassentur aut
[18] septa transiliant, appendi solent è pedibus ligna. Tauris
[19] ferocientibus obligatur os. falconibus oculos capsulae tegunt, ne
[20] intempestivè avolent. Mihi scripturienti capistrum injice, quale
[21] voles. Feram patienter. Sed, si vel linguam reseces, uti Philomelae[21]
[22] fecit Tereus; si manum amputes, quod Deiphobo fecere Graeci,
[23] inveniam viam, qua me liberem à versibus. Non scriberem haec,
[24] nisi et te huîc morbo affinem putarem. Condolet claudus claudo,
[25] coecus coeco. An insanus insano condoleat, dubito. quod si insania
[26] est, scribere versus, amabilis insania est. Filiam tuam velim places,
[27] ne indignetur me passeris virtutibus dignissimum ejus nomen
[28] sociasse. aliter fieri non potuit. Quis clavam Herculis laudabit sine[28]
[29] Hercule? tridentem sine Neptuno? pectinem Veneris sine Venere?
[30] Tu lege, et filiae aperi sensus, quos expediet illam intelligere.

[31] Amstelod. 24 Iun. 1636.

VERTALING

Niet langer zal ik over patrijzen of hazen vertogen houden, luisterrijke Hooft. Weliswaar voor den midwinterdis pleegt men die schotels weg te leggen, maar ze dunken mij een minder geschikt onderwerp voor zomerse bespiegelingen. Volkomen bij den tijd is het, over het Musje te spreken. Dat is een lentevogel, die tegen

* C. Barlaei Epist. no. 329.

het begin van den zomer een legsel uitbroedt. In dezen tijd, wanneer het seizoen op zijn schoonst is, is bij de barden hun talent het meest lichtvoetig. Niet bij de Aarde alleen, ons aller milde moeder, ontsluit de zonnegloed den boezem, maar ook bij het gemoed, dat niet in allen dele boos is en dat niets zozeer haat als Bejaarden-indolentie en ruralen Lediggang. Gij zijt vooropgegaan en omdat ge thuis een dochter houdt, bazinne van een mus, en een mus, scholiere van een dochter, hebt ge de zalfdoos van uw keurigheden ontsloten in met zorg bewerkte verzen. Zulke dingen hebt ge gezegd en geschreven over een mus, dat het niet veel ervandaan is, of ik zou onder dezelfde verhoudingen wel mus willen zijn. Onsterfelijk zou ik wezen, zó door u bezongen. Maar nu, naardien ik geen mus ben, maar veeleer de kraai in uw midden, rumoer ik maar wat en laat wat ordeloze luidruchtigheid horen. Wanneer ge dan meent, dat ik tjilp, zal naar uw oordeel ik een mus zijn, als ik kras, een nachtuil; sjirp, een boomkrekel. Alles, wat ge maar wilt, wil ik liever zijn dan zwijgen, waar voor een lied de stof zich opdoet. Rossinanten, dat ze niet door velden van een ander rondlopen of over heiningen springen, pleegt men houtwerk aan de voeten aan te hangen. Stieren, die onstuimig doen, wordt de bek ombonden. Bij valken bedekken kapjes de ogen, dat ze niet ten ontijde heenvliegen. Mij, wanneer ik op schrijven belust ben, leg mij een muilband aan, wat voor een ge zult willen: ik zal het lijdzaam dragen. Maar, of ge nu mij zelfs de tong uitsnijdt, zoals bij Philomela Tereus dat deed, of mij de hand afkapt, wat bij Deïphobus de Grieken deden, ik zal den uitweg vinden, waarlangs ik mij kan verlossen van verzen. Ik zou dit niet schrijven, indien ik niet ook u aan deze ziekte lijdend dacht. De lamme gevoelt mededogen met den lamme, de blinde met den blinde. Of de geesteskranke met den geesteskranke medelijdt, betwijfel ik. Maar als het een geesteskrankheid is, verzen te schrijven, is het een beminnelijke geesteskrankheid. Ik zou graag zien, dat ge uw dochter verzoenlijk stemt, opdat zij zich niet ergere, dat ik met mussendeugden haar allerwaardsten naam heb geassocieerd. Het kon niet anders. Wie zal den knots van Hercules loven zonder Hercules? den drietand zonder Neptunus? den Venushaarkam zonder Venus? Gij, lees en ontsluit uw dochter den meervoudigen zin; dien te verstaan, zal goed voor haar zijn.

Amsterdam, 24 juni 1636.

Eindnoten:

3 Hooft richtte een gedichtje *Op de musch van Oreade* (naar Catullus 2) aan zijn stiefdochter Susanna Bartolotti.

8 Horatius, *Epistulae* 1, 10, 49; Ausonius 393 (*epistula* 14), 101.

21 Ovidius, *Metamorphoses* 6, 556-560; Vergilius, *Aeneis* 6, 496.

28 Een plant (naaldkervel?); vgl. Plinius, *Naturalis historia* 24, 175. Van Baerle zal zich bewust zijn geweest, dat *pecten* (κτεις) behalve ‘haarkam’ o.a. ook ‘schaambeen met schaamhaar’ betekent (Iuvenalis 6, 370, Plinius, *Naturalis historia* 29, 26).

793 *Aen den burgherm^r van Zevenberghen Mathijs Mathijszoon.*

*

[1] Heer Burgermeester,

[2] Ik heb ontfangen U.E. welaengenaemen met de verzochte
[3] Attestatie, rechts te tijde, alzoo men mij ujt Brussel daerom[3]
[4] praemde, mits dat zij eerstdaeghs dienen moest. Zeker de[4]
[5] nejrstighejt ende zonderlinge dexteritejt, gebrujkt door U.E. om[5]
[6] de zelve te bekoomen in zoo goedt een forme, ende t' onzer[6]
[7] minste schaede, verplichten ons tot onvergeetlijken dank; dien wij
[8] beter hoopen te bewijzen, als de zaek ten gewenschten ejnde[8]
[9] gebraght zal zijn. Midlerwijle bidden wij U.E. in teeken van
[10] eenighe onze erkentenis, t' ae<n>vejrden de gerin<g>hejt die[10]
[11] hier nevensgaet; ende Godt den Almaghtighen, U.E. met alle die
[12] haer lief zijn in schut en scherm altijds te bewaeren, nevens
[13] hartlijke groete en gebiedenis,

[14] Heer burgerm^r van

[15] U.E.

[16] Dienstw^sten vriendt,

[17] P C Hóóft.

[17] Van den Hujze te Mujden

[18] 25^en Junij. 1636.

[19] [+] Bij den ingeslooten verzoek ik Margriete d'Aarelle, dat zij betaelt
[20] hebbende de vijftigh gl in mindering van de contributien ende[20]
[21] weekgelden mijner hujsvrouwe, orde geeve waer wij dezelfste
[22] weder zullen ujtkeeren. UE gelieve haer dien te behandighen, ende
[23] mij met een letterken, van den ontfank van dezen te verwittighen.

[+] *Hierbij zes zilvere lepels.*

Geldzaken met burgemeester en hospita te Zevenbergen.

Eindnoten:

3 *rechts te tijde:* juist op tijd.
4 *praemde:* maande; *mits dat:* omdat.

* Minuut. UBA II C 11.493.

5 *zonderlinge dexteritejt:* buitengewone handigheid.
6 *de zelve:* een attestatie, waarschijnlijk betreffende Leonora's domicilie te Zevenbergen; *t' onzer minste schade:* zo goedkoop mogelijk.
8 *beter*, nl. dan met de lepels.
10 *eenighe onze erkentenis:* enige dankbaarheid van ons.
20 *mindering:* vermindering (WNT). De zin is alleen verklaarbaar als men aanneemt dat Leonora een deposito, als voorschot op of garantie voor de te verschijnen huur, bij M. d'Arnelle had staan.

794 *Aen den H. Geraert Staekmans, Gemaghtighden van Vrieslandt ten Algemeinen Staeten.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Dit komt van intreê t' zijnder gunste te geeven aen mijns gelijken,[2]
[3] arm van middel om dienst te doen, rijk van noodt om hulp te
[4] bedelen. Over eenighe jaeren heb ik op bondtschrift der[4]
[5] Ed. Grootmo HH. Staeten van Vrieslandt ende des H. ontfangers
[6] Aismaes 6000 gl verstrekt; over elf maenden, herbetaeling[6]
[7] derzelfste penningen verzocht: maer, tot althans toe, nocht
[8] hooftgeldt, nocht het verloop, dat al in 't eerst van Sprokkelmaent[8]
[9] lestleden verscheenen was, kunnen verwerven. 'T welk, als ijet
[10] wederwaerdighs oft bedenklijx, mijn verdriet in 't wachten te[10]
[11] grooter maekt. Neemende, derhalven mijn' toevlucht t'haerwaerts
[12] verstout ik mij dit smeekschrift voor te draeghen aen U.Ed. met[12]
[13] ootmoedigh verzoek, zij gewaerdighe zich, mij eenen vinger
[14] haerder heushejt te bieden, 't zij bij voorschrijving, oft opening[14]
[15] van eenighen andren wegh, waerdoor ik gevoeghlijk aen 't mijne[15]
[16] geraeken moghe: langer verstek van 't welke niet alleen mij, maer
[17] misschien 't Landtschap zelf ontrieven, immers luttel betaemen[17]
[18] zoude; gelijk U.Ed. veel beter dan ik, bevroeden kan. Ende
[19] verbeidende hierop een toeverlaetigh antwoordt, beveel ik van[19]
[20] heelen heeten harte, met aenroeping gods tot handhaeving der eere
[21] en voorspoedt van U.Ed., in haere beste gunste,

[22] Ed[e] &c.

[23] Uwer Ed.

[24] Onderdaensten, toegedaensten

[25] dienaer

[26] P C Hóóft.

[24] Van den Hujze te Mujden,

[25] den naestlesten van zoomer-

[26] maent des jaers 1636.

* Minuut. UBA II C 11.494. Afschr. UBL Pap. 13.

Hooft verzoekt Staekmans, gedeputeerde van Friesland in de Staten-generaal, zijn invloed aan te wenden opdat Friesland hem de som die hij aan dat gewest geleend heeft, terugbetale.

N.B. Hooft noemt Staekmans ten onrechte Geraert, hij heette Willem (Guilielmus), vgl. dl. I blz. 22.

Eindnoten:

2 *Dit komt...geeven:* Dit komt ervan als men toegang tot zijn vriendschap geeft.
4 *bondtschrift:* obligatie (WNT *bondschrift* 354).
6 *over:* voor; *herbetaeling:* terugbetaling.
8 *verloop:* de vervallen rente (U.W. *verval* 262).
10 *wederwaerdigh:* smadelijk (U.W. *weederwaerdigheit* 349); *bedenkelijk:* zorgelijk (WNT *bedenkelijk* 1159 4).
12 *dit smeekschrift:* deze brief; *voordraeghen:* aanbieden.
14 *voorschrijving:* het schrijven van een aanbevelingsbrief; *opening:* het toegankelijk maken.
15 *gevoeghlijk:* op een fatsoenlijke manier.
17 *'t Landtschap:* het gewest; *ontrieven:* benadelen; *luttel betaemen:* slecht passen (litotes).
19 *toeverlaetigh:* moreel steunend.

795 *A Monsieur, Monsr Joost Baak bij 't oudemannenhujs in N° 3 tot Amsterdam*

*

(*Baak:* Muyden 2 Julj 1636 beant*w* 5 ditto)

[1] Monsr mon Frere,

[2] Eighe gunst, misschien vlaejt en verlejt mij: maer mij dunkt dat het[2]
[3] mijner penne, schier afgeslooft, niet alleen in 't gewoonlijk werk,
[4] maer in briefschrijven, op den Haegh, Antwerpen, Brussel,[4]
[5] Zevenberghen, Berghen op Zoom, daer (lejder!) mijn swaegher[5]
[6] Carel Hellemans gevangen is ingebracht, mits 't opzeggen der[6]
[7] vejlighe hoedenissen ten platten lande, dat het zeg ik, haer te[7]
[8] vergeeven staet. Maer d'uwe wort zeker te makkelijk, zoo 't geen[8]
[9] luj heeten magh, oft dat haer een' stomheit is aengekoomen. Ons[9]
[10] verlangt nae den Rijnschen wijn, gelijk de boomen verlangt hebben
[11] nae den reghen, daer zij nu in te bier gaen. Dat U.E. vreest geenen[11]
[12] goeden te vinden verwondert ons, naerdien mijn swaegher Cloek
[13] zoo onlanx den besten in de kraem mijner zuster schonk, dien wij
[14] in etlijke jaeren smaekten. Ik bidde laet ons wat lekkers, doch
[15] dujrzaems toekoomen, ende teffens [-] gezelschap, maghtigh om
[16] te beteren 't geen 'er aen faelen zal. Gebeurt ons dit eerstdaeghs,[16]
[17] lichtlijk dat ik met U.E. te rug keere, om ter weeskaemer een ejndt[17]
[18] te maeken. Weet U.E. den wijzen voorlezer Vossius te belezen om[18]
[19] teffens ujt te breeken, de dank en de vreughd zullen te volmaekter
[20] zijn. U.E. hakke dan eens 't marren af, ende zij, op dien toeverlaet,[20]
[21] met Joffr^e zuster en alle de haeren, Gode bevolen, nae hartlijke
[22] groete en gebiedenis,

[23] Monsr mon Frere, van

[24] U.E.

[25] Verplichten broeder

[26] P C Hóóft

[25] Ter vlucht van den Hujze

[26] te Mujden, 2 Julij. 1636.

* Origineel. UBA. II C 13.41.
Hs. enkel vel; uitgebeten plek door ouwel. Tekstverlies door vVl. geëmendeerd *U.E.*

[27] Zoo de H. Reael de Rampzaeligheden der Verheffinge niet nevens[27]
[28] U.E. kan overbrengen, hij zij verzocht die aen U.E. te behan-
[29] dighen opdat ik ze met den eersten eens weder zie.[29]

Lopende zaken. - Arrestatie van Carel Hellemans.

Eindnoten:

2 *Eighe gunst:* Eigenliefde; *vlaejt:* vleit, praat naar de mond, nl. als Hooft zich vrijpleit van schuld wegens lang zwijgen.
4 *op:* naar.
5 *lejder:* helaas, h. eerder ‘kassian’.
6 gevangen, vgl. *796* en *808*; *'t opzeggen:* door de oorlogvoerenden.
7 *veilighe hoedenissen:* purisme voor sauvegardes, veiligheidsgaranties tegen militair molest. De meeste plaatsen in de buurt van Antwerpen kochten deze van de oorlogvoerenden.
8 *makkelijk:* gemakzuchtig.
9 *haer*, nl. mijner penne, r. 3.
11 *te bier gaen:* naar de herberg gaan, zich te goed doen (WNT *bier* 2540).
16 *'er aen:* aan de wijn; maghtigh door opgewekte conversatie.
17 *ter Weeskaemer...maeken:* de zaak Maria van Uffelen af te doen.
18 *voorlezer:* purisme voor professor.
20 *U.E....af:* Maak nu eens een eind aan 't getreuzel; *op dien toeverlaet:* daarop vertrouwende.
27 *Rampzaeligheden*, zie *749; nevens U.E.:* in uw gezelschap.
29 *met den eersten:* zo spoedig mogelijk.

796 *A Monseigneur, Monseigneur Charles Morgan, Gouverneur de Bergues &c.*

*

[1] Monseigneur,

[2] Surpris de la triste nonvelle de l' emprisonnement de mon beau
[3] frere Charles Hellemans, je me console aucunement en le jugeant,
[4] selon une fortune telle, neantmoins heureux d'estre tombé entre
[5] les mains d'un chevalier, qui est le vraij patron de genereuseté et
[6] courtoisie. Ce qui m' empesche de doubter qu' il ne sojt traicté
[7] le plus gracieusement que fajre se pourrá en semblable occurence.
[8] Craignant toutesfojx de faillir a mon debvojr, si, au dessus de mes
[9] vieulx debtes a vos merites, je ne venojs encores m' obliger a
[10] vostre humanité, en l' implorant a son ajde. Je vous supplie du plus
[11] profond de mon coeur, que vous vous dajgniez de luij prester
[12] vostre meilleur support, pour le fajre sortir de sa captivité a son
[13] moindre dommage, si ainsi est, qu' on le puisse tenir de juste
[14] prinse. Et m' asseurant plejnement, que vostre naturel tresnoble ne
[15] voudrá manquer a sa gentillesse coustumiere, ains l' eslargir plutost
[16] en contemplation de la servitude que je vous aj vouée dés si
[17] longtemps, je me recommande infinijesfojs a vos bonnes graces,
[18] et en vous bajsant la valeureuse main, demeure à jamajs,

[19] Monseigneur,

[20] Vostre plushumble

[21] et affectionné serviteur

[22] P C Hóóft.

[21] Du Chasteau de Mude,

[22] ce 2e Juillet. 1636.

VERTALING

Aan mgr. Charles Morgan, gouverneur van Bergen op Zoom.

Monseigneur,

Verrast door het droevige bericht van de gevangenzetting van mijn zwager karel Hellemans, vind ik enige troost in de overweging, dat hij, gezien een dergelijk wedervaren, toch zo gelukkig is, in handen te zijn gevallen van een edelman die de

* Minuut. UBA II C 11.495. Afschr. UBL. Pap. 13.

ware schutsheer van grootmoedigheid en hoffelijkheid is. Dit laat geen twijfel bij mij bestaan of hij wordt zo goed behandeld als in dergelijke omstandigheden mogelijk is. Desondanks zou ik vrezen, in mijn plicht te kort te schieten, als ik, bij de oude verplichtingen die ik heb aan uw verdiensten, mij niet de schuldenaar kwam maken van uw menslievendheid, door uw hulp voor hem in te roepen.

Ik bid u uit het diepst van mijn hart, zich te verwaardigen hem uw beste steun te geven, om uit zijn gevangenschap ontslagen te worden met zo weinig mogelijk schade, als de zaken er zo voorstaan, dat men hem als rechtmatige buit kan vasthouden. Diep overtuigd dat uw alleredelste aard zijn gewone beminnelijkheid niet zal willen verloochenen, maar hem liever in vrijheid stellen, in overweging nemend de onderdanigheid die ik u sedert zo lang heb betoond, beveel ik mij ontelbare malen aan in uw goede gratie en u de heldhaftige hand kussende, verblijf ik voor altijd,

Monseigneur,

Uw onderdanigste en toegenegen dienaar
P C Hóóft.
Van den Huize te Muiden, 2 juli 1636.

797 *Aen den Heere Johan D'Edel, Raedsheer 's hoofs van Hollandt.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Verwittight zijnde, hoe de zaek tussen mij ende Lambert Aeltszoon
[3] van Eemenes, dienende voor U.Ed. ende mijnen heere de With, in
[4] advis gehouden is, vind ik mij gepraemt door 't groot belang
[5] der zelve, U.Ed. weldienstigh ende ootmoedelijk te verzoeken, om
[6] de goede handt aen te houden, dat het gemelde advis op 't spoe-
[7] dighste moghe gëujt werden. U.Ed. gelieve mij de vrijmoedighejt
[8] dezes aenmoeijens, die mij van U.Ed. courtoisie ende eertijds[8]
[9] geproefde hoewel onverdiende geneghenhejt t' mijwaerts gegeven[9]
[10] is, te vergeeven; ende gunstigh inzicht te neemen op de[10]
[11] consequentie van dit stuk, zijnde zoodaenigh, dat, 't en zij de
[12] voor*s* Lambert Aeltszoon de sententie van Naerden voldoe bij[12]
[13] provisie ende onder cautie, ik voortaen geschaepen ben, van alle[13]
[14] gecondemneerdens gequelt te werden met appellatie, ende om een'
[15] geringe boete, te draeghen de kosten van processen, daer dujzenden[15]
[16] aen hangen. Ende in toeverlaet dat u Ed. zich gewaerdighen zal,
[17] mij ook deze weldaedt te bewijzen, bid ik Godt den Almaghtighen,
[18] U.Ed. met alle die haer lief zijn, in eere en voorspoedt altijds te
[19] bewaeren, ende in haer beste gunste,

[20] Ed[e] &c.

[21] Uwer Ed.

[22] Onderdaenen, verplichten dienaer

[23] P C Hóóft.

[22] Van den Hujze te Mujden,

[23] 5 Julij 1636.

Verzoek aan een der raadsheren, voor wie de appèlzaak van Lambert Aeltszoon dient, om een uitspraak. Hooft legt de nadruk op het karakter van precedent dat deze zaak aankleeft. Vgl. *784*.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.496.

8 *aenmoeijen:* lastigvallen.
9 *geproefde:* ondervonden.
10 *gunstigh inzicht neemen op:* met gunstige gezindheid acht slaan op (WNT *inzicht* 2214 11).
12 *bij provisie en onder cautie:* voorlopig en met borgstelling (vlg. *784, 786*).
13 *geschaepen ben:* bestemd ben om, niet ontkomen kan aan.
15 *de kosten...hangen:* even hoge kosten als die van processen, waar duizenden mee gemoeid zijn.

798 *Aen den Heere Andries de With, Raedsheer 's hoofs van Hollandt.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Verwittight zijnde, hoe de zaek tusschen mij ende Lambert Aelts-
[3] zoon van Eemenes, dienende voor U.Ed. ende mijnen Heere
[4] D'Edel, in advis gehouden is, vind ik mij gepraemt door 't groot
[5] belang derzelve, U.Ed. wel dienstigh ende ootmoedelijk te
[6] verzoeken, om doch de goede handt aen te houden, dat het gemelde
[7] advis op 't spoedighste moghe geujt werden. U.Ed. gelieve mij
[8] deze importunitejt te vergeeven, ende gunstigh inzight te neemen
[9] op de consequentie van dit stuk, zijnde zoodaenigh, dat, 't en zij de
[10] voor*s* Lambert Aeltszoon de sententie van Naerden voldoe bij
[11] provisie, ende onder cautie, ik geschaepen ben van alle gecondem-
[12] neerdens getravajlleert te werden met appellatie, ende om een'
[13] geringe boete, te draeghen de kosten van processen, daer dujzenden
[14] aen hangen. Ende in toeverlaet, dat U.Ed. zich gewaerdighen zal,
[15] mij met deze weldaedt te verplichten, bid ik Godt den Al-
[16] maghtighen, U.Ed. met alle die haer lief zijn, in eere en
[17] voorspoedt altijds te bewaeren, samt

[18] Ed[e] &c.

[19] eenighe plaets in haere goede gunste te verleenen aen

[20] U.Ed.

[21] Onderdaenen, toegedaenen dienaer

[22] P C Hóóft.

[21] Van den Hujze te Mujden,

[22] den 5[en] Julij. 1636.

Gelijkluidend verzoek aan de andere raadsheer voor wie de bewuste zaak dient.

* Minuut. UBA. II C 11.497.

799 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] U.E. is een eerlijk schuldenaer, die 't hooftgeldt met fret van fret[2]
[3] betaelt, nae beloop des tijds, in stof van brieven. Lief is mij, dat[3]
[4] U.E. dochter, ende voorneemelijk Joffr^e zuster aen de beter handt
[5] zijn. De penningen ontfangen van den Rentmeester Colterman,
[6] gelieve U.E. mits aftrekkende de gl 23 voor den wijn, te betaelen
[7] aen Sr Carel van der Wijen. Den Rijnschen zoek ik met om de
[8] gezonthejt, maer om de smaek, ende U.E. nevens gelijke vrienden[8]
[9] daer meê t' onthaelen. Dies zal wachten tot dat 'er ijets pujks komt;
[10] ende, daerentussen, op noch een half tiersken van de soort, die wij[10]
[11] nu drinken, ende, nae U.E. zeggen, te krijghen is. 'T welk[11]
[12] geschiedende, zullen 't dan voorts met een' halve aem Rijnschen[12]
[13] wel afzien. Daerentussen, dank hebbe s^r vander Kindert voor de[13]
[14] moejte: U.E. desgelijx; ook voor de eere der onweetenhejt, mij[14]
[15] toevertrouwt van U.E. noopende 't wijnproeven. Zoude mij
[16] daerop verhoovaerdighen, maer, (acharme!) heb 'er niet ejghens
[17] aen. Want de wijn geschonken ter begraffenis van mijn swaegher
[18] Kloeks kindt, was op geen eenen dagh te noemen met den
[19] kraemwijn, ende scheelde zoo veel als geboorte en doodt; gelijk
[20] 't betaemde; was ook te goedt om alzoo voor rujgh voêr ver-
[21] slonden te werden, ende daerom gespaert voor de lekkere tongen[21]
[22] der vandende vrouwen. Zaelighe bottighejt, die den Rijnschen[22]
[23] vanden Franschen niet onderschejden kan. De tijdingen, die U.E.
[24] schrijft, zijn zeker wenschelijk; moghten ze maer waer wezen.
[25] De loopmaeren lujden dat echter de Lujkenaers in beraedt stonden,[25]
[26] van eenighe schattingen in te rujmen aen den bisschop. Dit doet[26]
[27] mij duchten, dat zoo vrij niet en zijn, oft hun en sleept noch een[27]
[28] groot ejndt kettings aen 't been nae.

[29] Godt geeve een beter, ende alles, wat zaeligh is, aen U.E. en al haer[29]
[30] liefdoom, gelijk van heelen harte wenscht,[30]

[31] Monsr mon Frere,

* Origineel. UBA II C 13.40.

[32] U.E.

[33] Verplichte, dienstw^{ste} broeder

[34] P C Hóóft.

[33] Van den H.t. Mujden,

[34] 6 Julij. 1636.

Zakelijk overleg, vooral over de wijn.

Eindnoten:

2 *fret van fret:* rente op rente (WNT *fret (III)* 4677 rente).
3 *nae beloop des tijds:* naarmate er tijd verstreken is.
8 ende (om).
10 *ende* (wachten); *tiersken:* aam.
11 *ende* (die) (zeugma).
12 *voorts:* verder.
13 *'t afzien:* er komen, voldoende hebben.
14 *de eere der onweetenhejt* (variant van onwetendheid) Barlaeus heeft Hooft blijkbaar een onervaren wijnproever genoemd, wat hij zelf elders toestemt, en zich tot eer rekent.
21 *lekkere:* kieskeurige.
22 *vandende:* op kraamvisite komende (de zin zou ironisch bedoeld kunnen zijn, vgl. de volgende) (WNT *vanden* 436 bezoeken); *Zaelighe:* Onnozele (Mnl. Wdb. *salich* VII 101 5); *bottighejt:* botheid, o.a. van de Hollanders gezegd; misschien zinspeelt Hooft hierop in verband met de Duitse en Franse wijnen.
25 *echter:* kan zowel *wederom* als *evenwel* betekenen.
26 *in te rujmen:* toe te staan.
27 *dat* (zij).
29 *een beter:* iets beters (*beter* znw. WNT 2216 (B) 2).
30 *liefdoom* (WNT *liefdom*, alleen deze plaats): wie u lief zijn.

800 *Aen den Voorleezer Caspar Barlaeus.*[*]

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Nemmermeer heeft men veel, aen vrienden, welker geest binnen[2]
[3] 't lijf gebannen is, ende dikwijls met verbodt van de neuz eens daer
[4] bujten te steeken: maer bij tijde huns afwezens, niet met allen.[4]
[5] Uws gelijken, daerentegen (zoo z' 'er zijn) quetsen zij met[5]
[6] 's lichaems afweezighejt, zij zalven met vanding door ujtgezonden[6]
[7] geest; die geenszins, als de slek aen haer hoorentjen, oft de[7]
[8] schildtpad aen haer harnas; veel min, als de mossel in haer' schelp,
[9] vast is: maer meenighe heerlijke ujttoght doet, tot verquikking der[9]
[10] minzuchtighe zielen, die om zijn' schoonhejt quijnen. Jae die van[10]
[11] U.E. maekt ook andre gaende, om hunne wieken te proeven den[11]
[12] uwen nae te vlieghen, ende ons in deze eenzaeme vankenis te[12]
[13] bezoeken. Maer (acharme!) de mus, opgeblaezen van 't lof uwer[13]
[14] vejrsen, ende misschien om 'er haer' ooren, op 't beste van 't spel,
[15] te doen ujtschejden met zoo zoet een' mondt, heeft, eer de[15]
[16] gedichten der HH. Plemp en Vondel hier haevenen konden, haeren[16]
[17] staert gelicht, en haere minnaeres met ejndelooze treurlust
[18] gelaeden. Onujtschrijflijk is dat schrejen van heete traenen, dat[18]
[19] kermen, dat misbaer van de twee oudste mejskens:

20 Lamentis, gemituque, et foemineo ululatu[20]
Tecta fremunt, resonat magnis plangoribus aether:
Non aliter, quam si immissis ruat hostibus omnis
Carthago.

[24] Dank, eevenwel, hebbe 't geluk, hier voor, dat haere dus bijster[24]
[25] een' ontsteltenis toekomt, om dat zij van geen lastigher misquaem[25]
[26] weeten. Want meerder ramp (mijns ervaerens) wieght doorgaends
[27] den minder in slaep. Ik en melde dit niet, om U.E. pen tot meê-
[28] dooghen,

(quanquam, quis talia fando[29]
30 Myrmidonûm, Dolopûmve, aut diri miles Ulyssej,
Temperet a lachrymis?)

[32] oft tot den arbejdt van eenigh troostdicht te beweghen, dat quaelijk[32]
[33] laeten konde meer nae edik dan nae olij te smaeken. Alle beklagh[33]
[34] van rouw waer een wrijten in de wond:[34]

* adres *Voorleezer:* Professor.
* Minuut. UBA II C 11.498.

35 atque infandum renovare dolorem.[35]

[36] Liever (onbraek mij 't hart niet) zoud' ik het waeghen, met[36]
[37] U.E. te moeijen (schoot haer eens een bedorven ujrken over) dat[37]
[38] haer geliefde ijetwes t' ontfouwen van de vreughde, genooten in[38]

[39] dat edel gezelschap van de H.H. Wijtz, van Zujlekom, en andre,[39]
[40] overvlieghers, elken in 't zijne; ujtgezejdt de waerdt. Dat banket[40]
[41] (gebeurd' hem zulx) dard' aen dat van Plato niet wijken, maer
[42] zoude nevens het zelfste, handt aen handt, en met gelijke schreeden,[42]
[43] den wegh der onsterflijkhejt gaen op wandelen. Dan, 't waer te
[44] hoogh gezien, en te veel geverght. U.E. derhalven laete aen haer[44]
[45] doove oor [oor] hooren dit voorspel van te onbeschoft een'[45]
[46] vrijmoedigheit, dat gebaeijert wort van d'overmaetighe minne,[46]
[47] waermêe U.E. doorlughtigh vernuft mijn' harssen bevangen en[47]
[48] bedwelmt heeft.

[49] Improbe Amor, quid non mortalia pectora cogis?[49]

[50] Maer U.E., laest hier zijnde, zejde ons eenighe der hondsdaeghen[50]
[51] toe. Zoo haer dat deurgewaejt is, oft beloften niet binden, zij gunne[51]
[52] 't ons ujt genaede. Dit gebedt verstout zich eindtlijk met gevou-[52]
[53] wen' handen aen haere voeten te brengen,

[54] Mijn' Heere,

[55] Uwer E.

[56] Verplichte, toegedaenste dienaer

[57] P C Hóóft

[56] Van den Hujze te Mujden,

[57] den x^{en} in Hoojmaent, 1636.

Speelse, hyperbolisch geformuleerde gedachten over het wegvliegen van Susanna Bartolotti's mus.

Eindnoten:

2 *Nemmermeer:* Nóóit; *welker...steeken:* (vrij vertaald:) die gesloten zijn en dikwijls niet willen laten merken wat er in hen omgaat.
4 *maer...allen:* maar als ze afwezig zijn, (heeft men) helemaal niets (aan ze).
5 *zo z' 'er zijn:* als die bestaan; *quetsen zij:* als die kwetsen.
6 *vanding...geest:* bezoek van de geest die zij uitzenden.
7 (de geest) die niet (zoals slak, schildpad, mossel) binnen de stoffelijkheid van het lichaam (de schelp) gevangen blijft.
9 maar (dichtende) dikwijls luisterrijk opvaart.
10 *minzuchtighe:* naar schoonheid en verhevenheid (met Platonische minzucht) hunkerende; *zijn' schoonheit*, nl. van de geest; *quijnen om:* verteerd worden door verlangen naar; *die van...gaende:* uw geest bezielt ook andere geesten.

11 *proeven:* op de proef te stellen (tarten).
12 *deze eenzaeme vankenis:* het Muider slot.
13 *de mus:* Susanna had een tamme mus die haar navloog en kunstjes deed. Hooft (LSt. I 314, 315), Vondel (WB III 494), Plemp en Barlaeus (*Poëmata* II 331, door Vondel vertaald WB III 488-494) schreven er gedichten op, waarvan die van Hooft het befaamde voorbeeld Catullus verreweg het meest nabijkwamen. Cornelis Gijsbertus Plemp, 1574-1638, had in Frankrijk en Leiden rechten gestudeerd, oefende weinig of geen praktijk uit. Latijns dichter. Zeer bevriend met Vondel, op wiens bekering hij invloed had; *'t lof uwer vejrsen:* de lof in uw gedicht.
15 *ujtschejden met een zoete mondt:* ophouden als het feest het genoegen, nog niet verflauwt. De zin bevat het compliment, dat Barlaeus' verzen beter waren dan die van Plemp en Vondel.
16 *haevenen:* aanlanden.
18 *onujtschrijflijk:* niet te beschrijven.
20 *Lamentis etc.:*
Van al 't kermen, geweeklaag en 't vrouwlijke huilbui-uit klaatren
Snuiven de kamers, van 't luide misbaar weergalmen de luchten
Juist als wanneer door inlaat van vijanden omstort geheel het
Punische rijk.
Vergilius, *Aeneis* 4, 667-670.
24 *'t geluk:* Fortuna, het lot; *haere...toekomt:* haar (de twee meisjes) zo verbijsterende schok (vgl. *713* r. 11); *haere* niet in de spraakkunsten.
25 *toekomt:* voorvalt, komt; *lastigher misquaem:* drukkender leed: het wegvliegen wordt zo erg gevonden omdat ze niet weten wat echt verdriet is: dank zij het lot.
29 *quanquam etc.:* Hoewel: wie, als hij dat ophaalt, Welk Myrmidoon of Doloper zelfs, welk krijger van wreden Ulysses, Houdt dan zijn tranen in toom? Vergilius, *Aeneis* 2, 6-8, waar *quanquam* ontbreekt en voor *diri* staat *duri*, voor *Ulyssej Ulixi*.
32 *troostdicht:* dat zou dan Barlaeus' tweede gedicht geworden zijn.
33 *edik:* azijn.
34 *wrijten:* kerven.
35 *atque etc.:* onuitspreekbare droefheid vernieuwen. Vergilius, *Aeneis* 2, 3.
36 *onbraek...niet:* als ik de moed had.
37 *moeijen:* lastigvallen; *schoot enz.:* als u eens een verloren uurtje overschoot; *haer*, zie Mem. 1.
38 *ontfouwen:* vertellen.
39 *andre...waerdt:* anderen, die ieder op zijn terrein uitblinkers zijn, behalve de gastheer (Hooft).
40 *Dat...wijken:* Dat gastmaal (als 't hem (mij) te beurt mocht vallen) zou niet behoeven onder te doen voor dat van Plato, het Symposion.
42 *nevens het zelfste:* daarnaast.
44 *gezien:* gekeken, gemikt; *U.E. derhalven enz.:* Hooft doet het verzoek nog (voorspel) niet.
45 *te onbeschoft:* al te onbehouwen.
46 *gebaeijert (gebeierd) van:* met klokgelui verkondigd door.
47 *harssen:* hersenen, geest.
49 *Improbe etc.:*
Schaamtloze min, wat is er, dat niet g' aan het mensenhart opdwingt?
Vergilius, *Aeneis* 4, 412.
50 *hondsdaeghen:* de tijd dat Sirius, de hondsster, zichtbaar is van 19 juli tot 18 augustus, weken die vanouds doorgingen voor heet, droog en ongezond.
51 *deurgewaejt:* door 't hoofd gegaan.
52 *ujt genaede:* onverplicht. Hooft besluit met een sterk staaltje van het spel met overdreven formuleringen, waaraan deze brief rijk is.

801 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft*).

*

[1] Ob passerculi fugam, tantum tibi condoleo, Hoofdi praestantissime,
[2] quantum tu doles. Plorent et singultiant virgunculae, quibus
[3] copiosius est humidum, et minus firma ratio. Nos siccioris tempora-
[4] menti jacturam illam sine lachrymis et gemitu feremus. Maluit
[5] passerculus libero aëre frui, quam dominae suae esse illustre
[6] mancipium. Adeò eorum omnium, quae juris naturae sunt, etiam
[7] animalibus à ratione destitutis amor insedit. Est inter illa libertas,
[8] quam specioso carceri, et aulaeis tuis ferculisque praetulit generosa[8]
[9] avicula. Et forte, secundum Pythagoricam philosophiam, trans-
[10] migravit in passerculum hominis benè nati anima, quam puduit
[11] sartoriam addiscere. Verum, quid artifici isti fiet inter indoctos pas-
[12] serculos? an artes, quas didicit, dediscet desuetudine? an alios eandem
[13] artem docebit? prius arbitror. Gaudet interim passerculus, quod
[14] evaserit. Quae de Deorum convivio in memoriam revocas, revocabo
[15] ad animum. Rarus admodum est tot Doctorum in eodem convivio
[16] concursus. Wittios, Hugenios, Hoofdios, Vossios, Realios,
[17] Moririos accumbentes vidimus. Videbar mihi spectare mensam,
[18] qualis fuit, cum Laelii, Scipiones, Catones, Fannii, Scevolae[18]
[19] pranderent unà. Sed haec carmine exaggerari poterunt, à quo non
[20] est aliena hyperbole. Proxima hebdomade à lectionibus
[21] feriabimur. Quis enim latrante canicula loqui cupiat? Tunc, si[21]
[22] quod in caballos imperium habebit Bartelottus tuus, sinam me
[23] Muydam vehi, ut videam Satraparum dignissimum, matronarum
[24] humanissimam, virginum modestissimam. Vale Vir maxime, et
[25] salvere omnes jube, quarum aut maritus es aut pater. 13 Iul. 1636.

VERTALING

Om de vlucht van het musje lijd ik even sterk met u mede, voortreffelijke Hooft, als gij er onder lijdt. Laat wenen en snikken de maagdekens, bij wie het vochtgehalte hoger ligt en de rede minder ferm is, - wij met onze drogere samenstelling zullen dat verlies zonder tranen en gesteen verduren. Het musje heeft liever van de vrije lucht willen genieten dan de luisterrijke slaaf zijn van zijn meesteresse. Zo diep heeft de liefde tot al die dingen, die onder het natuurrecht vallen, zich genesteld zelfs in levende zielen van rede verstoken. Daar bevindt zich onder die dingen de vrijheid, welke het boven den oogverblindenden kerker, boven uw draperieën en schotels verkozen heeft, het edel vogelijn. En misschien is, naar Pythagoras' wijs-

* C. Barlaei Epist. n° 333.

gerige doctrine, in het musje verhuisd de ziel van een mens van goede geboorte, welke zich schaamde, verstellersknecht te zijn. Maar, wat zal er van dien ambachtsman van u toch worden te midden van ongeschoolde musjes? Zal hij de vaardigheden, die hij heeft geleerd, afleren door ontwenning? Of in diezelfde vaardigheid ook andren onderrichten? Het eerste, acht ik. Intussen is ons musje in de wolken, dat hij is ontsnapt.

Wat ge mij over het symposium der Goden in het geheugen terugroept, zal ik terug gaan roepen in de geestesaandacht. In hoge mate zeldzaam is de ontmoeting van zovele Mannen van wetenschap aan denzelfden maaltijd. De De Witten, Huygensen, de Hoofden, Vossii, Reaels en Moreri's hebben wij aan tafel gezien: het was mij, alsof ik een tafel aanschouwde, gelijk ze er was, toen de Laelii, de Scipionen, de Cato's, Fannii en Scaevola's gezamenlijk den maaltijd gebruikten. Maar deze dingen zullen vergroot in een gedicht naar voren kunnen worden gebracht, waaraan de hyperbool niet vreemd is. Komende week zullen we vacantie hebben van college geven. Wie immers zou, wanneer de Hondsster blaft, te spreken begeren? Dan zal ik, indien uw Bartolotti over rossinanten enig gezag zal doen gelden, mij naar Muiden laten rijden om op te zoeken den waardsten der Drosten, de vriendelijkste van de gezeten Vrouwen, de zedigste der maagden. Vaarwel, Man van betekenis, en doe haar allen mijn groeten, van wie ge hetzij echtvriend zijt of vader.

13 juli 1636.

11. sartoriam addiscere. Dit slaat op Hooft's tweede gedichtje op de mus: *T'Zaemenspraek tussen Oreade en de musch* (LSt.I 315). De mus helpt Oreade (Susanna) bij haar naaiwerk, door gevallen spelden te apporteren en de naald te grijpen en door te halen zodra de punt ervan zichtbaar wordt. Vs. 4-10: ‘Niet een speltje word ik quijt/Oft ghij vischt het ujt den zande,/Ende brengt het mij ten hande./Naej ik; nemmermeer en faelt/Ghij te passen op de naeldt./Haer, zoo ras zij ujtkijkt, trek je/Nae je, met uw naejend bekje.’

Eindnoten:

8 *carceri:* het Muiderslot.
18 Cicero, *De amicitia* 69.
21 *latrante canicula:* tijdens de hondsdagen (dus in de vakantie).

802 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
Cito
Cito
Loont

[1] Monsr mon Frere,

[2] 'T is waer dat het weder de pijpen stelt. Maer pijpestellers zijn[2]
[3] gemeinlijk ongestaedigh. Ende oft het hardnekkigh bleeve; de
[4] karrossen passen daer niet op, oft passen 'er op. Altijds een getente[4]
[5] schujt met 2 oft 3 paer riemen zouw haest, over Weesp,[5]
[6] herwaerts vlieghen. Dies benieuwt mij, dat U.E. zoo ras het[6]
[7] vaentjen leggen laet. Aj lieve vervat de zaek: 't waer zonde dat ze[7]
[8] niet voortging. Deze roode avondtstondt belooft ook eenen
[9] schoonen morghen. Ende zoo 't op Zaeterdagh niet vallen kan;
[10] 't zij dan op Zondagh oft Maendagh. 'T zouw mij eeuwelijk
[11] wroeghen, het zoo quaelijk gemaekt te hebben met den Heere van[11]
[12] Zujlekom, dat zijn' Ed. gestr. niet te verbidden waer tot een
[13] etmael ongemax om ons en deze plaets te vereeren, met al
[14] 't gezelschap, dat haer gelieven zal mede te lejden. U.E. legge alle[14]
[15] haere konsten, beweeghredenen, en welspreekenthejt te kost,
[16] nevens mijn' dienstighe bede, om dit te verwerven. Dat de
[17] H. Reael mangelt, moejt mij: maer hoope dat d'andre zullen hun[17]
[18] woordt staen. 'T en zij dat U.E. dit werk weet door te drijven, zij
[19] maeke vrij rekening, dat haere behendighejt en belejkunde bij ons
[20] afstaen zal. Mê vrouw aen boordt te leggen, ende haeren broeder,[20]
[21] die mede hartlijk welkoom zijn zal, te hulpe te neemen, zal
[22] moghelijk groote baete doen, door 't geloof dat ik op haere edel-[22]
[23] moedighe goedthartighejt stel. Derhalven wil op hoope leeven, tot
[24] naeder antwoordt van U.E. 't welk bij den veerman, oft (is 't
[25] noodigh) bij afgezonden bode t' mijnen koste kan afgevejrdight
[26] werden.

[27] Den wijn hebben wij ontfangen. Zullen ons door 't staertjen
[28] redden, om 't vat over te zejnden, en nieuwe kosten te spaeren.
[29] Dank hebbe U.E. voor 't bezorghen van mijns swaeghers zaek:[29]
[30] ook voor de verklaering van den kardinael Infant. Hier hebben wij[30]
[31] verbodt, ujt naem des Raeds van Staete, van volk te laeten werven,
[32] door den kornel Lojzon, ten behoeve des Franschen koninx.

* Origineel. UBA II C 13.39.

[33] Wat magh dit te zeggen zijn, dat men zijner M^{t} wejghert 1000 man'[33]
[34] te lichten tot aengroeij haerder Duitsche benden? De rede wort
[35] versweghen. Kan U.E. 't oogh in 't geheim krijghen, 't zal mij
[36] lusten aen een' kant te lekken. Godt behoede U.E. en alle de haeren[36]
[37] in genaede, ende in haere beste gunste, (gelijk ook de Heer van
[38] Zujlekom gebeden zij)

[39] Monsr mon Frere,

[40] U.E.

[41] Verplichten, dienstw^{en} broeder

[42] P C Hóóft.

[41] Ter vlucht, van den H.t.

[42] Mujden, 17 Julij. 1636.

Ondanks het slechte weer probeert Hooft het voorgenomen vriendenbezoek, waarbij Huygens en Susanna, door te zetten. - Nieuws van den dag.

Eindnoten:

2 *de pijpen stellen:* de orgelpijpen stemmen, dus fig. de toon aangeven, de baas spelen. Volgens WNT *pijp* 1700 maakt dit stemmen zo'n afschuwelijk geluid, dat de fig. betekenis ook is: razen, tieren, en daarvandaan ook: de baas spelen; *Maer...ongestaedigh:* de herinnering aan de lett. bet. schijnt losgelaten te zijn: strenge meesters regeren niet lang.
4 *de karossen...er op:* de koetsen geven er niet om (WNT *passen* 702 f); *passen 'er op:* horen erbij, zijn erop ingericht (ald. 705 2); *Altijds:* In allen gevalle (WNT *altijd* 304 II 1); *getente:* overdekte.
5 *haest:* snel.
6 *benieuwt mij:* verbaast mij; *het vaentjen leggen laet:* de moed opgeeft.
7 *vervatten:* hervatten, nogeens bekijken, overwegen.
11 *wroeghen:* berouwen.
14 *mede te lejden:* mee te brengen.
17 *hun woordt staen:* hun belofte houden.
20 *afstaen:* lager geschat worden; *Mêvrouw:* Susanna Huygens-van Baerle; *aen boordt leggen:* aanklampen (niet expliciet in deze fig. bet. in WNT); *haeren broeder:* Jan van Baerle Jzn, vgl. *204*.
22 *geloof stel:* krediet geef.
29 *'t bezorghen...zaek:* de arrestatie van Carel Hellemans.
30 *de verklaering van de kardinael Infant:* niet gevonden.
33 *man':* de apostrof duidt het meervoud aan.
36 *aen...lekken:* mee te snoepen.

803 *Aen den Ridder Hujghens.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Zijn die overaerdighe vejrsen Uwer Ed. gestr. ingeblaezen van dien[2]
[3] westen windt; gezeghende Zephyr: ik houd' hem voor den alder-[3]
[4] braefsten stooker om Pöeetsche geesten te heeten. Oft weet[4]
[5] U.Ed.gestr. zoo lekker een' hartlaeffenis ujt het Y- en Zujderzee-
[6] vocht te pujren; 't vlugge paerdt, daer men zoo veel af tujrelujrt,[6]
[7] magh zijn' wieken wel hangen laeten, en zijn' kraemerij opbreeken.[7]
[8] Zot en niet zat zou men zich zujpen in dat bekoorlijk nat. Wat[8]
[9] Engelsman was 't ook, immers een koninx broeder, die ujt[9]
[10] veelerleij weghen nae d'andre wereldt, de malvazejpijp voor de[10]
[11] keur nam? Hadd' hem zulk zap moghen gebeuren, ik zorgh van[11]
[12] zijnent weghe (dun van tong is dat volk) dat hij vujrigher om een'[12]
[13] lange doodt, dan om een lang leven zouw gebeden hebben. Oft 'er
[14] de Heer Barlaeus gelijke smaek ujt kaeuwen zal; daer slae ik twijfel[14]
[15] aen, om dat U.Ed.gestr. zijner E. zoo op de teen treedt. Doch[15]
[16] 't quaedtst, dat 'er af koomen kan, legg' ik eenen jamber- oft[16]
[17] jammerzang te zijn; die al meê zijn' geur heeft. T'mijnent is[17]
[18] 't droogh werk: behalven dat mijn zoon schijnt eenighe kitteling[18]
[19] van dichten in 't hooft te krijghen. Te middagh sprak men van zijn'
[20] zuster een' masker te doen draeghen om wit te gaêren. Dan (zejd'[20]
[21] hij) zouw ze swarter dan nu zijn. Ik kon hem geen ongelijk geeven,
[22] ende teekende die kaets; als U.Ed.gestr. zien kan. De stof heeft hij[22]
[23] verschaft: 't maxel is mijn: plat genoegh zeker: dan altoos een[23]
[24] vernieuwing. En de menschen zijn 'er zoo aen, dat hun vaeken bet[24]
[25] lust, beter om argher te wisselen dan zich gestaedelijk aen 't beste te[25]
[26] houden. 'T zal ten minsten dienen om de tijdt te lengen, die[26]
[27] Uwer Ed. gestr. doorgaends te kort valt. Zoo deed z' ook mij, in[27]
[28] 't bijwezen Uwer Ed.gestr. de ooren der welke, zonder dat,[28]
[29] aenstendigher van mij, (ducht' ik) zouden gepijnight geweest zijn,
[30] ter gunste van mijnen swaegher Karel Hellemans. De zaek is[30]
[31] Uwer Ed.gestr. bekent, ende zal haer, (vertrouw 'ik) en mijnen
[32] heere haeren broeder den geheimschrijver van Staete, ter harte[32]
[33] gaen: gelijk van harte bidt, met ootmoedighe gebiedenis aen bejde,[33]
[34] samt aen MêVrouw van Zujlekom, nevens welhooghe
[35] dankzegging voor de eere van haer bezoek,[35]

[36] Mijn' Heere,

* Minuut. UBA II C 11.499. Afschr. CLXXIIa[b] 121.
T. zie voor de open variant in r. 13 de commentaar.

[37] Uwer Ed. gestr.

[38] Onderdaenste, toegedaenste

[38] Van den Hujze te Mujden,

[39] dienaer

[40] P C Hóóft.

[39] den 25^{en} in Hoojmaent.

[40] 1636.

Joffrouw Lijsbeth lapt haer' kaeken[42]
Met fluweel, oft wat satijns.
'T aenzight, om aen wit te raeken,[44]
Krijght tot korst een' swarte grijns.
Slaet ze niet te deghe mis?[46]
Bleeken wil z', en gaet het maeken
Brujner dan 't van zellef is.[48]

Eindnoten:

2 *zijn...windt:* Als die...; *overaerdighe:* zeer treffende, uitstekende.
3 *gezeghende Zephyr:* gezegend zij de zefier; *aller-braefsten:* allerflinkste.
4 *stooker:* bries; *heeten:* verhitten, warm maken; *Oft...puiren:* Of als gij...
6 *'t...paerdt:* dan mag het vliegende paard (Pegasus); *tujrelujrt:* deunt; vgl. Franck-van Wijk *tureluur:* als vogelnaam onomatop. en in de beteekenis ‘deun’ (nu verouderd) uit Fr. turelure ‘id’ (onomatop.).
7 *kraemerij:* rommel, boeltje (WNT *kramerij (I)* 84). Dus: zijn hele boeltje wel opbreken, inclusief de paardehoefbron.
8 *Wat...ook:* Welke Engelsman was het toch (ook weer).
9 *immers...broeder:* in elk geval een koningsbroeder: Clarence, broer van Eduard IV (1442-1483).
10 *malvazejpijp:* het malvezijvat (malvazej, soort zuidelijke, meestal zoete wijn (WNT *malvezij* 161); *pijp:* langwerpig vat voor wijn en vroeger ook voor andere vloeistoffen en goederen (WNT *pijp* 1717); *voor de keur nam:* verkoos (WNT *keur (I)* 2622 *keur nemen:* kiezen). Over de rol van de malvezij bij Clarence's vermoording ‘various rumours were abroad’ (Dict. of Nat. Biogr. XLV, 407). B.v. in Shakespeare's *King Richard III*, I, 4 kiest Clarence niet.
11 *zap:* vocht; *zorgh...weghe:* vrees voor hem, wat hem betreft.
12 *dun...volk:* het is een volk van fijnproevers; *dun:* fijn, fijnbewerktuigd (WNT *dun* 2655); *een...doodt:* een langdurige dood; de man zocht naar de beste weg naar de andere wereld = manier van doodgaan. Dat die maar lang mag duren onder het genot van dit *zap* (Huygens' gedichten). Daar is het eeuwig leven niets bij. (De open variant die Brandt interlineair boven *'t eeuwigh* aanbracht: *een langh*, is typerend. De dominee verzacht de wat oneerbiedig, onchristelijk aandoende uiting van Hooft.).
N.B. Er zijn hier twee opvattingen in 't spel. Van Vloten en dr. Zwaan vatten het interlineaire ‘een langh’ op als een emendatie van Brandt; v. Papenbroek ziet er Hooft's hand in, want hij keurt Brandt's lezing ‘een langh’, door Huydecoper gevolgd, in zijn beide lijsten van drukfeilen niet af. Dit zou hij evenals in ontelbare andere gevallen wel gedaan hebben, als hij met een emendatie van Brandt te doen meende te hebben. Ik kan er Brandt's hand niet in zien en sluit mij bij v. Papenbroek aan: Hooft zelf heeft de interlineaire verandering aangebracht. Waarom de eerste lezing niet doorgehaald werd, blijft in beide opvattingen onverklaard. v.T.
14 *Barlaeus:* Door Huygens in een gedicht bespot om zijn ‘watervrees’; zie W. III, 5 *In Barlaeum*, dat de serie speelse gedichtjes over dit onderwerp opent; *gelijke...zal:* ze ook zo lekker zal vinden.
15 *op...treedt:* te pakken neemt (*teen* verouderd mv.).

16 *legg' ik:* verwacht ik, onderstel ik (WNT *leggen* 1436) met acc. c. inf.; *jamber-...jammerzang:* (woordspel) Barlaeus dicht in jamben en zal zich beklagen over Huygens' hoon. Hooft speelt met *jammerzang* = klaagzang, tevens zang in jamben, waarvoor hij gebruik maakt van de vorm *jamber* naast *jammer*, die hij blijkbaar kent. Vgl. Mnl. Wdb. in voce *jamer, jammer, jamber*.

17 *al meê:* ook al (*al* versterkend bijw.); *T' mijnent...werk:* Bij mij is het 'een droge boel', passend in het beeld van *bekoorlijk nat* enz. voor Huygens, poëzie (misschien *werk* hier = afval van vlas' hennep, bij hekelen, dat zeer droog was, vgl. *zo droog als werk* (WNT *droog* 3431).)

18 *kitteling...dichten:* prikkel tot dichten.

20 *om...gaeren:* om blanker te worden, tegen het bruin worden; Dan...zijn (Er is in Hooft's gedichtje sprake van een zwart masker van fluweel of satijn).

22 *teekende...kan:* nam daar goede nota van zoals u zien kunt, nl. aan het bijgaande gedichtje (LSt. I, 316). WNT *kaats* 762-763: eigenlijk de plaats waar de bal terecht is gekomen en blijft liggen, met een teken aangeven.

23 *maxel:* vorm, uitdrukking; *plat...zeker:* ongetwijfeld alledaags genoeg, zeer alledaags; *dan...vernieuwing:* maar in elk geval eens iets anders, een afwisseling.

24 *de menschen...aen:* het is zo met de mensen gesteld; *vaeken:* vaak; *bet lust:* meer lust, behaagt.

25 *argher:* slechter (dezelfde gedachte in *412*, r. 8).

26 *om...lengen:* om u te vervelen, de tijd lang te doen vallen (vgl. de tijd korten). Niet in WNT in deze bet.

27 *Zoo...mij:* Mij viel hij ook te kort; *in...gestr.:* toen u er was (in Muiden op de 19e).

28 *de...zijn:* (met opheffing van de rel. aansl.) anders zouden uw oren hardnekkiger (met meer aandrang) door mij gekweld zijn, vrees ik (U.W. *aenstendigh* - aanhoudend, dringend, WNT I Suppl. dringend).

30 *mijnen...Hellemans*, vgl. o.a. *809*.

32 *den...Staete:* de secretaris van de Raad van State (Maurits Huygens).

33 *met...beide:* terwijl ik mij nederig in uw beider gunst aanbeveel.

35 *nevens...:* en met...; *welhooghe...bezoek:* zeer bijzondere dank voor de eer van haar bezoek (WNT *hoog (II)* 1012).

42 *lapt...kaeken:* behangt haar gezicht met fluweel of een stuk satijn. Vgl. Bijlage *810*.

44 *'T aenzight enz.:* Haar gezicht krijgt, om blanker te worden, als korst (bedekking) een zwart masker.

46 *Slaet...mis?:* Doet ze niet helemaal verkeerd?

48 *Brujner:* Zwarter, Donkerder.

804 *Aen de H.H. van de Rek^e der Graeflijkhejdt,*

*

[1] Zeind' ik den overslagh van de kosten der vertimmeringe,[1]
[2] verejst in dezen jaere. Van den H.t. Mujden, 25 Julij. 1636.

Eindnoten:

1 *overslagh:* raming.

* G. UBA II C 11.501. Afschr. UBL. Pap. 13.

805 *A Monsieur Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muyden 1636 25 Julj beant*w* 29 ditto)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Overaerdigh zijn de Latijnsche dichten van den Ridder Hujghens.[2]
[3] Onze wijn, hoewel goedt, is zoo rijzende op de tong niet, als die[3]
[4] in de ooren. Ik antwoordde zijner Ed.gestr. maer in 't rijmeloos.
[5] Want het is met mij een' doô stroom van vejrsen. Doch zejnd' 'er[5]
[6] 6 oft 7 bij, welker stofvinding mijnen zoone toekomt, mij alleen[6]
[7] 't maxel. Mij zal vrundschap geschieden, dat U.E. den H. Vossius
[8] eens vraeghe nae den naem des geenen, die de verdaedighing des[8]
[9] Prinsen in schrift ujtgebrejdt heeft. Ik meine ujt zijn' E verstaen
[10] [+] te hebben dat het 's Prinsen hofpreeker geweest is: ende waende[10]
[11] te vooren dat het ujt Aldegondes kooker gekoomen was. Maer zijn'
[12] [+] E. zejde mij, dat Aldegonde te dier tijdt zich in Duitslandt vondt
[13] (om wat boodschap wist' ik gaerne) ende keerende van daer, oft
[14] hoorende van dit werk voor zijn wederkeeren, zoude gezejdt
[15] hebben: 'Nu is de Prins een doodt man.' U.E. zoekt dank te geeven
[16] voor de siere van alhier, maer moet zelve dank hebben. Mij zal
[17] benieuwen oft de Schijnhejligh in dat harde weder, op het[17]
[18] t'hujswaertskeeren zoo smeerigh heeft kunnen kallen als op 't her-[18]
[19] waerts koomen, dan oft 'er toen geen' ooren voor hem waeren.
[20] Mijne dienstighe gebiedenissen gelieve teffens t' ontfangen voor de
[21] Heeren professooren, ende voor U.E. en Joffr^e^ zuster, die Godt in
[22] genaede, met alle de haere, behoede, nae wensch,

[23] Monsr mon Frere, van

[24] U.E.

[25] Verplichten, dienstw^sten^

[26] broeder

[27] P C Hóóft.

[25] Ter vlucht, van den

[+]Monsr de Vilers

[+]Aldegonde, naer Duijtslant aen den Keijzer, ter zaeke des landts, afgesonden bij de Heeren Staeten. De Heer Grotius, hadde dit ook aende Heer Vossius, gezeijt.

* Origineel. UBA II C 13.38.
T. De hand die het marginale geschreven heeft is niet herkend.

[26] Hujze te Mujden,

[27] 25 Julij. 1636.

[29] Daer t' Amsterdam zijn goede tijdingen, zoo S^{r} van der Wijen mij
[30] schrijft, maer zonder wissen bode. Hoort U.E. ijets, zij gunne 't ons:[30]
[31] ende met eenen hoe de Vriezen zich aenschikken, oft wat, andre[31]

[32] schuldenaers schijnen bij der handt te zullen neemen, om aen[32]
[33] 't hunne te raeken.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *dichten: Hydrophobia Barlaei*, vgl. *803*.
3 *rijzende...ooren:* WNT noemt *rijzend (I)* 463 een verbastering van *rijnschend*, d.i. een rinse smaak hebbende. Kil.: *rijnschende smaeck:* sapor acidulus qualis est vini Rhenani. Dit verband bestond blijkens de context voor Hooft nog. De verzen klinken dus in de oren (waarbij misschien de bet. *verheven*, WNT *rijzend (II)* 463 meeklinkt) even pittig als rijnwijn op de tong smaakt.
5 *een doô stroom:* stilstand.
6 *welker...toekomt*, vgl. *803*.
8 de Apologie waarmee Willem I de banvloek van Philips II beantwoordde; het is nog steeds niet zeker wie van de twee door Hooft genoemden de Apologie geschreven heeft.
10 *de hofpreeker:* Pierre l'Oyseleur dit de Villiers, 1530-1590.
17 of dit de *Ipocrito* van Aretino was of de vertaling van Hooft-Bredero, blijkt niet.
18 *zoo...kallen:* zo vleiend heeft kunnen kletsen: hij was blijkbaar voorgelezen, maar het weer was tijdens de terugreis slechter geworden.
30 *zonder wissen bode:* zonder dat de bron bekend is.
31 *de Vriezen:* Friesland, vgl. *722*.
32 *schuldenaers:* schuldeisers, nl. zij die ook geld van Friesland te vorderen hebben.

806 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baek:* 1636 beant*w* 17 Julj)

[1] Monsr et Frere,

[2] Wat Monsr et Frere Bartelottj mij schrijft, kan U.E. zien ujt den
[3] nevensgaenden; ik geene zeekerhejt, nocht van dagh, nocht van[3]
[4] stonde, wanneer wij de Heeren verwachten zullen. Wij dienen
[5] nochtans wis te gaen. Derhalven gelieve U.E. met zijn' E. ende den[5]
[6] Heere van Zujlekom, samt d'andre Heeren, te weeten Reael en de
[7] Professoren te handelen, om klaer beschejdt, ende mij, bij brenger[7]
[8] dezes, die daer nae toeven zal, te verstendighen, tegens wat middagh[8]
[9] oft avondt het gezelschap hier zal zijn, ende hoe sterk. Want zoo
[10] de zusters van mijn' heere Hujghens, met haere Ed. mannen ons de[10]
[11] eere gunnen van daeronder te zijn, zullen hartelijk welkoom wezen.
[12] 'S middaghs hier te eeten, ende noch voor den avondt de nieuwe[12]
[13] landen te bezightighen, waer een' ijdele aenslagh. Zoo 't hunne[13]
[14] E.E. gelieft hier te vernachten; dat 's een ander, ende zullen daer[14]
[15] raedt toe schaffen, mits verkundschapt zijnde. Dat doch de wijn[15]
[16] niet en faele op morghen hier te zijn. U.E. hebbe hiermede mijne[16]
[17] dienstighe groete en gebiedenis, met verzoek om dezelve te doen
[18] aen alle de Heeren, ende blijve den Almoghenden bevolen,

[19] Monsr mon frere, van

[20] U.E.

[21] Verplichten, dienstw^sten broeder

[22] P C Hóóft.

[21] In haeste, van den Hujze te
[22] Mujden, 26 Julij. 1636.

[24] 't Moght' koomen, dat met dit weder de draejboom bij Amsterdam[24]
[25] geslooten wierde: in welken gevalle ik mejne dat de H. Burger-
[26] meester Bikker, als Ambachtsheer van stads weghe U.E.E. dien
[27] wel zal doen openen.

Uitnodiging.

* Origineel. UBA II C 13.37.

Eindnoten:

3 *ik* (kan) *geene zeekerhejt* (zien).
5 *wis gaen:* zeker zijn; *zijn' E.:* Bartolotti.
7 *handelen:* onderhandelen, overleggen.
8 *die...zal:* die daarop wachten zal.
10 *de zusters:* Geertruid, getr. met Philips Doublet, ontvanger-gen. van de Unie, en Constantia, getr. met David le Leu de Wilhem, raad en rekenmeester van de Prins.
12 *de nieuwe landen:* 's-Graveland.
13 *een' ydele aenslagh:* een vergeefse onderneming (WNT *aanslag* I 315 2 b).
14 *dat 's een ander:* dat is iets anders.
15 *mits...zijnde:* mits wij bericht hebben.
16 *faele:* verzuime.
24 *draejboom:* afsluitboom die op een bepaald uur 's avonds gesloten werd; Hooft bedoelt er een die niet in de stad maar in de ambachtsheerlijkheid Amstelveen lag, want Andries Bicker was sedert 1624 stadsambachtsheer van dat gebied. Hij was blijkbaar bij het gezelschap vanwege zijn deelname in de verkaveling van 's-Graveland. - Amsterdam bezat verschillende ambachtsheerlijkheden in zijn naaste omgeving: Sloten, Amstelveen, later Ouderamstel, Diemen enz.

807 *Aen Monsieur, Monsieur Joost Baek, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* muyden 31 Julij 1636 beant*w* 8 Aug^t^)
Hierbij een leedigh vat, oft tiersken

Loont.

[1] Monsieur mon Frere,

[2] Dat de koopman eenen goeden Pöeet aen U.E. bedorven heeft,
[3] zeggen U.E. rijmelooze gedichten. 'T is echter rujm zoo lijdelijk,[3]
[4] bij oft de Pöeet den koopman bedorven hadde, om zijn' dochters,[4]
[5] in plaets van veldthoenderen, met malse (zoo geen' malle) woorden
[6] te aezen, gelijk men van Maegherheintjen zejdt, die zijn' verkens[6]
[7] met een praetjen hieldt ende om haer, in plaets van goude- en zijde[7]
[8] laeken, met keurssen van lauwer en klimop te doen pronken. Want,
[9] zeker, in zulk een' wejde zoud' ik haer lankzaem leggen zoo vet te[9]
[10] werden, als men ze in Italien wenscht; ende wat groens moest'haer[10]
[11] lusten, hadden zij liever met dat dorbaer tujgh, dan met satijn en[11]
[12] fluweel voor den dagh te koomen. Derhalven magh U.E. wel[12]
[13] zeggen dat de Schijnheiligh zijn weetjen weet.[13]

[14] Hier bij keert het boekjen van den Heere Vossius, die des dank
[15] hebben moet, en grooter hebben zal, zoo 't zijner E gelieft, nevens
[16] U.E. over acht daeghen, onze prujmboomen te koomen helpen
[17] verlichten van den last die der twee heeft doen scheuren. Wij
[18] zouden 'er etlijke te lijf slaen, ende midlerwijle twee vlieghen met[18]
[19] een' lap; gaende teffens te gast op onze gasten, die zoo lekker, en[19]
[20] daerenboven gezondt voor de ooren zijn. Maer het diende te
[21] geschieden zonder 't voorigh jaghten nae huis, ende met voordacht[21]
[22] om een donkertjen twee oft drie over, en ons beschejdelijk dronken[22]
[23] te zujpen, aen de smaeklijke most, die dien Socrates ujt den mondt[23]
[24] vloejt. Als mij dat gebeuren magh, denk ik om den Griekschen kok,
[25] die zich roemde, dat hij met de pujre geur zijner gerechten de
[26] lujden bij de neuz boejde, als zij voorbij zijn' winkel gingen: ende[26]
[27] zouw lichtlijk zeggen, met den Florentijn van d'Academij der[27]
[28] bujlkist, die een verken aen de zeunij voor zijn blaezoen voerde;[28]

Ambrosia e Nettar non invidio a Giove.

* Origineel. UBA II C 13.36.
T. Onder het postscriptum het vers als onder *803*, met komma's achter *krijght', korst, Brujner*.
Dat. 1631 is een verschrijving van Hooft.

30 ‘K benij Juppijn Ambrosi’ en Nectar niet.

[31] Belangende den wijn; ik heb hem (mijns weetens) niet gelaekt bij
[32] U.E.: bekenne eevenwel, dat mijn swaegher Cloek den staert voor[32]
[33] 't volle vat verkoor. Dit is (zal U.E. zeggen) met den staert steeken.[33]
[34] Zeker met dien niet: hij is ujt: ende de ton gaet hiernevens, om,
[35] met wat beters daerin, t' onzen hujze bestelt te werden, zoo U.E.[35]
[36] bezigheit toelaet op deeze kraemerij te letten. Maer U.E. heushejt[36]
[37] is zoo kraftigh, dat zij raedt weeten zal om zoo een lapken ujt
[38] haeren dieren tijdt te scheuren. In toeverlaet te dien, gebieden wij[38]
[39] ons wederom dienstelijk t'uwer E. die nevens Joffr[e] zuster en alle de
[40] haeren den Algoeden bevolen zij, ende hartgrondtlijk gegroet,

[41] Monsr mon Frere, van

[42] U.E.

[43] Verplichten, dienstw[en] broeder,

[44] P C Hóóft.

[43] Van den Hujze te Mujden,

[44] 31 Julij. 1631.

[45] Mijn zoon, schijnende eenighe ritseling van Pöeetsche grilligheit[45]
[46] te verneemen, zejde laestmaels, over taefel, als men sprak van zijn
[47] zuster een' masker te doen draeghen, om wit te gaedren, dat zij
[48] dan swarter dan nu zijn zouw. Welke stof van hem ontfangen, ik
[49] tot het onderstaende maxel gebraght heb, ende gezonden aen den
[50] Ridder Hujghens, tot lenging van den tijdt, die zijner Ed. gestr.[50]
[51] staêgh te kort valt. Het zal U.E. eevenalleens moghen dienen.[51]

Scherts over de koopman die in Baak de dichter bedorven zou hebben. - Uitnodiging aan Vossius en Baak met scherts over het geestelijke voedsel dat Vossius tegenover de pruimen weet te stellen. - De wijn. - Het versje over Arnout's grapje, vgl. *803*.

Eindnoten:

3 *rijmelooze gedichten:* goed geschreven brieven; *rujm zoo lijdelijk:* wel zo duldbaar (met verwerping van WNT *lijdelijk* 2199 4 (deze en één andere plaats): mogelijk).
4 *bij oft:* vergeleken met dat (de dichter het van de koopman gewonnen had); *om...aezen:* zodat die zijn dochters in plaats van patrijzen, mooie woorden te eten gaf.
6 *Maegherheintjen:* blijkbaar niet Magere Hein. de dood, maar een gierigaard, zoals er meer in de Amsterdamse traditie leefden (prototypen van de vrekken in de blijspelen, naast de klassieke voorbeelden.)
7 *hieldt:* onderhield; *ende om...pronken:* en zodat hij ze in lauwer en klimop laat pronken in plaats van in goud- en zijdelaken.

9 *in zulk een wejde:* bij zulke kost; *leggen:* onderstellen; *zo vet als men ze in Italien wenscht:* zo (weinig) gevuld als aan het Italiaanse renaissance-ideaal voldoet.
10 *wat groens...lusten:* in wat voor groente moesten zij geen lust hebben.
11 *hadden...koomen:* als zij liever met dat aan verdorren onderhevige goed, dan met satijn en fluweel voor den dag komen; *dorbaar:* niet in WNT. Of het is een zelfgemaakte contrastanalogie met vruchtbaar, of: wat bestemd is om te verdorren.
12 *Derhalven:* de causale bet. is hier even zwak als op de plaats uit Cats die het WNT geeft (*derhalve* 2426 2); men zou hier eerder iets verwachten als *Nou!* - vgl. in modern Nederlands *Dus*...zonder dat er een gevolgtrekking volgt.
13 *Schijnheiligh* (vgl. vVl. III, 398) Hooft's bewerking van Aretino's *Ipocrito*. Schijnheiligh geeft daar een opsomming van mogelijke schoonzoons en zegt over de dichter: 'De pöeet soud u leggen breecken 't hooft met de maet en de fransche sneê, en leeren al 't gezin kallen, oft uw hujs een tooren van Babilonien waer enz. enz.' vgl. de inzet van deze tirade met discussie tussen Huygens en Hooft dl. I, 857 v.
18 *etlijke te lijf slaen:* vele opeten; twee vlieghen met een' lap (= klap) slaen.
19 *gaende...zijn:* daar wij bovendien van onze gasten genieten, die zulke aangename en tevens nuttige, degelijke gesprekken voeren.
21 *voorigh:* zoals onlangs; *met voordacht:* met het plan.
22 *een donkertje over:* een nachtje overblijven; *beschejdelijk:* terdege, kennelijk.
23 *zujpen:* drinken (zonder ruwe bijklank); *most:* druivesap, dat nog niet gegist is (dus in het beeld: kersvers, spontaan); *dien Socrates:* Vossius.
26 misschien bedoelt Hooft de novelle over de Saraceense kok in Alexandrië, die naar buiten komt als iemand voor zijn deur een broodje eet, en betaling voor de geur als beleg eist; de rechter laat twee geldstukken rinkelen en acht dit geluid een voldoende betaling voor de kok.
27 de Accademia della crusca werd in 1582 te Florence gesticht; in 1589 werd onder invloed van Leonardo Salviati het doel nauwkeuriger bepaald als het vaststellen van de zuiverheid van de Italiaanse taal, door het *volgare*, dat uitsluitend de taal van Bembo, Petrarca en Boccaccio aanvaardde, met uitgekozen Florentijnse (Toscaanse) woorden te verrijken (woordenboek onder red. van Bastiano de' Rossi bewerkt van 1589 tot 1612, daarna, tot heden toe, herhaaldelijk herzien. De Accademia stond tegenover Tasso, omdat die niet exclusief Toscaans schreef.) Ieder lid had een academienaam, een eigen devies en blazoen. Hooft beschrijft dat van Giov. Simone Tornabuoni alias Intriso (d.i. *deeg* of *gekneed*) die actief deelnam aan de eerste uitgave van het woordenboek. (Medeged. door prof. dr. Bruno Migliorini, de in 1975 overleden voorzitter van de Accademia della Crusca, aan dr. Musarra). Het devies is de 2^{e} regel van Petrarca's sonnet 'Pasco la mente d'un sí nobil cibo' (ed. Neri Son. CXCIII).
28 *zeunij:* trog (Kil.); *voor:* als.
32 *bekenne:* geef toe; *den staert:* het laatste uit het (vorige) vat.
33 als een schorpioen, maar hij is opgedronken, dus onschadelijk.
35 *wat beters:* niet dan de wijn maar dan een schorpioenestaart.
36 *kraemerij:* handel, kleinerend in vergelijking met de grote zaken die Baak doet.
38 *dieren:* kostbaren; *In...dien:* Daarop vertrouwende.
45 Arnout had dus opgemerkt, dat het zwarte masker dat zijn zuster zou dragen om haar huid tegen de zon te beschermen, haar donkerder zou maken in plaats van blanker. Hooft heeft er het versje (maxel) op blz. 818 van gemaakt.
50 *tot...valt:* Hooft zegt schertsend het tegendeel van de werkelijkheid: Huygens komt altijd tijd tekort en heeft geen tijdverdrijf nodig.
51 *evenalleens:* eveneens.

808 *Aen de Ed^e^ Mo. H.H., de Raeden van Staete der Vereenighde Nederlanden.*

*

[1] Ed^e^ &c.

[2] Alzoo de broeder mijner jeghenwoordighe hujsvrouwe Carel
[3] Hellemans, woonachtigh op zijn hujs tot Deuren, ende begreepen[3]
[4] onder de gemejne sauvegarde van dat dorp, is opgehaelt ende[4]
[5] ingebraght tot Berghen op den Zoom, bij misverstandt, zoo ik
[6] bericht ben; ende de Heer Gouverneur nochtans swaerigheit[6]
[7] vindt in 't ontslaeken des zelven, zonder alvooren daer toe expresse
[8] ordre te hebben van U Ed. Mo. zoo is deze, om zijne req^e^ te[8]
[9] verzelschappen met mijn wel eerbiedigh verzoek, dat U. Ed. Mo.
[10] gelieve gedient te zijn met goedertieren inzight te neemen zoo op[10]
[11] de gunstwaerdighe gedachtenis van wijlen zijnen vaeder Arnout
[12] Hellemans, die, Kornel binnen Antwerpen ten tijde van 't beleg,[12]
[13] eertijds mede om de gemeene zaeke dezer landen heeft moeten
[14] lijden, als op 't gewight zijner redenen, en d'ootmoedighe bede
[15] van mij, die altijds trachten zal deze weldaedt naer behooren te
[16] verschuldighen, aenroepende de godlijke genaede over uwer[16]
[17] Ed. Mo. regeeringe, ende gebiedende, op 't nedrighst, in haere
[18] beste gunste,

[19] Ed^e^ &c.

[20] U. Ed. Mo.

[21] Onderdaenen toegenejghden

[22] dienaer

[23] P C Hóóft.

[22] Van den Hujze te Mujden,

[23] 31 Julij. 1636.

Voorschrijven, bestemd om door Carel Hellemans zelf te worden overhandigd, wat niet gebeurde, vgl. *809, 831*.

* Minuut. UBA II C 11.501. Afschr. UBL. Pap. 13.

Eindnoten:

3 *Deuren, Deurne:* dorp vlak ten oosten van Antwerpen.
4 *de gemejne sauvegarde*, vgl. *795; opgehaelt:* meegenomen.
6 *gouverneur:* Morgan, *796* heeft dus geen succes gehad, zie echter *831*.
8 *zoo is deze:* daarom dient deze brief.
10 *inzicht neemen op:* laten gelden bij uw overwegingen; *zoo:* zowel.
12 door Parma, 1585.
16 *verschuldigen:* tonen dat men dank ervoor verschuldigd is.

809 *Aen den H. Maurits Huighens, secretaris van Staete.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] U. Ed. zal, bujten twijfel, door haeren broeder den Heere van
[3] Zujlekom bericht zijn, ook voorder ujt mijnen schoonbroeder
[4] Carel Hellemans, brenger dezes, verstaen kunnen, wat hij aen
[5] d'Ed. Mo. H.H. Raeden van Staete te verzoeken heeft. Alhoewel
[6] nu U.Ed. ingeboorene heusheit mij verbiedt te wantrouwen aen
[7] haere behulpzaemhejt, die hem zoo grootlijx kan te staede koomen;[7]
[8] zoo en heb echter niet kunnen leedigh staen, van dit papier te laeden
[9] met frisch ende weleerbiedigh verzoek, dat U.Ed. gelieve de goede[9]
[10] handt aen te houden, ten ejnde hem 't zijne gewerden moghe;[10]
[11] ende noch, met deze knoop, te vestighen de voorgangene ver-
[12] bintenissen, waerdoor zich belijdt eeuwelijk te moeten blijven

[13] Mijn' Heere,

[14] U.Ed.

[15] Verplichten, ootmoedighen

[16] dienaer

[17] P C Hóóft.

[16] Van den Hujze te Mujden,

[17] 31 Julij. 1636.

Uit *831* blijkt dat *808* en *809* bestemd waren om door Carel aan een afgesproken adres in Den Haag in ontvangst te worden genomen en persoonlijk aan de geadresseerden overhandigd. De gouverneur van Bergen op Zoom, Morgan, zou hem daartoe blijkbaar de gelegenheid geven. De afloop laat Carel zijn behulpzame zwager raden (*831*).

Eindnoten:

7 *hem:* Carel.
9 *frisch:* nieuw.
10 *hem 't zijne gewerden moghe:* dat zijn verzoek moge worden ingewilligd.

* Minuut. UBA II C 11.502. Afschr. UBL. Pap. 13.

810 *Mijn Heere P.C. Hooft, Baillieu van Goeyland, ende drost tot Muijden.*

*

[1] Mijn Heere;

[2] Met de saecke vanden H^e^ Hellemans staet het als in dit Briefken[2]
[3] staet. Bij gevalle kan't hem voor een' waerschouwing dienen.[3]
[4] Want, gelijck hier eenighsins werdt aengewesen, neutraliteit tot[4]
[5] Sevenbergen en geeft geenen vrijdom onder contributie, sonder[5]
[6] particuliere sauvegarde. Soo de sake zelf wijders komt geroerd te[6]
[7] werden, sal ick 't oogh bijder hand hebben, als oock mijn Broeder,[7]
[8] om U.E. ende den sijnen alle hulp ende onderrichtinghe te doen.[8]
[9] In 'tgedencken van de moeijelickh^t^ die U.E. onlanx van ons heeft[9]
[10] willen verdragen, houde ick mij schandelijck verrast. Eene
[11] uijtvlucht schiet daer over: soo U.E. belieft te gelooven, dat ick[11]
[12] tot noch toe de woorden niet en hebbe t'mijnen gevalle weten uijt
[13] te boesemen, die de erkentenisse van soo groote beleeftheden[13]
[14] passen konden. Ick gevoeld'er mij noch in blijven steken, en bidde
[15] dat wij noch dese reise met het versleten, *Danckhebt*, mogen[15]
[16] volstaen, gelijck de Monick, die God badd uijt het oplesen van sijn
[17] A.B. te willen spellen de gebeden die hem gevielen. Ick soude tot[17]
[18] onse naerdere ontlastinge versoecken dat U.E. dien moeijelicken[18]
[19] dagh uijt den hoofde wilde stellen, en schrappen uijt sijn Boeck[19]
[20] een' schuld van onverhoopte betaling: maer mijne raserijen, korts[20]
[21] daerop gevolght, springen ons tegen de schenen, en doen U.E.[21]
[22] gestadelick ter maghe opbreken. 'Tgene sij nu overwonnen hadde.
[23] Dat zijn de vruchten van 'tgroot onthael. Getoefde luijden sietmen[23]
[24] binnens huijs noch wat lijdelick. Met datse inde locht geraken,[24]
[25] gaen de druijve-dompen in 'tgedrang op. Dan volgen de lietjens en[25]
[26] 'tgeraes, tot dat sij 's anderendaeghs de walghe van gisteren met de[26]
[27] pijne in 'thooft voelen. Die walghe stae ick vast uijt; en schrijve[27]
[28] alleen U.E. oneindtelicke beleefth^t^ toe dat mijn' malle lietjens sijn[28]
[29] geduld niet en scheuren. Wat de geleerde Luijden aengaet, dien[29]
[30] soo weinigh winds den moet ontvoerde; sij hadden door scherper[30]
[31] piecken gedanst, hadden mij de hoofsche besigheden niet over-[31]
[32] rompelt. nu is haer qualijck ijet bejegent, dan dat in 'treisen[32]
[33] gebaert heeft konnen werden; de plaustro convicia jeci. Soo haest[33]
[34] ick t'huijs was, was ick uijt. uijt mijn selven, segg ick, en tot gansch[34]
[35] andere bedenckingen verruckt. Drij mael ben ick 't geweest in 't[35]

* Origineel. UBL Pap. 2.

[36] schrijven van desen. U.E. houde mij het schielijck afbreken te
[37] goede. Vix meae sortis est, een blad papiers met stade te vullen. Wij[37]
[38] gebieden ons dienste*l* aen MeVrouwe Hooft ende haer soet gesinn,
[39] ende ick blijve eeuwelick,

[40] Mijn Heere,

[41] U.E. ootmoedigste dien[r]

[42] C Huijgens

[43] De geestighe invall van U.E. sone heeft mij desen nacht een
[44] halfv' ure wacker gehouden. soo ben ick sijn oversetter gewerden,[44]
[45] als U.E. sien sal. Hebb' er oock sonder toemaet de hand niet af[45]
[46] konnen trecken.

[47] Haghe in altegrooten haest ende verneringhe,[47]
[48] den lesten Julij 1636

De arrestatie van Carel Hellemans. - De watervrees. - *Ad Lesbiam larva tectam ne sole aduratur*.

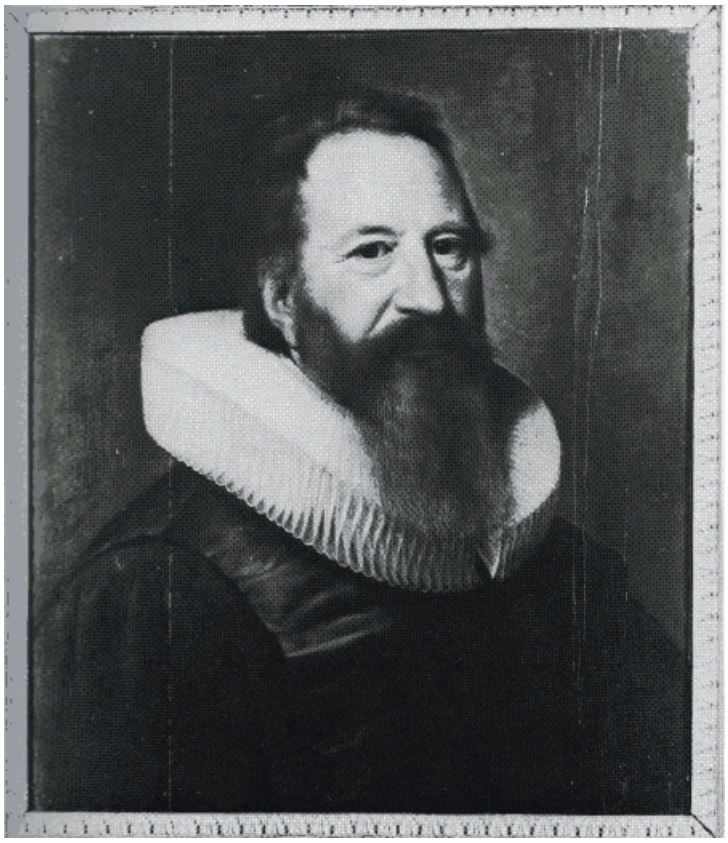

37 Gerardus Joannes Vossius

38 Prins Frederik Hendrik

Eindnoten:

2 *dit Briefken:* (bijgevoegd).
3 *Bij gevalle:* Misschien.
4 *hier:* in *dit Briefken*; *neutraliteit...Sevenbergen:* (Deze had Carel evenals zijn zuster Leonora verworven).
5 *sonder...sauvegarde:* vgl. *795*.
6 *wijders...werden:* verder zal worden aangeroerd, behandeld (WNT *roeren* 786).
7 *'t oogh...hebben:* het oog open hebben (eigenlijk: klaar, paraat).
8 *onderrichtinghe doen:* inlichting, informatie verstrekken.
9 *In...verrast:* Bij de herinnering aan de moeite, last, die gij onlangs van ons hebt willen verdragen (het veeltallige bezoek) vind ik mij schandelijk overrompeld door de gedachte van ondankbaarheid, niet op passende wijze te hebben bedankt.
11 *daer:* er; *soo...boesemen:* nl. dat, als gij het wilt geloven, ik tot nu toe niet naar mijn zin de woorden uit mijn innerlijk heb weten te voorschijn te brengen (ik de juiste woorden niet heb kunnen vinden).
13 *die...konden:* die de erkentelijkheid voor zo grote vriendelijkheid zouden kunnen uitdrukken (eigenlijk; afmeten op de juiste maat, vgl. WNT *passen* 688).
15 *Danck hebt:* Heb dank, Bedankt!
17 *hem gevielen:* hem (God) behaagden.
18 *ontlastinge:* verontschuldiging; *soude versoecken:* zou willen vragen; *moeijelicken:* moeizame, lastige (nl. voor u).
19 *uijt...stellen:* vergeten.

20 *een...betaling:* een schuld op de betaling waarvan men niet durft hopen; *raserijen:* dolligheden (mijn gedichten).
21 *springen...schenen:* zitten ons dwars (bij dat vergeten!); *en...hadde:* en doen gestadig uit uw maag naar boven komen wat gij nu overwonnen hadt (de baas waart) (en maken dat u gestadig opbreekt, wat gij nu juist te boven waart).
23 *Getoefde:* Onthaalde, die onthaald zijn.
24 *lijdelick:* in een toestand die te verdragen is, in redelijke toestand (*noch...lijdelick*, pred. toev. bij *getoefde luijden*); *Met dat:* Op het ogenblik dat, Zodra; *inde...geraken:* in de buitenlucht komen, buiten komen.
25 *gaen...op:* stijgen de druivendampen in menigte naar boven (naar de hersenen).
26 *van gisteren:* door, tengevolge van de dag van gisteren; *met:* tezamen met.
27 *stae...uijt:* ben ik aan het doorstaan (*vast* werkt duratief).
28 *beleeftheit:* goedheid, vriendelijkheid (dat.); *sijn:* (terug op *Uwe Edelheit*, ad sententiam *sijn:* Mem. 1).
29 *geleerde Luijden:* Barlaeus in de eerste plaats, Vossius en J. v. Wickevoort.
30 *ontvoerde:* wegvoerde, ontnam; *hadden...gedanst:* waren er slechter afgekomen, hadden er meer van langs gehad (vgl. WNT *piek (IV)* 1521).
31 *hoofsche:* van het hof.
32 *qualijck...werden:* nauwelijks iets (anders) dan datgene wat (ik) tijdens het reizen heb kunnen maken.
33 *de plaustro etc.:* ‘'k bleef van een kar steeds schimpscheuten sling'ren’ (bron niet gevonden).
34 *segg ick:* bedoel ik; *tot...verruckt:* naar heel andere gedachten weggevoerd (door...in beslag genomen).
35 *'t:* (= *verruckt* enz.).
37 *Vix meae etc.:* Nauwelijks krijg ik de kans; *met stade:* rustig, zonder gestoord te worden.
44 *sijn oversetter:* zijn vertolker, vertaler (nl. in latijn, zie W.III, 10/11 *Ad Lesbiam etc.*) (zie Bijlage *810*).
45 *toemaet:* toegift (zie idem, *Ad eandem*).
47 *verneringhe: neringe* volgens WNT 1848 1e al. door Huygens gebruikt voor zijn ambt, blijkens *815* r. 3 ook door Hooft voor dat van Barlaeus. Vgl. voor *ver* in de ‘nimis’-bet. WNT XIX, 1e afl. blz. 12 sub 15a: een te sterke werking met bijgedachte aan beschadiging. Huygens' neologisme betekent dus: overstelpende drukte.

811 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, weduwe van Sr Crombalgh z.g. in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
loont.

[1] Mê Joffr^e^

[2] De prujmen beginnen al teffens op een bodt te rijpen, en te roepen[2]
[3] Tesseltje, Tesseltjes mondtje. Etlijke deuntjes van Belusar en[3]
[4] andre roepen daer tegen aen, Tesseltje, Tesseltjes keeltj*e*; daer zij[4]
[5] gejrne van gezongen waeren, ende wenschten wel dat U.E. Joffr^e^
[6] Francisca te hulpe meêbraght. Wat ik haer zeg, Tesseltje suft;[6]
[7] Tesseltjen heeft pen nocht inkt om een briefken te beantwoorden;
[8] zij neemen 't niet aen, ende willen dat ik U.E. ujt den droom wekke.[8]
[9] Op, op dan.

10 *Rozemondt, hoor je speelen nocht zingen?*[10]

[11] Wij verwachten U.E. op 't spoedighste, met U.E. dochter, ende
[12] Joffr^e^ Duart met haer' E. man: maer een briefken voor ujt, om wat
[13] gissings te moghen maeken. Ondertussen zullen wij in den windt
[14] zien, ende happen nae den geenen die van Alkmaer komt en
[15] snuffen oft hij nae U.E. adem riekt. Godt beboede U.E. op de[15]
[16] *zejze*, en eeuwlijk in genaede, met alle die haer lief zijn; gelijk
[17] van heelen, heeten harte wenscht,

[18] Mê Joffr^e^

[19] U.E.

[20] verplichte, dienstw^ste^

[21] P C Hóóft.

[20] Van den Hujze te Mujden,

[21] j Aug. 1636.

Uitnodiging.

* Origineel. UBA II C 13.236.
rejze

Eindnoten:

2 *al teffens:* allemaal tegelijk; *op een bodt:* eensklaps (een, telw.).
3 Belusar, vgl. *780*.
4 *daer tegen aen:* er tegenin.
6 Fr. Duarte, vgl. *399; Wat ik haer* (ook) *zeg; suft:* slaapt.
8 *zij*, nl. de deuntjes.
10 *Rozemondt:* Hooft citeert zijn zo beginnende vers (LSt. I, 175).
15 *adem:* men zal hier wel moeten denken aan het geurig maken van de adem door het eten van bepaalde kruiden, het kauwen van nootjes, boontjes enz. Vgl. Huygens, *Costelick Mall* vs. 159-162.

812 *Magnifice Hoofdi*,

*

[1] Vide quantas tempestates excitaverit nupera illa convivii tui, aut[1]
[2] potius convivarum tempestas, quae sub mensae tuas, et solis
[3] occasum accidit. Quam miserè vapulo ob aquarum formidinem.
[5] Non contentus fuit Hugenius, me uno Epigrammate perstrinxisse;[5]
[6] verum carmina carminibus superingerit, ictibus ictus respondi,
[7] non ut volui, sed ut valui. Ita loquor, ut scias, me non omnem[7]
[8] paronomasiam damnare. Nisi jam bellis Belgicis totus implicaris,
[9] nisi te Principum casus, imperiorum vices, populi furores, castra
[10] classicaque totum habent, lege bella nostra et iras innoxias. Paucis
[11] epigrammatibus constat lis. Non fuit inutile, me tunc timuisse.
[12] Elicuit iste metus, aliquid non indignum tuis auribus, quae quan-
[13] quam Batavae sint, nihil minus sunt quam Batavae. Hugeni Epi-[13]
[14] grammata innuo, quae te volo bis legere ob reconditos sensus.
[15] Deorum proprium est nubibus involvi. Ego conspici amo, cum
[16] homo sim, et in dictione σαφηνειαν [*perspicuitatem*] unice sector.[16]
[17] Pinguntur nudae Veneres, Gratia, Cupidinesque. Illas in te veneror.
[18] Qui, nescio, quo, me fascino dementasti. Et scio tamen. Cornu es
[19] Amalthaeum, in quo haec reposuit benignior Deus, doctrinam,[19]
[20] prudentiam, comitatem, urbanitatem, recti honestique amorem.
[21] Si Charis essem, ruerem in amplexus tuos: si Pallas, discerem à te[21]
[22] magis sapere: si Rhadamanthus, corrigerem rigorem tua modera-
[23] tione et lenitate. Si amator, peterem à te exemplum probandi me
[24] conjugi. Et tamen posterius hoc novi satis probè. Et nós aliquód
[25] nomenque decusque gessimus. Legi modo epistolam tuam[25]
[26] facetissimam de scaris et rhombis, quo Arctois intonatos fluctibus[26]
[27] tibi misit humanissimus Schuylius. Fecit ille, ut ad me quoque
[28] pervenerit pisciculorum fasciculus. Prunis tuis minatus fueram
[29] fatalem diem. Sed licet ipsis hac aestate salvis esse per me. Post dies
[30] non multos Leydam abeo veteres visurus amicos. Inde in
[31] praedium D. Overbeequii me conferam, ut fruar solus tristissima[31]
[32] viduitatis meae meditatione. Postea cum Sapientiae studiis redibo in
[33] gratiam. Tu interim vale, et me gratissimo vadimonio tibi
[34] obstrictum puta, sine regula excussionis et divisionis.[34]

[35] Amstelod. 5 August. 1636.

* C. Barlaei Epist. n° 336.

VERTALING

Zie eens, hoe zware stormen heeft doen opsteken onlangs bij uw gastmaal of liever bij uw gasten, die storm, die op het scheiden van uw dis en van het zonnelicht losbrak. Hoe ongenadig krijg ik er van langs vanwege mijn watervrees. Huygens is niet tevreden geweest, mij in één enkel epigram te hebben doorgehaald, maar overlaadt mij met spotdicht op spotdicht, ik heb met slagen terug zijn slagen beantwoord, niet gelijk ik het zocht, maar gelijk ik het vermocht te doen. Zo druk ik mij uit, opdat ge weet, dat ik niet elke *adnominatio* veroordeel. Als ge niet langer in de Nederlandsche Oorlogen u geheel verstrikt, als niet de lotgevallen van Prinsen, de wisselingen van de heerschappijen, de woede-explosies van een bevolking, de kampementen en krijgsklaroenen u volledig onder beslag houden, lees dan onze orelogen en onschuldige verbolgenheden. Op luttele epigrammen komt dat geschil te staan. Het is niet zonder nut geweest, dat ik toentertijd beangst was. Die vrees heeft iets te voorschijn gelokt niet onwaardig aan uw oren, die, schoon Bataafs, toch allerminst Bataven-oren zijn. Op Huygens' epigrammen doel ik, waarvan ik verlang, dat ge ze tweemaal leest om telkens weer verborgen zin. Goden bezitten de eigenschap, zich in wolken te hullen. Ik houd ervan, gezien te worden, daar ik een broze mens ben, en in mijn wijze van zeggen jaag ik de *perspicuitas* (doorzichtigheid) bij uitstek na. Men schildert naakt Venusgestalten, Gratiën, Cupido's. Die vereer ik in u. U, die met een wonderbaarlijk tovermiddel - wat middel, weet ik niet - mij van mijn zinnen hebt beroofd. Of neen, ik weet het toch. Een hoorn zijt gij des overvloeds, waarin een overmilde God dit heeft opzijgelegd: geleerdheid, levenservaring, minzaamheid, distinctie, liefde voor wat recht en eerlijk is. Als ik de godin der Gratie was, zou ik mij storten in uw omhelzende armen; indien Pallas, zou ik van u leren, in nog meerder mate wijs te zijn; indien Rhadamanthus, mijn rigoreusheid corrigeren door uw matiging en verdraagzaamheid. Indien minnaar, ik vroeg aan u een model, hoe mij den bijval te verwerven van een bruid. En toch heb ik, achteraf bekeken, deze kunst vrij behoorlijk verstaan ‘ook ik liet m' op zeekren roem en waardering voorstaan’. Ik heb zoëven uw geestigen brief gelezen over papegaaivis en tarbot, die, ‘bij donder Noordse zeeën ingestuwd,’ aan u zond de gulle Schuyl. Deze heeft gemaakt, dat ook mij een fijn bennetje visjes bereikt heeft. Uw pruimen had ik bedreigd met den dag des verderfs. Maar deze kunnen dezen zomer ongeschonden blijven, voor zover het mij betreft. Over enkele dagen reis ik naar Leiden af om oude vrienden op te zoeken. Vandaar zal ik mij naar de hofstede van den Heer Overbeeke begeven om daar nut te trekken, zonder iemand bij mij, uit het droef bepeinzen van mijn staat van weduwnaar. Daarna zal ik met de studiën der wijsbegeerte mij verzoenen. Gij intussen, vaarwel: houd mij voor iemand, door een alleraangenaamsten verschijningsplicht tegenover u gebonden, zonder een bepaling, die verwijzing naar derden mogelijk maakt of deling van verschijningsplicht met anderen.

Amsterdam, 5 augustus 1636

Eindnoten:

1 zie *803, 805, 810*.
5 Barlaeus' Ad Hugenium (W. III, 13).
7 het vlak na elkander gebruiken van woorden, in klank wat gelijkend, maar in betekenis verschillend; vgl. Rhetor ad Herennium 4, 21; Quintilianus 9, 3, 66. Vgl. *349* en Bijlage *349*: Barlaeus maakt een toespeling op die aanmerking van hem en de discussie daarover: ‘ut scias’.
13 bij Martialis synoniem aan ‘Barbarenoren’.
16 Quintilianus 8, 2, 1.
19 Toen de Cretische bronnymph Amalthea het kind Iuppiter deed zogen door een geit, brak deze aan een boom een hoorn. Amalthea vulde den hoorn met verse kruiden en fruit en hief hem zo omhoog voor het gezicht van het goddelijk zoogkind. Volwassen geworden en heerser des hemels nam Iuppiter voedster en Cornucopiae (Hoorn van overvloed) onder de sterren op. Vgl. Ovidius, *Fasti* 5, 115-128.
21 Rechter in de onderwereld.
25 aldus Sino de spie. Vergilius, *Aeneis* 2, 89-90.
26 tezamen genoemd Horatius *Epodae* 2, 50; variatie van Horatius *Epodae* 2, 51 Eois intonata fluctibus, ‘op Oostervloeden dondrend neergestormd’.
31 Overbeeke, vgl. *813*.
34 Barlaeus gebruikt opzettelijk twee technische juridische termen.

813 *Aen den H. Caspar Barlaeus.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Die geen betaelen in den zin heeft, moet zich hoeden voor nieuwe
[3] verbintenis. Voor heene had ik slechts vlugge toezegging, nu 't[3]
[4] swart in 't wit: want U.E. schrijven bekent een' daegheraedt aen[4]
[5] onze prujmen belooft te hebben. 'T ontslaen van de beloften, staet[5]
[6] het aen den beloover? Indien UE haer, zij schelden U.E. niet quijt:[6]
[7] veel min ik, die een scherp maener ben, en gasten op U.E.[7]
[8] genoodight heb. Op morghen oft overmorghen ten langsten, zal tot
[9] Mujden Joffrouw Tessel zijn. De vermaerste van 't landt, dunkt
[10] U.E. die een' haeven om verbij te zejlen?

Dic aliquem, sodes, dic Quinctiliane colorem.[11]

[12] Een man een man, een woordt een woordt, zeggen d'Amster-
[13] dammers, waeronder U.E. nu gerekent wort. Dan verwacht ik
[14] noch een' welgeaerde, blijgeestighe, kinderlooze, niet kindsche[14]
[15] weduw van Naerden. Keur van pelsen. Lejden magh zich wat[15]
[16] lijden; en de H. Overbeek daernae een' beurt krijghen. Honneur[16]
[17] aux dames: zeij die quant. Omnia vincit amor; is 't roepen van den[17]
[18] gemeenen afgodt, daer wij bij sweeren. En d'Italiaen maekt 'er een[18]
[19] dexel tot alle potten af:

20 Che facilmente ogni scusa s'admette,
Quando in Amor la colpa si riflette.

[22] Dies kan 't U.E. aen geen' ujtvlucht mangelen, om d'andre[22]
[23] vrienden voor een' wijl te paeijen, ende houd ik de vejrsen hier in[23]
[24] gijzeling tot dat U.E. die koomt lossen. Maer niet wederom, als
[25] laestmaels, op heete koolen te zitten: tussen die; dat 's een ander.[25]
[26] U.E. troone (is 't moghelijk) den H. Mostaert meê. Alle spijs zal te
[27] beter smaek hebben met die saus. Dan zullen wij vonnis vellen over
[28] die doorluchtighe gedichten, door weldaet der welke onze Mujden[28]

Tantum alias inter caput extulit urbes.[29]

[30] Ook heb ik noch wat nieuws van den H. van Zujlekom, ende
[31] spaere 't tot banket. Een gedekte schujt is goedt om U.E. binnen[31]
[32] deur, over Weesp hier te leveren,

Et formidatis auxiliatur aquis.[33]

* Minuut. UBA II C 11.502. Afschr. KA CLXXIa[b] 122.

[34] in spijt der artsenijkonst. Hoe eerder gekoomen, hoe U.E. meer[34]
[35] danks begaen zal,[35]

[36] Mijn' Heere, bij

[37] U.E.

[38] Onderdaensten,

[39] toegedaensten dienaer

[40] P C Hóóft.

[38] In haeste, Van den Hujze

[39] te Mujden, 5^{en} van

[40] Oestmaent. 1636.

Antwoord op *812*.

Eindnoten:

3 *vlugge:* onvaste (mondelinge).
4 *een daegheraedt belooven:* met ondergang bedreigen (Oudemans 66 met verwijzing naar *Ned. Hist.* (1703) blz. 198.)
5 *staet aen:* is het recht van. Barlaeus had beloofd te komen, door de pruimen te bedreigen en dit in *812* ingetrokken.
6 haer (iet quijt scheldt).
7 *op U.E.:* met het oog op uw aanwezigheid.
11 *Dic aliquem etc.:* Geef alstublieft, geef, Quintilianus, hier gunstigen glimp aan. Iuvenalis 6,280; Quintilianus: rhetor in Rome ca. 35-95 n. Chr., geldt hier als meester in de kunst der verdediging.
14 Anna de Hertoghe van Valkenburgh wed. J^{r} W. van Bloys geseijt Treslong.
15 *pelsen:* rokken, meton. voor vrouwen; *Lejden...lijden:* Leiden moet maar wat geduld hebben.
16 Overbeek, vgl. *812*. Matthijs Overbeke, † 1638, koopman en maecenas, te Leiden sed. 1623, daar bevriend geraakt met Barlaeus en Vossius. Bewoonde een groot huis aan het Rapenburg naast de universiteit (vgl. E. Pelinck, *Huizen met torens en hun bewoners*. Leids Jaarb. 1955 en 1960). Verzamelde vooral schilderijen en Romeinse munten; *Honneur aux dames:* Dames gaan voor.
17 *die quant:* niet verklaard; *Omnia etc.* Liefde overwint alles (Vergilius, *Ecloga* X, 69).
18 *afgodt:* Vergilius; *d'Italiaen:* Dat alle schuld gemakkelijk vergeven wordt, als zij uit de liefde voortvloeit. Ariosto, *Orlando furioso* 24, 38, 7-8, waar *E* staat voor *Che*.
22 *mangelen:* ontbreken.
23 *paeijen:* zoethouden; *de vejrsen:* over de hydrophobie.
25 *op heete koolen te zitten:* vol haast zijn om weg te komen; *tussen...ander:* tussen vurige vrouwen: dat's iets anders!
28 *die doorluchtighe gedichten:* vgl. *812* r. 6; Huygens' latere verzen over Barlaeus' watervrees.
29 *Tantum etc.:* Zover het hoofd uitheft boven andere steden. Vergilius, *Eclogae* 1, 24.
31 *tot banket:* als dessert.
33 *Et formidatis etc.:* En brengt blijvend baat d'angstige waterenvrees. Ovidius, *Epistulae ex Ponto* 1, 3, 24, waar voor *et* staat *nec*.
34 *in...artsenijkonst:* ondanks de geneeskunst (beter helpend dan de geneeskunst tegen de watervrees, misschien met een toespeling op de waardigheid van med. doctor die Barlaeus bezat).
35 *begaen:* verwerven.

814 *Aen Neeve Anthonis van Zurk t' Amsterdam.*

*

[1] Mijn' Heere ende gunstighe neef.

[2] Slaeghen zoo swaer, schielijk, en dicht d'een' op den andren, als[2]
[3] U.E. ende nicht U E. huisvrouw, getroffen hebben, waeren[3]
[4] maghtigh d'allerwildste vremden te doen suf staen van verbaesthejt[4]
[5] en mededooghen: Ik swijghe van vrunden, die zoo vast aen U.E.E.
[6] door maeghschap, plicht, en geneghenheit verknocht zijn.

Nunc animis opus immensis, nunc pectore firmo.[7]

[8] Ik en weete niet beters dan U.E. te wijzen tot haeren eighen[8]
[9] boezem, daer zij (mijns gevoelens) allen voorraedt van troost-
[10] redenen vinden zal, die men ujt de artsenijwinkel der hejlzaemste
[11] wijsheit zouw kunnen haelen. Onze zielen (U.E. geloove 't) zijn[11]
[12] daer: ende konden de lichaemen ijetwes dienen, z'en zouden niet[12]
[13] gemijdt werden. Maer mijn' huisvrouw heeft (als uwer E. bekent
[14] magh zijn) voor dezen, in gelijke geleghenheit, eens van ont-
[15] steltenis geen gering misquaem gekreghen, ende is althans te[15]
[16] schrikvalligher, mits wijlen mijn' dienstmaeght Aeltjen de Lange,[16]
[17] kortelinx een zusters dochterken, dat bij haer woonde, aen de
[18] smettende ziekte verlooren heeft, ende jeghenwoordelijk ook aen[18]
[19] dezelve lejdt teffens met haeren man, waerover ik haer tot on-
[20] bekommerde bewillighing in mijn verschijnen ter begraffenisse
[21] aldaer, niet te beweghen zie: ten welken opmerke ik ook heb[21]
[22] moeten hier blijven, als men 't lijk van den jongen Gillon z.g.,[22]
[23] zoon mijner rechtzusterling, ter aerde besteedde. Voor mij,
[24] anderszins; ik tracht ten minsten de spreuk te betrachten,[24]

25 Summum nec metuas diem, nec optes:[25]

[26] weet ook, dat, Si benè spectes, ubique naufragium est, ende ben ujt[26]
[27] den aerdt, luttel onderhaevigh aen die heftighe ontroernissen:[27]
[28] godt zij gedankt, die U.E. (van de beschejdenheit derwelke ik ons[28]
[29] vergiffenis dezer naelaetigheit beloove) ende nicht UE hujsvrouw
[30] 't zaelighste, dat hem alleen bekent is, verleene; ende ons
[31] altzaemen 't zelfste, gelijk zijn' hooghste goedertierenheit op 't
[32] vuirighste gebeden wort,

[33] Mijn' Heer, van

* Minuut. UBA II C 11.503. Afschr. KA CLXXIa[b] 123.

[34] Uwer E.

[35] Ganschtoegeneghen,

[36] dienstw^{sten} neeve

[37] P C Hóóft.

[36] Van den Hujze te Mujden,

[37] 10 Aug. 1636.

Rouwbeklag bij de dood van een kind van Anthoni Studler van Surck. Leonora's angst voor de pest is er de reden van, dat Hooft niet persoonlijk op de begrafenis komt. - Studler van Surck, ca. 1606-1666, H^{r} van Bergen, ridder, meesterknaap van Holland, hoogheemraad, raad van Alkmaar; woonde met zijn gezin omstr. 1636-1645 bij de weduwe van M. Overbeke te Leiden.

Vgl. *813*.

Eindnoten:

2 *schielijk:* onverwacht.
3 *waeren:* zouden zijn.
4 *d' allerwildste vremden*, vgl. wildvreemd; *verbaesthejt:* schrik.
7 *Nunc etc.:* Nu is vereist een moed, immens, nu een geestkracht, die palstaat. Vergilius, *Aeneis* 6, 261.
8 *wijzen tot:* verwijzen naar.
11 *Onze zielen zijn daer:* In de geest zijn wij bij u.
12 *konden...wenden:* als onze lichamen door hun tegenwoordigheid van dienst konden zijn, zouden zij niet ontzien worden (WNT *mijden* 703 8).
15 *misquaem:* ongesteldheid.
16 *wijlen mijn' dienstmaeght:* mijn vroegere dienstmeid.
18 *smettende:* besmettelijke, vgl. *728* e.v.
21 *ten welken opmerke:* om welke reden.
22 *den jongen Gillon:* Dr. Willem Gillon, overleden 31 juli 1636 aan de pest, zoon van Hooft's germain-nicht Jannetje Willemsdr. Hooft; zij is een dochter van een oom van vaderskant en dus eigenlijk een broederling, maar dit woord is volgens het WNT zeer zeldzaam (vgl. WNT *recht (I)* 506).
24 *anderszins:* overigens; *ten minsten* (bep. bij *tracht*); *betrachten:* ter harte nemen.
25 *Summum etc.:* D' uiterst' ure zij noch uw angst, noch wensdroom, Martialis 10, 47, 13.
26 *Si bene etc.:* Zo ge wel toeziet, is alom schipbreukellend (bron?).
27 *onderhaevigh:* onderhevig.
28 (wiens redelijkheid, naar ik vertrouw, ons onze afwezigheid vergeven zal).

815 *Aen den H. Caspar Barlaeus.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] De dingen ujt een ander oogh te doen zien, dan zij hebben in der[2]
[3] daedt, is niet nieuws bij lujden van U.E. neering. Ende wat handt de[3]
[4] pöeeten hebben van de menschen door aerdighe stoffeering te[4]
[5] brillen, en geringe zaeken te vergrooten, weet ik van heden oft[5]
[6] gister niet: moet eevenwel belijden, dat U.E. gelaet van min-[6]
[7] zuchtighejt mij een' veer door de neuz geboort heeft, ende jok[7]
[8] voor ernst aengesmeert. Lustigh heeft U.E. mij gehadt. Doch[8]
[9] kleene swaerighejt:

10 AEnéae magni dextra cado.[10]

[11] Daerentussen wenscht' ik wel, dat U.E. mij in dien droom gelaeten,
[12] ende den eersten persoonaedje hadde blijven ujtbeelden. Wat lejdt[12]
[13] 'er den toekijkren aen, oft het deunen oft meenen zij, als de rol
[14] slechts wel gespeelt wort? Ten minsten zoud' het de Joffr[en] aen
[15] geen onderhoudt gemangelt hebben. Ende wie weet waer 't spel op
[16] hadde moghen ujtkoomen?

saepe[17]
factus amor verus, qui modò fictus erat.

[19] [+] Nu zit Tesselschaede (*bij verspelding*) Sachtesedeles, oft zij driaekel te[19]
[20] koop had. Fraej beschejdt (averechtsover) van den H. Overbeek,[20] [+]per anagrammatismum
[21] die U.E. van het liefkoozen tot het hajrklooven van koopmans
[22] krakkeel verlejdt heeft. Hejllooze twist, die ons met het spit slaet,[22]
[23] zonder hoop om van 't gebraên te eeten. Aen den H. Mostaert zelf
[24] heb ik mede geschreeven: maer zijn' E. laet ons ook in de pekel[24]
[25] steeken. 'k Verneem' 'er tael nocht teken af. Zoo 't U.E. noch[25]
[26] gelieft, oft geleghen valt, in deze week eens ujt te breeken;

Non equidem omnino vidua, aut deserta viderer,[27]

[28] zoude zij moghen zeggen, die noch zoo lang met ons denkt hujs te[28]
[29] houden. Niettemin, mits d'onzekerheit der koomste van U.E. die
[30] ik noode in woordbreuk vervallen zaegh, gaen hiernevens eenighe
[31] prujmen om haer ontfangen vonnis te voldoen. De zelfste mondt,[31]
[32] die 't gesprooken heeft, dient het ujt te voeren. De vejrsen zullen[32]
[33] haere rejsbroeders zijn. Maer 't is wel tegens hunnen dank, dat zij
[34] van hier schejden, ende niet dan op hoope, dat UE hen zal doen

* Minuut. UBA II C 11.504.

[35] naemaelen door eenen bequaemen schrijver te mijnen koste, ten[35]
[36] behoeve van dien Brusselschen lekkertandt. Ik verbejde dan het[36]
[37] dubbelt daer af: ende zoo de dichter brenger wort, gelukkigh,[37]

[38] Mijn' Heere,

[39] U.E.

[40] Onderdaenste, toegedaenste

[41] dienaer

[42] P C Hóóft.

[40] Van den H.t. Mujden,

[41] 12^{en} van Oestmaent

[42] 1636.

Vervolg van *813*.

Eindnoten:

2 in de eerste zin combineert Hooft de (verouderde) zegswijzen ‘uit een...(bnw.)...oog zien’ = er zo uitzien als het bnw. aanwijst (WNT *oog* 2281 E) en ‘een oog hebben’ = de schijn hebben (ald. 2282 4^{e} al.) tot ‘De dingen anders laten schijnen dan ze zijn’.
3 *lujden van U.E. neering:* filosofen.
4 *wat handt*(...) *van:* wat 'n handigheid (...) om; *aerdighe stoffeering:* geestige aankleding.
5 *brillen:* bedriegen.
6 *gelaet:* houding, pose.
7 *mij...heeft:* mij voor de gek gehouden heeft (WNT *veer (I)* 1238).
8 *Lustigh...gehadt:* U hebt me danig (en met plezier) te pakken genomen!
10 *AEnéae etc.:* Door Aeneas' heldenarm sneuvel ik. Vergilius, *Aeneis* 10, 830, waar voor *cado* staat *cadis*.
12 *den eersten persoonaedje:* dit moet de minzuchtige uit Barlaeus' brief zijn.
17 *saepe etc.:* ‘dikwijls werd tot waarachtige min, wat in het eerst werd gespeeld’. Naar Ovidius, *Ars amatoria* 1, 618, waar voor *Factus* staat *Fiet* en voor *fictus falsus*.
19 *driaekel:* geneesmiddel tegen slangebeet. Zitten of men die te koop heeft: tevergeefs zitten te wachten, omdat er zelden klanten komen om dit artikel (WNT *driakel* 3301).
20 *beschejdt:* dit antwoord en de implicaties waarover de zin gaat zijn onbekend.
22 *die ons...eeten:* (spreekw.) die ons doen boeten zonder dat wij kunnen hopen te profiteren (WNT *spit (I)* 2857).
24 *in de pekel laeten steeken:* in de steek laten.
25 *'er af:* van hem.
27 *Non equidem etc.:* niet helemaal zou weeuw ik mijzelf of vereenzaamde dunken. Vergilius, *Aeneis* 4, 330, waar voor *vidua* staat *capta*.
28 *zij:* Tesselschade; *met ons huis te houden:* bij ons te logeren.
31 *vonnis*, vgl. *813* r. 4.
32 *vejrsen:* Huygens' verzen op de *Hydrophobia*.
35 *naemaelen:* naschilderen, dus overschrijven.
36 wie de Brusselse lekkertand is, blijkt niet. Men kan denken aan de adressaat van *910*, wie het immers om een bruiloftsgedicht van Barlaeus te doen is.
37 (zeugma) Ik verwacht dan het afschrift ervan, en als ge het zelf komt brengen, verwacht P.C.H. (ond.) het gelukkig (bep. v. gesteldheid).

816 *Aen den Heer Caspar Barlaeus.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] D'andre knibbel-vejrsen vertrouw ik dat U.E. bij mijnen laesten[2]
[3] ontfangen heeft. 'Tgeen hier nevens gaet, was toen vergeeten, mits
[4] Tesseltjen het had, dien 't luste wat in haere gloorij te studeren.[4]
[5] 'T is haer, zejdt ze, geen kleene troost, een ballon te zijn, daer de[5]
[6] armen der geleerde lujden meê kaetsen. Jae men zouw, nae 't zich
[7] aenzien laet, genoegh te doen vinden, om haer dietsch te maeken,
[8] dat het grooter vreughd waere daer in te rusten, *daer* daer op af te[8]
[9] stujten. In UE zin, daerentussen zal (zorgh'ik) niet veel stujten, zoo[9]
[10] hij U.E. kiesche ooren langer met zijn' roestighe stem beukt,[10]

[11] Mijn' Heere,

[12] U.E.

[13] Onderdaenste, toegedaenste

[14] dienaer

[15] P C Hóóft.

[13] Van den Hujze te Mujden,

[14] den 14^{en} van Oestmaent.

[15] 1636.

Vervolg watervrees.

Eindnoten:

2 *knibbel-vejrsen:* kibbelverzen (WNT *knibbelen (I)* 4591 4). Dit is een tweede zending over Barlaeus' hydrophobie; *bij:* door, ingesloten bij.
4 Huygens' *Ad Tesselam, de Barlaeo, amante strenuo*. (W. III, 8) van 25 juli 1636.
5 *ballon:* grote lederen bal, waarmee gekaatst werd.
8 *daer in:* in die armen.
9 *in uw zin:* naar uw mening; *stujten:* deugen (WNT *stuiten (II)* 307 II).
10 *roestigh:* schor.

* Minuut. UBA II C 11.506. Afschr. UBL. Pap. 13.
dan

817 *Aen Doctor Niclaes Tulp.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Nae de koude die U.E. in 't vertrekken van hier, heeft konnen[2]
[3] speuren aen mijn' hujsvrouw, is kortelinx de hitte gevolght, doch[3]
[4] met minder jacht (mijns oordeels) van pols, dan gister; ook zonder
[5] eenighe hartklopping, benaeuthejt, hooftpijn, en onmaetighen
[6] dorst: zoo dat zij, sint het leggen, zeer wel gemoedt, vlijtigh en[6]
[7] vroolijk van geest geweest is. Ook heeft zij wel gesweet. De drank,[7]
[8] echter, dienende om af te zetten heeft weenigh gewracht: zulx ik[8]
[9] duchte dat men tot het aderlaeten op den voet zal moeten koomen,
[10] 't en zij U.E. 't zelve bij dezen tijdt bedenklijk vindt, om dat de[10]
[11] koorts, al ging zij schoon op morghen zujver af, gelijk ik meene
[12] dezen voormiddagh gebeurt te zijn, nochtans geschaepen is zoo[12]
[13] haest niet t'eenenmael achter te blijven. Ten welken inzichte U E.[13]
[14] best zal weeten t'overleggen, oft ook raedzaemer waere, dat zij
[15] zich met eenigh voetbadt, voor te schrijven bij U E, beholpe. Doch
[16] denk ik U.E., op morghen, naeder kundschap van haere geleghen-[16]
[17] heit te geeven; verhoopende 't best van de gunste gods, den welken
[18] U.E. in schut en scherm bevolen zij, nevens hartlijke groete en
[19] gebiedenis,

[20] Mijn' Heere, van

[21] U.E.

[22] ganschdienstw[en]

[23] P C Hóóft.

[22] Van den Hujze te Mujden,

[23] 18 Aug. 1636.

Nicolaes Tulp, 1593-1674, arts, lector in de anatomie (Rembrandt's schilderij) daarna vroedschap, thesaurier, schepen en viermaal burgemeester. Fel contraremonstrant.

Eindnoten:

2 *de koude:* de rillerigheid bij opkomende koorts.

* Minuut. UBA II C 11.506. Afschr. UBL. Pap. 13.

3 *de hitte:* de koorts.
6 *het leggen:* de bedlegerigheid; *vlijtigh:* helder van hoofd.
7 *wel (met nadruk):* goed, flink.
8 *af te zetten:* te laxeren; *gewracht:* teweeggebracht.
10 *bij dezen tijdt:* tijdens de pest.
12 *geschaepen:* voorbestemd.
13 *achter blijven:* wegblijven (WNT Suppl. *achterblijven* 342 c).
16 *geleghenheit:* toestand.

818 *Aen Doctor Tulp.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Gisteravondt schreef ik U.E. bij de veerschujt die 's nachts vaeren
[3] moest. Nu gaet deze bij afgevejrdighden waeghenaer, om U E. te[3]
[4] zeggen, dat mijn' hujsvrouw (nae mijn verstandt) gisteravondt
[5] ontrent tien ujren, geen' koortse, oft immers zeer weenigh had.[5]
[6] Maer 't luttel dat zij toen nuttighde heeft haer zoo wel niet
[7] gesmaekt als op eergisteravondt. Deze nacht heeft zij zeer quaelijk
[8] geslaepen mits gestaedighe quelling van muggen, daer zij niet
[9] tegens had doen verzien met de netten die wij wel hebben, om dat
[10] men der te vooren niet veel vernoomen had. Jegenwoordelijk houd[10]
[11] ik haer niet vrij van koorts te wezen. Op haere bovenste lip zijn
[12] ujtgeloopen twee van die blejntjes, die ik Doctor Fontejn z.g. wel[12]
[13] heb hooren zeggen, dat in 't begin der ziekte grooten brandt, ende,[13]
[14] wat spaeder koomende, bedujden dat zij over 't hooghst is.

[15] Valt het Uwer E geleghen t'avondt hier te koomen vernachten,
[16] om alsdan, ende morghen vroegh wederom, kennis van haere
[17] gestaltenis te neemen, wij zullen daermede grootlijx getroost zijn,[17]
[18] ende de voerman vertoeven, tegens de ujre die 't U.E. geheven zal[18]
[19] hem te stellen. In allen gevalle verwachten wij 't geen Uwer E. zal[19]
[20] dienstighst dunken, ende beveelen de zelve den alderhooghsten in
[21] genaede; in haere beste gunste,

[22] Mijn' Heere,

[23] Uwer E.

[24] ganschdienstw[en]

[25] P C Hóóft.

[24] Van den hujze te Mujden,

[25] 19 Aug. 1636.

Vervolg.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.507. Afschr. UBL. Pap. 13.

3 *afgevejrdighde waeghenaer:* speciale voerman.
5 *immers:* althans.
10 *vernoomen:* opgemerkt; *jegenwoordelijk:* op 't ogenblik.
12 *bleintjes:* blaartjes.
13 *brandt:* uitslag (WNT: alles wat aan ‘scherpte in 't bloed’ werd toegeschreven; ook koorts; *brand (I)* 1036-1037).
17 *gestaltenis:* toestand, zoals die zich uitwendig laat aanzien; *getroost:* gerustgesteld.
18 *de voerman (zal) vertoeven:* de voerman zal afwachten.
19 *stellen:* opgeven.

819 *Aen Doctor Tulp.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Sedert U.E. afscheidt heeft mijn' hujsvrouw zich in zeer redelijken
[3] doene, ende immers zoo wel als op dat pas bevonden, zonder[3]
[4] eenighe verheffing van koorts; ook een weenigh afganks gehadt.
[5] Zulx de trouwhartighe zorghvuldigheit uwer E, van de welke wij
[6] bij dezen veerman naeder orde verwachten, hooghlijk gedankt zij;
[7] ende godt bovenal in wiens hejlighe bescherming wij U.E. bevolen
[8] laeten, nevens wel vrundtlijke groete en gebiedenis,

[9] Mijn' Heere, van

[10] U.E.
[11] ganschdienstw[en]

[12] P C Hóóft.

[11] Van den Hujze te Mujden,
[12] 20 Aug. t' 8 ujren in
[13] den avondt. 1636.

Vervolg.

Eindnoten:

3 *immers...pas:* veel beter dan op die tijd.

* Minuut. UBA II C 11.508.

820 *Aen Doctor Tulp*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] 'T is althans tusschen 8 en 9 ujren, en de veerschujt noch niet aen.
[3] Derhalven vejrdigh' ik brenger dezes af, om morghen vroegh
[4] t'Amsterdam te zijn, ende tegens 8 ujren weder hier met den raedt
[5] die UE den besten zal vinden. De staet mijner hujsvrouwe is deeze.
[6] Zij heeft sint U.E. vertrek geen' koortse vernoomen, maer in de
[7] naeste voornacht eenighe beswaernis van 't luttel spijze, dat zij
[8] genuttight had. Haere tonge is zeer beslaeghen, ende heel raeuw
[9] van 't schraepen, dat ik voor sprouw aenzie, maer zij niet, bij-[9]
[10] brengende, dat haere keel onbekommert is. Heden is zij wat[10]
[11] kloeker geweest dan gister, maer blijft hittigh, ende gevoelt bij
[12] wijlen eenighe klopping in 't voorste der vingeren. De blejntjes aen
[13] de lippen schijnen te verdrooghen. Zij vreest, ende misschien
[14] zonder rede niet, dat haere krachten traeghlijk toeneemen zullen,
[15] oft voor een nieuw instorten, ten zij men 't lichaem zujvere, ende[15]
[16] [+] haer eenigh bloedt aftrekke, hoewel zij dit noch niet gejrne
[17] waeghen zoude. Ik bidde U.E. ons het dienstighste toe te schikken
[18] ende zoo U.E. ons noch met een' herwaertsrejze begunstighen kan,
[19] ik zal mijnen gewoonlijken voerman, tegens morghen naemiddagh
[20] doen t'Amsterdam voor de poorte zijn op de ujre, door brenger
[21] dezes ons te stellen van U.E. die den Almoghenden bevolen blijve,
[22] nae hartlijke groete en gebiedenis,

[+]menstrua vix apparent ultra.

[23] Mijn Heere, van

[24] U.E.

[25] ganschdienstw[en]

[26] P C Hóóft.

[25] Vanden H.t. Mujden,

[26] 21 Aug. 1636.

Vervolg.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.508. Afschr. UBL. Pap. 13.

9 *sprouw:* spruw; *bijbrengen:* aanvoeren.
10 *onbekommert:* onbezwaard, ongekweld.
15 (zij vreest) *voor een nieuw instorten*.

821 *Erntfesten, hooghstgeleerden, welwijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Geerardus Vossius, Voorleezer der Historien in de doorluchtighe schoole, op de ouwdezijds achterburgwal, bij 't ouwdemannenhujs tot Amsterdam. Hier bij een haes.*

*
loont.

[1] Mijn Heere,

[2] Een' koorts mijner hujsvrouwe heeft ons, bij dezen bedenklijken
[3] tijdt, een' waepenslaende trom in 't hart geroert. Nu gaet zij vrij,[3]
[4] ende baetewaerts aen: zulx wij vertrouwen, dat de vreeze, voor[4]
[5] ditmael, 't meeste quaedt zal geweest zijn, ende U.E. onbekommert
[6] in 't aenvejrden der geringhejt hier bij gevoeght. Maer, met de[6]
[7] vrundschap, die ons daeraen geschieden zal, kunnen wij echter
[8] U.E. niet quijt schelden; ons beloovende, tot een' bondigher, de[8]
[9] herwaertskoomst van U.E. in 't gezelschap van mijnen swaegher
[10] Baak, om eenighe daeghskens gespijst te werden met U.E. leerlijke[10]
[11] redenen, ende eenighe maenden daerop te teeren. Met welken
[12] toeverlaet de Almaghtighe gebeden zij, U.E. met alle de haeren,
[13] in hejlzaemen staete te behoeden, ende in de beste gunste der zelve,

[14] Mijn' Heere,

[15] Uwer E.

[16] Onderdaensten,

[17] toegedaensten dienaer,

[18] P C Hóóft.

[16] Van den Hujze te Mujden,

[17] den 22[en] van Oestmaent,

[18] 1636.

Toezending van een haas. - Uitnodiging.

* Origineel. London, British Museum. Harleian Library vol. 7013 fol. 155 r. Minuut UBA. II C 11.510.

Eindnoten:

3 *een waepenslaende trom geroert:* een geducht alarm geslagen (*de trom roeren:* de trom slaan); *Nu...vrij:* Nu is zij koortsvrij.
4 *ende...aen:* en (zij gaat) de betere kant op.
6 *ende U.E. onbekommert (zal zijn) in enz.:* en u zonder bezorgdheid (voor besmetting) dit kleine geschenk kunt aannemen.
met de vrundschap...schelden: wij kunnen er u niet af laten komen met ons deze gunst te bewijzen.
8 *tot een' bondigher (vrundschap):* als een sterker bewijs van vriendschap.
10 *leerlijke redenen:* leerrijk discours.

822 *Aen Doctor Tulp.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] In mijn afwezen, noodtlijk om nae Naerden te gaen, heeft mijn'[2]
[3] huisvrouw, 't geen voorviel, uwer E verkundschapt. De voor-
[4] gangene nachtrust is nae wensch geweest. Haer moedt, krachten,
[5] ende smaek in 't eeten, betren merkelijk. De sieroop van roozen[5]
[6] heeft wel gewracht, ende tot zesmaels toe. Wat U E. wijders raed-
[7] zaem vindt, verwachten wij bij dezen veerman; ende zoo U.E.
[8] 't aderlaeten nu gansch bujten zorghe houdt, gelieve meester[8]
[9] Steven herwaerts te zejnden, tegens den oorbaerlijksten tijdt.[9]
[10] Midlerwijle bidden wij den Almoghenden U.E. ende alle de
[11] haeren in hejlzaemen staet te spaeren, ende gebiedt zich hartelijk
[12] aen de zelve,

[13] Mijn' Heere,

[14] U.E.

[15] Gansdienstw[e]

[16] P C Hóóft.

[15] Van den Hujze te Mujden,

[16] 22 Aug. 1636.

Vervolg van *820*.

Eindnoten:

2 *noodtlijk:* nodig.
5 *sieroop van roozen:* rozenstroop, een laxans.
8 *bujten zorghe:* niet bezwaarlijk.
9 *oorbaerlijksten:* gemakkelijkste, geschikste.

* Minuut. UBA II C 11.509.

823 *Aen Doctor Tulp.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Het aderlaeten is mijner huisvrouwe niet quaelijk bekoomen, en de
[3] drie pillekens, heden ingenoomen, hebben zeer wel gewracht. Zij
[4] vervolght daeghelijx met het gebrujken van den gewoonlijken
[5] drank. Nu verwachten wij bij dezen veerman, wat U.E. wijders
[6] oorbaer vindt voor haer, ende teffens voor haere oudste dochter
[7] Susanna. Want deze heeft op eergister avondt ook een koortse
[8] gekreghen; gisteravondt wederom; en echter eene veel heftigher[8]
[9] op dezen middagh: altijds met grilling en koude. Daerentussen[9]
[10] denken wij haer op voorraedt, ter naeste morghenstonde, zoo zij[10]
[11] alsdan vrij van koorts blijkt, in te geeven eenighe van die pillen van
[12] alöe en rhubarbar, verordent over een' wijle, door U.E. aen mijn'
[13] hujsvrouw. Tot de ujtkoomst verleene godt zijne genaede, ende
[14] behoede daer in U.E. met alle die haer lief zijn, eerbiedelijk gegroet,

[15] Mijn' Heere, van

[16] U.E.

[17] ganschdienstw[en]

[18] P C Hóóft.

[17] Van den Hujze te Mujden,

[18] 26 Aug. 1636.

Susanna is nu ook ziek.

Eindnoten:

8 *echter:* later, daarna.
9 *grilling:* rilling.
10 *op voorraedt:* bij voorbaat.

* Minuut. UBA II C 11.509.

824 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1636 Muijden 28 aug^t^ beant*w* 30 ditto)
loont.

[1] Monsieur mon Frere,

[2] De ziekte mijner hujsvrouwe, bij dezen kommerlijken tijdt, is ons[2]
[3] wel een bijstere tromslagh in 't hart geweest. Doch, alzoo men nu,[3]
[4] in eenige daeghen, geen' koorts aen haer gespeurt heeft, ende haer
[5] moedt en kraften toeneemen, bedaeren wij in 't vertrouwen, dat[5]
[6] voor dit mael de pujkplaegh in de vreeze zal bestaen hebben. Ook[6]
[7] zijn wij hier bij geleert, ons niet terstondt het arghste in te beelden.
[8] 'T welk wel te passe komt in dit gasthujs, daer onze dochter
[9] Sussanna, op zondagh, eene, doch afgaende koorts gekreghen heeft.
[10] Gister wert Arnout ook schielijk krank, loopt 'er heden weêr heen.[10]
[11] Dezen middag is 't met Christine ook t' ondeghe geweest; nu beter.[11]
[12] Noopende den Rijnschen wijn; mits mijn' hujsvrouw daer lust nae
[13] kreegh, heb ik Sr Carel een vaetjen doen bestellen, in U.E. afwezen.[13]
[14] Dan 't vernt zeer, ende is niet lekker, om dat hij (zoo ik achte)[14]
[15] volghende mijn' orde, meer de zujverheit, dan de smaek zal[15]
[16] gezocht hebben. Het dient eevenwel eerst gëorbert, dan nieuwe
[17] ingelejdt. Dies danken wij U.E. voor de moejte, die moghelijk niet
[18] vergeefs zal genomen zijn. Tot het overzien eenigher blaeden van
[19] Tacitus wil ik mij gejrne beleedighen, zoo haest als U.E. raedt om[19]
[20] leedigheit weet. Om herwaerts en weder te koomen, zij d'eerste[20]
[21] dagh de beste. Maer U.E. legge wat palms in 't vujr bij den Heere[21]
[22] Vossius, ende weete mij dan te zeggen wat troost daer zij,
[23] belangende zijner E gezelschap te genieten nevens 't uwe, bij de
[24] naeste geleghenhejt. Langer diende die rejz niet ujtgestelt, naerdien
[25] ik, in 't eerst der aenstaende maent, eens in den Haeghe vereischt
[26] word. Hoort U.E. van den krijgh niet; wij veel min: verlangen
[27] nochtans nae 't geen in Vrankrijk bedreven wort, ende immers zoo
[28] zeer nae kundschap van 's Prinsen aenslagh dus laet in 't jaer.[28]
[29] Gedujrende 't zelve, zal men, denk ik, de meeste moordt der peste[29]
[30] te wijten hebben. Godt behoede 'r U.E. ons, en alle goede lujden
[31] voor, zoo verre als zaeligh is, ende bewaere de zelve in zijn' beste genaede; in UE gunste,

* Origineel. UBA II C 13.35.
Hs. enkel vel. Het postscriptum staat op een opgespelde snipper.

[33] Mon^{s} mon Frere,

[34] U.E.

[35] Verplichten, dienstw^{sten} broeder

[36] P C Hóóft.

[35] Van den Hujze te Mujden,

[36] 27 Aug. 1636.

[37] Ik schrijf, tenzelven ejnde, aen den H. Vossius.

Lopende zaken

Eindnoten:

2 *kommerlijk:* bedenkelijk.
3 *een bijstere tromslagh:* een hevige schrik.
5 *moedt en kraften toeneemen:* stemming en krachten verbeteren.
6 *de pujkplaegh:* de grootste plaag.
10 *loopt...heen:* loopt vandaag weer rond.
11 *t' ondeghe:* ongesteld.
13 *bestellen:* bezorgen, sturen.
14 *vernt:* is oud (Mnl. Wdb. op *verne*, adj.).
15 *volghende mijn' orde:* mijn order opvolgend.
19 *zich beleedighen:* zich bezighouden.
20 *leedigheit:* vrije tijd.
21 *palm in 't vuir leggen:* bemiddelen (WNT *palm (II)* 223 B).
28 *aenslagh:* offensieve onderneming (quasi tegen Breda).
29 *de meeste moordt:* de grootste slachting.

825 *(P.C. Hooft aan N. Tulp.)*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Om de rust mijner hujsvrouwe niet te steuren heeft haere dochter
[3] Susanne, zonder breeder raedt, heden morghen te 4 ujren den[3]
[4] veerman belast U.E. mondelinx te berichten van [van] haer **[4a]** wedervaeren.
Alsnu te zaemen gesprooken hebbende vinden wij
[5] dienstigh eenen waeghen af te vejrdighen, met vruntlijk verzoek,
[6] dat U.E. gelieve t'avondt hier te koomen vernachten, ende
[7] m[r] Steven mede te brengen. Want zij heeft nu in 48 ujren zeer
[8] weenigh oft niet geslaepen, ende in 't overkoomen eener quaelijk-[8]
[9] hejt een gaetjen boven 't ooghe gevallen op de waterpot. Nae 't in-
[10] neemen van den zujverdrank heeft zij gebraekt; doch niettemin[10]
[11] neghen afgangen gehadt. De koorts is althans kleen of geen. Godt
[12] gunne haer ende ons allen 't zaelighste; desgelijx Uwer E. en den
[13] haeren, hartlijk gegroet

[14] Mijn Heere, van

[15] U.E.

[16] ganschdienstw[en]

[17] P C Hóóft.

[16] Van den Hujze te Mujden,

[17] 28 Aug. 1636, voormiddagh,

[18] ontrent 9 ujren.

Vervolg.

Eindnoten:

3 *zonder breeder raedt:* zonder overleg met anderen.
8 *in 't overkoomen eener quaelijkhejt:* bij een plotselinge aanval van misselijkheid (WNT *overkomen (II)* 1795 2 b).
10 *zujverdrank:* laxans.

* Minuut. UBA II C 11.511.

826 *Aen Doctor Tulp*

*

[1] Joffr[e] Susanna heeft sedert U.E. vertrek geen beswaer meer van
[2] braeken geleden, maer tot noch toe boven een' ujr oft anderhalf
[3] niet geslaepen. Zij is althans wel te moede, ende oordeelt zich zelf
[4] vrij van koorts, hoewel ik haere pols noch op d'ouwde dreef niet
[5] en keure. Bij 't kandeel gevoelt zij zich zeer verquikt, ende vraeght
[6] oft zij 't in d'aenstaende nacht en morghen vejlighlijk nuttighen
[7] magh, zonder vreeze voor te veel stoppens. Nevens 't geene U.E.
[8] zenden zal bij brenger dezes, voor haer dochter, verzoekt mijn
[9] hujsvrouw een klister, voor haer, alzoo haer dunkt des van noode[9]
[10] ende deze nacht eenighe beroernis van koortse vernoomen te
[11] hebben. In 't verwachten danken wij U.E. hooghlijk voor de
[12] gunstighe zorghvuldigheit, ende bevelen de zelve den aller-[12]
[13] hooghsten, met groete en eerbiedenis

[14] Mijn Heere, van

[15] U.E.

[16] gansdienstw[en]

[17] P C Hóóft.

[16] Vanden H.t. Mujden,

[17] 29 Aug. 1636. 's morghens

[18] ten half zessen.

Eindnoten:

9 *klister, clystère:* lavement.
12 *gunstighe:* vriendelijke, welwillende.

* Minuut. UBA II C 11.511.

827 *Aen Doctor Tulp*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Sint mijn schrijven van heden waerop ik U.E. aengenaem ant-
[3] woordt ontfangen heb, heeft Joffr[e] Susanna niet boven een ujr oft
[4] anderhalf geslaepen, hoewel twee afgangen gehadt, die zich
[5] vertoonen als die van gister. Zij is doorgaends geneghen tot
[6] braeken, doch daer toe noch niet gekoomen; maer had thans een
[7] groote flaeuwte, die wij duchten door 't nuttighen van een luttel[7]
[8] biers veroorzaekt te zijn. Grilling, oft koude verneemt zij niet;
[9] ende de pols blijft slap en ontstelt, zulx ik vreeze voor gedujrighe[9]
[10] koorts. Den drank, gezonden van U.E. zejdt zij niet te kunnen
[11] neemen, zonder dien weder over te geeven: zulk een weêrsmaek
[12] vindt z' 'er in. U.E. gelieve bij dezen veerman te verstendighen wat[12]
[13] wijders te doen stae. Doch zoo zij, in de genaekende nacht geen'
[14] lichtenis gewaer wort, denken wij op morghen eenen boode af te
[15] vejrdighen aen U E. die Gode in genaede bevolen zij, ende
[16] hartlijk gegroet,

[17] Mijn Heere, van

[18] U.E.

[19] weldienstw[en]

[20] P C Hóóft.

[19] Vanden H.t. Mujden,

[20] 29 Aug. 1636.

Vervolg.

Eindnoten:

7 *flaeuwte:* moeheid (WNT *flauwte* 4528 1).
9 *ontstelt:* onregelmatig: *gedujrighe:* aanhoudende.
12 *verstendighen:* laten weten.

* Minuut. UBA II C 11.512.

828 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1636 Muijden ontf^n^ ende beant*w* 31 Aug^ti^)
Loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Ujt U.E. aangenaemen van heden zouw mij lief te verstaen geweest
[3] zijn de moejte aenvejrdt om den H. Vossius herwaerts te beweghen,
[4] en waer ze niet verlooren. Maer ik moet U.E. melden, dat de ziekte
[5] van onze dochter Susanne, van tijdt tot tijdt verswaert is: zulx zij in[5]
[6] etlijke etmaelen, tussen dagh en nacht boven 3 oft 4 ujren niet
[7] geslaepen heeft, ende haer moeder, van ontsteltenis gister waende
[8] weder koorts te voelen. De voorgange nacht is 't in eenen doen[8]
[9] geweest: Sr Carel heden gins en weder om den artz, die niet
[10] gekoomen is. Doch zij heeft zich dezen dagh, boven hoope, wat
[11] beter bevonden. De ziekte van Arnout is op een andrendaeghsche;[11]
[12] die van Christina op een' daeghelijksche koorts ujtgekoomen. U.E.
[13] kan denken wat siere wij, in deze bekommering mijner hujsvrouwe
[14] en mijne, zouden kunnen aen vrienden doen, daer zij oft wij meê
[15] vermaekt moghten wezen. Ik vreeze teffens, dat deze ongeleghen-
[16] heit U.E. en de H. Vossius zoude onzoet in 't vertoeven maeken,[16]
[17] ende dat wij met eenen avondt Uwer E.E. zouden quijt raeken:
[18] 't welk de meening niet en is. U.E. derhalven gelieve ons 5 oft 6[18]
[19] daeghen ujtstels te gunnen, in toeverlaet dat de dingen wat
[20] wenschlijker plooij zullen neemen, en mijn' hujsvrouw krachten[20]
[21] gaedren, om smaek van 't gezelschap te hebben. Vertrouwende dat
[22] U.E. deze ontschulding zal in 't goede neemen, beveel ik de zelve
[23] den Almoghenden, ende in haere beste gunste, ende van mijn'
[24] Heere Vossius,

[25] Monsr mon Frere,

[26] U E

[27] Verplichten, dienstw^sten^ broeder

[28] P C Hóóft.

[29] U.E. gelieve eens te gedenken aen de lijfrenten, niet om dat 'er[29]

* Origineel. UBA II C 13.34.
Dat. volgens inhoud en Baek's aantekening 30 aug. 1636.

[30] haest bij is; maer op dat 'er geen misverstandt gebeure, gelijk eens
[31] met Frere Hasselaer z.g. die mejnde mij betaelt te hebben, daer ik

[32] van geenen ontfank wist: ende U.E. telle die aen Sr Carel als ze
[33] gereedt zullen zijn.

De uitnodiging aan Baak en Vossius wordt wegens de ziekte uitgesteld. - Lijfrenten.

Eindnoten:

5 *van tijdt tot tijdt:* geleidelijk.
8 *in eenen (telw.) doen:* onveranderd.
11 *andrendaeghsche:* om de andere dag optredende.
16 *onzoet in 't vertoeven:* ongeneigd om te blijven.
18 *meening:* bedoeling.
20 *plooij:* wending.
29 lijfrenten, vgl. *648*.

829 *A Monsieur Monsr Joost Baek, bij 't oudemannenhujs in N° 3. tot Amsterdam.*

*

[1] Monsr mon Frere,

[2] Mijn' hujsvrouw is nu redelijk bekoomen, haere dochter opgestaen,
[3] de mijne der koorts quijt: zulx Arnout, die ze noch om den ander-[3]
[4] den dagh, doch lichter heeft, (God zij gedankt) d'eenighe ziek is.[4]
[5] Dies vejrdigh ik brenger dezes af, om te verstaen oft wij U.E. met
[6] de H.H. Reael en Vossius, op morghenavondt oft op zondagh, ende
[7] te welker tijdt alsdan, te verwachten hebben. In allen gevalle,
[8] gelieve U.E. ons heden oft morghen ten langsten een vierendeel
[9] Rijnschen wijns te bestellen, van den geenen, die U.E. liefst heeft
[10] te drinken. D'Almoghende behoede U.E. met alle de haeren in
[11] genaede, ende in haere beste gunste,

[12] Monsr mon Frere,

[13] U.E.

[14] Verplichten, dienstw^sten broeder

[15] P C Hóóft.

[14] Vanden Hujze te Mujden,

[15] 5 Sep. 1636.

Eindnoten:

3 *der koorts:* de gen. is een overblijfsel van de oude constr. *quijt* c. gen. of *quijt van*.
4 *die...is:* òf *ziek* is de sterke vorm van het gesubstantiveerde adj., òf *d'eenighe* is bep. v. gesteldh., òf *ziek* zonder *e* is een schrijffout.

* Origineel. UBA II C 13.33.
Hs. Kattebel.

830 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft*).

*

[1] *Magnifice Vir*,

[2] Ex agro Leydensi domum reversus, coepi cogitare de promisso meo,
[3] quo me abiturus hinc tibi obstrinxeram. Petieras tibi mitti
[4] apographa Epigrammatum, quae Hugenius et ego lusimus[4]
[5] αμοιβαδον [*alternatim*] super aquarum formidine, quae illum minus,[5]
[6] me sociosque meos magis habuit. Mihi cum relligio sit, quicquam
[7] tibi negare eorum, quae salva sceptri majestate (ut reges loqui
[8] amant) conferri in alium possunt, curavi illa à filio meo describi.
[9] Verum prudentiae tuae fuerit statuere, an consultum sit illud
[10] Epigramma in quo laudatissimam Tesselam pro pila habet[10]
[11] Hugenius, in Brabantiam mitti. Ego eadem misi ad nobilissimum[11]
[12] Mylium, sed absque isto. Non leviter me perculit allatum de ad-
[13] versa uxoris tuae valetudine nuncium. Quaesivi seriò et saepe ex
[14] amicis, quo loco illa esset. Tandem intellexi cum gaudio morbum
[15] periculi esse expertem. Debebat optima matrona, humanitatis
[16] omnis ιδιον [*genuinum*] exemplar, amicis esse immortalis, et tibi
[17] potissimum Hoofdi,

[18] *Conjugio tantae Veneris dignate superbo*.[18]

[19] Castigat voluptates nostras Deus non una calamitate, et aegrotare
[20] nos vult, ut mori semper doceret. Hic inter funera quotidiana
[21] nobis vivitur, et singulis accidere indies posse credimus, quod
[22] cuiquam. Haec tela illa sunt procul jaculantis Apollinis, cujus iram[22]
[23] lib. I. Iliad. describit Homerus. Ille felix quem incautum non
[24] praeveniet mors. Ego, si tuam tuorumque valetudinem votis,
[25] precibus, animo omni juvero, fecero hominis Christiani, et amici,
[26] et studiorum eorundem socii officium. Vale Vir maxime cum
[27] Creusa tua et Ascanio et Lavinia. Amstelod. 6 Sept. 1636.[27]

VERTALING

Uit de contreien van Leiden thuis teruggekeerd ben ik begonnen na te denken over die belofte van mij, waardoor ik mij, op het punt weg te gaan van hier, aan u had gebonden. Ge hadt verzocht, dat u gezonden werden afschriften van de Epigrammen, die Huygens en ik schertsenderwijs hebben gewisseld αμοιβαδον (in beurtzang) over de watervrees, die hem minder, mij en mijn metgezellen meer bevangen

* C. Barlaei Epist. n° 337.

hield. Daar ik gewetensbezwaren heb, u ook maar iets te weigeren van dat, wat ‘zonder de schepterhoogheid te schaden’, zoals koningen zich graag uitdrukken, aan een ander kan worden medegedeeld, heb ik zorg gedragen, dat die door mijn zoon werden afgeschreven. Doch aan uw prudentie zij het overgelaten, te beslissen, of het wel raadzaam is, dat dat bepaalde Epigram, waarin Huygens de hooggeprezen Tesselschade als kaatsebal behandelt, naar Brabant wordt gezonden. Wat mij betreft, dezelfde epigrammen heb ik verzonden naar den Hoogedelen Van der Mijle, maar zonder dat bewuste. Niet weinig heeft mij ontsteld een tijding, die nopens minder goede gezondheid van uw gade werd overgebracht. Aan vrienden heb ik ernstig en bij herhaling gevraagd, in welk stadium zich die bevond. Eindelijk heb ik verstaan, vol blijdschap, dat de ziekte zonder gevaar was. Het moest zo wezen, dat de edele vrouwe, ιδιον (authentiek) toonbeeld van alzijdige wellevendheid, voor de vrienden onsterfelijk was en voor u voornamelijk, Hooft, ‘heerlijken echt met zózeer bekoorlijke Venus verwaardigd’. God betoomt de lusten van ons, mensen, met meer dan één gevoeligen tegenslag; en het is zijn wil, dat wij ziekte lijden, opdat Hij ons zou leren, te allen tijd te sterven. Hier gaat te midden van sterfgevallen-dag-aan-dag voor ons het leven voort, en ieder, hoofd voor hoofd, kan overkomen elken dag, geloven wij, wat een, wien dan ook, overkomt. Dit zijn die bekende pijlen van uit de verte treffenden Apollo, wiens toorn in boek I van de Ilias Homerus beschrijft. Gelukkig hij, dien de dood niet onvoorziens zal overvallen. Wat mij aangaat, als ik van u en de uwen de gezondheid met geloften, gebeden en geheel mijn hart heb bevorderd, zal ik zijn nagekomen den plicht van een Christenmens en vriend en een, die deelt in dezelfde studiën. Vaarwel, grote Hooft, tezamen met uw Creusa, uw Ascanius en uw Lavinia.

Amsterdam, 6 september 1636.

Eindnoten:

4 Dit waren van Barlaeus' kant de strofen *Ad Constant. Hugenium, cum manentibus Muydae amicis aliquot ob tempestatem* (...) *mihi exprobrasset* (*Poëmata II* 473).

5 Zoals b.v. de herders der bucolici; vgl. Theocritus 8, 33-60; Vergilius, *ecloga* 3, 60-107.

10 Zie W. III, 8 het epigram van 25 juli.

11 D.i. aan de Brabantse Eleonora Hellemans ter lezing worde gegeven.

18 Vergilius, *Aeneis* 3, 475.

22 *illa*, pestbrengende; zie Homerus, *Ilias* 1, 61 λοιμος *procul jaculans:* Vertaling van εκηβολος (Homerus, *Ilias* 1, 14; 1, 21) = uit de verte treffend.

27 Creusa: uw vrouw Eleonora Hellemans. Creusa was de eerste vrouw van Aeneas; zij kwam om bij de vlucht uit brandend Troje; Ascanio: uw jonge zoontje. Ascanius was het zoontje van Aeneas en Creüsa, uit Troje met zijn vader ontkomen; Lavinia: het bloeiend jonge meisje Susanne Bartolotti. Lavinia was de jeugdige dochter van den Italischen koning Latinus, tweede vrouw van den ouderen Aeneas. De drie vergelijkingen zijn onhandig, wanneer iemand de familierelaties zou willen overbrengen.

831 *Aen Mon Frere Carel Hellemans.*

*

[1] Mons[r] mon Frere,

[2] 'T verlies, geleden van U.E. zoo wij verstaen hebben, in den persoon
[3] van Joffr[e] zuster, U.E. hujsvrouwe z.g. is zeker groot, ende
[4] maghtigh genoegh om niet alleen U.E. tot droefhejt, maar ook
[5] ons, ende alle U.E. vrienden tot deernis en medetreuren te
[6] beweghen. Niettemin haere verlossing ujt den erbarmelijken schijn,[6]
[7] waerin zij zoo lange geleghen heeft, en de aenschouw te neemen op
[8] gods heilighe wil, waerin wij ons moeten en behooren te [te] vrede
[9] te geeven, zullen, zoo wij hoopen, U.E. deze wederspoedt, gemeen
[10] allen menschen, met gemaetighde rouw, en redelijk geduldt doen
[11] over zetten. Rujm een' maent geleden, heb ik, volghends U.E.
[12] begeerte, geschreven aen de Heeren Raeden van Staete, en andre;[12]
[13] ende de brieven in eenen aen U.E. gezonden aen den waerdt in de
[14] Swan in den Haeghe, alwaer zij althans noch leggen, zoo S[r] van der
[15] Wijen mij verstendight gehoort te hebben ujt Neeve Akkerlak.[15]
[16] Ik achte zulx bij gekoomen te zijn ujt zaeke van de swaerigheit[16]
[17] uwer E bejeghent, oft om dat misschien de moejte van U.E.
[18] vankenis is afgehandelt. Derhalven, dewijl ik eerstdaeghs eens nae
[19] den Haeghe heb te gaen, denke alsdan de voor*s* brieven van daer te
[20] lichten, ende te behouden tot dat U.E. die ontbieden zal. Wij zijn[20]
[21] alhier ook in geen' kleene bekommering geweest mits de ziekte
[22] van mijn' hujsvrouw, van onze dochter Susanna, ende bejde mijne
[23] kinderen. Doch zij vinden zich nu alt'zaemen wel te passe: Gode[23]
[24] zij lof, ende U.E. met U.E. zoone en dochter, den zelven in schut
[25] en scherm bevolen, nevens hartlijke groete en gebiedenis
[26] Monsr mon Frere, van

[27] U.E.

[28] Toegeneghen, dienstw[sten] broeder

[29] P C Hóóft.

[28] Van den H.t. Mujden,

[29] 7 Sep. 1636.

* Minuut. II C 11.512. Afschr. UBL. Pap. 13.

Condoleantie bij het overlijden van zijn vrouw, Cornelia Peters. - Herinnering aan Hooft's brieven aan de autoriteiten tijdens Carel's gevangenschap, waarover deze niets heeft laten horen.

Eindnoten:

6 *den erbarmelijken schijn:* de deerniswekkende toestand (WNT *schijn (I)* 617).
12 *geschreven: 808* en *809*.
15 *Akkerlak:* Adriaen van Akerlaken was in 1633 getrouwd met een verre nicht van Leonora.
16 *bij gekoomen:* veroorzaakt; *ujt zaeke...afgehandelt:* doordat Carel ze niet heeft kunnen afhalen, of ze niet meer nodig had.
20 *tot dat...zal:* wat Carel natuurlijk niet doet als hij vrijgelaten is.
23 *wel te passe:* goed in orde.

832 *Aen de Heer Mijn Heer Hooft Drossaert van Muyde et Tot Muyde*

*

[1] Mijn Heer en Me Vrouw' Hooft,

[2] ick heb groot verlanghen hoe het met Ue en kinderen is. heb doch[2]
[3] beeter inbeeldingh daer aff als het gerucht gaet dat altijt volwossen[3]
[4] wil weese eer 't te deegh ghebooren is maer dat het schielijck toe[4]
[5] neempt en is geen wonder het moet weer met een ooghenblick[5]
[6] sterven van dien geen' die 't doot gheseijdt heeft. schrijft mij doch[6]
[7] haest hoe het met Ue ghesondtheijt is die ick met mijn dochter in
[8] volle deugh besidt Daer wij Godt af dancken en bidde dat het met[8]
[9] ue ock al soo mocht weesen blijve ue vrinde

[10] Tesselscha Roemers

Informatie naar de gezondheid.

Eindnoten:

2 *heb...aff als:* ik maak mij sterk dat het beter is dan.
3 *inbeeldingh:* denkbeeld.
4 *te deegh:* goed en wel; *maer...wonder:* maar 't is geen wonder dat het plotseling aanzwelt.
5 *het moet...sterven:* (want) het moet weer plotseling verdwijnen.
6 *van dien geen'...heeft:* door, vanwege, op bevel van degene die het door tegenspreken gedood (doot gheseijt) heeft.
8 *deugh(t):* welstand.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 4.
Dat. de inhoud kan wijzen op de eerste week van september 1636.
'Me Vrouw' noemt Tesselschade Leonora wel meer voordat Hooft ridder is, b.v. in *775*.
T. In het woord *Hooft* volgt op de *t* een krulletje, dat niet stellig als een letter gelezen kan worden.

833 *Aen den H. Robbert van Giffen, Hopman van een vendel voetvolx. Tot Ujtrecht.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] In de zaeke, geroert bij U.Ed. aengenaem schrijven van den 7^{en}
[3] dezer, heb ik geleghenhejt gevonden om mij te quijten, volghends
[4] U.Ed. begeerte, die ik voor mijnen plicht houde: ende hadde liever
[5] gewenscht Uwer Ed. alhier mondelings mijn wedervaeren te
[6] verstendighen, om teffens de eere van U.Ed. jeghenwoordighejt te
[7] genieten. Doch, dewijl U.Ed. althans opening daervan verzoekt,[7]
[8] ende ik binnen 2 oft 3 daeghen nae den Haeghe te gaen heb, zoo
[9] kan niet laeten U.Ed. bij dezen te *milden*, hoe ik de voor*s* zaek
[10] heb gevonden in zulke gesteltenis, dat ik mij zelven, wen ik in
[11] uwer Ed. plaetse stonde, niet en zoude kunnen raeden, vorder
[12] moejte daerom aen te wenden. Ende verdriet mij zeer mijnes
[13] ongelux, dat ik U.Ed. met geene aenmoedigher tijdinge dienen
[14] kan. Daerentussen bidde den Almoghenden U Ed. in eere en
[15] welvaert altijds te bewaeren, ende in uwer Ed. beste gunste,
[16] Mijn' Heer,

[17] Uwer Ed.

[18] Toegedaenen dienaer ende vriendt

[19] P C Hóóft.

[18] Van den H. te Mujden,

[19] 9 Sep. 1636.

Hooft bericht deze hopman, dat zijn verzoek (vermoedelijk de legering van zijn compagnie in Naarden, Muiden of Weesp) zo weinig kans heeft, ingewilligd te worden, dat hij verdere pogingen afraadt.

* Minuut. UBA II C 11.513. Afschr. UBL. Pap. 13.
melden

39 Nicolaes Tulp

40 Pieter Pietersz. Hasselaer

Eindnoten:

7 *opening:* mededeling.

834 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam*

*

(*Baak:* Muijden 24 sep^r^ 1636 beant*w* 27 ditto)
loont.

[1] Monsieur mon Frere,

[2] Deze is om U.E. te danken voor de goede siere van eergister, ende
[3] te verzoeken, gelieve met mijnen Heere Vossius ende swaegher
[4] Cloek te spreeken, om mij te moghen verwittighen wanneer wij
[5] zoo eerlijk een gezelschap te verwachten hebben. Deze kundschap[5]
[6] hadd' ik gejrne morghenavondt, om wat staets daerop te moghen
[7] maeken; ende dat U E. ons een goedt tiersken Franschen wijns
[8] bestelde. Doch zoo U.E. dien niet bekoomen kan, wilde wel dat
[9] haer geliefde den wijnkooper Bosman te doen aenzeggen, dat hij
[10] mij een vierendeel zejnde van den zelven Franschen, daer mijn
[11] swaegher Cloek laest af heeft ingelejdt. In verwachting van[11]
[12] antwoordt, beveel ik U.E., met Joff^re^ zuster en alle de haeren in
[13] schut des Almoghenden, ende in haere beste gunste,

[14] Monsr mon Frere,

[15] U.E.

[16] Verplichten, dienstw^sten^ broeder

[17] P C Hóóft.

[16] Van den Hujze te Mujden,

[17] 17 Sep. 1636.

Uitnodiging aan Baak, Vossius, Cloek.

Eindnoten:

5 *eerlijk:* vererend.
11 *ingelejdt, ingelegd:* opgedaan.

* Origineel. UBA II C 13.32.

835 *Aen mijnen swaegher P. Hasselaer in den Haeghe.*

*

[1] Mijn' Heere ende broeder,

[2] Uwer E. is bekent wat hoon en wederwaerdigheden mijn[2]
[3] Swaegher Sohier, aen mijn' zaelighe schoonmoeder nae 't ont-[3]
[4] fanghen haerer dochter, en ontrent 200[m] gl ten huwlijk met de zelve,
[5] heeft toegedreven, om dat zij wejgherde, hem, gedujrende haer[5]
[6] leven in handen te stellen, 't geen nae haer overlijden zijn' hujs-
[7] vrouw van haer te verwachten had; ende hoe hij zijne voorzejde
[8] hujsvrouw zoo verre gebraght heeft, dat zij haer' eighene moeder,
[9] en alle de haeren genoeghzaem onterft heeft, voor zoo veel als in[9]
[10] haer' maght was. Waerop gevolght is, dat mijn' schoonmoeder het
[11] eenigh kindt geteelt van hem bij haere dochter, met zijne legitime
[12] portie heeft afgezet; ende dat hij, te dier oorzaeke bestaen heeft de[12]
[13] gemeene erfgenaemen te quellen met twee verschejde processen,
[14] teffens aengeheven, teffens verlooren bij hem voor 't hof van Hol-[14]
[15] landt, ende echter betrokken voor de Heeren van den Hooghen[15]
[16] Raedt. Al is 't nu, dat ik de Heeren wel alle dienstelijk gebeden heb,
[17] dat ons recht op 't gunstighste gevordert, ende op 't ernstighste be-
[18] tracht mochte worden; zoo vind ik nochtans, door 't gewight dezes
[19] werx, waeraen de gansche fortujn mijner arme zuster Lucretia is
[20] hangende, mij gepraemt om U.E. op 't hartelijkste te verzoeken,
[21] gelieve den Heeren van U.E. kennisse de zaek noch eens te er-
[22] inneren; ende aen te bevelen; inzonderhejt den Raedsheere van
[23] Asperen, alzoo ik het daer voor houde, dat niemandt in dezen meer[23]
[24] vermagh dan Zijn' Ed. derwelke ik ook, te dien aenzien, in geval
[25] van gewenschte ujtkoomst, eeuwighen dank bewijzen zal. U E.[25]
[26] gelieve zijn' Ed. des kraftelijk te verzekeren, ende blijve den
[27] Almoghenden bevolen, nevens welvrundtlijke groete en ge-
[28] biedenis,

[29] Mijn Heere ende broeder, van

[30] U.E.

[31] Toegeneghen, dienstw[sten] broeder

[32] P C Hóóft.

[31] Van den Hujze te Mujden,

[32] 17 Sep. 1636.

* Minuut. UBA II C 11.514.

Verzoek aan P. Hasselaer, een goed woord te doen bij enkele raadsheren in verband met de processen tegen Sohier.

Eindnoten:

2 *hoon en wederwaerdigheden:* smaad en onaangenaamheden.
3 *ontvangen ten huwelijk:* het obj. is *haere dochter* en *200^{m} gl met de zelve*.
5 *toegedreven:* aangedaan, berokkend (WNT *toedrijven* 425 I A b).
9 *genoeghzaem:* vrijwel; *voor...was:* dus op de legitieme portie na.
12 *afgezet:* afgescheept (WNT *I afzetten* 1982 β).
14 *teffens:* beide; *aengeheven:* op touw gezet (WNT *I aanheffen* 169).
15 *echter betrokken voor:* daarna ingediend bij.
23 Paulus van Asperen, raadsheer sedert 1613.
25 eeuwighen dank bewijzen. Het is, als zo vaak, niet met zekerheid te zeggen, of hier in bedekte termen een cadeau beloofd wordt, of alleen een dankbare gezindheid.

836 *Aen Doctor Tulp.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] In 't eerst nae 't laeten op den voet heeft mijn' huisvrouw zich[2]
[3] redelijken wel bevonden; maer sedert 6 oft 8 daeghen weder
[4] begost in haer' zijde te klaeghen, ook somtijds in de tanden, en
[5] 't hooft, 'twelk haer staet, zoo zij zejdt, oft het zoode. Voorts[5]
[6] gevoelt zij, zoo nu, zoo dan, eenighe grilling en hitte bij beurten,
[7] zonder dorst, 't welk mij doet denken dat 'er een catharraele
[8] dwaelende koortse schuilt: te meer, mits de pols jaeght boven
[9] gewoonte. Eens heeft zij van die drie pillen ingenoomen, eens
[10] manna, ende is eens voordezen, eens heden geklisteert, dat haer[10]
[11] wel 10 oft 12 afgangen gemaekt heeft. De voorzejde gridseling
[12] komt met steekten in haer' zijde, van waer zij al 't quaedt acht te
[13] sprujten; ende dat daerom 't naeste zijn zal de leverader te openen.[13]
[14] Den drank eertijds verordent van Doctor Fontajn, ende laestmaels
[15] van U.E. is haer zeer tegen: zal dien nochtans gebrujken, zoo U.E.
[16] des raedzaem vindt. Haer waeter, zeer raeuw, en gemengt met[16]
[17] kleene vlieskens, gaet met dezen bode, bij wien wij orde ver-
[18] wachten van U.E. die den Almoghenden in schut en scherm be-
[19] volen zij, ende in haere goede gunste,

[20] Mijn' Heere,

[21] U.E.

[22] Weldienstw[en]

[23] P.C. Hóóft.

[22] Van den H.t. Mujden,

[23] 18 Sept. 1636.

Verslag omtrent Leonora's gezondheid.

Eindnoten:

2 *laeten:* aderlaten.
5 *zoode:* kookte.

* Minuut. UBA II C 11.515.

10 *manna:* een laxans.
13 *ende* (zij acht); *'t naeste:* het beste; *de leverader:* ‘den derden ranck van de Oxel-ader is de Innerlijcke ofte Lever-ader, soo genoemt om dat in sieckten van de Lever, dezelve in den rechter Arm gelaten wert’ (v. Beverwijck, *Heelkunde* 46 b, gecit. WNT VII, I, 1820 Samenst).
16 *raeuw:* ook het WNT weet niet wat Hooft bedoelt (*rauw (I)* 403 5). N.B. Prof. Knijper verwijst mij naar *crudus* (Hor. Lat. 1, 5, 49), dat ‘getuigend van zeer slechte spijsvertering’ betekent. v. T.

837 *Aen den H. Professor Caspar Barlaeus.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Bij dezen zejnd' ik eenen kermisgast, die, zoo men hem goede siere[2]
[3] doet met spekken en droopen, mijns bedunkens niet onaengenaem[3]
[4] in vroolijk gezelschap zal gevonden worden: 't en zij U.E.
[5] misschien eenighen van Moises wet genoodight heeft. Doch acht'[5]
[6] ik, dat de zaek des geenen last lijdt, alzoo ik, over acht daeghen,[6]
[7] ujt de H.H. vander Mijle, Hoonaert, en Rejghersbergh verstaen
[8] heb, hoe zujr de kost gesaust van U.E. nae den mondt van Ben[8]
[9] Manasses, Uwer E is opgebroken. Mijn' ooghen, tot nocht toe,[9]
[10] hebben 'er niet aen geslikt, nocht aen 't bitter kooket, dat men[10]
[11] Uwer E, daertegen, heeft opgedischt: hoewel hun zeer verlangt nae
[12] een proefken van 't een en 't ander. Maer de Haegsche heeren[12]
[13] hebben hunne bekoomst, zonder raedzaem te vinden dat U E. zich
[14] wijder vernedere om te boven te staen in zoo eenen strijdt: ubi[14]
[15] vincere inglorium, atteri sordidum est. De dingtaelen van 't plejt[15]
[16] tussen U.E. en den H. van Zujlekom zijn mij behandight. Voor
[17] 't afschrijven blijv' ik hooghlijk gehouden in U.E. zoon, die[17]
[18] danklijk gegroet zij, nevens U.E. ende bevolen in de zorghe Gods,
[19] gelijk in haere gunste,

[20] Mijn' Heere,

[21] U.E.

[22] Onderdaenste toegedaenste

[23] dienaer

[24] P C Hóóft.

[22] In haeste van

[23] den H.t. Mujden,

[24] 21 Sep. 1636.

Hooft stuurt een haas en springt van dat onderwerp onverwachts over op een theologische strijd tussen Barlaeus en een Deventers hoogleraar. - De verzenwisseling tussen Huygens en hem over zijn watervrees.

* Minuut. UBA II C 11.515.

Eindnoten:

2 een haas (blijkens *838* r. 2).
3 *spekken en droopen:* larderen en bedruipen.
5 *eenighen van Moises wet:* de baas was volgens de Joodse spijswetten (Leviticus 11:6, Deuteronomium 14:7) onrein, evenals spek.
6 *'dat de zaek des geenen last lijdt':* met deze woorden springt Hooft over naar de dienst die Barlaeus aan de voorganger van de Portugees-Israelietische gemeente te Amsterdam, Manasse ben Israel, bewezen had, o.a. door diens werk *De creatione mundi* van een lofdicht te voorzien (*Poemata II* 466). Vgl. *838* 'allegorisch'.
8 deze 'kost gesaust nae den mondt van Ben Manasses' is Barlaeus zuur opgebroken: er was kritiek op, en er verscheen een bestrijding *De Deo Synagogae* door de Deventerse theol. prof. Nic. Vedelius. Barlaeus verdedigde zich in een geschriftje, gevolgd door een paar heftige epigrammen (J. Worp, Br. II 208 n. 7).
9 *Mijn ooghen...geslikt:* Ik heb het nog niet gelezen ('geslikt': met dit onzuivere beeld springt H. terug naar het uitgangspunt, het eten, r. 2 e.v.).
10 *kooket:* kooksel; *men:* Hooft wist blijkbaar de naam van de schrijver nog niet.
12 de Haeghsche heeren, in r. 7 genoemd.
14 *Ubi vincere etc.:* 'waar zegevieren roemloos, een deuk oplopen vernederend is'. Tacitus, *Agricola* 9, 4 (et vincere inglorium et atteri sordidum arbitrabatur).
15 *dingtalen:* processtukken, nl. de strijdverzen over Barlaeus' watervrees.
17 *gehouden in:* dank verschuldigd aan; *U.E. zoon:* Caspar jun.

838 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft*).

*

[1] Allegoricam tuam epistolam cum voluptate legi, praestantissime
[2] Hoofdi, applicas lepori Iudeum, Iudaeo me, mihi Theologum
[3] Daventriensem. qui otii sui prodigus, infami et anonymo nuper
[4] libello in me saeviit, et epigramma ante sesquiannum, sine ullius
[5] murmure scriptum, in sensum à mente mea et fide prorsus alienum
[6] detorquet. Objicit mihi impietatem, Socinianismum, Iudaismum,[6]
[7] aliaque abominanda, quae, per Dei gratiam, in hoc meum pectus
[8] nunquam descenderunt. Ad haec ne silerem, monuerunt me viri
[9] gravissimi amicissimique. Addidi Scazontem, quem indignatio[9]
[10] extorsit. Crede, me invitum in hanc orchestram pertrahi. nec enim
[11] volupe est cum corvis et vespertilionibus congredi, quanquam jam
[12] demum sciam, autorem libelli esse Vedelium, Theologiae apud[12]
[13] Daventrienses Professorem. Ubi responderit, deliberabo quid
[14] facto opus sit. Leviorem calumniam potuissem contemnere, illam
[15] non potui, praesertim ob autoritatem hominis Theologi. Inveniet
[16] forte fidem ista criminatio apud eos, quibus exosum Remon-
[17] strantium nomen et causa. Misissem tibi jam pridem. Sed nolui
[18] hisce litibus turbare arcem tuam, elegantiae omnis et humanitatis
[19] sedem. Libellum autoris velim ad me redire, nec enim aliud habeo
[20] exemplar. Pro lepore gratias tibi ago maximas, non comedam solus.
[21] Erunt, qui debebunt per me. Tuorum in me beneficiorum catalogus
[22] in immensum excurrit, ut mihi apud te quaerendus sit, non tam
[23] gratitudinis, quam obsequii et venerationis tui, modus et formula.
[24] Conscientia bonae propensissimaeque in te voluntatis me solor.
[25] hac fruar, quoad vivam. Valetudinem tibi, uxori, liberisque
[26] diuturnam precor. Vale. 22 Sept. 1636.

VERTALING

Uw allegorischen brief heb ik met genoegen gelezen, voortreffelijke Hooft, ge zet een Jood gespitst op het spoor van een haas, mij van den Jood, op mijn spoor een Godgeleerde van Deventer. Deze, met zijn vrije uren spilziek, heeft in een berucht, anonym schotschrift kortgeleden op mij gewoed en durft een epigram, vóór anderhalf jaar geschreven, zonder dat iemand erover viel, in een zin, aan mijn bedoeling en overtuiging volstrekt vreemd, te verdraaien. Hij werpt mij voor de voeten tekort aan vroomheid, Socinianisme, Judaisme en andere verfoeilijkheden, die door Gods genade in dezen mijn boezem nimmer zijn ingedrongen. Hierop het stil-

* Barl. Epist. n°. 341.

zwijgen niet te bewaren, hebben mij geraden mannen van groot gezag en grote vriendschap. Bijgevoegd heb ik nu een Hink-jambe, dien de verontwaardiging heeft ontwrongen. Geloof me, dat ik mijnsondanks me in dit koor laat binnensleuren. Immers het is geen genoegen, met raven en vledermuizen een woordenstrijd aan te gaan, hoewel ik nu eindelijk pas weet, dat de auteur van het schotschrift Vedelius is, in de Godgeleerdheid bij die van Deventer Hoogleraar. Zodra hij heeft geantwoord, zal ik overleggen, wat te doen staat. Lichter lasterlijk verdraaien had ik minachtend naast mij kunnen nederleggen, die dingen niet, in het bijzonder om het gezag van een kerel, die Godgeleerde is. Wellicht zal die aantijging geloof vinden bij hen, wien diep gehaat is der Remonstranten naam en zaak. Bericht zou ik u allang voor dezen hebben gezonden. Maar ik wilde niet door deze geschillen in rep en roer brengen dat Slot van u, van alle keurigheid en hogere beschaving zetel. Het schotschrift van den auteur zag ik gaarne bij mij wederkeren, immers ik bezit geen ander exemplaar. Voor het haas betuig ik u den grootsten dank; ik zal hem niet eten in eenzaamheid. Er zullen er zijn, die zich in schuld gaan steken door mijn toedoen. Van uw attenties voor mij loopt de lijst tot in het onafzienbare uit, zodat ik te uwen aanzien zoeken moet naar maat en richtsnoer niet zozeer van dankbaarheid als wel van de dienstwilligheid en eerbied voor u. In een goed geweten en een u innig toegedane gezindheid vind ik mij getroost; hierin verheuge ik mij, zolang ik leven zal. Goede gezondheid bid ik u, uw gade en uw kinderen toe tot in lengte van jaren. Vaarwel.

22 september 1636.

Eindnoten:

6 *Socinianisme:* sekte die de leer van de goddelijke Drieëenheid en de goddelijkheid van Christus loochende.

9 Bedoeld is een jambische zesvoeter, waarin een trochaeus den zesden iambus vervangt, zodat het vers ‘hinkt’. Gebruikelijk voor invectieven.

12 Vgl. *837*.

839 *A Monsieur, Monsr Joost Baek, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
loont.

[1] Monsieur mon Frere,

[2] De verschejdene en meenighvuldighe ujtvluchten doen ons bij nae[2]
[3] twijfelen oft het ernst zij van zoo ernstigh eenen man, als wij den
[5] Heer Vossius achten. Heeft onze twijfel geenen grondt, zoo gelieve
[6] U.E. ons op morghen oft overmorghen te verwittighen, wat 'er[6]
[7] geschapen zij te vallen van U.E. herwaertskoomst in 't gezelschap
[8] van zijn' E. ende van onzen swaegher Cloek. Het weder begint zich
[9] wel dwars te stellen: maer een' gedekte schujt over Weesp is 'er
[10] goedt tegen. Onder 't dak alhier zullen wij zelf ons den zonneschijn
[11] scheppen, ende móóij weder maeken. Hadden 't maer de krijs-
[12] lujden zoo draghlijk op de toght met den Prinse, waer van wij niet
[13] en hooren, daer ze nochtans voortaen behoort gemeldt te werden.[13]
[14] De Fransche wijn, gezonden van Bosman, op U.E. aenmaening, is
[15] goedt, maer zeer stijf. Ik hebbe last aen s^r^ vander Wijen gegeven,[15]
[16] om dien en den Rijnschen, dewelke van U.E. ook verzorght was, te
[17] betaelen: ende, in verbejding van antwoordt, beveele U.E. met
[18] Joffr^e^ zuster, samt alle de haeren, den Almoghenden in genaede;
[19] ende in haere beste gunste,

[20] Monsr mon Frere,

[21] Van den Hujze te Mujden,

[22] 24 Sep. 1636.

[20] Verplichten, dienstw^sten^

[21] broeder

[22] P C Hóóft.

De uitnodiging aan Vossius.

Eindnoten:

* Origineel. UBA II C 13.31.

2 *verschejdene en meenighvuldighe:* vele en velerlei.
6 *wat 'er...vallen van:* wat er naar menselijke berekening komen zal van.
13 *daer...werden:* terwijl er toch aanstonds berichten over die tocht moeten komen.
15 *stijf:* koppig (WNT alleen deze plaats).

840 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1636 Muijden 29 Sep^t^ beant*w* 9 octob^r^)
loont.

[1] Monsieur mon Frere,

[2] Ik zie wel dat wij dus lang aen onze vinger gemamt hebben, met[2]
[3] verlangen nae de koomste van U.E. en den Heere Vossius, die
[4] zeker, om 't achterblijven van mijnen swaegher Cloek, ons voorts[4]
[5] geen' volle toot behoorden te zetten. Is 't U.E.E. om 't moije weder[5]
[6] te doen, zoo geeven wij den moedt op. Geldt het gezelschap boven
[7] al; zoo willen wij noch op hoop leven. Ik bevinde, dat mij van de
[8] afschriften der Historien, ontbreeken het derde, vierde, en vijfde
[9] boek; zonder te weeten waer zij schujlen moghen: 't en zij dan
[10] onder U.E. oft den H. Mostaert. Lieve doch, U.E. denk' 'er eens[10]
[11] aen; ende, wen 't pas geeft, aen de lijfrenten, om de verbijsterings
[12] wille, die ik eens met Broêr Hasselaer zaeligher gehadt heb. De
[13] nevensgaende zij behandight aen den H. Barlaeus; ende U.E.
[14] bevolen den Almoghenden, gelijk in haere beste gunste,

[15] Monsieur mon Frere,

[16] U.E.

[17] Verplichte, dienstw^sten^ broeder

[18] P C Hóóft.

[17] Vanden Hujze te Mujden,

[18] 29 Sep. 1636.

Vervolg. Of het bezoek plaatsheeft, blijkt niet. Angst voor de pest i.v.m. Leonora's ziekte?

Eindnoten:

2 *aen...gemamt:* op onze duim gezogen, dus iets volkomen vruchteloos gedaan (*mammen* WNT *mam* 163 Afl.).

* Origineel. UBA II C 13.30.

4 *achterblijven:* niet meedoen.
5 *iemand een toot zetten:* iemand voor de gek houden, eig. een lelijk gezicht tegen iem. trekken (WNT *toot* 1340). Nu Vossius en Baak ook niet komen, is de toot die Cloek de Hoofts gezet had, een volle, dus een brede grijns, geworden.
10 Maar m'n beste! denk er eens aan en als 't uitkomt, aan de lijfrenten, vanwege de verwarring die ik eens enz. vgl. *648*.

841 *Aen den H. Professor Caspar Barlaeus t' Amsterdam.*

*

[1] Mijn heere,

[2] Den Faemschender van wil, niet van maght, over U.E. maek ik mij[2]
[3] hiermeê quijt. U.E. heeft hem lustigh geheekelt. Vergaet hem de
[4] lasterjeukt door dat krauwen niet, hij moet wel scheldschurftigh tot[4]
[5] door zijn' hujt zijn. Aen ongenaedigher pen en moght hij zich niet[5]
[6] schrabben: maer de eerlijkhejt der zelve is hem zeker te benijden.
[7] Liever zaegh' ik haer gaen wejden in de gloorij des Prinsen, zoo 't[7]
[8] weder zich wat gevoeghlijker aenstelde om stof daer toe te
[9] verleenen. Maer wij zorghen voor ons zelf; Godt voor 't alge-
[10] meine beste. Van de behoudenis des welken een groot *zal deel*[10]
[11] zijn, UE te houden in hejlzaemen staete, gelijk hem van heeler
[12] harte bidt,

[13] Mijn' Heere,

[14] Uwer E.

[15] onderdaenste, toegedaenste

[16] P C Hóóft.

[15] Van den H.t.Mujden,

[16] 29[en] in Herfstmaent. 1636.

Hooft stuurt de polemiek met Vedelius terug.

Eindnoten:

2 *Faemschender...maght:* de man die uw goede naam wilde, maar niet kon aantasten; *maek...quijt:* stuur ik hierbij terug.
4 *lasterjeukt:* jeuk, dus heftige neiging, tot lasteren; *krauwen:* krabben; *scheldschurftigh:* schurft is een van de ergst jeukende kwalen; *tot door zijn' huit:* dieper dan zijn huid.
5 ongenaedigher, nl. dan Barlaeus' pen.
7 *Liever enz.:* ik had liever dat je ter ere van de Prins dichtte, als het weer hem de gelegenheid gaf, die te verwerven (maar de oorlogvoering wordt door het slechte weer belemmerd).
10 *des welken:* waarvan (van het algemene best).

* Minuut. UBA II C 11.516.
deel zal

842 *Aen S^r et Cousin Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Op U.E. aengenaemen van den 8^en dezer zal dienen, dat niet de
[2] H. Meerstraeten, maer wij zelf gedoolt hebben; alzoo die vriendt[2]
[3] niet, maer een ander van den zelven naem geweest is ter plaetse daer
[4] U.E. van vermaent: gelijk ik achte dat Monsr et Frere Bartelottj
[5] U.E. nu zal verwittight hebben. Van bekommert te zijn in 't stoffen[5]
[6] en roemen onzer wederparthije op de gunst die zij mejnen te hove[6]
[7] te maeken, is 't zoo verre met mij, dat ik mejne zij zich niet
[8] dwersser in hun eighen licht konden staen, dan met zulk een'
[9] manier van doen, die den geenen, die in den zin moght' hebben
[10] hunne zaeke te draeghen boven behooren, veel eer tot het tegendeel[10]
[11] nijghen moet, ujt vreeze van zijn faem zoo openbaerlijk te brandt-[11]
[12] tekenen. Waerover ik te meer blijve van U.E. verstandt en 't mijne,
[13] dat men volstae bij den voet reeds genomen, ende zich der ujt-[13]
[14] koomste getrooste. Daerentussen zoude mij wel oorbaer dunken,
[15] dat den H. Merstraeten geliefde den vrundt U.E. bekent, eens met
[16] beschejdenhejt hier op te tintelen. Maer indien hij niet en schroomt[16]
[17] ujt zijne beloften te vaeren, zoo en zie ik niet waermede men hem[17]
[18] zekerlijk zoude kunnen binden; gemerkt de wederparthijen altijds
[19] zouden kunnen hoogher en hoogher gaen: 't welk wij, om goede[19]
[20] redenen onraedzaem vinden, ende beter af te wachten, wat voorts[20]
[21] de betrachting der eere en gerechtigheit zal ujtwerken. Mij is leedt
[22] dat de zaek, door de swaerighejt overgekoomen aen mijnen[22]
[23] procureur, verhindert is; doch vertrouwe dat aen de nejrstighejt
[24] van den heere Meerstraeten niets ontbreken zal. Eevenwel, zoo
[25] U.E. dienstigh oordeelt, de moejte van een' rejze, op Brussel te
[26] neemen, om zijn' E te sterken in haere goede geneghenhejt, ende
[27] 't stuk ernstigh aen te binden, wij zullen gejrne die kosten[27]
[28] draeghen. Met de bitterheden, die U.E. *beghenenen* van C.H.
[29] doet hij U.E. ende teffens zich zelf groot ongelijk. Want, die eenen[29]
[30] andren jaeght, staet zelf niet stil. Ende houd' ik U.E. te wel ge-[30]
[31] moedight, om zich des grootlijx te bekreunen, oft daerom te
[32] verkoelen in den goeden ijver t' onswaerts; waer voor wij U.E.
[33] ten hooghsten bedanken, biddende Godt den Almoghenden, U.E.
[34] te verlenen haere voorighe gezontheit, ende haer met Joff^re onze[34]
[35] welwaerde nichte, sampt alle de haeren, in hejlzaemen staete altijds
[36] te behoeden, nevens hartgrondighe groete en gebiedenis van mijn'
[37] huisvrouwe, onze dochter, ende

[38] Monsr mon Cousin, van

* Minuut. UBA II C 11.516.
bejeghenen

[39] U E.

[40] Verplichten dienstw[sten] Neeve

[41] P.C. Hóóft.

[40] Van den H.t. Mujden,

[41] 13 Oct. 1636.

Hooft schrijft aan Bolgaro in bedekte termen over de processen.

Eindnoten:

2 *die vriendt:* een van de onverklaarde factoren in deze brief; *vriendt:* man.
5 *in:* over.
6 *onze wederparthije:* Carel en/of Sohier.
10 *hunne...behooren:* hun zaak meer te steunen dan behoorlijk is.
11 *nijghen:* buigen, wenden, keren.
13 *bij...genomen:* met de al gekozen koers, de al toegepaste methode; *zich...getrooste:* de afloop gelaten afwachte.
16 *met beschejdenhejt:* duidelijk; *tintelen:* polsen, uithoren, op de proef stellen (WNT *tintelen (IV)* 191 3).
17 *uit...vaeren:* zijn woord te breken.
19 *gaen*, nl. met bieden.
20 *beter* (vinden).
22 (onverklaard).
27 *aenbinden:* doorzetten (WNT *aanbinden* 75 3).
29 *ongelijk:* onrecht, schade, onbillijkheid (WNT *ongelijk* 1613 2).
30 *te wel gemoedight:* te onvervaard.
34 *voorighe:* vroegere.

843 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

[1] Monsr mon Frere,

[2] De afschriften der Historien zijn mij wel gewarden, ende de geene[2]
[3] die ik zocht. Hebbe nu de neghen boeken bij een: ende 't tiende is
[4] onder den Heere van den Honaerdt. Waeren, die onder U.E., en
[5] den H. Mostaert, berusten, afgeklaert, ik zoud' 'er U.E. twee[5]
[6] nieuwe stukken toevejrdighen. Nu hebbe U.E. weder te moeijen,[6]
[7] ten ejnde haer gelieve 't werxken van de Rampzaeligheden der
[8] verheffinge van den hujze Medicis te vorderen van den H. Ridder[8]
[9] Reael; om 't welke ik zeer begaen ben. Wilde ook wel bericht zijn,[9]
[10] aen wien ik het laeste ledighe tiersken zal richten. Wijders bedanke[10]
[11] U.E. ten hooghsten voor de nieuwmaeren ujt Duitslandt. U.E.
[12] heeft ons, die als begraeven laeghen in de vergeetenis der wereldt,[12]
[13] opgewekt met zulke klokken. Koning Gustaef schijnt verrezen,
[14] ende zijnen geest in te blaezen, aen de helden, die zoo stout een stuk[14]
[15] hebben darren bestaen, ende geweeten ujt te voeren. Eenen
[16] maghtighen vijandt te bespringen in zijn voordeel, is meer gezien;[16]
[17] maer hem daer ujt te slaen (mijns gedenkens) in lange jaeren niet.
[18] Ende smaekt dit bedrijf nae d'onvertzaeghthejt der Switzeren, die,
[19] op gelijke manier, 't Fransche hejr, in de Milaensche oorloghen, bij
[20] Novara aenvloghen, en te schande maekten. Welk werk, zoo[20]
[21] Guicciardin meldt, bij veelen, te dien tijde, geacht wert d'aller-[21]
[22] koenste daeden der ouwde Grieken en Romajnen t' overtreffen.
[23] Mij zal benieuwen wat 'er voorts op volghen wille, ende oft[23]
[24] Maeghdenburgh, en andre plaetsen 't hart zullen hebben, om de
[25] poorten gesloten te houden voor den verwinner. Want de Sax is
[26] het veldt quijt; ende 't krijsvolk op geen bot, door trappen met den[26]
[27] voet, gelijk Pompejus zejde, uit d'aerde op te stommelen. Ook is de[27]
[28] nieuwe soldaet geenzins om zulke proef te doen, als d'ouwde: ende
[29] 't verlies van zoo veel waeghenen, geschuts, en andre krijsnood-
[30] drufts, zal lankzaem geboet worden: zulks de steden niet lichtlijk
[31] eenigh ontzet kunnen te gemoet zien. Voeght hier bij, dat de schrik,
[32] eens gevat, zich noode laet ujtschudden: ende dat men, in dat open[32]
[33] gewest, elkandren luttel tijds geeft, om de zinnen te vergaedren. Ik
[34] hoope, U.E. zal 't geraeden hebben, dat de kajzer de schoot wel wat[34]

* Origineel. UBA II C 13.29.

[35] vieren moghte: ende daernevens, dat wij ons zullen dienen van de[35]
[36] Sweedsche voorspoedt, om een' goeden pajs te maeken. Doch
[37] Godt weet wat hejlzaemst is, ende verleen' het den Staete in 't
[38] gemejn: in 't bezonder aen U.E. die, met alle de haeren, denzelven
[39] bevolen zij, ende in haere beste gunste,

[40] Monsr mon Frere,

[41] U.E.

[42] verplichte, dienstw^{ste} broeder

[43] P C Hóóft.

[42] Van den Hujze te Mujden,

[43] 19^{en} Oct. 1636.

Dertigjarige oorlog.

Eindnoten:

2 *(Ned.) Historien*.
5 *afgeklaert:* voltooid, klaar (WNT I *afklaren* 1063 1).
6 *hebbe...moeijen:* moet ik u weer lastigvallen.
8 *te vorderen:* op te vragen.
9 *begaen:* verlegen (WNT *begaan* 1360 8).
10 *tiersken:* het lege vat nl. Er is een nieuwe wijnkoper, Bosman, opgetreden.
12 *der wereldt* (gen. obj.).
14 *helden:* Banjer (Banér) (1596-1641) en Torstenson, (1603-1651) Zweedse veldheren die de Saksen bij Wittstock versloegen en naar het zuiden terugwierpen.
16 *in zijn voordeel:* waar hij sterk is.
20 slag bij Novara, 1513.
21 F. Guicciardini, *Storia d'Italia*, boek XI hoofdst. 12 (ed. Panigada III, 278).
23 *wille:* zal.
26 *op geen bot:* niet een-twee-drie (WNT *bot (I)* 672 2 a).
27 Plutarchus, *Vita Pompeii* 57: Οπου γαρ αν, εφη, της Ιταλιας εγω κρουσω τω ποδι την γην, αναδυσονται και πεζικαι και ιππικαι δυναμεις; *is...doen:* zal niet zulk een (zware) proef afleggen.
is...ouwde: zal niet zo goed blijken als de vroegere.
32 *zich...ujtschudden:* moeilijk vergeten wordt; *open:* strategisch licht toegankelijk.
34 *U.E....hebben:* (de hoofdzinsconstructie doet denken aan een zelfstandige tussenzin, al komt die syntactische figuur zelden bij Hooft voor).
de schoot vieren: het wat kalmer aan doen.
35 *ons zullen dienen van:* ons voordeel zullen doen met, partij zullen trekken van.

844 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3 tot Amsterdam.*

*
loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Ik dank den meestre, die U.E. pen van den tongriem gesneden[2]
[3] heeft; ende U.E. voor 't vorderen van mijn werkjen ujt handen van[3]
[4] den Heere Reael. Wij denken hier noch wel 3 weeken te marren.
[5] Derhalven, als U.E. het zal herlezen hebben, wensche 't herwaerts,
[6] om het te richten aen den H. van den Honaert; mits de H. Verburgh[6]
[7] in gebreeke blijft van Mostaerts afschrift te leveren aen zijn' Ed.
[8] hoewel hij aengenomen had, dat te bestellen binnen 3 oft 4 daeghen,
[9] al over tweemaels zoo veel maenden. U.E. gelooft, dat de[9]
[10] Sweedsche zeghe hoe langer hoe meer ujtdijght. Ik help het[10]
[11] wenschen. Maer de loopmaeren roepen zoo lujde nerghens nae,[11]
[12] hoewel zij goedt pronx zijn met hetgeen dat ons meêgaet. Jae zij en[12]
[13] melden maer van een' plaets, te weeten Garts, 't belank derwelke[13]
[14] mij onbekent is, die in der Sweden handen zouw gevallen zijn;
[15] waertegens weder de Kajzarschen den Ham verovert hadden.[15]
[16] Zeggen ook dat Banjer d'overhandt wel dier betaelt heeft; gelijk
[17] lichtlijk is aen te neemen, ten opmerke van de hachlijkhejt zijns[17]
[18] bestaens, ende 't bespringen van eenen maghtighen vijandt in zijn[18]
[19] voordeel. Moghte de neêrlaegh van Galas waer wezen, 't zouw[19]
[20] Vrankrijk wat verquikken in zijn' tegenspoedt. Want in Italien,
[21] dunkt mij, valt hem 't geluk eeven dwars als op zijn' ejghe grenzen.[21]
[22] Ende zoo het deze al weder zujvert voor den winter, 't welk noch
[23] verre te zoeken schijnt; 't is eevenwel een' bittre spijt, den pais eerst[23]
[24] opgekundight te hebben, en aen den quaedsten koop te blijven.
[25] Den algemejnen vredehandel, daer de paus op dringt, houd' ik voor
[26] een been, daer veel knaeghens aen vast is: zie ons echter, niet licht
[27] door andren wegh, van den droeven dans te raeken. Doch
[28] 's hemels gunst vermagh 't onmoghelijke in onze ooghen, ende te[28]
[29] effenen een' rekening van zoo meenigherlej ejsch, voor te wenden[29]
[30] bij Franchojs, Spanjaerdt, Kajzar, Mantuaen, Parmezaen,
[31] Lottringer, Sweed, Paltsgraef, en andre kleener, die onder hun
[32] schujlen: hoewel te duchten staet, dat de Deen ook een' spaek in[32]
[33] 't wiel zal steeken, met stijven van den Sax. Derzelfste gunste[33]

* Origineel. UBA II C 13.28.

[34] beveel ik U.E. ende in de haere,

[35] Monsr mon Frere,

[36] U.E.

[37] Verplichten, dienstw^{sten} broeder

[38] P C Hóóft.

[37] Van den Hujze te Mujden,

[38] 2^{en} Nov. 1636.

Dertigjarige oorlog.

Eindnoten:

2 *meestre:* heelmeester; *van den tongriem gesneden:* (de tong door een chirurgische ingreep los gemaakt) aan 't spreken gebracht.
3 *mijn werkjen:* de *Rampsaligheden; marren:* treuzelen (in plaats van blijven, ongetwijfeld omdat de vrees voor de pest de Hoofts zo laat naar de stad doet verhuizen).
6 *Verburgh:* Jacob van der Burgh.
9 *al over...maenden:* al maanden geleden (bep. bij *aengenomen*).
10 *ujtdijght:* uitdijt, groter wordt.
11 *nerghens nae:* volstrekt niet.
12 *goedt pronx:* tot pronken geneigd; *dat ons meêgaat:* dat gunstig voor ons is (WNT *medegaan* 347 5).
13 *Garts*, in Pommeren.
15 *den Ham:* Hamm in Westfalen.
17 *zijns bestaens:* van zijn onderneming.
18 *in zijn voordeel:* onder voor hem (de vijand) gunstige omstandigheden.
19 *Galas:* Frans generaal die in keizerlijke dienst was overgegaan en in Lotharingen verslagen werd.
21 *hem:* Frankrijk.
23 *'t is...blijven:* het is toch een bittere ergernis, het eerst de oorlog verklaard te hebben en (als bij een veiling) te blijven hangen aan de ongunstigste kans.
28 *in onze ooghen:* bep. bij *onmogelijke; ende* (vermagh).
29 *voor te wenden bij:* die gesteld zal worden door (Mnl. Wdb. *vorewenden* 1141).
32 *de Deen:* uit erfvijandschap tegen Zweden. Het gebeurde toen niet.
33 *Derzelfste gunste:* 's hemels gunst, r. 28.

845 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, Weduwe van Sr Crombalgh z.g. in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Tesseltje,

[2] Wist' ik raedt om een' schacht ujt de wieken van den Mingod, om
[3] wat aengebrandt bloeds ujt het hart dat Venus voor haeren schepter[3]
[4] voert, en om een wit roozebladt van haer' krans, ik zoud' 'er gaen
[5] maeken pen, inkt, en papier af, om te proeven oft zij maght
[6] hadden een tooghjen van U.E. handt herwaerts te troonen. 'T[6]
[7] heught mij nauw, zoo lang is 't geleden dat ik U.E. laest geschreven
[8] heb, om wat beschejds van U.E. welvaert, en om 't deuntje van de[8]
[9] Mus. Zijn U.E. vingers verkleumt,oft uw inktpot bevrozen, door
[10] kouwde van geneghenheit; dat 's zeker een hardt gelagh. Maer
[11] zoo U.E. bedooven in 't vrijen steekt, en het daermeê zoo drok[11]
[12] heeft, dat 'er niet een briefken ujtvallen magh; ik houd' het U.E.
[13] ten besten, als die wel eer in 't zelve gasthujs heb ziek geleghen.[13]

Poj ch'io anchor per pruova intendo amore,[14]
Potraj truovar pietá, non che perdono.

[16] [+] Dan wie kan *ontslagh* verleenen, zonder eerst bieght gehoort te[16]
[17] hebben? Is 't zoo dier een rijdt van schrijven; zejndt mij slechts een[17] [+]Absolutie
[18] lokjen gezengt hajrs, tot teken, dat het alzoo met U.E. gestelt is:[18]
[19] ende daermee zal ik mijn hooft rusten, tot dat m' 'er de metten van[19]
[20] U.E. brujloft meê te luijen hebbe. Dan wil ik 'er eens met raegh-[20]
[21] bezem oft boender in, om te zien oft de klepel ujt het stof en de
[22] spinnewebben te redden zij, en aen 't ouwde beijeren te krijghen.[22]
[23] Suseken is t' Amsterdam, om haeren vinger te doen genezen van
[24] een' Neghenoogh. 'K wed, zij wilde dat zij hier zaete, ende die op[24]
[25] den weêrhaen van d'ouwekerks tooren, met een' goên verrekijker
[26] voor zich, om te bespieden wat hujs men tot Alkmaer houdt. Doch[26]
[27] zij wort van ons haest verwacht, ende is nu door 't quaedste: Godt
[28] hebbe lof, ende houde U.E. met U.E. dochter in zijn' hejlighe
[29] hoede, nevens hartlijke groete en gebiedenis,

[30] Mê Joffr^e^ van

* Origineel. UBA II C 13.235.

[31] U.E.

[32] Verplichten, dienstw^{sten}

[33] P C Hóóft.

[32] Vanden Hujze te Mujden,

[33] 9 Novemb. 1636.

Scherts over een tweede huwelijk van Tesselschade.

Eindnoten:

3 *aengebrand:* hittig?; *voor:* als.
6 *tooghjen:* pennestreek.
8 *beschejd:* bericht (antwoord); 't deuntje van de Mus, vgl. *800*.
11 *bedooven:* verdiept, overgegeven aan.
13 *als die...geleghen:* omdat ik aan dezelfde ziekte geleden heb.
14 *Poj etc.:* variatie op vs. 7-8 van het eerste sonnet in Petrarca's Canzoniere. (*Rime e Trionfi* ed. Neri. UTET. Turijn 1966). Vs. 7 luidt ‘ove sia chi per prova intenda amore’; Hooft maakt de eerste helft tot een causale zin: omdat ik ook uit ervaring weet wat liefde is. Vs. 18 luidt ‘spero trovar pietà non che perdono’. Hooft maakt de zin conditioneel: zou ik medelijden kunnen vinden.
16 *Dan...verleenen:* Maar wie kan absolutie schenken.
17 *zoo dier een tijdt:* zo'n dure, schaarse tijd.
18 *gezengt hajr:* haar dat gezengd is aan het vuur van de min.
19 *daermee:* op dat bericht; *rusten:* rust geven, neerleggen (WNT *rusten (I)* 1903 II a 2); *tot dat...hebbe:* (Hooft vergelijkt zijn hoofd met een klok) tot men ermee tot de vroegmis moet oproepen, d.w.z. de verzen voor haar bruiloft (feesten komen vroeg, vóór de bruiloft).
20 'er, nl. in zijn hoofd.
22 *redden:* redderen, wegruimen; *beijeren:* dichten (eind van de vergelijking, die wil zeggen dat hij weer zal gaan dichten als vroeger, als zij trouwt).
24 *die*, nl. de negenoog.
26 *bespieden* (met alle negen ogen); *wat...houdt:* wat men in Alkmaar uitvoert.

846 *Aen den Heere Rochus van de Hoonaert, Eersten Raedt in den Hooghen Raede over Hollandt, Zeelandt, en Vrieslandt &c.*

*

[1] Weledele etc.

[2] Duchtende dat de H. Jacob van der Burgh, nae zoo lang een
[3] verzujm, voorts in gebreke gebleven zij van 't nevensgaende[3]
[4] werxken aen U.Ed. te bestellen, heb ik goedt gevonden een ander[4]
[5] afschrift te vorderen ujt handen van zekren heere ende vriendt, om
[6] het uwer Ed. bij dezen toe te vejrdighen. De kas is 't maxel van een'[6]
[7] grofsmit; maer daer staet een dierbaere steen in, 't en zij hij voor[7]
[8] valsch gekeurt warde van Uwer Ed. rechtschaepen en volsleepen[8]
[9] oordeel; dat, gelijk het de waeghschael des oppersten Gerechts[9]
[10] voert, altijds de kompas van het mijne moet wezen. In welke[10]
[11] onderdaenighejt ik mij op 't nedrighste gebiede aen U.Ed, met
[12] vujrigh gebedt dat den Almoghenden haer gedujrighlijk in
[13] hejlzaemen staete gelieve te spaeren; en de gloorij haerer goede[13]
[14] gunste,

[15] Weled[e] &c. voor

[16] Uwer Ed.

[17] Verplichten, ootmoedighsten

[18] dienaer

[19] P.C. Hóóft.

[18] Van den Hujze te Mujden,

[19] 19 Novemb. 1636.

Toezending van de *Rampsaligheden der Verheffinge van den Huize van Medicis*.

Eindnoten:

3 *voorts:* ook verder; *nevensgaende:* de brief gaat via Baak, die er de van Reael teruggevraagde *Rampsaligheden* bij zal voegen.
4 *goedt gevonden:* besloten.
6 *de kas:* de zetting, dus de stijl, de vorm.

* Minuut. UBA II C 11.518. Afschr. KA CLXXIa[b] 124.

7 *'t en zij...warde enz.:* zinspeling op de mogelijkheid, dat Van den Honert een te grote afkeer zal hebben van de gruwelen waarmee de opkomst van de Medici gepaard is gegaan.
8 *rechtschaepen:* gezonde; *volsleepen:* ten einde toe geslepen: de steen wordt door een lens bekeken.
9 *gelijk:* omdat; *gelijk...voert:* omdat u in de Hoge Raad zit.
10 *kompas:* wegwijzer.
13 *gelieve:* deze plaats bewijst dat Hooft *gelieve* zowel als vorm van een persoonlijk als van een onpersoonlijk werkwoord kon gebruiken, en dat hij als 't erop aankomt - hij spreekt over God - aan onpersoonlijk gebruik de voorkeur geeft: hij verandert ‘d' Almoghende’ in ‘den Almoghenden’; *haerer:* van uw.

847 *Aen den Heere Niclaes van Rejghersbergh, Raedt &c.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Gemoedight door d'aengeboode gunst van. U.Ed. vervorder' ik
[3] mij, dezelve bij dezen te moeijen, om te verstaen oft het zich
[4] aenzien laet dat onze zaeken tegens mijnen swaegher Sohier voor
[5] Kersmis zullen geejndight worden; ende tegen wat tijdt ik mij, in
[6] zulken geval, diene derwaerts te vervoeghen, om, volghends uwer
[7] Ed. trouwhartigh onderwijs, dubbelt van d'Advertissement[7]
[8] Uwer Ed. behandight, op 't laeste ook onder d'andere heeren te[8]
[9] verdejlen. Ende verwachtende hierop een toeverlaetigh[9]
[10] antwoordt, gebiede ik mij, op 't nedrighste, t' uwer Ed, die
[11] d'Almoghende, gedujrighlijk, in hejlzaemen staete spaere; ende
[12] de gloorij haerer goede geneghenheit,[12]

[13] Ed[e] &c. voor

[14] Uwer Ed.

[15] verplichten, ootmoedighsten

[16] dienaer

[17] P C Hóóft.

[16] Van den H.t.Mujden,

[17] 19 Novemb. 1636.

De processen tegen Sohier.

Eindnoten:

7 *trouwhartigh onderwijs:* trouwe voorlichting (*doceren* had vooral in de rechtstaal de ruime betekenis van *mededelen, doen kennen*, enz.); *dubbelt:* afschrift; *Advertissement:* in een appèlzaak mochten partijen ‘advertissement van rechte’ overgeven om hun standpunt en al zijn implicaties in herinnering te brengen.
8 *op 't laeste:* anders zijn ze 't weer vergeten als de zaak voorkomt. Hooft gaat zijn advertissementen zelf overhandigen.
9 *toeverlaetigh:* waar men staat op kan maken (WNT *toeverlaat* 819 Afl.).
12 *gloorij:* eer.

* Minuut. UBA II C 11.518.

848 *Aen den Procureur Robbert vander Burgh, in den Haeghe*

*

[1] Ik zejnd' hem eenen brief en paxken van 't werxken der
[2] Florentijnsche dingen, voor den H. vanden Hoonaert, eenen brief
[3] voor den H. Rejghersbergh, ende de minujten van drie req^{en} te
[4] weeten om den pacht van de civile boeten, om de continuatie van
[5] 't houden eens dienaers, ende om den pacht van de hofwejde.
[6] Van den H.t. Mujden,

[7] xx Novemb. 1636.

* G. UBA II C 11.519.

849 *Eersame voorsienige zeer discrete Vrunt, Sr Carel van Wijen woonende opte Heere Graft inde Vlucht van egypten tot Amsterdam Omme te behandigen aenden Heere Pieter Cornelissen Hooft Casteleijn van Muyden*

*
Port Met een packet

[1] Erentfeste zeerdiscrete Heere

[2] Ick hebbe Ue missive in date den xx Novembris 1636 mettet packet
[3] ende twee missiven mitsgaders de minute van requeste aende
[4] Reeckencamer gepresenteert daerinne gesloeten ontfangen, als
[5] mede de voorgaende missive van U E, dient daerop voor
[6] antwoorde, dat ick dienvolgende eerst hebbe behandicht aenden
[7] Radtsheer vanden Honnaert het voor*s* packet ende missive aen
[8] hem geaddresseert, ende hem met eenen gerecommandeert de
[9] expeditie van Beijde de processen van Ue iegens Nicolaes Sohyer
[10] voorden Hoogen rade vuijtstaende, die mij voor antw^e^ gaff datter
[11] voorde aenstaende vacantie van karsemiss geen apparentie en was[11]
[12] omme expeditie te becomen, maer dattet een vande eerste pro-[12]
[13] cessen soude weesen die naer de voor*s* vacantie bijde handt soude
[14] werden genomen, van gelijcken hebbe ick de voor*s* andere[14]
[15] missiven behandicht aende heere Raedtsheer Reijgersbergen, ende
[16] hem insgelijcx gerecommand^t^ de expeditie van de voor*s*
[17] processen, die mij mede ten antw^t^ gaff datter <g> een apparentie
[18] voorde voor*s* vacantie en was omme de expeditie te becomen, maer
[19] dat hij deselve in goede recommandatie was houdende, ende
[20] voorts gaet hijer neffens antwoort op Ue missive, aengaende de
[21] voor*s* requeste aende heeren vande Reeckeni*n* te presenteren
[22] dienaengaende hebbe ick metten heere Auditeur Kinschot
[23] gesproecken ende vindt geraeden dat Ue daermede suparcedeert tot[23]
[24] nae karsemissse als wanneer zijne E. ten Bureele vande reeckeni*n*
[25] dagelijcx sal compareren, voorts seijnde ick Ue hijerneffens de
[26] gedaene reeckeni*n* bij mij van uwentwegen als Bailliew van
[27] Goylant aende Heeren vande Reecken^e^ overgel^t^ ende gesloeten
[28] [+] bijde welcke Ue te boven compt de somme van vijffhondert[28]
[29] lxxix gu*l* ij stuvers mitsg^rs^ ordonnantie van deselve somme op[29] [+]xxiiij £ iiij
[30] Johan Colterman rentm^r^ generael van Kennemerlant ende

* Origineel KA CLXXIa^c^ 44.

[31] Westv^{lt} ende es voort recht vande Heeren vande reecke*n* bij mij[31]
[32] betaelt aenden Geubel de somme van achtyen gu*l* vj st^{s} ende voor[32]
[33] zijnne moeijten dertich stuvers, ende aengaende vande voor*s*
[34] reecke*n* tweemael te doen doubleren ende verdere moeijten bij mij
[35] gedaen int overleveren als vervolgen vande voor*s* reeck^{e} stelle
[36] t'selve tot Ue discretie Hijermede zijt den almog^{n} Heere bevoelen
[37] geschr^{e} metter haeste in Sgravenhage den xxvj Novembris 1636

[38] U E. dienstwillege

[39] R Vander Burch

[40] Ick seijnde Ue mede terugge de minute vande voor*s* reecke*n* als de
[41] voorgaende reecke*n* bij Ue mij ter hande gestelt

Vgl. *848*.

Eindnoten:

11 *apparentie:* waarschijnlijkheid.
12 *expeditie:* het in behandeling nemen.
14 *van gelijcken:* desgelijks.
23 *supercedeert:* afwacht.
28 *te boven compt:* overtreft, hoger bent, te goed hebt.
29 *ordonnantie op:* uitbetalingsorder aan.
31 *voort recht:* als het recht, de vordering, de leges.
32 Geubel is de deurwaarder.

850 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
loont.

[1] Monsieur mon Frère,

[2] Mij is wel toegekoomen de blijdschap van 't welvaeren der reste[2]
[3] uws hujsgezins, vermengt met het wee der weeklijkhejt van Joffr[e3]
[4] zuster; 't welk wij zeker zeer gevoelijk vinden. Onze Arnout is[4]
[5] etlijke daeghen wat gequelt geweest met quaelijkhejt in de maeghe,[5]
[6] ende noch niet heel vrij daervan. De zelfste ongenucht quam heden
[7] onzer dochter Susanne over; zoo dat zij te middagh geen' maeltijdt
[8] hieldt; doch schijnt geen' koortse te verneemen. Mijn' hujsvrouw
[9] heeft het ook zoo vast niet, als voor de laeste ziekte. Zoo de sterfte[9]
[10] daer niet merkelijk toeneemt, hoopen wij in de naeste week over te
[11] koomen. Dat Corbije weder Fransch is, zoud' ik gejrne gelooven;
[12] ongejrne met u.E. dat die koning, en de Spaensche zoo wijd te woor-[12]
[13] de zijn, zonder ons oft de Sweden in acht te hebben. Waere Vrank-[13]
[14] rijk niet meer daeraen, dan Spanjen, geleghen; lichtlijk dat zij ons te
[15] zamen bujten den koop lieten. Nu weet ik 't niet. Maer als die schoon[15]
[16] zoo voorts ginge, zoo en zoud' het noch 't eerst niet zijn, dat de
[17] Franchojs pais met Spanjen gemaekt had, zonder dien zoo stips[17]
[18] t'onderhouden, oft hij en bood' zijnen vijanden wel wakkerlijk
[19] behulpzaeme handt; niet alleen in 't verborghen, maer in 't oogh
[20] der gansche wereldt. Eevenwel zouden wij in de pekel blijven
[21] steeken; 't welk beter verhoedt waer. Dan de zorghe zij der
[22] hooghe overhejt bevolen; boven al Gode; ende den zelven ook
[23] U.E. met Joffr^e^ zuster, derwelke hij een genaedighe ujtkoomst van
[24] dat lan<g> dujrigh quijnen verleene, nae hartlijke wensch,

[25] Monsr mon Frere, van

[26] U.E.

[27] Verplichten, dienstw^sten^ broeder

[28] P C Hóóft.

[27] Van den Hujze te Mujden,

[28] 27 Nov. 1636.

* Origineel. UBA II C 13.27.

Over de gezondheid van de wederzijdse gezinsleden. - Over de Frans-Spaanse oorlog.

Eindnoten:

2 *Mij is wel toegekoomen:* Ik heb in orde ontvangen.
3 *weeklijkheid:* zwakheid.
4 *gevoelijk:* wat hevig gevoel teweegbrengt.
5 *quaelijkhejt...maeghe:* misselijkheid.
9 *heeft het ook zoo vast niet:* is niet zo gezond (WNT *vast* 672 b 1°).
12 *met U.E.:* evenals gij; *die koning*, nl. de Franse; *zoo wijd te woorde zijn:* zo diep in de onderhandelingen steken.
13 *Waere Frankrijk enz.:* Als Frankrijk niet méér waarde hechtte aan ons of aan Zweden, dan Spanje.
15 *die*, nl. die koop, die overeenkomst, dat verdrag; *als die schoon voorts ginge:* ook al had die voortgang.
17 *pais:* Hooft denkt vermoedelijk aan de vier vredes tussen Frans I en Karel V en aan die van Vervins (1598).

851 (*C. Huygens aan P.C. Hóóft*).

*

[1] Mijn' Heere;

[2] Den meesten somer hebb ick te Roomen geweest, ende de Tael[2]
[3] gesproken, diemen daer plagh te verstaen; nu veel min daer, als[3]
[4] veel elders verstaet. U.E. heefter haer deel in geleden; de[4]
[5] H[r] Barlaeus noch zedert, ende heel onlangs, sijn hujs vol[5]
[6] onduijtsicheit af gehadt. Thuijs komende van over 'tgeberghte,[6]
[7] beghinn ick van niews met mijne Landsluijden ende Moeders[7]
[8] kinderen te leeren stameren. Hier neffens gaet de eerste proeve in[8]
[9] langen van 'taengeboren ambacht. de stoffe was te goed: sij soude[9]
[10] Croesus kind de tong ontbonden hebben. U.E. werpe een
[11] genadigh oogh opden ijver ende de ongewoonte, die dat stuck[11]
[12] wercks soo goed ende soo quaed gemaeckt hebben: ende[12]
[13] vertrouwe, dat noijt ongewoonte sal meester werden vanden ijver,[13]
[14] die mij seggen doet, inde beste woorden die ick uyt Italien gebracht[14]
[15] hebbe, dat ick oprechtelick ben,

[16] Mijn Heere,

[17] U.E.

[18] ootmoed[e] ende dienstw[ste] dien[r]

[19] C Huijgens.

[18] In 's Gravenhaghe. den

[19] 3[en] Decemb. 1636.

Na maanden lang in het Latijn gedicht te hebben, stuurt Huygens zijn eerste Nederlandse vers sedert lang: *D'eerste steen van den Doel in 'sGravenhaghe geleght by Prins Willem van Orange, 's daeghs voor biddagh 2[en] decemb. 1636*.

Eindnoten:

2 *Den...somer:* Het grootste deel van de zomer; *hebb...geweest:* heb ik in het Latijn gedicht (W. III, 1-31, lopende van 18 maart tot 18 november, bevat louter Latijnse gedichten, met uitzondering van een vertaling uit *Aeneis* op blz. 4).

* Origineel. UBL. Pap. 2.

3 *nu...verstaet:* die men nu veel minder verstaat daar, dan velen elders die taal verstaan (buiten Rome zijn nu meer Latijnkenners dan in Rome: woordspel: *veel min* = veel minder, *veel elders* = velen elders; *veel*, het oude subst. = grote hoeveelheid. Vgl. bij Huygens zinnen als ‘daer heeft er veel gevreest’, pers. vorm enk., congruerend met enkelvoudig *veel*).
4 *haer...geleden:* uw aandeel van verduurd (‘uw portie van gehad’): Hooft had een aantal ervan op de een of andere wijze in handen gekregen.
5 *noch...gehad:* heeft er nog sindsdien, nl. sinds de tijd dat Hooft ze ontving en Van Baerle vanzelfsprekend ook van de gedichten kennisnam, en wel zeer kortgeleden, zijn huis vol onnederlands door gehad (Huygens droeg zijn reeks Latijnse gedichtjes *Meteorologiae* aan Van Baerle op (W. III, 15 n. 3)).
6 *Thuijs...gebergte:* Terug uit Rome (beeldspraak: Nu ik ophoud met Latijnse poëzie; ‘over 't gebergte’ toesp. op ‘tramontana’?).
7 *met...stameren:* begin ik opnieuw in de taal van mijn landgenoten en de kinderen van mijn moeder te leren stamelen.
8 *in langen:* in lange tijd, sedert lang.
9 *'t ambacht:* het dichten, een ambacht dat men niet leert maar dat aangeboren is (toesp. op ‘poeta nascitur non fit’?) Huygens zond met deze brief zijn sonnet *D' eerste steen vanden Doel in 's-Gravenhaghe geleght enz.* (W. III, 31); *de stoffe was te goed:* Het onderwerp was te goed (om er niet over te dichten); *sij...hebben:* vgl. *497*. r. 20.
11 *ijver...ongewoonte:* dichtlust en de ontwenning, ongewendheid.
12 *soo...quaed:* zo goed en zo kwaad als het is.
13 *dat...ijver:* dat ontwenning nooit de baas zal worden van de hartelijke aandrang.
14 *inde...hebbe:* in de beste woorden die ik na al dat Latijn behouden heb (Nederlandse woorden van toegenegenheid en toewijding).

852 *Aen Sr Balthazar Bolgaro, t' Antwerpen.*

*

[1] Monsr mon Cousin,

[2] Ik vinde mij grootlijx gehouden in de gestaedighe waeke van U.E.[2]
[3] ende den H. Merstraeten over onze dingen, naer ujtwijzen van U.E.
[4] aengenaemen van den 26^en^ lestleden; ende achte die 12 patacons
[5] welbesteedt; al waer het ook driemaels zoo veel: met vast
[6] betrouwen dat zijn' E, verstaende zoo wel de zaeken der wereldt,
[7] zich genoegh hoeden zal van veel gereeds ujt te tellen, aen
[8] ijemandt, die, wat wightighs verkoopende, denken moght niet dan[8]
[9] rook te leveren. Maer quaelijk kan ik bezeffen, zoo die vriendt[9]
[10] noch volhardt in de voorighe geneghenheit, hoe hij zoo traegh is in
[11] 't vorderen des werx; doch wel dat alle omstandigheden der penne
[12] niet vertrouwt dienen. Voorts wenschte wel te weten oft alles, zoo
[13] van Sohiers, ende C H. als van onzen 't weghe, volschreven, en
[14] gefun <d>eert is; te meer, dewijl in lange van Sohiers bedrijf niet[14]
[15] vernoomen hebbe: hoewel ik ujt den brief vanden H. Merstraeten
[16] scheppe, dat de zaek moet in staet van wijzen zijn. wat 'er af zij
[17] gelieve U.E. eens te verneemen ujt zijn' E, met vertoogh van onze[17]
[18] ootmoedighe gebiedenissen, gelijk wij de zelve ujt 's harten grondt
[19] ook mits dezen voordraeghen aen U E, ende Mê Joffr^e^ onze[19]
[20] welwaarde Nichte, samt alle de haeren, die Godt d'Almaghtighe[20]
[21] altijds in eer en voorspoedt bewaere, ende in haere beste gunste,

[22] Monsr mon Cousin,

[23] U.E.

[24] Verplichten, dienstw^sten^ Neef

[25] P C Hóóft.

[24] ujt Amsterdam,

[25] 5 Dec. 1636.

Vervolg van *842*.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.418.

2 *grootelijx gehouden in:* zeer verplicht aan.
8 *ijemandt:* wordt in r. 9 ‘die vriendt’ genoemd, vgl. *842*; *die...verkoopende:* die, terwijl hij iets gewichtigs te koop aanbiedt; *denken moght:* weleens van plan kon zijn.
9 *Maer quaelijk:* slechts node.
14 *gefundeert:* van bewijsgronden voorzien.
17 *vertoogh:* betuiging.
19 *voordraeghen:* aanbieden, opdragen (U.W. IV 299).
20 *Nichte:* de vrouw van Bolgaro.

853 *Aen den Procureur Robbert van der Burgh, inden Haeghe.*

*

[1] Ik zejnd' hem 20 gl, in betaeling van zijn verschot voor 't recht der
[2] Rekenkamere, over mijn' achtste rekeninge, beloopende gl 18.st.6.
[3] ende voor st. 30, gegeven aen den Deurwaerder: blijve aen
[4] Verburgh schuldigh zijne moejte van de voor*s* Rek[e] tweemaels te
[5] grosseren, ende vervolgh daer op gedaen, nae lujden zijnes[5]
[6] schrijvens van 26 Nov. lestleden.

[7] ujt Amsterdam, 8 Decemb. 1636.

Eindnoten:

5 *grosseren:* een net afschrift maken; *vervolgh doen:* de behandeling bevorderen.

* G. UBA II C 11.419.

854 *Aen den Ridder Constantijn Huyghens.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Verhujzende van bujten herwaerts, ben ik bewelkoomt met het
[3] banket, dat daer op gewacht had; Uwer Ed. gestr. gunstigh[3]
[4] schrijven, braef sonnet, Latijnsche gedichten vol vonden van[4]
[5] d'andre wereldt, ende dien allersmaeklijksten brief aen den Heere[5]
[6] Barlaeus: lekkernijen zoo nae mijnen mondt, als haersgelijke mij[6]
[7] zelden voor de neuz koomen. Gevoelende mijn' ejghen' armoê,
[8] ende des te min zuchts niet om mede eenighszins den jongen[8]
[9] grooten metselaer voor opperman te dienen, heb ik wat steenen bij[9]
[10] de bujrt geraept, die niet lichtlijk te verwerpen zijn; hoewel mij die[10]
[11] van David zonder weêrgaê dunkt, ende bij dat werk te passen oft hij
[12] daer toe gewassen waer. In 't vorderen van 't mijne ben ik[12]
[13] gekoomen tot zekren 's vijands aenslagh op Vlissingen, aen het[13]
[14] tegenbelejdt des welken U. Ed. gest. Heer Vaeder z.g. zijn deel
[15] gehadt heeft, met schaeken eens gijzelaers, tot Londen, ujt het hujs[15]
[16] van den Ambassadeur Don Bernardin van Mendoça. Over
[17] d'omstandigheden van dat bedrijf, daer, zonder twijfel een' eunjere[17]
[18] behendighejt toe behoort heeft, wort, in mijnen zin, veel te[18]
[19] luchtigh heene gestapt van de schrijvers die 't aenroeren. Derhalven,
[20] indien U Ed gestr. mij aen 't jujste beschejdt konde helpen, ik[20]
[21] moghte mij belooven dat de fijnte van zulken diamant, de splinters[21]
[22] van enkel glas, waermeê mijn' brabbelingen zich meenen mooij te[22]
[23] maeken, ten minsten bij geen' heel scherpe kenners, voor glad-[23]
[24] beeken zouw doen doorgaen. De Heer Barlaeus is bezigh met het[24]
[25] zoete nieuwe jaer; een kindeken is ons gebooren. 'T en heeft niet[25]
[26] weenigh in, tot een deuntjen zoo versleten, dat op dujzenderlej[26]
[27] wijzen gezongen is, nooten te verzieren, die d'ooren knellen. Op
[28] Zaterdagh der naeste weeke zal de groote school waeghen van zijn'[28]
[29] bandelooze rede doorspekt met eenighe vejrsen. Deze drokhejt, en[29]
[30] de zinnen verzonken in aendacht en ootmoedt, gebieden hem, zijne[30]
[31] gebiedenissen t'uwer Ed. Gestr. te bevelen aen den babbelbek dezer[31]
[32] penne, die 't quaedt genoegh met zich zelf heeft, om ujt te staemelen[32]
[33] 't kleenste deel der onderdaenighejt en eerbiedenis, waermede
[34] swanger gaet, ende van de welke, bij mangel van kracht, vreest
[35] nemmer volkomentlijk te zullen geleggen,[35]

[36] Mijn' Heere, 't hart van

* Minuut. UBA II C 11.419. Afschr. KA CLXXIa[b] 125.

[37] U. Ed. gestr.

[38] Verplichtsten, ganscheighen dienaer

[39] P C Hóóft.

[38] Ujt Amsterdam, 18^{en} van

[39] Wintermaent. 1636.

[40] Mijn ontwerp van 't stuk van Vlissingen voegh ik hier bij, op dat
[41] U. Ed. gestr. te lichter speure wat mij is ontbrekende.

Hooft bedankt voor Huygens' sonnet *D' eerste steen enz.*, een aantal Latijnse gedichten en een brief van Barlaeus. Hij doet zijn best, nog meer gedichten op de eerstesteenlegging uit te lokken. - Vraag naar een verdienstelijke daad van Christiaen Huygens S^{r}, voor de *Nederlandsche Historiën*. - Lof voor een Kerstgedicht en een Nieuwjaarsrede van Barlaeus.

Eindnoten:

3 *banket:* feestmaal; *gunstig schrijven:* vriendelijke brief (*851*); *braef sonnet:* schoon sonnet (waarvan Huygens een afschrift bijgevoegd had, zie *851*); *Latijnsche gedichten:* zeer waarschijnlijk de hele serie *Meteorologiae enz.*, zie *851*. Hij ontvangt immers ook de erbij behorende brief aan Barlaeus.
4 *vonden...wereldt:* bovenaardse, hemelse, goddelijke vondsten, gedachten.
5 *dien...Barlaeus:* de brief van 24 october, die Huygens met zijn *Meteorologiae enz.* aan Van Baerle zond (Br. II blz. 210, ook opgenomen in W. III, 15 n. 3).
6 *zoo...koomen:* evenzeer, in dezelfde mate naar mijn smaak als dergelijke heerlijke gerechten mij zelden enz. (de zeldzaamheid van het gerecht is evenredig met de lekkerheid ervan).
8 *ende...dienen:* en daarom niet te minder lust (gevoelend) om de jonge, grote metselaar, de 10-jarige Willem II, die de eerste steen van de Nieuwe of St. Sebastiaens Doelen in Den Haag legde (zie Huygens' gedicht W. III, 31 met n. 3) als opperman (aanbrenger van stenen) te dienen.
9 *heb...zijn:* Hooft bedoelt de vier gedichten van Barlaeus ter ere van de jonge Willem II (vgl. *855* r. 153 v). Hooft blijft in het beeld met ‘steenen raepen bij de bujrt’ (in de omtrek, hier en daar, dus b.v. in Amsterdam).
10 *hoewel...waer:* Hooft zinspeelt op het slot van Huygens' sonnet, waarin hij Willem II (legger van de eerste steen van de schietbaan voor de schutterij) vergelijkt met David die, door Gods hand geleid, met de eerste steen uit zijn slinger Goliath velde. Hooft vindt die vondst van Huygens zonder weergae; die steen van David past precies in het gedicht alsof hij ervoor ‘gegroeid’ (geschapen) was.
12 *'t mijne:* mijn werk, de *Nederlandsche Historiën*.
13 *zekren...aenslagh:* een zekere aanslag van de vijand (genitiefbep. tussen voornw. en kern); *aen...heeft:* aan de tegenwerking waarvan uw vader z.g. zijn aandeel gehad heeft (tegenbeleid niet in WNT: het plannen maken om de aanslag èn de uitvoering daarvan tegen te gaan).
15 *met...schaeken:* door het behendig ontvoeren, bevrijden (vgl. *855*).
17 *omstandigheden...bedrijf:* bijzonderheden, details van die daad; *eunjere:* geslepen, zeer listige.
18 *toe behoord heeft:* voor vereist is geweest; *in mijnen zin:* naar mijn mening.
20 *bescheidt:* inlichtingen.
21 *moghte mij belooven:* zou mij in het vooruitzicht kunnen stellen; *fijnte...diamant:* zuiverheid van zulk een diamant.
22 *enkel:* louter; *brabbelingen:* geknoei, knoeiwerk.
23 *gladbeeken:* valse diamanten, vgl. *420, 422* (De gedachte is dus dat door die diamant de glassplinters zullen doorgaan voor valse diamanten, althans bij de niet werkelijk deskundigen).
24 *het...jaer:* vermoedelijk naar Jes. 61:2: ‘om uit te roepen het jaar van het welbehagen des Heeren’.
25 *Een...gebooren:* Naar Jes. 9:5: ‘Want een kind is ons geboren...’; *'T en...in:* Het is niet zo eenvoudig, Er zit heel wat aan vast.

26 *tot...knellen:* voor een liedje, zo afgezaagd, dat op duizend manieren gezongen is, muziek te maken die de oren boeit (Hooft bedoelt Barlaeus' Latijnse gedicht *Praesepe Christi*).
28 *de groote school:* het Athenaeum Illustre; *waeghen:* weergalmen.
29 *bandelooze rede:* rede in ongebonden stijl, d.i. in proza, nl. Barlaeus' oratie op 27 dec. 1636 *Homilia in praesepe, sive nativitatem Domini et Servatoris nostri I.C.*, later ook vertaald; het gedicht *Praesepe Christi* (*Poëmata* III, 376) is eraan toegevoegd (Br. II 216 n. 5); *doorspekt:* afgewisseld (vermoedelijk door verzen van het zojuist genoemde *Praesepe Christi*); *Deze...ootmoedt:* Deze drukte (Dit druk bezig zijn) en het verzonken zijn van zijn geest in vrome overpeinzing en ootmoed (*de zinnen verzonken* is wederom een voorbeeld van de ab urbe conditaconstr., zie *671*), dus te vertalen met: het verzinken van de zinnen.
30 *gebieden:* noodzaken.
31 *gebiedenissen...gestr.:* aanbeveling in uw gunst; *bevelen:* toe te vertrouwen; *den babbelbek dezer penne:* deze snappende (babbelende) pen (nabepaling van identiteit: de babbelbek *is* deze penne, en vgl. WNT *babbelbek* 848: snapster).
32 *die...heeft:* die het al moeilijk genoeg heeft met zichzelf.
35 *geleggen:* bevallen.

855 (*C. Huygens aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn Heere;

[2] Dewijle het vervolgh onser Geschiedenissen U.E. door soo dichten
[3] Bosch beleidt heeft tot aenden stamm daer ick een slechte Tack af[3]
[4] heete, wenschte ick U.E. met soo bondighe onderrichtingen,[4]
[5] aengaende die bewuste ende, mijns bedunckens, wel denck-[5]
[6] waerdighe sake, te konnen bij zijn, alsmen dienaengaende onder[6]
[7] ijemand vanden onsen behoorden te vinden, wanneer wij ten tijde[7]
[8] onses Vaders, sal: ged: niet te naerlatigh waren geweest, van die
[9] ende dergelijcke sijne verhalingen in 'slands voorleden saken,
[10] welcker hij seer kundigh was, uijt sijnen mond op 'tpapier te
[11] vergaderen. Dien misslagh verwijte ick mij menighmael met[11]
[12] verdriet; ende erdencke des te ernstigher somwijlen, hoe seer de[12]
[13] luijden van mijnen tijd beklagen sullen het onschattelicke versuijm,[13]
[14] dat' er heden werdt gepleeght aenden persoon van Graef Henrick[14]
[15] vanden Bergh; een Heer, als U.E. bekent is, die, bijnaest even oud
[16] als onse heetste Beroerten, alle deselve (ick en sondere gheene uijt)[16]
[17] ofte als soldat, ofte als Overste, ende Opperoverste, bewandelt[17]
[18] heeft: die soo verschen heughenisse vande overste heeft,[18] **[18a]** soo innerlicken vande geheimste, ende d'eene en d'andere
[19] soo geern ende soo mildelick mede deelt. Ick ben getuijghe van[19]
[20] menighe trefflicke onderrichtingen die hij aen S.Ex[e] ende andere,
[21] selfs aen mij, soo wanneer 't mij gelust heeft, tot uijterste genoeghen[21]
[22] heeft weten te doen, in verscheiden voorvallen, vande welcke men[22]
[23] hier de verthooninghe buyten de Gaerdijne alleen hadde gesien.[23]
[24] Wat waerder dan, Mijn Heere, meer aen vast, dan dat ijemand sich[24]
[25] ontrent den voorn[n] Heere (welckers gelijck niet te hopen en staet)[25]
[26] voor weinigh tijds onthoudende, op d'eene ende andere[26]
[27] geschiedenissen, diemen wiste sijner kennisse niet te hebben konnen
[28] ontstaen, schriftelicke aenteeckeningen maeckten van 'tgene hij[28]
[29] met soo veel gemacks ende genoeghens van hem soude hebben
[30] vernomen? ende waermede sullen sij het tegendeel verantwoorden,[30]
[31] dien heden ten dienste vande gemeene sake, ende om haer eighen[31]
[32] eere will soo hooche*l* aen het ondervinden onser waerheden ende
[33] anderen onwaerheden is geleghen? U.E. sal twijffelen dat ick, Gus,[33]
[34] seggende, de beste Hoenderen met de slechtste meene, ende ick en
[35] sal 't niet ontkennen, maer hiermede mijnen ijever stakende, U.E.[35]
[36] naecktelick aenbieden all wat sij in mijn vermoghen sal oordeelen[36]

* Origineel. UBL. Pap. 2.
Hs. 2 dubb. vellen.

[37] om tusschen deselve ende gem[te] Heere soodanighen onderlinghen[37]

verstand ende vrundschap te maeckelen als U.E. ten uijtvoer van
sijn deftighe werck nutt ende aengenaem wesen sal. Dus verre mij
van mijnen ouden stamm verpraet hebbende keer ick derwaerts,
Mijn Heere, et gratias ago, nam video, si celebretur à te,
immortalem gloriam esse propositam, et multum perpetuitati eius
scriptorum tuorum aeternitatem additurum. soo sprack de groote
man U.E. bekent, tot eenen dien het maer neffens U.E. en paste.
Belangende de saecke; hebb ick voor desen de weinighe stucken
gevonden die hier neffens gaen. Mijns vaders Last tot in Zeeland
toe, ende een beworp (beide van sijn eighen hand) van 't werck, in
Engeland te beleiden. noch Copie van D. Bernardins Verbinte-
nisse; Pasport bijden Secretaris Walsijngham, doemaels groot dien^{r}
vande Coninghinne, ende deser Landen vrund, geteeckent, naer
'tstuck verricht was; ende endtlicke des Princen voorschrijven aen-
de Staten van Zeeland ten behoeve vanden Helbaerdier; mij
onder andere stucken bij gevalle eens ter handen gekomen. Namen
ende andere kleine omstandicheden sal U.E. uijt 'teen en 'tander
konnen trecken. Het meeste beleidt andersins ende den grond
$^{+}$ daervan, acht ick Rhedanus* wel ten besten verhale, soo dat ick
geloove hij mijn' vader mondeling daerop gehoort sal moghen
hebben. Mij heeft dese wel verhaelt gehadt, hoe dat hij afscheidt
vanden Prince nemende, ende in 'tuijtgaen vande Stove, haperende
aende Touw, die de deure met gewicht toe haelde, de Prince
lacchende hem waerschouwde, het waer als een voorspoock, hij
hadde sich, in dit werck, vande Coorde te wachten. Daer en is niet
te twijffelen oft hij heeft ter wederkomste een daghelix verhael van
sijn wedervaren gelevert: maer sulx en hebb ick tot noch toe niets
ondervonden. Binnen Londen hebb ick verscheidene reisen in
'tselve huijs vanden Ambass^{r} gegeten, bijde Weduwe vanden
H^{e} Winwood, die het in eigendom bewoonde, ende wel kennisse
van 'tfeit hadde; soo mij noch onlanghs Mijlord Audever, vanden
huijse Howard, verhaelt heeft, de geschiedenisse tot den Grave van
Arondel, sijnen oom, (dien wij desen avond wachten) in schilderije
uijtgebeeldt te hangen. Ick meene daernaer te talen, ende een
dobbel daeraf te bekomen is 't doenlijck. Want den aenslagh,
schoon geensins van de grootste zijnde, is daerin wat aensiens
waerd, dat hij met vernuft en stilte, en niettemin met spoed moste
verricht werden, om de Ratten sonder schrick aende vall te
krijgen; sulx doch van elders belett werde. Sonder gevaer en ging
oock alles niet toe. d'Ambass^{r} (naer veel dreighens ende ver-
spiedens, daertoe een bijgeleghen kerxken seer diende) op eenen
naermiddagh wandelen gereden zijnde, vattemen den jongen van

$^{+}$op het einde van sijn... Boeck, twee of drij jaeren naer den dagh. bij gevalle vande gewesen Greffier Bodimont; om welcken tot Amsteldam te doen lichten ick bevinde mijn vader ettelicke jaeren daernaer bij Acte vanden Raed van State gelast is geweest.

[80] onder de dienaers ende kinderen daer hij mede speelde: paeijden[80]
[81] hem in 't schreewen met klein geld, of appelen, of ijet sulx; en
[82] ruckten hem in 'thuijs dat daertoe open stonde. van daer doorstack[82]
[83] men hem, soo ick meene de schrijvers wel verhalen; maer daer[83]
[84] quam bij, dat de Spaensche Knechts in hujs gevolght zijnde,
[85] dewijle de gemeente te hoope quam, mijn Vader, ende den
[86] Helbaerdier, eenen wenteltrap met den deghen mosten ver-
[87] dedighen; soo dat, het middel van geweld feilende, ende den[87]
[88] Ambass^{r} daerover thuijs komende, met luijd geschreew over straet,
[89] mi hijo mi hijo etc. den wegh van 'thof koos; rende flux naerde[89]
[90] Coninghinne: maer keerde ongehoort: men wende voor, het was[90]
[91] laet, ende de Con^{e} vertoghen in 'tgemack. U:E: sal daer aen, ende[91]
[92] uijt dese Stucken oordeelen, dat die Ma^{t} niet ongewaerschouwt[92]
[93] was. hoewel sij inde saecke niet en roerde, als door haere eene
[94] hand; Walsijngham: die mijn' Vader, noch voor middernacht, met[94]
[95] den jongen, in een' gedeckte Barge, bij sich onbode, ende[95]
[96] hertelick geluck over d'uijtkomste wenschte. Oock met de voor*s*
[97] Pasp^{n} sonder melden van eenighe sijne Bedieningh in Nederland,[97]
[98] versagh. D' Ambass^{r} woedden ende woelden ondertuschen als te[98]
[99] dencken is. en speurde seker den Schaecker soo dicht opde hielen,[99]
[100] gewapender hand, ende selfs met eenighen schijn van hooger hands[100]
[101] weghen, dat 't als niet en scheelde, hij en hadde den Jaegher met de[101]
[102] proije betrapt, in seker scheepken daer sij versaeckt, oft versteken,[102]
[103] oft andersins uijtgeholpen werden: want die omstandicheidt, vele[103]
[104] der andere waerdigh, is mij ontgaen. T'huijs werde de saecke ende[104]
[105] haer beleidt gelovet, de goede dienaer gedanckt, ende hem te keure[105]
[106] gestelt, een stuk ter gedachtenisse daervoor te doen maken. de
[107] kennisse van sijns Meesters ongelegentheid was het snoer van sijn'
[108] begeerte: ende het loon een Goude Penningh, met de hoofden[108]
[109] vanden Prince ende Princesse ten weder zijden, ende opde dickte[109]
[110] van 't metael dese woorden, wichtigher dan haer stoffe: Mandati[110]
[111] Strenuè Executi Monum. Mijn Broeder bewaert het κειμηλιον.[111]
[112] Mij heugt de spreucke des te meer, dat ick mijn Vader hebbe[112]
[113] hooren verhalen, hoe sich de H^{e} van St Aldegonde ende andere[113]
[114] tegens het woord Executi, vergrepen, als oft het passivè onroomsch[114]
[115] luijde. tegens 'tgene hij dienaengaende naerder ondersocht hadde,[115]
[116] als inder daed bijde suijverste schrijvers soo gebruijckt zijnde. de
[117] plaetse in *c. 19 A.* de Jurisd. hebb icker mede door onthouden. Hoe[117]
[118] dwaelde ick wederom vanden Boom, Mijn Heere! maer U.E. heeft[118]
[119] mij door dese struijckjens heeten wandelen, et potissima excerpet.[119]
[120] aliud est enim epistolam, aliud historiam; aliud amico, aliud
[121] omnibus scribere, seijt noch eens die groote man, die sijn' oom [121]

[122] niet liever en konde hebben, dan ick mijn' Vader. Het vermaeck[122]
[123] dan van dese sijn' gedachtenisse, ende het ontsich van U.E. bevelen
[124] sullen mijn' onschuld ten halven doen. Ick scheider uijt, met dese[124]
[125] bede, dewijl U.E. doch gelieft ter oorsaecke van dit verhael, in sijn[125]
[126] dappere werck mijner onwaerdicheits te gedencken, ende den
[127] nakomelingen een baken te thoonen van de vrundschap die wij
[128] gevoedt hebben, dat het in soodanighe woorden geschiede, bijde[128]
[129] welcke niemand oorsaeck en neme van twijffelen of ick de man
[130] was. Ick eische, Mijn Heere, eenen hoed, die mij op het hooft[130]
[131] passe, ende niet over 'taensicht schiete. nu gae ick ten schouderen[131]
[132] toe in die vorm. waer salmen mij vinden? Auguror (nec me fallit[132]
[133] augurium) historias tuas immortales futuras (noch eens, en voor
[134] 'tleste, een goed woord van Plinius zijn neef) quo magis illis
[135] (ingenuè fatebor) inseri cupio. sed esse nobis curae solet, ut facies
[136] *nostra* ab optimo quoque artifice exprimatur. daer wilde ick geern
[137] wesen. ende en eische maer 'tmijn: quis enim se prudens ob aliena[137]
[138] miratur? nu is 't tijd van scheiden, Mijn Heere; of ick geraeke[138]
[139] wederom op 't Roomsche pad, daer ick lestmael van daen seide te
[140] komen. Tegenwoordigh en dient het 'er mij niet; want in[140]
[141] Nederlandsch hebb ick noch voor mijn' gewichtigste boodschap
[142] te seggen, dat ick me Vrouwe Hooft ende U.E.[142]

[143] Mijn Heere, eewigh blijven sal,

[144] Haer ootmoedigste dien[r]

[145] C Huijgens.

[146] In 'tkrabbelen van dit langhe geschrift, 'twelck ick noch lust noch
[147] tijd en hebbe te herlesen, is overgeslagen, dat de gevrijdde jonghen[147]
[148] naermaels Cap[n] te water ten dienste deser Landen is geweest. ende[148]
[149] 'tgeluck sijner verlossinghe voor mijn Vader veeltijds bevroedt
[150] ende erkent heeft. als hebbende opdentrapp van geestelicke ende[150]
[151] lichamelicke slavernije gestaen.

[152] Vanden H[e] Barlaeus wacht ick wat deeghs op dat voornemen. ende[152]
[153] bedancke mij der moeijte van hem gaende gemaeckt te hebben[153]
[154] over onsen eersten steen. maer U.E. gedencke sich van 't opper-[154]
[155] ampt te ontlasten; daerd'er hier twee naer verlangen.

[156] 's Gravenhaghe den 22[en] dec. 1636.

Huygens verhaalt uitvoerig de bevrijding van een jonge gijzelaar uit het huis van de Spaanse gezant te Londen, in 1581, door zijn vader, en levert daarmee de voornaamste

stof voor bladzijde 720-722 van de *Nederlandsche Historiën* ed. 1656, 779-781 van de editie van 1703.

Eindnoten:

3 *beleidt:* geleid, gestuurd; *stamm...heete:* omschrijving van de familie Huygens, speciaal de vader, Christiaen S^{r}; *slechte:* geringe, onaanzienlijke.
4 *bondighe onderrichtingen:* degelijke, grondige, informatie.
5 *wel denckwaerdighe:* zeer gedenkwaardige; *bij zijn:* helpen.
6 *onder:* onder de berusting van.
7 *behoorden:* (enk.) zou behoren; *wanneer...vergaderen:* (bijw. bep. bij voorgaande bijzin: *alsmen...vinden*) als wij tijdens het leven van onze vader zaliger gedachtenis niet te nalatig waren geweest in het optekenen uit zijn mond van dat (verhaal) en dergelijke verhalen van hem over 'slands geschiedenis, waarvan hij zoveel wist (*welcker* genit. pl. relatief bij *saken*; *in...saken*, voorz. *in* onduidelijk; misschien *verhalinge* = herhaling, repetitie; dan zou *in* passen, vgl. Mnl. Wdb. *verhalen* 1792, 6: herhalen).
11 *misslagh:* fout, tekortkoming.
12 *erdencke:* bedenk, denk eraan.
13 *beklaghen:* klagen over, betreuren; *onschattelicke versuijm:* niet te schatten verwaarlozing.
14 *Henrick vanden Bergh:* Een der kundigste generaals in Spaanse dienst, 1573-1638, in 1632 naar de Staatsen overgegaan; vgl. Hooft's lovende woorden over hem in zijn *Hollandsche groet*, vs. 49 v. (LSt. I, p. 279).
16 *onse...Beroerten:* onze hevigste onlusten. Hij maakte de grote strijd tegen Spanje (aan Spaanse zijde!) mee, werd enige malen krijgsgevangene. Vgl. *531*.
17 *soldat:* (aansluiting aan Fr. *soldat?*); *Overste:* kolonel (commandant van een regiment); *Opper-overste:* generaal, opperbevelhebber (WNT *opper* (III) 1081); *bewandelt:* beleefd, meegemaakt (WNT *bewandelen* 2378).
18 *so verschen:* een zo levendige; *innerlicken:* inwendige, intieme, grondige.
19 *ben...onderrichtingen:* weet van, kan getuigen van vele uitstekende inlichtingen.
21 *selfs:* (bescheiden!), tenzij men moet lezen ‘aan mijzelf’; *soo wanneer:* wanneer ook maar; *genoeghen:* tevredenheid.
22 *in:* omtrent (onderrichtingen in).
23 *buijten...alleen:* alleen op het toneel, in het openbaar (Van den Berg wist te vertellen wat er binnen, *achter de schermen* was geschied (WNT *gordijn* 435, dit citaat).
24 *Wat...vast:* Wat zou het dus meer kosten, zou er meer ‘aan vast zitten’.
25 *ontrent:* in de omgeving van; (*welckers...staet*)*:* wiens gelijke niet te verwachten staat (het is niet te verwachten dat iemand hem gelijk nog zal geboren worden) (WNT *hopen* IIII: *iemand te hopen staan:* iemand te wachten staan).
26 *onthoudende:* ophoudend; *op...ontstaen:* ten aanzien van een aantal geschiedenissen, waarvan men zou weten dat hij daarvan kennis moest dragen (dat ze niet aan zijn kennis hebben kunnen ontgaan) (acc. c. inf.).
28 *maeckten:* maakte (enk.).
30 *sij:* (nadruk).
31 *dien...geleghen:* wien voor het algemeen belang en ter wille van hun eigen eer zoveel gelegen is aan het leren kennen van onze waarheden en anderer onwaarheden (*ondervinden* WNT *ondervinden* 1493, 3; *anderen* genit. pl., voorbep. bij *onwaarheden*).
33 *U.E....ick:* (onpers. constr.) U zult in het onzekere zijn of ik (niet); *Gus...meene:* iemand die ik bedoel, niet uitdrukkelijk noem (WNT *gus* 1308: kreet om dieren, vooral vogels te verjagen; spreekw.: *Als men gus* (of *hus*) *zegt, meent men alle hoenderen* (volgens Tuinman: men behoeft iemand die men bedoelt niet uitdrukkelijk te noemen). Huygens zegt dus: je zult in het onzekere zijn of ik zonder je te noemen niet jou bedoel (met die *ijemand* bij Van den Berg).
35 *mijnen ijever stakende:* ophoudend met mijn (ijveren voor deze zaak) (WNT *ijver* 1422; o.a. aandrang, vurige of werkzame liefde, bepaaldelijk voor een taak, een denkbeeld of beginsel).
36 *naecktelick:* zonder verdere omhaal; *all...oordeelen:* alles waartoe ik volgens u in staat ben.
37 *deselve...Heere:* u en genoemde Heer (Van den Berg).

38 *verstand:* verstandhouding; *maeckelen:* bewerkstelligen, tot stand brengen (WNT *makelen* 112, dit citaat).
39 *deftighe:* belangrijke, aanzienlijke, deugdelijke; *Dus...hebbende:* Nadat ik mij zo ver van mijn oude stam 'verpraat' heb (Nadat ik al pratende zo ver ben afgedwaald van mijn vader).
41 *et gratias etc.:* en ik breng dank, want ik zie, dat, zo hij wordt gevierd door u, daarmee onsterfelijke roem in het vooruitzicht is gesteld en dat veel tot zijn durende faam zal bijdragen de onvergankelijkheid van uw geschriften. (Plinius, *Epistulae* 6, 16, 1-2 (Plinius: *aeternitas addet* voor *aeternitatem additurum*).
43 *de...bekent:* Plinius.
44 *eenen...paste:* wien het, naast u, alleen maar paste (*Hooft* en *Tacitus* zijn de enigen voor wie deze woorden passen) tot een (nl. Tacitus, aan wie deze *Epistulae* gericht zijn).
45 *Belangende de saecke:* Wat (nu) de zaak betreft (waarover gij mij vraagt); *voor desen:* vroeger (reeds).
46 *Last...toe:* opdracht, instructie, zich uitstrekkend tot in Zeeland toe.
47 *beworp:* ontwerp, plan.
48 *beleiden:* verrichten, volvoeren; *noch:* voorts; *D. Bernardins Verbintenisse:* de overeenkomst met Don Bernardino de Mendoza (Spaans gezant in Engeland. M. had zich verbonden het kind dat als gijzelaar bij hem was, niet uit Engeland te voeren; dit is de hoofdzaak van de overeenkomst. Zie verder *Ned. Hist.* uitg. 1703, p. 777-781.
49 *Secretaris Walsijngham:* Sir Francis Walsingham, ong. 1530-1590, de bekende minister van koningin Elisabeth; *groot:* voornaam, aanzienlijk.
50 *naer...was:* nadat de daad (van de ontvoering) verricht was.
52 *den Helbaerdier:* zie r. 86.
53 *bij gevalle:* bij toeval.
55 *Het...verhale:* Het voornaamste beleid overigens en waarop dat rustte, meen ik dat Rhedanus wel het best vertelt. (Everard van Reid, 1550-1602, burgemeester van Arnhem, raad van Willem Lodewijk van Nassau; schreef *Oorspronck ende voortganck vande Nederlantsche Oorloghen* (1e dr. pas in 1626, 3e dr. 1644).
Marge: Huygens plaatst in de marge met een verwijsteken achter *Rhedanus* een aanvulling, zonder aan te geven waar deze in zijn onderdelen precies bij aansluit. Van Vloten laat de margetekst weg. Worp plaatst hem gedeeltelijk onjuist. Het gedeelte *op...Boeck* past achter *Rhedanus;* het daaropvolgende *twee...geweest* achter *gehoort...hebben*.
marge: op...Boeck: Huygens vulde de opengelaten plaats niet in. Het is het 4e boek p. 112 van de 3e uitgave van 1644. Huygens beschikte al over Reidt's boek, dat pas in 1626 werd uitgegeven, lang na zijn dood (1602). Het volgende *twee of drij jaeren* enz. heeft dan ook niet betrekking op de notering van het verhaal door Reidt in zijn boek, maar op de tijd waarin hij het verhaal kan gehoord hebben van de oude Huygens. Huygens' schatting van 2 of 3 jaar is niet helemaal juist. De gevangenneming van Baudimont had plaats in 1586, dus 5 jaar na de dag van de ontvoering die in 1581 gebeurde.
56 *soo...hebben:* zodat ik geloof dat hij mijn vader mondeling daarover gehoord kan hebben.
marge: twee...geweest: twee of drie jaar na de dag (van de ontvoering, in 1581) bij het geval (naar aanleiding van het geval) van de gewezen griffier Bodimont (François Baudimont, vroeger secretaris van het Hof van Friesland, heeft verraad gepleegd. Hij is in 1586 gevangen genomen; ik bevind (constateer) dat mijn vader enige jaren daarna (na *den dagh*) bij besluit van de Raad van State opdracht heeft gehad, dezen te Amsterdam te doen gevangen nemen en wegvoeren. (De brief gaat nu verder met *Soo dat ick geloove* enz.) (*lichten*, WNT *lichten (II)* 1973; vgl. nog: van het bed lichten; *bij gevalle van:* in deze bet. niet in WNT *geval* 1899: *bij geval:* de bet. lijkt hier: bij het geval van, in verband met wat er aan de hand was met).
58 *heeft...gehad:* heeft...verhaald (onduidelijke structuur; waarom *heeft gehad?*); *hoe dat:* (toevoeging van *dat*, mede de bijzin na het inleidende bijw. *hoe* indicerend); *afscheidt...haelde:* (twee nevengeschikte abs. part. constructies) toen hij enz. en: (toen) hij enz.
59 *stove:* woonvertrek waar gestookt kan worden (WNT *stoof* 1900); *haperende:* (toen hij) bleef haken.
60 *met...toe haelde:* door middel van een gewicht dichttrok (*Ned. Hist.*, p. 778: 'Haaperd' hij, in 't uitgaan aan de lijn van 't gewight, dat tot het toehaalen der stoofdeure diende'.
61 *het...voorspoock:* (erlebte rede met handhaving van de in de indir. rede gebruikte conj.) het was als een voorteken, hij moest bij dit werk oppassen voor de strop.
63 *ter wederkomste:* bij zijn terugkomst; *een daghelix verhael:* dagverhaal, journaal.
64 *sulx:* van zoiets, zodanigs (bij *niets*) (Vgl. *ijet sulx*, r. 81).

65 *ondervonden:* (temidden van andere dingen) gevonden (WNT *ondervinden* 1493, 1).
66 *'tselve:* dat.
67 *Winwood:* († 1617, kwam in Den Haag als Engels gezant en lid van de Raad van State, bleef er met korte tussenpozen tot 1614, toen hij Secretaris van Staat werd. Groot vriend van Christaen Huygens S^{r}; *wel...hadde:* heel goed van het feit wist.
68 *mylord Howard:* (onbekend).
69 *Grave...Arondel:* Thomas Howard, graaf van Arundel, diplomaat, kunstverzamelaar.
70 *de...hangen:* (acc. c. inf.) dat de geschiedenis bij zijn oom enz. geschilderd aan de muur hangt.
71 *meene...taelen:* ben van plan daarnaar te vragen.
72 *dobbel:* copie; *den aenslagh:* de geheime onderneming.
73 *is...waerd:* is in dit opzicht een beetje aandacht waard.
76 *sulx...werde:* hetgeen immers van andere zijde belemmerd werd (*werde* o.v.t. vgl. Van Helten, *Vondel's Taal*, par. 55).
77 *naer...dreighens:* na veel talmens (WNT *dreigen* 3276); *d'Ambassadeur...zijnde:* (abs. part. constr.). Toen de ambassadeur op een middag uitgereden was (ter verpozing).
79 *vatte...kinderen:* greep men de jongen temidden van de dienaren en de kinderen.
80 *paeijden...schreewen:* suste, bedaarde hem onder het schreeuwen (terwijl hij schreeuwde).
82 *ruckten hem:* bracht hem snel; *stonde:* stond (afwijkende vorm, verg. *werde*, r. 76, 104 en, *onbode* 95); *van...hem:* Daar voerde men hem doorheen en uit (deze betekenis niet in WNT) (*Ned. Hist.* 280).
83 *soo...verhalen:* zoals ik meen dat de historieschrijvers juist vertellen; *maer...verdedighen:* maar daar deed zich de omstandigheid bij voor dat, daar de spaanse dienaren (hen) in het huis gevolgd waren, terwijl het volk te hoop liep, mijn vader en de hellebaardier een wenteltrap met de degen in de vuist moesten verdedigen. Vgl. *Ned. Hist.* 780.
87 *soo...koos:* zodat, toen het middel van geweld faalde, en de ambassadeur daarop thuis kwam, deze, luid over de straat schreeuwend: mijn zoon, mijn zoon, de weg naar het hof insloeg (zich naar het hof begaf) (constr.: abs. part. constr., waarna het onderwerp in de rest van de bijzin wordt weggelaten (samengetrokken).
89 *rende flux:* (nieuwe zin, onderwerp samengetrokken) hij rende vlug.
90 *ongehoort:* (pred. toev. bij het samengetrokken subject) zonder gehoord te zijn; *wende voor:* gaf voor.
91 *de...gemack:* (erlebte rede, samentrekking van *was*) de koningin had zich in haar particuliere vertrekken teruggetrokken (*gemack* WNT *gemak* 1340; *vertoghen*, Mnl. Wdb. *vertien* 141: vertrekken, zich ergens heen begeven).
92 *oordeelen dat die Ma^{t}:* tot de gevolgtrekking komen, kunnen opmaken dat die Majesteit.
94 *in de...hand:* zich niet met de zaak inliet (bemoeide) dan door haar rechterhand (Walsingham is een van haar handen; wij zeggen rechterhand).
95 *gedeckte Barge:* overdekte schuit (WNT *barge* 1021 o.a. schuit voor de binnenvaart).
97 *melden...versagh:* vermelding van enig ambt van hem in Nederland, voorzag.
98 *woedden...woelden:* ging te keer en maakte drukte.
99 *speurde...hielen:* zat hem al zoekende op de hielen (WNT *speuren* 2743 nasporen).
100 *met...weghen:* met enige schijn (enig voorkomen) alsof hij van overheidswege optrad.
101 *als...hadde:* (zonder voegw. *of*, slechts met ontkennend partikel *en*) als 't ware niets scheelde of hij had.
102 *daer...werden:* waar men zei dat ze niet waren of waar ze verborgen werden of (waar ze) op een andere manier uit gered werden (*versaeckt*, Mnl. Wdb. *versaken* 2318 met persoonlijk object: op aanvraag niet opgeven).
103 *omstandicheit...waerdich:* bijzonderheid, veel van de andere waard (tegen veel andere opwegend).
104 *de saecke:* de zaak, de onderneming.
105 *haer beleidt:* haar uitvoering, de uitvoering ervan; *gelovet:* geloofd, geprezen; *hem...gestelt:* aan zijn keus overgelaten.
108 *de...begeerte:* De kennis van zijns meesters slechte financiële toestand was het richtsnoer van zijn begeerte; *het loon...:* de beloning was...
109 *dickte:* rand, zijkant.
110 *wichtigher...stoffe:* van meer ‘gewicht’ dan het materiaal (van de gouden penning); *Mandati Strenue enz.:* Ter gedenking van opdracht kranig uitgevoerd (*Ned. Hist.* 780).
111 κειμηλιον*:* kleinood.
112 *des...dat:* daardoor te meer dat ik enz. (*dat* reflecteert op *daer* (door)).

113 *de...Aldegonde:* Marnix van Sint Aldegonde, groot vriend van Huygens sr.; *sich...vergrepen:* 't woord aanvielen, over 't woord vielen (thans *zich vergrijpen* alleen ongunstig: wederrechtelijk aantasten).
114 *als...luide:* als zou het in passieve betekenis onlatijns klinken (*exsequi* is deponens, en *executus* heeft dus gewoonlijk actieve betekenis: volvoerd hebbende).
115 *tegens...zijnde:* waartegenover hij daaromtrent een nader onderzoek had ingesteld, daar het inderdaad door de zuiverste schrijvers zo gebruikt is (*Executi* in passieve zin vinden wij bij Ulpianus, *Digesta* 2, 1, 19; praef. 42, 1, 2; Gregorius Magnus, *Epistulae* 12, 11.) (*ondersocht*, WNT *onderzoeken* 1532, intrans.: een onderzoek instellen *naar* iets).
117 *C. 19 A de Jurisd. (Jurisdictione):* Par. 19 A van het *Corpus Juris:* gedoeld wordt op een citaat uit Ulpianus (libro sexto fideicommissorum) in *Digesta II* 1, 19 (ed. Th. Mommsen - P. Krueger p. 47, kol. 2): *quaerebatur, an 'prioris iudicis' sententia exsequi possit*.
118 *heeft...wandelen:* heeft mij bevolen door deze struikjes te wandelen (constr.: twee dir. objecten: *mij* en *wandelen* enz.; vgl. WNT *heeten (II)* 407 en zie nog ons: *ik heet hem liegen* met andere betekenis van heten (= verklaren, met nadruk).
119 *et potissima etc.:* en het treffelijkste zal zij selecteren; immers het is iets anders een brief dan een geschiedverhaal, iets anders aan een vriend dan voor allen te schrijven. (Plinius, *Epistulae* 6, 16, 22.) Onderwerp van *excerpet* is 129 *U.E.*
121 *die groote man:* Plinius Sec. de Jongere, geadopteerd door zijn oom: Plinius Secundus de Oudere, † 79 na Chr., schrijver van *Historia Naturalis*.
122 *Het...bevelen:* Het plezier derhalve van deze herinnering aan hem en het respect voor uw bevelen (*ontsich* = ontzag).
124 *mijn...doen:* mij voor de helft verontschuldigen.
125 *dewijl...hebben:* dat, daar het u toch behaagt naar aanleiding van dit verhaal, in uw omvangrijk(?) werk mij, onwaardige te gedenken, en het nageslacht een duidelijk teken te tonen van de vriendschap enz.
128 *bij...was:* dat niemand erdoor kan twijfelen of ik de man was (dat ieder mij herkent).
130 *eenen...passe:* een beschrijving, waaruit ik duidelijk kan worden herkend.
131 *niet...schiete:* niet een, waarin ik onherkenbaar ben; *nu...vorm:* op het ogenblik (in dit stadium) ga ik tot de schouders toe in die gestalte (van bedekt zijn) niemand kent mij nu als de man achter dit verhaal.
132 *Auguror etc.:* Ik heb er een voorgevoel van - en mijn voorgevoel bedriegt mij niet -, dat uw Historien onsterfelijk zullen, zijn. En daarom te meer - ik zal het openhartig erkennen - begeer ik, daarin te worden opgenomen. Nu plegen wij mensen er aan te hechten, dat onze verschijning door liefst de beste artiest voordelig worde weergegeven. Plinius, *Epistulae* 7, 33, 1-2, waar voor *sed* staat *nam, si*).
137 *en...mijn:* en dan vraag ik slechts het mijne, wat mij toekomt; *quis enim etc.:* want welk verstandig mens bewondert zich om iets, dat niet van hemzelf is? Seneca, *Epistulae* 92, 2, waar *enim* ontbreekt.
138 *tijd...scheiden:* tijd om op te houden; *of...komen:* of ik raak weer op het latijnse pad, waarvan ik zei dat ik voor het laatst ervandaan kwam (waar ik voor het laatst zei vandaan te komen) (zie r. 139).
140 *Tegenwoordigh...niet:* Op het ogenblik 'dient' het mij er (op het latijnse pad) niet (heb ik er niet nodig, heb ik geen latijn nodig).
142 *me...U.E.:* (meew. vw.) voor mevrouw Hooft en u.
147 *de...jongen:* de bevrijde jongen (genaamd Niklaas Wilhemszoon van Hooren, zie *Ned. Hist.*, p. 781).
148 *naermaels:* later.
150 *als...gestaen:* (praed. toev. bij het subj., causaal te vertalen) daar hij gestaan had op de trede waarvan hij zou overgegaan zijn in slavernij naar geest en lichaam (Hooft: 'op den drempel...', Huygens: 'op de trap (= trede) van' (d.i. die voert tot)).
152 *wat...voornemen:* iets goeds als resultaat van dat voornemen (waarover Hooft sprak in *854* r. 9).
153 *bedancke...steen:* ik verheug mij over (WNT *bedanken* 1123 II 2) de moeite (uw moeite), hem aan het dichten gebracht te hebben over onze eerste steen: Barlaeus schreef vier gedichtjes over deze steen (*Poemata* II, 500).
154 *maer...verlangen:* maar u denke eraan u van het ambt (de taak) van opperman te ontlasten, waar er hier twee naar verlangen (Onduidelijk, waarom die opwekking om het opwekken te staken, en wie zijn die twee, die daarnaar of, waarschijnlijker, naar het dichten, verlangen?).

856 *Aen de HH. Rekenm^rs^ Benthuijzen en Pauw elken bezonder.*

*

[1] Ziende mij benoodight, van tijdt tot tijdt, om U.Ed. moejlijk te[1]
[2] vallen; ende mijn' armoede van middel om, door eenighen[2]
[3] waerdighen dienst, te verschuldighen de goedertierenhejt, waer[3]
[4] mede 't U.Ed. gelieft mij zulx ten besten te houden; heb ik in
[5] geenen gebreke moeten zijn van 't zelve ten minsten te erkennen[5]
[6] door dit getuighenis van dankbaere geneghenheit, met
[7] ootmoedighe bede, dat U.Ed. zich gewaerdighe 't aenvejrden de
[8] geringheit die hier nevens gaet, ende dat Godt almaghtigh in eere
[9] en voorspoedt altijds bewaere U.Ed., samt in haere beste gunste,

[10] Ed. &c.

[11] Uwer Ed.gestr.

[12] Onderdaenen verplichten dienaer

[13] P C Hóóft.

[12] Amsterdam, 22

[13] Decemb. 1636.

Hooft zendt geschenken, waarschijnlijk wild, aan Johan van Wijngaerden, H^r^ van Benthuizen en Adriaen Pauw, H^r^ van Heemstede, rekenmeesters van Holland.

Eindnoten:

1 *van tijdt tot tijdt:* telkens; *moejlijk vallen:* lastigvallen.
2 *ende* (ziende).
3 *verschuldigen:* vergelden (Mnl. Wdb. *verschuldighen* 2387 3).
5 *moeten:* mogen (WNT *moeten (II)* 985 2).

* Minuut. UBA II C 11.421.

857 (*A. Oetgens van Waveren aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn Here

[2] Ick hadde gemeent U E. te comen spreken van wegen den Bailliu
[3] Dijckgraef ende Heemraden vande Bijlmermeer over de missive
[4] bij U E. ontfanghen vanden Here prince van Orange over den
[5] geperpetreerden manslach inde selfde Bijlemermeer, dan verstaende
[6] dat U E. belet is ende mijn gelegentheijt niet sal toelaten margen
[7] inde stadt te wesen, soo dient desen om te versoecken dat deselve[7]
[8] gelieve gene andre rescriptie aen hooghgemelde Here Prince van[8]
[9] Orange te willen doen als de merite vande sake is vereijschende,[9]
[10] te weten dat de informatie moet werden genomen vanden voor*n*
[11] Bailliu vande Bijlmermeer; met nalatinghe van eenighe informa-
[12] tien (die men wil seggen doch wij niet connen gelooven bij u E.[12]
[13] genomen te wesen in eens anders district) over te senden om
[14] verwijderinghe, ende misverstandt voor te comen, die anders daer[14]
[15] door, ende wellicht tot irreparabel nadeel vanden delinquant
[16] souden mogen vallen. Waertoe ende tot uwe E. gewoonlijcke[16]
[17] discretie ende voorsichticheijt mij verlatende, sal ick blijven na[17]
[18] gebiedenisse

[19] Mijn Here

[20] U E. dienstwillige dienaer

[21] A. Oetgens van Waveren.

[21] 30 De*c* 1636.

Na de droogmaking van de Bijlmermeer is er een geschil geweest over de grenzen tussen dit nieuwe rechtsgebied en Weesperkarspel (vgl. *278, 342*). Nu valt in het controversiële gebied een manslag voor en de Prins vraagt Hooft de gebruikelijke informatie bij het gratieverzoek. Oetgens, een van de voornaamste ingelanden van de Bijlmermeer, verzoekt Hooft, die informaties niet te geven, maar de Prins te verwijzen naar de baljuw van de Bijlmermeer. Hooft's antwoord aan de Prins is *861*.

Eindnoten:

7 *deselve:* u (Mem. 1).
8 *rescriptie:* antwoord.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 62.

9 *merite:* belang (dus: niet meer dan het strikt nodige, namelijk enz.).
12 *die men...district:* die men wel beweren kan, maar wij niet geloven kunnen, dat door u ingewonnen zijn in andermans district.
14 *misverstandt:* verkeerd begrip, maar ook in de 17de eeuw al een eufemisme voor tweedracht.
16 *vallen:* optreden, komen, er zijn.
17 *voorsichticheijt:* verstandigheid (Mnl. Wdb. *voresichticheit* 107 3).

858 *Eersame voorsienige zeer discrete Vrunt Sr Carel van Wijen wonende inde Vlucht van egypten tot Amsterdam Omme te behandigen aenden Heere Pr Cornelisz Hooft Drost van Muyden*

*

[1] Erntfeste hoochgeleerde wijse zeer discrete Heere

[2] Ick hebbe Ue missive in date den naestlesten decembris [1636]
[3] voorleden als de voorgaende mette twintich gul daerinne gesloeten[3]
[4] ontfangen, die bij mij betaelt zijn geweest voort recht van Ue
[5] reeckenin^e^ aende Heeren vande reeckencamer als de expeditie[5]
[6] vanden deurw^r^ Geubel. Dient daerop voor antwoorde, dat ick
[7] dienvolgende mij getranspoorteert hebbende aende heere[7]
[8] Auditeur Kinschot ende vuijt hem verstaen dat hij iegenwoordich[8]
[9] ter reeckencamer besongeert ende goetgevonden hadde dat ick[9]
[10] mettet presenteren vande requesten daervan Ue mij de minuten[10]
[11] hadde overgesonden soude wachten tot nae nijeuwe jaer, sulcx dat
[12] ick de selve hem eerstdaechs sal ter handen stellen ende de expeditie
[13] vorderen ende soo haest daerop gedisponeert es Ue overseijnden,
[14] ende aengaende mijne moeijten noepende het doubleren vande
[15] voors reeckening als het presenteren ende vervolgen vandien als[15]
[16] mede het vervolgen ende presenteren vande voors req^ten^ zij ick
[17] zeer wel te vreden dat sal blijven staen tot Ue compste omme de
[18] advertissementen inde saecken iegens Nicolaes Sohijer te
[19] distribueren, ende sal iegens Maendach oft dynsdach toecomende
[20] tegen dat de Heren vanden Hoogen rade wederomme te hove gaen
[21] vernemen wanneer dat ik Ue best tot dien eijnde sal onbieden ende
[22] naer alle apparentie wel nae lichtemis toecomende sal aenloopen
[23] als wanneert UE schrijft best te cunnen vaceren. Hijermede zijt den[23]
[24] Almoghenden Heere bevoelen, wenschende Ue een geluckzalich
[25] nijeuwe jaer

[26] U E. dienstwillege

[27] R Vander Burch

[27] geschr^n^ metterhaest in

[28] Sgravenhage

[29] den viij Jan^rij^ [1637]

* Origineel KA CLXXIa^c^ 42.

Eindnoten:

3 *als:* alsmede.
5 *als:* alsmede.
7 *mij getranspoorteert hebbende aen:* na gegaan te zijn naar.
8 *verstaen* (hebbende).
9 *besongeert: besogneert:* werkzaam is.
10 *presenteren:* indienen.
15 *als:* alsmede.
23 *vaceren:* tijd hebben.

859 *Aenden Ridder Constantijn Hujghens &c.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Wie kan 't geduldt der penne vollooven, over 't afleggen van zulk
[3] een' rejze t' eener toght? oft den heuschen ijver haers meesters, die,[3]
[4] mij te gevalle, zoo veel tijds ujt den brandt der bezigheden gehaelt
[5] heeft? Ujt haere aenmelding, en de stukken hier bij t'hujs keerende,[5]
[6] heb ik het werk, waerdigh voorwaer van lidt tot lidt verrekent te[6]
[7] worden, ontrent zevenmaels zoo lang gerekt als 't eerste, dat ik[7]
[8] Uwer Ed.gestr. toezond. Ik wenscht' het afgemaelt met zoo[8]
[9] rijzend' een' geest, als het gezight van de schilderije des graeven[9]
[10] van Arondel misschien ijemandt zouw inblaezen. Hadd' ik wat
[11] veel van gelijke stof, 't waer' om mij hoope te geven, dat de kijkers,[11]
[12] zich daeraen vergaepende, wejnigh aenstoots vinden zouden inde
[13] wanschaepenhejt <van 't> maxel. Dit lapken denk ik Uwer Ed[13]
[14] gestr. te vertoonen, op dat zij mij berichte wat 'er aen te ver-[14]
[15] hanselen stae, voor 't afschrijven. Want de plejten drejghen mij[15]
[16] haest eens derwaerts te daeghen: bij welke geleghenhejt ik[16]
[17] verzoeken moghte, wat 'er te putten waer ujt[17]

die forsse borst, tot hoogh bedrijf gebooren,[18]

[19] (zoo lujdt mijn' Hollandsche Groet aen den Prinse) graeve Henrik[19]
[20] van den Bergh. Maer, dewijl de vejrzen boven koomen [koomen],
[21] zoo hebbe 'r U.Ed.gestr. hier een koppel, dat ujt het bespieghelen[21]
[22] der daedt van Uwer Ed.gestr. Heere vader, z.g. gebooren is, Zekerst[22]
[23] past men gemeenlijk de voorspooken op de geschiede dingen: ik[23]
[24] zoo wislijk op de toekoomende, als op de gebeurde, 't geen hier nae
[25] volght, gespelt ujt Naemverspelling.

Ghij die met doen verheughd' en 't ijder heughen deedt,[26]
Is HUIGHENS, aen uw naem, oft HEUGHNIS best besteedt?

[28] Indien 'er nu wat lekkers vast is aen 't rijden, in den zaedel eener[28]
[29] eerlijke faeme, op de tonge der werelt; ik ontkenne niet des[29]
[30] eenighe bekooring te lijden,

Neque enim mihi cornea fibra est:[31]

* Minuut UBA. II C 11.906. Afschr. KA CLXXIa[b] 126.
T. Aan het Afschr. is de emendatie ‘van 't’ in r. 13 ontleend.
Dat. Het Afschr. heeft de datum 13.
Hs. enkel blad, verso vuil en beklad. Rechterkant afgesleten.

[32] maer heb daer toe nojt kans gezien, eer U.Ed.gestr. geliefde mij te[32]
[33] paerde te helpen. Die nae 't Spaewaeter van laet leeven dorst, moet[33]
[34] het ujt die bron van Heughnis zujpen. Ujt geschrompelde adren[34]
[35] als de mijne, leeken slechts drabbighe droppen, goedt om aerd-[35]
[36] wormen huns gelijk te fokken: ende zoo wij ons verstouten de[36]
[37] doorluchtighe lujden daermeê te besprengen, 't is ujt enkele zucht[37]
[38] van onze naemen met hunne vermaerthejt te schepen, om voor[38]

[39] een' korte wijle der doodt t' ontzejlen. Dies is 't zoo verre van ijets[39]
[40] aen Uwe Ed. Gestr. te konnen leenen ujt mijn' armoê, dat ik haer
[41] noch veel van 't haere onthoude: ende doet zij, daerenboven zich[41]
[42] zelve te kort mij aenziende voor den grooten hoedemaeker, daer ik
[43] mij op dat ambacht luttel verstae, ende min op 't stofferen. Maer 't[43]
[44] lust mij, mij te vlaijen met dezen Uwer Ed.gestr. misslagh te wijten[44]
[45] aen de gunste die elk draeght tot het geen hem eighen is; om daer[45]
[46] ujt te beslujten t' mijner eere, dat U.Ed.gestr.

[47] Mijn' Heere,

[48] zich gewaerdight heeft te aenvejrden, den over lang opgedraeghen
[49] aen haer, ende eeuwighen ejghendoom van

[50] Uwer Ed. gestr.

[51] Onderdaensten dienaer

[52] P C Hóóft.

[51] Ujt Amsterdam.
[52] In Louwmaent. 1637.

Dank voor *855*. - Over de roem.

Eindnoten:

3 *t'eener toght:* in een keer, zonder onderbreken; *heusschen:* vriendelijke, welwillende; *haers:* (nl. van de *penne*).
5 *aenmelding:* verhaal, bericht (niet in WNT, *aanmelden* 241) (dus: wat Huygens schreef, tegenover de toegezonden *stukken*).
6 *het werk:* de daad, het bedrijf (van Huygens sr.); *verrekent:* (tot in bijzonderheden) verteld. (Vgl. U.W. *verrekenen*).
7 *'t eerste:* het eerste (stuk erover). (Zie *851:* hij zond een schets om te doen zien wat ontbrak).
8 *het:* het werk; *met...geest:* met zulk een verheffing van geest, geestdrift.
9 *des...Arondel:* (zie *855*).
11 *'t waer'...geven:* het zou ertoe dienen mij hoop te geven.
13 *wanschaepenheit...maxel:* de wanstaltigheid van de vorm; *lapken:* (in het beeld van de *stof*) dit lapje.
14 *te verhanselen stae:* moet opgeknapt worden (vgl. *682*, r. 19).
15 *de plejten:* de processen (waarin ik gewikkeld ben) (WNT *pleit (I)* 2540).
16 *haest:* spoedig, binnenkort; *derwaerts:* nl. naar Den Haag.
17 *verzoeken moghte:* zou kunnen proberen.
18 *die...gebooren:* (*Hollandsche groet* vs. 49:) 'Die forsse borst nochtans tot hoogh bedrijf geboren'; (LSt. I, 282) Die dappere kerel nochtans, geboren voor grote (roemrijke) daden (zie Huygens' opwekking aan hem om informatie te halen bij Van den Berg, *855*).
19 *zoo luidt:* zo klinkt.
21 *koppel:* tweetal.

22 *Zekerst...dingen:* Het veiligst laat men gewoonlijk de voortekenen slaan op de dingen die al gebeurd zijn (ironisch!).

23 *ik...Naemverspelling:* ik laat hetgeen hierna volgt, geconcludeerd uit anders spellen van de naam, even zeker slaan op de toekomende dingen als op de gebeurde (Hooft past het voorteken in de verspelde naam *Heughnis* gelegen toe, zowel op de blijdschap die Huygens sr. schonk door zijn moedige daad in het verleden, als op de toekomst die zowel *heugnis* (blijdschap) zal voelen over die daad, als de *heugenis* (de herinnering) eraan bewaren (*gespelt*, WNT *spellen* 2729/30: opmaken, concluderen; alleen bij Hooft; *Naemverspelling*, ook wel Naemverset, veel beoefend in 17e eeuw: dezelfde letters anders geordend tot zinvol geheel).

26 *Ghij...besteedt:* Gij die door daden blijdschap bracht en de herinnering daaraan bij ieder doet voortleven, is *Huighens* of *Heughnis* de beste naam voor u? (*Heughnis* in tweeërlei zin: blijdschap en herinnering, gedachtenis). (LSt. I, 317).

28 *Indien...werelt:* Als er nu iets aanlokkelijks zit in het rijden in het zadel van een loffelijke naam (faam), op de tong van de mensen (door een groot man te loven deelt men enigszins in de eer hem toegebracht door de mensen; het beeld is stout: de *eerlijke faeme* van een ander is het zadel, *de tonge der werelt* het paard waarop gereden wordt; Hooft speelt met de uitdrukking: *op de tong rijden* = in ongunstige zin bepraat worden. Hij gebruikt de uitdrukking echter in gunstige zin en breidt ze uit *den zadel*, datief enk. ntr.).

29 *des...lijden:* een zekere verleiding daartoe te gevoelen.

31 *neque enim etc.:* 'niet gevoelloos verhoornd zijn mijn veezlen' (Persius 1, 47). (Vgl. *610*).

32 *daer toe:* tot dat *rijden, in den zadel* enz.; *eer...helpen:* (in het beeld blijvend!) nl. door mij de stof te verschaffen voor het prijzen van de roemrijke daad van Christiaen Huygens.

33 *'t Spaewaeter van laet leeven:* het genezende bronwater uit Spa, hier geïdentificeerd, op grond van de betekenis van *spa, spade* = laat, met het laat of lang voortleven (na de dood), dus de roem.

34 *die bron van Heughnis:* nabep. van identiteit: de bron is de herinnering, de kennis van in het verleden gebeurde dingen; *geschrompelde adren:* oudgeworden, gedegeneerde, weinig opleverende dichtaderen (Hooft heeft het er bij verschillende gelegenheden over, dat hij niet meer vlot dichten kan, wat hij dan wel aan het prozaschrijven wijt.) Zij brengen slechts troebele druppels, d.i. slechte verzen, voort, zoals de twee uit r. 26-27.

35 *leeken:* druppelen; *aerdwormen huns gelijk:* gelijken van aardwormen zoals zij (ik b.v.); 'mensen mijns gelijk' = mensen zoals ik; 'aardworm' traditioneel voor 'nietig schepsel'; *drabbighe droppen:* troebele druppels, zie bij r. 34.

36 *fokken:* opkweken, doen gedijen (WNT *fokken* 4607, A 7; deze plaats ten onrechte geciteerd onder A 5).

37 *besprengen:* besprenkelen (WNT *besprengen* 2087 1). Zelfkleinering: als ik met mijn slechte gedichten (dichtregels) doorluchtige lieden, zoals uw vader, te lijf ga (zoals in het rijmpje r. 26-27).
uit...schepen: alleen maar uit verlangen om onze namen samen met hun beroemdheid te verschepen (WNT *schepen (II)* 449: met een schip vervoeren, verschepen).

38 *om...ontzeilen:* om voor een korte tijd aan de dood te ontkomen (= in de gedachtenis voort te leven).

39 *Dies...onthoude*, vgl. *855*, tegen het einde: dewijl U.E. doch gelieft...mijner onwaerdicheits te gedenken. Daarom is het er zo ver van, dat ik iets aan u zou kunnen geven uit mijn armoe, dat ik u (zelfs) nog veel van het uwe onthoud (ik doe u geen recht, ben daartoe niet bekwaam).

41 *ende...zij:* mogelijk zonder inversie na *ende*; echter kan ook samengetrokken *dies* de inversie beheersen.

43 *mij...stofferen:* door mij aan te zien voor de grote hoedemaker (vgl. *855*, einde) terwijl ik weinig verstand heb van dat ambacht en nog minder van het opmaken (van hoeden) (WNT *stoffeeren* 1806: (een hoed) opmaken, dit citaat).

44 *dezen...misslagh:* deze vergissing, dwaling van u (genitiefbep. tussen aanw. vnw. en kern).

45 *gunste:* liefde, genegenheid.

860 *Aen den H. Jacob van der Burgh, Raedt des heeren van Brederode.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De zes daeghen waer binnen U.E mejnde mij die Florentijnsche
[3] vertelling weder toe te schikken, zijn nu haest zes paer' maenden
[4] geworden. Dies schrijv' ik ze schier deur, ende stae op het tipjen[4]
[5] van met den hujsman tegen den soldaet te zeggen, ik schenk u den
[6] haes; om 't oor ten minsten met een teughje Dankhebts te
[7] verheughen. Maer 't stuk is des niet waerdt, en ik gaeve 't om een[7]
[8] bang kijken wel; had ik 'er zelf slechts een goedt dubbelt af, ende[8]
[9] geen' zorgh dat het thans oft morghen, door d'een' oft d'andre
[10] ontrouwe handt in druk moghte raeken. Over een' wijl heb ik
[11] den H. Mostaert verzocht U.E. van mijnent weghe eens te maenen.
[12] Indien 't geschiedt is, ende niet baeten kan, zoo moet ik klaeghen,
[13] dat U.E. haere dienaers door de mostaert sleept. Doch zal daerom[13]
[14] de gehoorzaemhejt niet afzoeten[14]

[15] Mijn Heere,

[16] Uwer E.

[17] Onderdaenen Toegedaenen

[18] dienaer

[19] P C Hóóft.

[17] ujt Amsterdam. 17^{en} van

[18] Louwmaent, 1637.

Verzoek om de *Rampsaligheden* terug te sturen, die Van der Burgh al maanden heeft.

Eindnoten:

4 *schrijve deur:* streep door, schrijf af, geef op; *tipjen:* punt.
7 *des:* een teughje Dankhebts = een bedankje; *een bang kijken:* een dreigende blik (WNT *bang* 968 3).
8 *ende geen'...raeken:* en als ik niet bezorgd was, dat het vandaag of morgen als roofdruk het licht mocht zien.

* Minuut. UBA II C 11.908. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. enkel vel, f° 2^{r}, kort geknipt.

13 *haere dienaers:* degenen die u een dienst bewijzen; *zal daerom* (Mem. 5).
14 *afzoeten:* minder zoet worden, door de mosterd nl. De actieve betekenis *minder zoet doen worden*, met *U.E.* als subj., past ook in de context maar was nog weinig gebruikelijk (WNT I Suppl. *afzoeten* 810)).

861 *Aen Zijne Hooghejt.*

*

[1] Doorluchtighste, hooghgeboore Vorst, Genaedighste Heere,

[2] Om mij te quijten van den last, ontfangen bij d'apostille gestelt op
[3] de bijgevoeghde req[e] van Claes Corneliszoon, manslaghtigh aen
[4] den persoon van Claes Janszoon, heb ik Uwer Hooghejt met alle
[5] eerbiedenis aen te dienen, dat De Bijlmer is een gehucht oft
[6] gebujrte behoorende, als een lidt van Weesperkerspel, onder 't[6]
[7] Castelajnschap van Mujden ende Baljuwschap van Goejlandt, ende
[8] paelende aen zeker Meerken genaemt de Bijlmermeer. Dit meerken,
[9] voor wejnigh jaeren, is bedijkt; ende hebben de ingelanden, ujt
[10] krachte van hun Octroij, etlijke hujzen van 't voor*s* gehucht,
[11] begrepen binnen de dijkaedje: ende de H.H. van de Rek[e] der[11]
[12] Graeflijkhejt van Hollandt goedt gevonden over den ganschen ring
[13] der voor*s* dijkaedje te stellen eenen Baljuw, de welke jeghen-
[14] woordelijk is Mr Cornelis van Davelaer: zulx de voor*s* hujzen, hier
[15] door, koomen injurisdictie geschejden te worden van 't voor*s*
[16] gehucht. Nu is de dood slagh gebeurt, niet tot Weesp, gelijk de
[17] req[e] abusivelijk vermeldt, maer binnen den ring der dijkaedje,
[18] t'eenen van de voor*s* ouwde hujzen, gelijk ook de manslaghtighe
[19] in een der zelve te dier tijdt was woonende. Om welke redenen ik
[20] niet behoorlijk gevonden heb mij der zaeke te moeijen; maer den
[21] voor*s* Davelaer te laeten gewerden met het schouwen des dooden[21]
[22] lichaems, 't inventarizeren oft annoteren van 's perpetrants
[23] goederen, ende 't belejden der informatien. 'T is wel waer, dat[23]
[24] sedert de regeerders van Weesp, als hebbende 't politicq gezagh[24]
[25] over de voor*s* Bijlmer, ende schepenen van 't zelfste gehucht, voor
[26] zoo veel als de jurisdictie raekt, gelicht ende te werke gelejdt
[27] hebben zeker mandament van Maintenue van den Hooghen[27]
[28] Raedt, gelijk de hierbijgevoeghde copie ujtwijst. Niettemin, op
[29] mijn verzoek om dubbelt te hebben van de informatien genoomen[29]
[30] op 't voor*s* faict, ende uwer Hooghejt te moghen dienen in
[31] conformité van haer bevel ende mijnen plicht, is mij eerst
[32] gëantwoordt van den voor*s* Baljuw Daevelaer, dat hij, dienaen-
[33] gaende met zijne mannen oft heemraeden moest communiceren;[33]
[34] ende daer nae in substantie, dat zij voor hunne jurisdictie te pre-[34]
[35] judiciabel vonden, inform[en] ende middel te subministreren aen[35]
[36] eenighen officier van bujten om te adviseren op een fajct dat binnen[36]
[37] dezelve hunne jurisdictie (zoo zij sustineren) geschiedt was.
[38] Derhalven ('t en waere dat Uwe Hoogh[t] moghte gedient zijn, den[38]

* Minuut. UBA. II C 11.421.

voor*s* Baljuw Davelaer te lasten, dat hij mij alle stukken, gerequi-
reert ter zaeke, laete volghen) zie ik niet te geraeken aen de
genoomene informatien, mitsgaeders de acten zoo van schouwinge
des dooden lichaems, als van de inventarisatie ende sequestratie der
goederen, ende de proceduren daerop gevolght. Doch zoo veel is
'er af, dat de persoonen die ter requisitie van den voor*s* Baljuw, in 't
neemen zijner informatien getujght hebhen, de zelfste zijn, welker
depositie gevonden wort op 't interrogatoire, gehecht aen de req^e^
ende dat zij weder gehoort zijnde t'mijner instantie, daer bij per-
sisteren, als blijkt bij acte hier nevens gevoeght. Wijders hebbe
verstaen, dat de perpetrant ingedaeght ten minsten 4 maelen nae
gewoonte, nojt is gecompareert; ende nochtans tot noch toe geen
vonnis geveldt tegens hem: 't zij dat de heemraeden van de
Bijlmermeer zulx gelaeten hebben ten respecte van 't gemelde
mandament, ende controversie van jurisdictie oft ujt andre mo-
tiven. Noopende de geleghenhejt van den perpetrant, bevind' ik,
dat hij heeft noch eenen broeder ende zuster, ende een' ouwde
moeder, die nu etlijke jaeren, van swakhejt het bedde houdt: ende
dat de goederen van hun altzaemen, in 't omslaen van den 200^en^
penning, gëestimeert zijn ter somme van tweedujzent gl capitaels.
Voorts naedat ik heb kunnen verneemen, is hij voor oft nae de
toekoomst van 't gemelde fajct nojt met eenigh diergelijk, oft
ander notabel exces besprooken, maer ter contrarie van zeer
eerlijken wandel geweest; ook verzoent met de maeghen van den
dooden, nae 't lujden der copie van den zoenbrief, die authenticq is,
ende mede gëannexeert aen de voor*s* requeste. Zulx te verhoopen
staet dat de remissie, waer mede U Hoogh^t^ hem moghte be-
genaedighen, niet quaelijk zoude besteedt wezen. Belangende de
C ponden van xl grooten 't pondt, waer mede de confiscatie, ujt
kracht van 't privilegie des quartiers te redimeren is; die heb ik
gedifficulteert t'ontfangen, ten respecte van de bovenverhaelde
schejding der jurisdictie, gedaen door de Heeren van de Rek^e^ der
Graeflijkheit; bij ordre der welke, zij betaelt zijn aen handen van
den Rentm^r^ van d'exploicten 's hoofs van Hollandt. 'T welk wezen-
de al 't geen ik jeghenwoordelijk zoude weeten bij te brengen te
dezer materie; kusse ik in alle ootmoedt, de victorieuse handt Uwer
Hooghejt, ende nijghe mij op nedrighste t'haerwaerts, met aen-
roepinge Gods, dat hem gelieve de zelve en haer doorlughtighste
hujs, in gloorie en voorspoedt eeuwlijk te behoeden, ende in haere
goede gratie,

Doorl^ste^ &c.

Uwer Hooghejt

[81] Onderdaensten, ootmoedighsten

[82] dienaer

[83] P C Hóóft.

[82] ujt Amsterdam, den

[83] 19^{en} Januarij. 1637.

Bij de droogmaking van de Bijlmermeer waren tien huizen, behorende tot het gehucht Bijlmer, binnen de dijk getrokken. Hun positie werd daarna in juridisch opzicht niet behoorlijk geregeld: de ambachtsheren van het nieuwe gebied beschouwden dit stukje land als een deel van hun (lage) jurisdictie; Weesp daarentegen en de schepenen van het gehucht de Bijlmer wilden van hun oude rechten geen afstand doen en verkregen van de Hoge Raad een ‘mandement de maintenue’, dat handhaving van bestaande rechten betekende. De hoge jurisdictie werd in het nieuwe gebied uitgeoefend door een door de Rekenkamer aangestelde baljuw, mr. Cornelis van Davelaer. Als er zich nu een doodslag voordoet in een van de tien huizen in het betwiste gebied, ontstaat er een competentiekwestie: moet Hooft daar kennis van nemen, of Van Davelaer? Hooft krijgt het verzoek om inlichtingen van de Prins en wendt zich dan tot zijn collega Van Davelaer. Vgl. *278, 342* en voor het ontstaan van de controverse *857*.

Eindnoten:

6 *lidt:* deel.
11 *begrepen:* getrokken.
21 *te laeten gewerden:* te laten begaan, zijn gang laten gaan.
23 *belejden van informatien:* afnemen van getuigenissen (WNT *beleggen* 1703 4); er heeft eeuwen lang onzekerheid bestaan, of getuigenissen werden *belegd* (van *beleggen*' maar met de variant *beleid*) of *beleid* (van *beleiden*) (WNT *beleggen* 1698 2^{e} en 3^{e} al.); *'T is wel waer dat:* Weliswaar.
24 *als...Bijlmer:* daar ze het politieke gezag over het genoemde gehucht Bijlmer hebben (vgl. *513*).
27 *mandament van Maintenue:* besluit van handhaving, nl. van Weesp in zijn recht over (Weesperkarspel en) Bijlmer.
29 *dubbelt:* afschrift.
33 *communiceren:* overleggen.
34 *in substantie:* in hoofdzaak; *prejudiciabel:* nadelig.
35 *subministreren:* verschaffen.
36 *te adviseren:* verslag uit te brengen (nl. aan de Prins).
38 *gedient zijn:* wensen.
39 *gerequireert:* opgevraagd.
42 *sequestratie:* inbewaringstelling.
43 *proceduren:* rechtshandelingen; *zoo veel is 'er af:* dit is tenminste zeker.
44 *ter requisitie van:* in opdracht van.
52 *ten respecte van:* met het oog op, rekening houdend met.
54 *geleghenhejt:* persoonlijke omstandigheden.
61 *notabel exces:* buitensporigheid van betekenis; *besprooken:* (door de openbare mening) afgekeurd.

68 *redimeren:* afkopen.
69 *gedifficulteert:* bezwaar gemaakt.

862 *Aen den Heere Niclaes van Rejghersbergh, Raedt in den Hooghen Raede,*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Speurende den trant onzer dingen aldaer, word' ik om ende[2]
[3] wederom gedreven van menigherlej gedachten, ende zie nauwlijx
[4] hoe (gelijk men zejdt) maeghdt daer af te geraeken. Mijn schoon-[4]
[5] broeder, de Burgherm[r] Hasselaer, den welken jegenwoordelijk
[6] zekre hujszaeken hier houden, heeft, zijnde laest ter daghvaert,[6]
[7] Mijn' Heer van Asperen Uwer Ed. amptgenoot, ujt mijnen naeme
[8] zeer aenstendighlijk verzocht, de beste handt aen te houden tot
[9] vordernis onzer zaeken, ende wel heusch antwoordt bekoomen.
[10] Ik kan mij zelven quaelijk anders inbeelden, dan dat zijn' Ed, als
[11] een van de oudste Heeren, zeer veel zoude kunnen bijbrengen tot[11]
[12] een' spoedighe ende gewenschte ujtkoomst. Hadd' ik kennis aen
[13] eenighen vertrouwdeling van zijn Ed. zoude dien van wel goeder[13]
[14] harte in den arm neemen, om, onder zijn gelejde, haere goede gunst[14]
[15] aen te doen. Van den eenen ende andren vrundt aldaer, waenende
[16] ijets te vermoghen bij zijn' Ed. geloov' ik vastelijk geene behoor-
[17] lijke plichtpleeghing verzujmt te zijn. Niettemin zal echter noch[17]
[18] eens aenkloppen; ende in allen gevalle mij troosten met den[18]
[19] toeverlaet op 't plechtanker van de gunst en trouwhartighejt
[20] uwer Ed. dat aen ontbreekelijken kabel gehecht houdt, de hoope
[21] en 't gansch gemoedt van den geenen, die, door geneghenheit, keur,[21]
[22] en verbintenis, is ende eeuwlijk blijven zal,[22]

[23] Mijn' Heere,

[24] Uwer Ed.

[25] Onderdaenste,

[26] toegedaenste dienaer

[27] P C Hóóft.

[26] Amsterdam.

[27] 19 Ja*n*. 1637.

Hooft schrijft aan deze raadsheer, dat de processen tegen Sohier, die maar steeds niet in behandeling komen, hem tot een obsessie worden, en dringt nogeens aan.

* Minuut. UBA. II C 11.424. Afschr. UBL. Pap. 13.

Eindnoten:

2 *Speurende...aldaer:* Als ik zie hoe 't met onze zaken bij u gaat; *om ende wederom:* heen en weer.
4 *maeghdt daer af:* vrij daarvan, daardoor onaangeraakt; *gelijk men zejdt:* het WNT zegt wel, dat de traditionele maagdelijkheidsmetaforiek ook voor een man gebruikt werd, maar vermeldt niet het adunaton *maagd daarvan geraken*.
6 *hujszaken:* persoonlijke, administratieve en/of geldelijke zaken; *ter daghvaert:* ter vergadering (van de Staten).
11 *bijbrengen:* bijdragen.
13 *van...harte:* gaarne.
14 *haere...doen:* zijn welwillendheidheid aan te klampen (WNT Suppl. *aandoen* 42).
17 *echter:* hierna.
18 *den toeverlaet...uwer Ed.:* het vertrouwen op de steun van uw genegenheid en trouw.
21 *keur:* eigen keus.
22 *verbintenis:* vrijwillige verbondenheid.

863 *Erntfeste Hoochgeleerde Wijse Zeerdiscrete Heere Pr Cornelissen Hooft Drost van Muyden*

*

[1] Mijn heer

[2] Ick hebbe Ue missive in date *d* xx January 1637 voorleden ont-
[3] fangen met twee distincte missiven daerneffens gaende d'eene
[4] aenden Raedtsheer Reijgersbergen, ende d andere aen J^r Quintijn
[5] de Veer Bailliuw van Sgravenhage, de welcke ick hebbe
[6] behandicht aende selve Heeren, ende henluijden met eenen
[7] gerecommandeert te willen bevorderen de expeditie van Ue
[8] processen iegens Nicolaes Sohijer, ende eenige dagen naerdat ick
[9] Ue missive hadde behandicht aende Heere Bailliuw mij aengeseijt
[10] dat hij van de expeditie hadde gerecommandeert aenden Heer
[11] Raedtsheer Asperen die hem hadde belooft zijn vuijterste devoir te
[12] doen datte selve processen iegens de aenstaende vacantie van
[13] paesschen soude werden getarmineert, ende sal somwijlen bij
[14] gelegentheijt hem de expeditie mede recommanderen, ende een
[15] ooge int seijl houden wanneer ick verstae datte rapporteur gereet es,
[16] Ue te beschriven omme de advertissementen te distribueren, voorts[16]
[17] seijnde ick Ue hijerinne geslooten drie distincte missiven vande
[18] Heeren vande reeckeni*n* mij ter hande gestelt doorden deurw^r
[19] Geubel, voort recht vande eerste bij mij betaelt negen gu*l*
[20] iiij stuvers mettet cleijn segel, ende voorde tweede vijer gu*l* iiij
[21] stuvers, mettet cleijn segel, ende de derde viij stuvers alleen voor
[22] cleijn segel de reste Gratis ende aen expeditie voorden deurw^r
[23] Geubel xxiiij stuvers bet^t aengaende mijn verdient Sallaris int
[24] presenteren als vervolgen vande voor*s* requesten mitsg^rs van twee
[25] mael te doubleren Ue reecke*n* mette verdere moeijten int vervolgen
[26] als overleveren vande selve gedaen en hebbe ick geen notitie
[27] gehouden. stelle mitsdien tselve tot ue discretie gelijck ick voor-
[28] desen hebbe geschreven Hijermede zijt den Almogenden Heere
[29] bevoelen Geschreven metter haest in Sgravenhage den

[30] xxvij Jan^rij 1637

[31] UE dienstwillege

[32] R Vander Burch

Zie voor commentaar de vorige brieven van Verburch.

* Origineel. KA CLXXIa^c 41.

Eindnoten:

16 *Ue te beschriven:* u schriftelijk op te roepen (hangt af van *een ooge int seijl houden;* met *voorts* begint een nieuwe zin).

864 *Aen den Procureur Robbert vander Burgh inden Haeghe.*

*

[1] Ik zejnd' hem 12 rijxdaelers, maekende 30 gl. in betaelinge van
[2] 15 gl verschooten voor 3 acten van de rekenkamer, te weeten van
[3] civile boeten, houden eens dienaers, ende hofwejde, ende 15 gl.
[4] voor 't dubbleren mijner laeste rek^{e} ende van 3 req^{en}, samt sijne
[5] moejte gedaen in 't vervolgh van exspeditie.

[6] Amsterdam, 29 Ja*n* 1637.

* G. UBA II C 11.425. Afschr. UBL. Pap. 13.

865 *Eersame voorsienige zeer discrete Vrunt Sr Carel van Wijen wonende opte Heere Graft inde Vlucht van egypten tot Amsterdam omme te behandigen aenden Heere Pr Cornelisz Hooft Drost van muyen*

*
Port

[1] Mijn Heer

[2] Ick hebbe Ue bij mij <n> voorgaende missive toegesonden drie
[3] distincte missive vande Heeren vande reecke*n* in Holl^t^, voort recht
[4] vande camer voorde eerste missive bij mij betaelt es negen gu*l*
[5] iiij stuvers mettet cleijn segel, ende voorde tweede vijer gu*l*
[6] iiij stuvers mettet cleijn segel, ende voorde derde missive viij stuvers
[7] voort cleijn segel alleen ende de reste Gratis, ende voorden deurw^r^
[8] Geubel xxiiij stuvers voor expeditie, dan den selven deurw^r^ seijt
[9] datter noch vijer gulden moet betaelt werden voor t recht vant
[10] segel vant lant vande eerste missive twelck hij bij abuijs heeft
[11] vergeeten te eijschen twelck ick aengenomen hebbe Ue te
[12] adverteren omme neffens het voor*s* verschoeten gelt over te
[13] seijnden hijermede zijt den almogende Heere bevoelen Geschre*v*
[14] metterhaest in Sgravenhage den naest lesten Jan^rij^ 1637

[15] UE dienstwillege

[16] R vander Burch

Zie voor commentaar de vorige brieven van R. Verburch.

* Origineel. KA CLXXIa^c^ 40.

866 *Aen de gemeene dorpen van Goejlandt.*

*

[1] Ik zejnd' hun eenen brief van de Staeten van Hollandt in dato
[2] 27 Ja*n a* 1637, aen mij geschreven, op dat zij hunne doleantien
[3] noopende 't redres generael der Verpondinge, leveren tegens den[3]
[4] j[en] Martij naestkoomende, aen de H. Ad[t] Fiscael, Kinschot.

[5] Vanden H.t. Mujden. j feb. 1637.

Eindnoten:

3 *redres generael:* algemene herziening.

* G. UBA II C 11.519. Afschr. UBL. Pap. 13.

867 *Aen de regeerders van Mujderbergh.*

*

[1] Ik schrijve hun, dat zij hunne doleantien op 't redres der
[2] verpondinge hebben te leveren onder den H. Fiscael Kinschot,
[3] tegens den j^{en} Martij, naestkomende, ende dat zij der Staeten
[4] missive moghen zien bij de gemeene dorpen van Goejlandt als hier
[5] boven.

[6] Van den H.t. Mujden, j feb. 1637.

* G. UBA II C 11.519. Afschr. UBL. Pap. 13.

868 *Eersame voorsienige zeer discrete Heere Sr Carel van Wijen wonende opte Heere Graft inde vlucht van egypten tot Amsterdam Omme voorts te bestellen aenden Heer Pr Cornelissen Hooft Drost te Muyen*

*
Port

[1] Mijn Heer

[2] Ick hebbe Ue missive in date den xxix Jan^>rij^ 1637 voorleden
[3] ontfangen, mette somme van dertich gu*l* als nament*l* vijfthijen
[4] gulden voort recht vande Reeckencamer, vande drie acten met
[5] expeditie vanden deurw^r^ Geubel, ende vijfthijen gu*l* voor mijne
[6] moeijten nopende het presenteren vande drie requesten als van
[7] tweemael te doubleren Ue reeckening mette verdere moeijten int
[8] overleveren als vervolgen vande selve reecke*n* gehadt, daervan ick
[9] Ue hartelijcken bedancke, ick hebbe Ue eerghijsteren geschreven
[10] datten deurw^r^ Geubel vergeeten hadde te eijschen t'recht vant
[11] segel vant lant vande eerste missive daertoe ick mij refereere
[12] hoepende dat Ue de selve ter handen es gecomen Voorts sal ick niet
[13] naerlaeten de expeditie vande processen van Ue iegens Nicolaes
[14] Sohijer bij gelegentheijt aenden heere Raetsheer Asperen te
[15] recommanderen Hijermede zijt den Almogenden heere bevoelen
[16] geschreven metter haest in Sgravenhage den j^e^ feb^rij^ 1637

[17] UE dienstwillege

[18] R vander Burch

Zie voor commentaar de vorige brieven van R. Verburch.

* Origineel. KA CLXXIa^c^ 43.

869 *Illustre Signore, il Signor Pietro Hellemans di Carlo. Anversa*

*

[1] Ill.re Signor e Cugino benivolo,

[2] Havendo il S.r Cugino B. Bolgaro aggradito l'offerta nostra di
[3] tener al S. battesimo il figliolo, ch'è pressa a partorire, colla gratia
[4] d'Iddio, la S.a Cugina sua consorte; et mancandoci costì altro
[5] ricapito, siamo costretti d'indirizzarci alle S.V. con humil priego
[6] si degni d'indurre la Signora Cugina Hellemans sua consorte a far
[7] quest'ufficio in vece della mia. E promettendoci dalla cortesia
[8] vostra e sua questo favore, che ci obbligarà grandissimamente, mi
[9] raccommando, quanto più posso, nella sua buona gratia et con
[10] augurarle ogni felicità, mi resto

[11] di V.S. Ill.re

[12] Divoto servitore

[13] et cugino affettion.mo

[14] P. di Cornelio, Hóóft

[13] D'Amstrodamo,

[14] alli 5 di Febraio 1637

VERTALING

Omdat de heer neef B. Bolgaro ons aanbod heeft aangenomen het kind ten Heiligen Doop te houden, dat binnenkort, met Gods genade, mevrouw Uw nicht, zijn echtgenote, ter wereld zal brengen en omdat wij daarginds geen ander adres weten, zijn wij gedwongen ons tot U.E. te wenden met het nederige verzoek, zich te verwaardigen om mijn nicht, mevrouw Hellemans, Uw echtgenote, te bewegen in plaats van de mijne deze dienst te verrichten. En van Uw en haar vriendelijkheid deze gunst verwachtend, welke ons uitermate zal verplichten, mij zoveel mogelijk in Uw goede gezindheid aanbevolen houdend, en U alle geluk toewensend, verblijf ik

van Uw Edelheid de toegewijde dienaar en toegenegen neef
Pieter Corneliszoon Hooft
Uit Amsterdam den 5en Februari 1637

* Minuut. UBA II C 11.909. Afschr. UBL. Pap. 13.

870 *Aen neeve Balthazar Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Ik schrijve hem, onder ander, dat mij liever waere zesdujzent
[2] gulden, immers wel vijf te beloven ende te geven aen dien vriendt,[2]
[3] als wij van Sohier mede zouden ontslaeghen zijn, dan driedujzent[3]
[4] (laete staen vier) als wij enkelijk tegens C.H. zouden hebben te[4]
[5] boven gestaen, ende daerop in bezit gestelt zijn.

[6] Amsterdam, 2^{en} Martij, 1637.

Eindnoten:

2 *immers:* en zeker wel.
3 *mede:* ook.
4 *te boven staen:* (een proces) winnen.

* G. UBA II C 11.425.

871 *Aen den Heere Rochus van den Hoonaert, Eersten Raedt in den Hooghen Raede.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Dewijl de gunst van U.Ed.Gestr. mij de eere doet van eenigh
[3] behaeghen te scheppen in mijne t'zaemenraepsels, zejnd ik hier bij[3]
[4] 't vervolgh; nevens welootmoedigh verzoek, U.Ed.Gestr. gelieve
[5] de zelve haere gunste zoo verre ujt te strekken, dat onze pleitzaken,[5]
[6] nae behoorlijk overweghen haerer geleghenheit, entlijk eens[6]
[7] moghen gesleten worden, ende ik verwittight wanneer het tijdt zal[7]
[8] zijn om d'advertissementen ook aen d'andre heeren ter handt te
[9] stellen. 'T welk een knellende knoop zal zijn aen de verbintenissen,
[10] die gemaekt hebben

[11] Ed[e] &c., tot

[12] Uwer Ed.gestr.

[13] Onderdaensten, toegedaensten

[14] dienaer

[15] P C Hóóft.

[15] Amsterdam, 5 Martij. 1637.

Hooft zendt een stuk van de *Nederlandsche Historiën* en dringt aan op afdoening van de processen.

Eindnoten:

3 *mijne t'zaemenraepsels:* de *Nederlandsche Historiën* (vgl. *843*), want de *Rampsaligheden* waren al eerder aan Van den Honert gestuurd (*848*).
5 *pleitzaeken:* processen.
6 *nae...geleghenheit:* nadat hun hoedanigheid goed overwogen is.
7 *gesleten:* beslecht (ter beslechting in behandeling genomen).

* Minuut. UBA II C 11.425. Afschr. UBL. Pap. 13.

872 *Aenden H. Auditeur Loujs van Kinschot.*

*

[1] Ik zejnde aen hem eenen brief voor de HH vande rek^{e} met de
[2] declaratie <van> de reparatiekosten gedaen aen 't hujs te Mujden
[3] inden jaere 1636.

[4] ujt Amsterdam, 6 Martij. 1637.

* G. UBA II C 11.426. Afschr. UBL. Pap. 13.

43 Het Muiderslot (1658)

42 Het Muiderslot

873 *Aen de Ed. Mo. HH. van de Rek^e der Graeflijkhejt.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Mij kennende zoo verplicht, als ik ben, om U.Ed. Mo. promtelijk
[3] te gehoorzaemen, moet ik alhier, t'mijner excuse, melden, hoe de
[4] bijgevoeghde requeste, met uwer Ed. Mo. apostille, gedateert den
[5] 13 en Martij lestleden, mij niet voor gister 16^en Aprilis is behandight.
[6] Noopende 't subject der zelve gelieve u. Ed. Mo. te verstaen, dat[6]
[7] over lange daerop speciaele keure, bij goeddunken van de[7]
[8] gerechten der gemeene dorpen, in Goejlandt is gemaekt ende
[9] gepubliceert. Ende heb ik, in veele jaeren geene klaghten dien-
[10] aengaende vernoemen; ujtgezejdt sedert ontrent 14 daeghen
[11] herwaerts, alleenlijk van zekren koopman woonaghtigh hier t'Am-[11]
[12] sterdam, die een hujs heeft in 't dorp van Hujzen. Te wiens verzoeke
[13] ik den schout aldaer gelast heb de voor*s* keure te renoveren bij
[14] publicatie, ende te handthaeven nae zijn beste vermoghen. Indien[14]
[15] nu de supplianten, zonder U. Ed. Mo. om dus frivool een' zaeke[15]
[16] t'importuneren, zich desgelijx aen mij gericht hadden, ik zoude
[17] 't zelfste, in hun regard niet verzujmt hebben. Ende, zoo zij alsnoch,
[18] aen de respective schouten der dorpen, die niet alomme waer
[19] eenigh delict gebeurt kunnen tegenwoordigh wezen, hunne
[20] klaghten brengen met genoeghzaem bewijs, ik verzekre mij wel
[21] dat de voorzejde Schouten in geenen gebreke van hun debvoir
[22] zullen zijn; oft anderszins daerin te verzien naer behooren. Doch,[22]
[23] zoo 't U.Ed. gelieft eenighe andre ordre te stellen, ik zal ze trachten
[24] nae te koomen, gelijk 't betaemt den geenen, die, zich beveelende
[25] op 't ootmoedighst in haer beste gratie, Godt den Almoghenden
[26] bidt,

[27] Ed^e &c.

[28] om geduirigheit van uwer Ed. Mo. gelukzaelighe regeringe, als

[29] Uwer Ed. Mo.

[30] Onderdaenen dienstw^sten

[31] P C Hóóft.

[31] Amsterdam, 17 Apr. 1637.

* Minuut. UBA II C 11.426.

Enige inwoners van Huizen hebben zich bij de Rekenkamer beklaagd over het niet naleven van plaatselijke verordeningen.

Eindnoten:

6 *Mij kennende...ben:* Goed wetende dat ik verplicht ben; *'t subject:* het onderwerp, de inhoud.
7 *over lange:* lang geleden; *keure:* verordening, bindende rechtsregel, zoals ook lagere bestuurslichamen voor hun gebied kunnen vaststellen en uitvaardigen.
11 *herwaerts:* geleden.
14 *renoveren bij publicatie:* vernieuwen door hem (nogeens) af te kondigen.
15 *supplianten:* hadden die, in plaats van hun Ed. Mo. met zo'n kleinigheid lastig te vallen (importuneren), zich ook tot Hooft gewend, dan zou hij het terwille van hen gedaan hebben.
22 *of anderzins (verzekere ik mij wel):* en anders vertrouw ik er behoorlijk in te voorzien.

874 *Aen den Procureur Robbert vander Burgh in den Haeghe.*

*

[1] Ik zejnde hem gl 66 st 5, in betaeling van gl 25-13-, voor den. ad^{t}
[2] Strijen, ende gl 40-10-8 van hem vander Burgh, over de kosten van
[3] 't proces tegens Abraham Gijzen en Crijn Martenszoon van
[4] Hilfersom.

[5] Amsterdam, 18 Apr. 1637.

* G. UBA II C 11.427.

875 *Eersame voorsienige Zeer discrete vrunt Sr Carel van Wijen wonende opte Heere Graft inde vlucht van egypten tot Amsterdam Omme te behandigen aenden Heere Pr Cornelissen Hooft Drost van Muyden met een sack met stucken*

Port

[1] Mijn *Heeft* Hooft

[2] Ick hebbe Ue. missive in date den xviij april 1637 mette somme van
[3] ses ende twintich ende [ende] halve rijcxdalders ontfangen,
[4] als mede de voorgaende, dient daerop voor antwoorde dat ick dien-
[5] volgende daervuijt betaelt hebbe aende heere Ad^t^ Strijen de somme
[6] van xxv gu*l* xiij stuvers over zijn verdient Sallaris inde saecke van
[7] Ue iegens Abraham Gijsen ende Crijn Martenssen van Hilfersom[7]
[8] voorden Hove van Holl^t^ vuijtstaende gehadt, ende de reste over
[9] mijn verdient ende verleijt Sallaris behouden volgende Ue[9]
[10] schrivens, voorts hebbe ick Ue missive adresserende aenden Heere[10]
[11] J^r^ Quijntijn de Veer bestelt tot recommandatie vande expeditie inde
[12] saecke van UE tegens Nicolaes Sohijer voorden Hoogen rade
[13] vuijtstaende, ende hebbe bij gelegentheijt oock de expeditie aende
[14] Heeren Mrs Rochus vanden Honaert als Reijgersbergen ge-
[15] recommandeert ende meenen datter weijnich apparentie es omme
[16] voorde vacantie van pincxteren sententie te becomen dan vinden
[17] goet datmen de heeren van den Hooge <rade> int generael[17]
[18] recommandeert de expeditie vande saecken, ende indien Ue gelieft
[19] over te comen omme ingelijcx de expeditie te vorderen, soude
[20] tselve dienen metten eersten te zijn gedaen, op hoepe offer noch
[21] eenige apparentie voor pincxter mocht zijn, eijnte*l* seijnde ick Ue[21]
[22] wederomme te rugge de sack mette stucken van Ue. jegens de
[23] voor*n* Hilleversons volgende Ue schrivens Hijermede zijt den
[24] Allmogende Heere bevoelen geschreven in S'gravenhage
[25] den xxiiij April 1637

[25] U E. dienstwillege

[26] R vander Burch

Eindnoten:

Heer

7 Abraham Gijsen ende Crijn Martensen vgl. *688*.
9 *verleijt:* voorgeschoten (Mnl. Wdb. *verleiden* 2000 6).
10 *adresserende:* zich richtende tot (WNT I Suppl. *adresseeren* 420 2).
17 *int generael:* in 't algemeen: dus de hele Hoge Raad aanport.
21 *apparentie:* kans, mogelijkheid, vooruitzicht.

876 *(H. Grotius aan W. de Groot.)*

[1] Cogitare poteris, si in quem incidas cui sit judicium ac lepor, an
[2] non is aut imitari velit festissimum pöetam (Aristophanem), aut
[3] [+] etiam ejus fabularum vertere, eâ libertate qua Euclio versus est.

[+]*Hoofdio* Warenar *Dictus*.

[4] Parijs, 7 mei 1637.

VERTALING

Ge zult er bedacht op kunnen zijn, ingeval ge eens bij iemand terecht komt, die een kundig oordeel en tevens geestigheid bezit, of wellicht deze bereid is, hetzij den luimigsten der dichters (Aristophanes) na te volgen hetzij zelfs een of ander van zijn [+]stukken te vertalen met die vrijheid, waarmede de Euclio vertaald is.

Parijs, 7 mei 1637.

[+]*Door Hooft* Warenar *genoemd*.

877 *Clarissimo Doctissimoque Viro, Domino Henrico Renerj, Philosophiae in Academia Ultrajectina Professori.*

*

[1] Accepi nuper, Vir Clarissime, litteras tuas effusae humanitatis
[2] plenissimas. Quibus testimonijsque, quae continebant, tribuens, ut
[3] par fuit, plurimum, pactus sum haud gravatè cum juvene com-
[4] mendato de minervali, praesente assentienteque patre. Cum autem
[5] tum temporis ignoraremus, quando nobis hinc discedere Mudam
[6] liceret, idque hodié contigerit, teneor ex promisso, rogare te, ut
[7] illum migrationis nostrae certiorem facias, quo et ipse quamprimùm
[8] eó se ad nos conferat. Pro benevolentia interim, qua me dignaris
[9] immeritum, summas me tibi, verique affectus gratias debere,
[10] meritò libensque agnosco; relaturus eas libentius multò reipsâ, si
[11] detur occasio. Quod exopto, ut

[12] Amsterodamo,

[15] V Idus Majas MD CXXXVII.

[12] Claritudini tuae obstrictissimus

[15] P C Hóóft.

VERTALING

Enigen tijd geleden ontving ik, Doorluchtige Heer, uw schrijven, van overvloed van mensenliefde boordevol. Hieraan en aan de getuigenissen, die het bevatte, gelijk behoorlijk was, de hoogste waarde hechtend ben ik, zonder zwarigheid te maken, met den aanbevolen jongeman tot een accoord gekomen over het studiegeld, in tegenwoordigheid en met instemming van den vader. Daar evenwel wij toentertijd niet wisten, wanneer het ons mogelijk zou zijn, van hier naar Muiden weg te gaan, ben ik, nu heden mij dit is te beurt gevallen, gehouden krachtens belofte, u te vragen, dat ge hem van onze migratie in kennis stelt, opdat hij ook zelf zo spoedig mogelijk derwaarts zich tot ons begeve. Dat voor de welwillendheid intussen, waarmede ge mij zonder verdienste mijnerzijds verwaardigt, ik u den hoogsten dank, een dank van ware genegenheid, verschuldigd ben, wil ik, naar ge verdient, volgaarne erkennen, om dien dank nog veel meer volgaarne te bewijzen met de daad zelve, zo de gelegenheid geboden wordt. Hetwelk ik vurig verlang als zijnde

de aan Uw Doorluchtigheid
zeer sterk verplichte
P.C. Hóóft.
Amsterdam, 11 mei 1637.

* Minuut. UBA II C 11.913.

Henri Reneri, 1593-1639, was een veelzijdig geleerde en filosoof, met verscheidene van Hooft's correspondenten bevriend. Hoogleraar te Deventer 1631,

te Utrecht 1636. Verbeterde de camera obscura en deed ‘een nieuwe vinding in de logica’ (C. de Waard in NNBW II, 1192) waarover hij Hooft in *884* schrijft. het boek dat hij dan namens Descartes aanbiedt is kennelijk de *Discours de la Méthode;* wie de genoemde jongeman is en wat diens functie was, blijkt niet. Waarschijnlijk een huisleraar voor de zevenjarige Arnout.

878 *(Gedenkenis betr. Jacob. Baek.)*

*

[1] Den Heere Doctoor Jacob Baek, gelieve te begroeten, ujt mijnen
[2] naeme, den H. ontfanger Albert van Aisma, ende zijner Ed. te
[3] vertoonen hoe swaerlijk mij ontrieft het derven mijner hooft-
[4] somme van 6000 gl, ende van de renten; zijnde nu den 4^{en}
[5] Februarij lestleden, 2 jaeren verscheenen geweest, zonder betaeling
[6] van eenen stujver, tot noch toe. Ende, indien de H. Baek den
[7] voorzejden H. ontfanger kan bewillighen, om aen zijne E de voor*s*
[8] hooftsom en renten, nae beloop des tijds te betaelen, ik zal aen
[9] zijn' E. d'obligatie, nevens quitantie van de renten over zejnden.
[10] Oft zoo zijn' Ed. voor alsnoch de hooftsom te voldoen niet
[11] geleghen komt, dat dezelve, dan ten minste mij herwaerts bestelle,[11]
[12] gelijk zij gehouden is te doen, de twee jaeren renten, verscheenen
[13] als boven.

[14] Amsterdam. 11 Maj. 1637.

De broer van Joost Baak gaat naar Friesland. Hooft verzoekt hem, de ontvanger Aisma te benaderen en op terugbetaling van hoofdsom en verschenen interest van zijn lening aan dat gewest aan te dringen.

Eindnoten:

11 *mij herwaerts bes telle:* hierheen toesture

* G. UBA. II C 11.427.

879 *Eersame voorsienige Zeer discrete vrunt Sr Carel van Wijen wonende opte Heere Graft inde vlucht van egupten tot Amsterdam omme te behandigen aenden Heere Pr Cornelis Hooft Droste van Muyden*

*

[1] Mijn Heer

[2] Ick hebbe Ue missive in date den xi Meij 1637 voorleden mette
[3] dooze ende rentebrieff van zes gu*l* tsiaers daerinne gesloeten
[4] ontfangen dient daerop voor antw^e^ dat ick tot *tas* noch het man-
[5] dament van debitis ofte de relatie vanden deurw^r^ Molenijser van
[6] zijn gedane exp*l* niet en hebbe vernomen, sal niettemin de saecke
[7] evenwel presenteren omme te dienen volgens de loop vande rolle,
[8] Ue cunt hem andermael doen versoecken ten eijnde de relatie van
[9] zijn gedaen exploict metten eersten overgesonden wert, aengaende
[10] het mand^t^ van debitis cunt Ue aldaer wel behouden omme vuijt
[11] cracht vandien meer andere parsoonen te doen dachvaerden,
[12] aengaende dat Ue schrijft wat Ue voor mij sult eijsschen indien de
[13] huijsluijden gelt brengen, het geene mij compt en es voor alsnoch
[14] niet meer als xxx stuivers ende voorts heurluijder portie int
[15] mandament van debitis bij Ue betaelt twelck Ue moet reeckenen
[16] naer advenant de persoenen die Ue van meeninge zijt vuijt crachte
[17] vant voors mandament van debitis te doen dachvaerden hijermede
[18] zijt den almogenden heere bevolen geschreven metter haest

[19] In Sgravenhage

[20] den xx meij 1637

[19] U.E. dienstwillege

[20] R vanderBurch

Mededeling van R. Verburch. De toelichting blijft onvolledig doordat de feiten onvoldoende bekend zijn.

Eindnoten:

* Origineel. UBA II C 11.917.
Hs. enkel vel. opengesch. Op de adreskant (fol. 918) het vervolg van 916, minuut.
als

4 een mandament van debitis is een last aan een deurwaarder om een aantal personen te dagvaarden. Wie het in dit geval betreft, blijkt niet.
5 *relatie van zijn gedane exploot:* verslag van zijn ambtshandeling.
7 *presenteren:* indienen ter plaatsing op de rol; *volgens...rolle:* op zijn beurt.
9 *metten eersten:* zo spoedig mogelijk.
13 *het geene mij compt:* wat mij (aan geld) toekomt.

880 *Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren, Mijn' Heeren d'Eerste, ende d'andre Raeden ende Meesteren van de Rek^e der Graeflijkhejt van Hollandt, In Den Haeghe.*

*

(*Rekenkamer:* P.C. Hooft Bailliu van Goylant ende Drossaet van Muyden)
port.

[1] Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze,
[2] zeer vermoghende Heeren,

[3] Deze is om aen U.Ed.Mo. te richten den overslagh van de kosten
[4] der reparatie, noodigh te doen aen dezen Hujze, in dit loopende
[5] jaer: met ootmoedighe bede, dat Uwer Ed. Mo. gelieve
[6] commissarisen te authorizeren om inspectie van de geleghenhejt te
[7] neemen, oft anderszins daer op te disponeren naer Uwer Ed.Mo.
[8] goede discretie. Waer toe mij verlaetende, bid ik Godt den al-
[9] maghtighen, U.Ed.Mo. in gelukzaelighe regeringe altijds te
[10] bewaeren, ende in haere goede gratie,

[11] Ed. erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren,

[12] Uwer Ed. Mo.

[13] Onderdaenen, dienstwillighen

[14] P C Hóóft.

[13] Van den Hujze te Mujden.

[14] 25^en Maj. 1637.

* Origineel. ARA. Archief van de Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken. 482.

881 *Aen den Ridder Constantijn Hujghens &c.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Een jongman alhier, genaemt Simon van Hooren, geraekt zijnde
[3] van spelen tot krakkeelen, voorts handtgemeen met eenen andren[3]
[4] jongman van eerlijken huize, ende alzoo tot het ongeval eener[4]
[5] neêrlaeghe, belooft zich, dat de achtbaerheit van U.Ed.gestr. zoo[5]
[6] 't haer gelieft hem daermede eenighen onderstandt te doen bij[6]
[7] mijnen Heer den Prins van Oranje, veel gelden zal tot bemiddeling[7]
[8] der vergiffenisse, die hij denkt te verzoeken aen zijn' Hoogheit.
[9] Zijn [-] is geweest Jan van Hooren, Raedt en Fabrijkm[r9]
[10] dezer stede; z[-] grootmoeder een' dochter van Niclaes Hóóft,
[11] oom mijns vaeder[-] zijn grootvaeder Jacob Simonszoon de Rijk,
[12] hopman, die, van 't begin onzer oorlooghen af, veel voor 't landt[12]
[13] gedaen heeft; den Briel helpen inneemen, Vlissingen en Kampveer
[14] verzekeren; Sierikzee veroveren: ook niet luttel geleden, als[14]
[15] balling sedert d'eerste beroerten; thans gevangen, en gevoert nae[15]
[16] Vilvoerde [-] voorts nae Gent; daer verwezen ter doodt; ejntlijk
[17] ontslaekt nevens den Heer van Aldegonde, in kracht der voor-[17]
[18] waerden, waerop Mondragon ujt Middelburgh ging. Uwer Ed.ge-[18]
[19] str. gelieve te oordeelen, oft deze verbintenissen zoo van[19]
[20] maeghschap in 't bezond[-] als van weldaeden genooten ni 't
[21] gemeen, mijn toelaeten, hem ende mijnen neeve Simon de Rijke,
[22] zijnen, moede[-] oom, oudtschepen en Raedt alhier, die ook[22]
[23] eertijds te voet en te paerde gedient heeft, dit voorschrijven te[23]
[24] wejgheren, ende te bidden, (gelijk ik bidde wel ootmoedelijk) dat[24]
[25] U.Ed.gest. zich gewaerdighe een behulpzaem woordt t' zijner
[26] baete te spreeken bij zijn' Hoogheit, in een' zaek, die alle de zijnen,
[27] bovenal zijn' ouwde moeder, een' deftighe, ende doch anderszins[27]
[28] swaermoedi[-] weduw zoo zeer is drukkende: te meer, dewijl
[29] eenig[-] des dooden naeste vrienden, hoewel d[-] aen-[29]
[30] gezocht door verschejde lujden van aenzien, zoo wethouders als[30]
[31] predika[.....] en alle de zijnen eeuwlijk in U.Ed.gestr.[31]
[32] gehouden maeken, ende een knellende knoop zijn aen de[32]
[33] verplich[-] die in willighe hechtenis hout het hart,[33]

* Minuut. UBA II C 11.911. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. enkel vel, f° 1^{r} van een ontvangen brief. Aan de rechterkant sterk afgesleten.
T. Van Vloten die het vel nog in betere staat kan hebben aangetroffen maar ook zonder waarschuwing emendeert, geeft de volgende aanvullingen:
9 vaeder 10 ijn 11 s; 16 *(komma)* 20 er 22 rlijken 28 ghe 29 he 29 ikwijls 31 nten, tot geene verzoening kunnen beweeght worden. De verwachte gunst in dezen zal hem 33 ting 38 37.

[34] Mijn' Heere, van

[35] Uwer Ed.gestr.

[36] onderdaensten,

[37] toegedaensten dienaer

[38] P C Hóóft.

[37] t' Amsterdam van

[38] Bloejmaent, 16[..]

Hooft doet een goed woord voor zijn achterneef Simon van Hooren (vgl. blz. 892 stamboomdeel HOOFT sub A II) die een doodslag begaan heeft. De familie van het slachtoffer is niet tot verzoening bereid. Argumenten voor de aan de Prins verzochte gratie zijn alleen de fatsoenlijke familie en de sombere moeder van de dader.

Eindnoten:

3 *voorts handgemeen:* daarna handgemeen geraakt zijnde.
4 *eerlijken huize:* fatsoenlijken huize; *ende...neerlaeghe:* en zo tot het ongeluk, het ongelukkig geval, van een doodslag geraakt zijnde.
5 *belooft zich:* verwacht, stelt zich voor.
6 *onderstand te doen:* steun te verlenen.
7 *gelden zal:* waard zal zijn, zal bijdragen.
9 *Zijn vaeder:* Jan Jansz. van Hooren, fabriekmeester, vgl. het genoemde stamboomdeel.
12 *hopman:* kapitein, o.a. van de watergeuzen.
14 *verzekeren:* beveiligen (Mnl. Wdb. *versekeren* 2397).
15 *balling...beroerten:* De Rijk, geb. Amsterdam 1541/1542, week in 1566 uit, werd verbannen, rustte in Dantzig een oorlogsschip uit en voegde zich in Engeland bij Lumey; *thans gevangen:* daarna gevangen genomen (bij een tocht naar Tholen).
17 *ontslaakt:* vrijgelaten; *nevens:* samen met; *in kracht van:* krachtens.
18 *Mondragon:* stadhouder van Zeeland voor de koning van Spanje, gaf Middelburg 18 feb. 1574 over. Vgl. *Ned. Hist.* blz. 349.
19 *verbintenissen:* verplichtingen; *zoo...gemeen:* zowel van bloedverwantschap, wat mij persoonlijk betreft, als tengevolge van hun goede daden, waarvan de gemeenschap geprofiteerd heeft.
22 *zijnen...oom:* zijn oom van moederszijde; *oudtschepen...alhier*, vgl. *324*. De oom stuurt de rekwestrant.
23 *dit voorschrijven:* deze aanbevelingsbrief.
24 *ende te bidden:* en mij toestaan te vragen (tweede obj. bij toelaeten).
27 *deftighe...weduw:* achtenswaardige en toch al door andere oorzaken bekommerde weduwe.
29 *eenige...vrienden:* enige naaste bloedverwanten van de dode (genitiefbep. tussen onbep. telw. en kern).
30 *wethouders:* magistraten, overheidspersonen, meestal schepenen.
31 *in...maeken:* aan u verplichten.
32 *een...verplichting:* de verplichting nog sterker maken.
33 *willighe:* vrijwillige.

882 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Wel aengenaem is mij ende der mijne geweest het schrijven van[2]
[3] Joffr^e^ zuster U.E. hujsvrouwe. Wij bedanken U.E.E. over den
[4] onverdienden dank voor de arme siere hier genooten, ende teffens
[5] over de geene die mij t'uwent geschiedt is: niet min voor de zorghe
[6] en vrundschap bewezen aen Aeltjen. 'T geen U.E.E. haer doen,[6]
[7] zullen wij U.E.E. schuldigh zijn: ende onder dat verbandt, af-[7]
[8] wachten wat troost zij van U.E.E., 't zij bij verwisseling van
[9] herberghe, oft anderzins, zal ontfangen hebben. Op de machajren[9]
[10] zal mijn' hujsvrouw zich noch wat bedenken. Ondertussen hoop ik,
[11] dat ijet nieuws van belank voorvallende U.E. pen zal op haeren[11]
[12] ouwden gank van de voorlede jaeren brengen: ende bid den
[13] Almoghenden, altijds in genaede te behoeden U.E.E. met alle de
[14] haeren, welhartlijk gegroet van mijn' hujsvrouwe, samt,

[15] Monsr mon Frere, van

[16] U.E.

[17] Verplichten, dienstw^sten^ broeder

[18] P C Hóóft.

[17] Ujt mijn Toorentje,

[18] 7 Junij. 1637.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *der mijne:* mijn hujsvrouwe (r. 3).
6 Aeltjen, vgl. *322*.
7 *onder dat verbandt:* deze belofte gedaan hebbende.
9 *machajren:* een wollen stof, met een naam van onzekere, misschien Turkse herkomst.

* Origineel. UBA II C 13.26.

11 *dat ijet nieuws...brengen:* dat als er zich belangrijk nieuws voordoet (subjectzin bij *zal brengen*), dit u even trouw zal doen schrijven als vroeger.

883 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*
loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Op zondagh lestleden heb ik U.E. geschreven, tot antwoordt op
[3] den beleefden brief van Joffr^e zuster aen mijn' hujsvrouw: ende[3]
[4] sedert, de gansche weeke verlangt nae kundschap van U.E.E.
[5] gezonthejt, en van de gesteltenis waerin onze Aeltje zich vinden[5]
[6] magh: maer verneem, nocht tael nocht teeken van U.E. 't welk mij
[7] doet pejnzen, dat de zelve misschien nae de Beverwijk oft elders is[7]
[8] getoghen: hoewel mij de voorgewende bezigheden, die den[8]
[9] voortgank der Amersfoortsche rejze staekten, zulx nauwlijx
[10] gelooven laeten. Ik bidde, zoo U.E.E. wat tijds overschiedt, dat zij
[11] te raede gehouden werde om die togh te volbrengen. Ondertussen[11]
[12] zullen wij gejrne hooren, hoe 't al gaet met Aeltje voor*s*; ende oft[12]
[13] U.E.E. haer aen een' plaetse geholpen hebben, daer zij rede heeft
[14] wat beter te vrede te zijn; ende ook tot wat beter koop magh
[15] verblijven, dan tot 7 gl ter weeke; 't welk zeker voor haer een
[16] groot verteeren is. Mij is eenighe maere door de ooren gewaejt,
[17] van 't optrekken zijner Hooghejt. Zoo U.E. ijet bezonders van den
[18] toeleg weet oft gissen kan, 't zal mij aengenaem zijn, zulx te
[19] verstaen, nevens 't geene wijders daer omgaet: maer aengenaemer
[20] verre de gezonthejt van U.E. en Joffr^e zuster, waerinne 't Gode
[21] gelieve U.E.E. lange te spaeren: gelijk wenscht van heeler harte,
[22] nevens dienst- en eerbiedenis,

[23] Monsr mon Frere,

[24] U.E.

[25] Verplichte, dienstw^ste broeder

[26] P C Hóóft.

[25] Ter ijl, ujt mijn Toorentje.

[26] 12 Junij, 1637.

Lopende zaken.

* Origineel. UBA II C 13.25.

Eindnoten:

3 *beleefd:* vriendelijk.
5 *gesteltenis:* toestand.
7 *de zelve:* U.E.
8 *voorgewende:* als reden aangevoerde (*voorwenden* in de ongunstige bet. van *valse redenen aanvoeren* verdrong deze neutrale bet. na de middeleeuwen (Mnl. Wdb. *vorewenden* 1141).)
11 *te raede houden:* bewaren, bestemmen (nl. die overschietende tijd).
12 *al:* wel ('hoe gaat het al?').

884 *Aen Mijn Heer, Mijn Heer Hooft, Drost van Muijden Tot Muijden*.

*
met een boeck. H R

[1] Monsr,

[2] Estant en Amsterdam pour distribuer quelques exemplaires du
[3] livre de mons^{r} des Cartes à personnes de qualité, dont il faisoit
[4] estime pour avoir eu l'honneur de les avoir veu et de leur avoir
[5] parlé aultres fois, il m' avoit recommandé de bailler un, ou le faire
[6] tenir à Vostre Seigneurie pour le grand estime qu'il fait de vostre
[7] merite, desirant bien d'estre tenu pour vostre treshumble serviteur.
[8] J'espere que trouverez le livre à vostre goust. Pour moij je n'aij
[9] encore rien veu d'approchant és aultres autheurs sur les subjets
[10] qu'il a choisi pour eschantillons d'un oeuvre plus grand. Je n'ay
[11] rien en moij dont puisse sortir quelque chose d'approchant à si
[12] haults degrez, et beaucoup moins qui soit digne d'estre veu d'un
[13] oeil d'aigle comme est celuij de vostre sublime esprit. neantmoins
[14] m'estant imaginé que certaine nouvelle facon d'analijse dont j'en
[15] suis le premier inventeur pourroit avoir quelque usage és sciences,
[16] je prendraij la hardiesse de vous en envoijer quelque jour un
[17] eschantillon, afin que je puisse recognoistre par vostre censure si
[18] je ne me trompe. Au reste Monsr je suis et seraij à jamais

[19] V^{re} treshumble serviteur

[20] Henri Reneri

[20] D'Amsterdam en haste ce
[21] 16e de Juin

[22] J'espere que le jeune homme que je vous avoij adressé se comporte
[23] bien. J'en seroij tresmari si la chose alloit aultrement.

VERTALING

Mijnheer,

Nu ik in Amsterdam ben om enige exemplaren van het boek van mijnheer des Cartes uit te delen aan aanzienlijke personen die hij hoogacht omdat hij vroeger de

* Origineel. UBL. Pap. 2.

eer heeft gehad ze te ontmoeten en te spreken, heeft hij mij verzocht u er een te sturen of te geven vanwege de hoge achting die hij heeft voor uw verdiensten, wensende beschouwd te worden als uw nederige dienaar. Ik hoop dat u dit boek naar uw smaak zult vinden. Wat mij betreft, ik heb nog niets bij andere schrijvers gezien dat erbij kan halen, over de onderwerpen die hij als staaltjes van een groter werk gekozen heeft. Ik heb niets in mij waaruit iets zou kunnen voortkomen dat zulke hoge regionen nadert, en veel minder dat waardig is gezien te worden door een arendsoog als dat van uw verheven geest. Niettemin zal ik, daar ik mij verbeeld dat een zekere nieuwe wijze van analytisch denken, waarvan ik de eerste vinder ben, enig nut voor de wetenschap zou kunnen hebben, de vermetelheid hebben u te eniger tijd een staal te sturen, opdat ik door uw beoordeling kan zien of ik me vergis.

Inmiddels,

Mijnheer, ben ik en zal ik altijd blijven

uw nederigste dienaar

Henri Reneri

Uit Amsterdam, in haast 16 juni

Ik hoop dat de jongeman die ik naar u toe gestuurd heb zich goed gedraagt. Het zou mij zeer verdrieten als de zaken anders liepen.

885 *Aen den Heere Niclaes van Rejghersberghe, Raedsheer in den Hooghen Raede.*

*

[1] Ed[e] &c.

[2] Alhoewel ik mijn' t'hujswaertsrejze laestmaels ujt den Haeghe
[3] verhaesten moest ter zaeke van mijn ongezonthejt; kranker was
[4] mijn geluk, dat mij[4]

5 - multa parantem
Dicere -[5]

[7] van uwer Ed. jeghenwoordighejt afscheurde. In stoffe van dier soort
[8] als wij datmaels handelden, dient doorgaends een' nauwe hals wel.[8]
[9] De mijne was 't nojt voor vrienden; ende dunkt het mij nochtans
[10] toen geweest te zijn, zulx de volle vles niet tappelinx ujtloopen kon.[10]
[11] 'T overgeblevene, hoop ik, zal zich t'eener bequaemer stonde[11]
[12] loozen, om te storten in den getrouwen schoot van U. Ed. Dewijl
[13] de zelve mij de eere toedaght van 't oogh eens over mijne schriften[13]
[14] te laeten gaen, heb ik, niet t'hujs vindende mijnen Heer van den
[15] Hoonaert op mijn afschejdt van daer, eenen van zijner Ed. dienaers[15]
[16] verzocht, haer te doen gedenken, dat ik mijne papieren gejrne aen[16]
[17] U. Ed. bestelt zaeghe. Zoo 't niet geschiedt is, U. Ed. gelieve eens
[18] te porren daer toe; gelijk ik doe bij een briefken van dezen zelfsten
[19] dagh aen zijn' Ed. Dewijl 't ook Uwer Ed. scheen aengenaem te
[20] zullen zijn, mijn arm werk van 't begin af te beschouwen, zejnd' ik
[21] hiernevens 't geen daer ontbreekt: niet om U.E. te quellen met[21]
[22] overles van zoo veel brabbelings, maer op dat zij keur hebbe van[22]
[23] 't geen haer best aenstaen zal: waer toe de kantteekeningen dienen
[24] kunnen. Een stuxken, immers een stuk, ende wel snoodt, be-[24]
[25] schreven van niemandt (meen ik) voor dezen, dat Amsterdam in 't[25]
[26] war gestelt heeft, ende wakker helpen stooken onder de algemejne[26]
[27] beroerten, zal U. Ed. vinden in 't tweede boek: elders misschien
[28] ook ijetwes, dat betrachtens waerdigh is, en bij andren verbij[28]
[29] gegaen. Ik wenschte ijets te vermoghen, dat Uwer Ed. smaeklijker
[30] waere; ende zal 't pooghen te bewijzen in alle geleghentheden, die[30]
[31] mij gebeuren zullen van haere gunst, waer in zich van heeler heeter
[32] harte beveelt,

[33] Ed[e] &c.

[34] Uwer Ed.

* Minuut. UBA II C 11.519. Afschr. UBL. Pap. 13.

[35] Verplichtste, toegêejghenste

[36] dienaer

[37] P C Hóóft.

[35] Van den Hujze te Mujden,

[36] 18 Junij. 1637.

Van Reigersbergh zal het eerste gedeelte van de *Nederlandsche Historiën* doorlezen en een stuk daarvan van Van den Honert krijgen. Hooft vestigt de aandacht op een passage over Amsterdam in het tweede boek, die men elders niet vindt: de gebeurtenissen tijdens schout Bardenss, Gele Fij enz.

Eindnoten:

4 *geluk:* fortuin, lot (dit was zwakker dan de zieke Hooft.)
5 *multa etc.:* ‘zinnend nog veel te zeggen’. Vergilius, *Aeneis* 4, 390-391.
8 *dient een' nauwe hals wel:* moet men zijn woorden goed overwegen, niet te veel zeggen (Gemeenplaats uit de renaissance-litteratuur (Ariosto, Ronsard, Du Bellay), teruggaand op Plinius. Afbeelding op blz. 55 van C.A. Zaalberg, *Das Buch Extasis* (1954)), vgl. ook zijn ed. *Olympia Epics of J. vander Noot* blz. 246.
10 *zulx...kon:* zodat ik veel wat ik nog op 't hart had, niet zei.
11 *'T overgeblevene:* al het niet gezegde.
13 *de zelve:* u (Mem. 1).
15 *op mijn afschejdt van daer:* bij mijn vertrek uit Den Haag.
16 haer (Mem. 1).
21 *daer:* aan de stukken van de *Nederlandsche Historiën* (of: in Den Haag).
22 *overles:* het overlezen (WNT *overlezen* 1854 ‘ongewoon en verouderd’); *brabbeling:* onnozel geschrijf; *keur hebbe:* kunne kiezen.
24 *Een stuxken...snoodt:* Een streekje, of liever een streek en een gemene ook.
25 *in 't war gestelt:* op stelten gezet, in beroering en twist gestort.
26 *wakker (heeft) helpen...beroerten:* de onlusten in het land flink heeft helpen aanstoken.
28 *bij andren verbij gegaen:* door anderen overgeslagen.
30 *die...gunste:* die uw genegenheid mij zal bieden.

886 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudmannenhujs in N° 3 tot Amsterdam.*

*
loont.

[1] Monsr mon Frere,

[2] Ons laeste faelen van U.E.E. t'hujs te vinden troosten wij met
[3] U.E.E. medelijden. Van Aeltjen hoop ik een beter dan U.E. vreest:[3]
[4] hoewel zij tot noch toe meer achterwaerts dan voorwaerts gaet.
[5] Haere nicht is de brujdt; ende weighert haer langer waer te neemen.[5]
[6] Zij wilde wel zelf, dat men haer ergens in de kost besteede. Maer[6]
[7] 't volk dat haer behaegt, is schuw daer af; ende zij van de geenen,
[8] die haer wel zouden aenneemen. Dit zejnd ik in betaeling van al[8]
[9] U.E. quaede nieuwmaeren. 'T is (dunkt ons) ook genoegh: ende
[10] dank heb, dit pas (dewijl 'er niet verheughlijx omgaet) d'onvrucht-[10]
[11] baerhejt dezes oords in 't stuk van tijdingen: maer des te min danx[11]
[12] niet U.E. voor 't zout der voorspoedt. Al smart het, het is noodigh.[12]
[13] Dies wensche dat U.E. het nemmer spaere, als 't voorkomt. Het[13]
[14] verlies van Hermestejn is een' diepe wonde voor Vrankrijk. De[14]
[15] loopmaeren repten des niet op eergister: waerover ik mij noch aen[15]
[16] de hoope hield. Dus doende moght' hun 't lot in Lottringen ook
[17] wel tegen loopen. Ende als zij slaeghen krijghen, zorgh ik dat wij[17]
[18] de naeweên mede voelen zullen. Daerentussen zie ik de beurs al[18]
[19] janken van dien klink op, en klank ujt zee: maer binnen 's monds:
[20] niemandt zal zijn' schaede weeten willen. Mijn' hujsvrouw ver-
[21] zoekt dat Joffr^e zuster het gaeren, als 't vande blejk komt bij zich
[22] houde tot onze overkoomst; ende op naesten vrijdagh eens het
[23] lijnwaedt van Ossaene doe vorderen, zeggende den blejker, dat hij[23]
[24] 't aen van der Wijen bestelle, die hem betaelen zal. Noch al meer[24]
[25] gebrex. Metren, in zijn elfde boek, op 't 211^e bladt, stelt een'[25]
[26] monsterlijst van Parmaes volk, ende maekt 'er de som af. Ik vinde
[27] ze ongelijk laegher: maer mistrouw mijner onvastighejt in 't[27]
[28] optellen. 'T waer mij lief (moght' het 'er ujt vallen) dat U.E. de
[29] vendels te voet en te paerde, elk bezonder; voorts de rujters en de
[30] knechten desgelijx, eens berekende, ende mij beschejdelijk[30]
[31] overzonde. Mijn' hujsvrouw gebiedt zich op 't hartelijxt aen U.E.

* Origineel. UBA II C 13.24.

[32] ende Joffr^{e} zuster; ende aen de zelve, met geen' minder geneghen-
[33] hejt, oft toewensch alles hejls van Gode,

[34] Monsr mon Frere,

[35] U.E.

[36] Verplichte, dienstw^{ste} broeder

[37] P C Hóóft.

[36] Van den Hujze te Mujden,

[37] 29 Junij. 1637.

Lopende zaken.

Eindnoten:

3 *medelijden*, waarvan Baak blijkbaar getuigd had; *een beter:* iets beters.
5 *waer te neemen:* op te passen.
6 *Maer enz.:* dat Aeltjen niet gemakkelijk was, bleek al in *322*.
8 *dit:* deze jobstijding?
10 *dit pas:* op dit ogenblik.
11 *maer...niet U.E.:* maar daarom niet minder dank aan u.
12 *'t zout der voorspoedt:* schertsend, geciteerd uit Baak's brief (vgl. ‘al smart het’): de passage over Aeltjen?
13 *voorkomt:* zich voordoet.
14 *Hermestejn:* Ehrenbreitstein.
15 *waerover:* om welke reden.
17 *zorgh ik:* vrees ik.
18 *(gissing:)* de beurs slap door die klap op zee en de berichten daarover: een ongunstig verlopen strijd tegen Duinkerken vgl. r. 19 (WNT *klink (VI)* 4095).
23 *Ossaene:* Oostzaan.
24 *Noch...gebrex:* En ik heb nog iets (van je) nodig.
25 Em. van Meteren, *Belgische ofte Nederlantsche Historie van onsen tijden* (1599, gewijz. herdr. 1611, 1614).
27 *onvastighejt in 't optellen:* hiervan een staaltje in *153*.
30 *beschejdelijk:* duidelijk.

887 *Aen den Heere Ad^t Fiscael, Niclaes van Kinschot.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Gemerkt Swaentjen Gijsberts geboortigh van Eemenes, zich tot
[3] Weesp gedraeghen had in der maniere als U.Ed. gelieve te zien bij
[4] de nevensgaende inform^n, ende een zilvere beker vermist was ten
[5] hujze van haeren overbujrman, Timon Benjaminszoon, brouwer;
[6] zoo heb ik den schout van Naerden gelast haer in hechtenis te
[7] neemen; maer hij haer niet gevonden: dewijl zij (zoo men zejde)
[8] tot Eemenes was, om zekre erffenis te delen. Thans is bij mij alhier
[9] gekoomen een burghermeester van Naerden genaemt Antonis
[10] Jansz. Bargh, die in 't eerst de zaek zeer bewimpelt voordroegh,
[11] volghends berichting van haerent weghe. Maer wederkeerende
[12] sedert, verklaerde haer zelf gesprooken te hebben, ende dat zij
[13] tegens hem beleden had, hoe een van haere kindren den voorzejden
[14] beker, ujt het hujs van Timon Benjaminszoon t'haerent gebracht
[15] had: dat zij, denkende den zelven wederom te draeghen, was belet,[15]
[16] vallende in 't kinderbed; ende daer nae gemejnt had den beker te[16]
[17] verkoopen, oft verwisselen aen bloedtkoraelen, enden ejghenaer
[18] de waerde daer voor te geven. 'T welk hoe ongerijmt het is, ijder[18]
[19] zien kan. De voor*s* burghermeester, nochtans, voorwendende dat[19]
[20] zij tot deze vujlighejt vervoert schijnt, mits haer man haer zeer kort
[21] van gelde houdt; ende dat dus verre een onbesprooke vrouw
[22] geweest, ende van zeer eerlijke vrienden is, den welken, gelijk ook[22]
[23] haeren man ende kindren, haere schande, zonder schuldt daer aen
[24] te hebben, grootelijx smarten zoude, verzocht zeer ernstelijk,
[25] dat ik de zaeke bij compositie wilde afmaeken. Waer op ik voegh-[25]
[26] de, zulx niet te vermoghen zonder advis der Ed. Mo. Heeren van[26]
[27] den Raede ende Rekeninge. Nu ben ik ook in 't zeker bericht dat
[28] zij zeer goeden lujden in naemaeghschap bestaet, ende wel
[29] 40 dujzent gl rijk geacht wort. Waerover ik U. Ed. wel dienstelijk
[30] bidde, de zaek voor te draeghen aen hunne Ed. Mo., ende mij, zoo
[31] zij composibel geoordeelt wort, acte van authorisatie, met ujt-[31]
[32] drukking der somme waer voor ik haer in compositie zal moghen
[33] ontfangen, te doen toezejnden. In allen gevalle zal ik verwachten[33]
[34] 't antwoordt van U. Ed., die Godt d'Almaghtighe in eere en
[35] voorspoedt altijds behoede; ende in haere beste gunste,

[36] Ed^e &c.

* Minuut. UBA II C 11.520.
Dat. Het antwoord, van 4 juli, vermeldt '30 Juni', de minuut zelf heeft '(spatie)Julij'.

[37] Uwer Ed.

[38] verplichten, toegeneghen dienaer

[39] P C Hóóft.

[38] Van den Hujze te Mujden,

[39] Julij *a* 1637.

Een vrouw van eerbare familie heeft te Weesp een zilveren beker gestolen. Hooft vraagt, op aandringen van een der burgemeesters van Naarden, of zij mag composeren.

Eindnoten:

15 *wederom draeghen:* terugbrengen.
16 *vallende...kinderbed:* daar zij in het kraambed moest gaan liggen; *gemejnt had:* van plan was geweest.
18 *'T welk...kan:* Dat dit niet klopt ziet iedereen.
19 *voorwendende:* argumenterende (vgl. *883* r. 8).
22 *van...is:* van zeer goede familie is.
25 *voeghde:* antwoordde.
26 *advis:* bericht, instructie; *van den Raede ende Rekeninge:* het Hof en de Rekenkamer.
31 *ujtdrukking:* vermelding.
33 *verwachten:* afwachten.

888 (*N. van Kinschot aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn Heere,

[2] Ick hebbe Uw Ed. schrijvens van 30 Junij lestleden met de
[3] bijgaende stucken, raeckende Swaentgen Gijsbrechtsdr wel op
[4] gisteren ontfangen, ende hoewel ick nu geene gelegentheijt hebbe
[5] omme mijne heeren vande Reekeninge dje voor te draegen, door
[6] djen haere Ed^{en} alle van huijs sijn mits de verpachtingen vande
[7] thijenden, soo hebbe echter nijet willen naer laeten Uwer Ed.
[8] daerop te rescriberen, dat op soodanich verzoeck als van wegen de
[9] voors^{n} Swaentgen Gijsbrechtsd^{r} soude mogen werden gedaen,
[10] omme oover het nemen vande silveren beeker met de aencleven
[11] van dijen in compositie ontfangen te werden, hijer nijet sal werden
[12] gedisponeert, ten waere daer toe van haeren t' wegen req^{te} aende[12]
[13] Heeren vande Reekeninge wiert gepresenteert, met verhael vande
[14] waere gelegentheijt vande saecke, welcke req^{te} dan oick eerst in[14]
[15] Uwer Ed. handen gestelt sal werden omme daerop te adviseren[15]
[16] ende de informatien aen haer Ed^{n} oover te seijnden, ende sulcx
[17] gedaen sijnde, sullen de req^{te} ende stucken in mijnen handen
[18] coomen omme daer van inden Raede sHoofs van Hollant te[18]
[19] communiceren ende te verstaen oft de saecke composibel sij ofte[19]
[20] nijet, waerop verclaeringe bij den Hoove gedaen sijnde, wert als[20]
[21] dan op het vorder bij de Heeren vande Reekeninge gedisponeert,[21]
[22] ende twijfele ick grootelijcx oft oick goet advis sal vallen; naerde-[22]
[23] mael formele diefte es, coomende de vordere middelen bij Uwe Ed[23]
[24] verhaelt meer in consideratie omme gratie te impetreren als omme
[25] het feijte*l* te verclaeren composibel, nijettemin als de saecke hijer[25]
[26] wat geprepareert ende te Hoove gerecommandeert wiert,
[27] mochtemen sijen wat daerop volgen conde, Ende sonder een van
[28] dje twee middelen, scilicet oft van compositie, oft gratie, can ick
[29] nijet wel oordeelen dat Uwer Ed amptshalven still sal connen[29]
[30] wachten, sonder tegens de voor*s* Swaentgen Gijsbrechts vorder
[31] criminelijcken te procederen.

[32] Hjer mede Uwe Ed. de genadighe hoede des Almachtigen bevee-
[33] lende blijve ick altijt

[34] mijn Heere.

[35] Uwe Ed gantsch Dienstwillighe

* Origineel. KA CLXXIa^{c} 77.

[36] Nic. van Kinschot.

[36] Hage 4 Julij 1637.

Van Kinschot antwoordt, dat aan een besluit van de Rekenkamer een verzoekschrift van Swaentje Gijsberts moet voorafgaan, waarna het Hof over de toelaatbaarheid van compositie zal beslissen. Een gunstige beslissing lijkt hem onwaarschijnlijk.

Eindnoten:

12 *gedisponeert:* beslist; *ten waer:* tenzij.
14 *gelegentheijt:* toedracht.
15 *adviseren:* inlichtingen geven.
18 *daer van...communiceren:* daar mededeling van te doen.
19 *verstaen:* vernemen.
20 *waerop...sijnde:* en als het Hof een verklaring hierover heeft afgelegd.
21 *op het vorder:* wat het overige betreft.
22 *naerdemael:* aangezien (het).
23 *coomende...consideratie:* en de overige rechtsmiddelen komen meer in aanmerking.
25 *het feijtel:* de feiten.
29 *nijet wel oordeelen:* niet juist vinden.

889 (*W. Schuijl aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijnen Heere, Dus gereedt staende om opden maeltijt te gaen, die
[2] bereijdt is, bij des bruijdegoms Vaeder, vinde mevrouw, onder den[2]
[3] trop der Joufferen die mij oock wat willende festeren seijde dat het[3]
[4] UE voor lief nemen, soude, wanneer sijn Ed, maer inder haeste[4]
[5] coste verhaelen, de tijdingen, soo der nu liepen, waer van de sekerste[5]
[6] wesende, die ons den Heere Heuft wt Parijs geeft, met brieven van
[7] den 25 deser: wegen de veroveringe van Landerseijs, gaet deselve[7]
[8] oock int hooft, doch onvergeselschapt met omstandicheden, die[8]
[9] ons met den volgenden Post belooft wierden, wanneer oock sullen
[10] hooren, wat dje Fransoisen verder voornemen sullen, ende onder-[10]
[11] tuschen ons in vermaeck houden, met den goeden voortganck, onser[11]
[12] wercken voor Breda, die nu naer het gemeen afmeten al bequaem[12]
[13] sijn, om overloop ofte doorbraecq van weijnige, die haer inde stadt[13]
[14] souden waenen te smijten, te keeren; men seght noch wel wat
[15] meer daer aff maer alsoo daer geene brieven van gesien hebbe, stelle
[16] het op de schalie, tot naerder onderricht.[16]

[17] Daer cruijpt een quaeden roep onder de paus-gesinde, van het slaen[17]
[18] ende vernielen van Banniers leger, maer midts alle de brieven van[18]
[19] Hamborch daer geen gewach af en maecken, hopen dat den
[20] gemelten Bannier een veijligher retraitte sal gemaeck<t> hebben.
[21] UEd. brief van den 28 deser verheijst beter bescheijt als dit corte,[21]
[22] soo versoecke daer toe meerder tijdts ende bidde mij onderwijlen
[23] te laeten blijven

[24] UEd dienstw[e] dienaer

[25] Wijnand Schuijl.

[25] In Ams[t] den 30 Julij 1637

Nieuws.

Eindnoten:

2 *mevrouw:* Leonora.
3 *die:* het antecedent is *mevrouw*; *festeren:* vriendelijk bejegenen.
4 *wanneer (ick):* met ‘sijn Ed’ citeert de schr. Leonora.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 63.

5 *soo:* zoals; *waer van...Landerceijs:* en omdat de zekerste daarvan was, de tijding die de heer Hoeufft ons geeft in brieven van 25 augustus betreffende de verovering van Landrecies (versterkte plaats aan de Sambre).
7 *gaet...hooft:* komt deze 't eerst.
8 *onvergeselschapt met omstandigheden:* zonder bijvoeging van bijzonderheden.
10 *voornemen:* ondernemen.
11 *ons...houden:* ons aangenaam bezighouden.
12 *het gemeen afmeten:* de algemene schatting.
13 *doorbraacq:* belegeringswerken moesten niet alleen de stad insluiten, maar, in vijandelijk gebied, zich ook kunnen verdedigen tegen aanvallen en overvallen van buiten. De Kardinaal-Infant lag met troepen in de buurt.
16 *op de schalie:* op de lei, zodat het, als het onjuist blijkt, kan worden uitgeveegd.
17 *quaeden roep:* ongunstig bericht.
18 Bannier (Banjer, Banér) was de Zweedse aanvoerder, vgl. *843*.
21 *verheijst:* vereist.

890 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3 tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1637 Muyden 2 Aug^ti beant. 8 ditto.)
loont

[1] Monsr mon Frere,

[2] U.E. vervolghends geschreve brieven van gister en eergister hebben[2]
[3] ons grootlijx verquikt met de verquikking van U.E. lieve[3]
[4] hujsvrouw en zoontjen. 'T frisse glaesjen op d'ouwekost heeft ook[4]
[5] smaeklijk de borst gesmeert. Uwer E. gebeuren nu daeghelijx[5]
[6] zoodaene versnaeperingen, daer wij hier de vingers nae lekken:
[7] doch zullen aen een' kant van die, zoo dikwijls U.E. gelieven zal[7]
[8] mildt van gelijke gunst te zijn. De Prins, hoop ik, dat voortaen zijn[8]
[9] hart op een' zachte stede zet; ende laet ze pompen, die kouwde
[10] hebben. Zijnde Breda zoo slecht van volk verzien, ende Landrechies[10]
[11] immers zoo soberlijk geweest, nae gelang; lust mij te gelooven, dat
[12] het lujd roepen van 's vijands maght meer winds dan waerhejts aen
[13] heeft. Wes de Cardinael zich onderwinden wil, zal mij benieuwen[13]
[14] te hooren; kunnende mij naeuwlijx inbeelden, dat hij gezint zij[14]
[15] met het hooft tegens den mujr te loopen. Eenigh ander beleg aen te
[16] vangen, om d'onzen van Breda te trekken, oft altoos 't verlies dier[16]
[17] stadt te boeten met eenighe winste, zoude wel 't naeste schijnen.[17]
[18] Maer de moerassen van 's Hartoghenbos drejghen van onze[18]
[19] parthij te zijn, mits 't genaeken der herfste, en natte daeghen. Om
[20] Maestricht te tokkelen, dunkt mij de kans ook niet zeer gezien;[20]
[21] ende dat hij van Lujk, 't welk de stroom boven slujten kan, niet[21]
[22] veel geriefs te verwachten heeft, mits de laeste ontsteltenissen, noch[22]
[23] te versch om een volk, hoe wispeltujrigh het zij, te laeten wendigh[23]
[24] worden. Zeker zij zijn ons niet quaelijk te pas gekoomen; dewijl[24]
[25] men te vooren zejde, dat de geneghenheit dier gemeente zeer
[26] t'onswaerts verkoelt was, indien niet ergher. Dus zijn wij nu, van[26]
[27] stonde tot stonde, een bakken ten achtren, leevende met verlangen.[27]
[28] Mijn' huisvrouw, zijnde onlanx t'Amsterdam, ende in meening
[29] U.E. te bezoeken, leed steurnis in dien plicht, door de korthejt des[29]
[30] tijds, die 't wijt aen haere bezigheden. Noch hadde zij liever ijet
[31] anders verzujmt, waere de hujsvrouw van den H. Vossius niet

* Origineel. UBA II C 13.19.
Hs. door uitgescheurde vouw beschadigd. Enig tekstverlies.

[32] doodt krank geweest, ende zijn E. daerom bujten lust en geleghen-
[33] hejt van herwaerts te koomen, nevens U E. die zij anders dacht te
[34] noodighen. U.E. gelieve altemets te vereischen hoe 't daer gaet,[34]
[35] ende, als zijn E. ujtbreeken kan, ons des te verwittighen: desgelijx
[36] van de gesteltenis van Joffr^{e} zuster, die met U.E. samt alle de haeren,
[37] Gode bevolen zij, ende hartgrontlijk gegroet

[38] Monsr mon Frere, van

[39] U.E.

[40] Verplichtsten dienstw^{sten} broeder

[41] P C Hóóft.

[40] Van den Hujze te Mujde,

[41] 2^{en} Augusti. 1637.

[42] Dank hebbe Pieter Boudewijns voor 't vlijtigh briefbestellen.[42]

Oorlogsnieuws.

Eindnoten:

2 *vervolghends:* achtereenvolgens.
3 *verquikking:* beterschap.
4 *'T frisse glaesjen enz.:* deze en de volgende zin spreken allegorisch over de gunstige nieuwsberichten die Baak eindelijk weer stuurt: Breda is ingesloten.
5 *Uwer E. enz.:* Baak krijgt dagelijks nieuws over het beleg.
7 *aen een kant van die lekken:* meesnoepen van de versnaperingen.
8 *gelijke gunst*, nl. zoals de beide door hem geschreven brieven; *voortaen:* meteen; *De Prins* (prolepsis)...*hebben:* Ik hoop dat de Prins de spits van het leger tegenover een zwakke plaats in de wallen van Breda opstelt en de val van de stad rustig afwacht (*laet...hebben:* laat diegenen zich druk maken die daar behoefte aan hebben, vgl. R. Visscher, *Sinnepoppen III* xix).-Andere mogelijke verklaring: Ik hoop dat de Prins weldra een gemakkelijke stad kiest en 't aan anderen overlaat, zich in te spannen. Hiertegen pleit, dat er geen gemakkelijke steden waren, welker verovering belangrijk zou zijn (Gelder, Rijnberk, het kasteel Gennep e.d.), verder dat het niet voor de hand ligt, over een eventueel volgend beleg te beginnen als het belangrijke Breda nog lang niet gevallen is, en tenslotte dat de overvoorzichtige oorlogvoering, die sedert de val van Maastricht (1632) tot geen enkele belangrijke overwinning geleid had maar wel tot de nederlaag bij Calloo, eerder tot stille kritiek op Frederik Hendrik aanleiding had gegeven dan tot de wens dat hij 't wat kalm-aan zou doen.
N.B. *laet* kan, behalve een imperatief waarmee de constructie zichzelf in de rede valt, ook het tweede verbum fin. zijn bij het subj. *de Prins;* een dergelijke inversie bij *laten* bestaat nog.
10 *ende...gelang:* en daar Landrecies naar verhouding van de grootte minstens zo slecht van garnizoen voorzien was.

13 de Cardinael-Infant, vgl. *665*; *zich des onderwinden:* dat (durven) ondernemen (WNT *onderwinden* 1518 6, 1519 7, 8, vroeger c.gen.).
14 *kunnende:* daar ik kan; *dat hij gezint zij:* dat hij lust heeft, van plan is.
16 *altoos:* tenminste.
17 *'t naeste:* het waarschijnlijkste, het meest voor de hand liggende.
18 *dreighen:* staan op het punt, zullen (WNT *dreigen* 3278); in 1629 waren die moerassen de steun van de vijand geweest.
20 *tokkelen:* verlokken (WNT *tokkelen* 919 5); *gezien:* gunstig.
21 *de stroom:* de Maas; *boven slujten:* het vervoer stroomafwaarts tegenhouden.
22 *ontsteltenissen:* opschudding (Mnl. Wdb. 2147). 16 april 1637 had de graaf van Warfusée (president van de Raad van Financiën te Brussel; onderhandelaar, met Adr. Pauw en Fr. Hendrik, begin 1632, over een verdrijving van de Spanjaarden uit de Z. Ned.) de burgemeester van Luik De la Ruelle verraderlijk laten vermoorden; hij was daarna zelf door de bevolking gelyncht, vgl. *554*.
23 *wendigh:* geneigd tot ingrijpende verandering, omwentelingsgezind (Mnl. Wdb. 2147 verwijst naar Plantijn: tournoyant; Kil. versatilis). Luik werd in 1640 Spaansgezind.
24 *zij zijn...gekoomen:* zij hebben ons niet slecht geholpen (bij dit beleg van Maastricht in 1632).
26 Dus (wijst terug op een onzekerheid van de berichten).
27 *wij zijn een bakken ten achtren:* wij (de Hoofts) zijn juist te laat, een slag achter (hier: met de nieuwsberichten).
29 *die, nl. de tijd, die zegt:* ik ben niet kort, maar uw bezigheden zijn talrijk.
34 *altemets:* bij gelegenheid (WNT *altemet* I Suppl. 989 3); *vereischen:* navragen.
42 *vlijtigh:* zorgzaam, nauwgezet.

891 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N° 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1637 Muyden 7 Aug^ti^ Ontf^n^ende beant*w* 8 ditto).
loont.

[1] Monsieur mon Frere,

[2] Mijn laeste aen U.E. was van Zondagh lestleden. Morgen gaet de
[3] week ujt; en ik verneem nocht tael nocht teeken van U.E. Dit doet
[4] ons duchten dat U.E. door eenighe beswaernis verhindert wort;
[5] 't zij dan ziekte van Joffr^e^ zuster, 't welk ons leedt waere, oft
[6] anderszins. Want wij en twijfelen niet oft het beleg van Breda, en
[7] 's vijands optoght derwaerts, en levren daeghelijx stof tot schrijven.[7]
[8] U.E. gelieve ons ujt den bangen droom te helpen, met een letterken
[9] ten minste. Zoo 't de bezighejt is, die U.E. afwendt van de zorghe[9]
[10] voorheen bewezen tot spijzing onzer ooren; en de gesteltenis van
[11] Joffr^e^ zuster lijden kan, dat U.E. op morghen avondt, oft over-
[12] morghen voor middagh moghe herwaerts koomen, om eens
[13] vroolijk te zijn met onzen neeve van Zurk, die hier is met zijn'
[14] hujsvrouw, ons zal gunste geschieden; en te volmaekter, indien de
[15] Heer Vossius 't gezelschap versiert. U.E. verpijne zich ijetwes om[15]
[16] der vrunden wille, ende blijve den Almoghenden, met alle de
[17] haeren bevolen, nae hartgrondighe groete en gebiedenis,

[18] Monsr mon Frere, van

[19] U.E.

[20] Verplichten, dienstw^sten^ broeder

[21] P C Hóóft.

[20] Zeer haestigh, van den Hujze

[21] te Mujden, 7 Aug. 1637.

Vervolg.

Eindnoten:

* Origineel. UBA. II C 13.17.

7 *optoght:* oprukken.
9 *Zoo:* leidt twee samengestelde bijzinnen in; de hoofdzin is: ons zal gunste geschieden enz.; *de zorghe...ooren:* de zorg die je eraan besteedde, ons van het nieuws te voorzien.
15 *verpijne zich ijetwes:* doe wat moeite.

892 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere, Pieter Cloek, der Rechten Doctoor, op de Singel, in de oston, bij Jan Rooden tooren, tot Amsterdam.*

*

[1] Mons[r] mon Frere,

[2] De vruntlijkhejt van U.E. noodighing is een' besweering die wij
[3] niet wederstaen kunnen. Ende denken ons daer nae te schikken,
[4] zoo U.E. oft ons geen' onverziene behindering voorkomt, om[4]
[5] tegens dinxdagh over acht daeghen, bij U.E. t'Amsterdam te zijn,
[6] en gezaementlijk nae de Beemster te gaen. Ondertussen gelieve U.E.
[7] eens te zien wat tijdingen ik heden van Brussel en Antwerpen[7]
[8] ontfangen heb; ende de zelve zoo lang daer te behouden, 't en zij
[9] U.E. oordeelt dat men 'er spoedighlijk ijets inne dient te doen.
[10] Ende mij daer toe verlaetende, zal ik U.E. met mijne lieve zuster,
[11] samt alle de haeren in Gods vejlighe hoede beveelen, nevens
[12] hartlijke groete en gebiedenis, zoo van mijn' hujsvrouw en
[13] kindren, als van,

[14] Monsr mon Frere,

[15] Uwer E.

[16] Ganschdienstwillighen broeder

[17] P C Hóóft.

[16] In haeste, van den Hujze

[17] te Mujde, 13 Aug. 1637.

Cloek's uitnodiging aangenomen. - Berichten uit België.

Eindnoten:

4 *voorkomt:* in de weg komt, overkomt.
7 *tijdingen*, waarschijnlijk van Merstraeten en Bolgaro; Cloek werd dikwijls door Hooft geraadpleegd, vgl. *893* r. 4. Hij had bij zijn over-overlijden in 1667 de grootste advocaten-praktijk van Amsterdam, was sed. 1649 vroedschap en sed. 1630 hoofdingeland van de Beemster.

* Origineel. UBA II C 11 (sic) 915. Afschr. UBL. Pap. 13.

893 *Aen den Heer Justus van Merstraeten, advocaet, Pensionaris der stadt Brussel.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Op den 7^{en} dezer zond ik Uwer E. ujt Amsterdam de stukken te
[3] vooren ontfangen, roerende 't Maijoraet; ende daer nevens zekre
[4] bedenkingen van mijnen schoonbroeder Cloek, op de redenen van[4]
[5] Pietro Hellemans di Carlo. Koomende alhier ten zelfsten daeghe,[5]
[6] vond ik eenen brief van zekeren vrundt, die middel had, ende van
[7] mij verzocht was, om nae te vorssen wat het ejghentlijk zijn
[8] moghte daer de voor*s* P.H. di Carlo zijn recht op mejnt te
[9] vestighen: 't welk de voorss vriendt mij bericht hier in te bestaen.
[10] Dat wijlen Don Francisco 't Maijoraet niet en zoude hebben
[11] bezeten als natujrlijk zoon van Francisco Hellemans, maer als
[12] wettigh zoon des zelven, in kracht van brieven van Legitimatie,[12]
[13] die mij onbekent was.

[14] Zulx Pietro di Carlo schijnt te willen zeggen, hij en zoude niet
[15] gedooght hebben, dat Don Francesco in 't bezit van 't Maijoraet
[16] zoude gekoomen zijn, voor hem Pietro, indien Don Francisco niet
[17] en waere gelegitimeert geweest, alzoo wel als hij Pietro zelf.
[18] Want tot het Maijoraet zijn geroepen, eerst de wettighe zoonen
[19] van Francisco, ende daer nae de wettighe zoonen van Carlo: ende,
[20] bij gebreke van wettighe zoonen van Francesco ende Carlo bejde,
[21] Don Francisco als natujrlijk zoon van Francesco.

[22] Maer, oft schoon Don Francisco niet en waere gelegitimeert
[23] geweest, ende P. di Carlo verzujmt hadde zijn recht, tegens hem
[24] toen hij in 't bezit van 't Maijoraet trad, te vorderen; zoo zoude
[25] P. di Carlo zich nu nochtans kunnen redden bij weghe van Relief:[25]
[26] In maniere jeghenwoordelijk alles schijnt daer op aen te komen, dat
[27] men staende houde, dat de brieven van Legitimatie, verleent ten
[28] gunste van P. di Carlo, niet bondigh genoegh zijn om hem te[28]
[29] rechtighen tot het Majoraet: gemerkt de naeste vrienden, op 't stuk[29]
[30] zijner Legitimatie niet en zijn verdaeght, ik swijghe gehoort[30]
[31] geweest; ende veel min daerinne bewillight hebben: jae dat de
[32] voor*s* brieven ujtdrukkelijk lujden, dat eenen ijghelijken zijn goedt
[33] recht behouden wort.

[34] Wijders, Mijn' Heere, verwondert mij niet langer, dat P. di[e]
[35] Carlo ook is plejtende tegens P. Helman zoon van Ferdinand, ende[35]

* Minuut. UBA II C 11.521.

[36] broeder zijner hujsvrouwe; want de bovengemelde vriendt
[37] verwittight mij, dat P. Helman Ferdinands zoon, nu mede recht

43 Stadhuis te Naarden

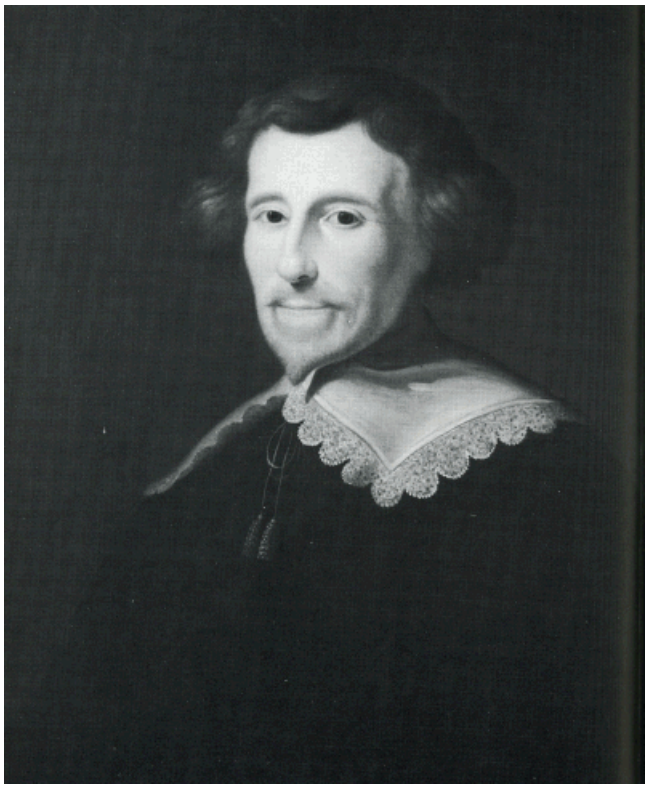

44 P.C. Hooft

voorwendt op 't Majoraet. Waer van ik, noch zijnde tot Brussel, al[38]
eenighe lucht vernoomen heb; ende dat hij zich zoude zoeken te
behelpen met dit middel: te weeten, dat de Codicille hem, als zoon
van Joffr[e] Anna Hellemans, roept tot het eerste Majoraet, bij
mangel van wettigh ende manlijk ojr van Arnout Hellemans. Ende
zoude hij gejrne vast maeken, dat de Codicillateur, die hem[43]
P. Ferdinands zoon, in zulken geval heeft geroepen tot het eerste
Majoraet, moet geacht worden hem het tweede in gelijken geval
gegunt te hebben: zulx in keuze van hem P. Ferdinands zoone
staen zoude, het tweede te aenvejrden, mits verlaetende de hoope
die hij heeft tot het eerste: alhoewel de Codicille klaerlijk zejdt,
dat het tweede, nae d'aflijvighejt van Don Francesco zonder
wettigh manlijk ojr, zal gëopent worden voor de oudste dochter[50]
van Arnout Hellemans. Uwer E. gelieve nu deze redenen, zoo van
Pietro di Carlo, als van Pietro di Ferdinando, rijpelijk te over-
weghen; ook, zoo 't uwer E. goeddunkt, daerop te raedspleghen
met de Heeren Doctoren van Loven, die men zejdt altzaemen
geoordeelt te hebben, dat P. di Carlo wel gefondeert is: ende mij te[55]
verstendighen, naer U.E. gewoonlijke ende beproefde trouw-
hartighejt, oft het ons oorbaer zij, deze zaeken vorder te ver-
volghen, ofte te laeten steeken.

Doch Uwer E. magh indaghtigh zijn, dat ik tot Brussel Uwer E.
eens verhaelt heb, hoe mij ter oore gekoomen was, dat de vrienden
in 't gemejn zouden trachten, met veelerlej pretentien de zinnen[61]
van de rechters der voeghe te bedraeijen, dat zij niet kunnende
klaer zien in de zaeke, ejntlijk best zouden vinden het Maijoraet te
verdeelen onder alle de staeken van 't maeghschap, Waerop U.E.
dat pas antwoorde, dat de rechter in zoodaen een' verwarringe,
veel eer geschaepen waere, zich te houden aen de naekte woorden[66]
van den Codicillateur, die bujten twijfel voor ons zijn. Ende dunkt
mij althans te speuren aen goede teekenen, dat dit gewislijk het[68]
ooghmerk der voor*s* vrienden is; hoe wel zij mijns gevoelens zich
niet eeven zeer tot verdejling van 't Majoraet zullen geneghen[70]
toonen. Verbejdende Uwer E. antwoordt, zoo haest als haere
bezigheden des lijden kunnen, beveel ik de zaek aen de voor-
zienighe zorghvuldighejt van U.E. ende in haere beste gunste,

Mijn' Heere,

Uwer E.

Verplichten, ootmoedighsten

dienaer

[78] P C Hóóft.

[77] Van den Hujze te Mujde,

[78] 9^{en} Sep. 1637.

[79] Mê Joffrouwen Uwer E. gemaelinne ende dochter, zullen, met
[80] Uwer E. goeden oorlof, hier vinden onze weldienstwillighe
[81] gebiedenissen.

Over eventuele rechten van later gewettigde zonen tot het Majoraat.

Eindnoten:

4 *redenen:* argumenten.
5 Pietro Hellemans di Carlo, zie *294* Bijlage.
12 *Legitimatie:* dit zou dus voor Pietro di Carlo, die ook gelegitimeerd was, ook gelden.
25 *Relief:* wie een recht verspeeld had door verzuim van een termijn, kon van dat verzuim ontheven oftewel gereleveerd worden. Verzoeken om ‘relief’ werden gewoonlijk ingewilligd.
28 *bondigh:* rechtskrachtig.
29 *vrienden:* familieleden.
30 *verdaeght:* opgeroepen.
35 *is plejtende:* procedeert.
38 *voorwendt:* laat gelden.
43 *vast maeken:* bewijzen (WNT *vastmaken* 821 7).
50 *geopent worden:* beschikbaar gesteld worden.
55 *wel gefondeert:* op stevige grond staat.
61 *in 't gemejn:* met z'n allen; *pretentien:* aanspraken; *de zinnen te bedraejen:* zodanige verwarring en complicaties in de geesten van de rechters te verwekken.
66 *geschaepen waere:* geneigd, a priori besloten zou zijn.
68 *althans:* nu; *goede:* duidelijke.
70 *eeven zeer:* (allemaal) even sterk.

894 *Aen den H. Jacob van der Burgh, in 't legher voor Breda.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] U E. brief, gaende in zijnen 5^{en} dagh, als hij te Mujde quam, daer ik
[3] toen gebonden was, broedde, met de hitte mijner graetighejt[3]
[4] t' uwer E dienst, binnen 's ujrs eenen mijnen ujt, aen mijnen[4]
[5] swaegher Hasselaer, jeghenwoordelijk burgherm^{r} op dat hij den
[6] Heere Bakker daetlijk ginge aen boordt klampen met alle kraft van
[7] redenen, die helpen konden tot U.E. voorneemen; ende mij op 't[7]
[8] spoedighst verwittighde, hoe de zaeken zich opdeeden. Nu ben ik[8]
[9] op eergisteravondt hier gekoomen, vordrende mondelinx ant-
[10] woordt. Dit is dat Hasselaer niet met den H. Bakker, die niet voor
[11] in de naestkoomende maent nae den Haeghe rejst, maer met den
[12] burgherm^{r} Schaep zijnen amtgenoot, dien als laest te hove geweest,[12]
[13] de geleghenhejt der dingen aldaer best bekent is, gesprooken heeft.
[14] Deez houdt het daer voor, Aisma niet dan eenen doodeeter, ende[14]
[15] enklen nieuwemaerier verstrekt heeft; zulx dat ampt geen[15]
[16] aenhoudt verdient. Ik heb daertegens vertoont, dat aen 't voeden[16]
[17] van goedt verstandt tussen deze landen en de Hanzesteden, onzen[17]
[18] staete ende in 't bezonder der stede Amsterdam niet zoo luttel
[19] geleghen scheen, oft het en was rujm waerdigh der kosten, ver-
[20] eischt om eenen bequaemen bewintsman gelijk U.E. te beloonen.
[21] Hij voeghde er <bij>, genoegh te gelooven, dat men goedt
[22] vindende de plaets op nieuw te bekleden, aen u E persoon niet mis
[23] en zoude tasten: ende zejden wij bejde zoo veel daer toe, dat U.E.
[24] (valt 'er ijets af) zich, mijns bedunkens van d'Amsterdammer gunst
[25] wel verzekren magh. Echter heb ik de Heer Bakker gister tot
[26] verschejde plaetsen gezocht, om gelijke plicht te pleghen, maer
[27] zijn' E. niet kunnen aentreffen; ende zal niet verzujmen 'tzelve
[28] hier nae ende bijtijds genoegh te benejrstighen. Want althans zit op
[29] heete koolen, en schrijf dit; terwijl mijn Swaegher Cloek en neef
[30] van Zurk nae mij wachten, om t'zaemen nae de Beemster te gaen.
[31] 'T welk ende armoê van breder stoffe mij verbieden dezen te rekken
[32] tot zulk een' lengte, als die van U E. aengenaemen brief; die
[33] nochtans (ik moet het bekennen) welkoomer veel zoude geweest
[34] <zijn,> hadd' hij mijn werxken van de Rampzaeligheden der
[35] verheffinge met zich gebracht, bij 't missen van 't welk, ik,
[36] wordende dikwijls daerom verzocht van verschejde vrunden, mij

* Minuut. UBA II C 11.916 en 918. Afschr. UBL. Pap. 13.
Dat. na 13 aug. 1637 omdat het eerste deel van deze minuut op de verso van *892* staat (het tweede deel van r. 28 af, staat op de verso van *879*); voor 7 october omdat Breda toen viel.
De ondertekening ontbreekt.

[37] grootlijx ontrieft vinde, hoe wel dit smartlijk verlies, Uwer E. niet
[38] en doet verliezen

[39] Mijn' Heere,

Van der Burgh wil Foppe van Aitzema, die overleden is, te Hamburg opvolgen. Hooft raadt het af.

Eindnoten:

3 *met...dienst:* door de warmte van mijn ijver in uw dienst.
4 *eenen mijnen (brief):* een brief van mij.
7 *voorneemen:* Van der Burgh wilde Aitzema opvolgen als resident van de Staten-Gen. te Hamburg.
8 *zich opdeeden:* zich lieten aanzien.
12 *te hove:* dit wordt soms gebruikt voor de Staten, de Rekenkamer en andere Haagse colleges.
14 *doodeeter:* nietsnut.
15 *nieuwemarier:* journalist (met minachtende bijbetekenis).
16 *aenhoudt:* instandhouding; *vertoont:* uiteengezet.
17 *verstandt:* contact.

895 *A Monsieur, Monsr Joost Baak t' Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1637: 7 Octob^r^ de Schijnheilich aen Frere Hooft gezonden)

[1] Monsr mon Frere,

[2] Hier bij zejnd' ik de Florentijnsche dingen: bidde U.E. mij wat te[2]
[3] leenen den Schijnhejligh, om hem op den Haeghe te schikken:[3]
[4] alzoo de H. van den Hoonaert hem gejrne eens doorkijken zoude.
[5] Ik denke heden nae Mujde te gaen; doch U.E. eerst te spreken, aen
[6] de welke zich hartlijk gebiedt,

[7] Monsr mon Frere,

[8] U.E.

[9] Verplichte, dienstw^ste^ broeder

[10] P C Hóóft.

[9] Amsterdam, 7

[10] Oct. 1637.

Eindnoten:

2 *de Florentijnsche dingen:* de *Rampsaligheden*.
3 *Schijnhejligh*, vgl. *183*.

* Origineel. UBA. II C 13.18.

896 *A Monsieur, Monsr Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N° 3 tot Amsterdam.*

*
loont

[1] Monsr mon Frere,

[2] U.E. handt heeft, met haere 2 brieven, mij 't werk afgenoomen,
[3] dat ik, als gekeert op heden ujt Breda en 't legher om uwer[3]
[4] E. wille anders had behoort te doen. 'T is wel zoo dat 'er
[5] meer te verhaelen valt, maer U.E. broeder, mijn rejsgenoot, zal
[5] U.E. mondelinx breeder en beter berichten kunnen. De voor-
[6] waerden van den overgank der stadt zijn mij zeer welkoom, als[6]
[7] noch niet gezien tot hier toe. Van 't berennen van Zantvliet heb ik[7]
[8] nocht woordt nocht windt vernoomen: maer men vermoedt dat
[9] het Venloo en Roermonde wel gelden moghte, zoo 't schoone[9]
[10] weder deurstaet tot dat de legherwallen geslecht zijn. Want het
[11] verlies dezer plaetsen is al een wolxken, dat de glans dezer door-[11]
[12] luchtighe zeghe eenighszins verdujstert; ende daerom te wenschen
[13] dat men 't moghte doen verdwijnen. Bestandt waer voor ons in 't[13]
[14] besonder een' gewenschte zaek; maer oft de Franchois al niet heel[14]
[15] stips zijne beloften naequaem, ik en kan mij niet inbeelden, dat
[16] daerujt slaeking zal volghen van eenen bandt zoo vast gestrikt, en[16]
[17] met metaele knoopen geknelt. Is 'er ijet vreedzaems te verwachten,[17]
[18] 't zal, mijns gevoelens, eenpaerlijk bevordert en genooten worden.[18]
[19] Van 't geluk der Franchojzen in Italien riep men eerst lujde in den
[20] Haeghe: 7000 Spaenschen verslaeghen: 't quam met der haest op
[21] 100: doch dat zij hadden moeten wijken, ende 5 oft 6 veldtstuxkens
[22] laeten staen. Op de grenzen van Arthojs is 't mede nerghens nae[22]
[23] zoo breedt, als men 't heeft ujtgemeeten. God weet waer 't goedt
[24] voor zij. Die maeke Joffr^e zuster U E. beminde, blijde moeder, ende[24]
[25] behoede U.E.E. met alle de haeren in eere en voorspoedt;

[26] nae wensch,

[27] Monsr mon Frere, van

[28] U.E.

[29] Verplichten, dienstw^sten broeder,

[30] P C Hóóft.

* Origineel. UBA II C 13.20.

[29] Zeer haestigh, van den Hujze

[30] te Mujde, 14 Oct. 1637.

Oorlogsnieuws.

Eindnoten:

3 Breda had 7 october gecapituleerd.
6 *als...toe:* daar ik die tot nog toe niet gezien heb.
7 Zantvliet is een dorp ten N. van Antwerpen: de vijand ondernam verscheidene aanvallen om de Prins tot verspreiding van troepen te noodzaken.
9 *het* (onpers.); Venlo en Roermond waren resp. 25 augustus en 3 september aan de vijand overgegeven; *zoo...zijn:* als 't mooi weer blijft tijdens het slechten van de circumvallatie om Breda: voordat dat gebeurd was kon het leger niet opbreken omdat de vijand er zich zou kunnen nestelen. Van een nieuwe verovering van Venlo en Roermond kwam voorlopig niets.
11 *al:* wel.
13 *Bestandt:* wapenstilstand; in 't bezonder, nl. meer dan voor Frankrijk.
14 *oft...naequaem:* ook al kwam de Fransman zijn beloften niet stipt na.
16 *eenen bandt:* het bondgenootschap met Frankrijk.
17 *met metaele knoppen geknelt:* met ijzeren knopen vastgeklonken, d.w.z. bevestigd door gemeenschappelijke oorlogvoering; WNT *knoop* 4756 geeft bij deze plaats: metalen knopen: geldelijke bepalingen, maar bij *metalen* 623 geeft het geen enkele plaats waar het niet ‘ijzeren’ betekent.
18 *eenpaerlijk:* gezamenlijk, in onderling overleg, dus geen afzonderlijke vrede.
22 *nerghens nae:* op geen stukken na.
24 *make blijde moeder:* doe voorspoedig bevallen.

897 *Aende Ed. Mo. H.H. van de Rek^e der Graeflijkh van Hollandt.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Om te voldoen Uwer Ed. Mo. bevele, ontfangen bij apostille op de
[3] nevensgaende req^e heb ik U Ed. Mo. met alle eerbiedenis aen te
[4] dienen, dat Swaentjen Gijsberts van Eemenes, hujsvrouwe van
[5] Gijsbert Aeltszoon Schujt woonende tot Naerden, op den 8^en Junij
[6] lestleden, aen zekeren zilversmidt genaemt Gerrit Hasselman,
[7] binnen der stede Weesp, eenen zilveren beker, weghende ontrent
[8] 22 loodt gezocht heeft, te verkoopen, oft te verrujlen aen bloed-
[9] koraelen: Ende, gevraeght zijnde nae haere woonplaetse, zejde van
[10] Loosdrecht te wezen, loovende den voor*s* beker eerst 30 daer nae
[11] 34 gl. Voorts, alzoo zij, zonder des koops eens te worden van den
[12] zilversmidt schejdde, heeft hij zijn wedervaeren verhaelt aen
[13] zekren persoon, die terstondt vermoeden kreegh, dat het een beker
[14] waere, verlooren onlanx bij eenen Pieter Worst. Ende 't gerucht
[15] hier af versprejdt zijnde, kreegh de voorzejde Swaentjen grooten
[16] naeloop van lujden, onder de welke eene vroevrouw genaemt
[17] Cathalijn Cornelis, haer bestondt te vraeghen van waer zij was: die
[18] t'antwoordt gaf, van Eemenes; ende gepraemt op 't stuk van den
[19] beker, ujtdrukkelijk looghende eenighen te hebben. Waerop
[20] Cathalijn wederom zejde, ‘Wel vrouwtjen wat wilt ghij 't ont-
[21] kennen? ik geloove niet dat ghij den beker genomen hebt.’ Ten
[22] laesten met het wassen der woorden, vervorderde zich de gemelde
[23] vroevrouw te zien in een' mande van Swaentjen, daer eenighe
[24] roozen in laeghen; ende wert gewaer, met opheffen van haeren
[25] arm, dat de beker tussen haeren rok ende vertugadin stak, van waer
[26] zij dien te voortschijn haelde. Doch de zelve wert bevonden den
[27] voor*s* Gerrit Worst niet toe te behooren; zulx de schout van
[28] Weesp zich ontzagh haer aen te tasten; te meer, naerdien zij,
[29] hebbende haeren naem, man, geboort- ende woonstede verklaert
[30] voor schepenen, voor een' vrouw van goeden aenzien ende
[31] middelen gekent wert. Maer ik, sedert verkundschapt hoe tot
[32] Naerden een brouwer geheeten Timon Benjaminszoon, die tegens
[33] over haere deure woont, eenen zilveren beker miste, daer achter-
[34] denken op verschejde persoonen, en groote ongeneught ujt gerezen
[35] was, ende dat men haer voor de rechtschuldighe hieldt, heb de
[36] nevensgaende informatien van der zaeke doen beleggen, ende
[37] daerop den schout van Naerden ordre gegeven, om haer in

* Minuut. UBA II C 11.524.
Dat. op grond van de plaats in het hs. tussen 9 sept. en 19 oct. 1637.

[38] verzekering te neemen: 't welk hem faelde, mits de voorzejde

Swaentjen (zoo men zejde) te dier tijdt naer Eemenes was vertrokken, om zekere erffenis te deelen. Korts daer nae ben ik aengezocht, om de zaek bij compositie af te maeken, door Antonis Janszoon Bergh, regerenden burgermeester der stede Naerde, met voorwenden dat zij dus lang een' onbesprooke vrouw geweest,[43] ende van zeer eerlijke vrienden is, den welken, gelijk ook haeren man en kindren, haere schande, zonder schuldt daer aen te hebben, bitterlijk smarten zoude. Waerop ik voeghde zulx niet te vermoghen bujten authorisatie van U. Ed. Mo. ende dat zij zich tot de zelve keeren, oft rechts verbejden moest. 'T gaet nu wel zeker,[48] dat zij ten tijde van 't gemelde misdrijf, kindt droegh; gemerkt zij, korts daer nae, quam te geleggen. Maer U. Ed. Mo. zullen best[50] kunnen oordeelen oft het weghdraeghen des bekers bujten kennis van den eighenaer, met lust van swangere vrouwe te verschoonen zij: voorneemelijk, dewijl zij dien echter behouden en gevejlt heeft.[53] 'T is ook waer, dat zij den zelven aen hem heeft doen wederleveren oft vergoeden; maer niet voor dat ijder den mondt vol van de zaeke had. Wijders, ik heb niet kunnen verneemen, dat zij ojt te vooren met diefte oft diergelijke vujligheden is beruchtight geweest: weete ook genoegh dat zij zeer goeden lujden in nae-maeghschap bestaet. Wijlen haer vaeder heeft het schoutampt van Eemenes bedient. Haer oom, Damiaen Jacobszoon, jeghen-woordelijk ende dikwijls voor dezen gebrujkt tot bujrmeester van[61] 't zelve dorp, is mij wel bekent, ende gëacht voor eenen man zeer eerlijk, van goede beschejdenhejt, groote middelen: den welken,[63] althans gekoomen tot hooghen ouderdoom, deze val zijner nichte bitterlijk drukt, ende drejght in zijn graf te voeren: zulx U Ed. Mo. zoo zij zich gewaerdighen haer op 't genaedighste te handelen, verschejde lujden van soorte, nae de geleghenhejt van dezen oordt,[67] grootlijks verplichten zullen. Belangende den staet haerder goedren; men wil zeggen, dat ze wel 40 dujzent gl zouden[69] waerdigh wezen: ende om met wat meer fondaments daer van te getujghen, hadde ik gejrne hier bij gevoeght extract ujt het cahier van den laestgeheven tweehondertsten penning, bij 't welke blijken moghte, hoe hoogh haer man in die schattinge gestelt zij: maer burgerm[ren] van Naerde maeken swaerigheit in 't zelve aen mij te laeten volghen. 'T welk zijnde al 't geene ik mejne te dezer[75] zaeke in bedenken te koomen; bid ik den Almoghenden U Ed. Mo. in gelukzaelighe regeringe altijds te bewaeren, ende in haere beste gunste,

Ed[e] &c.

Uwer Ed. Mo.

[81] Onderdaenen, dienstwillighen,

[82] P C Hóóft.

[81] Van den Hujze te Mujde

[82] 1637.

Nadat Swaentje Gijsberts blijkbaar een rekest heeft ingediend (vgl. *888*) heeft de Rekenkamer Hooft de gebruikelijke inlichtingen gevraagd. Hooft steunt bij zijn antwoord zichtbaar op zijn vijf maanden oude brief *887*.

Eindnoten:

8 *loodt:* gewicht, in verschillende stelsels verschillend, in het metrieke op 10 gr. vastgesteld.
10 *loovende:* te koop biedend voor zo- en zoveel.
15 *kreegh S. grooten naeloop:* liepen de mensen S. na (wijzend en pratend).
18 *gepraemt:* in 't nauw gebracht.
25 *vertugadin:* kussen als vulsel van de japon.
28 *aen te tasten:* te arresteren.
31 *gekent wert:* bekend stond.
33 *achterdenken:* verdenking.
35 *de rechtschuldighe:* de ware schuldige.
36 *beleggen:* inwinnen.
43 *voorwenden:* als argument aanvoeren.
48 *rechts (gen.) verbejden:* de loop van het recht, het vonnis, afwachten.
50 *geleggen:* bevallen.
53 *echter:* naderhand; *gevejlt:* te koop aangeboden.
61 *gebrujkt tot:* er is van zijn diensten gebruik gemaakt als.
63 *beschejdenhejt:* oordeel.
67 *soorte...oordt:* goede stand, naar gelang van de verhoudingen hier ter plaatse.
69 *wil zeggen:* beweert.
75 geven, blijkbaar niet alleen het kohier, maar ook de bedoelde inlichting eruit.

898 *Aen den Ridder Hujghens, Heer van Zujlekom.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Mijn' hoope had haeren mondt gemaekt op het genot der eere van[2]
[3] Uwer Ed.gestr. aenspraek in 't legher: maer wert door krankhejt[3]
[4] mijns gelux te leur gestelt. De boodschap was, te verstaen, oft[4]
[5] U.Ed.gestr. ontfangen hadde mijne jongste afmaeling van den[5]
[6] aenslagh op Vlissingen, en de verlossing van des hopmans zoontjen,
[7] door Uwer Ed.gestr.Heer vaeder z.g. tot Londen. Welk deel mijner
[8] brabbelingen ik, ten daeghe van onze laeste verzaeming in den[8]
[9] Haeghe, aen U.Ed.gestr. zond, om geschouwen en beschouwt te[9]
[10] werden. Hebbende des geen afschrift, verlangt mij te weeten oft[10]
[11] het behouden zij: ende zoo Uwer Ed.gestr. geleghenhejt des lijdt,[11]
[12] ik wenschte wel 't zelve, verbetert nae haer jujst oordeel, eerst-
[13] daeghs t' mijwaerts te zien keeren, om het te moghen doen[13]
[14] dubbelen. 'T nevensgaende gedicht, overgewaejt van Alkmaer,[14]
[15] heb ik te min geschreumt voorts te vejrdighen, in toeverlaet, dat[15]
[16] het onder 't vroolijk zeghegeschal der trompetten en trommen,
[17] Uwer Ed.gestr. ooren te min quetsen zal; en te min haer gemoedt
[18] onder die meenighte van gepejnsbreekende bezigheden. Dat ik ze[18]
[19] steuren dar, wijte U.Ed.gestr. haer' ejghe heushejt, die de stouthejt[19]
[20] om er op te zondighen geeft,

[21] Mijn' Heere, aen

[22] Uwer Ed.gestr.

[23] Onderdaensten,

[24] toegedaensten dienaer

[25] P C Hóóft.

[24] Van den Hujze te Mujde,

[25] 19^{en} in Wijnmaent, 1637.

Hooft had in de legerplaats voor Breda Huygens' oordeel willen vragen over zijn weergave van de bevrijding van een gijzelaar door Huygens' vader. Hij vraagt om terugzending van de kopij. - Ingesloten is een gedicht van Tesselschade op de dood van Susanna van Baerle.

* Minuut. UBA II C 11.526. Afschr. UBL. Pap. 13.

Eindnoten:

2 *had...op:* had zich gericht, gespitst, op, zijn zinnen gezet op (vgl. *399* begin); *der...aenspraek:* van de eer, u te spreken.
3 *'t legher:* het legerkamp voor Breda (het beleg duurde van 23 juli tot de capitulatie op 6 october). In november keerde Huygens in Den Haag terug (Br. II, Inleiding XI v.); *wert...gestelt:* werd niet vervuld doordat het geluk niet met mij was (door tegenslag, pech). Hij had door omstandigheden Huygens niet te spreken gekregen. Zie diens betuiging van spijt in *899*.
4 *De...was:* Waar het om ging was (Het ging erom dat) (vgl.: 'zwijgen is de boodschap', en zie WNT *boodschap* 384); *verstaen:* vernemen, horen.
5 *jongste afmaeling:* laatste schildering (vgl. *855*).
8 *brabbelingen:* knoeiwerk; *ten...verzaeming:* in de tijd van onze laatste ontmoeting.
9 *geschouwen en beschouwt:* (proteron husteron) bekeken en gekritiseerd (*geschouwen* = gescholden = gelaakt; WNT *schelden* 378 A 1).
10 *Hebbende...afschrift:* Daar ik geen kopie ervan heb (conjuncte part. constr., pred. bij *mij*); *verlangt mij:* (onpers. constr.) verlang ik, wil ik graag.
11 *behouden:* veilig (WNT *behouden*, adj. 1521; vgl. nog: *behouden vaart*); *geleghenheit:* omstandigheden; *des lijdt:* dit toestaat ('genitiefobject').
13 *te...dubbelen:* te kunnen doen kopiëren.
14 *'T...gedicht:* het troostdicht van Tesselschade voor Huygens naar aanleiding van het overlijden van Susanna. Zoals Huygens in 1634 haar troostte toen Crombalch en haar oudste dochtertje overleden (zie *641*), zo komt Tesselschade nu met een troostdicht voor haar vriend na de vreselijke slag van 10 mei. Zij richt het tot Hooft en spreekt over Huygens in de derde persoon. Het gedicht bevat de bekende regel 'Hij stel syn leed te boeck, zoo hoeft hij 't niet t'onthouwen.'
15 *heb...bezigheden:* heb ik te minder geschroomd door te sturen, (aan u) in het vertrouwen dat het onder het vrolijke zegegeschal der trompetten en trommels uw oren en uw gemoed te minder zal kwetsen omdat die vele bezigheden u niet toestaan te denken aan uw verdriet.
18 *ze...dar:* de bezigheden durf te storen.
19 *wijte:* schrijve toe; *er op:* in vertrouwen daarop, nl. op uw heushejt.

899 (*C. Huygens aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn Heere:

[2] Ik hebbe den H[e] Wicquefort vertrouwt dat hij U.E. getuijghenisse[2]
[3] soude geven van mijn heftigh leedwesen, over het vermissen van[3]
[4] U.E. ontmoetinghe, doe Holland hier was, ende wij het legher in[4]
[5] 'tgedrangh zochten. sonder de hope van dien vrundelicken dienst,
[6] hadde'r sich mijn' eighen hand voor desen van gequeten. nu sal[6]
[7] haer werck zijn U.E. te verwittigen, hoe dat ick 'tvereischte stuck[7]
[8] sijner Historien 'sdaeghs voor mijn vertreck ujt den Haghe in seer[8]
[9] gewisse handen hebbe gelaeten. maer soo gewisse, sie ick nu met[9]
[10] verwonderingh, dat sij van geen kom-af en weten. dit tijghe ick[10]
[11] neffens desen mijnen swagher J. van Baerle aen, en geloove[11]
[12] vastelick, hij is de man. Want het gedenkt mij mistigh; als van[12]
[13] huijs gescheiden zijnde in een' verdwelmde duijselingh van[13]
[14] honderden huijs-gescheften, die mij (nu mij alleen) neffens den[14]
[15] hof-dienst in aller ijl te verrichten ende vast te stellen stonden,[15]
[16] dopo lei ch'è salita A tanta pace, e m'ha lasciato in guerra. dwael ick[16]
[17] in mijn' inbeelding voor dese reise, de man sal echter uijtgemaeckt[17]
[18] werden. U.E. gelieve des onbekommert te wesen, ende te[18]
[19] gelooven, dat ick dus veeltijds door te veel sorghs vaere,[19]
[20] berghende de kostelicke dinghen soo sekerlick, datse met[20]
[21] onsekerh[t] moet naervorschen. peccant securae nimium sollicitaeque[21]
[22] manus. Het Leger scheidt korts naer aenstaenden middernacht; soo[22]
[23] en kan 't niet aenstaen, oft ick sal U.E. rationem pretiosissimi[23]
[24] depositi geven. Boecken vol Gelucks, meer als voll wijsheids,[24]
[25] overvallen ons dagelix, opde verovering deser stadt. maer een blad[25]
[26] vanden H[e] Heinsius overweeghtse. Het gerucht belooft ons veel
[27] vanden H[e] Barlaeus ende andere. U.E. en staet niet vrij te swijghen.[27]
[28] want Breda is den Bosch waerd. Tesselschade is noijt soo hoogh[28]
[29] boven haer self gesteghen, als met eenen reghel, onder de ge-
[30] samentlicke goede, die U.E. de moeijte genomen heeft van mij te
[31] senden: Hij stell' sijn leed te boeck, soo hoeft hij 't niet t'onthouden.
[32] Alle mans ende mans hoiren hiernaermaels moeten 't haer benijden.[32]
[33] Ick sal haer, te beter tijd, mijn gevoelen van haer geleerde[33]
[34] beleefth[t] doen sien. ende aen U.E. altoos van d'onendelicke, daer-[34]
[35] mede U.E. mij verplicht onendelick te blijven,

[36] Mijn Heere,

* Origineel. UBL Pap. 2.

[37] U.E.

[38] ootmoedighste dien^{r}

[39] CHuijgens.

[38] In 'tLeger bij Breda.

[39] den 2^{en} Novemb. 1637.

Huygens verontschuldigt zich met goede redenen over het niet terugsturen van de kopij: hij zal dadelijk na thuiskomst - binnen enkele dagen - onderzoeken wie die in bewaring heeft. Over de vele gedichten enz. die op de inneming van Breda ontvangen worden; dat van Heinsius spant de kroon. - Lof voor het gedicht van Tesselschade op het overlijden van Susanna van Baerle.

Eindnoten:

2 Wicquefort, vgl. *471*; *vertrouwt:* toevertrouwd.
3 *het vermissen van U.E. ontmoetinghe:* het mislopen, missen van de ontmoeting met u.
4 *doe Holland...sochten:* toen heel Holland hier was en wij het leger (of de legerplaats) in de volte kwijt waren (Hooft was er met Jacob Baak naartoe en keerde blijkens *896* 14 oct. te Muiden terug.)
6 *hadd'...gequeten:* zou ik mij er al eerder per brief van hebben gekweten (nl. van *getuijghenisse geven* enz.).
7 *haer:* van die *eighen hand*; *'t vereischte stuck:* het gezochte stuk, het stuk waarnaar gij vraagt, nl. het verhaal van de redding van de jeugdige gijzelaar, zie *898* (Mnl. Wdb. *vereischen* 1699 vragen naar, zoeken).
8 *'sdaeghs...Haghe:* dus op 6 juli. Huygens vertrok 7 juli.
9 *gewisse:* veilige, betrouwbare.
10 *dat...weten:* dat ze van geen loslaten weten (WNT *komaf* 5173-5174: het loskomen, afraken van iets; er is geen komaf aan: er is geen eind aan; *dit...aan:* hiervan beschuldig ik naast deze (die handen) mijn zwager Jan van Baerle.
11 *en geloove:* en ik geloof (samentrekking ondanks niet-inversie).
12 *het...mistigh:* ik heb er een vage herinnering van (onpers. constr.); *als...zijnde:* daar ik van huis ben gegaan (praed. toev. bij *mij*).
13 *in...duijselingh:* in een krankzinnige warreling; Mnl. Wdb. *verdwelmt* 1690: als van zijn verstand beroofd, verbijsterd; WNT *duizeling* 3636: warreling.
14 *huijs-gescheften:* huiselijke zaken (*gescheft* niet in WNT: germ.). Zie bij *899* r. 13 een korte aanduiding van deze beslommeringen; (*nu...alleen*): sobere aanduiding van zijn verlatenheid; men vindt bijna geen andere, vgl. *Daghwerck* ed. Zwaan blz. 28 v.).
15 *vast te stellen:* te regelen.
16 *dopo...guerra:* na haar (na het overlijden van haar) die opgestegen is tot een zo grote vrede, en mij in strijd heeft achtergelaten (Petrarca, *Rime e Trionfi*, ed. F. Neri, UTET, Turijn 1966, Canzone CCLVIII, 60-61); hetzelfde citaat in de brief van Huygens aan Rubens van 2 juli 1639 (Br. II nr. 2149, vgl. *Daghwerck* ed. Zwaan blz. 29); *dwael...reise:* vergis ik mij ditmaal in mijn voorstelling (gedachte).
17 *de...werden:* wie de schuldige is zal vastgesteld worden, uitgemaakt worden (Mnl. Wdb. *enen utemaken* 983; in rechte: uitmaken of waar maken, wie de schuldige is).
18 *des:* daarover.
19 *dat...vaere:* dat het vaak op die manier met mij gaat door teveel zorg.
20 *berghende:* doordat ik...opberg; *kostelicke:* kostbare; *sekerlick:* veilig, secuur; *datse:* Mem. 6.
21 *met onsekerheit:* zonder zeker te zijn omtrent hun plaats; *naervorschen:* zoeken, ernaar speuren; *peccant etc.:* 'fout gaat zorgloze, fout gaat ook overbekommerde hand' Martialis 14, 111, 1-2.
22 *scheidt:* vertrekt, breekt op; *soo...oft:* dus kan het niet lang achterwege blijven of (WNT *aanstaan* I Suppl. 151: ongedaan blijven, achterwege blijven).
23 *rationem...depositi geven:* rekenschap van de in bewaring gegeven kostbaarheid geven.

24 *Boecken...wijsheids:* Boeken meer vol gelukwensen dan vol wijsheid (Huygens spot hier met de vele jubelende gedichten die binnenkwamen op de verovering van Breda. Men werd ermee overstroomd).

25 *op...stadt:* (bijv. bep. bij *Boecken* enz.); *een...Heinsius:* Heinsius had een uitvoerig gedicht op de verovering van Breda aan Huygens gezonden, zie Huygens' brief aan hem van 29 oct., Br. II, nr 175; in de samenvatting van Worp: 'gij hadt mij vele kleinere verzen en ook een uitvoerig gedicht toegezonden (nl. het aan Huygens opgedragen, bij Elzevier te Leiden uitgegeven *Breda expugnata*. Accedunt epigrammata aliquot eodem auctore.), dat onder het grote aantal gedichten op hetzelfde onderwerp bijzonder uitmunt'.

27 *U.E....swijghen:* Gij moogt niet zwijgen.

28 *Breda...waerd:* (Op de verovering van Den Bosch had Hooft zijn prachtige *Hollandsche groet* geschreven); *Tesselschade:* zie over haar gedicht *898*, r. 14-15. Huygens' waardering blijkt niet alleen hier, maar ook nog ruim 40 jaar later in zijn *Tesselschades wijs onderwijs* van 7 april 1681, waarin dezelfde bewonderde versregel in iets andere versie voorkomt: *Heer, stelt uw leed te boeck, soo hoeft ghij 't niet t'onthouwen* (W. VIII, 258).

32 *alle mans hoiren enz.:* mannelijke nakomelingen (WNT *hoir = oir*, 103, zonder mv., als allesomvattend collectief... erfgenaam, nakroost. Het mv. *oiren* bij Bilderdijk wordt afgekeurd. Maar we vinden het hier bij Huygens in de bet.: nakomelingen, nakroost; *mans hoiren* = nakroost van de man, waarmee in de context toch wel mannelijk nakroost bedoeld moet zijn: alle mannen en hun (mannelijke) nakomelingen hier na moeten een vrouw deze regel benijden.)

33 *mijn...beleeftheit:* mijn mening (wat ik denk) over haar knappe vriendelijkheid (*gevoelen* tendeert hier m.i. naar waardering).

34 *ende...Huygens:* en ik zal u altoos doen zien (tonen) mijn gevoelen van (mijn waardering voor) de nooit eindigende goedheid waardoor gij mij verplicht altijd te blijven enz.

900 *Aen Neeve Balthazar Bolgaro, t' Antwerpen.*

*

[1] Monsieur mon Cousin,

[2] Ik bekenne bij den mijnen van 12 deser, het ujtstellen der[2]
[3] Brusselsche rejze goedt gevonden te hebben; gelijk nu merke dat de
[4] Heer Merstraeten ook doet, houdende raedzaem eerst het gevoelen[4]
[5] der Doctoren van Loven te verstaen. Zijner E. inzight is 't mijne[5]
[6] geweest: mijn gewightighste zeker, U.E. onder noodlijke
[7] bezighejt, in haare swakke gestaltenis, bij winterweder met geene[7]
[8] moejte, 't en waer zij hooghnoodigh scheen, te belasten. Op
[9] verschooning van kosten, doch verre minst, heb ik ook gedacht:[9]
[10] ende in allen gevalle, niet te faelen, dan tot enkel achterdeel mijner[10]
[11] ejghe zaeken. Ben ik dier niet wijs: ik bidde U.E. vruntlijk liever[11]
[12] meêdooghen daer over, dan mij zulx quaelijk af te neemen. In deze[12]
[13] hoope, mitsgaeders dat U.E. zonder verkoelen van haere ouwde
[14] geneghenheit zich gewaerdighen zal, als zij 't oorbaer acht, de rejze
[15] t' aenvejrden, blijv' ik het oordeel der doctoren verwachten, ende,[15]
[16] nevens hartlijke groete en eerbiedenis, ook aen Joffr[e] onze
[17] welwaerde nichte, samt alle de haeren,

[18] Monsieur mon Cousin,

[19] Uwer E.

[20] Verplichte, dienstw[ste] Neef

[21] P C Hóóft

[20] ujt Amsterdam.

[21] 23 Novemb. 1637.

Vervolg op niet bewaarde brieven.

Eindnoten:

2 *der Brusselsche rejze*, nl. van Bolgaro.
4 *houdende raedzaem:* daar hij voor raadzaam houdt.
5 *Doctoren van Loven:* de raad van bepaalde Leuvense rechtsgeleerden werd blijkbaar ingewonnen; *Zijner E....belasten:* Ik ben het met hem eens, nog zwaarder laat ik de overweging gelden, dat

* Minuut. UBA II C 11.919.

ik u niet terwijl u het druk hebt en zwak van gezondheid bent, bij winterweer met moeite wil belasten, tenzij die hoognodig leek.

7 *gestaltenis:* toestand.

9 *verschooning:* ontzien; *verre minst:* verreweg het minst.

10 *ende in allen gevalle...zaeken:* en dat een mislukking uitsluitend voor mijn eigen zaken nadelig zou zijn; *niet:* niets; *achterdeel:* nadeel.

11 *Ben...wijs:* als ik daar geen juist inzicht in heb.

12 *meêdooghen:* infinitief (veroud.), nog geen subst.: Ik bid u vriendelijk om liever medelijden daarmee te hebben, dan het mij kwalijk te nemen.

15 *verwachten:* afwachten.

901 *(N. v. Reigersbergh aan P.C. Hooft.)*

*

[1] Mijn Heer

[1] Niet wel connende u Ed brieff op het principale point beantwoor-
[2] den heb ick in twijfel gestaen oft ick u Ed behoorde te schrijven,[2]
[3] doch vresende dat mijn stilswijgen meer versuijm ende[3]
[4] nalatijcheijt als de rechte oorsaecke toe soude werden geschreven
[5] hebbe ick tot mijne ontlastijnge ende U Ed. verseeckerijnge dat ick
[6] noijt nalatijch sal zijn om te voldoen U Ed begeerten soo verde[6]
[7] de selve in mijne macht sijn, beter geacht daer van u Ed kennisse te[7]
[8] geven: niet twijfelende ofte u Ed die weet hoe nauw het gemoet
[9] van een eerlijck man door den regel van sijn beroup wert bepaelt
[10] mij garen ontschuldijgen sal indien ick daer door werde belett te[10]
[11] voldoen daer toe ick door de wetten van onse mutuele vrienschap
[12] verplicht soude mogen schijnen. Ick sal voorts niet naer laten te
[13] toonen dat ick u Ed vrienschap hooch achte ende niet versuijmen
[14] van het gene in mijn vermogen is om te mogen werden
[15] gereeckent onder het getal dergener die haer vereert houden met te
[16] mogen voeren den naem van te wesen

[17] Uwe Ed

[18] dienstwillijgen dienaer

[19] ende vrient

[20] N v Reigersberch.

[20] desen 13 Decemb 1637

Van Reigersbergh verontschuldigt zich, ambtshalve niet op een vraag of verzoek van Hooft te kunnen ingaan.

Eindnoten:

2 *behoorde:* behoefde.
3 *versuijm ende nalatijcheijt* (dat.), *de r. oorsaecke* (dat.).
6 *verde:* verre.
7 *daer van:* van het principale point in een niet bekende brief van Hooft.
10 *indien...schrijven:* als ik daardoor belet word te doen wat ik door de wetten van onze wederzijdse vriendschap zou kunnen schijnen te moeten doen.

* Origineel. UBA. II C 9.434^{v} = versopag. 36.

*902 *Aen mijn Heer De Heere Hooft Drossaert van Muyden &c. met vrindt die Godt bewaert*

*

[1] Mijn Heer ----

[2] ghelieve dees ingeleijde aen de Proff[...]er Bareleus te
[3] behandighen om voort aen Constantijntje voor glabeck in Constel[3]
[4] goudt door braeve meester handt gestelt en ghesonden te[4]
[5] moeghen werden, als het geleesen is met ooghen van mijn Hooft.
[6] laet Joffrouw Hooft dit niet vreempt vinden dat ick mijn Hooft en
[7] ooghen segh sij en is Ue daerom niet quijt. alsoo daer wel veel mijn[7]
[8] segghe, daer het maer een gebeurt die het besidt, Het eerste mijnen[8]
[9] is nochtans van groote waerde Doch de grooter vuuricheijt van
[10] haer goetgunstighe straelen t mijwaerts, sal het eerste mijn-recht[10]
[11] doot doen schijnen en verbinden mij te blijven Ue beijder vrindinne

[12] Tesselscha Roemers

[13] laet Vondelen het leesen soo 't Ue goedt dunckt want ick heb het
[14] hem belooft dat ick het Ue open senden souw soo ick het geluck
[15] heb van den Heemel te verwerven ick wenste daer de l'ame wel bij[15]
[16] te hebben want het boeckjen is verloeren.

Tesselschade stuurt iets, waarschijnlijk een gedicht, dat na door Hooft gezien te zijn, doorgestuurd moet worden aan Barlaeus en Huygens, en ook aan Vondel getoond.

Eindnoten:

3 *glabeck:* pseudodiamant uit het Brabantse Glabbeek, vgl. *420, 422*; *Constel goudt:* namaakgoud (WNT *kunst* 563 Afl. *kunstelijk:* met kunst vervaardigd).
4 *braeve:* knappe; *meester handt:* Hooft's hand (de zin is een anacolouth).
7 *alsoo...gebeurt:* daar er wel velen ‘mijn’ zeggen, terwijl het toch maar een te beurt valt, zie r. 10.
8 *mijnen:* ‘mijn’ zeggen of roepen bij een veiling.
10 *haer:* Leonora's; *het eerste:* Tesselschade kende Hooft veel langer dan Leonora.
15 *de l'ame* is Barlaeus' rede van 1635 voor het Athenaeum *De animae humanae admirandis*. T. wil deze hebben bij hetgeen zij ook hoopt te verwerven: Barlaeus' rede *De coeli admirandis* (1636): ‘den Heemel’.
N.B. Deze brief is door Van Vloten, Sterck en Worp gekoppeld aan het vrome, katholiserende gedicht ‘Chi per haver salute’; met Leendertz Jr. moet deze combinatie echter verworpen worpen,

* Origineel. KA CLXXIa[c] 5.

zowel om de algemene atmosfeer als om bepaalde details. Sterck's combinatie van het gedicht met Vondel's *Peter en Pauwels* (1641) wordt door de losmaking van de brief veel waarschijnlijker. Het gedicht wordt, met motivering, opgenomen onder de Bijlagen van deel III.

Bijlagen

Bijlagen

619	Vertaling uit Xenophon's *Memorabilia* (‘Socrates, van de Godtheit, tegens Aristodemus’).
636	Italiaans gedicht van dr. J. Pauw te Alkmaar, aan Tesselschade gericht na de dood van haar man en kind op 28 mei 1634. Afschrift van Tesselschade voor Hooft.
674	Hooft's adres te Brussel, van C. van der Wijen.
681	Ander begin van Hooft's brief aan Huygens, over de abt Scaglia.
698	Memorandum voor D. Tuldenus, aan Vossius.
730	*Hendecasyllabi de Perdicibus*, van C. Barlaeus aan Hooft.
739	‘Mittis aves?’, van C. Barlaeus aan Hooft.
775	‘Ghelijck als onder 't juck’ - sonnet van Tesselschade bij het herdenken van haar mans dood, 1 mei 1636.
810	*Ad Lesbiam larva tectam ne sole aduratur*, vertaling door Huygens van Hooft's versje *Op een gemaskerde Joffrouw* (*803*).

Bijlage 619. *Socrates, van de Godtheit, tegens Aristodemus, bij Xenophon in 't eerste boek der gedenkwaerde dingen.*

*

[1] Voor eerst zal ik verhaelen, 't geen ik hem eens heb hooren
[2] redeneren van Godt, tegens Aristodemus gebijnaemt de Kleene.
[3] Want hebbende verstaen, dat deze, nocht offer aen de goden, nocht
[4] gebeden deed, nocht zich met wichelaerije beholp, jae den spot[4]
[5] dreef met alle die zulx pleeghden: zegt mij, zeid hij, Aristodemus,
[6] zijn 'er eenighe menschen, over de welke ghij, van hunner wijsheit
[7] weghe, u verwondert hebt? Als hij dat toestondt; zegt ons, zejde
[8] Socrates, hunne naemen. Zeker, antwoorde die, in 't dichten van
[9] heldenlof, heb ik mij ten hooghsten over Homerus verwondert; in
[10] Dithijrambische veirsen, over Melanippides; in treurspel, over
[11] Sophocles; In beeldthouwerij, over Polijcletus; in schilderij, over
[12] Zeuxis. Wie, zejde Socrates, dunken u meer verwonderinx waer-
[13] digh, de geenen die beelden zonder vernuft en beweeghenis maken,
[14] oft de geenen, die dieren met vernuft en kraftelheit scheppen. Veel
[15] meer verwonder ik mij over de stichters der dieren, indien die niet
[16] bij geval, maer met zekeren raedt gemaekt zijn. Welke werken
[17] acht ghij bij geval, oft door raedt gewrocht te wezen: de geene, die
[18] men niet gissen kan, ujt wat oorzaek zij gemaekt zijn, oft de geene
[19] die men klaerlijk bemerkt tot eenigh nut verordent te zijn? Zeker
[20] ujt raedt moeten hunnen oorspronk hebben, de geene, die om nuts
[21] wille gemaekt worden. En dunkt u dan niet, dat de geen, die de
[22] menschen in 't begin geschaepen heeft, hun om der nuttigheit wille
[23] bijgevoeght heeft, 't middel om door de zinnen ijder ding te
[24] begrijpen: te weten de ooghen om te zien 't geen dat zienlijk is; de
[25] ooren om te hooren 't geen gehoort kan worden? Zeker, de reuken
[26] wat zouden zij ons te pas komen, waeren ons geen neusgaeten
[27] verleent geweest? Wat hadden wij kunnen vernemen van zoet, van
[28] zujr, ende van alle die aengenaemheden, die men door den mondt
[29] geniet, zoo de tonge aen ons niet geschaepen waer, die de proefster
[30] van al ditte is. Daerenboven, dunkt u ook niet, dat dit voor een
[31] werk der voorzienigheit te houden zij, dat zij 't gezicht, dewijl het
[32] teder is, met de ooghschelen als deuren, gevest heeft, die opgaen
[33] als 't van doen is te zien; ende slujten als hun vaek bekrujpt? Jae
[34] tegens de schaedelijkheit van den windt, zoo heeft de natujre daer
[35] [+] de *braeuwen*, als zeeven, bijgevoeght, ende de zelve gedekt met de
[36] wenkbraeuwen, die boven de ooghen zijn, als luifen: op dat zelfs [+]cilia

* Origineel. UBA II C 14 blz. 685-690. Op blz. 692 schreef Hooft: Socrates, vande Godthejt, teghens Aristodemus.

het sweet van 't hooft afvloeijende hen niet quetsen soude. Dat ook
het gehoor alle stemmen ontfangt, en nochtans nemmermeer
vervult wort: dat de voorste tanden aen alle dieren gegeven zijn,
+ als om te hakken, de *kiezen* daerentegen om te kleinzen, 't geen zij
van de voorste ontfangen hebben; dat zij den mondt, door den +maeltanden
welken ten dieren ingaet al 't geen daer zij lust toe hebben, dicht bij
de ooghen en neusgaeten geplaetst heeft: ende, dewijl 't geen hun
afgaet onaengenaem is, dat zij de geuten van 't zelve, afgekeert
heeft, op dat het op t veerste van de zinnen wierde ujtgedreven.
Twijfelt ghij dan, oft deze dingen zoo voorzichtelijk aengestelt, bij
geval gewrocht zijn oft met voordachten raedt? Geenszins zeker,
zeid hij, maer als ik dit alzoo betracht, zoo dunkt mij, dat 'er de
konstigheit van eenighen wijzen werkmeester, ende zeer geneghen
tot de dieren, aen te speuren is. Voorts dat zij hun ingëent heeft de
begeerte om vruchten te teelen, ende aen de wijven de begeerte om
die op te voeden, aen d'opgevoede een overgroote geneghenheit,
om te leeven, en een' overgroote vreeze voor den doodt: dit,
voorwaer schijnt overeen te komen, met de konstwerken van den
geene, die met zekeren raedt verordent heeft, dat 'er dieren zouden
zijn. Maer ghij, waent ghij niet, dat ghij zelf eenighe voorzichtig-
heit hebt? Vraeght mij, ende ik zal antwoorden. Meent ghij, dat
nerghens anders eenighe voorzichtigheit is? Voorneemelijk naer-
dien ghij weet, dat ghij in 't lichaem een kleen deel der aerde hebt,
daer dezelve groot is: dat ghij weinigh vochtigheits hebt, daer de
vochtigheit veel is: desgelijx van d'andre bezondre dingen, die
groot zijn, nae dat ghij daer een kleen deel af ontfangen hadt, zoo
+ is ten laetsten uw lichaem t'zaemen *gevlijdt*. 'T vernuft nu, dat
nerghens alleen is, waent ghij daer, op eenighe maniere, geluklijk +compactum
aen geraekt te zijn? Ende meent ghij, deze treflijke zaken, die zonder
eindt van getal zijn, door eenighe dwaesheit, tot deze orde gebracht
te wezen? Jae voorwaer, zeide Aristodemus. Want ik en zie de
stichters niet, gelijk ik de werkmeesters zie van de dingen, die hier
gemaekt worden. Maer ghij ziet ook uwen eighen geest niet,
dewelke meester in 't lichaem is. Ende derhalven, indien ghij 't zoo
wilt, ghij mooght zeggen, dat ghij niets ujt uw oordeel en doet,
maer alles bij geval. Toen Aristodemus: ik, mijne Socrates, zeid'
hij, en versmaede de godtheit niet; maer houde de zelve voor te
heerlijk, om mijns diensts te behoeven. Immers, zejde Socrates, hoe
zij heerlijker is, ende zich nochtans verwaerdight zorghe voor u te
draeghen, zoo veel te meer wil zij van u geëert zijn. Dan, zejde
Aristodemus, ik wil dat ghij weet, dat ik de goden niet verzujmen
zoude, zoo ik meende, dat zij de menschelijke zaken gaede sloeghen.

[79] Acht ghij dan niet, dat zij onze zaeken gaede slaen, daer zij, voor
[80] eerst, gewilt hebben, dat onder d'andre dieren, de mensch alleen
[81] rechtop gestrekt zoude zijn (ende de recht opgestrekte forme heeft
[82] dit, dat het gezicht daer af verder gaet, ende dat de zaeken om
[83] hooghe beter gezien worden, ende dat wij min beschaedight
[84] worden) ende daer bij ook 't gezicht, het gehoor, den mondt
[85] gevoeght hebben. Daernae, aen de reste, die lanx der aerde krujpt,
[86] hebben zij voeten gegeven, die hun alleenlijk dienen, om voort te
[87] gaen: maer den mensche hebben zij ook handen bijgevoeght, die
[88] veele dingen ujtrichten, waer door wij zaeligher, dan d'andre zijn.
[89] De tonge nu, (daer alle dieren der eene hebben) die hebben zij, in
[90] den mensche alleen, zoodaenigh geschaepen, dat zij door 't trekken
[91] [+] van den mondt, nu dus, dan zoo, de stemme schijnt *te vormen*, ende
[92] alles betekent, wat ons onderling lust te betekenen. Dat zij nu de [+]articulet
[93] wellusten van 't vermengen, aen d'andre dieren zulx gegunt
[94] hebben, dat zij hen aen zekeren tijdt van 't jaer gebonden hebben,
[95] daer zij ons, tot den ouderdom toe, dezelve gestaedelijk bijzetten,
[96] wat een ding is 't? Nochtans en is het Gode niet genoegh geweest,
[97] zorgh voor ons lichaem te draeghen: maer, 't welk 't meest is, hij
[98] heeft ook den allerujtneemensten geest, aen de natujre der
[99] menschen gegeven. Want, wat geest van eenigh ander dier heeft
[100] eerst begrepen, van de goden, dat zij het zijn, die deze overtreflijke,[100]
[101] en verre allerschoonste dingen gebouwt hebben? Wat ander
[102] geslacht ook, behalven de menschen is 'er, dat de goden eert? Wat
[103] ander geest overtreft den menschelijken, in 't verhoeden van den
[104] honger, de dorst, de koude, de hitte: oft in 't genezen der ziekten,
[105] oft in 't oeffenen des lichaems, oft in eenighe treflijker geleertheit
[106] te bekomen, oft in 't onthouden, met de gedachten, van 't geen hij
[107] gehoort, oft gezien, oft geleert heeft? Want en is het u niet klaer en
[108] kenlijk, dat de menschen, onder d'andre dieren, als zekere goden
[109] leven, gaende, van natujre zelf, zoo met lichaem, als met geest,
[110] d'andre teboven. Want, zoo hij 't lijf van eenen os had, 't vernuft
[111] daerentegen, van eenen mensche, hij en zoude niet hebben kunnen
[112] doen wat hij gewilt had: de geene ook, die wel handen hebben,
[113] maer geen vernuft, overtreffen d'andre niet. Ende ghij, die van
[114] bejds het alderdierbaerste bekoomen hebt, acht ghij dat de goden
[115] geen' zorghe voor u draeghen? Maer wat zullen zij moeten doen,
[116] op dat ghij denkt dat zij acht op u neemen? Als zij zeinden, zejde
[117] Aristodemus, gelijk ghij zegt dat zij zeinden, raedslujden, tot de
[118] dingen die men te doen oft te laeten heeft. Maer als zij aen
[119] d'Atheniensen, zejde Socrates daer op, hunnen raedt bij wichelarije[119]
[120] verzoekende, antwoorden, meent ghij niet dat alsdan ook aen u

[121] geantwoort wort? Meent ghij dat niet, dat zij aen d'andre Grieken,
[122] aen 't gansch menschlijk geslacht wondertekenen toezeinden, waer
[123] door zij ijets te kennen geven? Waent ghij dat de goden, den
[124] menschen het gevoelen ingeprent zouden hebben, dat zij loonen en
[125] straffen kunnen, 't en waer zij 't in der daedt konden? Ende waent
[126] ghij, dat de menschen, eeuwelijk bedroghen blijvende, hier af niet
[127] gewaer zouden geworden zijn? En ziet ghij niet, dat de geene, die,
[128] onder de menschelijke zaeken ujtmunten in outheit en wijsheit, te
[129] weeten steden ende volken, den godsdienst zeer toegedaen zijn;
[130] ende dat de voorzichtighste ouderdoomen der menschen, zich de
[131] godlijke zaeken meest ter harte trekken? Leert, zeid' hij, o goede
[132] man, dat ook uw vernuft, terwijl 't in 't lichaem is, het lichaem, nae
[133] zijn goeddunken, regeert. Waerover te achten staet, dat ook die
[134] wijsheit, de welke in dit heelal is, alles der voeghe regeert, gelijk
[135] haer aengenaem is: niet, dat uw oogh veele stadiën verre reiken kan,
[136] ende dat gods oogh niet alles teffens aenschouwen kan: nochte, dat
[137] uw geest zoo wel de dingen, die hier, als die in AEgypten en Sicilien
[138] gebeuren, overdenken kan; ende dat gods wijsheit niet alles teffens
[139] met haere zorghe kan omhelzen. Voorwaer, gelijk ghij verneemt,
[140] eerende de menschen, wie u wederom willen eeren; ende als ghij
[141] hen beweldaedight, wie u wederom beweldaedighen willen; als
[142] ghij bij andren te raede gaet, verneemt, wie voorzightigh zijn: op
[143] de zelve wijze, hebt ghij ook, met het eeren der goden te verzoeken,
[144] oft zij u eenighen raedt willen geeven, noopende de dingen, die
[145] duister zijn voorde menschen. Ende zult ghij alsdan verstaen, de
[146] Godtheit zoo groot en treflijx te wezen, dat zij teffens alles ziet,
[147] ende alles hoort, ende overal tegenwoordigh is, ende voor alles
[148] zorghe draeght. - Als Socrates dit zejde, zoo docht mij niet alleen
[149] [+] ende zijnen *medeomgangeren*, dat hij maakte, dat zij, waer hen de[149]
[150] menschen aenschouwden, zich van ongodlijkheit, onrechtvaerdig- [+]familiaribus
[151] heit, schandelijkheit, onthouden moesten, maer ook, waer dat zij
[152] zich in eenzaemheit bevonden: gemerkt zij te achten hadden, dat
[153] nemmermeer ijets van hun doen den goden verborghen kon zijn.

De vertaling is uit Xenophon, *Memorabilia I* 4, 2-19.

Eindnoten:

4 I 4, 2 vertaalt H.: *nocht gebeden deed*; de Griekse woorden ουτ' ευχομενον blijven in meer dan één editie weg.

100 I 4, 13 *dat zij het zijn, die* ... Beter vertaalt men οτι εισιν met: dat zij existeren.

119 I 4, 15 *d' Atheniensen*: schijnt op een Latijnse vertaling als tussenbron te wijzen, evenals, misschien, de Latijnse woorden in margine.

149 I 4, 19 *ende zijnen mede omgangeren* heeft in het Griekse zinsverband een andere plaats.

Bijlage 636. [Italiaans gedicht van dr. J. Pauw te Allemaar, aan Tesselschade gericht na de doedvan haar man en kind op 28 mei 1634.]

Pensando aij savi figlia si gravi e tanti
geme in un mormorio flebile e fioco
si distempra in sospir, si stilla in piante
e giace in ghiaccio, e si disfoga in foco
e poi l'Altire Cor non maij tremante
ne trova al gran martier requie, ne loco
e si forte el'affanno, e si possente
Chi le Corde del Cor Spezzar si sente.
Questo e l'adviso
del sagace D. Pavoni

VERTALING

Denkend aan de geleerden, dochter, zo diepzinnig en talrijk
klaagt in een droevig en zacht geruis
ontlaadt zich in zuchten, druppelt in tranen
en ligt in ijs, en uit zich in vuur
en daarna vindt het trotse hart dat nooit beeft
in het grote lijden geen rust, noch plaats
En zo sterk en machtig is de droefheid
Voor wie voelt dat de banden van het hart bij hem breken.

Dat is de raad van de wijze Dr Pauw.

Bijlage 674 *Mijn Heere mijn Heere Pieter Cornelissen Hooft ten Huijse vanden Deurwerder Guiliam vanden Hove inde barchst*[te] *teghenover de Croon tot Brusselen*.

*
port dobbel tebestellen woensdach savonts

Tijdens het verblijf te Brussel liep de post in beide richtingen via Carel van der Wijen. Vandaar dat de brieven aan Baak geen nader adres hebben dan *t' Amsterdam* en dat Tesselschade haar brief aan v.d.W. stuurt.

* Origineel. UBA II C 11.892. Adres, geschreven door Carel van der Wijen, aan ommezijde beschreven met de minuut van de brief aan C. Huygens van 1 december 1634 uit Brussel. Vrijwel gelijk aan het door Stoett (LSt. I 389) vermelde waar de Ode van Sarbievius op staat.

Bijlage 681 *Aenden Ridder Constantin Hujghens &c.*

*

[1] Om niet al te vergetel te schijnen der vrundschappe mij bewezen
[2] vanden H. Abt Scaglia, ten aenmerke van t voorschrijven van den
[3] prinsse mijnen Heere, dunkt mij, onder verbeteringe, dat ik nu
[4] langer niet gevoeglijken zal kunnen ledigh staen van hem te
[5] verstendighen, 't gehoor, dat Zijne Vorstl. Doorl. gelieft heeft mij
[6] te verleenen Hebbe derhalven ontworpen 't geen hier nevens gaet,
[7] ten einde U.Ed. gestr., bij goede geleghenheit, gelieve t' onder-
[8] staen,

(Niet voortgezet.
Doorgehaald.
Tusschen brieven van 29 Jan. 1635 en 19 Febr. 1635)

* Minuut. UBA II C 11.386.

Bijlage 698 *Heughenis voor mijn' Here Vossius, om te schrijven aen D. Tuldenus*.

*

[1] Helionora Hellemans, zijnde in weduwlijken staet, om bequaem te[1]
[2] zijn tot erffenis van zeker Majoraet in Brabandt, alstoen genoten[2]
[3] bij wijlen Don Francisco Hellemans haeren neeve, heeft verworven[3]
[4] van de Serenissime Infante Hooghl. ged. neutralitejt, ende dien-
[5] volghends haere woonplaets genomen ende sedert gehouden tot[5]
[6] Zevenberghen. Nu is de voor*s* D. Francisco in den voorleden jaere
[7] 1634 overleden, ende schijnt men in geschil te trekken oft zij de
[8] weldaedt der voor*s* Neutralitejt moght hebben verbeurt door haer[8]
[9] huwlijk aengegaen met P C Hóóft Castelain van Mujden ende
[10] Baljuw van Goejlandt, als zijnde in eedt der Staeten van Hollandt:[10]
[11] niettegenstaende zij bij haere huwlijksche voorwaerden ujtdruklijk
[12] bedongen heeft te blijven bujten de maght haers mans in 't stuk
[13] der woonplaetse, ende dat zij de zelve zoude moghen blijven
[14] houden tot Zevenberghen voor*s*. Ende heeft zij derhalven over
[15] doen leveren req[e] aen den Prinsse Cardinael Infant, ten einde zijner[15]
[16] Serenissime Hoogheit geliefde haer de gemelde neutralitejt te
[17] bevestighen. Ende alzoo op 't zelve verzocht wort het advis van den
[18] Heere President Rosa, wort de Heer D. Tuldenus dienstlijk ver-[18]
[19] zocht, zoo zijn' Ed. eenighe gunst heeft bij den voor*s* Heere
[20] President, de zelve te werke te stellen, ten ejnde zijner Ed. gelieve
[21] de goede handt aen te houden, dat zij een genaedigh afschejdt op
[22] haer verzoek bekoomen moghe: desgelijx, dat den Heere[22]
[23] Tuldenus, met wien van haeren 't weghe geraedtpleeght is over
[24] zeker proces tegens haer aengevangen van haeren broeder Carel
[25] Hellemans, gelieve de vordering van haer goedt recht aen te[25]
[26] bevelen den Heere Raedsheere Tuldenus zijnen broeder ende
[27] andren Heeren, bij de welke de Heer Professor Tuldenus ijetwes
[28] vermagh. Al 't welke de voor*s* suppliante ende alle de haeren met
[29] eeuwighe dankbaerheit en behoorlijke erkentenis overbodigh zijn[29]
[30] te verschuldighen.

[31] 1 Maj. 1635.

Blijkbaar had Hooft Vossius om een ‘voorschrijven’ verzocht - in een verloren gegane brief of mondeling; er is geen aanwijsbaar verband met *698* - aan prof. dr. Theodorus of Diodorus Tuldenus, hoogleraar in het Romeins civiel

* Minuut. UBA II C 11.391.

recht te Leuven. Daartoe dient deze memorie. Tuldenus zou terwille van Leonora's neutraliteit Pieter Roose, chef-president van de Geheime Raad, moeten benaderen en ten tweede haar belangen aanbevelen bij zijn broer Jan, ook jurist en vicekanselier van de Raad van Brabant. Voor dit college diende het proces dat Carel Arnoutsz. tegen haar begonnen was.

Eindnoten:

1 Dr. Theodorus Tuldenus, † 1645, hoogleraar Leuven en aan het eind van zijn leven korte tijd lid van de Grote Raad te Mechelen.
2 *bequaem:* (gerechtelijk) in staat.
3 *alstoen:* versterking van *toen*.
5 *Infante:* Isabella; *dienvolghends:* derhalve (WNT dienvolgens 2559).
8 *in geschil trekken:* tot een punt van geschil maken.
10 *als zijnde:* daar die is.
15 *Cardinael Infant:* landvoogd na het overlijden van Isabella.
18 *Rosa:* Pieter Roose, vgl. *701*.
22 *afschejdt:* WNT I en Suppl. geven geen passende verklaring. Waarschijnlijk is het een vertaling van fr. *congé*, dat in de 17e eeuw *permission, autorisation* betekende.
25 *vordering:* behartiging.
29 *verschuldigen:* vergelden (Oudemans VII 477).

Bijlage 730 Ad Satrapam Muydensem *HENDECASYLLIBI* de Perdicibus.

*

Vatum maxime, lima Belgicismi,
Orchestrae decus et pater cothurni;
Cuius grandia verba, grande carmen
Seris Melpomene sacravit annis;
Cuius dulcia verba, dulce carmen,
Et tot blanditias, facetiasque,
Et tot candidulas tenellulasque,
Pulchrae Phyllidis aemulationes,
Suis ipsa Venus dicavit aris;
Candidissime scriptor acris aevi,
Et quondam Patriae tumultuantis,
Nec minus tamen, arbitris remotis
Suavissime basiator HELMANS.
Cur perdicibus obruis poëtam?
Et rursum stomacho severiori
Offas ingeris elegantiores?
Quales Rex edat aut Deûm minister,
Aut pincerna Ducum vel Imperator.
Cur mensae violas meae decorum?
Cur gulae illecebras superbienti
Vates obijcis? imperasque denti
Praedam dilaniare fastuosam?
Dudum paupere viximus salino,
Et victu tenui, nec erudito,
Lactuca gracili, trucique porro,
Aut faba rudiore lentibusque
Facit prandiolum mihi minutal,
Pulmentum petasoque iusculumque,
Ovi sorbilis optimum liquamen
Vel cervix bovis impigrè saliti,
Vel buccella recocta brassicarum.
Nunc sordent vetera, et procax palatum
Spernit fercula pristini saporis.
Tot perdicibus efferata mensa est,
Et carâ famet esuritione
Venter prodigus ardeas, palumbes,
Pavos somniat atque Phasianos.

HENDECASYLLABI

* UBL. Cun. 2.

Sic peccare facis *tuam* poëtam,
Et leges malè subruis culinae
HOOFDI splendide. Si tamen iocantem
Barlaeum sinis eloqui, quod optat,
Fac peccem semel, hoc modo, quotannis.
Tuus C.B.

VERTALING

Aan den Drost van Muyden Hendecasylben over Patrijzen.

Grootste zanger en vijl voor zuiver Hollands,
Sier van schouwtoneel, vader van den treurbroos,
Wiens gedragen geluid, gedragen koorlied
Treurspelmuze bestemd' aan late jaren;
Wiens zoetvooizig geluid, zoetvooizig lierlied,
Zoveel kozend bekoren, geestig schertsen,
Zoveel zilveroprechte, tederzachte
Wervingsliederen om de schone Phyllis
Aan heur eigen altaren Venus wijdde;
Zilverhelder auteur van fel getijd' en
Eenmaal hevig geschud landouw der vaadren,
Toch niet minder ook (ooggetuigen verre!)
Allerminlijkste kusser HELLEMANTIS.
Wat bedelft ge den dichter met patrijzen
En komt weer aan een maag, die 't streng gewend is,
Kluifjes bieden, die al t' exquis van smaak zijn,
Als een vorst zich mee spijst of godenpriester,
's Hertogs schenker of ook een hoogst gebieder?
Wat schoffeert ge mijn eerbaar nette tafel?
Wat breidt lokkend genot 't kieskeurig keelgat
Gij, rhapsode, toch uit? Gelast mijn kaken,
Jachtbuit fijn te vermalen van verwenden?
Lang toch leefd' ik tevreên met armlijk zoutvat,
Onaanzienlijke spijs, niet uitgedokterd,
Kropsla, schralige kost, de zware snij-prei,
Tuinboon, rauwig en wel, ook moes van linzen.
't Noenmaal vormden voor mij gehakte blokjes,
Lap goed vlees of een schink, gebonden soepje,
Slorpbar' eierenstruif, dat puike vloeisel,

tuum

Of wel hersens van 't rund, bekwaam gezouten,
Of een mondjevol opgekookte spitskool.
Nu staat tegen dat oude; 't driest verhemelt
Minacht gangen, die eens mij smaaklijk dochten.
Al dat veldhoen: mijn tafel kent geen tucht meer;
En, hoe duur, nu kan hongren watertandend
't Spilziek buikje naar reigerbout, naar houtduif,
Droomt van pauwevlees, ja, van goudfazanten.
Zo doet zondigen gij uw eigen dichter,
Ondermijnt 't culinaire wetboek kwalijk,
HOOFT vol schittering. Maar als, hoezeer jokkend,
Nu Van Baerle ge gunt, zijn wens te melden:
Doe mij zondigen derwijs eens elk najaar!
Uw C.B.

Bijlage 739 *Ad P. Hoofdium, Satrapam Muydensem*.

*

Mittis aves? nihil est. viduo non ista parantur
Fercula. lascivas respuit ille dapes.
Das leporem? nihil est. tu pulpamenta require,
Quem fovet amplexu pulchra marita suo.
Mittere vis aliquid, quod non nimis uret amentem?
Mittere vis viduo munera grata thoro?
Mittere vis aliquid, veterem quod placet amicum,
Quodque mihi mitti postulo? mitte nihil.
Si tamen hoc mitti nequeat, quod postulo mitti;
Ad nos tot donis gratior ipse veni.

VERTALING

Aan P. Hooft, Drost van Muyden.

Stuurt ge gevogelte? Helpt niet! Aan weduwnaar schaft men niet zulke
Schotelen; spijzen zo geil schuift hij gekwetst van zich af.
Haas zendt ge? Helpt me niet! Gij, ga zelf toch naar wildbraad op zoek gij,
Dien een manninne zo schoon met haar omhelzen stooft warm.
Sturen wilt g'iets, dat een minzieke niet al te zeer weer in gloed zet?
Sturen toch wilt gij een gaaf, lief aan de sponde, nu leeg?
Sturen wilt g'iets, dat den alouden vriend tot kalmte zal stemmen,
Wat ik verlang, dat men mij toestuurt? Wel, stuur mij dan niets.
Maar als 't niet kan, dat men dat stuurt, wat ik verlang, dat men toestuurt,
Liever dan zoveel geschenk kom naar ons huis gij dan zelf.

* De K.B. bezit een hs. van dit gedicht, zes regels langer, waarvan het bovenstaande, dat aan Barlaeus' *Poëmata*, Amsterdam 1645, ontleend is (II p. 470), een samentrekking schijnt.

Bijlage 775 *Heemelvaert*

*

Ghelijck als onder 't juck van sinne slavernijen
Doch ongheoorloft aen ghenoemen ejghen last,
Het gheen niet wel een blij hoop heemelhertie past
'T welck van onhoulijck goet qualijck is te vrijen,
'T is onrecht seij de geest gheruste vreucht te mijen,
Maer 't lichaem riep O Neen, en doopten d'overlast
Met naem van suchte-plicht tot het in traenen plast.
Soo most de vlughe geest vant logghe lichaem lijen.
Van dagh een stercker geest dat van sijn aerde licht
En over reed' het dus, en eijsten ander plicht
Alst vruchteloose wrangh van Alherts smack verjaeren,
Dees deed' dat ick de sucht weerstribbich van mij stiet
Gheluckich was hij diese teenemael verliet
En op soo heijlgh'n dach mocht salich HEEMELVAEREN

Elck zijn waerom

* UBL. Pap. 2. Het gedicht is gekalligrafeerd. Hoofdletters, die willekeurig, tot binnen de woorden, voorkomen, zijn niet overgenomen.

Bijlage 810 *Ad Lesbiam larva tectam ne sole aduratur.*

*

Quid pice sericeâ formosam lactea frontem
Lesbia, nube nigrâ condis utramque facem?
Redde diem coelo et mihi, personatula: iniquum est
Ne pereas uno sole, perire duos.
29 Iul.

(Ad Eandem)

Detrahe personam capiti, praepostera formae
Consulis, ut ne sis, Lesbia, nigra, nigra es.
Eodem die.

(Ad Eandem)

Si faciem ne qua penetrabile sidus adurat
Velari crasso tegmine cauta studes;
Me miserum quae larva teget, cui frigida frontem
Ambusto duplici, Lesbia, sole feris?
30 Iul.

VERTALING

Op Lesbia met floers verdekt om niet door zon te verschroeien.

Wat bergt g' in 't zijdene zwart, melkblank', uw voortreffelijk voorhoofd,
Lesbia', omwolkt ge met pik ogenpaars hemelse toorts?
Geef uw licht weer aan 't azuur en mij, zoetgemomde: 't waar onrecht,
Om niet te kwijnen van één zon, te doen wegkwijnen twee.

Op dezelfde.

Weg! ruk dat mom van uw hoofd! averechts besteedt g'aan uw schoonheid
Zorgen: ge kleurt u om niet, Lesbia, zwart te zien, zwart.

Op dezelfde.

Als te bedekken, dat niet soms doorbrekend zonlicht het schroeie,
Uw aanschijn in dicht hulsel behoedzaam ge streeft,
Wat floers, och arme! zal mij dan schutten, dien, koude! het voorhoofd
Rondomzengd met twee, Lesbia, zonnen ge steekt?

* Overgen. uit W. III, 10, 11.

N.B. Vraag: hoe kwam Hooft aan ‘Lijsbeth’ en Huygens aan ‘Lesbia’?. Hypothese: Toen Susanna's mus weggevlogen was (*800*), had dat tot versjes en tot associaties aan Catullus' Lesbia, die ook haar mus verloor, aanleiding gegeven. ‘Lijsbeth’ assoneerde met ‘Lesbia’ en ‘Lijsje’ werd in rijmpjes en verhaaltjes plagenderwijs wel gebruikt voor een niet al te kwiek meisje. Maar Susanna Bartolotti was, kwiek of niet, een deftig meisje: ‘Joffrouw Lijsbeth’. - Huygens volgde, toen er 14 dagen later weer op Susanna gedicht werd, het associatiespoor terug.

Memoranda

Deze memoranda zijn een lijst van herhaaldelijk voorkomende, licht verkeerd te begrijpen woorden. Aantal en keus zijn uitsluitend door praktische overwegingen bepaald, nl. het bevorderen van vlot lezen en het vermijden van herhalingen in de commentaar. In moeilijke of twijfelachtige gevallen bespreekt de commentaar deze woorden uiteraard wel.

De nog bestaande betekenissen worden niet in deze lijst vermeld.

Om mnemotechnische redenen worden de woorden in alfabetische volgorde en naar de soorten ingedeeld opgevoerd. De tot de ambtelijke taal behorende bastaardwoorden zijn afzonderlijk op dezelfde manier ingedeeld en volgen telkens na de Nederlandse.

Er gaan een tiental opmerkingen van syntactische en grammaticale aard vooraf. N.B. Hooft's spelling maakt een ontwikkeling met regressies en experimenten door; in deze memoranda is de spelling van 1636 en omliggende jaren gevolgd.

1 Naar *UEd., UEd.Gestr.* e.d. wordt dikwijls verwezen door de voornaamwoorden *zij* en *haar*, omdat de woorden *Edelheit, Gestrengheit* enz. vrouwelijk zijn (‘UEd (Huygens) zal gedient zijn, met eenigh vocht ujt haer' rijpe penne geleckt, herwaerts te scheepen’ *399*); constructies ad sententiam met *hij* en *hem* komen veel voor (‘'t welk U.E. naer zijn bescheidenheit best weet in te zien’ *389*); Ook aanwijzende voornaamwoorden, bij voorkeur *deselve*, kunnen naar *UEd.* enz. verwijzen (‘Alhoewel ick ducht, het U.E. te veel te maeken, met overlast van brieven, kan echter niet ledigh staen, dezelve op 't spoedighste te verstendighen, dat enz.’ *373*, ook voorbeeld van 6).

2 *UEd.* en dergelijke afgekorte voornaamwoordelijke aanduidingen blijven in de genitivus gewoonlijk onveranderd (‘Bedanke UE voor de tijdingen in UE laesten geroert’ *392*).

3 Bijvoeglijke naamwoorden op *-n* (*eigen*, de stoffelijke bnw. en de sterke verleden deelwoorden) verliezen die *-n* voor een vrouwelijk substantief en in het meervoud.

4 Het zelfstandig gebruikte bijvoeglijk naamwoord krijgt doorgaans in het meervoud geen *-n*.

5 Plaatsverwisseling van onderwerp en persoonsvorm *(inversie)* komt zowel

in hoofd- als in bijzinnen voor zonder dat er een bijwoordelijke bepaling of bijzin voorafgaat (‘want met onwillige honden quaedt hazevangen is’ *385*).

6 Een voornaamwoord dat onderwerp is, vooral *ik*, kan zowel in hoofd- als in bijzinnen weggelaten worden (‘Vooreerst wenschte wel dat Mr. Dirk Sweeling moghte beweeght ende bewillight worden’ *385*).

7 Het voegwoord *dat* kan aan het begin van een bijzin, die niet vooraan de hoofdzin staat, worden weggelaten (‘in allen gevalle acht ick hunne E.E. niet ongeraden zullen vinden’ *385*).

8 De ondertekening van de brief is bij Hooft meestal als zinsdeel opgenomen in de laatste volzin (‘Ondertussen heb ick UEd groote dank te weeten, als eenen knoop te meer, om haer te verbinden Uwer Ed. Verplichten vrundt ende dienaer P C Hóóft’ *412*).

9 Het *zeugma* (de *samentrekking*) is kenmerkend voor Hooft's geserreerde stijl. Oorspronkelijk is het de nauwe verbinding van twee zelfstandige naamwoorden doordat ze bij hetzelfde verbum finitum, dikwijls hetzelfde hulpwerkwoord, horen. Soms past niet alles even logisch, b.v. doordat het werkwoord deze dienst alleen kan doen in twee verschillende functies (b.v. hoofd- en koppelwerkw.) of met twee verschillende nuances van zijn betekenis. Dit is soms opzet, en een van de aardigheden van het zeugma, soms iets wat onopzettelijk ontstaat en door de schrijver op de koop toe genomen wordt. Ook twee zegswijzen die een woord gemeen hebben, van welke soort ook, kunnen op dat gemeenschappelijke woord komen te steunen. Een voornaamwoord kan in twee verschillende functies terechtkomen, en in twee ‘naamvallen’. In het eerste van de talloze mogelijke voorbeelden is het verbindingspunt een verschillend functionerend deelw.: ‘doordien wij van jonx, in deerlijke dwalingen op, ende der heilige kerke onttogen zijn’ (H. de Gr. 28). Tweede voorbeeld: Huygens heeft zijn Donne-vertalingen gestuurd. ‘mijn swaegher Schujl, dat pas, hier en een liefhebber zijnde, daer een' zoetigheit ujt zoogh ...’ *383*): *zijnde* is hier hoofd- en koppelwerkwoord. Enz.

10 Hooft gebruikt herhaaldelijk een constructie waarin het *perfectum van het hulpwerkwoord willen* aan de door het hoofdwerkwoord uitgedrukte handeling de terughoudendheid van de bescheidenheid en/of de beleefdheid toevoegt: ‘ik heb u willen mededelen...’. Vgl. onder veel andere plaatsen *219* r. 13, *361* r. 11, *526* r. 28, *602* r. 5. Soms schijnt het futurum dezelfde functie te vervullen, b.v. *125* r. 11, maar de toekomende tijd kan niet altijd pertinent uitgesloten worden, wat met de voltooide wel het geval is. In modern Nederlands schijnt het *imperfectum* deze rol overgenomen te hebben, vooral in de kleinhandel: ‘Ik wou een kilo suiker hebben.’ ‘Had u er nog 6 cent bij?’. Bekend is dat het *plusquamperfectum* van *willen hebben* dient om naar het, tegenwoordige, believen van een klant te vragen.

Woordenlijst

W e r k w o o r d e n

aenstaen	aandringen
bekennen	erkennen
beleedighen (zich tot iets -)	zich ergens mee bezighouden
besorghen	zorgen voor
bevelen	aanbevelen, toevertrouwen
bidden	vragen, verzoeken
bijkomen	bezoeken
bijzetten	(ten geschenke) geven
boeten	goedmaken, herstellen, aanvullen
erkennen	dankbaarheid erkennen (met een geschenk)
gebieden (zich -)	zich aanbevelen (in iemands gunst, vooral bij afscheid)
gebreken	ontbreken
gehoudenis	verplichting
gelden	waard zijn, kosten
gewerden, geworden (c. dat.)	ten deel vallen
goedt vinden	besluiten
hebben (van doen -)	nodig hebben
houden (doen -)	overhandigen, bezorgen
houden (de hand aen iets -)	ergens achterheen zitten, ergens met aandacht voor zorgen
gehouden zijn in iem.	verplichtingen aan iem. hebben
jonnen	gunnen
kennen	erkennen
ledigh staen	nalaten
mangelen	ontbreken
moeijen, moejlijk vallen	lastigvallen
onderwinden (zich iets -, ook c. gen.)	zich verstouten (tot iets)
overkómen	overeenkomen
overschrijven	schrijven, berichten

passen te	zorgen te
proeven	beproeven
schikken	zenden
toeslaen	bij komen
toevaerdighen	sturen
toeven, vertoeven naer	wachten op
vereisschen	eisen
verghen (met dat. of acc. v.d. pers.)	eisen van
vermaenen van	melding maken van
vernemen (naer)	informeren naar
vertoonen	mededelen, uiteenzetten
vervorderen (zich -)	zich verstouten
vinden	bevinden
volgen (laten)	zenden, geven
voorstaen (zich laten)	geloven, menen

adverteren	mededelen
adviseren	berichten
allegeren	betogen
annexeren	aanhechten
authoriseren	machtigen
citeren	dagvaarden
examineren	aan verhoor onderwerpen
exploicteren	uitvoeren, uitgeven

impetreren	verkrijgen
imploreren	inroepen
injungeren	bevelen
insinueren	verwittigen
intenteren	aanhangig maken
compareren	verschijnen (voor een of meer gekwalificeerde personen)
contenderen	eisen
contenteren	tevredenstellen
ordonneren	bevelen
perpetreren	begaan, doen
persisteren (bij)	staande houden
recouvreren	verzamelen, bij elkaar zoeken
subreguleren	nader bepalen
sustenteren	ondersteunen
verlank	belang
vernuft	verstand
verwondering	bewondering
verzoek	bezoek
vondt	vondst
voorschrijven	aanbevelingsbrief
vriend, vrund	familielid; ook: goede bekenden met wie geen verwantschap vaststaat; ook aanspreektitel voor lageren in rang
vriendschap, vrundschap	vriendelijke daad
weldaad	vriendelijke daad
zinnen	geest
zorghe	bezorgdheid
zucht	(hevige) neiging, genegenheid

Zelfstandige naamwoorden

aenstoot	hindernis, struikelblok
deun	scherts

gelaet	houding, uiterlijk, mimiek (als uitdrukking van het gemoed)
geleghenheit	omstandigheden
gemeen	de gemene zaak, het algemeen belang
gemeente	de gezamenlijke inwoners
huisman	boer
jonst	gunst, genegenheid
keur	verordening
lijf	leven
mangel	gebrek, tekort
meening	bedoeling, plan
nijt	afgunst
onleede	drukte
onweder	slecht weer
parthije	tegenpartij in rechte
penningen	geld
siere, chiere	onthaal
speciael	goede vriend
staet	stand
toeko(o)mst	toedracht, het voorvallen
uitbieding	aanbod

amende	boete
apostille	beschikking op een rekest
appointement	beschikking, besluit
certificatie	verklaring
debvoir	ambtsplicht
depositie	getuigeverklaring
dessein	plan
doleantie	klacht
ex(s)peditie	afhandeling
informatie	inlichting, gegeven
instantie	(dringend) verzoek
interes(t)	schade

interinement	nadere bevesiging
calomnie	laster
contraventie	overtreding
conventikel	geheime samenkomst
mandament	bevel, bevelschrift
officie	dienst, ambt
officier	ambtenaar
occurrentie	voorval
praevaricatie	overtreding
procuratie	volmacht
remissie	kwijtschelding
rescriptie	antwoord

reverentie	eerbied
sententie	vonnis
substantie	hoofdzaak
subventie	ondersteuning
suppliant	rekwestrant

Bijvoeglijke naamwoorden

aerdigh	geestig, leuk, ‘apart’
bequaem	goed, bruikbaar
deftigh	degelijk, ernstig, ingetogen (niet: door geboorte aanzienlijk)
dienstelijk	dienstvaardig uit eerbied
dier	duur, schaars
Duitsch	Nederlands
gemeen	algemeen, gemeenschappelijk; ordinair
gereedt	doenlijk, goed mogelijk
keurigh	kieskeurig
krank	zwak
meeste	grootste
min	minder
oorbaer	nuttig
overbodigh	bereid, bereidwillig
reukeloos	roekeloos
slecht	gering, eenvoudig
sonderling	bijzonder
treffelijk	voortreffelijk
uitgeseidt	uitgezonderd
vorighe	vroegere
vroom	braaf, dapper
contrarie	strijdig
ordinaris	gewoon

B i j w o o r d e n

aldaer	op de (eventueel niet genoemde) plaats waar gij u bevindt
althans	nu
altoos (achtergepl.)	volstrekt (vooropgepl.)
daeraf	daarvan, daarover
doch	toch, ondanks alles
doe(n)	toen
dus	zo
eersten (met den -)	zo spoedig mogelijk
eraf	ervan
haest	weldra
nimmermeer	nooit (versterkt)
noch	bovendien
oversulx	daarom
pas (dat -)	toen, bij die gelegenheid
reden (als -)	zoals billijk is
strax	dadelijk
sulx	dermate
teffens	tegelijk
thans	daarna
voortaan	aanstonds

V o o r n a a m w o o r d e n

allenman	iedereen
dat	hetgeen
niet/niets	niets

Voorzetsels

belangende	wat betreft
bij	door
mits, overmits	wegens
nae/naer	(worden zonder onderscheid gebruikt)
nevens	behalve; evenals
ontrent, omtrent	omstreeks, in de buurt van
samt, tzampt	met, benevens
van	door
in conformité van	overeenkomstig
in consideratie van, ten regarde van	uithoofde van, met het oog op

Voegwoorden

alsoo	omdat
dan (a.h. begin v.e. hoofdzin)	maar
dewijl	terwijl
doordien	doordat
gelijk	zoals
gemerkt	aangezien

nae/naer	(worden zonder onderscheid gebruikt)
naerdien, naer dat	omdat
of	indien
soo	zoals
sulx (dat)	zodat
in voeghe dat	zodat
ten waere	tenzij
wen	als

Lijst van illustraties

1 P.C. Hooft. Gravure van J. Houbraken, in 1738 gemaakt voor Huydecoper's uitgave van de *Brieven*, naar een tekening door J.M. Quinkhard van het schilderij van M. van Mierevelt, dl. I, ill. nr 33.

N.B. Bij v. Mierevelt staat ter hoogte van de schouders ‘Aetatis 48 A^{o} 1629’, op de reproductie is dit niet zichtbaar.

2 Joost Baak, koopman te Amsterdam. Zwager van Hooft.
Schilderij van Cornelis van der Voort. Eigendom van de gemeente Beverwijk.
Foto Hans Sibbelee.

3 Magdalena van Erp, vrouw van Joost Baak, zuster van Hooft's eerste vrouw Christina van Erp.
Schilderij van Cornelis van der Voort. Eigendom van de gemeente Beverwijk.
Foto Hans Sibbelee.

4 Johan Colterman, rentmeester van Kennemerland.
Anoniem schilderij. Coll. Jhr. mr. J.F. Th. van Valkenburg, Amsterdam.
Foto Iconografisch Bureau te 's-Gravenhage.

5 Brief van P.C. Hooft aan Anna en Maria Tesselschade Roemer Visschers, 20 juni 1624. Zie onder *174* de opmerkingen over het handschrift en de tekst. (Technisch verbeterde herhaling van 1624).

6 Brief van P.C. Hooft aan Anna Roemer Visschers. 1624. Het nummer dat deze brief in *Werken* (1671) zou krijgen, ‘12’, en het opschrift zijn toevoegingen van G. Brandt. De paginering ‘45’ is van onbekende hand (zetter?). De datering ‘1620’ is toegevoegd door Brandt, doorgehaald en door ‘1624’ vervangen door Arnout H. Hooft. De drukkerssignatuur ‘Kk 5/17’ bewijst dat deze originele brief voor de druk van de *Werken* op de zetterij geweest is. (*208*)
(Verb. herh. van 1649).

7, 8 Vondel's vertaling van Barlaeus' Latijnse brief aan P.C. Hooft van 14 (sic) maart 1630. Zie 1644 783 784 887 888. (*349* Bijlage) (Verb. herh. van I 800 802)

9 Brief van C. Huygens aan P.C. Hooft van 18 september 1630 (hs. onjuist 1634), met puristische toevoegingen van de hand van J. Wijtz in de marge (*391*)

10 Brief van Susanna Bartolotti aan Leonora Hooft-Hellemans. Zie de toelichting onder *432*.

11 Minuut van de brief van P.C. Hooft aan J. Baak van 29 juli 1631, waarin een passage onleesbaar gemaakt is, deels door uitknippen, deels door het overkrassen van de tekst met de pen (Brandt past dit verticale doorkrassen vaker toe, Hooft nooit). Zie over de emendaties van J. van Vloten (P.C. Hoofts *Brieven II* 191) en J.F.M. Sterck (*Vondelbrieven* 68) blz. 224. Het fragment toont op r. 8 en 9 v.o. een tekstwijziging van Brandt: de uit Loevestein ontvluchte predikanten worden ‘die mannen’ genoemd in plaats van Hooft's ‘d' arme lujden’. (*468*)

12 De bekende brief van Hooft aan Tesselschade van 1 augustus 1633 over de vergeten muilen. Behalve de watervlek toont ook dit hs. de tekstkritiek van Brandt: in de derde regel verbeteren zowel hij als A.H.H. een verschrijving; verderop zet Brandt voor ‘Brosjen en Burghjen’ in de plaats: ‘Brosterhuisen en Verburg’ en voor ‘Franche’: ‘Francisca’ (*587*)

13 Het Muiderslot. De binnenplaats, gezien van de Zuidertoren af. Gefotografeerd vóór de restauratie van omstreeks 1900. De wachtkamer met trap die in 1630-1631 door Hooft werd aangebouwd (vgl. *371* tot en met *464*) is nog niet afgebroken (vgl. nr 14, hierna).
Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist.

14 Het Muiderslot. De binnenplaats, gezien uit dezelfde hoek. Bij de restauratie, die de middeleeuwse toestand wilde herstellen, is de aanbouw van 1630-1631 afgebroken. De moet op de muren is nog duidelijk zichtbaar.
Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist.

15 Andries Bicker, koopman, burgemeester enz.enz. van Amsterdam, ambassadeur enz. Schilderij van Bartholomeus van der Helst.
Rijksmuseum, Amsterdam.

16 Albert Coenraedsz. Burgh, koopman, burgemeester enz.enz. van Amsterdam, ambassadeur o.a. in Moscovië. Neef van Christina van Erp en met Hooft bevriend. Tekening naar het schilderij van Thomas de Keyzer, voorstellende de burgemeesters van Amsterdam die op Maria de Medicis wachten (zie D.P. Snoep, *Praal en propaganda* blz. 45).
Foto Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage.

17 Jan Carel de Cordes (*olim* de Renialme), H^{r} van Wichelen, koopman te Antwerpen. Neef van Leonora Hellemans. Schilderij van P.P. Rubens.
Koninklijke musea voor Schone Kunsten, Brussel.
Foto Kon. Instituut voor het Kunstpatrimonium aldaar.

18 Cornelis van der Mijle, Hollands edelman, wegens Remonstrantse gezindheid jaren ambteloos, maar geleerd en zeer gezien. Anonieme gravure.
Coll. Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage.

19 Nicolaes Hasselaer, brouwer, kapitein-majoor van het krijgsvolk binnen Amsterdam. Zwager van Hooft. Schilderij van Frans Hals.
Rijksmuseum, Amsterdam.

20 Willem de Groot, jurist, advocaat in Den Haag. Broer van Grotius. Gravure van H. Bary naar een schilderij van Adriaan Hanneman.
Coll. Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage.

21 Gustaaf Adolf, koning van Zweden. Schilderij van Pauwels van Hillegaert. Geveild door Sotheby's te Londen in 1974.

22 Jacob van der Burgh (r) en Jan Brosterhuyzen (l). Anonieme tekening in de collectie van Teylers Stichting, Haarlem.

23 Caes. Alex. Scaglia, abt van Staffarda en Mandanices, diplomaat, o.a. in dienst van Savoye te Brussel. Schilderij van Ant. van Dijck.
Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen.
Foto Kunstpatrimonium, Brussel.

24 Titelblad van de *Ariane* van Desmarets. De prent is gegraveerd door A. Bosse naar Cl. Vignon voor de druk van 1639. Deze verscheen dus niet meer anoniem (vgl. *606*).
Ontleend aan een antiquariaatscatalogus.

25 Brief van Tesselschade Roemer Visschers aan P.C. Hooft, te Muiden ontvangen 15 juni 1634, over het overlijden van Allart en Teetje Crombalch (*636*).

26 Afschrift van een troostgedicht van dr. J. Pauw, de huisarts van de Crombalchs, voor Tesselschade. Fol. 2^{r} van nr 25; het adres op fol. 2^{v} en de tekst van nr 25 op 1^{r} schijnen door. (*636* Bijlage).

27 Eigenhandig gekalligrafeerd afschrift van Tesselschade's sonnet, waarin zij na twee jaar het sterven van haar man gedenkt. Vgl. *775* en de Bijlage.

28 Voorbeeld van een brief van de procureur R. Verburch te 's-Gravenhage (*688*).

29 Schutbladen van de katerns 2, 3 en 4, de bladzijden 91, 187 en 275 van UBA II C 11, vgl. de inleiding dl I 33-34.
Op de tweede katern, die geen schutblad had, schreef A.H.H. 'Beginnenden van 't jaar 1618' (Brandt zette er het paginanummer '89' op, Huydecoper 'N° 67')
Op de derde schreef Hooft '3'.
Op de vierde schreef A.H.H. 'Tussen 3 en 4', daarmee probeerde hij tevergeefs, de Amsterdamse en de Muidense reeks kladboeken tot één chronologische serie te maken. (Verb. herh. van I 141)

30 Vervolg. Katerns 5, 6 en 7, II C 11 335, 475 en 575.
Op de vijfde katern schreef Hooft of A.H.H. '4'.
Op de zesde schreef Hooft '5'.
Op de zevende staat een '6' die vreemd uitgerekt van vorm is, waarschijnlijk aarzelend gezet door A.H.H. (Verb. herh. van I 143)

31, 32 Eerste (bewaarde) brief van P.C. Hooft aan J. Baak, van 8 april 1629. Het opschrift en het bovenste nummer 31 zijn van de hand van Brandt. De strepen langs de tekst met cirkeltjes en kruisjes (in rood krijt) zijn adviezen van A.H.H. om te couperen (*298*) (Verb. herh. van I 786, 790)

33 Sir Charles Morgan, commandant van de Engelse en Schotse regimenten in de Nederlanden, gouverneur o.a. van Naarden en Bergen op Zoom.
Schilderij van M. van Mierevelt, geveild door Sotheby's te Londen in 1968.
Foto Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage.

34 Brief van Sir Charles Morgan aan P.C. Hooft, Naarden 6 september (1629) *329* (Verb. herh. van I 777).

35 Bouwkundig ontwerp van P. Vingboons voor de buitenplaats Driemond van de gebroeders Pelt, aan de samenvloeiïng van Gein, Gaasp en Weesp.
Coll. Rijksarchief in Noord-Holland, Haarlem.

36 Curiosum. Huis aan de Kennemerstraatweg te Alkmaar, waar die de buitensingel raakt. Zie de commentaar bij *780*.
Prentbriefkaart, foto Jaap Schoen, Alkmaar.

37 Gerardus Ioannes Vossius, professor aan het Athenaeum Illustre te Amsterdam.
Schilderij door of naar David Bailly.
Coll. Universiteit van Amsterdam.
Foto Lichtbeeldeninstituut aldaar.

38 Frederik Hendrik. Schilderij naar Anthonie van Dijck. Part. coll.
Foto Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage.

39 Nicolaes Tulp, arts en burgemeester te Amsterdam. Schilderij van Cornelis van der Voort.
Coll. Six, Amsterdam. Foto Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage.

40 Pieter Pietersz. Hasselaer, koopman, burgemeester enz. enz. en hoofdschout te Amsterdam. Zwager van P.C. Hooft.
Anoniem schilderij.
Foto Lichtbeeldeninstituut, Amsterdam.

41 Het Muiderslot. Schilderij van Jan Abrahamsz. Beerstraten (1658).

National Gallery, London.
Prentbriefkaart, uitgave E. Oosterbroek, Muiderslot.

42 Curiosum. Het Muiderslot. Anonieme achttiende-eeuwse waterverfschilderij naar nr 41. Eigen vinding van de schilder schijnt te zijn, dat Hooft, blootshoofds als bij Mierevelt-Houbraken ofschoon het daar te koud voor is en in dezelfde staatsiekleding, de be-

groeting van een gast in ontvangst staat te nemen - of aan een zwervende soldaat vraagt, wat hij daar te maken heeft. Of stond de schilder soms de ontmoeting uit *126* voor ogen, die hij evenals de gravure van Houbraken in Huydecoper's Brieven (no. 69) gevonden kan hebben?
Coll. Rijksarchief in Noord-Holland, Haarlem.

43 Het stadhuis te Naarden (1601, enige jaren geleden gerestaureerd).
Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist.

44 P.C. Hooft. Ongesigneerde en ongedateerde schilderij naar Joachim von Sandrart (ca. 1638), door G. van Papenbroek in 1743 geschonken aan het Athenaeum te Amsterdam. Het schilderij van Sandrart volgt in dl. III.
Foto Stedelijk Museum aldaar.

Registers

Chronologisch register

Legenda

A	Amsterdam
Af	Amersfoort
Am	Alkmaar
Br	Brussel
G	's-Gravenhage
Gr	Grol
H	Haarlem
HB	Hooft en Brandt
L	Leiden
Lo	Londen
M	Muiden
Mb	Middelburg
N	Naarden
P	Parijs
Pad	Padua
U	Utrecht
V	Venetië
Vl	Vlissingen
Vs	Voorschoten
Z	Zevenbergen
a	afschrift
d	druk
m	minuut
o	origineel
g	gedenkenis
k.v.	kort voor
k.n.	kort na

m betekent dat de oudere editie de minuut volgt.

Nr.	Correspondent	Datum	Pl.	Opm.	Signatuur	HB.	Ho.	Hu.	vVl.

368	Baek	18. 7.1630	M		UBA II C 13.171	o			209	244
369	Baek	31. 7.1630	M		KA CLXXIIb 49	o	50	51	210	245
370	Baek	1. 8.1630	M		UBA II C 13.170	o			211	246
371	Baek	5. 8.1630	M		KA CLXXIIb 50	o	51	52	212	247
372	Baek	11. 8.1630	M		KA CLXXIIb 51	o	52	53	213	248
373	Baek	12. 8.1630	M		UBA II C 13.169	o			214	249
374	Baek	13. 8.1630			UBA II C 13.168	o			215	250
375	Baek	15. 8.1630	M		UBA II C 13.167	o			216	251
376	*van* Huygens	17. 8.1630			UBL Pap. 2	o				254
377	*van* Huygens *aan* Baek	17. 8.1630	G		KA CLXXIIc 52	o				253
378	Baek	18. 8.1630	M		UBA II C 13.166	o			217	252
379	Baek	20. 8.1630	M		UBA II C 13.165	o			218	255
380	Baek	23. 8.1630	M		UBA II C 13.164	o			219	256
381	*van* Huygens	24. 8.1630	G		KA CLXXIIc 53	o				257

382	Baek	25. 8.1630	M		UBA II C 13.163	o			220	258
383	Huygens	27. 8.1630			UBA II C 11.809	m	53	54	221	259
384	Baek	28. 8.1630	M					55	222	260
385	Baek	29. 8.1630	M		UBA II C 13.162	o			223	261
386	Baek	30. 8.1630	M		UBA II C 13.161	o			224	262
387	Baek	4. 9.1630	M		UBA II C 13.160	o			225	263
388	Baek	10. 9.1630	M		UBA II C 13.159	o			226	264
389	Baek	13. 9.1630	M		UBA II C 13.158	o			227	265

390	Baek	15. 9.1630	M		KA CLXXIIb 53	o	54	56	228	266
391	*van* Huygens	18. 9.1630	Af		KA CLXXIIc 54	o				269
392	Baek	18. 9.1630	M		UBA II C 13.157	o		57	229	267
393	Baek	(19.9.1630	M		UBA II C 13.156	o			230	268a
394	Baek	19. 9.1630	M		UBA II C 13.155	o			230	268b
395	Baek	20-21.9.1630	M		UBA II C 13.154	o		58	231	270
396	Baek	25. 9.1630	M		UBA II C 13.153	o			232	271
397	Baek	{27. 9.1630	M		UBA II C 13.152	o			233	272
397	Baek	{28. 9.1630	M		UBA II C 13.151	o			234	273
398	Baek	29. 9.1630	M		UBA II C 13.150	o			235	274
399	Huygens	29. 9.1630	M		UBA II C 11.845	m	55	59	236	275
400	Baek	30. 9.1630	M		KA CLXXIIb 54	o	56	60	237	276
401	Baek	4.10.1630	M		UBA II C 13.149	o			239	277

402	A. Cz. Burgh	5.10.1630	M		UBA II C 11.847	m	58	62	240	278
403	Baek	6.10.1630	M		KA CLXXIIb 56	o	59	63	241	279
404	Baek	8.10.1630	M		UBA II C 13.148	o			242	280
405	*van* Huygens	8.10.1630	G		UBL Pap. 2	o				284
406	*van* Huygens *aan* Baek	8.10.1630	G		KA CLXXIac 55	o				283
407	Gecomm Raden	10.10.1630	M		UBA II C 11.219	m			243	281
408	*van* Huygens	12.10.1630	G		UBA Pap. 2	o				289
409	*van* Huygens *aan* Baek	12.10.1630	G		KA CLXXIac 56	o				288
410	Gecomm Raden	13.10.1630	M		UBA II C 11.222	m			244	282
411	Baek	13.10.1630	M		KA CLXXIIb 57	o	60	64	245	285
412	Huygens	13.10.1630	M		UBA II C 11.220	m	61	65	246	286
413	Baek	17.10.1630	M		KA CLXXIIb 59	o	62	66	247	287
414	Huygens	20.10.1630	M		UBA II C 11.222	m	63	67	248	290
415	Baek	20.10.1630	M		UBA II C 13.147	o			249	291

416	Baek	23.10.1630	M		UBA II C 13.146	o			250	292
417	Baek	3.11.1630	A		UBA II C 13.145	o			251	293
418	de Mist	12.11.1630			UBA II C 11.324	m				
419	Gecommitteerden Raden	12.1630	A		UBA II C 11.324	m			252	294
420	*van* Huygens	3.12.1630	G		KA CLXXIIIc 57	o				295
421	v. Ludenhorg	7.12.1630	A		UBA II C 11.325	g				
422	Huygens	12.1630	A		KA CLXXIIIb 55	a	57	61	238	296
423	Baek	26. 1.1631	A		KB 121 D 8	o			254	297
424	Reg. Muiden	28. 1.1631	A		UBA II C 11.325	m			255	298
425	M. Mathijsz.	29. 1.1631	A		UBA II C 11.326	m				
426	Raad v. State	14. 2.1631	A		R.v.St. 600	o				
427	Raad v. State	14. 2.1631	A		UBA II C 11.327	g				299
428	v. Rijckhorg	2. 3.1631	A	Fr	UBA II C 11.{853	m			256	300
428	v. Rijckhorg	2. 3.1631	A	Fr	UBA II C 11.{327	m			256	300

429	Reclamer	3.1631	A		UBA II C 11.328	m			257	301
430	Wijtz	11. 4.1631	A		UBA II C 11.330	m	64	68	258	302
431	*van* Huygens	15. 4.1631	G		KA CLXXIac 58	o				304
432	*van* S. Bartolotti *aan* L. Helmans		Am		UBA II C 11.860	o				II[467]
433	Gewinde	20. 4.1631	A		UBA II C 11.859	m			259	303
434	Huygens	21. 4.1631	A		UBA II C 11.331	m	65	69	260	305

435	Baek	27. 4.1631	M		Geen hs. Ho.	d		70	261	306
436	Baek	29. 4.1631	M		UBA II C 13.144	o			262	307
437	Baek	5. 5.1631	M		KA CLXXIb 64	o	66	71	263	308
438	Wijtz	8. 5.1631	M		UBA II C 11.223	m			264	309
439	Raad v. State	9. 5.1631			UBA II C 11.225	g				
440	v. Ludwig	9. 5.1631			UBA II C 11.225	g				
441	Baek	11. 5.1631	M		UBA II C 13.143	o			265	310
442	Baek	15. 5.1631	M		UBA II C 13.142	o			266	311
443	Baek	18. 5.1631	M		UBA II C 13.141	o			267	312
444	Baek	(19. 5.1631)	(M)		UBA II C 13.140	o			268	313
445	Baek	22. 5.1631	M		UBA II C 13.139	o			269	314
446	Baek	23. 5.1631	M		UBA II C 13.138	o		72	270	315
447	Baek	24. 5.1631	M		KA CLXXIb 65	o	67	73	271	316

448	Baek	27. 5.1631	M		KA CLXXIb 66	o	68	74	272	317
449	*van* E. v. Surck	27. 5.1631	IJselst.		UBA A s 102	o				
450	Baek	29. 5.1631	M		UBA II C 13.137	o			273	318
451	Baek	29. 5.1631	M		UBA II C 13.136	o			274	319
452	Aud. Rekenar	30. 5.1631	M		UBA II C 11.226	m			275	320
453	v. Mierop	30. 5.1631	M		UBA II C 11.228	m				
454	Basius	30. 5.1631	M		UBA II C 11.229	m			276	321
455	Rekenar	30. 5.1631	M		UBA II C 11.230	m			277	322
456	*van* Bartolotti	31. 5.1631	A	Fr	UBA II C 11.862	o				323
457	Bartolotti	1. 6.1631	M	Fr	UBA II C 11.861	m			278	324
458	Baek	1. 6.1631	(M)		KA CLXXIb 67	o	69	75	279	325
459	Baek	2. 6.1631	M		UBA II C 13.135	o			280	326
460	N. v. Kinschot	8. 6.1631	M		UBA II C 11.230	m			281	327
461	Baek	9. 6.1631	M		KA CLXXIb 68	o	70	76	282	328

462	Fred. Hendrik	15. 6.1631	M		UBA II C 11.231	m			283	329
463	Baek	17. 6.1631	M		UBA II C 13.134	o			284	330
463	Baek	18. 6.1631	M		UBA II C 13.133	o			284	330
464	Baek	20. 6.1631	M		KA CLXXIIb 69	o	71	77	285	331
465	Baek	1. 7.1631	M		KA CLXXIIb 70	o	72	78	286	332
466	Baek	17. 7.1631	M		KA CLXXIIb 71	o	73	79	287	333
467	Baek	23. 7.1631	M		KA CLXXIIb 72	o	74	80	288	334
468	Baek	29. 7.1631	M		KA CLXXIIb 73	o	75	81	289	335
469	Baek	ca. 1.8.'31	(M)		UBA II C 13.132	o			290	336
470	Baek	10. 8.1631	M		UBA II C 13.131	o			291	337
471	Baek	11. 8.1631	M		UBA II C 13.130	o			292	338
472	Reg. Naarden	18. 8.1631	M		UBA II C 11.233	m			293	339
473	Baek	19. 8.1631	M		UBA II C 13.129	o			294	340
474	Baek	25. 8.1631	M		UBA II C 13.128	o			295	341

475	Reekamer	3. 9.1631	M		UBA II C 11.234	g				
476	v. Mierop	3. 9.1631	M		UBA II C 11.234	m			296	342
477	Baek	5. 9.1631	M		UBA II C 13.127	o			297	343
478	Baek				KA CLXXIIb 74	o	76	82	298	344
479	Baek	12. 9.1631	M		KA CLXXIIb 75	o	77	83	299	345
480	A. Bicker	18. 9.1631	M		UBA II C 11.863[1]	m			300	346
481	N. v. Kinschot	21. 9.1631	M		UBA II C 11.235	m			301	347
482	Baek	21. 9.1631	M		KA CLXXIIb 76	o	78	84	302	348
483	Baek	26. 9.1631	M		UBA II C 13.126	o			303	349

484	Doublet	28. 9.1631	M		UBA II C 11.235	m				350
485	Baek	1.10.1631	M		KA CLXXIac 77	o	79	85	304	352
486	*van* Doublet	3.10.1631	G		UBL Pap. 2	o				351
487	Gec. Raden	6.10.1631	A		UBA II C 11.236	m			305	353
488	Gec. Raden	15.10.1631	A		UBA II C 11.332	m			306	354
489	Gec. Raden	17.10.1631	A		UBA II C 11.333	m			307	377
490	Schouten Muiden, N., W.	19.10.1631	A		UBA II C 11.337	m			308	356
491	Reg. Weesp	19.10.1631	A		UBA II C 11.338	m			309	357
492	Tesselschade	k.v. 1.11.'31			KA CLXXIIb 62	o	80	86	310	358
493	Tesselschade	1.11.1631	A		KA CLXXIIb 78	o	81	87	311	359
494	Dorpen Gooland	23.11.1631	A		UBA II C 11.339	m			312	360
495	Raad v. State	3.12.1631	A		UBA II C 11.340	g				
496	R. Verburch	19.12.1631			UBA II C 11.340	g				

497	V.d. Honert	19.12.1631	A		UBA II C 11.863[2]	m				313	361
498	v. Zanten	19.12.1631	A		UBA II C 11.865	m				314	362
499	v. Reigersbergh	20.11.1631		Lat	UBA II C 11.851	m				253	364
500	de Cordes	29.12.1631	A		UBA II C 11.340	m					
501	v. Zanten	k.v. 31.12.31			UBA II C 11.867	m				315	363
502	Gec. Raden	31.12.1631	A		UBA II C 11.342	m				316	365
503	de Cordes	19. 1.1632	A		UBA II C 11.343	m					
504	Huygens	20. 1.1632	A		UBA II C 11.347	m				317	366
505	Grotius	k.v. 26.1.'32			UBA II C 11.855	m	82	88		320	369
506	Reg. Weesp en Bijdorp	26. 1.1632	A		UBA II C 11.348	m				318	367
507	*van* de Cordes	26. 1.1632	Wich.		UBA 31 A e	o					
508	Reclamer	1. 2.1632	M		UBA II C 11.237	m				319	368
509	de Cordes	9. 2.1632	A		UBA II C 11.349	m					
510	Bolgaro	9. 2.1632	A		UBA II C 11.350	m					

511	Tesschade	18. 2.1632	A		KA CLXXIb 79	o	83	89	321	370
512	Reekamer	1. 3.1632	A		UBA II C 11.351	m			322	371
513	Reekamer	11. 3.1632	A		UBA II C 11.352	m			323	372
514	v. Mierop	20. 3.1632	A		UBA II C 11.355	m				
515	J. Regkagh	30. 3.1632	A		UBA II C 11.355	m				373
516	Baek	31. 3.1632	A		Gem. archief Zutphen	o			324	374
517	de Cordes	5. 4.1632	A		UBA II C 11.356	m				
518	Raad v. State	16. 4.1632	M		UBA II C 11.238	g				
519	Baek	20. 4.1632	M		UBA II C 13.125	o	84	90	325	375
520	C. v. Surck	21. 4.1632	M	Lat	UBA II C 11.238	m			326	376
521	Baek	27. 4.1632	M		KA CLXXIb 80	o	85	91	327	377
522	Reekamer	29. 4.1632	M		UBA II C 11.239	m			328	378
523	Baek	2. 5.1632	M		UBA II C 13.124	o	86	92	329	379
524	Baek	9. 5.1632	M		UBA II C 13.123	o	87	93	330	380

525	Baek	12. 5.1632	M		KA CLXXb 81	o	88	94	331	381
526	Reinier Reael	16. 5.1632	M		UBA II C 11.240	m			332	382
527	Baek	16. 5.1632	M		UBA II C 13.122	o			333	383
528	Reinier Reael	17. 5.1632	M		UBA II C 11.241	g				382n
529	Baek	23. 5.1632	M		UBA II C 13.121	o			334	384

530	Baek	3. 6.1632	M		UBA II C 13.120	o			335	385
531	Baek	6. 6.1632	M		KA CLXXIb 82	o	89	95	336	386
532	Baek	7. 6.1632	M		UBA II C 13.119	o			337	387
533	Reekamer	9. 6.1632	M		Rek. Ing. st. 482	o				
534	Baek	13. 6.1632	M		UBA II C 13.118	o			338	388
535	*van* P.J. Hooft	16. 6.1632	A		UBL Pap. 2	o				389
536	V.d. Honert	21. 6.1632	M		UBA II C 11.869	m	90	96	339	390
537	Baek	23. 6.1632	M		UBA II C 13.117	o			340	391
538	Baek	27. 6.1632	M		KA CLXXIb 84	o	91	97	341	392
539	Tesselschade	27. 6.1632	M		KA CLXXIb 83	o	92	98	342	393
540	Baek				UBA II C 13.110	o			364	419
541	Reekamer	18. 7.1632	M		UBA II C 11.241	m			343	394
542	Baek	27. 7.1632	M		UBA II C 13.116	o			344	395

543	Baek	2. 8.1632	M		UBA II C 13.115	o			345	396
544	Baek	3. 8.1632	M		UBA II C 13.114	o			346	397
545	Reekamer	8. 8.1632	M		UBA II C 11.242	m			347	398
546	Baek	15. 8.1632	M		UBA II C 13.113	o			348	399
547	Tesschade	20. 8.1632	M		KA CLXXIb 85	o	93	99	349	400
548	v. Ludenhorg	3. 9.1632	M		UBA II C 11.244	g				
549	N. v. Kinschot	3. 9.1632	M		UBA II C 11.243	m			350	401
550	Baek	5. 9.1632	M		UBA II C 13.112	o			351	402
551	Tesschade	7. 9.1632	M		UBA II C 13.241	o			352	403
552	Baek	12. 9.1632	M		KA CLXXIb 86	o	94	100	353	404
553	N. v. Kinschot	15. 9.1632	M		UBA II C 11.244	m			354	405
554	Baek	10.10.1632	M		UBA II C 13.111	o			355	406
555	Tesschade	21.11.1632	A		KA CLXXIb 88	o	95	101	356	407
556	*van* Tesschade	k.v. 22.11.32			UBL Pap. 2	o				

557	Huygens	29.11.1632	A		UBA II C 11.357	m			357	408
558	*van* Huygens	5.12.1632			KA CLXXIac 59	o				409
559	vacat					o				
560	Reekamer	12. 1.1633	A		UBA II C 11.360	m			358	411
561	Doublet	1.2.2.1633			UBA II C 11.363	m			359	412
562	Reekamer	22. 1.1633	A		UBA II C 11.363	m			360	413
563	Huygens	17. 2.1633			UBA II C 11.873	m			361	414
564	Huygens	12. 3.1633	A		UBA II C 11.364	m	96	102	362	415
565	*van* Huygens	14. 3.1633			KA CLXXIac 60	o				416
566	Tesselschade	21. 3.1633	A		UBA II C 13.240	o			363	417
567	*van* Tesselschade en Combach				KA CLXXIac 2	o				418
568	Reekamer	7. 4.1633	A		UBA II C 11.365	m			365	420
569	L. v. Kinschot	7. 4.1633	A		UBA II C 11.366	m			366	421
570	N. v. Kinschot	8. 4.1633	A		UBA II C 11.366	m			367	422

571	Janssins	18. 4.1633	A		UBA II C 11.368	m					
572	*van* Huygens	26. 4.1633			UBL Pap. 2	o					423
573	v. Reigersberch	19. 5.1633	A	Fr	UBA II C 11.369	m			368		424
574	Salmasius	20. 5.1633	M	Lat	UBA II C 11.245	m			369		425
575	Baek	27. 5.1633	M		KA CLXXIb 89	o	97	103	370		426
576	Baek	6. 6.1633	M		UBA II C 13.108	o			371		427
577	Baek	12. 6.1633	M		UBA II C 13.107	o			372		428
578	Baek	27. 6.1633	M		UBA II C 13.106	o			373		429

579	Baek	6. 7.1633	M		UBA II C 13.105	o			374	430
580	Teskhad	7. 7.1633	M		KA CLXXIb 91	o	98	104	375	431
581	P. Helman	12. 7.1633	M		UBA II C 11.877	m				
582	*van* Teskhad				KA CLXXIac 3	o				432
583	Salkmans	15. 7.1633	M	Lat	UBA II C 11.247	m			376	433
584	Baek	17. 7.1633	M		UBA II C 13.104	o			377	434
585	*van* Brosterh. *aan* Huygens	23. 7.1633	L		UBL Hug. 37	o				436
586	Baek	24. 7.1633	M		UBA II C 13.103	o			378	435
587	Teskhad	1. 8.1633	M		KA CLXXIb 92	o	99	105	379	437
588	V.d. Honert	1. 8.1633	M		UBA II C 11.249	m	101	107	380	438
589	Teskhad	2. 8.1633	M		KA CLXXIb 94	o	100	106	381	439
590	G. Schaep	2. 8.1633	M		UBA II C 11.881	m			382	440
591	*van* Huygens	4. 8.1633			UBL Pap. 2	o				

592	Huygens	7. 8.1633	M		UBA II C 11.883	m	102	108	383	441
593	F. Duarte	8.1633	M	Fr	UBA II C 11.879	m			384	442
594	Teskhad	14. 8.1633	M		KA CLXXIb 95	o	103	109	385	443
595	Baek	14. 8.1633	M		KA CLXXIb 96	o	104	110	386	444
596	Baek	21. 8.1633	M		UBA II C 13.102	o			388	446
597	Baek	24. 8.1633	M		UBA II C 13.101	o			389	447
598	Baek	30. 8.1633	M		UBA II C 13.100	o			390	448
599	Baek	1. 9.1633	M		UBA II C 13.99	o			391	449
600	v. Nordgen	18. 9.1633	M		UBA II C 11.251	m			392	450
601	F. Duarte			Fr	UBA II C 11.880	m			387	445
602	*van* W. Blaeu	23. 9.1633			UBL Pap. 2	o				
603	Baek	2.10.1633	M		KA CLXXIb 97	o	105	111	393	451
604	Baek	5.10.1633	M		KA CLXXIb 98	o	106	112	394	452
605	Baek	9.10.1633	M		UBA II C 13.98	o			395	453

606	Tesselschade	22.3.1633		KA CLXXIIb 87	o	107	113	396	971
607	*van* Tesselschade			KA CLXXIIac 7	o				972
608	Fred. Hendrik	19.12.1633	A	UBA II C 11.370	m			397	454
609	*van* J. Jacobsz.		Blar.	UBA II C 14 292	o				
610	Huygens	9. 1.1634	A	KA CLXXIIb 99	a	108	114	398	455
611	Wijtz	22. 1.1634	A	UBA II C 11.373	m	109	115	399	456
612	V.d. Honert	31.1.2.2.34		UBA II C 11.376	m				
613	Reekamer	23. 2.1634	A	UBA II C 11.376	m			400	457
614	*van* Huygens	4. 3.1634		UBL Pap. 2	o				458
615	Huygens	7. 3.1634	A	UBA II C 11.377	m	110	116	402	459
616	Baek	7. 3.1634	A	UBA II C 13.97	o			401	460
617	Gecomm Raden	2. 4.1634	M	UBA II C 11.252	m			403	461
618	Baek	5. 4.1634	M	UBA II C 13.96	o			404	462
619	Baek	k.v. 17.4.'34		KA CLXXIIb 108	o	117	123	433	463

620	Baek	17. 4.1634	M		UBA II C 13.95	o	405	464
621	Baek	21. 4.1634	M		UBA II C 13.94	o	406	465
622	Baek	23. 4.1634	M		UBA II C 13.93	o	407	466
623	Baek	24. 4.1634	M		UBA II C 13.92	o	408	467
624	Baek	27. 4.1634	M		UBA II C 13.91	o	409	468
625	Baek	2. 5.1634	M		UBA II C 13.90	o	410	469
626	Baek	8. 5.1634	A		UBA II C 13.89	o	411	470
627	Baek	19. 5.1634	M		UBA II C 13.88	o	412	471

628	Tesschade	28. 5.1634	M		UBA II C 13.87	o			413	472
629	Baek	28. 5.1634	M		UBA II C 13.86	o			414	473
630	*van* J. v.d. Burgh	29. 5.1634			UBL Pap. 2	o				474
631	Huygens	30. 5.1634	M		UBA II C 11.253	m	111	117	415	475
632	Baek	1. 6.1634	M		UBA II C 13.85	o			416	476
633	*van* Huygens	3. 6.1634			UBL Pap. 2	o				
634	Baek	6. 6.1634	A		UBA II C 13.84	o			417	477
635	Baek	11. 6.1634	M		KA CLXXIb 103	o	113	119	418	478
636	*van* Tesschade	k.v. 15.6.'34			UBL Pap. 13 H 4	o				
637	Tesschade	15. 6.1634	M		KA CLXXIb 104	o	112	118	419	479
638	V.d. Honert	18. 6.1634	M		UBA II C 11.257	m			420	480
639	Baek	18. 6.1634	M		UBA II C 13.83	o			421	481
640	Wijtz	30. 6.1634	M		UBA II C 11.258	m	114	120	422	483

641	Huygens	30. 6.1634	M		UBA II C 11.261	m	115	121	423	484
642	Wijtz	1. 7.1634	M		UBA II C 11.263	m	116	122	424	485
643	Baek	10. 7.1634	M		UBA II C 13.82	o			425	486
644	Baek	11. 7.1634	M		UBA II C 13.81	o			426	487
645	Baek	15. 7.1634	M		UBA II C 13.80	o			427	488
646	Baek	21. 7.1634	M		UBA II C 13.79	o			428	489
647	Hof v. Holland	21. 7.1634	M		Hof 4598 a^{o} 1634	o			429*m*	490*m*
648	Baek	30. 7.1634	M		UBA II C 13.72	o			430	491
649	Baek	1 en 2 8.1634	M		UBA II C 13.73	o			431	492
650	Baek	8 en 9 8.1634	M		UBA II C 13.75	o			432	493
651	*van* Barlaeus *aan* Huygens	25. 8.1634	A	Lat	UBL Hug. 37	o				
652	Baek	30. 8.1634	M		UBA II C 13.76	o			434	494
653	Baek	3. 9.1634	M		UBA II C 13.77	o			435	495

654	*van* Heinsius *aan* Barlaeus	10. 9.1634	L	Lat	Clar. Vir. Ep. (1702)	d					
655	Baek	12. 9.1634	M		UBA II C 13.78	o				436	496
656	*van* Barlaeus	12. 9.1634	A	Lat	Barl. Epist. no. 504	d					
657	Bolgaro	18. 9.1634	A		UBA II C 11.379	m					497
658	C. Halmans	21. 9.1634	M		UBA II C 11.265	m					
659	*van* Ingels	9.10.1634	A		UBA II C 11.886	o					
660	Huygens	17.10.1634	Br		UBA II C 11.885	m					498
661	*van* Huygens	23.10.1634	G		KA CLXXIac 61	o					499a
662	*van* Fr. Hend. *aan* Scaglia	23.10.1634		Fr	UBA II C 15 bij blz. 444	a					
663	vert. d. Hooft van *662*	id.	Br		UBA II C 11.903	m					499b
664	Huygens	31.10.1634	Br		UBA II C 887	m	118	124		437	500
665	Baek	31.11.1634	Br		UBA II C 13.71	o				438	501

666	Baek	13.11.1634	Br	UBA II C 13.70	o		439	502
667	Baek	21.11.1634	Br	UBA II C 13.69	o		440	503
668	Baek	24.11.1634	Br	UBA II C 13.68	o		441	504
669	*van* Tesselschade	11.1634		UBL Pap. 2	o			
670	Baek	5.12.1634	Br	UBA II C 13.67	o		442	505
671	Huygens	7.12.1634	Br	UBA II C 11.891	m			506
672	Baek	12.12.1634	Br	UBA II C 13.66	o		443	507
673	Baek	15.12.1634	Br	UBA II C 13.65	o		444	508

674	Baek	18.12.1634	Br		UBA II C 13.64	o			445	509
675	Scaglia	7. 1.1635	M	It	UBA II C 11.382	m				510
676	Huygens	17. 1.1635	A		UBA II C 11.895	m	119	125	446	511
677	*van* Barlaeus	20. 1.1635		Lat	Barl. Ep. no. 272	d				
678	Grotius	V Kal.Feb. 1635	A	Lat	UBA II C 11.384	m	121	127	448	513
679	v. Reigersberch	29. 1.1635	A		UBA II C 11.385	m	120	126	447	512
680	Bolgaro	29. 1.1635	A		UBA II C 11.386	g				
681	Huygens	k.v. 31.1.'35			UBA II C 11.386	m				
682	Huygens	31. 1.1635	M		UBA II C 11.893	m				514
683	Scaglia	19. 2.1635	A	It	UBA II C 11.386	m				515
684	Huygens	21. 2.1635	A		UBA II C 11.387	m			449	516
685	*van* Scaglia	2. 3.1635	Br	It	KA L[d] 9	o				
686	L. v. Kinschot	22. 3.1635	A		UBA II C 11.388	g				
687	*van* Grotius	30. 3.1635	P	Lat	Ep. quotq.	d	122	128		517

				p. 141.						
688	*van* R. Verburch	7. 4.1635	G	KA CLXXIac 38	o					
689	v. Reigersbergh	17. 4.1635	A	UBA II C 11.388	m	123	129	450	518	
690	Bolgaro	20. 4.1635		UBA II C 11.389	g					
691	Pijnssen v.d. Aa	21. 4.1635	A	UBA II C 11.390	m				519	
692	Bolgaro	7. 5.1635		UBA II C 11.392	m					
693	Baek	k.v. 15.5.1635		UBA II C 13.42	o			508	585	
694	Bolgaro	14. 5.1635	M	UBA II C 11.266	g					
695	*van* C. v.d. Wijen	18. 5.1635		UBA II C 9.421[v]	o				521	
696	Baak	20. 5.1635	M	UBA II C 13.63	o			451	522	
697	Baak	23. 5.1635	M	UBA II C 13.62	o			452	523	
698	Vossius	28. 5.1635	M	Br. Mus. Harl. Lib. 7013, 157-158[v]	o	124*m*	130*m*	453*m*	524*m*	
699	Hof v. Holland	29. 5.1635	M	Hof. *Uitg.* miss. 5235	o					

700	Baak	29 en 30.5.'35	M		UBA II C 13.61	o			454	525
701	v. Mastenen	30. 5.1635	M		UBA II C 11.268	m				
702	P. Hasselaer	31. 5.1635	M		UBA II C 11.270	m			455	526
703	Baak	31. 5.1635	M		UBA II C 13.60	o			456	527
704	v. Rijckhuysen	k.n. 31.5.'35			UBA II C 11.1005	m			457	528
705	Baak	4. 6.1635	M		UBA II C 13.59	o			458	529
706	Rekenaer	6. 6.1635	M		Rek. d. Dom. 482	o				
707	Baak	6.6.1635	M		UBA II C 13.58	o			459	530
708	v. Rijckhuysen	Ad Nolan	M	Lat	UBA II C 11.271	m			460	531
709	Baak	17. 6.1635	M		UBA II C 13.57	o			461	532
710	*van* Vondel	18. 6.1635			UBL Pap.2	o				
711	Baak				UBA II C 13.51	o			475	546
712	Baak	22. 6.1635	M		KA CLXXb 114	o	125	131	462	533
713	v. Rijckhuysen	22. 6.1635	M		UBA II C 11.272	m			463	534

714	Baak	28. 6.1635	M		UBA II C 13.56	o			464	535
715	Baak	1. 7.1635	M		KA CLXXIb 116	o	126	132	465	536
716	Baak	6. 7.1635	M		KA CLXXIb 118	o	127	133	466	537
717	Baak	9. 7.1635	M		UBA II C 13.55	o			467	538
718	Baak	15. 7.1635	M		UBA II C 13.54	o			468	539
719	Tesselschade	19. 7.1635	M		KA CLXXIb 117	o	128	134	469	540

720	Baak	20. 7.1635	M		UBA II C 13.53	o			470	541
721	Mostart	20. 7.1635	M		UBA II C 11.477	m			471	542
722	v. Viersen en v. Aisma	30. 7.1635	M		UBA II C 11.477	m				
723	Kint	13. 8.1635	A	Fr	UBA II C 11.392	m				544
724	v. Mestaten	13. 8.1635	A		UBA II C 11.393	m				
725	Bolgaro	13. 8.1635	A		UBA II C 11.394	m				543
726	Baak	29. 8.1635	M		UBA II C 13.52	o			472	545
727	Bolgaro	2. 9.1635	M		UBA II C 11.478	g				
728	Barlaeus	14.11.1635	M		UBA II C 11.478	m	129	135	477	548
729	Baak	23.11.1635	M		UBA II C 13.49	o			478	549
730	*van* Barlaeus	25(?).11.1635	A	Lat	UBL Hug. 37	o				
731	*van* Barlaeus	29.11.1635	A	Lat	UBL Hug. 37	o				
732	Scaglia	9.12.1635	M	It	UBA II C 11.478	m				

733	Baak	10.12.1635	M		UBA II C 13.48	o			479	550
734	Wijtz	11.12.1635	M		UBA II C 11.479	m			480	551
735	Hof v. Holland	17.12.1635	M		UBA II C 11.480	m			481	552
736	Baak	20.12.1635	M		KA CLXXIIb 119	o	130	136	482	553
737	Barlaeus	23.12.1635	M		UBA II C 11.481	m	131	137	483	554
738	Schepenen H'sum	27.12.1635	M		UBA II C 11.483	m			484	555
739	*van* Barlaeus	27.12.1635	A		KB 131 C 36	o				
740	*van* Vossius	31.12.1635		Lat	Oxford, Bodleyan Lib., Rawl. lett. 82, 1092	o				
741	Rekenmr	9. 1.1636	A		UBA II C 11.395	m			485	556
742	Schout van Hilversum	9. 1.1636			UBA II C 11.397	g			486	557
743	Bolgaro	13. 1.1636	A		UBA II C 11.399	g				
744	R. Verburch	17. 1.1636	A		UBA II C 11.398	m			487	558
745	Schout van Hilversum	19. 1.1636	A		UBA II C 11.399	m			488	559

746	Schepenen van Hilversum	19. 1.1636	A		UBA II C 11.399	m			489	560
747	Hof v. Holland	3. 2.1636	A		UBA II C 11.400	m			491	562
748	Wijtz, ambtsh.	3. 2.1636	A		UBA II C 11.401	m			490	561
749	Wijtz, persoonl.	3. 2.1636	A		UBA II C 11.401	m			490	561
750	Schout van Hilversum	5. 2.1636			UBA II C 11.404	m			492	564
751	Van den Honert	5. 2.1636	A		UBA II C 11.404	m				563
752	R. Veluwenburch	5. 2.1636	A		UBA II C 11.405	m				
753	*van* R. Veluwenburch	10. 2.1636	G		KA CLXXIIac 39	o				
754	Rekenkamer	10. 2.1636	A		UBA II C 11.405	m			493	565
755	v. Aisma	19. 2.1636	A		UBA II C 11.408	m				
756	Wijtz	23. 2.1636	A		UBA II C 11.408	m			494	566
757	Schout van Hilversum	1. 3.1636	A		UBA II C 11.409	m			495	567
758	Tesselschade	10. 3.1636	A		UBA II C 13.239[2]	o	132	138	496	568
759	v. Mastaten	10. 3.1636	A		UBA II C 11.409	m				570

760	Scaglia	10. 3.1636	A	It	UBA II C 11.410	m				569
761	Schuil	12. 3.1636	A		UBA II C 11.905	m			497	571

762	Reclamer	13. 3.1636	A		UBA II C 11.411	m		498	572
763	Bolgaro	17. 3.1636	A		UBA II C 11.413	m			
764	Wijtz	25. 3.1636	A		UBA II C 11.414	m		499	573
765	*van* J vd Burgh *aan* Huygens	1. 4.1636	U	Lat	UBL Hug. 37	o			575
766	Gecomm Raden	3. 4.1636	A		UBA II C 11.415	m			
767	Huygens	5. 4.1636	A		UBA II C 11.415	m			574
768	Tesschad	5. 4.1636	A		UBA II C 13.239[1]	o		500	576
769	Bolgaro	7. 4.1636	A		UBA II C 11.416	m			
770	Wijtz	22. 4.1636	A		UBA II C 11.417	m		501	578
771	N. v. Kinschot	28. 4.1636	A		UBA II C 11.417	m		503	580
772	Van den Honert	28. 4.1636	A		UBA II C 11.418	m		502	579
773	vac.								
774	*van* Barlaeus	2. 5.1636		Lat	Bat. Epist. 324	d			
775	*van* Tesschad	3.85.36			UBL Pap. 2	o			

776	Barlaeus	5. 5.1636	M		UBA II C 11.484	m	133	139	504	581
777	Wijtz	7. 5.1636	M		UBA II C 11.486	m			505	582
778	Tesschade	10. 5.1636	M		UBA II C 13.237	o	134	140	506	583
779	Rekenaer	13. 5.1636	M		Rek. d. Dom. 482	o				
780	Tesschade	27. 5.1636	M		UBA II C 13.238	o			507	584
781	Baak	29. 5.1636	M		UBA II C 13.43	o			509	586
782	Baak	8. 6.1636	M		UBA II C 13.44	o			510	587
783	Wijtz	8. 6.1636	M		UBA II C 11.486	m	135	141	511	588
784	R. Verburch	11. 6.1636	M		UBA II C 11.487	m			512	589
785	Baak	13. 6.1636	M		UBA II C 13.45	o			513	590
786	R. Verburch	13. 6.1636	M		UBA II C 11.490	m			514	591
787	N. v. Kinschot	15. 6.1636	M		UBA II C 11.491	m			515	592
788	R. Verburch	17. 6.1636	M		UBA II C 11.492	m			516	593
789	Bolgaro	18. 6.1636	M		UBA II C 11.492	g				

790	v. Reigersberch	19. 6.1636	M		UBA II C 11.492	m					594
791	R. Verburch	19. 6.1636	M		UBA II C 11.493	g					
792	*van* Baerlaeus	24. 6.1636		Lat	Barl. Epist. no. 328						
793	M. Mathijsz.	25. 6.1636	M		UBA II C 11.493	m					482
794	Salmans	29. 6.1636	M		UBA II C 11.494	m				517	595
795	Baak	2. 7.1636	M		UBA II C 13.41	o				518	596
796	Morgan	2. 7.1636	M	Fr	UBA II C 11.495	m				519	597
797	D'Edel	5. 7.1636	M		UBA II C 11.496	m				520	598
798	De With	5. 7.1636	M		UBA II C 11.497	m				521	599
799	Baak	6. 7.1636	M		UBA II C 13.40	o				522	600
800	Baerlaeus	10. 7.1636	M		UBA II C 11.498	m	136	142		523	601
801	*van* Baerlaeus	13. 7.1636		Lat	Barl. Epist. no. 333						
802	Baak	17. 7.1636	M		UBA II C 13.39	o				524	602

803	Huygens	25. 7.1636	M		UBA II C 11.499	m	137	143	525	603
804	Reland	25. 7.1636	M		UBA II C 11.501	g				
805	Baak	25. 7.1636	M		UBA II C 13.38	o			526	604
806	Baak	26. 7.1636	M		UBA II C 13.37	o			527	605
807	Baak	31. 7.1636	M		UBA II C 13.36	o	138	144	528	606
808	Raad v. State	31. 7.1636	M		UBA II C 11.501	m			530	608
809	M. Huygens	31. 7.1636	M		UBA II C 11.502	m			529	607
810	*van* C. Huygens	31. 7.1636	G		UBL Pap. 2	o				

811 Tulp	1. 8.1636	M		UBA II C 11.506	o	139	145	531	609															
812 van Baerle	5. 8.1636		Lat	Brief Ep. no. 336	d																			
813 Baerle	5. 8.1636	M		UBA II C 11.502	m	140	146	532	610															
814 A. v. Stolk	10. 8.1636	M		UBA II C 11.503	m	141	147	533	611															
815 Baerle	12. 8.1636	M		UBA II C 11.504	m	142	148	534	612															
816 Baerle	14. 8.1636	M		UBA II C 11.506	m			535	613	*817* Tulp	18. 8.1636	M	UBA II C 11.507	m			536	614				
818 Tulp	19. 8.1636	M		UBA II C 11.507	m			537	615															
819 Tulp	20. 8.1636	M		UBA II C 11.508	m				616															
820 Tulp	21. 8.1636	M		UBA II C 11.508	m			538	617															
821 Vossius	22. 8.1636	M		Bibl. Mus. Hist. Lib. 703, f. 56	o			539*m*	620*m*															

822	Tulp	22. 8 6	M		UA II C 189	m			618
823	Tulp	26. 8 6	M		UA II C 189	m			619
824	Bak	27. 8 6	M		UA II C 135	o		540	621
825	Tulp	28. 8 6	M		UA II C 151	m			622
826	Tulp	29. 8 6	M		UA II C 151	m			623
827	Tulp	29. 8 6			UA II C 152	m			624
828	Bak	3 1. 8 6	M		UA II C 134	o		541	625
829	Bak	5. 9 6	M		UA II C 133	o		542	626
830	van Bas	6. 9 6	A	Lat	Bal Ep no. 337	d			
831	C. Hen	7. 9 6	M		UA II C 152	m		543	627
832	van Tul	(9 6)			KA 1 4	o			628

833	v. Gr	9. 9	M		UA II C 183	m			544	629		
834	Bk	9	M		UA II C 132	o			545	630		
835	P. Ha	17. 9	M		UA II C 184	m				631		
836	Tlp	18. 9	M		UA II C 185	m				632		
837	Hs	21. 9	M		UA II C 185	m	143	149	546	633		
838	*van* Hs	22. 9		Lat	Bal Ep. no. 341.							
839	Bk	24. 9	M		UA II C 131	o			547	634		
840	Bk	29. 9	M		UA II C 130	o			548	635		
841	Hs	29. 9	M		UA II C 186	m	144	150	549	636		
842	Hgo	9	M		UA II C 186	m						
843	Bk	9	M		UA II C 129	o	145	151	550	637		

844	Bak	26	M	UA II C 138	o			551	638	
845	Tael	26	M	UA II C 135	o	146	152	552	639	
846	Van den Hout	26	M	UA II C 158	m	147	153	553	641	
847	v. Hoogh	26	M	UA II C 158	m				640	
848	R. Wan	26	M	UA II C 159	m					
849	van R. Wan	26	G	KA 0 44	o					
850	Bak	26	M	UA II C 137	o			554	642	
851	van Hoogh	26	G	UB Pap 2	o				643	
852	Hogo	26	A	UA II C 148	m					
853	R. Wan	26	A	UA II C 149	m					
854	Hoogh	26	A	UA II C 149	m	148	154	555	644	

855	*van* Hoy	26	G	UB Pap 2	o		645
856	Boy en Bav	26	A	UA II C 12	m	556	646
857	*van* Ge	26		KA CXX 62	o		647
858	*van* R. Wa	8. 167	G	KA CXX 42	o		

859	Huygens	(13). 1.1637	A		UBA II C 11.906	m	149	155	557	648
860	J. v.d. Burgh	17. 1.1637	A		UBA II C 11.908	m			558	649
861	Fred. Hendrik	19. 1.1637	A		UBA II C 11.421	m			560	651
862	v. Rijckhergh	19. 1.1637	A		UBA II C 11.424	m			559	650
863	*van* R. Verburch	27. 1.1637	G		KA CLXXIac 41	o				
864	R. Verburch	29. 1.1637	A		UBA II C 425	g				
865	*van* R. Verburch	30. 1.1637	G		KA CLXXIac 40	o				
866	Reg. Dorpen Gooiland	1. 2.1637	M		UBA II C 11.519	g				
867	Reg. Muiderberg	1. 2.1637	M		UBA II C 11.519	g				
868	*van* R. Verburch	1. 2.1637	G		KA CLXXIac 43	o				
869	P. Helmans	5. 2.1637	A	It	UBA II C 11.909	m			561	652
870	Bolgaro	2. 3.1637	A		UBA II C 11.425	g				
871	V.d. Honert	5. 3.1637	A		UBA II C 11.425	m			562	653

872	L. v. Kinschot	6. 3.1637	A		UBA II C 11.426	g			
873	Rekenaer	17. 4.1637	A		UBA II C 11.426	m		563	654
874	R. Verburch	18. 4.1637	A		UBA II C 11.427	g			
875	*van* R. Verburch	24. 4.1637	G		KA CLXXIac 45	o			
876	*van* Grotius *van* W. de Groot	7. 5.1637	P	Lat	Ep. quotq. pag. 868	d			
877	Renerius	V Id. Maj. 1637	A	Lat	UBA II C 11.913	m		564	655
878	Jac. Baak	11. 5.1637	A		UBA II C 11.427	g			
879	*van* R. Verburch	20. 5.1637	G		UBA II C 11.917	m			
880	Rekenaer	25. 5.1637	M		Rek. d. Dom. 482	o			
881	Huygens	5.1637	A		UBA II C 11.911	m		566	656
882	Baak	7. 6.1637	M		UBA II C 13.26	o		567	657
883	Baak	12. 6.1637	M		UBA II C 13.25	o		568	658
884	*van* Renerius	16. 6.1637	A	Fr	UBL Pap. 2	o			659

885	v. Reigersbergh	18. 6.1637	M		UBA II C 11.519	m	569	660
886	Baak	29. 6.1637	M		UBA II C 13.24	o	570	661
887	N. v. Kinschot	3[illegible].7.1637	M		UBA II C 11.520	m	571	663
888	*van* v. Kinschot	4. 7.1637	G		KA CLXXIac 77	o		664
889	*van* W. Schuil	30. 7.1637			KA CLXXIac 63	o		665
890	Baak	2. 8.1637	M		UBA II C 13.19	o	572	666
891	Baak	7. 8.1637	M		UBA II C 13.17	o	573	667
892	Cloek	13. 8.1637	M		UBA II C 11.915	o	574	668
893	v. Mastenbroek	9. 9.1637	M		UBA II C 11.521	m		670
894	J. v.d. Burgh	1[illegible].10.1637			UBA II C 11.916.918	m	575	669
895	Baak	7.10.1637	A		UBA II C 13.18	o	576	671
896	Baak	14.10.1637	M		UBA II C 13.20	o	577	672
897	Reclamant	9.9.1637			UBA II C 11.524	m	565	662
898	Huygens	19.10.1637	M		UBA II C 11.526	m	578	673

899	*van* Huygens	2.11.1637	Breda	UBL Pap. 2	o		674
900	Bolgaro	23.11.1637	A	UBA II C 11.919	m		
901	*van* Reigersberch	13.12.1637		UBA II C 9.434[v]	o		675
**902*	*van* Tesschade			KA CLXXIac 5	o		969

Alfabetisch register

De brieven van P.C. Hooft zijn voorzien van een sterretje, de brieven aan P.C. Hooft zijn voorzien van twee sterretjes, de brieven over Hooft zijn voorzien van een oogje.

‘Aen gheen groen heyde’, *585*.
Aerschot, Filips v., *650, 709*.
Aartshertogen (Albertus en Isabella), *378, 380, 575, 578*.
Akademie, E.D., *435*.
Accademia della crusca, *807*.
Aelianus, Cl., *677, 731*.
Aelius Lampridius, *731*.
Ailly, A.E. d', *519*.
Aisma, A. v., **722, *755, 794, 878*.
Aitzema, F. v., *392, 894*.
Akerlaken, A. v., *831*.
Alcaeus, *376*.
alchimie, *399, 557, 558*.
Alexander de Grote, *434, 521, 523, 594*.
Alkmaar, *594, 599, 601, 607, 641, 758*, **780**, *845*
alteratie te Amsterdam, *696, 697, 700*.
Alva, *430, 442, 447, 715*.
Ampzing, S., *697, 700, 707*.
Amstelveen, *806*.
Amsterdam, *604, 696, 697, 700*.
Amsterdam, archief van, *611*.
Ankeveen, *735*.
Antwerpen, *534, 537, 597, 657, 672, 673, 674, 707, 709, 711, 712, 714, 808*.
appèlzaak als precedent, *784, 786, 788, 797, 798*.
Aretino, P., *805, 807*.
Ariane, van J. Desmarets, *606*.
Ariosto, *758, 813*.
Aristodemus, *619B*.
Aristophanes, *876*.
Arnelle, M. d', *793*.
Arundel, Th. Howard gr. v., *855, 859*
Asperen, P. v., *835, 862, 863, 868*.
Augsburg, *519, 523*.
Augustus (Octavianus), *519, 688, 708, 730, 731*.
Ausonius, *792*.
Aytona, markies d', **670**, *671, 672, 673, 674, 701*.

Baak, Jacob, *387, 598, 781, *878, 896, 899*.
Baak, Joost, **368, *369, *370, *371, *372, *373, *374, *375, °377, *378, *379, *380, *382, *384, *385, *386, *387, *388, *389, *390, *392, *393, *394, *395, *396, *397, *398, *400, *401, *403, *404, °406, °409, *411, *413, *415, *416,*

**417, *423, *435, *436, *437, *441, *442, *443, *444, *445, *446, *447, *448, *450, *451, *458, *459, *461, *463, *464, *465, *466, *467, *468, *469, *470, *471, *473, *474, *477, *478, *479, *482, *483, *485, *516, *519, *521, *523, *524, *525, *527, *529, *530, *531, *532, *534, 536, *537, *538, *540, *542, *543, *544, *546, *550, *552, *554, *575, *576, *577, *578, *579, *584, *586, *595, *596, *597, *598, *599, *603, *604, *605, 614, *616, *618, *619, *620, *621, *622, *623, *624, *625, *626, *627, *629, *632, *634, *635, 638, *639, *643, *644, *645, *646, *648, *649, *650, *652, *653, *655, *665, *666, *667, *668, *670, *672, *673, *674, *693, *696, *697, *700, *703, 704, *705, *707, 708, *709, *711, *712, 713, *714, *715, *716, *717, *718, *720, *726, *729, *733, *736, *781, *782, *785, *795, *799, *802, *805, *806, *807, 821, *824, *828, *829, *834, *839, *840, *843, *844, 846, *850, *882, *883, *886, *890, *891, *895, *896*.

Baak, Laurens, *781*.
Baerle, C. v., zie Barlaeus.
Baerle, C. v. jun., *837*.
Baerle Jz., J. v., *802, 899*.
Baerle, Susanna v., tr. C. Huygens, *802, 898, 899*.
Bakker, Jac., *894*.
Balestel, Chr., *552*.

Balestel jun., N., *552*.
Banér, Banjer, Johan, *843, 844, 889*.
Barbançon, *650*.
Bardens, Willem Dircx, *369, 885*.
Barlaeus, C., *400, 405, 411*, **535**, *563, 597, 598, 606, 614, 616, 632, 634, 643, 644, 646, °651, 653, °654, **656, **677, 700, 703, 710, *728, **730, **731, *737, **739, 758, 768, **774, 775, *776, 780, 781, 782, **792, 799, *800, **801, 803, 805, 806, 810, **812, *813, *815, *816, **830, *837, **838, 840, *841, 851, 854, 855, 902*.
Barlaeus, C., Werken:
Ad Constant. Hugenium, cum manentibus Muydae amicis aliquot ob tempestatem, Hydrophobian hoc est aquarum metum mihi exprobrasset, *812, 815, 816, 830, 837*.
Ad Hugenium, *812*.
Ad P. Hoofdium, Satrapam Muydensem, *739B*.
Ad Satrapam Muydensem Hendecasyllabi de Perdicibus, *730B*.
De animae humanae admirandis, *710, 902*.
De coeli admirandis, *902*.
Epistola Ameliae etc., *383, 400*.
Homilia in praesepe, sive nativitatem Domini et Servatoris J.C., *854*.
In Guilielmum Principem Auriacum, cum novae Domus, quam Sagittariorum vocant, fundamenta Hagae jaceret, *854*.
In recuperationem Arcis Schenckianae, *781, 782*.
Passer Susannae Bartelottae artem nendi edoctus *800*.
Poemata, *837, 855*.
Bartolotti, Constantia, *695, 700, 775*.
Bartolotti, Guilielmo, *503*.
Bartolotti jun., G., *374, 378, 389, 390, 397, 398, 400, 404, 413, 415, 447, 449*, ****456**, **457, 469, 492, 511, 519, 523, 527, 540, 579, 627, 648, 649, 653, 657, 682, 700, 701, 725, 761, 763, 767, 774, 801, 806, 842*.
Bartolotti, Susanna, *383, **432, 492, 493, 511, 547, 555, 599, 606, 636, 657, 658, 669, 691, 695, 719, 733, 775, 778, 780, 792, 800, 801, 807, 810, 810B, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 831, 845, 850*.
Bas, Diederik, *438, 504*.
Basius, J., *452, 453, *454, 569*.
Baudimont, Bodimont, F. v., *855*.
Becanus, G., *739*.
Bedmar, zie Cueva, de la.
beëdiging regenten Gooiland, *487, 488, 489, 490*.
beeldenstorm, *697*.
Beieren, Max. v., *369, 384*.
bekading Oostermeent, *560, 562*.
belegeringstechniek, *611, 640*.
Belonje, J., *567*.
Belusar (anagram v. 'Barleus'), *780*.
Bembo, P., *807*.
Benthuizen, zie Wijngaerden.

Bentivoglio, G., *720, 721*.
Berg, Hendrik, gr. v.d., **531**, *542, 546, 855, 859*.
bestand, Twaalfjarig, *716*.
bestand, onderhandelingen over een tweede, *380, 402, 403, 442, 575, 578, 579, 584, 596, 729, 733, 736, 739, 759, 896*.
Betlem Gabor, *624*.
Beverwijk, *655, 781, 782*.
Bijdelmeer, *487, 648, 861*.
Bijlandt, *729*.
Bijlmer, de, *861*.
Bijlmermeer, gerecht v., **506, 513, 857, 861*.
Bicker, A., **480, 481, 635, 806*.
Bilderdijk, W., *899*.
Bisschops, L., *603*.
Blaeu, Anna Jacobsdr., tr. C. Pz. Hooft, *715*.
Blaeu, Johans, *630, 642*.
Blaeu, Willem Jansz., ***602, 642, 696*.
Blaricum, *508, 526, 570*.
blauwboekjes, *403*.
Blok, F.F., *535*.
Bloys, gez. Treslong, W. v., *813*.
Boccaccio, G., *807*.
Boccalini, Tr., *387, 594*.
Bodin, J., *523*.
Boer, M.G. de, *660*.
Bohemen, *538, 554, 604*.
Bok, Jan de, *370, 500, 517*.
Bolgaro, B., *500, 503, 507, *510, *657, 660, *680, *690, *692, *694, 700, 701, *725, *727, *743, *763, *769, *789, *842, *852, 869, *870, 892, *900*.
Booth v. Wesel, Dom., *768, 780*.
Bor, P., **369**, *374, 437, 611, 622, 696, 697*.
Borgia, kard., *524*.
Bos, hopman Jan v.d., *395*.
Bouillon, hertog v., *656*.

Brahe, Ticho, *642*.
Bran(d)t, G., *547, 603, 803*.
Brasser, G., *782, 785*.
Brasser, J., *599, 604, 782, 785*.
Brasser, Juffr., *599, 604*.
Breda, *584, 604, 656, 824, 889, 890, 891, 894, 896, 898, 899*.
Bredero, G. Azn., *398, 531, 805*.
Brederode, Henrik v., *369*.
Brederode, Johan Wolfert v., *630*.
Brederode, H^{r} v. Veenhuizen, R. v., *369*.
Breeman, *437, 441, 442*.
Breen, J.C., *369, 438, 519, 640*.
Broer Jansz., *474*.
Brosterhuyzen, J., **504**, *556, 557, 558, 563, 564, 565, 580, 582, 584, °585, 586, 587, 591, 604, 630*.
Brugge, *461*.
Brussel, verblijf te, *657-674, 674B*.
Brutus, M., *519*.
Burg(h), Abel Mathijsz., *650*.
Burg(h), Albert Coenraeds., ***402**.
Burg(h), Jac. v.d., *420, 576, 580, 582, 584, 586, 587, 604*, ****630**, *688, °765, 844, 846, *860, *894*.
Burch, R. v.d., zie Verburch, R.
Burggraef, J., *736, 782*.
Burgundius, N., **435**, *437, 446, 448*.

Caesar, Julius, *640, 689, 731, 737*.
Calvart, L., *633*.
Campana, Ces., *574*.
Campeu, C. v., *696*.
Caprero, A., *516*.
Cartesius, zie Descartes.
Casale Monferrato, *402, 404, 415*.
Cats, J., *785*.
Catullus, *731, 792, 799, 800*.
Charnacé, H.G., de, *456, 576, 624*.
Chiabrera, *580*.
Cicero, *519, 641, 731, 737*.
Circe, *539*.
Cleopatra, *731*.
Cloek, P. Jzn., *369, 469, 527, 550, 576, 584, 604, 632, 635, 639, 641, 643, 644, 646, 657, 688, 689, 703, 704, 709, 713, 736, 752, 795, 799, 807, 834, 839, 840*, ***892**, *893, 894*.
Colterman, J., *423, 463, 464, 471, 600, 618, 620, 621, 644, 648, 782, 785, 799, 807, 849*.
compositie, *784, 887, 888, 897*.

Conestaggio, H. di, *398, 399, 405, 406, 412, 413, 422, 640*.
confiscatie door de Sp. koning, *500, 503, 504, 509, 725*.
Constantinopel, *402*.
Contich, hoeve te, *500, 503, 507, 509, 510, 517, 571*.
conventikels, *647*.
Cordes, J.C. de (= Renialme, J.C. de), ***500**, **503, **507, *509, 510, *517, 525*.
Corver, D., *697*.
Coster, dr. Samuel, *369, 468, 697*.
couranten, *474*.
Crayestein, Huigh Jansz. v., *441*.
Croesus, *497, 851*.
Crombalch, A., *492, 511, 551, 555, 567, 580, 594, 599, 628*, **631, 633**, *636, 636B, 719, 778, 898*.
Crombalch, Maria Tesselschade, *636, 719, 758*.
Crombalch, Taedea, **631, 633**, *636*.
Cruis, Claes, **437**, *441, 451*.
Cueva, kard. Alfonso de la, markies van Bedmar, **525**, *769*.
Curtius Rufus, Q., *521, 594*.

Davelaer, C. v., *635, 861*.
Delft, C. v., zie Muiderslot, verbouwing.
Denemarken, *844*.
Dertigjarige oorlog, *369, 384, 390, 398, 402, 441, 448, 458, 459, 461, 465, 466, 467, 468, 473, 474, 478, 483, 485, 519, 523, 524, 525, 529, 531, 538, 550, 554, 584, 598, 603, 604, 618, 624, 649, 650, 678, 716, 718, 720, 726, 736, 843, 844, 886, 896*.
Descartes, *877, 884*.
Desmarets de St. Sorlin, J., *606*.
Deventerwaegh, *369*.
Diepholt, erven, *573*.
dijkwezen, bedijkingsplicht, *502, 560, 562, 617*.
Diogenes Laertius, *737*.
Dirk Baerentsz., *776*.
Donne, J., **376**, *380, 381, 383, 614, 615, 616, 631*.
dorpen van Gooiland, regenten van de, **494, *866, 873*.
Doublet, G. (Rataller), **484, **486, *561*.
Doublet, Ph., *806*.
dromen, *422*.
Duarte, Francisca, **399**, *470, 492, 566, 580, 584, 585, 586, 587, 589, *593, 594, 599, *601, 628, 811*.

Duyck, A., *498*.
Duinkerken, *443, 456, 461, 597, 709, 886*.
Duyse, Fl. v., *585*.

Edel, Johan d', *726, *797, 798*.
Edel, Ad^{t} d', *784*.
Egmont, Lod. v., *644*.
Elisabeth van Engeland, *448, 716, 855*.
Elten, *541*.
emblemata, *630*.
Engeland, *441, 698, 718, 720*.
Enklaar, D. Th., *635*.
Eroos, *737, 739*.
Erp, fam. v., *621, 648*.
Erp, Arnout v., *586, 648*.
Erp, Christina v., tr. P.C. Hooft, *552, 586, 615*.
Erp, Jacobus v., *700, 714, 726, 781*.
Erp, Magdalena v., tr. J. Baak, *586, 643, 645, 665* e.v., *781, 782, 850, 882, 883, 886, 890, 891, 896*.
Erp, moeder v., zie Jonge v. Velzen, J. de.
Espargne, strandvonderij, *561, 613*.
Espinoy, *644, 650*.
Eulburg, *485*.
Euripides, *369*.
Europa, *523*.

Fabri, fam., *621*.
Ferdinand II, keizer, *473, 525, 538, 544, 603, 604, 718, 720, 777, 843*.
Ferdinand, zie Kardinaal-Infant.
Fij, Gele, *369, 373, 885*.
Frankfort a.d. Oder, *459*.
Frankrijk, *372, 402, 467, 469, 678, 679, 687*.
Frankrijk, buitenlandse politiek, *372, 529, 534, 644, 712, 716, 850*.
Frankrijk, militair samengaan m.d. Republiek, *529, 532, 576, 597, 624, 644, 709, 712, 715, 716, 718, 729, 733, 736 737, 779, 802, 896*.
Frans I van Frankrijk, *412, 497*.
Frederik V van de Palts, **379, 384**, *466, 604, 748*.
Friesland, geldlening aan, ***722**, *755, 794, 805, 878*.
Fugger, fam., *523*.

Gallas, M., *844*.
Garts, *844*.
geappointeerden, *410, 511, 748, 756, 764*.
Gecommitteerde Raden in Holland, **407, *410, *419, *487, *488, *489, 491, *502, *617, *766*.
Gelder, Carel v., *369*.

Gelder, *577*.
Gellius, A., *466, 586, 737*.
geneeswijzen, geneesmiddelen, ziekte, *404, 413, 438, 622, 626, 734, 737, 739, 778, 783, 817-828, 836, 845*.
Genua, *777*.
Gerestein, H[r] v., *644*.
Giffen, R. v., **833*.
gijzelaar, redding v.e., *854, 855, 859, 899*.
Gillon, W., *552, 814*.
Giustiniano, P., *399, 405, 406, 412, 413, 414*.
Glaazekas, *744*.
glasschrijven, *555, 556*.
Godheid, verhandeling over de, *619B*.
Gondi, P. de, *653*.
Gonzales de Montes, R., *442, 446, 447*.
Gooiersgracht, *508*.
Gooiland, *522, 535, 560, 635, 762, 866, 873*.
Graeff, H[r] v. Zuid-Polsbroek, J. de, *453, 557, 558, 604*.
Graswinckel, D., ***433**, *718*.
's-Graveland, *480, 530, 370, 605*, **635**, *639, 646, 650, 652, 741, 742, 754, 762, 806*.
Gregorius de Grote, *855*.
Greidanus, J., blz. *5, 6*.
Groot, Hugo de, zie Grotius.
Groot, Willem de, blz. *11*; *596, 744, 784, °876*.
Grotius, *428, 468, 478, *505, 519, 523, 563, 596, 602, 604, 635, *678, 679, **687, 689, 702, 703, 708, 710, 718, 765, 782, 805, °876*.
Guarino, G.B., *511, 587, 615*.
Guicciardini, F., *843*.
Gustaaf Adolf van Zweden, *390, 402, 403, 413, 441, 448, 458, 478, 485, 519, 523, 525, 529, 538, 544, 550, 618*.

Haek, D., *403, 416, 437, 451, 458, 466, 470, 471, 707, 726*.
Haer, F. v.d., *478*.
Haarlem, *564, 611, 697*.
Hameln, *584*.
Hamm, *844*.
handschrift, overgang op modern, *729, 733*.
Hasius, *374, 519, 527, 597, 598*.
Hasselaer, D., *697*.
Hasselaer, Nicolaes, *596, 648, 689, 709, 712, 828, 840*.

Hasselaar, P. Dzn., *640*.
Hasselaar, P. Pzn., *389, 390, 596, 640, 689*, ***702**, *708, 715, *835, 840, 862, 894*.
Hauterive, F. d'Aubespine d', *390*, **399**.
hazen als voedsel, *694, 677, 730, 731, 792, 818, 838*.
Heiligerlee, slag bij, *468*.
Hein, Piet, *402*.
Heinsius, Dan., *405, 411, 653, °654, 656, 765, 899*.
Heliogabalus, *731*.
Hellemans, fam., I, blz. *882, 883*.
Hellemans, Anna, tr. F. Helman, *581, 893*.
Hellemans, Arnout, *500, 603, 688, 808, 893*.
Hellemans, Carel Az., *449, 500, 503, 507, 509, 510, 517, 603, 657, *658, 692, 698B, 727, 759, 795, 796, 802, 803, 808, 809, 810, *831, 842, 852, 870*.
Hellemans, Carlo Pietersz., *893*.
Hellemans, Francisco Pietersz., *893*.
Hellemans, Don Francisco, *581, 657, 658, 660, 698B, 893*.
Hellemans, Leonora, tr. P.C. Hooft, *390, 425, 432, 449, 500, 503, 543, 544, 551, 555, 581, 586, 590, 592, 657, 658, 659, 660, 662, 688, 691, 695, 698B, 700, 724, 728, 729, 730, 733, 774, 775, 783, 793, 814, 817-828, 852, 836, 840, 850, 855, 882, 883, 886, 889, 890, 893, 902*.
Hellemans, Lucreria, tr. Em. v. Surck, *449, 465, 500, 503, 543, 544, 581, 751, 752, 790, 835*.
Hellemans, Pietro di Carlo, *869, 893*.
Hellemans, Susanna, tr. N. Sohier, *504, 688, 835*.
Hellemans, Wilhelm (Guillelmo), *449*.
Helman, Jan, *581*.
Helman, Marie Ferdinandsdr., tr. Pieter Karelsz. Hellemans, *869*.
Helman, Pieter Ferdinandsz., *581, 893*.
Hendrik IV van Frankrijk, *90, 448*.
Hermestein, *886*.
Hermite, l', *622, 623, 624, 625*.
Hesiodus, *739*.
Hertoge v. Osmael (Orsmaele), Anna de, tr. W. v. Bloys gen. Treslong, *813*.
's-Hertogenbosch, *890, 899*.
Heuter, Pontus de, *574*.
Hiëronymus, *731*.
Hilversum, *560, 562, 738, 741, 745, 754, 762, 771, 784*.
Hilversum, schout v., *424, 738, 741, *742, 744, *745, 746, *750, 754, *757*.
Hilversum, schepenen v., *738, 741, 742, 744, 745, *746, 750, 754, 757, 771, 784*.
Hinderdam, *530, 535*.
Hoeufft, *889*.
Hof van Holland, *647, 688, *699, *735, 744, *747, 751, 861, 887, 888, 897*.
Hoffmann v. Fallersleben, A.H., *585*.
hofweide, *423, 848, 864*.
Hoge Raad, *720, 751, 753, 772, 784, 849, 858, 875*.

Holtzappel, P. alias Eppelmann, zie Melander.
Homerus, *539, 558, 677, 731, 737, 739, 830*.
Honert, R. van den, *496*, ***497**, *532, *536, 576, 577, *588, 604, 610, *612, 614, *638, 639, 749, *751, 752, 753, *772, 790, 837, 843, 844, *846, 848, 849, *871, 875, 885, 895*.
Hongarije, *624, 718*.
Hooft, fam., *696*.
Hooft Arnout H., *656, 778, 780, 803, 805, 807, 824, 828, 829, 850*.
Hooft, Christina H., *824, 828*.
Hooft, Claes, *881*.
Hooft, Cornelis Pietersz., *716*.
Hooft, Jacob Cornelisz., *552*.
Hooft, Jan Gerritsz., *646*.
Hooft, Jannetje Willemsdr., *814*.
Hooft, Pieter Jansz., *385, 387, 397, 465, **535, 540, 550*, **557**, *558, 592, 635, 644*.
Hooft, Pieter Cornelisz., blz. *5-12*; *377, 406, 409, 432, 585, 651, 654, 656, 662, 663, 664, 721, 765, 769, 801, 805, 807, 855, 898, 899*.
Hooft, P.C., Werken:
Aenden Heere Rochus vanden Hoonert enz. (‘Almaghtigh' ujtspraek’), *497*.
Alle de werken van Cornelis Tacitus, zie Tacitus.
Brief van Menelaus aen Helena (‘De groetenisse’), *737*.
Gedichten (1636), *604, 630, 765, 768, 770, 772, 775, 776, 778*.
Geeraerdt van Velsen, *485*.
Grafdicht van Brechje Spiegels (‘Groot van geest’), *609*.
Henrik de Gróte, *563, 564, 565, 572, 591, 592*.
De Hollandsche groet enz. (‘Zijt, groote Vorst, gegroet’), *855, 859, 899*.
Klaght van Henrik de Groote enz. (‘Waer blinkt ghij’), *551, 555, 566, 567*.

Klaghte der Prinsesse van Oranje enz. (‘Schoon Prinssenoogh’), *383, 384*.
Minne-Zinnebeelden, *630*.
'T lood van den diamant enz., *413, 414, 415, 420*.
Ne(e)derlandsche Histo(o)rien, *430, 435, 438, 447, 448, 468, 478, 498, 531, 532, 534, 535, 536, 537, 540, 550, 555, 563, 564, 565, 572, 574, 576, 577, 579, 583, 586, 588, 596, 597, 599, 610, 611, 612, 614, 615, 621, 622, 623, 631, 633, 634, 638, 639, 640, 641, 646, 656, 682, 684, 696, 700, 721, 733, 749, 761, 772, 812, 840, 843, 854, 855, 871, 885, 898, 899*.
Op een gemaskerde Joffrouw (‘Joffrouw Lijsbeth’), *803, 805, 807, 810*.
Op de musch van Oreade (‘T musje, lusje van mijn mejsje’), *792, 845*.
Op 't neghende verjaeren des bruiloftdaghs van Tesselscha enz. (‘Aen de zoete Tesselschaê’), *555*.
Op het steuren van Petrarchaes graf (‘Terwijl Petrarchaes geest’), *414*.
Rampsaligheden der verheffinge enz., *749, 756, 795, 843, 844, 846, 848, 860, 871, 894, 895*.
Reden van de waerdicheit der poesie, *412*.
Reis-heuchenis, *519, 523*.
Schijnheiligh, *805, 807, 895*.
Troost in wederspoedt enz. (‘Wegh met dat nutteloos geween’), *674*.
Waernemingen op de Hollandsche tael, *682*.
Warenar, *434, 876*.
Werken (1671), *610*.
‘K weet van dichten’, *555*.
‘een of twee potjes à la Warenar’, *434*.
Hooft, W.D., *585*.
Hoogstraten, D. v., *435, 468*.
Hooren, J. Jz. v., *446, 881*.
Hooren, N. Wz. v., *855*.
Hooren, S. v., *881*.
Hopperus, J., *478, 653, 656*.
Horatius, *390, 402, 405, 448, 531, 532, 591, 592, 611, 674, 708, 731, 737, 776, 792, 812*.
Horn, G., *525*.
Horst, H^{r} v.d., zie Reede, G. v.
Horstermeer, *535, 652*.
Hove, G. v.d., *674B*.
Huydecoper, B., *468*.
Huygens sen., Christiaen, *854, 855, 859, 898*.
Huygens, Constantia, tr. D. le Leu de Wilhem, *806*.
Huygens Constantijn, ***376, °377, **381, *383, 384, **431, *434, 436, 437, *504, 547, *557, **558, *563, *564, **565, **572, 574, °585, **591, *592, 594, *610, **614, *615, 616, 628, 630, *631, **633, 640, *641, °651, 656, *660, **661, 662, 663, *664, *671, 674B, *676, *681, 681B, *682, *684, 730, 737, 749, 756, °765, *767, 800, 801, 802, *803, 805, 806, 807, 809, **810, 811, 812, 813, 816, 830, 837, **851, *854, **855, *859, *881, *898, **899, 902*.
Huygens, C., Werken:

Aende Sonn, *376*.
Aen sijn lief, *381, 383*.
Ad Lesbiam etc., *810, 810B*.
Ad Tesselam, de Barlaeo etc., *816*.
L'anatomie, *383*.
Costelick Mall, *737, 811*.
Dagboek, *399, 405*.
Daghwerck, *377, 899*.
De vita propria sermones, *376*.
D' eerste steen vanden Doel in 'sGravenhaghe geleght enz., *851, 854, 855*.
Donne vertaald, zie Donne.
Haga vocalis, *614*.
Hydrophobia Barlaei, *803, 805, 810*.
In Barlaeum, *803*.
Kommerlick ontwaken, *432*.
Korenbloemen (*1672*), *562*.
Laura latroni, *405, 406, 408, 411, 412, 414, 415, 420*.
Meteorologiae, *851, 854*.
Misogamos, *383*.
Momenta desultoria, *614*.
Op de dood van Tesselschades oudste dochter, enz., *641*.
Printen, *383*.
Sur un brasselet d'ambre blanc etc., *383*.
Sur la vie de Henri la Grand de M. Hooft etc., *591, 592*.
Tesselschades wijs onderwijs, *899*.
Vertalingh, *563*.
Verstelling, De, 376.
Vertreck, 381, 383.
Voet-maet (ed. Zwaan), 641.
Zedeprinten, 737.
Huygens, Geertruyd, tr. Ph. Doublet, *806*.
Huygens, Maurits, *803, *809, 810*.

huisleraar, *877, 884*.
Huizen, *873*.
Hulst, D., zie Hilversum, schout v.

IJpes, C., *405*.
IJselstein, *577, 599*.
impost, *487, 488, 489, 490, 491*.
Ingel(s), B., *735*.
Ingel, Joh., *635, 646, **659*.
inpoldering in Zeeland, *515*.
inquisitie, *436, 442, 446, 469, 473, 474*.
interpolatie door D. v. Hoogstraten? *435*.
interpunctie, blz. *5-12*.
inval 1629, *617*.
Isabella, zie Aartshertogen.
Iuvenalis, *412, 422, 592, 689, 737, 776, 792, 813*.

Jacobsz., Jochem, ***609*.
Jan Cornelisz., *506, 513*.
Janssins, C., **571*.
Jezuïtinnen, *478*.
Jochem Jacobsz., ***609*.
Jong, Jan de, *634*.
Jonge van Velzen, J. de, tr. A. v. Erp (‘moeder van Erp’), *623, 624, 648, 700, 714, 726, 781*.
Jonckbloet, W.J.A., *721*.
Juan, Don, *648, 682*.
Justel, Christophe, *698, 700*.

Kalender, Juliaanse, *722*.
Kardinaal-Infant (Prins-Kardinaal), *378*, **665**, *670, 671, 672, 673, 695, 698B, 725, 802, 889, 890*.
Karel V, keizer, *519, 604*.
Karel I van Engeland, *698*.
Karel II van Engeland, *698*.
Karel Emanuel I van Savoye, *378, 402, 404*.
katholieken, *478, 647, 699, 735, 744, 747*.
Kazele, Ph. v., *638*.
kerkelijke pamfletten (blauwboekjes), *402, 403*.
kerkelijke twisten, *403*.
Kindert, P. v.d., *423, 604, 620, 638, 639, 644, 648, 655, 665, 703, 704, 712, 713, 720, 782, 785, 799*.
Kinschot, L. v., **569, 597, *686, 849, 858, *872*.
Kinschot, N. v., **460, *481, *549, *553, *570, 613, 656, *771, *787, 866, 867, **887, ***888*.
Kint, C., *691, *723, 724*.
Kindt, G. 't, *603*.

Kleefse successie, *398, 403, 747*.
Knuyt, J. de, *712*.
Kouwesteinsedijk, *534*.
Kruistochten, *523*.

Lambert Aeltsz, *784, 786, 788, 791, 797, 798*.
Lanario, F., *574*.
Landrecies, *889, 890*.
Lange, A. de, *814, 882, 883, 886*.
Laren, *735*.
Leendertz Wz., P., *609*.
Leendertz jun., P., *500, 552, 603, 630, 647*.
Leicester, *716*.
Leipziger Convent, *441, 465, 468*.
legitimatie van kinderen, *893*.
Leu de Wilhem, D. le, *806*.
Leuven, *712*.
lijfrenten Holland, *445, 477, 478, 534, 648, 828, 840*.
Lingen, *369*.
Lipsius, J., *521, 540*.
Livius, *523, 586, 641*.
Lodewijk XIII van Frankrijk, *687*.
lofdichten, **563**, *564, 565, 572, 591, 592*.
Lotharingen, *718, 844*.
Lucanus, *400, 523, 552*.
Luchtenburg, P. v., **421, *440, *548*.
Lucianus, *376*.
Lucretius, *525, 574*.
Luik, *799, 890*.
Lumey, H[r] van *881*.

Maagdenburg, *441, 448, 456, 457, 458, 459*.
Maas, veldtocht langs de, *529, 532, 534, 538, 542, 543, 546*.
Maastricht, *531, 532, 534, 538, 542, 543, 546, 655, 890*.
maatlanden, *559, 561*.
Machiavelli, N., *498, 501*.
Macrobius, A. Th., *466*.
majoraat, *425, 449, 501, 581, 658, 660, 662, 663, 669, 675, 682, 683, 684, 685, 688, 690, 691, 692, 694, 698B, 701, 724, 725, 727, 732, 743, 759, 763, 769, 789, 842, 852, 870, 893, 900*.
Manasse ben Israel, *837, 838*.
Mander, C. v., *776*.
T. Manlius Torquatus, *641*.
Manmaker, Adr. de, *392, 395*.
Mantuaanse successieoorlog, *369, 371, 372, 373, 374, 398, 400, 402, 403, 404, 415, 417*.
Manutius, A., blz. *5, 6*.

Marino, G.B., *359, 628, 669*.
Marnix v. St. Aldegonde, Ph. v., *805, 855, 881*.
Martialis, *731, 737, 765, 812, 814, 899*.
Mathijs Mathijsz., **425, *793*.
Medici(s), Maria de, *469*.
meent, *494, 522, 526, 528, 560, 562*.
Meteren, E. v., *640, 886*.
Melander, **597**.
Mendoza, B. de, *519, 854, 855*.
Me(e)rstraeten, J. v., *692, *701, *724, 725, 727, *759, 763, 769, 789, 842, 852, *893, 900*.
Meursius, J., *640*.
Mierop, Joachim v., *368, 369, 374, *452, *476, *514, 569, 600*.
Migliorini, B., *807*.
Mijle, C. van der, *369, 405, 408, 416, 435, 436, 437, 656, 684, 730, 830, 837*.
Milaan, *777*.
minotaurus, *448*.
Mist, M. de, **418*.
Molino, **405**, *656*.
Mondragon, *881*.
Montaigne, M. de, *369, 497, 555, 637*.
Monferrato (Montferrat), *402, 418, 419*.
Moreri, *801*.
Morgan, Ch., **796, 808, 809*.
Moscovië, *402, 624*.
Mosta(e)rt, D., *550, 554, 576, 577, 580, 584, 586, 597, 632, 634, 638, 639, 643, 644, 646, 700, 720*, ***721**, *730, 732, 733, 813, 815, 840, 843, 844, 860*.
Muiden, *388, 394, 403, 597, 617, 733, 766*.
Muiden, regenten v., **490, 766*.
Muiderberg, regenten van, **867*.
Muiderkring, *584, 585, 586, 587, 589, 590, 591, 643, 644, 646, 655, 801, 802, 811, 813*.
Muiderslot, *372, 514, 533, 568, 569, 600, 686, 706, 779, 804, 872, 880*.
Muiderslot, verbouwing v.h., *371, 372, 373, 375, 378, 379, 380, 382, 384, 396, 400, 401, 403, 411, 435, 436, 437, 441, 442, 443, 448, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 458, 463, 464, 569*.
mus, gedichten op de mus van S. Bartolotti, *792, 800, 801, 810, 845*.
Musarra, F., *807*.

Naarden, *417, 506, 526, 560, 733, 754, 762*.
Naarden, bestuur van, **424, *472, *490, 613, 635, 897*.
Naardermeer, *538*.
Namen, *709*.
Nancy, *604*.
Nassau, Ernst Casimir, gr. v., *374, 630*.
Nassau, Fred. Hendrik, pr. v. Oranje, gr. v., *383, 384, 385, 387, 388, 389, 391, 392, 393, 394, 395, 399, 400, 402, 405, 443, 448, 452, 455, 456, 461, *462, 465,*

*515, 542, 576, 577, 579, *608, 614, 615, 624, 631, 633, 640, 641, 642, 656, 660, 661, 662, 663, 664, 671, 675, 681, 681B, 682, 683, 684, 700, 712, 715, 718, 736, 744, 841, 855, 857, *861, 881, 890, 896*.
Nassau, Maurits, pr. v. Oranje, gr. v., *395, 498, 640*.
Nassau, Willem (I), pr. v. Oranje, gr. v., *369, 416, 422, 436, 437, 805, 855*.
Nassau, Willem (II), pr. v. Oranje, gr. v., *400, 402, 851, 854, 855*.
Nassau-Siegen, Willem, gr. v., **655**, *695, 729*.
Nerée, R.J. de, *630*.
neutraliteit L. Hellemans, *425, 657, 660, 672, 675, 698B, 701, 724, 725, 743, 759, 760, 763, 767, 793*.
Nieuw(en)burg, Neuburg, zie Palts.
Nieuwpoort, slag bij, *498*.
Nederhorst, zie Reede, G. v.
Noordingen, D. v., *600, 620*.
Nop, G.F.C. v., *587*.

Odoricus, *677*.
Oetgens v. Waveren, A., *387, 733, 736, **857*.
Oldenbarnevelt, J. v., *392*.
oorlogsgevaar i.v.m. de Dertigj. oorlog, *624*.
Oostindische Compagnie, *546, 575*.
Orleans, Gaston v., *466, 467*.
Orlers Jz., J., *606*.
Otter H^{r} v. Vrijenes enz., den, *696*.
Overbeek, Matthijs, *812*, **813**.
Overlander, Geertruid, tr. P. Jz. Hooft, *535*.
Overlander, V., *416*.
Ovidius, *558, 731, 792, 812, 813, 815*.
Oxenstierna, **456**, *635, 687, 702, 703, 708*.

pacht civiele boeten, *432, 600, 848, 864*.
Pal(l)otto, zie Pollotto.
Palts, zie Frederik V.
Palts-Neuburg, (W.W. v.), *369, 384, 398, 402, 403, 466*.
Papenbroek, G. v., *516, 693, 803*.
Pappenheim, *525, 527, 543, 544*.
Parma, *534, 808, 886*.

Pas, Fr. Fern. du, *399, 580, 599, 628, 811*.
patrijzen als voedsel, *674, 677, 730, 731*, **737, 730B**, *792*.
Paus, *374, 525, 736*.
Pauw, Adr., **453**, *532, 655, 715, 785, *856, 890*.
Pauw, J., **566**, *567, 580, 606, 628, 631, 636B, 655, 758, 768*.
Pauw, R., *532*.
Persius, *610, 859*.
pest te Amsterdam, *402, 674, 728, 729, 733, 736, 740, 814, 821, 824, 830, 840, 844, 850*.
Petrarca, Fr., *405, 408, 411, 412, 413, 414, 420, 497, 807, 845, 899*.
Phidias, *376*.
Philips II van Spanje, *416, 422, 436, 442, 805*.
Philippine, schans, *695*.
Piccolomini, *603, 718*.
Pijnssen van der Aa, J., **691, 694*.
Piso, C. Calpurnius, *521*.
Plato, *737, 739, 800*.
Plemp, C.G., *630*, **800**.
Plinii, *586, 677, 731, 792, 855*.
Plutarchus, *376, 434, 637, 737, 843*.
Polen, *624, 726*.
Poll, Harmen Gijsbertsz. v.d., *696*.
Pollotto, Alfonso, **768**.
Pompejus, Cn., *843*.
Prins-Kardinaal, zie Kardinaal-Infant.
Praag, *720*.
Prinsenland, *482*.
Proost, Griete Pietersdr., *369*.
purisme, *391, 615, 640, 641*.
Pythagoras, *731, 737, 739, 801*.

Quintilianus, *812, 813*.

Raad v. Financiën te Brussel, *763*.
Raad v. State, **426, *427, *439, *495, *518, 611, 802, *808, 809, 831, 855*.
Rademaker, C.S.M., *698*.
Ragotzj, *624*.
Reael, Jacob Laurensz., *369, 604*.
Reael, Laurens, *385, 387, 388, 397, 398, 403, 404, 413, 465, 470, 519, 555, 556, 566, 604, 614, 616, 635, 648, 733, 736, 795, 801, 802, 806, 829, 843, 844, 846*.
Reael, Pieter, *474*, **502**.
Reede, G. v., *652, 655*.
Regensburg, rijksdag te, *398, 402, 415, 524, 529, 650*.
Reidt, E. v., *640*, **855**.
Reigersbergh, Johan v., **515, 573*.
Reigersbergh, Maria v., *543*.

Reigersbergh, N. v., **428, 516, 543, *573, 604, 635, *679, *689, 703, *704, 707, *708, 712, *713, 718, *790, 837, *847, 848, 849, *862, 863, 875, *885, **901*.
Rekenkamer, **429, 450, *452, *455, 463, *475, 476, 502, *508, *512, *513, *522, *526, *528, *533, *541, *545, *560, 561, *562, *568, 569, 600, *613, 686, *706, *741, 745, 746, *754, 757, *762, 771, *779, 785, *804, 849, 853, 861, 872, *873, *880, 887, 888, *897*.
Remonstranten, *403, 428, 468, 838*.
Renerius, H., **877, **884*.
Renialme, C. de, *500, 503*.
Renialme, J. de, zie Cordes, J. de.
Rensselaer, Kil. v., *494*.
Requesens, *615*.
restitutie-edict, *465, 468, 485*.
Retz, fam. de, *653*.
Rhetor ad Herennium, *812*.
Riccen, F., *453*.
Richardot, J., *716*.
Richelieu, *466*.
Rijk(e), Jacob Simonsz. de, *881*.
Rijk(e), Simon Jacobsz. de, *385, 387, 392, 444, 445, 453, 459, 461, 463, 464, 640, 703, 881*.
Rijnberk, *575, 576, 578, 648*.
roem, *859*.
roemers, gegraveerde, *555, 556*.
Roermond, *532, 896*.
Rogers, *573*.
Rombach, J.H., *89. 399, 464*.
Romulus, *589, 590*.
Roose, Rosa, Pieter, *698B*, **701**, *723, 724, 725, 759, 763*.
Rossi, B. de', *807*.
Rubens, P.P., *899*.
Rudolf II, keizer, *592*.
Rulaeus, J., **693**.

Saksen, *483, 538, 718, 720, 726, 843, 847*.
Saksen-Weimar, Bern. v., *618*.
Salazar, Gr., *660*.
Salviati, L., *807*.
samenzwering Zuidnederlandse edelen, *531, 644, 650*.
Sammer, fam., *432, 492, 567, 636*.
Santa Cruz, Markies v. *543*.

Sarbievius, *674, 674B*.
sauvegardes, *795, 808, 810*.
Savoye, *402*.
Scaglia, C.A., *415*, **660**, *661, *662, *663, 670, 671, *675, 681, 681B, 682, *683, 684, **685, 701, 723, 724, *732, 759, *760, 761, 767*.
Schaep, Geraerd, **589**, *590, 650, 894*.
Schaep, Simon, *650*.
schaarrecht, *494, 522, 526, 528*.
Schapenburg, *650*.
Scheïn, Mich., *624*.
Schenkenschans, *729, 768, 781*.
Schijnheiligh, 807, 895.
Schooten, Jan van, *425*.
Schoterbosch, J. v., *697*.
Schotte, A., **536**, *588, 638*.
Scriverius, P., *765*.
Schuil, W., **378**, *383, 389, 598, 649, 700, 711, 712, 714, 730, 739, *761, 774, 781, 803, 812, **889*.
Schuurman, A.M. v., *574*.
Selden, John, *718*.
Seneca, *521, 583, 589, 637, 721, 855*.
Sforza, Fr., *604*.
Shakespeare, *803*.
Silezië, *554*.
Silius Italicus, *704*.
St. Michiel, orde van, *564*.
Slaak, slag in het, *482, 483*.
Smout, Adr. Jorisz., *403*.
Socrates, *619, 619B, 620, 739, 776*.
Sohier, C., *688, 835*.
Sohier, N., **688**, *724, 725, 727, 744, 751, 752, 753, 759, 790, 791, 835, 842, 847, 849, 852, 858, 862, 863, 868, 870, 875*.
Solms, Amalia v., *388, 402*.
Spaanse furie te Antwerpen, *621, 622*.
Spaanse militairen, vergeleken met Franse, *372*.
Spanheim, F., *603*.
Spanje, *777*.
Spex, J., *516*.
Spiegel, Grafschrift van B. (hs. daarvan), *609*.
Spiegel, H. Lzn., *478*.
Spiegel, P. Lzn., *697, 717, 718*.
Spinola, A., *397, 398, 402, 404, 413, 415, 418*.
Spinosa, Diego de, *442, 443*.
Staekmans, G. (W.), ***574**, *583, 604, 610, 611, 614, 615, 640, *794*.
Staghouwer, J., *570*.
Staten-generaal te Brussel, *575*.
Sterck, J.F.M., *468*.

Stevin, S. *640*.
Sticht, gewest Utrecht, *400, 402*.
Stoa, stoïcisme, *636, 637, 641, 774, 776*.
Stralen, *532*.
Strada, F., *433*.
Strijen, Ad[t], *688, 744, 784, 874, 875*.
Suetonius, *641, 737*.
Sueyro,E., *519*.
Surck, fam. v., **500**, *688, 712*.
Surck, Antonio v. (ov. 1623), *449, 503, 509, 510*.
Surck, Antonio (Studler) v., H[r] v. Bergen sed. 1640, *520*, ***814**, *891, 894*.
Surck, Eduard v., *503, 504*.
Surck, Emanuel v., ***449, 501, 751, 752*.
Surck, Caspar v., **520*.
Surck, Susanna v., tr. A. Hellemans, *425, 449, 500, 503, 507, 509, 510, 571, 688, 751, 835*.
Sweelinck, D., **385**, *393, 396, 399*.
Sweelinck, J. Pzn., **383**, *385*.
Swieten, Jac. v., *717*.

Tacitus (vert.), *369*, **370, 371**, *374, 379, 384, 389, 390, 395, 396, 398, 390, 401, 416, 435, 437, 442, 443, 447, 448, 458, 463, 464, 466, 469, 480, 483, 521, 524, 529, 530, 531, 534, 537, 540, 544, 554, 567, 575, 576, 578, 579, 591, 595, 598, 604, 618, 620, 671, 627, 634, 639, 640, 641, 648, 649, 653, 656, 665, 666, 667, 668, 672, 693, 696, 705, 709, 711, 714, 717, 720, 726, 754, 824, 837, 855*.
Tas(so), Thomas, *500, 507, 509*.
Tasso, Torquato, *580, 594, 807*.
Terentius, *453, 731, 739, 740*.
termijnhandel in graan, *424*.
Thales, *739*.
Theocritus, *830*.
Thibouts, Susanna, tr. A. Studler v. Surck, *814, 891*.
Thoirax (Toiras), *396, 402, 403, 417*.
Thou, J.A. de, zie Thuanus.
Thuanus, *611, 640, 656*.
Tiason, A., *638*.
Tiberius, *396, 398, 464, 641*.
tienden, *541, 888*.
Tienen, *712, 718*.
Tilly, *441, 448, 474, 529*.
Titiaen, *776*.
Tol, Juffr., *465, 539, 579*.
Tol, dr., *465, 579, 767*.

Tornabuoni, G.S., *807*.
Torstenson, L., *843*.
Trigland, J., *507*.
Tuynman, P., *563*.
Tuldenus, Th., *698B*.
Tulp, N., ***817**, *818, *819, *820, *822, *823, *825, *826, *827, 828, *836*.
Turkije, *402, 624*.

Uelenburgh, zie Eulburg.
Uffelen, Jacobus v., *729, 733*.
Uffelen, Maria v., *729, 736, 782, 795*.
Ulloa, A. de, *519*.
Ulpianus, *855*.
Utrecht, zie Sticht.

Valerius Maximus, *586*.
Varro, *641, 731*.
Vechtlinie, *385, 387, 389, 502, 530, 535, 617*.
Vedelius, N., *837, 838, 841*.
Veer, Q. de, *863, 875*.
Vegetius, *448*.
Venetië, *402, 403, 433, 458, 525*.
Venlo, *532, 896*.
Verburch, R., *496, **688, *744, *752, **753, *784, *786, *788, 790, *791, *848, **849, *853, **858, **863, *864, **865, **868, *874, **875, **879*.
Vergilius, *405, 558, 656, 677, 682, 708, 731, 737, 783, 792, 800, 812, 813, 814, 815, 830, 851, 885*.
verpachting van boeten, *423, 600*.
verpachting van imposten, *417, 419, 483, 487, 488, 489, 490, 491*.
verponding, *866, 867*.
Vierssen, v., *722*.
Vezelaer, *474*.
Villiers, P. l'Oyseleur dit de, *805*.
Visscher, Anna Roemers, tr. D. Booth v. Wesel, *555, 566, 582, 636, 768*, **780**.
Visscher, Roemer, *369, 402, 555, 556, 890*.
Visscher, Tesselschade Roemers, tr. A. Crombalch, *399, 432, 470, *492, *493, **511, *539, *547, *551, *555, **556, *566, **567, 579, *580, **582, 584, 585, 586, *587, *589, 591, 592, *594, *606, **607, 610, 614, 615, 616, *628, 631, 632, 633*, ****636**, *636B*, ***637, 641**, *653, **669, 674B, *719, 726, *758, *768, **775, *778, *780, *811, 813, 815, 816, **832, *845, **902*.
Visscher, T.R., Werken:
'Hemelvaert' (1 mei 1636), *775, 775B, 778*.
Aen mijn Heer Hooft op het ooverlijden van Mevrouw van Sulekom, *898, 899*.
'Chi per haver salute', *902*.
Vlaming(h) van Oudtshoorn, D. de, *422, 715*.
Vloten, J. v., *585, 649, 803, 855*.
Vogelaer, Hester de, tr. Jac. v. Erp, *700, 726, 781*.

Vondel, *369, 372, 385, 468, 473, 474, 478, 552, 554, 555, 584, 591, 594, 606, 614, 616, 623, 625, 655, **710, 715, 781, 782, 800, 902*.
Vondel, Werken:
Bede voor het Waelen Weeshuis (?),*623*.
Aen de Beeck, op de Hofstee van Laurens Baack, *781*.
Danckhebt aen Iacob Baeck, Rechtsgeleerde, *781*.
Constantinade, *552, 655*.
Jaergetijde van wylen Heer Ioan van Oldenbarneveld, Vader des Vaderlands, *445*.
Kinder-lijck, *715*.
Waerschouwing voor het Muschken van Suzanne Bartelot, *800*.
De Musch van Suzanne Bartelot, uit Baerles Latijn vert., *800*.
Vredewensch aen Constantyn Huigens, *591*.
d' Amsterdamsche academi aen alle poëten en dichters enz., *435*.
Vossius, G.J., *535, 597, 598, 632, 634, 643, 644, 646*, ***698**, *698B, 700, 703, 736, **740, 765, 795, 801, 805, 806, 807, 810, *821, 824, 828, 829, 834, 839, 840, 890, 891*.
Vrankrijker, A.C.J. de, *526, 541, 635*.

Wael, J. de, *621, 623*.
Waert, Chr. de, *369, 373, 375*.
Wallenstein, *398, 529, 550, 597, 603, 604, 618, 777, 783*.
Walsingham, Sir Fr., *855*.
Warfusé, René v. Renesse, gr. v., *554, 890*.
watervrees, *812, 813, 815, 816, 830, 837*.
weeskamer Amsterdam, *500, 503, 507, 509*.
Weesp, *506, 513, 733, 735, 744, 747*.
Weesp, bestuur van, **490, *491, 513, 744, 747, 762, 857, 861*.
Weesperkarspel, *487, 861*.
Weesperkarspel, gerecht v., **506, 513, 857, 861*.
Welzer, fam., *523*.
Wichelen, J.C. v., zie Cordes, J.C. de.

Wickevoort, J. v., blz. 5 e.v.; **471**, *656, 730, 768, 810, 899*.
Wijbrandt Jacobsz., *460, 549, 553, 771, 787*.
Wijen, C. v.d., *396, 423, 441, 443, 450, 451, 485, 503, 579, 584, 595, 623, 625, 644, 655, 669, 674, 674B, 680, **695, 711, 714, 718*, **720**, *722, 781, 782, 799, 805, 824, 828, 831, 839, 886*.
Wijn, J.W., *482*.
Wijngaerden, H^{r} v. Benthuizen, J. v., *856*.
Wijtz, Wijts, Wytz, Witz, J., *388, 391, 392, 399, 405, *430, 436, *438, 478, 564, 565, 596, 597, 610, *611, 614, 615, *640, 641, *642, *734, *748, *749, *756, *764, *770, *777, *783, 800*.
Wijtz, J., geschiedenis van de Veltslaagen, *430, 438, 447, 448, 465, 466, 478*.
Wikkevoort (Wiquefort, Viquefort), zie Wickevoort.
wild, invloed v.h. eten v., *737, 739*.
Williams, Sir R., *438, 640*.
Winwood, *855*.
With, Andr. de, *797, *798, 810*.
Witte, B. de, *395*.
Wladimir IV van Polen, *624*.
Wolphaerts van Diemen, Christina, *552*.
Worp, J., *555, 587, 660, 669, 682, 780, 855, 890, 899*.
Wtenbogaert, J., *505*.
Wuytiers, D. Gz., *597*.

Xenophon, *619B, 677*.

Zandvliet, *534, 896*.
Zanten, G. v., *490, 491, 496, *498, *501*.
Zevenbergen, *425, 482, 660, 698B, 793, 810*.
Zevenburgen, *624*.
zilvervloten, *388, 390, 398, 402, 413, 415, 441*.
Zuid-Beveland, verdronken land van, *515*.
Zwaan, F.L., blz. *5-12*; *682, 803*.
Zweden, *678, 679, 687, 726, 729*.